

שבוע פרשת אמור (לכל העולם)

(29 April – 5 May 18)

י"ד – כ' אייר תשע"ח

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משניות י"א שבת תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתִי.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזכור בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:**

**וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְכִי
כָל־עֲמֻךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ,
וְצִאֲצֵאֵי כָל־עֲמֻךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי
תוֹרָתְךָ לְשִׁמּוּחַ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן
הַתּוֹרָה:**

**וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֱלֹמֶשֶׁה לְאָמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:
יִבְרַךְ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַדְךָ: יִשְׂאֵ
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם:
וַיִּשְׁמוּ אֶת־שְׁמֵי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵין אֲבָרְכֶם:**

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שרירי הקיבוצ של היד השמאלית (איטור, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלי"ד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

**שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלָכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:**

**וְאַחֲבַת אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, כָּכָל לְבָבְךָ וְכָכָל נַפְשְׁךָ וְכָכָל
מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְךָ
הַיּוֹם, עַל לְבָבְךָ. וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וְכִתְבָתָם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ שְׁמִעֵנוּ אֵל מְצוֹתֵי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוָּה
אַתָּה הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֶיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, כָּכָל
לְבַבְכֶם וְכָכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֵּר אֲרָצְכֶם בָּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דָגְנְךָ וְתִירְשְׁךָ וּצְהָרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ
לְבַהֲמֹתְךָ, וְאִכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְּׁמֵרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְכַבְּכֶם,
וּסְרַתֶם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְהָיָה
אִם יי בָּכֶם וַעֲצַר אֶת הַשְּׁמִימִים וְלֹא יִהְיֶה מִטֵּר וְהָאֲדָמָה לֹא
תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָה אֲשֶׁר יי
נָתַן לָכֶם. וְשִׁמַּתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרַתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְכִתְבָתָם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לָהֶם, בְּיָמֵי הַשְּׁמִימִים עַל הָאָרֶץ.
וַיֹּאמֶר יי אֵל מֹשֶׁה לְאָמֹר. דַּבֵּר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל כְּנָפֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם,
וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַכֶּנָּף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית,
וְרָאִיתֶם אוֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתְּנוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם זֹנִים
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי, וְהִייתֶם
קֹדְשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.**

נכון לומר קודם התפילה:

**הַרְיֵנִי מִקְבַּל עָלִי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַחֲבַת לְרַעַךְ כְּמוֹךָ
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
לימי החודש.**

**יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִפְנֶה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ וַיָּשׁוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.**

כדאי לשלל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלחוקה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבתן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשית־תוכות "לה") בצירוף שם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחרדו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החרד כולו ויחפך "לחרד ובית של צדקה".

קיו.

מוזמור משני פסוקים רמו על ימות המשיח וישראל בתפארתם ולכן הללויה כולם כי אז כולם יקראו בשם ה':

א הָלְלוּ אֶת־יְהוָה כָּל־גּוֹיִם שִׁבְחוּהוּ כָּל־הָאֻמִּים: ב כִּי נָבֵר עָלֵינוּ | חֲסֹדוֹ וְאַמֶּת־יְהוָה לְעוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

קיח.

בו יסופר גודל הבטחון שהיה לדוד והרבה תהלות להש"י שקיים לנו מה שהבטיח אותנו:

א הוֹדוּ לַיהוָה בִּיטוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסֹדוֹ: ב וְאִמְרוּנָא יִשְׂרָאֵל כִּי לְעוֹלָם חֲסֹדוֹ: ג וְאִמְרוּנָא בֵּית־אֱהֲרֹן
כִּי לְעוֹלָם חֲסֹדוֹ: ד וְאִמְרוּנָא יִרְאֵי יְהוָה כִּי לְעוֹלָם חֲסֹדוֹ: ה מִן־הַמִּצֵּר קָרָאתִי יְהוָה עֲנֵנִי בְמִרְחַב יְהוָה:
ו יְהוָה לִי לֹא אִירָא מִה־יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם: ז יְהוָה לִי בַעֲזָרִי וְאֲנִי אֶרְאֶה בִשְׂנְאָי: ח טוֹב לַחֲסוֹת בִּיהוָה
מִבְּטָח בָּאָדָם: ט טוֹב לַחֲסוֹת בִּיהוָה מִבְּטָח בְּגִידִים: י כָּל־גּוֹיִם סָבְבוּנִי בְשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילֶם: יא סָבְבוּנִי
גַּם־סָבְבוּנִי בְשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילֶם: יב סָבְבוּנִי כְּדַבְרֵים דַּעֲכוּ כַּאֲשֶׁר קוֹצִים בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילֶם: יג דַּחַח
דַּחִיתִנִי לְנֶפֶל וַיהוָה עֲזָרְנִי: יד עָנִי וְזָמַרְתָּ יְהוָה וַיהוָה לִי לִישׁוּעָה: טו קוֹל | רָנָה וִישׁוּעָה בְּאֶהְלִי צַדִּיקִים
יָמִין יְהוָה עָשָׂה חֵיל: טז יָמִין יְהוָה רֹמְמָה יָמִין יְהוָה עָשָׂה חֵיל: יז לֹא־אֲמֹת בִּי־אֲחִיָּה וְאִסְפָּר מַעֲשֵׂי
יְהוָה: יח יִסַּר יִסְרֵנִי יְהוָה וְלִפְנוֹת לֹא נִתְּנִי: יט פִּתְחוּ־לִי שַׁעֲרֵי־צֶדֶק אֲבֹא־בָם אוֹרָה יְהוָה: כ זֶה־הַשַּׁעַר לַיהוָה
צַדִּיקִים יָבֹאוּ בּוֹ: כא אֲוֹדֶךָ כִּי עֲנִיתִנִי וְתַחֲלִי לִישׁוּעָה: כב אֶבֶן מַאֲסוֹ תְּבוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פְּנֵה:
כג מֵאֵת יְהוָה הָיְתָה זֹאת הִיא נִפְלְאָת בְּעֵינֵינוּ: כד זֶה־הַיּוֹם עָשָׂה יְהוָה נִגְלָה וְנִשְׁמַחַת בּוֹ: כה אֲנִי
יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָא אֲנִי יְהוָה הַצִּלִּיתָהּ נָא: כו בְּרוּךְ הֵבֵא בְשֵׁם יְהוָה בְּרִכְנוֹכֶם מִבֵּית יְהוָה: כז אֵל |
יְהוָה וַיֹּאֲרֶ לָנוּ אֶסְרוּחַג בַּעֲבַתִּים עַד־קִרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ: כח אֵלִי אַתָּה וְאֲוֹדֶךָ אֱלֹהֵי אֲרוֹמְמֶךָ: כט הוֹדוּ
לַיהוָה בִּיטוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסֹדוֹ:

אגרות קודש

ב"ה, י"ב אייר, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

... וכאן מקום אתי להערה כללית, אשר אף כי מכל אנ"ש ובפרט מעסקני הצבור שביניהם, דורשים תקיפות בעמדה חזקה - א שטארקען שטעל - להגן על התורה ומצוה בכלל וחסידות בפרט בכל מקום שהם, אבל תמיד בכל זמן ובכל מקום יש להבחין ולהבדיל בזה בין הענינים שכנגדם צריך להתקומם, ובין האנשים שעמהם צריכים להתנהג בדרכי נועם ודרכי שלום, היינו - אף במקום שמוכרח לחוות דיעה גלויה נגד איזה ענין, צריך להזהר בזה ככל האפשרי עד קצה האחרון מלפגוע בכבודו של מי שהוא, ומלבד שידוע מרז"ל יתמו חטאים ולא חוטאים, הנה זה תועלת בהמלחמה ומקרב הנצחון של הענין שעליו מגינים ונלחמים, כיון שגם הצד השני רואה בעליל שאין כאן כוונה למעט בדמות אישים, נאר מען מיינט דעם אמת, ובודאי האריכות בזה אך למותר, כי הענין ברור למדי.

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש ואשר תהי' ההצלחה בגשמיות וברוחניות גם יחד.

מצוי"פ הקונטרס שהו"ל לל"ג בעומר הבע"ל שבטח יזכה בתוכנו את הרבים.

בברכה.

מפתח כללי

א) סדר הנחת תפילין	ב	משניות – מסכת כתובות	כג
ב) מזמורי תהלים קיז, קיח	ג	ביאור קהתי	רטז
ג) מאמר ד"ה ונקדשתי בתוך בני ישראל גוי		כד) עין יעקב מסכת תענית	רכג
ה) שבת פרשת אמור, כי אייר, ה'תשמ"ח	ה	כה) מסכת זבחים עם ביאורים	
ד) שיחות שני וחמישי ושני, חי"א וט"ו אייר ה'תשמ"ח		מדף טז עד דף כב	רכד
– תעניות בה"ב	יא		
ה) שיחת יום א' פרשת אמור, פסח שני ה'תשמ"ח			
– לאחר תפילת שחרית –	כד		
ו) שיחות (ליל ומוצאי) ל"ג בעומר ה'תשמ"ח	כה		
ז) שיחת שבת פרשת אמור ה'תשמ"ח	לה		
ח) משיחות ל"ג בעומר (ט"ו אייר – תענית שני תניינא)			
ה'תשמ"ח	מו		
ט) שיחת ש"פ בה"ב, מבה"ח סיון ה'תשח"י	נ		
י) לקוטי-שיחות פרשת אמור כרך יז	נו		
יא) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל			
ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל	סא		
יב) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת אמור	סג		
יג) שיעורי חומש יומי לשבוע פרשת אמור	סד		
יד) שיעורי תהלים לשבוע פרשת אמור	צא		
טו) שיעורים בספר התניא (מוגה)			
לשבוע פרשת אמור	צב		
טז) לוח "היום יום" לשבוע פרשת אמור	קד		
יז) הלכה יומית לעיון ברמב"ם	קז		
שיעורי רמב"ם			
יח) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת אמור	קי		
יט) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת אמור	קנח		
כ) – ספר המצוות לשבוע פרשת אמור	קפה		
כא) מסכת סוטה עם ביאורים			
מדף כט עד דף לה	קפו		
כב) נביאים וכתובים			
ישעיה פרק סב, איוב פרק מב	ריד		
דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי			

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

הכתוב בישיעיהו **קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה'** צְבָאוֹת מְלֵא כָּל הָאָרֶץ
כְּבוֹדוֹ, וְנוֹסֵף לָזֶה מַלְבֵּד אֲמִירַת 'קְדוֹשׁ' שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים יִשְׁנֹו עֲנִיָּן
רְבִיעִי שְׁבִנִי יִשְׂרָאֵל אֹמְרִים וּפּוֹעֲלִים, כְּמוֹ שְׁמַמְשִׁיכִים לֹמְרֵי⁵
 בְּבִרְכָּה זוֹ "וְהָאוֹפָנִים וְחַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ מְלֵאכִים שׁוֹנִים בְּדִרְגוֹת שׁוֹנוֹת
 הַנִּקְרָאִים 'אוֹפָנִים' וְחַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ'
בְּרַעַשׁ גָּדוֹל מִתְנַשְּׂאִים לַעֲמַת
הַשָּׁרְפִים שֶׁהֵם הָאוֹמְרִים 'קְדוֹשׁ',
 קְדוֹשׁ, קְדוֹשׁ' (כְּאִמּוֹר בַּפְּסוּקִים
 הַקּוֹדְמִים בְּאוֹתוֹ עֲנִיָּן שֶׁל הַמְּרַכְּבָה
 הַעֲלִינָה שְׂרָאָה יִשְׁעִיהוּ, 'שְׂרָפִים
 עוֹמְדִים מִמַּעַל לָר' לַעֲמָתָם לַעֲוֹמַת
 הַשְּׂרָפִים, הָאוֹפָנִים וְחַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ
מְשַׁבְּחִים וְאוֹמְרִים, בְּרוּךְ
כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ"⁷, שְׁזָהוּ
עֲנִיָּן רְבִיעִי נֹסֵף עַל אֲמִירַת 'קְדוֹשׁ',
 קְדוֹשׁ, קְדוֹשׁ' שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים עַל יְדֵי
 הַשְּׂרָפִים.
וְעֲנִיָּן זֶה אֲמִירַת 'קְדוֹשׁ, קְדוֹשׁ',
 קְדוֹשׁ... מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ'
 וְהַמַּעֲנֶה 'בְּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ' הוּא
בְּכָל־לֹאֵת עֲבוֹדַת הָאֱדָם,
וּבְכַרְטִיּוֹת יוֹתֵר הוּא בְּקוֹ
ה'עֲבוֹדָה" שֶׁבְּעֲבוֹדַת הָאֱדָם,
 שְׂכַדְּבִיר חֲכָמֵינוּ ז"ל בַּפְּרָקִי אֲבוֹת
 מוֹרַכְכַּת מְשִׁלוּשָׁה דְּבָרִים תּוֹרָה, עֲבוֹדָה
 (תְּפִילָּה) וּגְמִילוּת חֲסִדִּים (מִצְוּוֹת)
 וּכְמֵאמֹר חֲכָמֵינוּ ז"ל בַּגְּמָרָא, עַל
 הַכְּתוּב בְּקִרְיַאת שְׁמַע 'וְלַעֲבֹדוֹ בְּכָל
 לְבַבְכֶּם, אֵיזוֹהִי עֲבוֹדָה שְׁבָלָב
 זוֹ תְּפִלָּה⁸, וְלִכְנֹן מֵאַחֵר שְׁאֵמִירָה
 זוֹ הִיא הַתּוֹכֵן שֶׁל עֲנִיָּן הַתְּפִילָּה
 אוֹמְרִים בְּתְּפִלַּת כָּל יוֹם שְׁלֹשׁ
 פְּעָמִים "קְדוֹשׁ", וְאַחֲרֵיכֶן
 "בְּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ",
 כְּפִי שֶׁמִּשְׁמִיךְ וּמְבַאֵר.
וְהָעֲנִיָּן הוּא, דְּהִנֵּה לְמַעְלָה
 בְּדִרְגָּה גְבוּהָה יוֹתֵר מִבְּחִינַת
 'קְדוֹשׁ' יֵשׁ בְּחִינַת 'קֹדֶשׁ'⁴,
 קְדוֹשׁ מְלָה בְּגִרְמִיָּה⁹, מִילָה
 בְּפָנֵי עֲצֻמָּה שְׁהוּא קְדוּשָׁה נְעִילִית
 יוֹתֵר, מְבַדֵּל וּמְפָרֵשׁ לְגִמְרֵי מִבְּחִינַת הַמְּשֻׁכָּה וְנַעֲלָה מְכִיד לְדַת
 וְלַהֲתַגְלּוֹת. כְּלוֹמֵר "קְדוֹשׁ" פִּירוּשׁוֹ דְּבַר שֶׁנִּמְשַׁכָּה עָלָיו קְדוּשָׁה, אֵךְ אֵין הוּא
 עֲצִמּוּת הַקְדוּשָׁה. וְאֵילוֹ "קְדוֹשׁ" מִשְׁמַעוֹ שֶׁהוּא עֲצֻמּוֹ הַקְדוּשָׁה.

נִאֲמַר בַּפְּרָשָׁה הַשְּׁבוּעָה, פְּרָשַׁת אֲמוֹר, כִּי הַקְדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא אֹמֵר:
וְנִקְדַּשְׁתִּי אֲנִי אֶתְקַדֵּשׁ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גו'¹, וְיִדְוֹעַ הַדְּרוֹשׁ
עַל פְּסוּק זֶה בְּלִקְוֹטֵי תוֹרָה סֵפֶר מֵאֲמָרִים שֶׁל אֲדַמּוּר הֶזֶק עַל
 פְּרִשְׁיֹות הַתּוֹרָה בְּחוֹמְשִׁים וְיִקְרָא, בְּמִדְּבַר, דְּבָרִים (וְשִׁיר הַשִּׁירִים) הַמְּהוּוֹה
 הַמִּשְׁךְ לִסְפֵּר 'תּוֹרָה אוֹר' בּוֹ בְּאוֹ
 הַמֵּאֲמָרִים לְפְרִשְׁיֹות הַתּוֹרָה בְּחוֹמְשִׁים
 בְּרָאשִׁית וְשִׁמּוֹת (וּמַגִּילַת אֶסְתֵּר) רִישׁ
 רֵאשׁ, הַתַּחֲלַת פְּרָשְׁתָּנוּ² פְּרָשַׁת
 הַשְּׁבוּעָה, פְּרָשַׁת אֲמוֹר (הַחֲסִידִי'שֶׁע
פְּרָשָׁה הַפְּרָשָׁה הַחֲסִידִית, כְּפִי
 שֶׁמְקוּבַל לְקַרְוֹא לְמֵאֲמָרִים בְּתוֹרָה אוֹר'¹
 וּבְלִקְוֹטֵי תּוֹרָה' עַל פְּרִשְׁיֹות הַתּוֹרָה),²
שְׁמִדִּיק שֶׁם אֲדַמּוּר הֶזֶק בְּמָה
דִּיּוּקִים הַמְּבוֹסְסִים עַל דִּיּוּקֵי לִשׁוֹן
 וְתוֹכֵן בְּפְסוּקֵי זֶה, שְׂאֵלָה אַחַת הִיא
מָהוּ לִשׁוֹן "תּוֹךְ", מָה מִשְׁמַעוֹת
 הָאֲמִירָה שֶׁהַקְדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא יִתְקַדֵּשׁ
 'בְּתוֹךְ' בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא נִאֲמַר 'וְנִקְדַּשְׁתִּי
 בְּבִנֵּי יִשְׂרָאֵל' וְגַם לִשׁוֹן הַכְּתוּב כֹּאן
 'וְנִקְדַּשְׁתִּי' מְעוֹרֶרֶת שְׂאֵלָה מָה
 הַמִּשְׁמַעוֹת שֶׁכְּתוּב בְּתוֹרָה בְּנִזִּיר
 שִׁקְבַל עַל עֲצֻמּוֹ לֹא לְהַסְתַּפֵּר וְלֹא
 לְשִׁתּוֹת יֵין וְלֹא לְהִסְטָא גַם-כֵּן
 לִשׁוֹן "קְדוֹשׁ", כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב³
קֹדֶשׁ יִהְיֶה גָּדֹל פְּרַע גו', וְיֵשׁ
 לְהַבִּין אֵת עֲנִיָּן הַקְדוּשָׁה הָאֲמוֹר בְּנִזִּיר
 וְאֵת עֲנִיָּן הַקְדוּשָׁה הָאֲמוֹר כֹּאן בַּפְּסוּק
 'וְנִקְדַּשְׁתִּי' וְעוֹד דִּיּוּקִים מִדִּיּוּק
 אֲדַמּוּר הֶזֶק בְּמֵאֲמָר זֶה בְּלִקְוֹטֵי
 תּוֹרָה'.
וְנִקְדַּת הַבְּאוּר בְּזֶה, דְּמָזָה שֶׁכְּתוּב "וְנִקְדַּשְׁתִּי
בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" מוֹכֵן שֶׁהַמְּשַׁכַּת
הַקְדוּשָׁה בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִיא עַל-יְדֵי בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל,⁴ שֶׁלֹּכֵן נִמְשַׁכַּת "בְּתוֹכָם", וְזֶהוּ עַל-יְדֵי
 אֲמִירַת קְדוּשָׁה שֶׁיִּשְׂרָאֵל אוֹמְרִים⁵ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ
 קְדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ⁶, וְנוֹסֵף
 לָזֶה יִשְׁנֹו עֲנִיָּן רְבִיעִי, כְּמוֹ שְׁמַמְשִׁיכִים לֹמְרֵי⁵
 "וְהָאוֹפָנִים וְחַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ בְּרַעַשׁ גָּדוֹל מִתְנַשְּׂאִים
 לַעֲמַת הַשָּׁרְפִים לַעֲמָתָם מְשַׁבְּחִים וְאוֹמְרִים,
 בְּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ"⁷, שְׁזָהוּ עֲנִיָּן רְבִיעִי.
 וְעֲנִיָּן זֶה הוּא בְּכָל־לֹאֵת עֲבוֹדַת הָאֱדָם, וּבְכַרְטִיּוֹת
 הוּא בְּקוֹ ה'עֲבוֹדָה" שֶׁבְּעֲבוֹדַת הָאֱדָם, אֵיזוֹהִי
 עֲבוֹדָה שְׁבָלָב זוֹ תְּפִלָּה⁸, וְלִכְנֹן אוֹמְרִים בְּתְּפִלַּת
 כָּל יוֹם שְׁלֹשׁ פְּעָמִים "קְדוֹשׁ", וְאַחֲרֵיכֶן "בְּרוּךְ
 כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ".
וְהָעֲנִיָּן הוּא, דְּהִנֵּה לְמַעְלָה מִבְּחִינַת 'קְדוֹשׁ'
יֵשׁ בְּחִינַת 'קֹדֶשׁ',⁴ קוֹדֶשׁ מְלָה
 בְּגִרְמִיָּה⁹, שֶׁהוּא מְבַדֵּל וּמְפָרֵשׁ לְגִמְרֵי מִבְּחִינַת
 הַמְּשֻׁכָּה. וְתִכֵּן עֲבוֹדַת הָאֱדָם הוּא לְהַמְשִׁיךְ
 מִמַּעֲשֵׂיהֶם וּפְעוּלָתָם נִמְשַׁכַּת "בְּתוֹכָם", וְזֶהוּ הַפְּעוּלָה שֶׁגּוֹרֶמַת אֵת
 הַמִּשְׁכַּת הַקְדוּשָׁה "בְּתוֹכָם", בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, עַל-יְדֵי אֲמִירַת קְדוּשָׁה
 שֶׁיִּשְׂרָאֵל אוֹמְרִים⁵ בְּבִרְכּוֹת קִרְיַאת שְׁמַע בְּתְּפִלַּת שְׁחִירִית אֵת לִשׁוֹן

(1) פְּרָשְׁתָּנוּ (אֲמוֹר) כֹּב, לִב. 2) לֵא, א וְאֵילֶךְ. 3) נִשָּׂא ו, ה. 4) רָאָה לְקוֹת"ת שֶׁם לִב, ג. 5) בְּבִרְכַּת יוֹצֵר. 6) יִשְׁעִי ו, ג. 7) יִחְזַקְאֵל ג, יב. 8) תַּעֲנִית ב, א. 9) זַח"ג צד, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

דוקא על ד' רגליים, וכן במרכבה העליונה שהשלמות שלה היא הרגל
 הרביעית, בחינת דוד.
 והנה כשם שהוא בעבודת האדם בפרטיותו, להמשיך אלוקות
 בעולם שהכוונה היא להמשיך גם את שלוש הבחינות של "קדוש" וגם את
 בחינת "קדוש" שלמעלה מהן, כמבאר
 לעיל שזהו גם תוכן ענין התפילה,
 על-דרך-זה הוא בכללות
 המשכת הירידה וההתגלות של
 האלקות למטה, שההמשכה
 מלמעלה למטה היא באפן כזה
 שנמשך מבחינת 'קדש'
 העליון עצמיות הקדושה למטה.
 וכתורת הרב המגיד¹⁴
 ממעורר הידועה על מאמר
 חכמינו ז"ל בפרקי אבות "ידע
 מה למעלה ממך"¹⁵, לפי
 פשוטו הכוונה שעל האדם לזכור
 ולדעת את הקדוש-ברוך-הוא הנמצא
 מעליו ולפי הפירוש הפנימי הכוונה
 שכל ענינים שלמעלה נעשים
 ונפעלים על-ידי עבודת האדם
 ועל האדם לדעת שמה שנפעל
 ומתרחש 'למעלה' תלוי בו ונעשה על
 ידו. וכתב¹⁶ דו"ג המשמעות
 הפנימית של הכתוב בקהלת גם את
 העולם נתן הקדוש-ברוך-הוא
 בלבם של בני האדם, שכל סדר
 ההשתלשלות של העולמות
 העליונים שהתהוותם והמשכת
 האור האלוהי בהם היא בדרך של
 השתלשלות העולמות והדרגות
 השונות זו מזו, תלוי בלבם של
 אדם שעל ידי עבודתו הרוחנית,
 נמשכת האלקות בכל העולמות
 העליונים.

ותכן עבודת האדם הוא להמשיך בחינת 'קדש העליון'
 שלמעלה מכל הענינים, ומצד עצמו הוא למעלה מלהיות נמשך
 ומתגלה למטה, שמשך יורד ויתגלה בבחינת שלש קדשות הנ"ל,
 ועד כדי כך שמשך לא רק בשלוש הבחינות של "קדוש" אלא יורד
 ויומשך ויתגלה גם למטה יותר
 בבחינה הרביעית, "ברוך"
 כבוד ה' מקוממו" שהיא ענין
 נמוך יותר אפילו מ"קדוש".
 וכמו שהוא בענין המועדים
 החגים (שפירשנו¹⁰ הנזכרים
 בפרשת השבוע, פרשת אמור),
 שישנו ענין השבת קדושה נעלית
 ביותר שהיא בחינת "קדש"
 מלה בגרמיה⁹, כלומר, ענין
 שהוא עצמו קדוש והשבת נקראת
 שבת-קדש, ועבודת האדם
 היא להמשיך 'קדש' זה
 הקדושה הנעלית של השבת, למטה,
 לדרגות נמוכות יותר שלכן הצוי
 על השבת נאמר לפני הציווי על
 כל הרגלים, חג הפסח, חג
 השבועות וחג הסוכות והרגלים
 נקראים רק "מקראי"
 קדש"¹¹, ימים שבהם 'קוראים'
 לקדושה עצמה, קדושת השבת
 שלמעלה מקדושת המועדים,
 וממשיכים אותה למטה שענינם של
 המועדים הוא להמשיך בחינת
 'קדש' זה למטה¹² בשלש
 בחינות, הרמוזות בשלוש פעמים
 "קדוש" שבפסוק הנזכר עד
 בפרטיות יותר בבחינה
 הרביעית הנרמזת ב"ברוך כבוד ה'
 ממקומו", כאמור לעיל, וכמבאר
 בכמה מקומות בקבלה וחסידות
 במעלת הרגל הרביעית של המרכבה - לגבי מספר
 שלש¹³.

וכפי שמבאר הרבי גם בהתוועדות זו, של שבת פרשת אמור תשמ"ח, שאומנם
 העולם עומד "על שלוש דברים", אבל השלמות היא דוקא במספר ארבע,
 כפי שמרמז באות ד' של המילה "אחד", וכמו בארבעת העולמות אצילות-
 בריאה-יצירה-עשייה שהשלמות היא כאשר ישנה גם בחינת העשייה (המקבל
 משלושת העולמות שלמעלה ממנו) וכמו משל בכסא או שולחן גשמי
 שבדוחק יכול לעמוד גם על שלוש רגלים אבל שלימות ותוקף העמידה היא

(10) כג, ב ואילך. (11) שם, ב. שם, לו. (12) ראה ס' הליקוטים - דא"ח להצ"צ ערך יום-טוב. וש"נ (13) ראה גם בשיחות לפני המאמר סט"ו. (14) לקו"א שלו סקצ"ח. או"ת שלו קיב, ב. (15) אבות פ"ב מ"א. (16) קהלת ג, יא.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

ונבארים ולא שיכת לרדת ולבוא לידי גילוי למטה, ולכן ההמשכה שלה הרי
 היא על-ידי צמצום גדול ביותר בבחינת שְׁעָרוֹת כמו השערות
 שיש בהם רק חיות מועטת ומצומצמת. והרי קדשת הנזיר היא
 קדשה כזו שלמעלה מכל הענינים, כמו בחינת "קדוש" שמשמעו
 קדוש ומובדל בעצם, כי 'נזיר'
 הוא מלשון "נזר אלקיו על
 ראשו"²⁰, הינו שהוא בחינת
 נזר כמו כתר ועטרה ומקיף הנמצא
 מלמעלה ולא יורד ונמשך בפנימיות
 שלמעלה מהשתלשלות והרי
 בסדר השתלשלות האור נמשך
 מדרגה לדרגה באופן פנימי, ואף-
 על-פיכך למרות גודל מעלתו של
 "נזר אלקיו" נמשך "על ראשו",
 לתוך 'סדר השתלשלות' שהתחלתו
 ב'ראש' שזהו על-ידי בחינת
 שְׁעָרוֹת.
 ובזה יש לבאר גם-כן מה
 שכתב הרמב"ם בהלכות
 נזירות²¹ [בשעור הרמב"ם
 ליום זה] ששמשון הגיבור לא
 היה נזיר גמור, לפי כל גדרי
 ההלכה, וכיצד היה דינו: היה
 אסור לשנות ביין ואסור
 בתגלחת, כמו כל נזיר ומתיר
 להטמא למתים אף שכל נזיר
 אסור להיטמא. ומשמעות הענין
 הוא, דאפשר ייתכן שתהיה
 מציאות של נזירות בלי אסור
 טמא למתים אף שעל פי הלכה
 אסור זה הוא חלק מההגדרה של נזיר
 ולכאורה תמוה איך זה יתכן.
 ועל-פי הנ"ל מובן, כי עקר
 ענין הנזירות הוא אסור
 תגלחת הקשור עם שְׁעָרוֹת,
 כי השערות הם ענין הצמצום של
 האור הנעלה ששייך לנזירות, נזר
 אלוקי, וגם ענין אסור שתיית
 יין שנק' לזה, שהרי צריכה להיות
 להיות זהירות מיוחדת מזה
 שלא יהיה אצלו אצל הנזיר
 הענין שהיה אצל נדב
 ואביהוא שנכנסו למקדש שתיי יין, ולכן הזהירות של הנזיר מיין

וצמצום והעלם והסתר כדי שימָשְׁכוּ האורות שלמעלה וירדו ויתגלו
 למטה. והפסק זה של האור האין-סוף העצמי, כדי שהארה ממנו
 תומשך למטה, נמשל לשְׁעָרוֹת¹⁷ שהם חלק מהאדם ויש בהם צמיחה
 מקטנות לגדלות אבל החיות שבהם היא מצומצמת ביותר. כי שְׁעָרוֹת
 האדם הרי הן ממותרי הקצה
 והשירים של המוחין, הינו
 שהמחין הם באפן נעלה כל-
 כן שאין הפלי של השערות
 יכול להכילם כי השערות הם כלי
 שקטן מהכיל את אור המוחין, אבל
 מכל-מקום כדי שיצמחו מזה
 משיירי המוחין שְׁעָרוֹת הרי זה
 על-ידי הפסק של הגלגלת
 הנמצאת בין המוח לשערות והמעבר
 של האור והחיות מהמוח אל השערות
 דרך הגולגלת הוא הפסק וצמצום של
 האור והחיות ומה שבא לשערות לאחר
 ההפסק והצמצום הוא הארה מועטת,
 מוגבלת ומצומצמת שאותה השערות
 כן יכולות להכיל.
 וכן הוא למעלה באורות,
 שהמשכת האור האלוקי הנעלה
 "קדוש" העצמי מלמעלה למטה
 היא על-ידי צמצום ומיעוט
 האור, שעל-ידו על ידי הצמצום
 הראשון באור האין-סוף נעשה
 אחר-כך לאחר שאחרי הצמצום
 והסילוק של האור הבלתי-גבול חזר
 והאיר אור מצומצם, כמבואר בקבלה
 וחסידות, נעשה אור הקו אור ומועט
 כמו קו דק שהוא קו קצר מוגבל
 ומצמצם¹⁸ שיש בו רק הארה
 מועטת מהאין-סוף.
 ובזה על פי המבואר לעיל אודות
 המשכת בחינת "קדוש" והמשכת
 בחינת "קדוש" יובן מה שכתוב
 בנזיר "קדש יהיה, גדל פרע
 ולא יספר את שער ראשו"¹⁹,
 שענין הקדשה שנק' לענין
 השְׁעָרוֹת. כי המשכת
 הקדשה העליונה שלמעלה,
 בחינת "קדוש" העצמי שהיא
 למעלה מכל הענינים, מצד עצמה היא למעלה מהתגלות בעולמות

(17) לקו"ת שם לא, ד. (18) ע"ח שער עגולים ויושר ענף ב'. (19) בהבא לקמן - ראה לקו"ת שם ואילך. (20) נשא ו, ז. (21) פ"ג הי"ג.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 **היא באפן מיוחד, כמו שפכת הרמב"ם**²² **אמרו חכמים**²³
 2 שהגדיר צריך לגדור את עצמו שלא יבוא לשתיית יין עד כדי כך שאפילו
 3 **סביב לפנים לא יקרב**, אלא ילך בדרך אחרת, רחוקה מהכרם שיש בו
 4 ענבים **מה-שאין-בן ענבן הנזירות מטמאה אין זה שיש**
 5 **לעצם ענבן הנזירות, אלא זהו**
 6 **דבר נוסף ודרגה נוספת** ולכן
 7 יכולה להיות נזירות ללא איסור
 8 טומאה. ועוד זאת, **שגם אסור**
 9 **שתיית יין הוא שיש לאיזה**
 10 **שעור כמות מסוימת של יין**,
 11 **מה-שאין-בן בענבן אסור**
 12 **תגלחת** השערות של הנזיר **הרי**
 13 **אסור לגלח אפילו שערה**
 14 **אחת. וטעם הדבר** שבנזיר יש
 15 דגש מיוחד על איסור תספורת
 16 השערות יותר מאשר הוזהרות בשתיית
 17 יין ובאיסור טומאה, **מוכן על-פי**
 18 **הנ"ל, כי כל ענבן הנזירות**
 19 **שיש לגדול השערות, שזה**
 20 **המושג 'שערות' מרמז על**
 21 **המשכה נעלית ביותר** שמצד
 22 עצמה היא למעלה מגילוי ומכל מקום
 23 אפשר לגרום שכן תגלה ותהיה
 24 המשכה הנמשכת מלמעלה למטה
 25 **על-ידי צמצום כו'.**
 26 **אמנם מפני שפכודת האדם**
 27 **צריכה להיות בבחינה**
 28 **חפשיית של האדם עצמו, כמו**
 29 **שכתוב**²⁴ **בתורה שהקדוש-ברוך-**
 30 **הוא נותן בפני האדם שתי דרכים**
 31 **והציווי הוא ובחירת בחיים, לכן**
 32 **הרי כשם שישנו ענבן שערות**
 33 **הנזיר שהוא המשכת קדשה**
 34 **נעלית ביותר, על-דרך-זה**
 35 **ישנו בצד של היפך הקדושה ענבן**
 36 **"שער באשה ערוה"**²⁵,
 37 **שלכן אסור שיהיה גלוי**
 38 **השערות של האשה, כי אפשר**
 39 **ייתכן שימשוך מזה יניקה תוספת**
 40 **חיות לחיצונים**²⁶ **הכוחות שמחוץ**
 41 **לגבול הקדושה. ואדרבה, דווקא**
 42 **מפני שהמשכה שאחרי**
 43 **הצמצום באה ב'שערות', כמבואר לעיל, היא ממקום עליון ביותר,**
 44 **הרי כשנמשך אור נעלה כל כך למטה, אפשר יתכן שתהיה מזה**
 45 **יניקה תוספת חיות גדולה יותר לחיצונים, וכמבאר כל זה**
 46 **ב'ספר המצות' ל'צמח צדק'**²⁷ **הקרא גם 'דרך מצותיך'.**
 47 **והנה ענבן הנ"ל ההמשכה מלמעלה למטה של אלוקות שלמעלה**
 48 **מהעולמות, הוא ההמשכה של**
 49 **בחינת "קדוש", קדוש העצמי**
 50 **בבחינת "קדוש", כמו**
 51 **שכתוב** בניזיר **"קדש יהיה"**
 52 **גו'. אמנם תכלית הפונה היא**
 53 **כנ"ל, שימשוך בחינה נעלית זו**
 54 **לא רק בבחינה אחת של "קדוש" אלא**
 55 **בכל שלש בחינות "קדוש"**
 56 **כלשון הכתוב הנוכח לעיל "קדוש,**
 57 **קדוש, קדוש ה' צבאות", ועד** שהאור
 58 **העליון שלמעלה מעולמות יבוא**
 59 **וימושך גם לבחינת "ברוך כבוד**
 60 **הוי' ממקומו", בבחינת**
 61 **מקום, ולא רק "מקום"**
 62 **מלשון מעלה ומדרגה**²⁸, **ולפי**
 63 **זה 'מקום' הוא מקום ברוחניות, אלא**
 64 **ב'מקום' גשמי כפשוטו, וגם**
 65 **בזמן כפשוטו, לא רק בחינת**
 66 **"סדר זמנים" על הכתוב 'יהי**
 67 **ערב' נאמר במדרש, 'מלמד שהיה סדר**
 68 **זמנים קודם לכן, ומוסבר על כך**
 69 **בחסידות שלפני הבריאה אכן לא**
 70 **הייתה מציאות זמן בהגדרות המוכרות**
 71 **לנו בעולם הזה, אבל כן היה 'זמן'**
 72 **במשמעות יותר דקה (וכפי שמבואר**
 73 **בפרטיות בדרך מצותיך, מצות**
 74 **האמנת אלוקות) או 'זמן' במובן של**
 75 **שנויים ממצב אחד למצב אחר**
 76 **וכיצא בזה, אלא הכונה**
 77 **שהאור שלמעלה מעולמות ימושך**
 78 **בבחינת זמן ממש לפי ההגדרות**
 79 **של זמן בעולם הזה.**
 80 **והענבן כפי שהוא בא לידי ביטוי**
 81 **בעבודת האדם העובר את ה',**
 82 **הנה הפרוש הפשוט בפסוק**
 83 **"ונקדשתי בתוך בני ישראל"**
 84 **שבו פותח המאמר הוא הציווי על**
 85 **קדוש השם**²⁹, **דהיינו ענבן**
 86 **מסירת-נפש שיהודי מוכן למסור את חייו על האמונה בה. והרי מבאר**

(22 שם פ"ה ה"י. (23 שבת יג, א. ויש"נ. (24 נצבים ל, יט. (25 ברכות כד, א. (26 לקו"ת שם לב, א. (27 מצות תגלחת מצורע (קד, ב ואילך). (28 ראה מו"נ ח"א פ"ח. (29 סנהדרין עד, ב. רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ה.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 **בַּתְּנִיָּא** ³⁰ שְׁעֶסֶק הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת בְּכָל־ל הוּא עֲנִין מְסִירַת-
2 **נַפְשׁ מִמֶּשׁ** וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: "עֶסֶק הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת וְהַתְּפִילָּה הוּא גַם כֵּן עֲנִין
3 מְסִירַת נֶפֶשׁ מִמֶּשׁ כִּמוֹ בְּצִאתָה מִן הַגּוֹף בְּמֵלֶאכֶת לֵה שְׁבַעִים שָׁנָה שְׁאִינָה
4 מִהֲרֵתָ בְּצִרְכֵי הַגּוֹף אֲלֹא מִחֻשְׁבְּתָּה מִיֻּחָדָת וּמִלּוּבֻשְׁתּ בְּאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה
5 וְהַתְּפִילָּה ...". וְנִמְצָא שְׁפָלָלוֹת
6 עֲנִין הַמִּשְׁכָּת הַקֹּדֶשׁ בַּתּוֹךְ
7 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הוּא עַל-יְדֵי
8 פְּלָלוֹת עֶסֶק הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת
9 וְלֹא רַק בְּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ עַל קִידוּשׁ ה'
10 כִּפְשׁוֹ.
11 וְזֶה גַם מֵה שְׁאוּמְרִים
12 בְּמִשְׁנֵה ³¹ שְׁנוּהִיגִים לֹמֵר לְאַחֲרֵי
13 לְמוֹד 'פְּרָקִי אָבוֹת': רָצָה הַקֹּב"ה לְזַכּוֹת אֶת
14 הַקֹּב"ה לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל,
15 לְפִיכָּה הִרְבָּה לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְוֹת. שְׁעַל-
16 וּמִצְוֹת. וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ אֶת דְּבָרֵי הַמִּשְׁנָה
17 שְׁעַל-יְדֵי רַבּוֹי הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת
18 נַעֲשֶׂה "לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל",
19 הַזִּכּוּף הַעֲדִין וְהַבְּרִיר הַפִּרְדָּת
20 הַטּוֹב מֵהֲרַע וְהַעֲלָאוֹת לְקִדּוּשָׁה בְּאַפֵּן
21 נַעֲלָה בְּיֹתֵר וְהָרִי זֶה בְּרוּמָה
22 לְאִמּוֹר לְעִיל שְׁעַל-יְדֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹת
23 מִמִּשְׁכִּים לְמַטָּה אֶת הַקִּדּוּשָׁה הַעֲלִינָה
24 וּמִקִּימִים אֶת הַחֲצִיּוֹת וְנִקְדַּשְׁתִּי.
25 וְעֲנִין זֶה שֶׁל הַמִּשְׁכָּת הַקֹּדֶשׁ
26 בְּעוֹלָם שִׁיף לְכָל יִשְׂרָאֵל,
27 כְּמִבְּאֵר בַּתְּנִיָּא ³² שְׁגַם קַל
28 שְׁבַקְלִים וּמִי שְׁמָלָא מִצְוֹת
29 כְּרִמּוֹן ³³ כְּדָבְרִי חֲכָמִינוּ ז"ל בְּגִמְרָא
30 "אִמֹר רִישׁ לְקִישׁ, אֵין אֹרֹר [אֶשׁ] שֶׁל
31 גִּיחֶם שׁוֹלֵט בְּפוּשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל קַל-
32 וְחֹמֶר מִזְבֵּחַ הַזֹּהֵב, מִזְבֵּחַ הַזֹּהָב, מִזְבֵּחַ הַזֹּהָב
33 שְׁאֵין עֲלָיו אֲלֹא כְּעוֹבֵי דִּינָר זָהָב, כִּמָּה
34 שְׁנִים אֵין אֹרֹר שׁוֹלֵט בּוֹ, פּוּשְׁעֵי
35 יִשְׂרָאֵל שְׁמַלְאִין מִצְוֹת כְּרִמּוֹן, דְּכָתִיב
36 כִּפְלַח הַרְמוֹן רִקְתָּךְ, אֵל תִּקְרִי רִקְתָּךְ
37 אֲלֹא רִקְנִין שִׁבְךָ, עַל אַחַת כִּמָּה וְכִמָּה"
38 הָרִי הוּא מוֹסֵר נַפְשׁוֹ עַל
39 קִדּוּשׁ הַשֵּׁם. וְיֵשׁ לֹמֵר שְׁעַל-
40 יְדִיָּה שְׁ"מָלָא מִצְוֹת כְּרִמּוֹן" הָרִי כְּדָבְרִי חֲכָמִינוּ ז"ל עַל כֵּךְ שְׂרָבִי
41 מֵאִיר לְמַד תּוֹרָה מֵאִלְשֵׁע בֶן אֲבוּיָה "תּוֹכּוֹ (שֶׁל הַרְמוֹן) אָכַל -
42 קִלְפָתוֹ זֶרֶק" ³⁴, הֵינּוּ זִרְיָקָה הַקִּלְפָּה, הַמְכַסֶּה עַל הַפִּרְי, פִּירוּשׁוֹ

שְׁמִכְטֵל אֶת הַלְבוּשִׁים הַמְכַסִּים עַל תּוֹכּוֹ וּפְנִימִיּוֹתוֹ, שְׁוָהוּ
הַסֵּרֶת הַלְבוּשִׁים הַמְכַסִּים הִיא בְּמִסִּירַת-נַפְשׁ שְׁלֹו, הָרִי זֶה מְבִיא
לְהַמְשִׁכַת הַקִּדּוּשָׁה מִלְמַעְלָה גַם-כֵּן בְּאַפֵּן פְּזָה שְׁהוּא
בְּבַחֲנִינָת "קִלְפָתוֹ זֶרֶק", בְּלִי שׁוֹם לְבוּשִׁים, לֵלֵא כֹל כִּסּוּי
וְהַעֲלָם, כִּמוֹ שְׁכָתוֹב עַל גִּילּוֹי הַאֲלוּקוֹת
שִׁיחִיה לְעַתִּיד לְבוֹא, בִּימֹת הַמִּשִּׁיחַ
"וְלֹא יִכְנָף וְלֹא יִסְתַּחֵר עוֹד
מוֹרִיךְ וְהָיוּ עֵינֶיךָ רוֹאוֹת אֶת
מוֹרִיךְ" ³⁵, "כִּי כָל־מִי יִדְעוּ
אוֹתִי" ³⁶, יְדִיעַת ה' בְּקֶרֶב כֹּל
הַנִּבְרָאִים תְּהִיָּה עַד כִּדִּי כֵךְ שְׁהִישׁ
הָאֱמִתִּי הַקִּדּוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְהִישׁ
הַנִּבְרָא הַמִּצִּיאוֹת הַגִּשְׁמִית הֵם
כְּפֹלֵא חֲדָ, הַכֹּל אַחַד, מִצִּיאוֹת
אַחַת, כִּי כֹל הַמִּצִּיאוֹת חֲדוּרָה
בְּאֲלוּקוֹת, כְּמִבְּאֵר בְּבִאּוּרֵי
הַזֹּהָר ³⁷ לְאִדְמוּרֵי הָאֲמִצְעִי, וְזֶה
לְשׁוֹנוֹ: "... כִּשְׁמִשְׁחִין אֲלוּקוֹת
בְּתַפִּילָתוֹ כְּשֹׁאֲמֵר בְּרוּךְ אַתָּה ה' פִּירוּשׁ
שִׁתְּגַלֶּה בְּחִינַת הוֹי בְּזֶה הָעוֹלָם כִּידוּעַ
בְּבַחֲנִינָת יֵשׁ וְדָבָר מֵה דוּקָא כִּי הָרִי
נַעֲשֶׂה מֵהִישׁ הַנִּפְרָד יֵשׁ הָאֱמִתִּי דְהִינּוּ
הַתְּגַלּוֹת הוֹי בְּהִנְיֻצִין אֲלוּקֵי מִכּוֹחַ
הַפּוֹעֵל ... וְכִמוֹ כֵּן יִהְיֶה כִלְלוֹת גִּילּוֹי
אֲלוּקוֹת בְּכִלְלוֹת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּזֶה
הָעוֹלָם לְעַתִּיד-לְבוֹא, דְּכָתִיב וְרָאוּ כֹל
בְּשֶׁר כִּי ... מִפְּנֵי שְׁבַחֲמֻשְׁבָּה ב' הַדְּעוֹת
שׁוֹיִן וְיִכּוֹל לְהִיּוֹת הִישׁ הָאֱמִתִּי אֵין כִּי
וְהִישׁ הַנִּפְרָד יֵשׁ אֱמִתִּי כִי כִי קָמִי
כַּחֲשִׁיכָה כְּאוֹרָה...".
וְעַל-יְדֵי הָעֶסֶק עֲבוֹדַת ה' בְּכָל
עֲנִינִים אֵלּוּ, שֶׁל הַמִּשְׁכָּת אֲלוּקוֹת
מִלְמַעְלָה לְמַטָּה בְּכָל הָאֲוִפִּינִים
הַמְּבֹאֲרִים לְעִיל, כְּמִבְּאֵר בְּדְרוּשֵׁי
מֵאֲמָרֵי הַחֲסִידוֹת שֶׁל רַבְּבוֹתֵינוּ
נְשִׂאֵינוּ, כְּמִבְּאֵר בְּלִקְוִטֵי
תּוֹרָה' שֵׁם, בְּמֵאֲמֹר הַנּוֹכַח עַל
הַפְּסוֹק וְנִקְדַּשְׁתִּי, בְּדְרוּשׁ אֲרוֹךְ
עַם כְּמָה סְעִיפִים וְעַם
בְּאוּרִים וְכוּ', וְאַחֲרֵיכֶּן בְּדוּרוֹת הַבָּאִים אַחֲרֵי דוּרוֹ שֶׁל אִדְמוּרֵי הַזֶּקֶן,
יֵשׁ בְּעִינֵין זֶה עוֹד בְּאוּרִים מְרַבּוֹתֵינוּ נְשִׂאֵינוּ ³⁸ שְׁפָלָם
מִסְּדִים עַל דְּרוּשׁ זֶה, וְלְמַעְלָה יוֹתֵר, שְׁפָלָם מִסְּדִים עַל

(30) פמ"א (נח, א.) (31) מכות ספ"ג. (32) פי"ח. (33) חגיגה בסופה. (34) שם טו, ב. (35) ישעי' ל, כ. וראה תניא פל"ו. (36) ירמי' לא, לג. (37) לאדהאמ"צ - בשלח מג, ג. (38) ראה מאמרי אדהאמ"צ פרשתנו (ויקרא ח"ב) ע' תרפא ואילך. אוה"ת פרשתנו (ויקרא ח"ג) ע' תתכט ואילך. סהמ"צ להצ"צ קנג, ב ואילך. ועוד.

ונקדשתי בתוך בני ישראל גו'

ביאור בדרך אפשר

עומדים לאחרי הבטחת נשיא
דורנו "לא לתר" מיד
לגאלה"³⁹, ושפכר נגמר
צחצוח פפתורי הלבושים⁴⁰
הבגדים המיוחדים שלובשים
לקבל פני משיח צדקנו, וכל
זה יהיה במהרה בימינו
ממש.

ביאור בדרך אפשר

הפסוק בתורה שפכתב ונקדשתי בתוך בני
ישראל, וזכים בקרוב ממש לקיום ענין "ולא
יגנף עוד מוריד", ובפרט שפכר עומדים לאחרי
הבטחת נשיא דורנו "לא לתר לגאלה"³⁹, ושפכר
נגמר צחצוח פפתורי הלבושים⁴⁰ שלובשים
לקבל פני משיח צדקנו, וכל זה יהיה במהרה
בימינו ממש.

(39) "קול קורא" ב"הקריאה והקדושה" תש"א-תש"ב. (40) ראה שיחת שמח"ת תרפ"ט.

המשך ביאור למס' זכאים ליום שלישי עמ' ב

מקשה הגמרא: ביהנא נמי מיפצל – הלא גם גבעולי הפשתן
כשכותשים אותם קודם טויתם, כל גבעול נחלק לכמה חוטים.
משיבה הגמרא: על ידי לקותא מיפצל – גבעולי הפשתן אינם
מתחלקים מעצמם, רק על ידי הכאה בעץ וכדומה, מה שאין כן
בצמר השערות מתחלקות מעצמם בעודם על גבי הבהמה. ולכן
בהכרח שכוונת הכתוב 'בד' לפשתן.
מקור אחר ש'בד' האמור בבגדי כהונה היינו פשתן: רבינא אמר,
מקבא יש ללמוד הדבר, שנאמר לענין הכהנים בעבודתם (יחזקאל
מד יח), 'פארי פשתים יהיו על ראשם' [ומכנסים פשתים יהיו על
מתניהם, לא יחגרו ביוע], והרי לענין המכנסים נאמר בתורה (ויקרא
א' ו) 'ומכנסי בד', ובנביא נאמר שהמכנסים היו מפשתן, הרי ש'בד'
היינו פשתן.
מקשה הגמרא: אמר ליה רב אשי רבינא, לדברך שהמקור הוא
רק בדברי יחזקאל, קשה, והא עד דאתא יחזקאל מנלן – עד שבא
יחזקאל ולימד זאת, מהיכן למדנו דין זה.
רבינא משיב לרב אשי בקושיא: ולשעמיך – ולשיטתך שמקשה
אתה כן, יש לך להקשות גם, הא דאמר רב חסדא (הלח כב),
דבר זה שערל פסול לעבודה במקדש, מתורת משה רבינו לא
למדנו, שאינו מפורש בתורה, אמנם מדברי הנביא יחזקאל בן
בוזי למדנו אותו, שנאמר (יחזקאל מד ט) 'כזה אמר ה' אלהים בל
בן נכר ערל לב וערל בשר לא יבא אל מקדשי' (לשדנא), ו'בן
נכר ערל לב' הוא כהן מומר, ו'ערל בשר' הוא כהן שאינו
מהול, הרי שכהן ערל אסור בעבודה. וגם כאן יש לשאול, וכי
עד שפא יחזקאל ולימד זאת מנלן, אלא נקרא נמירי לת – נתקבל
דין זה הלכה למשה מסיני, ואתא יחזקאל ואסמכיה אקרא –
ובא יחזקאל וכתב דין זה בפסוק, הקא נמי בענינינו, נקרא נמירי
לת כו' ש'בד' האמור בבגדי הכהונה היינו פשתן, ובא יחזקאל
וכתב זאת בפסוק.
אגב שהביא רבינא את הפסוק ביחזקאל מבארת הגמרא את סיום
הפסוק. מבררת הגמרא: מאי לא יחגרו ביוע, משיבה הגמרא: אמר
אפי, כוונת הכתוב שלא יחגרו הכהנים את האבנט בעת עבודתם
במקום שמועין – במקום שהבשר נכפל על הבשר ומחמת כן מויע
שם האדם. בדתנא, בשעה חוגרין את האבנט, אין חוגרין אותו לא
למשה מתניהן, ששומן הבטן נכפל על עצם המותניים וגורם
לזיעה, ולא למעלה מאציליהן – למעלה מכנגד המרפק, שהידיים
מונחות תמיד על מקום זה, וגורמות לזיעה, אלא

ב. 'בד', שיהיו חרשים, כפי שהיה הפשתן בעת עשיית הבגדים.
ג. 'בד', שיהיו החוטים שממנו עשויים הבגדים שוורים – שכל חוט
עשוי מכמה חוטים השוורים יחדיו.
ד. 'בד', שיהיו חוטן כפול ששה – שכל אחד מהחוטים שממנו
עשויים הבגדים יהיה מורכב משה חוטים שוורים יחדיו.
ה. 'בד', שלא ילבש בגד של חול עמקן בעת העבודה, ש'בד'
משמעותו לשון 'לבד', והיינו שילבש הכהן בגדים אלו לבדם.
מקשה הגמרא: אמר ליה אבי לרב יוסף, בשלמא מה שדרשה
הברייתא מתיבת 'בד' שיהיו הבגדים של בוי, הא קא משמע לן בוי
אין מדי אחרינא לא – שיהיו הבגדים עשויים דווקא מבוץ (ופשתן)
ולא מדבר אחר, ואין לנו סתירה לכך. אלא מה שדרשה 'בד' שיהיו
חרשים קשה, וכי חרשים אין – כשרים הם, שחקין לא, והתנא
בברייתא שהובאה לעיל (ע"א) בגדי כהונה משוחקין בשרים.
רב יוסף משיב לאבי בקושיא: אמר ליה, ולשעמיך – לשיטתך
שהבנת שכוונת הברייתא לדרוש את כל הדינים ממשמעות תיבת
'בד', ולכן כולם מעכבים העבודה, והלא אם כן יש לך להקשות
גם איך דרשה הברייתא 'בד', שיהיו חוטן כפול ששה, והלא לא די
שאיין שום משמעות בתיבת 'בד' לכך, אלא אדרבה, 'בד' חד חד
לחודיה משמע – 'בד' משמעותו לשון יחיד, והיינו שכל חוט יהיה
יחיד ולא שזור מכמה חוטים. אלא בהכרח הכי קאמר התנא,
בגדים שנאמר בהן 'בד', צריכין שיהיו של בוי, ושהיו חרשים,
ושוורין, ושיתא חוטן כפול ששה, ויש מהן – מדינים אלו, שנאמרו
רק למצוה לכתחילה, והיינו הדין שיהיו חרשים, שאינו נלמד
ממשמעות הפסוק, אלא מצוה לכתחילה שיהיו בגדי הכהונה
נאים, ולכן בדיעבד אין הדבר מעכב, ויש מהן – מדינים אלו, והיינו
שהיו מבוץ, ושוורים, וחוטן כפול ששה, שנאמרו לעכב את
העבודה, שאינה כשרה אלא בבגדים כאלו, כיון שדינים אלו
נלמדים ממשמעות הפסוק.
שנינו בברייתא ש'בד' היינו 'בוי' שהוא פשתן, הגמרא מבארת
מקור הדבר. מבררת הגמרא: מאי דתא בד בתנא נ-פשתן הוא.
משיבה הגמרא: אמר רבי יוסף ברבי חנינא, 'בד' משמעותו דבר
העולה מן הקרקע בד כבד – צמח הצומח ביחידות, והיינו פשתן
שכל גרעין שזורים יוצא ממנו גבעול אחד בלבד.
מקשה הגמרא: אימא שהכוונה לעמרא – צמר, שכל שער צומח
ביחידות מהבהמה, ואין שתי שערות יוצאות מגומא אחת. משיבה
הגמרא: עמרא מיפצל – כל שער ושער מהצמר נחלק מאליו
בעורו על גבי הבהמה לכמה שערות.

בס"ד. שיחות שני חמישי ושני, ח' י"א וט"ו אייר ה'תשמ"ח.

– תעניות בה"ב –

בלתי מוגה

א. איתא ב'שולחן ערוך'¹ "יש נוהגים להתענות שני וחמישי ושני אחר הפסח, וכן אחר חג הסוכות, וכן כותב רבינו הזקן ב'שולחן ערוך' שלוי "נהגו במדינות אלו להתענות שני וחמישי ושני אחר פסח, וכן אחר חג הסוכות, לפי שחוששין שמא מתוך משתה ושמחת המועד באו לידי עבירה, לכן מתענין לתשובה ולכפרה, כפי שמצינו באיוב² שלאחר שהקיפו ימי המשתה ושמחת בניו - העלה עולות מספר כולם, כי³ אמר אולי חטאו בני וגו'".

ו"נוהגין להמתין להתענות אחר הפסח עד שיצא כל חודש ניסן"⁴, ו"נוהגין לברך כל מי שיתענה בה"ב אחר קריאת התורה בשבת שלפני בה"ב"⁵, ו"נוהגין שלא לברך בה"ב בשבת שבתוך ניסן.. לפי שבאותו שבת מברכים החודש אחר קריאת התורה.. אלא ממתניין לברך בשבת הבא, ואחר אותו שבת מתחילין להתענות בה"ב"⁶.

ובהתאם לכך, מתחילים להתענות בה"ב (לאחרי הפסח) בקביעות שנה זו - ביום שני ח' אייר, ביום חמישי י"א אייר, וביום שני ט"ו אייר⁷.

והרי ידוע גודל עליו יום התענית - ענין של "תשובה וכפרה"⁸, כפי שמבאר רבינו הזקן ב'אגרת התשובה'⁹ ש"יום התענית הוא סגולה נפלאה להתגלות רצון העליון ברוך-הוא.. כמו שכתוב בישעיהו¹⁰ הלזה תקרא צום ויום רצון לה', מכלל שהצום הנרצה הוא יום רצון", וממילא, נעשה כן גם אצל האדם למטה, "אתם קרויין אדם"¹¹, על שם אדמה לעליון¹².

וכנהוג ביום התענית לומר "דברי כבושין"¹³, כולל גם דברי ברכה ותפילה כו', וכן לקשר עם השיעורים היומיים בתורה, ולסיים - כרגיל בהתוועדויות כגון-דא - לתת לכל אחד ואחת (אנשים נשים וטף) שליחות-מצוה לתת לצדקה - כל שלושת הקיום: תורה, עבודה (תפילה) וגמילות-חסדים, שעליהם העולם עומד¹⁴ (כמדובר כמה פעמים בנוגע לימי התעניות).

ב. ובהקדים - בנוגע לכללות מנהג תענית בה"ב:

אף-על-פי שמנהג זה מובא ב'שולחן ערוך', הרי רואים במוחש שרוב בני-ישראל¹⁵ בימינו אלו אינם מתענים בה"ב, ומספר המתענים הולך ומתמעט באין-ערוך לגבי הדור שלפני-זה כו', וגם אין מכריזים ומברכים תענית בה"ב ביום השבת שלפני-זה¹⁶.

ומכיון שהנהגה שלא להתענות בה"ב היא גם (ואדרבה - בעיקר) בחוגי החסידים, שמדקדקים ומהדרים בקיום ה'שולחן ערוך' עד לאופן של מדת חסידות - כך, שבוודאי אין זו הנהגה הקשורה עם

(זח"ג ע, סע"ב) - וההסברה בזה, מכיון ש"עושה בדרך תשובה, שצער זה טובה היא לו", היינו, שצער הגוף "ברגע קטן" כדאי בשביל גודל העילוי ד"יום רצון לה".

(8) סוף פרק ב.

(9) נח, ה.

(10) יבמות סא, רע"א.

(11) ראה של"ה ג, רע"א. ועוד. עש"מ מאמר אכ"ח ח"ב סל"ג. ובכ"מ.

(12) ראה לקו"ש ח"כ ע' 352. וש"נ.

(13) אבות פ"א מ"ב.

(14) והתורה על הרוך תדבר (ראה מו"נ ח"ג פל"ד).

(15) להעיר, שטעם ההכרזה דתענית בה"ב בשבת שלפני, הוא, לפי שאין להם יום קבוע בחודש, ואין הכל יודעים מתי חלין, שלכן יש צורך להכריז ולהזכיר אודותם. ועפ"ז, גם העדר ההכרזה בשבת שלפני גורמת למיעוט המתענים - מפני השכחה.

(1) או"ח רסצ"ב.

(2) להעיר, שלדעה א' ה' איוב בימי משה (ב"ב יד, ב ואילך). ועפ"ז י"ל שהמנהג להתענות אחר יו"ט נקבע כבר בימי משה.

(3) איוב א, ה.

(4) שו"ע אדה"ז שם ס"ג.

(5) שם ס"ד.

(6) וביניהם - י"ד אייר, פסח שני, שממנו למדים ש"אף פעם לא אבוד אלא יכולים תמיד לתקן" ("היום יום" י"ד אייר). ומזה מובן גם בנוגע לג' התעניות דבה"ב גופא, שאם החסירו באחד מהם, יכולים לתקן ולהשלים כו', עד לאופן של שלימות.

(7) וזוהי ההסברה על עינוי התענית - דלכאורה, היתכן לגרום צער לגופו של יהודי, וכמ"ש רבינו הזקן בשו"ע (הל' נזקי גוף ונפש ס"ד) "אין לאדם רשות על גופו כלל... לצערו בשום צער, אפילו במניעת איזה מאכל או משתה" (מכיון שהגוף הוא "קנין הקב"ה" (רדב"ז הל' סנהדרין ספ"ח), "גופא דילהון קדישא"

- 1 חסרון חס־שולום בהידור קיום ה'שולחן ערוך', ביראת ה' ואהבתו כו' - מסתבר לומר, שהעדר התענית
2 הוא מצד הנילווי.
- 3 ויש לומר ההסברה בזה - שבימינו אלו, הגיע הזמן שאין מקום לחשש וספק שענין המשתה ושמחה
4 כו', עד ל'רוב טובה', יגרום למצב ד"חטאו בני" (לא מיבעי חטא כפשוטו, אלא אפילו חטא מלשון
5 חסרון¹⁶), כי לאחרי כל מה שעברו בני־ישראל במשך כל הדורות, עד לדור האחרון, בוודאי שכבר נעשה
6 אצלם שלימות הבירור והזיכון כו', ובפרט לאחרי הכרזת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שכבר היה
7 "לאלתר לתשובה" ובמילא צריך להיות "לאלתר לגאולה"¹⁷, ועד ש"עמדו הכן כולכם"¹⁸, מכיון שכבר
8 סיימו את כל העבודה, כולל גם צחצוח הכפתורים¹⁹.
- 9 ומכיון שכן, לא זו בלבד שאין צורך בתענית, אלא אדרבה, כדי שיוכל לעבוד את ה' כרבעי
10 (ש"א־אפשר שיבין וישתכל בחכמות והוא רעב כו"²⁰), צריך לאכול ולשתות כו', כפי המתחייב מצד
11 בריאות הגוף²¹ ("היות הגוף בריא ושלם מדרכי עבודת השם הוא"²²).
- 12 ויש לקשר ענין זה עם תענית בה"ב שלאחרי הפסח בחודש אייר²³ - כידוע²⁴ הרמז ש"אייר"
13 ראשי־תיבות "אני ה' רופאך"²⁵, באופן ש"לא אשים עליך"²⁵ מלכתחילה, כלומר, שלימות בריאות הגוף²⁶.
14 ובהדגשה יתירה בקביעות שנה זו - שיום שני בתרא דבה"ב חל בט"ו אייר, שבו "קיימא סיהרא
15 באשלמותא"²⁷, שלימות בחודש אייר.
- 16 ולהעיר: מובן וגם פשוט שאלו הנוהגים להתענות בה"ב – ותבוא עליהם ברכה - צריכים להמשיך
17 במנהגם הטוב, ובפרט שיש בזה שאלה של התרת נדרים²⁸, ואין להתיר אלא לצורך כו', כמו מפני
18 החלישות בבריאות הגוף חס־שולום - אשר בוודאי יברכם הקב"ה בשלימות הבריאות, כאמור "לא אשים
19 עליך (מלכתחילה) כי אני ה' רופאך", וממילא יוכלו להמשיך במנהגם הטוב להתענות בה"ב; והאמור
20 לעיל אינו אלא ביאור הנהגתם של רוב בני־ישראל בימינו אלו שאינם מתענים בה"ב.
- 21 וביחד עם זה, מובן, שגם אצל אלו שאינם מתענים בה"ב, ישנו עילוי בימי בה"ב - ימי רצון²⁹, ולכן
22 צריכים לנצל ימים אלו להוסיף בכל עניני תורה ומצוות, תורה עבודה (תפילה) וגמילות־חסדים (כמנהג
23 ישראל בימי התעניות) - הוספה על הסדר הרגיל, ובלשון הידוע "תמידים כסדרם ומוספים כהלכתם"³⁰,
24 אלא שכל זה נעשה אצלם בקו של טוב ושמחה בגלוי, אכילה ושתייה כו', על־דרך ובדוגמת "יום טוב",
25 הקשור עם אכילה ושתייה כפשוטה, טוב ושמחה בגשמיות, ועל־אחת־כמה ברוחניות - "אין טוב
26 אלא תורה"³¹, "פיקודי ה' ישרים משמחי לב"³².
- 27 ג. ומכאן באים לתוספת ביאור בהאמור לעיל, אודות הנהגת רוב בני־ישראל שאין מתענים בה"ב -
28 בדורנו זה דוקא, דור האחרון:

- (16) ראה פירש"י ויצא לא, לט.
(17) "קול קורא" שלו, ב"הקריאה והקדושה" דשנת תש"א-ג.
(18) אג"ק שלו, ח"ד ריש ע' רעט. וש"נ.
(19) ראה שיחת שמח"ת תרפ"ט.
(20) רמב"ם הל' דעות ספ"ג.
(21) להעיר, שבריאות הגוף קשורה גם עם בריאות הנפש, ועד
שגם חכמי הרפואה אומרים שבריאות הגוף כפשוטו ממש, תלוי
בבריאות הנפש. ולהעיר גם מטעם המנהג דאמירת פרקי אבות
בשבתות הקיץ - שההוספה בבריאות הגוף בתקופת הקיץ, תהי'
חדורה ומיוסדת על בריאות הנפש, שאז בריאות הגוף היא
בשלימות.
(22) שם רפ"ד.
(23) להעיר, שבכל ימי חודש אייר ישנה מצות ספירת העומר,
שתוכנה בירור וזיכון כל פרטי המדות דנה"ב. (ראה לקו"ת אמור
לה, ב ואילך. ובכ"מ, שעי"ז נשלל הענין ד"חטאו בני".
(24) ראה ח' חת"ס לשבת קמז, ב. שער יששכר (להרה"צ כו'
ממונקאטש) מאמר אייר ס"ג (בשם סה"ק).
- (25) בשלח טו, כו.
(26) וע"ד מ"ש הרמב"ם (הל' דעות פ"ד ה"כ) "כל המנהיג
עצמו בדרכים אלו שהורינו, אני ערב לו שאינו בא לידי חולי כל
ימיו".
(27) זהר ח"א קנ, רע"א. ח"ב פה, רע"א. ועוד.
(28) משיעורי הרמב"ם בימים אלו - ראה לקמן ס"ח.
(29) שהרי, לא יתכן שיהי' גרעון ח"ו בענין של קדושה - דין
בשו"ע, שקיימו בני" במשך כו"כ דורות, פעמיים בשנה, בתחילת
ימי החורף (לאחרי סוכות) ובתחילת ימי הקיץ (לאחרי פסח), וכל
פעם - ג' ימים (בה"ב).
(30) "כהלכתם" - גם מלשון הליכה, כמובן מדרשת חז"ל
(מגילה כח, סע"ב. וש"נ) "א"ת הליכות אלא הלכות", ובזה גופא
- באופן ד"הליכות עולם לו" (חבקוק ג, ו). היינו, שפועל גם
בעולם, עד שנעשה בעה"ב על העולם - "הליכות עולם לו".
(31) אבות פ"ו מ"ג.
(32) תהלים יט, ט.

בסוף הלכות תעניות, כותב הרמב"ם: "כל הצומות האלו עתידים ליבטל לימות המשיח, ולא עוד אלא שהם עתידים להיות ימים טובים וימי ששון ושמחה". וכמדובר כמה פעמים³³ אודות שני השלבים שבדברי הרמב"ם, ביטול הצומות, והפיכתם לימים טובים - בהתאם לשתי התקופות בימות המשיח.
ויש לומר, שמכיון שנמצאים בסמיכות ממש לימות המשיח - נעשה כבר מעין ודוגמת זה בנוגע לתענית בה"ב, הן בנוגע לביטול התענית, והן בנוגע להוספה בענייני טוב ושמחה (על-דרך ובדוגמת יום טוב), הן בגשמיות, והן – ועל-אחת-כמה-וכמה - ברוחניות, כנ"ל.

*

ד. ויש לקשר גם עם שיעורי היום בתורה - כציווי והוראת רבינו הזקן (שנתפרסם על-ידי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו)³⁴ ש"צריכים לחיות עם הזמן", "לחיות" עם שיעורי התורה השייכים לזמן זה, ובלשון הכתוב³⁵ "החי יתן אל לבו".
לכל לראש - שיעור היומי בחומש, תורה שבכתב, ונוסף לזה שיעור היומי בספר 'משנה תורה' של רבינו משה בן מיימון הספרדי, כמנהג שנתפשט ללמוד שלשה פרקים³⁶ בכל יום, כדי לסיים 'משנה תורה' במשך שנה אחת (לערך), כ"המנהג הפשוט.. שמשלימין את התורה (תורה שבכתב, ועל-דרך-זה ב'משנה תורה') בשנה אחת"³⁷.
ומובן, שהציווי וההוראה "לחיות עם הזמן", קאי גם על השיעורים הקבועים של כל אחד ואחד, ובפרט לאחר שנהג בהם שלוש פעמים כו', ועל-אחת-כמה-וכמה שיעור קבוע שנתקבל ונתפשט בתפוצת ישראל, והולך ומתפשט - כשיעור היומי ברמב"ם.
ובשיעורים אלו (בחומש וברמב"ם) יש למצוא קשר ושייכות לענינא דיומא - תענית בה"ב, כפי שיתבאר לקמן, ו"תן לחכם ויחכם עוד"³⁸.
ה. שני קמא:

בשיעור החומש היומי - משני עד שלישי בפרשת אחרי-קדושים – מדובר אודות יום הכיפורים: "בחדש השביעי בעשור לחודש תענו את נפשותיכם.. כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם גו' לפני הוי' תטהרו"³⁹, ענין התענית והתשובה בתכלית השלימות - "לפני הוי' תטהרו", היינו, שהטהרה היא על-ידי הקב"ה בעצמו⁴⁰, שם הוי'⁴¹, ויתירה מזה - "לפני הוי'", למעלה משם הוי'⁴².
ובזה מודגש הקשר והשייכות לענינא דיומא - התחלת ופתיחת תענית בה"ב - כי התענית ביום הכיפורים הוא השורש והמקור לכל התעניות, וממנו נמשך בכל התעניות⁴³ מעין ודוגמת הענין ד"לפני הוי' תטהרו", שלימות הטהרה⁴⁴, ובלשון הרמב"ם⁴⁵ "קדושה וטהרה יתירה לנפשו, וממרק נפשו לפני הקב"ה, שנאמר⁴⁶ והתקדשתם והייתם קדושים, כי קדוש אני" (כמו שנתבאר לעיל בארוכה⁴⁷).

(33) ראה לקו"ש חט"ו ע' 417 ואילך. ועוד.

(34) "היום יום" כ' חשוון. סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך.

(35) קהלת ו, כ.

(36) להעיר, שביום השבת השייך לבה"ב - שבו נעשה עליו ושלמות שני קמא וחמישי, וממנו מתברך שני בתרא - לומדים פרק שלישי דאבות.

(37) רמב"ם הל' תפלה דפי"ג.

(38) משלי ט, ט.

(39) טו, כט"ל.

(40) וכדברי ר"ע "אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם, אביכם שבשמים, שנאמר (יחזקאל לו, כה) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם. ואומר (ירמ' יז, יג) מקוה ישראל ה', מה מקוה מטהר .. אף הקב"ה מטהר את ישראל" (יומא בסופה - במשנה).

(41) למעלה משם אלקים שעל-ידו היתה בריאת העולם -

"בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ" (בראשית א, א), כולל גם למעלה משם הוי' שמתלבש בשם אלקים - "ביום עשות הוי' אלקים ארץ ושמים" (שם ב, ד).

(42) לקו"ת אחרי כו, סע"ג ואילך. ובכ"מ.

(43) להעיר מפירוש הספורנו על אתר, בביאור ענין התענית - שמה מובן הקשר והשייכות ופעולת ההשפעה דיוהכ"פ על כל שאר התעניות.

(44) ולא טהרה (כפרה) מענין של חטא (לא מיבעי במזיד, אלא אפילו בשוגג) ח"ו. וגם לא חטא מלשון חסרון, שהרי נמצאים כבר לאחר שלימות הבידור והזיכוכ, כנ"ל ס"ב.

(45) הל' מאכלות אסורות בסופן.

(46) שמיני יא, מד. ולהעיר גם מפרשת השבוע (ר"פ קדושים) - "קדושים תהיו כי קדוש אני".

(47) שיחת ש"פ תזו"מ סט"ו. סכ"ג ואילך.

1 ויש להוסיף, שענין זה שייך גם לאלו שאינם מתענים בה"ב - שהרי גם אצלם נוסף בעבודת התשובה
2 (התוכן הפנימי בענין התענית), אלא שהתשובה היא מתוך אכילה ושתייה כו', על-דרך המבואר⁴⁸ בנוגע
3 לימי הפורים, "ימי משתה ושמחה"⁴⁹, שבהם נעשים עניני יום הכיפורים, כ"פורים", כמו פורים⁵⁰, על-ידי
4 אכילה ושתייה באופן ד"משתה ושמחה".

5 ו. חמישי:

6 ביום חמישי נוסף עילוי לגבי יום שני - כי יום חמישי הוא "קמי שבתא"⁵¹, ו"שבת" קשור עם ענין
7 התשובה, כמבואר ב'אגרת התשובה'⁵² ש"שבת - אותיות תשב", עד לשלימות התשובה - "תשובה
8 עילאה".

9 ולהעיר, שתשובה עילאה היא "בשמחה רבה"⁵³, ומתוך תענוג - כמודגש ביום השבת שצריך להיות
10 עונג שבת, באכילה ושתייה⁵⁴ (ואפילו בשינה⁵⁵), שלכן הרי זה שייך גם (ובמיוחד) לאלו שאינם מתענים
11 בה"ב, אלא עוסקים בעבודת התשובה מתוך אכילה ושתייה, כנ"ל.

12 ויש להוסיף, שבענין זה מודגש העילוי ב'חמישי' לגבי 'שני' (לא רק מפני היותו "קמי שבתא", אלא)
13 גם מצד יום החמישי כשלעצמו - כי ביום שני לא נאמר "כי טוב"⁵⁶, וביום חמישי נאמר "כי טוב"⁵⁷,
14 החל מטוב גשמי כפשוטו, אכילה ושתייה וכיוצא בזה.

15 ז. ויש לקשר גם עם שיעור החומש היומי - מחמישי עד ששי בפרשת אחרי-קדושים:

16 סיום וחזרת השיעור היומי - "מפני שיבה תקום והדרת פני זקן, ויראת מאלקיך אני הוי'⁵⁸. וענין
17 זה נתבאר בארוכה ב'לקוטי תורה' שיר-השירים⁵⁹ דיבור-המתחיל "שחורה⁶⁰ אני ונאוה" וביאורו,
18 ובסיומו⁶¹: "ואחרי כל זה, יובן גם-כן פירוש הפסוק מפני שיבה תקום כו'".

19 ומקשר זה עם בחינת תשובה עילאה ביום הכיפורים, "לפני הוי' תטהרו". למעלה משם הוי'.

20 ונקודת הדברים:

21 "מבואר ב'לקוטי תורה' מהאריז"ל בטעמי מצוות סוף פרשת קדושים, ד"מפני שיבה תקום" היינו
22 דיקנא דאריך-אנפין, "והדרת פני זקן" היינו דיקנא דזעיר-אנפין". ומבאר רבינו הזקן שפירוש זה מתאים
23 עם מה ד"קיימא-לך⁶² ד"מפני שיבה תקום" היינו זקן וחכם. "והדרת פני זקן" היינו שקנה חכמה, ואפילו
24 יניק וחכים. והיינו כפירוש ה'לקוטי תורה' ד"מפני שיבה תקום" היינו דיקנא דאריך-אנפין שהוא בחינת
25 סבא, כמו שכתוב⁶³ ועתיק יומין יתיב כו' ושער רישיה כעמר נקא, אבל "והדרת פני זקן" היינו בדיקנא
26 דזעיר-אנפין, אשר הוא בחינת קווצותיו תלתלים שחורות⁶⁴ (לא "סבא" אלא "יניק"), אלא שקנה חכמה
27 כו'.

28 ושואל רבינו הזקן: "איך שייך לומר על האדם שלמטה, שיקום מפני 'אריך' ו'זעיר-אנפין' כו', והלא
29 לית מחשבה תפיסא כו'⁶⁵, וכתוב⁶⁶ כי לא יראני האדם וחי כו'?"

30 ומבאר, "אלא הענין, דהכוונה על קיום התורה ומצוות, שהן נמשכין מ'דיקנא דאריך-אנפין' ומ'דיקנא
31 דזעיר-אנפין', המצוות-עשה הן המשכות מדיקנא דאריך-אנפין, והלא-תעשה הן בדיקנא דזעיר-אנפין".

(58) יט, לב.

(59) ד, ב ואילך.

(60) שה"ש א, ה.

(61) יא, סע"א ואילך.

(62) קידושין לב, סע"ב.

(63) דניאל ז, ט.

(64) שה"ש ה, יא.

(65) תקו"ז בהקדמה (יז, א).

(66) תשא לג, כ.

(48) תו"א מג"א צה, סע"ד ואילך. צט, ד ואילך. ובכ"מ.

(49) אסתר ט, כב.

(50) תקו"ז תכ"א (נז, ב).

(51) פסחים קו, סע"א.

(52) סוף פרק יו"ד.

(53) שם פי"א (קא, רע"א).

(54) ראה טושו"ע ואדה"ז או"ח וסרמ"ב.

(55) ראה לקו"ש ח"ב ע' 254. וש"נ.

(56) פירש"י בראשית א, ז.

(57) בראשית א, כא.

ומקשר זה עם ענין "שחורה אני ונאווה גו":

"שחורה אני" - קאי על גילוי מצוות לא-תעשה שנמשך על-ידי "שערות שחורות דזעיר-אנפין" (שהן למטה משערות לבנות ד'אריך-אנפין), ואף-על-פי-כן, על-ידי-זה דוקא "ונאווה", כי "בגין דהני שערי אוכמי וחשוכן, כתיב⁶⁷ מגלה עמוקות מני חושך", היינו, שעל-ידי מצוות לא-תעשה התלוין בשערות שחורות דזעיר-אנפין "נמשך גילוי עמוקות" שאינם מתגלים על-ידי שערות לבנות דאריך-אנפין שעל-ידי מצוות-עשה. וזהו "ונאווה גו" כאהלי קדר", בחינת המקיף כו'.

ועל-דרך-זה בנידון-דידן, שעל-ידי "והדרת פני זקן", דיקנא דזעיר-אנפין, "קווצותיו תלתלים שחורות" (מצוות לא-תעשה), נמשך גילוי עליון יותר מהגילוי שעל-ידי "מפני שיבה תקום", שערות לבנות דאריך-אנפין (מצוות-עשה) - בבחינת "מגלה עמוקות מני חושך".

וסימא דקרא - "ויראת מאלקיך", "פירש ב'לקוטי תורה" (להאריז"ל) שם שהוא בחינת נוקבא, מלכות דאצילות, שעם היותה למטה מזעיר-אנפין, ועל-אחת-כמה-וכמה למטה מאריך-אנפין, מכל-מקום על-ידה דוקא נמשך בחינה נעלית יותר מזעיר-אנפין ואריך-אנפין. למעלה משם הוי' שנמשך על-ידי מצוות-עשה (ו"ה) ומצוות לא-תעשה (י"ה).

ודוגמתו בענין "שחורה אני גו" - "כיריעות שלמה", בחינת המקיף היותר עליון (למעלה מהמקיף ד"אהלי קדר"), מקור הלבנונית, שזהו ענין יום הכיפורים - "לפני הוי' תטהרו, למעלה מבחינת שם הוי', שבו תלוין מצוות-עשה ומצוות לא-תעשה.. ביום הכיפורים היה מלבין הלשון של זהורית, והוא על-ידי ההמשכה ממקור הלבנונית כו'".

ונמצא, שסיום וחותם השיעור היומי, "מפני שיבה תקום וגו'", קשור גם עם יום הכיפורים, ענין התענית והתשובה כו'.

ויש להוסיף, שכללות התענית קשור גם עם ענין "שחורה אני" - כי העדר האכילה ושתייה (רעב וצמא) גורם לשחרות הפנים⁶⁸ (כפי שמצינו גם בהלכה⁶⁹), אלא ששחרות זו היא רק לפי שעה, כדי שעל-ידי-זה יבוא לדרגא נעלית יותר באין-ערוך.

ח. שני בתרא:

שיעור היומי ברמב"ם⁷⁰ הוא - התחלת הלכות נדרים. והקשר והשייכות לתענית בה"ב - דמכין שאין זה תענית שנתפרש בתורה (כמו יום הכיפורים, ואפילו לא כארבעה התעניות), וצריך לקבל על עצמו את התענית, הרי זה בגדר של נדר.

ובפרטיות יותר:

בריש הלכות נדרים - כותב הרמב"ם: "הנדר נחלק לשתי מחלוקות.. נדרי איסור.. נדרי הקדש"⁷¹. וממשיך⁷²: "מצות-עשה של תורה שיקיים אדם שבועתו או נדרו. בין שהיה מנדרי איסור, בין שהיה מנדרי הקדש". ובהמשך השיעור⁷³: "ארבעה דברים יש בין נדרים לשבועת ביטוי וכו'" (נוסף על פרטי הדינים שנתבארו בהלכות שבועות שלפני-זה).

והשייכות לתענית בה"ב - שקבלת התענית יכולה להיות בכל אופנים הנ"ל, בלשון של שבועה או בלשון של נדר. ובזה גופא - "נדרי איסור" או "נדרי הקדש" (שאוסר האכילה ושתייה כקרבן), ואם רוצה - יכול לקבל את התענית בסגנון ולשון הכולל כולם.

(70) ע"ד שיעור היומי בחומש - ראה לקמן סי"ב.

(71) הלכה א"ב.

(72) הלכה ד.

(73) ריש פרק ג.

(67) איוב יב, כב.

(68) ראה סוטה יב, רע"א: שהושחת פניו בתעניות.

(69) ראה יומא פג, א - במשנה. רמב"ם הל' מאכלות אסורות

פי"ד הט"ז. הל' שביתת עשור פ"ב ה"ט.

- 1 ועל-דרך-זה אצל אלו שאינם מתענים - בנוגע לענינים שמקבלים על עצמם במקום ותמורת התענית
2 [ולכל לראש, הוספה בצדקה, כפי שמאריך רבינו הזקן ב'אגרת התשובה'⁷⁴ בענין פדיית תענית בצדקה,
3 ובצדקה גופא - בעילוי אחר עילוי, "שמונה"⁷⁵ מעלות יש בצדקה זו למעלה מזו"⁷⁶], שקבלה זו יכולה
4 להיות באופן של נדר או שבועה כו', כנ"ל.
- 5 ט. וביאור ענין הנדר ושבועה - שיש בזה מה שאין בזה:
6 מהחילוקים שבין שבועה לנדר - ש"אין שבועה חלה על השבועה, ובנדרים יחול נדר על נדר.. אין
7 שבועת ביטוי חלה אלא על דברי הרשות, ונדרים חלים על דברי מצוה כדברי הרשות"⁷³.
- 8 וממשיך⁷⁷, "ומפני מה נדרים חלים על דברי מצוה, ושבועות אין חלות על דברי מצוה, שהנשבע
9 אוסר עצמו על דבר שנשבע עליו, והנודר אוסר הדבר הנודר על עצמו. נמצא, הנשבע לבטל מצוה אוסר
10 עצמו, וכבר עצמו מושבע מהר סיני, ואין שבועה חלה על שבועה. והאוסר דבר זה בנדר, זה הדבר הוא
11 שנאסר, ואותו הדבר אינו מושבע מהר סיני".
- 12 ומכאן למדים גם העילוי של שבועה לגבי נדר, וגם העילוי של נדר לגבי שבועה:
13 שבועה - קשורה עם הקב"ה, לא מיבעי השבועה ש"מושבע מהר סיני", ועל-דרך-זה השבועה שבזמן
14 לידתו "משביעין אותו תהי צדיק"⁷⁸ (על-ידי בית-דין של מעלה, עד למלך מלכי המלכים הקב"ה
15 בעצמו⁷⁹), אלא גם השבועה שהאדם נשבע מדעת עצמו קשורה עם הקב"ה⁸⁰ - שהרי השבועה היא בשם
16 או כינוי של הקב"ה⁸¹.
- 17 ומזה מובן שיש בשבועה כחות מיוחדים ונעלים ביותר, כולל גם הפירוש ש"שבועה" מלשון שובע,
18 כמבואר בדרושי ה'צמח צדק'⁸² בענין "משביעין אותו תהי צדיק" (שבתחילת ספר תניא קדישא), שכולל
19 גם לשון שובע, היינו, שנותנים לו את כל הכחות הדרושים כו' באופן של שובע, ובזה גופא - באופן
20 של הוספה אחר הוספה מלמעלה⁸³, שכל זה נכלל ב"שובע".
- 21 ולאידך גיסא, יש מעלה גם בנדר - ש"אוסר הדבר הנודר כו'", שבזה מודגשת בעלותו של האדם על
22 מציאות החפצא, ועד כדי כך, שגם לאחר שנדר ואסר את החפץ, חוזר ונודר עוד פעם ("נדר חל על
23 נדר"), מכיון ש"אותו הדבר אינו מושבע מהר סיני"⁸⁴, שלכן יכול האדם לפעול בו ללא הגבלות.
- 24 וכאמור, שני האופנים (נדר ושבועה) שייכים בנוגע לתענית בה"ב – על-ידי-זה שעניני בה"ב (התענית
25 או תמורתו) נעשים באופן שיש בו שתי המעלות גם יחד, כהוראת שיעור הרמב"ם בסיום וחותם בה"ב,
26 שקביעותו (בשנה זו) בט"ו בחודש, שבו "קיימא סיהרא באשלמותא"⁸⁵, שלמות כל החודש (הן הימים
27 שלפניו, והן הימים שלאחריו), כולל ובמיוחד - חמישי, ושני קמא דבה"ב.

(74) פרק ג.

(75) להעיר מעילוי מספר שמונה – למעלה משבעת ימי ההיקף, שומר ההיקף. כמשנ"ל בארוכה (שיחת ש"פ שמיני בתחילתה) בנוגע לפרשת שמיני, ובהדגשה יתירה בשנה זו - שקראו "יהי ביום השמיני" שמונה פעמים.

(76) רמב"ם הל' מתנות עניים פ"י ה"ו.

(77) הלכה ז.

(78) נדה ל, סע"ב.

(79) להעיר ממאד"ל (תענית בתחילתה. ושו"ג) "ג' מפתחות בידו של הקב"ה שלא נמסרו ביד שליח .. מפתח של חיי", היינו, שכללות ענין הלידה הוא "בידו של הקב"ה" בעצמו, ומזה מובן גם בנוגע לשבועה "תהי צדיק" שבזמן הלידה.

(80) ובפרט שנשמתו היא "חלק אלקה ממעל ממש" (תניא רפ"ב), והעצם כשאתה תופס בחלקו אתה תופס בכולו (כש"ט הוספות סקט"ז. ושו"ג).

(81) רמב"ם הל' שבועות רפ"א.

(82) הערות וקיצורים לתניא ע' מח ואילך.

(83) משא"כ בנדר - שמוגבל בדיוק לשון האדם, ותו לא מידי.

(84) כולל גם - שאין בו העילוי ד"שובע" מלמעלה (אע"פ

שגם הנדר הוא בודאי מצד "חלק אלקה ממעל ממש" שבו. ע"ד האמור לעיל (הערה 80) בנוגע לשבועה).

(85) לא רק בליל ט"ו, שבו רואים את הלבנה בשלימותה, אלא

גם ביומו, שהולך אחר הלילה. ולהעיר, ששייכות היום ללילה

שלפניו מודגשת יותר בימי הספירה - שאם שכח לספור בלילה,

סופר ביום, ועי"ז יכול להמשיך ולספור (החל מהלילה שלאח"ז)

בברכה (שו"ע אדה"ז או"ח סתפ"ט סכ"ד), עם כל פרטי העילויים

שבספספ"ע - מלשון אבן ספיר כו', גילוי והמשכת מ"ט שערי

בינה, עד לשער הנו"ן, לא רק כפי ששייך למ"ט שע"ב, אלא גם

שער הנו"ן בפ"ע (לקר"ת שבהערה 23).

י. ויש להוסיף ולבאר בנוגע לענין השבועה - "משביעין אותו תהי צדיק כו'" – על-פי המבואר בשיעור הרמב"ם ביום חמישי דבה"ב⁸⁶ "כשמשיבין את הנשבע, אומרים לו: לא על דעתך אנו משביעים אותך אלא על דעתנו".

ובהקדמה:

בתחילת ספר התניא: "תניא [בסוף פרק ג' דנדה] משביעים אותו תהי צדיק וכו'", ולאחרי אריכות הביאור בפרטי הדרגות צדיק ובינוני כו', עד להפלאות מעלת הבינוני ש"לא עבר עבירה מימיו ולא יעבור לעולם"⁸⁷ - מבאר המשך המאמר ("משביעים אותו כו'") "היה בעיניך כרשע"⁸⁸, "כרשע" דייקא, "ולא רשע ממש, אלא שיחזיק עצמו לבינוני"⁸⁹, כלומר, לא דרגת צדיק, "שאינן כל אדם זוכה להיות צדיק, ואין לאדם משפט הבחירה בזה כל כך"⁹⁰, אלא דרגת בינוני ("אל תהי רשע"), ש"מדת הבינוני היא מדת כל אדם ואחריה כל אדם ימשוך, שכל אדם יכול⁹¹ להיות בינוני בכל עת ובכל שעה"⁹².

ואינו מובן: כיצד מתאים ענין זה עם המציאות בפועל, כפי שידע איניש בנפשיה!! וכידוע הפתגם של רבי הלל מפאריטש: "הלוואי בינוני"!

וההסברה בזה – על-פי מה שכתב הרמב"ם בשיעור היומי "כשמשיבין את הנשבע, אומרים לו: לא על דעתך אנו משביעים אותך אלא על דעתנו":

כאשר בית-דין של מעלה "משביעים"⁹³ אותו (לפני צאתו לאויר העולם) תהי צדיק ואל תהי רשע" - אין שבועה זו על דעת האדם שלמטה, אלא על דעת בית-דין של מעלה.

ומצד הדעת של בית-דין של מעלה - הרי:

(א) בית-דין של מעלה, יודע את מעמדו ומצבו של האדם בעת עשיית המצוה, או בעת שנכשל חס-ושלום בענין של חטא (על-כל-פנים 'חטא' מלשון חסרון¹⁶), הקשיים המיוחדים שלו וכו', ולכן יתכן שמצוה אחת, אפילו מצוה קלה, נחשבת אצלו לריבוי גדול, עולם ומלואו, שלא בערך לגבי כמה ענינים בלתי-רצויים – על-דרך מה שכתב הרמב"ם⁹⁴ "שיקול זה (חשבון הזכויות כו') אינו לפי מנין הזכויות והעוונות, אלא לפי גודלם, יש זכות שהיא כנגד כמה עוונות", מצד איכות המצוה, או מצד מעמדו ומצבו של האדם כו'. ומסיים: "ואין שוקלין אלא בדעתו של א"ל דעות, והוא היודע היאך עורכין הזכויות כנגד העוונות".

(ב) בית-דין של מעלה, יודע שכאשר יהודי נכשל חס-ושלום בענין בלתי-רצוי, אין זה אלא לפי שעה בלבד, ובוודאי שסופו לעשות תשובה, כמו שכתוב⁹⁵ "לא ירחק ממנו נדח", שאז נהפכים אפילו הזדונות לזכויות⁹⁶.

(ג) בית-דין של מעלה, יודע שגם באותה שעה שנכשל חס-ושלום, בענין בלתי-רצוי, אין זה מצד רצונו האמיתי, כפסק-דין הרמב"ם⁹⁷ שכל אחד ואחד מישראל "רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות, ויצרו הוא שתקפו".

פסוק כי קרוב אליך הדבר מאד .. בדרך ארוכה וקצרה (שסוכ"ס מגיע אלי' כאו"א מישראל, בדרך ארוכה או בדרך קצרה - ע"י) בעזה"י.

(92) ריש פרק יד.

(93) "משביעים" - לשון רבים - י"ל שקאי על ב"ד של מעלה, למטה מדרגת "יחיד".

(94) הל' תשובה פ"ג ה"ב.

(95) ע"פ ש"ב יד, יד. וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ג. תניא ספ"ט.

(96) יומא פו, ב.

(97) הל' גירושין ספ"ב.

(86) הל' שבועות פ"ב הט"ז.

(87) ריש פרק יב.

(88) שעל זה הקשה בתחילת ספר התניא: "וצריך להבין, דהא נתן [אבות פ"ב] ואל תהי רשע בפני עצמך, וגם אם יהי' בעיניו כרשע, ירע לבבו ויהי' עצב ולא יוכל לעבוד ה' בשמחה ובטוב לבב, ואם לא ירע לבבו כלל מזה - יכול לבוא לידי קלות ח"ו". (89) פ"ג (יח, סע"א).

(90) אם כי "הוא יעשה את שלו לקיים את השבועה משביעים תהי צדיק .. וכולי האי ואולי .. יזכה לבחי' רוח משורש איזה צדיק שתתעבר בו כו'" (תניא ספ"ד).

(91) וכמ"ש ב"דף השער" ד"ספר של בינונים": "מיוסד על

1 ומכיון שכן, הרי השבועה "תהי צדיק ואל תהי כו'" היא מלכתחילה על יסוד ידיעת כל הנ"ל, וממילא,
 2 גם כאשר דנים את האדם לוקחים בחשבון כל הנ"ל - נוסף לכך שגם ה'דין' עצמו הוא באופן של חסד
 3 ביחס לבית-דין של מטה, שלכן, בנוגע לבית-דין של מעלה מועילה תשובה, מה-שאינ-כן בנוגע לבית-דין
 4 של מטה (כידוע תשובת ה'נודע ביהודה'⁹⁸).

5 ולכן, גם כאשר מצד החשבון-צדק שעושה בנפשו, מגיע למסקנא ש"הלא"י שהיה בדרגת בינוני -
 6 הרי, ב'דעו שהשביעוהו מלכתחילה על דעת בית-דין של מעלה, ולא על דעתו, אזי החשבון-צדק שמצד
 7 דעתו אינו מביא אותו למצב ש"ירע לבבו ויהיה עצב ולא יוכל לעבוד ה' בשמחה ובטוב לבב", אלא
 8 אדרבה - שמוסיף בעבודתו מתוך שמחה וטוב לבב, כולל ובמיוחד - תשובה בשמחה, תשובה עילאה
 9 (כנ"ל סעיף ו), עד כדי כך, שאפילו אם היה איזה ענין בלתי-רצוי, הרי הוא מתהפך לטוב, כאמור "זדונות
 10 נעשו לו כזכות".

11 יא. ומכאן באים לענין נוסף בשיעור הרמב"ם ב'שני קמא', ב"לתקן הדעות"⁹⁹ - הוראה כללית
 12 בעבודת האדם לקונו, שכללותה, קיום השבועה "תהי צדיק":
 13 בשיעור היומי ב'שני קמא' - כותב הרמב"ם¹⁰⁰: "לחי העליון שניטל טריפה".

14 והנה, על דין זה שאלו חכמי לונלי¹⁰¹: "ואנו בעניותנו לא שמענו (דין זה) עד היום הזה, והיה נראה
 15 בעינינו כשאומר¹⁰² ניטל לחי התחתון כשרה, ריבואתא אשמעינן, אף-על-פי שנראה בעיקר (סימנים),
 16 וכל-שכן לחי העליון?" ובתשובתו מסביר להם הרמב"ם, את ערכו של הלחי העליון בתהליך הנשימה,
 17 שבהעדרו יכנס האויר הצונן לתוך הריאה ותתקרב ותמות הבהמה, ו"אין לך מי שאין כמוה חיה יותר
 18 מזו".

19 והביאור בזה - ב"לתקן הדעות":

20 טבעו של כל אחד ואחת מישראל, אנשים נשים וטף, שיש בנפשו - "חלק אלקה ממעל ממש"¹⁰³ -
 21 אש וחום האהבה הטבעית להקב"ה.

22 [וכפי שרואים במוחש אפילו אצל טף (ששייכים להבנה והשגה כל שהיא), שכאשר שואלים אצלם
 23 אודות היחס שלהם ל"אבינו שבשמים", אינם מבינים מהי השאלה ! - במכל-שכן וקל-וחומר מאהבתו
 24 הטבעית לאביו שבארץ, שילדו, ודואג לכל צרכיו, ועל-אחת-כמה-וכמה בנוגע לאביו שבשמים, שהרי
 25 מאמין באמונה פשוטה ותמימות של ילד קטן, שכל זה ניתן לאביו שבארץ מאביו שבשמים].

26 אמנם, מכיון שיש לו גם נפש הבהמית (ואדרבה - הנפש האלקית היא "נפש השנית בישראל"¹⁰³),
 27 ומצד הבריאה (על-ידי הקב"ה) זקוקה לצורך קיומה לדברים שמחוץ הימנה, כמו האויר, אכילה ושתייה
 28 שנעשים דם ובשר כבשרו - ברא הקב"ה את ה"לחי העליון" כדי לשמור שהדברים שבאים מחוץ לאדם,
 29 לא יקררו חס-ושלום את החום הטבעי להקב"ה.

*

30 יב. כאן המקום לעורר גם אודות הפעולות בקשר ל"ג בעומר, יום ההילולא דרבי שמעון בן יוחאי
 31 - שבוודאי התחילו כבר לעסוק בהם, ובאופן דמוסיף והולך מיום ליום, ככל שמתקרבים ל"ג בעומר,
 32 ובפרט בשני בתרא, שקביעותו באותו שבוע שבו חל ל"ג בעומר, ובסמיכות ממש, ביום החמישי (לאחרי
 33 ההפסק ביום שלישי ויום רביעי בלבד).

34 ובהקדים - הקשר ושייכות שיעור החומש היומי (ב'שני בתרא') ל"ג בעומר:

35 בשיעור בחומש ב'שני בתרא' מדובר אודות ענין הקרבנות - "לחם אלקיו" "קדשים", עד ל"קודש

(101) הובא בכס"מ על אתר.

(102) חולין נד, א - במשנה.

(103) תניא רפ"ב.

(98) או"ת מהדו"ק סל"ה.

(99) ראה רמב"ם ה'ל' תמורה בסופן.

(100) ה'ל' שחיטה פ"ח הכ"ג.

- הקדשים", ובשני הקצוות: "כל איש אשר בו מום מזרע אהרן הכהן . . את לחם אלקיו לא יגש ¹ להקריב"¹⁰⁴, ואף-על-פי-כן "לחם אלקיו מקדשי הקדשים ומן הקדשים יאכל"¹⁰⁵.
- והשייכות לרבי שמעון בן יוחאי - שעבודתו כל ימיו היתה באופן ד"בחד קטירא אתקטרנא ביה ³ בקודשא-בריך-הוא כו' ביה אחידא, ביה להיטא, ביה אתדבכת"¹⁰⁶, שזהו תוכן ענין הקרבנות - "לחם ⁴ אלקיו", ובאופן ד"אשי ה'¹⁰⁴ ("ביה להיטא").
- ובהמשך לזה - יש לנצל את ה"עת רצון" בימי התעניות [ובפרט תענית 'חמישי', שיש בו עילוי לגבי ⁶ תענית 'שני' ('קמא' ו'בתרא') להיותו "יום (שנאמר בו) טוב" (כנ"ל סעיף ו)] לעורר ולזרז עוד פעם ⁷ אודות קבלת החלטות טובות בעניני פעולות ל"ג בעומר, נוסף על ההתעוררות ביום השבת-קודש¹⁰⁷ (מפקחין על צרכי ציבור בשבת¹⁰⁸) שהיתה בה גם נתינת-כח מיוחדת מצד ה"עת רצון"¹⁰⁹ ביום ⁹ השבת-קודש, כולל גם נתינת-כח ממוצאי שבת-קודש, "סעודתא"¹¹⁰ דדוד מלכא משיחא"¹¹¹.
- והתקוה חזקה, שהדיבור בכל זה (מיוסד על המבואר בתורה שבעל-פה, במאמרי חסידות ¹¹ ושיחות-קודש של רבותינו נשיאינו) יפעל פעולתו, ובפרט שמדברים על זה יותר משלוש פעמים, ועוד ¹² והוא העיקר, שכבר עסקו בפעולות אלו בשנים שלפני-זה יותר משלוש פעמים ("הנהגה טובה שנהגתי ¹³ שלשה פעמים"¹¹²). ואפילו אלו שמסיבה שונה ומשונה לא עשו "שטורעם" בהכנות לל"ג בעומר בשנים ¹⁴ שלפני-זה, וצריכים עכשיו להתחיל - יש להם הנתינת-כח וההבטחה שיצליחו בכל ענינים אלו, ובפרט ¹⁵ על-פי המובן מדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שכבר סיימו את כל עניני העבודה, כולל גם "צחצוח ¹⁶ הכפתורים", ועכשיו "עמדו הכן כולכם", מכיון שכבר הגיע הזמן ד"לאלתר לגאולה" (כנ"ל סעיף ב) - ¹⁷ הדי בוודאי שיש הכל מן המוכן, ולא רק מן המוכן, אלא מוכן ומזומן ממש, כולל (בנידון-דידן) בנוגע ¹⁸ להכנות לל"ג בעומר, ועל-אחת-כמה-וכמה בנוגע לל"ג בעומר עצמו. ¹⁹
- יג. ובנוגע לפועל:
- יש להשתדל של"ג בעומר, יום שמחתו¹¹³ של רבי שמעון בן יוחאי, יהיה "יום שמחתנו" של כל ²¹ בני-ישראל בכל מקום שהם (בחוץ לארץ, ועל-אחת-כמה-וכמה בארץ ישראל) - על-ידי עריכת חגיגות ²² ותהלוכות כו', שבהם ישתתפו האנשים והנשים (בנפרד, בתכלית הצניעות, כמוכן) והטף. ²³
- ובמיוחד בנוגע לטף - כמנהג ישראל (תורה היא¹¹⁴) מדורי-דורות, שבל"ג בעומר ממעטים בלימוד ²⁴ תינוקות של בית רבן¹¹⁵, חצי היום או שליש היום, ויוצאים לשמוח עם הילדים בעניני הרשות (לכאורה), ²⁵ אלא, שמכיון שמדובר אודות תינוקות של בית רבן (שנתחנכו כדבעי כו'), עושים זאת בתמימותם בתור ²⁶ "מנהג ישראל תורה היא", ועד שעל-ידי-זה נוסף בתשוקתם ללימוד התורה (לאחרי ל"ג בעומר, ובתור ²⁷ הכנה - גם לפניו), בידעם שענינו של רבי שמעון בן יוחאי - "תורתו אומנתו"¹¹⁶. ²⁸
- ובכל ענינים אלו יש להוסיף בשנה זו לגבי השנים שלפני-זה - להיותה 'שנת הקהל'¹¹⁷, ושנת תַּשְׁמֵחַ ²⁹

לששון ולשמחה ולמועדים טובים.
(112) נוסח "סדר התרת נדרים" דער"ה. וראה לעיל ס"ב.
(113) ראה שער הכוונות ענין ספה"ע דרוש יב. פע"ח שער ¹¹⁴ ספה"ע פ"ז. מ"ח מס' אייר וסיון פ"ז מ"ו.
(114) שו"ע אדה"ז אר"ח סר"ס קפ. סתצ"ד סט"ז. וראה לקו"ש ¹¹⁵ חכ"ב ע' 56 הערה 2. וש"נ.
(115) אף שמעלת לימודם גדולה ביותר, כדאיתא במסכת שבת ¹¹⁶ (קט, ב) "אל תגעו במשיח, אלו תינוקות של בית רבן".
(116) שבת יא, א.
(117) כולל גם - מעלת היותה לאחר שנת השמיטה, אשר על ¹¹⁸ שומרי שמיטה נאמר "גיבורי כח עושי דברו גו" (תהלים קג, כ). ¹¹⁹ וראה ויק"ר ותנחומא ר"פ ויקרא, כמבואר הענין גם בדרושי ¹²⁰ חסידות (ראה לקו"ת במדבר יג, ד ואילך. ובכ"מ).

(104) אמור כא, כא.
(105) שם, כב.
(106) זח"ג רפח, א. רצב, א.
(107) שיחת ש"פ אהר"ק סי"א.
(108) ראה שבת קג, א. רמב"ם הל' שבת פכ"ד ה"ה. שו"ע ¹⁰⁹ אדה"ז אר"ח סט"ז סי"ב.
(109) תהלים סט, יד. וראה רד"ה ואני תפילתי תרנ"ד (מזוה"ק). ¹¹⁰ ועוד.
(110) סידור הארז"ל (לר"ש מרשקוב)
(111) להעיר מהפתגם של ר' הלל מפאריטש בשם רבינו הזקן ¹¹² "שלפני נשמות הגבוהות כמו רשבי", לא נחרב הבית כלל" (פלא ¹¹³ הרמון שמות ע' ז), שזוה מובנת שייכותו של הרשב"י לגאולה ¹¹⁴ ע"י דוד מלכא משיחא, שענינו לפעול בעולם מצב כמו שלא הי' ¹¹⁵ חורבן כלל, ע"י ביטול הרושם העניני החורבן, ואדרבה - הפיכתם

- 1 ותַשְׁמַח, שלכן יש להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בכל עניני שמחה ביום שמחתו של רבי שמעון בן יוחאי,
2 ובאופן ד"הקהל את העם, האנשים והנשים והטף"118.
- 3 יד. ובפרטיות יותר:
- 4 כנהוג בשנים האחרונות, ישתדלו שבכל מקום ומקום תתקיים בל"ג בעומר "תהלכה".
- 5 ותוכן הענין – על-פי המבואר בדרושי חסידות¹¹⁹ (מיוסד גם על נגלה דתורה) שתכלית ירידת הנשמה
6 למטה היא - לבוא מבחינת עמידה, "עומדים", לבחינת הליכה, "מהלכים"¹²⁰. וענין זה בא לידי ביטוי
7 (בין השאר) גם בתהלכה כפשוטה - שמזמן לזמן ("בעת רצון") מתאספים והולכים כולם יחדיו (כל
8 הציבור כולו, "אל תפרוש מן הציבור"¹²¹), להדגיש ולהראות באופן גלוי לעין-כל, גם לעיני עמי הארץ,
9 שיהודים הולכים לקיים רצון קונם, ובאופן של הליכה מדרגה לדרגה, "ילכו מחיל אל חיל"¹²².
- 10 ובפרט כאשר נמצאים - בחסדי ה' - במדינת הרווחה (כמדינה זו וכיוצא בה) שיכולים לקיים תורה
11 ומצוות ללא רדיפות והפחדות כו', ואדרבה, מקבלים עזר וסיוע ממלכות המדינה - הרי בוודאי שצריכים
12 לנצל מצב זה בתכלית השלימות.
- 13 ובהדגשה יתירה - כשיכולים להראות באצבע ולומר: הנה עומד יהודי, יחד עם אשתו, אשר במשך
14 יובל שנים היו במדינה שלא הניחה ליהודים לעסוק בתורה ומצוות, על-ידי הפחדות ורדיפות וכו' וכו',
15 ואף-על-פי-כן, שום דבר לא מנע מהם לילך מחיל אל חיל בעניני יהדות, ועכשיו זוכים לראותם ("מראה
16 באצבעו ואומר זה") כאן, בארבע אמות אלו, בבית-הכנסת ובית-המדרש - הרי בוודאי ש"החי יתן אל
17 לבו" ללמוד מהנהגתם במדינה ההיא שתהיה "דוגמא חיה" בנוגע להנהגתנו במדינה זו, לאחר שהקב"ה
18 גאל אותנו ממעמד ומצב של ממשלה הרודפת כו', והביאנו למעמד ומצב של ממשלה שעוזרת ומסייעת
19 בכל עניני יהדות.
- 20 ובנוגע לעניננו - יש לנצל את העובדה שנמצאים במדינת הרווחה, כדי לערוך תהלוכות פומביות שבהם
21 יתבטא תוכן הליכתם של בני ישראל בעניני יהדות, תורה ומצוותיה.
- 22 טו. ופשוט, שבמהלך התהלכות ידברו עם הילדים (והמבוגרים) ויספרו להם אודות רבי שמעון בן
23 יוחאי וכו' וכו', ויעוררום להוסיף בכל עניני יהדות, תורה ומצוותיה.
- 24 ובמיוחד - ללמוד מהנהגותיו של רבי שמעון בן יוחאי, ומהן:
- 25 א) לימוד התורה באופן ד"תורתו אומנתו" - אף שהנהגה ד"תורתו אומנתו" כפשוטה ממש, שייכת רק
26 ל"רבי שמעון בן יוחאי וחבריו" (כמובא גם ב"שולחן ערוך"¹²³), מכל-מקום מעין ודוגמת זה שייך גם
27 אצל כל אחד ואחד מישראל, שבזמנים הקבועים ללימוד התורה, יכול וצריך להיות במעמד ומצב ד"תורתו
28 אומנתו", שמפנה לבו ודעתו מדאגות הפרנסה כו', על-דרך מאמר רבותינו ז"ל¹²⁴ "לא ניתנה תורה כו'
29 אלא לאוכלי המן"¹²⁵, דמכיון שקיבלו כל צרכיהם מן המוכן, לחם מן השמים¹²⁶, מים מבארה של
30 מרים¹²⁷, ועניי הכבוד שהיו שפים בכסותם¹²⁸, לכן היתה דעתם פנויה ללימוד התורה מתוך מנוחת הנפש
31 ומנוחת הגוף.

התורה במשך כל היום ("תורתו אומנתו"), ואדרבה כו', כמסופר
בפשטות הכתובים בתושב"כ, "וינסו אותי זה עשר פעמים גוי"
(שלח יד, כב), וכיו"ב. וביחד עם זה, המשיכו לקבל "מן" וכל
צרכיהם גם למחרת, ובמילא במשך זמן לימודם היו במעמד
ומצב ד"תורתו אומנתו" (ככפנים).

(126) בשלח טו, ד.

(127) תענית ט, א.

(128) פירש"י עקב ח, ד.

(118) וילך לא, יב.

(119) תו"א ס"פ וישב (ל, סע"א ואילך). לקו"ת שה"ש כ, ב.
ובכ"מ.

(120) זכרי' ג, ז.

(121) אבות פ"ד מ"ה.

(122) תהלים פד, ח.

(123) אדה"ז או"ח סו"ס קו.

(124) מכילתא ר"פ בשלח. שם טז, ד.

(125) אף שבין "אוכלי המן" היו גם כאלו שלא עסקו בלימוד

(ב) כללות העבודה באופן ד"בחד קטירא אתקטרנא, ביה אחידא כו", אשר כתוצאה מזה נעשית העבודה גם בעניני הרשות (לא רק באופן ד"כל מעשיך יהיו לשם שמים"¹²⁹, שמשמש בהם לאחר זמן לעבודת ה', אלא יתירה מזה) באופן ד"בכלל¹³⁰ דרכיך דעהו"¹³¹, היינו, שב"דרכיך" (דרכים שלך, בעניני הרשות) גופא נעשה "דעהו" (ידיעת ה'¹³²).

ובוודאי ניתן למצוא - גם ללא יגיעה גדולה, ואפילו בקלות - בכל ענין פרטי הקשר והשייכות ד"דעהו" ("ביה אחידא"), נוסף על הענין העיקרי והכללי - חידוש התהוות כל מציאות הבריאה¹³³ מאין ואפס המוחלט¹³⁴ בכל רגע ורגע (כתורת הבעל-שם-טוב¹³⁵), "המחדש בטובו בכל יום תמיד (בכל רגע ורגע) מעשה בראשית"¹³⁶, אשר אין לך "ביה אחידא" גדול מזה, כשמתבונן שברגע זה ממש מתהווית מציאות הבריאה כולה ממהותו ועצמותו יתברך, שאין לו עלילה וסיבה שקדמה לו חס-ושלום¹³⁷, "אמיתת המצאו!"

ונקודה זו - יכולים וצריכים להסביר לכל אחד ואחת מישראל, האנשים והנשים, ואפילו טף¹³⁸, עד לקטן שבקטנים, שגם אצלו יהיה ענין "בכל דרכיך דעהו", אשר עם היותם דרכי קטנות, "חנוך לנער על פי דרכו"¹³⁹, מכל-מקום נעשה בהם ועל-ידם ענין "דעהו" באמיתיות, עד לשלימות ד"ידעתי הייתי"¹⁴⁰.

- ואדרבה, אצל הקטנים מתקבל הדבר יותר, כידוע¹⁴¹ בענין "אני מתפלל לדעת זה התינוק"¹⁴², שאינו יודע אודות עניני ספירות, סדר השתלשלות וכו', כי-אם מהותו ועצמותו יתברך, על-דרך לשון רבינו הזקן בעת דביקותו¹⁴³: "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ"¹⁴⁴, "איך וויל מערניט ווי דיך אליין" - וכן לאידך - שיכולים וצריכים להסביר גם לגדולים, אשר מצד ההשתדלות להבין כל דבר בשכל (להיותם "עם חכם ונבון"¹⁴⁵), ובריבוי סברות, סברות שלו, וסברות שקיבל מרבו, מחבריו, ומתלמידיו יותר מכולם¹⁴⁶, צריכה להיות השתדלות יתירה שהשכל לא יעלים וכו'.

ובבקשה נפשית - להשתדל גם להוסיף בהסברת הדברים באותיות ובסגנון המתאים, החל מהמסביר עצמו, שיונח אצלו, וממילא יהיו הדברים יוצאים מן הלב, שאז נכנסים ללב השומע¹⁴⁷, נוסף לכך שאומר את הדברים בשם אומרם¹⁴⁸ - אם משער שעל-ידי-זה יתוסף בקיום הענין, כראות עיניו ולפי הבנתו, לתועלת הצלחת הפעולה במעשה שהוא העיקר¹⁴⁹.

וכל זה - לאחר הקדמת הפעולה בענינים אלו בנוגע לעצמו, כציווי והוראת חכמינו ז"ל¹⁵⁰ "קשוט עצמך" (תחילה), כולל גם הפירוש "קשוט" מלשון קישוט, היינו, לא רק העבודה המוכרחת (על-דרך "לחם לאכול ובגד ללבוש"¹⁵¹), אלא גם באופן של קישוטין, ועד לתכלית השלימות של כ"ד קישוטי

(136) נוסח ברכת יוצר.

(137) אגה"ק פ"ב (קל), סע"א ואילך.

(138) ובפרט בשנת הקהל, כנ"ל סי"ג.

(139) משלי כב, ו.

(140) ראה סה"ש ה'ש"ת ע' 26 ואילך. ועוד.

(141) סהמ"צ להצ"צ שורש מצות התפילה פ"ח.

(142) שו"ת הריב"ש סקנ"ז.

(143) סהמ"צ שם פ"מ.

(144) תהלים עג, כה.

(145) ואתחנן ד, ו.

(146) תענית ז, א. וש"נ. רמב"ם הל' ת"ת ספ"ה.

(147) ס' הישר לר"ת שי"ג. הובא בשל"ה סט, א.

(148) אבות פ"ו מ"ו.

(149) שם פ"א מ"ז.

(150) ב"מ קז, סע"ב. וש"נ.

(151) ל' הכתוב - ויצא כח, כ.

(129) אבות פ"ב מ"ב.

(130) משלי ג, ו. וראה בארוכה קונטרס משיחות ט"ו אייר,

ל"ג בעומר, וש"פ אומר.

(131) להעיר, שאף שהסדר הרגיל הוא מן הקל אל הכבד, היינו, שתחילה צ"ל העבודה באופן ד"לשם שמים", ורק אח"כ יכול להגיע לדרגת "בכל דרכיך דעהו" - הרי, בדרכי העבודה יש דרך ארוכה וקצרה או קצרה וארוכה, ובכל אחד מהם יכול להיות תכלית הקיצור בגשמיות ותכלית האריכות ברוחניות וכו'.

(132) ועד לשלימות ד"דעת" - "לשון התקשרות והתחברות, שמקשר דעתו בקשר אמיץ וחזק מאוד ויתקע מחשבתו בחוזק כו'" (תניא ספ"ג).

(133) ועד"ז בנוגע לכללות מציאות האדם - יום הולדתו - הולדת שלו (דרכיך). וע"י ההתבוננות שכל מציאותו היא מוקב"ה ("נשמה שנתת בי"), נעשה "דעהו", ידיעת הקב"ה.

(134) ובלשון הרמב"ם בתחילת ספרו - "כל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם, לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו".

(135) שעה"ה"א בתחילתו.

- 1 כלה¹⁵², אשר על-ידיזה ממהרים ומזרזים יותר את נישואי הכלה, זו כנסת-ישראל, לבעלה זה הקב"ה,
2 בגאולה העתידה¹⁵³, הקרובה לבוא בפועל ממש.

*

- 3 טז. ויהי-רצון ש"החי יתן אל לבו" את כל הענינים האמורים לעיל - הן בנוגע לתענית בה"ב, והן
4 בנוגע להכנות לל"ג בעומר - ובאופן ד"יתן", "כל הנותן בעין יפה הוא נותן"¹⁵⁴, הולך ומוסיף ואור.
5 ולכל לראש - קבלת החלטות טובות בכל הנ"ל, ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה¹⁵⁵, כולל גם
6 שהקב"ה מזמין לו את האמצעים הדרושים לקיום ההחלטות¹⁵⁶, הן בנוגע להצלחת הפעולה בל"ג בעומר,
7 ועוד לפני-זה - הצלחת העבודה בתענית בה"ב, עד לביטול הצומות והפיכתם לימים טובים וימי ששון
8 ושמחה (כנ"ל סעיף ג), על-ידיזה ש"האמת והשלום אהבו"¹⁵⁷, הוספה באהבת ישראל, המבטלת את
9 סיבת הגלות¹⁵⁸, ובדרך ממילא - בטל המסובב, וי"מיד הן נגאלין¹⁵⁹.
10 ואז - חוגגים יום שמחתו של רבי שמעון בן יוחאי יחד עמו, "הקיצו ורננו שוכני עפר"¹⁶⁰ [כדאי
11 בזוהר¹⁶¹ - "חיבורא דילך" (דרכי שמעון בן יוחאי), ש"יפקון ביה מן גלותא"¹⁶² - שצדיקים קמים לתחיה
12 מיד], על הציון¹⁶³ שלו, ומשם נעתקין לירושלים עיר הקודש ולבית-המקדש¹⁶⁴, שאז תהיה גם השמחה
13 אמיתית ושלומה - שמחת הגאולה, "שמחת עולם על ראשם"¹⁶⁵, שמחה שמברכים עליה ברכת
14 "שהחיינו", להיותה על דבר הנראה ונגלה לעיני בשר ממש¹⁶⁶, גאולה האמיתית והשלומה על-ידי משיח
15 צדקנו בפועל ממש, למטה מעשרה טפחים.
16 יז. וכרגיל - נסיים בענין הצדקה, לתת לכל אחד ואחת, האנשים והנשים והטף, שליחות-מצוה לתת
17 לצדקה, החל מהחלטה טובה תיכף ומיד, ואחר-כך קיומה בפועל בזמן המתאים.
18 ויש להוסיף ולהדגיש את ענין "בכל דרכיך דעהו" (כנ"ל סעיף טו) בנוגע לנתינת הצדקה:
19 מחד גיסא - הרי מעשה הצדקה הוא מעשה ופעולת האדם, "דרכיך", "אתה החיית את נפש העני"¹⁶⁷,
20 שלכן צריך להשתדל בנתינת הצדקה תיכף ומיד (כמובא ב'שולחן ערוך'¹⁶⁸ העובדא בנחום איש גס זו),
21 וזהו אחד הטעמים - בדרך המוסר¹⁶⁹ - שאין מברכים על מצות הצדקה, כדי שלא לעכב את הנתינה
22 בפועל בשביל כוונת הברכה (ובפרט שכדי לייחד יחודים כו' ירצה לטבול במקוה תחילה...), היינו,
23 שעיקר ההדגשה היא על פעולת האדם, ולא (כל-כך) על ציווי הקב"ה המודגש בברכת המצוה.
24 ולאידך גיסא - יודע ומאמין באמונה פשוטה שהקב"ה הוא ה"זן ומפרנס לכל", ואילו הפעולה שלו
25 אינה אלא בשליחותו של הקב"ה, שזיכהו בשליחות להחיות את נפש העני, בתור שליח של "מחיה
26 חיים"¹⁷⁰ - שבזה מודגש הענין ד"דעוהו".
27 [ומזה מובן גם בנוגע לשאר פעולות האדם שבינתיים - מפעולת הצדקה שנעשית על-ידי הממון
28 שלמטה ותחת רגלי האדם ("היקום אשר ברגליהם, זה ממנו של אדם שמעמידו על רגליו"¹⁷¹), ועד

רשב"י" (זח"ב לח, א).

164 ע"ד לשון הרמב"ם הל' סנהדרין פ"ד הי"ב.

165 ישע"י לה, יו"ד. נא, יא.

166 לא רק גאולה ברוחניות, כמו הגאולה שבעבודת התפילה (ראה אגה"ק ס"ד).

167 ראה הנחומא משפטים טו.

168 יו"ד ר"ס רמז.

169 נוסף על הטעם ע"פ נגלה - כמבואר בתשובות הרשב"א (ח"א סי"ח. סנ"ד. ח"ג סרפ"ג). ובכ"מ. וכן הטעם ע"פ חסידות - שיש ענינים נעלים כ"כ שאא"פ להמשיכם ע"י ברכה כו' (ראה תו"א שמות נב, ב).

170 יומא עא, א. וראה סה"מ תשי" ע' 44.

171 פסחים קיט, א. וש"נ.

152 ראה בחיי תשא לא, טז. ועוד.

153 שמו"ר ספט"ו.

154 ראה ב"ב נג, רע"א. וש"נ.

155 קידושין מ, א. ועוד.

156 סה"מ תש"ב ע' 87.

157 זכרי' ח, יט. וראה רמב"ם הל' תעניות בסופן.

158 יומא ט, ב.

159 רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

160 ישע"י כו, יט.

161 ח"א קט, א.

162 זח"ג קכד, ב - ברע"מ. הובא באגה"ק רסכ"ו.

163 להעיר ש"ציון" מלשון סימן, שזהו ענינו של רשב"י -

אנא סימנא בעלמא (זח"א רכה, א), "מאן פני האדון הוי", דא

לפעולת הראש, כולל גם הכתור שעל-גבי הראש (בחינת המקיף), עד לפנימיות הנשמה, בחינת היחידה, ¹
 "חלק אלקה ממעל ממש", אלקה ממש¹⁷²],
 והעיקר - "גדולה צדקה שזקרב את הגאולה"¹⁷³, באופן ש"לא עיכבן המקום כהרף עין"¹⁷⁴, "ארו
 עם ענני שמיא"¹⁷⁵, תיכף ומיד ממש.
 ותיכף ומיד יקויים הענין שקוראין במנחת שבת שלאחרי ל"ג בעומר - בפרשת בהר-בחוקותי:
 התחלת הקריאה בפרשת בהר - "כי תבואו אל הארץ"¹⁷⁶, שכל בני-ישראל, "בנערינו ובזקנינו גו'
 בבנינו ובבנותינו"¹⁷⁷, באים לארצנו הקדושה, "ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה, מרשית השנה
 ועד אחרית שנה"¹⁷⁸,
 והמשך שלה בפרשת בחוקותי (שהן מחוברין) - "בחוקותי תלכו וגו'"¹⁷⁹, שכל בני ישראל (שלימות
 העם) מקיימים כל עניני התורה ומצוות (שלימות התורה), ועל-ידי-זה זוכים לקיום ההבטחה "ונתתי
 שלום בארץ"¹⁸⁰, שלימות הארץ, שלא זו בלבד שלא מחזירים חסו-שלום אפילו שעל אחד, אלא אדרבה
 - שבדרכי נועם ודרכי שלום "ירחיב ה' את גבולך"¹⁸¹, ארץ עשר אומות¹⁸² (ובפרט על-ידי שלימות
 העבודה בכל עשר כחות הנפש¹⁸³).
 ואז יוכלו לקיים מצות שמיטה כפשוטה¹⁸⁴ - "כי תבואו אל הארץ גו' ושבתה הארץ שבת לה"¹⁷⁶,
 וכן מצות יובל - "יובל היא קודש תהיה לכם"¹⁸⁵, שקיומה קשור עם התנאי ש"כל יושביה עליה"¹⁸⁶.
 ועוד והוא העיקר - שכל זה יקויים במהרה בימינו ממש, למטה מעשרה טפחים, בגאולה האמיתית
 והשלימה על-ידי משיח צדקנו, שאז זוכים להתועדות ושמיצת דברי תורה עד ל"תורה חדשה" - על-ידי
 מלכא משיחא, ויתירה מזה - "תורה חדשה מאתי תצא"¹⁸⁷, מהקב"ה בכבודו ובעצמו ממש, ומתוך שמחה
 וטוב לבב, תיכף ומיד ממש ממש.

(172) ראה "היום יום" כ"ג מנ"א. ובכ"מ.

(173) ב"ב יו"ד, א. וראה תניא פל"ז (מח, ב).

(174) מכילתא ופירש"י בא יב, מא.

(175) דניאל ז, יג. סנהדרין צח, א.

(176) כה, ב.

(177) בא יו"ד, ט.

(178) עקב יא, יב.

(179) כו, ג.

(180) שם, ו.

(181) שופטים יט, ח.

(182) פירש"י עה"פ.

(183) להעיר מסיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר אודות זקנו (שנקרא

על שמו) בענין תפילה בציבור - הציבור דכל עשר כחות נפשו

("התמים" ח"ב ס"ע מה ואילך).

(184) נוסף על קיומה ברוחניות ע"י הלימוד בתורה - "כל

העוסק כו' כאילו כו'" (מנחות בסופה).

(185) בהר כה, יב.

(186) ערכין לב, סע"ב. רמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"ה ה"ח.

(187) ישעי' נא, ד. ויק"ר פ"ג, ג.

אגרות קודש

ב"ה, י"ז סיון, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום הראשון, בו כותב בהנוגע להמשך לימודו.

ומובן וגם פשוט שעליו ללמוד בישיבה, בה לומדים תורת הנגלה והחסידות גם יחד, וענין
 יחד מובן, כי בלימוד הנגלה צ"ל ניכר שלומד אברך חסידותי, ובלימוד החסידות צ"ל ניכר שלומד זה
 שחלק לו בלימוד הנגלה כדבעי. וכמובן מהמבואר באיזהו מקומות ומהם בלקו"ת בענין אשרי מי שבא
 לכאן ותלמודו בידו, שבשנים דיוק בדבר צ"ל תלמוד (כפשוטו - נגלה) ובידו דוקא שלא נשאר למטה
 בעולם הזה (תניא ריש פרק מ"ם) וק"ל.

בברכה לבשו"ט.

בס"ד. שיחת יום א' פרשת אמור, פסח שני ה'תשמ"ח – לאחר תפילת שחרית –

בלתי מוגה

- 1 א. אודות ענינו של 'פסח שני' - ידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו¹ ש'פסח שני' מלמדנו
- 2 ש"אף פעם לא אבוד, אלא יכולים תמיד לתקן, אפילו מי שהיה טמא, מי שהיה בדרך רחוקה, ואפילו
- 3 "לכם", שנעשה ברצונו, מכל-מקום יכולים לתקן".
- 4 וחיידוש נוסף בזה - שכללות ציווי 'פסח שני' נתחדש על-ידי אותם אנשים שהיו זקוקים לתיקון, ולא
- 5 עוד אלא שעל-ידם ובזכותם נתחדש ציווי לכל ישראל - "ראויה היתה פרשה זו להאמר על-ידי משה
- 6 כשאר כל התורה כולה, אלא שזכו אלו שתאמר על ידיהן"².
- 7 כלומר, על-ידי-זה שאחדים מישראל טענו "למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' גו"³, הרי לא זו
- 8 בלבד שפעלו שניתנה להם האפשרות למלא את החסרון ולהקריב קרבן פסח ("בחודש השני גו' על מצות
- 9 ומרורים יאכלוהו גו' ככל חוקת הפסח גו'⁴), אלא יתירה מזה - שעל-ידם (ובזכותם) נתחדשה פרשה
- 10 בתורה לכל בני-ישראל עד סוף כל הדורות.
- 11 ב. ובפרטיות יותר:
- 12 החידוש של פרשת 'פסח שני' הוא - לא רק בנוגע לאלו שזקוקים לתיקון של 'פסח שני' (הן כפשוטו,
- 13 בנוגע לקרבן פסח, והן בנוגע להוראה ולימוד אודות תיקון החסרון כו') במשך כל הדורות, אלא גם לכל
- 14 שאר בני-ישראל, כולל גם משה רבינו ואהרן הכהן, שהרי גם אצלם נוספה פרשה בתורה שלומדים אותה
- 15 (לא רק בבוא זמן 'פסח שני', כשצריכים לקיימה בפועל, אלא) גם במשך כל השנה כולה, בתור לימוד
- 16 ענין בתורה שהיא למעלה מזמן ומקום - רצונו וחכמתו של הקב"ה, כנוסח ברכת התורה: "אשר בחר
- 17 בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו".
- 18 ויתירה מזה - שהחידוש בפרשת 'פסח שני' הוא (לא רק בנוגע ללימוד התורה, אלא גם) בתורה עצמה
- 19 כפי ש"קדמה לעולם"⁵, כלומר, אף שפרשה זו נתחדשה בזמן מסויים, הרי זה נעשה חלק בתורה עצמה
- 20 כפי ש"קדמה לעולם", ועל-אחת-כמה-וכמה בדרגת התורה כפי שלמדה אדם הראשון בגן-עדן⁶, ועד
- 21 לדרגת התורה שנלמדה בעולם הזה על-ידי כל אחד ואחד מישראל עד סוף כל הדורות.
- 22 וכל זה הוא בהדגשה יתירה בבוא הזמן המיוחד 'פסח שני', שאז ישנו גם קיום ציווי 'פסח שני'
- 23 בפועל וזמנ, כולל גם בזמן הגלות ובחוץ לארץ; שאף שלא שייך ענין הקרבת 'פסח שני', הרי ישנם כמה
- 24 מנהגים מיוחדים ב'פסח שני'⁷, כולל גם הענין הכי נפלא שנוספה עוד הזדמנות להתוועדותם של כמה
- 25 וכמה מישראל, אנשים נשים וטף, מתוך אהבת ישראל ואחדות ישראל.
- 26 ג. ומכאן באים לנקודה משותפת עם עוד מצוות שנתחדשו באופן של אתערותא-דלתתא על-ידי
- 27 אחדים מישראל:
- 28 'פסח שני' - נתחדש על-ידי אנשים. ועל-דרך-זה מצינו בנוגע לנשים - פרשת נחלות, "ראויה היתה
- 29 פרשה זו להכתב על-ידי משה, אלא שזכו בנות צלפחד ונכתבה על-ידן"⁸, על-ידי שטענו "למה יגרע
- 30 שם אבינו גו' תנה לנו אחוזה גו'"⁹.
- 31 וענין זה מהווה הוראה נפלאה לכל אחד ואחד מישראל - "החי יתן אל לבו"¹⁰ - עד כמה גדול כחו
- 32 של כל אחד ואחד מישראל, שאפילו אחדים מישראל, אנשים או נשים, יהיה מי שיהיה, אפילו מי שהיה

(1) "היום יום" ו"ד אייר, פסח שני. סה"ש תש"א ע' 115. (7) ראה ספר "בין פסח לשבועות" (ירושלים תשד"מ) פ"ז. וש"נ.
(2) פירש"י בהעלותך ט, ז.
(3) בהעלותך, שם.
(4) שם, יא"ב.
(5) פסחים נד, א. ב"ר פ"א, ד. פ"ח, ב. ועוד.
(6) ראה פרקי דר"א רפ"ח.
(8) פירש"י פינחס כז, ה.
(9) פינחס שם, ד.
(10) קהלת ז, ב.

- טמא או בדרך רחוקה כו', בכוחם וביכולתם לפעול הוספה בעניני תורה ומצוות עבור כל ישראל¹
 (כשתובעים שרצונם להתקרב להקב"ה – על-ידי קרבן, או על-ידי נחלה בארץ ישראל, וכיוצא בזה),²
 כאמור, שעל-ידי מספר אנשים או נשים, נוספו אצל כל ישראל פרשת 'פסח שני' ופרשת נחלות.³
- ד. ויש להוסיף, שהוראה זו (פעולתם של אחדים מישראל על כלל ישראל) היא בהדגשה יתירה ב'פסח שני' בשנה זו:⁴
- (א) מצד הענין המיוחד בשנה זו – 'שנת הקהל', 'הקהל את העם, האנשים והנשים והטף'¹¹, היינו, שפעולתו של כל אחד ואחד מישראל צריכה להיות באופן שפועלת על כל ישראל, האנשים והנשים והטף, שיתווסף אצלם בכל עניני יהדות, תורה ומצוותיה.⁸
- (ב) מצד הקביעות של 'פסח שני' ביום ראשון של פרשת אמור – 'אמור גו' ואמרת'¹², 'להזהיר גדולים על הקטנים'¹³, היינו, שהגדולים צריכים להזהיר ולפעול גם על הקטנים (קטנים כפשוטו, בשנים, וגם קטנים בדיעת התורה), וכן לאידך, להזהיר גדולים על-ידי הקטנים, שעל-ידיה ניתוסף גם אצל הגדולים ענין הזהירות, כולל גם הפירוש הפנימי – 'להזהיר' מלשון זוהר ואור.¹⁴
- ה. ויהי-רצון שינצל את הלימוד וההוראה הנ"ל בפועל ממש, שעל-ידיה יתוסף עוד יותר בפעולות ד"הקהל את העם, האנשים והנשים והטף", ומתוך שמחה וטוב לבב, כמודגש במנינה של השנה – שנת תשמח, תְּשֻׁמַּח וְתִשְׁמַח.¹⁵
- ועל-ידי 'מעשינו ועבודתינו'¹⁵ בכל הענינים האמורים – ממהרים ומזרזים עוד יותר את הגאולה האמיתית והשלימה, 'ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל'¹⁶ על-ידי הקב"ה בעצמו, שמלקט את כל אחד ואחד מישראל, 'בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו'¹⁷, ועושה מהם מציאות אחת – 'קהל גדול'¹⁸, ובאופן כזה – 'ישוּבוּ הנה'¹⁸, 'לארצנו הקדושה, 'ארץ אשר גו' עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה'¹⁹, כפי שהיא בשלימותה, 'ירחיב ה' אלקיך את גבולך'²⁰.
- ובפרט כשמוסיפים ומסיימים בענין הצדקה, לתת לכל אחד ואחת שליחות-מצוה לצדקה – 'גדולה צדקה שמקרכת (ומזרזת) את הגאולה'²¹.
- ובפשטות – שבמהרה בימינו ממש, בזריזות הכי גדולה, 'לא עיכבן המקום כהרף עין'²², הולכים לקבל פני משיח צדקנו, ותיכף ומיד – 'ארו עם ענני שמיא'²³ – לארצנו הקדושה, לירושלים עיר הקודש ולבית-המקדש, שבו הקריבו 'פסח ראשון' ו'פסח שני', ובקרוב ממש יקריבו בו קרבנות, החל מקרבן תמיד פעמיים בכל יום, מתוך שמחה וטוב לבב, כהנים בעבודתם ליום בדוכנם וישראל במעמדם.²⁴
- והעיקר – ש"לא עיכבן המקום כהרף עין", ביאת משיח צדקנו, תיכף ומיד ממש.²⁵

בס"ד. שיחות (ליל ומוצאי) ל"ג בעומר ה'תשמ"ח.

בלתי מוגה

- א. אודות השמחה בל"ג בעומר – שבו נתבטל הענין הבלתי-רצוי שאירע במשך ל"ב ימים שלפני-זה²⁸
 – מצינו חילוקי דעות¹ אם ענין זה מתחיל רק ביום, או שמתחיל כבר בלילה (ועד שאין אומרים תחנון²

(20) שופטים יט, ח ובפירש"י.
 (21) ב"ב יו"ד, א. וראה תניא פל"ז (מח, ב).
 (22) מכילתא ופירש"י בא יב, מא.
 (23) דניאל ז, יג. סנהדרין צח, א.
 (1) שו"ע אדה"ז או"ח סתצ"ג ס"ה. וראה ספר "בין פסח לשבועות" פ"ח ס"ח. וש"נ.
 (2) מכין שעילוי אמירת תחנון נפעל מאליה – מצד מעלת היום, "יום זכאי" (כמדובר כמ"פ).

(11) וילך לא, יב.
 (12) ר"פ אמור.
 (13) תו"כ ופירש"י עה"פ. יבמות קיד, סע"א.
 (14) ראה צוואת הריב"ש בתחילתו, ובכ"מ.
 (15) ראה תניא רפל"ז.
 (16) ישעי' כז, יב.
 (17) בא יו"ד, ט.
 (18) ירמי' לא, ז.
 (19) עקב יא, יב.

גם במנחה שלפניו, כמו שכתב רבינו הזקן בסידורו, השוה לכל נפש), אבל כבר פשט המנהג בכמה קהילות קדושות בישראל (ומספרם הולך ומתרבה), וכן הוא מנהג חב"ד - שהשמחה בל"ג בעומר היא במשך כל המצת-לעת, מהתחלת המצת-לעת, ליל ל"ג בעומר, והולך ומוסיף (משעה לשעה כו') במשך כל המצת-לעת.

ויש להוסיף בבירור והכרעת הענין - על-פי המבואר בדרוש הידוע בסידור³ גודל עילוי ל"ג בעומר, שבו נשלם בירור פרטי הספירות עד הוד שבחוד, "תשלום וסוף לעיקר המדות", ומכיון שענין זה נעשה בליל ל"ג בעומר, בתפילת ערבית, שבסיומה סופרים בשם ומלכות "היום שלשה ושלשים יום", ומסיימים בנוסח ה"ריבונו של עולם": "בזכות ספירת העומר שספרתי היום, יתקן כו' הוד שבחוד . . ועל-ידיזה יושפע שפע רב בכל העולמות", הרי מובן שכל עניני ל"ג בעומר מתחילים כבר בליל ל"ג בעומר.

וכאמור, שלאחרי ההתחלה בליל ל"ג בעומר - הולך ונוסף במשך היום כולו, כולל גם בלילה שלאחריו, אף שכבר ספרו את יום ל"ג, מכלל-מקום ישנה עדיין (ובפרט לפני חצות הלילה) השפעת יום הל"ג בעומר הסמוך אליו (ללא הפסק ביניהם), ועל-ידו נמשכת השפעת ל"ג בעומר בכל שאר ימי הספירה⁴ (ועד לפעולה נמשכת על כל השנה כולה).

ב. ויש לבאר ענינו של ל"ג בעומר בעבודת האדם, ובלשון הידוע (שמדגישים לאחרונה) - "והחי יתן אל לבו"⁵, ובאופן המובן לכל אחד ואחת מישראל⁶, אנשים נשים וטף⁷, כל אחד ואחד לפי שכלו והבנתו⁸.

ובהקדמה - שבלשון "והחי יתן אל לבו" מרמז ענינו של ל"ג בעומר:

ל"ג בעומר חל ביום י"ח אייר - "חיי". ובו נוסף עילוי ושלמות בכל ל"ב הימים שלפני-זה - "לב", על-ידיזה ש"החי (חיי באייר) יתן אל לבו" (ל"ב ימי הספירה שלפני-זה).

ובפרטיות יותר: הנוסח בספירת העומר הוא - "היום שני ימים לעומר", "שלשה ימים" וכו', עד ליום ל"ב (לפני ל"ג בעומר) - "שנים ושלשים יום". כלומר, לא (רק) יום הל"ב, אלא ל"ב ימים⁹, שישנם גם כל ל"ב הימים (שכבר עברו) בשלימותם, מכיון שמצות ספירת העומר¹⁰ היא באופן ש"שבע¹¹ שבתות תמימות¹² תהיינה¹³, מציאות אחת של "שבע שבתות תמימות".

ונמצא, שלאחרי ספירת "שנים ושלשים יום" ישנה כבר שלמות ה"לב", ועל זה באה ההוראה "והחי יתן אל לבו" - שיום חיי אייר מוסיף חיות ב"לב", ובאופן ש"יתן אל לבו", "כל הנותן בעין יפה הוא נותן"¹⁴. ועל-ידיזה נוסף גם בכל ימי הספירה, כאמור, שצריכה להיות באופן ש"שבע שבתות תמימות תהיינה".

ג. וביאור הענין בעבודת האדם:

ספירת העומר היא אחרי ובהמשך להקרכת העומר - "וספרתם לכם גו' מיום הביאכם את עומר התנופה גו'" - מן השעורים¹⁵, מאכל בהמה, דקאי על בירור וזיכוך הנפש הבהמית (בחינת הבהמה

ע"פ תורת-אמת, ובפרט ע"פ הידוע בגודל הזהירות מדבר שקר כו' בדיבור לקטנים.

(9) ולהעיר, שעפ"ז תמוה הנוסח (המקובל בקהילות ישראל) "ל"ג בעומר" - שבו מודגש יום הל"ג, ולא ל"ג ימים. ותן לחכם ויחכם עוד.

(10) נוסף לכך שגם בכל המצוות כולן - "יחוד זה למעלה הוא נצחי לעולם ועד" (תניא פכ"ה).

(11) אמור כג, טו.

(12) ובשנה זו - "תמימות" גם ביחס לימי השבוע, שתחילת הספירה (בכל שבוע) היא ביום הראשון בשבוע, וסיומה (בכל שבוע) ביום השבת-קודש, שעפ"ז נוספת שלמות יתירה בענין ה"תמימות" - ראה לקמן סוס"ד.

(13) ולכן, ביום הראשון של ספיה"ע מדגישים כבר (בנוסח ה"ריבונו של עולם") ענין "שבע שבתות תמימות תהיינה".

(14) ראה ב"ב נג, רע"א. ויש"נ.

(15) פירש"י שם, טז. סוטה רפ"ב. רמב"ם הל' מעה"ק פ"ב ה"ב. הל' תמידין ומוספין פ"ז הי"א.

(3) עם דא"ח - שער הל"ג בעומר דש, א ואילך.

(4) להעיר גם מחילוקי המנהגים בנוגע לימים שלאחרי ל"ג בעומר (ראה בהנסמן לעיל הערה 1).

(5) קהלת ז, ב.

(6) כולל גם קטנים (וקטנות) שלא הגיעו עדיין ל"בן חמש שנים למקרא", שהרי החינוך שלהם ("חנוך לנער על פי דרכו") הוא גם - ובמיוחד - ע"י סיפורי התורה, תושב"כ ותושב"ע"פ, אגדות מדרשי חז"ל שבספר עין-יעקב (שרוב סודות התורה גנוזין בה - אגה"ק סכ"ג), ובגדוד"ד, סיפורי חז"ל אודות תלמידי רבי עקיבא, אודות רשב"י וכו', שפועלים "עולם ומלואו" בחינוכם של הקטנים.

(7) ובהדגשה יתירה בשנה זו, "שנת הקהל" - "הקהל את העם, האנשים והנשים והטף גו' ושמרו לעשות את כל דברי התורה" (וילך לא, יב). כולל גם העילוי שנוסף אצל הגדולים ע"י חינוכם של הקטנים - "הטף למה באו, ליתן שכר למביאייהם" (פירש"י עה"פ - מחגיגה ג, סע"א).

ולהעיר גם מהקשר והשייכות לפרשת השבוע - "אמור גו' ואמרת", "להזהיר גדולים על הקטנים" (ר"פ אמור ובפירש"י).

(8) וכמדובר כמ"פ שגם ההסברה לקטנים צ"ל הסברה אמיתית

שבאדם), עד לשלימות הבירור והזיכוכ - באופן ד"וספרתם", מלשון 'אבן ספיר'¹⁶. וענין זה נעשה במשך
 "שבע שבתות", מ"ט ימים, כנגד שבע המדות כפי שכל אחת כלולה משבע, היינו, שבכל יום נעשה
 בירור וזיכוכ מדה פרטית, מחסד שבחסד (ביום הראשון של ספירת העומר) עד מלכות שבמלכות (ביום
 האחרון של ספירת העומר).

נ"יש להוסיף, שמצינו עוד נוסח בנוגע לבירור המדות בספירת העומר (אף שלא נהגו לאמרו בדיבור)
 — מ'מלכות שבמלכות' עד 'חסד שבחסד'¹⁷, מלמטה למעלה.

ולהעיר גם מפירוש החסידות¹⁸ בדיוק הלשון "והתהלכתי בתוכם"¹⁹ - דקאי על שני אופני הילוך,
 מלמעלה למטה (מ'חסד שבחסד' עד 'מלכות שבמלכות'), ומלמטה למעלה (מ'מלכות שבמלכות' עד
 'חסד שבחסד'), ובכללות - החילוק שבין תורה למצוות: תורה - "מן השמים דיברתי עמכם"²⁰ - המשכה
 מלמעלה למטה, ומצוות (ובמיוחד עבודת התפילה) — העלאה (של החפץ הגשמי שבו מקיימים את
 המצוה) מלמטה למעלה, למעלה מכל העולמות, עד שעל-ידיה נמשכת השפעה בכל העולמות²¹.

ולאחרי שנשלם בירור הנפש הבהמית בכל פרטי המדות שבה (מ'חסד שבחסד' עד 'מלכות
 שבמלכות') - אזי מוכנה גם הנפש הבהמית לגילוי במתן-תורה²², ובלשון הכתוב²³ "משכני אחרין נרוצה,
 הביאני המלך חדריו גוי", היינו, שלאחרי ש"אחרין נרוצה", לשון רבים, הנפש האלקית והנפש הבהמית
 יחד, אזי נעשה הגילוי במתן-תורה²⁴, שזהו ענין ד"הביאני המלך חדריו"²⁵.

ומכיון שבל"ג בעומר נשלם בירור עיקרי המדות - הוד שבהוד - הרי זה בבחינת "החי יתן אל לבו",
 היינו, שה"חי" (ח"י אייר, ל"ג בעומר, "תשלום וסוף עיקר המדות") פועל ב"לב" (שבו משכן המדות)
 להיות בשלימות הראויה (ומהלב* נמשך בכל אברי הגוף - "לבא פליג לכל שיפין"²⁶), ועד לתכלית
 השלימות בבירור המדות, "שבע שבתות תמימות תהינה".

ד. ומזה באים לעילוי בספירה שלאחריה²⁷ - "ארבעה ושלשים יום".

ובהקדמה: מספר "שנים ושלשים" - הוא בגימטריא "לב", ומספר "שלשה ושלשים" - הוא
 בגימטריא "גל", כידוע²⁸ שענינו של ל"ג בעומר מרומז בפסוק²⁹ "עד הגל הזה", "לרעה אי אתה עובר,
 אבל אתה עובר לפרקמטיא"³⁰. ועל-אחת-כמה-יוכמה "פרקמטיא" רוחנית, בעניני תורה ומצוות³¹.

אמנם, בנוגע למספר "ארבעה ושלשים", כשמחפשים רמז כו', יש בו גימטריא של ענין בלתי-רצוי
 - "דד", לא רק היפך העשירות, אלא גם היפך "מחסורו אשר יחסר לו"³² (כפי שכבר למד ה'בן חמש
 למקרא' בפרשת הקרבנות "ואם דל הוא גו"³³), ואם-כן, מהו הענין המיוחד - למעליותא — במספר זה?

ויש לומר הביאור בפשטות - באופן המובן גם לקטנים - שמספר ל"ד הוא בגימטריא טוב (י"ז) כפול,
 היינו, שלאחרי העילוי בל"ג בעומר ("והחי יתן אל לבו"), אזי נפעל בירור וזיכוכ כו' ("לטהרנו ולקדשנו
 כו'"), נוסף על השפעת שפע רב בכל העולמות (כו') באופן של טוב כפול (ל"ד).

(16) לקו"ת אמור לה, ב ואילך. ובכ"מ.

(17) ראה סידור האריז"ל במקומו. פנ"ח שער ספיה"ע פ"ה.

(18) לקו"ת ראה כו, א. אמ"ב שער הק"ש פפ"ז, ספפ"ח

ואילך. ועוד.

(19) בחוקותי כו, יב.

(20) יתרו ב, יט.

(21) במכ"ש וק"ו מספה"ע כל יום - חלק א' ממ"ט (ביחס

לכללות מצות ספה"ע) בלבד - ש"על-ידיה יושפע שפע רב בכל
 העולמות".

(22) אף ש"אלפיים שנה קדמה תורה לעולם" (ראה זח"ב מט,

א. ועוד) - הרי ניתנה למטה דוקא, לנשמה המלוכשת בגוף
 ונה"ב, שלכן הגילוי דמ"ת צריך לפעול ולחדור גם במציאותה
 של נה"ב.

(23) שה"ש א, ד.

(24) להעיר, שגם במ"ת מודגש ענין ה"ספיר" ("וספרתם",
 מלשון אבן ספיר) - כמ"ש (משפטים כד, יו"ד) "ויראו את אלקי
 ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר".

(25) לקו"ת ויקרא ב, ד ואילך. ובכ"מ.

(26) ראה זח"ג קסא, רע"ב. רכא, ב.

(27) בסמיכות ממש לל"ג בעומר, ועל-ידיה נמשכים עניני ל"ג

בעומר בכל שאר ימי הספירה, כנ"ל ס"א.

(28) סידור (עם דא"ח) שער הל"ג בעומר דש, ג ואילך.

(29) ויצא לא, נב.

(30) פירש"י עה"פ.

(31) ראה גם שיחת ש"פ אחו"ק הערה 88.

(32) פ' ראה טו, ח.

(33) מצורע יד, כא.

- 1 [ויש לקשר ענין זה עם העילוי שנוסף בל"ג בעומר להיותו יום ההילולא דרשב"י (כדלקמן סעיף ה) -
- 2 דמכיון שרשב"י אמר "יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין"³⁴, הרי מובן וגם פשוט שלאחרי-זה
- 3 ישנו טוב כפול].
- 4 ויש להוסיף, שענין זה הוא בהדגשה יתירה בשנה זו, שהשלימות ב"תמימות" היא גם מצד ימי
- 5 השבוע³⁵ - שיום ל"ד בעומר (שמספרו 'טוב כפול') חל ביום הששי בשבוע, שנאמר בו "טוב" שתי
- 6 פעמים: "וירא³⁶ אלקים כי טוב", "וירא³⁷ אלקים את כל אשר עשה, והנה טוב מאד"³⁸.
- 7 ה. נוסף על האמור לעיל אודות פעולת ל"ג בעומר ("החי יתן אל לבו") ביחס לכללות עבודת ספירת
- 8 העומר בבירור המדות, שבל"ג בעומר, ספירת הוד שבהוד, נעשה "תשלום וסוף עיקר המדות" - ישנו
- 9 ענין נוסף בל"ג בעומר (שנתחדש כמה מאות שנים לאחר שהתחיל כללות ענין ספירת העומר) - יום
- 10 הסתלקות-הילולא דרשב"י, גמר ושלמות עבודתו אשר עבד במשך כל ימי חייו (בספירת 'הוד
- 11 שבהוד')³⁹.
- 12 והענין בזה: ל"ג בעומר, יום הסתלקותו של רשב"י, הוא - יום שמחתו, מצד גודל העילוי שנעשה
- 13 אצלו בעת ההסתלקות, כאמרו "בחד קטירא אתקטירנא.. ביה אחידא, ביה להיטא, ביה אתדבקת"⁴⁰, ועד
- 14 ש"לא סיים בוצינא קדישא למימר חיים כו"⁴¹ ("חיים עד העולם"⁴²).
- 15 ולא עוד, אלא שרשב"י צוה⁴³ שישמחו ביום זה⁴⁴, היינו, ששמחתו של רשב"י פעלה גם אצל (כל
- 16 העומדים סביבו, ועל-אחת-כמה-וכמה אצל) תלמידיו⁴⁵, ואצל כל בני-ישראל (עד סוף כל הדורות) -
- 17 שמחה גלויה, שזוהי הנהגה מיוחדת שלא מצינו דוגמתה אפילו בהסתלקותו של משה רבינו⁴⁶
- 18 (ועל-אחת-כמה-וכמה אצל שאר תנאים ואמוראים).
- 19 ולהעיר, שענין השמחה הוא בהדגשה יתירה בשנה זו - שנת תשמח. תשמח בעצמך, ותשמח גם
- 20 אחרים⁴⁷.
- 21 ולכן, יש להשתדל שביום ל"ג בעומר ירבו כל בני-ישראל בכל מקום שהם בעניני שמחה, הן בנוגע
- 22 לאנשים והן בנוגע לנשים (בנפרד, בתכלית הצניעות, כמוכן), והן בנוגע לטף, ובהדגשה יתירה בשנה
- 23 זו, 'שנת הקהל' - "הקהל את העם, האנשים והנשים והטף"⁴⁸.
- 24 ובמיוחד - בנוגע לילדי ישראל, כידוע⁴⁹ במנהגי ישראל אודות פעולות מיוחדות עם ילדי ישראל בל"ג
- 25 בעומר, וכמדובר כמה פעמים בשנים שלפני-זה (וגם בשנה זו) אודות עריכת "תהלכות" של ילדי ישראל
- 26 בסיסמא "יחד כל ילדי ישראל" - כלשון הכתוב⁵⁰ "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד", כידוע⁵¹
- 27 הקשר ושייכות פסוק זה לרבי שמעון בן יוחאי.
- 28 ובהמשך לזה, יש להוסיף ולבאר גם את הלימוד וההוראה ("והחי יתן אל לבו") מענינו של רבי
- 29 שמעון בן יוחאי (בעל ההילולא בל"ג בעומר), אופן עבודתו וכו', כדלקמן.

באופן של גזירת הכתוב, אלא גם באופן המובן בשכל, ועד להשכל דנה"ב.

(44) ראה פ"ח שער ספ"ה פ"ז.

(45) וביניהם גופא - ככל שגדלה מעלת התלמיד בקירובו לרשב"י, גדלה מעלת השמחה מגודל עלייתו של רשב"י.

(46) ראה ד"ה להבין ענין הילולא דרשב"י תרנ"ד.

(47) להעיר, שב' אופני השמחה (תשמח ותשמח) הם ע"ד ובדומות ב' אופני העבודה בבירור המדות (בספ"ה) מלמעלה למטה, ומלמטה למעלה, כנ"ל ס"ג.

(48) וילך לא, יב.

(49) ראה ספר "בין פסח לשבועות" פ"ח סל"ג-ד. פי"ט ס"ח-ט. וש"נ.

(50) תהלים קלג, א.

(51) ראה זח"ג נט, רע"ב.

(34) סוכה מה, ב.

(35) ראה קה"ר פ"א, ג ובמ"כ שם.

(36) בראשית א, כה.

(37) שם, לא.

(38) ואף שפסוק זה נאמר בנוגע לכללות הבריא, "כל אשר עשה" (במשך כל ששת ימי בראשית) - מ"מ, מכיון שנאמר ביום הששי, הרי זה בוודאי מוסיף גם בענינו הפרטי של יום הששי.

וע"ד שמצינו בהלכה - "שבת למוספין אהנאי, לתמידין לא אהנאי" (בתמי), שמוספי השבת פועלים עילוי גם בתמידין (זבחים צא, רע"א. וראה צפע"נ עה"ת ר"פ קורח).

(39) סידור (עם דא"ח) שער הל"ג בעומר דש, סע"ב ואילך.

(40) זח"ג רפח, א. רצב, א.

(41) שם רצו, ב.

(42) תהלים קלג, ג.

(43) כולל גם נתינת-כח שיכולו לשמוח ביום זה, ולא רק

- ו. ולכל לראש - בענין השייך גם לטעם השמחה בל"ג בעומר עוד לפני הסתלקות רשב"י - אהבת ישראל: ¹
- טעם ההנהגה בקו היפך השמחה במשך ל"ב הימים שלפני ל"ג בעומר, הוא - מפני שבימים אלו מתו ²
- תלמידי רבי עקיבא, שלא נהגו כבוד זה בזה⁵². ³
- ובהקדים⁵³ - שעבודת היותם "תלמידי רבי עקיבא", בעל המאמר ש"ואהבת לרעך כמוך"⁵⁴ זה כלל גדול ⁴
- בתורה⁵⁵, היא בטתירה לגמרי לזה ש"לא נהגו כבוד זה בזה"?! ⁵
- ולכן צריך לומר, שפירוש "לא נהגו כבוד זה בזה" הוא באופן נעלה ביותר - מצד מעלת ושלמות ⁶
- עבודתם של תלמידי רבי עקיבא: ⁷
- בעבודתם של תלמידי רבי עקיבא, היו חילוקי דרגות כו', על-דרך חילוקי הדרגות בעבודתם של כל ⁸
- בני-ישראל, אשר כל שבט ושבט במסילתו יעלה⁵⁶, "נהרא נהרא ופשטיה"⁵⁷. ומכיון שעבודת כל אחד ⁹
- מתלמידי רבי עקיבא - באופן העבודה המיוחד לו - היתה בתכלית השלימות⁵⁸, לא היה יכול לנהוג כבוד ¹⁰
- (בשלימות) בתלמיד שעבודתו היתה בקו אחר. ולדוגמא: תלמיד שעבודתו היתה בקו חסד שבחסד - לא ¹¹
- היה יכול לנהוג כבוד (בשלימות) בתלמיד שעבודתו היתה בקו עבודת מלכות שבמלכות, או אפילו בקו ¹²
- גבורה שבחסד. ¹³
- ועל-דרך שמצינו⁵⁹ ש"עתיד הקב"ה לעשות כו' חופות לכל צדיק וצדיק כו' כל אחד ואחד נכוה מחופתו ¹⁴
- של חברו", היינו, שאפילו אצל צדיקים לעתיד-לבוא - תכלית השלימות - ישנו הענין ש"נכוה מחופתו של ¹⁵
- חברו", מכיון שאין זו דרך העבודה שלו. ¹⁶
- ואף-על-פי-כן, לפי ערך גודל מעלתם כו' - הרי, ביחד עם שלימות העבודה בקו המיוחד לכל אחד ¹⁷
- ואחד בפני-עצמו, היו צריכים לנהוג כבוד זה בזה בתכלית השלימות, היינו, שכל אחד ואחד יקבל גם ¹⁸
- מקו העבודה של חברו, על-דרך מאמר רבותינו ז"ל⁶⁰ "הרכה קיבלתי מרבתי, ומחבירי יותר מרבתי". ¹⁹
- ושלימות זו - לנהוג כבוד זה בזה - היתה אצל רשב"י, שהיה מחמשת תלמידיו הגדולים של רבי ²⁰
- עקיבא (שמהם נבנה העולם לאחר ל"ג בעומר), והמיוחד שבהם (כעדותו של רבי עקיבא רבו "דיין ²¹
- שאני ובוראך מכירין כוחך"⁶¹), שאמר לתלמידיו "שנו מדותי, שמדותי תרומות מתרומות מדותיו של רבי ²²
- עקיבא"⁶², שהדגיש את ענין אהבת ישראל כ"כלל גדול בתורה" (כנ"ל). ²³
- ויש להוסיף בהדגשת הנהגתו של רשב"י באהבת ישראל - בסיפור הגמרא⁶³ אודות פעולתו של ²⁴
- רשב"י בצאתו מן המערה (לאחר י"ג שנה), "אמר: איכא מילתא דבעי לתיקוני, אמרו ליה: איכא דוכתא ²⁵
- דאית ביה ספק טומאה, ואית להו צערא לכהנים לאקופי וכו'", היינו, שהמעשה הראשון שעשה מיד ²⁶
- בצאתו מן המערה (יציאה ממאסר לגאולה באופן של פריצת גדר) הוא - אהבת ישראל, לעזור לכהנים ²⁷
- שלא תהיה להם טירחא מיותרת, אפילו טירחא קלה, "להקיף דרך אחר ארוך"⁶⁴, ובזה גופא - לא רק ²⁸
- שעסק בעצמו בסבר פנים יפות לאחר שביקשו ממנו, אלא יתירה מזה, שמעצמו שאל ודרש⁶⁵ "איכא ²⁹
- מילתא דבעי לתיקוני". ³⁰

שבסיפור זה מודגשת גם מעלת ושלמות עבודתם אפילו לגבי משה ואהרן, כדברי משה לאהרן שעליהם לא נאמר "בקרובי אקדש", "רואה אני שהם גדולים ממני וממך" (שמיני י"ד, ג ובפירש"י).

(59) ב"ב עה, א.

(60) תענית ז, א. וש"נ. רמב"ם הל' ת"ת ספ"ה.

(61) ירושלמי סנהדרין פ"א ה"ב.

(62) גיטין סז, א.

(63) שבת לג, סע"ב ואילך.

(64) פירש"י שם.

(65) ע"ד נתינת הצדקה קודם שישאל, שיש בה עילוי לגבי נתינת הצדקה (בסבר פנים יפות) לאחר שישאל (רמב"ם הל' מתנות עניים פ"י ה"א-יב).

(52) יבמות סב, ב. שו"ע אדה"ז אר"ח רסתצ"ג.

(53) בהבא לקמן - ראה גם לקו"ש חל"ב ע' 149 ואילך. וש"נ.

(54) קדושים יט, יח.

(55) תו"כ ופירש"י עה"פ.

(56) החל מיצי"מ - בתחילת ספ"ע - "לגזור ים סוף לגזרים"

"י"ב גזרים, כנגד י"ב שבטי ישראל, דרך סלולה (עם אילנות

ופירות כו' שצמחו - באופן נסי - בצידי הדרך) לכל שבט בפ"ע.

(57) חולין יח, ב. וש"נ.

(58) ועפ"ז י"ל שבסיפור אודות ההנהגה הבלתי-רצוי (ש"לא

נהגו כבוד זה בזה") מודגשת גם מעלת ושלמות עבודתם כו',

שווהי הטיבה לכך ש"לא נהגו כבוד כו'". דוגמא לדבר - סיפור

הגמרא (סנהדרין נב, סע"א) "אמר לו נדב לאביהוא: אימתי ימותו

שני זקנים הללו (משה ואהרן), ואני ואתה ננהיג את הדור",

- 1 ז. ונוסף לזה, יש ללמוד גם מענייני העבודה המיוחדים שמצינו אצל רשב"י:
- 2 תוכן ונקודת עבודתו של רשב"י היא - "בחד קטירא אתקטרנא.. ביה אחידא, ביה להיטא כו'", אשר
- 3 מהתוצאות מזה בעבודה בפועל - לימוד התורה באופן ש"תורתו אומנתו"⁶⁶, והתעסקות בענייני העולם
- 4 באופן ש"בכל דרכיך דעהו"⁶⁷.
- 5 [פרטי הביאור בענין זה - ראה בשיחות לעיל].
- 6 ויש להוסיף ולקשר ענין "בכל דרכיך דעהו" עם הסיפור⁶⁸ אודות פעולתו של רשב"י, שהכהנים לא
- 7 יצטרכו "להקיף דרך אחר ארוך":
- 8 "כהנים" - קאי על כל אחד ואחד מישראל, שנקראו "ממלכת כהנים"⁶⁹, ותפקידם - להלך בדרך העולה
- 9 בית א-ל.
- 10 אמנם, מכיון ש"כל⁷⁰ הדרכים בחזקת סכנה"⁷¹, יש צורך בפעולתו של רשב"י לתקן ולהכשיר את
- 11 הדרך - על-ידי-זה שהנהיגה היא באופן ש"בכל דרכיך דעהו", היינו, שכל פרטי עניינו, גם דברי הרשות
- 12 ("דרכיך"⁷²) נעשים "דרכים" כאלו שעל-ידם באים לענין "דעהו".
- 13 ולכן, בעמדנו בל"ג בעומר, יום ההילולא דרשב"י - צריך כל אחד ואחד לקבל החלטות טובות גם
- 14 בענייני העבודה המיוחדים של רשב"י (נוסף על האמור לעיל אודות הנהגה באהבת ישראל):
- 15 א) להוסיף בלימוד התורה באופן ד"תורתו אומנתו", היינו, שבאותה שעה (ששים דקות, שלושים דקות,
- 16 או אפילו שמונה-עשרה דקות) שלומד תורה, יהיה במעמד ומצב ש"תורתו אומנתו", שבשעה זו אין
- 17 בעולמו שום דבר מלבד לימוד התורה, ושום דבר שבעולם אינו תופס מקום אצלו שיפסיק מלימוד תורתו
- 18 של הקב"ה - "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן⁷³ לנו את תורתו".
- 19 ומה טוב - להוסיף גם בלימוד תורתו של רשב"י, כולל ובמיוחד - פנימיות התורה, "חיבורא דילך דאיהו
- 20 ספר הזוהר"⁷⁴, ובפרט כפי שנתגלתה ונתבארה באופן ד"יתפרנסון"⁷⁵, בהבנה והשגה בחכמה בינה ודעת,
- 21 כולל - שגם לימוד נגלה שבתורה חדור בפנימיות התורה, בהתאם לחידושו של רשב"י שהסיר את
- 22 המחיצה שבין פנימיות התורה לנגלה שבתורה ("מחצתי ואני ארפא")⁷⁶, כך שכל אחד ואחד יכול לבחור
- 23 וללמוד "במקום שלבו חפץ"⁷⁷, לאו דוקא לימוד הזוהר ו'תיקוני זוהר', אלא גם בכל חלקי התורה,
- 24 ובמיוחד - תלמוד בבלי, ש"בלולה במקרא, בלולה במשנה כו"⁷⁸, כל חלקי התורה, כולל גם פנימיות
- 25 התורה, ועד שאפילו בפירוש רש"י על התורה, פשוטו של מקרא⁷⁹, יש "ענינים מופלאים"⁸⁰, "נפלאות"
- 26 שבתורה, פנימיות התורה⁸¹ (כפי שנתגלה על-ידי רבותינו נשיאינו).
- 27 ב) להוסיף בעבודת "בכל דרכיך דעהו", היינו, לא רק "כל מעשיך יהיו לשם שמים"⁸², אלא גם "בכל
- 28 דרכיך דעהו", מכיון שכל מציאותו, וממילא כל פרטי עניניו במשך כל היום כולו, חדורים ב"דעהו".
- 29 ח. ויש להוסיף ולבאר את הקשר ושייכות עבודתו המיוחדת של רשב"י - "בחד קטירא אתקטרנא
- 30 כו" - לספירת "הוד שבהוד":

(66) שבת יא, א.
 (67) משלי ג, ו.
 (68) להעיר ש"סיפור" הוא גם מלשון "אבן ספיר", כלומר, שיש בו הוראת-דרך שמאירה בכל העולם כולו.
 (69) יתרו יט, ו.
 (70) ירושלמי ברכות פ"ד ה"ד. קה"ר פ"ג, ב (ב).
 (71) ולכן יש צורך בתפילה ובקשה מיוחדת - "תפילת הדרך".
 (72) "דרכיך" - לשון רבים, כל סוגי הדרכים, גם אלו שצריכים להפכם לטוב וקדושה, עד לשתי פעמים טוב (כדוגמת יום ל"ד דספ"ע, כנ"ל ס"ד).
 (73) באופן של נתינה גמורה, עד כדי כך, שהתורה נקראת על שמו, "תורתו" (ע"ז יט, א).
 (74) זח"ג קכד, ב - ברע"מ. הובא באגה"ק רסכ"ו.
 (75) תקו"ז ת"ו בסופו. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 136 הערה 35.
 ורש"י.
 (76) המשך חייב אדם לברך תרל"ח פכ"ה.
 (77) ע"ז יט, א.
 (78) סנהדרין כד, א.
 (79) פירש"י בראשית ג, ח. שם, כד. ועוד.
 (80) של"ה במס' שבועות שלו (קפא, א). וראה "היום יום" כ"ט שבט.
 (81) ובאופן שאין זה מבלבל כלל הכנת פירוש פשוטו של מקרא, ואדרבה - מוסיף ומסייע כו'.
 (82) אבות פ"ב מ"ב.

מבואר בדרושי ל"ג בעומר⁸³ ש"ענין ההודאה (ספירת ההוד) הוא בחינת הביטול מצד עוצם הפלאת הדבר ממנו . . לכך אינו מגיע שם רק בבחינת ההודאה בלבד.. ואף גם זאת לא בהודאה עצמה רק בבחינת ההודאה שבהודאה (הוד שבהוד) בלבד.. היינו שגם אין לו הכרה בדעת להודות, אלא רק מודה שצריך להודות.. לעוצם הפלאת הדבר ממנו ביותר, עד שגם בהודאה שבדעת לא יגיענו אלא בהוד שבהוד בלבד".

ונמצא, שב'הוד שבהוד' ישנם שני קצוות: מחד גיסא – הרי זו דרגה נמוכה, היינו, לא זו בלבד שאין לו שלימות ההשגה, אלא יתירה מזה, שאין לו אפילו הכרה בדעת להודות. אבל לאידך גיסא, על-ידי-זה מגיעים בבחינה הכי נעלית, שאי-אפשר לבוא אליה באופן של הבנה והשגה כו', כ-אם באופן של הודאה, עד להודאה שבהודאה (כמבואר בארוכה בדרושי ל"ג בעומר).

ובאותיות פשוטות, בעבודת כל אחד ואחד מישראל בכל יום ויום – אמירת "מודה אני לפניך מלך כו'" בתחילת היום:

בתחילת היום, כשניעור משנתו⁸⁴ – אינו שייך עדיין להתבוננות באופן של הבנה והשגה כו', ולא עוד אלא שלפני נטילת ידים אסור לו להזכיר שמות הקדושים⁸⁵.

ואף-על-פי-כן, גם במצב זה – "יחשוב בלבו לפני מי הוא שוכב.. לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה"⁸⁶, וברגע כמימרא נעשה אצלו ענין ההודאה – "מודה אני", שעל-ידי-זה מתקשר עם בחינת האלקות שלמעלה מכל עניני שמות – בחינת "נפנך"⁸⁷.

ומזה נמשך בעבודה בפועל – ש"קום מיד בזריזות⁸⁸ לעבודת בוראו"⁸⁹ במשך כל היום כולו, בידעו שבתחילת היום החזיר לו הקב"ה נשמתו ("שהחזרת בי נשמת") "חדשה ורגועה", ועשאו "כבריה חדשה", "כדי לעבוד להשם-יתברך בכל יכלתו ולשרתו כל היום"⁹⁰, לא רק בעניני תורה ומצוות, אלא גם בעניני הרשות, "בכל דרכיך דעהו", עד לסוף היום, שאז מחזיר את נשמתו להקב"ה (לאחרי הקדמת תפילת ערבית⁹¹ ש"האידינא קבעוה חובה"⁹²) "בידך אפקיד רוחי"⁹³.

ויש לקשר זאת גם עם ענין המלכות – "מודה אני לפניך מלך": ידוע⁹⁴ שמציאותם של כל בני המדינה (וכל עניני המדינה⁹⁵) היא – מציאות המלך ("הנשיא הוא הכל"⁹⁶), שלכן "מאן דמחוי במחוג קמי מלכא"⁹⁷ הרי זה היפך מציאותו כו'.

ונמצא, שאמירת "מודה אני לפניך מלך", הוא ענין של קבלת עול מלכותו יתברך, שעל-ידי-זה מתקשר עם המלך באופן שכל מציאותו אינה אלא מציאות המלך (ועד שגם עניני העולם שעוסק בהם באופן ש"בכל דרכיך דעהו" נעשים מציאות אחת עם מלכו של עולם⁹⁸), שזהו ענין "בחד קטירא אתקטירנא.. ביה אחידא, ביה להיטא כו'", שנעשה מציאות אחת עם "מלך מלכי המלכים הקב"ה", עד לבחינת "בכבודו ובעצמו" שלמעלה מכל עניני צמצומים כו' (כמבואר בדרושי כ"ק אדמו"ר נשמתו-עד⁹⁹).

מדידה והגבלה, וביחד עם זה, נמשכת לכאן מציאות (שנשמתו קשורה ונלקחת מנשמתו של יעקב – אגה"ק ס"ז) באופן של "נחלה", ירושה (גם אצל תינוק בן יומו שירוש הכל), שאין לה הפסק, באופן קבוע ונצחי (כיעקב שקראו בית – פסחים פח, א).

(92) טור אר"ח ר"ס רלה (מרי"ף ברכות כז, ב).

(93) תהלים לא, ו.

(94) ראה לקו"ש ח"ח ע' 25. וישנ.

(95) גם אלו שלמטה מסוג ה"מדבר", ועאכו"כ הסוג הכי נעלה – "מדבר שבמדבר", "אתם קרויין אדם", ע"ש "אדמה לעליון"

(ראה של"ה ג, רע"א. ועוד).

(96) פירש"י חוקת כא, כא.

(97) חגיגה ה, ב.

(98) כלומר, שגם ב"עולם" מלשון העלם (לקו"ת שלח לו, ד.

ובכ"מ) ניכר שהקב"ה הוא "מלכו של עולם", מלך דייקא, שבו

תלוי מציאות כל העולם.

(99) ראה סה"מ אעתי"ר ע' עה. המשך תער"ב ח"ב ע' תתקכד.

(83) סידור (עם דא"ח) שער הל"ג בעומר שו, ב.

(84) כולל גם שינה ותרדמה רוחנית (ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד).

(85) שו"ע אדה"ז אר"ח ס"א (מהדו"ב – ס"ו, מהדו"ק – ס"ה).

(86) שו"ע שם (מהדו"ב – ס"ד, מהדו"ק – ס"א).

(87) להעיר גם מענין "אני מתפלל לדעת זה התינוק" (ראה סהמ"צ להצ"צ שורש מצות התפילה פ"ח), שאין לו השגה בעניני ספירות ושמות כו', ותפלתו (התקשרותו) היא לעצמותו ומזהותו ית' ממש.

(88) אלא שצ"ל באופן שלא יזיק ח"ו לבריאות גופו ("גופא

דילהון קדישא"), שלכן "ישיהו מעט קודם שיעמוד" (מהדו"ק שם ס"ו).

(89) מהדו"ק שם ס"א.

(90) שו"ע שם רס"ד.

(91) להעיר, שתפילת ערבית היא כנגד יעקב – "נחלת יעקב

אביך", "נחלה בלי מצרים" (שבת קיח, סע"א), למעלה מכל

- 1 ט. נוסף על האמור לעיל אודות עניני ל"ג בעומר - יש להתעכב גם על השיעור בתורה השייך ליום
- 2 זה, יום חמישי בפרשת "אמור ואמרת", "להזהיר גדולים על הקטנים"¹⁰⁰, הן השיעור היומי בחומש, והן
- 3 השיעור היומי ברמב"ם:
- 4 תוכן שיעור החומש היומי, מחמישי עד ששי, הוא - ראש-השנה ויום הכיפורים¹⁰¹, והנקודה המשותפת
- 5 שביניהם¹⁰² - על-פי המבואר ב'לקוטי תורה'¹⁰³ ש"יום הכיפורים נקרא גם-כן ראש-השנה בכתוב¹⁰⁴,
- 6 והוא בחינת נשמה ופנימיות" (פנימיות ראש-השנה)¹⁰⁵.
- 7 והרי ענינו של ראש-השנה הוא - "תמליכוני עליכם"¹⁰⁶, קבלת עול מלכותו יתברך, ובזה גופא -
- 8 קבלת עול כללית של עצם הנפש, שכוללת (וממנה נמשך)¹⁰⁷ את קבלת-עול בכל הפרטים ופרטי פרטים
- 9 בעבודת כל השנה כולה, ועד ליום-הכיפורים, שבו נאמר "לפני הוי"¹⁰⁸, היינו, למעלה משם הוי¹⁰⁹,
- 10 על-דרך האמור לעיל (סעיף ח) בענין "מודה אני לפניך מלך", שקאי על דרגה שלמעלה משבע שמות
- 11 הקדושים (כולל שם הוי), "לפניך", "לפני הוי".
- 12 ונמצא, שנקודת שיעור החומש היומי היא - שלימות הביטול למציאות המלך, שזהו תוכן ענין "בחד
- 13 קטירא אתקטירנא כו", "כנ".
- 14 וכאמור, ענין זה חודר ונמשך בכל פרטי העבודה, שגם עניני הרשות הם באופן ש"בכל דרכיך דעהו"
- 15 - שזהו תוכן השיעור היומי ברמב"ם בהלכות נדרים, שענינם להמשיך קדושה בחפצא שבעולם, שהרי
- 16 הנודר צריך לומר 'הרי זה כעולה וכקרבן' שהם קודש, ועד לדרגה נעלית ביותר בקדושה - "כלל¹¹⁰ הנודר
- 17 כאילו נודר בחיי המלך"¹¹¹.
- 18 י. ויש לבאר גם לימוד והוראה מענין פרטי בשיעור היומי ברמב"ם:
- 19 "נדרה והפר לה האב או הבעל, והיא לא ידעה שהפר, ועברה על נדרה או על שבועתה בזדון, הרי
- 20 זו פטורה, ואף-על-פי שנתכוונה לאיסור, הואיל ונעשה ההיתר פטורה, ועל זה נאמר¹¹² וה' יסלח לה כי
- 21 הניא אביה אותה"¹¹³.
- 22 והלימוד מזה ב"לתקן הדעות"¹¹⁴ - שמצד גודל אהבתו של הקב"ה (האב) לכנסת-ישראל (בתו),
- 23 בוודאי ש"הניא אביה אותה", ומכיון שכן, הרי גם כאשר יהודי נכשל בענין בלתי-רצוי, ואפילו בזדון
- 24 חסו-שלום - מפורש בתורה ש"ה' יסלח לה כי הניא אביה אותה", ולכן "הרי זו פטורה".
- 25 ויש לקשר זה עם ל"ג בעומר, יום ההילולא דרשב"י - שאמר "יכול אני לפטור את כל העולם כולו
- 26 מן הדין"³⁴.
- 27 ומה שכתב הרמב"ם בהמשך ההלכה ש"מכין אותה מכת מרדות מפני שנתכוונה לאיסור" - הרי מכת
- 28 מרדות האמורה בכל מקום היא (א) כפי מראה עיני הדיין, (ב) וכפי צורך השעה¹¹⁵.
- 29 ולכן, לאחר שהדיין יודע ש"ה' יסלח לה", סליחה ומחילה גמורה מידו המלאה הפתוחה הקדושה
- 30 והרחבה - הרי, אף-על-פי שכתוב ש"מכין אותה מכת מרדות", בוודאי יראה הדיין שיכולים להסתפק
- 31 בדבר הכי קטן כו'.

(107) כשם ש"ראש השנה" כולל (וממנו נמשכים) כל ימי השנה (לקו"ת שם א"ב. עט"ר שער ר"ה בתחילתו. ובכ"מ).
 (108) אחרי טז, ל. אמור כג, כח (בשיעור היומי).
 (109) לקו"ת אחרי כו, סע"ג. ובכ"מ.
 (110) זח"ג רנה, סע"א.
 (111) ראה לקו"ת מטות פב, ב.
 (112) מטות ל, ו.
 (113) הל' נדרים פ"ב הי"ח.
 (114) ראה רמב"ם הל' תמורה בסופן.
 (115) פי' הרע"ב נזיר פ"ד מ"ג.

(100) ראה לעיל הערה 7.
 (101) אמור כג, כד ואילך.
 (102) שלכן נעשים חלק אחד בפרשת השבוע. וביום השבת קורין חלק זה בברכה לפנ"ז ולאח"ז, ובאמצע - קורין שניהם (ר"ה ויוה"כ"פ).
 (103) דרושים לר"ה נח, א.
 (104) יחזקאל מ, א. - ולכן שייך גם לבן חמש למקרא, אף שעדיין לא למד הדרוש בלקו"ת, ובפרט כשמסבירים לו כו'.
 (105) להעיר, שבכמה ענינים נחשבים "עשרה ימים שבין ר"ה ליוה"כ"פ" למציאות אחת (ראה לקו"ת שחכ"ט ע' 203. וש"נ).
 (106) ר"ה טז, סע"א. וש"נ.

- ועל-אחת-כמה-וכמה לאחר שיעשה החשבון של "צורך השעה" - שנמצאים בחושך כפול ומכופל של זמן הגלות, ואף-על-פי-כן עוסקים בעניני תורה ומצוות כו', החל מאמירת "מודה אני" בתחילת כל יום, ועל-דרך-זה במשך כל היום כולו, ולכן גם אם נכשל בענין מסוים, הרי זה רק מצד דוחק השעה כו'.
- ועוד וגם זה עיקר - פסק-דין הרמב"ם¹¹⁶ שמבלי הבט על המעמד ומצב הגלוי, הרי רצונו האמיתי והפנימי¹¹⁷ של כל אחד ואחד מישראל הוא "לעשות את כל המצוות", אפילו כאשר יש צורך לכופו שיאמר רוצה אני (מכיון שבלבו אינו רוצה)¹¹⁸, כי "יצרו הוא שתקפו", ובמקרה כזה - מקרא מלא דיבר הכתוב¹¹⁹ "ולנערה לא תעשה דבר גו' כי בשדה מצאה גו'", המקום שבו נמצא "עשו גו' איש שדה"¹²⁰, ולכן "מה יעשה הבן ולא יחטא" - על-כל-פנים 'חטא' מלשון חסרון¹²¹.
- ועל-אחת-כמה-וכמה כשנמצאים לאחר העבודה בל"ב ימי ספירת העומר - שלימות ב"לב", לב בריא כו', כולל גם ספירת יום הל"ג, הוד שבהוד, "תשלום וסוף עיקר המדות" (כנ"ל סעיף א).
- יא. ענין נוסף בשיעור היומי ברמב"ם - "קטן בן שתי-עשרה שנה ויום אחד, וקטנה בת אחת-עשרה שנה ויום אחד.. אם יודעין לשם מי נדרו . . נדריהן קיימים"¹²².
- ובענין זה - יש דבר פלא, לכאורה, הדורש ביאור והסבר:
- ידוע מה שכתב רבינו הזקן ב'לקוטי תורה'¹²³ ש"עכשיו שנתמעטו הלבבות, צריך לומר בלי נדר", כי על-ידי הנדר ממשיכים קדושה נעלית בחפצא שבעולם, ומצד ירידת הדורות כו' אין לנו עכשיו הכח להמשיך דרגה נעלית זו.
- ומכיון שכן, נשאלת השאלה, היתכן שדווקא ענין נעלה זה (שעכשיו אין אנו יכולים להמשיכו) יוכל להיות גם לפני בר-מצוה ובת-מצוה - דבר והיפוכו?!
- בנוגע לכל המצוות שבתורה - צריך להמתין עד שיהיה בן י"ג שנה (או בת י"ב שנה), ואילו בנוגע לנדרים (ענין נעלה ביותר, כנ"ל) - אם רק בדקוהו ומצאו שידוע לשם מי נדר, נדרו נדר גם במשך השנה שקודמת לחיובו בכל המצוות¹²⁴ ?!
- ויש לומר הביאור בזה - בפשטות:
- מעלת הקדושה, והבנה שכלית - הם שני ענינים בפני-עצמם, שאינם תלויים זה בזה. - ישנו אמנם הפתגם הידוע שכאשר מתבגרים ומתחכמים (כראוי ל"עם חכם ונבוין"¹²⁵) נוסף גם בענין הקדושה ("מו'וערט פרימער"), אבל אף-על-פי-כן, מדובר אודות שני מושגים שונים זה מזה.
- ובנידון-דידן: דין נדרים של קטן בן י"ב וקטנה בת י"א - תלוי ברמת ההבנה השכלית שלהם, לאו דוקא ביחס לעניני קדושה, אלא גם (ואדרבה - בעיקר) ביחס לעניני הרשות¹²⁶; ואילו בנוגע לענין המשכת הקדושה כו' - הרי זה אכן תלוי במצב הדור כו', כאמור, שמצד ירידת הדורות אין לנו הכח להמשיך הקדושה על-ידי נדר, ולכן צריך לומר 'בלי נדר', כנ"ל.
- יב. ויש לקשר זה עם שיעור החומש במוצאי ל"ג בעומר, ל"ד בעומר - חג הסוכות:
- ענינו של חג הסוכות הוא - "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים"¹²⁷, אשר ידיעה זו היא (לא רק כוונת המצוה, אלא גם) חלק מקיום המצוה¹²⁸. כלומר, במצות סוכה מודגש ענין הדעת - על-דרך האמור לעיל בנוגע לענין הנדרים.

(123) מטות פב, סע"ב.

(124) ופשוט, שדין זה - שנדרו נדר - הוא בכל התוקף מן התורה בכל הזמנים, גם בזמן הזה, בעקבתא דמשיחא.

(125) ואתחנן ד, ו.

(126) שבהם מונח רוב זמנו. ולא עוד, אלא שהתעסקותו בעניני קדושה היא מצד החינוך ע"י אחרים.

(127) אמור כג, מג.

(128) ראה ב"ח או"ח סתרכ"ה. ועוד.

(116) הל' גירושין ספ"ב.

(117) ועל יסוד זה - מקריבים קרבנו בביהמ"ק (מכיון שקרינן ב' "לרצונו"), כהנים בעבודתם ליום בדוכנם וישראל במעמדם.

(118) שלא כנדרים, שבשעה שידור צ"ל פיו ולבו שוין (רמב"ם הל' נדרים פ"ב ה"ב).

(119) תצא כב, כו"ז. וראה ב"ק כח, סע"ב. וש"נ.

(120) תולדות כה, כז.

(121) ראה פירש"י ויצא לא, לט.

(122) ריש פי"א.

- 1 ותוכן הידיעה - "כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים", דבר והיפוכו:
 2 (א) "בסוכות" - דירת עראי, ו"הושבתי" - באופן של קביעות ("תשבו כעין תדורו" ¹²⁹). (ב) "בהוציאי
 3 אותם מארץ מצרים" - יציאה ממצרים וגבולות, ואז - "בסוכות הושבתי", ענני הכבוד ¹³⁰, שהקיפו על
 4 בני-ישראל להיות בתוך שטח מדוד ומצומצם, היפך תנועת פריצת גדר.
 5 ויש להאריך בכל זה, ו"תן לחכם ויחכם עוד" ¹³¹.

* * *

- 6 יג. כרגיל בכגון-דא לסיים ב'שליחות מצוה' לצדקה ¹³² - השקולה כנגד כל המצוות ¹³³, ומקרכת את
 7 הגאולה ¹³⁴.

- 8 ובפרטיות יותר - בנוגע לקירוב הגאולה:

- 9 לכל לראש - גאולה פרטית מכל הענינים המבלבלים, ועל-אחת-כמה-וכמה - "אל זר אשר בקרבך" ¹³⁵,
 10 לבטלו לגמרי, ויתירה מזה - להפכו לקדושה. כלומר, לא רק דרגת העבודה ש"לבי חלל בקרבי" ¹³⁶
 11 (דרגתו של דוד בתחילת העבודה), אלא יתירה מזה - "ומצאת את לבבו (שני לבבות) נאמן לפניך" ¹³⁷,
 12 כמו שכתוב באברהם אבינו, היהודי הראשון, שעניניו נמשכים ובאים בירושה לכל אחד ואחת מישראל,
 13 החל מ"אהבה מסותרת שבלב כללות ישראל" ¹³⁸ (שפועלת פעולתה במעשה בפועל, עד לעקב שברגל),
 14 ועד לתכלית השלימות בהתגלות האהבה - כדברי הרמב"ם בפרק עשירי בהלכות תשובה, שזוהי "מעלה
 15 גדולה מאד.. מעלת אברהם אבינו שקראו הקב"ה אוהבו", וביחד עם זה, הובא כפסק-דין והלכה פסוקה
 16 "לקטן ולגדול" ¹³⁹.

- 17 וכל זה - מתוך שמחה וטוב לבב, ומתוך בריאות הנשמה והגוף, והרחבה ברוחניות ובגשמיות גם
 18 יחד, ככולם רויחא, שעל-ידי-זה יכול להוסיף עוד יותר בכל עניני העבודה, כולל ובמיוחד - עבודת
 19 ספירת העומר, והעבודה בכל עניניו של רשב"י, עד שגם אצלו נעשה הענין ש"יכול אני לפטור את כל
 20 העולם כולו מן הדין" (מעין ודוגמת רשב"י) ¹⁴⁰, אף שענין זה קשור עם דרגתו של רשב"י, "בני עליה" ¹⁴¹,
 21 ועד ש"אם חד הוא, אנא הוא" ¹⁴¹ - הרי זה נמשך ונתגלה בבחינת "אחד" שבכל אחד ואחת מישראל,
 22 ועל-אחת-כמה-וכמה בבחינת "יחיד" שבו, "יחידה לייחדך" ¹⁴².

- 23 ומזה באים גם לגאולה הכללית של כל בני ישראל, כולל גם גאולת השכינה, כמאמרו של רשב"י ¹⁴³
 24 "בכל מקום שגלו - שכינה עמהן" ("שכינתא בגלותא" ¹⁴⁴). . ואף כשהן עתידין להגאל - שכינה עמהן,
 25 שנאמר ¹⁴⁵ ושם ה' אלקיך את שבותך, והשיב לא נאמר אלא ושב, מלמד שהקב"ה שב עמהן מבין
 26 הגליות".

- 27 ובפרט על-ידי ההוספה במצות הצדקה שמקרכת ומזרזת את הגאולה, עד לשלימות הקירוב והזריות
 28 - "לא עיכבן המקום כהרף עין" ¹⁴⁶.

(135) ראה שבת קה, ב. זח"ג קו, רע"ב. לקו"ת תבוא מב, ב.

ובכ"מ.

(136) תהלים קט, כב.

(137) נחמ"י ט, ת. וראה ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה.

(138) תניא רפי"ח.

(139) לשון הרמב"ם בהקדמתו לספר הי"ד.

(140) ראה שיחת ש"פ אחו"ק ס"י.

(141) ב"ר פל"ה, ב.

(142) נוסח הושענות ביום ג' דחגה"ס.

(143) מגילה כט, א.

(144) זח"ג ד, ב. סו, א, עה, א. ועוד.

(145) נצבים ל, ג.

(146) מכילתא ופירש"י בא יב, מא.

(129) סוכה כו, א. וש"נ.

(130) שם יא, סע"ב. ת"כ ופירש"י עה"פ שם. טור ושו"ע ואדה"ז שם.

(131) משלי ט, ט.

(132) להעיר, שגם במצות הצדקה ישנו דבר והיפוכו (ע"ד הנ"ל בסוכה ובנדרים): מצות צדקה קשורה עם ממון, שלמטה מרגליו של אדם, כדור"ל (פסחים קיט, א. וש"נ) "היקום אשר ברגליהם, זה ממונו של אדם", אבל לאורך גיסא - "מעמידו על רגליו", כולל העמדת כל הגוף, גם הראש, ועד לבחי' המקיף שעל הראש, כמבואר באגה"ק (ס"ג) בענין "כובע ישועה בראשו" שע"י מצות הצדקה.

(133) ב"ב ט, א. ירושלמי פאה פ"א ה"א. וראה תניא פל"ז (מח, ב).

(134) ב"ב יו"ד, א. וראה תניא שם.

ולכן, יתנו עתה שליחות-מצוה לכל אחד ואחת (האנשים הנשים והטף) כדי לתת לצדקה בפועל ממש, ¹
 "החיית את נפש העני" ¹⁴⁷, כולל גם תוספת חיות בנוגע לעצמו - "החי יתן אל לבו" ⁵ - "מחיה חיים יתן ²
 לך חיים" ¹⁴⁸, ועל-ידי-זה הוא מחיה גם את חלקו בעולם והעולם כולו, ועד לשלימות ענין החיים - חיים ³
 נצחיים לנשמות בגופים למטה מעשרה טפחים, בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו. ⁴
 יד. ויהי-רצון שבקרוב ממש נזכה לשמוע את הציווי בפרשת השבוע "אמור אל הכהנים בני אהרן ⁵
 גו'" - מהקב"ה בעצמו ("תורה חדשה מאתי תצא" ¹⁴⁹), כל פרטי הציוויים לכהנים נכולל גם כל ⁶
 בני-ישראל - כמו שכתוב במתן-תורה "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים" ⁶⁹, ועל-אחת-כמה-וכמה לאחר ⁷
 ש"תורה חדשה מאתי תצא" ¹⁵⁰, מכיון ש"יראה כהן בציון", "משה ואהרן עמם" ¹⁵⁰, בבית-המקדש ⁸
 השלישי, בהר הקודש, בירושלים עיר הקודש, בארצנו הקדושה, שתתפשט בכל הארצות ¹⁵¹. ⁹
 ועוד לפני-זה - ענין "זכרון תרועה" (בשיעור החומש היומי) ¹⁵², שעיקרו ושלימותו - "תקע בשופר ¹⁰
 גדול לחירותנו" (כפי שאמרנו זה-עתה בתפילת ערבית), בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו. ¹¹
 והעיקר - שכל זה נעשה תיכף ומיד, ובפועל ממש, "מראה באצבעו ואומר זה" ¹⁵³, הנה הגאולה ¹²
 האמיתית והשלימה, "הנה אלקינו זה גו' זה הוי' קיינו לו" ¹⁵⁴, והנה 'זה משה ואהרן', מכיון ש"הקיצו ¹³
 ורננו שוכני עפר" ¹⁵⁵, וכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בקרבם. ¹⁴
 ורוקדים כולם יחדיו לארצנו הקדושה, לירושלים עיר הקודש, להר הקודש, לבית-המקדש (עד ¹⁵
 לקודש-הקדשים), ו"לא עיכבן כהרף עין", תיכף ומיד ממש. ¹⁶

בס"ד. שיחת שבת פרשת אמור ה'תשמ"ח.

בלתי מוגה

א. בהמשך להמדובר לאחרונה אודות "והחי יתן אל לבו" ¹ (לימוד והוראה) מתחילת פרשת השבוע ¹⁷
 ופירוש רש"י - יש להתעכב על פירוש רש"י הראשון בפרשת אמור: "אמור אל הכהנים, אמור ואמרת, ¹⁸
 להזהיר גדולים על הקטנים", כלומר, מכיוון שבפסוק נאמרו שתי אמירות, "אמור גו' ואמרת" (שלכן ¹⁹
 מעתיק רש"י את שתיהן כדי להדגיש את כפל הענין), לכן צריך לומר שיש כאן אמירה נוספת - "להזהיר ²⁰
 גדולים על הקטנים". ²¹
 אמנם, הלשון "להזהיר גדולים על הקטנים" - דורש הסבר וביאור: ²²
 הן אמת שכן הוא הלשון בגמרא ², אבל אין ענינו של רש"י להעתיק לשונות חכמינו ז"ל, כי-אם ²³
 לפרש פשוטו של מקרא ³. ומכיון שבפסוק נאמר לשון אמירה ("אמור ואמרת"), היה רש"י צריך לכתוב ²⁴
 "לומר לגדולים על הקטנים" (וכיוצא בזה), ולא "להזהיר גדולים על הקטנים"? ²⁵
 ובפרט שהלשון "להזהיר" יכול להתפרש כאזהרת לאו (כפי שמצינו בפירוש רש"י כמה פעמים), ומהו ²⁶
 ההכרח בפשוטו של מקרא ש"אמור ואמרת" (אמירה מיוחדת בנוגע לקטנים) קשור עם אזהרת (או מעין) לאו? ²⁷
 גם צריך להבין, מהו הלימוד וההוראה בעבודת האדם לקונו - "והחי יתן אל לבו". ²⁸

(147) ראה תנחומא משפטים טו.

(148) יומא עא, א. וראה סה"מ תש"י ע' 44.

(149) ישע"י כא, ד. ויק"ר פי"ג, ג.

(150) ראה יומא ה, ב. תוד"ה אחד - פסחים קיד, סע"ב.

(151) ראה ספרי דברים בתחילתו. יל"ש ישע"י רמז תקג. ועוד.

(152) אמור כג, כד.

(153) ראה תענית בסופה. שמו"ר ספכ"ג. פירש"י בשלח טו, ב.

(154) ישע"י כה, ט.

(155) שם כו, יט.

(1) קהלת ז, ב.

(2) יבמות קיד, סע"א.

(3) פירש"י בראשית ג, ח. ועד"ז שם, כד. ועוד.

1 ב. ויובן בהקדים הכלל שרש"י סומך על מה שכתב לפנינו בשביל תוספת ביאור או אפילו בשביל
2 כללות הביאור. וכן בנידון-דין, שיש לחפש את ענין "להזהיר גדולים על הקטנים" בפירוש רש"י
3 לפנינו, ובפרט כשמשווים את פירוש רש"י עם פירוש הגמרא בסוגיית "להזהיר גדולים על הקטנים".
4 שעל-פי-זה תובן שיטת רש"י בענין זה:

5 במסכת יבמות² למדו חכמינו ז"ל את דין "להזהיר גדולים על הקטנים" - בשלשה מקומות: "לא
6 תאכלום כי שקץ הם"⁴, לא תאכילום, להזהיר גדולים על הקטנים.. כל נפש מכם לא תאכל דם⁵, להזהיר
7 גדולים על הקטנים.. אמור ואמרת, להזהיר גדולים על הקטנים."

8 אבל בפירוש רש"י - בפסוק "לא תאכלום כי שקץ הם, לא פירש רש"י "להזהיר גדולים על הקטנים",
9 כי-אם בפסוק "כל נפש מכם לא תאכל דם", "כל נפש מכם, להזהיר גדולים על הקטנים", ובפסוק "אמור
10 ואמרת" שבפרשתנו**.

11 וההסברה בזה - על יסוד כללו של רש"י³ "אני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא", שלכן מפרש כן
12 רק במקום שיש הכרח בפשוטו של מקרא:

13 בפסוק "כל נפש מכם לא תאכל דם" - תיבת "כל" מיותרת, שהרי גם "נפש מכם לא תאכל דם" קאי
14 על כל אחד ואחד מישראל, ועל כן צריך לומר, שתור "כל נפש מכם לא תאכל דם" בא לרבות עוד
15 ענין - "להזהיר גדולים על הקטנים" (שהרי ציווי התורה נאמרו לגדולים, ולא לקטנים שאינם בני-חובא,
16 אלא שהגדולים נצטוו על הקטנים⁶).

17 וכן בפרשתנו, "אמור גו' ואמרת", שכפל הלשון בא לרבות אמירה נוספת - "להזהיר גדולים על
18 הקטנים", כנ"ל.

19 מה-שאינ-כן בפסוק "לא תאכלום כי שקץ הם" - אין קושי בפסוק, ואם-כן אין הכרח לפרש שהכוונה
20 היא "להזהיר גדולים על הקטנים". ואדרבה - כדי לפרש שהכוונה היא "להזהיר גדולים על הקטנים",
21 צריך להוציא את הכתוב מפשוטו, שאף שבכתוב נאמר "לא תאכלום", מכל-מקום הפירוש הוא "לא
22 תאכילום", היפך פשוטו של מקרא.

23 [ולהעיר: בגמרא מפרש רש"י הלימוד מהפסוק "לא תאכלום" - "קרא יתירא הוא, דהא כתיבי אזהרות
24 הרבה"⁷. אבל, בדרך לימוד פשוטו של מקרא, מה שכתובות אזהרות הרבה, אינו מכריח שכתוב זה בא

(* ומ"ש רש"י (שמיני יא, יג) "לא יאכלו שקץ הם", "לחייב את המאכילן לקטנים, שכך משמעו לא יהיו
נאכלים על ידך" - הרי זה אך ורק האיסור דהמאכיל, ש"לא יהיו נאכלים על ידך" (ולא "להזהיר גדולים על
הקטנים", שהקטנים לא יאכלו), כפשוט.

ועפ"ז מתורצת הקלאץ-קושיא בפירוש רש"י בהמשך הענין "לחייב את המאכיל כאוכל" (שם, מא) - דלכאורה,
"אוכל" מאן דכר שמיה ? ! אלא, שהאיסור הוא על המאכיל שלא יאכל על-ידו, דחשיב כמו שאוכל בעצמו.

(** ומ"ש רש"י (יתרו כ, יו"ד) "אתה ובנך ובתך . . להזהיר גדולים על הקטנים, וזהו ששנינו (שבת קכא,
א) קטן* שבא לכבות** אין שומעים לו מפני ששביתתו עליך" - אין זה שייך כלל לחינוך, ו"בהמתך" יוכיח
(ולכן, לא חשיב ל' (בגמרא) עם ג' ענינים הנ"ל).

(* וכן קטנה, כמפורש בקרא - "בנך ובתך" (משא"כ בטומאה, דכהנת (גדולה) מותרת לכתחילה).

(** בשבת שם: בקטן העושה לדעת אביו, אבל בפירש"י - לכבות סתם, אפילו בהפקר (ולכן קס"ד "או אינו
אלא גדולים").

ואת ביתו אחריו" (וירא יח, יט), אלא שפסוק זה קאי (גם) על
גדולים, משא"כ הפסוק "ושננתם לבניך".

(7) ועד"ז מפרש הלימוד מהפסוק "כל נפש מכם לא תאכל
דם".

(4) שמיני יא, מב.

(5) אחרי יז, יב.

(6) להעיר גם ממש"נ (ואתחנן ו, ז) "ושננתם לבניך", ולפנ"ז

(שכבר למדו ה'בן חמש') - "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו

- 1 "להזהיר גדולים על הקטנים" ⁸ (ועל־אחת־כמה־וכמה כשהלימוד הוא באופן שצריכים להוציא הכתוב
2 מפשוטו, "לא תאכלום", "לא תאכילום", כנ"ל), מכיון שאפשר לומר שהכוונה היא לעבור עליו בלאוין
3 הרבה, כפי שמצינו דוגמתו בכמה מקומות].
- 4 ג. וטעם הדבר - מה נשתנו איסור טומאה לכהנים ואיסור דם, שבהם הזהירה תורה את "הגדולים
5 על הקטנים" - מובן בפשטות גם ל'בן חמש למקרא':
- 6 בנוגע לכהנים - מכיון שיש אצלם דינים מיוחדים ואזהרות מיוחדות שאינן אצל שאר בני־ישראל,
7 מובן, שאצלם הוסיפה התורה ציווי מיוחד "להזהיר גדולים על הקטנים".
- 8 ובנוגע לאיסור דם - מפורש בקרא ⁹ "כי נפש הבשר בדם הוא . . על כן אמרתי לבני ישראל כל נפש
9 מכם לא תאכל דם", היינו, שמכיון ש"הדם הוא הנפש" ¹⁰, אכילתו חמורה ביותר, ולכן הוסיפה התורה
10 ציווי מיוחד - "כל נפש גו'", "להזהיר גדולים על הקטנים".
- 11 ועל־פי־זה מובן גם דיוק הלשון "להזהיר גדולים על הקטנים":
- 12 מכיון שמדובר כאן אודות חומרא יתירה שלא מצינו בשאר דיני התורה (אף שחינוך הקטנים הוא
13 בכל עניני התורה) - מדגיש זאת רש"י בכך שאינו כותב לשון של אמירה סתם, כ־אם "להזהיר גדולים
14 על הקטנים", זהירות יתירה כו',
- 15 כלומר: כוונת רש"י אינה להדגיש איסור לאו (שאו היה אומר זאת בפירושו), כ־אם להדגיש את חומר
16 הענין שצריכה להיות זהירות יתירה, כנ"ל.
- 17 ד. ומכאן באים ללימוד ההוראה בעבודת האדם - "החי יתן אל לבו":
- 18 כהנים - קאי על כל בני־ישראל, כי עוד לפני מתן־תורה (ובתור הכנה למתן־תורה) נאמר ¹¹ "ואתם
19 תהיו לי ממלכת כהנים", וזוהי ההוראה מהציווי לכהנים "אמור גו' ואמרת, להזהיר גדולים על הקטנים"
20 - שבנוגע לכללות הנהגת הכהנים, כל אחד ואחד מזהירות מיוחדת, "להזהיר
21 גדולים על הקטנים".
- 22 ולימוד נוסף מההדגשה היתירה באיסור דם - שצריכה להיות זהירות יתירה בכל הענינים הקשורים
23 עם "הדם הוא הנפש", ולדוגמא: איסור הלבנת פני חבירו ברכים, הקשור עם טילוק הדם, "אזיל סומקא
24 ואתי חיורא" ¹², וכיוצא בזה, שלכן צריכה להיות בזה זהירות יתירה, "להזהיר גדולים על הקטנים".
- 25 ה. ויש להוסיף, ש"להזהיר גדולים על הקטנים" כולל גם "להזהיר גדולים על־ידי הקטנים" (על־דרך
26 מה שכתוב ¹³ "והשיב לב אבות על בנים", "על־ידי בנים" ¹⁴), היינו, שגם אצל הגדולים נוסף בענין
27 הזהירות על־ידי פעולתם באזהרת הקטנים.
- 28 ולהעיר, שענין זה הוא בהדגשה יתירה בשנה זו, 'שנת הקהל' - "קהל את העם, האנשים והנשים
29 והטף גו' למען ישמעו ולמען ילמדו גו' ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת" ¹⁵, היינו, שיש הדגשה
30 מיוחדת בנוגע לפעולה עם הטף, כולל גם ההוספה אצל הגדולים על־ידי פעולתם עם הקטנים - "הטף למה
31 באו, ליתן שכר למביאי־הם" ¹⁶.
- 32 ודיוק נוסף ב"להזהיר גדולים על הקטנים" - "להזהיר" מלשון "זוהר ואור" ¹⁷, כמו "והמשכילים
33 יזהירו כזוהר הרקיע" ¹⁸.

(12) ב"מ נח, ב.

(13) מלאכי בסופו.

(14) פירש"י עה"פ.

(15) וילך לא, יב.

(16) חגיגה ג, סע"א. הובא בפירש"י עה"פ.

(17) ראה צוואת הריב"ש בתחילתו. ובכ"מ.

(18) דניאל יב, ג.

(8) ולכן, גם בפסוק "כל נפש מכם לא תאכל דם" - הלימוד בפשוטו של מקרא אינו מזה ש"קרא יתירה הוא, דהא כתיבי אזהרות הרבה", כ־אם מיתור תיבת "כל", כנ"ל (ולכן מעתיק רש"י רק "כל נפש מכם", ואינו מסיים האזהרה "לא תאכל דם").

(9) אחרי יז, יא־יב.

(10) פ' ראה יב, כג.

(11) יתרו יט, ו.

- 1 ובזה גופא נוסף חידוש - "כזוהר הרקיע", היינו, שגם למטה בארץ, שבה נעשית העבודה בתורה
2 ומצוות (שהרי התורה "לא בשמים היא"¹⁹). מאיר אור "זוהר הרקיע".
- 3 ו. ויהי-רצון - והוא העיקר - שעל-ידי פעולת "להזהיר גדולים על הקטנים", נזכה בקרוב ממש לקיום
4 היעוד "והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע" בפועל ממש, היינו, שבכל העולם כולו מאיר בגילוי "זוהר
5 הרקיע", ובתכלית השלימות, שאין מקום ואפשרות כלל לענין הפכי כו', מכיון ש"לא יכנף עוד מוריק
6 גו"²⁰.
- 7 ובפשטות - שתיכף ומיד באים כל בני-ישראל "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"²¹, "הקהל את
8 העם, האנשים והנשים והטף" - לארצנו הקדושה.
- 9 - "קדושה" (גם) מלשון פרישות והבדלה, כפירוש "קדושים תהיו", "היו פרושים"²², כי ארץ ישראל
10 מופרשת ומובדלת משאר הארצות -
- 11 ובארץ ישראל עצמה - לירושלים עיר הקודש, להר הבית ולבית-המקדש כו', באופן שהולך ומוסיף
12 בענין הקדושה, "עשר קדושות הן"²³.
- 13 וכל זה - באופן של זריזות, שהרי "אלקיכם כהן הוא"²⁴, ו"כהנים זריזין הם"²⁵, ועד ש"לא עיכבן
14 המקום כהרף עין"²⁶.
- 15 ז. נוסף על ענין "החי יתן אל לבו" בקשר לתחילת פרשת השבוע ופירוש רש"י, יש להתעכב גם על
16 ענין "החי יתן אל לבו" בקשר לכללות הזמן - יום השבת שלאחרי ל"ג בעומר.
- 17 ובהמשך להמדובר לעיל²⁷ אודות ענינו של רבי שמעון בן יוחאי, "בחד קטירא אתקטירנא כו"²⁸, אשר
18 מהתוצאות מזה בעבודה בפועל, לימוד התורה באופן ד"תורתו אומנתו"²⁹, והתעסקות בעניני העולם באופן
19 שבכל פרט ופרט³⁰ חדרו ענין "בכלל³¹ דרכיך דעהו"³², כנ"ל בארוכה - יש לקשר זה גם עם ענין השבת.
- 20 ונוסף לזה - לקשר עם תחילת פרק הרביעי בפרקי אבות שלומדים בשבת זו, שהרי הפעם היחידה
21 שלומדים פרק רביעי בפרקי אבות בשבתות שבין פסח לעצרת (והפעם הראשונה³³ בכל שבתות הקיץ
22 בשנה זו), היא - בשבת שלאחרי ל"ג בעומר, כדלקמן.
- 23 ח. ביום³⁴ השבת נפעל "ויכולו"³⁵ מלשון שלימות ומלשון תענוג³⁶, בכל ימי השבוע שעבר, כולל
24 ובמיוחד - יום סגולה ל"ג בעומר.
- 25 ובפרט בשנה זו, של"ג בעומר היה ב'מקמי שבתא'³⁷, ובזה גופא - ביום החמישי, בתוך שלשה ימים
26 בלי הפסק לפני השבת.
- 27 ובהדגשה יתירה, בזה שתוכן השבת קשור עם עבודתו של רבי שמעון בן יוחאי, כידוע שרשב"י
28 במיוחד נקרא בשם "שבת"³⁸ (נוסף על-זה שכל תלמיד-חכם "איכרי שבת"³⁹):

עורכין הזכיות כו'.

(31) משלי ג, ו.

(32) כולל גם - לשון חיבה, כפירוש רש"י על הפסוק "כי ידעתי", "לשון חיבה".

(33) להעיר מאגה"ק (סי'ד) שבכל שנה ושנה יורד ומאיר . . . אור חדש ומחודש כו'.

(34) מכאן ועד סוף סט"ו - תרגום מהשיחה באידיש שהוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א.

(35) בראשית ב, א.

(36) ראה אוה"ת בראשית ד"ה ויכולו - מב, ב ואילך. תקח, א ואילך. ועוד.

(37) פסחים קו, סע"א.

(38) זח"ג קמד, ב.

(39) שם כט, א. וראה שבת קיט, א.

(19) ב"מ נט, ב.

(20) ישעי' ל, כ. וראה תניא פל"ו (מו. א).

(21) בא יו"ד, ט.

(22) ר"פ קדושים ובפירש"י.

(23) כלים פ"א מ"ו. רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ז הי"ג.

(24) סנהדרין לט, סע"א.

(25) שבת כ, א. וש"נ. רמב"ם הל' שבת פ"ג ה"כ.

(26) מכילתא ופירש"י בא יב, מא.

(27) שיחת ל"ג בעומר.

(28) זח"ג רפח, א.

(29) שבת יא, א.

(30) כלומר, עם היותו לכאורה פרט שבפרט בלבד, יש בו חשיבות גדולה ביותר, שעל-ידו נעשה ענין "דעהו". ולהעיר ממ"ש הרמב"ם (הל' תשובה פ"ג ה"ב) בנוגע לגודלם של הזכיות כו' - "אין שוקלין אלא בדעתו של א"ל דעות, והוא היודע היאך

- החילוק שבין שבת לימי החול הוא, שבימי החול העולם הוא במצב שמעלים ומסתיר על אלקות, ונרגש כמצויאות בפני עצמו⁴⁰. מה-שאין-כן בשבת ישנה עליית העולמות, שההסתר אינו כל-כך חזק, ונרגש בעולם שהוא נברא מהקב"ה.
- ויש לומר, שזהו הפירוש הפנימי במה שכתוב ב'ספר החינוך'⁴¹ שהטעם על מצות שבת הוא "כדי לקבוע בנפשותינו אמונת חידוש העולם" - שבשבת מורגש בגילוי יותר ענין חידוש העולם בכל רגע ורגע⁴².
- ומזה מובן, שבשבת נפעלת עבודת "בכל דרכיך דעהו" ביתר קלות. [ניתירה מזה: על-ידי אכילה ושתיה בשבת מקיימים מצות עונג שבת⁴³, לא רק מה שיש בזה "דעהו", שבדברים הגשמיים רואים את הכח האלקי שבראם מאין ליש, אלא שהם נעשים מצוה, קיום רצון הקב"ה עצמו שלמעלה מענין הבריאה⁴⁴].
- החידוש של רשב"י היה כנ"ל²⁷, ש"כל יומין", גם בימי החול - תומשך קדושת השבת, שבכל פרט ב"דרכיך" ("מלאכתך") של העולם⁴⁵, גם באכילת חול ובכל דברי הרשות, יעשו לא רק לשם שמים, אלא בהם עצמם יהיה "דעהו", ועד באופן ש"ביה אחידא כו'", התקשרות עם עצמותו יתברך, מצד זה שמרגיש שכל דבר שבעולם מתחדש בכל רגע ורגע ממהותו ועצמותו יתברך.
- ולכן נקרא רשב"י בשם "שבת"⁴⁶, כי הוא פעל בעבודתו את הענין מה שהשבת פועלת - גילוי "דעהו" בכל העולם כולו.
- ט. ויש לקשר ענין הנ"ל עם המשנה הראשונה בפרקי אבות שלומדים בשבת זו - פרק רביעי: במשנה הראשונה [ההתחלה וה'ראש'⁴⁷] של פרק רביעי⁴⁸ ישנן ארבע בבות: "איזהו חכם כו' איזהו גיבור כו' איזהו עשיר כו' איזהו מכובד כו'".
- ואיתא בכתבי האריז"ל⁴⁹ שארבע הבבות הן כנגד ארבע אותיות שם הוי"ו⁵⁰. וזה-לשונו: "פה נרמז יחוד השם-יתברך בארבע אותיות הוי"ו⁵¹, איזהו חכם הלומד מכל אדם - כנגד אות י' שבחכמה⁵². איזהו גיבור - נגד אות ה' שבבינה שנקראת גבורה, בסוד אני⁵³ בינה לי גבורה⁵⁴. איזהו עשיר - כנגד אות ו' שבתפארת הנקרא עשיר כו'⁵⁵, איזהו מכובד - כנגד אות ה' תתאה הנקראת כבוד כנודע"⁵⁶. ומסיים שם: "והאדם הקורא משנה זו, יוכין ביחוד הזה".

ניתנה תורה - שבת פו, ב. וראה תו"א יתרו ע, ג. ויקהל פח, א ואילך), ובפרט תורתו של רשב"י - "תורתו אומנתו".
(47) הכולל כל הפרק, כמו ראש האדם הכולל חיות כל אברי האדם.

(48) וכולל כב משניות.
(49) שער מאמרי רז"ל ולקוטי הש"ס לאבות כאן.
(50) עד שנקרא שם בן ארבע (קידושין עא, א. ועוד. וראה מו"נ ח"א פס"א. וראה פרדס שער יט הנקרא שער "שם בן ד").
- ולהעיר שגמטריא הוא דרך הלימוד ע"פ תורה (אף שהלכה אין למדים מגמטריא, שלכן לא הובא ברמב"ם (רפ"ג דהל' נזירות - שיעור יום זה) הלימוד "יהי בגי' תלתין הווי", בנוגע לדין "סתם נזירות שלשים יום" - ראה פי' הרדב"ז לרמב"ם (שם).
- להעיר שבהלכות עצמן - ממנוא מאיסורא לא ילפינן (כתובות מ, ב. קידושין ג, ב. ושי"ו).

(51) ובלקוטי הש"ס שם מוסף: שהם עולמות אבי"ע.
(52) ובלקוטי הש"ס: איזהו חכם שהוא עולם האצילות, אשר שם הוא אבא עילאה, וז"ש מכל מלמדי השכלתי, כי היסוד דאצילות, משם חיות כל העולמות בסוד כולם בחכמה עשית (תהלים קד, כד).

(53) משלי ח, יד.
(54) ובלקוטי הש"ס: דדינן מתערין מינה כו'.
(55) ובלקוטי הש"ס: איזהו עשיר שהוא שמה בחלקו, כנגד הזעיר, שבו ה' חסדים שהם מורים על העושר, ושמה בחלקו אע"פ שנותנים בידו חלק הנוקבא, שמה בחלקו ונותן לה חלקה. וז"ש ישמח משה במתנת חלקו.

(56) ובלקוטי הש"ס: ואיזהו מכובד, הוא כנגד הנוקבא, בסוד

(40) ראה ספהמ"צ להצ"צ מצות מילה (ח, א), ש"לכן גם האדם נצטווה לעשות מלאכתו כו' ימות החול, כדי שיהנה מיגיע כפו ויתראה כאילו הוא יש בפ"ע... שזוהי ההעלם דחול".

(41) מצוה לא-לב.
(42) ואף שבחינוך שם, שעי' שמירת שבת נקבעה אמונת חידוש העולם - יש לומר, דזה גופא (שעי' שמירת שבת נקבעה האמונה) הוא מפני שבשבת עצמו מאיר ענין זה. ועד מ"ש בספהמ"צ מצות חמץ ומצה (כג, ב) בנוגע לטעם על אכילת מצה שבספר החינוך, ש"הגליא שבתורה הוא כפי הסתום", עיי"ש.
(43) ראה טושו"ע ושו"ע אדה"ז אור"ח סרמ"ב ובנ"כ. ושי"נ. וראה תו"א ר"פ חיי שרה. סה"מ תרס"ג ע' ס ואילך. ובכ"מ.
(44) להעיר מהמבואר בכ"מ שבירור דברי הרשות מגיע בבחי' לבוש מלכות, ועשיית המצוות בבחי' כתר מלכות (סה"מ תרס"ב ע' שלח ואילך. סה"מ תש"ה ע' 78) - והרי גם כשעשיית דברי הרשות היא באופן ד"בכל דרכיך דעהו" היא בכלל עבודת הביורורים, כמובן גם מהמבואר שם (סה"מ תש"ה ע' 79) "המצוות הן רק תרי"ג, ועם ד' מצוות דרבנן הן תר"ך ... ביורורים דנוגה אינן בחשבון המצוות". ועצ"ע. ואכ"מ.

(45) ובכללות בג' הענינים שבזוהר פרשתנו (צד, א) - "כל שאר יומין (ימי החול) היותן כל חד וחד בבית", דא עביד עבדית', ודא אזיל בסחורתי', ודא אזיל בחקלי', שהם כנגד ג' עולמות ביי"ע (לקוטי לוי"צ לזוהר שם). וי"ל בעבודה - כנגד מחשבה דיבור ומעשה, שבהם נכלל "כל דרכיך" של האדם, ובכל ג' דרגות אלו צ"ל "דעהו" - עליית השבת. וראה לקמן בפנים ס"ט ואילך.

(46) וזוהי גם דרגת התורה (וכמאחז"ל דכולי-עלמא בשבת

1 וצריך להבין: אפילו כאשר מפרשים את המשנה בדרך הסוד - אין זה שולל את הפירוש בדרך הפשט,
2 והכלל ש"אין ענין יוצא מידי פשוטו". ואדרבה: הפירוש בדרך הפשט (כנגד עולם העשיה) משתלשל
3 מהפירוש בדרך הסוד (כנגד עולם האצילות⁵⁷). ובנידון-דידן, שארבעה הסוגים ותכונות בשלימות האדם
4 (חכם, גיבור, עשיר ומכובד) משתלשלים מארבע אותיות שם הוי'.

5 ועל-פי-זה צריך ביאור: מהי שייכות ארבע התכונות אצל האדם עם ארבע אותיות שם הוי'?

6 ויתירה מזו: לפי פירוש האריז"ל, ארבע הבבות אינן רק רמז על "יחוד השם-יתברך בארבע אותיות
7 הוי'", אלא "האדם הקורא משנה זו יכולין ביחוד הזה". ונשאלת השאלה: מה שייכת הכוונה ביחוד שם
8 הוי' עם הפירוש הפשוט במשנה - ללמד את האדם איך להיות חכם וגיבור וכו'?

9 י. והביאור בזה מובן על-פי המדובר לעיל בנוגע ל"בכל דרכיך דעהו":

10 התכלית של כל תכונות ומעלות האדם (שכללות - חכם, גיבור, עשיר ומכובד), אינן רק שהאדם יגיע
11 על-ידיהן לידי שלימות, כ-אם שבהן ועל-ידן יהיה "דעהו", ידיעה בהשם-יתברך, ועד להתקשרות
12 בהשם-יתברך ("אתקטנא ביה כו'").

13 ויש לומר, שזהו התוכן בדברי האריז"ל ש"האדם הקורא במשנה זו יכולין ביחוד הזה", איך שארבע
14 התכונות בשלימות האדם מרמזות על "יחוד השם-יתברך בארבע אותיות הוי'":

15 לא די בכך שהאדם ילמד מהמשנה איך להגיע לשלימות (בחכמה, גבורה, עשירות וכבוד), כפירוש
16 המשנה בדרך הפשט, אלא צריך גם ללמוד מזה שארבע המעלות באדם נלקחות (וקיימות) מזה שהאדם
17 הוא על-שם אדמה לעליון⁵⁸, ולמעלה ב'אדם העליון' ישנן ארבע מעלות אלו, (כנגד) ארבע אותיות שם
18 הוי', שבהן⁵⁹ ועל-ידן נשתלשל כל סדר השתלשלות, ארבעה עולמות אצילות-בריאה-יצירה-עשיה,
19 ובפרטיות - בכל עולם גופא ארבע דרגות (כנגד ארבע אותיות שם הוי'): חכמה, בינה, מדות (שעיקרן
20 - תפארת) ומלכות⁶⁰.

21 ועד ש"נשתלשלו מהן" בעשר כחות נפש האדם⁶¹, ועד ל"דרכיך" של האדם, הנחלקת בכללות לארבע
22 דרגות - "חכם", "גיבור", "עשיר" ו"מכובד", כנגד כח החכמה שבאדם, כח הבינה, מדות, ומלכות.

23 והעבודה של יהודי היא "בכל דרכיך דעהו", שבכל אחת מארבע המעלות שלו (שבהן נכללת "כל
24 דרכיך"), יהיה "דעהו" בדרגה למעלה שממנה נשתלשלה המדה.

25 יא. והביאור בזה - בפרטיות:

26 עניני האדם נחלקים בכללות לארבעה סוגים: א) כמו שהאדם הוא בפני עצמו, נבדל ונעתק אפילו
27 מהתפשטות השכל והכחות שלו. ב) כמו שיש לו שייכות עם התפשטות השכל והכחות. ג) איך שהוא
28 משפיע לאחרים על-ידי (שכלו ו)מדותיו. ד) איך שהוא מקבל מאחרים.

29 הדרגה הראשונה היא חכמה שבנפש - דרגת האדם כמו שהוא בפני עצמו, וגם אם יש לו כבר הברקה
30 בשכל, הרי זה רק נקודה כללית, שעדיין אין לה שייכות להתפשטות והתרחבות השכל בפרטים באופן
31 של הסברה כו' (לעצמו ולאחרים), ועל-אחת-כמה-וכמה שעדיין אין לו שייכות למדות (השפעה אל
32 הזולת) ולשאר כחות האדם.

33 ענין זה משתלשל מספירת החכמה למעלה (ובכללות - עולם האצילות), שהוא אצל⁶², ולמעלה
34 מהספירות שלמטה ממנה, ובפרט הדרגה הנעלית שבחכמה (פנימיות החכמה)⁶³, שמובדלת ונעתקת

59 ראה אגה"ת פ"ד. ובארוכה בכל זה - ראה ספר הליקוטים
דא"ח צ"צ, ערך הוי'. שם ס"ט ואילך. וש"נ.

60 ראה אוה"ת בלק ע' תתקפ ואילך.

61 תניא רפ"ג.

62 ראה פרדס שער אבי"ע בתחילתו.

63 ראה קונטרס ומעין מאמר כז פ"ב. רד"ה וירד העיט
תרנ"ח. ובכ"מ.

ובהיכלו כולו אומר כבוד, ושם שייך לומר כי מכבדי ובוזי יקלו,
ווי למאן דאנהיג וגו'.

57 ראה ע"ח - הובא בנגיד ומצוה בתחילתו. נהר שלום
בהקדמת רחובות הנהר בסופו. משנת חסידים מס' חייב הנשמות
פ"א מ"ב. הובא ונת' בלק"ד ח"ד תשעא, א.

58 עשרה מאמרות מאמר אם כל חי ח"ב פל"ג. של"ה ג, א.
כ, ב. ועוד.

מעשר הספירות, גם מחכמה כפי שהיא ראשית הגילוי וראשית ההשתלשלות; שלא בערך לספירות
שלמטה ממנה. וגם כפי שהיא בראשית הגילוי, היא רק נקודה (כצורת אות י') לא כמו הספירות שלמטה
ממנה.
ועל זה בא הלימוד במשנה - "איזהו חכם הלומד מכל אדם" - ומלמטה למעלה, מתחילים בלימוד
בדרך הפשוט, ואחר-כך מגיעים מזה ל"דעהו", ועד איך שזה בחכמה למעלה.
שלימות החכמה אצל האדם (גם כפי שהוא בפני-עצמו) הוא כאשר "לומד מכל אדם". הסימן על
חכם אמיתי הוא, שגם כאשר הוא בפני-עצמו, אפילו לפני שקיבל מאדם אחר ענין בשכל או בדיבור
בכלל, מעמיד את עצמו באופן שהוא "לומד מכל אדם", הוא לומד מעצם הענין ש(נפגש ו)רואה אדם
אחר בכלל (שהרי זה בהשגחה פרטית), ולומד גם מהפרטים שרואה אצלו, כתורת הבעל-שם-טוב שגם
מכל דבר שאדם רואה (אפילו לפני ששומע ממנו משהו) יכול ללמוד ממנו הוראה בעבודת ה' ("בכל
דרכיך דעהו").
והמשנה מוסיפה ראייה מהפסוק - "מכל מלמדי השכלתי"⁶⁴, שזה מוסיף, שהלימוד "מכל אדם" צריך
להיות לא רק בנוגע לענין של מעשה, אלא גם בנוגע ל"השכלתי", שכל (וחכמה של) האדם, ש"מכל
אדם" הוא לוקח (ולומד) חכמה. ויש לומר, על-דרך ש"מתלמידי יותר מכולם"⁶⁵.
ומזה למדים גם בנוגע לחכמה שלמעלה, ששלימות החכמה מתגלה בעת (שבאות ממנה כל עשר
הספירות וכל סדר השתלשלות, ו)שמגלים ומוציאים לאור בחינת חכמה בכל הענינים⁶⁶, ששרשם
מהחכמה, "כולם בחכמה עשית", על-דרך ש"מתלמידי יותר מכולם"⁶⁷.
יב. הדרגה השניה בכחות הנפש היא - התפשטות והתרחבות השכל שבבינה (שבא לאחר נקודת השכל
שבחכמה), שזהו כבר כשהאדם "מוריד" את השכל באותיות ופרטים של הסברה (לעצמו ולאחרים).
שזה משתלשל מספירת הבינה, כנגד אות ה' של שם הוי' - כי ענין התפשטות והרחבת השכל הוא
כמו צורת אות ה' (ביחס לנקודה של אות י').
ועל זה באה ההוראה מהמשנה - "איזהו גיבור הכובש את יצרו":
מיהו הגיבור האמיתי, מתי יודעים שיש לו התרחבות אמיתית בשכל (בינה) - כאשר יש אצלו
התגברות השכל, מוח שליט על הלב⁶⁸, ו"כובש את יצרו", שיצר האדם הוא בלבו⁶⁹, ובכדי לכבוש אותו,
צריך לדרגה יותר נעלית, מוחין, ובזה גופא - התרחבות המוחין בבינה, ששליט על הלב, ועל-ידי הלב
— ש"לבא פליג לכולא שייפין"⁷⁰ - כובש את "העיר קטנה, זה הגוף"⁷¹ כפסוק שבהמשך המשנה "טוב
ארך אפים מגיבור, ומושל ברוחו מלוקד עיר"⁷².
וזה מודגש גם בספירת הבינה למעלה, כי השלימות האמיתית של כח הבינה, היא כאשר היא גוברת
ומנהיגה את המדות.
יג. ואחר-כך באים למדות האדם, שעל-ידן יש לאדם שייכות עם אנשים אחרים⁷³, על-ידי המדות
הוא משפיע אל הזולת (מה-שאינ-כן השכל הוא לעצמו ואינו צריך לזולת)⁷⁴.
שמשתלשלות מהמדות שלמעלה, שהן כנגד אות ו' - ו' מדות, וגם צורת אות ו' היא קו, המורה על
המשכה והשפעה מהיו"ד (שורש אות ו') למטה, כמו שהמדות נמשכות מהמוחין למטה, ועד שעל-ידן
משפיע אל הזולת.

(71) נדרים לב, ב. וראה תניא פ"ט ואילך.

(72) משלי טז, לב.

(73) ע"ד שייכות למעלה והעולם, "עולם - חסד יבנה", ז' ימי
הבנין (אוה"ת לתהלים (יהל אור) ע' שיד ואילך. סה"מ תש"ח ע'
(273).

(74) ראה סה"מ תש"ח שם. ובכ"מ.

(64) תהלים קיט, צט.

(65) תענית ז, א.

(66) ראה תו"א מקץ מ, ד. ועוד.

(67) ראה לקוטי הש"ס דלעיל הערה 51.

(68) ראה תניא פ"ב.

(69) תניא פ"ט.

(70) ראה זח"ג רכא, ב.

- 1 ולכן נקראות המדות "עשיר", כי כמו שהעשיר משפיע לאחרים, כמו-כן המדות משפיעות לאחרים
2 (מה-שאינ-כן 'מלכות' היא בחינת מקבל, שנקראת "עני").
- 3 וזהו גם הדיוק שהעשיר הוא השמח "בחלקו": המדות הן "חלקו" של האדם, כי "חלקו" מורה שאין
4 זה עצם האדם כמו שהוא לעצמו (כמו שכל האדם), כי-אם חלק בענין שמחוץ ממנו - המדות שיש להן
5 שייכות לזולת שמחוץ ממנו.
- 6 ועל זה באה הוראת המשנה "איזהו עשיר - השמח בחלקו", מתי הוא משפיע אמיתי לאחרים (עשיר),
7 כשהוא "שמח בחלקו", שאף שמדותיו הן רק בבחינת "חלק", אף-על-פי-כן, מכיון שזה "חלקו" (החלק
8 שלו), כי זה בא על-ידי "גיע כפיך" (כהראיה מהפסוק⁷⁵) - לכן הוא "שמח", ובאופן ש"אשריך וטוב
9 לך, אשריך בעולם הזה, וטוב לך לעולם הבא" - שתי פעמים "טוב", על-דרך "טוב לשמים וטוב
10 לבריות", כי הוא עשיר שמשפיע אל הזולת (על-דרך "טוב לבריות"), והוא גם "שמח בחלקו" (על-דרך
11 "טוב לשמים").
- 12 ומזה למדים בנוגע למדות של ה'אדם העליון' - ששלימות המדות להשפיע היא כאשר הוא "שמח
13 בחלקו".
- 14 יד. הדרגה הרביעית והאחרונה היא 'מלכות', שזה קאי על כח המקבל שיש בכל אדם - שהוא מקבל
15 מסיבתו, שזה משתלשל מספירת המלכות שלמעלה, שהיא כנגד ה"א אחרונה של שם הוי", שהיא כצורת
16 כלי המקבל.
- 17 ולכן זה מורה על ענין הכבוד - "איזהו מכובד": 'כבוד' שונה משלשה דברים הראשונים (חכמה,
18 גבורה ועשירות) בזה - שהאדם צריך לקבל כבוד משני, ולא שייך שהוא יכבד את עצמו. מה-שאינ-כן
19 חכמה, גבורה ועשירות, הן מעלות של האדם עצמו.
- 20 ועל זה אומרת המשנה - "איזהו מכובד המכבד את הבריות", שאז הוא מקבל כבוד מהשני, מדה
21 כנגד מדה⁷⁶. והראיה על זה היא מהפסוק⁷⁷ - "כי מכבדי אכבד". והמשנה מביאה גם את סיום הפסוק
22 בצד השלילה - "ובוזי יקלו", כי היות שמדובר אודות דרגת המקבל, בחינת עני, צריך להבהיר ולשלול
23 גם את אופן ההיפך⁷⁸.
- 24 ומזה למדים בנוגע לספירת המלכות שלמעלה, שהכבוד האמיתי של ה'מלכות' הוא כאשר מלכות
25 (דאצילות) יורדת לבריא-יצירה-עשיה להשפיע לנבראים למטה ("בריות"), אז מקבלת ה'מלכות' את
26 כבודה האמיתי.
- 27 טו. ולאחרי שלמדים את כל ארבע הבבות - בא לימוד נוסף, ששלימות האדם היא כאשר יש לו
28 בשלימות כל ארבעה הענינים, גם חכם, גם גיבור (בינה), גם עשיר (מדות) וגם מכובד (מלכות),
29 זאת-אומרת, גם כמו שהוא בפני עצמו, וגם כאשר השכל מתגבר ומתפשט ושליט על הלב, וגם בכח
30 ההשפעה על-ידי המדות, וגם כח המקבל או כח המעשה שלו.
- 31 ומזה למדים גם ב"דעהו", ששלימות ההשתלשלות היא כאשר ישנן כל ארבע אותיות שם הוי',
32 ובכללות - כל ארבעה עולמות, אצילות, בריאה, יצירה וגם עשיה, ואדרבה - תכלית השתלשלות העולמות
33 כו' אינו בשביל עולמות העליונים כו', אלא התכלית הוא עולם הזה התחתון כו', שבו עושים דירה
34 בתחתונים⁷⁹.
- 35 ועל-דרך המבואר בכמה מקומות⁸⁰ בחילוק שבין 'שלש' ל'ארבע': שלימות בהשפעה הוא על-ידי
36 'שלש', ועד שזה נותן תוקף בעמידת העולם - 'על שלשה דברים העולם עומד' ו"העולם קיים"⁸¹; אבל
37 בעולם עצמו - מתבטא ומודגש בארבע (ד' ד"אחד", ארבע רוחות העולם), תכלית השלימות היא כאשר

(75) תניא פל"ו.

(80) לקו"ש ח"ז ע' 202 ואילך. ח"ח ע' 322 ואילך. חכ"ו ע'
46 ואילך. ועוד. - ע"פ צפע"נ עה"ת ר"פ ויצא (ממו"נ ח"ב פ"י).
(81) אבות ריש וסוף פרק א.

(75) תהלים קכח, ב.

(76) ראה סנהדרין צ, סע"א.

(77) שמואל"א ב, ל.

(78) ראה לעיל הערה 55.

- יש גם הדרגה הרביעית, בחינת המקבל (מלכות, עולם העשיה) [ועל-דרך-משל בכסא או שולחן גשמי: 1
בדוחק יכול כסא לעמוד גם על שלש רגלים, אבל שלימות ותוקף העמידה הוא דוקא על ארבע רגלים] 2
- ארבע רגלי המרכבה, גם רגל הרביעית⁸² בחינת דוד⁸³. 3
- טז. שיעור היומי ברמב"ם - ראה במאמר, ובשיחות דלעיל הערה 49. 4
- יז. ויהי-רצון שכל האמור לעיל אודות הענינים שלומדים מ"ג בעומר - יומשך בעבודה בפועל ממש. 5
- ובפרט לאחר אריכות הדיבור בזה, ושלש פעמים, "בתלת זימני הוה חזקה"⁸⁴, כולל גם שנותנים כח 6
וחוזק לכל אחד ואחד לעסוק בכל הענינים האמורים, "איני מבקש כו' אלא לפי כוחי"⁸⁵, ומכיון שכן, 7
בוודאי שצריכים לנצל כחות אלו במילואן, כדי שכוחות אלו לא ילכו לבטלה חס-ושלום. 8
- ובזה גופא - שלימות העבודה, עד לאופן ש"בא בימים"⁸⁶, יומין שלימין⁸⁷, כמו שכתוב בדוד המלך, 9
שאצלו מודגשת שלימות העבודה, להיותו רגל הרביעית שבמרכבה, כמוזכר לעיל. 10
- ויש להוסיף, שגם כאשר העבודה היא בשלימות ש"בא בימים", ועד כדי כך, שגם כאשר במשך זמן 11
קצר פועלים רבות כו' [על-דרך שמצינו אצל רבי אלעזר בן עזריה, שבהיותו בן שמונה-עשרה שנה, אמר 12
"הרי אני כבן שבעים שנה"⁸⁸, ועל-דרך-זה מצינו אצל רבי בון, ש"למד . . תורה לכ"ח שנה, מה שאין 13
תלמיד ותיק יכול ללמוד למאה שנה"⁸⁹] - מוסיפים לכל אחד ואחד אריכות ימים ושנים טובות, עד 14
מאה ועשרים שנה, כמו שכתוב⁹⁰ "והיו ימיו מאה ועשרים שנה", כפי שנקבע (לאחרי המבול) בטבע 15
העולם. 16
- כלומר: ענין "בא בימים" אינו באופן שמציאותו של היהודי (קיומו בעולם הזה) מוגבלת ב"ימים" 17
- כי אדרבה, מציאותו של יהודי היא למעלה מ"ימים", ועבודתו פועלת ב"ימים" (שיהיו יומין שלימין). 18
ולכן לא שייך שה"ימים" יגבילו חס-ושלום, את מציאותו של היהודי. 19
- ולא עוד, אלא שיהודי מבקש ותובע אריכות ימים ושנים עד מאה ארבעים ושבע שנים - כשני חייו 20
של יעקב⁹¹, ש"נשמתו (של יעקב) . . כלולה מכל הנשמות שבישראל" (כמבואר ב'אגרת הקודש'⁹²), וגם 21
כשנמשכת נשמה פרטית יש בה מנשמתו של יעקב (ש"קדושה לא זזה ממקומה"⁹³), ואם-כן שייכים 22
עניניו של יעקב (ובנידון-דידן - מאה וארבעים ושבע שנות חייו) לכל אחד ואחד מישראל. 23
- ותירה מזה - "יעקב אבינו לא מת", "מה זרעו בחיים אף הוא בחיים"⁹⁴, ועד לתכלית השלימות 24
ב'חיים' - חיים נצחיים, שזהו ענין "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא"⁹⁵, עולם התחיה⁹⁶. 25
- וענין זה נעשה תיכף ומיד (על-דרך מה שכתב הרמב"ם⁹⁷ בנוגע לעולם-הבא ש"הוא מצוי ועומד" 26
גם עתה) אצל כל אחד ואחד מאתנו, בתוככי כלל ישראל, נשמות בגופים - כמדובר כמה פעמים⁹⁸ שענין 27
"אל עפר תשוב"⁹⁹ נעשה בעבודה הרוחנית [על-דרך שמצינו בענין שעבוד הגלות "בחומר ובלבנים", 28
שבזמן הזה נעשה הדבר על-ידי היגיעה בתורה, "בחומר, דא קל-וחומר כו"¹⁰⁰], על-ידי הביטול של 29
נפשי כעפר לכל תהיה", כפי שאומרים בסיומה של תפילת העמידה. 30
- ועוד לפני-זה - אומרים "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח", וגם ביום השבת - אומרים "ותחזינה 31
עינינו בשובך לציון ברחמים", ובפרט על-ידי ההוספה ב"מעשינו ועבודתינו", כולל ובמיוחד לימוד 32

(82) ושלמו דאבהן - הוא רגל הג' - יעקב (זח"א רמח, ב. זח"ג רסב, ב. ובכ"מ).
(83) ולהעיר שדוד הוא ר"ת וס"ת ד'.
(84) ב"מ ק, רע"ב. וש"נ.
(85) תנחומא נשא יא. במדבר פ"ב, ג.
(86) מ"א א, א.
(87) ראה סה"מ מלוקט ע' רפט. וש"נ.
(88) ברכות יב, סע"ב - במשנה.
(89) קה"ר פ"ח, יא (ה).
(90) בראשית ו, ג.
(91) ר"פ ויחי.
(92) סימן ז.
(93) ראה ע"ח שער ד פ"ג. של"ד פ"ג, של"ה פ"א.
(94) תענית ה, ב.
(95) סנהדרין ר"פ חלק.
(96) ראה לקו"ש ח"ז ע' 344. וש"נ.
(97) הל' תשובה ספ"ח.
(98) ראה קונטרס "והיחי יתן אל לבו" ע' 65. וש"נ.
(99) בראשית ג, יט.
(100) זח"ג קנ"ג, א. וראה תו"ר ר"פ שמות.

1 והפצת פנימיות התורה, תורתו של רשב"י, אשר "בהאי חיבורא דילך . . יפקון ביה מן גלותא
2 ברחמים"101.

3 ובפרט לאחר דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שכבר נסתיימה העבודה, כולל גם "צחצוח
4 הכפתורים"102, וכהכרתו הידועה "לאלתר לגאולה" (מכיון שכבר היה "לאלתר לתשובה")103, וממילא
5 "עמדו הכן כולכם"104 לקבל פני משיח צדקנו, כולל גם קיום היעוד "הקיצו ורננו שוכני עפר"105, ורשב"י
6 עמהם, וכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו עמהם, ותיכף ומיד ממש.

* * *

7 יח. מאמר דיבור-המתחיל "ונקדשתי בתוך בני ישראל" גו'.

* * *

8 יט. בהמשך106 להמדובר בענין "והחי יתן אל לבו" - יש להוסיף ולהדגיש את ההוראות במעשה
9 בפועל:

10 לכל לראש - להוסיף בכל ההחלטות הטובות שקיבלו בל"ג בעומר בנוגע לעניני העבודה של רשב"י,
11 הן ענין "תורתו אומנתו", והן ענין "בכל דרכיך דעהו", מצד שלימות ההתקשרות עם הקב"ה, "בחד
12 קטירא אתקטירנא כו'", כנ"ל בארוכה.

13 ובהדגשה יתירה - בנוגע לפעולות עם ילדי ישראל, ובפרט לאחר שראו את גודל ההצלחה וביותר
14 שהיתה בל"ג בעומר בשנה זו, ובמיוחד במקומות שבהם עסקו באופן של "יגעתי", שעל-ידי-זה נעשה
15 "ומצאתי"107, באופן של מציאה, שלא לפי ערך היגיעה.

16 ומכאן באים לענין נוסף בקשר לפעולה עם ילדי ישראל - ענין שהזמן גרמא:

17 (א) המשך הפעולה באופן של "יחד כל ילדי ישראל" (כמו בל"ג בעומר) כהכנה לחג השבועות -
18 על-ידי ההשתדלות שכל ילד יהודי יהיה נוכח בחג השבועות בבית-הכנסת (לכל-הפחות) בעת קריאת
19 עשרת הדברות (כמדובר בארוכה בשנים שלפני-זה108).

20 (ב) בעמדנו שבועות אחדים לפני זמן (שנקרא בשם) ה"חופש" של ימי הקיץ, כאשר רבים מילדי ישראל
21 אינם נמצאים במסגרת הלימודים הרגילה - יש להשתדל ככל האפשרי שיהיה זה "חופש" מענינים של
22 חול, כדי להוסיף עוד יותר בעניני קדושה, תורה ומצוותיה, כולל בפרט ענין "בכל דרכיך דעהו", על-ידי-זה
23 שיפעלו על ההורים לשלוח את הילדים ל'מחנות קיץ' של חינוך הכשר, עד לחינוך על טהרת הקודש.

24 ומובן, שהפעולה בכל זה צריכה להיות בהקדם האפשרי - עוד לפני בוא הזמן שההורים רושמים את
25 ילדיהם ל'מחנות קיץ', שהרי לאחר הרישום כו' קשה יותר לשנות את הנעשה כבר, ומה גם שהשינוי
26 כרוך עם טירחא והוצאה יתירה, כמובן ופשוט.

27 כ. ויש להוסיף בכל האמור - שזכה דורנו, שבו יכולים לפעול בכל הענינים האמורים בקלות, ומתוך
28 עזר וסיוע כו'.

29 ולהעיר, שאף שיש מקום לסברה שאין זה ענין של זכות, כי בפעולה שבאה לאחר הטירחא והקשיים
30 כו', יש מעלה יתירה, כמאמר "לפום צערא אגרא"109 - הרי המענה לזה, על-פי סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר
31 נשיא דורנו110 שה'צמח צדק' התחרט על שלא לקח מרבינו הזקן את עניני התורה שרצה ליתן לו במתנה,

(106) מכאן ועד סוף ס"כ - ע"פ השיחה באידיש שהוגהה ע"י
כ"ק אדמו"ר שליט"א,

(107) מגילה ו, רע"ב.

(108) לקו"ש חכ"ג ע' 249 ואילך. ועוד.

(109) אבות פ"ה מכ"א. וראה רמב"ם הל' ת"ת פ"ג ה"ו.

(110) לקו"ש חט"ו ע' 81. ועוד.

(101) זח"ג כד, ב - ברע"מ. הובא באגה"ק רסכ"ו.

(102) ראה שיחת שמח"ת תרפ"ט.

(103) ראה "קול קורא" ב"הקריאה והקדושה" בשנת תש"א-

תש"ב, ועוד.

(104) אג"ק שלו ח"ד ריש ע' רעט, וש"נ.

(105) ישע"י כו, יט.

באמרו, שאדרבה יש לקחת וכו', וככל שיקבל במתנה, יוכל להתייגע בכח עצמו על ענינים נעלים יותר, ועל-דרך-זה בנידון-דין, שאין הכוונה לחסכון הטירחא והיגיעה שבעבודה [שהרי היגיעה בעבודה היא דבר חיובי, וכפתגם הידוע¹¹¹ שאצל חסידים אין 'דרך ממילא', כי-אם על-ידי עבודה ויגיעה], אלא שמנצלים את כל הכחות והיגיעה על ענינים נעלים יותר, מכיון שהענינים שלמטה מזה נעשו כבר בדרך ממילא כו'.

כא. ויהי-רצון שעל-ידי מעשינו ועבודתינו בכל הענינים האמורים, כולל גם באופן "אמור ואמרת, להזהיר גדולים על הקטנים" (כנ"ל בארוכה) – נזכה לקיום ההבטחה שקוראין עתה בזמן המנחה [עליה נאמר¹¹² "לעולם יהא אדם זהיר בתפילת המנחה", "זהיר" דייקא, כמו "להזהיר", מלשון זוהר ואור] "כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם, ושבתה הארץ שבת לה"¹¹³, שבת בשנים.

ולהעיר, שגם כאן מודגש ביותר ענין "בכל דרכיך דעהו" – שתיכף ומיד "כי תבואו אל הארץ" צריך להיות "ושבתה הארץ שבת לה", אף-על-פי שהסדר בפועל ממש הוא (כהמשך הכתובים) "שש שנים תזרע שדך גו' (ואחר-כך) ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ"¹¹⁴, כי גם עבודת "שש שנים תזרע שדך", צריכה להיות חדורה בענין "ושבתה הארץ שבת לה".

ונקודת הענין - שממשיכים את קדושת השבת לא רק ב'ימים טובים', כמו שכתוב בפרשתנו¹¹⁵ "אלה מועדי ה' מקראי קודש", שקוראים וממשיכים בהם בחינת קודש של יום השבת¹¹⁶, אלא יתירה מזה - המשכת קדושת השבת גם בימי החול ובעניני החול.

ויש לקשר ענין זה עם המבואר בהערות אאמו"ר על הזוהר בפרשתנו¹¹⁷ בביאור משל הזוהר, לענין "מקראי קודש":

"למלאך דזמין אושפיזא יקרא, אמר לבני היכליה, כל שאר יומין הויתון כל חד וחד בביתיה, דא עביד עבידתיה, ודא אזיל בסחורתיה, ודא אזיל בחקליה, בר ההוא יומא דילי דכולכון מתערין בחדוותא דילי כו"¹¹⁴. ומבאר אאמו"ר, "עבודה שהוא מלאכה הוא הבירור שבעשיה, כי מלאכה גימטריא א-ל' אד' שבעשיה, סחורה שמוכרין וקונין בכסף וזהב הוא הבירור שביצירה, כי התלבשות המדות היא ביצירה, עבודת השדה היא בבריאה כו'".

וכאמור, המשכת קדושת השבת צריכה להיות לא רק ב'ימים טובים', שבהם מתעלים משלושת הענינים: מלאכה, סחורה ועבודת השדה (כנגד שלושה העולמות, עשיה יצירה ובריאה), אלא גם בימי החול שבהם עוסקים במלאכה, סחורה ועבודת השדה, יש להמשיך ולהחדיר את קדושת השבת.

כב. והעיקר – שעל-ידי הקריאה בתורה בענין זה ("כי תבואו אל הארץ גו' ושבתה הארץ גו'") נזכה תיכף ומיד לקיום בפועל ממש, ועד לתכלית השלימות ביום השבת - "יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"¹¹⁸.

ואז תהיה גם הקריאה והלימוד בתורה בתכלית השלימות - "תורה חדשה מאתי תצא"¹¹⁹, לימוד תורתו של משיח מפיו של משיח, ועד ללימוד מהקב"ה בכבודו ובעצמו, "מאתי (דייקא) תצא".

ולהעיר, שענין זה שייך במיוחד ל'שנת הקהל' - שהרי קריאת פרשיות התורה על-ידי המלך ב"הקהל" צריכה להיות באופן ש"יראה עצמו כאילו עתה נצטווה בה ומפי הגבורה שומעה, שהמלך שליח הוא להשמיע דברי הא-ל"¹²⁰.

המשך בעמוד 8

(116) זהר פרשתנו צד, א.

(117) לקוטי לוי"צ ע' שכ.

(118) תמיד בסופה.

(119) ישע"י נא, ד. ויק"ר פי"ג, ג.

(120) רמב"ם הל' חגיגה פ"ג ה"ו.

(111) סה"ש ה'ש"ת ע' 57. תש"ב ע' 119.

(112) ברכות ו, ב.

(113) בהר כה, ב.

(114) שם, ג"ד.

(115) כג, ד.

בס"ד משיחות ל"ג בעומר (ט"ו אייר – תענית שני תניינא) ה'תשמ"ח.

תרגום מאידיש

ברוך-הוא, נשמתי ביה אחידא, ביה להטא, ביה
אתדבקת¹¹.

מהלשון "כל יומין כו"¹² מובן, שבזה
התבטאה העבודה (העיקרית) של רשב"י כל ימיו
בהאי עלמא – להיות קשור עם הקב"ה¹³ (אלא
שבזמן הסתלקותו - הגיע רשב"י לשלימות
העבודה).

ומכיון שזהו סיפור בתורה (בזוהר), מובן שיש
בזה הוראה לכל אחד ואחד.

ואף-על-פי שרשב"י היה מ"בני עליה"¹⁴, עד
שאם אחד הוא "אנא הוא, דכתיב¹⁵ צדיק יסוד
עולם"¹⁶, ורוב בני אפילו אינם בדרגת רשב"י
("הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידם, כרשב"י
ולא עלתה בידם"¹⁷) - וא"כ "מי הוא זה ואיזהו"¹⁸
שיכול להתדמות לרשב"י, וללמוד מעבודתו,
ובפרט העבודה ד"אתקטנא ביה בקוב"ה, ביה
אחידא כו", שאפילו רשב"י הגיע בשלימות לזה
רק בעת הסתלקותו -

מ"מ, מכיון שכל אחד יש בו כחו של רשב"י
[כמובן מזה שרשב"י הוא ניצוץ של משה רבינו¹⁹],

(11) כן הובא בכ"מ בדא"ח (ראה לקו"ת תבוא מג, סע"א.
המשך תרס"ו ד"ה ויכולו (ס"ע מד ואילך). ועוד). והוא חיבור ב'
מאמרי רשב"י באדרא זוטא (שבעה ע"ה 9) "בחד קטירא אתקטנא
כו" ו"נשמתי ב" אחידא כו".

(12) וכן מובן ממה שאמר (זח"ג שם) "מסתכל הוינא כל יומא
בהאי קרא, דכתיב בה' תתהלל נפשי ישמעו עניים וישמחו,
והאידינא אתקיים קרא כולא, בה' תתהלל נפשי ודאי, דהא נשמתי
ב" אחידא ב" להטא ב" אתדבקת" - דאף שדווקא "האידינא
(בשעת הסתלקותו) אתקיים קרא כולא", אבל כיון ש"מסתכל
הוינא כל יומא בהאי קרא", מובן, שרשב"י השתדל כל ימיו
להגיע לדרגה זו, ובוודאי הגיע לזה (עכ"פ מעין זה) בחייו (אלא
שהשלימות בזה (ו"קרא כולא") נתקיים דוקא "האידינא").

(13) והדיוק "בחד קטירא" - ראה לקו"ת ואתחנן יב, סע"ב.
סידור עם דא"ח קסג, א. ועוד.

(14) סוכה מה, ב.

(15) משלי י, כה.

(16) זח"א רנה, סע"א.

(17) ברכות לה, ב.

(18) ע"ד מ"ש בתניא (פמ"ד - סג, א) בנוגע למשה רבינו.

(19) עמק המלך סב, ד. וראה גם סידור שם דש. ב. שז, ב.

ובכ"מ. וראה זח"ג קלב, ב.

א. ל"ג בעומר הוא יום הסתלקות¹ ויום
הילולא² של רבי שמעון בן יוחאי.

וזהו גם אחד הטעמים על השמחה בל"ג
בעומר, כידוע שרבי שמעון בן יוחאי אמר של"ג
בעומר (יום הסתלקותו) הוא יום שמחתו³, ולכן
"מצוה לשמוח שמחת רשב"י"⁴ ביום זה - יום
ש"כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי
חייו" עולה למעלה⁵, ונתגלה ומאיר "בבחינת גילוי
מלמעלה למטה כו' ופועל ישועות בקרב הארץ"⁶,
ועל-דרך-זה חוזר ונשנה בכל שנה ביום זה⁷.

על-פי הידוע שמכל מאורע צריך יהודי לקחת
הוראה בעבודת ה', ועל-אחת-כמה-וכמה מדבר
הקשור ליהדות, תורה ומצוות (תורה מלשון
הוראה⁸) - צריך להיות גם לימוד והוראה בעבודת
ה' מל"ג בעומר, יום הילולא ויום שמחתו של
רשב"י ושל כל בני ישראל, על כל השנה כולה.

ויכולים ללמוד זאת מ"מעשיו ותורתו ועבודתו"
של רבי שמעון בן יוחאי, שמתגלים ומאירים ביום
ל"ג בעומר.

ב. מסופר בזוהר⁹, שביום הסתלקותו (ל"ג
בעומר) אמר רשב"י ("פתח רבי שמעון ואמר"):
"אני לדודי ועלי תשוקתו"¹⁰, כל יומין דאתקטנא
בהאי עלמא, בחד קטירא אתקטנא ביה בקודשא-

(1) פ"ח שער ספה"ע פ"ז. ובכ"מ.

(2) אדרא זוטא - זח"ג רצא, סע"א. רצו, ב. וראה גם זח"א
ריח, סע"א. וראה ד"ה להבין ענין הילולא דרשב"י - בסה"מ
אתהלך לאזניא ע' א. סה"מ תקס"ד ע' קא. מאמרי אדמו"ר
האמצעי ויקרא ח"ב ע' תרסו ואילך. סה"מ תרנ"ד ע' רסא ואילך.
סה"מ תרע"ח ע' רצא ואילך. ועוד.

(3) שער הכוונות ענין ספה"ע דרוש יב. פ"ח שם. וראה זח"ג
שם רפז, ב. רצא, סע"א.

(4) משנת חסידים מס' אייר פ"א מ"ו.

(5) אגה"ק סז"ק (קמו, א"ב). וראה סידור שער הל"ג בעומר
דש, ב"ג. ד"ה להבין ענין הילולא דרשב"י שבעה ע"ה 2.

(6) אגה"ק סכ"ח (קמח, א).

(7) ד"הימים האלה נזכרים ונעשים" (אסתר ט, כח), כפי
האריז"ל (ראה רמ"ז בס' תיקון שובבי"ם, הובא ונת' בס' לב דוד
להחיד"א פכ"ט).

(8) ראה זח"ג נג, ב. ועוד.

(9) אדרא זוטא - זח"ג רפח, א. רצב, א.

(10) שה"ש ז, יא.

35 אצל רשב"י היתה "תורתו אומנתו"²⁵ (ועד
36 שהדוגמא בש"ס ופוסקים²⁶ על "תורתו אומנתו"
37 היא מ"רשב"י וחבריו").

38 מצד סדר העולם (ע"פ תורה) יכול יהודי ללמוד
39 תורה, אבל אין זה "אומנתו"²⁷, "אומנתו" ע"פ
40 תורה יכולה להיות בשאר ענינים (לא בתורה)²⁸,
41 וגם אז הוא מאוחד בזמן הלימוד עם התורה
42 (וממילא עם "נותן התורה") ב"יחוד נפלא שאין
43 יחוד כמוהו ולא כערכו נמצא כלל כו"²⁹. אבל
44 מכיון שמתעסק גם בענינים אחרים, ועד שבהם
45 הוא "אומנתו" – לא ייתכן שהיחוד יהי בשלימות
46 (הגילוי) בכל היום כולו ובכל הענינים (אלא רק
47 בזמן הלימוד ובתורה שלומד).

48 משא"כ אצל רשב"י הי' החידוש, ש"תורתו
49 אומנתו": לא רק שלמד תורה כל היום כולו, אלא
50 ש"אומנתו" (הקשורה עם כל מציאותו) היא תורה.
51 ולכן נתאחד לגמרי ע"י הלימוד (ביחוד נפלא כו')
52 עם התורה ועם "נותן התורה"³⁰ – "אתקטרגא ביה
53 בקוב"ה, ביה אחידא כו"³¹.

54 ה. ההוראה הראשונה שישנה מזה, וכל אחד
55 יכול ללמוד זאת מעבודת רשב"י – בלימוד התורה
56 שלו:

57 אע"פ שרוב ישראל אינם בדרגת "תורתו
58 אומנתו" במשך כל היום כולו ("הרבה עשו כרבי
59 ישמעאל ועלתה בידם, כרשב"י ולא עלתה בידם")
60 – מ"מ, נותן ה"רשב"י שבכל אחד" את הכח,
61 שעכ"פ בשעות אלו שלומד תורה יהי' מונח לגמרי
62 בזה באופן ש"תורתו אומנתו", שמתאחד לגמרי
63 ("ביה אחידא"), ושום דבר אינו יכול לבלבלו, כי
64 כאשר לומד תורה – הדברים המבלבלים אינם
65 תופסים מקום אצלו.

1 וכל אחד יש בו בחינת משה²⁰, הפועל אצלו עד
2 למעשה בפועל²¹] – יכולים ללמוד ממנו ולקחת
3 נתינת-כח לפעול עכ"פ "אפס קצוהו ושמץ מנהו"¹⁸
4 מהדרך והצינור החדש שרשב"י פתח ("פתח²² רבי
5 שמעון כו' כל יומין דאתקטרגא כו'") – ועד שיהי'
6 אצלו (מעין ד) "כל יומין כו' אתקטרגא ביה
7 בקוב"ה, ביה אחידא, ביה להטא, ביה אתדבקת",
8 עכ"פ בנוגע לתוצאות שבאות מזה.

9 ג. ויש לומר הענין בזה:
10 הקב"ה ברא את העולם – ואת האדם בפרט –
11 באופן כזה, שמלכתחילה הוא (בגלוי) דבר "נפרד"
12 מתורה ומצוות, ועליו להתחנך ואח"כ לבחור
13 ברצונו ובבחירתו את דרך התורה והמצוות.

14 ולכן, כאשר כבר מקיים בפועל תומ"צ – יכול
15 להיות שמקיימן בשלימותן, הוא לומד תורה
16 ומקיים מצוות, אבל הוא (ונותן ה)תורה ומצוות,
17 נשארים שני דברים נפרדים: יש "אני" ויש "קוני".
18 זאת-אומרת שמורגש (גם בשעה שהוא משמש את
19 קונו) שיש מציאות של אדם "אני", והוא (האדם)
20 משמש את קונו.

21 ועאכו"כ לא בזמן הלימוד וקיום המצוות, אלא
22 כאשר הוא עוסק במשאו ומתנו כו', מורגשת עוד
23 יותר מציאותו.

24 עבודת רשב"י (באופן ד"כל יומין כו' אתקטרגא
25 ביה בקוב"ה כו' ביה אחידא, ביה להטא, ביה
26 אתדבקת") פעלה חידוש, והכניסה כח בעבודת כל
27 אחד, שבנוסף לעבודת ה' בקיום התומ"צ בתכלית
28 השלימות, יכולה לחדור בכל מציאותו, ש"כל
29 יומין" יהיו אצלו מעין "ביה אחידא כו'", שיהי'
30 מקושר ומאוחד עם הקב"ה [ועד מעין ודוגמת
31 רשב"י, שכל מציאותו היתה סימן על הקב"ה, כמו
32 שאמר²³ – "אנא סימנא בעלמא"²⁴].

33 ד. ענין זה מודגש לכל לראש – בלימוד התורה
34 של יהודי:

(20) תניא רפמ"ב. מברכות לג, ב.

(21) "ליראה את ה' אלקיך ללכת בכל דרכיו ולאבהה אותו ולעבוד את ה' גו' לשמור את מצוות ה' גו'" (עקב י, יב).

(22) ראה ד"ה כי כאשר השמים תרע"ח. ובכ"מ.

(23) זח"א רכה, א. וראה סה"מ תקס"ד ע' קי. אוה"ת ויחי שנט, א ואילך. המשך תרס"ו ע' קנט. סה"מ תפ"ח ע' מג. ועוד.

(24) ועד שנאמר "מאן פני האדון ה', דא רשב"י" (זח"ב לח, א. נתבאר בסה"מ תקס"ד שם. תרנ"ה ע' נב ואילך. ועוד).

(25) שבת יא, א.

(26) שבת שם. טוש"ע ושו"ע אדה"ז או"ח סו"ס קו. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ד-ה.

(27) ואדרבה – הרבה עשו כו' ישמעאל ועלתה בידם, כרשב"י (תורתו אומנתו) ולא עלתה בידם, כנ"ל בפנים.

(28) ראה קידושין פב, א (במשנה).

(29) תניא פ"ה.

(30) ומטעם זה – גם בתורה עצמה – חיבר רשב"י נגלה דתורה ופנימיות התורה (ראה המשך תרס"ו שבהערה הבאה).

(31) ראה המשך תרס"ו שם ס"ע מה ואילך (שמקשר "ביה אחידא" עם "תורתו אומנתו" של רשב"י). וראה גם לקו"ת תבוא מג, א. אוה"ת פינחס ע' א'קכב.

30 אלא בהם עצמם "דעהו"³⁹, שבדרכים שהאדם הולך
 31 בהם בחיי היום-יום, בהם עצמם "ידע" את השי"ת.
 32 כמו לדוגמא באכילה: נוסף לזה שאכילתו היא
 33 "לשם שמים", בכדי שיהי' לו כח לעבוד את
 34 השי"ת – הוא יודע שזה גופא מה שמקבל כח
 35 מהאכילה, הרי זה מצד הניצוץ האלקי שיש במאכל
 36 [כפירוש האריז"ל⁴⁰ עה"פ⁴¹ לא על הלחם לבדו
 37 יחי' האדם, כי על כל מוצא פי הוי' יחי' האדם,
 38 שזה שהלחם מזין ומחי' את האדם, אין זה "הלחם
 39 לבדו", אלא ה"מוצא פי הוי'" שיש בלחם].

40 ועד"ז בכל עניני הרשות, "בכל דרכיך", שבהם
 41 גופא יודע את הקב"ה.

42 ובכללות - עי"ז שמתבונן (בתורת הבעש"ט⁴²),
 43 שכל פרט שבעולם, וכל אדם, וכל דרכיו שהולך
 44 בהם - מתהווים בכל רגע ורגע מחדש מהשי"ת.
 45 ובנוסף להתהוות כל הבריאה כולה, הקב"ה גם
 46 משגיח עליהם בהשגחה פרטית⁴³, ועד גם על פרט
 47 שבפרט (אפילו על העלה המתגלגל ומתהפך מצד
 48 אל צד).

49 ובפרטיות - שבכל פרט של "דרכיך", מוצא
 50 ענין ב"דעהו", ידיעת ה'. ועד"ז תורת הבעש"ט⁴⁴
 51 שמכל דבר (אפילו פרט הכי קטן) שאדם רואה או
 52 שומע, צריך ללמוד הוראה בעבודת ה' - "דעהו".
 53 החל מתחילת היום: מיד כשניעור משנתו⁴⁵,
 54 ואינו יכול עדיין ללמוד תורה⁴⁶, הרי מיד
 55 כשמרגיש שהוא חי, שזהו חלק מ"דרכיך"
 56 (מציאות האדם) – הוא מודה להקב"ה, "מודה אני
 57 לפניך כו' שהחזרת בי נשמת".

58 ועד"ז במשך כל היום, כל פרט ופרט שבפרט
 59 מ"דרכיך", גם בימי החול כאשר עסוק בעניני חול,
 60 אינו נשאר הפרט נפרד ונבדל בפ"ע, אלא על-ידי
 61 כל אחד מהם נפעל "דעהו".

1 והלימוד הוא באופן שמרגיש שהתורה היא
 2 "תורתו" (בפירוש -) של הקב"ה, "נותן התורה"
 3 (כי יש אצלו ה"ברכה בתורה תחילה")³².

4 כולל במיוחד - בלימוד תורתו של רשב"י,
 5 פנימיות התורה (מתחיל מ"האי חיבורא דילך,
 6 דאיהו ספר הזוהר"³³), כפי שהיא מתבארת באופן
 7 ד"תפרנסון מיניה"³⁴ בתורת חסידות חב"ד, וגם -
 8 לימוד נגלה דתורה ביחד עם פנימיות התורה, שעל
 9 זה ישנו הכח של רשב"י, שחיבר נגלה דתורה
 10 ופנימיות התורה³⁵.

11 ועד"ז כשמקיים מצוה – נעשה היהודי דבר
 12 אחד עם המצוה ועם נותן המצוות. ז.א. שבנוסף
 13 לזה שמקיים מצוה בפועל, ניכר עליו איך שזה
 14 חודר בו לגמרי, ועושה אותה מתוך חיות ותענוג
 15 וכיו"ב, כדבר שהוא חלק מחיותו ומציאותו.

16 ו. בנוסף לזה, ישנו לימוד שני מ"ביה אחידא
 17 כו'" בעבודת רשב"י – בנוגע לשאר שעות היום,
 18 כשעוסק בדברי הרשות, שגם אז צ"ל מעין "ביה
 19 אחידא כו'":

20 בעבודה בדברי הרשות עצמם, ישנן שתי דרגות
 21 (ע"ד שתי דרגות הנ"ל בלימוד התורה וקיום
 22 המצוות: שהאדם ותומ"צ הם שני דברים נפרדים,
 23 או שהם דבר אחד):

24 (א) "כל מעשיך יהיו לשם שמים"³⁶, ש"כל
 25 מעשיך" (כמו אכילה, שתיה, שינה, משא ומתן)
 26 עושה לשם שמים, עם כוונה שזה יביא אח"כ
 27 לעבודת ה'.

28 (ב) "בכל דרכיך דעהו"³⁷, שבכל הדרכים של
 29 האדם ("דרכיך") נעשה "דעהו", לא לשם "דעהו"³⁸,

(32) ראה נדרים פא, א. ב"מ פה, ריש ע"ב. ב"ח או"ח סמ"ו.
 וראה רבינו יונה - הובא בר"ן נדרים שם. שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס
 מז.

(33) זח"ג קכד, ב.

(34) לשון תקו"ז ת"ו בסופו. וראה הקדמת ה'מקדש מלך'
 לספרו. 'כסא מלך' לתקו"ז שם. ועוד.

(35) ראה המשך חייב אדם לברך תרל"ח פכ"ה.

(36) אבות פ"ב מ"ב. וראה רמב"ם הל' דיעות ספ"ג. טוש"ע
 או"ח סרל"א.

(37) משלי ג, ו. וראה רמב"ם וטוש"ע שם.

(38) כפירוש מצו"ד משלי, שם: בכל ענין דע את ה', ר"ל תן
 דעתך לחשוב לעשות מעשיך למען יבוא בדבר תועלת לקיים דבר
 ה'. אבל מפשטות לשון הכתוב "בכל דרכיך דעהו", מובן
 שה"דעהו" הוא "בכל דרכיך" עצמם.

(39) ראה לקו"ש ח"ג ע' 907. ועוד.

(40) ל"ת להאריז"ל ר"פ עקב.

(41) עקב ח, ג.

(42) הובא בשעה"ה פ"א.

(43) ראה כתר שם טוב הוספות סקכ"ו ואילך.

(44) ראה כש"ט שם סקי"ט ואילך.

(45) סידור אדה"ז בתחילתו.

(46) טוש"ע ושו"ע אדה"ז ס"א ס"ו.

ועד ש"תכלית הידיעה שלא נדעך⁵¹, כולל
הפירוש בזה - שתכלית הידיעה היא הדרגה ש"לא
נדעך⁵², שיהודי כפי שנמצא במציאותו ("דרכיך",
הדרכים שלך, ודרכים לשון רבים), מתקיים
ומתאחד עם הקב"ה.

ולהוסיף, שה"דעהו" שצ"ל "בכל דרכיך" אינו
ידיעה בעלמא, אלא באופן של דעת ("דעהו"),
מלשון "התקשרות והתחברות (ע"ד "אתקטנא"),
שמקשר דעתו בקשר אמיץ וחזק מאוד, ויתקע
מחשבתו בחוזק בגדולת אין-סוף ברוך-הוא כו"⁵³,
ז.א. שזה חודר את כל מציאותו, ועד שנעשה דבר
אחד, "ביה אחידא".

51 ראה בחינות עולם ח"ח פ"ב. עיקרים מ"ב סוף פ"ל.
של"ה קצא, ב.
52 ע"ד הפירוש ב"ידעתיו הייתי" בניחותא (ראה ס'
השיחות ה"ש"ת ע' 26 ואילך. וראה סה"ש תש"ה ע' 85. תש"ג
ע' 63. שיחת ש"פ אחו"ק ש.ז. לקו"ש חכ"ז ע' 263 הערה 26).
53 תניא ספ"ג.

1 ז. ויש להוסיף, שמעלת "בכל דרכיך דעהו" על
2 "כל מעשיך יהיו לשם שמים" היא (נוסף לזה
3 שב"דרכיך" גופא יודע אלקות) גם בנוגע למדריגה
4 שהוא יודע: ידיעתו היא (לא רק בדרגת "שמים",
5 אלא) בהקב"ה עצמו⁴⁷. כפירוש הפשוט ב"דעהו"
6 – דע אותו⁴⁸, עצמותו ית'⁴⁹ ("אמיתת המצאו"⁵⁰).

47 ויש לומר, ששני ענינים אלו קשורים זב"ז: "שמים" הם
המדות דז"א (לקו"ת פרשתנו לד, ב. ובכ"מ), ומכיון שלגבי
המדות יש נתינת מקום לנבראים, לכן נרגשים הם למציאות,
ובמילא העבודה היא רק "לשם שמים": משא"כ לגבי עצמות
אוא"ס שלמעלה מלהיות מקור לנבראים - מציאות הנבראים
עצמה היא אלקות, ולכן העבודה היא "בכל דרכיך דעהו",
48 (להעיר ש"בכל דרכיך דעהו" בא בהמשך למש"כ לפנ"ז
(פסוק ה) "בטח אל הוי'", דהוי' הוא שם העצם (פרד"ס שי"ט.
מור"נ ח"א פס"א ואילך).
49 להעיר מהמבואר לעיל, ש"בכל דרכיך דעהו" הוא ע"י
ההתבוננות בחידוש יש מאין בכל רגע - והרי החידוש יש מאין
הוא רק בכח העצמות (אגה"ק ס"ב).
50 וכלשון הרמב"ם בריש ספרו: לידע שיש שם מצוי ראשון
כו' אמיתת המצאו כו'.

אגרות קודש

ב"ה, ה' אייר, תשי"ג

ברוקלין.

הרה"ח הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ כו'

מוהרניץ שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מר"ח אייר ומכתב הקודם לו ודיו"ד ניסן, ות"ח על הבשוי"ט
שהלימודים הם בסדר והתלמידים לומדים כדבעי, והשי"ת יצליחם ויצליחו לראות פרי טוב בעמלו
מתאים לרצון ולברכת נשיאינו הקי' נשיאי ישראל.

ברכת הצלחה בעבודתו בקדש ופ"ש כל הת' שיחיו.

ת"ח על רשימת הת' חוזרי דא"ח ברבים. וחבל שהחזרה היא פ"א בכמה שבתות, - ובטח ניצלו
ימי חה"פ שהם בביתם שיחזרו בסביבה החדשה.

בענין שילמדו אחדים מהת' אומנות שו"ב, מפני מצבם וכשרונם המתאים לזה - אם כן הוא
דעת ההנהלה, על אתר, נכון הוא, ובלבד שיהי' אצלם גם שיעור בגפ"ת...

הוספת זמן לימוד דא"ח של הת' ממרוקו - נכון הוא במאד, אבל צ"ל: א) הוספה לפי ערך
בכמות. ב) שתבוא באתדל"ת של הת'. ועיי' קנאת סופרים בטח יש לסדר זה.

בס"ד. שיחת שבת פרשת בהר בחוקותי, מברכים החודש סיון ה'תשח"י.

בלתי מוגה

- א. בתחילת¹ הסדרה נאמר²: "וידבר הוי' אל משה בהר סיני גו' ושבתה הארץ שבת להוי'". ומפרש רש"י בשם 'תורת כהנים'³: "מה ענין שמיטה אצל הר סיני והלא כל המצוות נאמרו מסיני, אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ודקדוקיה מסיני, אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני".
- וצריך להבין: מדוע הלימוד "בהר סיני" הוא במצות שמיטה דוקא, הרי הלימוד היה יכול להכתב במצוה אחרת (שבה נמנים הפרטים), ומאותה מצוה היינו למדים על כל המצוות שכל דקדוקיהן נאמרו מסיני?
- בפשטות יש לומר: כיון שמצות שמיטה נאמרה בכללות בפרשת משפטים (לאחר מתן-תורה) – "והשביעית תשמטנה ונטשתה"⁴, ובפרשת בהר חוזרת ונשנית בדרך פרט. אבל אין זה מספיק, כי ישנן עוד מצוות שנאמרו בפרשת משפטים.
- וביותר יוקשה: מצוה שממנה למדים על כל המצוות – היתה צריכה להיות מצוה כללית, ומדוע נבחרה מצות שמיטה, שלכאורה היא מצוה פרטית, ויש בה כמה וכמה הגבלות: נוהגת רק בזמן שהיובל נוהג; ואפילו להדעות שנוהגת גם בזמן הזה – הרי זה לדעת רוב הפוסקים רק מדרבנן⁵. זוהי הגבלה בזמן. ויש בה גם הגבלה במקום: בארץ ישראל דוקא ולא בחוץ-לארץ⁶.
- ולכן בהכרח לומר, שמצות שמיטה היא מצוה כללית במובן ידוע, כפי שיתבאר לקמן.
- ב. בהמשך הכתוב נאמר⁷: "שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך גו'". ולכאורה, למה הוצרך הכתוב לומר זאת – כיון שאין זה ציווי אלא ענין של רשות, מהיכי תיתי שיהיה אסור, שהוצרך לומר "שש שנים גו'"? ובהכרח לומר, שגם "שש שנים תזרע שדך גו'" נכלל בענין מצות שמיטה. המצוה היא לא רק "ובשנה השביעית שבת שבתון"⁸, אלא גם "שש שנים תזרע גו'" הוא חלק מהמצוה. ענין זה הוא בשני אופנים:
- (א) זהו הכנה למצות שמיטה: בכדי שיוכלו לקיים "ובשנה השביעית שבת שבתון" – הרי זה על-ידי ההכנה ד"שש שנים תזרע גו'".
- (ב) זהו התכלית של מצות שמיטה: תכלית הכוונה ד"שבתון" שבשנה השביעית היא – בכדי שלאחרי-זה יהיה "שש שנים תזרע גו'".
- ג. ענין השמיטה כפשוטו הוא, שבשנה השביעית צריך להיות שבתון לארץ – "שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור וגו'". בשנה השביעית צריך להיות "שבתון" בכל עניני מלאכות הארץ שמהם עושים לחם וכו' שעליו יחיה האדם.
- "וכי תאמרו מה נאכל" – על כך עונה התורה: "וצויתני את ברכתי גו' ועשת את התבואה לשלש השנים"⁹.

רמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"י ה"ט (לפי' הב"י יו"ד ששל"א בתחלתו – וראה כס"מ שם פ"ט ה"ב). טויו"ד שם. חינוך מצוה פד.

(6) קידושין לו, ב. רמב"ם שם פ"ד הכ"ה. טור וחינוך שם.

(7) כה, ג.

(8) שם, ד.

(9) שם, כ"בא.

(1) מכאן עד סוס"ח – הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באדיית), ונרפס בלקו"ש ח"א ע' 273 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

(2) ר"פ בהר.

(3) עה"פ.

(4) כג, יא.

(5) ירושלמי בפ' השולח. הובא ברש"י ובתוס' גיטין לו, א.

- 1 תוכן ענין מצות שמיטה הוא: תובעים מיהודי שאחת לשבע שנים ייפרד מכל הענינים הארציים,
- 2 הצרכים הארציים, שלא יהיה לו עסק עם מלאכות הארץ הקשורות עם הלחם שעליו יחיה האדם, ויסמוך
- 3 לגמרי על הקב"ה, שיתן לו פרנסתו למעלה מהטבע.
- 4 אין זה סדר עבור כל הזמנים. רוב הזמן – בכמות – צריך יהודי להתעסק עם עניני העולם, בשביל
- 5 עבודת הבריורים. והרי זהו ענין התהוות העולם על-ידי שם "אלקים", בגימטריא "הטבע"¹⁰, בכדי
- 6 שהאדם יעסוק על-פי תורה בעניני הטבע, ועל-ידי-זה יברר ויזכך את עניני הטבע.
- 7 אבל בזמנים מסויימים תובעים מיהודי ש"יצא" מן העולם. הגם שצריך לבררו, הנה בזמן מן הזמנים
- 8 צריכה להיות התנועה להעמיד את עצמו למעלה מן העולם.
- 9 ד. שני ענינים אלו תלויים זה בזה:
- 10 כדי שתהיה התנועה להעמיד את עצמו למעלה מהעולם, "ושבתה הארץ שבת להוי'", היה הוה ויהיה
- 11 כאחד¹¹, למעלה משם אלקים בגימטריא "הטבע" – הרי זה על-ידי העסק בעניני העולם על-פי תורה.
- 12 וזהו האופן הראשון, ש"שש שנים תזרע שדך גו'" – שהפירוש "תזרע שדך גו'" הוא, שבשדה נזהר
- 13 הוא בכל הענינים על-פי שולחן ערוך, כמו כלאים וכו' – הוא הכנה ל"ובשנה השביעית".
- 14 האופן השני: בכדי שיוכל להיות הברור בעניני העולם, הרי זה דוקא על-ידי-זה שמזמן לזמן מעמיד
- 15 את עצמו בעבודתו למעלה לגמרי מהעולם. ואז, גם כשבא אל העולם, הרי לא זו בלבד שאינו נגרר ("ער
- 16 ווערט ניט אַריינגעשלעפט") בתוכו, אלא אדרבה – הוא עושה מהעולם גופא כלי לאלקות.
- 17 וכמו שכתוב בקונטרס 'עץ החיים'¹², שכדי לאחוז במדריגת "יחודא תתאה" כדבעי, צריך להיות
- 18 ההרגש, בכללות על-כל-פנים, של "יחודא עילאה".
- 19 וזהו האופן השני: "תזרע שדך גו'" הוא התכלית, אבל אי-אפשר שיהיה ברור העולם, אלא כאשר
- 20 ישנה גם תנועת ההפשטה מהעולם.
- 21 ה. באופן כזה מצינו גם בענין השבת וששת ימי החול.
- 22 בששת ימי השבוע ישנה עבודת הברורים, "ששת ימים תעבוד"¹³, אבל בשבת – בורר אסור. ולכן
- 23 נאמר בנוגע לשבת "ויכל אלקים"¹⁴ – שמסתיימים ההעלמות דשם אלקים, ומאיר שם הוי' שלמעלה
- 24 מהטבע¹⁵. ושני ענינים אלו דשבת וחול תלויים, כאמור, זה בזה.
- 25 ו. באמת יש מעלה בשמיטה על שבת: שבת – אסור ב"עובדין דחול", ואז עומד האדם למעלה
- 26 מהעולם, ואין לו קשר עמו. מה-שאין-כן בשמיטה – מותר לעשות שאר עניני "עובדין דחול", והיינו,
- 27 שנמצא בתוך העולם, ואף-על-פי-כן "ושבתה הארץ שבת להוי'": לא עבודת הברורים שבשם אלקים,
- 28 אלא "שבת להוי'" שלמעלה מהעולם, אף שנמצא בתוך העולם. בעולם גופא – ממשיך הוא את שם
- 29 הוי' שלמעלה מהעולם לגמרי.
- 30 וזהו על-דרך הפירוש על-פי תורת הבעל-שם-טוב: "ושבתה הארץ" – שביתה וביטול בארץ¹⁶;
- 31 מחדירים שביתה בענינים הארציים גופא.
- 32 ז. ובזה יובן גם כן מה שכתוב בפירוש רש"י על הפסוק "שבת להוי'": "לשם ה' כשם שנאמר בשבת
- 33 בראשית"¹⁷.

(13) יתרו כ, ט. וראה לקו"ש ח"א ע' 189 הערה 8. לעיל ע'
117 הערה 7. וש"נ.
(14) בראשית ב, ב. וראה לקו"ש פרשתנו (בהר) מב, ג. ובכ"מ.
(15) ראה לקו"ש ח"א ע' 270.
(16) ראה תולדות יעקב יוסף ר"פ בהר.
(17) ראה גם לקו"ש ח"ב ע' 108 ואילך.

(10) פרדס ש"ב פ"ב. ר"ח שער התשובה פ"ו (ד"ה והמרגיל
– קבא, ב). של"ה פט, א. קפט, א. ועוד. תניא שעהיוה"א רפ"ו.
ובכ"מ.
(11) זח"ג רנו, סע"ב. פרדס ש"א פ"ט. תניא שעהיוה"א פ"ז
(פב, א).
(12) פ"ז ואילך.

לכאורה, מה מחדש כאן רש"י? – אבל לפי האמור לעיל מוכן: כיון שבשמיטה מותר לו לעשות "עובדין דחול", להתעסק עם העולם – היה מקום לחשוב שאיסור החרישה והזריעה בשמיטה אינו ענין של "הוי" שלמעלה מהעולם, אלא ענין של עבודת הברורים, ועל־דרך המצוות ד"ש שנים תזרע גו", שענינם בירור בעולם גופא, לא למעלה מהעולם;

על כך אומר רש"י, שזהו ענין של "לשם הוי" כשם שנאמר בשבת בראשית". זהו ענין של שביתת הארץ שממנה תצא לחם, עיקר חיות האדם; זוהי הפשטה מהעולם, כשם שהוא בשבת בראשית. ואילו ההיתר לעשות "עובדין דחול" אחרים – הרי זו מעלה נוספת – שב"עובדין דחול" גופא מחדירים את אור הוי' שלמעלה מהעולמות לגמרי¹⁸.

ח. על־פי־זה יובן גם כן שמצות שמיטה היא מצוה כללית: זהו התוכן של כל המצוות, אלא שבמצות שמיטה הרי זה בגילוי.

אדמו"ר הזקן מבאר בתניא¹⁹ ש"עסק התורה ומצות והתפילה הוא גם כן ענין מסירת־נפש ממש כמו בצאתה מן הגוף כו' שאינה מהרהרת בצרכי הגוף אלא מחשבתה מיוחדת ומלובשת באותיות התורה והתפילה", כלומר, שבשעת עסק התורה ומצוות והתפילה, צריך להיות ההרגש כאילו הוא עומד כבר לאחר יציאת הנפש מהגוף, "אליך הוי' נפשי אשא"²⁰.

לאידך גיסא, תובעים ממנו שכל מצוה יקיים כתיקונה, עם הגבלותיה בזמן ומקום, ועם כל הדקדוקים שבכל מצוה, שהם הם הגבלות העולם.

כלומר, שענין המצוות הוא: יש לקחת את התנועה ד'מסירת נפש', הפשטה מגוף וגשמיות, ובתנועה זו גופא לקיים את המצוה בכל פרטיה ודקדוקיה; המשכת בלי־גבול בגבול.

אלא שבסתם מצוות ענין זה הוא בהעלם, ונרגש רק באופן קיום המצוות. אבל בשמיטה ענין זה הוא בגלוי, ונרגש במצוה עצמה.

ט. המשך השיחה – שהכח לחיבור ב' הפכים אלו (גשמיות ואלקות) הוא מהר סיני, "דמכין מכל טוריא"²¹, חיבור ב' ההפכים דהגבהה ושפלות בעבודה²², ולכן נאמר דוקא במצות שמיטה "בהר סיני"; וזהו "משה קבל תורה מסיני"²³, שהטעם שקבלת התורה היתה על־ידי משה הוא לפי שבמשה עצמו היו ב' הפכים אלו²⁴ – הוגה על־ידי כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס ב'לקוטי שיחות' חלק א עמוד 276 ואילך²⁵.

* * *

י. צוה לנגן ואמר מאמר 'דיבור המתחיל' להבין ענין ספירת העומר.

* * *

יא. מתן־תורה²⁶ היה בחודש סיון, חודש השלישי. ומזה מוכן שהתורה קשורה עם "שלישי", שהרי נוסף לכך שכל הענינים, ובפרט עניני תורה ומצוות, הם בהשגחה פרטית, הרי הקישור דחודש השלישי עם מתן־תורה מפורש בדברי רבותינו ז"ל²⁷ – "אוריאן תליתאי לעם תליתאי . . . בירחא תליתאי".

(18) ראה גם לקו"ש ח"א ע' 108.

(19) פמ"א (נח, א).

(20) תהלים כה, א. פו, ד. וראה ב"מ"מ, הגהות והערות קצרות לתניא שם (ע' רעג).

(21) ראה תיב"ע ס' שופטים ה, ה. תהלים סח, יז.

(22) וכמו בגשמיות, שהתכלית אינה להיות עני ועי"ז להיות שפל בעיני עצמו, אלא כוונתו של הקב"ה היא – שיהי' לישראל כל צרכיהם בבני חיי ומזוני רוחי ("הרי"), ואעפ"כ יהיו בתכלית הביטול והשפלות ("מכין"). ועד"ז בנוגע לכללות העבודה – שגם בהיותו עשיר בגשמיות, הרי בשעת העסק בגשמיות גופא עליו לעשות מהגשמיות כלי לאלקות (חיבור ב' ההפכים שבמצוות).

(23) אבות בתחלתה.

(24) וכדאיתא במפרשים (ראה "ביאורים לפרקי אבות" (קה"ת תש"ס) ח"א ס"ע 28 ואילך. וש"נ) שמושה למד מהר סיני את ענין הביטול. ועד"ז בנוגע לכל "מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש", שעליו להיות בבחי' הביטול דסיני, ואזי זוכה הוא שחידושיו יהיו מאלו שנאמרו למשה מסיני (ראה מגילה יט, ב. ועוד).

(25) בשילוב עם שיחת ש"פ שמיני, מבה"ח אייר תשט"ז.

(26) מכאן עד סוסי"ד – הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית), ונדפס בלקו"ש ח"ב ע' 301 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה. (27) שבת פח, א.

- 1 ואינו מוכן: מהי המעלה בחודש "שלישי" דוקא? ובפרט שכל ענין התורה הוא להמשיך ולגלות
- 2 בעולם את הענין ד"הוי' אחד"28 על־ידי "תורה אחת"29, ואם כן, הרי מעלת התורה היא באחדות, ולא
- 3 בשלשה?
- 4 יתירה מזו: השייכות לחודש השלישי היא בעיקר לתורה, כלשון רבותינו ז"ל: "אוריגן תליתאי כו'
- 5 בירחא תליתאי".
- 6 מצוות — היו גם קודם מתן־תורה, כמו מצוות בני־נח, מצות מילה והמצוות שנצטוו במרה. ואף
- 7 שאינן שוות אפילו לאותן המצוות עצמן כפי שניתנו בסיניא30, מכל־מקום, ענין המצוות בכלל על־כל־פנים
- 8 היה גם קודם לכן. עיקר החידוש בחג השבועות שבחודש השלישי היה — מתן־תורה.
- 9 מעלת התורה על המצוות מבוארת בתניא31, שעל־ידי המצוות נעשים מרכבה לאלקות, שמרכבה
- 10 בטלה לגבי הרוכב, אבל אינה דבר אחד עם הרוכב; אבל על־ידי תורה נעשית אחדות ממש עם הקב"ה.
- 11 ועל־פי־זה אינו מוכן עוד יותר: איך יתכן שהתורה, שעל־ידיה נעשים דבר אחד עם הקב"ה, ניתנה
- 12 בחודש השלישי דוקא?
- 13 יב. וביאור הענין32:
- 14 התכלית היא אמנם אחדות, ולא שניות חס־ושלום. אבל מתי האחדות היא אמיתית, ואחדות שהיא
- 15 באה לידי מבחן־נסיון — כאשר יודעים אודות מציאות אחרת, ואף־על־פי־כן אוחזים במדרגת אחדות
- 16 אמיתית. אם לא יודעים כלל אודות מציאות אחרת — אין עדיין ראייה שהאחדות שבה אוחזים היא
- 17 אמיתית; עדיין לא יודעים מה יהיה עמו כשייוודע לו אודות מציאות אחרת.
- 18 וכידוע33 המשל על ענין ירידת הנשמה למטה, מבין מלך שרוצים לנסות עד כמה חזקה התקשרותו
- 19 אל המלך34, מסלקים אותו מהיכל המלך ומוליכים אותו משם למקום רחוק, בין אנשים שפלים, וכאשר
- 20 הוא מתנהג גם שם כבן מלך — אזי רואים שהוא באמת קשור עם אביו, המלך.
- 21 וכן הוא בעניננו: כשאדם בא למקום של שניות, והוא נתקל בענין הפכי, והדבר אינו מעכב את
- 22 האחדות אצלו — אזי רואים שהוא באמת מאוחד.
- 23 ובזה גופא ישנם שני אופנים: א) הוא מבטל את המציאות ההפכית, שלא מתחשב עמה לגמרי35; ב)
- 24 הוא עושה ממצויאות זו גופא כלי לאלקות.
- 25 האחדות באופן הב' היא עמוקה יותר, אמיתית יותר. כאשר רק מבטלים את המציאות ההפכית — הרי
- 26 עדיין ישנה מציאות הסותרת ומנגדת לאחדות, אלא שאין מתחשבים עמה. אבל כאשר האחדות חודרת
- 27 כל־כך עד שכל מציאות נעשית בעצמה כלי לאחדות — אזי האחדות היא אמיתית.
- 28 יג. ג' התנועות האמורות הם בג' החדשים, ניסן, אייר וסיון36:
- 29 ניסן הוא חודש הראשון. בניסן היא יציאת מצרים, "שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה"37,
- 30 גילוי מלמעלה שאין לו שום שייכות למטה. "כי ברח העם"38 — בורחים מהכל ונדבקים באלקות.
- 31 אייר הוא חודש השני. בכל החודש סופרים ספירת העומר39 — בירור המדות דנפש הבהמית. עוסקים

(מוגה).

(35) ובאופן זה יש אצלו ב' תנועות: אחדות הוי', וההתעסקות עם מציאות העולם כדי לבטלו, כדי שיוכל לעמוד בהתקשרותו באלקות; משא"כ במצב שאינו יודע כלל ממצויאות העולם, שאז יש בו רק תנועה אחת — אחדות הוי' (מהנחה בלתי מוגה). (36) ראה גם לקו"ש ח"א ס"ע 263 ואילך. (37) הגדה של פסח פיסקא "מצה זו". (38) בשלח יד, ה. וראה תניא ספלא". (39) משא"כ בחודש ניסן וסיון, שספירת העומר אינה בכל ימי החודש (מהנחה בלתי מוגה).

(28) ואתחנן ו, ד.

(29) לשון הכתוב — בא יב, מט. ועוד.

(30) ראה פיה"מ להרמב"ם חולין ספ"ז: ושים לבך על העיקר הגדול כו'.

(31) פכ"ג ובהערות הצ"צ שם (קיצורים והערות ע' קד ואילך). וראה גם שם פ"ד ופ"ה.

(32) ראה גם שיחת ש"פ במדבר, מבה"ח סיון דאשתקד בתחלתה (תו"מ ח"כ ע' 16 ואילך). וש"נ.

(33) ראה המשך תרס"ו ס"ע שפ ואילך. וראה גם תו"מ ח"ט ע' 53. וש"נ.

(34) וגם לגלות את תוקף התקשרותו אל המלך (מהנחה בלתי

ב"מטה" – שניות – ומבררים אותו. אבל המציאות היא עדיין מציאות, ולא אלקות. זהו גם הרמז בשם החודש – אייר, ראש־יתבות: אברהם יצחק יעקב רחל⁴⁰, ד' רגלי המרכבה, שענין המרכבה הוא רק ביטול לרוכב, ולא יחוד.

סיון הוא החודש דמתן־תורה⁴¹, חודש השלישי. נוטלים את ב' הענינים, מעלה ומטה⁴², ועושים מהם ענין שלישי, שהוא למעלה משניהם – אמיתית האחדות וההתכללות באלקות.

יד. ולכן ניתנה תורה בחודש השלישי, כי ענין התורה הוא אחדות. כאשר מקיימים מצוה, מבטלים אמנם את המציאות הפרטית בשביל המצוה, אבל אין נעשים דבר אחד עמה. אבל בתורה – הרי שכל האדם מיוחד⁴³ עם חכמתו ורצונו של הקב"ה. וזהו הענין דשלישי: הוא נוטל את שכלו שלו ואת חכמתו של הקב"ה, ועושה משניהם דבר אחד – "כולא חד"⁴⁴.

וזהו גם כן מה ש"משה קבל תורה מסיני"²³: המצוות ניתנו גם במרה, אבל התורה – "מסיני" דוקא, כי ענינו של סיני הוא "דמכין מכל טוריא"²¹, איחוד ב' ההפכים⁴⁵, ואיחוד זה נתגלה בתורה דוקא.

* * *

טו. דובר לעיל במאמר⁴⁶ בענין קריאת פרשת בחוקותי קודם עצרת⁴⁷, ולאחריה קורין פרשת במדבר, כדי להפסיק בין התוכחה למתן־תורה⁴⁸.

ויש לומר בביאור הסדר בקריאת ב' פרשיות אלו:

בנוגע לפרשת בחוקותי – מבואר ב'לקוטי תורה'⁴⁹ בארוכה, שכל עניני התוכחה "לפי האמת אינם רק ברכות". הענינים דהיפך הברכה – הם רק בנוגע לנפש הבהמית ויצר הרע, אבל בנוגע לנפש האלקית – הרי הם עניני ברכות.

ותוכן הענין בזה – שעל־ידי בירור המדות דנפש הבהמית ודחיית היצר־הרע, נעשית תוספת עליה בנפש האלקית. וכמו שנתבאר במאמר⁴⁶ בענין "קוממיות"⁵⁰, ב' קומות⁵¹, שעל־ידי בירור נפש הבהמית ישנן ב' הקומות: קומת נפש הבהמית עצמה, והעליה שנעשית על־ידיה בקומת נפש האלקית.

ולכן קורין פרשה זו קודם מתן־תורה, כיון שהענין ד"קוממיות" הוא הכנה למתן־תורה, כמו שנתבאר במאמר⁴⁶ שבשביל הענין דמתן־תורה צריכים להיות ב' הקומות.

והטעם שמפסיקין ביניהם בפרשת במדבר דוקא [דאף שבפשטות הטעם הוא כיון שפרשת במדבר באה לאחרי פרשת בחוקותי, הרי כל ענין יש לו תוכן בפנימיות, ולכן בהכרח לומר שגם פרשת במדבר יש לה שייכות למתן־תורה⁵²] – ע"פ הידוע⁵³ בטעם שהתורה ניתנה במדבר, שההכנה לגילוי דמתן־תורה היא על־ידי ענין המדבר, שהוא ענין ההפקרות והביטול, מסירות־נפש. ועל־דרך־משל מענין הצמיחה, שתחילה צריך להיות רקבון הגרעין, ורק לאחר־יזה יכולה להיות הצמיחה.

וזהו סדר הפרשיות – תחילה פרשת בחוקותי, ולאחרי־זה פרשת במדבר: פרשת בחוקותי – ענינה בירור המדות דנפש הבהמית (בדוגמת הענין דספירת העומר), שבירור זה נעשה על־ידי טעם ודעת,

(40) מאור"א א, פד. ב"ש לאה"ע סקכ"ו סק"כ.

(41) שהרי התחלת הענין דמ"ת היא מר"ח סיון, וכמבואר בתו"א (יתרו סז, ג) בפירוש הכתוב (יתרו יט, א (ובפרש"י)) "בחודש השלישי ג' ביום הזה (ר"ח) באו מדבר סיני", שלאחרי העבודה דספירת העומר, הנה "בשבוע הז' ביום הג' בו (ר"ח סיון) הוא כאילו כבר נכנסה כל השבוע (כיון שכבר נעשה בירור ג' הראשונות – חג"ת – שהם עיקרי המדות שבספירת המלכות) ונעשו אז ישראל מוכנים ועומדים לקבל כו'" (מהנחה בלתי מוגה).

(42) וכדאיתא במדרש (שמו"ר פ"ב, ג. ועוד) שבמ"ת נתחדש

היחוד דבני רומי ובני סוריא כו' (מהנחה בלתי מוגה).

(43) ראה תניא פ"ה (ט, ב): והוא יחוד וכו'.

(44) ראה זח"ג עג, א.

(45) ראה לעיל ס"ט. וש"נ.

(46) בתחלתו (לעיל ע' ז).

(47) מגילה לא, ב.

(48) ראה תוס' שם בסוף העמוד.

(49) פרשתנו (בחוקותי) מח, סע"א ואילך.

(50) פרשתנו (בחוקותי) כו, יג.

(51) ראה ב"ב עה, א ובחדא"ג מהרש"א שם.

(52) ראה גם לקו"ש חכ"ח ע' 22. וש"נ.

(53) ראה עירובין נד, א. נדרים נה, סע"א. במדב"ר פ"א, ז.

ועוד.

- 1 דהיינו שהאדם הוא עדיין בבחינת מציאות; ולאחרי־זה באה פרשת במדבר – ביטול ומסירות־נפש
2 שלמעלה מטעם ודעת, הביטול האמיתי שהוא הכנה למתן־תורה⁵⁴, שעל־ידי־זה הולכים לקבל את התורה
3 בשמחה ובפנימיות על כל השנה כולה.

(54) כמדומה שאמר שב' ענינים אלו (פ' בחוקותי ופ' במדבר) הם ע"ד ב' ההכנות דספירת העומר והקדמת נעשה לנשמע (המור"2).

אגרות קודש

ב"ה, ר"ח סיון, ה'תשכ"א

ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיום כ"ו אייר והפ"נ שנקרא עה"צ.

ובעמדנו בריש ירחא תליתאי בו יהיב רחמנא אורין תליתאי לעמא תליתאי,

יהי רצון שכאו"א בתוך כלל ישראל יעשה ויבשר טוב בכל שלשת הדברים עליהם העולם
(כפשוטו, והעולם קטן - זה האדם) עומד, תורה עבודה וגמ"ח.

וימשיך זה ויוסיף בברכת רחמנא בכל צרכי - אדם, אתם קרוים אדם, הנחלקים בשלשת
הסוגים - בני חיי ומזוני רוויחי,

ובנקודה התיכונה שבכל הנ"ל הוא ענין התורה וקבלתה. וכלשון הרב הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר,

קבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

בברכת החג ולבשו"ט

מ. שניאורסאהן

להערתו - ע"פ משנ"ת בתוכן ענינים דנצבים הטעם דערכים הוא ע"פ השנים ולא ע"פ המעלות
- איך יתאים זה בהדין דעכו"ם שנערך.

ששם נתי' דצריך (בבני"ל) להעריך א"ע מקודם וכתורת אדה"ז - שמזה מובן שהערך יהי' הכי
פחות (כי ידע אינש בנפשי - ערכו) - וגם עכו"ם שווה הסכום, כיון שאין פחות ממנו. ויומתק זה
בעבודה - ע"פ דיוק אדה"ז בתניא קדישא רפ"ל שהעתיק הגירסא "האדם" (דגם עכו"ם בכלל) ולא
"אדם". וק"ל.

לקוטי-שיחות פרשת אמור כרך יז

מתורגם ללשון הקודש

פסוקנו, וברובן אין רש"י מפרשן⁷. מדוע, אפוא, מפרש¹⁰ רש"י מילים אלו?¹¹

באופן כללי מובנת התשובה לשאלה זו: על המילים "בכל מושבותיכם" הכתובות לפני כן, בפרשת צו⁸, באיסור אכילת דם, אומר רש"י: לפי שהיא חובת הגוף ואינה חובת קרקע נוהגת בכל המושבות. וכיון שאיסור 'חדש' אינו חובת הגוף אלא חובת קרקע, ויותר מזה: בפשטות קשור איסור 'חדש' לעומר שהוא "ראשית קצירכם" מ"קצירה"⁹ של "הארץ", וצריך להיות לכאורה שלא ינהג "בכל מושבותיכם".
לכן אומר רש"י, שלמרות זאת "יש שלמדו מכאן

א.

פירוש רש"י על "בכל מושבותיכם"

1 בפירושו על הפסוק¹ "ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו... עד הביאכם את קרבן... בכל מושבותיכם" אומר רש"י: בכל מושבותיכם, נחלקו בו חכמי ישראל יש² שלמדו מכאן שהחדש נוהג בחוצה לארץ ויש אומרים³ לא בא אלא ללמד שלא נצטוו על החדש אלא לאחר ירושה וישיבה, משכבשו וחלקו⁴.
7 ולכאורה, משמעות המילים "בכל מושבותיכם" ברורה: בכל מקום שבו אתם מתיישבים⁵. ויתר על כן: מילים אלו כתובות במספר מצוות אחרות⁶, ואף לפני

(6) בא יב, כ (מצה). ויקהל לה, ג ("לא תבערו אש גו' ביום השבת"). ויקרא ג, יז (איסור אכילת חלב ודם). צו ז, כו (דם). פרשתנו כג, ג (שבת). שם, כא (איסור מלאכה בחגה"ש). שם, לא (איסור מלאכה ביוהכ"פ). מסעי לה, כט (רוצח ועיר מקלט).
(7) וגם במקומות שמפרש "בכל מושבותיכם" (בא וצו שם***) – הרי אינו כדי לפרש ש"בכל מושבותיכם" פירושו שנוהג בכל מושבות גם בחו"ל כפי מאי קמ"ל? וכמו שלא פירש"י "בכל מושבותיכם" בשאר מקומות שבהערה הקודמת. וראה שוה"ג הב' להערה זון, כ"א לתרץ קושיא בהכתובים שם:
בפ' בא: קשה לרש"י "דאי קרא אתא אישכל בכל מושבותיכם.. (ו)הו"ל לכתוב בכל מושבותיכם בקרא של בערב תאכלו מצות" (גו"א שם)***, ולכן מפרש שהוא דין פרטי ונוסף, שצ"ל מצה כזו ש"ראוי" לאכל בכל מושבותיכם:
בפ' צו: א) לא כתב ש"בכל מושבותיכם" פירושו "בכל מושבות", כ"א לתת טעם וביאור "לפי שהיא חובת הגוף כו". (ב) כוונת רש"י היא בעיקר לתרץ "למה הוצרך לומר" בכל מושבותיכם (כהמשך דברי רש"י)****.
(8) שם.
(9) פרשתנו שם, יוד. וראה (ע"ד ההלכה) מנ"ח מצוה שב.

(1) פרשתנו כג, יד.

(2) תו"כ עה"פ. קידושין לז, א. ועוד.

(3) קידושין שם.

(4) הוספת רש"י "משכבשו וחלקו" [על לשון הגמרא (קידושין שם) "לאחר ירושה וישיבה"] – י"ל [נוסף על – שמפרש מהי "ישיבה"], שהוא לתרץ הלשון "בכל מושבותיכם" גם לפירוש זה (ראה הערה הבאה). והביאור:

"לאחרי ירושה וישיבה" ע"ד הפשט אפ"ל גם לאחרי ירושה וישיבה דשבת אחד (ואולי י"ל דמספיקה ישיבה דעשרה מישראל – דכבוכ" ענינים צבור הוא. ואכ"מ), משא"כ "משכבשו וחלקו" היינו לאחרי י"ד שנה דכיבוש וחילוק דכל א"י (כמשנ"ת בארוכה – לקו"ש [המתורגם] ח"ט ע' 160 ואילך [בביאור פרש"י ר"פ תבוא עיי"ש]): ולכן נאמר "בכל מושבותיכם", כלומר: לא ב"מושבותיכם" סתם, "לאחר ירושה וישיבה" (שאפ"ל גם בנוגע דשבת אחד*), כ"א "בכל מושבותיכם" דכל ישראל – "משכבשו וחלקו".

(5) לקמן בפסוק יז פרש"י (מתו"כ עה"פ. מנחות פג, סע"ב) "ממושבותיכם, ולא מחוצה לארץ" – אבל "יש לומר הטעם דבכל מושבותיכם הוא דמשמע אפילו ח"ל, אבל ממושבותיכם לא משמע רק א"י" (שו"ת הצ"צ י"ד סרי"ח בתחילתו. וראה רמב"ן כאן פסוק טז בסופו**).

(*) ואף שהעומר חובת צבור – ראה לקמן הערה 17.

(**) וצ"ע שלא הוזכר בצ"צ שם. וכן מ"ש בצ"צ שם "ואפשר גם ר"י ברי" במנחות כו' לא פליג רק על פ' מושבותיכם דגבי חדש ולא על פ' ממושבותיכם דגבי שתי הלחם" – הוא ברמב"ן שם.

(***) זה שפירש בפ' מסעי הוא מפני שדבר חידוש הוא שסנהדרין (קטנה) נוהגת גם בחו"ל (ובפרט שזוהי רק "כל זמן שנוהגת בא"י – רש"י שם).

בפ' ויקרא – ראה שוה"ג הג' להערה זו.

(****) ברא"ם ופנ"ח שם, שקושיות רש"י היא, דמכיון שמצה היא חובת הגוף הרי פשיטא שנוהגת בכל מושבותיכם ולמה הוצרך לומר (ונכשיות הש"ס קידושין לו, ב. וראה רא"ם שם)

– אבל נוסף על מה שהקשה עליו בגו"א שם, הרי מזה שבשאר מקומות שבהערה הקודמת [לבד דפ' צו (כפנים ההערה ושוה"ג שלאח"י) ופ' מסעי (כבשוה"ג הקודם)] לא פרש"י למה נאמר, אף שמצות הנ"ל הן חובות הגוף (וכמו שהקשה בש"ס שם – על כמה מהנ"ל. והאריך גם ברמב"ן פרשתנו כג, טז). מוכח, דלרש"י – ע"ד הפשט מציון כ"מ בתורה שבכל ציווי בפ"ע מפרש כל פרטיו אף אלה שיש ללמדם מציונים הדומים לו (ומהם – שגם סברא הם) – ראה פרש"י לעיל כ. ט בסופו: ופשוטו (דדמי בו) כ' שהוא גרס כ' – ותננה זה כ"כ פנמיים בהציונים שלאחרי (וביניהם כמה שלא נשנו ענה"פ) זה אחר זה באותה הפרשה, עאכ"כ בנדוד שבאים בהפסק דינים שאינם "בכל מושבותיכם".

(*****) ומפני שהכפל "בכל מושבותיכם" באותו האיסור (דם), שהרי כבר נאמר לעיל בפ' ויקרא, וכדמוכח ג"כ מזה שענה"פ בפ' ויקרא (שקדם לפ' צו) לא פרש"י למה הוצרך לומר (אף שהוא חובת הגוף).

[וברא"ם וגו' ויקרא שם, שכונות רש"י שם במש"כ "יפה מפרש בת"כ כל הפסוק הזה" – היא לתרץ (גם) למה הוצרך לומר "לדורותיכם בכל מושבותיכם" (מכיון שהוא חובת הגוף), וכבש"ס קידושין שם.

– ועדיין צריך ביאור שביקרא ציין רק לתו"כ ולא כתב "שהיא חובת הגוף כו". ובפ' צו ציין רק לקידושין וכתב "שהוא חובת כו' למה הוצרך לומר". ואכ"מ.

ג.

הפירוש השני אינו סותר לכלל, לגבי חובת קרקע

ההסבר לכך הוא:

29

באיסור "לסרס שום בהמה וחייה", הכתוב
בפרשתנו לפני כן¹², נאמר "ובארצכם לא תעשו". ורש"י
מפרש: "לכך נאמר בארצכם – לרבות כל אשר
בארצכם, שאי אפשר לומר לא נצטוו על הסרוס אלא
בארץ, שהרי סרוס חובת הגוף הוא וכל חובת הגוף
נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ".

מכך רואים, שהכלל "כל חובת הגוף נהגת בין
בארץ בין בחוצה לארץ" הוא חזק כל כך, שגם בפשוט
של מקרא, מוציאים את המילה "בארצכם" מפירושה
הפשוט, כדי שלא תהיה סתירה לכלל זה¹³.

[כאן אין זה מקרה, שבו מביא רש"י דרש ומיישב
דברי המקרא דבר דבור על אופניו!¹⁴ עקב קושי
בפשט, כי רש"י אינו מציין שהפירוש "כל אשר
בארצכם" הוא דרש, ואף אינו מזכיר שהפירוש נלקח
מדברי חז"ל¹⁵, אלא הוא אמר זאת כפשוט: לפי דרך
הפשט משתנה המשמעות של "בארצכם", כדי שלא
תהיה סתירה לכלל של "כל חובת הגוף..."].

מזה מובן שגם החלק השני של הכלל, ש"חובת
קרקע אינה נהגת אלא בארץ"¹⁶, צריך להתאים בכל
מקום, גם כאשר צריך בדרך הפשוט לשם כך
משמעות של מילה.

וכך גם בענינו: רש"י אינו יכול להסתפק בפירוש
ש"חדש נוהג בחוצה לארץ", שהוא ההיפך מן הכלל
ש"חובת קרקע אינה נהגת אלא בארץ". ולכן הוא
מביא פירוש נוסף למילים "בכל מושבותיכם" ("לאחר
ירושה וישיבה"), שהוא איננו סותר לכלל זה, גם אם

1 שהחדש נוהג בחוצה לארץ: המשמעות של "בכל
2 מושבותיכם" היא כפשוטה, והפסוק בא ללמדנו
3 שאיסור 'חדש' הוא יוצא מן הכלל¹⁰, שהוא נוהג "בכל
4 מושבותיכם" וגם "בחוצה לארץ", למרות שהוא חובת
5 קרקע.

ב.

השאלה על התאמת הפירוש השני לפשט

6 אך צריך להבין: הפירוש הפשוט של "בכל
7 מושבותיכם" הוא כפירוש הראשון, של "יש שלמדו"
8 (גם "חוצה לארץ"), ומדוע מביא רש"י גם את הפירוש
9 השני, שמשמעות "בכל מושבותיכם" היא "לאחר
10 ירושה וישיבה", שאין לו מקום לפי פשוט הפסוקים?

11 הקושי מתחזק יותר: כבר נאמר פעמים רבות
12 שכאשר רש"י מוסיף ומציין לפני פירוש הפסוק,
13 שישנם שנים או יותר פירושים, הוא מתכוון להדגיש,
14 שלפי הפשט, פירושים אלו הם "שקולים". והוא
15 מקדים פירוש אחד לפירוש השני, רק מפני שאי אפשר
16 לכתובם בבת אחת.

17 וכך גם בענינו: בהקדמתו "ונחלקו בו חכמי
18 ישראל" מתכוון רש"י לומר, שהפירוש השני "ללמד
19 שלא נצטוו על החדש אלא לאחר ירושה וישיבה",
20 איננו "רחוק" יותר מדרך הפשט מאשר הפירוש
21 הראשון – גם "בחוצה לארץ".

22 ולכאורה: אף אם נאמר, שרש"י צריך להביא את
23 הפירוש השני, מפני שלפי הפירוש הראשון לא מובן
24 מדוע נוהג איסור 'חדש', שהוא חובת קרקע, גם בחוץ
25 לארץ, הרי אי אפשר לומר שפירוש זה ("לאחר ירושה
26 וישיבה") מתאים לדרך הפשט בדיוק כמו הפירוש
27 הפשוט הנ"ל של "בכל מושבותיכם", (שהוא פירוש
28 מילים אלו בכל מקום¹¹)?

ליאכל בכל מושבותיכם".

(12) כב, כד.

(13) ולכאורה בנוגע לשילוח עבדים ביובל שהוא חובת הגוף
(קידושין לח, ב) ונאמר (בהר כה, י) "וקראתם דרור בארץ לכל יושבי"
[ובקידושין שם, שמטעם זה צריך לימוד מיוחד שנוהג בחו"ל] – ומ"מ
לא פירש רש"י כלום. וי"ל בפשטות שהרי זו מצוה שהזמן (יובל) גרמא
– (ושמיטה) יובל אינו אלא בארץ.

(14) לשון רש"י בראשית ג, ח.

(15) חגיגה יד, סע"ב. שאלתות דר"א פרשתנו סק"ה בסופו (הובא
בתורה ת"ל שבת קי, ב). וראה תו"כ עה"פ.

(16) לשון הגמרא קידושין לו, א.

(10) ועפ"ז תומתק הוספת רש"י "שלמדו מכאן שהחדש*", ולא כתב
בקצור (כתבו"כ) – ("י"א) שנוהג (בארץ) בחוצה לארץ", דלכאורה הרי
זהו פירוש הפשוט ד"בכל מושבותיכם" (כפנים), ולא לימוד מכאן.

ולחידושי י"ל עוד: מקום לפרש שקאי על תבואה שגדלה בא"י
שהוציאה לחו"ל (כבירושלמי קידושין פ"א סה"ח. הובא במג"א אור"ח
סו"ס תפט) – ועפ"ז גם הרווחנו שאינו בסתירה להכלל דחובת קרקע
נוהגת רק בארץ – ולכן מדייק רש"י ד"ש שלמדו מכאן שהחדש נוהג
בחוצה לארץ, כלומר: למדים שהחדש (ההתחדשות) הייתה בחו"ל
ונוהג בחו"ל (משא"כ בהנ"ל – שהתחדשות הייתה בא"י).

(11) וגם בפ"ב שם שפרש"י "זה בא ללמד שתהא ראוי ליאכל בכל
מושבותיכם" – הרי חיוב מצה הוא בכל מושבותיכם כפשוטו, אלא שמצד
הקושיא בהכתוב שם (כנ"ל הערה 7) נלמד עוד דין שהמצה צ"ל "ראוי

(*) לשון רש"י בפ"ב ה' "לא בא אלא ללמד" – ראה לקמן שוה"ג להערה 26.

23 מושבותיכם" ש'חדש' נוהג בחוץ לארץ. ולפי האחר –
24 רק בארץ "לאחר ירושה וישיבה"?

25 רש"י רומז להסבר על כך, באמצעות הביטוי
26 "ונחלקו בו חכמי ישראל", שאינו כביטוי הרגיל
27 "ונחלקו בו רבותינו". בכך הוא רומז¹⁸, שהמחלוקת
28 אינה רק בלימוד פשט הפסוקים ("רבותינו"), אלא
29 קשורה לשתי שיטות בהבנת והערכת תכונות ורגשות
30 של יהודים – "חכמי ישראל", כדלהלן.

31 ההסבר לכך הוא: כל קרבן צריך לעורר בנפש
32 האדם הרגשה המתאימה למשמעות הקרבן. לדוגמא:
33 אצל קרבן חטאת ואשם – רגש של חרטה ותשובה¹⁹,
34 בקרבן תודה – הודיה לה', וכדומה. ולכן נדרש
35 בהקרבת קרבן גם, כלשון רש"י²⁰, ש"יכוין את לבו
36 לשמים", בנוסף להקרבה הגשמית.

37 וזאת לא רק בקרבן יחיד. גם קרבן ציבור צריך
38 לעורר אצל כל יחיד, שהוא חלק מן הציבור, את הרגש
39 בהתאם לקרבן. לדוגמא: בקרבנות ציבור המכפרים על
40 היחיד²¹, צריך היחיד להתחרט על חטאו.

41 מזה מובן גם בעניננו: האיסור לאכול 'חדש',
42 שהטעם הפשוט שלו הוא כדי ש"ראשית קצירכם"
43 יהיה קרבן (עומר), צריך לעורר אצל היהודי הכרה
44 והרגשה, שאת ה"ראשית" של כל עניניו הוא צריך
45 להביא לה', ורק אחר כך "תאכלו".

46 אך כיון שהעומר מובא רק מ"קצירה" – הקציר של
47 ארץ ישראל, וממילא מעורר רק את היהודים שבארץ
48 ישראל²², במקומות²³ שמהם מובא העומר, מתעוררת
49 השאלה: כיצד תתעורר הכרה זו, ש"ראשית קצירכם"

1 הוא אינו מתאים כל כך למילים אלו (בדומה לפירושו
2 על "בארצכם לא תעשו").

ד.

שני הפירושים "שקולים"

3 אבל גם פירוש זה איננו "חלק"¹⁷, ולפיכך מביא
4 רש"י גם את הפירוש "מכאן שהחדש נוהג בחוצה
5 לארץ", כי המילים "בכל מושבותיכם" כתובות במספר
6 מצוות, ובכל מקום¹¹ הכוונה היא שהחובה חלה גם
7 בחוצה לארץ.

8 ויוצא, שפירוש המילים "בכל מושבותיכם" כאן,
9 שהוא "לאחר ירושה וישיבה", הוא יוצא מן הכלל מכל
10 שאר המקומות שבהם כתובות מילים אלו! ולכן מביא
11 רש"י גם את הפירוש הראשון.

12 בכך מובן כיצד שני הפירושים של רש"י "שקולים"
13 בדרך הפשט: בשניהם קיים אותו קושי, ש"בכל
14 מושבותיכם" כאן הוא יוצא מן הכלל: לפי הפירוש
15 הראשון, חובת 'חדש' בחוץ לארץ יוצאת דופן, גם לפי
16 פשוטו של מקרא, מן הכלל "חובת קרקע אינה נוהגת
17 אלא בארץ". ולפי הפירוש השני, הרי משמעות המילים
18 "בכל מושבותיכם" יוצאת דופן ממשמעותם בכל שאר
19 המקומות בתורה, שבהם הכוונה גם לחוץ לארץ.

ה.

איסור 'חדש' צריך לעורר רגש מתאים

20 אך כיון ששני הפירושים "שקולים" לפי הפשט,
21 יכול תלמיד ממולח לשאול: מהן סברותיהם של בעלי
22 המחלוקת, אשר לפי אחד מהם מלמדות המילים "בכל

(18) ראה גם לקו"ש [המתורגם] ח"ט ע' 208 ואילך. לקו"ש [המתורגם] ח"ט ע' 424.

(19) ראה פרש"י בחטאת הנשיא – ויקרא ד, כב.

(20) ויקרא א, יז. משנה סוף מנחות. ור"נ.

(21) לדוגמא (לעיל) – שני שעירי חטאת דיוהכ"פ (אחרי טז, ה).

(22) ע"ד ההלכה י"א דכיון שחדש בחו"ל דאורייתא היא אקרובי נמי מקריבין (מנחות פד, א. וראה מנ"ח מצוה שב) – אבל בפשוטו של מקרא, קרבן עומר הוא "וקצרתם את קצירה (דהארץ) והבאתם את עומר ראשית קצירכם גר".

(23) אף שמביאים בכל פעם רק ממקום אחד – הרי עד הרגע ההתחלת (ההכנה ל)הקציר כל השדות שבא"י אפשר שיביאו מהן העומר וגם – בפועל.

והרי מביאים אותו לביהמ"ק לכן הברכה שע"ז וכן זו שע"י כל קרבנות ציבור – נמשכות בכל ישראל, גם הדרים בחו"ל ואפילו (ע"י פרי חגג) לכל האומות שבעולם (סוכה נה, ב).

וי"ל שזהו ע"י נתינת מחצית השקל שזהו גם מחו"ל, ולא"ה

(17) לפי זה קשה לכאורה: בפרש"י שלח (טו, יח) הביא הכלל ד"כל ביאות שבתורה.. אינה אלא לאחר ירושה וישיבה" (כ"אידך תנא דבי ר"י" – קידושין שם, ב), ומכיון שנאמר כאן (פסוק יוד) "כי תבוא אל הארץ", הרי גם ב"י "בכל מושבותיכם" ידעין שנוהג "לאחר ירושה וישיבה" * (והו"ל לתרץ זה ב'פ' שלח, עכ"פ).

וי"ל: (א) עפמ"ש לעיל (הערה שני בשוה"ג להערה 7) דכו"כ פעמים חוזר בקרא פרטים שיש ללמד מציורים דומים. (ב) שבא להוסיף "משכבו וחלקו" שנלמד מ"בכל מושבותיכם", כנ"ל הערה 4. [ואף שהעומר הוא חובת צבור (ולכאורה פשוט שלאחר ירושה וישיבה בנדר"ז היינו לאחר כיבוש וחילוק) – ראה לקו"ש ח"ט שם הערה 15 לענין מצות מינוי מלך] – מ"מ ה"י קס"ד ששייך גם לאחר כיבוש דשבת אחד וחלוקה (וקצירה) דעשרה מישראל, כי מכיון שכבר יש להם "קצירה", חל עליהם חיוב להביא "ראשית קצירכם אל הכהן". (ג) מכיון ד"כי תבואו אל הארץ" נאמר כמה פסוקים לפני, ולענין עומר – לכן חוזר ואומר "בכל מושבותיכם" (לאחר ירושה וישיבה) עוה"פ אצל חדש (אף שגם בלי זה לא ה"י מקום לטעות. וק"ל).

(*) וראה פנ"י קידושין שם, דלמ"ד זה "בכל מושבותיכם" מרבה חז"ל (אף שנוהג רק לאחר ירושה וישיבה) וראה לקמן הערה 30 ובשוה"ג הב' שם.

רש"י את הפירוש האחד לפני הפירוש השני: 27
ההבדל בין שני האופנים שלעיל ובין דרכי 28
השפעתם על היהודי, הוא: 29
הדרך הראשונה, האוסרת אכילת 'חדש' מעוררת 30
את האוכל, את הגוף והנפש הבהמית²⁷. כי האיסור על 31
אכילת מאכל מסויים מורגש בעיקר על ידי הגוף. 32
הדרך השנייה, השוללת מן האדם את הקרבת 33
העומר ואת איסור 'חדש', מעוררת את התשוקה 34
להתרוממות ולהשגת הרגש הקיים אצל בני ארץ 35
ישראל, ומשפיעה בעיקר על הנפש האלקית²⁸, שדוקא 36
אצלה מתעוררת התשוקה להתעלות – "רוח... האדם 37
העולה היא למעלה"²⁹. 38
ולפי זה מובן הסדר בפירושי רש"י: הפירוש 39
הראשון – התחלת העבודה, כאשר הגוף והנפש 40
הבהמית הם במלוא תקפם, צריכה להיעשות על-ידי 41
פעולות שישפיעו על הגוף והנפש הבהמית. ורק אחר 42
כך אפשר להגיע לפירוש השני – להשפעה על הנפש 43
האלקית. 44

ז.

ההבדל בין הפירושים - גם לגבי ארץ ישראל

ההבדל בין שני הפירושים איננו רק לגבי חוץ 45
לארץ, אלא גם לגבי ארץ ישראל עצמה: האם איסור 46
'חדש' בארץ ישראל חל רק "לאחר ירושה וישיבה", 47
כפירוש השני, או לפני ירושה וישיבה, כפירוש 48
הראשון³⁰. 49
לפי ההסבר שלפני כן ניתן להבין, ששני ההבדלים 50
קשורים זה בזה, כי גם ההבדל בעבודה הרוחנית שבין 51

שייך לה', אצל יהודי הנמצא בחוץ לארץ²⁴, שמהקציר 1
שלו אין מביאים את קרבן העומר? 2
בכך ישנן שתי שיטות אצל "חכמי ישראל": 3
שיטה אחת סוברת, שגם הם אסורים ב'חדש', וכיון 4
שאסור להם לאכול 'חדש' עד היום שבו מביאים את 5
העומר בארץ ישראל, הם יזכרו, ותתעורר בהם הכרה 6
זו, ש"ראשית" שייך לה', למרות שאין מביאים את 7
העומר מקצירם. 8
השיטה השנייה סוברת, שאדרבה: הדרך לעורר בהם 9
הרגשה זו איננה באמצעות איסור 'חדש', אלא להיפך, 10
עצם העובדה ששדותיהם של היהודים בחוץ לארץ 11
אינם נכללים בחובת הבאת העומר, ובאיסור 'חדש', 12
מעוררת בהם את ההכרה בשפל מצבם, שאינם ראויים 13
להקרבת העומר ולאיסור 'חדש'. וההכרה בשפל המצב 14
תעורר במ את התשוקה, שצריכה להיות אצלם ביתר 15
שאת ההרגשה שמעורר העומר אצל היהודים בארץ 16
ישראל. 17

ו.

ההסבר לסדר שבפירושי רש"י

לפי האמור לעיל, אפשר להסביר, בפנימיות²⁵ 18
הענינים, מדוע מקדים רש"י את הפירוש האומר 19
ש'חדש' חל גם בחוץ לארץ לפני הפירוש ש'חדש' חל 20
רק בארץ. 21
אמנם, שני הפירושים שקולים בדרך הפשט, ורש"י 22
מקדים את הפירוש הראשון לפירוש השני, רק מפני 23
שאי אפשר לכתוב את שניהם בבת אחת, אך בכל זאת, 24
כל ענין שבתורה הוא מדויק. ומובן, שיש איזשהו 25
טעם, לפחות בפנימיות הענינים²⁶, שבגללו מקדים 26

(26) ובנדו"ד י"ל גם בפשטות*, שמקדים הפירוש: (א) שהוא כפירוש הפשוט בהתייבות "בכל מושבותיכם" בכל מקום. (ב) מתאים עם פשטות הכוונה בהיתור ד' בכל מושבותיכם" שבא לרבות בהחייב (ולא למעט*) – שהוא רק "לאחר ירושה וישיבה". (ג) נמצא בתו"כ על אתר. (27) להעיר ממחז"ל (חגיגה טז, א): שלשה כבהמה – אוכלין ושותין כבהמה כו'.

(28) ע"ד ב' עניני התבוננות שצ"ל קודם התפלה כדי לפעול מצב הנפש מתאים לתפלה – רוממות האל ושפלות האדם (רמ"א או"ח רסצ"ח) – ד"רוממות האל" פועלת על נפח"א העולה למעלה, והיא חלק ד"האל" דבזה עסקינן: "שפלות האדם" פועלת על נפש הבהמית היורדת למטה. (29) לשון הכתוב קהלת ג, כא.

(30) ראה קידושין לו, סע"ב ואילך. תו"כ ר"פ בהר. ועוד. וע"פ

(כדלעיל) – כיון שנכללים ב"בראשית" בשביל ישראל שנקראים ראשית. וראה ר"ה (טז, א): בר' פרקים העולם נידון כו' מפני מה אמרה תורה הביאו עומר כו'.

ולהעיר דביהמ"ק באי דוקא – ובכ"ז כל התפלות עולות דרו – ראה תפלת שלמה (מ"א ח, מדר. מח) – ועד שתכנה"י נצטוו לפנות לצדו (טושו"ע ושו"ע אדה"ז או"ח ר"ס צד).

(24) דפשיטא שאף שהברכה מלמעלה נמשכת גם עליהם (כדלעיל) הערה (22) – בכדי שתהי' פעולה והרגשה בנפוש צ"ל מעשה שלהם שיעורר.

ודוחק גדול לומר שתספיק ספה"ע שבדיבור, ועאכו"כ שאין די בהפרשת מחצית השקל.

(25) ראה הערה הבאה – ביאור גם בפשטות.

(*) וראה לקמן הערה 30.

(**) ויזמנת עפ"ז אריכות לשון רש"י (ויש' אומרים) לא בא אלא ללמד כו'.

הכניסה לארץ ישראל, לפני ההתיישבות הקבועה
 (ירושלם וישיבה) בארץ הקודש, שזהו סדר של הנהגה
 קדושה, של קדושת הנפש האלקית, כי הדרך להגיע
 להכרה זו אפשרית גם בתחילת העבודה לפני "ירושלם"
 וישיבה".
 ואילו לפי השיטה השנייה, שהדבר העיקרי המעורר
 את היהודי להכרה זו הוא הקרבת העומר, המשפיעה
 על הנפש האלקית, הרי פעולה זו אפשרית רק "לאחר
 ירושה וישיבה".

(משיחות ש"פ אמור תשל"ז)

שתי הדרכים שלעיל, איננו רק לגבי יהודי חוץ לארץ,
 אלא גם לגבי יהודי ארץ ישראל:
 השיטה הראשונה, המדגישה בעיקר את העבודה
 המעוררת את הגוף והנפש הבהמית של היהודי,
 סוברת, שגם בארץ ישראל לא באה ההכרה ש"ראשית
 קצירכם" שייך לה, מצד העומר (ההקדבה לה), אלא
 מצד איסור אכילת 'חדש' המעורר את הגוף והנפש
 הבהמית.
 ולכן חל איסור זה, לפי שיטה זו, מיד לאחר

לפי' הב' שברש"י כאן).

2) כיון שתיקף לאחר "כי תבוא" נאמר "וקצרתם" – ה"ז ע"ד פ'
 שלח שם שנאמר "והי' באכלכם" שלכן "בבואכם משכנסו בה ואכלו
 מלחמה (תיקף) נתחייבו בחלה" [ועפ"ז תומתק הוספת (ויתור) רש"י שם
 (על לשון הספרי) "ואכלו מלחמה"].
 3) שאני "כי (תבוא)" הנאמר בעומר שאפילו "אם" הנאמר בו פרש"י
 (וקרא ב, יד) שכוונתו חובה.

משג"ת בפנים דיש קדימה לפירוש הא' – יובן פרש"י ביהושע ה, יא*
 שמפרש רק אליב' דפירוש זה.

ואף שבפ' שלח (טו, יח) פרש"י דכל ביאות שבתורה שנאמר בהן
 כי (תבא וכר) הכוונה ל"לאחר ירושה וישיבה" וכאן (פסוק יוד) הרי נאמר
 "כי תבוא גו" – י"ל:

1) כמדובר כמ"פ – שבכ"מ מפרש רש"י אליבא דפי' אחד שהובא
 במק"א בפירושו (ראה לעיל הערה 17 שפרש"י דשלח הנ"ל אתי (גם)

(* זה (שבט"ז ניסן הקריבו עומר) מפורש גם בפרש"י עה"ת לעיל – בשלח טו, לה סד"ה אל קצה ארץ כנען (והוא הכתוב שהובא בקידושין שם) – אבל אינו ראי'
 לכאן: א) שם עיקר כוונת רש"י לשלול מדבר, ולא שבע שירשו כו'. ב) לשלול מן, ולא חדש. ג) פשטות הל' "עד בואם אל קצה" הוא רק תומ"י. ולפרש אחרת מוכרח
 להקדים כו"כ ענינים שנלמדים לאח"ז – בכתוב ובחז"ל. ד) דרך רש"י לתרגם סתירה כשבאה, ולא – בכתוב הא' להודיע שלאח"ז תהי' סתירה ותירוצה. ועוד.

(** וראה פנ"י שהובא לעיל שוה"ג להערה 17.
 בהמקנה קידושין שם כתב, ד"כ תבוא" קאי רק על עומר שנאמר ברישא דקרא. ולא על חדש שנאמר בסיפא דקרא (והעומר נהג רק לאחר ירושה וישיבה, וחדש
 נהג מיד בכניסתן לארץ והאיר המזרח מתיר) – אבל ע"ד הפשט, חדש ועומר תלויים זה בזה, כנ"ל בתחילת השיחה.

המשך מעמוד זה

שיחת שבת פרשת אמור ה'תשמ"ח

1 "וכן תהיה לנו" – כאמור – "תורה חדשה מאתי תצא", לימוד התורה ממשיח צדקנו ומהקב"ה
 2 בבית-המקדש שיבנה על-ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.
 3 [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לשליח-ציבור שי' לנגן "יהי רצון כו' שיבנה בית-המקדש". ואחר-כך
 4 הזכיר אודות אמירת ברכה אחרונה.
 5 ואחר-כך אמר: אלו שהכניסו קנקני המשקה – יגשו עתה לקבלם, ויכריזו כו' בכל ה"שטורעם", כרגיל
 6 בכגון דא.
 7 לאחר חלוקת המשקה, התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן "והריקותי לכם ברכה".
 8 ואחר-כך אמר: חוזרין ומזרזין בשעת מעשה¹²¹ – להזכיר עוד פעם אודות אמירת ברכה אחרונה].

הוא המלוי בלבד דע"ב⁷ דחכמה, כי מובן שחסד שהוא ענף החכמה הוא רק המלוי בלבד דע"ב דחכמה. ומדין שהוא גבורה⁸ הוא ענף הבינה. מדין מספרו⁹ א"ס"ג, או¹⁰ ל"ז (היינו מילוי ס"ג) בינה.

הנה מואב ומדין היו במריבה זה עם זה, כי חו"ג הם שני הפכים.

והדד בן בדד, תפארת דתהו, אינו עושה שלום ביניהם, אלא הוא מכה את מדין בשדה מואב, והוא עוזר למואב ולא למדין, כי מכה את מדין, ולא את מואב, יען כ"י¹¹ תפארת נוטה יותר לחסד.

ושם עירו עויות שהוא מלשון עיות ועיקום. היפך מן תפארת דתיקון הנקרא ישר, כי קו האמצעי הוא ישר, וישראל שהם בחי' תפארת הוא ישר¹² אל, וכמ"ש¹³ כי ישר ה' צורי, ישרים¹⁴ דרכי ה', האלקים עשה את האדם¹⁵ ישר.

ובתניא פרק מ"ה¹⁶ עוד יש דרך ישר כו' מדתו של יעקב כו' מדת הרחמים כו' הוא תפארת דתיקון, מדת הרחמים¹⁷, המחבר ר"ן מספר יצחק, עם מ"ס חסד מדתו של אברהם ועיין במאורי אור¹⁷ מע' רחמים ע"ש,

בראשית לו, לה: וימת השם וימלך תחתיו הדד בן בדד המכה את מדין בשדה מואב ושם עירו עויות: רמזים דהמלך "הדד בן בדד" הוא בחי' "תפארת" דתהו, וטעם דעוזר למואב ולא למדין וכו'.

הדד בן בדד.

תפארת¹ דתהו הוא היפך מתפארת דתיקון, שתפארת דתיקון ענינו הוא שמחבר חסד וגבורה שהם הפכים זה מזה, אש ומים, ומחברם יחד, והוא עושה שלום במרומיו שהם חו"ג, מים ואש, ועיין באגה"ק פ' י"ב בד"ה והי' מעשה הצדקה שלום ע"ש.

ותפארת דתהו הדד בן בדד, אינו עושה שלום בין חו"ג שהם הפכים זה מזה, והוא מדין ומואב.

מדין, מלשון דין, הוא גבורה דתהו.

מואב, ³מאב, הוא חסד דתהו.

שחסד הוא בחי' אב' ע"ד כמו בסטרא דקדושה אברהם איש החסד נקרא⁵ אב המון גוים.

גם חסד⁶ הוא ענף החכמה, זהו מואב מ"ו אב, מ"ו

(1) פירוש: המלך "הדד בן בדד" הוא המלך דתפארת דתהו. ראה עין חיים שער (ח) דרושי הנקודות פרק ד.

(2) תניא — אגרת הקדש פרק יב, וז"ל: מה שארז"ל ע"פ עושה שלום במרומיו כי מיכאל שר של מים וגבריאל שר של אש ואין מכבין זה את זה כלומר שמיכאל שר של חסד הנק' בשם מים היורדים ממקום גבוה למקום נמוך והוא בחי' ההשפעה והתפשטות החיות מעולמות עליונים לתחתונים, ובחי' אש שטבעה לעלות למעלה היא בחי' הגבורה והסתלקות השפעת החיים ממטה למעלה שלא להשפיע רק בצמצום עצום ורב והן מדות נגדיות והפכיות זו לזו והיינו כשהן בבחי' מדות לבדן.

אך הקב"ה עושה שלום ביניהם דהיינו ע"י גילוי שמתגלה בהן הארה רבה והשפעה עצומה מאד מאור א"ס ב"ה אשר כשמו כן הוא שאינו בבחי' מדה ח"ו אלא למעלה מעלה עד אין קץ אפילו בבחי' חב"ד מקור המדות ואזי המדות נגדיות של מיכאל וגבריאל נכללות במקורן ושרשן והיו לאחדים ממש ובטלים באורו יתברך המאיר להם בבחי' גילוי ואזי מתמזגים ומתמזקים הגבורות בחסדים ע"י בחי' ממוצעת קו המכריע ומטה כלפי חסד היא מדת הרחמים הנק' בשם תפארת בדברי חכמי האמת לפי שהיא כלולה מב' גוונים לובן ואודם המרמזים לחו"ג ולכן סתם שם הוי' ב"ה שכלל התורה מורה על מדת התפארת כמ"ש בזה"ק לפי שכאן הוא בחי' גילוי אור א"ס ב"ה הארה רבה ביותר שאת משאר מדותיו הקדושות יתברך. ע"ש.

ראה ספר המאמרים ה'תשל"ד עמוד 42.

(3) בראשית יט, לז "ותלד הבכירה בן ותקרא שמו מואב הוא אבי מואב עד היום".

(4) מבאר ד"מואב" הוא בחי' "חסד" מצד שני טעמים: (א) מצד ה"תוכן" של התיבה, שחסד עצמו שמשפיע הוא בחי' "אב" וזהו מואב מ"אב. (2) גם מרומז בה"ג'ימטריא" מואב הוא נוט' "מוראב", אב קאי על חכמה (ראה הערה 7) ואותיות מ"ו קאי על חסד.

(5) בראשית יז, ד.

(6) ראה זהר — רעיא מהימנא — פרשת בהעלותך קנ"ג, ב. סידור עם דא"ח קמ"ד. מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית עמוד שיז. ושי"ג. אור התורה שבת שובה עמוד א'תקכד. לעיל סימן פ הערה 2. צא. ועוד.

(7) פירוש: שם ע"ב הוא מילוי שם הוי' ביודי"ן, כזה: יו"ד, ה"י, וי"ו, ה"י, והאותיות המילוי הוא, יו"ד, י, י, י"ג בגי' 46, "מור". וזהו "מואב" נוט' "אב" (זהו חכמה עיין תניא פ"ג), ואותיות מ"ו זהו המילוי — חסד, (דהמילוי הוא התולדה מהאותיות עצמן, נמצא דה"אב" הוא חכמה, והתולדה — ה"מילוי" הוא חסד).

(8) ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים עמוד רכח, ובהנסמן שם. (9) כידוע שבינה נק' "א"ס" (עיין תניא פרק ג), וכן שם ס"ג הוא בבניה, והוא: שם הוי' במילוי כזה, יו"ד (20), + ה"י (15), + וא"ו (13), + ה"י (15) = 63, וזהו "מדין" (104), בגי' א"ס" (41) + ס"ג (63) = 104. (10) או ל"ז (היינו מילוי ס"ג) בינה. פירוש: כנ"ל בהערה 9, האותיות המילוי של ס"ג הוא יו"ד, י, או, י"ג = 37, + בינה, 67 = 104, וזהו "מדין" בגי' ל"ז — בינה". ומרומז בהמילוי, היינו ענף הבינה, והוא "גבורה".

נמצא ד"מואב" מרמז על "חסד" דקליפה, ומדין "גבורה" דקליפה. (11) ראה לעיל סימן ו' מדת תפארת נוטה ומתייחס לחסד, כי פעולת התפארת הוא לרחם כמו פעולת החסד וכתוב (ישעי' כט, כב) "לעקב אשר פדה את אברהם" (בחי' חסד).

(12) ישראל הוא אותיות "ישר-אל". ראה גם לקוטי לוי יצחק הערות לזהר בראשית עמוד קמא וז"ל: "כהנים הם בחי' חסד שם אל, וליוואי הם בחי' גבורה, שיר (כי עבודת הלויים בשר), היינו שם ישראל שהוא שיר אל — גבורה חסד", ע"ש. עיין לקמן סימן קמא.

(* ראה לקוטי שיחות חלק יח עמוד 222.

(13) תהלים צב, טז.

(14) הושע יד, י.

(15) קהלת ז, כט.

(16) וז"ל: עוד יש דבר ישר לפני איש לעסוק בתורה ומצות לשמן ע"י מדתו של יעקב אע"ה שהיא מדת הרחמים, לעורר במחשבתו תחלה רחמים רבים לפני ה'... וע"ז נאמר וישוב אל ה' וירחמנו לעורר רחמים רבים על שם ה' השוכן אתנו... ויעקב במדתו העליונה שהיא מדת הרחמים דאצילות הוא המעורר רחמים וכו'.

(17) מערכת אות רי"ש סעיף כ'. וז"ל: רחמים בתפארת, כולל בו חסד

השגחת אפין באפין, שזהו בתיקון דוקא, שהוא בבחי' יושר, וכמובן.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזהר שמות דברים עמוד כ

(אז לא היו הפרצופים מסתכלים פנים בפנים, ומסיבה זו) ומלכין קדמאין מיתו (מלכי קדם מתו, והם שבעה מלכי אדום שמתו וכו'). ע"ש.

[והטעם שלא היו הספירות בהתכללות. ראה המשך תערי"ב חלק א' עמוד תסו. לקמן סימן קמח הערה 13. ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק א' סימן יב הערה 28.]

וכמו שמים א"ש מ"ם יחד כנ"ל.

ובפרק מ"ו שם נקט ג"כ דרך ישר כו', כי שם הוא האהבה דכמים הפנים לפניו כו', הנה זהו ע"ד¹⁸

וגבורה, ר"ח יצחק, מ"ם חס"ד. ראה גם לעיל סימן כז.

18 פירוש: הוא לשון ה"ספרא דצניעותא" (זהר חלק ב', פרשת תרומה דף קע"ו ע"ב) וז"ל: תנא (למדנו בברייתא) דעד לא הוה מתקלא (שעד שלא הי' העולם כעין משקל, כלומר קודם התיקון עד שלא היו הפרצופים בסוד ג' קוים ימין ושמאל וקו המכריע ביניהם כעין המשקל, שרק אז נקרא פרצוף), לא הוו משגיחין אפין באפין

המשך ביאור למס' זבחים ליום רביעי עמ' ב

ומשום שלינה פוסלת את הקידוש. רבי אלעזר ברבי שמעון אמר, כיון שקידש ידיו ורגליו מתחילת עבודה ולא נפסל הקידוש מאז, יכול להמשיך ולעבוד אפילו נפסל בן יעד עשה ימים, ואינו צריך לשוב ולקדש, שאין הקידוש נפסל בלינה. הגמרא מבארת מדוע יש צורך בשתי הברייתות: וצריך, דאי אשמינן קפ"ח – אילו היינו למדים רק את הברייתא הראשונה, היה אפשר לומר שדווקא בזה"ל קאמר רבי שאם הכהן קידש ועבד בלינה וחפץ להמשיך ולעבוד ביום, עליו לשוב ולקדש, משום דפסק ליה מעבודה לעבודה – הפסק בין העבודות, ואף שלא הסיח דעתו מן הקידוש, מכל מקום כיון שעלה עמוד השחר, נפסל הקידוש בלינה וצריך לקדש בשנית. אבל בזה – באופן בו עסקה הברייתא השניה, דלא פסק ליה – שלא הפסיק בין העבודות, כלשון הברייתא. שהוא עומד כל הלילה על גבי המזבח ומקריב, אם כן אימא – שזא מודי ליה רבי לרבי אלעזר ברבי שמעון שבאופן זה אין הלינה פוסלת את הקידוש תוך כדי שהוא עומד ועובד. ואי אשמינן בזה – אילו היינו למדים רק את הברייתא השניה, שנחלקו בה רבי ורבי אלעזר ברבי שמעון אם לינה פוסלת את הקידוש בכך העומד על גבי המזבח ומקריב כל הלילה, היינו סבורים לומר שדווקא בזה – באופן זה שאין הכהן פוסק מן העבודה קאמר רבי אלעזר ברבי שמעון שאין לינה פוסלת, אבל בזה – באופן שזכחנו מפסיק בין העבודות אימא מודי ליה רבי אלעזר ברבי שמעון לרבי שלינה פוסלת את הקידוש. ועל כן צריך – יש צורך בשתי הברייתות.

הגמרא מבארת את מקורות דברי רבי ורבי אלעזר ברבי שמעון. מבררת הגמרא: מאי טעמא דרבי שלינה פוסלת את הקידוש, ואף כהן שקידש מאתמול ולא הסיח דעתו, צריך לקדש שוב אחר שעלה עמוד השחר. משיבה הגמרא: דכתיב לגבי קידוש 'או בנשקם אל המזבח לשרת להקטיר' (שמות ל ב), וזרי שחיוב הקידוש תלוי בגישה אל המזבח, וגישה שניגש הכהן לעבוד בבוקר אחר שעלה עמוד השחר היא גישה חדשה, שהרי יש מערכה חדשה, ולפיכך צריך לשוב ולקדש.

מבררת הגמרא: מאי טעמא דרבי אלעזר ברבי שמעון שאין הקידוש נפסל בלינה, ויכול הכהן להמשיך ולעבוד גם אחר שעלה עמוד השחר על סמך קידוש שקידש מאתמול. משיבה הגמרא: דכתיב לגבי קידוש 'או בנשקם אל המזבח לשרת להקטיר' (שמות ל ב), וזרי שחיוב הקידוש תלוי בגישה אל המזבח, ולא אהל מועד, וכיון שבא הכהן אל אהל מועד וקידש ידיו ורגליו, שוב אינו מתחייב לקדש בשנית אפילו עלה עמוד השחר, כיון שלא יצא מאהל מועד.

שואלת הגמרא: ואיך נמי – רבי, שדרש מתיבת 'בגשתם' שחיוב הקידוש תלוי בגישה חדשה, ולא בביאה אל אהל מועד, הא כתיב בפסוק גם 'בבואם' ומה למדים מזה. משיבה הגמרא: אי כתיב – אם היה כתוב רק 'בבואם', ולא כתיב גם 'בבואם', הוה אמינא – היינו סבורים לומר שיש חוב קידוש על כל גישה וגישה, ובכל פעם שהכהן ניגש לעבוד, אפילו באותו היום בלא הסיח דעתו, צריך לקדש. ולפיכך כתב רחמנא גם 'בבואם', שאין חוב קידוש תלוי

בכל גישה לעבודה, אלא רק בגישה חדשה. שואלת הגמרא: ואיך נמי – רבי אלעזר ברבי שמעון, שדרש מתיבת 'בבואם' שחיוב הקידוש תלוי בביאה אל אהל מועד, הא כתיב בפסוק גם 'בנשקם' ומה למדים מזה. משיבה הגמרא: אי כתיב – אם היה כתוב רק 'בבואם', ולא כתיב גם 'בנשקם', הוה אמינא – היינו סבורים לומר שיש חוב קידוש אפילו אביאה ריקנית, שאף הבא אל המקדש שלא על מנת לעבוד, חייב לקדש. שהרי נאמר 'בבואם אל אהל מועד' ומשמע שהבא אל אהל מועד חייב לקדש, אף שאינו עובד. ולפיכך כתבה התורה גם 'בגשתם אל המזבח' ללמדנו שהדבר תלוי בעבודה, אבל הבא אל אהל מועד ביאה ריקנית שלא לצורך עבודה, אינו חייב לקדש. תמדה הגמרא: וכי אפשר לומר שתיבת בגשתם באה ללמדנו שאין חוב קידוש אביאה – על ביאה ריקנית, הא כתיב בפסוק 'בגשתם אל המזבח לשרת', הרי שחוב קידוש תלוי בשירות, וביאה ריקנית שלא לצורך שירות אינה מחייבת קידוש. ואם כן, אפילו אם לא היה נאמר 'בגשתם' היינו למדים מתיבת 'לשרת' שאין חובה לקדש על ביאה ריקנית. ויש להבין אם כן, לרבי אלעזר ברבי שמעון שדרש מתיבת 'בבואם' שחוב קידוש תלוי בביאה אל אהל מועד, מה למדים מתיבת 'בגשתם'. מתרצת הגמרא: אלא 'בנשקם' מיבעי ליה – יש בו צורך לדרבן אהא בר יעקב – לדין שדרש רב אחא בר יעקב (יומא לז), לגבי מחלוקתם של רבי מאיר ורבנן (שם לד), שנחלקו רבי מאיר ורבנן כיצד מקדש הכהן בין עבודה לעבודה. לרבנן 'כשהוא לבוש מקדש', והיינו שקודם מקדש הכהן ידיו ורגליו, כשהוא לבוש בגדי קודש. ורק אחר כך פושט בגדיו, טובל, לובש בגדי קודש אחרים, ומקדש בשנית. ואילו לרבי מאיר 'פושט ואחר כך מקדש', והיינו שפושט בגדיו, מקדש ידיו ורגליו, טובל, לובש בגדי קודש אחרים, ומקדש בשנית ידיו ורגליו. דאמר רב אהא בר יעקב, הכל מודים – בין רבי מאיר ובין רבנן מודים בקידוש שני מבין השנים, שהוא הקידוש שמקדשים על לבישת הבגדים, שפשהוא לבוש מקדש, אחר שכבר לבש את בגדי הכהונה. ולא נחלקו אלא לגבי הקידוש הראשון. מאי טעמא כולם מודים בקידוש שני, משום דאמר קרא 'או בנשקם' ויש לדרוש מתיבת 'בגשתם' שאין עושה את הקידוש אלא מי שאינו מחוץ אלא מחוץ אהל מועד, והיינו שמיד כשהוא מקדש הוא כבר מוכן לעבודה, יצא זה שעדיין לא לבש בגדיו שהוא מחוץ לבישת וגישה, שגם אם יקדש עתה, לא יוכל לגשת לעבוד מיד אלא יחא צריך קודם ללבוש בגדי כהונה. וכיון שאין אפשרות לקדש כשהוא 'מחוץ לבישה וגישה', לפיכך מודים כולם שקידוש זה נעשה רק אחר הליכה.

הגמרא מבררת את לשון הפסוק: נאמר בפסוק שצריכים הכהנים לרחוץ בבואם אל אהל מועד, 'או בגשתם אל המזבח לשרת להקטיר אשה לד' (שמות ל ב), ויש להבין להקטיר אשה לד', מדוע צריך הפסוק לומר שהניגש להקטיר צריך לקדש, הרי הקטרה נעשית ממזבח, וכבר מתחילת הפסוק אנו למדים שהניגש אל המזבח צריך לקדש.

ב. ולא יחלל זרעו בעמיו. הוא כשיש יחוד ז"ן, שכהן דז"א נושא את הבתולה דמל', הנה בזמן הגלות כ"ז אינו, שמל' ירדה פלאים, כמ"ש² ותרד פלאים, וקוב"ה ז"א בגלותא סליק לעילא לעילא³, הנה שיהי' הגאולה מהגלות, שתבנה המל', וישוב ז"א להתייחד בה ע"ד שכה"ג נושא את הבתולה וכו', אז תהי' הגאולה וישוב הקב"ה ז"א הכה"ג להתייחד עם הבתולה דמל'.

לקוטי לוי יצחק פרשת אמור⁴, פניני לוי יצחק על התורה

כא, י – והכה הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו שמן המשחה ומלא את ידו ללבוש את הבגדים את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרוס

ג. המשחה ומלא את ידו ללבוש ר"ת אליהו, שכאשר יבוא אליהו אז יוציא את שמן המשחה ממקום שנגזזה ואז יחזרו להיות כהנים גדולים במשיחת שמן המשחה.

שמנה לחמו

כג, טו – וספרתם לכם ממחרת השבת⁵ מיום הביאתכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהינה

ד. [מצות עשה מן התורה שיספור כל אחד מישראל שבעה שבועות ימים מיום הבאת קרבן העומר, שנאמר וספרתם לכם וגו'].

אחר הספירה נוהגין לומר יהי רצון שיבנה בית המקדש כו' לפי שעכשיו אין אנו סופרין אלא זכר למקדש, ואין בספירה זו עשיית המצוה כלל, שהמצוה הוא לספור לעומר, ועכשיו אין לנו עומר לספור לו, אלא שחכמים תקנו לספור זכר למקדש, לפיכך מתפללין שיבנה בית המקדש ונקיים המצוה כתקונה.

שו"ע אדמו"ר הזקן סי' תפ"ט סעיף י"א

ה. ידוע⁶ החקירה באם יבוא משיח באמצע ספירת העומר, אם יכול להיות המשך קיום מצות ספירת העומר בברכה מן התורה, אף שהתחלת הספירה (לפני ביאת המשיח) לא היתה אלא מדרבנן.

ומסתבר לומר, שעל ידי קיום המצוה מדרבנן ישנה ספירת הימים שלפני זה, ובמילא, יכולים להמשיך ולספור בברכה מן התורה, כיון שישנה המציאות (אף שאינה דמצוה) דכל הימים, "שבע שבתות תמימות תהינה"⁷, והרי זה שבע תמים.

תורת מנחם התוועדויות ה'תשמ"ט ח"ג ע' 130

כא, א – ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו

א. כתב האר"י ז"ל שאף על גב שהנשמה מסתלקת מן האדם נשתייר בו מעט מנשמה בתוך גופו, והחיצונים שרוצים ליהנות מאור הנשמה שנשתייר בו באים בתוך אותו גוף, כי בחיים מאור הגדול של נשמה שבגוף אינן יכולים לבא, אבל אור מעט שנשתייר אחר מותו באדם נהנים ממנו ומכח זה האור שנשתייר בו מתלבשים בו ומוזה בא הטומאה, ובאם שלא הי' נשתייר בו מעט אור מנשמתו לא היו באים החיצונים לתוכו.

והענין שהקב"ה משייר מעט זה מנשמתו כי זה גורם ללחלח העצמות שיכולים לקום בתחייה, כמו הגינה כל זמן שאין מלחלחין אותו הגינה ונתייבשה אי אפשר לה להוציא פרי כן ממש האדם, ועל זה כתב האר"י ז"ל שזה שאמר הפסוק בישעי' (ישעי' נח, יא) והיית כגן רוה וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו והשביע בצחצחות נפשך ועצמותיך יחליץ, ר"ל מי גרם לך שעצמותיך בקבר אחר שיכלה הגוף וישתיירו העצמות שהקב"ה יחליץ אותם ויחיו על ידי שהייתם כגן רוה וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו מצד לחלוחית, כן אתה כל זמן שהלחלוחית בתוכך מקום בתחייה. וכתב שזהו סוד הנזכר בזוהר בכמה דוכתי הבלי דגרמי דאשתייר בבי קברי. ואם כן מכח זה המעט שנשתייר מנשמתו מתלבשים בו החיצונים ויונקים ומטמאים האדם וזהו טומאת מות, אבל עכו"ם שאינו קם בתחיית המתים אינו נשתייר אצלו כלום בעת שנפטר מן העולם, ואם כן אין להם להחיצונים גם כן להניק ממנו ואינם מתלבשים בו, ולכך אין מטמא העכו"ם. עד כאן דברי האר"י.

אך קשה למה עשה הקב"ה התחייה בדרך זה שישתייר מעט נשמה, לא ישתייר כלום מנשמה בגוף ויבראהו מחדש אחר כך כמו שבראו בתחילה מטיפה סרוחה, כך לעתיד יבראו מאותו עפר בעלמא שנשאר מגופו.

אבל נראה לי שהקב"ה עושה זה מצד הדין, כי נודע מה שכתוב בתיקונים שבע' אנפין בדף קמ"א ע"א וז"ל, הנשמה לגוף האדם היא בדרך הלוואה עד זמן שיקצוב לו הקב"ה וכשיגיע זמנו לשלם הלוואה אזי פורח נשמתו ועיין שם באריכות הלשון. ואיתא בטור חושן משפט סימן צ"ח שהמסדר לבעל חוב שצריך הבית דין לשייר לו כדי חיותו כמו שכתוב שם מפורש.

ולכך נ"ל שבדין הוא שהקב"ה לא יטול גם כן הלוואה במילואו שלא ישאר לגוף כלום, וצריך לכל הפחות לשייר מעט שם כדי חיותו דהיינו כדי שילוחלח הגוף כדי שיוכל לחיות בתחיית המתים וזה היא כדי חיותו כן נ"ל ברור.

קרבן שבת¹ – תוספות חול על הקודש סימן ג

כא, יד-טו – אלמנה וגרושה וחללה זונה את אלה לא יקח כי אם בתולה מעמיו יקח אשה. ולא יחלל זרעו בעמיו כי אני ה' מקדשו

(1) ר' בצלאל מקוברין ז"ל, בעמח"ס עמודי שבעה, נדפס תל"ד.

(2) איכה א, ט.

(3) ראה זהר ח"א רי, א. ח"ב נח, ב. ח"ג כ.

(4) עיין תורת מנחם – תפארת לוי יצחק.

(5) עיין ילקוט משיח וגאולה עה"ת פ' שמות סימן קסד: ביאור הענין דע"י ההשתוקקות והגעגועים של בני"י לקבלת התורה עוד בהיותם במצרים, זכות זה הוציאם ממצרים – וכן הוא בגאולה העתידה, דזכותם של ישראל הוא זכות הקיוון והציפי' להגאולה, שבזה נכלל הכוסף והתשוקה לתורתו של משיח – תורה חדשה מאתי תצא.

(6) ראה לקו"ש ח"ח ע' 54 ואילך. וש"נ.

(7) אמור כג, טו.

♦ יום ראשון י"ד אייר ♦

כא (א) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֲמַר אֶל־הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֶהֱרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לִנְפֹשׁ לֹא־יִטְמָא בְּעִמּוּי:
א וַיֹּאמֶר יי לְמֹשֶׁה אֲמַר לְכֹהֲנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן
וְחִימָר לְהוֹן עַל מִית לֹא יִסְתָּאב בְּעִמָּה:

כז"י אֲמַר אֶל־הַכֹּהֲנִים • (יבמות פ"ה, ת"ס): אֲמַר וְאָמַרְתָּ, לְהַזְהִיר גְּדוּלִים עַל הַקְטָנִים. בְּנֵי אֶהֱרֹן • (קידושין לה) יָכוֹל חֲלָלִים? תִּלְמוּד לומר: הַכֹּהֲנִים. בְּנֵי אֶהֱרֹן •
אף בְּעַלֵי מוֹמִין בְּמִשְׁמַע. בְּנֵי אֶהֱרֹן • וְלֹא בָנוֹת
אֶהֱרֹן • לֹא־יִטְמָא בְּעִמּוּי • (ת"ס) בְּעוֹד שֶׁהֵמָּה בְּתוֹךְ
עִמּוּי, יֵצֵא מִתּוֹךְ מִצְוָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטי שיחות כרך 1 עמוד 151, חלק כו עמוד 165 - מתוך 'לקראת שבת')

לְהַזְהִיר וּלְהַאֲדִיר עַל הַקְטָנִים

בתחילת פרשתנו, נאמר "אמר אל הכהנים גו וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם". ופירש רש"י "אמר וְאָמַרְתָּ, לְהַזְהִיר גְּדוּלִים עַל הַקְטָנִים".
וַיֵּשׁ לְפָרֶשׁ בְּדֶרֶךְ הַרְמִזוּ, דְּהָא דְנִקְטָט רש"י הִלְשׁוֹן אֶזְהָרָה דִּנְקָא, שֶׁאֶזְהָרָה הִיא גַם מְלִשׁוֹן זֹהָר וְאוֹר (ע"י בספר המאמרים תש"ח לאדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, ע' 240). וּבִזְוָה מְרִמָּה שְׁאוּפֵן הַהִשְׁפָּעָה וְהַלִּימּוּד שְׁמֹלְמִידִים הַגְּדוּלִים אֶת הַקְטָנִים, צָרִיךְ לְהִיטֵר בְּדֶרֶךְ שֶׁל קִירּוּב וְהֶאֱרַת פְּנִים.
וְעִנֵּן זֶה מְרִמָּה גַם בְּכָךְ שֶׁלִּשְׁוֹן הַתּוֹבָה הוּא - "אֲמַר אֶל

הַכֹּהֲנִים . . וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם", וְכִידּוּעַ שֶׁאֲמִירָה הִיא לְשׁוֹן רִכָּה (מכילתא ופירש"י יתרו יט, ג. ועוד), בְּנִיגוּד לְדִיבּוּר שֶׁהוּא לְשׁוֹן קֶשֶׁה (מכות יא, א וברש"י שם).
עוֹד יֵשׁ לְהוֹסִיף בְּזֶה, שֶׁמְרִמָּה שֶׁהַלִּימּוּד וְהַהִשְׁפָּעָה עַל הַקְטָנִים, מוֹסִיפִים אוֹר וְזֹהָר גַּם אֶצֶל הַגְּדוּלִים, דִּישׁ לְלִמּוּד הִלְשׁוֹן "לְהַזְהִיר גְּדוּלִים עַל הַקְטָנִים", שֶׁהוּא אֶזְהָרַת הַגְּדוּלִים עַל־יְדֵי הַקְטָנִים, וְכִדְבָּרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל (תמורה טז, א): "בְּשָׂעָה שֶׁתִּלְמִיד הוֹלֵךְ אֶצֶל רַבּוֹ וְאוֹמֵר לוֹ לְמַדְנִי תוֹרָה, אִם מְלָמְדוֹ - מֵאִיר עֵינָי שְׁנֵיהֶם ה'".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך 12 עמ' 61)

לְהַזְהִיר גְּדוּלִים עַל הַקְטָנִים (רש"י כא, א)
הַתּוֹבוֹת "אֶל הַכֹּהֲנִים" בְּדִבּוּר־הַמַּתְחִיל נִרְאוֹת כְּמִיתְרוֹת לְכַאוֹרָה. וַיֵּשׁ לְבָאֵר, דְּהִנֵּה לְהֵלֵן נֹאמֵר וְיִדְבֹּר מִשֶּׁהָ אֶל אֶהֱרֹן וְאֶל בְּנֵי וְאֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְרש"י מְפָרֵשׁ "לְהַזְהִיר

בֵּית־דִּין עַל הַכֹּהֲנִים". וְלִפִּי זֶה קֶשֶׁה: לָמָּה אֵין לְפָרֶשׁ שֶׁ"וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם" קָאֵי עַל בֵּית־דִּין? אֲבָל כִּינּוּ שֶׁנֹּאמֵר "אֶל הַכֹּהֲנִים", מוֹבֵן שֶׁ"אֲלֵהֶם" מַתִּיחֶסֶת לָהֶם: הַכֹּהֲנִים הַגְּדוּלִים מְזַהְרִים לְשִׁמּוֹר עַל הַכֹּהֲנִים הַקְטָנִים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות, כרך כו, עמוד 158)

הַהוֹרָאָה מִשֶּׁם פְּרִשְׁתָּנוּ - אֲמַר - בְּעִבּוּדֵת ה': אֲמַר, תִּרְכָּבָה בְּאֲמִירַת דְּבָרֵי שְׂבַח וְלִימּוּד זְכוּת עַל כָּל יְהוּדֵי בְּאֶשֶׁר הוּא.
וְהֵרִי הַדְּבָרִים קִלְ־וּחוֹמֵר: אִם הַדְּבָרֵי בְּגִנוּתוֹ שֶׁל הַזֹּאֵל מְעוֹרֵר וּמְגַלֶּה אֶת הָרַע שֶׁבוֹ, שֶׁלֹּכֵן אֲמִירוֹ רְבוּתֵינוּ ז"ל (ערכין

טו) שֶׁלִּשְׁוֹן הָרַע "קִטִּיל תִּלְיָתָאִי" (הַמְסַפֵּר, הַשּׁוֹמֵעַ וְהָאֵדָם שֶׁעָלָיו מְדַבְּרִים) - עַל־אַחַת־כַּמָּה־וּכְמָה שֶׁהַדְּבָרֵי בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל הַזֹּאֵל מְגַלֶּה אֶת הַטּוֹב שֶׁבוֹ.

(ב) כִּי אִם־לְשִׁאוֹר הַקָּרִב אֵלָיו לֹאֵמוּ וּלְאָבִיו וּלְבָנוֹ וּלְבִתּוֹ וּלְאֶחָיו:
ב אֵלֶּהֶן לְקָרִיבָה דְּקָרִיב לָהּ לְאִמָּהּ וּלְאֶבְיָהּ
וּלְבָרָהּ וּלְבָרְתָּהּ וּלְאֶחָיו:

כז"י כִּי אִם־לְשִׁאוֹר • (ת"ס) אֵין "שִׁאוֹר" אֶלָּא אִשְׁתּוֹ.

ספורנו

כא (א) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אֲמַר אֶל הַכֹּהֲנִים. מִה שֶׁנֹּאמֵר לְמַעַלָּה לְהַבִּין "וּלְהוֹרוֹת" כָּל מִינֵי הַטְּמָאוֹת, וְלְהַבְדִּיל בֵּין הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה לְטִמְאָהּ, וּבֵין הָעוֹף הַטָּמֵא לְטָהוֹר - כִּי זֶה יֵאוֹת יוֹתֵר לְכַהֲנִים, כְּאֲמָרוֹ "וּלְהַבְדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ

וּבֵין הַחֹל, וּבֵין הַטָּמֵא וּבֵין הַטְּהוֹר, וּלְהוֹרוֹת" (לעיל י, יא).
וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם. שְׂצָרִיכִים הֵם לְזִהָרָה בְּלַעֲדֵי אֵלָה גַם מִטְּמָאֵת מִתּוֹחֵלּוֹל הָרַע, שֶׁהֵם מַעֲלּוֹת קֹדֶשׁ לְכַהֲנִים בְּלִבָּד.

לִנְפֹשׁ לֹא יִטְמָא בְּעִמּוּי. שׁוּם אֶחָד מִהַכֹּהֲנִים לֹא יִטְמָא לִנְפֹשׁ "בְּעִמּוּי", שֶׁהוּא כָּל מִת מִן הַהֶמוֹן שֶׁאֵינוֹ קָרוֹבוֹ אֶלָּא שֶׁהוּא מַעֲמוֹ בְּלִבָּד. תוֹרָה ב

(ג) וְלֹא־חָתוּ הַבְּתוּלָה הַקְּרוֹבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא־הִיְתָה לְאִישׁ לֵה יִטְמָא:

כ"ט - הקרובה • לרבות את הארוסה (ת"כ. יבמות ס). אשר לא-היתה לאיש • למשכב. לה יטמא • מצוה (ת"כ. יבמות

• (ז).

(ד) לֹא יִטְמָא בַּעַל בְּעַמּוֹ לְהַחֲלוֹ: ד לא יסתאב רבא בעמיה לאחליתה:

כ"ט - לא יטמא בעל בעמיו להחלו • (ת"כ) לא יטמא לאשתו פסולה, שהוא מחלל בה בעודה עמו. וכן פשוטו של מקרא: לא יטמא בעל בשארו, בעוד

(ה) לֹא־יִקְרְחוּ קִרְחָה בְּרֹאשָׁם וּפֹתָת וְקָנָם לֹא יִגְלְחוּ וּבְבִשְׂרָם לֹא יִשְׂרְטוּ שְׂרָטָת:

כ"ט - לא-יקרחו קרחה • (ת"כ) על מת. והלא אף ישראל הוזקרו על כך? אלא (קדושין לו. מכות כ) לפי שנאמר בישראל (דברים יד א): "בין עיניכם". יכול לא יהא חייב על כל הראש? תלמוד לומר: "בראשם". וילמדו ישראל מהפניהם בגזרה שוה: נאמר כאן "קרחה" ונאמר להלן בישראל "קרחה", מה כאן כל הראש, אף להלן כל הראש במשמע, כל מקום שיקרח בראש, ומה להלן על מת, אף כאן על מת. ופאת זקנם לא יגלחו • לפי שנאמר בישראל (לעיל יט): "ולא

(ו) קִדְשִׁים יִהְיוּ לֵאלֹהֵיהֶם וְלֹא יַחֲלֹו שָׁם אֱלֹהֵיהֶם כִּי אֶת־אֲשֵׁי יְהוָה לֶחֶם אֱלֹהֵיהֶם הֵם מְקַרְבִּים וְהִיוּ קִדְשׁ:

כ"ט - קדשים יהיו • (ת"כ) על-קרבתם יקדישום בית-דין בכך.

(ז) אִשָּׁה זָנָה וַחֲלָלָה לֹא יִקְחוּ וְאִשָּׁה גְרוּשָׁה מֵאִשָּׁה לֹא יִקְחוּ כִּי־קִדָּשׁ הוּא לֵאלֹהֵיוּ:

(ד) לֹא יִטְמָא בַּעַל בְּעַמּוֹ לְהַחֲלוֹ. והטעם שלא יטמא הכהן כי אם לקרוביו הוא, כי אמנם הכהן הוא "בעל בעמיו", להבין ולהורות, "כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו" (מלאכי ב ז). וראוי לאיש כזה לנהוג נשיאות, כי היכי דלשתמען מליה. ואין ראוי שיחלל הכהנתו אל מקדש וקדשיו כדי לכבד המתים

(ו) וְלֹא יַחֲלֹו שָׁם אֱלֹהֵיהֶם. ואף על פי שכל אלה לכבודו, אין לו רשות למחל על כבודו, כי אמנם הכהן בכבוד הכהנים הוא לכבוד האל יתברך, ובשימחלו על זה יחללו את שמו. תורה ז

(ז) כִּי קִדָּשׁ הוּא לֵאלֹהֵיוּ. כל ורע הכהנה שהוא 'בעל בעמיו', הוא

הבדלתי קרובים, באמרם ז"ל (סנהדרין מז מ) שהקבורה וההספד הם 'יקרי דשכבי'. אמנם לקרובים התיר להטמא, כי כבודם הוא כבודו. תורה ה (ה) לֹא יִקְרְחוּ. אף על פי שהתרתם להם הטמאה על מתייהם לכבודם, לא התרתם שיפליגו באבלות להרבות כבוד מתייהם על ידי קרחה ושריטה, באמרם ז"ל: מה להלן על מת, אף כאן

מכֹּהֵן גָּדוֹל, אוּ בַת גְּרוּשָׁה וְחִלּוּצָהּ מִכֹּהֵן הַדְּיוּט,
(קידושין עז) וְכֵן שְׁנֵתְחַלְלָהּ מִן הַפְּהִנָּה עַל־יְדֵי בִיאת אֶחָד
מִן הַפְּסוּלִים לִכְהֻנָּה.

כִּי־זֶה • שֶׁנִּבְעָלָה בְּעִילַת יִשְׂרָאֵל הָאָסוּר לָהּ, כְּגוֹן
חִיבֵי כְּרִתוֹת, אוּ נְתִין, אוּ מִמָּזֵר (יבמות סא) • חֲלָלָה •
שְׁנוּלָדָה מִן הַפְּסוּלִים שֶׁבְּפִהִנָּהּ, כְּגוֹן בַּת אֶלְמָנָה

ח וְהַתְּקַדְּשָׁנָה אַרְי יֵת קָרְבֵּן אֱלֹהֶיךָ הוּא מִקְרָב
קָדִישׁ יְהִי לְךָ אַרְי קָדִישׁ אֲנִי יְיָ מְקַדְּשֶׁכֶּן:

(ח) וְקִדְּשִׁתוּ כִּי־אֶת־לַחֵם אֱלֹהֶיךָ הוּא מִקְרָב קָדֵשׁ
יְהִי־לְךָ כִּי קָדֹשׁ אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשֶׁכֶּם:

נִהְגוּ בוֹ קִדְּשָׁה לַפֶּתַח רֹאשׁוֹן בְּכָל דְּבָר וּלְבָרָךְ רֹאשׁוֹן
בִּפְסַעְדָּה (צ"ח) •

כִּי־זֶה • עַל־כְּרָחוּ, שְׂאֵם לֹא רָצָה לְגַרֵּשׁ,
הִלָּקְהוּ וַיִּסְרְהוּ עַד שֶׁיִּגְרַשׁ (יבמות פח) • קָדֵשׁ יְהִי־לְךָ •

ט וּבַת אִישׁ כֹּהֵן כִּי תַחַל לְזִנוּת אֶת־אֲבִיהָ הִיא
אֲבוּהָ הִיא מִתְחַלָּה בְּנוֹרָא תַתּוּקָד:

(ט) וּבַת אִישׁ כֹּהֵן כִּי תַחַל לְזִנוּת אֶת־אֲבִיהָ הִיא
מִתְחַלָּלָה בְּאִשׁ תַּשְׁרֶף: ׀

מוֹדִים שֶׁלֹּא דָּבָר הַפְּתוּב בִּפְנִינָה • אֶת־אֲבִיהָ הִיא
מִתְחַלָּלָה • (סנהדרין נב) חֲלָלָה וּבִזְנוּתָה אֶת כְּבוֹדוֹ, שְׂאוּמֵרִים
עָלָיו: אָרוּר שֶׁזֶּה יֵלֵד, אָרוּר שֶׁזֶּה גִּדְּלָהּ!

כִּי־זֶה • כִּי תַחַל לְזִנוּת • כְּשֶׁתַּחַלֵּל עַל־יְדֵי זִנוּת,
שֶׁהִיָּתָה בָּהּ זִיקַת בַּעַל וְזִנוּתָהּ, אוּ מִן הָאָרוּסִין אוּ מִן
הַנְּשׂוּאִין. וְרַבּוֹתֵינוּ (סנהדרין נא) נִחַלְקוּ בְּדָבָר, וְהַפֵּל

י וְכִהְיֶנָּה דֹּאֲתֵרְבָּא מֵאַחֲוֵי דִי יִתְרִיק עַל
רִישָׁהּ מִשְׁחָא דְּרַבּוּתָא וְדִי קָרִיב יֵת קָרְבָּנָה
לְמִלְכָּשׁ יֵת לְבוּשָׁיָא יֵת רִישָׁהּ לֹא יִרְבִּי
פְּרוּעַ וּלְבוּשׁוּהִי לֹא יִכּוּעַ:

(י) וְהִפְּהֵן הַגָּדוֹל מֵאַחֲוֵי אֲשֶׁר־יוֹצֵק עַל־רֹאשׁוֹ שְׁמֵן
הַמִּשְׁחָה וּמִלֹּא אֶת־יָדָיו לְלָבֵשׁ אֶת־הַבְּגָדִים אֶת־
רֹאשׁוֹ לֹא יַפְרֹעַ וּבְגָדָיו לֹא יַפְרִם:

כִּי־זֶה • לֹא יַפְרֹעַ • (ת"כ) לֹא יִגְדֵּל פְּרַע עַל אֶבֶל, וְאִיזְהוּ גִדּוֹל פְּרַע? יוֹתֵר מִשְׁלֹשִׁים יוֹם.

יא וְעַל כָּל נִפְשֹׁת מֵתָא לֹא יִיעוֹל לְאַבוּהִי
וּלְאִמָּהּ לֹא יִסְתַּאֲב:

(יא) וְעַל כָּל־נִפְשֹׁת מֵת לֹא יִבֵּא לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא
יִטְמֵא:

לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא יִטְמֵא • (שם מוח. ת"כ) לֹא בֹא אֶלָּא
לְהִתִּיר לוֹ מֵת מִצְוָה.

כִּי־זֶה • וְעַל כָּל־נִפְשֹׁת מֵת • בְּאֵהֶל הַמֵּת. נִפְשֹׁת מֵת •
לְהִבִּיא רַבִּיעִית דָּם מִן הַמֵּת, שְׁמִטְמֵא בְּאֵהֶל.

יב וּמִן־הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא וְלֹא יַחַלֵּל אֶת מִקְדָּשׁ
אֱלֹהֵיוּ כִּי גֵזֶר שְׁמֹן מִשְׁחַת אֱלֹהֵיוּ עָלָיו אֲנִי יְהוָה:

(יב) וּמִן־הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא וְלֹא יַחַלֵּל אֶת מִקְדָּשׁ
אֱלֹהֵיוּ כִּי גֵזֶר שְׁמֹן מִשְׁחַת אֱלֹהֵיוּ עָלָיו אֲנִי יְהוָה:

וְלֹא יַחַלֵּל אֶת מִקְדָּשׁ • שְׂאִינוּ מִחַלֵּל בְּכָף אֶת
הַעֲבוּדָה, שֶׁהִתִּיר לוֹ הַפְּתוּב; הֵא פֶהֶן הַדְּיוּט שֶׁעָבַד
אוֹנָן, חֲלָל.

כִּי־זֶה • וּמִן־הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא • (ת"כ, נזיר לו) אִינוּ הוֹלֵךְ
אַחֵר הַמִּטָּה. וְעוֹד, מִכָּאן לְמַדּוּ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁפֶּהֶן גָּדוֹל
מִקְרָב אוֹנָן. וְכֵן מִשְׁמַעוֹ: אֵף אִם מֵתוּ אָבִיו וְאִמּוֹ,
אִינוּ צָרִיךְ לְצִאת מִן הַמִּקְדָּשׁ אֶלָּא עוֹבֵד עֲבוּדָה.

יג וְהוּא אִשָּׁה בְּכַתוּלָּיָה יִקַּח:

(יג) וְהוּא אִשָּׁה בְּכַתוּלָּיָה יִקַּח:

שְׂהוּא מִחֻשִּׁיב יוֹתֵר כְּבוֹד הַמֵּת מִכְּבוֹד
הַמִּקְדָּשׁ וְהַקָּדֵשׁ שְׁנֵתְנָה לוֹ. תוֹרָה יג

(יב) וּמִן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא. בְּשִׁבִּיל
הַמֵּת. וְלֹא יַחַלֵּל אֶת מִקְדָּשׁ אֱלֹהֵיוּ. שְׂנִיָּרָא

מִקְדָּשׁ לֹא־לֵהוּי, וְאִם יִשָּׂא אֶת אֵלָה
הַנָּשִׁים יַחַלֵּל אֶת כְּבוֹדוֹ וְיִרְעוּ, שֶׁלֹּא
יִקְרָה רֹאשִׁי לְאוֹתָהּ הַקָּדֵשׁ. תוֹרָה ח

(יד) אֶלְמִנָּה וְגִרְשָׁה וְחִלָּה וְזֵה אֶת־אֵלֶּה לֹא יִקָּח
בִּי אִם־תּוֹלָה מַעֲמִי וְקָח אִשָּׁה:
כש"י • וְחִלָּה • שְׁנוּלָדָה מִפְּסוּלֵי כְּהֻנָּה.

(טו) וְלֹא־יִחַלֵּל זֶרְעוֹ בְּעַמּוֹ בִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשׁוֹ: ׀
כש"י • וְלֹא־יִחַלֵּל זֶרְעוֹ • הָא אִם נָשָׂא אַחַת מִן הַפְּסוּלוֹת, זֶרְעוֹ הֵימְנָה חָלָל מִדִּין קִרְשֶׁת כְּהֻנָּה.

♦ יום שני ט"ו אייר ♦

(טז) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:
טז ומליל יי עם משה למימר:

(יז) דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר אִישׁ מִזֶּרְעֲךָ לְדֹרֹתֶם אֲשֶׁר
יְהִיָּה בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרָב לְהַקְרִיב לַחֵם אֱלֹהֵיוֹ:
כש"י • לַחֵם אֱלֹהֵיו • מֵאֵכֶל אֱלֹהֵיו; כָּל סַעֲדָה קְרוּיָה "לַחֵם", כִּמּוֹ (דניאל ה א): "עֲבַד לַחֵם רַב".

(יח) כִּי כָל־אִישׁ אֲשֶׁר־בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרָב אִישׁ עוֹר
אוֹ פֶּסֶחַ אוֹ חֶרֶם אוֹ שְׂרוּעַ:
יח ארי כל גבר די בה מומא לא יקרב גבר
עויר או חגיר או חרים או שריע:

כש"י • כִּי כָל־אִישׁ אֲשֶׁר־בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרָב • אֵינוֹ
דִּין שִׁיקְרָב, כִּמּוֹ (מלאכי א ח): "הִקְרִיבֵהוּ נָא לִפְחָתְךָ".
חֶרֶם • (בכורות מד) שְׁחָטְמוֹ שְׂקוּעַ בֵּין שְׁתֵּי הָעֵינַיִם,

(יט) אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר־יְהִיָּה בּוֹ שֹׁבֵר רִגֵּל אוֹ שֹׁבֵר יָד:
יט או גבר די יהי בה תבר רגלא או תבר
ידא:

(כ) אוֹ־גֵבֶן אוֹ־דָק אוֹ תִּבְלָל בְּעֵינָיו אוֹ גָּרַב אוֹ יִלְפֹת
אוֹ מְרוֹחַ אֲשָׁד:
כ או גבין או דקא או חליז בעיניה או גרבין
או חזון או מרס פחדין:

כש"י • אוֹ־גֵבֶן • שווריצליו"ש בלע"ז, שְׁגָבִינִי עֵינָיו
שְׁעָרֵן אַרְף וְשׁוֹכֵב. אוֹ־דָק • (בכורות ט) שֵׁישׁ לוֹ בְּעֵינָיו
דָּק שְׁקוּרִין טיל"א, כִּמּוֹ (ישעיה ז): "הַנּוֹטָה כְּדָק". אוֹ
תִּבְלָל • דָּבָר הַמְּבַלְבֵּל אֶת הָעֵין, כְּגוֹן: חוֹט לְבָן
הַנּוֹמֵשׁ מִן הַלְבָּן וּפּוֹסֵק בְּסִירָא, שֶׁהוּא עֵגֶל הַמִּקֵּיף
אֶת הַשְּׁחֹר, שְׁקוּרָאִים פּרוּנִיל"א, וְהַחוֹט הַזֶּה פּוֹסֵק

(יח) כִּי כָל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוֹם לֹא
יִקְרָב. "לַעֲמֹד לְשֶׁרֶת בְּשֵׁם ה'", כְּעִנְיָן
"כִּי אֵין לְבָא אֶל שַׁעַר הַמִּלָּךְ בְּלָבוּשׁ
שָׁק" (אסתר ד, ב).
אִישׁ עוֹר. וְהֵם הַמוּמִים אֲשֶׁר בְּתוֹלָדָה
מִחֲסָרוֹן הַחֹמֶר אוֹ הַכֹּחַ
הַמַּצִּיר. תורה יט
(יט) שֹׁבֵר רִגֵּל. וְהֵם מוּמִים קוֹרִים
מִסְבוֹת מַחוּץ לַגּוֹף. תורה כ
(כ) אוֹ גֵבֶן. וְהֵם מוּמִים בָּאִים מִמִּקְרָה
בְּלָחוֹת הַגּוֹף וְהַפְּסָדָם. תורה כא

"גֵּרֵב"; כִּף מִפְּרֶשׁ ב'בְּכוֹרוֹת' (מ"ד). מְרוֹחַ אֶשְׁףּ •
לְפִי הַתִּרְגוּם: "מֶרֶס פְּחָדִין" שֶׁפְּחָדִיו מִרְסִין,
שֶׁבִיצִים שְׁלוֹ כְּתוּתִין. "פְּחָדִין" כְּמוֹ (אִיִּב מ): "גִּידִי
פְּחָדִיו יִשְׁרְגוּ".

וְהוֹלֶכֶת עַד יוֹם הַמִּיתָה, וְהוּא לַח מִבְּחוּץ וְיָבֵשׁ
מִבְּפָנִים; וּבְמָקוֹם אַחֵר קוֹרֵא לְגֵרֵב "שְׁחִין", הַלַּח
מִבְּחוּץ וְיָבֵשׁ מִבְּפָנִים, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כח): "וּבְגֵרֵב
וּבְחָרֶס" – כְּשֶׁסָּמוּךְ גֵּרֵב אֶצֶל חָרֶס, קוֹרֵא לְיִלְפֹת
וְכִשְׁהוּא סָמוּךְ אֶצֶל יִלְפֹת, קוֹרֵא לְחָרֶס
וְגֵרֵב".

כא כָּל גֵּרֵב דִּי בֵּה מוֹמָא מְזַרְעָא דְאַהֲרֹן
פְּהִנָּא לֹא יִקְרֵב לְקַרְבָּא יְתָא קְרַבְנָא דִּי
מוֹמָא בֵּה יְתָא קְרַבְנָא אֱלֹהִה לֹא יִקְרֵב
לְקַרְבָּא:

(כא) כָּל-אִישׁ אֲשֶׁר-בּוֹ מוֹם מִזֶּרַע אַהֲרֹן הַכֹּהֵן לֹא
יֵגֵשׁ לְהִקְרִיב אֶת-אִשֵּׁי יְהוָה מוֹם בּוֹ אֵת לֶחֶם
אֱלֹהֵיו לֹא יֵגֵשׁ לְהִקְרִיב:

עֶבֶר מוֹמוֹ – כְּשֶׁר. לֶחֶם אֱלֹהֵיו • כָּל מֵאֵכֶל קְרוֹי
"לֶחֶם".

כז"י • כָּל-אִישׁ אֲשֶׁר-בּוֹ מוֹם • (ת"כ) לְרַבּוֹת שָׁאָר
מוֹמִין. מוֹם בּוֹ • בְּעוֹד מוֹמוֹ בּוֹ – פָּסוּל; הֵא אִם

כב קְרַבְנָא אֱלֹהִה מְקַדֵּשׁ קוּדְשִׁיא וּמִן
קוּדְשִׁיא יִיכּוּל:

(כב) לֶחֶם אֱלֹהֵיו מְקַדְּשֵׁי הַקִּדְּשִׁים וּמִן-הַקִּדְּשִׁים
יֵאָכֵל:

יאכֵל בַּעַל מוֹם, שֶׁמִּצִּינוּ שֶׁהִתְרוּ לָזֶר, שֶׁאֵכֶל מֹשֶׁה
בְּשֶׁר הַמְּלוֹאִים, אֲכָל בְּחֻזָּה וְשׁוֹק שֶׁל קִדְּשִׁים קְלִים
לֹא יֵאָכֵל, שֶׁלֹּא מִצִּינוּ זֶר חוֹלֵק בְּהֵן, לְכַף נֶאֱמָרוּ
קִדְּשִׁים קְלִים. כִּף מִפְּרֶשׁ ב'זְבָחִים'.

כז"י • מְקַדְּשֵׁי הַקִּדְּשִׁים • אֵלּוּ קִדְּשֵׁי הַקִּדְּשִׁים. וּמִן
הַקִּדְּשִׁים יֵאָכֵל • אֵלּוּ קִדְּשִׁים קְלִים. וְאִם נֶאֱמָרוּ
קִדְּשֵׁי הַקִּדְּשִׁים, לְמָה נֶאֱמָרוּ קִדְּשִׁים קְלִים? (ת"כ. זבחים
קא) אִם לֹא נֶאֱמָרוּ, הֵייתִי אוֹמֵר: בְּקִדְּשֵׁי הַקִּדְּשִׁים

כג בְּרִם לְפָרֻכָּתָא לֹא יִיעוֹל וּלְמִדְבָּחָא לֹא
יִקְרֵב אֲרִי מוֹמָא בֵּה וְלֹא יַחַל יְתָא מְקַדְּשֵׁי
אֲרִי אָנָּא יִי מְקַדְּשֵׁהוּן:

(כג) אַךְ אֶל-הַפְּרֻכָּת לֹא יָבֹא וְאֶל-הַמִּזְבֵּחַ לֹא יֵגֵשׁ
בִּי-מוֹם בּוֹ וְלֹא יַחַל אֶת-מְקַדְּשֵׁי כִּי אֲנִי יְהוָה
מְקַדְּשָׁם:

להִכְתֵּב, וּמִפְּרֶשׁ ב'תּוֹרַת כְּהֻנִּים'. וְלֹא יַחַל
אֶת-מְקַדְּשֵׁי • שֶׁאִם עֶבֶד, עֲבוּדָתוֹ מַחֲלֵל לְהַפְסֵל.

כז"י • אַךְ אֶל-הַפְּרֻכָּת • לַהֲזוֹת שְׁבַע הַזֹּאוֹת שֶׁעַל
הַפְּרֻכָּת. וְאֵל הַמִּזְבֵּחַ • תְּחִיצוֹן; וְשִׁנְיָהם הֶעֱרָכוּ

כד וּמִלִּיל מֹשֶׁה עִם אַהֲרֹן וְעִם בְּנוֹהֵי וְעִם
כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(כד) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-בָּנָיו וְאֶל-כָּל-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל: פ

כז"י • וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה • הַמִּצְוָה הַזֹּאת. אֶל-אַהֲרֹן וְגו' וְאֶל-כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • לְהַזְהִיר בֵּית-דִּין עַל הַכֹּהֲנִים

• (ת"כ)

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוּדֶשׁ ~ (נְקוּסִי שִׁיחוֹת כֹּדֶךְ 12 עַמ' 64)

שְׁצָרִיכָה לְהִיּוֹת בְּכָל מָקוֹם (גם בְּחוּץ לְאֶרֶץ) וּבְכָל זְמַן (גם
כְּשֶׁאִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קִיָּם), וְאִין כָּאן זְרִיזוֹת הַבָּאָה מֵעֲבוּדַת
הַכֹּהֵן - וְלָכֵן יֵשׁ צִדָּק לְזִרְזוֹם.

לְהַזְהִיר בֵּית-דִּין עַל הַכֹּהֲנִים (רש"י כא, כד) יֵשׁ לְשֵׁאל, הֲרִי
"כֹּהֲנִים זְרִיזִין הֵן". וְיֵשׁ לְבַאֵר, שֶׁרַק כְּשֶׁעֲסוּקִים בְּעֲבוּדַת
הַכֹּהֵן זְרִיזִים הֵם, כִּי יֵרָאֵת עֲבוּדַת הַקִּדְּשׁ עֲלֵיהֶם. אַךְ
פָּסוּקֵנוּ מְדַבֵּר בְּזִהְרִירוֹת מִטְּמֵאָה וְאֶסוּרֵי תַתּוֹן, זִהְרִירוֹת

א וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:

כב (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

(ב) דָּבַר אֶל־אֶהֱרֹן וְאֶל־בָּנָיו וַיִּנְזְרוּ מִקִּדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִחַלְלוּ אֶת־שֵׁם קִדְשֵׁי אֲשֶׁר הֵם מִקִּדְשֵׁים לִי אֲנִי יְהוָה:

כ"ט - וַיִּנְזְרוּ • אין 'נזירה' אלא פרישה; וכן הוא אומר (יחזקאל יד ז): "וַיִּנְזְרוּ מֵאַחֲרַי"; (ישעיה א ד): "נזרו אחר", יפרשו מן הקדשים בימי טמאתן. דבר אחר:

(ג) אָמַר אֱלֹהִים לְדֹתֵיכֶם כָּל־אִישׁ מִכָּל־זֶרְעֶכֶם אֲלֵהֶם קִדְשִׁים אֲשֶׁר יִקְדִּישׁוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לַיהוָה וְטִמְאַתּוּ עָלָיו וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִלִּפְנֵי אֲנִי יְהוָה:

כ"ט - כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־יִקְרַב • אין 'קריבה' זו אלא אכילה. וכן מצינו שנאמרה אזהרת אכילת קדשים בטמאה בלשון 'נגיעה': "בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא־תִגַּע" (לעיל יב ד) - אזהרה לאוכל; וקמדיה רבותינו מ'נזרה שנה' (ובחים מח). ואי אפשר לומר שחייב על הנגיעה, שהרי נאמר פרת על האכילה ב"צו את אהרן", שתי פרות זו אצל זו, ואם על הנגיעה חייב, לא הצריך לחיבו על האכילה; וכן נדרש ב'תורת כהנים': וכי יש נוגע חייב אס-פן, מה תלמוד לומר "יקרב"? משיכשר להקרב, שאין חייבין עליו משום טמאה אלא-אם-פן

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנ"א ב ענ" 852)
ומצד גדל מעלת הגוף, שבו בחר הקב"ה, עקר השכר הוא בתחית המתים, נשמה בגוף. ויש לומר, שפעלה זו מדגשת בענש פרת: גם כאשר "ונכרתה הנפש" - אין זה שיה לגוף.

(ד) אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אֶהְיֶה וְהוּא צְרוּעַ אוֹ זֶב בִּקְדָשִׁים לֹא יֹאכֵל עַד אֲשֶׁר יִטְהַר וְהִנֵּגַע בְּכָל־טִמְאַ־נֶפֶשׁ אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר־תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַּת־זֶרַע: כ"ט - בְּכָל־טִמְאַ־נֶפֶשׁ • במי שנטמא במת.

(ה) אוֹ־אִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל־שֶׁרֶץ אֲשֶׁר יִטְמָא־לּוֹ אוֹ בְּאֶדָם אֲשֶׁר יִטְמָא־לּוֹ לְכָל טִמְאַתּוֹ:

כב וַיִּנְזְרוּ מִקִּדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל. שלא יחשבו שלגדל מעלתם יהיו קדשי העם כחלין אצלם, כענגין

מקדשים ל. ולא יחללו את שם אותו הקדוש שישאל מלך ישראל, שיקראו עליו שם קדוש. תורה ג

מנדה לתלמיד אינו מנדה לרב' (מועד קטן טז, א). ולא יחללו את שם קדשי אשר הם

מנדה לתלמיד אינו מנדה לרב' (מועד קטן טז, א). ולא יחללו את שם קדשי אשר הם

כ"י: «בְּכָל־שָׁרֵץ אֲשֶׁר יִטְמָא לוֹ • בְּשֹׁעוֹר הָרְאוּי לְטִמָּא, בְּכַעֲדָשָׁה (ח"כ) • אוּ בְּאֲדָם • בְּמֵת • אֲשֶׁר יִטְמָא־לוֹ • בְּשֹׁעוֹר לְטִמָּא, וְזֶהוּ כְּזִית • לְכָל לְרִבּוֹת נוֹגֵעַ בְּזָב וְזָכָה, נָדָה וְיִוְלָדָת • טִמְאָתוֹ •

(ו) נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגְעַבּוּ וְטִמְאָה עַד־הָעֶרֶב וְלֹא יֹאכַל מִן־הַקְּדָשִׁים כִּי אִם־רִחֵץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם:

כ"י: «נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגְעַבּוּ • בְּאֶחָד מִן הַטִּמְאִים הֵלֵלוּ •

(ז) וּבֹא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהַר וְאַחֲרָיִם יֹאכַל מִן־הַקְּדָשִׁים כִּי לַחֲמוֹ הוּא:

כ"י: «וְאַחֲרָיִם יֹאכַל מִן־הַקְּדָשִׁים • (יבמות ער) נִדְרָשׁ ב'יבמות', בְּתַרוּמָה, שֶׁמֶתֶר לֹא־כִלָּה בְּהָעֶרֶב הַשֶּׁמֶשׁ • מִן הַקְּדָשִׁים • וְלֹא כָּל הַקְּדָשִׁים •

(ח) נִבְלָה וְטִרְפָּה לֹא יֹאכַל לְטִמְאָה־בָּהּ אֲנִי יְהוָה: ח נִבְלָה וְטִרְפָּה לֹא יִכּוֹל לְאַסְתָּאבָּה בָּהּ אֲנִי יְיָ:

כ"י: «נִבְלָה וְטִרְפָּה לֹא יֹאכַל לְטִמְאָה־בָּהּ • לַעֲנֵן הַטִּמְאָה הַזֶּהִיר כָּאֵן, שָׁאֵם אָכַל נִבְלָת עוֹף טָהוֹר שָׁאִין לָהּ טִמְאָת מִגֵּעַ וּמִשָּׂא, אֲלֹא טִמְאָת אֲכִילָה

(ט) וְשִׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרְתִּי וְלֹא־יִשְׂאוּ עָלֶיךָ חֹטֵא וּמָתוֹ בּוֹ כִּי יַחֲלָלְהוּ אֲנִי יְהוָה מִקְדָּשָׁם:

כ"י: «וְשִׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרְתִּי • מִלְּאָכַל תְּרוּמָה בְּטִמְאָת הַגּוֹף • וּמָתוֹ בּוֹ • (סנהדרין פג) לְמַדְנִי, שֶׁהִיא מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם •

(י) וְכִלְיֹת לֹא־יֹאכַל קֹדֶשׁ תּוֹשֵׁב כֶּהֵן וְשָׂכִיר לֹא־יֹאכַל קֹדֶשׁ:

כ"י: «לֹא־יֹאכַל קֹדֶשׁ • (סנהדרין פג) בְּתַרוּמָה הַכְּתוּב מְדַבֵּר, שֶׁכָּל הָעֲנָן דָּבַר בָּהּ • תּוֹשֵׁב כֶּהֵן וְשָׂכִיר • תּוֹשֵׁבוֹ שֶׁל כֶּהֵן וְשָׂכִירוֹ, לְפִיכֹךְ "תּוֹשֵׁב" זֶה נִקְוֶה פֶּתַח, לְפִי שֶׁהוּא דְּבוּק • וְאִיזְהוּ "תּוֹשֵׁב"? זֶה נִרְצָע,

(יא) וְכֶהֵן כִּי־יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיָן בְּסֻפּוֹ הוּא יֹאכַל בּוֹ וְיִלְדֵי בֵיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְּלַחֲמוֹ:

כ"י: «וְכֶהֵן כִּי־יִקְנֶה נֶפֶשׁ • עֶבֶד כְּנַעֲנִי שֶׁקִּנְיָ לְגוּפוֹ • וְיִלְדֵי בֵיתוֹ • אֵלּוּ בְּנֵי הַשְּׁפָחוֹת • וְאַשֶּׁת כֶּהֵן אוֹכֶלֶת

ישראל, וְרֹאיוּ שְׂוַעֲנָשׁוּ הַכְּהֻנִּים עַל חִלּוּמָם • תורה י

לה. תורה ח
(ט) אֲנִי ה' מְקַדְּשֶׁכֶּם • אֲנִי קֹדֶשְׁתִּי אוֹתָם הַקְּדָשִׁים מִכִּיּוֹן שֶׁהִקְדִּישׁוּם

(ז) כִּי לַחֲמוֹ הוּא • וְלֹא יִצְטָרֵף לְהִמָּתִין בְּכַפְּרָתוֹ קֹדֶם שֶׁיֹּאכַל לַחֲמוֹ, כְּאֶמְרָם: הָעֶרֶב שְׂמֹשׁוֹ, אוֹכֵל בְּתַרוּמָה (פסחים)

איך הברכה מתייחד להנות מקדשי שמים

וַיֵּשׁ לְבָאָר זֶה עַל־פִּי הַדִּין שֶׁעָבַד שֶׁל כֹּהֵן, כִּינן שְׁהוּא "קִנְיָן כֶּסֶף" הִרִי "הוּא יֹאכֵל בּוֹ" – דְּמִתֵּר לוֹ לֹאֲכֹל בְּתִרּוּמָה וּבְקִדְּשִׁים. דְּנִרְאָה לּוֹמֵר, שֶׁעַל־יְדֵי הַבְּרָכָה לִ"אַלְקִינוּ מִלֵּךְ הַעוֹלָם" – מִכִּיר הָאֲדָם בְּכֶף שֶׁהוּא עָבַד שֶׁל הַקֶּבֶ"ה, וְאִזִּי מִתֵּר לוֹ לִהְיוֹת מִקִּדְּשֵׁי שָׁמַיִם, עַל־דֶּרֶךְ שֶׁעָבַד שֶׁל כֹּהֵן רִשְׁאֵי לֹאֲכֹל בְּתִרּוּמָה.

וְכִלְנוּ כִּי־יִקְנֶה לְפָשׁ קִנְיָן כֶּסֶף הוּא יֹאכֵל בּוֹ (כב, יא)
אֵיתָא בְּגִמְרָא (ברכות לה, א): "כָּל הַנֶּהֱנֶה מֵעוֹלָם הִזָּה בְּלֹא בְרָכָה כְּאִילוּ מַעַל בְּקִדְּשֵׁי שָׁמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר לֵה' הָאָרֶץ וּמִלֹּאָה".
וְצָרִיךְ בִּיאֹר, הֵיאֵף תּוֹעִיל הַבְּרָכָה לְהַפְקִיעוּ מִהַמְעִילָה בְּקִדְּשֵׁי שָׁמַיִם; וְכִי בְכֶף שֶׁמְבָרֵךְ הוּא מַפְקִיעַ אֶת הַקְדוּשָׁה מִהַדְּבַר שֶׁנֶּהֱנֶה הִימָנוּ?

יב וּבִתְכֵּהֶן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר הוּא בְּתִרּוּמָה
הַקִּדְּשִׁים לֹא תֹאכֵל:
כִּי וּבִתְכֵּהֶן אֲרִי תִהְיֶה לְגִבֵּר חִלּוּנִי הִיא
בְּאַפְרָשׁוֹת קוֹדֶשִׁיא לֹא תִיכּוֹל:

כִּי־יֹאכֵל לְאִישׁ זָר • לִלּוֹי וְיִשְׂרָאֵל.
(יב) וּבִתְכֵּהֶן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר הוּא בְּתִרּוּמָה
הַקִּדְּשִׁים לֹא תֹאכֵל:

יג וּבִתְכֵּהֶן אֲרִי תִהְיֶה לְגִבֵּר חִלּוּנִי הִיא
בְּאַפְרָשׁוֹת קוֹדֶשִׁיא לֹא תִיכּוֹל:
יג וּבִתְכֵּהֶן אֲרִי תִהְיֶה לְגִבֵּר חִלּוּנִי הִיא
בְּאַפְרָשׁוֹת קוֹדֶשִׁיא לֹא תִיכּוֹל:

כִּי־יֹאכֵל לְאִישׁ זָר • לִלּוֹי וְיִשְׂרָאֵל.
(יג) וּבִתְכֵּהֶן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר הוּא בְּתִרּוּמָה
הַקִּדְּשִׁים לֹא תֹאכֵל:

יד וּבִתְכֵּהֶן אֲרִי תִהְיֶה לְגִבֵּר חִלּוּנִי הִיא
בְּאַפְרָשׁוֹת קוֹדֶשִׁיא לֹא תִיכּוֹל:
יד וּבִתְכֵּהֶן אֲרִי תִהְיֶה לְגִבֵּר חִלּוּנִי הִיא
בְּאַפְרָשׁוֹת קוֹדֶשִׁיא לֹא תִיכּוֹל:

כִּי־יֹאכֵל לְאִישׁ זָר • לִלּוֹי וְיִשְׂרָאֵל.
(יד) וּבִתְכֵּהֶן אֲרִי תִהְיֶה לְגִבֵּר חִלּוּנִי הִיא
בְּאַפְרָשׁוֹת קוֹדֶשִׁיא לֹא תִיכּוֹל:

טו וּבִתְכֵּהֶן אֲרִי תִהְיֶה לְגִבֵּר חִלּוּנִי הִיא
בְּאַפְרָשׁוֹת קוֹדֶשִׁיא לֹא תִיכּוֹל:
טו וּבִתְכֵּהֶן אֲרִי תִהְיֶה לְגִבֵּר חִלּוּנִי הִיא
בְּאַפְרָשׁוֹת קוֹדֶשִׁיא לֹא תִיכּוֹל:

כִּי־יֹאכֵל לְאִישׁ זָר • לִלּוֹי וְיִשְׂרָאֵל.
(טו) וּבִתְכֵּהֶן אֲרִי תִהְיֶה לְגִבֵּר חִלּוּנִי הִיא
בְּאַפְרָשׁוֹת קוֹדֶשִׁיא לֹא תִיכּוֹל:

טז וּבִתְכֵּהֶן אֲרִי תִהְיֶה לְגִבֵּר חִלּוּנִי הִיא
בְּאַפְרָשׁוֹת קוֹדֶשִׁיא לֹא תִיכּוֹל:
טז וּבִתְכֵּהֶן אֲרִי תִהְיֶה לְגִבֵּר חִלּוּנִי הִיא
בְּאַפְרָשׁוֹת קוֹדֶשִׁיא לֹא תִיכּוֹל:

כִּי־יֹאכֵל לְאִישׁ זָר • לִלּוֹי וְיִשְׂרָאֵל.
(טז) וּבִתְכֵּהֶן אֲרִי תִהְיֶה לְגִבֵּר חִלּוּנִי הִיא
בְּאַפְרָשׁוֹת קוֹדֶשִׁיא לֹא תִיכּוֹל:

טז וּבִתְכֵּהֶן אֲרִי תִהְיֶה לְגִבֵּר חִלּוּנִי הִיא
בְּאַפְרָשׁוֹת קוֹדֶשִׁיא לֹא תִיכּוֹל:
טז וּבִתְכֵּהֶן אֲרִי תִהְיֶה לְגִבֵּר חִלּוּנִי הִיא
בְּאַפְרָשׁוֹת קוֹדֶשִׁיא לֹא תִיכּוֹל:

כִּי־יֹאכֵל לְאִישׁ זָר • לִלּוֹי וְיִשְׂרָאֵל.
(טז) וּבִתְכֵּהֶן אֲרִי תִהְיֶה לְגִבֵּר חִלּוּנִי הִיא
בְּאַפְרָשׁוֹת קוֹדֶשִׁיא לֹא תִיכּוֹל:

טז וּבִתְכֵּהֶן אֲרִי תִהְיֶה לְגִבֵּר חִלּוּנִי הִיא
בְּאַפְרָשׁוֹת קוֹדֶשִׁיא לֹא תִיכּוֹל:
טז וּבִתְכֵּהֶן אֲרִי תִהְיֶה לְגִבֵּר חִלּוּנִי הִיא
בְּאַפְרָשׁוֹת קוֹדֶשִׁיא לֹא תִיכּוֹל:

כִּי־יֹאכֵל לְאִישׁ זָר • לִלּוֹי וְיִשְׂרָאֵל.
(טז) וּבִתְכֵּהֶן אֲרִי תִהְיֶה לְגִבֵּר חִלּוּנִי הִיא
בְּאַפְרָשׁוֹת קוֹדֶשִׁיא לֹא תִיכּוֹל:

טז וּבִתְכֵּהֶן אֲרִי תִהְיֶה לְגִבֵּר חִלּוּנִי הִיא
בְּאַפְרָשׁוֹת קוֹדֶשִׁיא לֹא תִיכּוֹל:
טז וּבִתְכֵּהֶן אֲרִי תִהְיֶה לְגִבֵּר חִלּוּנִי הִיא
בְּאַפְרָשׁוֹת קוֹדֶשִׁיא לֹא תִיכּוֹל:

כִּי־יֹאכֵל לְאִישׁ זָר • לִלּוֹי וְיִשְׂרָאֵל.
(טז) וּבִתְכֵּהֶן אֲרִי תִהְיֶה לְגִבֵּר חִלּוּנִי הִיא
בְּאַפְרָשׁוֹת קוֹדֶשִׁיא לֹא תִיכּוֹל:

את הדבר, אני ה' מקדשו, ואין לאל ידם להפקיע את קדשתו. תורה יז

ממנו, ולא נאמר 'הפה שאסר הוא הפה שהתיר'. והטעם בזה הוא, כי אני ה' מקדשם. שבינו שהקדישו

(טז) והשיאו אותם עון אשמה באכלם את קדשיהם כי אני יהוה מקדשם: הם עצמם כשהקדישו להקדש, עשו שיהיו אשמים בשיהיו מועלים בו ליהנות

לד (ו): "וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בְּגִי" - הוּא קָבַר אֶת עֲצָמוֹ, כִּן
נִדְרָשׁ בְּסִפְרֵי.

מְשַׁלֵּשׁ "אֶת" שְׁהִיָּה רַבִּי יִשְׁמַעֵאל דּוֹרֵשׁ בְּתוֹרָה, שְׁמִדְבָּרִים בְּאֶדֶם עֲצָמוֹ. וְכֵן (במדבר ו י'): "בְּיוֹם מְלֹאֵת יְמֵי נִזְרוֹ יָבִיא אֹתוֹ", הוּא יָבִיא אֶת עֲצָמוֹ; וְכֵן (דברים

♦ יום שלישי ט"ז אייר ♦

יז ומליל יז עם משה למימר:

(יז) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

יח מלל עם אהרן ועם בנוהי ועם כל בני ישראל ותימר להון גבר גבר מבית ישראל ומן גיורא בישראל די יקרב קרבה לכל נדריהון ולכל נדבתהון די יקרבון קדם יי לעלתא:

(יח) דִּבֹּר אֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-בָּנָיו וְאֶל כָּל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן-הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִקְרִיב קִרְבָּנוֹ לְכָל-נִדְרֵיהֶם וּלְכָל-נִדְבוֹתָם אֲשֶׁר-יִקְרִיבוּ לַיהוָה לַעֲלֹתָ:

כט"א נְדַרְיָהֶם • (חולין ב) תְּרִי עָלֶי. נְדָבוֹתָם • תְּרִי זו.

יט לרעוא לכוון שלים דכנרא בתורי באמריא ובעזיא:

(יט) לְרַעְיֹנְכֶם תָּמִים זָכָר בִּפְקָר בִּפְשָׁעִים וּבְעֵצִים:

אבל בעולת העוף אין צריך תמות וזכרות ואינו נפסל במום, אלא בחסרון אבר.

כט"א לְרַעְיֹנְכֶם • הֵבִיאוּ דָבָר הָרָאוּי לְרֵצוֹת אֲתָנֶכֶם לִפְנֵי, שִׁיחָא לָכֶם לְרֵצוֹן, אִפְיִישְׁמַנ"ט בְּלַע"ז; וְאֵיזָהוּ הָרָאוּי לְרֵצוֹן? תָּמִים זָכָר בִּפְקָר בִּפְשָׁעִים וּבְעֵצִים •

כ כל די בה מומא לא תקרבון ארי לא לרעוא יהי לכוון:

(כ) כָּל אֲשֶׁר-בּוֹ מוֹם לֹא תִקְרִיבוּ בִּי-לֹא לְרֵצוֹן יְהוָה לָכֶם:

כא וגבר ארי יקרב נכסת קודשאי קדם יי לפרשא נדרא או לנדבתא בתורי או בענא שלים יהי לרעוא כל מומא לא יהי בה:

(כא) וְאִישׁ בִּי-יִקְרִיב וּבַח-שְׁלָמִים לַיהוָה לִפְלֹא-נֶדֶר או לְנִדְבָה בִּפְקָר או בְּצֵאן תָּמִים יְהוָה לְרֵצוֹן כָּל-מוֹם לֹא יְהוּדֵי-בּוֹ:

כט"א לִפְלֹא-נֶדֶר • להפריש בדבורו.

ספורנו

(כא) וְאִישׁ בִּי יִקְרִיב וּבַח שְׁלָמִים לַה'. בָּאֵר, שֶׁאֵף עַל פִּי שְׁהֵם קִדְּשִׁים קָלִים, וּבָהֶם לֹא יִתְחַיֵּב וּזְכוּת, כְּמוֹ שֶׁבָּאֵר לְמַעְלָה בְּאֶמְרוֹ "אִם זָכָר אִם נִקְבָּה" (ג, א), מִכָּל מְקוֹם יִתְחַיֵּב בָּהֶם הַתְּמוּת, וּבָאֵר הַשֵּׁעַם בְּזוֹה בְּאֶמְרוֹ "לֹא תִקְרִיבוּ אֵלָה לַה'", שֶׁאֵין רָאוּי לְהִקְרִיב בְּעַל מוֹם לֹאֵל יִתְבָּרָךְ. וְהוֹסִיף טַעַם שֶׁנִּי בְּאֶמְרוֹ "וְאֵשָׁה לֹא תִתְּנוּ מִהֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לַה'", אִם אוֹלֵי נָפֶל בּוֹ מוֹם אַחֵר שֶׁהִקְדִּישׁוּהוּ הַבְּעָלִים, לֹא יִגְעֲלוּ הָאֻמּוּרִים לְמוֹנָבָה, כִּי אֵין רָאוּי שִׁיִּהְיֶה בִּקְרָבָן מוֹם הַנִּמְאָס לִפְנֵי. תוֹרָה כב

לָכֶם, וְלֹא לְבִדּוּק הַבֵּית. תָּמִים זָכָר. שִׁיִּהְיֶה תָּמִים, כִּי אִמְנָם "הַצּוּר תָּמִים פְּעֻלּוֹ", וְתָמִים יִרְצָה. וְזוֹה בָּאֵר בְּאֶמְרוֹ - תוֹרָה כ (כ) כָּל אֲשֶׁר בּוֹ מוֹם לֹא תִקְרִיבוּ, כִּי לֹא לְרֵצוֹן יְהוָה לָכֶם. בְּעֵינֵן "הִירָצָךְ אוֹ הִישָׁא פְּנִיךְ" (מלאכי שם). וְאַחֲרֵי שֶׁהוֹדִיר עַל הַעֲלָה (פסוק יח) שֶׁהִיא קִדְּשִׁי קִדְּשִׁים שִׁיִּהְיֶה זָכָר וְשִׁלָּא יְהוּדֵה בּוֹ מוֹם, וּבָאֵר שֶׁזֶה אֵינוֹ מְחֻיָּב זוֹלָתִי בִּפְקָר וּבְצֵאן (פסוק ט), בְּאֶמְרוֹ "זֶל: תְּמוּת וּזְכוּת בִּבְהֵמָה, וְאֵין תְּמוּת וּזְכוּת בְּעוֹפוֹת (קדושין כד, ב). אִמְרָה, תוֹרָה כא

(יח) כִּי יִקְרִיב קִרְבָּנוֹ. אַחֵר שֶׁדָּבַר בְּכֹהֲנִים הַמִּקְרִיבִים וּקִדְּשָׁתָם, דָּבַר בְּתַנְאֵי הַנִּקְרִיבִים. וְאַמֵּר, לְכָל נִדְרֵיהֶם וּלְכָל נְדָבוֹתָם. שֶׁאֵף עַל פִּי שְׁהֵם קִרְבָּנוֹת נִדְבָה, וְיִחַשְׁבֵּה שֶׁכָּל מִה שִׁיתְּנֵדָב אֶפְלוּ בְּעַל מוֹם יְהוּדֵה לְרֵצוֹן, כִּיֹּן שִׁלָּא הָיָה זֶה שְׁנֵתֵן חוּבָה עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁחֲשָׁבוּ קִצַּת מִיִּשְׂרָאֵל, וְהִרְאָה טְעוּתָם הַנִּבְיָא בְּאֶמְרוֹ "וְכִי תִגִּישׁוּ תִגִּשׁוּ עוֹר לְזִבְחֵי אֵין רָע, וְכִי תִגִּישׁוּ פֶסֶחַ וְחֵלֶה אֵין רָע, הִקְרִיבֵהוּ נָא לִפְתָּתְךָ" (מלאכי א, ח). תוֹרָה יט (יט) לְרַעְיֹנְכֶם. לְקִרְבָּן שִׁיִּהְיֶה לְרֵצוֹן

(כב) עֹרֶת או שְׁבוֹר או־חֲרוֹץ או־יִבֶּלֶת או גָּרֵב או יִלְפֶת לֹא־תִקְרִיבוּ אֵלָה לַיהוָה וְאִשָּׁה לֹא־תִתְּנֶנּוּ מֵהֶם עַל־הַמִּזְבֵּחַ לַיהוָה:

כב עוֹר או־חֲרוֹץ או־יִבֶּלֶת או־גָּרֵב או־יִלְפֶת לֹא תִקְרִיבוּ אֵלֶיךָ לַיהוָה וְאִשָּׁה לֹא תִתְּנֶנּוּ מֵהֶם עַל־הַמִּזְבֵּחַ לַיהוָה:

כ"י עֹרֶת • שֵׁם דָּבָר שֶׁל מוֹם, עוֹרוֹן בְּלִשׁוֹן נִקְבָּה, שְׁלֹא יֵהָא בּוֹ מוֹם שֶׁל עֹרֶת. או שְׁבוֹר • לֹא יִהְיֶה. חֲרוֹץ • (בכורות לה) רִיס שֶׁל עֵין שֶׁנִּסְדָּק או שֶׁנִּפְגַּם, וְכֵן שֶׁפָּתוּ שֶׁנִּסְדָּקָה או נִפְגַּמָּה. יִבֶּלֶת • וּרְוּא"ה בְּלַע"ז. גָּרֵב • מִין חֲזוּזִית, וְכֵן יִלְפֶת; וּלְשׁוֹן

"יִלְפֶת", כְּמוֹ (שופטים טו כט): "וַיִּלְפֶת שְׁמוּשׁוֹן", שְׁאֲחֻזָּה בּוֹ עַד יוֹם מִיתָה, שְׁאֵין לָהּ רְפוּאָה. לֹא־תִקְרִיבוּ • שְׁלֹשׁ פְּעָמִים, לְהַזְהִיר עַל הַקִּדְשׁוֹן וְעַל שְׁחִיטָתוֹ וְעַל זְרִיקַת דָּמָן (תמורה ו). וְאִשָּׁה לֹא־תִתְּנֶנּוּ • אֲזִיזָה הַקִּטְרָתוֹ.

(כג) וְשׂוֹר וְשָׁה שְׂרוּעַ וְקָלוּט גִּדָּהּ תַעֲשֶׂה אֹתוֹ וּלְגֵדָר לֹא יִרְצָה:

כג וְשׂוֹר וְשָׁה שְׂרוּעַ וְקָלוּט גִּדָּהּ תַעֲשֶׂה אֹתוֹ וּלְגֵדָר לֹא יִרְצָה:

כ"י שְׂרוּעַ • אֲכָר גָּדוֹל מִחֲבָרוֹ. וְקָלוּט • פֶּרֶסוּתִיו קְלוּטוֹת. גִּדָּהּ תַעֲשֶׂה אֹתוֹ • לְבָדֵק הַבֵּית. וּלְגֵדָר •

(כ"ב) לְמִזְבֵּחַ. לֹא יִרְצָה • אִיזָה הַקִּדְשׁ בָּא לְרִצּוֹת? הֵיוּ אוֹמְרִים: זֶה הַקִּדְשׁ הַמִּזְבֵּחַ.

(כד) וּמִעוּף וְכִתּוּת וְנִתּוּק וְכִרּוֹת לֹא תִקְרִיבוּ לַיהוָה וּבְאַרְצֶכֶם לֹא תַעֲשׂוּ:

כד וְיָדֵי מְרִיס וְיָדֵי רָסִיס וְיָדֵי שְׁלִיף וְיָדֵי גִזִּיר לֹא תִקְרִיבוּן לַיהוָה וְיָדֵי שְׁלִיף וְיָדֵי גִזִּיר לֹא תַעֲשׂוּן:

כ"י וּמִעוּף וְכִתּוּת וְנִתּוּק וְכִרּוֹת • בְּבִיצִים אוּ בְּגִידִים. מִעוּף • בִּיצִיּוֹ מְעוּכִין בִּידִי. כִּתּוּת • כְּתוּשִׁים יוֹתֵר מִמִּעוּף. נִתּוּק • תְּלוּשִׁין בִּידִי, עַד שֶׁנִּפְסְקוּ חוּטִים שְׁתֵּלוּיִים בִּהֶן, אֲבָל נִתּוּנִים הֵם בְּתוֹךְ הַכִּיס, וְהַכִּיס לֹא נִתְּלָשׁ. וְכִרּוֹת • כְּרוֹתִין בְּכָלִי וְעוֹדֵן בַּכִּיס. וּמִעוּף • תְּרַגּוּמוֹ: "וְיָדֵי מְרִיס", זֶהוּ לְשׁוֹנוֹ בְּאַרְמִית לְשׁוֹן 'כְּתִישָׁה'. וְכִתּוּת • תְּרַגּוּמוֹ: "וְיָדֵי רָסִיס", כְּמוֹ

(עמ"ס ו): "הַבֵּית הַגָּדוֹל רָסִיסִים בְּקִיעוֹת דְּקוֹת", וְכֵן (שבת פ ב) קִנָּה הַמְּרִסִּים. וּבְאַרְצֶכֶם לֹא תַעֲשׂוּ • דָּבָר זֶה, לְסַרֵּס שׁוֹם בְּהֵמָה וְחִיָּה, וְאִפְלוּ טְמֵאָה; לְכַף נֹאמֵר: "בְּאַרְצֶכֶם", לְרִבּוֹת כָּל אֲשֶׁר בְּאַרְצֶכֶם; שְׁאִי אִפְשָׁר לוֹמַר: לֹא נִצְטָו עַל הַסְּרוּס אֲלֵא בְּאַרְץ, שֶׁהִרִי סְרוּס חוֹבֶת הַגּוֹף הוּא, וְכָל חוֹבֶת הַגּוֹף נוֹהֶגֶת בֵּין בְּאַרְץ בֵּין בְּחוּצָה לְאַרְץ.

(כה) וּמִיַּד בֶּן־נָכָר לֹא תִקְרִיבוּ אֶת־לֶחֶם אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל־אֵלָה כִּי מִשְׁחָתָם בָּהֶם מוֹם בָּם לֹא יִרְצוּ לָכֶם:

כה וּמִיַּד בֶּן־נָכָר לֹא תִקְרִיבוּ אֶת־לֶחֶם אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל־אֵלָה כִּי מִשְׁחָתָם בָּהֶם מוֹם בָּם לֹא יִרְצוּ לָכֶם:

כ"י וּמִיַּד בֶּן־נָכָר • נָכָרִי שֶׁהֵבִיא קֶרֶבֶן בִּידִי כֹהֵן לְהַקְרִיבוֹ לַשָּׁמַיִם, לֹא תִקְרִיבוּ לוֹ בַּעַל מוֹם; וְאַף־

עַל־פִּי שְׁלֹא נִאֲסָרוּ בַּעֲלֵי מוּמִים לְקַרְבֵּן בְּגִי נֹחַ אֲלֵא־אִם־כֵּן מִחֲסָרֵי אֲכָר, זֹאת נוֹהֶגֶת בְּכֵמָה שֶׁבִּשְׁדוֹת

ספורנו

(כג) גִּדָּהּ תַעֲשֶׂה אֹתוֹ. אֵף עַל פִּי שֶׁהֵבִיא קֶרֶבֶן בִּידִי כֹהֵן לְהַקְרִיבוֹ לַשָּׁמַיִם, לֹא תִקְרִיבוּ לוֹ בַּעַל מוֹם; וְאַף־עַל־פִּי שְׁלֹא נִאֲסָרוּ בַּעֲלֵי מוּמִים לְקַרְבֵּן בְּגִי נֹחַ אֲלֵא־אִם־כֵּן מִחֲסָרֵי אֲכָר, זֹאת נוֹהֶגֶת בְּכֵמָה שֶׁבִּשְׁדוֹת

בְּמוֹמִים הַמִּקְרִיִּים אֲשֶׁר עֲנִינִם בְּקִדְשֵׁי הַבֵּית, שֶׁאִסּוּר לְהַקְרִיב בַּעֲלֵי מוּמִין לְמִזְבֵּחַ וּלְהִטִּיל בָּהֶם מוֹם אַחֵר הַקִּדְשׁ, דָּבָר עַל מוּמִים מְלָאכוֹתִיִּים שֶׁאִסּוּר לְהִטִּילֵם אֲפִלּוּ בְּבִהְמַת חֲלִין. תוֹרָה כה

(כד) וּמִיַּד בֶּן־נָכָר לֹא תִקְרִיבוּ. אֵף עַל פִּי שֶׁמִּקְבָּלִין מֵהֶם גִּדָּהּ וְגִדָּהּ, לֹא נִקְבַּל מֵהֶם בַּעֲלֵי מוּמִין, אֲפִלּוּ עַל פִּי שֶׁהֵבִיא קֶרֶבֶן בִּידִי כֹהֵן לְהַקְרִיבוֹ לַשָּׁמַיִם, לֹא תִקְרִיבוּ לוֹ בַּעַל מוֹם; וְאַף־עַל־פִּי שְׁלֹא נִאֲסָרוּ בַּעֲלֵי מוּמִים לְקַרְבֵּן בְּגִי נֹחַ אֲלֵא־אִם־כֵּן מִחֲסָרֵי אֲכָר, זֹאת נוֹהֶגֶת בְּכֵמָה שֶׁבִּשְׁדוֹת

יָדֵי סְרוּס, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵבִיא קֶרֶבֶן בִּידִי כֹהֵן לְהַקְרִיבוֹ לַשָּׁמַיִם, לֹא תִקְרִיבוּ לוֹ בַּעַל מוֹם; וְאַף־עַל־פִּי שְׁלֹא נִאֲסָרוּ בַּעֲלֵי מוּמִים לְקַרְבֵּן בְּגִי נֹחַ אֲלֵא־אִם־כֵּן מִחֲסָרֵי אֲכָר, זֹאת נוֹהֶגֶת בְּכֵמָה שֶׁבִּשְׁדוֹת

יָדֵי סְרוּס, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵבִיא קֶרֶבֶן בִּידִי כֹהֵן לְהַקְרִיבוֹ לַשָּׁמַיִם, לֹא תִקְרִיבוּ לוֹ בַּעַל מוֹם; וְאַף־עַל־פִּי שְׁלֹא נִאֲסָרוּ בַּעֲלֵי מוּמִים לְקַרְבֵּן בְּגִי נֹחַ אֲלֵא־אִם־כֵּן מִחֲסָרֵי אֲכָר, זֹאת נוֹהֶגֶת בְּכֵמָה שֶׁבִּשְׁדוֹת

ונדבות כִּישְׂרָאֵל. מִשְׁחָתָם • חבולֹהוֹן. לֹא יִרְצוּ
לָכֶם • לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם.

(תמורה 1), אָבֵל עַל הַמִּזְבֵּחַ שֶׁבִּמְשָׁפֶן לֹא תִקְרִיבוּהָ, אָבֵל
תְּמִימָה תִּקְבְּלוּ מֵהֶם, (חולין יא) לָכֵן נֶאֱמַר לְמַעַל:
"אִישׁ אִישׁ", לְרֵבּוֹת אֶת הַנָּקְרִים, שְׁנוּדָרִים נִדְרִים

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך 2 עמ' 72)

הַמִּזְבֵּחַ עֲמִיד בְּמִקְוֶה שְׁנִקְבַּע בְּמִקְוֶה כְּפָרָה וְהַקְרֵב
קִרְבָּנוֹת מִתְחַלֵּת הַבְּרִיאָה, וְשֶׁם הַקְרִיבוּ אָדָם וְנָח קִרְבָּנוֹת;
וְגַם גֹּי, מִזְרַע אָדָם וְנָח, זָכָא לְהַקְרִיב עָלָיו קִרְבָּן.

אִישׁ אִישׁ, לְרֵבּוֹת אֶת הַגֹּיִם (רש"י כב, כה) וְקִשְׁהָ, הָרִי אֵין
מִקְבָּלִים מִגֹּי נָדָר אוֹ נִדְבָה לְחֻזֵּק בְּדָק הַבֵּית, וּמִדּוּעַ מִתָּר
לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ קִרְבָּן. וְיֵשׁ לוֹמַר, דְּהִנֵּה **בֵּית הַמִּקְדָּשׁ** נֹעֵד
לְהַשְׁרָאָה הַשְׂכִּינָה בִּישְׂרָאֵל, וְאֵין לְשִׁתָּף גֹּי בְּבִנְיָתוֹ. אֵף

כו ומליל יי עם משה למימר:

(כו) וַיִּדְבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

כֹּחַ תֹּרֹר אוֹ אֶמֶר אוֹ עֲזָא אֲרִי יִתְּלִיד וִיהִי
שְׂבָעָא יוֹמִין בְּתַר אִמָּה וּמִיּוֹמָא תְּמִינָאָה
וְלֵהֱלֵא יִתְרַעֵי לְקִרְבָּא קִרְבָּנָא קָדָם יי:

(כו) שׁוֹר אוֹ־כֶשֶׁב אוֹ־עֹז כִּי יוֹלֵד וְהִיָּה שְׂבַעַת יָמִים
תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהִלָּאָה יִרְצָה לְקִרְבָּן
אִשָּׁה לַיהוָה:

כט"א כִּי יוֹלֵד • פֶּרֶט לְיוֹצֵא דִפֶּן (חולין לח ב).

כח וְתוֹרְתָא אוֹ שְׂתִמָּא לֵה וְלִכְרָה לֹא תִפְסִין
בְּיוֹמָא חַד:

(כח) וְשׁוֹר אוֹ־שֶׁה אֹתוֹ וְאֶת־בָּנוֹ לֹא תִשְׁחַטּוּ בַּיּוֹם
אֶחָד:

לְשַׁחַט הָאֵב וְהַבֵּן. אֹתוֹ וְאֶת־בָּנוֹ • (שם פב) אֵף בָּנוֹ
וְאֹתוֹ בְּמִשְׁמַע.

כט"א אֹתוֹ וְאֶת־בָּנוֹ • (ת"כ, חולין עח) נוֹהֵג בְּנִקְבָּה, שְׁאֲסוּר
לְשַׁחַט הָאֵם וְהַבֵּן אוֹ הַבֵּת, וְאֵינּוּ נוֹהֵג בְּזִקְרִים וּמִתָּר

כט וְאֲרִי תִפְסִין נִכְסַת תוֹדָתָא קָדָם יי לְרַעֲוָא
לְכוּן תִּפְסִינָה:

(כט) וְכִי־תִזְבְּחוּ זֶבַח־תּוֹדָה לַיהוָה לְרִצְנָכֶם תִּזְבְּחוּ:

אֲחֵר: "לְרִצְנָכֶם", לְדַעַתְכֶם; מִכָּאן לְמַתְעַסֵּק שְׁפִסּוּל
בְּשַׁחֲטִית קִדְּשִׁים. וְאֵף־עַל־פִּי שְׁפִרַט בְּנִקְבָּלִים לְשִׁנֵּי
יָמִים, חֲזֹר וּפִרַט בְּנִקְבָּלִין לְיוֹם אֶחָד, שְׁתִּהֵא זִבְחָתָן
עַל־מִנְתָּ לְאֶחָלָן בְּזִמְנָן.

כט"א לְרִצְנָכֶם תִּזְבְּחוּ • תַּחֲלַת זִבְחָתְכֶם, הַזֶּהָרו
שְׁתִּהֵא לְרִצְוֹן לָכֶם. וּמִהוּ הִרְצוֹן? בַּיּוֹם הַהוּא
יֵאָבֵל • לֹא בָא לְהַזְהִיר אֶלָּא שְׁתִּהֵא שְׁחִיטָה עַל־מִנְתָּ
כֵּן, אֵל תִּשְׁחַטּוּהוּ עַל־מִנְתָּ לְאֶחָלָן לְמַחֵר, שְׁאֵם
תִּחְשְׁבוּ בּוֹ מַחְשַׁבַת פִּסּוּל, לֹא יִהְיֶה לָכֶם לְרִצְוֹן. דְּכָר

ל בְּיוֹמָא הַהוּא יִתְאָבֵל לֹא תִשְׁאֲרוּן מִנָּה עַד
צִפְרָא אָנָּא יי:

(ל) בַּיּוֹם הַהוּא יֵאָבֵל לֹא־תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר
אֲנִי יְהוָה:

ספורנו

חֻץ לְזִמְנֵי אֶפְלוֹ בְּקִדְשִׁים קָלִים.
וְהַזְכִּיר הַתּוֹדָה, שְׁאֵף עַל פִּי שְׁהִיא
מִכָּלֵל הַשְּׁלָמִים, הַגָּבֵל זִמְנָה לְיוֹם
וְלִילָה אֶחָד בְּלָבָד, וְלֹא לְשִׁנֵּי יָמִים
וְלִילָה בְּשֶׁאֵר הַשְּׁלָמִים. תוֹרָה כח
(כט־ל) לְרִצְנָכֶם תִּזְבְּחוּ. בַּיּוֹם הַהוּא
יֵאָבֵל. יְהִי רִצְוֹנְכֶם וְכִנְתְּכֶם בַּעַת
שְׁתִּזְבְּחוּ, שֶׁ"בַּיּוֹם הַהוּא יֵאָבֵל". וְהָ, כִּי

וְשְׁלָמוֹת הַנֶּקֶרֶב וְהַמִּקְרִיב, שִׁיְהִיָּה
הַנֶּקֶרֶב עַל שְׁלָמוֹתוֹ הַטְּבָעִי, וְהַמִּקְרִיב
עַל שְׁלָמוֹתוֹ הָאֱלֹהִי לְהַדְמוּת לְיוֹצְרוֹ
כְּפִי הָאֶפְשָׁר, אֶמֶר שְׂכָמוֹ כֵּן בְּעֵינֵינוּ
גְּבוּל הַזְּמָנִים שֶׁהַגָּבִיל, עָלָיו אֵין
לְהוֹסִיף וּמִמֶּנּוּ אֵין לְגַרֵעַ. וְהַזְכִּיר אֲסוּר
מִחֲסָר זִמְנָן (פסוק נא), וְאֲסוּר שְׁחִיטָת "אֹתוֹ"
וְאֵת בָּנוֹ בַּיּוֹם אֶחָד", וְאֲסוּר מִחְשַׁבַת

(כו) שׁוֹר אוֹ כֶּשֶׁב. אֲחֵר שֶׁהַזְכִּיר כֵּל
מִיְּנֵי הַמוֹמִיִּם בְּקִדְשִׁים (פסוקים כב כה)
וְהַרְחִיק אוֹתָם מִן הַמִּזְבֵּחַ, אֵף עַל פִּי
שְׁלִפְעָמִים יְהִיָּה הַתְּמִים שְׁוֹה סָלַע
וְהַבַּעַל מוֹם שְׁוֹה שְׁתִּים לְגִדְלוֹ וְשִׁמְנוֹ,
וְשְׁלִפְעָמִים יְהִיָּה מוֹם נִחְשָׁב עָלָיו
לְמִנְחַת מֶלֶךְ בְּשֶׁר וְדָם, וְהָ כִּי "הַצֹּרֵר"
תְּמִים פִּעְלוֹ" (דברים לג, ד), חִפֵּץ בְּתִמְיָמוֹת

שיעור יומי ליום רביעי י"ז אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – כג – פרשת אמור

כ"י • ביום ההוא יאכל • לא בא להזהיר אלא שתהא שחיטה על-מנת בן, שאם לקבע לה זמן אכילה, (לעיל ז טו) : "ויבשר זבח תודת שלמיו וגו'".
(לא) ושמרתם מצותי ועשיתם אתם אני יהוה:
כ"י • ושמרתם • (ת"כ) זו המשנה. ועשיתם • זה המעשה.

(לב) ולא תחללו את-שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני יהוה מקדשכם:
לב ולא תחללו ית שמא קדושי ותקדש בגו בני ישראל אנא יי מקדשכון:

כ"י • ולא תחללו • לעבר על דברי מזידין. ממשמע שנאמר: "ולא תחללו", מה תלמוד לומר "ונקדשתי"? מסר עצמך וקדש שמי. יכול ביחיד? תלמוד לומר: "בתוך בני ישראל"; וכשהוא מוסר עצמו ימסר עצמו על-מנת למות, שכל המוסר עצמו על-מנת הנס, אין עושין לו נס; שכן מצינו בחנניה, מישאל ועזריה, שלא מסרו עצמן על-מנת הנס, שנאמר (דניאל ג יח): "והן לא ידיע להוא-לך מלכא וגו'", מצייל ולא מציל: "ידיע להוי-לך וגו'".

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת ש"פ תשא תשמ"ט)

ונקדשתי בתוך בני ישראל (כב, לב) על הפסוק "מגיד דבריו ליעקב וחקיו ומשפטיו לישראל" אמרו חז"ל "מה שהוא עושה, אומר לישראל לעשות". ואף בצווי זה, החיוב של מסירת נפש על קדוש השם, כפי מצינו, שכאשר משיקים אשה סוטה "השם נמוק לעשות שלום בין איש לאשתו". הרי שהקב"ה מותר על שמו הקדוש מתוך 'מסירת נפש', כביכול, כדי להשפין שלום.

(לג) המוציא אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים אני יהוה:
לג דאפיק יתכון מארעא דמצרים למיהוי לכוני לאלהא אנא יי:

כ"י • המוציא אתכם • על-מנת בן. אני ה' • נאמן לשלם שכר.

♦ יום רביעי י"ז אייר ♦

כג (א) וידבר יהוה אל-משה לאמר:
כג (ב) דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם מועדי יהוה אשר-תקראו אתם מקראי קדש אלה הם מועדי:
כ"י • דבר אל-בני ישראל וגו' מועדי ה' • עשה מועדות, שיהיו ישראל מלמדין בהם; שמעברים את א ומליל יי עם משה למימר:
ב מליל עם בני ישראל ותימר להון מועדיא דיי די תערעון יתהון מערעי קדיש אלון אנון מועדי:
השנה על גליות שנעקרו ממקומן לעלות לרגל, ועדין לא הגיעו לירושלים.

ספורנו

אני ה'. פעל פעלתי תמימה, ונותן גבול על שלמות, בלתי מקבל הפחות והיותר. תורה לא
(לב) ולא תחללו את שם קדשי. ומאחר שאתם רואים את פעלתי על זה השלמות, אם בן אתם המקדשים ללכת בדרך, אל תחללו את שם קדשי בפעלות חסרות ומגנות, בענין "ויבוא אל הגוים אשר באו שם, ויחללו את שם קדשי" (יחזקאל לו, ב).
ונקדשתי בתוך בני ישראל. לעשות עמכם נפלאות, כמו שנדרתי באמרי "הנה אנכי ברת ברית, נגד כל עמך אעשה נפלאות" (שמות לו, ט). והשעם בזה, כי אמנם אני ה' מקדשכם. תורה לג
(לג) המוציא אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים. להיות מנהיג אתכם בלתי אמצעי, כמשפט הנבדלים מחמר, בהיותכם הולכים בדרך קדשתי, באמרו "אל דרך הגוים
אל תלמדו, ומאתות השמים אל תחזו" (ירמיהו י, ב).
אני ה'. לא שניתי, ואעשה כמאז, אם לא יהיו "עונותיכם מכבדלים בינכם לבין אלהיכם" (ישעיה נט, ב), כאמרו "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" (מכילת טו, ט). תורה א
כג (ב) מועדי ה' אשר תקראו אתם מקראי קדש. אחר שדבר בענין הקרבנות ומקריביהם (פרקים כא כב)

(א) שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת שַׁבְתוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ שַׁבַּת הוּא לַיהוָה בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם: פ

ג. שְׁמָא יוֹמִין תַּתְּעַבְדַּ עֲבִידָא וּבִיּוֹמָא שְׁבִיעָאָה שַׁבַּת שַׁבְתָּא מְעֵרַע קֹדִישׁ כָּל עֲבִידָא לֹא תַעֲבֹדוֹן שַׁבְתָּא הִיא קֹדֶם יי בְּכָל מוֹתְבִנְכוֹן:

נ"י. שֵׁשֶׁת יָמִים. מָה עֲנִין שַׁבַּת אֲצֵל מוֹעֲדוֹת? לְמַדְדָּךְ שֶׁכָּל הַמַּחֲלָל אֶת הַמוֹעֲדוֹת - מַעֲלִין עָלָיו | כָּאֵלּוּ חָלַל אֶת הַשַּׁבָּתוֹת, וְכָל הַמְקַיֵּם אֶת הַמוֹעֲדוֹת - מַעֲלִין עָלָיו כָּאֵלּוּ קִיָּם אֶת הַשַּׁבָּתוֹת.

(ד) אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יְהוָה מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר־תִּקְרְאוּ אֹתָם בַּמוֹעֲדִים: ד אֵלֶּין מוֹעֲדֵי דִי מְעֵרַע קֹדִישׁ דִּי תַעֲרֵעוֹן יִתְהוֹן בְּזַמְנֵיהוֹן:

נ"י. אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה'. לְמַעַל מְדַבֵּר בְּעִבּוּר שָׁנָה, וְכָאן מְדַבֵּר בְּקוֹדֶשׁ הַחֹדֶשׁ.

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (לקוטי שיחות כרך טז עמ' 98)

אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם בַּמוֹעֲדִים (כג, ד) ו"ל דָּרְשׁוּ: "אֹתָם, אֲפִלּוּ מוֹטְעִין". וְנֵשׁ לְבָאֵר, דְּהֵנָּה הֵיכָּן נִשְׁתַּלְשַׁל מִן ה'רַחֲמֵי לְמַעַלָּה, וּקְבִיעַת יוֹם הַמוֹלֵד לְרֹאשׁ חֹדֶשׁ הִיא בְּעֵקֶר מִצַּד ה'מוֹלֵד' לְמַעַלָּה; אֵלֶּה שְׁאֵנוּ קוֹבְעִים רֹאשׁ חֹדֶשׁ לִפִּי הַמוֹלֵד לְמִטָּה, כִּי מִזֶּה יוֹדְעִים שְׁאֵז הוּא ה'מוֹלֵד' לְמַעַלָּה. מוֹבֵן אֲפֹא, שֶׁכָּאֲשֶׁר בֵּית־דִּין קִבְּעוּ רֹאשׁ חֹדֶשׁ בַּיּוֹם אַחֵר, סִימָן הוּא שֶׁזֶּהוּ יוֹם ה'מוֹלֵד' לְמַעַלָּה; אֵלֶּה שְׁאֵין הַעוֹלָם רָאוּי שֶׁהַדָּבָר יִשְׁתַּקֵּף בּוֹ.

(ה) בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעֲרֵבִים פֶּסַח לַיהוָה: ה בִּירְחָא קְדַמָּאָה בְּאַרְבַּעַת עָשָׂרָא לִירְחָא בֵּין שְׁמִישָׁא פֶּסַחָא קְדָם יי:

נ"י. בֵּין הָעֲרֵבִים. מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּלְמַעַלָּה. פֶּסַח לַה'. הַקִּרְבַּת קֶרְבֵּן שְׁשֻׁמו "פֶּסַח".

ספורנו

שמועדה כבר נקבע, כַּאֲמָרָם ו"ל שַׁבַּת הִיא דְּקִבְעָה אֲנַפְשָׁה, הַתְּחִיל בַּעֲנִין הַמוֹעֲדוֹת אֲשֶׁר מוֹעֵדָם הוּא עַל יְדֵי קְרִיאַת בֵּית דִּין, כְּמוֹ שֶׁבֶּא בְּקִבְלָה: "אֹתָם" אֲפִלּוּ שׁוֹגְגִין, "אֹתָם" אֲפִלּוּ מוֹדִין, "אֹתָם" אֲפִלּוּ מְטַעִין (ראש השנה כה, א). תורה ה

(ד) בֵּין הָעֲרֵבִים פֶּסַח לַה'. הַזִּכִּיר עֲנִין הַפֶּסַח אֵף עַל פִּי שְׁאֵין יוֹמוֹ "מִקְרָא קֹדֶשׁ", כִּי הִיא סֶבֶת הַשְּׁתַּנּוּת וּמִנֵּי הַמוֹעֲדִים. כִּי אֲמָנָם הֵיוֹת הַכּוֹנֵה שִׁיְהִיָּה זְמַן וְכַח הַפֶּסַח לְדוֹרוֹת מִכּוֹן עִם הַזְמַן שִׁיְהִיָּה הַזִּכִּיר שֶׁל אוֹתָהּ פְּסִיחָה שְׁנַעֲשִׂית בְּחִצֵּי אוֹתָהּ הַלִּילָה בְּכוּוֹן, הִיא סֶבֶה שִׁיְהִיָּה זֶה מְסוּר לְבֵית דִּין וְעוֹבְרֵיהֶם וְחֹשְׁבוֹנָם, כְּמוֹ שֶׁבֶּאֱרַר בְּאֵמְרוֹ "שְׁמֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב, וְעֲשֵׂת פֶּסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ, כִּי בַחֹדֶשׁ הָאָבִיב הוֹצִיאָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם לִילָה" (דברים טו, א). וְכֵאֵל הַקִּבְלָה עַל זֶה שִׁיְקַבְּעוּ חֹדֶשׁ הַלִּבְנָה שֶׁל פֶּסַח שִׁיְהִיָּה בְּאָבִיב. תורה ו

לְעִסְקֵי קֹדֶשׁ, כִּי אֲסִיפַת הָעָם תִּקְרָא "מִקְרָא", כְּמוֹ "חֹדֶשׁ וְשַׁבַּת קֹרָא מִקְרָא" (ישעיהו א, יג), וְכֵן "עַל [כָּל] מִכּוֹן הָרַצִּיּוֹן וְעַל מִקְרָאָה" (שם ד, ח). אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדֵי. הֵם אוֹתָם הַמוֹעֲדִים שְׁאֲרָצָה בָּם. אֲמָנָם כְּשֶׁלֹּא תִקְרְאוּ אוֹתָם "מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ", אֲבָל יִהְיוּ "מִקְרָאֵי חַל וְעִסְק בְּחִי שְׁעָה וְתַעֲנוּגוֹת בְּנֵי הָאָדָם בְּלִבָּד, לֹא יִהְיוּ "מוֹעֲדֵי", אֲבָל יִהְיוּ "מוֹעֲדֵיכֶם שְׁנָאָה נִפְשִׁי" (שם א, יד). תורה ג

(ג) שַׁבַּת הִיא לַה'. הוּא "הַיּוֹצֵר אוֹר וְבוֹרָא חֹשֶׁךְ" קוֹבֵעַ אוֹתָם "בְּכָל מוֹשְׁבֵיחֵיכֶם". אֵף עַל פִּי שֶׁתַּשְׁתַּנֵּה תַחֲלַת הַיּוֹם וְהַלִּילָה כְּפִי הַשְּׁתַּנּוּת הָאֶרֶץ בְּגִלְלוֹת מִתְחַלְפוֹת, וְעַם זֶה הִזְתָּה הַשַּׁבָּת הָרִאשׁוֹנָה מִשְׁעֶרֶת כְּפִי אִינוּה אֶרֶץ מִיָּחִיד בְּהִכְרַת, מְכָל מְקוֹם תִּהְיֶה תַחֲלַת הַשַּׁבָּת וְסוּפָה בְּכָל אֶחָד מִהַגְלִילוֹת לְיוֹשְׁבָיו כְּפִי הַתְּחַלְת הַיּוֹם וְהַלִּילָה בְּגִלְלֵי הַהוּא. תורה ד

(ד) אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה'. אַחֵר שֶׁדָּבַר בַּשַּׁבָּת

שֶׁהַכּוֹנֵה בָּהֶם הַשְּׁרוֹת הַשְּׁכִינָה בְּיִשְׂרָאֵל, כַּאֲמָרוֹ "עֲלֵת תִּמְיֵד לְדִרְתֵיכֶם, פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי ה', אֲשֶׁר אֲנִיעַד לָכֶם שְׁמֹד" (שמות כט, מב), דְּבַר בַּמוֹעֲדִים אֲשֶׁר בְּשִׁבְתֵּתָם יִכּוֹן לְשַׁבַּת מִמַּעֲשֵׂה הַדִּיּוֹט, בְּקִצְתָם לְגִמְרֵי כַּעֲנִין בַּשַּׁבָּת וְיוֹם הַכַּפּוּרִים, וְלַעֲסֵק בְּכָלם בַּתּוֹרָה וּבְעִסְקֵי קֹדֶשׁ, כַּאֲמָרוֹ "שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְכו' וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת לַה' אֱלֹהֶיךָ" (שם כ, ט), שֶׁתַּשְׁבַּת מִמְּלֹאכְתָךְ וְיִהְיֶה עֲסָקָךְ כְּלוֹ לַה' אֱלֹהֶיךָ, וּבִקְצֵתָם תִּהְיֶה הַשְּׁבִיתָה "מִמְּלֹאכְתָּ עֲבוּדָה" בְּלִבָּד, כְּמוֹ שֶׁהוּא הַעֲנִין בְּשֹׂאֵר הַמוֹעֲדִים. וְהַכּוֹנֵה בָּהֶם, שְׁעַם שְׁמַחַת הַיּוֹם "שִׁישְׁמַח וְיִשְׂרָאֵל בַּעֲשִׂיו", יִהְיֶה הָעִסְק בְּקִצְתוֹ בְּעִסְקֵי קֹדֶשׁ, כַּאֲמָרָם ו"ל: יוֹם טוֹב חֲצִי לַה' וְחֲצִי לָכֶם (פסחים צח, ב). וְכֵן תִּשְׁרָה שְׁכִינָה עַל יִשְׂרָאֵל בְּלִי סֶפֶק, כַּאֲמָרוֹ "אֱלֹהִים נֹצֵב בְּעֵדֶת אֵל (תהלים פב, א). אֲמָר, אוֹתָם מוֹעֲדִים שֶׁתִּקְרְאוּ אוֹתָם "מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ", פְּרוּשׁ, אֲסִיפוֹת עִם

(ו) וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה חַג הַמִּצּוֹת לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ:

וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹמָא לְיִרְחָא הַדִּין חֲמֵא דְפִטְרִינָא קֳדָם יְיָ שְׁבַע יוֹמִין פִּטְרִי תִיכְלוּ:

(ז) בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרֵא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל-מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

ז בַּיּוֹמָא קְדָמָא מְעַרַע קֳדִישׁ יְהִי לְכוּן כָּל עֲבִידַת פְּלִחָן לֹא תַעֲבֹדוּ:

(ח) וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרֵא-קֹדֶשׁ כָּל-מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: פ

ח וְהִתְקַרְבִּין קְרִבָּנָא קֳדָם יְיָ שְׁבַע יוֹמִין בַּיּוֹמָא שְׁבִיעָא מְעַרַע קֳדִישׁ כָּל עֲבִידַת פְּלִחָן לֹא תַעֲבֹדוּ:

זש"י: «וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה וְגו'». הֵם הַמוֹסְפִין הָאֻמִּירִים בְּפָרֶשֶׁת פִּינְחָס; וְלָמָּה נֶאֱמָרוּ כָּאן? לומר לך, שְׁאִין הַמוֹסְפִין מַעֲבִינִין זֶה אֶת זֶה. וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַה'. מִכָּל-מְקוֹם. אִם אֵין פָּרִים, הֵבֵא אֵילִים. וְאִם אֵין פָּרִים וְאֵילִים, הֵבֵא כִבְשִׁים. שִׁבְעַת יָמִים. כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר "שִׁבְעַת", שֶׁם דָּבָר הוּא, שְׁבוּעַ שֶׁל יָמִים;

שטיינ"א בלע"ז, וכן כל לשון "שמונת", "ששת", "חמשת", "שלשת". מלאכת עבדה. אפלו מלאכות החשובות לכם עבודה וצדקה, שיש חסרון פיס בבטלה שלהן, כגון דבר האבד, כך הבנתי מתורת כהנים, דקתני: יכול אף חלו של מועד יהא אסור במלאכת עבודה וכו'.

(ט) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

ט ומיליל יי עם משה למימר:

(י) דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי-תֵבֹאוּ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם וּקְצַרְתֶּם אֶת-קְצִירָהּ וְהִבֵּאתֶם אֶת-עֹמֶר רֵאשִׁית קְצִירְכֶם אֶל-הַכֹּהֵן:

י מליל עם בני ישראל ותימר להון ארי תעלון לארעא די אנא יהב לכוון ותקצדון ית חצדה ויתתון ית עומרא ריש חצדכון לזת כהנא:

זש"י: «רֵאשִׁית קְצִירְכֶם». שֶׁתִּהְיֶה רֵאשׁוֹנָה לְקָצִיר. עֹמֶר. עֲשִׂירִית הָאִיפָה, כִּף הָיְתָה שְׁמָהּ, כְּמוֹ (שמות טז יח): «וַיִּמְדוּ בַעֲמֹר».

ספורנו

חֲקוֹת קָצִיר" שְׁשֹׁמֵר לָנוּ. כִּי אִמְנָם מִכַּנְתִּי הַרְגָלִים הֵם הַתְּפִלָּה וְהַהוֹדָאָה, כְּמוֹ "בְּמוֹעֵד חֹדֶשׁ הָאֵבִיב" הַתְּפִלָּה לֹאֵל עַל הָאֵבִיב וְהַהוֹדָאָה עַל הַחֲרוּת. וּבִהְיוֹת כִּי הַצִּלְחַת הַקָּצִיר תִּהְיֶה כְּפִי מִנְּגֵה הַזֶּמֶן מִתְּחִלַּת הָאֵבִיב עַד הַקָּצִיר, כְּאָמְרוּ "שְׁבָעוֹת חֲקוֹת קָצִיר יִשְׁמְרוּ לָנוּ" (ירמיה ה, כד), הִיָּה הַעֲמֹר הוֹדָאָה עַל הָאֵבִיב כְּמִקְרִיב בְּכוּרֵי הַשְּׂדֵה לְבָעֲלִים, וְהִיָּה הַקָּרְבָּן עִמּוֹ לְתַפְלָה עַל הַעֲתִיד, וְהִיָּה הַסְּפִירָה וְכַרְוֹן לְתַפְלָה יוֹם יוֹם, וְהִיָּה חַג הַקָּצִיר הוֹדָאָה עַל טוֹב הַקָּצִיר, וְחַג הָאֵסִיף עַל טוֹב הָאֵסִיף. תורה ט

כָּלֵל, כִּי מִה שֶׁכָּתַב בַּיּוֹם הַכַּפּוּרִים "וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַה'" (פסוק כז) הֵם עוֹלוֹת וְחֻסָּאוֹת כִּהְיוּ גְדוֹל (טו, א) וְהַצְבּוֹר (שם פסוק ח), הַמְבֹאֲרִים בְּפָרֶשֶׁת אַחֲרֵי מוֹת (פרק טו), וְכָלֵל שֶׁבֶת וְהַפֶּסַח וְחַג הַמִּצּוֹת בְּדִבּוּר אֶחָד (פסוקים ב"ח), כִּי שְׁלֹשָׁתָם נִצְטוּ קֹדֶם מִתֵּן תּוֹרָה, אֲבָל בְּשָׂאֵר הַמוֹעֲדוֹת יָחַד לְכָל מוֹעֵד דְּבִיב לַעֲצֻמוֹ. וְהַתְּחִיל דְּבִיב חַג הַשְּׁבוּעוֹת מִן הַעֲמֹר (פסוק י), כִּי מֵאֲזוּ מִתְּחִיל קָצִיר בַּעֲמֹר וּסְפִירַת הַשְּׁבוּעוֹת, שֶׁהֵם מַעֲנִין הַחַג הַנִּזְקָא "חַג הַקָּצִיר" (שמות כג, טז) וְ"חַג הַשְּׁבוּעוֹת" (שם לד, כד ודברים טז, י טז), שְׁבוּ נָתַן הוֹדָאָה לֹאֵל יִתְבָּרַךְ עַל "שְׁבָעוֹת

(ח) וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַה' שִׁבְעַת יָמִים. לְהוֹדִיעַ שְׁאִין חַל הַמוֹעֵד חַל לְגַמְרִי; כִּי בְהִיּוֹת בְּהֵם קָרְבָּן צִבּוֹר נוֹסֵף עַל הַתְּמִיד כְּמוֹ בַּיּוֹם "מִקְרֵא קֹדֶשׁ", הוּא מְכַלֵּל חַג בְּלִי סֶפֶק. וְלֹא בֹאֵר עֲנִין הַמוֹסְפִין בָּזֶה, שְׁאִין זֹאת הַכּוֹנֶנֶת עֲתֵד, כְּמוֹ שֶׁלֹּא בֹאֵר עֲנִינָם גַּם בְּשָׂאֵר הַמוֹעֲדִים. וּבָזֶה הָאֵפֶן כָּתַב חַג הַסְּבֹת, לְהוֹרוֹת עַל קִדְּשֻׁת חַל הַמוֹעֵד. אִמְנָם בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הַזִּכִּיר גַּם כֵּן "אִשָּׁה לַה'", לְהוֹרוֹת שֶׁיֵּשׁ מוֹסֵף נוֹסֵף עַל שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ, כְּאָמְרוּ "מִלְּבַד עֲלֵת הַחֹדֶשׁ וּמִנְּחֻתָּה" (במדבר כט, ו). אֲבָל בְּשִׁבְתָּ (פסוק א) וְחַג הַשְּׁבוּעוֹת יוֹם הַכַּפּוּרִים לֹא הַזִּכִּיר עֲנִין הַמוֹסְפִים

(יא) וְהִנֵּי אֶת־הָעֶמֶר לִפְנֵי יְהוָה לְרִצְנֹכֶם מִמַּחֲרַת הַשָּׁבֹת יִנְיָפוּ הַכֹּהֲנִים:

יֵא וְיָרִים יְת עומרא קדם יי לרעוא לכו
מבחר יומא טבא ירימנה כהנא:

כ"י • וְהִנֵּי • (מנחות סא) כָּל תְּנוּפָה - מוֹלִיף וּמְבִיא, מַעֲלָה וּמוֹרִיד; מוֹלִיף וּמְבִיא - לַעֲצֹר רוּחוֹת רְעוּת, מַעֲלָה וּמוֹרִיד - לַעֲצֹר טָלָלִים רָעִים. לְרִצְנֹכֶם • אִם

תקריבו כמשפט הזה, יהיה לרצון לכם. ממחרת השבת • (שם סה) ממחרת יום-טוב הראשון של פסח, שאם אתה אומר שבת בראשית, אי אתה יודע אינהו.

(יב) וַעֲשִׂיתֶם בַּיּוֹם הַנִּיפְכֶם אֶת־הָעֶמֶר בְּבֶשׂ תָּמִים בֶּן־שְׁנָתוֹ לַעֲלָה לַיהוָה:

יב ותעבדון ביומא דאכרמותכון ית עומרא
אמר שלים פר שתה לעלתא קדם יי:

כ"י • וַעֲשִׂיתֶם • כְּבֶשׂ • חוֹכָה לַעֲמֹר הוּא בָּא.

(יג) וּמִנְחָתוֹ שְׁנֵי עֶשְׂרִים סֹלֶת בְּלוּלָה בִּשְׁמֵן אִשָּׁה לַיהוָה רֵיחַ נִיחַח וְנִסְכּוֹ יֵין רְבִיעִת הַהֵינן:

יג ומנחתה שני עשרים סלת בלוילה בשמן אשה
במשח קרבנא קדם יי לאתקבלא כרעוא
ונסכה חמרא רבעות הינא:

כ"י • וּמִנְחָתוֹ • מִנְחַת נִסְכּוֹ. שְׁנֵי עֶשְׂרִים • כְּפוּלָה הִתָּה. וְנִסְכּוֹ יֵין רְבִיעִת הַהֵינן • (מנחות פט) אָף־עַל־פִּי שְׁמִנְתּוֹ כְּפוּלָה, אֵין נִסְכּוֹ כְּפוּלִים.

(יד) וְלֶחֶם וְקָלִי וּכְרָמָל לֹא תֹאכְלוּ עַד־עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה עַד הִבִּיאֲכֶם אֶת־קֶרְבֶּן אֱלֹהֵיכֶם חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם: ׀

יד ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד-עצם היום הזה עד הביאכם את-קרבת אללהיכם חקת עולם לדורותיכם בכל משבתיכם: ׀

כ"י • וְקָלִי • קֶמַח עֲשׂוּי מִכְרָמַל בִּד שְׁמִיבְשִׁין אוֹתוֹ בַּתְּנוּרָה. וּכְרָמָל • הֵן קָלִיּוֹת שְׁקוּרִין גְּרִיילִי"ש. בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם • (קידושין לו) נִחְלְקוּ בּוֹ חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל: יֵשׁ

שלמדו מכאן שה'חדש' נוהג בחוצה לארץ, ויש אומרים: לא בא אלא ללמד, שלא נצטוו על ה'חדש' אלא לאחר ירשה וישיבה, משפכשו וחלקו.

(טו) וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשָּׁבֹת מִיּוֹם הִבִּיאֲכֶם אֶת־עֹמֶר הַתְּנוּפָה שֶׁבַע שָׁבָתוֹת תְּהִינָה:

טו ותמננו לכו מבחר יומא טבא מיום
איתואיכו ית עומרא דאכרמותא שבא
שבועין שלמין יהוין:

כ"י • מִמַּחֲרַת הַשָּׁבֹת • מִמַּחֲרַת יוֹם־טוֹב. תְּמִימַת תְּהִינָה • מְלַמֵּד שֶׁמִּתְחִיל וּמוֹנֶה מִבְּעָרֵב, שֶׁאִם לֹא כֵן אֵינֶן תְּמִימוֹת.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ייעוץ לקוטרשיחות כ"ד א. עמוד 270. ושם נסמן – מותוך 'לקראת שבת')

ספירת העמר: מצוה אחת או כל יום מצוה חדשה

וּסְפַרְתֶּם לָכֶם . . שֶׁבַע שָׁבָתוֹת תְּמִימוֹת תְּהִינָה: (כג)

טו) מהנאמר "תמימות תהינה" לומדים חלק מהראשונים, כי מי ששכח יום אחד מהספירה, שוב לא יוכל להמשיך ולספור. ולהלכה נפסק בשלחן-ערוך (אורח-חיים סימן תפט) לספור בלא ברכה.

ומבארים האחרונים (ראה מנחת חינוך מצוה שו), דשיטה זו סבירא-לה דכל ימי הספירה "הם מצוה אחת . . ובאם לא מנה יום אחד הפסיד המנין".

אף לכאורה אי-אפשר לומר כן: א) אם היא מצוה אחת, היא תקנו לברך בכל יום ויום ברכה בפני-עצמה? ב) אם היא מצוה אחת, נמצא שאדם ששכח באמצע ימי הספירה

לספור, כל ברכותיו עד עתה היו 'ברכה לבטלה', ומחשש זה היה לחכמים לתקן הברכה בסוף כל הימים! ועל פן צריך לומר, דודאי אף לשיטה זו כל יום הוי מצוה בפני עצמה, ועל פן קובעת ברכה לעצמה, ומוכן שאם חסר יום אחד באמצע, לא נהיו הימים שלפניו מצוה לבטלה. אלא, דזה שלא יוכל להמשיך ולספור בברכה, הוא משום

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ 'תורת מנחם' – התוועדות' כרך ג, עמוד 265 – מתוך 'לקראת שבת')

"ממחרת השבת" – דרגה שלמעלה מהעולם

אחר מדה משבעת המדות הנפש-הבהמית, וכפי שאומרים בגסס התפלה שאחר הברכה "יתקן מה שפגמתי בספירה". והנה, בכדי לברר מדה המשקעת בקלפות ובספרא-אחרא ולהפכה לקדושה, דרוש פח עליון ומיוחד שביכולתו לרדת למטה ולהשפיע אפילו על הרע.

וזוהי מדרגת "ממחרת השבת". דהנה, שבת היא הדרגה הנעלית ביותר בשבעת ימי השבוע, אף היא עדין בבחינה של זמן מדוד ומגבל. אף "ממחרת השבת" קאי על דרגה נעלית שלמעלה ("ממחרת") מהשבת, האור האלקי שלמעלה מגדרי העולם, זמן ומקום.

וזוהי "וספרתם לכם ממחרת השבת" – שבכדי לקחת את שבעת המדות של נפש הבהמית ולספרם ולזככם, יש הכרח ב"ממחרת השבת", דרגה שלמעלה מעלה מהעולם.

~ נקודות משיחות קודש ~

"וספרתם לכם ממחרת השבת" – הכוח לברר את השפל ביותר, המידות המושחתות של הנפש הבהמית, בא דוקא מהגבוה ביותר, "למעלה מסדר השתלשלות". כי פן היא המדה: כל הגבוה גבוה יותר, יורד למטה מטה יותר.

טז עד מבתר שבועתא שביעיתא תמניון חמשיני יומין ויתקרבון מנחתא חדתא קדם יי:

ממחרת השבת השביעית, שהוא יום חמשים, תספרו; ומקרא מסרס הוא. מנחה חדשה. היא המנחה הראשונה, שהובאה מן החדש. ואם תאמר: הרי קרבה מנחת העמר! אינה כשאר כל המנחות, שהיא באה מן השעורים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ 'תורת מנחם' – התוועדות' כרך ג, עמוד 428 – מתוך 'לקראת שבת')

שער החמשים – תחלת עבודה חדשה

ותשעה הימים הנספרים הם כנגד מ"ט דרגות (שערי בינה) שיכול האדם להשיג בעבודת ה'. וכאשר משלים את עבודתו בהשגת מ"ט השערים, הוא מקבל מלמעלה, באופן של מתנה, את "שער החמשים" ("תספרו חמשים"), שאין נתן להשיגו בכחות עצמו.

וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את-עמר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה: (כג, טז).

על לשון "ממחרת השבת" איתא בגמרא (מנחות סה, א) כי הביתוסים טעו ודרשו "ממחרת שבת בראשית", וחכמי ישראל הצרכו להתנחם עמם ולהוכיח שאכן הפונה לממחרת הפסח.

ואינו מוכן: מדוע כתבה התורה בלשון כזו הנותנת מקום לטעות, ולא כתבה לכתחלה בלשון שאינו מוכן לשגי פנים – "ממחרת הפסח"?

והבאור בזה בדרך עבודת האדם לקונו:

ענינה של 'ספירת העמר' בעבודת ה' הוא ברור וזכוף המדות, לזככם ולהעלותם לקדושה – "ספירה" מלשון ספירות, בהירות. וקב בשבעת השבועות מתקנים אנו מדה

"וספרתם לכם" – זו העבודה של ברור הנפש הבהמית, הארת ה"לכם".

"ממחרת השבת" – זו בחינה שלמעלה מהזמן, למעלה משבעת ימי ההיקף של בריאת העולם. ובלשון החסידות: "למעלה מסדר ההשתלשלות".

(טז) **עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה ליהוה:**

כ"ט השבת השביעית. כתרגומו: שבועתא שביעיתא. עד ממחרת השבת השביעית תספרו. ולא עד בכלל, והן ארבעים ותשעה יום. חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה'. ביום החמשים תקריבוה, ואומר אני: זהו מדרשו, אבל פשוטו: עד

תספרו חמשים יום (כג, טז)

אודות הקושא הידועה (עין תוספות דבורה-המתחיל כתבו, מנחות סה, ב) מדוע נאמר "תספרו חמשים יום", בעוד הספירה לפעל היא רק ארבעים ותשעה ימים, מבאר בספרים (לקוטי-תורה במדבר י, ד. שירישיים לה, ג), אשר ארבעים

אף עדין צריך עיון בזה, שהרי משמעות הלשון "תספורו חמשים יום" היא, שעבודת האדם עצמו משיגה את חמשים הדרגות.

וגם לבאר זה בהקדים הסבר נוסף לענין "שער החמשים" המובא בספר הקדוש "תולדות יעקב יוסף" (פרשת דברים) בשם הבעל-שם-טוב הקדוש: "שער החמשים הוא חזון ומתחיל נ' שערים למעלה מזה, וכן למעלה מעלה עד אין

סוף".

ועל-פי באור זה נראה, שלאחר שהאדם התעלה בעבודתו וקבל מלמעלה את דרגת "שער החמשים", ואזי הרי הוא צריך להתחיל נ' שערים למעלה מזה, נמצא דשער הנז' שקבל הוא הוא השער הראשון של עבודתו החדשה, ושפיר נחשב בכלל עבודת האדם - "תספורו".

(י) **ממושבתים תביאו לחם תנופה שתים שני עשרים סלת תהייה חמץ תאפינה בפורים ליהוה:**

י ממושבתים תביאו לחם תנופה שתים שני עשרים (גריצו) תרין עשרונים סלתא יהוין חמץ עלתא תאפון בפורין קדם יי:

לכל המנחות, אף למנחת קנאות הבאה מן השעורים, לא תקרב מן החדש קדם לשתי הלחם.

כ"י • ממושבתים • ולא מחוצה לארץ. לחם תנופה • לחם תרומה המורם לשם גבה, וזו היא המנחה החדשה האמורה למעלה. בפורים • ראשונה

יח ותקרבין על לחמא שבועא אמרין שלמין בגי שגא ותור פר תורי חד ודכרין תרין יהוין עלתא קדם יי ומנחתהוין ונספיהוין קרבן דמתקבל ברעוא קדם יי:

(יח) **והקרבתם על-הלחם שבעת כבשים תמימים בגי שנה ופר בן-בקר אחד ואילם שנים יהיו עלה ליהוה ומנחתם ונספיהם אשה ריחניח ליהוה:**

"שלושה עשרונים לפר, ושני עשרונים לאיל ועשרון לכבש", זו היא המנחה; והנסכים: חצי ההין לפר, ושלישית ההין לאיל ורביעית ההין לכבש.

כ"י • על-הלחם • בגלל הלחם, חובה ללחם. ומנחתם ונספיהם • כמשפט מנחה ונסכים המפורשים בכל בהמה בפרשת נסכים (במדבר טו):

יט ותעבדון צפיר בר עזי חד לחטאתא ותריין אמרין בגי שגא לנכסת קודשא:

(יט) **ועשיתם שעיר-עזים אחד לחטאת ושני כבשים בגי שנה לזבח שלמים:**

אצל פרים ואילים, אינן הם. אמר מעתה: אלו לעצמן ואלו לעצמן; אלו קרבו בגלל הלחם ואלו למוספין.

כ"י • ועשיתם שעיר-עזים • (ת"כ. מנחות מה) יכול שבעת הכבשים והשעיר האמורים כאן, הם שבעת הכבשים והשעיר האמורים ב'חמש הפקודים' ? כשאתה מגיע

כזירים פהנא יתהוין על לחם בפוריא ארמותא קדם יי על תרין אמרין קודשא יהוין קדם יי לכהנא:

(כ) **והניף הכהן אתם על לחם הבפרים תנופה לפני יהוה על-שני כבשים קדש יהיו ליהוה לכהן:**

קדשים קלים, הןקק לומר בשלמי-צבור, שהן קדשי קדשים.

כ"י • והניף הכהן אתם. תנופה • (מנחות סב) מלמד שטעונין תנופה מתיים. יכול כלם? תלמוד לומר: על-שני כבשים. קדש יהיו. לפי ששלמי-יחיד

ספורנו

סכנת התבואה, היו שתי הלחם חמץ קרבות עם כבשי שלמים, כמו שהיה הענין בשלמי תודה "על חלת לחם חמץ" (לעיל יא). תורה יח

בהקריבכם מנחה חדשה" (במדבר כח, כז). ואמר "לה", כי בהם התר החדש לקרבן. ובהיות זה כענין הודאה על "שבעות חקות קציר", שבהם היתה

העמר היום. **חמץ תאפינה בפורים.** בפורי שעורים, ואלה היו "בפורי קציר חטים", ועל שקום נקרא החג "יום הבכורים", כאמרו "וביום הבכורים

כא ותעבדו בך יומא הדין מערע קדיש
יהי לכוין כל עבדת פלחן לא תעבדו קנים
עלם בכל מותבניכוין לדריכוין:

(כא) וקראתם בעצם היום הזה מקרא-קדש יהיה
לכם כל-מלאכת עבדה לא תעשו חקת עולם
בכל-מושבתיכם לדורתיכם:

כב ובמחצדכוין ית חצדא דארעכוין לא
תשיצי פאתא דחלקך במחצדך ולקטא
דחצדך לא תלקט לעניי ולגיורי תשובק
יתיהון אנא יי אלהכוין:

(כב) ובקצרכם את-קציר ארצכם לא-תכלה פאת
שדך בקצרך ולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר
תעזוב אתם אני יהוה אלהיכם: פ

לקט שכחה ופאה לעני פראוי, מעלין עליו כאלו בנה
בית-המקדש והקריב עליו קרבנותיו בתוכו. תעזוב.
(פאה פ"ד) הנח לפניהם והם ילקטו, ואין לה לסייע לאחד
מהם. אני ה' אלהיכם. נאמן לשלם שכר.

כ"ג ◀ ובקצרכם. חזר ושנה, לעבר עליהן בשני
לאוין. אמר רבי אבדימי ברבי יוסף: מה ראה הכתוב
לתנם באמצע הרגלים: פסח ועצרת מבאן, וראש-
השנה ויום-הכפורים וחג מבאן? ללמדך שכל הנותן

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יז עמ' 256)

ואלו צדקה יכולה להיות מכסף שהנותן הרויח בלי מאמץ
גדול. זאת ועוד: לקט שכחה ופאה שייכים לכל העניים
בשנה, ואין לבעל השדה טובת הנאה; ואלו בצדקה יכול
אדם לבחור בעני שהוא חפץ בטובתו.

הנותן לקט שכחה ופאה. . כאלו בנה בית המקדש
(רש"י כג, כב) יש לשאל, מדוע קצת מעלה זו במצות אלו
דוקא, ולא במצות צדקה בכלל. ויש לומר, שכן לקט
שכחה ופאה צומחים כתוצאה מזגיע פפיו של בעל השדה;

♦ יום חמישי י"ח אייר ♦

כג ומליל יי עם משה למימר:

(כג) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

כד מלל עם בני ישראל למימר בירחא
שביעאה בחד לירחא יהי לכוין גיחא
דיכרן יבבא מערע קדיש:

(כד) דבר אל-בני ישראל לאמר בחדש השביעי
באחד לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה
מקרא-קדש:

כ"ה ◀ זכרון תרועה. (ר"ה לב) זכרון פסוקי ופסונות ופסונות, לזכר לכם עקדת יצחק, שגרב תחפיו
איל.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך לד עמ' 186)

. . נמשך עתה בראש השנה באמירת (פסוקי) שופרות".
יש להעיר מהשקלא-נטריא בלשון הש"ס "אמר הקב"ה
אמרו לפני מלכותו כו". וברמב"ם כאן: "כל זה אסמכתא
מדבריהם". וראה מפרשי רש"י.

זכרון פסוקי וזכרונות ופסוקי שופרות (רש"י כג, כד) אף
שאמירת הפסוקים היא רק מדרבנן, היא פועלת יותר
מהתקיעה עצמה, וזאת - מצד מעלת דברי תורה על קיום
מצוה. וכמבאר בחסידות, ש"אמתית הגלוי שיהיה לעתיד

ספורנו

בעניים, ואיטיב להם כדי לגשות
רצוני. תורה כג
(כד) זכרון תרועה. זכרון תרועת מלך,
בה גילו במלכם, באמרו "הרנינו
לאלהים עוננו, הריענו" (תהלים פא, ב), וזה
מפני היותו יושב אף על כסא דין כמו

הקציר והצלקתו, הזהיר על מצוות
לקיים הממון המשג בהצלקה, וצוה
על לקט ופאה, באמרם: 'מלח ממון -
חסר, ואמר לה - חסד' (כתובות סו, א).
אני ה' אלהיכם. אלהי הקוצרים
ואלהי המלקטים הלקט והפאה

(כא) חקת עולם בכל
מושבתיכם. אף על פי שאין קרבים
מיני הקרבן במושבבות הגלות, לא
יחול ענין הספירה וענין מקרא
קדש. תורה כב
(כב) ובקצרכם. אחר ההודאה על

(כה) **כָּל־מְלָאכָת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְהִקְרַבְתֶּם אֵשָׁה לַיהוָה:**
 כה כל עבִידַת פְּלִתָנָא לֹא תַעֲבֹדוּן וְהִקְרַבְוּן
 קְרָבָנָא קָדָם יי:

נשי"א • וְהִקְרַבְתֶּם אֵשָׁה • הַמוֹסָפִים הָאֲמוּרִים בְּחֹמֶשׁ הַפְּקוּדִים.

(כו) **וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:**
 כו וּמִלֵּיל יי עִם מֹשֶׁה לְמִיָּמָר:

(כו) **אֵךְ בַּעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַשְּׂבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפּוּרִים**
הוּא מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעֲנִיתֶם אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם
וְהִקְרַבְתֶּם אֵשָׁה לַיהוָה:
 כו בָּרָם בַּעֲשָׂא לִיְרֵחָא שְׂבִיעָא הַדִּין
 יוֹמָא דְכַפּוּרָא הוּא מְעַרַע קְדִישׁ יְהִי לְכוּן
 וְתַעֲנִנוּן תַּת נַפְשִׁיתִכוֹן וְהִקְרַבְוּן קְרָבָנָא קָדָם
 יי:

נשי"א • אף • כל "אכ"יין ו"ק"יין שְׂבִיתוֹרָה מְעוּשִׁין – מְכַפֵּר הוּא לְשָׂבִים, וְאִינוּ מְכַפֵּר לְשָׂאִינָם שָׂבִים.

(כח) **וְכָל־מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה כִּי**
יוֹם כִּפּוּרִים הוּא לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:
 כח וְכָל עֲבִידָא לֹא תַעֲבֹדוּן בְּכַרְן יוֹמָא הַדִּין
 אַרִי יוֹמָא דְכַפּוּרָא הוּא לְכַפֵּרָא עֲלִיכוֹן
 קָדָם יי אֱלֹהֵיכוֹן:

(כט) **כִּי כָל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא־תִעַנֶּה בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה**
וְנִכְרְתָה מֵעַמִּיהָ:
 כט אַרִי כָל אָנְשָׁא דִּי לֹא מִתַּעֲנִי בְּכַרְן יוֹמָא
 הַדִּין וְיִשְׁתַּיְצִי מֵעַמֻּהָא:

(ל) **וְכָל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה כָל־מְלָאכָה בַּעֲצֵם הַיּוֹם**
הַזֶּה וְהִאֲבֹדְתִי אֶת־הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמָּה:
 ל וְכָל אָנְשׁ דִּי תַעֲבֹד כָּל עֲבִידָא בְּכַרְן יוֹמָא
 הַדִּין וְאֹבֵד תַּת אָנְשָׁא הֵיכִיא מִגּוֹ עַמָּה:

נשי"א • וְהִאֲבֹדְתִי • לִפִּי שֶׁהוּא אוֹמֵר 'כֶּרֶת' בְּכָל מָקוֹם, וְאִינִי יוֹדֵעַ מַה הוּא? כִּשְׁהוּא אוֹמֵר "וְהִאֲבֹדְתִי", לְמַד
 עַל הַכֶּרֶת, שְׂאִינוּ אֵלָא אֲבָדוֹן.

(לא) **כָּל־מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם**
בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם:
 לא כָּל עֲבִידָא לֹא תַעֲבֹדוּן קָדָם עֲלֵם לְדֹרִיכוֹן
 בְּכָל מוֹתְקִיכוֹן:

נשי"א • כָּל מְלָאכָה וְגו' • לַעֲבֹר עֲלֵיו בְּלֹא וִין הַרְבֵּה, אוֹ לְהִזְהִיר עַל מְלָאכָת לִילָה בְּמְלָאכָת יוֹם.

ספורנו

וּשְׁלַחוּ מִנּוֹת לְאִין נִכּוֹן לוֹ כִּי קְדוֹשׁ
 הַיּוֹם לְאֹדֶנּוּ" (שְׁמִיעָה ח, י), מִכָּל מָקוֹם
 "בַּעֲשֹׂר לַחֲדָשׁ" הוּא יוֹם הַכִּפּוּרִים
 לְהַתְּרוֹת וּלְהַתְּאוּנוֹן גָּבֵר עַל חֲסָאִיו,
 וְאִינוּ יוֹם שְׂמִיחָה וְתַעֲנוּג, אֲבָל הוּא יוֹם
 עֲנוּי, בְּאֹמְרוֹ "וְעֲנִיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם,
 וְהִקְרַבְתֶּם אֵשָׁה", וְהוּא עֲנִין קְרִבְנוֹת
 כִּהֵּן גְּדוֹל וְקְרִבְנוֹת צָבוּר הַבָּאִים
 לְכַפֵּרָה. תוֹרָה כח
 (כח) **וְכָל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ.. כִּי יוֹם**
כִּפּוּרִים הוּא. כִּי רָאוּ בַּיּוֹם הַזֶּה לִפְנוֹת
 מִשְׁאֵר עֲסָקִים לְתַת לֵב לְהַשִּׁיג מִחִילָה

שָׂבָא בְּקַבְלָהּ, בְּאֹמְרוֹ "תַּקְעוּ בַּחֲדָשׁ
 שׁוֹפָר בְּכֶסֶד לַיּוֹם חֲגֹג, כִּי חֻק
 לְיִשְׂרָאֵל הוּא, מִשְׁפָּט לְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב"
 (שֵׁם שם, ד), וְרָאוּ לָנוּ לְשִׁמּוֹחַ אֲזִי יוֹתֵר עַל
 שֶׁהוּא מְלָכְנוּ, שִׁיטָּה בְּלִפִּי חֶסֶד, וַיִּזְכֶּה
 אוֹתָנוּ בְּשִׁפְטוֹ אוֹתָנוּ, בְּאֹמְרוֹ "כִּי ד'
 שִׁפְטָנוּ, ד' מַחֲקֵנוּ, ד' מְלָכְנוּ, הוּא
 יוֹשִׁיעֵנוּ" (שְׁמִיעָה ל, כב). תוֹרָה כח
 (כז) **אֵךְ בַּעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַשְּׂבִיעִי.** אֵף
 עַל פִּי שְׂבִישָׁא "מִקְרָאִי קֹדֶשׁ רָאוּי
 לְשִׁמּוֹחַ וּלְהַתְּעַנֵּג גַּם בְּאִכִּילָה וּשְׂתִיָּה,
 בְּאֹמְרוֹ "אֲכָלוּ מִשְׂמִנִּים וּשְׂתוּ מִמִּתְּקִים,

וּכְפָרָה, עַל הַפָּךְ "הֵן בְּיוֹם צִמְּכֶם
 תִּמְצָאוּ חֶפֶץ, וְכָל עֲצָבֵיכֶם תִּגְשׁוּ"
 (שְׁמִיעָה נה, א), וּבְהִיּוֹת שָׂרִב מִי שִׁיחָטָא
 בַּעֲנִין הָעֲנוּי יַעֲשֶׂה זֶה לְהַתְּאוּנוֹן בְּלָבָד,
 וְרִב מִי שִׁיחָטָא בַּעֲשׂוֹת מְלָאכָה חוּטָא
 לְהַכְעִיס, עֲנֵשׁ כֶּרֶת עַל הַבְּלָתִי מִתַּעֲנוּה,
 וְעֵנֶשׁ אֲבָדוֹן הַנֶּפֶשׁ עַל עֲשִׂית
 מְלָאכָה. תוֹרָה כט
 (לא) **בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם.** אֵף עַל פִּי שְׂאִין
 שֵׁם בְּפֶרֶת מִזְבֵּחַ שֶׁהִיא חוֹבַת הַיּוֹם,
 כְּמוֹ שֶׁקָּרָה בְּגִלּוֹת. תוֹרָה לב

(לב) שַׁבַּת שְׁבִתוֹן הוּא לָכֶם וְעֵינֵיכֶם אֶת־נַפְשֵׁיכֶם בַּתְשָׁעָה לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב מֵעֶרֶב עַד־עֶרֶב תִּשְׁבֹּתוּ שַׁבְתְּכֶם: פ

לב שַׁבַּת שְׁבִתָּהּ הוּא לָכוֹן וּתְעֻנוֹן יֵת נַפְשֵׁיכֶם בַּתְשָׁעָה לַיָּרְחָא בְּרַמְשָׁא מְרַמְשָׁא עַד רַמְשָׁא תְנוּחָהוֹן נִיחָכוֹן:

♦ יום שישי י"ט אייר ♦

(לג) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

לג וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:

(לד) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵי יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה חַג הַפִּסְחֹת שִׁבְעַת יָמִים לַיהוָה:

לד דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימָר בַּחֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵי יוֹם עֶשְׂרָא יוֹמָא לַיָּרְחָא שְׁבִיעָה הַדִּין חַגָּא דְמַטְלִיא שְׁבַעַת יוֹמִין קָדָם יְיָ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ב עמ' 417)

הַחַג הַפִּסְחֹת שִׁבְעַת יָמִים (כג, לד) שם הַחַג נִקְבַּע עַל שֵׁם מִצְוֹת סָפָה דְּוָקָא, לֹא עַל שֵׁם מִצְוֹת נְטִילַת אַרְבַּעַת הַמִּינִים. וַיֵּשׁ לִזְמַר, שֶׁהַדָּבָר נִבְּעָה מִמּוֹעֶלְתָּהּ הַמִּיחָדָת שֶׁל מִצְוָה יז. א. הִיא חֻלָּה מִיַּד מִשְׁקָדָשׁ הַחַג.

ב. הִיא חֻלָּה בְּמִשְׁפָּחָה כֹּל שְׁבַעַת יָמֵי הַחַג (מִה־שְׁאִין־כֵּן מִצְוֹת נְטִילַת אַרְבַּעַת הַמִּינִים חֻלָּה (מִן הַתּוֹרָה) רַק בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן). ג. נִתֵּן לְקִימָה כֹּל שְׁעוֹת הַיּוֹם וְהַלִּילָה.

(לה) בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלָאכָת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

לה לֹא בַּיּוֹמָא קְדָמָה מְעָרַע קָדִישׁ כֹּל עֲבִידַת פְּלָחוֹן לֹא תַעֲבִדוּן:

יט"א ◀ מִקְרָא־קֹדֶשׁ • [בַּיּוֹם הַכַּפּוּרִים] קֹדֶשׁוֹ בְּכִסּוֹת נִקְיָה וּבַתְּפִלָּה, וּבִשְׂאֵר יָמִים טוֹבִים — בְּמַאֲכָל וּבְמִשְׁתֵּה וּבְכִסּוֹת נִקְיָה וּבַתְּפִלָּה.

(לו) שִׁבְעַת יָמִים תִּקְרְבוּ אִשָּׁה לַיהוָה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַיהוָה עֲצֵרַת הוּא כָּל־מְלָאכָת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

לו לֹא שְׁבַעַת יוֹמִין תִּקְרְבוּן קְרִבְנָא קָדָם יְיָ בַּיּוֹמָא תְּמִינָה מְעָרַע קָדִישׁ יְהִי לָכוֹן וּתִקְרְבוּן קְרִבְנָא קָדָם יְיָ כְּגַשׁ תַּהוֹן כֹּל עֲבִידַת פְּלָחוֹן לֹא תַעֲבִדוּן:

יט"ב ◀ עֲצֵרַת הוּא • עֲצֵרַתִּי אֶתְכֶם אֶצְלִי כְּמִלְךָ שְׂזַמֵּן אֶת בְּנֵי לִסְעָדָה לְכָךְ וְכָךְ יָמִים. כִּיֹּן שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּה לְהַפְטִיר, אָמַר: בְּנִי, בְּבִקְשָׁה מִכֶּם, עֲפֹכוּ עִמִּי עוֹד יוֹם אֶחָד, קֶשֶׁה עָלַי פְּרֻדְתְּכֶם. כָּל־מְלָאכָת עֲבֹדָה •

אֶפְלוּ מְלָאכָה שֶׁהִיא עֲבֹדָה לָכֶם, שָׂאֵם לֹא תַעֲשׂוּהָ, יֵשׁ חֶסֶד כִּסּ בְּדָבָר. לֹא תַעֲשׂוּ • יְכוּל אִף חֲלוּ שֶׁל מוֹעֵד יְהִי אֲסוּר בְּמְלָאכָת עֲבֹדָה? תִּלְמוּד לֹמַר: "הוּא".

ספורנו

(לו) עֲצֵרַת הִיא. עֲנִין הַעֲצִירָה הוּא לֹא בְּלִבְדָּה לְשִׁבְתָּהּ מִמְּלָאכָת הַדְּיוּט, אֲבָל הִיא עִם זֶה אֲנוּחָה עֲמִידָה אִינְוָה וְזֶה בְּמִקְוֹמוֹת הַקֹּדֶשׁ, לְעֵבֶד בְּמִקְוֹמוֹת הָהֵם אֶת הָאֵל וְתִבְרָךְ תְּהוֹרָה אוּ בַתְּפִלָּה אוּ בְּעֲבֹדָה, כְּעֻנֵּן "וְשֵׁם אִישׁ מַעֲבָדִי שְׂאוֹל בַּיּוֹם הַהוּא נִעְצָר לִפְנֵי ה'" (שְׁמוּאֵל א כא, ח), וְהוּא אָמַר "קֹדֶשׁוֹ צוֹם, קִרְאוּ

עֲצֵרָה" (יואל א, יד) וְעַל זֶה הַדְּרָךְ אָמַר יְהוָה "קֹדֶשׁוֹ עֲצֵרָה לְבַעַל" (מַלְכִּים ב, כ). אָמַר אִם כֵּן, שְׁנֵה הַיּוֹם אַחֵר חַג הַסִּבּוֹת, אֲשֶׁר בּוֹ שְׁלָמוֹ כֹּל שְׁמִחוֹת הַרְגָּלִים, הוּא קֹדֶשׁ לְהִיּוֹת יוֹם "עֲצֵרַת", שֶׁיַּעֲצְרוּ בְּמִקְוֹמוֹת הַקֹּדֶשׁ, וְתִהְיֶה שְׁמִחוֹתוֹ שְׁמִחוֹת שֶׁל תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, כְּאִמְרוּ "יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל בְּעִשְׂרֵי"

(תְּהִלִּים קמט, ב), וְזֶה כְּעֻנֵּן "וַיְהִי כִי הִקִּיפוּ יָמֵי הַמִּשְׁתֶּה, וַיִּשְׁלַח אִיּוֹב וַיִּקְדָּשׁ, וְהוֹשָׁפִים בִּבְקָר וְהִעֲלָה עֲלוֹת מִסְפָּר כָּלָם, כִּי אָמַר אִיּוֹב אוֹלִי חֲטָאוּ בְנֵי" וכו' (אִיּוֹב א, ח), וְזֶה מִפְּנֵי הַשְׁמִיחָה הַקּוֹדֶשֶׁת. וּבִהְיוֹת שְׁבִיּוֹם שְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח נִעְצְרוּ יִשְׂרָאֵל עִם מֹשֶׁה וְיִחִידוּ לְשׁוּרֵר לֹאֵל וְתִבְרָךְ, כְּאִמְרוּ "אֲזַ וְיִשִּׁיר

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ב ע' 433)

ביום השמיני . . עֲצַרְתָּהּ הִיא (כג, לו)**עֲצַרְתִּי אִתְּכֶם אֲצִלִּי . . בְּנִי, עֲקְבוּ עִמִּי עוֹד יוֹם אֶחָד,****קִשָּׁה עָלַי פְּרִידַתְכֶם** (רש"י)

לקאורה מהו הלשון "פְּרִידַתְכֶם", הִיא צ"ל "פְּרִידַתְנוּ"? וַיֵּשׁ לזמור, שֶׁהַקֶּבֶץ הָאֵף פֶּעַם לֹא נִפְרָד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְתִמִּיד נִמְצָא עִמָּם. ו"פְּרִידַתְכֶם" הַפְּנִיָּה פְּרִידַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶחָד מֵהַשְּׁנִי,

לְאַחַר שֶׁהָיוּ כָּל יְמֵי חַג הַסִּפּוֹת יַחַד וּבְאַחֲדוּת. וְהַקֶּבֶץ הָאֵף אֶחָד "קִשָּׁה עָלַי" בְּגִלְגַּל "פְּרִידַתְכֶם", הָיוּת שֶׁבְּכּוּכְתּוֹ שֶׁל הַקֶּבֶץ הַחֲלוּת רַק כְּשֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאַחֲדוּת. וְהַפְּתָחוֹן "עֲקְבוּ עִמִּי עוֹד יוֹם אֶחָד", עַד עֲכָשׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּאַחֲדוּת מִפְּנֵי סְבוּת חַג הַסִּפּוֹת וְכִדְמוּתָהּ, עֲכָשׁוּ "עֲקְבוּ עִמִּי עוֹד יוֹם אֶחָד" לֹלֵא שׁוּם סִבָּה מִלְבַּד עֲצֵם הַשְּׁהִיָּה יַחַד בְּאַחֲדוּת.

לואלין מוֹעֲדֵי יְהוָה דִּי תַעֲרַעְרוּן יְהוָה
מְעַרְעֵי קֳדִישׁ לְקַרְבָּא קְרַבְנָא קְדָם יְיָ עֲלֵתָא
וּמִנְחָתָא נִכְסַת קוּדְשִׁין וְנִסְכֵּין פְּתָגָם יוֹם
בְּיוֹמָהּ :

(לו) אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יְהוָה אֲשֶׁר־תִּקְרְאוּ אִתְּכֶם מִקְרָאֵי
קֳדִישׁ לְהַקְרִיב אֶשָּׁה לַיהוָה עֹלָה וּמִנְחָה וְזֶבַח וְנִסְכִּים
דְּבִרְיֵם בְּיוֹמוֹ:

הַפְּקוּדִים'. דְּבַר יוֹם־בְּיוֹמוֹ. הָא אִם עֲבַר יוֹמוֹ,
בְּטַל קְרַבְנֵו.

י"ט עֹלָה וּמִנְחָה • (מִנְחָת מֶד) מִנְחַת נִסְכִּים הַקְרָבָה
עִם הָעוֹלָה. דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ • חֹק הַקְצוּב בְּחֻמְשׁ

לח בר שפניא דין ובר מתנתיכון ובר כל
נדריכון ובר כל נדבתיכון די תתנון קדם יי:

(לח) מִלְכָּד שְׁבַתַּת יְהוָה וּמִלְכָּד מִתְּנוּתֵיכֶם וּמִלְכָּד
כָּל־נְדָרֵיכֶם וּמִלְכָּד כָּל־נְדָבָתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּתְּנוּ
לַיהוָה:

לט ברם בחמשה עשר יומא יומא ליקחא
שביעאה במכנשיכון ית עללת ארעא תחגון
ית חגא קדם יי שבועא יומין ביומא קדמאה
ניחא וביומא תמינאה ניקחא :

(לט) אֵךְ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַסְפְּכֶם
אֶת־תְּבוּאֹת הָאָרֶץ תַּחֲגוּ אֶת־יְהוָה שְׁבַעַת יָמִים
בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שְׁבַתוֹן וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי שְׁבַתוֹן:

העבור, פְּעָמִים שֶׁהוּא בְּאַמְצַע הַקִּיץ אוֹ הַחֹרֶף.
תַּחֲגוּ • שְׁלֵמִי חֲגִיגָה. שְׁבַעַת יָמִים • (חֲגִיגָה י) אִם לֹא
הִבִּיא בְּזָה, יָבִיא בְּזָה. יָכוֹל יְהִי מִבִּיאָן כָּל שְׁבַעָה?
תִּלְמוּד לזמור: וְחֲגַתֶּם אֹתוֹ, יוֹם אֶחָד בְּמִשְׁמַע וְלֹא
יֹתֵר. וְלָמָּה נֶאֱמַר "שְׁבַעָה"? לְתַשְׁלוּמִּין.

י"ט אֵךְ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם. תַּחֲגוּ • קְרַבֵּן שְׁלָמִים
לְחֲגִיגָה. יָכוֹל תִּדְחָה אֶת הַשְּׁבַת? תִּלְמוּד לזמור:
"אֵךְ", הוּאִיל וַיֵּשׁ לָהּ תַּשְׁלוּמִּין כָּל שְׁבַעָה. בְּאַסְפְּכֶם
אֶת־תְּבוּאֹת הָאָרֶץ • שִׁיחָא חֹדֶשׁ שְׁבִיעִי זֶה בֹּא בְּזִמָּן
אַסִּיפָה. מִכָּאן שֶׁנֶּצְטוּוּ לַעֲבֹר אֶת הַשָּׁנִים, שֶׁאִם אֵין

ספורנו

הַמוֹעֲדִים:
רִאשׁוֹנָה, שֶׁהַשְּׁמִינִי שְׁלֹ "מִקְרָא קֳדָשׁ",
בְּאֶמְרוֹ "וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי שְׁבַתוֹן", לֹא כֵן
בִּימֵי הַשְּׁבוּעָה, וּבִימֵי חַג הַמִּצּוֹת, וְכֵן
בְּחֻדָּשִׁים וּבְשָׁנִים, שֶׁבָּהֶם קֳדָשׁ הַשְּׁבִיעִי
לֹא הַשְּׁמִינִי.
שְׁנִית, בְּמָה שֶׁזֶה הַחֹג טְעוֹן שְׁנֵי דִּירָה,
בְּאֶמְרוֹ "בְּסִפּוֹת תִּשְׁבּוּ" (פסוק מב).
שְׁלִישִׁית, שֶׁטְעוֹן נִעְנוּעַ אַרְבַּע מִיָּנִים,
בְּאֶמְרוֹ "וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן
פָּרִי עֵץ הָדָר" וְכו' (פסוק מ). תורה מ

שְׁקָלְקְלוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַמִּשְׁגַּב בְּעֲצִירְתָּם,
וְיִתְנַצְּלוּ אֶת עֲדֵים מֵהָר חוֹרֵב" (שְׁמוֹת
לג, ט). תורה לו
(לט) אֵךְ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם. אַחֵר
שֶׁהַזִּכִּיר אֶת הַדְּבָרִים הַכִּלְלִים שֶׁכָּל
הַמוֹעֲדִים מְסֻבִּימִים בָּהֶם, וְזֶה בְּמָה
שֶׁכָּלם "מִקְרָאֵי קֳדָשׁ", וְטְעוֹנִים קְרַבֵּן
מוֹסָף, בְּאֶמְרוֹ "מוֹעֲדֵי ה' אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ
אִתְּכֶם מִקְרָאֵי קֳדָשׁ, לְהַקְרִיב אֶשָּׁה" וְכו'
(פסוק לו), אָמַר "אֵךְ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם"
וְכו', וְהוֹדִיעַ שֶׁחַג הַסִּפּוֹת נִבְדֵּל מִשְׁאָר

מִשָּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל" (שְׁמוֹת טו, א), קֳדָשׁ
אוֹתוֹ הַיּוֹם לְהָיוֹת "עֲצַרְתָּ לָהּ", אֵף עַל
פִּי שֶׁלֹא הָיְתָה הַתְּשׁוּבָה בְּתַחֲלַת הַיּוֹם.
וְזֶה בְּאֵר בְּמִשְׁנֵה תוֹרָה בְּאֶמְרוֹ "וּבַיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי עֲצַרְתָּ לָהּ" אֲלֵהִיף לֹא תַעֲשֶׂה
מִלְאכָה" (דברים טו, ח). וּבַהֲיוֹת שֶׁהָיָה יוֹם
הַחֲמִשִּׁים לִיצִיאַת מִצְרַיִם יוֹם מֵתָן
תוֹרָה, אֲשֶׁר בּוֹ נִעְצְרוּ יִשְׂרָאֵל יַחֲדוֹ
לַעֲבוֹדַת הָאֵל וְיִתְבָּרַךְ, קְרָאוּהוּ רְבוּתֵינוּ
ז"ל "עֲצַרְתָּ" אֲמַנָּם בְּתוֹרָה לֹא הִזְכִּיר
אוֹתוֹ הַיּוֹם בְּזֶה הַשֵּׁם כָּלֵל, וְזֶה מִפְּנֵי

(מ) וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וְעֵנָף עֵץ-עֵבֶת וְעַרְבֵי-נַחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים:

מ ותסבון לכו ביום הראשון פרי אילנא אֶתְרוּגִין וְלַלְבִּין וְהַדְסִין וְעַרְבִין דְּנַחַל וְתַחֲדִין קָדָם זי אֶלְהִכּוֹן שְׁבַעַת יוֹמִין:

כ"ט פרי עץ הדור • (סוכה לד) עץ שטעם עצו ופריו שנה. הדור. הדור באילנו משנה לשנה, וזהו אתרוג. כפת תמרים • חסר ו'ו; למד שאינה אלא אחת.

וְעֵנָף עֵץ-עֵבֶת • שְׁעָנְפִיו קְלוּעִים פְּעֻבוֹתוֹת וְכַחֲבָלִים, וְזֶהוּ הַדָּס הַעֲשׂוּי כָּמִין קְלִיעָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם – התוועדות תשמ"ו כרך א ע' 165. ע"פ ביאורי החזמש)

וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן (כג, מ) בְּשֹׁכֵר שְׁלֹשָׁה 'רִאשׁוֹן' זָכוּ לְשִׁלְשָׁה רִאשׁוֹן .. וְלִשְׁמֹנוּ שֶׁל מְשִׁיחַ, דְּכַתִּיב 'רִאשׁוֹן לַצִּיּוֹן הִנֵּה הָנֹם' (פסחים ה, א) יְדוּעַ, שֶׁסֶּבֶת הַגְּלוּת הִיא שְׁנָאת חֵן, וְאֵלּוּ הַגְּאֻלָּה תְּבוֹא עַל יְדֵי אֶהְבֵּת וְאַחֲדוּת יִשְׂרָאֵל,

כמאמר חז"ל "אין ישראל נגאלין עד שיהיו כלם אגודה אחת". וּמִקְצָא, שְׁנִטִּילַת אַרְבַּעַת הַמִּינִים - הַרוֹמָזוֹת, פְּיָדוּעַ, לְאַחֲדוּת אַרְבַּעַת הַסּוּגִים שְׁבִי־יִשְׂרָאֵל, כִּךְ שֶׁכֻּלָּם נַעֲשִׂים "אֶגְדָּה אַחַת" - הִיא הַמְבִיָּאָה לַיָּדִי גִלּוּי "שְׁמוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ", בְּגֻאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יט עמ' 350)

וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן (כג, מ) כָּאֵן נֶאֱמַר "לָכֶם", וְאֵלּוּ בְּסֻכּוֹת נֶאֱמַר "חַג הַסּוּכּוֹת תַּעֲשֶׂה לָּךְ". בְּטַעַם הַדָּבָר יֵשׁ לוֹמַר, דִּהְיָה אַרְבַּעַת הַמִּינִים מְסַמְלִים אַרְבַּעַת סוּגִים בְּבִנְיַי יִשְׂרָאֵל, שֶׁכֻּלָּם מִתְאַחֲדִים בְּמִצְוָה זוֹ, אִךְ הֵם נִשְׁאַרִים

מינים שונים, והינו שהאחדות היא חיצונית ואינה הופכת אותם לגוף אחד. ואלו הסכה מאחדת את כל ישראל באחדות אמתית, כגוף אחד, כמאמר "ראויים כל ישראל לישיב בסכה אחת".

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטי שיחות כרך כב. עמוד 132 – מתוך 'לקראת שבת')

כָּל הָעֲרֻבוֹת בְּשֻׁרוֹת לְבָרָכָה

וְהִנֵּה, הַתְּאַחֲדוּת הָאֶתְרוֹג הַלּוּלָב וְהַדָּס אֶחָד עִם הַשְּׁנִי, הֵרִי הִיא קְשׁוּיָה עִם מַעְלוֹתֵיהֶם הַגְּלוּיּוֹת הַמְּשִׁיכוֹת וּמִקְשָׁרוֹת בִּינֵיהֶם. מִה־שְּׂאִי-כֵן זֶה שְׁנִמְשָׁל לְעֶרְבָה הִנֵּה הַקָּשׁוּר עִמּוֹ הוּא רַק מִצַּד עֲצָמִיּוּתוֹ, מִצַּד עֶצֶם הִיּוּתוֹ מִעַם יִשְׂרָאֵל, לֵאמֹר כָּל מַעֲלָה מְגֻדֶּרֶת וְגֻלְיָהּ. וּמִזֵּה נִשְׁתַּלְשָׁל לְהִלָּכָה: בְּשִׁלְשֵׁת הַמִּינִים הָרִאשׁוֹנִים, הִנֵּה סִימְנֵי הַתּוֹרָה בָּהֶם צְרִיכִים לְהִיּוֹת בְּגִלּוּי, דִּהְסֻמְנִים הֵם אֵלּוּ הַעוֹשִׂים אוֹתָם לְקִשְׁרִים וּמִיחָדִים, וּבִלְעֲדֵיהֶם הָאֶתְרוֹג אֵינוֹ אֶתְרוֹג וְהַלּוּלָב אֵינוֹ לוּלָב. מִה־שְּׂאִי-כֵן בְּעֶרְבָה - הֵרִי עֶצֶם זֶה שֶׁהִיא מִמִּין הַקָּשֶׁר "עֶרְבֵי נַחַל" (שְׁמִיטָה יִשְׂרָאֵל הִיא), עַל אִף שֶׁמַּעֲלָתָהּ זֶה אֵינָה בְּגִלּוּי, וּלְפַעַל לֹא גִדְּלָהּ אֶצֶל נַחַל - "תִּינוּק שֶׁנִּשְׁבָּה לְבִין הַעֲפּוֹסִים" - הֵרִי הִיא כְּשֶׁרָה וְרִאשִׁיָּה לְהַצְטָרֵף ל"אַרְבַּעַת הַמִּינִים".

וְהִנֵּה, הַתְּאַחֲדוּת הָאֶתְרוֹג הַלּוּלָב וְהַדָּס אֶחָד עִם הַשְּׁנִי, הֵרִי הִיא קְשׁוּיָה עִם מַעְלוֹתֵיהֶם הַגְּלוּיּוֹת הַמְּשִׁיכוֹת וּמִקְשָׁרוֹת בִּינֵיהֶם. מִה־שְּׂאִי-כֵן זֶה שְׁנִמְשָׁל לְעֶרְבָה הִנֵּה הַקָּשׁוּר עִמּוֹ הוּא רַק מִצַּד עֲצָמִיּוּתוֹ, מִצַּד עֶצֶם הִיּוּתוֹ מִעַם יִשְׂרָאֵל, לֵאמֹר כָּל מַעֲלָה מְגֻדֶּרֶת וְגֻלְיָהּ. וּמִזֵּה נִשְׁתַּלְשָׁל לְהִלָּכָה: בְּשִׁלְשֵׁת הַמִּינִים הָרִאשׁוֹנִים, הִנֵּה סִימְנֵי הַתּוֹרָה בָּהֶם צְרִיכִים לְהִיּוֹת בְּגִלּוּי, דִּהְסֻמְנִים הֵם אֵלּוּ הַעוֹשִׂים אוֹתָם לְקִשְׁרִים וּמִיחָדִים, וּבִלְעֲדֵיהֶם הָאֶתְרוֹג אֵינוֹ אֶתְרוֹג וְהַלּוּלָב אֵינוֹ לוּלָב. מִה־שְּׂאִי-כֵן בְּעֶרְבָה - הֵרִי עֶצֶם זֶה שֶׁהִיא מִמִּין הַקָּשֶׁר "עֶרְבֵי נַחַל" (שְׁמִיטָה יִשְׂרָאֵל הִיא), עַל אִף שֶׁמַּעֲלָתָהּ זֶה אֵינָה בְּגִלּוּי, וּלְפַעַל לֹא גִדְּלָהּ אֶצֶל נַחַל - "תִּינוּק שֶׁנִּשְׁבָּה לְבִין הַעֲפּוֹסִים" - הֵרִי הִיא כְּשֶׁרָה וְרִאשִׁיָּה לְהַצְטָרֵף ל"אַרְבַּעַת הַמִּינִים".

וְהִנֵּה, הַתְּאַחֲדוּת הָאֶתְרוֹג הַלּוּלָב וְהַדָּס אֶחָד עִם הַשְּׁנִי, הֵרִי הִיא קְשׁוּיָה עִם מַעְלוֹתֵיהֶם הַגְּלוּיּוֹת הַמְּשִׁיכוֹת וּמִקְשָׁרוֹת בִּינֵיהֶם. מִה־שְּׂאִי-כֵן זֶה שְׁנִמְשָׁל לְעֶרְבָה הִנֵּה הַקָּשׁוּר עִמּוֹ הוּא רַק מִצַּד עֲצָמִיּוּתוֹ, מִצַּד עֶצֶם הִיּוּתוֹ מִעַם יִשְׂרָאֵל, לֵאמֹר כָּל מַעֲלָה מְגֻדֶּרֶת וְגֻלְיָהּ. וּמִזֵּה נִשְׁתַּלְשָׁל לְהִלָּכָה: בְּשִׁלְשֵׁת הַמִּינִים הָרִאשׁוֹנִים, הִנֵּה סִימְנֵי הַתּוֹרָה בָּהֶם צְרִיכִים לְהִיּוֹת בְּגִלּוּי, דִּהְסֻמְנִים הֵם אֵלּוּ הַעוֹשִׂים אוֹתָם לְקִשְׁרִים וּמִיחָדִים, וּבִלְעֲדֵיהֶם הָאֶתְרוֹג אֵינוֹ אֶתְרוֹג וְהַלּוּלָב אֵינוֹ לוּלָב. מִה־שְּׂאִי-כֵן בְּעֶרְבָה - הֵרִי עֶצֶם זֶה שֶׁהִיא מִמִּין הַקָּשֶׁר "עֶרְבֵי נַחַל" (שְׁמִיטָה יִשְׂרָאֵל הִיא), עַל אִף שֶׁמַּעֲלָתָהּ זֶה אֵינָה בְּגִלּוּי, וּלְפַעַל לֹא גִדְּלָהּ אֶצֶל נַחַל - "תִּינוּק שֶׁנִּשְׁבָּה לְבִין הַעֲפּוֹסִים" - הֵרִי הִיא כְּשֶׁרָה וְרִאשִׁיָּה לְהַצְטָרֵף ל"אַרְבַּעַת הַמִּינִים".

(מא) וְחֻגְתֶּם אוֹתוֹ חַג לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים בַּשָּׁנָה חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי תַחֲנוּגוֹ אוֹתוֹ:

מא ותחגו אתה חגא קדם זי שבעת יומין בשפּתא קנים עולם לדורותיכם בחודש השביעי תחנוגו אותו:

(מב) בַּסֶּפֶת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל־הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַסֶּכֶת:

מב במספליא תיתבון שבעת יומין כל יציבא ביישראל יתבון במספליא:

כ"ט אֶזְרָח • זֶה אֶזְרָח. בְּיִשְׂרָאֵל • (ת"כ) לְרֻבּוֹת אֶת הַגִּרִּים.

(מג) לִמְעַן יֵדְעוּ דִרְתִּיכֶם כִּי בַסִּפּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

כז"י • כִּי בַסִּפּוֹת הוֹשַׁבְתִּי • (סוכה יא) עֲנִי כָבוֹד.

(מד) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת־מַעֲרֵי יְהוָה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: פ
מד ומליל משה ית סדר מועדיא דיי
ואלפנון לבני ישראל:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יח עמ' 355)

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מוֹעֲדֵי ה' אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (כג, מד) בְּסוֹף פֶּרֶשֶׁת הַמוֹעֲדִים בְּפֶרֶשֶׁת פִּנְחָס כְּתִיב "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כֹּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה", וְרַש"י מְבָאֵר אֶת הַחֲדוּשׁ בְּכַתוּב: מוֹה־שְׁאִינ־כֵּן כָּאֵן. וַיֵּשׁ לוֹמַר, שְׂפָאֵן הַחֲדוּשׁ מוֹכֵן מֵאֱלֹהִים: אֵף שְׂפָרֶשֶׁת אֲמֹר נֶאֱמָרָה זְמַן קֶצֶר לְאַחַר חֲנֻכַּת הַמִּשְׁכָּן, מִסֵּר מֹשֶׁה מִיָּד גַּם אֶת הַלְכוֹת הַפֶּרֶשָׁה הַתְלוּיֹת בְּאַרְצָן. אֵף בְּפֶרֶשֶׁת פִּנְחָס, שְׁנֵאמָרָה זְמַן קֶצֶר לִפְנֵי הַכְּנִיסָה לְאַרְצָן, הַפְּסוּק נִרְאֶה כְּמִיתָר.

♦ שבת קודש כ' אייר ♦

א ומליל יי עם משה למימר:

כד (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(ב) צֹו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שִׁמֹּן זֵית זָךְ כְּתִיב לְמֹאזֵר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד:

כז"י • צו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • זו פֶּרֶשֶׁת מִצְוֹת הַנִּרְוֹת; וּפֶרֶשֶׁת "וַאֲתָה תִּצְוֶה" לֹא נֶאֱמָרָה אֶלָּא עַל סֵדֶר מְלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן, לְפָרֶשׁ צֶרֶף הַמְנוּחָה, וְכֵן מְשֻׁמֵּעַ: וַאֲתָה, סוֹפֵף לְצוּוֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל כָּךְ. שִׁמֹּן זֵית זָךְ • שְׁלֹשָׁה שְׁמָנִים יוֹצְאִים מִן הַזֵּית: הָרֹאשׁוֹן קְרוּי "זָךְ", וְהֵן מְפָרְשִׁים ב' מִנְחֹת' (דף כו) וּב' תוֹרֹת כְּהֹנִים'. תָּמִיד • מְלִילָה לְלִילָה, כְּמוֹ "עוֹלֶת תָּמִיד" שְׁאִינָה אֶלָּא מִיּוֹם לְיוֹם.

(ג) מִחוּץ לְפֶרֶכֶת הָעֵדוּת בְּאֶהֱל מוֹעֵד יַעֲרֹף אֹתוֹ אֶהְיֶה מִעֵרֵב עַד־בֹּקֶר לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד חֶקֶת עוֹלָם לְדִרְתִּיכֶם:

כז"י • לְפֶרֶכֶת הָעֵדוּת • שְׁלֹפְנֵי הָאֶרֶץ שֶׁהוּא קְרוּי "עֵדוּת". (שבת כב. ת"כ) וְרַבּוֹתֵינוּ דְּרָשׁוּ עַל גֵּר מַעֲרָבִי, שֶׁהוּא עֵדוּת לְכָל בָּאֵי עוֹלָם שֶׁשֹּׁכְנִינָה שׁוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁנּוֹתֵן בָּהּ שִׁמֹּן כְּמֵדוּת חֲבֵרוֹתֶיהָ, וּמִמֶּנָּה הִיא מִתְחִיל לְדִרְתִּיכֶם.

ספורנו

(מג) אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם. בָּאֵר כָּל אֵלֶּה לְתַכְלִית נְאוֹת לָנוּ מִכֵּן מֵאֵתוֹ יְתִבְרַךְ, כִּי הוּא אֱלֹהֵינוּ לֹא יִגְרַע מִמֶּנּוּ עֵינָיו. תוֹרָה מִד
(ב) צו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שִׁמֹּן. אַחֵר שִׁכְלָה הַשִּׁמֹּן שֶׁהִתְנַבֵּוּ בְּמִלְאכֶת הַמִּשְׁכָּן צִוָּה שְׁבִיאוֹ לְדוֹרוֹת. תוֹרָה ג
(ג) יַעֲרֹף אֹתוֹ אֶהְיֶה מִעֵרֵב. אֵף עַל פִּי שֶׁהִיָּתָה הַדְּלָקָה הַנִּרְוֹת, וְכֵן קִטְרֶת הַתָּמִיד, בְּשֶׁרָה בְּכֵהֵן הַדֵּיּוֹט לְדוֹרוֹת, כְּפִי מוֹה שֶׁקִּבְּלוּ ז"ל, מִכָּל מְקוֹם נֶאֱמָר בְּשִׁנְיָהם "אֶהְיֶה", כִּי אֲמַנָּם כָּל יְמֵי הַמִּדְבָּר הִיא עֲנֵן הַמִּשְׁכָּן בְּכָל יוֹם כְּעִנְיָנוּ לְדוֹרוֹת בְּיוֹם הַכַּפּוֹרִיִּם, שְׁנֵאמָר בּוֹ "כִּי כְעֵן אֶרְאֶה עַל הַכַּפֶּרֶת" (לעיל טו,
ב. וְזֶה, כִּי בְּכָל יְמֵי הַמִּדְבָּר נֶאֱמָר "כִּי עֲנַן ה' עַל הַמִּשְׁכָּן יוֹמָם, וְאֵשׁ תִּהְיֶה לִּילָה בּוֹ" (שְׁמוֹת מ. לח), וְלָכֵן הִיא מִן הָרִאשִׁי שֶׁהִיָּו מַעֲשֵׂה הַקִּטְרֶת וְהַדְּלָקָה הַנִּרְוֹת בּוֹ הַנַּעֲשִׂים בְּכָנִים נַעֲשִׂים עַל יְדֵי כֹהֵן גָּדוֹל, כְּמוֹ שְׁנַעֲשִׂים לְדוֹרוֹת בְּיוֹם הַכַּפּוֹרִיִּם. תוֹרָה ד

(ד) **עַל הַמִּנְחָה הַטְּהֵרָה יַעֲרֹךְ אֶת־הַנֶּחֱרוֹת לִפְנֵי יְהוָה**
תָּמִיד: פ
 ד על מנחתא דכיתא יסדר ית בוצינא קדם
 יי תדירא:

כ"י • המנחה הטהרה • שהיא זהב טהור. דבר אחר: על טהרה של מנורה, שמטהרה ומדשנה תחלה מן האפר.

(ה) **וּלְקַחְתָּ סֹלֶת וְאִפִּיתָ אֹתָהּ שְׁתֵּים עָשָׂר חֲלוֹת**
שְׁנֵי עֶשְׂרִים יִהְיֶה הַחֲלָה הָאֶחָת:
 ה ותפס סלתא ותיפי יתה תרמא עשרי גריצן
 תרין עסרונין תהי גריצתא תדא:

(ו) **וְשַׂמְתָּ אוֹתָם שְׁתֵּים מַעֲרֻכּוֹת שֵׁשׁ הַמַּעֲרֻכֶּת עַל**
הַשֻּׁלְחָן הַטְּהוֹר לִפְנֵי יְהוָה:
 ו ותשוי יתהון תרמין סדרין שית סדרא על
 פתורא דכא קדם יי:

כ"י • שש המערכת • שש חלות המערכה האחת.
 השלחן הטהור • של זהב טהור. דבר אחר: על טהרו
 של שלחן, שלא יהיו הסניפין מגביהין את הלחם
 מעל גבי השלחן (מנחות צ"ו. ת"כ).

(ז) **וְנָתַתָּ עַל־הַמַּעֲרֻכֶּת לְבֹנָה זָכָה וְהִיתָה לְלֶחֶם**
לְאִזְכָּרָה אִשָּׁה לַיהוָה:
 ז ונתת על סדרא לבנתא דכיתא ותיי ללחם
 לאדפרתא קרבנא קדם יי:

כ"י • ונתת על-המערכת • על כל אחת משתי
 המערכות היו שני בויכי לבונה, מלא קמץ לכל
 אחת. והיתה הלבונה הזאת. ללחם לאזכרה •
 שאין מן הלחם לגבה כלום, אלא הלבונה נקטרת

(ח) **בְּיוֹם הַשַּׁבָּת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת יַעֲרֹכְנוּ לִפְנֵי יְהוָה**
תָּמִיד מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם:
 ח ביומא דשבתא ביומא דשבתא יסדרנה
 קדם יי תדירא מן קדם בני ישראל קנים עלם:

(ט) **וְהִיתָה לְאֶהֱרֹן וּלְבָנָיו וְאָכְלוּהוּ בַּמָּקוֹם קֹדֶשׁ כִּי**
קֹדֶשׁ קֳדָשִׁים הוּא לוֹ מֵאִשֵּׁי יְהוָה חֹק־עוֹלָם: ס
 ט ותיי לאהרן ולבנויה ויכלנה באתר קדיש
 ארי קדש קודשין הוא לה מקרבנא דיי קנים
 עלם:

כ"י • והיתה • המנחה הזאת, שכל דבר הבא מן התבואה, בכלל מנחה היא. ואכלהו • מוסב על הלחם,
 שהוא לשון זכר.

(י) **וַיֵּצֵא בֶן־אִשָּׁה יִשְׂרָאֵלִית וְהוּא בֶן־אִישׁ מִצְרִי**
בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּנָּצוּ בַּמַּחֲנֶה בֶן הַיִּשְׂרָאֵלִית
וְאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי:
 י ויצא בן-אשה ישראלית והוא בן-איש מצרי
 בתוך בני ישראל וינצו במחנה בן הישראלית
 ואיש הישראלי:

כ"י • ויצא בן-אשה ישראלית • (ת"כ) מהיכן יצא?
 רבי לוי אומר: מעולמו יצא, רבי ברכיה אומר:
 מפרשה שלמעלה יצא; לגלג ואמר: "ביום השבת
 יערכנו", דרף המלך לאכל פת חמה בכל יום, שמא

ספורנו

(ה) **וּלְקַחְתָּ סֹלֶת.** גם זה נראה שנאמר
 אחר ששלקה קצבת לחם הפנים של
 נדבת המשכן, המבארת בספור
 "ויביאו את המשכן אל משה" (שמות לט,
 טא. תורה ו
 (י) **וְהוּא בֶן אִישׁ מִצְרִי.** ובכן העיו
 פניו לברך את השם, דישראל לא
 פקירי בלי האי (סנהדרין ס, א). תורה יא

דינו של משה ויצא מחיב; עמד וגדף. בן-איש מצרי. הוא המצרי שהרג משה. בתוך בני ישראל. מלמד שנתגיר. וינצו במחנה. על עסקי המחנה. ואיש הישראלי. זה שכנגדו, שמחה בו מטע אהלו.

פת צוננת של תשעה ימים? בתמיהה. ומתניתא אמרה: מבית דינו של משה יצא מחיב: בא לטע אהלו בתוך מחנה דן, אמרו לו: מה טיבך לכאן? אמר להם: מבני דן אני! אמרו לו: (במדבר ב): "איש על-דגלו באתת לבית אבתם" כתיב. נכנס לבית

יא ופרש בר אתתא בת ישראל ית שמא וארגז ואיתאיו יתה לנת משה ושום אמה שלמית בת דברי לשבטא דדן:

(יא) וַיָּקֵב בֶּן־הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרָאֵלִית אֶת־הַשֵּׁם וַיִּקְלָל וַיִּבְיֹאוּ אֹתוֹ אֶל־מֹשֶׁה וְשָׂם אִמּוֹ שְׁלֹמִית בַּת־דָּבִרַי לְמַטֵּה־דָן:

בת-דברי. דברנית היתה, מדברת עם כל אדם, לפיכך קלקלה. למטה-דן. מגיד שהרשע גורם גנאי לו, גנאי לאביו, גנאי לשבטו. כיוצא בו (שמות לא): "אהליאב בן אחיסמך למטה-דן", שבח לו, שבח לאביו, שבח לשבטו.

כ"י וַיָּקֵב בֶּתְרִגּוּמוֹ: "וּפְרִשׁ", (סנהדרין פז) שְׁנֵקֵב שֵׁם הַמַּיְחֵד וְגַדֵּף, וְהוּא שֵׁם הַמְּפָרֵשׁ שֶׁשֶּׁמַּע מְסִינִי. וְשֵׁם אִמּוֹ שְׁלֹמִית בַּת־דָּבִרַי. שִׁבְחָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁפָּרְסָמָה הִכְתוּב לֹזו, לומר שהיא לבדה היתה זונה. שְׁלֹמִית. דְּהִתּוּ פְּטָפְטָה: 'שָׁלֵם עָלָי', 'שָׁלֵם עָלָי', 'שָׁלֵם עָלֵינוּ'! מְפַטְפֵט בְּדָבָרִים, שׂוֹאֵלֶת בְּשָׁלוֹם הַכֹּל.

יב ואסרוהי בבית מטרא עד דיתפרש להון על גזרת מימרא דני:

(יב) וַיִּנְיַחֻהוּ בַּמִּשְׁמֶר לְפָרֹשׁ לָהֶם עַל־פִּי יְהוָה: פ

(במדבר טו לד): "כי לא פרש מה-יעשה לו"; אבל במקלל הוא אומר: "לפרש להם", שלא היו יודעים אם חיב מיתה אם לאו.

כ"י וַיִּנְיַחֻהוּ. לְבַדּוֹ וְלֹא הִנִּיחוּ מְקוֹשֵׁשׁ עִמּוֹ, שֶׁשְׁנֵיהֶם הָיוּ בְּפָרֶק אֶחָד; (סנהדרין עח) וַיִּוָּדְעִים הָיוּ שֶׁהַמְּקוֹשֵׁשׁ בְּמִיתָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לא): "מחלליה מות יומת", אָבֵל לֹא פָּרֵשׁ לָהֶם בְּאִיזוֹ מִיתָה, לְכַךְ נֶאֱמַר

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת שבת פרשת קרח, מברכים החדוש תמוז, ה'תשכ"ז)

שהתורה היא תורת חסד, בשביל התיקון כו', וכיון שבמאסר לא יכול להיות ענין של הליכה, שזהו תכלית המכוון, לכן לא נמצא בתורה עונש של מאסר.

לֹא מְצִינוּ בְּעוֹנְשֵׁי הַתּוֹרָה עֲנִין שֶׁל מֵאָסֵר [ומה שְׁכּוּב "וַיִּנְיַחֻהוּ בַּמִּשְׁמֶר", הרי זה רק עד שיתברר דינו, ולא בתור עונש] - כִּי גַם עוֹנְשֵׁי הַתּוֹרָה הֵם עֲנִין שֶׁל חֶסֶד (כָּשֶׁם

יג ומליל יי עם משה למימר:

(יג) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

יד אפק ית דארגז למברא למשריתא ויסמכוין כל די שמעו ית ידיהון על רישה וירגמוין יתה כל כנשתא:

(יד) הוֹצֵא אֶת־הַמִּקְלָל אֶל־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה וְסָמְכוּ כָּל־הַשֹּׁמְעִים אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רִאשׁוֹ וְרָגְמוּ אֹתוֹ כָּל־הָעֵדָה:

אנו נענשים במיתתך, שאתה גרמת לך! כל-העדה. (ת"י) במעמד כל העדה, מכאן ששלווחו של אדם כמותו.

כ"י השמעים. אלו העדים. כל. להביא את הדגנים. את-ידיהם. אומרים לו: דמך בראשך, ואין

טו ועם בני ישראל תמלל למימר גבר גבר די ירגז קדם אלהיה ויקבל חובה:

(טו) וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ בֵּי־יִקְלָל אֱלֹהָיו וְנָשָׂא חַטָּאוֹ:

כ"י וְנָשָׂא חַטָּאוֹ. בכרת, כשאין התראה.

ענש המגדף - הוראת שעה

רש"י בפ' שבתנו (כד טו) גבי מקלל, שדינו "בכרת קשיון התרעה", מפרש שגם מגדף צריך התרעה. והטעם על-פי הפשט, שצריך התרעה אף במקלל, כי בלא התרעה אין ודאות גמורה שהוא מזיד, ואיך יחייבו הכתוב מיתה (מה-שאינן בננוע למגדף שבמדבר, דכלפי שמיא גליא, והיתה הוראה מיוחדת אודות זה).

והנה מצינו חלוק בין המקושש למגדף, שבמקושש היתה התרעה, מה-שאינן במגדף (דמאחר שלא היו יודעים אם חייב מיתה, לא יכלו להתרותו), ואם כן לפי השיטות שבמגדף צריך התרעה, זה שהענישו את המקלל במדבר היתה בגדר הוראת שעה, ולכן התורה צריכה לכפל שוב את הציווי בננוע לדורות - "ואל בני ישראל תדבר לאמור".

איש איש כִּי־יִקְלַל וגו' ויִדְבֹּר מִשְׁחָה . . ויִוצִיאוּ אֶת־הַמִּקְלָל . . ויִרְגְּמוּ אוֹתוֹ אֶבֶן וּבִגְדֵי־יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כַּאֲשֶׁר צֻוְּהוּ וגו' (כד, טו-כג)

וצריך באור מפני מה התורה צריכה לכפל ולכתוב את הציווי לבני ישראל, הרי אנו למדים זאת כבר מהענש שנאמר למקלל עצמו, וכמו שמצינו במקושש, שהתורה כתבה את ענשו של המקושש, ולא כפלה שוב לבני ישראל?

ויש לומר, שהנה מצינו מחלקת בין ה'כסף משנה' להרדב"ז בדעת הרמב"ם, האם מגדף צריך התרעה או לא, ה'כסף משנה' למד ברמב"ם שמגדף אין צריך התרעה, ואילו הרדב"ז למד שצריך התרעה, וכן דעת הראב"ד. ומדברי

(טו) וְנִקְבּוּ שֵׁם־יְהוָה מוֹת יוֹמָת רָגוֹם יִרְגְּמוּ־בּוֹ כָּל־הָעֵדָה בְּגֵר בְּאֶזְרָח בְּנִקְבוֹ שֵׁם יוֹמָת:

כ"י וְנִקְבּוּ שֵׁם . אינו חייב עד שיפרש את השם, ולא המקלל בכנוי. וְנִקְבּוּ . לשון קללה, כמו (במדבר כג ח) : "מה אקב".

(יז) וְאִישׁ כִּי יִכּוּ כָל־נֶפֶשׁ אָדָם מוֹת יוֹמָת: יוגבר ארי יקטול כל נפשא דאנשא יתקטלא יתקטל:

כ"י וְאִישׁ כִּי יִכּוּ . לפי שנאמר (שמות כא יב) : "מכה איש וגו'", אין לי אלא שהרג את האיש, אשה וקטן מניין? תלמוד לומר: "כל-נפש אדם".

(יח) וּמִכָּה נֶפֶשׁ־בְּהֵמָה יִשְׁלַמְנָה נֶפֶשׁ תַּחַת נֶפֶשׁ: יח ודיקטול נפש בעירא ישלמנה נפשא חלף נפשא:

ספורנו

לענש בגוף לולי חסרון יכלתנו לצמצם, כמו שקבלו רבותינו ז"ל (בבא קמא פג פד). והצריך לענשו ממון, ועם כל זה הנה הממון רב, שחייב בחמשה דברים, כמו שקבלו הם ז"ל (שם), ומכה בהמה (פסוק כא) יהיה ענשו ממון מעט. שלישית: בחובל אדם, שחובל באביו ובאמו חייב מיתה (שמות כא, טו), וחובל אדם אחר חייב ממון (פסוקים יט כ), ואין צריך לומר מכה בהמה הנה האפן שיהיה ענשו מעט מאד. ולא הוקיר קללת אביו ואמו, כי היא בלתי דומה לזאת הקללה שהוא דבור בטל לגמרי, ולא כן קללת האב. תורה יח

(סנהדרין ט, א). ועם זה נראה שיהיה דבור המקלל בזה דבור בטל, בהיות כל קללה נמנעת במציאות האל יתברך, באר השעם ואמר כי אמנם הפעל הרע, כאשר יהיה נעשה בנושאים מתחלפים, אף על פי שהוא פעל אחד בעצמו, יתחלף ענשו כפי חלוק אוותם הנושאים, עד שיהיה הענש בהיות החטא באיזה נושא ענש בגוף או ענש מיתה, וכאשר יהיה בנושא אחר למטה ממנו יהיה הענש ממון. ועל זה נתן שלשה ראיות: אחד בהורג, שההורג נפש אדם חייב מיתה (פסוק יח), וההורג בהמות חבירו חייב ממון בלבד (פסוק יח). שנית: בחובל, שהחובל אדם היה ראוי

(טו) וְנִקְבּוּ שֵׁם ה' מוֹת יוֹמָת. אכל נוקב שם ה', לא יהיה ענשו כענש קללת שאר "אלהים", ולא ממין אותו הענש גם עם רבוי מנינו, אכל הוא במיתה. **בגר באזרח.** ואין זה הענש לזה המכרף עתה מפני היותו גר, כי בזה גם האזרח היה שנה לו "בנקבו שם". תורה יז **(יז) ואיש כי יכה כל נפש אדם.** בהיות קללת אלהים אצל קצת האמות דבר נקל מאד, באמרו "והתקצף וקלל במלכו ובאלהיו" (ישעיהו ח, כא), ובאמרו ז"ל: השומע אנפיה מפני גוי אינו חייב לקרע, שאם אין אתה אומר כן, נתמלא כל הבגד קרעים

(יט) וְאִישׁ כִּי־יִתֵּן מוֹם בְּעַמִּיתוֹ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה בֶן יַעֲשֶׂה לוֹ:

(כ) שֶׁכֶּר תַּחַת שֶׁכֶּר עֵין תַּחַת עֵין שֶׁן תַּחַת שֶׁן כַּתְבָּא חֲלָף תַּכְרָא עֵינָא חֲלָף עֵינָא שְׁנָא חֲלָף שְׁנָא כָמָא דִּי יִתֵּן מוֹמָא בְּאַנְשָׂא בֶן יִתְהַב בֵּהּ:

כ"י - בן ינתן בו. פרשו רבותינו שאינו נתינת מום ממשי, אלא תשלומי ממון; שמיין אותו בעבד, לכך פתיב בו לשון 'נתינה' - דבר הנתון מיד ליד.

(כא) וּמִכָּה בַּהֲמָה יִשְׁלַמְנָהּ וּמִכָּה אָדָם יוֹמֶת: כא ודיקטול בעירא ישלמנה ודיקטול אנשא יתקטל:

כ"י - ומכה בהמה ישלמנה. למעלה דבר בהורג בהמה, וכאן דבר בעושה בה חבורה. ומכה אדם יומת. אפלו לא הרגו אלא עשה בו חבורה, שלא נאמר כאן "נפש". ובמכה אביו ואמו דבר הפתיב, ובא להקישו למכה בהמה: מה מכה בהמה - מחיים, אף מכה אביו ואמו - מחיים, לפי שמצינו שהמקללו לאחר מיתה חייב, הוצרך לומר במכה, שפטור; ומה בבהמה בחבלה, שאם אין חבלה אין תשלומין, אף מכה אביו ואמו אינו חייב עד שיעשה בהם חבורה.

(כב) מִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם בְּגַר כַּאֲזַרְח יִהְיֶה כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: כב דינא חדא יהי לכוון כגירא כיציבא יהי ארי אנא יי אלהכון:

כ"י - אני ה' אלהיכם. אלהי כלכם; בשם שאני מיוחד שמי עליכם, כך אני מיוחד שמי על הגרים.

(כג) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּצִיאוּ אֶת־הַמִּקְלָל אֶל־מַחֲוֵץ לַמַּחֲנֶה וַיִּרְגְּמוּ אוֹתוֹ אֲבֵן וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: כג וימליל משה עם בני ישראל ואפיקו ית דארגז למכרא למשריתא ורגמו יתה אבנא ובני ישראל עבדו כמא די פקיד יי ית משה: פ פ פ

כ"י - ובני ישראל עשו. כל המצוה האמורה בסקילה במקום אחר: דחיה, רגמה ותליה:

קכ"ד פסוקים, עוזיא"ל סימן, חסלת פרשת אמור

ההפטרות לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים רפב - רפד

ספורנו

(כב) בְּגַר כַּאֲזַרְח יִהְיֶה כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵי הָגֵר וְאֱלֹהֵי הָאֲזֶרַח יִלֹּא נָכַר שׁוֹעַ לִפְנֵי דָל" (ע"פ איוב לד, (כג) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה. שלא רגמוהו מפני שנאזר (י, ב).

על שהיה גר ושהתגרה באזרח, אכל עשו "לבלתי סור מן המצוה" (ע"פ דברים י, ב).

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אני"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מיילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - י"ד אייר פרק כ, מפרק עב עד סוף פרק עו	יום רביעי - י"ז אייר מפרק פג עד סוף פרק פז
יום שני - ט"ו אייר מפרק עז עד סוף פרק עח	יום חמישי - י"ח אייר פרק כ, מפרק פח עד סוף פרק פט
יום שלישי - ט"ז אייר מפרק עט עד סוף פרק פב	יום שישי - י"ט אייר מפרק צ עד סוף פרק צו
שבת קודש - כ' אייר פרק כ מפרק צז עד סוף פרק קג	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהלים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרו שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון י"ד אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סז, פרק מח והנה כאשר... עד עמ' 134, ויחזרו למקורן.

ליקוטי אמרים

פרק מח והנה כאשר יתבונן המשכיל בגדולת א"ס ב"ה כי כשמו כן הוא א"ס ואין קץ ותכלית כלל לאור וחיות המתפשט ממנו ית' ברצונו הפשוט ומיוחד במהותו ועצמותו ית' בתכלית היחוד ואילו היתה השתלשלות העולמות מאור א"ס ב"ה בלי צמצום רק כסדר המדרגות ממדרגה למדרגה בדרך עלה ועלול לא היה העוה"ז נברא כלל כמו שהוא עתה בבחי' גבול ותכלית מהארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה וכן בין כל רקיע לרקיע וכן עובי כל רקיע ורקיע ואפי' עו"הב וג"ע העליון מדור נשמות הצדיקים הגדולים והנשמו' עצמן ואצ"ל המלאכי' הן בבחי' גבול ותכלית כי יש גבול להשגתן באור א"ס ב"ה המאיר עליהן בהתלבשות חב"ד כו'. ולכן יש גבול להנאתן שנהנין מזיו השכינה ומתענגין באור ה' כי אין יכולין לקבל

1 **פרק מח.** בהמשך למה שלמדנו, אודות האהבה שהראה הקב"ה לבני
2 ישראל בשעת יציאת מצרים, הסביר רבנו הזקן, בפרק הקודם, שהקב"ה
3 מראה, אהבה זו גם בשעת יציאת מצרים ברוחניות, שמתרחשת כל יום
4 בנפשו של יהודי – ועל אהבה זו, לעורר "כמים הפנים" ולגלות ביהודי
5 אהבה גדולה להקב"ה. בפרק
6 מ"ח, אותו אנו עומדים
7 ללמוד, יסביר רבנו הזקן,
8 שכשם שבגלל אהבתו לבני
9 ישראל, צמצם הקב"ה
10 בכיכול את עצמו, והרחיק
11 את כל מה שמפריע, כדי
12 לתת מקום לבריאת העולם
13 הזה – עולם, בו יהודי יקיים
14 תורה ומצוות – כך, על יהודי
15 "כמים הפנים לפנים" – מצד
16 אהבתו להקב"ה, לצמצם
17 ולהרחיק את כל ההפרעות,
18 הפנימיות והיצוניות, שישנן
19 לעבודתו את ה',
20 **והנה, כאשר יתבונן**
21 **המשכיל בגדולת איך**
22 **סוף ברוך-הוא, כי**

23 **בשמו – "איך-סוף", כן הוא – איך-סוף ואין קץ ותכלית כלל**
24 **לאור וחיות המתפשט ממנו יתברך ברצונו הפשוט, –**
25 כלומר: הרצון שלו מופשט מכל גדר פרטי ולא קיימות לגביו כל
26 ההגבלות של רצונו של נברא, ויחיד – הרצון, בטהוה
27 **ועצמותו יתברך בתכלית היחוד.** – כלומר: האור והחיות
28 הנמשכים מאתו יתברך, שיוצרו ממנו עולמות מוגבלים, ושהוא
29 יחידיה אותם – אין אור זה כמו האור הנברא: למטה, בנברא,
30 ישנה, מצד אחד, מעלה ב"אור" לגבי "שפע" ("שפע" מצומצם
31 ומדוד בהתאם למקבל השפע – ולדוגמה: כשרב משפיע שכל
32 לתלמיד, מדודה השפעת השכל בהתאם לפי מה שהתלמיד
33 יכול לקבל, ואילו, "אור" המאיר בדרך ממילא מהמאור – אינו
34 מצומצם) – אך, מאידך גיסא, יש חסרון באור, שהוא בא
35 בהכרח, הוא אינו מאיר מפני שכך רוצה המאור, אלא מכיון
36 שקיים מאור, נמשך ממנו אור. ברם למעלה, יש לאור המעלה
37 שבאור, שאינו מצומצם, אך אין בו החסרון שבאור המאיר
38 בהכרח, אלא הוא נמשך למעלה ברצון, והרצון למעלה להאיר,
39 אינו כמו אצל הנברא, שהרצון הוא צינור וצמצום, עד כמה
40 ובאיו מדה יימשך, ואילו ברצון שלמעלה קיימת רק המעלה
41 והשלמות שברצון, שאינו בהכרח, אבל אין בו הגדר והצמצום
42 שיש ברצון הנברא. כך, שהאור למעלה (למרות שהוא נמשך
43 ברצון, בכל זאת) הוא איך-סוף, כמו שהמאור (הקב"ה עצמו
44 בכיכול) הוא איך-סוף. ומכיון שהאור הוא איך-סוף – אי אפשר
45 שיתהוו ממנו עולמות ונבראים מוגבלים. לשם כך היו צריכים

לצמצומים באור, כדי שיוכלו להיווצר ממנו עולמות ונבראים –
וכפי שיסביר להלן: **ואילו היתה השתלשלות העולמות מאור**
איך-סוף ברוך-הוא בלי צמצומים, רק כסדר המדרגות
ממדרגה למדרגה בדרך עלה ועלול – שהמדרגה העליונה
מהווה עילה וסיבה
למדרגה התחתונה,
שהיא ה"עלול" מה"עילה"
(ה"מסובב", התוצאה
מה"סיבה").
יש לשתי
המדרגות, שייכות ויחס
בין אחת לשניה. למשל:
מחשבה ודיבור, המחשבה
היא ה"עילה" לדיבור
שהוא ה"עלול", שהרי
המחשבה שהוא מהרהר
בה מקודם, בא לאחר מכן
הדיבור שהוא מדבר.
ובכן, מחשבה היא אמנם
למעלה מדיבור, אך בכל
זאת יש למחשבה שייכות
לדיבור, שכן גם מחשבה
מורכבת מאותיות כמו דיבור. משמעות הדבר היא, איפוא,
שהעלול (הבא מן העילה) קיים ביחס מסוים לעילה (ובדרך
עילה ועלול, אי אפשר שיווצר עלול שאינו ביחס כלשהו
לעילה). כיוון שמהאור והחיות הנמשכים מאתו יתברך באופן
של איך-סוף, מתהווים נבראים בעלי גבול – מכאן שאין זה
בסדר של עילה ועלול, שהרי אילו היה כן – לא היה העולם
הזה נברא כלל כמו שהוא עתה בבחינת גבול ותכלית,
– שכל דבר יש לו גבול וסוף: **מהארץ לרקיע מהלך ת"ק**
– חמש מאות, **שנה, –** הרי יש בכך הגבלה של חמש מאות
שנה, **וכן בין כל רקיע לרקיע, –** מהלך חמש מאות שנה,
וכן עבי כל רקיע ורקיע. – מהלך חמש מאות שנה – כל
האמור מהווה את העולם הזה; **ואפלו עולם-הבא וגו' עדן**
העליון – מדור נשמות הצדיקים הגדולים – **והנשמות**
עצמן, ואין צריך לומר המלאכים – הן בבחינת גבול
ותכלית, – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ואף שכנ"ל רפליט
– הנשמות מתענגים על ה' ונהנין ומשיגין מאור"ס ב"ה – לא
קשה. כי יש גבול להשגתן – והבנתם, באור איך-סוף
ברוך-הוא המאיר עליהן בהתלבשות חכמה-פינידהעת
כו', – על ידי שאור איך-סוף ברוך-הוא מתלבש בספירות
חכמה-פינידהעת של העולם, יש לנבראים של אותו עולם
(נשמות ומלאכים) השגה והבנה בגדלות איך-סוף – אלא
שהשגתם היא מוגבלת. ולכן יש גבול להנאתן שנהנין מזיו
השכינה ומתענגין באור ה', – שכן, מכיון שהנאתם

- 1 ותענוגם באים מהשגתם את אור איך־סוף ברוך־הוא, הרי כמו
2 שהשגתם מוגבלת - כך גם הנאתם ותענוגם מוגבלים, כי אין
3 יכולין לקבל הנאה ותענוג בבחינת איך־סוף ממש, -
4 שהתענוג יהיה בלתי מוגבל, שלא יתבטלו ממציותן ויחזרו
5 למקורן. - אם תענוגם
6 יהיה בלי גבול ובלתי סוף,
7 היתה מתבטלת לגמרי
8 מציאותם (המוגבלת) והיו
9 שבים למקורם שהוא
10 "איך־סוף". הרי, שכל הנבראים, גם הנבראים של העולמות
- העליונים הרוחניים, הם נבראים מוגבלים. וכדי שהם יתהוו, 11
מאור איך־סוף ברוך־הוא, באופן כזה (כבעלי גבול), היה זה צריך 12
להיות (לא בסדר של השתלשלות, אלא) על ידי צמצומים; 13
הצמצום פועל, שהאור הנמשך אחרי הצמצום, לא יהיה כלל 14
בערך ומהות האור שלפני
הצמצום. ולכן, אפשרי 15
הדבר, שלמרות שהאור 16
הוא, איך־סוף, - יתהוו 17
ממנו נבראים שיש להם 18
סוף ושהם בעלי גבול - דבר זה בא מהצמצום. 19
סוף ושהם בעלי גבול - דבר זה בא מהצמצום. 20

ליקוטי אמרים

הנאה ותענוג בבחי' א"ס ממש שלא יתבטלו ממציותן ויחזרו למקורן.

יום שני ט"ו אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 134, והנה פרטיות הצמצומים... עד עמ' סח, ותכלית.

- 21 וְהִנֵּה, פְּרִיטוֹת - אופן, הַצְמָצוּמִים, אִיךְ וְמָה - אֵין כָּאן
22 מְקוֹם בְּאוּרָם. אֵךְ דְּרֵךְ כָּלֵל, הֵן הֵם בְּחִינַת הַסֵּתֶר וְהָעֵלֶם
23 הַמְּשַׁכֵּת הָאוֹר וְהַחַיּוֹת, שְׁלֹא יֵאֵר - הָאוֹר, וְיִמְשָׁךְ
24 לְתַחְתּוֹנִים - לְנִבְרָאִים תַּחְתּוֹנִים, בְּבִחִינַת גִּלּוּי, - הַצְמָצוּם
25 פועל שהחיות נבראים
26 לא תהיה גלויה,
27 לְהַתְלַבֵּשׁ וְלְהַשְׁפִּיעַ בָּהֶן
28 - בְּנִבְרָאִים תַּחְתּוֹנִים,
29 וְלְהַחַיּוֹתָם לְחַיּוֹת יֵשׁ
30 מֵאֵין, כִּי־אֵם מַעֲט מוֹעֵד
31 אוֹר וְחַיּוֹת בְּבִי שִׁיחֵיו
32 בְּבִחִינַת גָּבֹל וְתַכְלִית, -
33 אם החיות היתה בהם
34 בהתגלות, לא היו
35 הנבראים באופן של גבול
36 ותכלית; הצמצום פועל,
37 שהאור והחיות לא יהיו
38 בהתגלות נבראים, ומה
39 שכן בא בהתגלות, זהו
40 מעט מאד מהאור והחיות
41 - ולכן הם יכולים להיות
42 נבראים בעלי גבול
43 ותכלית, שְׁחִיָּא - מעט
44 האור והחיות הבאים

ליקוטי אמרים

והנה פרטיות הצמצומים איך ומה אין

כאן מקום ביאורם. אך דרך כלל הן הם בחי' הסתר והעלם המשכת האור והחיות שלא יאיר ויומשך לתחתונים בבחי' גילוי להתלבש ולהשפיע בהן ולהחיותם להיות יש מאין. כי אם מעט מועד אור וחיות בכדי שיהיו בבחי' גבול ותכלית שהיא הארה מועטת מאד וממש כלא חשיבי לגבי בחי' הארה בלי גבול ותכלית ואין ביניהם ערך ויחס כלל כנודע פ' מלת ערך במספרים שאחד במספר יש לו ערך לגבי מספר אלף אלפים שהוא חלק אחד מני אלף אלפים אבל לגבי דבר שהוא בבחי' בלי גבול ומספר כלל אין כנגדו שום ערך במספרים שאפי' אלף אלפי אלפים וריבוא רבבות אינן אפי' כערך מספר אחד לגבי אלף אלפי אלפים וריבוא רבבות אלא כלא ממש חשיבי. וככה ממש היא בחי' ההארה מועטת זו המתלבשת בעולמות עליונים ותחתונים להשפיע בהם להחיותם לגבי ערך אור הגנוז ונעלם שהוא בבחי' א"ס ואינו

- פְּרוּשׁ מֵלֵת עֵרֶךְ בְּמִסְפָּרִים, שְׁאֶחָד בְּמִסְפָּר יֵשׁ לוֹ עֵרֶךְ לְגַבִּי
מִסְפָּר אֶלֶף אֲלֵפִים, - הַמוֹשֵׁג "עֵרֶךְ" פִּירוּשׁוֹ כְּגוֹן זֶה שֶׁלִּמְסַפֵּר
אֲחֵר יֵשׁ "עֵרֶךְ" לְגַבִּי מִלִּיּוֹן בִּכְךָ שֶׁהוּא - הַמְּסַפֵּר אֶחָד מִהוּוֹה
חֵלֶק אֶחָד מִנִּי אֶלֶף אֲלֵפִים, - מֵאֲחָד שֶׁהַמְּסַפֵּר הַכּוֹלֵל שֶׁל
מִלִּיּוֹן, מוֹרַכֵּב מֵאֶלֶף
פַּעֲמִים אֶלֶף יְחִידִים - הִרִי
מוֹבֵן, שֶׁלִּמְסַפֵּר אֶחָד יֵשׁ
עֵרֶךְ וַיְחַס לְגַבִּי הַמְּסַפֵּר
שֶׁל אֶלֶף פַּעֲמִים אֶלֶף -
מִלִּיּוֹן חֹסֵר אֶחָד, אֵינוֹ
מִלִּיּוֹן, אֲכָל לְגַבִּי דָּבָר
שֶׁהוּא בְּבִחִינַת בְּלִי גָבֹל
וּמִסְפָּר כָּלֵל - אֵין כִּנְגְדוֹ
שׁוּם עֵרֶךְ בְּמִסְפָּרִים, -
אֵין מְסַפֵּר, כֵּכֵל שִׁיחִיה
גָּדוֹל, שִׁיחִיה לוֹ עֵרֶךְ וַיְחַס
לַעֲוֹמֶת דְּבַר שֶׁאֵין לוֹ
מְסַפֵּר וַאֲיֵן לוֹ סוּף. שְׁאֵפְלוֹ
אֶלֶף אֲלֵפִי אֲלֵפִים
וְרִבּוּא רִבְבוּתִי, - מְסַפֵּר
שֶׁל מִלִּיּוֹנִים וּמִלִּיאָרְדִּים,
אֵינֶן אֲפְלוֹ כְּעֵרֶךְ מִסְפָּר
אֶחָד לְגַבִּי אֶלֶף אֲלֵפִי
אֲלֵפִים וְרִבּוּא רִבְבוּתִי, -

- שכן, אחד לגבי מיליוני מיליארדים, יש לו, כאמור, איזה ערך,
ואילו, המספר של מיליוני מיליארדים לעומת דבר שהוא בלי
גבול - אין ביניהם ערך כלל, אלא כלא ממש חשיבי. - הם
נחשבים לכלום. המספר הגדול ביותר אין לו ערך ויחס כלל
לגבי דבר שהוא בלי גבול. וככה ממש היא בחינת ההארה
מועטת זו, - מעט האור שאחרי הצמצום, המתלבשת
בעולמות עליונים ותחתונים להשפיע בהם להחיותם, - אין
לה ערך כלל והיא נחשבת לכלום, לגבי ערך אור הגנוז ונעלם,

- בהתגלות נבראים אחרי הצמצום, הוא, הָאֶרֶץ מוֹעֲטָה מֵאֵד,
וּמִמֶּשׁ כָּלֵל חֲשִׁיבִי - אינה נחשבת כלל, לְגַבִּי בְּחִינַת הָאֶרֶץ
בְּלִי גָבֹל וְתַכְלִית, - שֶׁזֶהוּ כִּשְׁהָאֶרֶץ הִיא לִפְנֵי הַצְמָצוּם,
וְאֵין בִּינֵיהֶם עֵרֶךְ וַיְחַס כָּלֵל, - בֵּין הָאֶרֶץ שְׁבִלִי גָבֹל
הַמוֹסְתֵרֶת וְנִעְלָמָה, לְבֵין ה"הָאֶרֶץ מוֹעֲטָה" (שלאחרי הצמצום),
הַמִּתְגַּלָּה בְּנִבְרָאִים - אֵין עֵרֶךְ וַיְחַס כָּלֵל, כְּלוּמֹר: הַהִבְדֵּל אֵינוֹ
מִתְבַּטֵּא רַק בֵּין הָרֶבָה לְבֵין מַעֲט - אֵף שֶׁזֶהוּ הַהִבְדֵּל בֵּין הָרֶבָה
מֵאֵד לְבֵין מַעֲט מֵאֵד - כִּי אִם, אֵין בִּינֵיהֶן עֵרֶךְ וַיְחַס כָּלֵל, כְּנֹדֵעַ

- 1 שהוא בבחינת "אין-סוף", ואינו מתלבש ומשפיע בעולמות
2 בבחינת גילוי להחיותם, אלא מקיף עליהם מלמעלה, -
3 בדיותו במדרגתו הגבוהה, הוא משפיע בעולמות, ונקרא "סובב
4 כל עולמין". - מקיף כל העולמות, לא "ממלא כל עלמין" שהוא
5 מתלבש בפנימיות
6 בעולמות, כמו שהנשמה
7 מתלבשת בפנימיות בגוף, 1
8 אלא "סובב כל עלמין" - 2
9 ואין הפרוש סובב ומקיף 3
10 מלמעלה בבחינת מקום 4
11 חס-ושלום, - שבעולמות 5
12 עצמם אין הוא נמצא חס' 6
13 ושלום, אלא הוא נמצא 7
14 מעליהם, במובן של מקום, 8
15 חס-ושלום, כי לא שייך 9
16 כלל בבחינת מקום 10
17 ברוחניות, - בדבר גשמי, 11
18 שבגדר "מקום", מתאים 12
19 לומר שהוא מעל דבר שני 13
20 במקום, אך כשאומרים 14
21 "סובב" ומקיף ברוחניות, 15
22 שאינו בגדר מקום - אין 16
23 במשמעו ענין של מקום.
24 אלא רוצה לומר סובב
25 ומקיף מלמעלה לענין בחינת גילוי השפעה, - המושגים
26 "סובב" ו"מקיף" למעלה, אמורים רק בנוגע להתגלות ההשפעה
27 בדבר, כי ההשפעה שהוא בבחינת גילוי בעולמות - זו
28 הנקראת "ממלא כל עלמין" נקראת בשם "תלכשת",
29 שמתלבשת בעולמות, כי הם - העולמות מלבישים ומשיגים
- ההשפעה שמקבלים, - הרי שההשפעה באה בהם בפנימיות
בהשגתם; מה שאין-כן ההשפעה שאינה בבחינת גילוי אלא
בהסתתר והעלם, ואין העולמות משיגים אותה - אינה
נקראת מתלבשת - בעולמות, אלא מקפת וסובבת. תלכשת,
מאחר שהעולמות הם
בבחינת גבול ותכלית -
לכן, נמצא שאין השפעת
אור אין-סוף - שהוא בלי
גבול מתלבש ומתגלה
בהם בבחינת גילוי, רק
מעט מזער, הארה
מועטת מצומצמת מאד
מאד, והיא - מאירה
בהם, רק כדי להחיותם
בבחינת גבול ותכלית. -
כדי להחיות עולמות
ונבראים, מן ההכרח
שתהיה בהם התגלות
מהארה זו. אלא, התגלות
זו היא מהארה מצומצמת
מאד מאד, שלכן אפשרי
הדבר שהעולמות יחיו
באופן של גבול ותכלית.
אבל עקר האור - שהוא
כלי צמצום כל-כך - נקרא "מקיף" ו"סובב", מאחר שאין
השפעתו מתגלית בתוכם, - בעולמות, מאחר שהם בבחינת
גבול ותכלית. - ואי אפשר שיתגלה בהם אור שהוא בלי גבול,
אלא, האור בהם הוא בהעלם, ולכן מצויין אור זה כ"סובב"
ו"מקיף" מעליהם.

יום שלישי ט"ז אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סח, והמשל בזה... עד עמ' 136, בפועל ממש.

- 73 הארץ כבודו, ותינו אור אין-סוף ברוך-הוא, - לא רק
74 הארה מצומצמת, אלא הארץ מלאה באור שהוא אין-סוף,
75 כמו שכתוב: "הלא את השמים ואת הארץ אני מלא,
76 נאם ה'" - הרי שהוא אומר "אני מלא", והכוונה היא לאור
77 אין-סוף ברוך-הוא, ואור
78 זה "מלא" בשמים ובארץ,
79 אף-על-פי-כן אין
80 מתלבש בתוכה -
81 ב"ארץ", בבחינת גילוי
82 ההשפעה, רק חיות
83 מעט מזער, בבחינת
84 דומם וצומח לבד. - עד
85 כמה שהחיות נראית ב"דומם" ו"צומח" - הארץ היא דומם,
86 וממנה בא ה"צומח", וכל אור אין-סוף ברוך-הוא - הממלא
- 59 להבהרת הענין, מביא רבנו הזקן להלן, משל ודוגמה מהאדמה
60 הגשמית, המורכבת מ"דומם" ו"צומח" (הנחותים בארבעת
61 הסוגים: דומם, צומח, חי, מדבר), שהחיות שבדומם וצומח
62 מצומצמת בהרבה מאשר החיות שבשאר שתי הבחינות חי
63 ומדבר, הרי שהחיות
64 האלקית ב"ארץ" מתגלה
65 רק באותה מדה שהיא
66 באה לידי ביטוי ב"דומם" 17
67 וצומח" - ובכל זאת - 18
68 "מלא כל הארץ כבודו", 19
69 שהארץ מלאה באור אין- 20
70 סוף ברוך-הוא, אלא
71 שהאור בא בה באופן של סובב ומקיף. ובלשון ה"תניא":
72 והמשל בזה, הנה הארץ תלווה הנשמות, אף שכלל כל

1 את כל הארץ באופן בלתי גלוי, נקרא סובב עליה, אף שהוא
2 - אור זה נמצא בתוכה ממש, - הרי, שלמרות ש"מלא כל
3 הארץ כבודו", בכל זאת, זהו רק באופן של "סובב ומקיף".
4 מדוע, אכן, זה נקרא "סובב" ו"מקיף"? - הרי זה: מאחר שאין
5 השפעתו - של אור זה,
6 מתגלית בה - בארץ,
7 יותר, - מאשר החיות
8 שבדומם וצומח, רק -
9 אור אינסוף זה, מְשַׁפֵּעַ
10 בה בבחינת הסתר
11 והעלם, וכל השפעה
12 שנבחינת הסתר נקרא
13 מקיף מלמעלה, -
14 השפעה שמקיפה
15 מלמעלה, כי "עלמא
16 דאתבסיא" - העולם
17 המכוסה, הוא למעלה
18 במדרגה מ"עלמא
19 דאתגליא". - מהעולם
20 המגולה. ההשפעה
21 שבבחינת "אתבסיא" -
22 מכוסה - היא בבחינת
23 "עלמא דאתבסיא" -
24 עולם מכוסה . שלמעלה במדרגה מההשפעה שבתגלות,
25 שהיא בבחינת "עלמא דאתגליא" - עולם מגולה . ולכן נקראת
26 השפעה זו "מקיף מלמעלה", מפני שהיא למעלה במדרגה.
27 ולקרב אל השכל יותר, - להבין בקלות יותר את אופן
28 ההשפעה והפעולה של "סובב כל עלמין", שאור אינסוף נמצא
29 בכל מקום בעולם, ובכל זאת אור זה "סובב" ו"מקיף", מכיוון
30 שאין אור זה בא בצורה של התלבשות גלויה - הוא בדרך

ליקוטי אמרים

עליה אף שהוא בתוכה ממש. מאחר שאין השפעתו
מתגלית בה יותר רק משפיע בה בבחי' הסתר והעלם
וכל השפעה שבבחי' הסתר נקרא מקיף מלמעלה כי
עלמא דאתבסיא' הוא למעלה במדרגה מעלמא דאתגליא
ולקרב אל השכל יותר הוא בדרך ממש. כמו האדם
שמצויר בדעתו איזה דבר שראה או שרואה הנה אף
שכל גוף עצם הדבר ההוא וגבו ותוכו ותוך תוכו כולו
מצויר בדעתו ומחשבתו מפני שראהו כולו או שרואהו
הנה נקראת דעתו מקפת הדבר ההוא כולו. והדבר
ההוא מוקף בדעתו ומחשבתו רק שאינו מוקף בפועל
ממש רק בדמיון מחשבת האדם ודעתו. אבל הקב"ה
דכתיב ביה כי לא מחשבותי מחשבותיכם כו' הרי
מחשבתו ודעתו שיועד כל הנבראים מקפת כל נברא
ונברא מראשו ועד תחתיתו ותוכו ותוך תוכו הכל
בפועל ממש.

מְשַׁל, כְּמוֹ הָאָדָם שֶׁמְצַיֵּר בְּדַעְתּוֹ אִיזָה דָּבָר שֶׁרָאָה או
שֶׁרָאָה, הֵנָּה אֵף שֶׁכָּל גּוֹף עֵצֶם הַדָּבָר הַהוּא וְגַבּוֹ וְתוֹכוֹ
וְתוֹךְ תּוֹכוֹ, כֵּלּוֹ מְצַיֵּר בְּדַעְתּוֹ וּמַחְשַׁבְתּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁרָאָהּ
כֵּלּוֹ אוֹ שֶׁרָאָהּ, הֵנָּה נִקְרָאת דַּעְתּוֹ מִקְפַּת הַדָּבָר הַהוּא
כֵּלּוֹ, - וְזֶה מִבְּחִינַת
ה"דעת", שדעתו מקיפה
את הדבר מכל צדדיו
הפנימיים והחיצוניים. וכך
גם מבחינת הדבר עצמו -
וְהַדָּבָר הַהוּא מְקֻפָּה
בְּדַעְתּוֹ וּמַחְשַׁבְתּוֹ, רַק
שְׁאִינוֹ מְקֻפָּה בְּפִעֻלָּה
מִמֶּשׁ, רַק בְּדִמְיוֹן
מַחְשַׁבַת הָאָדָם וְדַעְתּוֹ.
- הדבר מוקף, אבל לא
בפועל ממש. שכן,
מחשבתו של אדם
מוגבלת, ולא שיך שתקיף
ממש את הדבר; היא רק
מהרהרת באותו דבר, ורק
מבחינה דמיונית אותו
דבר מוקף. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא דְּכָתִיב בִּיה: -
- שלגביו כתוב: "כִּי לֹא מַחְשְׁבוֹתַי מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם כו'", -
מחשבותיו של הקב"ה כביכול, שונות לגמרי ואינן כלל בגדר
מחשבות האדם, הֲרִי מַחְשְׁבוֹתוֹ וְדַעְתּוֹ - של הקב"ה, שְׁיֻדָּע
כָּל הַנִּבְרָאִים, מִקְפַּת כָּל נִבְרָא וְנִבְרָא מֵרָאשׁוֹ וְעַד
תַּחְתִּיתוֹ, וְתוֹכוֹ וְתוֹךְ תּוֹכוֹ, כֵּלּוֹ - מוקף במחשבתו של
הקב"ה, בְּפִעֻלָּה מִמֶּשׁ. - שלא כמו שהדבר הוא באדם,
שהקפה היא רק בדמיון, אלא כאן מדובר בפועל ממש.

יום רביעי י"ז אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 136, למשל כדור הארץ הלזו... עד עמ' 136, במ"א.

ליקוטי אמרים

למשל כדור הארץ הלזו הרי ידיעתו ית'
מקפת כל עובי כדור הארץ וכל אשר בתוכו ותוך תוכו
עד תחתיתו הכל בפועל ממש שהרי ידיעה זו היא
חיות כל עובי כדור הארץ כולו והתהוותו מאין ליש
רק שלא היה מתהווה כמות שהוא עתה בעל גבול
ותכלית וחיות מועטת מאד כדי בחי' דומם וצומח. אם
לא ע"י צמצומים רבים ועצומים שצמצמו האור והחיות

לְמִשְׁלַל, בְּדוֹר הָאָרֶץ הַלְּזוֹ, - המשל בא להמחיש כיצד
נברא פרטי מוקף במחשבה ובידיעה שלמעלה - הֲרִי יְדִיעַתוֹ
יְתֵרָה מִקְפַּת כָּל עֲבִי
בְּדוֹר הָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר
בְּתוֹכוֹ וְתוֹךְ תּוֹכוֹ עַד
תַּחְתִּיתוֹ, - את הכל -
מקיפה ידיעתו של
הקב"ה, בְּפִעֻלָּה מִמֶּשׁ,
שֶׁהֲרִי יְדִיעָה זו - של
הקב"ה, הִיא חַיּוּת כָּל
עֲבִי בְּדוֹר הָאָרֶץ כֵּלּוֹ,
וְהַתְהוּתוֹ "מֵאִין"

61 לְמִשְׁלַל, בְּדוֹר הָאָרֶץ הַלְּזוֹ, - המשל בא להמחיש כיצד
62 נברא פרטי מוקף במחשבה ובידיעה שלמעלה - הֲרִי יְדִיעַתוֹ
63 יְתֵרָה מִקְפַּת כָּל עֲבִי
64 בְּדוֹר הָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר
65 בְּתוֹכוֹ וְתוֹךְ תּוֹכוֹ עַד
66 תַּחְתִּיתוֹ, - את הכל -
67 מקיפה ידיעתו של
68 הקב"ה, בְּפִעֻלָּה מִמֶּשׁ,
69 שֶׁהֲרִי יְדִיעָה זו - של
70 הקב"ה, הִיא חַיּוּת כָּל
71 עֲבִי בְּדוֹר הָאָרֶץ כֵּלּוֹ,
72 וְהַתְהוּתוֹ "מֵאִין"

ליקוטי אמרים

ידיעה ושכל, משמעו הגדרה מסוימת, זהו ענין של הבנה ולא
 ענין של רגש וכדומה. כיצד, איפוא, אפשר לומר על הקב"ה,
 שהוא מוגדר באיזה גדר שהוא? הקב"ה הוא הרי פשוט בתכלית
 ואינו מוגדר חס־שולום בשום דבר! וגם כשאומרים שהידיעה
 והשכל למעלה הם (לא)
 כמו בדם, אלא בצורה
 מופשטת ובתלי מושגת,
 באופן של "הוא היודע"
 והוא המדע וכו' – הרי
 בכל זאת, זהו בגדר של
 שכל וידיעה ולא של
 משהו אחר, דבר שאי
 אפשר ליחסו להקב"ה.
 והמהר"ל מפרגא אומר שם, שחכמינו ז"ל קוראים להקב"ה
 "הקדוש ברוך־הוא" – לא השכל ברוך־הוא, מפני ש"קדוש"
 משמעו, שהוא מובדל ונעלה לגמרי מכל דבר שיכולים לציין
 בתואר מסויים; ומחמת העובדה שהוא קדוש ומובדל מהכל –
 לכן הכל בא ממנו, כי אין הוא מוגבל בשום דבר שבגללו יהיה
 נמנע דבר אחר. אלא – אומר המהר"ל – ענין השכל הוא פעולה
 בלבד של הקב"ה, ומה שאומרים "יודע אלקים" יש לכך אותה
 משמעות כמו ל"יאמר אלקים" או ל"יעש אלקים", כלומר: הוא
 יצר וברא את הפעולה של שכל וידיעה. ב"הגהה" אותה אנו
 עומדים ללמוד, אומר רבנו הזקן, שחכמי הקבלה הסכימו לדעת
 הרמב"ם, שהידיעה שלמעלה היא באופן של "הוא המדע והוא
 היודע וכו'". אלא שדבר זה אמור רק, כשאור אין־סוף ברוך
 הוא מצמצם עצמו בעשר הספירות: חכמה, בינה, דעת וכו', זאת
 אומרת, אחרי שהאורות התלבשו בכלים, כשאור החכמה
 מתלבש בכלי של ספירת החכמה, ואור הבינה – בכלי של
 ספירת הבינה; כלומר, קיים כבר ענין החכמה והידיעה, ואז
 החכמה והידיעה הן דבר אחד עם הקב"ה. אך, כפי שהקב"ה
 הוא בעצם, לפני שהוא מצמצם עצמו בעשר הספירות – הוא
 אז למעלה לגמרי משכל וידיעה, למעלה גם מהדרגה העליונה
 ביותר, השכל המופשט והבילתי מושג של הוא המדע והוא
 היודע וכו' (כפי שהרמב"ם אומר). בהתאם להסברה זו, שתורת
 החסידות מסבירה את הענין, ובעיקר לפי קבלתו של הארז"ל,
 שגילה את ענין הצמצום – יוצא, ששניהם, גם הרמב"ם וגם
 המהר"ל, צודקים: כפי שהקב"ה הוא בעצם, לפני שהוא מצמצם
 את עצמו – צודק המהר"ל, שהוא למעלה מכל גדר של שכל
 וידיעה, גם משכל מופשט כזה של הוא המדע והוא היודע וכו';
 אך, אחרי שהקב"ה צמצם את עצמו בעשר הספירות – צודק
 הרמב"ם – כי ספירות אינן "נבראים", אלא – אלקות, והן דבר
 אחד אתו יתברך, כמו הלשון: "איהו וחיהו חד, איהו וגרמוהו
 חד" – שאור אין־סוף ברוך־הוא והאורות והכלים של הספירות,
 הם "חד", דבר אחד, זהו אותו ענין של הוא המדע והוא היודע
 וכו'. שכן, ענין הידיעה של הספירות הוא דבר אחד עם הקב"ה,
 ולא ענין של "בריא", כדעת המהר"ל, כי על מה שהמהר"ל
 אומר, שידיעה ושכל הם "בריא" – ישנן קושיית חזקת. שהרי
 אנו מוצאים, שפסוקי התורה מייחסים את ענין הידיעה לו יתברך:
 "ולתבונתו אין מספר" וכדומה, גם על פי השכל, אי אפשר היה

ועצומים, שצמצמו האור והחיות שנתלבש בכדור הארץ
 להחיותו ולקנימו בבהינת גבול ותכלית, ובבהינת דומם
 וצומח בלבד. – שההארה הבאה על ידי צמצומים, נותנת
 חיות בכדור הארץ, באופן שכדור הארץ יהיה בבחינת גבול,
 ובבהינת "דומם" ו"צומח"
 בלבד. ואילו הידיעה
 שלמעלה, שהיא
 מאוחדת עם הקב"ה
 עצמו – "מקיפה" מעל
 כדור הארץ, מכיוון
 שהידיעה היא "אין־סוף",
 וכדור הארץ הוא בעל
 גבול. והגם שהידיעה
 היא החיות וההתהוות של כדור הארץ מאין ליש, הרי שישנו
 בידיעה זו, כדור הארץ כולו על כל פרטיו – בכל זאת זה
 נקרא רק שהידיעה היא בבחינת "מקיף", היא "מקיפה" את
 כדור הארץ. אך ידיעתו יתברך המיוחדת בבהינתו ועצמותו,
 כי הוא המדע והוא היודע, – כפי שכבר למדנו
 בפרק ב', מה שהרמב"ם אומר שבהקב"ה ענין הידיעה והשכל
 אינו כמו הידיעה והשכל בדם – כשאדם, למשל, יודע ומבין
 דבר הלכה, ישנם כאן שלשה דברים: (א) ה"יודע" – נפש האדם
 היא היודעת ומבינה את ההלכה; (ב) "מדע" – כוח ההבנה שבו
 נפש האדם יודעת ומבינה; (ג) "ידע" – ההלכה, שאותה נפש
 האדם יודעת ומבינה. ואילו, בהקב"ה – הוא המדע והוא היודע
 והוא היודע – שלשת הדברים הם הוא – הוא עצמו יתברך. הרי
 שה"ידיעה" היא דבר אחד עם הקב"ה, ובידיעת עצמו בביכול
 – הקב"ה, יודע כל הנבראים, – שהרי, כל הנבראים באים
 מאמיתת הימצאו, ובידיעת עצמו הוא יודע את כל הנבראים,
 ולא בידיעה שחיון מן הידיעה האדם, – שכן, אדם יודע
 דבר בידיעה שחיון ממנו, הידיעה מקרבת ומוסיפה את הדבר
 לנפשו. ואילו, מה שהקב"ה יודע את כל הנבראים, אין זה
 חס־שולום בידיעה שחיון ממנו, אלא "בידיעת עצמו", כי כלם
 – כל הנבראים, נמצאים מאמתתו יתברך, – שממה שהוא
 נמצא באמת, ישנם כל הנבראים. וממילא כאמור, בידיעת
 עצמו בביכול, הוא יודע כל הנבראים. ודבר זה אין בביכול
 האדם להשיגו על פורו וכו' – שכל האדם אינו מסוגל להבין
 ידיעה כזו, שמי שיועד ובמה שיועד והדבר שיועד – הם כולם
 הוא עצמו. שכן, כשאדם רוצה להבין דבר, הוא מתאר את
 הדבר כפי שזה אצלו, אלא – הוא גם מבין, שאצל הקב"ה אותו
 דבר הוא באופן נעלה ומופשט בהרבה. כך הידיעה שלמעלה,
 מכיוון שהיא אחרת לגמרי מאשר הידיעה שבאדם, – אין לאדם
 שום ציור לתאר בו ידיעה כזו, ולכן אין שכלו מסוגל להבין זאת.
 הנהגה – על מה שהרמב"ם אומר, שהידיעה למעלה היא באופן
 שהוא המדע והוא היודע וכו', שה"מדע", השכל והידיעה, הוא
 "הוא" – הוא עצמו בביכול (ובידיעת עצמו בביכול, הוא יודע
 כל הנבראים הבאים ממנו) – ישנם גדולי ישראל שאינם
 מסכימים לדעתו של הרמב"ם. אחד מגדולי ישראל אלה, הוא
 המהר"ל מפרגא, שבהקדמה לספרו "גבורות ה'", סותר את
 דברי הרמב"ם. אחת מקושייתו העיקריות, היא: התואר של

זאת גם ביחס לנבראים. ובלשון ה"תניא": **הרי ידיעה זו, מאחר**
שהיא בְּחִינַת "אין־סוף", - ובלי גבול, **אינה נקראת בשם**
"מתלבשת" בכדור הארץ שהוא בעל גבול ותכלית, -
 והידיעה היא הרי "אין־סוף", **אלא "מקפת" ו"סוככת",** - את
 כדור הארץ. **אף שידיעה**
זו כוללת כל ענין ותוכן
בפעל ממש, - שלא כמו
 שהדבר באדם, שאצלו זה
 דמיון בלבד, אלא, בידיעה
 למעלה ישנו כל כדור
 הארץ על תוכו וברו,
 ומהנה אותו - את כדור
 הארץ, **על־ידיעה** -
 שהידיעה שלמעלה
 כוללת אותו בתוכה,
"מֵאֵין" לַיֵּשׁ, -
 ההתהוות מאין ליש היא דוקא על ידי הידיעה שלמעלה הסובבת
 ומקפת, ולא על ידי ההארה הבאה למטה אחרי הצמצום,
 מההארה הזו באה רק חיות הנברא באופן של דומם וצומח; הרי
 למרות שהידיעה שלמעלה פועלת בנברא לברוא אותו מאין
 ליש, בכל זאת נקרא הדבר שהידיעה סובבת ומקיפה על הנברא
 בלבד, ולא שהיא מתלבשת בו, כיוון שידיעה זו היא "אין־סוף"
 ואילו הנברא הוא "בעל גבול". **וכמו שנתבאר במקום אחר:** -
 שהתהוותו של נברא מאין ליש, היא דוקא על ידי האור של
 "סובב כל עלמין".

ליקוטי אמרים

הנהגה

(כמ"ש הרמב"ם ז"ל והסכימו
 עמו חכמי הקבלה כמ"ש
 בפרד"ם מהרמ"ק ז"ל וכ"ה לפי
 קבלת האר"י ז"ל בסוד הצמצום
 והתלבשות אורות בכלים כמש"ל
 פ"ב):

**ותוכו בפועל ממש ומהווה אותו עי"ז מאין ליש וכמ"ש
 במ"א:**

לומר, שכל ענין הידיעה למעלה בא על ידי נברא שברא הקב"ה.
 אלה הן נקודות מתוכן ההגהה הבאה: הנהגה (כמו שכתב
 הרמב"ם ז"ל, - שבהקב"ה - הוא המדע והוא היודע והוא
 היודע. והסכימו עמו חכמי הקבלה, - שגם על פי קבלה -
 הענין אמת, כמו שכתוב
ב'פרד"ם' מהרמ"ק ז"ל. -
 רבי משה קורדובירו, וכן
 הוא לפי קבלת האר"י
 ז"ל, - הארז"ל גילה את
 ענין הצמצום, שלפיו
 מודגשת יותר ההפלאה,
 איך אור אין־סוף ברוך
 הוא מופלא ולמעלה בלי
 גבול מענין ה"ספירות".
 בהתאם לכך היה מקום
 לומר, שענין זה של "הוא
 המדע והוא היודע וכו'" אינו נכון, שתואר מיוחד של חכמה
 וידיעה יציין בתור דבר אחד עם אור אין־סוף - ובכל זאת הדבר
 כך הוא (כמו שסובר הרמב"ם) גם לפי קבלתו של הארז"ל -
 אלא, מתי הדבר כך? - **בסוד הצמצום והתלבשות אורות**
בכלים, - כשאורות הספירות מתלבשים בכלים של הספירות,
כמו שנתבאר לעיל פרק ב): - הרי למדנו בפנים ה"תניא",
 שהידיעה שלמעלה היא דבר אחד אתו יתברך, שהוא אין־סוף -
 ולהלן יוסבר, שמכיוון שהידיעה היא "אין־סוף", לכן אין זה נקרא
 שהיא מתלבשת בכדור הארץ, אלא, היא מקיפה עליו. וכך נבין

יום חמישי י"ח אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 136, פרק מט והנה אף... עד עמ' סט, ובנים.

ומובלט, אלא עליו לעשות את עבודתו באופן בלתי מוגבל, להפיק את
 הכל בגלל אהבתו את ה'; ואפילו ההגבלות שהטביע הקב"ה בעולם -
 לא יפריעו לו בעבודתו את ה'.
והנה, אף כי פרטי בחינת ההסתר וההעלם אור אין־סוף
ברוך־הוא,
בהשתלשלות העולמות
 - המשתלשלים ויורדים
 מטה מטה, **עד שנתבאר**
עולם הנה הנשמי - היו
 זקוקים להרבה צמצומים
 והעלמות והסתרים, כדי
 שהאור ירד למדריגה כזו
 שיוכל להתהוות עולם

ליקוטי אמרים

פרק מט והנה אף כי פרטי בחי' ההסתר וההעלם
אור א"ס ב"ה בהשתלשלות
העולמות עד שנברא עו"ה הגשמי עצמו מספר ומינים
ממינים שונים כידוע למועמים מעין החיים: אך דרך
כלל הם שלשה מיני צמצומים עצומים כלליים.
לשלשה מיני עולמות כלליים. ובכל כלל יש רבוא

גשמי - הרי שהפרטים של העלמות והסתרים הם כל כך רבים,
 עד שהם - **עצמו מספר,** - ההעלמות וההסתרים הם בלי מספר
 בכמות, ובאיכות הם **ומינים ממינים שונים,** - שאינה דומה
 איכותו של צמצום והסתר אחד, לצמצום והסתר שני, **כידוע**
למועמים מעין החיים, - לאלה שטעמו מחכמת הקבלה. **אך**
דרך כלל הם שלשה מיני צמצומים עצומים כלליים,
לשלשה מיני עולמות כלליים, ובכל כלל יש רבוא רבבות

51 **פרק מט.** בפרק הקודם הסביר רבנו הזקן, שמאחר שהאור והחיות
 52 הנמשכים מהקב"ה, הם "כשמו" - אור אין־סוף, הרי, אם האור והחיות
 53 היו נמשכים בסדר של מדריגות - לא היה העולם־הזה מתהווה כפי
 54 שהוא אכן נתהווה, באופן של גבול ותכלית. לכן היו הרבה צמצומים
 55 באור, כדי שתוכל להיות
 56 התהוותם של נבראים בעלי
 57 גבול מאור אין־סוף שהוא
 58 בלי גבול. כל הצמצומים
 59 האלה נעשו - כפי שיתבאר
 60 להלן - בגלל אהבת הקב"ה
 61 לישראל, שיהיה עולם שבו
 62 יעשה יהודי את העבודה
 63 בקיום התורה והמצוות. בפרק
 64 מ"ט, אותו אנו עומדים ללמוד, יסביר רבנו הזקן, ענין הצמצומים באופן
 65 כללי, ויסיים, שכשם שהקב"ה בגלל אהבתו לישראל, סילק והרחיק את
 66 כל מה שהפריע להתהוות העולמות והנבראים - כך על יהודי, "כמים
 67 הפנים", בגלל אהבתו להקב"ה, לסלק ולהרחיק את כל הדברים
 68 המפריעים בעבודת ה'; וכשם שהקב"ה המשיך אור וחיות ממנו יתברך
 69 שלא לפי סדר של מדריגות (שכן, או, כאמור, לא היו נוצרים נבראים
 70 מוגבלים) - כך על יהודי בעבודתו את ה', לא להסתפק בעבודה מדודה

ליקוטי אמרים

האדם, וְלִהְיוֹת יִתְרוֹן הָאוֹר מִן הַחֹשֶׁךְ, - כשמרחיקים את
החושך, ויתירה מזו, כשהחושך עצמו נהפך לאור - מיתוסף על
ידי כך יתרון באור - וזה נעשה על ידי: בְּהַעֲלֹת הָאָדָם - כשאדם
מעלה למדרגה נעלה יותר, אֶת נַפְשׁוֹ הָאֱלֹהִית וְהַחַיִּינִית -
הנפש החינית מקבלת
חיות מן הקליפות, ועל ידי
עבודת האדם, היא
מתעלה ונכללת בקדושה,
וּלְבוּשִׁיהָ - מחשבה, דיבור
ומעשה, וְכָל כְּחוֹת הַגּוֹף
כָּלָן - מעלה אותם האדם
על ידי עבודתו, לַח' לְבָדוֹ,
כְּנוֹכַר לְעֵיל פְּאִרְיוֹת, -
כיצד, על ידי תורה ומצוות
שיהודי לומד ומקיים,
מתעלים נפשו האלקית,
נפשו החינית, לבושיה,
וכל כוחות הגוף. כִּי זֶה
תְּכֵלֶת הַשְּׁתַּלְשֻׁלוֹת
הָעוֹלָמוֹת. - מה
שהעולמות השתלשלו
ממדרגה למדרגה,
מעולמות עליונים יותר
לעולמות תחתונים יותר,
הרי התכלית היא - "עולם

הזה", שבו פועל יהודי על ידי עבודתו שתהיה "אתכפאי סטרא"
אחרא" (שבירת הקליפה) ועל-ידי-זה נעשה "יתרון האור מן
החושך". להלן יוסבר, שכשם שהקב"ה הסיר והרחיק את כל
המניעות להתהוות העולם הגשמי, וצמצם את האור הבל גבולי,
כדי שיוכלו להתהוות נבראים בעלי גבול - וכל זה נעשה בגלל
אהבתו לבני ישראל - כך גם, "כמים הפנים", זה צריך לעורר בבני
ישראל אהבה להקב"ה, באופן שגם הם ירחיקו ויסירו את כל מה
שמונע את עבודת ה', שעבודתם לא תהיה מדודה ומגובלת,
כי-אם בלי חשבון ובלי גבול. וְהֵנָּה, "כמים הפנים לפנים", -
כשאדם מסתכל במים, משתקפים מהם אותם פנים שהוא הראה,
כך גם "לב האדם לאדם" - האהבה בלב של אחד לשני - מעוררת
בלב השני אהבה לראשון: כְּמוֹ שֶׁתְּקוּשֶׁרֶף הָאוֹר, כְּכִיבּוֹל,
הֵנִיחַ וְסָלַק לְצֵד אַחֵר, דְּרֹךְ מִשָּׁל, אֶת אוֹרוֹ הַגָּדוֹל הַכִּלְי
תְּכֵלֶת, - ובלי גבול, וּנְנוּז וְהַסְתִּירוֹ בְּג' מִיְנֵי צִמְצוּמִים שׁוֹנִים,
וְהַכֵּל בְּשִׁבְלֵי אֶהְבֵּת - הקב"ה לְהָאָדָם הַתַּחְתּוֹן, - האדם
שבעולם התחתון, וזאת כדי לְהַעֲלוֹתוֹ לַח', - כלומר: שיהיה
עולם כזה, שבו ישנה עבודה המרוממת את האדם להקב"ה.
כיצד, שייך הדבר, שאהבה תגרום לצמצום וסילוק - אהבה היא
הרי חסד והתפשטות, ואילו צמצום וסילוק הם ענין של גבורה
והיפך ההתפשטות? אלא, יוסבר להלן, מוצאים אנו אהבה
המביאה לצמצום, וזה בא לידי ביטוי בלשון הגמרא¹ "אהבה
דוחקת את הבשר", וכדלהלן: כִּי "אֶהְבֵּת דּוּחַקֵת הַבָּשָׂר" -

פְּרָמִיִּים. וְהֵם שְׁלֹשָׁה עוֹלָמוֹת: בְּרִיאַתְהֶיךָ-עֲשִׂיתָ. כִּי
עוֹלָם הָאֱצִילוֹת הוּא אֱלֹהוֹת מְמוּשׁ, - ואינו נחשב כענין של
בריאה יש מאין, אלא נקרא "אצילות", מלשון האצלה והפרשה,
ש"עולם האצילות" הוא הארה שנאצלה והופרשה מהקב"ה,
והוא אלקות ממש. וכדי
לְבַרֵּא עוֹלָם הַבְּרִיאָה,
שֶׁהֵן נִשְׁמוֹת וּמַלְאָכִים
עֲלִיּוֹנִים, אֲשֶׁר עֲבוּדָתָם
לַח' - היא, בְּכַחֲנִית
חֻקְמֵה־בִּינַת־דַּעַת
הַמְתַּלְבֶּשִׁים בָּהֶם, -
שאלקות מתגלה בהם
באופן של הבנה, המתגלה
על ידי חכמה, בינה ודעת,
וְהֵם - הנשמות
והמלאכים, מְשִׁיגִים
וּמְקַבְּלִים מֵהֶם -
מחכמה, בינה ודעת
המאירות בהם. - הרי, כדי
שיתהווה עולם כזה עם
נבראים שאינם בטלים
ומאוחדים עם אלקות, כמו
הנשמות והנאצלים
שב"עולם האצילות",
יש בהם ענין ההשגה

וההבנה, וכל ענין של השגה, הוא הרי בחינה של "יש", שיש מי
שמשגיג, - הרי כדי לברוא את "עולם הבריאה" - הִיָּה תַּחֲלָה
צִמְצוּם עֲצוּם, כְּנוֹכַר לְעֵיל. - היו זקוקים לצמצום רב וחזק,
שיאיר אור מצומצם, שממנו יוכלו להתהוות נבראים שהם
בבחינת בריאה "יש מאין". וְכֵן מְבִרְאָה לִיצִירָה, - כדי
שיתהווה "עולם היצירה" שהוא למטה בהרבה מ"עולם
הבריאה", היו צריכים שוב לצמצום עצום חזק, כִּי אוֹר מְעַט
מְעַד הַמְתַּלְבֶּשׁ בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה, - כלומר, לגבי האור של
"עולם האצילות", נקרא האור שב"עולם הבריאה" - "מעט
מועיר", אך, עֲדִין - אור זה שב"עולם הבריאה", הוּא בְּכַחֲנִית
אִי־סוּף לְגַבִּי עוֹלָם הִיצִירָה, - ולכן היה צריך להיות צמצום
גדול באור המאיר ב"עולם הבריאה", כדי שאותו אור יהיה שייך
להתלבש ב"עולם היצירה", וְאִי אֲפָשֶׁר - שהאור של "עולם
הבריאה" יוכל לְהַתְּלַבֵּשׁ בּוֹ - ב"עולם היצירה", אֵלָּא עַל־יְדֵי
צִמְצוּם וְהַעֲלָם - באותו אור. וְכֵן מִיצִירָה לְעֲשִׂיָּה - גם כן היה
צריך להיות צמצום רב וחזק באור של "עולם היצירה", שיהיה
שייך ל"עולם העשיה", שהוא למטה מ"עולם היצירה", [וְכֵמוֹ]
שֶׁנִּתְבָּרַר בְּמָקוֹם אַחֵר בְּאוֹר שְׁלֹשָׁה צִמְצוּמִים אֱלוֹ
בְּאִרְיוֹת, - כדי לְקַרֵּב אֶל שְׁכֻלְנוּ הַדֵּל - ששכלנו הדל יהיה
מסוגל להבין זאת. וְתְּכֵלֶת כָּל הַצִּמְצוּמִים הוּא, - המטרה
והיעד שלהם הם, כְּדִי לְבַרֵּא גּוֹף הָאָדָם הַתָּמִר, וְלֶאֱכַפֵּי
לְמִטְרָא־אֲחֵרָה, - להכניע את ה"סטרא-אחרא", על ידי עבודת

מקום אצלו - וזאת, **בשביל לדבקה בו יתברך בדביקה חשיקה** 13
והפיצה, - בחשק ותענוג רצוני פנימי, **ולא יהיה שום מונע** 14
מבית ומבחוץ - **לא גוף ולא נפש**, - שגם ענינים פנימיים לא 15
 ימנעו, **ולא ממון, ולא אשה ובנים** - שהם ענינים חיצוניים - לא 16
 יהיה בהם משום מניעה 17
 לענינים שעל ידם מתדבק 18
 האדם עם הקב"ה; וכל 19
 האמור, משמעו: שהאדם 20
 מסלק את כל המונעים, גם 21
 את אלה שנובעים 22
 מהענינים הנחוצים ביותר, 23
 בגלל אהבתו להקב"ה. 24

1 בשר אין בו משום הפרעה ועיכוב לאהבה. משמעות הדבר,
 2 שהקב"ה מצד אהבתו לבני ישראל, סילק כביכול לצד, את אורו
 3 הגדול וצמצמו בצמצומים רבים. ואם כך - הרי, **על-אחת-כמה**
 4 **ובמה, בכפלי כפלים לאין קץ**, - מחייב הדבר, **כי ראוי לאדם**
 5 **גם-כן להניח ולעזוב כל**
 6 **אשר לו מנפש ועד בשר**
 7 **ולתפקיד הכל** - שעזיבת 1
 8 האדם את עניניו, לא 2
 9 תהיה מתוך חשבון 3
 10 ומדידה, אלא בלי חשבון 4
 11 וגבול, באופן של הפקר, 5
 12 שכל עניניו אינם תופסים

ליקוטי אמרים

הבשר. עאכ"ו בכפלי כפליים לאין קץ כי ראוי לאדם
 ג"כ להניח ולעזוב כל אשר לו מנפש ועד בשר
 ולהפקיר הכל בשביל לדבקה בו ית' בדביקה חשיקה
 וחפיצה ולא יהיה שום מונע מבית ומבחוץ לא גוף ולא
 נפש ולא ממון ולא אשה ובנים.

יום שישי י"ט אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סט, ובזה יובן טוב... עד עמ' ע, ית' כנ"ל.

להמשכה העליונה הנמשכת בנפש היהודי על ידי אותה מצוה 52
 - כך גם תיקנו החכמים ברכות קריאת שמע, כדי שאותו יהודי 53
 יוכל על ידן לקיים את ענין קריאת שמע. ובלשון ה"תניא": **אלא** 54
משום שעקר - ענין, **קריאת-שמע** - הוא, **לקיים "ככל לבבך** 55
בו" - **"בשני יצריך** 56
בו", - שיהודי יאהב את 57
 הקב"ה בכל לבו, גם 58
 בנפשו הבהמית ויצרו 59
 הרע, **דחינו לעמוד נגד** 60
כל מונע מאהבת ה'; - 61
 שגם הנפש הבהמית 62
 והיצר הרע, המפריעים 63
 לאהבת ה', יוחדר בהם 64
 רגש אהבת ה'. וכך גם 65
 שאר הענינים, שאפשר 66
 הדבר שהם יפריעו 67
 לאהבת ה' - לא יפריעו, 68

ליקוטי אמרים

ובזה יובן טוב טעם

ודעת לתקנת חכמים שתקנו ברכות ק"ש שתים לפניה
 כו' דלכאורה אין להם שייכות כלל עם קריאת שמע
 כמ"ש הרשב"א ושאר פוסקי'. ולמה קראו אותן ברכות
 ק"ש ולמה תקנו אותן לפניה דווקא. אלא משום שעיקר
 ק"ש לקיים בכל לבבך כו' בשני יצריך כו' דהיינו לעמוד
 נגד כל מונע מאהבת ה'. ולבבך הן האשה וילדיה.
 שלבבו של אדם קשורה בהן בטבעו. כמשארו"ל ע"פ
 הוא אמר ויהי זו אשה הוא צוה ויעמוד אלו בנים.
 ונפשך ומאריך כמשמעו חיי ומוזני להפקיר הכל בשביל

25 **ובזה יובן טוב טעם ודעת לתקנת חכמים, שתקנו ברכות**
 26 **קריאת-שמע "שתים לפניה כו"**, **דלכאורה אין להם**
 27 **שייכות כלל עם קריאת שמע, כמו שכתבו הרשב"א**
 28 **ושאר פוסקים**, - שאין לברכות אלו שייכות לקריאת שמע -
 29 שלא כמו בברכות אחרות
 30 שתקנו חכמים למצוות
 31 שונות, שבהן מדובר 6
 32 מתוכן המצוה (כמו למשל 7
 33 הברכה על תפילין - 8
 34 "להניח תפילין" - הרי 9
 35 מדובר בברכה אודות 10
 36 תפילין, וכך גם ביחס 11
 37 למצוות אחרות). ואילו 12
 38 בברכות קריאת שמע לא 13
 39 מדובר לגמרי אודות 14
 40 קריאת שמע - **ולמה** 15
 41 **קראו אותן "ברכות**

שכן, גם הם כלולים במשמעות המלה "לבבך" ו"לבבך" הן 69
האשה וילדיה, - הם מתוארים במלה "לבבך", מפני **שלבבו** 70
של אדם קשורה בהן בטבעו, כמו שאמרו רבותינו 71
זכרונם לברכה על פסוק: "הוא אומר ויהי" - "זו אשה", 72
"הוא צוה ויעמד" - "אלו בנים"; - זו משמעות "לבבך", 73
 שהדברים אליהם קשור לבו של האדם - לא יפריעו לאהבת ה', 74
ו"נפשך", ו"מאריך" כמשמעו, **חיי ומוזני**, - "נפש" משמעה 75
 חיים, ו"מאריך" - כסף, כלומר מזונות ופרנסה - לא יהיה בכל 76
 אלה משום הפרעה, אלא: **להפקיר הכל בשביל אהבת ה'**. - 77
 הרי, שגם הענינים הפנימיים ("מבית") כמו הנפש הבהמית ויצר 78

42 **קריאת-שמע? ולמה תקנו אותן לפניה דוקא?** - מאחר
 43 שאין להן שייכות לקריאת שמע? מסביר רבנו חזקן להלן: ענין
 44 של ברכות אלו יש בו משום הכנה, שיוכלו לקיים את ענין
 45 קריאת שמע, שהרי עיקר ענינה של קריאת שמע, הוא להגיע
 46 ל"ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך - בשני יצריך" - שתהיה
 47 ליהודי אהבה להקב"ה גם בנפשו הבהמית ויצרו הרע. וכדי
 48 להגיע לכך - נדרשת התבוננות בענינים אודותם מדובר
 49 בברכות קריאת שמע; התבטלותם של המלאכים, וכדומה. הרי,
 50 שמפני שלגבי כל מצוה, המצוה עצמה היא מן התורה, והברכה
 51 (שהיא מדברנן) תיקנו חכמים כדי שעל-ידה יהיה יהודי כלי

2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אינו תניא. והעיקר - לא נתבארו בתירוץ. ואדרבא - בקושייתו מדייק (בסיומה) "לפני דוקא", ואינו מזכיר "לאחרי", גם לא בתיבת "כו". ועוד דלאחר' - שייכת, דמדברת בקעומ"ש וביצי"מ (דהיינו ק"ש - כדלעיל ספמ"ז). ותיבת "כו" - מרבה דערבית, או מרמז הסיום דמאמר חז"ל זה: שתים לפני... ובערב (ברכות יא, א), והיינו הך. ואף שלקמן מפרש הברכות דבבוקר - מהם יובן גם לאלו שבערב". 3. מובא ב"בית יוסף", אורח חיים סימן מו. 4. ברכות נד, א. 5. שבת קנב, א. 6. תהלים לג, ט.

מדובר אודותם בברכה ראשונה; וכשאדם מתעמק בכל זה –
הוא מבין מכך גדולת ה', איך כל המלאכים בטלים לו יתברך.
ואחר-כך ברכה שנייה, – המסבירה את אהבתו הגדולה של
הקב"ה לבני ישראל, שמבלי הבט על עבודתם הגדולה וביטולם

של כל המלאכים

העליונים – בחר הקב"ה

שתענוגו יהיה מעבודת

נשמות ישראל למטה,

שזהו מפני: "אהבת עולם

אהבתנו ה' אלהינו",

כלומר, שהניח – הקב"ה,

כל צבא מעלה

הקדושים, – את

המלאכים והשרפים של

העולמות העליונים –

הניח בצד, שאין הם

תכלית הכוונה, והשקרה

שכינתו עלינו – בני

ישראל, להיות נקרא

"אלהינו", כמו "אלהי

אברהם בו" – שכן,

אברהם היה כולו בטל

ומאוחד בהקב"ה, כך הוא

נקרא "אלקינו" – האלקה

שלנו, על ידי תורה

ומצוות שיהודי מקיים,

שעל ידן מתאחד יהודי עם הקב"ה, כנזכר לעיל, והינו, כי

אהבה דוחקת תבשר, – אהבה פועלת צמצום והעלם – כך

חייבה אהבתו של הקב"ה לבני ישראל, ופעלה שיצמצם את

עצמו ויבחר בעבודת נשמות ישראל, כפי שהן למטה בגוף

ובעולם הגשמי. ולכן נקרא – אהבתו של הקב"ה, "אהבת

עולם", – כמו שאנו אומרים "אהבת עולם אהבתנו", שהיא

פחינת צמצום – שצמצום הקב"ה את אורו הגדול תכלית

תכלית – ובלי גבול, להתלבש בפחינת גבול הנקרא "עולם",

– "עולם" הוא מושג (של מציאות, וגדר) של מקום וזמן – ענין

של גבול, ההגבלות הקשורות לזמן ולמקום – והקב"ה צמצם

עצמו ב"גבול" זה – בעבור אהבת עמו ישראל, כדי לקרבם

אליו, לכלל פיתוחו ואחידותו יתברך. – על ידי תורה ומצוות.

וזה שאומרים בהמשך ברכת "אהבת עולם אהבתנו": "תמלה

גדולה ויתרה", – ברחמנות גדולה ורבה יותר מאשר על

אחרים, ריחם הקב"ה עלינו, פרוש – המלה יתרה – הוא יותר

מאשר על קרבת אלהים שכל צבא מעלה; – קירובם של

צבא מעלה בא הרי מהרחמנות שעליהם – ועל בני ישראל היתה

רחמנות של הקב"ה במידה רבה יותר, לקרב אותם הרבה יותר.

1 הרע, וגם הענינים החיצוניים ("מחוץ") כמו אשה, ילדים ופרנסה
2 – לא יהיה בכל אלה משום מניעה לענינים הקשורים לאהבת
3 ה'. ואיך יבא האדם הקמרי למדה זו? – לאהבת ה' כזו,
4 ששום דבר לא יהיה בו משום מניעה לה, לקב"ה סדרו ותחלה –

5 לומר, ברכת יוצר

6 אור, ושם – בברכת

7 יוצר אור, נאמר ונשנה

8 באריכות – כי

9 בהתבוננות נדרש שכל

10 ענין יהיה באריכות,

11 בהרבה פרטים, ענין וסדר

12 המלאכים ה"עומדים

13 ברום עולם, להודיע –

14 לאדם, גדלותו של

15 הקדוש-פרוך-הוא, איך

16 שכלם – כל המלאכים,

17 בטלים לאורו יתברך,

18 ומשמיעים ביראה בו,

19 – שהם עומדים ביראה

20 ובביטול לפני הקב"ה,

21 ומקדישים בו, ואומרים

22 ביראה קדוש בו,"

23 כלומר, – משמעות

24 אמירתם "קדוש", שהוא –

25 הקב"ה, מכלל מהן ואינו

26 מתלבש בהן בפחינת

27 גלוי, אלא – היכן מתגלה הקב"ה? – במקום ש"מלא כל הארץ

28 כבודו", היא כנסת ישראל למעלה – מלכות דאצילות, מקור

29 נשמות ישראל למעלה, הנקראת "ארץ", וישקאל למטה, –

30 שבארץ שלמטה, ישנן נשמות ישראל המקיימות תורה ומצוות

31 – הרי כאן דוקא מלא כבודו יתברך, כאן הוא מתגלה ומתלבש,

32 כנזכר לעיל; – את כל האמור, משיגים המלאכים העליונים,

33 השרפים, איך הקב"ה קדוש ומובדל מהם – ודוקא "כל הארץ"

34 – "מלא כבודו". וכן – מסופר גם ב"ברכת יוצר", ש"האופנים

35 ופחות הקדש" – שמקומם בעולם ובמדריגה שלמטה מהשרפים,

36 והם אינם בעלי השגה גדולים כל כך, להבין שאור איך-סוף

37 קדוש ומובדל מהם, אלא עבודתם היא – ב"רעש גדול וכו", –

38 ובהתפעלות המדות, הם שרים: פרוך כבוד ה' מקומי", –

39 מהמקום שם הוא נמצא, לפי שאין יודעים ומשיגים מקומו,

40 – המקום בו מתגלה אור איך-סוף – שלא כמו שהשרפים יודעים.

41 ולכן אומרים האופנים וחיות הקדוש "ממקומו" סתם, מהמקום

42 שם הוא נמצא – יימשך ויתגלה; וכמו שאומרים: "כי הוא

43 לבדו מרום וקדוש". – שכל הענינים האמורים, של ביטול

44 ויראה, של המלאכים השונים – שרפים, אופנים וחיות הקדוש –

ליקוטי אמרים

אהבת ה'. ואיך יבא האדם החומרי למדה זו לכך
סידרו תחלה ברכות יוצר אור. ושם נאמר ונשנה
באריכות ענין וסדר המלאכים העומדים ברום עולם
להודיע גדולתו של הקב"ה איך שכולם בטלים לאורו
ית' ומשמיעים ביראה בו' ומקדישים בו' ואומרים ביראה
קדוש בו' כלומר שהוא מובדל מהן ואינו מתלבש בהן
בבחי' גילוי אלא מלא כל הארץ כבודו היא כנסת ישראל
למעלה וישראל למטה כנ"ל. וכן האופנים וחיות
הקדוש ברעש גדול וכו' ברוך כבוד ה' ממקומו לפי
שאין יודעים ומשיגים מקומו וכמ"ש כי הוא לבדו
מרום וקדוש. ואח"כ ברכה שניה אהבת עולם אהבתנו
ה' אלהינו. כלומר שהניח כל צבא מעלה הקדושים
והשרה שכינתו עלינו להיות נקרא אלהינו. כמו אלהי
אברהם בו' כנ"ל. והיינו כי אהבה דוחקת תבשר ולכן
נקרא אהבת עולם שהיא בחי' צמצום אורו הגדול
הבלתי תכלית להתלבש בבחי' גבול הנקרא עולם
בעבור אהבת עמו ישראל כדי לקרבם אליו ליכלל
ביחודו ואחידותו ית'. וז"ש חמלה גדולה ויתירה פי'
יתירה על קרבת אלהים שבכל צבא מעלה. ובנו בחרת

שעל ידן מתאחד יהודי עם הקב"ה, כנזכר לעיל, והינו, כי
אהבה דוחקת תבשר, – אהבה פועלת צמצום והעלם – כך
חייבה אהבתו של הקב"ה לבני ישראל, ופעלה שיצמצם את
עצמו ויבחר בעבודת נשמות ישראל, כפי שהן למטה בגוף
ובעולם הגשמי. ולכן נקרא – אהבתו של הקב"ה, "אהבת
עולם", – כמו שאנו אומרים "אהבת עולם אהבתנו", שהיא
פחינת צמצום – שצמצום הקב"ה את אורו הגדול תכלית
תכלית – ובלי גבול, להתלבש בפחינת גבול הנקרא "עולם",
– "עולם" הוא מושג (של מציאות, וגדר) של מקום וזמן – ענין
של גבול, ההגבלות הקשורות לזמן ולמקום – והקב"ה צמצם
עצמו ב"גבול" זה – בעבור אהבת עמו ישראל, כדי לקרבם
אליו, לכלל פיתוחו ואחידותו יתברך. – על ידי תורה ומצוות.
וזה שאומרים בהמשך ברכת "אהבת עולם אהבתנו": "תמלה
גדולה ויתרה", – ברחמנות גדולה ורבה יותר מאשר על
אחרים, ריחם הקב"ה עלינו, פרוש – המלה יתרה – הוא יותר
מאשר על קרבת אלהים שכל צבא מעלה; – קירובם של
צבא מעלה בא הרי מהרחמנות שעליהם – ועל בני ישראל היתה
רחמנות של הקב"ה במידה רבה יותר, לקרב אותם הרבה יותר.

7. על מה שרבנו הזקן מוסיף כאן המלה "כלומר" – מבאר כ"ק אדמו"ר שליט"א בהערה: "לא כפי' בכ"מ, כשמודיע על א' שהוא קדוש וכיו"ב – שתוכן ההודעה, שמכירו ומשיגו ויודע שהוא קדוש (וכקושיית חז"ל (ברכות, ב): קדוש הוא – מנא ידעה) כ"א כלומר – להיפך – קדוש שאינו יודעו כי מובדל מהם [ובזה מתורץ שכיון ש"בטלים" איך "משמיעים ומקדישים"? אלא שזה גופא משמיעים שהם בטלים וכו']". 8. בברכות קריאת שמע.

ובחומריותו הוא דומה לגופו של גוי - והקב"ה בחר בגוף יהודי, 15
שיהיה כלי לנשמה, ושעל ידי הפעולות הנעשות עם הגוף 16
(שהרי כל פעולה גשמית של מצוה, באה על ידי הגוף דוקא), 17
יתאחד יהודי עם הקב"ה - וכפי שרבנו חזקוני מסביר: "וְיִתְחַבֵּד 18
וְיִבְרָא לְהוֹדוֹת וְיִבְרָא 19
וְיִפְרֹשׁ הוֹדָאָה - המעלה 20
המיוחדת של ביטול הבא 21
מתוך הודאה, וְיִתְבַּאֵר 22
בְּמָקוֹם אַחֵר; וְיִלְיָחַד 23
כּו', לְכַלֵּל בְּיָחוּדוֹ 24
וְיִתְבַּרְךָ, - להיכלל לגמרי באחדות ה', בְּנִזְכָּר לְעֵלִי. רבנו חזקוני 25
יסביר להלן, שבשעה שיתעמק יהודי בענינים אודותם מדובר 26
בקריאת שמע, יביא אותו הדבר לקיים קריאת שמע, שיגיע 27
לאהבה גדולה לה'. 28

ליקוטי אמרים

בברכת "אהבת עולם" אומרים להלן: "וְכָנּוּ בְּחֶרֶת מְכַל עֵם 1
וְלִשְׁוֹן", - שמשמעו, הוא - שהקב"ה בחר את הגוף הַחֲמִירִי 2
הַנְּדָמָה בְּחִמְרֵיחוֹ לְגוֹפֵי אֲמוֹת הָעוֹלָם; - שכן, בחירה שייכת 3
דוקא בשני דברים שווים, שעליהם מתאים לומר שבוחרים 4
בדבר אחד ולא בשני, 5
למרות שהם דומים אחד 6
לשני, ואילו בשני דברים 7
שוניים, לא מתאים לומר 8
"בחירה" במשמעותה 9
האמיתית, לבחור באחד 10
מן השנים, ולכן אי אפשר לומר ש"ובנו בחרת" הכוונה מצד 11
נשמות ישראל, שכן, נשמתו של יהודי שהיא "חלק אלקה 12
מממל" - אין לה דמיון ונקודת-מפגש לנפש של גוי להבדילו; 13
אלא הכוונה ב"ובנו בחרת" היא על גופו של יהודי, שבחינוניותו 14

יום שבת קודש כ' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' ע, והנה כאשר ישים המשכיל... עד עמ' ע, ומאורו כנ"ל.

וְהָנָה, כְּאֲשֶׁר יִשִּׁים הַמְשַׁכֵּיל אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֶל עוֹמְקֵי דְלָבָא 29
וְיִמְלֵא - כשיתעמק בהם מתוך עומק הלב והמוח, אִיזִי מְמִילָא, 30
בְּמִים הַפְּנִים לְפָנִים", - מה שהקב"ה מראה אהבה גדולה 31
כל כך לבני ישראל, תעורר גם בבני ישראל אהבה גדולה 32
להקב"ה - בכך מסיים 33
רבנו חזקוני להסביר את 34
ענין האהבה של "כמים" 35
הפנים לפנים" שהחל 36
להסביר בפרק מ"ו, ועליה 37
הוא אומר, שבקריאת 38
שמע וברכותיה מסוגל 39
יהודי במיוחד לעורר 40
אהבה זו, ואז - תִּתְלַהֵט 41
נִפְשׁוֹ - באהבה להקב"ה, 42
וְתִתְלַבֵּשׁ בְּ"רוּחַ נְדִיבָה", 43
לְהִתְנַבֵּד לְהִנִּיחַ וְלַעֲזוֹב 44
כָּל אֲשֶׁר לוֹ מִנְּגֵד, - 45
שכל אלה לא יהיו אצלו העיקר, וְרַק לְדַבְּקָה בּוֹ וְיִתְבַּרְךָ 46
וְלְכַלֵּל בְּאִוְרוֹ בְּדִבְקָה חֲשִׁיקָה וְכו', בְּבְחִינַת נְשִׁיקָה 47
וְאִתְדַבְּקוֹת רִוְחָא בְּרוּחָא - התדבקות רוח ברוח, שרוח האדם 48
תתאחד ברוח שלמעלה, בְּנִזְכָּר לְעֵלִי - שכשם שב"נשיקין" 49
בגשמיות, נעשה לא רק דבקות מפה לפה, מפיו של אחד לפיו 50
של שני, אלא גם התחברות הרוח וההבל של השני - כך גם 51
באופן היחוד ברוחניות, שרוח האדם שלמטה מתאחדת עם 52
הרוח שלמעלה - וזאת ירצה האדם מפאת אהבתו הגדולה 53
להקב"ה, להיכלל באורו יתברך בבחינת "נשיקין". אֵךְ אֵיךְ הָיָא 54
בְּחִינַת אִתְדַבְּקוֹת רִוְחָא בְּרוּחָא? - על ידי מה מגיעים 55
להתדבקות רוח ברוח, למילוי רצונו "לדבקה בו יתברך וכו'?" - 56
לָהּ אִמֵּר - אחרי "ואהבת בכל לבבך" וכו': "וְהָיוּ הַדְּבָרִים 57

ליקוטי אמרים

הָאֱלֹהִים כּו' עַל לִבְכָּךְ, וְדַבְּרַת בָּם כּו', - האדם מגיע 58
לדבקות האמורה על ידי התעמקותו בתורה ועל ידי הדיבור 59
בתורה, וְכִמּוֹ שֶׁכְּתוּב בְּ"עֵינַי חִיִּים", שִׁיחֹד הַנְּשִׁיקָה - שבו 60
ישנו ענין הדבקות של "רוח ברוח", עֲקָרוֹ הוּא יָחוּד 61
הַכְּמַה-בְּיִתְהִידֶעַת 62
בְּהַכְּמַה-בְּיִתְהִידֶעַת, 63
וְהוּא - עֵינַי, עֵינִי 64
הַתּוֹרָה; - ההתעמקות 65
העמוקה והבנת התורה, 66
שעלי-ידן מתאחדים 67
חכמתו, בינתו, דעתו 68
ושכלו של האדם בחכמה 69
בינה-דעת ושכל 70
שלמעלה שבתורה, וְהִתְפָּה 71
- על ידי שהאדם מדבר 72
בפיו בתורה "ודברת בם", 73
הוּא מוֹצֵא - מקור הָרוּחַ 74
וְגִלּוּי - של הרוח, בְּבְחִינַת גִּלּוּי, וְהִנֵּנוּ בְּחִינַת הַדְּבָרִי 75
תּוֹרָה, - שבדברו דברי תורה, באה ה"רוח" באופן של התגלות, 76
- הרי שעיקר היחוד ודבקות "רוח ברוח", בא על ידי העיין 77
בתורה, וטעמו של דבר מסביר רבנו חזקוני להלן: "כִּי עַל מוֹצֵא 78
פִּי ה' יִתֵּן הָאָדָם". - הרי שענין הפה הוא להיות ה"מוצא" 79
של ה"רוח". הרי שהעיקר הוא ההבנה בתורה, שעל ידה באה 80
הדבקות של "רוח ברוח", מדוע, איפוא, נדרש לאהבה זו, 81
לבטא דברי התורה בדיבור? יסביר רבנו חזקוני להלן, אכן, לגבי 82
ה"אדם", לגבי הנפש האלקית, עיקר היחוד והדבקות העליונה 83
ביותר, באים על ידי ההבנה בתורה. אך, הכוונה העליונה היא 84
הרי שאור אי-נסוף ברוך-הוא יימשך גם בנפש החיונית ובעולם 85
- דבר זה בא דוקא על ידי שהאדם מוציא בפיו את דברי 86

1 התורה. שכן, הדיבור שהוא ענין גשמי, שייך רק על ידי הנפש
2 החיונית, וממילא נמשך על ידי הדיבור קדושה ואור אינסוף
3 בנפש החיונית; והיות שהכוח לדיבור בא ממה שהאדם אכל
4 ושתה דברים גשמיים, מהם נוצרו דם וחיות גשמיים, ונתנו לו
5 כוח לדבר את הדיבורים –

6 נמשכים עלידידיה

7 קדושה ואור אינסוף בכל
8 עיני העולם, ומתבצעת
9 הכוונה העליונה שאור
10 אינסוף יימשך למטה
11 בעולם, שיהיה "מלא כל
12 הארץ כבודו". לכן, נדרש
13 לבטא דברי התורה
14 בדיבור (ומזה גופא מובן,
15 שאותו טעם אמור גם לגבי
16 מצוות מעשיות, היות
17 שעל ידן בעיקר נמשך אור
18 אינסוף בנפש החיונית
19 ובעולם. אלא, כאן מדובר

20 איך מתבטא הדבר ב"תורה", שלנפש האלקית באים היחוד
21 הנעלה ביותר ודביקות רוח ברוח, על ידי ההבנה בתורה – ובכל
22 זאת צריכים גם לדיבור בתורה, כדי להמשיך אור אינסוף גם
23 בנפש החיונית (בעולם). ומבלי מקום, לא יצא ידי חובתו
24 בתורה ויעיין לבדו – כשאדם לומד תורה במחשבה והרהור
25 בלבד, אין הוא יוצא ידי חובתו, למרות שעלידידיה נעשה
26 היחוד הגדול של נפשו האלקית באופן של דביקות "רוח ברוח",
27 עד שיוציא – את דברי התורה, בשפתיו, כדי להמשיך אור
28 אינסוף ברוח-הוא למטה עד נפש החיונית השוכנת בדם
29 האדם, המתנהג מדימים צומחתי, – שהאדם אוכל ושותה,
30 מכך נוצר אצלו הדם בו שוכנת הנפש החיונית – ובכל אלה
31 נמשך אור אינסוף, על ידי שהוא מוציא דברי תורה בדיבור, כדי
32 להעלות כל – את נפש החיונית והדומם, צומח, חי, של העולם,
33 לה' עם כל העולם כלו, ולכללן ביחודו ואורו ותפארתו, אשר
34 יאיר לארץ ולדרים בבחינת גלוי, "ונגלה כבוד ה', וראו כל
35 בשר וכו"¹⁰, שזהו תכלית השתלשלות כל העולמות,
36 להיות כבוד ה' מלא כל הארץ הלזו דוקא בבחינת גלוי,
37 לאהפכא חשוכא לנהורא – להפוך את חושך (הקליפות) לאור
38 (הקדושה), ומרייר למתקא, – ומרירות (העולם, שמקבל את
39 חיותו מ"קליפת נוגה" – להפוך) למתוק (לטוב ולקדושה). פנזכר
40 לעיל – בפרק ל', באריכות – שבכך מתבטאת כל תכלית סדר
41 ההשתלשלות כולו. וזהו תכלית בנות האדם בעבודתו,
42 להמשיך אור אינסוף ברוח-הוא למטה, – ולכן, למרות
43 שבעבודתו הרוחנית ובהבנתו העמוקה בתורה – באפשרותו
44 למלא את ה"מבוקש" של אהבתו, להיות דבוק בהקב"ה
45 בדביקות "רוח ברוח" – אבל צריכה להיות הכוונה בעבודתו: לא
46 מה שטוב רק לו ולנפשו האלקית, אלא למלא מה שהקב"ה

ליקוטי אמרים

ה' יהיה האדם ומ"מ לא יצא ידי חובתו בהרהור ועיין
לבדו עד שיוציא בשפתיו כדי להמשיך אור א"ס ב"ה
למטה עד נפש החיונית השוכנת בדם האדם המתהווה
מדומם צומח חי כדי להעלות כולן לה' עם כל העולם
כולו ולכללן ביחודו ואורו ית' אשר יאיר לארץ
ולדרים בבחי' גילוי ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר וכו'
שזהו תכלית השתלשלות כל העולמות להיות כבוד ה'
מלא כל הארץ הלזו דוקא בבחי' גילוי לאהפכא חשוכא
לנהורא ומרייר למיתקא כנ"ל באריכות. וזהו תכלית
כוונת האדם בעבודתו להמשיך אור אין סוף ברוך
הוא למטה רק שצריך תחלה העלאת מ"ן למסור לו
נפשו ומאורו כנ"ל:

רוצה, שיימשך אור אינסוף למטה בעולם, דבר שנוצר על ידי
הדיבור בתורה (ועל ידי מעשה המצוות). אלא שבכל זאת, לפני
שהאדם מגיע ל"הדברים האלה על לבבך" ול"דברת בם" – שהם
תורה, אומר הכתוב "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל
נפשך ובכל מאדך", כי
לפני המשכת אור אינסוף
ברוך-הוא למטה על ידי
תורה נדרשת בתחילה
"העלאת מ"ן", התעוררות
מלמטה של אהבת האדם,
שעלידידיה נמשכת
לאחר מכן המשכה על ידי
תורה ומצוות. רק שצריך
תחלה העלאת מ"ן
נוקבין, – שבלשון
הקבלה, הכוונה היא
להתעוררות תשוקה
ועליה מהמקבל. "נוקבא"
היא בחינת ה"מקבל",

למסר לו נפשו ומאורו פנזכר לעיל: – שכדי שתהיה ההמשכה
על ידי תורה ומצוות כמו שצריך להיות, צריכה להיות בתחילה
"העלאת מ"ן" של אהבת האדם באופן של מסירת נפשו
ומאורו להקב"ה – למסור, כאמור, את הכל לה'. בכך סיים רבנו
הזקן להסביר ענין "אהבה כמים הפנים לפנים", אודותו החל לדון
בפרק מ"ו והמשיך בכך עד לסוף פרק זה.
ביאור מכ"ק אדמו"ר שליט"א בתניא סוף פרק מ"ט אך איך היא
כו' והפה הוא... יחי' האדם ומ"מ לא יצא כו' שזהו תכלית כו'.
(1) תוכן כוונתו בהנ"ל, (2) לכאורה "והפה... האדם" מיותר, (3)
"כי על... האדם" – מדלא מוסיף ביאור בזה דכוונתו כאן
כפשטות הכתוב וא"כ מאי השייכות להענין המדובר כאן? (4)
מוצא הרוח וגילוי – הפי', ומאי מוסיף על "בבחי' גילוי" הסמוך
לו? (5) ההכרח לכהנ"ל בנדר"ד בספמ"ט? (6) ובפרט שזהו תכלית
ההשתל – מקומו בפל"ו וכדמסיים "וכנ"ל באריכות" וכאן גם
בקיצור, לכאורה, אינו ענין. י"ל דא"פ: עפ"י משנת כאן
התוצאות דואהבת גו' שבא בהמשך להענינים שבברכות ק"ש
– שכאשר ישים המשכיל אלה הדברים כו' תתלהט נפשו כו'
לדבקה בו ית' וליכלל באורו כו' – עלי' מלמטלמ"ע – לכאורה,
כלות הנפש באהבה כו', ומבאר: אך (דלא כקס"ד הנ"ל) איך
היא כו' לזה אמר (מחדש חידוש גמור) והיו הדברים... לבכך
(עיין בתורה. ועוד יותר) ודברת בם (היפך מעלי' מלמטלמ"ע) –
כי צ"ל אתדבקות רוח ברוח, ורוח דלמע' היינו חכ' דלמע'
תורה, וע"י העיין (עיין לעיל פ"ה) מתייחדים חב"ד בחב"ד.
(והנה לכאורה אפ"ל דכשידבר אח"כ בהא דמעין מגלה אח"כ
היחוד דחב"ד בחב"ד, וזהו פעולת ודברת בם ותו לא (היפך
המבואר פמ"ה ופמ"ו וממש"נ ישקני מנשיקות פיהו, ומהמשל
באדם דנושק פה לפה ולא – במוח ובפה מספר ע"ד היחוד

תכלית כוונת כו' (שהשתל' כו' להיות כבו' כו' ושהאדם
יעבדו ית' – זהו תוכן ומסקנת בר' ק"ש וכו'), (ועדיין אינו מובן
השייכות לואהבת. ומתרח' רק (וא"א בלאה"ב) שצריך תחלה
כו' למסור לו נפשו ומאדו (תוכן שמע גו' ואהבת גו'). ע"פ
הנ"ל מבוארים כמה ענינים בתניא: ב"ה מתחיל בהלכה ופס"ד
(ולא סתם ידיעת התורה כסיומו – כשמדבר בנוגע ליחוד סתם
ולא "מכל צד ופינה"). בפמ"ה ופמ"ו מדייק – דבר ה' זו הלכה
(ולא שקו"ט לבד), ועוד. לכאורה צע"ג בתניא (כאן ובפמ"ה,
מ"ו) שמפרש נשיקין דהיינו דבור (בד"ת) – והרי כל העילוי
דנשיקין – שאינו יכול לבוא בהגבלה דדבור, ומובן עפמשנ"ת
בלקו"ת שה"ש (א, ד.) דמש"נ על התורה ישקני גו' – דכמו
אה"ר דהאב כו' כ"א בבחי' צמצום גדול כו' כך כו'. ועפמשנ"ת
שם [ברמז ובביאור יותר בד"ה שה"ש (בס' הנחות הר"פ ז"ל ע'
קמ"ב)] יתוס' ביאור אין דעם אויפטו (בחדוש) של דברת במ,
ואיך שאי"ז רק "סיפור" ע"ד הנעשה בחב"ד, וההכרח דהקדמת
בכל מאדך ועוד ואיך שאעפ"כ עיקרו בחב"ד – כי אז נעשה
החדוש וההמשכה שהקב"ה יהי' יושב. והצע"ג – שבכ"מ הבי'
דנשיקין דהיינו מזהה"ר של הנושק ומהי השייכות לחב"ד
מוחי'. אלא שהענין שהאהבה פנימית מאבט איבער (או מאבט
אויף) חב"ד, וכדלמע' ששמו הגדול נמשך כו'. ועיין בס' דרושי
חנוכה (רע"ג, א): "נשיקה... הוא יציאת... מפני' הלב והשכל"
עכלה"ק.

1 דחב"ד)) ומבאר: והפה (דלמע' ודאדם התחתון) הוא מוצא
2 (בלי תוס' ביאור), היינו כפשוטו – מוציא הרוח (החכ' שמעיין)
3 וגילוי (דהעין ומסקנתו) בבחי' גילוי (עלמא דאתג' ולא רק
4 מסקנא בשכל) והיינו בחי' הדבור (בחי' גילוי) בד"ת (ולא רק
5 עין כ"א מסקנא וגילוי דהעין). כי על כל מוצא (כפשוטו,
6 כנ"ל, כשיצא מן) פי ה' יחי' האדם (כפשוטו כנ"ל שזהו גילוי
7 ומסקנת העין. ובלמוד התורה עצמה – ה"ז דבר הלכה ולא
8 העין והשקו"ט), (אלא שעדיין אינו מובן דבשלמא העין
9 בתורה מוכרח, כי אחרת אפ"ל אתדבקות ברוח דלמע' – אבל
10 מהו ההכרח דכאשר ישים אל לבו ויתלהט וירצה לכלול
11 באורו – יבוא ויוכרח גם לודברת במ – תנועה הפכית –
12 מלמעל"ט. ולזה מבאר דאמת כן הוא) ומ"מ לא יצא יד"ח כו'
13 כדי להמשיך כו' (אבל לכאורה עפ"ז – ה"ז ענין וחובה בפ"ע,
14 ואין לזה שייכות לאתדבקות שלו רוח ברוח כו' דבזה עבודתו
15 בק"ש וע"י ההכנה דברכות ק"ש. ומתרח' דשייך, כי ע"י דברת
16 כו' יעלה) כולן כו' ולכללן ביחודו ואורו (אותם הענינים שפועל
17 בעצמו ע"י העין). (ועדיין אינו מובן – השייכות דמוכרחת
18 העבודה להעלות הדצ"ח והעולם – לתוכן ברכות ק"ש
19 והתחלת ק"ש (עד הכתוב ד"היו הדברים) כ"א זהו ציווי
20 ועבודה וענין בפ"ע (ואפילו יחוד הדבור שלו בדבור, אינו עיקר
21 המסקנא דכשיתלהט, ותנועה הפכית וכנ"ל, אף שהיא מענינה
22 ובאדם עצמו). (לזה מבאר) שזהו תכלית השתל' כו' וזהו

אגרות קודש

ב"ה, י"ג אייר, תשי"ג

ברוקלין.

הנהלת ישיבת תומכי תמימים בלוד

ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתביהם מכ"ז ניסן, ו' אייר עם המצורפים אליהם. כן נתקבל התרשים
בחבילה בפ"ע.

ב) תקותי שמזדרים ככל האפשרי, בענין בניני הבי"ס למלאכה, ובפרט שכמו שכתבתי, הרי
הד"ר שפירא מבקר עתה באה"ק ת"ו, וגם אחרים מתאוננים, שמחמיצים את שעת הכושר מה שקצבו
בתחלת החורף סכום נכון לבית ספר זה.

ג) מה שכותבים הסיבות דהעדר הבחינות של כו"כ תלמידים הנה אלו מהם שלא נבחנו עדיין
מצד הבריאות, הרי בודאי הסיבה עוברת, וכן גם אלו שמתלמדים מלאכת השו"ב, לכאורה, אין
זה סיבה שאינם רוצים שידעו כשרונם וידיעתם בתורת הנגלה והחסידות, ובודאי גם בהשאר – יש
למצוא עצה שלא יהי' בזה כל ענין של מיעוט הדמות שלהם ח"ו, כיון שאין הידיעות אלא בשבילי. וגם
הבוחנים הרי בודאי, לא יפרסמו את התוצאות כלל וכלל, שבמילא יתן זה האפשריות להבחן גם לאלו
שהשתמטו עצמם מזה עד עתה...

בברכת הצלחה בעבודתם בקדש.

מ. שניאורסאהן

יום ראשון

יום רביעי

יד אייר, פסח שני, כט לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: בהר, רביעי עם פירש"י.

תהלים: עב"עו.

תניא: והמשל . . . "סח" האדם ודעתו.

פסח שני ענינו איז – עס איז ניטאָ קיין "פארפאלען", מען קען אלע מאָל פאַריכטען. אפילו מי שהי' טמא, מי שהי' בדרך רחוקה. און אפילו "לכם", אז דאָס איז געווען ברצונו, פונדעסטוועגען קען מען מתקן זיין.

פסח שני ענינו הוא – אין "אבוד" [=להתיאש מלתקן], תמיד אפשר לתקן. גם מי שהיה טמא, מי שהיה בדרך רחוקה, ואפילו – "לכם", שהדבר היה ברצונו, אף-על-פי-כן אפשר לתקן.

יום שני

יום חמישי

טו אייר, ל לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: בהר, חמישי עם פירש"י.

תהלים: עז"עח.

תניא: אבל הקב"ה . . . "136" בלבד.

בימי רבינו הזקן הי' שגור בפי החסידים הפתגם: דער שטיקעל ברויט וואָס איך האָב, איז ער דיינער ווי מיינער. והיו מקדימים מלת "דיינער" – דיינער ווי מיינער.

בימי רבינו הזקן היה שגור בפי החסידים הפתגם: פרוסת הלחם שיש לי, היא שלך כמו שלי. והיו מקדימים תבת "שליך" – שלך כמו שלי.

יום שלישי

יום ששי

טז אייר, לא לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: בהר, ששי עם פירש"י.

תהלים: עט"פב.

תניא: אך ידעתו . . . במ"א.

אאמו"ר כשהי' נוטל צפרניו, הי' מערב עמהם קיסם, קודם השריפה. אאמו"ר אמר להחסיד ר' אלי' אבעלער – איש פשוט מצד כשרונותיו וידיעותיו – כשנכנס אליו ליחידות: אלי' איך בין דיר מקנא. פאָהרסט אויף מערק זעהסט א סך מענשען, איז ווען אינמיטען עסק רעדט מען זיך מיט יענעם פאנאנדער אין א אידישען וואָרט א עין יעקב וואָרט, און מ'איז מעורר אויף לערנען נגלה און חסידות, פון דעם ווערט א שמחה למעלה. און די מעקלעריי צאָהלט דער אויבערשטער אָפּ בבני חיי ומזוני. און וואָס גרעסער דער מאַרק מעהר ארבעט, איז גרעסער די פרנסה.

אדוני אבי מורי ורבי [הרש"ב] כשהיה נוטל צפרניו, היה מערב עמהם קיסם קדם השרפה. אדני אבי זקני מורי ורבי [מהר"ש] אמר להחסיד ר' אליהו אבעלער – איש פשוט מצד כשרונותיו וידיעותיו – כשנכנס אליו ליחידות: אליהו, אני מקנא בך. אתה נוסע לירידים, נפגש עם הרבה אנשים, כאשר תוך כדי העסק משוחחים עם הזולת בענין יהודי, 'וואָרט' [=פתגם] מ"עין יעקב", ומעוררים אודות למוד נגלה וחסידות – מכך נוצרת שמחה למעלה. ואת דמי ה"תווד" משלם הקדוש-ברוך-הוא בכני חיי ומזוני. וככל שהשוק גדול יותר, יותר עבודה – כך הפרנסה גדלה.

יום רביעי

שבת

יוז אייר, לב לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: בהר, שביעי עם פירש"י.

תהלים: פג"פז.

תניא: פרק מט. והנה . . . 138- אהבת ה'.

אין אומרים צדקתך.

בק"ש שיש אומרים בבוקר - קודם התפלה - כדי לצאת חובת ק"ש בזמנה, ג"כ כופלים ג' התיבות, ומסיימים בתיבת "אמת". בק"ש דתפלין דר"ת ושמ"ר אין כופלים, אבל אומרים "אמת".

ל"ג בעומר שנת תר"ד - לערך - סיפר הצ"צ תורת הבעש"ט: עם שטעהט כי תהיו אתם ארץ חפץ אמר ה' צבאות. אט אזוי ווי די גרעסטע חכמים וועלען אייביג ניט דערגיין די גרויסע טבעיות'דיגע אוצרות, וועלכע השי"ת האט טובע געווען בארץ, אז הכל הי' מן העפר, אט אזוי קען קיינער ניט דערגיין די גרויסע אוצרות וואס ליגען אין אידען, וואס זיי זיינען דעם אויבערשטענס ב"ה ארץ חפץ. וסיים הבעש"ט: איך וויל מאכען פון אידען, אז זיי זאלען געבען דעם יבול, וואס דעם אויבערשטענס ב"ה ארץ חפץ קען געבען.

בקריאת שמע שיש אומרים בבקר - קדם התפלה - כדי לצאת חובת קריאת שמע בזמנה, גם כן כופלים ג' התיבות ["אני ה' אלקיכם"], ומסיימים בתיבת "אמת". בקריאת שמע דתפלין דרבנו-תם ושמושא-רבא אין כופלים, אכל אומרים "אמת".

ל"ג בעמר שנת תר"ד - לערך - ספר הצמח צדק תורת הבעל-שם-טוב: כתוב "פי תהיו אתם ארץ חפץ אמר ה' צבאות". בשם שהחכמים הגדולים ביותר לעולם לא ישיגו את אוצרות הטבע הגדולים שה' יתברך הטביע בארץ, שהכל היה מן העפר, כך לא יכול אף אחד להשיג את האוצרות הגדולים שחבויים ביהודים, שהם הארץ חפץ של הקדוש-ברוך-הוא. וסיים הבעל-שם-טוב: רצוני להפיק מהיהודים שהם יתנו את היבול שה' ארץ חפץ של הקדוש-ברוך-הוא יכולה לתת.

יום חמישי

יום ראשון

יוז אייר, לג לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: בחוקתי, פ' ראשונה עם פירש"י.

תהלים: פח"פט.

תניא: ואיך יבא . . . 138- וקדוש.

אצל אדמו"ר האמצעי הי' לג בעומר מיו"ט המצויינים. מען פלעגט ארויסגעהן אויפ'ן פעלד, ער פלעגט זיך ניט וואשען, אבער נעהמען משקה, וואס מצד הבריאות האט ער עס ניט געטארט. מען האט דעמאלט געזעהן א סך מופתים. דאס רוב מופתים איז געווען בנוגע קינדער. און א גאנץ יאהר האט מען געווארט אויף לג בעומר.

אצל אדמו"ר האמצעי היה לג בעמר מיו"ט [יום-טוב] המצינים [=חגים חשובים]. היו יוצאים לשדה, הרפי לא היה נוטל ידיו אך היה אומר 'לחיים' על 'משקה' - דבר שמטעמי בריאות היה אסור עליו. היו רואים אז הרבה מופתים. רב המופתים היו בנוגע לילדים, וכל השנה יחלו וצפו ללג בעמר.

יום
שלישי

יום שני

יט אייר, לד לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: בחוקותי, שני עם פירש"י.

תהלים: צ"צו.

תנאי: ואח"כ . . . -ע- ית' כנ"ל.

חסידות איז א ג'טליכער פארשטאנד, דער פארשטאנד וואָס ווייזט דעם מענשען ווי קליין ער איז, און ווי גרויס ער קען זיך דערהויבען.

חסידות היא הִבְנָה אֱלֵקִית, הִהְבְּנָה הַמֶּרְאָה לְאָדָם עַד כִּמָּה הוּא קָטָן, וְלֵאיוֹז גְּדֻלּוֹת הוּא יָכוֹל לְרוֹמֵם אֶת עַצְמוֹ.

שבת
קודש

יום שלישי

כ אייר, לה לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: בחוקותי, שלישי עם פירש"י.

תהלים: צז"ג.

תנאי: והנה כאשר . . . -ע- בד"ת.

ניטאָ באַ וועמען איבערנעמען זיך. מען בעדארף האָרעווען, מיט סבלנות און קירוב הדעת קען מען, בעזה"י, אלס דורכזעצן, מיט ביטול הזולת והגבהת עצמו ווערט מען חלילה אלץ אָן.

"אין פֿלפֿי מי להִתְנַעַר מֵאַחֲרִיּוֹת". צריך להִתְיַגֵּעַ, בְּסִבְלָנוֹת וְקִרּוּב הַדַּעַת – אַפְשָׁר, בְּעֶזְרַת ה' יִתְבָּרֵךְ, לְסַדֵּר הַכֹּל. בְּבִטּוֹל הַזּוּלָּת וְהַגְבַּהַת עַצְמוֹ – מִפְּסִידִים, חֲלִילָה, הַכֹּל.

המשך ביאור למס' זבחים ליום רביעי עמ' א

- 17 שייך בהם יתור בגדים/ משום הִכִּי תִנָּא 'פִּטְוִרִין', אמנם באמת
18 הכהנים אסורים להניח תפילין, ואם הניחו עבודתם פסולה.
19 מקשה הגמרא: וְהִתְנִיָּא בברייתא, אִם הִנִּיחַן הֵכֶהן אֵינָן חוֹצְצוֹת,
20 ועבודתו כשרה.
21 מתרצת הגמרא: לֹא קָשָׁא, הֵא – דברי רבי אמי שהתפילין חוצצות
22 הם בתפילין דִּיה, ואין הכוונה שפוסלות מחמת יתור בגדים, כיון
23 שהתפילין אין נחשבות לבגד, אלא הכוונה כפשוטו שחוצצות בין
24 בשרו של הכהן לכתונת הלבושה על ידו, וְהָא – ודברי הברייתא
25 שאינן חוצצות הם בתפילין דִּירָאש, שלא שייך בהם פסול חציצה
26 כפי שתבאר הגמרא בסמוך.
27 מקשה הגמרא: מַאי שָׁנֵא דִּיה דְּכִתִּיב לגבי הכתונת (ויקרא א' 1) 'לְבָשׁ
28 עַל בְּשָׂרוֹ' ודרשו מכך 'שֵׁלָא יְהֵא דְּכִר חוֹצֵץ בֵּינוּ לְבָשָׁרוֹ, דִּירָאש נָמִי,
29 הֵלֵא כְּתִיב לַעֲנֵץ מִצְנַת כֹּהֵן גָּדוֹל' (שמות כט 1) 'וְשָׂמֶת הַמִּצְנַת עַל
30 רֹאשׁוֹ', ויש לדרוש שלא תהא חציצה בין המצנפת לראשו.
31 מתרצת הגמרא: תִּנָּא בברייתא, שְׁעָרוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל הִיָּה נִרְאָה
32 בֵּין צִיָּין שֶׁהִיָּה מוֹנֵחַ עַל מִצְחוֹ, לְמַצְנַפֵּת שֶׁחָבַשׁ בְּגוּבָה רֹאשׁוֹ,

- 1 דְּרַבִּי אַמִּי, אָמַר לִיה רַבִּי אַמִּי, תִּלְמִיד עֶרְוֹף הוּא כְּדִינֵהוּ, תִּפְלִין
2 חוֹצְצוֹת לַכַּהֲנִים, כְּלוּמַר נַחֲשׁוּבוֹת כְּבָגֵד וּפּוֹסְלוֹת הָעֲבוּדָה.
3 מקשה הגמרא: מִיִּתְיָבִי, שִׁנְיָנוּ בְּבִרְיָתָא, כְּהֻנִּים בְּעִכְדֻתָּהּ, וְלִוִּּים
4 הָעוֹמְדִים בְּדִוְקָנָן לְשׁוּרֵר בִּשְׁעַת הַקִּרְבָּת הַקִּרְבָּנוֹת, וְיִשְׂרָאֵל
5 הָעוֹמְדִים בְּמַעֲמָדָן בַּהֲקִרְבַת הַתְּמִיד בְּשִׁלְיחוֹת כָּלֵל יִשְׂרָאֵל, פִּטְוִרִין
6 מִן הַתְּפִלָּה, שִׁמְחַמֵּת עֵיסוֹק אִינֵם יְכוּלִּים לְכוּיִן בָּהּ, וְכֵן פְּטוּרִין מִן
7 הַתְּפִלָּין, שֶׁהַעוֹסֵק בַּמִּצְוָה פְּטוּר מִן הַמִּצְוָה. מְדִיִּיקַת הַגְּמָרָא: מַאי
8 לֹא – הָאֵם לֹא מִשְׁמַע מִדְּבַרֵי הַבְּרִייתָא שֶׁהַכַּהֲנִים רַק פְּטוּרִים, אֲבָל
9 אִם הִנִּיחַן הֵכֶהן אֵינָן חוֹצְצוֹת, כְּלוּמַר, אֵינָן פּוֹסְלוֹת הָעֲבוּדָה מִדִּין
10 יִתּוֹר בְּגָדִים.
11 מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: לֹא, אֲלֵא אֲכֵן אִם הִנִּיחַן חוֹצְצוֹת, וּפּוֹסְלוֹת
12 הָעֲבוּדָה.
13 מְקַשָּׁה הַגְּמָרָא: אִי הִכִּי, מְדוּעַ אִמְרָה הַבְּרִייתָא 'פִּטְוִרִים' וְהֵלֵא
14 'אַסוּרִים' מִיִּבְעֵי לִיה לִמּוֹר.
15 מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: בֵּינוּ דִּירָאֵא לִוִּים וְיִשְׂרָאֵל שֶׁהוֹזְכְּרוּ לְפִטּוֹר יַחַד עִם
16 הַכַּהֲנִים, וְלֹא מִתְּנֵי לִיה – שֶׁבָּהֶם לֹא שִׁיךְ לְנִקּוּט לְשׁוֹן אִסוּר, שֶׁלֹּא

טומאת אויר כלי חרס יום ראשון י"ד אייר ה'תשע"ח

הרי זה כנוגעת בכולו אך כלי חרס מקבל טומאה רק מאויר מדין 'תוך' (כל אשר בתוכו יטמא), ולכן הזב שהכניס יד או רגל לאויר הכלי אינו מעביר טומאה כי רק האבר שנכנס לאויר הכלי יש לו דין 'תוך' ולא מה שחוץ ממנו, ואינו כטומאת מגע שמגע מקצת הגוף כמגע כולו, וממילא אבר יחיד אינו מטמא באויר כלי חרס כי 'אין הנדה מטמא לאיברים'. ואילו לדעת הראב"ד דין 'תוך' האמור בכלי חרס שנטמא מאוירו הוא רק כתנאי לקבלת הטומאה, אבל אין זה מחייב שכולו או רובו של המטמא יהיו בתוך הכלי. אלא כשם שבטומאת מגע נגיעת אבר אחד היא כנגיעת כל הגוף, כך גם הימצאות אבר אחד ב'תוך' הכלי היא כהימצאות כל הגוף בתוכו. ודין הגמרא ש'נדה אינה מטמאה לאיברים' נאמר רק בטומאת משכב ומושב החלה רק בהישענות כל הגוף או רובו ולא בהישענות איברים בודדים.

הלכות מטמאי משכב ומושב פרק ח, הלכה ד: זב שהכניס ידו או רגלו לאויר כלי חרש - הואיל ולא נגע בו מתוכו ולא הנדו - הרי זה טהור; שאין הנדה נכנסת בה מטמאין לאיברים.
והראב"ד השיג: הרי כלי חרס מטמא מאוירו, היינו, האויר נטמא ממגע ידי הזב והנדה. ומה שאמרו בגמרא (שבת פב, א) שאין הנדה מטמאה לאיברים, הרי זה לענין טומאת משכב ומושב ('מדרס') שמעבירה את הטומאה רק אם משקל כל הגוף או רובו נסמך על המשכב או המושב, אבל אם תשים רק אבר אחד, ידה או רגלה, אינה מטמאה. ומבאר הגר"ח מברסק (חדושי רבנו חיים הלוי כאן):
לדעת הרמב"ם, משמעות דברי הגמרא 'נדה אינה מטמאה לאיברים' היא שטומאת הנדה (והזב) שונה משאר הטומאות בכך שהעברת הטומאה נעשית על ידי כל הגוף או רובו, ובכל זאת מטמאה במגע היד משום שכשנגעה במקצת הגוף

נאמנות עם הארץ על טהרת התרומה יום שני ט"ו אייר ה'תשע"ח

וכתבו אחרונים (תפארת ישראל חגיגה, בועז א. דבר אברהם ח"א ל, ב) שבדברי הרמב"ם אין לומר כן, שהרי לשיטתו (הל' מעשר פ"ז ה"א) בדבר שהוא מן התורה אין אומרים 'ברירה' ואם יפריש אחר כך לקודש לא נאמר שהוברר הדבר למפרע. ולכן בהכרח שמדובר במקדיש רביעיית מהיין שבתוך החבית, וחזרת קושיית התוספות, איך יאכל הכהן תרומה זו שמעורב בה קודש?
ומבארים:

כאשר רביעיית יין הופרשה לקודש בתוך חבית שיש בה יין תרומה, הרי זו תערוכת מין במינו ומן התורה בטלה ברוב ורק מדרבנן אינה בטלה (לדעת הרמב"ם הל' מאכלות אסורות פט"ו ה"ד). וכיון שאיסור האכילה לכהן הוא רק מדרבנן – יש בו 'ברירה' (הל' תרומה פ"א הכ"א). ולכן רשאי הכהן לשותות את כל היין שבחבית, כי כשיקרא שם קודש לרביעיית יין מסוימת יתברר למפרע איזו רביעיית הופרשה ו"מתוך שנאמן על טהרת הקודש - נאמן על הכל".

הלכות מטמאי משכב ומושב פרק יא, הלכה ד: הביא לו עם הארץ חבית של תרומה... ואמר: 'בתוכה קדש', אפילו רביעיית - מתוך שנאמן על טהרת הקדש, נאמן על הכל.
עם הארץ שהביא חבית של תרומה (לא בשעת הגתות והבדים) אינו נאמן לומר 'טהורה היא' אלא היא בחזקת טמאה, אבל אם אמר שהפריש לתוכה רביעיית קודש, היינו יין לנסכים או שמן למנחה – מתוך שנאמן על הקודש (לעיל ה"א), נאמן גם על התרומה. כי אם לא כן, גנאי הוא למזבח שיקריבו עליו שמן שהיה מעורב עם תרומה שהיא בחזקת טמאה (רש"י ד"ה מיגו חגיגה כה, ב).

והקשו התוספות (חולין לה, ב ד"ה ואם): אם היין של תרומה שבחבית מעורב עם רביעיית יין של קודש, איך מותר לכהן לשותותו? ותירצו: לא מדובר במקדיש רביעיית יין מסוימת בעוד היין בחבית, אלא באומר 'רביעיית יין שאני עומד להפריש תהא קודש'. וכאשר אחר כך יקרא שם קודש על רביעיית יין שיוציא מן החבית, יתברר הדבר למפרע שרביעיית זו היתה קודש. וזהו מדין 'ברירה'.

איזו שחיטה מטהרת מידי נבילה? יום שלישי ט"ז אייר ה'תשע"ח

שאף שאסורה באכילה מועילה השחיטה לטהרה מטומאת נבילה, כי "יש במינה שחיטה", היינו הטריפה היא מהמינים הטהורים שיש בהם דין שחיטה, מה שאין כן עובר בן שמונה חדשים שהוא 'נפל' ואינו בר קיימא, לא נאמר בו דין שחיטה כלל, ולכן אין השחיטה מוציאה אותו מידי נבילה (ראה כס"מ). וה'כסף משנה' דייק בלשון הרמב"ם שכתב "מצא בה בן שמונה חי נטרף - אין שחיטתו מטהרתו" והקשה: הרי גם אם העובר לא נטרף אין שחיטה מועילה לו כלל, כי הוא

הלכות שאר אבות הטומאות פרק ב, הלכה ו: מצא בה בן שמונה חי נטרף - אף על פי שנשחט אחר שננטרה, אין שחיטתו מטהרתו מידי נבילה; לפי שאין למינו שחיטה.
עובר בן שמונה חדשים שנמצא חי במעי אמו - בשחיטת אמו נטהר העובר, ואף הותר באכילה (הל' מאכלות אסורות פ"ה הי"ד). וכאן מדובר שהאם לא נשחטה וכיוון שעובר הנולד לשמונה חדשים הוא 'נפל', דינו כנבילה ולא מועילה לו שחיטה לטהרו מידי נבילה. ואינו דומה לטריפה שנשחטה

'נפל' ואין במינו שחיטה, כמו בהמה טמאה שאין השחיטה מטהרתה מטומאת נבילה כיון שהיא מופקעת מדין שחיטה? ותיירך:

לכן שמונה חי אכן לא תועיל שחיטה אף אם לא נטרף כי 'אין למינו שחיטה', אך הרמב"ם משמיענו שבן שמונה חי שנמצא במעי אמו 'נטרף', היינו דינו כטריפה, ולכן כל זמן שהוא חי, אף שאסור באכילה (שהרי הוא טריפה) אינו מטמא כי אינו נבילה, אבל אם יישחט הוולד, כיוון 'שאין למינו

שחיטה' אין זו שחיטה ואינה מטהרת מטומאת נבילה. וה'בכור שור' (חולין עב, ב) תירץ באופן אחר: כוונת הרמב"ם ב'מצא בה בן שמונה חי נטרף' היא שנטרף על ידי אמו, כלומר שאמו היתה טריפה, ואף ששחיטתה מטהרת את עצמה מידי נבילה - את וולדה בן השמונה אינה מטהרת. ודין זה הוא רק בוולד חי בן שמונה (נפל), כי בן תשעה יש לו תקנה בשחיטת עצמו, אבל בן שמונה 'שאין למינו שחיטה' - אין לו תקנה.

האם שתייה נחשבת 'אכילה'?

יום רביעי י"ז אייר ה'תשע"ח

למדים מהמילה 'נפש' (תוספות חולין שם).

ולפי זה, מה שכתב הרמב"ם שאם המחזה את החלב וגמעו חייב משום 'שהשותה בכלל אוכל', אין כוונתו לדין הכללי של שתייה בכלל אכילה הנלמד מהפסוק 'ואכלת... תירושך', אלא שמהפסוק 'נפש' האמור לגבי טומאת נבלה למדנו שגם שתייה כגון זו שאין הדרך בכך, גם היא בכלל 'אכילה' (לחם משנה הלכות חמץ ומצה א, א).

ויש המבארים את הצורך בשני הלימודים כך: דין 'שתייה בכלל אכילה' הנלמד מהכתוב 'ואכלת... תירושך ויצהרך' מתייחס לפעולות האדם, היינו שדין השתייה כדין האכילה, אך לגבי חלב שהתיכו, השאלה היא לגבי החפץ עצמו האם עדיין שם אוכל עליו או לא, כי אם פקע ממנו שם אוכל, ממילא כבר אינו מטמא. ואת זאת למדים מהמילה 'נפש' שעדיין שם חלב עליו גם לאחר ההתכה (תוספות נדה לב, א).

הלכות שאר אבות הטומאות פרק ג, הלכה י: המכה את החלב באור וגמאו - הרי זה טמא באוכל מבשרה, שהשותה בכלל אוכל.

דין זה נלמד בגמרא (חולין קכ, א) מהפסוק 'וכל נפש אשר תאכל נבלה וטרפה... וטמא עד הערב'. המילה 'נפש' מבטאת כל דבר המיישב נפשו של אדם (שאדם נהנה ממנו), לרבות כאשר המאכל נמחה והוא בצורת משקה.

בנוסף לכך, הגמרא (שבועות כג, א) לומדת מהפסוק שנאמר במעשר שני 'ואכלת לפני ה' אלוךך מעשר דגנך תירושך ויצהרך' שהמושג 'אכילה' לגבי כל דיני התורה כולל גם שתייה (שהרי 'תירוש' הוא יין, וגם עליו נאמר 'ואכלת').

ומדוע צריכים שני לימודים? כי מהפסוק 'ואכלת... מעשר דגנך תירושך ויצהרך' אפשר ללמוד רק לדבר שעיקר דרכו בשתייה, כגון יין, אך אין ראיה שגם דבר שבעיקרו מיועד לאכילה ונמס ושתה אותו, גם זה בכלל אכילה. ואת זאת

אלו משקין טמאים מטמאים כלים?

יום חמישי י"ח אייר ה'תשע"ח

ומיישב מהר"י קורקוס (הובא בכסף משנה):

דברי הגמרא (ברכות שם) שמשקין הבאים מחמת ידיים מטמאים את הכוס הם לשיטת בית שמאי, אבל בית הלל יסברו כמשמעות הגמרא בשבת (שם) שמשקין הבאים מחמת ידיים וטומאתם מדרבנן - אינם מטמאים כלים.

והצל"ח (ברכות שם ד"ה ויחזור) מבאר:

דברי הרמב"ם שמשקין מטמאים את הכלי רק אם הם 'טמאין מחמת אב מאבות הטומאות' אמורים גם במשקין שנטמאו מ'ראשון' או מ'שני', בתנאי שהם תולדה ('מחמת') מאב הטומאה. ובא למעט רק משקין שנטמאו מ'סתם ידיים' שחכמים גזרו עליהם טומאה ואינה תולדה מאב הטומאה.

ולפי זה ביאור הגמרא (ברכות שם) הוא: החשש שמא יטמאו ידיו את המשקין הנמצאים אחורי הכוס לא נאמר בטומאת 'סתם ידיים' שחכמים גזרו שתהייה 'שני לטומאה' (אף אם לא נגעו בטומאה), ואכן משקין שנטמאו מחמת ידיים אלו אינן מטמאים את הכוס (כמו שכתב הרמב"ם להלן פ"ח ה"י) אלא החשש הוא מטומאת משקין הבאה מידיים שנגעו ב'ראשון' (או ב'אבי') שהיא תולדה מאב הטומאה ומשקין אלו שהם 'טמאין מחמת אב מאבות הטומאות' יטמאו את הכוס (אף לדעת הרמב"ם).

הלכות שאר אבות הטומאות פרק ז, הלכה ב: אין לך ולך טמא ששטמא כלים, אלא משקין טמאים בלבד... והוא שהיה אותן המשקין טמאין מחמת אב מאבות הטומאות. וכן כתב להלן (פ"ח ה"י) שמשקין שנטמאו מחמת הידיים, אינם מטמאים כלים כי 'עיקר טומאת הידיים מדבריהם' (ולא נטמאו מאב הטומאה). ובהקדמת פירוש המשנה לטהרות כתב (וכן הביא הכסף משנה כאן) שזהו הנאמר בגמרא (שבת יד, ב) שגזירת חכמים שמשקין טמאים יטמאו כלים היא ב'משקין הבאים מחמת שרץ' שהוא אב הטומאה.

והראב"ד חולק וכתב, 'אפילו במשקין הבאין מחמת ידיים גזרו שיטמאו את הכלים'. והביא ראיה מהאמור בגמרא (ברכות נב, א) שלדעת בית שמאי נוטלים ידיים לסעודה קודם מציגת הכוס לשתיה, כי אם ימזגו לפני שיטלו ידיהם, יש לחשוש שמא הידיים (שחכמים גזרו עליהם טומאה) יטמאו את המשקין הנמצאים אחורי הכוס ויחזרו המשקין ויטמאו את הכוס. ואף שהידיים 'שניות לטומאה' ואין 'שני' עושה 'שלישי' בחולין, החמירו חכמים וגזרו שנעשים 'ראשונים לטומאה'. ואם כן גם משקין שנטמאו מחמת הידיים מטמאים את הכלים!

יום שישי י"ט אייר ה'תשע"ח

מעמדה של מגילת אסתר

משמע שסובר שאינה בכלל (משנת יעבץ אר"ח, עח).
ואף שבהלכות ספר תורה (ו, טו) כתב הרמב"ם: "וסדר הכתובים, רות ותהלים... ומגילה", הרי שגם המגילה היא בכלל הכתובים, יש לומר, כי אף שנחשבת בכלל הכתובים לעניין הגדרתה כ'תורה שבכתב', כי עיקר מצוותה לקרוא בה מתוך הכתב, מכל מקום אין בה קדושה כשאר הכתובים ואינה בכלל 'כתבי הקודש'. ולכן לא כללה הרמב"ם בין הכתובים שמטמאים את הידיים - דין שחל רק על קדושת כתבי הקודש.

ובכך יש לבאר גם מה שכתב הרמב"ם בהלכות מגילה (פ"ב, ה"ט) שאין צריך לעבד את עור המגילה 'לשמה' כפי שנדרש בספר תורה, אע"פ שבשאר דיני הכתיבה שווים דיני המגילה לדיני ספר תורה, כי דין עיבוד העור לשמה הוא מחמת קדושת הקלף של הספר תורה, ולכן הוא מטמא את הידיים אפילו שלא במקום הכתב, אך במגילת אסתר אין קדושה על הקלף ואין צריך לעבדו לשמה (משנת יעבץ שם).

הלכות שאר אבות הטומאות פרק ט, הלכה ו': ולא דברי תורה בלבה, אלא כל כתבי הקדש - אפילו שיר השירים וקהלת, שהן דברי חכמה - מטמאין את הידיים.

נחלקו אמוראים (מגילה ז, א) האם דינה של מגילת אסתר כשאר כתבי הקודש שמטמאים את הידיים או לא. וכתב ה'מגן אברהם' (אר"ח סי' קמז, א) כי מדברי הרמב"ם שכלל את 'כל כתבי הקודש' משמע שאף מגילת אסתר בכלל. ולפי זה פסק כי כשם שאסור לאחוז בידיו בקלף הספר-תורה, כך אסור לאחוז במגילה.

אך הפוסקים העירו כי אין נהוג להיזהר בכך ובשעת הקריאה אוחזים במגילה בידיים (ראה בגדי ישע שם, פנים מאירות א, עח).

ואמנם עיקר פירושו של ה'מגן אברהם' בדעת הרמב"ם אינו מוסכם, כי אף שהרמב"ם כותב 'כל כתבי הקודש' מטמאים את הידיים, הרי אינו מסתפק בכך ומפרט: 'אפילו שיר השירים וקהלת'. ומכך שלא פירט גם את מגילת אסתר,

שבת קודש כ' אייר ה'תשע"ח

הכלי מצרף לקודש

ברור שאין הצירוף מועיל לענין קמיצה ומדוע כתב "ספק אם מצרף הכלי לקמיצה" (ויועיל בדיעבד)?

ומבאר הגר"י אברמסקי (חזון יחזקאל פסחים יט, א):

לטומאה הצירוף צריך לחבר את החלקים ולעשותם אחד (ראיה לכך מההלכה: "עיסה שלשה במי פירות - אינה חיבור שאין לך דבר שמחבר את האוכלין אלא שבעה משקין בלבד" (הל' טומאת אוכלין פ"ו ה"ג); כי אף שמכונסים יחד, אינם כגוש אחד). מה שאין כן לענין מנחה אין צורך שהסולת שבכלי ממנו הוא קומץ יהיה גוש אחד, אלא די שהם מכונסים במקום אחד.

ולכן, לענין טומאה שכדי שהאוכל שבכלי יקבל טומאה כאשר נגיעת הטומאה היתה במקצת המאכל, צריך האוכל להיות כגוף אחד, אין צירוף הכלי מועיל מן התורה, כי אין בכוחו לעשות את החלקים המפוזרים לגוף אחד (אלא שמעלה עשו חכמים לקודש (לעיל ה"א) ומצד מעלה זו כל מה שבכלי הוא "כגוף אחד"), אבל לקמיצת המנחה אין צורך שהעשרון יהיה גוף אחד, ויש מקום לומר שאף מדיאורייתא הכלי מצרף את החלקים, וקמץ ממקצתו כאילו קמץ מכולו.

הלכות שאר אבות הטומאות פרק יב, הלכה ז': הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש... בלי שהוא מלא פירות פרוין זה מנה, כגון צמקין ותרומות, ונגעה טמאה באחד מהם - נטמא כל שבכלי לקדש... וכל המעלות, של דבריהם הן.

הרמב"ם פוסק כרבי יוחנן (חגיגה כב, א) שהכלי מצרף מה שבתוכו לקודש לענין טומאה מדיבן.

והקשה ב'כתר המלך' (כאן):

הגמרא (מנחות כד, א) מסתפקת בעשרון סולת של מנחה שחלקוהו לשני חלקים והם מונחים בכלי ואינם נוגעים זה בזה - האם צירופם על ידי הכלי מועיל מדיאורייתא ונחשבים כעשרון אחד וניתן לקמוץ מזה על זה, או שהצירוף הוא מדרבנן ולחומרא לטומאה שאם נגע הטמא בחלק אחד נפסל גם החלק השני, אבל לא לקולא, ואין לקמוץ מאחד על השני. והנה, הרמב"ם הביא הלכה זו בהלכות פסולי המוקדשין (פ"א הכ"א) וכתב: "חלק העשרון בכלי אחד ואין חלקיו נוגעין זה בזה ואין ביניהם מחיצה, הרי זה ספק אם מצרף הכלי לקמיצה" (ובדיעבד אם קמץ והקטיר - הורצה). ויש לתמוה: הרי כאן כתב בפשיטות שצירוף כלי הוא מדרבנן, ואם כן

המשך ביאור למס' זבחים ליום חמישי עמ' ב

7 הגמרא רוצה לפשוט הספק מקידוש לפרה: תא שמע, פרה אדומה,
8 שכל מעשיה נעשים בהר המושחה, חוץ לירושלים, כיצד מקדש ידיו
9 ורגליו. רבי חייא ברבי יוסף אמר, מקדש בכלי שרת בפנים - בעזרה,
10 ואחר כך יוצא להר המושחה. ורבי יוחנן אמר, יכול לקדש אפילו
11 בחוץ, ואפילו בכלי חול, ואפילו במקדשה של חרם שהוא כלי פחות
12 ומגונה, שאינו יכול להיות כלי שרת.

1 אינו עובד (לעיל טו), אם כן בודאי שאסוהי כסח דעתיה משמירת
2 הקידוש, ובודאי שצריך לשוב ולקדש. משיבה הגמרא: הספק
3 בנטמא כל גופו הוא כגון דאשמי - [באופן שנטמא] סמוך
4 לשקיעת החמה, שמיד לאחר שיטבול יעריב שמשו, ואינו צריך
5 להמתין. וכיון שאינו צריך להמתין, אפשר שלא יסיח דעתו
6 משמירת ידיו, ולא יפסל הקידוש.

שיעורי רמב"ם ג"פ ליום - י"ד כ' אייר תשע"ח

(5) גם כאן הוסיף רבינו מרכב, שאינו במשנה. (6) "דרס" הוא שם כולל לחמש הדרכים שנמנו בהלכה א. (7) את הכלי שישב, ששכב או שרכב עליו. (8) תורת כהנים שם פרק ג הלכה א. נראה לרבינו, שזו אינה דרשה גמורה לדונה כאילו נכתב בפירוש, אלא תורה שבעל פה היא ולפיכך מגדירה "מפי השמועה". (9) שלא תטעה לומר, שאינו מטמא אלא כל זמן שהזב דורס עליו (תורת כהנים שם).

ג. אין הזב מטמא את המשכב עד שישנא רבו¹⁰ על המשכב או על המושב או על המרפב. וכן הטהור שדרס על מדרס הזב אינו מתטמא מחמת המדרס עד שישנא רבו עליו. אבל אם נשא מעוטו¹¹, הואיל ולא נגע¹² - הרי זה טהור. כיצד? מקצת טמא על המשכב¹³ ומקצת הטהור על אותו משכב¹⁴ - המשכב טהור, והטהור שנשא מקצתו עליו טהורין. הטמא שנשא רבו על מקצת המשכב¹⁵ או המרפב - נטמא המשכב פלו או המרפב פלו. וכן הטהור שנשא רבו על מקצת המדרס - נטמא, ואף על פי שלא נשא אלא מקצת המושב¹⁶.

(10) רוב גופו. (11) מיעוט הגוף של הטמא או של הטהור. (12) כלומר, אם לא נגע כגון שאבן מפסיקה בין הזב בין המשכב או בין הטהור ובין המשכב. (13) שאבן מפסיקה בינו לבין הזב. (14) על משכב שכוה שלא נגע בו הזב. ולא התכוון לומר על אותו משכב עצמו שמיעוט הזב נישא עליו, שהרי אפילו אם רובו של הטהור נישא עליו - טהור. (15) המשנה שם מסיימת: נמצאת טומאה נכנסת לו ויוצאת ממנו (לטמא אחרים) במיעוטו. (16) חסר: על.

ד. זב שהיה מטל על חמשה ספסלין שהן מנחין לארפין¹⁷ - טמאים, שהרי נשא רבו על פל אחד מהן¹⁸. היו מנחין לרחפין¹⁹ - טהורין, שהרי לא נשא רבו על פל אחד מהן²⁰. ואם ישן עליהם - בין כך ובין כך טמאים, שמא נתהפך²¹ עליהם ונמצא רבו על פל אחד. היה מטל על ששה פלים העשויים למשכב, שתי ידיו על שנים, ושתי רגליו על שנים, וראשו על אחד, וגופו על אחד - אין טמא משום משכב²² אלא זה שתחת גופו, שהרי נשא רבו עליו. עמד על שני משכבות, רגלו אחת על אחד ורגלו שניה על השני - שניהן טמאין²³.

(17) והוא שוכב לרוחב. (18) שהרי כל ספסל תומך כל רוחב גופו. (19) והוא שוכב לאורכו. (20) אם רוחב גופו תופס את רוחבם של כל הספסלים, הרי רק חלק החמישי מגופו מונח על כל ספסל. (21) ואף על פי שפסק בפרק י"ח מאבות הטומאות הלכה י"ד, שכל הטומאות כשעת מציאתן, כאן אין אומרים כן, מפני שדרכו של יושן להתהפך והמלה "שמא" נמשכת לסופה של הפסקא: "ונמצא רובו

יום א' י"ד אייר ה'תשע"ח

הלכות מטמאי משכב ומושב

פרק שביעי

(1) יבאר שבחמישה דברים הזב מטמא מרכב משכב ומושב, וכיצד. שמרכב ומושב מטמאים את האדם בשבעה דברים, וכיצד. זב שדרס על כלי שלא נעשה למרכב משכב ומושב.

א. הזב² מטמא את המשכב והמושב והמרפב בחמש דרכים: עומד, יושב, שוכב, נתלה ונשען³. כיצד? פלי העשוי למשכב או למושב או למרפב, אפילו היה תחת האבן, אם עמד אחד ממטמאי משכב על האבן או ישב עליה או שכב או נשען עליה או נתלה בה, הואיל ונתנשא על הפלי הזה מכל מקום - נטמא ונעשה אב טמאה. וכל אחד מחמשה דרכים אלו הוא הנקרא מדרס⁴ בכל מקום.

(2) משנה זבים פרק ב ד. ושם שנינו משכב בלבד, ורבינו הוסיף מושב ומרכב. בנוגע למושב השמיענו למעלה בפרק ו הלכה א, שדינו כמשכב. וכאן משמיענו רבינו שגם מרכב מטמא בחמש דרכים אלו, מפני שגם במרכב כתוב "יטמא" מיותר, שהרי כתוב שם אחר כך "יטמא". ולמה השמיטה המשנה את המרכב? מפני שבה המדובר "לטמא אדם לטמא בגדים" ומרכב אינו מטמא בגדי הנוגע בו. אבל רבינו השמיט את המלים "לטמא בגדים" ולפיכך מנה גם מרכב. (3) בתורת כהנים פרשת זבים פרק ב הלכה ז שנינו: אין לי אלא בזמן ששכב על המשכב וישב על המושב, שכב על המושב וישב על המשכב, עמד, נשען ונתלה מניין? תלמוד לומר "יטמא יטמא" - ריבה. (4) רבינו בפירושו על המשנה אומר: והשם הכולל לאלה החמשה פנים הוא: מדרס.

ב. וכן המשכב והמרפב⁵ מטמאין את האדם בשבעה דרכים: בחמשה דרכים אלו שמנינו, ובמגע⁶ ובמשא. כיצד? משכב או מרפב שדרס⁶ עליו הזב ונטמא במדרסו - הנוגע בו או הנושא טמא. וכן היושב עליו או העומד או השוכב או הנתלה או הנשען, אף על פי שהיתה אבן מבודלת בין הטהור ובין המדרס - הרי זה נטמא. שנאמר: והישוב על הפלי אשר ישב עליו הזב. מפי השמועה למדו, שמקום שהזב יושב ומטמא⁷, אם ישב שם הטהור - נטמא⁸. מה הזב מטמא מרפב ומושב שתחת האבן, אף הטהור מתטמא מן המשכב או המרפב שהוא מתחת האבן, אף על פי שאין הזב שם⁹ על המשכב. ואדם זה שהוא למעלה מן המדרס מטמא בגדים כל זמן שלא פירש ממטמאיו, כמו שבארנו.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ידי לחץ של קורה כבירה. (30) סל של נצרים קלוע כעין שבכה שמניחים בו הזיתים העומדים לסחיטה. ויש מפרשים שנותנים בו את פסולת הזיתים, אחר שהוציאו מהם מיטב שמנם ועל ידי לחיצת הקורה נפלט קצת שמן. (31) והזב נישא עליהם. (32) שנותן הכובס על הבגדים, כדי ליישר את קמטיהם. (33) הכסף משנה מפרש, שהכובס מניח לוח על הבגדים והמכבש עליו. והמדובר כאן, כשהזב לא ישב על הלוח אלא על קצה המכבש שלא כנגד הבגדים. והלוח עצמו אינו מהודק ביותר לבגדים. (34) רגלי המכבש.

ח. זב שדרס³⁵ על כלי שלא נעשה למשקב או למושב²³ או למרכב, אף על פי שהוא ראוי למשקב, הואיל ולא נגע בו - הרי זה טהור; שהרי אומרים לו: עמוד ונעשה מלאכתנו בכלי זה. פיצה? כפה סאה³⁶ וישב עליה, כפה ערכה³⁷ וישב עליה, או שישב על פרכת או על קלע³⁸ של ספינה וכיוצא בהן - הרי אלו טהורים. שונאמר: אשר ישב עליו - המיוחד לשיבה, לא שאומרים לו: עמוד ונעשה מלאכתנו, מפני שקלי זה לא נעשה לשיבה. הנה הפלי משמש לשיבה עם מלאכתו שעושה לה - הרי זה מתטמא במדרס. כגון הרדיד³⁹ והחלוק⁴⁰ והטלית⁴¹ והתרמל⁴² והחמת⁴³, אף על פי שכל אחד מהן לא נעשה מתחלה למשקב - הרי הוא משמש את המשקב עם מלאכתו. וכן כל כיוצא באלו. ובהלכות פלים⁴⁴ אבאר כל הפלים המטמאין במדרס וכלים שאין מטמאין במדרס. ואי זה כלי ראוי לשיבה, ואי זה ראוי לשיבה, ואי זה ראוי לשיבה.

~ נקודות משיחות קודש ~

"זב שדרס על כלי שלא נעשה למשכב או למושב או למרכב. הרי זה טהור שהרי אומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו".

הנה יש בזה הוראה ועצה נפלאה בעבודת ה': כשבא היצר הרע אל יהודי "אומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו" כי הרי הוא טוען שבא בשליחותו של הקב"ה ולהיותו "ירא שמים" הרי הוא ממלא את תפקידו, אומרים לו הן אמת שיש לך תפקיד ושליחות, אבל מכיון שגם לנו יש תפקיד ושליחות "אני נבראתי לשמש את קוני" אומרים לנו לך "עמוד ונעשה מלאכתנו" ואיך יכול להפריענו. כי כשיהודי חי עם הרגש תמידי ש"אני נבראתי לשמש את קוני" אין יצה"ר יכול להפריע לו שהרי אומר לו "עמוד ונעשה מלאכתנו" וכפסק הדין "הרי זה טהור". ויש להוסיף שאין אומרים לו "רד" או "הסתלק" וכד' אלא "עמוד" כי שלילה זו היא באופן של עמידה ועליה גם אצל היצה"ר עצמו שהרי תכליתו אינו לבלב את היהודי מעבודתו אלא שיתגבר עליו וינצחו וזוהי העליה בשבילו.

(על"פ י"ן מלכות' ספר המדע סימן לד')

(35) ולא נגע. ראה למעלה פרק ו הלכה ו. כאן הוסיף ביאור והדגשה, שאפילו דבר הראוי למשכב אם לא נעשה לשם כך אינו מטמא משום משכב. (36) כלי מיוחד למדוד בו

על כל אחד. (22) אבל מיטמאים משום מגע הזב ונעשו ראשון לטומאה וזה תחת גופו מטמא משום משכב ונעשה אב הטומאה. (23) שם שנינו: "עומד על שני כיסאות, רבי שמעון אומר, אם רחוקין זה מזה - טהורים". ורבינו בפירושו שם כתב: ואין הלכה כרבי שמעון וכן פסק כאן "טמאים" סתם ומשמע בין קרובים ובין רחוקים.

ה. הנה יושב על גפי המטה וארבעה משפכות תחת ארבע רגלי המטה - כלן טמאות, מפני שאינה יכולה לעמוד על שלש²⁴.

(24) ולפיכך כל רגל המיטה נושאת את כל גופו של הזב. פסק כחכמים נגד דעת רבי שמעון. דין זה דומה לדין עומד על שני משכבות רחוקים זה מזה שבסוף ההלכה הקודמת. ונראה שעל דעת חכמים כאן הסתמך רבינו והכריע נגד דעת רבי שמעון בהלכה הקודמת. ומסולקת בזה השגת הראב"ד שם.

ו. הנה רוכב על גבי בהמה²⁵ וארבעה משפכות תחת ארבע רגליה - כלן טהורות. מפני שהבהמה יכולה לעמוד על שלש, ונקצאת הרביעית מסייע, ומסייע אין בו ממש²⁶; והואיל וכל אחת ראוייה להיות מסייע ואין אנו יודעים²⁷ אי זו יד ואי זו רגל היא שלא היתה נשענת עליה - הרי לא החזקה טמאה באחת מהן, ולפיכך כלן טהורות²⁸. לפיכך, אם הנה משקב אחד תחת שתי ידי הבהמה או תחת שתי רגליה או תחת ידה ורגלה - הרי זה טמא, שהרי ודאי נשא הזב על משקב זה, שאין הבהמה יכולה לעמוד על שתיים.

(25) בין סוס ובין חמור. ולא כדעת רבי יוסי שמחלק בין סוס לחמור. (26) וכל רגל נידונה כמסייע. ואין זה דומה לזב ישן על חמשה ספסלים שבהלכה ד. נימוק זה אמרו במסכת שבת צג, א. (27) מלשונו משמע שאנו מטהרים מפני הספק, אולם בגמרא שם דחה את נימוק הספק ופירשו משום מסייע. וצריך עיון. (28) אילמלי הוחזקה טומאה היינו מטמאים כולם מפני הספק או מפני התערובת, אבל כאן אף אחת אינה מטמאה, מפני שכולן הן מסייע בלבד. [מסגנונו של רבינו אפשר להבין, שיש כאן שני נימוקים, אבל נראים הדברים, שהסתמך בעיקר על הנימוק שכל רגל היא מסייע שאין בו ממש].

ז. יושב הטמא על קורת בית הבד²⁹ - כל הפלים שפגעל³⁰ טמאים, שהרי הם רצוצים תחת הקורה³¹. אבל אם יושב על מכבש³² של פורס - הרי הפלים שתחת לוח המכבש³³ טהורים, מפני שהוא רפוי, ונקצאת משענת המכבש על רגליו³⁴, לא על הפלים שתחתיו; שאם ירצה אדם להכניס ספיין וכיוצא בה בין הפלים שתחת המכבש ובין המכבש - מכניס, אף על פי שהוא קשור.

(29) מעברה לסחיטת שמן מזיתים או מגרעינים שמנים על

טו, יב): "וכלי חרס אשר יגע בו הזב ישבר?" מגע שהוא ככולו, הרי אומר זה היסטו. והטעם, שכל הכלי, לרבות תוכו, זו ממקומו. (8) כלומר, אע"פ שהיסטו בלי נגיעה, דינו כאילו נגע והיסט ומטמא כנושא.

ג. חמר בהסט הזב ממגעו: שאם נגע בכלי חרס המקנה צמיד פתיל⁹ - טהור¹⁰, ואם היסטו - טמא^{הו}. וכן כלי חרס שהוא נבוב¹¹ ככדור ועדן לא נעשה לו פה, כמו אלפסין אינניות¹², אם היסטן הזב - טמאים, ואף על פי שהן טהורין באהל המת, שהרי הן ככלי חרס המקנה צמיד פתיל שפתחו סתום. וכן מחט שהיתה בלועה¹³ בתוך העץ וטבעת הבלועה בתוך הלכנה, והיסט הזב את העץ או הלכנה - נטמאו הכלים הבלועים שבתוכן. וכן כל פיוצא בזה.

9) כיסוי מצומד, ואין בו מקום פתוח לאויר. (10) שם. (11) חלול באמצעו. (12) עדיות פ"ב מ"ה: "שהן טהורות באוהל המת, ומטמאות במשא הזב". ופירש שם רבינו: מחבתות כפולות, וכך הן נעשות: עושים כדור חלול מטיט, ואחרי שריפתו חותכים אותו באמצעו ומתחלק לשתי מחבתות. והמדובר כאן לפני שנחתכו ואינן פתוחות לאויר. (13) כלים פ"ט מ"ו. הכסף-משנה מעיר, שאלה טמאים גם באוהל המת, ורק בלוע בגוף חי בלבד אינו מיטמא, ואם-כן אין דינו דומה לדין אלפסין אינניות.

ד. זב שהכניס ידו¹⁴ או רגלו לאויר כלי חרס, הואיל ולא נגע בו מתוכו ולא הנידו - הרי זה טהור; שאין הנדה וכיוצא בה מטמאין לאיברים.

(14) הכסף-משנה מציין מקור דין זה בשבת פב, ב: "נדה אינה מטמאה לאיברים" (ראה הלכות אבות הטומאות פ"ו ה"ג, והשגת הראב"ד כאן).

ה. זב¹⁵ שהיה קנה אחוז בתוך קמטו¹⁶, והיסט והוציא בקצה הקנה אדם או כלי - הרי הן טהורין. שנאמר: וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים. מפי השמועה למדו, שהקטוב הזה מדבר בהסט הזב¹⁷, והוציאו בלשון נגיעה¹⁸ לומר: מה נגיעה - בידיו והדומה לידיו משאר גופו הגלוי אצל הנגיעה, אף הסטו - עד שייסטי בגלוי שפגופו, לא שייסטי בבית הסתרים. היה הקנה בקמטו של טהור והיסט בו את הזב - טמא; שהמסיט את הטמא פגופו איתה, ויכשם שהנושא בבית הסתרים - טמא, כמו שבארנו בתחלת ספר זה¹⁹, כך המסיט בבית הסתרים - טמא.

(15) מימרא של ריש לקיש, נדה מג, א. (16) בקמטים שבעור הגוף, במקום שאינו מגולה לאויר. (17) שלא נגע בטהור אלא הזיו ממקומו באמצעות משהו אחר. (18) שהרי אי-אפשר לנגוע במקומות הבלתי גלויים. (19) בפרק א מהלכות טומאת מת הלכה ח.

תבואה וקטניות. (37) עשויה ללוש בה בצק. (38) מפרש. (39) בגד דק. "וירקעו את פחי הזהב" (שמות לט, ג) מתרגם אונקלוס "ורידיו". ובהלכות סנהדרין פרק כ"ג הלכה ג כותב רבינו: מעשה באחד שהעביר נוצה של עוף מעל רידי הדיין. ויש מפרשים צעיף של אשה מלשון נשאו את רידי (שיר השירים ה, ז). ואם נקבל פירוש זה, יהיה המדובר בצעיף גדול העוטף גם חלק מהגוף. (40) בגד עם שרוולים. (41) כמו טליתות של מצוה שלנו. (42) ילקוט גדול מחזיק חמשה קבים (הקב אחד משהה בסאה) והרועה נותן שם חפציו ולפעמים הוא שוכב עליו. (43) ילקוט מחזיק שבעה קבים. (44) מפרק כב ואילך.

פרק שמיני

1) יבאר אם הסיטה הטומאה את האדם וחומר בהיסט הזב ממגעו, ודין זב שהכניס ידו לאויר כלי חרס, ואם היה קנה אחוז בקמטו והיסט, אם היה הקנה בקמטו של טהור והיסט, הזב בכף מאזנים וכלי משכב ומושב בכף שנייה, הזב והטהור שישבו על הספסל או עלו באילן או שהגיפו שניהם הדלת, ודין העלו זה את זה מהבור או שהיו מפשילים בחבלים, וטהור שהיכה זב או איפכא, זב שנישא מקצתו על הטהור או בהיפך.

א. כבר בארנו²⁰ בתחלת ספר זה, שאם היסט³ האדם את הטמא שהיה מטמא במשא - נטמא משום נושא; אבל אם היטה הטמא את האדם - לא נטמא.

2) בהלכות טומאת מת פ"א ה"ו. (3) הזיו ממקומו. (4) בכל הטומאות חוץ לזב וחבריו. ראה הלכה ב.

ב. אין בכל אבות הטמאות פלן טמא, שאם תסיט את האדם הטהור או את הכלי הטהור תטמא אותו, אלא הזב או חבריו⁵ בלבד. וזו היא הטמא היתרה בזב שלא מצינו ממותה בכל התורה⁶, שאם היסט את הטהורין - טמאין. כיצד? היתה קורה מטלת על ראש הגדר, ואדם טהור או כלים, אפלו כלי חרס⁷, על קצתה, והניד הזב את הקצה השני, הואיל ונתנדנדו מחמת הזב - הרי זה כמי שנגע בהן וטמאין ונעשו ראשון לטמא דין תורה. ואין צריך לומר, שאם נשא הזב את האדם או את הכלים - שטמאין. ואחד זב וזבה נדה ויולדת בכל הדברים האלו. הגה למדת, שהאדם הטהור שהיסט את הזב - נטמא משום נושא זב; והזב שהיסט את הטהור, בין אדם בין כלים, אפלו כלי חרס - טמאין, מפני שהנדה הזב לאחרים כאלו נגע בהן⁸.

5) זבה, נדה ויולדת מן התורה. וגוי וגויה מדרבנן. שבת פג, א. (6) שם: "שלא מצינו לו חבר בכל התורה". (7) שאינו מטמא בנגיעה בדפנו החיצון, אלא בנגיעה בתוכו באוירו, אע"פ שלא נגע בדופנו כלל. ב'תורת כהנים' פרשת זבים פרק ד פרשתא ג ה"ב, שנינו: מאחר שלמדנו שאין מטמאים אותו (את כלי חרס) אלא מאוירו, מה תלמוד לומר (ויקרא

ולא להיפך, ולא מצא יישוב מניח דעתו. (34) זבים פ"ג מ"ג. (35) כלומר, ע"י אדם, אינה זוה כשאדם עולה עליה.
ח. זב וטהור³⁶ שהיו שניהם באחד מגיפין³⁷ את הדלת או פותחין - הרי זה טהור³⁸. הנה אחד מגיף ואחד פותח - נטמא³⁹. העלו זה את זה מן הבור: אם הטמא העלה את הטהור - טמאהו מפני שהסיטו⁴⁰; ואם הטהור העלה את הטמא - נטמא במשא⁴¹, כמו שבארנו.

(36) שם מ"ב. (37) סוגרים. (38) כחכמים שם, ונימוקם: מפני שהגפת הדלת או סגירתה היא מלאכה קלה, אין האחד נתלה בחבירו (הרא"ש בפירושו למשנה). (39) מפני שזה מושך לכאן והשני לכאן, נתלים זה על זה. (40) היזו את הטהור. (41) סתם טומאת משא היא כשהטהור נושא את הטומאה, ואפילו לא הזיזה ממקומה, אלא היתה מנוחת עליו (כך היא דעת רבינו, אולם רש"י ור"ש חולקים עליו), או כשהגביה אותה אפילו כל שהוא (ראה הלכות טומאת מת פ"א ה"ו), והיט פירושו הזזה ממקומו, ובשניהם חמור זב משאר טומאת המטמאות במשא, שהן מטמאות רק אם הטהור הסיט את הטמא ולא להיפך, וזב מטמא גם כשהוא הסיט או נשא את הטהור.

ט. זב וטהור⁴² שהיו מפשילין⁴³ בחדלים, אם הנה זה מושף אילף וזה מושף אילף - נטמא⁴⁴. היו אוגזין⁴⁵, בין בעומדין בין ביושבין, או טוחנין, או פורקין מן החמור או טוענין: בזמן שמשאן כבד - הרי זה טמא; ואם הנה משוי קל - טהור⁴⁶.

(42) שם. (43) שזורים. (44) ובגדיו טמאים טומאת מדרס, שהרי הטמא נשען על הטהור. (45) שם. (46) כשהמשא קל אין האחד נשען על השני, אבל כשהמשא כבד הם נשענים זה על זה באמצעות המשא.

י. טהור⁴⁷ שהיה מכה את הזב - הרי זה טהור⁴⁸, וזב שהכה את הטהור - טמאהו; שאם ימשך⁴⁹ הטהור - והרי הטמא נופל⁵⁰, ונמצא פאלו נשען עליו⁵¹. ולפיכך אף בגדי הטהור טמאין.

(47) שם. (48) פירוש, טהור מטומאת מדרס, אבל הוא עצמו ובגדיו נעשו ראשון לטומאה מדין משא (הרא"ש בפירושו שם). ראה לקמן הערה מט. (49) יעזוב את מקומו, והמכה לא תגיע לגופו. (50) מעוצמת תנופת ידו. (51) על הטהור העומד ומקבל את המכה. וכשהטהור מכה את הטמא, הרי הטהור נשען על הטמא, ודינו כנושא את הזב שאין בגדיו טמאים.

יא. זב שנשא⁵² מקצתו על הטהור או טהור שנשא מקצתו על הזב - נטמא⁵³. כיצד? אצבעו של זב שהניחה למעלה מן הטהור או הטהור שהניח אצבעו למעלה מן הזב, אף על פי שיש ביניהן אבן או קורה וכיוצא בהם - הרי זה טמא⁵⁴. וכן חבורי הזב שנשא⁵⁵ על הטהור או חבורי טהור שנשא

ו. הזב²⁰ בכף מאזנים, וכלי העשוי למשקב או למרכב בכף שניה פנגדו: כרע²¹ הזב - הרי הן כבלים שנגע בהן²², שהרי הסיטן; כרעו הן - טמאין משום משקב ונעשו אב, שהרי נשאו הזב וכאלו עמד עליהן. הנה בכף שניה שאר הכלים²³ או אכלין ומשקין או אדם, בין שפרעו הן בין שפרע הזב - בלן ראשון לטמאה²⁴.

(20) זבים פ"ג מ"ה. (21) הכריע, ומתוך כך עלתה הכף שהכלי עליה. (22) ולא כמשכב ומושב, שהם אב הטומאה. והנימוק, מפני שהם למעלה מן הזב (ראה למעלה פ"ז ה"ג). במשנה שם, כתוב: "טהורים". ופירש רבינו, וכן כל מפרשי המשנה שהם טהורים מטומאת מדרס, אבל טמאים כעלינו של זב. (23) שאינם ראויים למשכב ומושב (ראה למעלה פ"ו ה"ו). (24) מדין היסט או מדרס, במשנה (שם מ"ז) כתוב רק "אוכלין ומושקין", ויובן שהוא-הדין לאדם וכלים.

ז. הזב והטהור²⁵ שישבו על הספסל או על הנסר²⁶ בזמן שהן מחגירין²⁷, או שעלו באילן שפחו רע, והוא האילן שאין בעבי עקרו כדי לחק רבע הקב²⁸, או שעלו בספה²⁹ שפחה רע, והוא שנחבא בה³⁰ ודוחק אותה תזוז בו, או שעלו בסלם מצרי³¹ שאינו קבוע במסמר, או שעלו על הפכש³² ועל הקורה ועל הדלת בזמן שאין מחברין בטיט - הרי זה טמא, מפני שהן מתנדנדין בהן, וכאלו הסיט הזב את הטהור³³ שעמו. אבל אם ישבו³⁴ בספינה גדולה שאינה יכולה להסיט באדם³⁵, או על הנסר או על הספסל בזמן שאינם מחגירין, או שעלו באילן ובספה שפחן יפה, או בסלם מצרי הקבוע במסמר, או בכבש ובקורה וברדת שמחברים בטיט, אפלו עלו מצד אחד - הרי זה טהור.

(25) שם פ"ג מ"א. (26) קרש. (27) מתנדנדים כאדם חגור. (28) אם יחקק תוכו עד שיישאר דופן דק מאוד, לא יגיע חללו לגודל רובע הקב (בבא מציעא קה, ב). (29) ענף, מלשון הכתוב (שופטים ט, מט): איש שוכה. (30) בגמרא שם אמרו: שנחבאת באחוזיונה (הגהות הב"ח שם), ופירשו רש"י ו'תוספות' כשאוחזים אותה בכף היד כולה נחבאת בה ואינה נראית. ורבינו מפרש "כשאוחז בה והיא נחבאת בתוך ידו וכופף אותה, היא מזזת אותו" (לשון הכסף-משנה), פירוש, היד מזיזה את הענף. (31) סולם קטן, ואם אינו קבוע במסמר הוא מתנועע אילך ואילך. (32) קרש שמניחים ראשו אחד על הספינה וראשו השני נוגע בחוף, והוא משמש גשר לעבור עליו מן הספינה ליבשה. (33) כלומר, אפילו אם הכריע הזב ומתוך כך התרומם הצד שהטהור יושב עליו, גם כן טמא משום היסט, ומכל-שכן אם כרע הטהור, שאז בגדיו נעשו אב הטומאה כמדרס הזב, כמבואר בהלכה ו. [בזה מסולקת תמיהת בעל החזון-איש שהקשה למה כתב רבינו: "וכאלו הסיט הזב את הטהור"

ב. תנור¹³ שהיתה הפת דבוקה בו, והקיש על התנור
ונפל כפר, אפלו היה תרומה¹⁴ - הרי זה טהור¹⁵.
ואם היה חרס מן התנור מדבק בכפר¹⁶ שנפל, אפלו
היה חלין - הרי זה טמא¹⁷.

(13) תוספתא, שם. התנורים שבזמניהם היו עשויים כעין סיר
חרס גדול, ומסיקים אותם בפנים ואח"כ מדביקים שם את
הפת. (14) שמחמירים בטהרתה. (15) מפני שהתנור כבד,
לא הונד הכפר ישר מן הדפיקה. (16) הגר"א בתוספתא
שם, שהחרס היה מודבק בתנור, והזב דפק בחרס זה, וזה
לא כפירוש רבינו כאן. (17) במקרה זה, הרי נפל החרס,
וביחד עמו גם הכפר, מכוח הדפיקה.

ג. אין המושב¹⁸ או המרכב מטמא פלים או אכלין
ומשקין אלא במגע בלבד; אבל אם היו פלים או
אכלים ומשקין למעלה מן המדרס¹⁹ או שהיה
המדרס למעלה מהן, אפלו לא הפסיק ביניהם אלא
נזר, הואיל ולא נגע בהן - הרי אלו טהורים²⁰. וכן
אם הסיט²¹ המושב את הפלים או את האכלים
והמשקין - הרי אלו טהורים.

(18) בזבים פ"ה מ"ג, שנינו: "כל הנושא ונישא על המשכב
טהור, חוץ מן האדם". (19) מונח כולל משכב מושב
ומרכב. (20) שם מ"ה. (21) כגון שהמדרס והטהור היו
על כפי המאזניים והכריע המדרס. ראה פ"ח ה"ו. נתבאר
כבר, שמסיט דינו כנושא.

ד. הזב והטהור²² שישבו בספינה קטנה היכולה
להמיט באדם אחד²³, או באסדא²⁴, או שרכבו על
גבי בהמה²⁵, אף על פי שאין בגדיהן נוגעין זה בזה
- הרי בגדי הטהור טמאים מדרס, וטמאתן בספק,
שלא דרס²⁶ הזב עליהן. וכן נדה שישבה עם
הטהור²⁷ במטה - בגדים טמאין מדרס²⁸, חוץ מכפה
שבראשה²⁹. וכן הבגדים שבראש הגס³⁰ שבספינה
טהורים³¹.

(22) שם פ"ג מ"א. (23) כשאדם אחד עולה עליה, הוא
מטה אותה ונכפפת תחתיו. (24) רפסודה (קורות מחבורות
יחד, ומשיטים אותן בנהרות). (25) דרכה של בהמה
לכופף את גבה תחת רוכביה. (26) פירוש, שמא הכריע
הטהור והגביה את הזב. ראה למעלה פ"ח ה"א וה"ב.
(27) צ"ל "הטהורה" (כת"י תימן). (28) שמא דרסה עליהם.
(29) של הטהורה, שאין לחשוש שמא דרסה עליה.
(30) התורן. (31) מדובר בזב וטהור שישבו בספינה קטנה,
שאמרנו למעלה שבגדי הטהור טמאים מדרס מספק, אבל
אלה שבראש התורן אין הזב יכול לדרוס עליהם, ולפיכך
טהורים. מקור דין זה במשנה שם בראש פרק ד: "רבי
יהושע אומר, נדה שישבה עם הטהורה במיטה, כיפה
שבראשה טמאה מדרס, ישבה בספינה, כלים שבראש הנס
שבספינה טמאין מדרס". וסובר רבינו, שרבי יהושע חולק
על המשנה שבפ"ג מ"א, שאינה מטמאת אלא את הבגדים
הנמצאים בצידו של הטמא בלבד, אבל לא את הנמצאים
במקום גבוה, ופסק כ"סתם משנה" (כסף-משנה).

על הזב - הרי זה טמא, וכאלו נשא פל אחד מהם
עצמו של חברו. ואלו הם החבורים: השנים
הצפונים והשער שלהן⁵⁶. ויראה לי, שטמאה זו
מדבריהם.

(52) שם פרק ה, מ"ב. (53) למדנו למעלה בפרק ז הלכה
ג, שמשכב ומושב אינם מיטמאים ואינם מטמאים אלא
כשנישא עליהם רוב גופו של האדם. ומשמיענו רבינו כאן,
שאדם מיטמא, אפילו בחלק קטן מן הגוף של הזב ושל
הטהור. (54) טומאת אבן מסמא. (55) הדברים
המחוברים לגוף. לקמן מבואר מה הם חיבורים.
(56) תוספתא זבים פ"ה ה"ג.

פרק תשיעי

(1) יבאר דבר שהיה מחובר בארץ או מסומר במסמרים
והקיש עליו הזב והניד כלי, ודין כל דבר שנפל מכח הסיטו
או מכוח הרעדה, ושאין מרכב ומושב מטמא אלא בנגיעה,
ודין הזב והטהור שישבו בספינה או רכבו על החמור,
הנודק ברחיים שהגוי בתוכה.

א. דבר שהיה מחבר² בארץ או מסמר במסמרים:
אם היה פחו³ יפה וחזק, והקיש⁴ עליו הזב, ובצת
שהקיש הניד פלי או אכלין ומשקין מכח הפאתו או
שהפילן - הרי אלו טהורים⁵; ואם לא היה פחו יפה
וחזק אלא מתנדנד, והקיש עליו הזב, והפיל או
הניד בכח הפאתו פלים או אכלים ומשקין - הרי
אלו טמאין, וכאלו הסיטן, שהרי מכחו נפלו⁶. זה
הפיל: כל שנפל מכח הסטו - טמא; מכח הרעדה
- טהור. כיצד? הקיש על אילן או ספה⁸ שפחון רע,
או על סלם מצרי שאינו קבוע במסמר, או על קורה
ודלת וכבש שאינם מחברים בטיט, או שהקיש על
הנגר⁹ על המנעול¹⁰ והמשוט¹¹, ובשעה שהקיש
הפיל אכלין ומשקין או פלים, אפלו הנידן ולא נפלו
- הרי אלו טמאים. אבל אם הקיש על אילן או על
ספה שפחון יפה, או על סלם מסמר, או על כבש או
על דלת או קורה המחברים בטיט, או על המריש¹²,
או על התנור, ובשעה שהקיש הניד פלים או אכלין
ומשקין, אפלו הפילן - הרי אלו טהורים. וכן כל
פיוצא באלו.

(2) זבים פ"ד מ"ב. (3) של הדבר המחובר ואינו מתנדנד.
(4) דפק. (5) מפני שההנדה נגרמה בעקיפין ע"י רעידת
הקרקע, וזה נקרא כוח כוחו ואינו מטמא (רש"י עירובין לה,
א. ראה פירוש רבינו למשנה שם, ויש להניח שגם הוא
התכוון לדברי רש"י). (6) הדפיקה הנידה ישירות את
הכלים שלא היו מחוברים יפה. (7) תוספתא, זבים פ"ד
ה"ה. (8) ראה למעלה פ"ח הערה כז. (9) יתד התקועה
באסקופה אחורי הדלת. (10) של הדלת. (11) של ספינה.
כל אלה אינם מחוברים יפה, ודפיקה קלה מרעידה אותם
ישירות. (12) קורה עבה שעליה מונחים ראשי קורות
הבית.

נטמאו מספק, בבגדי עם הארץ החמירו. מקור הדין במסכת טהרות פרק ד משנה ה: "על שישה ספיקות שורפים את התרומה וכו' ועל ספק בגדי עם הארץ" פירוש, על בגדי עם הארץ שנגעו וודאי בתרומה ונטמאה מספק, שמא ישבה עליהם אשתו נידה. (7) לומר שלא נטמאו. (8) להזהר בכל הדברים שחבר (תלמיד חכם) נזהר בהם. (9) שלא לצורך. (10) שלא יגע בהן כשהוא טמא. (11) שהוכשר לקבל טומאה ואולי נטמא, אבל אוכל שלא הורטב מעולם אינו מקבל טומאה. ונאמן עם הארץ לומר שפירות אלו לא נתלחלו מעולם. משנה דמאי פרק ב, ג. ושם שנינו שלא ימכור לעם הארץ לח ויבש. ורבינו השמיט דין זה מפני שמשנה זו נוקטת שיטת בית שמאי, שאסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל, אבל דעת בית הלל (שם פרק ו משנה ו) שמוותר. ורבינו בפירושו שם כתב: "וזהו היא משנה אחרונה והלכה כן". וכן פסק בפרק ט"ז מהלכות טומאת אוכלים הלכה ט. (12) שמא יגע בו או בבגדיו ויטמאהו. (13) שלפעמים יושבים עליה ושמה יושבה עליה אשתו נידה, כאמור למעלה.

ב. הבא לקבל דברי חכמים חוץ מדבר אחד מהן - אין מקבלין אותו. ראינוהו שנוהג¹⁴ בצנעה בתוך ביתו¹⁵ - מקבלין אותו ואחר כך מלמדין אותו עסקי טמאה וטהרה; ואם לא ראינוהו שנוהג בצנעה בביתו - מלמדין אותו ואחר כך מקבלין אותו. ומקבלין אותו תחלה לטהרת הידים¹⁶, ואחר כך מקבלין אותו לטהרות¹⁷. ואם אמר: איני מקבל אלא לטהרת הידים¹⁸ - מקבלין אותו. קבל לטהרות ולא לידיים - אף לטהרות אין מקבלין אותו. כשקבלין אותו, חוששין לו¹⁹ כל שלשים יום עד שילמד ויהיה רגיל בטהרות; ואחר שלשים יום משקבל דברי חכמים הרי בגדיו טהורין, וכל אכליו ומשקיו טהורין, ונאמן על כל הטהרות, כשאר כל החברים, ואף על פי שאינו תלמיד חכם.

(14) מנהגי חבירות. (15) במקום שאנשים מן החוץ אינם מתבוננים במעשיו ואין לחשוד בו שכוונתו לרמות. (16) שיטול ידיו לסעודה לפני נגיעה בתרומה. שסתם ידים הן שניות לטומאה ופוסלות את התרומה. (17) להחזיק כל טהרותיו כטהרות של חברים. (18) מפני שעיקר אכילת חולין בטהרה היא נטילת הידים ואם קיבל עליו נטילתן, הרי לא השאיר דבר שלם. ומה שאמרנו למעלה שאם שייר דבר אחד אין מקבלים אותו, המדובר, כששייר דבר שלם. (19) אין סומכים עליו מפני שטרם התרגל לשמור כהלכה.

ג. תלמידי חכמים הרי הן בחזקת טהרה, נאמנין ואינן צריכין לקבל דברי חכמים. אבל משתחב בית המקדש נהגו פהנים סלסול²⁰ בעצמן, שלא יהו מוסרין טהרות אפלו לתלמידי חכמים עד שיקבל עליו דברי חכמים.

(20) מעלה יתירה.

ה. הנדחק³² ברחים שהעובד פוככים בתוכם³³ או זב³⁴ וכיוצא בו³⁵ - הרי בגדיו טמאין מדרס. באי זה רחים אמרו? ברחים שמגנדין את הקרקע עד שעוקרין את העומד פאין³⁶ ודוחפין אותו ממקומו. ודבר ברור הוא, שטמאה זו בספק, שמא נצקו הטמא³⁷ ודרס על בגדי הטהור.

(32) תוספתא, טהרות פ"ו ה"ח. הלכה זו שנויה גם בתוספתא, אהלות פ"ט ה"ג, אבל שם הגירסה "שאין עוקרים". (33) וחכמים גזרו שגויים מטמאים כזבים. (34) בתוספתא שם, הגירסה: והנדה בתוכה. (35) זבה, נדה ויולדת. (36) האדם העומד על יד הריחיים. (37) מכוחו של הנדנוד.

יום שני ט"ו אייר ה'תשע"ח

פרק עשירי

(1) יבאר עם הארץ אם הוא בחזקת טמא ומה היא טומאתו ועד מתי הוא בחזקה זו, הבא לקבל דברי חבירות חוץ מדבר אחד, ודין מי הוא הצריך לקבל דברי חבירות. ועם הארץ שקיבל עליו דברי חבירות והיו לו טהרות כשהיה עם הארץ, ודין אם נשאל החבר על טהרותיו, וחבר שנעשה מוכס או גבאי למלך, עם הארץ שקיבל עליו דברי חבירות ונחשד לדבר אחד או חבר שנחשד על הטהרות.

א. עם הארץ², אף על פי שהוא ישראל וישנו בתורה ובמצוות³ - הרי הוא בחזקת טמא, ובגדיו מדרס לטהרות⁴. ואם נגעו בגדיו באכלין ומשקין - הרי הן טמאין. ואם נגע בכלי חרס מאויר⁵ - טמאהו. ושוורפין את התרומה על מצען, אף על פי שטמאתן בספק⁶. ואינן נאמנין על הטהרות⁷, לפי שאינן בקיאים בדקדוקי טהרות וטמאות. ולעולם הוא בחזקה זו ואינו נאמן על הטהרות עד שיקבל עליו דברי חכמים⁸. ומה הן דברי חכמים שיקבל עליו? שיהא נזהר בטמאות שלא יטמא בהן⁹, ובטהרות שלא יטמא אותם¹⁰, ויזהר בנטילת ידים ובטהרתן, וישלל יקח מעם הארץ דבר לח¹¹, ולא יתארח אצלו¹², ולא יארחו אצלו בכסותו¹³.

(2) בתקופת המשנה הגדירו תלמידי חכמים את עצמם כ"חברים" המשתייכים לחברה נאמנה (רבינו בפירושו לדמאי פרק ב משנה ג) והיו מתרחקים מאנשים ריקים מתורה שלא נזהרו ביותר בדקדוקי מצוות שונים, וקראו להם "עם הארץ". (3) מקיים כל המצוות אפילו אותן שנחשדו עליהן עמי הארץ. (4) בחגיגה יח, ב שנינו: "בגדי עם הארץ מדרס לפרושים" (שנוהרים מלאכול חולין שנטמאו, אף על פי שאין בזה כל איסור). ובחולין לה, ב נימקו: שמא ישבה עליהם אשתו נידה. (5) כלומר, מתוכו (ראה למעלה פרק ח הלכה ד). אבל אם נגע בגבו לא טמאהו, שכלי חרס אינו מיטמא מגבו (מצידו החיצון). (6) וכלל בידינו שאין שורפים תרומה וקדשים שנפסלו או

1 ד. זקן²¹ ויושב בשיכה²² אינו צריך לקבל, שפכר
2 קבל בפעה שישב²³.

1 י. חבר שפחד³⁵ על הטהרות, כגון שמכר אכלין
2 טמאין בחזקת שהן טהורין - הרי זה אינו נאמן
3 לעולם, עד שיודע שחזר בתשובה גמורה³⁶.

35 רבינו מדמה זה לדין טבח שמכר בשר טריפה ואמר
שהוא כשר. (36) רבינו שם מבאר מה היא תשובה גמורה:
"שילך למקום שאין מכירים אותו ויחזיר אבידה בדבר חשוב
או יוציא טריפה לעצמו (בבהמה שלו) בדבר חשוב".

31 יא. החשוד על השביעית או על התרומה שמכרין
32 לשם חלין - הרי זה חשוד על הטהרות; שהחשוד
33 על דבר של תורה - הרי הוא חשוד על דברי
34 סופרים, והאכלין הטמאין אין מטמאין אחרים אלא
35 מדבריהן³⁷, כמו שיתבאר. וכל החשוד על דבר -
36 נאמן להעיד בו לאחרים ולדון בו לאחרים. חזקה
37 היא, שאין אדם חוטא פדי שיהנו בו אחרים.

37 אפילו אוכלים שנגעו באב הטומאה ונעשו ראשון
לטומאה אינם מטמאים אחרים מן התורה, אבל אדם וכלים
ראשונים מטמאים אוכלין ומשקין מן התורה.

פרק אחד עשר

1 יבאר הדברים שעם הארץ נאמן עליהם, ואם הביא חבית
של תרומה ואמר שבתוכו קודש, דין כלי שהיה בתוכו יין
או שמן וראינו עם הארץ יושב ומשמרו להוציא ממנו
נסכים, המקומות שהם נאמנים על הכלים, וטומאת עם
הארץ ברגל מה דינה, טבילת כל כלי המקדש במוצאי יום
טוב, ועם הארץ שאמר טהור אני מטומאת מת אם נאמן.

38 א. פכר בארנו², שעמי הארץ נאמנים הן על טהרת
39 פרת החטאת. מפני חמרתה אין מולולין בה. וכן
40 נאמנים הן על טהרת יין ושמן של נסכים³. אם
41 אמר: טהור הוא - הרי זה בחזקת טהרה⁵. מפני
42 חמרתו נזהרין בו. וכן נאמנים הן על התרומה
43 בפשעת הגתות⁶ והפדים⁷, מפני שקל העם מטהרין
44 עצמן וכליהן פדי לעשות ינים ושמןם בטהרה.
45 עברו הגתות והפדים - אינן נאמנים.

2 בפי"ג מהלכות פרה הי"ב. (3) יין לנסכו על המזבח
ושמן למנחות. (4) לנסכים. (5) משנה חגיגה כד, ב. רש"י
שם מפרש, שהמדובר, כשהקדישו לנסכים, וכן משמע גם
מלשוננו של רבינו בפירושו שם. ויוצא מזה, שאסור לקנות
ממנו יין ושמן של חולין לצרכי נסכים. ויש עוד מקום לעיין
בדין זה. ראה לקמן הי"ד. במשנה שם אמרו, שרק בארץ
יהודה נאמנים, אבל לא בשאר חלקי ארץ ישראל (ראה שם
בגמרא (כה, א) טעמו של דבר. וראה פירוש רבינו שם,
וצ"ע). (6) בזמן דריכת הענבים בגת. (7) כתישת הזיתים
בבתי הבד להוציא שמנם.

46 ב. פהן⁸ שהביא לו עם הארץ חבית יין או שמן של
47 תרומה⁹ - לא יקבלנה ממנו, מפני שהיא בחזקת
48 טמאה. הניחה עם הארץ אצלו עד גת הפאה
49 והביאה לה¹⁰ - יקבלנה ממנו, אף על פי שהוא יודע

(21) תלמיד חכם. (22) בשיבת חכמי תורה. (23) שאין
מכניסים אדם לישיבה שלא קיבל עליו דברי חבירות ולפיכך
אפילו אחר חורבן בית המקדש לא הצריכוהו קבלה.

3 ה. המקבל דברי חבירות - צריך לקבל בפני שלשה
4 חברים. ובניו ובני ביתו אינן צריכין לקבל בפני
5 שלשה, מפני שהוא מלמדן ומרגילן בדרך טהרה.
6 ואשת חבר ובניו ובני ביתו ועבדיו - הרי הן פחבר.
7 וחבר שמת - אשתו ובניו ובני ביתו בחזקת חברים
8 עד שיהשדו²⁴.

(24) שיפול עליהם חשד מבוסס שאינם זהירים בטהרות.

9 ו. אשת עם הארץ או בתו שנשאת לחבר, וכן עבדו
10 שנמכר לחבר - הרי אלו צריכין לקבל עליהן דברי
11 חבירות כבתחלה²⁵. אבל אשת חבר או בתו שנשאת
12 לעם הארץ, וכן עבדו שנמכר לעם הארץ - אין
13 צריכין לקבל דברי חבירות כבתחלה²⁶.

(25) בגמרא שם וכן בתוספתא דמאי פרק ב הלכה ב הגירסה
"בתחילה" כלומר, לפני שמוסרים להם טהרות צריכים לקבל
דברי חבירות, שהרי מעולם לא נזהרו בזה. (26) גם כאן
הגירסה בתוספתא ובגמרא: בתחילה. ובתוספתא מסתיימת
הלכה זו: "הרי הן בחזקתן עד שיחשדו", כמו באשת חבר
שמת ובניו ועבדיו.

14 ז. עם הארץ שקבל עליו דברי חבירות, והיו לו
15 טהרות פשהיה עם הארץ, ואמר: אני יודע ודאי
16 שלא נטמאו, בזמן שנתעסקו בהן אחרים²⁷ - הרי
17 הן אסורות ממקדם²⁸; ואם הוא פעצמו נתעסק בהן
18 - הרי הן מותרות²⁹ ואסורות לכל אדם³⁰. ונשאל
19 החבר על טהרתיו ומורה בהן טהרה לעצמו, ואין
20 חושדין אותו בכך³¹.

(27) לא חברים והוא סומך על דבריהם שלא נטמאו.
(28) אינו יכול לסמוך עליהם. (29) לעצמו נאמן. (30) אינו
נאמן להתיר לאחרים טהרות שנגע בהם לפני שקיבל דברי
חבירות. (31) שיטהר את הטמא.

21 ח. חבר שנעשה גבאי³² למלך או מוכסין³³ וכיוצא
22 בהן - דוחין אותו מחבירותו. פרש ממצעיו הרעים
23 - הרי הוא פכל אדם, וצריך לקבל דברי חבירות
24 כבתחלה³⁴.

(32) לגבות מסים. (33) גובה מכס. (34) "חזרו לומר, פירש
(מגבאותו ומוכסנותו) הרי הוא ככל אדם".

25 ט. עם הארץ שקבל עליו דברי חבירות ונחשד לדבר
26 אחד - אינו חשוד אלא לאותו דבר. וכל החשוד
27 לחמור - נחשד על הקל; לקל - לא נחשד לחמור.

במה דברים אמורים? בשאר ארץ ישראל; אבל בירושלים נאמנים²³ על כלי חרס הריקם לומר שהוא טהור לקדש לעולם, בין כלים דקים²⁴ בין כלים גסים, בין מלאין בין ריקנים²⁵ - הרי הוא נאמן על הכלי, אף על פי שהמשקין שבתוכו²⁶ טמאין. אפילו היה בגדו, שהוא מדרס²⁷, בתוך הכלי - הרי הכלי בחזקת טהרה לקדש. ומפני מה הקלו בזה?²⁸ מפני שאין עושין ככשונות²⁹ בירושלים³⁰.

(22) שנינו שם כד, ב "כדי יין וכדי שמן המדומעות, נאמנים עליהן בשעת הגיתות והבדים, וקודם לגיתות שבעים יום" (רגילים היו לטהר את הכלים שבעים יום לפני תקופת הדריכה). ובגמרא (שם כה, ב) אמרו שהמדובר "במטהר את טבלו ליטול ממנו נסכים". ומפרש רבינו, שלא הקדיש עדיין כלום לנסכים אלא ייחדו לנסכים כשיצטרך לכך (וכן פירשו 'תוספות' שם ד"ה במטהר, ולא כפירוש רש"י) שהרי אם הקדישו נאמן כל השנה. (23) משנה שם כו, א. (24) קטנים. ברייתא שם כו, ב: "נאמנים על כלי חרס גסים לקודש" וכלשון על הדקים. ובברייתא אחרת שם אמרו, שעל דקים נאמנים מן המודיעים ולפנים (ראה ה"ו). (25) כר' יוחנן שם. (26) משקין חולין. (27) כלומר, שגזרו עליו טומאת מדרס (למעלה פ"ה ה"א). בגמרא שם אמר ר' יוחנן: "אפילו אפיקורסותו בתוכו" ומפרש רבינו - בגדו (ראה רש"י שם). (28) סיום הברייתא הנזכרת. (29) לייצור כלי חרס. (30) ומוכרחים להשתמש בכלים המובאים ברובם בידי עמי הארץ מחוץ לירושלים.

ו. מן המודיעית³¹ ולפנים - נאמנים על כלי חרס³²; מן המודיעית ולחוץ - אינן נאמנים. והמודיעית עצמה³³ - פעמים קלחוץ ופעמים קלפנים. כיצד? היה חבר נכנס³⁴ ועם הארץ יוצא³⁵ וכלי חרס בידו - הרי זה נאמן במודיעית לומר שהוא טהור³⁶ לקדש³⁷; היה שניהן נכנסין³⁸ או שניהן יוצאין³⁹ - אינו נאמן עד שיהא לפנים מן המודיעית.

(31) משנה שם כה, ב. ושם כתוב "המודיעים" (שם עיר רחוקה חמשה עשר מיל מירושלים - פסחים צג, ב). (32) משמע בין גסים ובין דקים, אולם בברייתא שם כתוב: "נאמנים בכלי חרס הדקים". ורש"י מפרש, מפני שכל אדם צריך לכלים קטנים, הקלו בהם וטיהרו מן המודיעים ולפנים, אבל בגסים משתמשים רק אלה המספקים יין לנסכים, ולפיכך טיהרו רק בירושלים עצמה. ודעת הראב"ד כרש"י. ראה כסף-משנה. [החזון-איש כותב שצ"ל "כלי חרס הדקים", ובטעות נשמטה המלה "הדקים", ורבינו מחלק בין ירושלים עצמה ובין לפנים מן המודיעים, וגסים טהורים רק בירושלים בלבד. וראיה חזקה לדבריו, מאריכות הלשון בהלכה זו, שהיה לו לכתוב בקיצור: מן המודיעים ולפנים - בירושלים. ומוכח מזה שמחולקים בדיון כלים גסים]. (33) ברייתא שם. (34) בא מחוץ למודיעים, ונכנס לתוכה על-מנת להמשיך וללכת לירושלים. (35) מצד ירושלים. (36) מפני שהקדר לא יחזור לירושלים, ורצוי הדבר לקנות כליו ולהכניסם לירושלים. (37) אבל לא

שהיא של אשתקד; שלא גזרו עליהם טמאה בשעת הגיתות והבדים.

(8) שם. (9) לא בשעת הגיתות. (10) בשעת הגיתות.

ג. עם הארץ¹¹ שנעל בית בידו או גתו בשעה שגמרו העם לדרו¹² והוליק את המפתח מיד לפנה, אף על פי ששהה¹³ כמה ימים אחר שעברו הגיתות - הרי הפנה בא ופותח בפניו ומטבילו¹⁴ ודרו¹⁵ ונוטל תרומה בטהרה¹⁵. ואם לא עשה כן - לא יטל תרומה מעם הארץ אלא זיתים וענבים שאינן מכשירין¹⁶, שאינן מקבלין טמאה.

(11) טהרות פ"ט, מ"ד. (12) ואז היה עדיין נאמן על טהרת היין. (13) הכהן. (14) את עם הארץ. (15) אבל אם לא הביא את המפתח מיד אחר שנגרמה הדריכה - אינו נאמן. פסק כר' יהודה, במשנה טהרות פ"ט, ד. (16) אוכלין אינם מקבלים טומאה אלא אם נתלחלו באחד משבעת המשקין המפורטים במסכת מכשירין פ"ו מ"ד.

ד. הביא לו¹⁷ עם הארץ חבית של תרומה בשאר ימות השנה ואמר: הפרשתי בתוכה קדש, אפילו רביעית¹⁸ - מתוך שנאמן על טהרת הקדש נאמן על הכל¹⁹. אפילו בשעת הגיתות והבדים, שעמי הארץ נאמנים על התרומה, אינן נאמנים על הכלי הריקם²⁰ לומר שהוא טהור לתרומה. וכן אין נאמנים לעולם על כלי ריקם לומר שהוא טהור לקדש²¹.

(17) משנה חגיגה כד, ב. (18) חלק רביעי מלוג, מחזיק ביצה ומחצה. (19) בתוספות חולין לה, ב ד"ה ואם פירשו, שלא הקדיש רביעית מסוימת אלא אמר: ורביעית שאני עתיד להפריש מחבית זו תהיה קודש. שאם לא כן, כיצד ישתה הכהן את היין, הלא מעורב בו יין של קידוש (ראה תוספות זבחים פח, א ד"ה מן). (20) פירוש, אחר שעירו ממנו את היין, אסור להשתמש בו לטהרות, מפני שהאמינוהו רק על היין עצמו ולא על הכלי. למד זה מגמרא שם כה, ב שאמרו: מלאים תרומה אינו נאמן. [ורש"י שם מבאר, שהאמינוהו על התרומה משום הפסד הכהנים, אבל בכלים הריקנים אין להם הפסד, ואולי גם רבינו סובר כך]. (21) דקדק רבינו בלשונו, וכתב כאן "כלי ריקם" בלי ה"א הידיעה, כי המדובר בסתם כלי ריקם של עם הארץ, שהוא מעיד על טהרתו. אבל אם הביא יין קודש בכלי, ועירו ממנו את היין, נשאר הכלי בחזקת טהור כל זמן שחבר רואה אותו שלא נטמא. וברש"י שם מבאר, שגנאי הוא לקודש שהכלי שעירוהו ממנו יהיה טמא. ולמעלה בתרומה כתב "הכלי הריקם" בה"א הידיעה, מפני שהמדובר באותו הכלי שהביא בו את התרומה והוא נאמן עליה. עיין שם. ובזה מסולקת תמיהתם של הר"י קורקוס והכסף-משנה על רבינו.

ה. כלי שהיה בתוכו יין או שמן וראינו עם הארץ יושב ומשקרו כדי להוציא ממנו נסכים - הרי הוא נאמן על טהרת הכלי, ואפילו קדם לגיתות ולבדים בשבועים יום²²; אבל קדם לשבועים - אינן נאמנים.

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

ותמוה, שהרי טעמו של הרמב"ם הוא "שהכל מטהרין עצמן ועולים לרגל" ואם הוא טהור מדוע אחרי הרגלים טמאים האוכלין שנגע בהן למפרע? ובמה שונה הדין מנאמנות עמי הארץ "על התרומה בשעת הגיתות והבדים" ששם אין אומרים שאחרי זמן זה חזרו האוכלין להיות טמאין למפרע.

ובשלמא לרש"י שכתב הטעם "דכל ימות הרגל אישתי שלא לביישם" מובן מדוע טמאין למפרע כי בעצם אינם טהורים רק שחכמים ביטלו גזירתם כדי שלא לביישם, אבל לטעם הרמב"ם הרי "הכל מטהרין עצמן" ומדוע אחרי הרגל חזרו לטומאת.

וב'משנה למלך' תירץ שגם לרמב"ם עיקר הטעם הוא שחכמים לא רצו לגזור עליהם שלא יבואו למריבה ויהיה כל אחד ואחד עושה במה לעצמו. אבל תירוצו קשה שאם זהו טעמו של הרמב"ם, הרי ש"עיקר הטעם" חסר מן הספר. ועוד שהרמב"ם לא נקט טעם זה גם בדין נאמנות עמי הארץ על טהרת יין ושמן של נסכים, והביא שם טעם אחר ש"מפני חומרתו נזהרין בו" ולא הזכיר כלל הטעם "משום חשש איבה".

ויש לומר הביאור: במקורו של דין זה במסכת חגיגה הובא הלימוד מהפסוק "ויאסף כל איש ישראל אל העיר כאיש אחד חברים".

ובירושלמי נלמד מפסוק אחר "ירושלים הבנויה כעיר שחוברה לה יחדיו, עיר שעושה כל ישראל לחברים כו". ובהבדל שבין שני הביאורים יש לומר שלירושלמי הטעם שכל ישראל חברים הוא מפני שנמצאים בירושלים שמכיון ששם מקום המקדש והשכינה, הרי שזוהרין בה ביותר ולכן אפילו עס־הארץ טהור.

אבל לשיטת הבבלי אין זה מצד קדושת העיר ירושלים אלא מצד התאספות עם ישראל שאז מתבטלת מציאות היחיד ויש כאן מציאות הציבור בלבד וכל הציבור כולו "חברים". אבל משעבר הרגל פקעה מציאות הציבור וממילא האוכלין שנגע בהן עס־הארץ שעתה הוא טמא חזרו גם הם להיות טמאין למפרע.

ומדויק הדבר בלשון הרמב"ם שכתב כאן "שהכל מטהרין עצמן ועולים לרגל" היינו שלא כל יחיד ויחיד בודאי טיהר את עצמו אלא שכל הציבור טהור. ולכן שינה מלשונו בעניין טהרת עמי הארץ בשעת הגיתות והבדים, ושם כתב "שכל העם מטהרין עצמן וכליהן".

ועל פי זה מובן מדוע אחר הרגל חזרו האוכלין להיות טמאין למפרע שהרי כל אחד מן הציבור חזר להיות יחיד, ואם הוא עס־הארץ הרי שאוכלין שנגע בהן טמאין.

(על פי לקו"ש חלק ל"ו עמוד 20)

(45) משנה חגיגה כו, א. (46) בפסח, שבועות וסוכות,

לתרומה. (38) יכול החבר לחכות עד שיגיעו לפניו מן המודיעים ולקנותם שם. (39) יכול היה לקנותם לפני שנכנסו לעיר, ואם לא עשה כך - אין מתירין לו (כסף-משנה), ונימוק שני: החבר אינו חוזר לירושלים אלא הולך לביתו, ואם כן אינו קונה לצרכי ירושלים, והתירו משום צרכי רבים בירושלים בלבד, וכל־שכן אם קדר נכנס וחבר יוצא.

ז. קדר⁴⁰ שֶהִבִּיא קְדֵרוֹת וְהִנִּיחָן לִפְנֵים מִן הַמּוֹדִיעִית, וְכֵאֵל הַלּוֹקְחִין וְהוּא אוֹמֵר לְהֵן שְׁטֵהוּרוֹת הֵן: לְקַח קְדֵרָה וְנִכְנַס בָּהּ - הֲרִי הִיא טְהוֹרָה לְקֹדֶשׁ אֲבָל לֹא לְתֵרוּמָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ⁴¹; לְקַח קְדֵרָה וְיָצֵא בָּהּ חוּץ לְמוֹדִיעִית - הֲרִי זֶה טְמֵאָה בֵּין לְקֹדֶשׁ בֵּין לְתֵרוּמָה. אִף עַל פִּי שֶׁהֵן הֵם הַקְּדֵרוֹת וְהוּא הַקְּדֵר עֲצָמוֹ, אִינוֹ נֶאֱמָן אֲלֵא לִפְנֵים מִן הַמּוֹדִיעִית.

(40) משנה שם כה, ב. (41) כמה פעמים בפרק זה.

ח. הַלּוֹקֵחַ⁴² כְּלִי חָרָס מִן הַפֶּכֶשׁ בְּכָל מְקוֹם - הֲרִי אֵלֹו טְהוֹרִין בֵּין לְקֹדֶשׁ בֵּין לְתֵרוּמָה, וְאִין אוֹמְרִים שְׁמָא נִגַּע בָּהֶן עִם הָאֶרֶץ. וְאִפְּלוּ לְקַח מִן הַסֵּדֶר הָרִאשׁוֹן⁴³, וְאִף עַל פִּי שֶׁהַפֶּכֶשׁ פְּתוּחַ וְכֵבֶר נִלְקַח חֲצִיו; שְׁלֹא גִזְרוּ טְמֵאָה עַל כָּלִים שֶׁפֶּכֶשׁוֹ⁴⁴.

(42) הלכה זו שנויה במחלוקת תנאים במסכת פרה פ"ה מ"א, אולם בתוספתא שם פ"ה ה"א מסיים: "זו משנה הראשונה, רבותינו אמרו: פותח ונוטל ואינו נמנע, והחבר (גירסת הכסף-משנה "שהחבר") בא אפילו לאחר שלושה ימים ונוטל". ופסק רבינו כרבותינו בתוספתא (ראה כסף-משנה). (43) השורה הראשונה. (44) כל זמן שלא הוצאו ממנו, ולפיכך מותר לחבר להשתמש בכלים שהוא עצמו מוציאם מן הכבשן.

ט. טְמֵאָה עִם הָאֶרֶץ⁴⁵ בְּרִגְלָהּ⁴⁶ כְּטֵהוּרָה הִיא חֲשׂוּבָה, שְׁפָל יִשְׂרָאֵל חֲבֵרִים הֵן בְּרִגְלֵיהֶם⁴⁷, וְכָלִיָּהֶם כָּלִם וְאֲכָלִיָּהֶם וּמִשְׁקֵיהֶן טְהוּרִים בְּרִגְלָהּ, מִפְּנֵי שֶׁהִפָּל מִטְהַרִּין עֲצָמָן וְעוֹלִים לְרִגְלָהּ. לְפִיכָךְ הֵן נֶאֱמָנִים כָּל יְמֹות הָרִגְלָה בֵּין עַל הַקֹּדֶשׁ בֵּין עַל הַתֵּרוּמָה. מִשְׁעֶבֶר הָרִגְלָה חוֹזְרִין לְטְמֵאָתָן.

~ נקודות משיחות קודש ~

"טומאת עם הארץ ברגל כטהורה היא חשובה שכל ישראל חברים הם ברגלים... מפני שהכל מטהרים עצמן ועולים לרגל...משעבר הרגל חוזרין לטומאתן".

כוונתו ב"משעבר הרגל חוזרין לטומאתן" שכל מה שנגע בו עס־הארץ בשעת הרגל טמא למפרע, כמו שכתב בפירוש בהלכה שלאח"כ "הפוחת חביתו ברגל כו" ועבר הרגל הרי שאר החבית כו' בחזקת טומאה ואע"פ שלא נגע בה אלא בזמן שהוא כחבר אינה טהורה אלא בזמן הרגל בלבד".

ציפוי הזהב הוא לכאורה סיבה לטמא אלא שבטל למזבח שהוא כלי עץ העשוי לנחת. אבל לשיטת הרמב"ם ציפוי הזהב הוא סיבה לטהר ולכן פסק כאן שמה שאין מטבילין את המזבחות הוא מפני ש"צפוייהם כבטלין לגביהם".

(על פי לקו"ש חלק ט"ז עמוד 309)

(54) משנה שם. (55) ראה הלכה הקודמת, ובהערה שם. (56) בגמרא שם עמוד ב: "מלמד שמגביהים אותו ומראים בו לעולי רגלים לחם הפנים, ואומרים להם: ראו חיבתכם לפני המקום, סילוקו כסידורו". פירוש, הלחם היה טרי בשעת סילוקו מן השולחן כמו ביום ססידורו על השולחן לפני שבוע ימים, ומראים לעולי רגל את הנס הזה המעיד שישראל חביבים אצל הקדוש-ברוך-הוא ועושה להם נסים. (57) וצריך להוריד ממנו את הלחם. (58) ואסור להסירו מן השולחן לפני השבת הבאה. במשנה שם נאמר: "ואומרים להם הזהרו שלא תגעו בשולחן". ופירש"י, לכהנים עמי הארץ אמרו, שהרי לוי וישראלים אסורים בכניסה להיכל שבו עמד השולחן. ורבינו מפרש "להם" לעולי רגל. שהרי כתב "שמראין אותו", וכהנים בלא-הכי רואים אותו כשנכנסים להיכל להשתחוות (ראה 'תוספות' שם). (59) שנעשו מעץ, וכלי עץ העומד בקביעות על מקום אחד ואין מזיזים אותו ממקומו, נקרא "כלי עץ העשוי לנחת" ואינו מקבל טומאה, ואע"פ שהמזבחות היו מצופים מתכת, העץ עיקר, כמו שמסיים רבינו כאן. (60) גמרא שם כז, א.

יב. עם הארץ שאמר: 61. טהור אני מטמאת מת, או שאמר: 62. כלי זה טהור מטמאת מת - נאמן, 63. ומטבילין אותו משום טמאת עם הארץ בלבד, 64. וצריך הערב שמש ואינו צריך הזאה. 65. במה דברים אמורים? בששאלו ואמר טהור הוא; אבל הלוקח 66. כלי סתם מרשות עם הארץ - חוששין לו ששא טמא מת הוא, ומזין עליו שלשי ושביעי ככל הפלים 67. הנמצאים בכל מקום חוץ לירושלים; שלא גזרו 68. טמאה על הפלים הנמצאים בירושלים, כמו 69. שיתבאר 70. בטמאת הספקות.

(61) חגיגה כב, ב. (62) לא האמינו אותם בטומאת זיבה, והאמינום בטבילת טומאת מת. ראה גמרא שם. (63) בפ"ג מהלכות אבות הטומאות ה"ד וה"ה.

פרק שנים עשר

(1) יבאר המפקיד כלי אצל עם הארץ או הנותן כלי לאומן עם הארץ, שכת כליו בבית המרחץ או הניחם במרחץ, והמוסר מפתח בית לעם הארץ, ודין המניח עם הארץ בתוך ביתו לשומרו, ועם הארץ ששאל מחבר מיטה לישן עליה, ודין חבר שאמר לעם הארץ שמור לי פרה זו שלא תיכנס לבית, גבאי מלכות שנכנסו לתוך הבית למשכן, והגבאים והגנבים שעשו תשובה ואמרו לא נגענו רק בזה, ודין המניח ביתו פתוח ומצאו נעול או איפכא, והדר עם עם הארץ בחצר, קדר שהכניס קדירותיו למכור ויצא לשתות.

א. המפקיד 71. פלים אצל עם הארץ 72. או שנתן 73. פלי לאמן עם הארץ - הרי אלו טמאים טמא מת 74.

והמדובר בירושלים. (47) ר' יהושע בן לוי, דורש שם את הכתוב (שופטים כ, יא): "ויאסף כל איש ישראל אל העיר כאיש אחד חברים" - הכתוב עשאו כולם חברים.

י. הפותח 48. הבית 49. ברגל והמתחיל בעסתו 50. וצבר הרגל - הרי שאר החבית ושאר העסה בחזקת טמאה 51, שהרי נגעו בו עמי הארץ. ואף על פי שלא נגע בה אלא בזמן שהוא בחבר 52 - אינה טהורה אלא בימי הרגל בלבד 53.

(48) משנה שם. (49) חבר שפתח חבית יין למכור בקימענות, והקונים - וביניהם גם עמי הארץ - נוגעים בחבית ובכלים. (50) למכור לכל הבא. (51) פסק כחכמים. (52) כלומר, ברגל. (53) ולאחר הרגל, טמאים למפרע הטהרות שנגע בהם ברגל. ראה הלכה הבאה. בגמרא שם, שאלו אם מותר להניח את החבית לרגל הבא. ובמסקנא אמרו שמותר להניח. ורבינו סתם, ומשמע שאין להניחה. [קשה להבין מה בין זה להלכה ב. ראה כסף-משנה כאן].

יא. אחר הרגל 54. במוצאי יום טוב היו מטבילין כל הפלים שהיו במקדש, מפני שנגעו בהן עמי הארץ 55. ברגל בשעת החג 56. ולפיכך היו אומרים להן: אל תגעו בשלחן, בשעה שמראין אותו לעולי רגלים 57, כדי שלא יהיה טמא במגעו אחר הרגל, ונמצא צריך טבילה 58. והערב שמש, ונאמר בלחם הפנים: לפני תמיד 59. וכל הפלים היו טעונים טבילה והערב שמש, חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחשת 60, מפני שצפוייהן כבטלין לגביהן 61.

~ נקודות משיחות קודש ~

"היו מטבילין כל הכלים שהיו במקדש... חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחשת מפני שצפוייהם כבטלין לגביהם".

בסיום מסכת חגיגה למד ר"א שהטעם לכך שאין מטבילין את המזבחות הוא מפני שהן כקרקע דכתיב מזבח אדמה תעשה לי, והוקשו המזבחות זה לזה. אבל חכמים סוברים שהטעם הוא "מפני שהן מצופין". ובפירוש דברי חכמים נחלקו רש"י והרמב"ם, לדעת רש"י אמרו חכמים לר"א האם מפני שהמזבחות מצופין אתה צריך להגיע לטעם "מפני שהן כקרקע" והלא ציפויין בטל אליהם.

אבל הרמב"ם סבר בדעת חכמים ש"מיבטל בטיל צפויין גביהו" הכוונה שהציפוי אינו סיבה לטמא את הכלי כי הכלי עצמו אינו מקבל טומאה מפני שהוא מצופה והציפוי אינו מקבל טומאה מפני שהוא בטל למזבח ולכן אין המזבחות צריכין טבילה. ויש לומר הסיבה לדעת הרמב"ם כי ר"א היה מתלמידי בית שמאי שבכמה וכמה עניינים מצינו שהביטו אל הדבר כמו שנראה בהסתכלות ראשונית. ונמצא שהפירושים השונים שנתנו רש"י והרמב"ם לתשובת חכמים לר"א "מיבטל בטיל ציפויין גביהו" מבטאים גדר אחר בציפוי הזהב של המזבח. לדעת רש"י

- 1 וּטְמֵאִין מְדָרְס. וְאִם מְכִירוֹ⁵ שְׁהוּא אוֹכֵל בְּתוֹרֵמָה -
- 2 טְהוּרִים מִטְּמֵא מֵת⁶ אֲכָל טְמָאִים מְדָרְס, מִפְּנֵי
- 3 שְׁאִשְׁתּוֹ נָדָה יוֹשֶׁבֶת עֲלֵיהֶם שְׁלֹא מִדַּעְתּוֹ, שְׁהָרִי אֵין
- 4 נִזְהָרִין מִן הַטְּמֵאוֹת בְּבִתִּי עִמִּי הָאֶרֶץ.
- (2) טהרות פ"ח מ"ד. (3) תוספתא, שם. (4) ואינם נטהרים עד שיזו עליהם מי אפר פרה אדומה ביום השלישי והשביעי. ומדובר, כשלא אמר שהם טהורים, אבל אם אמר שלא נטמאו - נאמן, כמבואר בסוף הפרק הקודם. (5) הנפקד מכיר את המפקיד, ויודע שהוא כהן ואוכל תרומה. (6) מפני שהנפקד נזהר שלא יטמאו בטומאת מת. ונראה, שאפילו לא אמר כלום, הכלים בחזקת טהרה, שהרי אם אמר שלא נטמאו, אמרנו למעלה שאפילו אם אינו מכירו נאמן. (ויש לתמוה על דברי רבינו בפירושו למשנה הנ"ל שכתב: "והוא נאמן באמר לא נטמאו במת", ומשמע שאם לא אמר כלום - טמאים. וצ"ע).
- 5 ב. הַמְּנִיחַ⁷ בְּלִיּוֹ בְּפָנָי עִם הָאֶרֶץ וְאָמַר לוֹ: שְׁמֹר לִי
- 6 אֶת אֱלוֹ - הָרִי אֱלוֹ טְמֵאִין מְדָרְס וּטְהוּרִין מִטְּמֵא
- 7 מֵת⁸. הַנִּיחָן עַל כְּתוֹפֹ⁹ - טְמֵאִין מְדָרְס וּטְמֵא מֵת.
- 8 שְׂכַח בְּלִיּוֹ בְּבִית הַכְּנֶסֶת - הָרִי הֵן טְהוּרִין, שְׁאִינוֹ
- 9 רְשׁוּת עִם הָאֶרֶץ גְּמוּרָה. הַנִּיחַ בְּלִיּוֹ בְּמִרְחָן וְכֹא
- 10 וּמִצָּאָן בְּמוֹת שְׁהֵן - טְהוּרִין. וּמִלְמַדִּין אוֹתוֹ שְׁלֹא
- 11 יַעֲשֶׂה בֶּן. הַנִּיחַ גִּתּוֹ וּבוֹרֹ, אֵף עַל פִּי שְׁנֹכְנֵס לְעִיר
- 12 וְכֹא וּמִצָּא עִם הָאֶרֶץ בְּצִדּוֹ - טְהוּרִין, מִפְּנֵי שְׁאִין
- 13 לֹ רְשׁוּת שְׁיִכְנֵס.
- (7) כל הלכה זו, מקורה בתוספתא שם ה"ז. (8) כך היא גירסת רבינו שם (ראה ראב"ד וכסף-משנה). ומשמע אפילו לא אמר "טהורים הם". ואין זה דומה למפקיד ומוסר לאומן שבהלכה א, מפני ששם מסר את הכלים לרשות עם-הארץ, אבל כאן רק את השמירה הטיל עליו ולא יותר. ואעפ"כ מטמא מדרס, מפני שהם קצת ברשותו. (9) הרי מסרם לרשותו.
- 14 ג. הַמוֹסֵר¹⁰ מִפְּתַח בֵּיתוֹ לְעַם הָאֶרֶץ - כָּל שְׂבָפִית
- 15 טְהוֹר, שְׁלֹא מָסַר לוֹ אֶלֶּא שְׁמִירַת הַמִּפְתָּח.
- (10) משנה, טהרות פ"ז מ"ב.
- 16 ד. הַמְּנִיחַ¹¹ בְּלִיּוֹ בְּחִלּוּנוֹת שֶׁל מִרְחָן¹² וְנָעַל
- 17 עֲלֵיהֶם¹³, אֵף עַל פִּי שְׁנֵת הַמִּפְתָּח לְעַם הָאֶרֶץ -
- 18 בְּלִיּוֹ טְהוּרִין¹⁴. וְכֵן אִם חָתַם עַל הַחֲלוֹן אוֹ עָשָׂה לוֹ
- 19 סִימָן, אֲפִלּוּ מִצָּא הַחוּתֶם מְקַלְקֵל - הָרִי כָּל אֱלוֹ
- 20 טְהוּרִין¹⁵.
- (11) שם, מ"ז. (12) במרחצאות שלהם היו כעין חלונות סתומות מבחוץ, ולהם דלתות מבפנים, והבלן מסר לכל מתרחץ חלון להניח שם בגדיו. (13) במפתח. (14) ואפי' אם מסרו לבלן, לא יעזי לפתוח ולנגוע בבגדי המתרחצים, שהרי לא מסר לו אלא שמירת מפתח, כמו שאמרנו בהלכה הקודמת, אבל אם לא נעל במפתח, הרי סמך על שמירתו של הבלן שהוא עם-הארץ ולפיכך כליו טמאים. פסק כחכמים במשנה, שם. (15) תוספתא, שם פ"ח ה"ו.
- ה. הַמְּנִיחַ¹⁶ עִם הָאֶרֶץ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ לְשֹׁמְרוֹ וַיֵּשֶׁב הוּא
- מִרְחֹק: בְּזִמְן שְׁהוּא¹⁷ רוֹאֶה אֶת הַכְּנֶסֶין וְאֶת
- הַיּוֹצֵאִין - הָרִי כָּל שְׂבָפִית מִן הָאֲכָלִין וְהַמְּשָׁקִין
- וְכָלִי חֶרֶס שְׁאִינוֹ מְקַף צָמִיד פְּתִיל טְמֵאִין¹⁸, אֲכָל
- הַמְּשָׁפְכוֹת וְהַמְּרַכְּבוֹת¹⁹ וְכָלִי חֶרֶס הַמְּקַף צָמִיד
- פְּתִיל²⁰ טְהוּרִין²¹; וְאִם אֵינוֹ רוֹאֶה לֹא אֶת הַכְּנֶסֶין
- וְלֹא אֶת הַיּוֹצֵאִין - כָּל שְׂבָפִית טְמֵא. אֲפִלּוּ הִיָּה
- כְּפוֹת אוֹ כְּרוֹת יָדִים וְרִגְלִים²² - הַכָּל טְמֵא, מִפְּנֵי
- שְׁהֵן בְּרִשׁוֹת עִם הָאֶרֶץ²³.
- (16) שם, מ"ה. (17) השומר. (18) כדין מוסר לעם-הארץ שמירת כליו (ראה ה"ב), ואפילו כלי חרס שאינו מיטמא מגבו, שמא הכניס ידו לתוכו, ומוכן שכל-שכן כלי שטף המיטמאים מגבם. (19) שנעשים אב הטומאה, אם ישב עליהם זב וכיוצא בו. (20) מהודק יפה. (21) המשככות והמרככות טהורים מטומאת משכב ומושב, שלא גזרו על עם-הארץ שיטמא טומאה חמורה זו, ואין חוששים שמא נכנסה אשה נדה וישבה עליהם, אבל טמאים משום נגיעת עם-הארץ בכלים האחרים שבתית (ראה ה"ג והערות שם). וכלי חרס מוקפים צמיד פתיל טהורים ממש, מפני שאי אפשר לו לנגוע בתוכם והם אינם מיטמאים מגבם. ואע"פ שהזב מטמא כלי חרס מוקפים צמיד פתיל (ראה למעלה פ"ח ה"ג) טומאת היסט, לא גזרו על עם-הארץ טומאה זו (ראה 'תפארת ישראל' שם 'יכין' אות כא). (22) במשנה כתוב: ואפילו היה "מובל", פירוש, אדם שמובילים אותו. (23) ולא חילקו חכמים בין אדם שיכול לנגוע לשאינו יכול.
- ו. חֲבֵרָה²⁴ שְׁהִיָּה לִשְׁן בְּבִיתוֹ שֶׁל עִם הָאֶרֶץ, וְהִיָּה
- כָּלִים²⁵ מְקַפְּלִים וּמְנַחִין תַּחַת רֹאשׁוֹ, וְסַנְדְּלוֹ וְחִבְתִּיו
- לְפָנָיו - הָרִי אֱלוֹ טְהוּרִין, מִפְּנֵי שְׁהֵן בְּחֻזְקַת שְׁמִירַת
- כְּעִלְיָהֶן, וְלֹא יָנַע בְּהֵן עִם הָאֶרֶץ, שְׁהָרִי הוּא אוֹמֵר:
- עֲתָה יַעֲזוֹר וַיִּבִּיט בִּי.
- (24) תוספתא, טהרות פ"ח ה"ב. (25) של החבר.
- ז. עִם הָאֶרֶץ²⁶ שֶׁשָּׂאֵל מִחֵבֵר מִטָּה שְׁיִישֵׁן עָלֶיהָ וַיִּשֵּׁן
- עָלֶיהָ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל חֵבֵר - אֵין טְמֵא אֶלֶּא אוֹתָהּ
- הַמִּטָּה וְעַד מְקוֹם שְׁהוּא יָכוֹל לִפְשֹׁט אֶת יָדוֹ מֵאוֹתָהּ
- הַמִּטָּה וּלְגַע²⁷.
- (26) שם. (27) ואין חוששים שמא ירד מן המיטה ונגע בדברים המרוחקים, מפני שהחבר מסר לרשותו רק את המיטה הזו, ירא הוא לרדת ממנה ולנגוע בכלים המרוחקים.
- ח. חֲבֵרָה²⁸ שֶׁאָמַר לְעַם הָאֶרֶץ: שְׁמֹר לִי פֶּרֶה זֹו שְׁלֹא
- תִּפְגֵּס לְבִית אוֹ שְׁלֹא תִשָּׁבֵר אֶת הַכָּלִים - הָרִי הַבֵּית
- וְהַכָּלִים טְהוּרִים, שְׁלֹא מָסַר לוֹ אֶלֶּא שְׁמִירַת הַפֶּרֶה.
- אֲכָל אִם אָמַר לוֹ: שְׁמֹר לִי בֵּית זֹה שְׁלֹא תִפְגֵּס בוֹ
- הַפֶּרֶה, וְכָלִים אֱלוֹ שְׁלֹא תִשָּׁבֵרם - הָרִי הֵן טְמֵאִין²⁹.
- (28) תוספתא, שם. (29) מפני שמסר לעם-הארץ את שמירתם.
- ט. הַמְּנִיחַ³⁰ עִם הָאֶרֶץ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וַיִּצָּא: הַנִּיחָו עַר

44 שם, פ"ז מ"ו. (45) גובי מס, ואפילו חברים שביניהם דינם כעמי הארץ (ראה למעלה פ"י ה"ח). (46) מפני שרגילים למשמש כל מה שאפשר למשכן. (47) תוספתא, שם פ"ח ה"ד. במשנה שם מפרש רבינו, שהגבאים מפחדים למשמש כשהגוי עמהם, וגם כאן הוא מקיים פירושו זה, אבל קשה מאוד להבין למה מפחדים מפני הגוי (ראה השלמות). (48) נמשך לבבא ראשונה "כל שבבית טמא". (49) שאמר נכנסנו. (50) באמרו לא נגענו, כי אלמלא אמרו לא נכנסנו היו נאמנים. בלשון התלמוד והפוסקים "מיגו" (מתוך, מפני).

יג. הגבאים⁵¹ שנקנסו לתוך הבית - אין טמא אלא מקום רגלי הגבאים⁵², מפני שהם מפחדים מלבלש אלא (דבר) שנוטלין במזמן. ומה הן מטמאין במקום הליכתן? האכלין והמשקין וכלי חרס הפתוחים⁵³; אבל המשפכות והמקפכות וכלי חרס המקפין צמיד פתיל - טהורין⁵⁴. ואם יש עמהן עובד פוכבים⁵⁵ או אשה - הכל טמא⁵⁶.

(51) משנה, שם. (52) הרא"ש מפרש: בחדר שממנו גבוי הכל טמא, אבל אין חוששים שמא נכנסו לחדרים אחרים, מפני שהם מפחדים שמא יש שם אדם. (53) והוא-הדין בכלי שטף בין פתוחים ובין מוקפים צמיד פתיל. (54) משכבות ומושבות טהורים מטומאת מדרס. ראה ה"ה ובהערות שם. (55) שטמא מדרבנן כזב. (56) משכבות ומושבות נעשו אב הטומאה. ואין זה דומה לגב משכב וישב עליו שאינו מטמא (רבינו בפכ"ד מהל' כלים ה"ז, ומקורו בבבא-קמא סו, ב) מפני שכאן לא גנב את המשכב, והתורה מיעטה רק גנוב וגזול, אבל שאינו שלו לא מיעטה (ראה משנה-למלך שם, ו'תפארת ישראל', 'בועז' אות ו).

יד. הגבאים⁵⁷ שעשו תשובה והחזירו מעצמן, לא מחמת יראה, ואמרו: לא נגענו בכל מה שהיה בבית קשנכנסו - הרי אלו נאמנים ואפלו על מקום רגליהן.

(57) משנה וגמרא, חגיגה כו, א.

טו. המניח⁵⁸ את ביתו פתוח ומצאו פתוח או שמצאו נעול, אפלו הניחו נעול ומצאו פתוח, ולא נגנב ממנו כלום - כל שבבית טהור⁵⁹; שאני אומר: הגבאים פתחוהו ונמלכו והלכו להם ולא נכנסו.

(58) משנה, טהרות פ"ח, ד. (59) בנעול ומצאו פתוח, מטמא רבי מאיר, ורבינו פסק כחכמים.

טז. קרדם⁶⁰ שאבד בבית, או שהניחו בזוית זו ובא ומצאו בזוית אחרת - הבית טמא; שאני אומר: אדם טמא נכנס לשם ונטלו.

(60) פסחים י, ב. כתב 'כסף משנה' ששאלו את רבינו, מה בין זה לכיכר של תרומה (במס' נדה ד, א) שהניחו למעלה ומצאו במקום אחר (ואפילו אם דבר טמא מונח למטה ממנו) טהור, שאני אומר טהור נכנס לשם והעביר את הכיכר

1 ומצאו ער, ישן ומצאו ישן, או שהניחו ער ומצאו 2 ישן - כל שבבית טהור³¹; הניחו ישן ומצאו ער - 3 כל מקום הקרוב ממנו שהוא יכול לפשט את ידו 4 ולגע בו טמא³². וכן המניח אמני³³ בתוך ביתו - 5 אין טמא אלא עד מקום שיכולין לפשט את ידיהן 6 ולגע³⁴, ואין אומרים: שמא עלו על גבי כסא או 7 על סלם ונגעו בפלי או באכלין התלוין למעלה 8 בפתל³⁵.

(30) משנה, שם פ"ז מ"ב. (31) ואפילו הדברים שיכול לנגוע בהם כשהוא שוכב על מקומו. והטעם, מפני שכבר ראה את הכלים לפני השינה, אינו מעוניין למשמש בהם אחרי שהתעורר. ה'חזון איש' מקשה, מה בין דין זה לדין של מיטה שבה"ז. ראה שם]. ואם הניחו ישן ומצאו ישן אין חוששים שמא התעורר בינתיים ונגע בכלים. (32) יש לחשוש שמא נגע בדברים שלא ראה אותם לפני כן, כדי להתבונן בהם, אבל אין חוששים שמא ירד מן המיטה ונגע בדברים המרוחקים, ופסק כחכמים. (33) שם, מ"ג. (34) כשהם עומדים על הקרקע בכל מקום שבבית, שאומנים אינם עומדים על מקום אחד כמו טוחנת (ראה ה"י). (35) כחכמים, נגד דעת רבי מאיר.

9 י. אשת חבר³⁶ שהניחה אשת עם הארץ טוחנת 10 בתוך ביתה, אפלו פסקה³⁷ הרהים ואפלו היו 11 שתיים³⁸ - אין טמא אלא מקום שיכולין לפשט את 12 ידן ולגע, ואין אומרים: שמא האחת טוחנת והשנייה 13 בלישה כל שבבית ושמא נתלת ועלתה במקומות 14 הגבוהות.

(36) שם, מ"ד. (37) הפסיקה את הטחינה, אין חוששין שמא בזמן שלא טחנה הסתובבה בבית הריחיים ומשמשה בכלים. ולפיכך טהורים גם הכלים שיכולה לנגוע בהם מבלי לעלות על כסא, משא"כ באומנים. (38) שתי נשים טוחנות.

15 יא. האשה³⁹ שנקנסה להוציא פת לעני, יצאת 16 ומצאתו⁴⁰ עומד בצד פפרות⁴¹, אפלו תרומה - הרי 17 הן טהורות, שאין חזקתו לגע שלא ברשות. וכן 18 האשה⁴² שיצאה ומצאה אשת עם הארץ חותה 19 גחלים מתחת הקדרה - הרי הקדרה טהורה⁴³.

(39) שם, מ"ט. (40) את עם-הארץ שהיה לפני כן במקום מרוחק מן הכיכרות. (41) ששינה את מקומו. (42) שם. (43) ואפילו היא של תרומה. מחלוקת רבי עקיבא וחכמים שם, ופסק כרבים.

20 יב. גבאי⁴⁴ מלכות⁴⁵ שנקנסו לתוך הבית למשפן - 21 כל שבבית טמא⁴⁶. אם יש עמהם עובד פוכבים - 22 נאמנים לומר לא נגענו, מפני שאימת העובד 23 פוכבים עליהן⁴⁷. במה דברים אמורים? בזמן שיש 24 שם עדים שנקנסו או שהיה המשפן בידם; אבל 25 אם אמרו הן מעצמן: נכנסנו אבל לא נגענו - 26 נאמנים, שהפה שאסר⁴⁹ הוא הפה שהתיר⁵⁰.

קכב שיעורי רמב"ם ג"פ ליום - יום שלישי ט"ז אייר - ס' טהרה - הלכות מטמאי משכב ומושב

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- למקום אחר, כדי שלא יפול על הטמא המונח תחת הדף. והשיב, שבקורדום אנו אומרים שאדם נכנס ולקח את הקורדום והשתמש בו והחזירו למקומו, ושואל שלא מדעת, דינו כגזול ואין לתלות שחבר עשה זאת, אבל שם אין דרכו של אדם לקחת כיכר ולהחזירו, ולפיכך אנו תולים שטהור עשה זאת כדי שלא יפול (השאלה ותשובת רבינו, נדפסו במילואין ב'תשובות רבינו', הוצאת פריימן סי' קמט).
- יז. הדר⁶¹ עם עם הארץ בַּחֲצֵר וְשִׁכְחָה בָּלִים בַּחֲצֵר, אָפְלוּ חֲבִיטִים מִקְּפוֹת צִמִּיד פִּתִּיל אוֹ תַנּוּר מִקֶּחַ צִמִּיד פִּתִּיל - הָרִי אֵלָיו טִמְאִין⁶², עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה לַתַּנּוּר מַחֲצִיזָה גְבוּהָה עֲשָׂרָה טַפְחִים⁶³, כִּדִּי שְׁלֹא יִהְיֶה בְּרִשּׁוֹת עִם הָאֶרֶץ.
- 61) שם פ"ח מ"א. (62) ואין זה דומה לדינים שלמעלה ה"ה וה"ט, שמוקפים צמיד פתיל טהורים, מפני שכאן דירתו הקבועה של עם-הארץ ומעיו להסיר את הכיסוי ולהחזירו ולהדביקו. כך מפרש רבינו במשנה, והר"ש שם מפרש מפני שאשתו מסיטתו, ונדה מטמאה בהיסט גם מוקפים צמיד פתיל. ואפילו תנור מחובר שאי-אפשר להסיטו, גזרו עליו טומאה משום שאינו מחובר. וכן פירש גם ה'ברטנורא'. (63) פסק כרבי יוסי.
- יח. חֲבֵר⁶⁴ שֶׁהִיתָה לוֹ מַחֲצִיזָה אוֹ סִפָּה לִפְנֵי פִתְחוֹ שֶׁל עִם הָאֶרֶץ, אוֹ שֶׁהִיתָה מַחֲצִיזָה אוֹ סִפָּה שֶׁל עִם הָאֶרֶץ לִפְנֵי פִתְחוֹ שֶׁל חֲבֵר - בָּלִים שֶׁבִּסְפָּה אוֹ בָּלִים שֶׁבִּמַּחֲצִיזָה טִמְאִים, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לָעַם הָאֶרֶץ בִּסְפָּה זוֹ אוֹ בִּמַּחֲצִיזָה זוֹ רִשּׁוֹת⁶⁵.
- 64) תוספתא, טהרות פ"ט ה"א. (65) להיכנס שם, ושמא נגע בכלים.
- יט. חֲבֵר⁶⁶ שֶׁהִיָּה גָּגוּ לְמַעְלָה מִגָּגוֹ שֶׁל עִם הָאֶרֶץ - הָרִי זֶה שׁוֹטֵחַ שָׁם בָּלִים וּמְנִיחַ טְהוֹרוֹת וְהֵן בַּחֲזָקָתוֹ, אָף עַל פִּי שָׁעַם הָאֶרֶץ יָכוֹל לִפְשֹׁט יָדוֹ וְלִגְעוֹ⁶⁷. וְכֵן בְּעוֹבֵד פּוֹכְבִּים אֵינּוּ חוֹשֵׁשׁ לֹא מִשּׁוּם טִמְאָה וְלֹא מִשּׁוּם יֵיזַן נֶסֶךְ⁶⁸. הִיָּה הַגָּגוֹת זֶה בְּצֵד זֶה אוֹ שֶׁהִיָּה גָּגוּ שֶׁל עִם הָאֶרֶץ לְמַעְלָה, וְשָׁטַח הַחֲבֵר בָּלִים אוֹ הִנִּיחַ טְהוֹרוֹת בְּגָגוֹ - הָרִי כָּל מְקוֹם שֶׁיָּכוֹל עִם הָאֶרֶץ לִפְשֹׁט אֶת יָדוֹ וְלִגְעַת בַּחֲזָקָת טִמְאָה⁶⁹.
- 66) שם. (67) מפני שאם יפשוט ידו ויגע, ייתפס כגנב. (68) עבודה זרה ע, ב. (69) שאם ייתפס, יאמר שנפל לו משהו והתגלגל לגג החבר והושיט ידו, כדי לחפש אותו ולקחתו.
- כ. שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת⁷⁰ זוֹ לִפְנֵים מְזוֹ, הַפְּנִימִית שֶׁל חֲבֵר וְהַחֲצִיזוֹנָה שֶׁל עִם הָאֶרֶץ - חֲבֵר מְנִיחַ שָׁם בָּלִים וְשׁוֹטֵחַ שָׁם פְּרוֹת אָף עַל פִּי שֶׁיֵּד עִם הָאֶרֶץ מִגְעָת לָשֵׁם, מִפְּנֵי שֶׁנִּתְפָּשׁ עָלָיו כְּגָב⁷¹.
- 70) עבודה זרה, שם. (71) שהרי אין לו רשות להיכנס שם.
- כא. חֲצֵר⁷² הַחֲלוּקָה בְּמִסְיָפָס⁷³, וְחֲבֵר בְּצֵד זֶה וְעִם
- 24 הָאֶרֶץ בְּצֵד זֶה - טְהוֹרוֹתָיו טְהוֹרוֹת אָף עַל פִּי שֶׁיֵּד
25 עִם הָאֶרֶץ מִגְעָת, מִפְּנֵי שֶׁהֵם בְּרִשּׁוֹת הַחֲבֵר⁷⁴.
- (72) שם. (73) מחיצה נמוכה. (74) ועם-הארץ ייתפס כגנב כשיושיט ידו לשם.
- כב. חֲבֵר⁷⁵ שֶׁנִּפְּלָ דָלִיו לְתוֹךְ בּוֹרוֹ שֶׁל עִם הָאֶרֶץ⁷⁶ וְהָלַךְ לְהִבִּיא בָּמָה יַעֲלֶנּוּ - הָרִי זֶה טִמְאִין⁷⁷, מִפְּנֵי שֶׁהֵנָּח בְּרִשּׁוֹת עִם הָאֶרֶץ שָׁעָה אַחַת.
- (75) טהרות פ"ח מ"ג. (76) ואע"פ שהדלי בתוך הבור ואין עם-הארץ יכול ליגע בו. והטעם, מפני שלא חילקו חכמים וטימאו את כל הכלים שהם ברשות עם-הארץ (רבינו, שם). (77) טומאת מת, וטעון הזאת מי פרה בשלישי ובשביעי (רבינו בפירושו למשנה, שם).
- כג. אִשֶּׁת עִם הָאֶרֶץ⁷⁸ שֶׁנִּכְנְסָה לְתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל חֲבֵר לְהוֹצִיא בָנוּ אוֹ בָתּוֹ אוֹ בְּהֶמְתּוֹ שֶׁל חֲבֵר - כָּל שִׁבְעֵיט טְהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁנִּכְנְסָה שְׁלֹא בְּרִשּׁוֹת⁷⁹. קִדָּר חֲבֵר⁸⁰ שֶׁהִכְנִיס קִדְרוֹתָיו לְמִכָּר וְיָרַד לְשִׁתּוֹת - הָרִי הַפְּנִימִיּוֹת טְהוֹרוֹת וְהַחֲצִיזוֹנוֹת טִמְאֹת. בָּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁהִנִּיחַן⁸¹ סָמוּךְ לְרִשּׁוֹת הָרָבִים, מִפְּנֵי שֶׁהַעוֹבְרִים וְהַשָּׂבִים נוֹגְעִים בַּחֲצִיזוֹנוֹת בְּשִׁעָת הַלֵּיכָה⁸²; אֲכָל הֵיוּ רְחוּקוֹת מִרִּשּׁוֹת הָרָבִים: אִם הֵיוּ כָּלִי אֲמָנוֹתוֹ בִּידוֹ⁸³ - הַכֹּל טִמְאֹת, מִפְּנֵי שֶׁכָּלִיו מוֹכִיחִין שֶׁהֵנָּחוּ לְמִכָּר וְיָרַד הַכֹּל⁸⁴ מִמִּשְׁמָשׁוֹת בָּהֶן; אִין כָּלִי אֲמָנוֹתוֹ בִּידוֹ - הַכֹּל טְהוֹרוֹת, חֲזָקָתוֹ שְׁלֹא נִגַּע בָּהֶן אָדָם⁸⁵. חֲבֵר שֶׁהִנִּיחַן⁸⁶ אֲכָלִין וּמִשְׁקִין עַל פִּתְחַ חֲנוּתוֹ וְנִכְנַס - הָרִי אֵלָיו טִמְאִים, מִפְּנֵי שֶׁהַעוֹבְרִים וְהַשָּׂבִים מִמִּשְׁמָשִׁין בָּהֶן⁸⁷.
- (78) שם, מ"ה. (79) רבינו שם מפרש: "אם נכנסה שלא ברשות אלא להוציא הענין הפלוני וכו' אימת בעל הבית עליה ולא תשלח ידה לדבר". (80) שם פ"ז מ"א. (81) כתובות כד, ב. (82) שלא בכונה. (83) כגון המחק למחוק את המידות. (84) שמעוניינים לקנות. (85) מפני שחושבים שאינם עומדים למכירה, ויזהרו מלנגוע בהם. (86) תוספתא, טהרות פ"ט ה"ב. (87) מקומם מוכיח שלמכירה הם עומדים.
- יום שלישי ט"ז אייר ה'תשע"ח
- פָּרָק שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִי
- 1) יבאר כהן שטיהר כליו לגת זו והניחם לגת הבאה, הרוצה לעשות יינו או שמנו בטהרה באומנים עמי הארץ, הבדדים והבוצרים שנמצאת טומאה לפנייהם אם נאמנים לומר לא נגענו, המטהר הבדדים והכניסם לבית הבד ונעל בפניהם, חמריו ופועליו טעונים טהרות ועברו לפניו והפליגו ממנו, חבר שהיה לבוש חלק ועטוף בטלית ומהלך ואמר בדעתו היה לשמור החלוק ולא הטלית, ודין היה משתמש מן החבית בטהרה בחזקת שהיה חולין ונמצאת תרומה, נתחלפו לה כלים של חול בכלים של שבת ולבשם, חבר

שיעורי רמב"ם ג"פ ליום - יום שלישי ט"ז אייר - ס' טהרה - הלכות מטמאי משכב ומושב קכג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שהניח טהרות או כלים ומת, ומי שאמר לו עד אחד נטמא טהרותיך, ודין היה עושה עמו בטהרות ולאחר זמן אמר לו טהרות שעשיתי עמך נטמאו.

א. פה² שטהר כליו לגת זו והניחן לגת הפאה - הרי אלו בחזקתן³; שאין עמי הארץ נוגעין בכלים של פה⁴ זה שהן בתוך גתו, מפני שהוא אוכל טהרות⁴. אבל של ישראל⁵ טמאות, עד שיאמר: בלבי היתה לשמור⁶ עם הארץ שיפנס לגת שלא יגע בכלים.

(2) טהרות פרק ז משנה ז ושם כתוב סתם "המניח" ורבינו מפרש שהמדובר, בכהן המקבל לתוך כליו יין תרומה מעם הארץ והשאר כליו בגיתו של עם הארץ, אולם הר"ש והרא"ש גורסים: "בגוי כליו טהורים". ופירשו שאין חוששים ליין נסך, אבל לטומאה חוששים. (3) בחזקת טהרה. (4) עם הארץ יודע שהכהן אוכל טהרות ויזהר, שלא לנגוע בכליו. (5) חבר. (6) שמתי לב ושמרתי.

ב. הרוצה לעשות יינו בטהרה באמנין עמי הארץ - הרי זה מטביל את הבוצרים⁷. וכן אם היה עושה שמן - מטביל את הבדדין⁸. וצריך לעמד על האמנים עד שיטבילו בפניו, שהרי אינן יודעים⁹ הלכות טבילה וצציצה¹⁰. יצאו חוץ לפתח בית הכד ונפנו אחורי הגדר וחזרו - הרי אלו בטהרתן. עד כמה ירחיקו והם טהורין? עד כדי שלא יסתרו מעיניו. אבל אם נסתרו מעיניו - חזרו לטמאתם, עד שיטבילם פעם אחת ויעריב שמשן.

(7) הקוטפים את הענבים מן הגפנים, שהענבים מקבלים טומאה משעת בצירתם מפני שהוכשרו במשקה היוצא מעצמו מן הענבים. (8) שדורכים את הזיתים בבית הכד ואז כבר הוכשרו, אבל מוסקי (קוטפי) הזיתים אינם צריכים טבילה, שהרי הזיתים לא הוכשרו ומעט המוהל הנסחט בסלים אינו מכשיר. לקמן יתבאר שאוכלין אינם מקבלים טומאה כל זמן שלא הורטבו באחד משבעת המשקין (הלכות טומאת אוכלין פרק א הלכה א). (9) אבל אם היו בקיאים היינו מאמינים להם שטבילו שלא בפני החבר. (10) מה הם הדברים החוצצים בין הטובל ובין המים והטבילה אינה מועילה, כגון אם משהו דבוק בבשרו וכדומה.

ג. הבדדין והבוצרים שנמצאת טמאה לפנין - נאמנין לומר לא נגענו. וכן בתינוקות שלהם¹¹.

(11) נאמנים לומר התינוקות לא נגעו ביין ובשמן.

ד. המטהר את הבדדין והכניסן לבית הכד ונעל עליהן, אם היו שם כלים שנטמאו במדרס - הרי בית הכד פלו טמא, שמא נגעו באותן הכלים¹². ואפילו ראה אותם מקדם נזהרין מאותם הכלים מפני טמאתן - הרי בית הכד טמא, שמא הסיטו¹³ והן מדרמין שאין המסיט טמא, שאין עמי הארץ בקיאים בטהרת הטמא¹⁴.

(12) ואחר כך נגעו בזיתים ובשמן. (13) הזיוו אותם ממקומם בלי נגיעה. (14) ולפיכך גם הכלים שבבית הכד טמאים, שמא נגעו בהם לפני שפירשו מהטומאה שאם נגעו בהם אחר שפירשו אינם מטמאים אותם, שהרי הם ראשון לטומאה ואין ראשון מטמא כלים.

ה. היו חמרי¹⁵ ופועלי טוענין טהרות ועוברין לפניו, אף על פי שהפליגו¹⁶ יתר ממיל¹⁷ - הרי אלו טהורות, מפני שהן בחזקת שהוא שומרן, והן מפחדין לגע ואומרים: עכשו יבוא¹⁸, שהרי הוא אחרינו. אבל אם אמר להם: צאו ואני אבוא אחריכם¹⁹ - פיון שנתפסו מעיניו הרי הן טמאות²⁰.

(15) נוהגי חמורים. (16) שהרחיקו. (17) מיל הוא אלפיים אמה ואין בעל הבית יכול לראות אם הם נוגעים. (18) שהרי הוא הולך אחריהם והם אינם יודעים, שמחק רב כזה מפריד ביניהם (כסף משנה). (19) אחר זמן מה. (20) בטוחים הם שלא יבוא כל כך מהר ואינם מפחדים לנגוע.

ו. חבר שהיה לבוש בחלוק וצטוף בטלית ומהלך, ואמר: בלבי היתה לשמור את החלוק והייתי נזהר בו, והסתתי דעתי מן הטלית - הרי החלוק בטהרתו והטלית טמאה, שמא נגע בה עם הארץ. היתה סל²¹ על כתפו ומגרפה²² בתוך הסל, ואמר: בלבי היתה לשמור את הסל²³, ולשמור את המגרפה מדבר המטמאה²⁴ אבל לא מדבר הפוסלה²⁵ - הסל טהור²⁶, והמגרפה טמאה²⁷, וכל תרומה שבפסל פסולה, מפני המגרפה שפוסלת האכלין שבפסל. היתה משתמש מן החבית בטהרה בחזקת שהיא חלין ואחר כך נמצאת תרומה, אף על פי שהיא טהורה - הרי היא אסורה באכילה, שמא נגע בה טבול יום²⁸, שהוא פוסל בתרומה וטהור בחלין כמו שיתבאר, ואינו דומה משמר תרומה למשמר חלין. ואם אמר: בלבי היתה לשמרה אפילו מדבר הפוסלה - הרי זו מתרת באכילה. נתחלפו לו כלים של שבת בכלים של חול ולבשן - נטמאו, שאינו משמר כלים של חול בכלים של שבת²⁹. מעשה בשתי נשים חברות שנתחלפו להן פליהן בבית המרחץ, ובא מעשה לפני חכמים וטמאו הפלו³⁰. אפילו נפלה מעפרתה³¹ ממונה ואמרה לחבר: תנה לי, ונתנה לה - נטמאת. גזרה שמא יתנה לה עם הארץ, או שלא יהיה החבר משמרה; שאין אדם משמר כלים שאינן שלו בכליו, אלא אם כן הודיע שסמך עליו.

(21) ובו תאנים. (22) כלי ברזל שמשתמשים בו להפריד את התאנים המודבקות זו בזו. (23) מכל טומאה. (24) פירש בכסף משנה, מדבר הנותן לה כוח טומאה לטמא אוכלין שיפסלו אוכלין אחרים שיגעו בהם. (25) שנותן לה כוח לפסול את הנוגע בה (פסול אינו פוסל אחרים). (26) שהרי שמר עליו מכל דבר טמא. (27) פירוש, לפסול אוכלין אבל

עשר סוגי אב הטומאות, והם: טומאת מת, טומאת מי חטאת (מים שנתנו עליהם אפר פרה אדומה), חטאות (בספרים שבידינו כתוב "חטאת", וצ"ל "חטאות", והכוונה לחטאות שמזים דמם בהיכל), טומאת צרעת, זב, זבה, נדה, יולדת, נבילה, שרץ ושכבת זרע. דיניהם של שמונת הראשונים נתבארו בארבע ההלכות הקודמות, ודיני שלושת אב הטומאות הנשארים יתבארו בהלכה זו, ומכאן השם "שאר אבות הטומאות". (2) כשאנו קוראים בתורה (ויקרא, יא) נמצא ציוויים רבים, אולם רבינו ב'ספר המצוות' כלל שביעי, מודיע לנו שיטתו במנין המצוות, וקובע שאין למנות את פרטי המצוות כמצוות בפני עצמן, אלא כולן נמנות כמצוה אחת הכוללת דינים הרבה, והשיג על 'בעל הלכות גדולות' שמנה פרטים במספר תרי"ג המצוות. בהתאם לשיטתו זו, יצאו לו כאן רק שלוש מצוות-עשה.

פרק ראשון

(1) יבאר שהנבילה אב מאבות הטומאות, ומה מטמאה, ואי זו היא נבילה. ודין אם שחיטה מועילה בבהמה וחיה טמאה, ואם הנבלות מצטרפות לטמא בכזית. מוח וחלב ודם בהמה טהורה שמתה או חלב בהמה טמאה. חלב הכזי והדברים שאין מטמאין מן הנבילות והבהמות שעורותיהן כבשרן. ודין אם עיבדן או הלך בהם כדי עיבוד או עשה מעשה שבטלם. ודין עד כמה יהיה העור חיבור ועור שיש עליו כזית נבילה. ודין עור שיש עליו שני חצאי זיתים, ובשר נבילה יבש או שהיה סרוח מעיקרו. ודין שיליא וקיבה וחלב של נבילה, ובהמה ששפעה חררת דם, ונבילה שנתערבה בשחוטה.

- א. הנבילה - אב² מאבות הטומאות. פזית³ מבשרה⁴
- מטמא אדם וכלים במגע⁵, וכלי חרס באויר⁶.
- ומטמא את האדם במשא⁷ לטמא בגדים, כמרכב⁸
- הזב⁹. כיצד? אדם שנגע בנבילה - נטמא, והרי הוא¹⁰
- ראשון לטמאה. ואם נגע בכלים אפילו בשעת מגעו¹¹
- בנבילה - הרי הן טהורין¹². וכן כלים שעליו טהורין¹³.
- לפי שהוא ולד¹⁴, ואין ולד מטמא כלים. אבל¹⁵
- הנושא את הנבילה מטמא כלים בשעת נשיאתו¹⁶,
- שנאמר: והנשא את נבלתם יכבס בגדיו. ואותן¹⁷
- הבגדים ראשון לטמאה. ואינו מטמא לא אדם ולא¹⁸
- כלי חרס ואפילו בשעת נשיאתו¹⁹, כמו שפארנו²⁰
- במטמאי משכב ומושב²¹.

(2) כלים פ"א מ"ב. (3) 'תורת כהנים' פרשת שמיני פרשתא יוד, ה"ו: "למה נאמר (ויקרא יא, מ) האוכל מנבלתה? ליתן שיעור לנוגע ונושא, מה האוכל - כזית, אף הנוגע והנושא כזית" (סתם אכילה - כזית). (4) ולא עצמות - 'תורת כהנים' שם פרק י: "מנבלתם" ולא מן העצמות. (5) כתוב בתורה (שם, כז): כל הנוגע בנבלתם יטמא עד הערב. (6) אם נכנס כזית מן הנבילה לאוירו של כל חרס, נטמא הכלי וכל מה שבתוכו, אף-על-פי שלא נגע בדופניו. כתוב בתורה (שם, לג): "וכל כלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו יטמא", ודרשו ב'תורת כהנים' (שם פרשתא ז ה"ה): "מתוכו הוא מטמא ואינו מטמא מאחוריו". (7) אם האדם

לא לטמאם (פירוש זה דחוק, שהרי פתח ב"הפוסלה" וסיים ב"טמאה", אולם לא מצאתי פירוש אחר להלכה זו). (28) טמא שטבל ביום וטרם שקעה השמש, טהור לחולין ופוסל את התרומה והוא שמר רק שמירת חולין. (29) ומכיוון שהסיח דעתו מהשמירה הדייקנית הרי זה כאילו הסיח דעתו לגמרי משמירה (רש"י שם). (30) מפני שלא שמרה על כליה של השנייה כמו על כליה. ואפשר לפרש שהמדובר, כשלא ידעה האחת אם האחרת היא חבירה ולפיכך לא שמרה כל כך על כליה. (31) סודר שלה. כל דינים אלה הם מעלות יתירות לטהרות.

- ז. חבר שמת והניח טהרות³² - הרי אלו טהורות³³.
- הניח כלים - הרי הן טמאים³⁴; שאני אומר: שםא³⁵
- נטמאו והזה עליהם בשלישי ולא הזה עליהן³⁶
- בשביעי³⁶, או שםא הזה עליהם בשביעי ועדין לא³⁷
- הטביל³⁷, או שםא לא הזה עליהן בשביעי³⁸ כל³⁹
- עקר.

(32) אוכלין ומשקין. (33) חבר אינו משהה בביתו אוכלין טמאים, כדי שלא יבוא לידי מכשול. (34) בכלים החמירו מפני שאפשר לטהרם על ידי הזאה וטבילה ולא חילקו בין כלי לכלי ולפיכך טימאו אף כלי חרס, שאין להם טהרה כלל. (35) כל הספיקות הללו נאמרו בתוספתא שם. (36) וטעונים הזאה ארבעת הימים הראשונים, שכל אחד הוא ספק שביעי. (37) וטעונים טבילה אחר כל ההזאות. (38) המלה בשביעי לכאורה מיותרת.

- ח. מי שאמר לו עד אחד: נטמאו טהרותיך, והלה⁴⁰
- שותק - הרי זה נאמן והרי הן טמאות. ואם הכחישו⁴¹
- ואמר: לא נטמאו - הרי הן בחזקתן, עד שיעידו⁴²
- שנים. הרי עושה עמו³⁹ בטהרות או בזבחים, ולאחר⁴³
- זמן מצאו ואמר לו בשעה שפגע בו: טהרות שעשיתי⁴⁴
- עמך נטמאו וזבחים שעשיתי עמך נתפגלו - הרי זה⁴⁵
- נאמן. אבל אם פגע בו ולא אמר לו כלום, ואחר כך⁴⁶
- פגע בו פעם שניה ואמר לו - אינו נאמן, אלא הרי⁴⁷
- זבחי בחזקת פשרות וטהרותיו בחזקת טהרה.

(39) והמדובר, בעושה עימו חנם, אבל אם הוא מקבל שכר נאמן אפילו בפגישה שנייה מפני שהוא מפסיד את שכרו ולפיכך אנו אומרים מתוך שנאמן להפסיד שכרו נאמן גם לטמא את הטהרות, כמו סופר שכתב ספר תורה בשכר ואמר שהקלף לא היה מעובד לשמו והספר פסול.

ברייך רחמנא דסייען

הלכות שאר אבות הטומאות

יש בכללן שלש מצות עשה², וזה הוא פרטן: (א) דין טמאת נבילה. (ב) דין טמאת שרץ. (ג) דין טמאת שכבת זרע. ועבודה זרה מטמאה בשרץ, וטמאתה מדברי סופרים.

ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

(1) רבינו בהקדמתו לפירוש המשנה סדר טהרות מונה אחד

שיעורי רמב"ם ג' פ' ליום – יום שלישי ט"ז אייר – ספר טהרה – הל' שאר אבות הטומאות קכה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

כבשר אבל בריעית מטמא, מפני שבביריתא (מנחות קג, ב) נאמרה עדות זו בשם ר' יהושע (בן חנניה) ור' יהושע בן בתירה, והוסיפו מעשה שהיה, שלא טימאו חכמים דם נבילה אפילו בשיעור גדול (ראה 'תוספות יום טוב' בעדויות שם, וראה הלכות טומאת אוכלין פ"י הלכה ג בהשלמות). (27) משמע שמדרבנן מטמא כלים כמשקין טמאים. אולם מלשוננו בפ"י מטומאת אוכלין ה"ג, משמע שאינו משקה.

ה. חלב²⁸ בהמה טהורה שמתה - טהור. שְׁנֵאמַר: 16
וְחֵלֶב נְבִילָה וְחֵלֶב טְרֵפָה יַעֲשֶׂה לְכָל מְלֹאכָה²⁹ וְאָכַל 17
לֹא תֹאכְלֶהוּ - מִי שְׁאִסּוּרוֹ מְשׁוּם נְבִילָה וְטְרֵפָה³⁰. 18
וְאִם הִכְשֵׁר בְּמִשְׁקִין הַמְּכֻשָּׁרִין³¹ - הָרִי הוּא פֶּאֶקְלִין 19
טְמֵאִין³², וְאִינוּ כְּבִשְׂרֵי נְבִילָה. וְהַנוֹגֵעַ בְּחֵלֶב הַחוּפָּה 20
אֵת הַפְּלִיא קֹדֶם הַפְּרָשָׁה³³ - הָרִי זֶה טָמֵא כְּנוֹגֵעַ 21
בְּפְלִיא עֲצָמָה, שֶׁהָרִי כְּמָה חוּטִין נִמְשָׁכִין מִמֶּנָּה³⁴ 22
בְּחֵלֶב. אָבֵל בְּהֵמָה טְמֵאָה וְהַחֲיָה בֵּין טְהוֹרָה³⁵ בֵּין 23
טְמֵאָה - אֶחָד בְּשָׂרָה וְאֶחָד חֵלְבָה לְטַמְּאָה, וּמִטְמֵא 24
אֲדָם וְכָלִים בְּכֻזֹּת כְּבִשְׂרֵי הַנְּבִילָה. 25

(28) פסחים כג. (29) משמע אפילו למלאכת קודש שאסור לטמא. (30) זה נימוק לטומאת חלב בהמה טמאה שנתנבלה, שנאמרה בסוף הלכה זו. (31) אוכלין אינם מקבלים טומאה כל זמן שלא נרטבו באחד משבעת המשקין שמנאם רבינו בפ"א מהלכות טומאת אוכלין הלכה ב [חלב שחוטה אינו צריך הכשר, מפני ששחיטתו מכשירת]. (32) ואפילו אם לא נגע בטומאה, הרי הוא מטמא טומאת אוכלין כראשון לטומאה (רבינו בפירושו, עוקצין פ"ג מ"ט. ראה השלמות). (33) לפני שהפרידו מן הכליה. (34) מן הכליה, וחוטים אלה בשר הם. (35) שחלבה מותר באכילה כשנשחטה.

ו. הפוי³⁶ - חֵלְבֹו מִטְמֵא כְּבִשְׂרוֹ, וְטַמְּאָתוֹ בְּסִפְקָא³⁷. 26
לְפִיכָּךְ אֵין שׁוֹרְפִין עָלָיו תְּרוּמָה וְקֹדָשִׁים, וְאֵין חֲזִבִּין 27
כֶּרֶת עַל טַמְּאָתוֹ וְעַל³⁸ בִּיאַת הַמִּקְדָּשׁ³⁹ אוֹ עַל אֲכִילַת 28
קֹדֶשׁוֹ⁴⁰. 29

(36) בביריתא חולין (פ, א) נחלקו תנאים במהותה של בריה זו, יש אומרים שהוא נולד מתיש וצביה (אביו בהמה, ואמו חיה). ור' יוסי אומר בריה בפני עצמה היא, ולא הכריעו בה חכמים אם היא מין חיה או מין בהמה. (37) שמא מין בהמה הוא, שחלבה טהור. (38) צ"ל "על". (39) פירוש, אם נטמא בחלב נבלת כוי ונכנס למקדש, אינו חייב כרת כמו טמא ודאי. (40) קדשי המקדש.

ז. ואלו דברים⁴¹ שאין מטמאין מן הנבלות: 30
העצמות, והקרנים והטלפים, אפילו עקרון הרך שאם 31
יחתך מן החי יוצא דם, והעור, אף על פי שאינו 32
מעבד, והאֵלֶל⁴² והגידים, והמֶרְק והתפליין 33
שמתפשליין עמה. במה דברים אמורים? בזמן 34
שפרשו מן הנבלה; אָבֵל הַנוֹגֵעַ בְּאֶחָד מִכָּל אֵלֶּי 35
כְּשֶׁהֵן מְחַבְּרִין בְּבִשְׂרֵי - הָרִי זֶה טָמֵא⁴³. והוא שיהיה 36
בבשר פזית, שאין אחד מכל אלו מצטרף לפזית⁴⁴. 37

נשא את הנבילה, אף-על-פי שלא נגע בה, כגון שהיה דבר מבדיל בין גופו ובין הנבילה, שנאמר (שם, כח): "והנושא את נבלתם יכבס בגדיו וטמא עד הערב". (8) שהנוגע בו אינו מטמא בגדים, והנושא טמא בגדים. ובזה נבדל מרכב ממשכב וממושב, שגם נגיעתם מטמאה בגדים (ראה הלכות מטמאי משכב ומושב פ"ו הלכה ב). (9) ב'תורת כהנים' (שם פ"ו הלכה ז): "הנוגע יטמא עד הערב", ואין הנוגע מטמא בגדים. (10) הנוגע באב הטומאה נעשה ולד (ראשון לטומאה). (11) ונעשים ראשון לטומאה כמו האדם, אבל כלים שנגע בהם אחרי שפירש מן הטומאה לא נטמאו. וכל זמן שלא פירש מן הטומאה, מטמא כל כלים שהוא נוגע בהם, ולא דוקא בגדים. שם, פרשתא ד, ה"ט: מניין לעשות שאר כלים כבגדים? (בתורה כתוב: יכבס בגדיו), תלמוד לומר "טמא" (צ"ל יטמא - הגר"א). (12) שם: "יכול יטמא אדם וכלי חרס? תלמוד לומר בגד, בגד הוא מטמא ואינו מטמא אדם וכלי חרס". (13) פרק ו.

ב. אֶחָד¹⁴ בְּהֵמָה וְחֲיָה, בֵּין הַמְּתֵרִין פֶּאֶקְלֵה בֵּין 1
הָאִסּוּרִין¹⁵, אִם מָתוּ - פֶּלֶן בְּשָׂרָן מִטְמֵא בְּכֻזֹּת. 2
וְשִׁחִיטַת בְּהֵמָה טְהוֹרָה וְחֲיָה טְהוֹרָה מְטַהֵר¹⁶ בְּכָל 3
מָקוֹם. וְאִפְלוּ שִׁחַט חֲלִין בְּעֻזָּה וְקֹדָשִׁים בְּחוּץ¹⁷ - 4
הָרִי אֵלֶּי טְהוֹרִין. וְאִם אֶרֶץ פְּסוּל בְּשִׁחִיטָה - הָרִי זֶה 5
נְבִילָה¹⁸ וּמִטְמֵאָה בְּמִשְׁאֵי¹⁹, כְּמוֹ שֶׁבְּאִרְנוּ בְּהִלְכּוֹת 6
שִׁחִיטָה²⁰. 7

(14) בין בהמה ובין חיה. (15) בגמרא חולין ע, ב למדו זה מן הכתוב. (16) אפילו אם היא אסורה באכילה ע"י אחד משמונה-עשרה טריפות. שם עב, ב (ראה לקמן ה"ג). (17) שהם אסורים גם בהנאה (זבחים סח, א). (18) כר' יהושע, במשנה חולין לב, א. (19) השחיטה אינה מועילה אפילו לטהר מטומאת משא החמורה. (20) פ"ג הלכה יח.

ג. בְּהֵמָה טְמֵאָה וְחֲיָה טְמֵאָה אֵין הַשְׁחִיטָה מוֹעֵלַת 8
בָּהָּ²¹, וְאֶחָד הַשְׁחִיטָה אוֹ הַנוֹחֲרָה אוֹ הַחוֹנוֹקָה אוֹ 9
שְׁמִתָּהּ פְּדִרְפָּה - הָרִי זֶה נְבִילָה. וְכָל הַנְּבִילוֹת 10
מִצְטָרְפוֹת²² לְעֵנִין טְמֵאָה לְכֻזֹּת, אֶחָד טְמֵאָתוֹ וְאֶחָד 11
טְהוֹרוֹת²³. 12

(21) משנה שם עב, ב. (22) משנה מעילה א, ב. (23) כחצי זית מטמאה מצטרף עם כחצי זית מטהורה לענין טומאה, אבל אין מצטרפים לחייב מלקות על אכילתם (ראה הלכות מאכלות אסורות פ"ד הלכה יז, והשלמות להלכה יב).

ד. מִחַ הָרִי הוּא כְּבִשְׂרָה²⁴. וְדָם הַנְּבִילָה אֵינוֹ מִטְמֵא²⁵ 13
נְבִילָה, אֲלֹא הָרִי הוּא כְּמִשְׁקִין טְמֵאִים, שְׁאִינוֹ 14
מִטְמֵא לֹא אֲדָם וְלֹא כָלִים²⁶ מִן הַתּוֹרָה²⁷. 15

(24) חולין קכה, א. (25) עדיות פ"ח מ"א. העיד ר' יהושע בן בתירה על דם נבילות שהוא טהור. (26) כוונת רבינו ברורה, שאינו מטמא מן התורה כלל אפילו בשיעור רביעית הלוג שהוא גדול פי שלושה מכזית. וחזר בו מפירושו למשנה זו (וכן פירש גם הרע"ב שם) שטהור מלטמא בכזית

קבו שיעורי רמב"ם ג"פ ליום - יום שלישי ט"ז אייר - ספר טהרה - הל' שאר אבות הטומאות

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

25 שִׁפְשִׁיט פִּלּוֹ. עוֹר שֶׁעַל הַצּוֹאֵר - חֲבוּרָה⁶⁸ עַד
26 שִׁפְשִׁיט פִּלּוֹ. וְכָל עוֹר שֶׁהוּא חֲבוּר לְטֶמֶא⁶⁹ - כֶּךָ
27 הוּא חֲבוּר לְהִתְטַמֵּא, שָׁאם הִיָּתָה שְׁחוּטָה וְנִגְעָה
28 טֶמֶאָה בְּעוֹר זֶה שֶׁהוּא חֲבוּר - נִטְמָא הַבָּשָׂר.

60 משנה שם קכג, א. (61) שהעור ישמש לו שטיח.
בהפשט כזה, קורעים את העור מן הזנב עד הצואר ואחר-כך
מפרידים אותו מן הבשר בסכין. (62) גמרא שם.
63 כרב שם. (64) כעין שק גדול, שהרועים נותנים בו
חפציהם, ויש משתמשים בו גם למשקין. בהפשט זה אין
קורעים את העור לאורך הבהמה, אלא מרגל לרגל, ומפשיט
ממטה למעלה באופן שיצא העור שלם בהיקפו, ואחר-כך
קושרים במשיחה את המקום הפתוח. (65) אם נגע בעור
הנבילה טמא, כאילו נגע בבשר. (66) כשרוצים לעשות
נוד (נוד קטן מחמת) מעור כבש, מתחילים להפשיט מן
הרגלים, וממשיכים באופן שיצא העור כולו שלם, וקושרים
את מקום הרגליים וממלאים אותו מים ומשקין אחרים (על
פי פירוש רבינו במשנה). (67) ברייתא שם קכג, ב.
68) אם הפשיט כל העור, והשאר עור הצואר - העור
מטמא. כחכמים במשנה. (69) שהנוגע בעור נבילה טמא.

29 יא. עוֹר⁷⁰ שִׁישׁ עָלָיו פְּזִית נִבְלָה - הַנוֹגֵעַ בְּצִיב⁷¹
30 הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ⁷² וּבִשְׁעָרוֹ שֶׁכְּנִגְדּוֹ⁷³ מֵאֲחֹרֵי הָעוֹר
31 נִטְמָא, מִפְּנֵי שֶׁהָעוֹר בִּשְׁעָרוֹ שׁוֹמֵר לְבִשְׂרוֹ⁷⁴. בְּמָה
32 דְּבָרִים אֲמֹרִים? שֶׁפִּלְטָתוֹ חִיָּה; אֲבָל פִּלְטָתוֹ סִכִּין⁷⁵,
33 אִם הִיָּה מְרֻדֵּי⁷⁶ - בָּטֵל אֲגַב הָעוֹר⁷⁷.

70 משנה שם קכד, א. (71) חוט דק. (72) מן העור, והוא
נוגע בבשר (רבינו בפירושו. ורש"י מפרש, שיוצא מן
הבשר). (73) שכנגד הכזית. (74) והשומר מטמא כבשר
עצמו. לא נתבאר דין הנוגע בשער כנגד הציב, ויש פנים
לכאן ולכאן. (75) אנו אומרים שביטלו אצל העור.
(76) דק מאוד וארוך ורחב, שאם תצרפו יחד יהיה בו כזית
(רש"י). (77) שאין דרכו של אדם לטרוח ולכנס שיכבה
דקה של בשר ולפיכך בטלו, אבל פלטתו חיה לא ביטלו
אדם.

34 יב. עוֹר⁷⁸ שִׁישׁ עָלָיו כְּשֶׁנִּי חֲצָאִי זִיתִים בְּשׁוֹר נִבְלָה
35 - הָעוֹר מִבְּטָלָן⁷⁹, וְאֵינָן מִטְמָאִין לֹא בְּמִגַּע וְלֹא
36 בְּמִשָּׁא⁸⁰; שֶׁכָּל שֶׁאֵינּוּ מִטְמָא מִן הַנִּבְלָה בְּמִגַּע -
37 אֵינּוּ מִטְמָא בְּמִשָּׁא⁸¹. אֲבָל שְׁנֵי חֲצָאִי זִיתִים שֶׁתִּחַבֵּן
38 בְּקִיסָם⁸² - הַנוֹשָׂאֵן טֶמֶא⁸³, שֶׁהָרִי נָשָׂא פְּזִית, וְהַנוֹגֵעַ
39 טְהוֹר, שֶׁאֵין חֲבוּרֵי אִדָּם⁸⁴ חֲבוּרָה⁸⁵. וְהוּא⁸⁶ שִׁיָּהוּ
40 שֶׁנִּיָּהוּ מְרֻדִין⁸⁷ וְדְבוּקִין זֶה בְּזֶה עַד שֶׁיִּנְטְלוּ
41 בְּאֶחָד⁸⁸; אֲבָל אִם הָיָה חֲצִי זִית זֶה בְּפָנָיו עֲצָמוֹ וְזֶה
42 בְּפָנָיו עֲצָמוֹ בְּקִיסָם אֶחָד, אֲפִלּוּ הוֹלִיף וְהִבִּיא כָּל
43 הַיּוֹם פִּלּוֹ - טְהוֹר.

78 משנה שם. (79) כמות קטנה שכזו בטלה לגבי העור.
(80) כר' עקיבא, שם. (81) נימוק זה נאמר בברייתא שם
עמוד ב בשם ר' עקיבא, ופירושו: אף-על-פי שהוא נושא
כזית שלם בבת אחת אינו טמא, מפני שהמגע אינו מטמא.

41 משנה חולין קיז, ב. (42) חתיכות קטנות של בשר
שנשארו דבוקות בעור אחר הפשטתו. (43) שם קיח, א.
והטעם, מפני שהם כיד לבשר, שנוטלים אותו והבשר ניטל
עמו. (44) שם.

1 ח. הָאֵלֶּל, בֵּין שֶׁפִּלְטָתוֹ חִיָּה⁴⁵ בֵּין שֶׁפִּלְטָתוֹ סִכִּין⁴⁶
2 - אֵינּוּ מִצְטָרֵף לְזִוְיָתָהּ. וְאִם כְּנִסוֹ⁴⁷ וְהָיָה בּוֹ פְּזִית -
3 מִטְמָא⁴⁸.

45) חיה אכלה את הבשר, והשאיירה חתיכות קטנות דבוקות
בעור. (46) כשהפריד בסכין את הבשר מהעור, נפלטו
החתיכות מתחת חורו של סכין ונשארו במקומם בעור.
(47) כנס את החתיכות הקטנות, והניחן יחד. (48) כרב הונא
אליבא דרבי יהודה (שם קכא, א. ראה ראב"ד וספ"ה-משנה).
והמדובר שכנסו אדם בכוונה, וע"י מעשהו גילה דעתו
שלא ביטלו לגבי העור. אבל אם כונס שלא בכוונה, כגון
ע"י תינוקות, אינו מטמא (רש"י שם).

4 ט. וְאֵלּוּ⁴⁹ בְּהִמּוֹת שְׁעוֹרוֹתֵיהֶם בְּבִשְׂרָם: עוֹר חֲזִיר
5 שֶׁל יֶשׁוּב, וְעוֹר חֲטוּטָרַת הַגָּמֶל הַרְכָּה, וְעוֹר בֵּית
6 הַבִּשְׁת, וְעוֹר הַשְּׁלִיל⁵⁰, וְעוֹר שֶׁתַּחַת הָאֵלֶּיָּה. הָרִי
7 אֵלּוּ מִטְמָאִין מִן הַנִּבְלָה. וְאִם עֲבָדָן אוֹ הִלָּךְ בְּהֵן⁵¹
8 כְּדִי עֲבוּדָה⁵² - הָרִי אֵלּוּ טְהוֹרִים. וְאִם עָשָׂה בְּהֵן
9 מַעֲשֶׂה שְׁבִטָלָן⁵³ - טְהוֹרִין אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִלָּךְ בְּהֵן
10 כְּדִי עֲבוּדָה. כִּיצַד? אֵינָן חֲמוּר שְׁטִלָּא⁵⁴ לְכַפִּיפְתּוֹ -
11 טְהוֹרָה. בְּמָה הוּא כְּדִי עֲבוּדָה? אֲרַבְעָה מִלִּין⁵⁵. וְאִי
12 זֶה הִיא חֲטוּטָרַת רְכָּה? כָּל זֶמֶן שֶׁלֹּא טַעֲנָה⁵⁶. הַגִּיעַ
13 זְמַנָּה לְטַעֵן⁵⁷ וְלֹא טַעֲנָה, אוֹ שֶׁטַּעֲנָה קֹדֶם שֶׁיִּגִּיעַ
14 זְמַנָּה⁵⁸ - הָרִי זֶה סָפֵק⁵⁹.

49 משנה שם קכב, א. (50) העובר שבמעי אמו. רבינו
השמיט עור הראש של עגל הרך, ועור הפרסות שנימנו
(שם) בין אלה שעורותיהם כבשרם. וטעמו, מפני שר' יוחנן
אמר (שם קכב, ב) שדעת יחיד היא, ואין הלכה כאותו יחיד.
(51) יש שוטחים את העורות, כדי שידרסו עליהם, ועל-ידי-
זה הם מתקשים ונעשים ראויים למלאכת עור. (52) אולי
צריך להיות: עיבורם. (53) על-ידי מעשה זה, ביטל אותם
מתורת בשר הראוי לאכילה. (54) השתמש בה כטלאי לסל
וכדומה. (55) גמרא שם. (56) שלא הניחו עליה משא.
(57) הגמל גדל, וכוחו אתו לישא משאות. (58) הטעינו
משא בעורו צעיר וחלש. (59) בעיא שם שלא נפשטה.

15 י. הַמִּפְשִׁיט⁶⁰ נִבְלָת בְּהֵמָה אוֹ חִיָּה, בֵּין טֶמֶאָה בֵּין
16 טְהוֹרָה, בֵּין דִּקָּה בֵּין גָּסָה: אִם לְשִׁטְיָה⁶¹ הַפְּשִׁיט
17 - בֵּין שֶׁהִפְשִׁיט מִן הָעוֹר כְּדִי אֲחִיזָה, וְהוּא שְׁנֵי
18 טְפָחִים⁶², הַנוֹגֵעַ בְּעוֹר זֶה שֶׁהִפְשִׁיט טְהוֹר⁶³; וְעַד
19 שֶׁלֹּא הִפְשִׁיט שְׁנֵי טְפָחִים - הַנוֹגֵעַ בְּעוֹר כְּנוֹגֵעַ
20 בְּבָשָׂר. הַפְּשִׁיטָה כְּדִי לַעֲשׂוֹת מִן הָעוֹר חֲמָתָה⁶⁴ - הָרִי
21 הָעוֹר חֲבוּרָה⁶⁵ עַד שֶׁיִּפְשִׁיט אֶת כָּל הַחֲזָה. וְאִם
22 הִפְשִׁיטָה מִרְגְּלֶיהָ⁶⁶ בְּלֶכֶד - הָרִי הָעוֹר פִּלּוֹ חֲבוּר,
23 וְהַנוֹגֵעַ בְּעוֹר כְּנוֹגֵעַ בְּבָשָׂר, עַד שֶׁיִּפְרִישׁ הָעוֹר פִּלּוֹ
24 מֵעַל הַבָּשָׂר. וְכֵן הַמִּפְשִׁיט בְּשָׂרָצִים⁶⁷ - חֲבוּר עַד

שיעורי רמב"ם ג"פ ליום - יום שלישי ט"ז אייר - ספר טהרה - הל' שאר אבות הטומאות קכז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

96) העור שהעובר מונח בו. (97) משנה חולין עז, א. 98) אם נגעו בטומאה, שהמחשבה עושה אותה אוכל, אבל אין המחשבה מועילה שתטמא טומאת נבילות. 99) פירוש, חלב קרוש שנמצא בקיבת נבילה, אבל עור הקיבה מטמא. (100) חלב צלול שבקיבה. (101) חולין קטז, ב. רבינו קיבל גירסת הרי"ף שם: והילכתא... אבל מעמידין בקיבת נבילה וכו'. מאי טעמא? חלב המכונס בה פירשא בעלמא הוא (ראה פ"ד מהלכות מאכלות אסורות הט"ו והי"ט, ומגיד-משנה שם).

15 טז. בהמה ששפעה¹⁰² חררת דם¹⁰³, אף על פי
16 שפפטה מן הכבורה¹⁰⁴ - אינה מטמאה¹⁰⁵ לא במגע
17 ולא במשא עד שיהיה בה צורת נפל, לפי שהיא
18 בטלה ברב היוצא עמה¹⁰⁶, לפיכך היא טהורה אף
19 על פי שהיתה ראויה לגר¹⁰⁷ אגב אמה¹⁰⁸.

(102) הפילה. (103) חתיכה כעין דם קרוש, ויש בה בשר עובר שנימוק. (104) הוולד שתלד אחר-כך אינו קדוש בכבור, אפילו אם טרם ילדה בכלל (משנה בכורות כא, ב) מפני שאינו פטר רחם. (105) אף-על-פי שהחררה נידונת כוולד לענין בכורה. (106) הדם וגופים אחרים שאינם מגוף הנפל שנימוק (ר' יוחנן שם כב, א). ואם יש בה צורת ולד נפל, הרי אינו מעורב עם הגופים האחרים ואינם מבטלים אותו. (107) למעלה (בהלכה יד) אמרנו, שסרוחה מעיקרה ולא היתה ראויה לגר לפני הפלטה, ומטמאה עד שתפסל מאכילת כלב (שם כג, ב). (108) כל זמן שהחררה היא במעי אמה אינה נמאסת על האדם אלא עם יציאתה, ואז חלה עליה הטומאה, ואם כן לא נפסלה לאכילה לפני חלות הטומאה.

20 יז. נבלה שנתערכה בשחוטה, אם רב מן השחוטה
21 - בטלה הנבלה בשחוטה¹⁰⁹, ואין הפל מטמא
22 במגע; אבל אם נשא הפל - נטמא¹¹⁰. שאי אפשר¹¹¹
23 לשחוטה שתחזור נבלה¹¹², אבל הנבלה אפשר
24 שתטהר בשתסרה, לפיכך תפסל.

(109) שם כג, א תני ר' חייא. (110) מפני שהטומאה ישנה כאן במציאות, והוא נשא אותה. ואין זה דומה לחררת דם (בהט"ז) מפני שנימוק הבשר ונתערב עם הגופים הטהורים ואינו בעין (הר"י קורקוס). (111) זהו נימוק לדין מגע. (112) בגמרא נאמר טעם זה לפי דעת ר' יהודה, שמין במינו אינו בטל, וכאן בטל מפני שאינו מין במינו ממש, שזו שחוטה, ולעולם לא תהיה נבילה שמתמאה במגע ובמשא (ראה השגת הראב"ד וכסף-משנה). והר"י קורקוס (מובא בכסף-משנה כאן) מסביר את ההבדל בין מגע למשא. במגע הרי כל חתיכה היא נגיעה בפני-עצמה בבשר טהור מפני הביטול ברובו, ואפילו אם נוגע בבת אחת הרי נגיעות אינן מצטרפות, אבל במשא נשיאה אחת היא. [ומה בין זה לשני חצאי זיתים (בהי"ב) שאינו מטמא במשא אלא במרודד, ואין אנו אומרים נשיאה אחת היא? חצי זית אינו מטמא כלל, ושני חצאי זיתים מצטרפים רק כשישאו ביחד, והתורה אמרה (לפי דרשת עולא הנ"ל), שאם מגביה חלק מהכזית ואין כולו נישא עמו - אין זה נידון כנישאו ביחד,

ולמה אין המגע מטמא? מפני שאין כאן נגיעה אחת בכזית שלם אלא שתי נגיעות - כל אחת בחצי זית - ושתי נגיעות אינן מצטרפות. (82) הכוונה לכזית שלם שחתכו לשנים, או חתך חצאי זיתים מנתח גדול, ולא באותם החצאים שהיו על העור (ראה שם קכב, בגמרא, רש"י ותוספות ד"ה דאמר). (83) במשנה שם קכד, א: ומודה ר' עקיבא וכו'. (84) חיבור מלאכותי. (85) ודינם כשני חצאים נפרדים. ואפילו אם נגע בשניהם - טהור, מפני ששתי נגיעות הן ואינן מצטרפות, כמבואר למעלה (כסף-משנה. ראה השלמות). (86) בתנאי. זה נמשך לדין נושא, כלומר: אימתי טמא הנושא? (87) ע"י דפיקות או לחץ חזק. (88) אם יגביה חלק אחד, יעלה השני עמו (ראה השלמות).

1 יג. בשר⁸⁹ נבלה שפפסה והבאיש ונפסל מלאכל
2 הפלב - טהור⁹⁰. לפיכך, נצל⁹¹ הנבלה - ספק אם
3 מטמא בכזית אם לא⁹². בשר נבלה שויבש⁹³: אם
4 יכול לשרות בפושרין מעת לעת לחזור לח וראוי
5 לקבל - מטמא; ואם לאו - טהור, ואפלו פאכלין⁹⁴
6 טמאין אינו מטמא.

(89) בכורות כג, א. (90) ואם הוא ראוי לכלב, אע"פ שאינו ראוי לאכילת אדם, מטמא בין במגע ובין במשא. פסק כר' יוחנן שם (כסף-משנה. וראה לקמן פ"ג הי"א ופ"ד הי"ב). (91) בשר שנימוח וקרוש. (92) הלכה למשה מסיני, שכזית ניצל מן המת מטמא בבשר (משנה נזיר מט, ב), ובנבילה בעיא היא (שם נ, א) שלא נפשטה. ופסק רבינו, כדרכו בכל בעיא שלא נפשטה, שטמא מספק. [בגמרא שם משמע, שניצל אינו ראוי לאכילת אדם, אבל ראוי לאכילת כלב, ולפיכך אין מקום לבעיא זו לדעת בר פדא שנבילה שאינה ראויה לגר (לאכילת אדם) אינה מטמאה, ונשאלה לדעת ר' יוחנן, שהיא מטמאה, ופירשו ב'תוספות' שם (וכן גם בפירוש המיוחס (בטעות) לרש"י), שניצל, אע"פ שהוא ראוי לאכילת כלב אין דינו כבשר הנבילה, מפני שהוא כעפר ("עפרא בעלמא"), ושאל השואל, אם ניצל מנבילה כלול גם כן בהלכה שניצל מטמא אע"פ שהוא עפרא בעלמא או לא. ולפי פירושם, קשה להבין כוונת המילה "לפיכך" בדברי רבינו. ונראה שלדעת רבינו ניצל נפסל מאכילת כלב, ונמסרה הלכה שמתמא, ושאלו אם גם ניצל של בהמה נכללה בה]. (93) משנה נדה נד, ב. (94) צ"ל כאוכלין. פירוש שאינו מטמא אפילו במגע, ואפילו אוכלין ומשקין.

7 יד. בשר⁹⁵ נבלה שהיה סרוח מעקרו ואינו ראוי
8 למאכל אדם - הרי זה טהור; שנאמר: לגר אשר
9 בשעריך תתננה ואכלה - עד שתהיה תחלתה ראויה
10 לגר.

(95) בכורות כג, ב.

11 טו. שליא⁹⁶ של נבלה - הרי היא כפרש וכרעי
12 ואינה מטמאה נבלה⁹⁷. ואם חשב עליה לאכילה -
13 מתטמאה טמאת אכלין⁹⁸. הנבלה⁹⁹ והחלב¹⁰⁰ של
14 נבלה - טהורין מפלויס¹⁰¹.

מסבע המצוות שנצטוו עליהם הגויים. (12) סימן אחד, וישט או קנה. (13) בהמה אינה ניתרת באכילה בשחיטת סימן אחד, ולכן אין עליה תורת אוכל. [ראה הל' טומאת אוכלין פ"ג ה"ד, פרטי דינים נוספים בענין זה. ודילג עליהם רבינו כאן, מפני שאינם נוגעים לטומאת נבילות, שבה אנו עוסקים כאן]. (14) גיסטרא בלשון הגמרא (שם כא, א). (15) שם. (16) כל הבשר החופה את עצם הקולית. (17) שם.

ב. בהמה¹⁸ שמת עברה בתוך מעיה והושיט הרועה את ידו ונגע בו, בין בבהמה טמאה בין בטהורה - הרי זה הנוגע טהור¹⁹, עד שיצא הנפל לאויר העולם.

(18) שם ע, ב. (19) בגמרא שם דרשו דין זה מהמקרא, אולם לדעת רבינו (בהל' טומאת מת פ"כ ה"א), שטומאה בלועה אינה מטמאה, דרשה זו מיותרת, ונאמרה שם אליבא דרבי עקיבא (שם עב, א) שעובר במעי אשה טמא. ולא נתברר לשם מה העתיק רבינו משנה זו.

ג. בשר הפורש מבהמה וניה פשהן חיין, בין טהורין בין טמאין - טהור ואינו מטמא פנבלה²⁰. אבל איבר מן החי הפורש מהן - מטמא²¹ פנבלה, אחד איבר מן החי הפורש מן הבהמה עצמה או איבר הפורש מן השליל²² שבכטנה²³. והאיברים אין להן שעור²⁴, אפלו היה פשעורה או פחות - מטמא. והוא שיהיה האיבר פכרית²⁵, בשר וגידין ועצמות²⁶, ויהיה עליו בשר כדי להעלות ארוכה²⁷; היה הבשר פחות מהעלות ארוכה פחי או חסר עצמו²⁸ - טהור²⁹.

(20) ברייתא, חולין קכת, ב. (21) משנה, שם קכו, ב. (22) עובר. (23) משנה, שם עב, א. (24) אהלות פ"א מ"ז. (25) בשלימותו הטבעית. ראה 'כסף משנה' הל' טומאת מת פ"ב ה"ג. (26) חולין קכת, ב. (27) כדי שיתרפא הפצע (כלים פ"א מ"ה). (28) ניטל קצת מן העצם. (29) אהלות פ"ב מ"ה, בדין אבר מן האדם. ובתוספתא שם (פ"א ה"ב) אמרו שגם בבהמה הדין כך (ראה הל' טומאת מת פ"ב).

ד. הפליא³⁰ והלשוין והשפה וכיוצא בהן, אף על פי שהן איברים ואין עושין חליפין³¹, הואיל ואין בהם עצם - הרי הן כבשר³².

(30) חולין קכת, ב. (31) אם נחתכו, אין אחרים גדלים במקומם. (32) מן החי שאינו מטמא כלל. פסק כרבי שם (ראה כסף-משנה).

ה. הבשר³³ או האיבר המדלדלין בבהמה או חיה שאינן יכולין לחיות ולהדבק בשאר הגוף - אינן מטמאין פנבלה³⁴ כל זמן שהבהמה בחיים; והרי הן כשאר אכלין, אם הכשרו³⁵ - מקבלין טמאה במקומן³⁶. נשחטה הבהמה - הכשרו פשחית³⁷ ואינן מטמאין פנבלה³⁸, שאין השחיטה עושה אותן

אבל כאן הוא נשא בבת אחת שיעור המטמא, אלא שאין אנו יודעים איזה כזית הוא הטמא ולכן הוא טמא, שהרי נשא כזית שלם בבת אחת, וחסרון ידיעה אינו מועיל לטהרו.

פרק שני

(1) יבאר בהמה או חיה טמאה ששחטה או נחרה והיתה מפרכסת אם מטמאה טומאת נבילה. ודין חלק הבהמה לשנים או שניטלה ירך וחלל שלה, ובהמה שמת עוברה במיעיה. בשר או אבר הפורש מבהמה כשהיא חיה. ואם יש שיעור לאיברים. הבשר או האבר המדולדלים בבהמה או חיה שאינם יכולים לחיות. טריפה שנשחטה שחיטה כשרה. והשושט בהמה ומצא בה עובר מת או בן שמונה חי. ודין השושט את הבהמה ומצא בה בן ט' חי קודם שיהלך על גבי קרקע. טריפה שנשחטה אם מטמאה קודש. ובהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו וחתכה וכו'. ודין שחיטת נכרי וישראל עומד על גביו. וקולית נבלה שניקבה או חישוב לנוקבה.

א. בהמה² או חיה טמאה שנשחטה³ - אינה מטמאה משום נבלה כל זמן שהיא מפרכסת⁴, עד שיתיו את ראשה⁵, והרי היא פאכלין טמאין⁶. נחרה⁷ והרי היא מפרכסת - אין בה אפלו טמאת אכלין⁸ כל זמן שהיא מפרכסת. ואיבר הפורש מן המפרכסת¹⁰ - אסור לבני נח פפורש מן החי¹¹, ובשר הפורש ממנה - פפורש מן החי. וכן טהורה שנפסלה בשחיטתה ועדין היא מפרכסת, או שחט בה אחד¹² או רב אחד - אין לה טמאה כלל עד שתמות¹³. חלק בהמה לשנים¹⁴ או שנשלה¹⁵ ירך וחלל שלה¹⁶ - הרי זו נבלה ומטמאה במשא ובמגע, אף על פי שהיא עדין בחיים. וכן אם קרעה מגפה או שנשברה מפרקת ורב בשר עמה - הרי זו פנבלה לכל דבר¹⁷.

(2) משנה, חולין קיז, ב. (3) בידי ישראל, שחיטה המתירה בהמה טהורה לאכילה. (4) שם, קכא, ב - אמרו: "מפרכסת יצאה מכלל חיה, ולכלל מתה לא באה". (5) אם התיז את ראשה הרי היא כנבילה אף-על-פי שהיא מפרכסת. (6) אם נגעה באב הטומאה נטמאה ומטמאה אוכלין אחרים - אפילו של חולין - גם בעודה מפרכסת. ואם נגעה בוולד הטומאה פוסלת את התרומה, מפני ששחיטה כזו מתירה בהמה טהורה לאכילה לישראל, היא מועילה בבהמה טמאה לעשותה כאוכל המקבל טומאה ומטמא. (7) אפילו ישראל (שם קכא, ב). (8) מפני שנחירה אינה מתירה לאכילה את המפרכסת, לא לישראל אפילו בטהורה ולא לגוי, אין עליה תורת אוכל. וכן גוי ששחט שחיטה כדירה, שהרי שחיטתו נבילה והרי היא כנחירה. (9) שלם. (10) אפילו מטהורה שנשחטה ע"י ישראל (רבינו בהל' מלכים פ"ט ה"ג), אע"פ שהיא מותרת לישראל. וטעמו של דבר, מפני שהשחיטה מתירה לישראל גם את המפרכסת, אבל לגויים שלא ניתנה להם מצוות שחיטה, לא יצאה הבהמה מכלל חיה כל זמן שלא מתה. (11) שאבר מן החי וכן בשר מן החי, הם

לו כל שחיטה, ולפיכך אינו דומה לטריפה ששחטה. (52) שנולד באופן טבעי. (53) כנולד לפני זמנו. [בשבת קלד, ב - אמרו שהוא ספק נפל. ונראה, שגם רבינו התכוון לכך]. ידעו חכמים, שנפל אינו חי שבעה ימים שלמים, ולכן אם עברו עליו שבעה ימים יצא מחשש נפל.

ז. השוחט⁵⁴ את הבהמה ומצא בה בן תשעה חי, קדם שיהלך על הקרקע, אף על פי שאין צריך שחיטה כמו שבארנו⁵⁵, שהרי שחיטת אמו מטהרתו, אם נטמאת אמו⁵⁶ - לא נטמא הוא⁵⁷, ואם נתנבלה אמו - הרי הוא טהור⁵⁸; שאין החי מתטמא לא טמאת אכלין ולא טמאת נבלות ואף על פי שהוא פאיבר מאיבריה⁵⁹. ואם מת קדם שפירס⁶⁰ על גבי קרקע - הרי הוא טהור⁶¹, ששחיטת אמו טהרתו.

(54) משנה, שם עד, א. (55) בהל' מאכלות אסורות פ"ה הי"ד. (56) נגעה בדבר המטמא אוכלין לפני שהוציאו מתוכה את העובר. (57) מפני שהוא גוף בפני עצמו. כרבי יוחנן בדעת חכמים במשנה (כסף-משנה). (58) לגמרי טהור, אין דנים אותו כנבילה כחלק מגוף הבהמה, וגם לא נטמא בנגיעה באמו. (59) שהרי שחיטתה מתיר אותו באכילה בלי שחיטת עצמו. (60) שהעמיד פרסותיו. (61) שם עד, א. מדובר בבהמה שנשחטה, בין כשירה ובין טריפה, אבל לאכילה יש הבדל ביניהן. כשאמו כשירה הוא מותר באכילה, ובטריפה אסור (ראה כסף-משנה).

ח. טרפה שנשחטה⁶², אף על פי שהיא טהורה מן התורה, אם נגע בה הקדש - נטמא מדברי סופרים. וזו מעלה יתרה שעשו בקדש.

(62) שם עג, א.

ט. בהמה⁶³ המקשה לילד, והוציא העפר את ידו וחתכה, ואחר כך שחט את אמו - האיבר שנחתך נבלה⁶⁴, ושאר בשר העפר טהור⁶⁵. שחט את אמו ואחר כך חתכה⁶⁶ - האיבר כטרפה שנשחטה⁶⁷, ושאר בשר העפר מגע טרפה שחוטתה⁶⁸, שהיא מטמאה את הקדש⁶⁹ אבל לא את התרומה⁷⁰. הוציא העפר את ידו בין שחיטת סימן לשחיטת סימן⁷¹ וחתכו - מצטרף⁷² שחיטת סימן לסימן לטהר האיבר מידי נבלה.

(63) ברייתא, שם סח, א. (64) כלומר, מטמא כנבילה מפני שהוא אבר מן החי (ראה למעלה ה"ג). (65) מפני שלא נגע אחר שחיטה באבר מן החי. (66) שם. ומשנה, שם עב, א. (67) שהשחיטה מטהרתה מטומאת נבילות אף-על-פי שהיא אסורה באכילה. שם סח, א - דרשו מהכתוב (שמות כב, ל): "ובשר בשדה טריפה לא תאכלו", שהאבר שיצא לפני שחיטה, דינו כטריפה. המילה "בשדה" נדרשה חוץ למקומו הטבעי. (68) כחכמים, שם. (69) כמבואר בה"ח. (70) חכמים גזרו אחת-עשרה מעלות יתירות בקודש שלא גזרן בתרומה, ומנאן רבינו לקמן בפ"ב. (71) בעיה של

1 כמו שפירשו מחיים³⁹. אבל אם מתה הבהמה -
2 הבשר שהיה מדלדל בה צריך הכשר⁴⁰, והאיבר
3 מטמא משום איבר מן החי⁴¹ ואינו מטמא משום
4 איבר מן הנבלה⁴². ומה בין איבר מן החי לאיבר מן
5 הנבלה? שהבשר הפורש מאיבר מן החי - טהור,
6 והבשר הפורש מאיבר מן הנבלה - מטמא בכזית
7 במגע ובמשא. וזה וזה⁴³ שוין לשעור⁴⁴.

(33) משנה, חולין קכו, א. (34) בשר מן החי אפילו פירש לגמרי מן הבהמה אינו מטמא (למעלה ה"ג), ונכתב כאן במדולדל להשמיענו שמטמא טומאת אוכלין אף-על-פי שעודנו מדולדל בבהמה חיה (ר"י קורקוס). (35) הורטבו באחד משבעת המשקין (ראה הל' טומאת אוכלין פ"א ה"ב) אחרי שנידלדלו. (36) בכת"י תימן, וכן בדפוס רומא: "במקומן", פירוש, כשהם תלויים בבהמה. (37) כרבי מאיר במשנה שם, נגד דעת רבי שמעון [בעירובין מו, ב שאלו: רבי מאיר ורבי שמעון, הלכה כמי? ולא נפשטה הבעיה, ולפיכך פסק רבינו לחומרא]. (38) גמרא, שם. (39) בלשון התלמוד: "שחיטה אינה עושה ניפול" (חולין עג, ב). ואסורים באכילה, שהשחיטה מועילה להם רק לטהרם אבל לא להתירם לאכילה (שם). (40) אם לא הוכשר לפני שמתה. (41) שמיטה עושה ניפול, והרי הוא כאילו פורש לגמרי מן הבהמה רגע לפני מיתתה. (42) מובן מאליו, שהבשר המדולדל אינו מטמא כלל אם לא נגע בטומאה. (43) אבר מן החי ואבר מן הנבילה. (44) מטמאים בכל שהוא, אם יש בהם גידים ועצמות ובשר כדי להעלות ארוכה, כלמעלה בה"ג.

ו. טרפה שנשחטה⁴⁵ שחיטה פשרה, אף על פי שהיא אסורה באכילה - הרי היא טהורה. וכן השוחט את הבהמה ומצא בה עבר מת⁴⁶ - שחיטת אמו מטהרתו מידי נבלה⁴⁷. מצא בה בן שמונה חי⁴⁸ - נטרף⁴⁹. אף על פי שנשחט⁵⁰ אחר שנטרף - אין שחיטתו מטהרתו מידי נבלה, לפי שאין למינו שחיטה⁵¹. לפיכך, ולד בהמה⁵² שלא שהה שבעה ימים גמורין, אם שחטו בתוך שבעה - אין שחיטתו מטהרתו מידי נבלה, מפני שהוא נפול⁵³.

(45) משנה, שם עב, ב. (46) אפילו בן תשעה חדשים (בהמה גסה טהורה יולדת לתשעה - כאדם). (47) משנה, שם עד, א. רבינו בהל' מאכלות אסורות פ"ה הי"ג-יד פסק שמותר באכילה, וכתב כאן "מטהרתו מידי נבילה" משום סיפא: "מצא בה בן שמונה חי וכו' אין שחיטתו מטהרתו". ולא הקפיד רבינו להודיע שמותר באכילה, מפני שכאן אנו עוסקים בדיני טומאה וטהרה בלבד. (48) מדובר כשלא נשחטה אמו כדן, וקרעה והוציא ממנה עובר בן שמונה חדשים, אבל אם נשחטה אמו הותר העובר אפילו לאכילה, וכל-שכן שאינו מטמא. (49) פירש, נאסר באכילה כטריפה. (50) ואמרנו למעלה שטריפה שנשחטה - טהורה. (51) בן שמונה חדשים אין לו שחיטה כלל, אלא נותר בשחיטת אמו. וזה שהוציאנוהו לפני שחיטת אמו אין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

דרך הנקב ולנגוע במוח, ולפיכך גם הנגיעה בעצם הקולית מטמאה, שהרי היא כשומר לטומאה (ראה עוקצין פ"א מ"א). (85) שקולית שלא ניקבה טהורה. (86) המוח ניתן מחיבורו בעצם הקולית בפנים, ומקשקש כשמןדנדים את הקולית. (87) בחי. ידעו חכמינו ז"ל, שעצם שנקלף מעליה הבשר, ויש בו מוח בריא בפנים, היא מעלה ארוכה (מתרפאת), אבל מוח שניתק ממקומו בפנים העצם אינה מרפא את העצם. (88) כמותו ואיכותו מספיקות כדי לרפאות ולהעלות עליה בשר. (89) אפילו במגע, מפני שנגע באבר שלם. פסק כרבי יוחנן שם.

יב. קולית⁹⁰ שחשבו עליה לנקבה ועדין לא נקבה - 21
הרי הנוגע בה ספק טמא; שהרי יש בדבר ספק, אי 22
מחוסר נקיבה במחוסר מעשה או לא⁹¹. 23

(90) שם קכו, ב - בעיה של רבי אושעיא. (91) בספרים שלנו, הגירסא שם "הדר פשטה (חזר ופשט בעצמו את בעייתו) מחוסר נקיבה לאו כמחוסר מעשה", ובספרי רבינו אין הסיום הזה.

יום רביעי י"ז אייר ה'תשע"ח

פרק שליש

(1) יבאר שנבלת עוף טהור מטמאה מן התורה, וכיצד היא טומאתה. ודין נבלת עוף טהור אם צריכה מחשבה. ואם חישוב עליה אם צריכה הכשר. תחב כזית נבלת בהמה למקום שנבלת העוף מטמא. הכורך כזית נבלת העוף בחזרת או בסיב ובלעו. הבולע נבלת עוף טהור ואחר שבלעה הקיאה. ואם בלע ממנה אבר שלם ואין בו כזית. ודין הדברים שמצטרפים לכזית עם הבשר בעוף והראויים לאכילה או לשתייה. נבלת העוף שנפסדה מאכילת כלב, ועוף שנטרף ונשחט. נבלת העוף הטמא, ואבר מן החי הפורש ממנה או מן הטהורה.

א. נבלת העוף² הטהור מטמא מן התורה. מפי 24
השמועה³ למדו, שהיה שנאמר: וכל נפש אשר תאכל 25
נבלה וטריפה בארץ ובגור וכבש בגדיו ורחץ במים - 26
אינו מדבר אלא באוכל נבלת העוף הטהור בלבד, 27
שהוא אסור משום נבלה וטריפה⁴. וכיצד היא 28
טמאתה? אינה מטמאה לא במגע ולא במשא ולא 29
כשהיא בתוך הפה, אלא בתוך בית הפליעה. שנאמר: 30
וכל נפש אשר תאכל - אינה מטמאה אלא כשהיא 31
בבית הנפש⁵; וזה שנאמר 'תאכל' - לתת שעור 32
לטמאתה כשעור אכילה שהוא כזית. והרי נאמר בה: 33
וכבש בגדיו - מלמד, שהמתטמא בה מטמא בגדיו עד 34
שיפרש ממטמאיו, כמו שבארנו. כיצד? הבולע כזית 35
מנבלת העוף הטהור ונגע בכלים בשעת בליעתו - 36
טמאים ונעשו ראשון לטמאה. היה נוגע באדם ובכלי 37
חרס בשעת בליעתו - לא טמאן, כמו שבארנו בשאר 38
אבות הטמאות. ואחר שבלע אינו מטמא שאר כלים⁶, 39
שהרי הוא בכלי ראשון לטמאה אחר שפרש 40

אילפא שם סט, א. שאל, אם אפשר לצרף לענין טומאה שחיטת הסימן הראשון שבא להתיר באכילה, לשחיטת הסימן השני שאינו מתיר באכילה את האבר היוצא. (72) כרבא, שם.

1. שחיטת עובר פוכים⁷³ - נבלה ומטמאה במשא, 1
ואפילו ישראל עומד על גביו ושחט⁷⁴ בסכין יפה 2
שחיטה פראוי. אחד העובר פוכים ואחד הפותי⁷⁵ 3
או גר תושב⁷⁶ שחיטתו נבלה⁷⁷. וקרוב בעיני, שאף 4
זה מדברי סופרים⁷⁸. שהרי טמאת עבודה זרה 5
וטמאת תקרבתה מדבריהם, כמו שיתבאר⁷⁹, ובגלל 6
עבודה זרה נתרחקו הפותים ונאסרה שחיטתו. ואם 7
תאמר: והלא היא אסורה באכילה דין תורה! לא 8
כל האסור באכילה מטמא, שהרי הטרפה אסורה 9
וטהורה. ואי אפשר לחיוב כרת על טמאה זו על 10
ביאת מקדש ואכילת גידשיו אלא בראיה ברורה⁸⁰. 11

(73) משנה, שם יג, א. (74) אפילו שחט. (75) הגויים שהושיב סנהריב במדינת אפרים, שקיבלו עליהם מצוות כישראל ולא קיימו אותן. וחכמים השוו דין לדין גויים (שם, ו, א). (76) שקיבל עליו שבע מצוות בני נח, ואפילו אם הוא מקיימן. (77) לאכילה ולטומאה. (78) הכוונה לטומאה, אבל באכילה כותב רבינו לקמן שאסור מן התורה (ראה הל' שחיטה פ"ד ה"א, שלוקים על אכילתה). [בתוספתא חולין פ"א ה"א, למדו מן הכתוב (דברים יב, כא) "וזבחת... ואכלת" ולא זבחת הגוי ולא זבחת הקוף. ורבינו בהל' שחיטה, מביא דרשה אחרת מהמקרא (שמות לד טו): "וקרא לך ואכלת מזבחיו". ונראה שרבינו הביא את הכתוב "ואכלת מזבחיו", כדי לנמק למה לוקה על אכילתה, הלא על 'עשה' אין לוקים, אולם בשמות שם כתוב "פן", ו"פן" דינו כלא-תעשה]. (79) לקמן פ"ו. (80) מלשון זה יש ללמוד, שרבינו עצמו מפפק בדבר אם טימאתו מן התורה או מדבריהם (ראה ראב"ד וספ-משנה).

12. קולית הנבלה⁸¹ - הנוגע בה או נושאָה טהור⁸²; 12
שכל דבר⁸³ מן הנבלה שאינו מטמא במגע - אינו 13
מטמא במשא. נקבה כל שהוא - הנוגע בה או 14
נושאָה טמא⁸⁴. במה דברים אמורים?⁸⁵ כשהיה המוח 15
שבה מתקשקש⁸⁶, שהרי אינה מעלה ארוכה⁸⁷; אבל 16
אם היה עומד במקומו, אם יש בו כדי להעלות 17
ארוכה לעצם מבחיוץ⁸⁸ - הרי זו מטמאה במגע 18
ובמשא ככל האברים⁸⁹. וכבר פרשנו, שהקולית היא 19
העצם הסתום מכל צדדיו. 20

(81) משנה, שם קכה, א. קולית = עצם הירך. (82) עצמות נבילה אינן מטמאות (שם עז, ב) ובמוח שבה אינו יכול ליגע, ולפיכך אינה מטמאה אפילו מדין שומר לטומאה. (83) נימוק למה אינה מטמאה במשא. (84) שם. ובבביתא (שם קכו, ב): "בנבלתה" ולא בקולית סתומה, יכול (יכול אתה לחשוב) אפילו ניקבה? תלמוד-לומר "הנוגע יטמא", את שאפשר ליגע - טמא, ואת שאי-אפשר ליגע - טהור. אם הקולית נקובה אפילו כל שהוא, אפשר להכניס שערה

שיעורי רמב"ם ג"פ ליום - יום רביעי י"ז אייר - ספר טהרה - הל' שאר אבות הטומאות קלא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

15 בְּלִיעָתוֹ שֶׁל חֵבְרוֹ בְּמָקוֹם שֶׁנִּבְלַת הָעוֹף הִטְהוֹר
16 מִטְּמֵאָה - הָרִי זֶה טָמֵא מִשּׁוּם נוֹשָׂא¹⁶, לֹא מִשּׁוּם
17 נוֹגֵעַ, כִּמּוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בַּתְּחִלַּת הַסֵּפֶר.

15 בפלך. (16) רבינו לשיטתו, שמשא מטמא אפילו
כשלא הזיז את הטומאה ממקומה. פסק כרבא שם,
שמקומות אלה דינם כבית הסתרים שמתמא במשא ולא
במגע בניגוד לדעת אביו שדינם כבלוע שאינו מטמא כלל.

18 ה. הַפֶּלֶךְ פְּזִית מִבְּשָׂר נִבְלַת הָעוֹף הִטְהוֹר בַּחֲזוֹת
19 וְכִיּוֹצֵא בָּהּ וּבִלְעוֹ, אָף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִגַּע בְּגִירוֹנוֹ -
20 הָרִי זֶה טָמֵא¹⁷. פָּרְכוֹ בְּסִיב¹⁸ וּבִלְעוֹ - הָרִי זֶה
21 טְהוֹר¹⁹.

17 שדרך אכילה היא. דרכם של בני אדם לאכול בשר
בחזרת, ולכן אין החזרת חוצצת. (18) כעין חוטים רכים
הכרוכים על אילנות. (19) מפני שהטומאה לא נגעה בבית
הבליעה והסיב חוצץ.

22 ו. הַבּוֹלֵעַ נִבְלַת הָעוֹף הִטְהוֹר וְאַחֵר שֶׁבִּלְעָה הִקְיָאָה
23 קֹדֶם שֶׁתַּעֲבֹל - הָרִי זֶה אֵינוֹ מִטְּמֵא בְּגִידִים כְּשֶׁתַּעֲבֹל
24 לְגִירוֹנוֹ בְּשָׂעָה שֶׁמְקִיָּאָה; שְׂאִינָה מִטְּמֵאָה בְּבֵית
25 הַנֶּפֶשׁ אֲלֹא בְּשַׁעַת בְּלִיעָה, לֹא בְּשָׂעָה שֶׁמְקִיָּאָה.

26 ז. מְעִי שֶׁל נִבְלַת הָעוֹף הִטְהוֹר שֶׁבִּלְעוֹ, מְקַצָּתוֹ
27 בְּבֵית הַבְּלִיעָה וּמְקַצָּתוֹ בַּחוּץ לְתוֹךְ פִּיו: אִם יֵשׁ
28 בְּבֵית הַבְּלִיעָה פְּזִית - הָרִי זֶה טָמֵא, וְאִם לֹא -
29 טְהוֹר.

30 ח. בִּלְעוֹ²⁰ מִמֶּנָּה אֵיכָר שְׁלֹם שְׂאִין בּוֹ פְּזִית - אֵינוֹ
31 מִתְּטָמֵא. אֲפִלּוּ נָטַל צִפּוֹר וְאָכְלָה: אִם יֵשׁ בָּהּ פְּזִית
32 - נְטָמָא, וְאִם לֹא - טְהוֹר.

20 תוספתא זבים פרק ה הלכה ו. נאמר בה "אשר תאכל"
ופחות מכזית אינה אכילה.

33 ט. הַכֶּנָּפִים²¹ וְהַנּוֹצָה²², אָף עַל פִּי שֶׁהֵן כְּאֲכָלִים
34 וּמִתְּטָמְאִין וּמִטְּמְאִין טָמֵאת אֲכָלִין - אֵינָן
35 מְצַטְרְפִין²³ בְּנִבְלַת הָעוֹף הִטְהוֹר לְכַזִּית. אֲכָל
36 הַמְקוֹמוֹת הָרָפִים הַקְּרוֹבִים לְבָשָׂר מִן הַחֲרָטוֹם
37 וְהַצִּפּוֹרִים - הָרִי הֵן כְּבָשָׂר וּמְצַטְרְפִין לְכַזִּית. רֹאשִׁי
38 אֲגָפִים²⁴ וְרֹאשׁ הַזָּנָב וְהַעֲצָמוֹת, אֲפִלּוּ הָרָפוֹת - אֵינָן
39 מְצַטְרְפִין²⁵.

21 הנוצה הדקה הנשארת בעוף אחר מריטת הנוצה הגסה.
22 הדקה מן הדקה הנשארת אחרי מריטת הכנפיים.
23 אם אכל פחות מכזית בשר, והנוצה שאכל עימו
משלימה לכזית - טהור. (24) יבשים הם ונוהגים לחתכם
ולזרקם. (25) אבל מטמאים ומיטמאים. כל הלכה זו
מקורה בטהרות פרק א משנה ב.

40 י. הָאוֹכֵל מִנִּבְלַת הָעוֹף הִטְהוֹר מִן הַעֲצָמוֹת הָרָפִין
41 אוֹ מִן הַגִּידִין וּמִן הַשֵּׁלֶל שֶׁל בְּיָצִים²⁶ וּמִן הַדָּם

1 מִמִּטְמָאִיו, שְׂאָף עַל פִּי שֶׁהוּא טָעוֹן טְבִילָה וְהַעֲרַב
2 שְׁמֵשׁ⁷ - אֵינוֹ מִטְמֵא פְּלִים⁸.

(2) כל הדינים שבהלכה זו מקורם בתורת כהנים פרשת אחרי
פרק י"ב ומובאים במקומות שונים בש"ס. (3) איש מפי
איש עד משה רבינו. (4) בתורת כהנים שם הלכה ז: יכול
אף נבלת עוף הטמא ... תלמוד לומר "אשר תאכל נבילה
וטריפה" ... נבילה שיש לה טריפה יצא עוף טמא שאין לו
טריפה (איסור טריפה חל רק על עוף טהור). (5) עיקר
הנאת הנפש היא בבית הבליעה. (6) פירוש, אפילו שאר
כלים שאינם של חרס. (7) שקיעת החמה. טמא שטבל אינו
טהור לכל דבר עד שתשקע החמה ונקרא "טבול יום".
(8) מפני שכלים אינם מקבלים טומאה מראשון לטומאה
אלא מאב הטומאה.

3 ב. אֵין נִבְלַת הָעוֹף הִטְהוֹר צְרִיכָה מִחֲשֻׁבָּה⁹ לְטָמֵא
4 טָמֵאָה זו הַחֲמֻרָה¹⁰, אֲלֹא פִּינִן שֶׁבִּלְעַ מִמֶּנָּה פְּזִית
5 מִבֶּל מְקוֹם - הָרִי זֶה מִטְמֵאָה בְּבֵית הַבְּלִיעָה. הַשֵּׁב
6 עֲלֶיהָ לְאֲכִילָה - הָרִי זֶה מִטְמֵאָה טָמֵאת אֲכָלִין¹¹,
7 וְהָרִי הִיא כְּאֲכָל רֹאשׁוֹן לְטָמֵאָה אָף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִגַּע
8 בָּהּ טָמֵאָה אַחֲרֶיהָ¹², וְאֵינָה צְרִיכָה הַכָּשֶׁר.

(9) ישנם סוגי אוכלין שאינם מטמאים טומאת אוכלין עד
שהאדם יחשוב לאכלם (ראה לקמן) ומשמיענו רבינו שנבלת
עוף טהור מטמאה בבית הבליעה בלי מחשבה כזו.
(10) שמתמאה בגדים. (11) אם נגעה באוכלין - נטמאו,
אבל אם לא חישב לאוכלה אין דינה כאוכל, מפני שאין
דרכם של בני אדם לאכול נבלת עוף. [בעוקצין פרק ג משנה
ג שנינו, שלא אמרו דין זה אלא בכפרים, אבל בשווקים
שמתאסף שם עם רב, נאכלת (על ידי גויים), ולפיכך
מטמאה גם בלי מחשבה מיוחדת. וכן פסק רבינו בהלכות
טומאת אוכלין פרק ג הלכה ג]. (12) נידה נא, א: אינה
צריכה לא הכשר שרץ ולא הכשר מים. פירוש, מטמאה
טומאת אוכלין אפילו לא נגעה בשרץ (או בדבר טמא אחר)
ואפילו לא נרטבה באחד משבעת המשקין שמכשירים את
האוכלין לקבל טומאה, וטעמו של דבר, מפני שבבית
הבליעה היא מטמאה טומאה חמורה לטמא בגדים, וכל דבר
שסופו לטמא טומאה חמורה אינו צריך הכשר. כתנא דבי
רבי ישמעאל שם.

9 ג. פָּרָה אֲדָמָה¹³ וְשִׁעִירִים הַנִּשְׂרָפִים אֵינָן כֶּן. אָף עַל
10 פִּי שֶׁהֵן מִטְמְאִין הַמִּתְעַסֵּק בָּהֶן, אִם חִשַּׁב עֲלֵיהֶן
11 לְאֲכִילָה - צְרִיכִין שֶׁתִּגַּע בָּהֶן טָמֵאָה¹⁴ וְאַחֵר כֶּן
12 טָמֵא טָמֵאת אֲכָלִין.

(13) יש להוסיף: ופרים. (14) נבלת עוף טהור מטמאה
אוכלין בנגיעה אפילו לא נגעה בטומאה, מפני שמתמאה
טומאה חמורה בבית הבליעה כל אדם שהוא, אבל פרה
ופרים שאינם מטמאים טומאה חמורה כל אדם, אלא את
המתעסקים בהם, אינם מטמאים אוכלין אם לא נגעו
בטומאה.

13 ד. פְּזִית מִנִּבְלַת הַבְּהֵמָה שֶׁתַּחֲבוּ בְּכוֹשׁ¹⁵ וְהַכֶּנִּים
14 לְתוֹךְ מְעִי הָאִשָּׁה מִלְמַטָּה, אוֹ שֶׁהִכְנִיסוּ לְתוֹךְ

קלב שיעורי רמב"ם ג"פ ליום - יום רביעי י"ז אייר - ספר טהרה - הל' שאר אבות הטומאות

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יצאה מכלל נבילה. (39) שם ע, ב. אם נמצא אדם הרוג ולא נודע מי רצחו מביאים בית דין עגלה, מורידים אותה לנחל ועורפים אותה. (40) שם: כפר לעמך ישראל. (41) ועשיית מצוותה מטהרתה מידי נבילה כמו מליקה בעוף. (42) שם. מפני ששחיתתה מתירה בחולין, היא מועילה לטהר בעגלה ערופה.

יד. נבלת העוף הטמא - טהורה⁴³ ואינה מטמאה²⁶ בבית הבליעה⁴⁴. ואם חשב עליה לאכילה והקשרה⁴⁵ - הרי היא פאכלין טמאין שהן ראשון לטמאה⁴⁶. ונפלים והנוצה והמקומות הרפים מן החרטום ומן הצפרנים שלה - הרי הן כפשרה⁴⁷.

(43) בברייתא חולין (ק, ב) למדו זה מן הכתוב "נבילה וטריפה לא יאכל לטמאה בה" (ויקרא כב, ח) מי שאיסורו משום נבילה, יצא זה שאיסורו משום כל תאכל טמאה. (44) שטמאה זו נאמרה בעוף טהור בלבד, כל דבר שאינו מיוחד למאכל אדם אינו מטמא טומאת אוכלין אלא אם חישוב עליו לאכילת אדם (הלכות טומאת אוכלין פרק א) ונבלת עוף טמא רוב בני אדם אינם אוכלים אותה ולפיכך צריכה מחשבה. (45) לשון המשנה טהרות פרק א, ג: "צריכה מחשבה והכשר" ופירש הר"י קורקוס, שהכוונה להכשר מים והכשר שרץ, היינו, שתורטב במשקין ותיגע אחרי כן בשרץ. אולם בכסף משנה כאן כתב, שמלשון רבינו משמע שצריכה הכשר מים בלבד. (46) הר"י קורקוס פירש: כשנגעה באב. (47) מיתמאים ומטמאים ומצטרפים (טהרות שם משנה ג). בעוף טהור אמרנו למעלה (בהלכה ט) שהכנפיים והנוצה אינן מצטרפות. הרא"ש מנמק את ההבדל: נבלת עוף טמא אין אוכליה מצויים ולפיכך מניחים אותה כמו שהיא עם הכנפיים והנוצות עד שיימצאו אוכלים ולפיכך הם חשובים כחלק מן העוף.

טו. אחד העוף הטהור ואחד העוף הטמא - איבר מן החי הפורש מהם טהור, ואין בו טמאה כלל. שגאמר: ולאילה תטמא, לכל הבהמה⁴⁸ - להוציא את העוף שאין לו פרסה. ומפי השמועה למדו, שלא בא הכתוב אלא לטמא איבר מן החי של בהמה או חיה⁴⁹.

(48) והכתוב ממשיך: "אשר היא מפרסת פרסה". (49) ומפני שכתוב "פרסה" ממעטים אבר מן העוף.

טז. איבר מן המת⁵⁰ מן העוף - הרי הוא כנבלת העוף שפרש ממנו: אם היתה נבלת עוף טהור - מטמאה טמאה חמורה בבית הבליעה בכזית; ואם חשב עליו לאכילה - מטמא טמאת אכלין. ואם היתה נבלת עוף טמא - מטמא טמאת אכלין, אם חשב עליו והכשר. ואינו מטמא אכלין אחרים עד שהיה בו כביצה, כשעור כל האכלין לטמא, כמו שיתבאר.

(50) אבר מן העוף אינו כלול במה שאמרו במשנה (אהלות פרק א משנה ז): "האיברים אין להם שיעור".

ומבשר מן החי²⁷ ממנו - טהור. אבל האוכל מן האשכול²⁸ של ביצים ומן הקרקקן ומן בני המעים, או שהמחה את החלב²⁹ באור וגמעו - הרי זה טמא פאכל מבשרם; שהשותה בכלל אוכל. המחיה פתמה וגמעו - טהור, שהרי הסריחו³⁰.

(26) הביצים הקטנות כשהן דבוקות בשידרה. (27) חתך כזית בשר מעוף חי ואכלו. (28) הבשר שעל השידרה מבפנים. שהביצים דבוקות בו. (29) השומן. (30) שומן שניתך בחום השמש התקלקל ונפסל לאכילה.

יא. נבלת העוף הטהור³¹ שנפסדה מלאכל הפלב - טהורה. וכן אם יבשה פחרס ואינה יכולה להשרות בפושרין מעת לעת לחזור לכמות שהיתה - הרי זו טהורה. והאוכל נצל³² של נבלת העוף הטהור - הרי זה טהור.

(31) מבואר למעלה פרק א הלכה יג בדין נבלת בהמה. (32) למעלה (שם) כתב רבינו ניצל של בהמה טמא מספק מפני שבעיניו היא שלא נפשטה, וכאן, בניצל של עוף, פסק שאינו מטמא מפני שהבעיניו היא בניצל של בהמה בלבד, וסובר רבינו שניצל של עוף מאוס יותר משל בהמה.

יב. עוף טהור שנטרף ונשחט שחיטה פשרה - שחיטתו מטהרתו, ואפלו נשחט בעזרה. ואם נמלק ונמצא טרפה - אין מליקתו מטהרתו³³. נמצאת אומר³⁴: שהשוחט עוף טהור, בין פחוץ בין בפנים, בין קדשים בין חלין - הרי זה טהור³⁵; והמולק חלין בפנים³⁶ או שמלק קדשים פחוץ - הרי אלו מטמאין³⁷ בגדים בבית הבליעה.

(33) בין בפנים ובין בחוץ. (34) יוצא מזה. (35) ואף על פי שקדשים טעונים מליקה מפני שהשוחט עוף קדשים בחוץ חייב כרת (שם קז, א) הרי החשיבה תורה את שחיטת העוף בחוץ ולפיכך מטהרת מידי נבילה גם בפנים, שבפנים ובחוץ דינם שווה בכל ענייני טומאת נבלת העוף. (36) וכל שכן בחוץ, שלא מצאנו שם מליקה בכלל. (37) משנה שם סח, א. והטעם, מפני שאין מליקה מועילה לחולין בשום מקום, וקדשים בחוץ נלמד (שם) מן הכלל המקובל: "לא היה פסולו בקודש, מטמא בגדים בבית הבליעה".

יג. המולק קדשים בפנים, אם היו ראויין לקרבן ולא נמצאו בהן מומין שפארונו במקומו - הרי אלו טהורין. פיוצא בו, עגלה ערופה³⁹ שנערפה בהלכתה - טהורה. כפרה קתיב בה⁴⁰ כקדשים⁴¹. וכן אם נשחטה⁴² אחר ירידתה לנחל, אף על פי שאיסורה בהנאה - הצילה אותה שחיטתה מידי נבלה.

(38) ברייתא שם. והיא מלמדת, שלא תאמר, אמנם התורה התירה מליקה בקדשים למזבח ולכהנים, אולם לאחרים לא

שיעורי רמב"ם ג"פ ליום - יום רביעי י"ז אייר - ספר טהרה - הל' שאר אבות הטומאות קלג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

פָּרָק רְבִיעִי

1) יבאר טומאת שמונה שרצים האמורים בתורה ושיעורה וכל דיניה.

2 א. שְׁמוֹנֶה שְׂרָצִים הָאֲמֻרִין בַּתּוֹרָה, וְהֵן: הַחֹלֵד²
3 וְהַעֲכָר וְהַצֵּב וְהָאֲנָקָה וְהַלְטָאָה וְהַכֹּחַ וְהַתְנַשְׁמָת
4 וְהַחֲמָט - טָמְאָת כָּל שָׂוָה, וְהֵן הַנִּקְרָאִין שְׂרָץ לְעִנְיָן
5 טָמְאָה.

~ נקודות משיחות קודש ~

"שמונה שרצים האמורים בתורה והן החולד... והן הנקראין שרץ לענין טומאה".

בספר "קהלת יעקב" כתב ששבעת השרצים שמהחולד והלאה הם סוד שבעה קצוות הטומאה וכל אחד כלול מן השאר הרי ביחד מ"ט שערי טומאה ואלו יש להם עוד צד טהרה ששבעה אלה שבים טהורים (כל שבים טהור) אבל החולד אינו גם בים (חולין קכז, א.) ואין לו צד טהרה כלשהו כי חולדה רומז לבניה, כמו שכתב הרב בעניין חולדה הנביאה כי חולדה לשון הטמנה וכיסוי עלמא דאתכסיא "הנסתרות לה" אלקינו" דקאי על בחינת הבינה. ובבינה נ' שערים, מ"ט מתפשטים ל' קצוות ושער הנו"ן נשאר בה וכולם מתקדשים על-ידי הבינה, כי האם מטהרתו והוא סוד התשובה שבחזרתם למקורם לבינה נטהרו אבל אם פגם גם בבינה אין לו שוב מקום להטהר. וכן מצינו ביציאת מצרים שהיו ישראל שקועים במ"ט שערי טומאה ואילו הגיעו לשער הנו"ן שוב לא היו יכולים להטהר.

ויש להוסיף שכל זה הוא בנוגע לגאולת מצרים, אבל בגאולה האמיתית יהיה גם הבירור של שער הנו"ן כי במצרים הרע עדיין נשאר בתוקפו אלא שהיה העניין של "ברח העם" אבל בגאולה השלימה יתבטל הרע לגמרי וכתב "...ובמנוסה לא תלכו" ועל זה נאמר "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" שהנפלאות שלעתיד-לבא הם כימי צאתך בכ"ף הדמיון והיו עוד הרבה למעלה מהם. ודוגמא לדבר בעבודת התשובה שהקשה אדמוה"ז באגרת התשובה מעניינים שאין תשובה מועילה בהם אין יתכן והרי אין לך דבר העומד בפני התשובה, ומתרחץ שאין מועילה תשובה תתאה אבל תשובה עילאה (תשובה עילאה בבינה) מועילה גם לעניינים אלו. ועל-דרך-זה בעניינינו הגם שאין חולדה בים הרי זה בבחינת ים סתם, אבל כשנמשך ומתגלה בחינת ים לעתיד-לבוא בדרגה נעלית יותר אזי נעשה טהרה גם בנוגע לחולדה בירור שער הנו"ן. ומכיון שכל הגילויים שיהיו לעתיד-לבא תלויים במעשינו ועבודתנו עתה, הרי שמעין ודוגמת דבר זה צריך להיות במעשינו ועבודתנו גם עתה ועניין זה נפעל על-ידי שלומדים בתורה אודות שמונה שרצים, כי המציאות

שלם כמו שהיא בתורה הוא עניין של קדושה, ולא עוד אלא שעל-ידי-זה פועלים הבירור והטהרה של שמונה השרצים גם במציאות העולם עד לטהרה של שער הנו"ן.

(על-פי י"ן מלכות' ספר טהרה סימן י"ח)

2) לא עלה בידי אנשי המדע לקבוע בוודאות, שאפשר לסמוך עליה להלכה, את זהותם של שמונת השרצים ושמותיהם בזמננו.

6 ב. הַשְּׂרָץ³ - אָב מֵאֲבוֹת הַטָּמְאוֹת. מְטֵמֵא אָדָם
7 וְכִלִּים⁴ בְּמַגֵּעַ, וְכָלִי חָרָס בְּאֵוִיר⁵, וְאֵינוֹ מְטֵמֵא
8 בְּמִשְׁאֵא⁶, וְהַנּוֹגֵעַ בּוֹ אֵינוֹ מְטֵמֵא בְּגִידִים⁷ בְּשַׁעַת
9 מַגֵּעוֹ⁸. וְשַׁעֲוֹר טָמְאָתוֹ בְּכַעֲדָשָׁה⁹. וְכָל הַשְּׂרָצִים
10 מְצֻטְרָפִין לְכַעֲדָשָׁה¹⁰.

3) כלים פ"א מ"א. 4) ככל אב הטומאה. 5) אם השרץ היה תלוי בחוט והכניסוהו לאויר כלי חרס ולא נגע בדופנו - נטמא הכלי. 6) אם לא נגע (שם). 7) בתורה כתוב (ויקרא יא, לא): "הנוגע בהם במותם יטמא עד הערב", ולא נאמר "יכבס בגדיו" כמו שנאמר בטומאות אחרות. 8) כלומר, אפילו בשעת מגע בשרץ, ומכל-שכן אחר שפירש ממנו. 9) כשיעור תחילת ברייתו של החומט. ברייתא חגיגה יא, א. 10) חצי עדשה משרץ זה וחצי עדשה משרץ אחר - מצטרפים ומטמאים (מעילה טו, ב).

11 ג. הָאֵיבָרִים¹¹ אֵין לָהֶן שַׁעֲוֹר¹². אֵיבָר מִן הַשְּׂרָץ
12 כְּבָרְתוֹ¹³.

11) אהלות פ"א מ"ז. 12) מטמאים בכל שהם. 13) כשהוא שלם, כמו שנברא (ראה למעלה פ"ב ה"ג).

13 ד. בְּשָׂר¹⁴ וְגִידִים וְעֲצָמוֹת, שֶׁהוּא פָּחוֹת מִכַּעֲדָשָׁה,
14 בֵּין שְׁפָרַשׁ מִן הַחַי בֵּין שְׁפָרַשׁ מִן הַמֵּת - מְטֵמֵא
15 טָמְאָתוֹ¹⁵. וְהוּא שֶׁיְהִיָּה בְּבָשָׂר שֶׁעָלָיו אוֹ בְּמֶת
16 שֶׁבָּעָצָם כְּדִי לְהַעֲלוֹת אֲרוּכָה¹⁶.

14) זה פירוש להלכה הקודמת. 15) טומאת שרץ. 16) ראה למעלה פ"ב הי"א.

17 ה. בְּשָׂר¹⁷ מִן הַחַי הַפּוֹרֵשׁ מִן הַשְּׂרָץ - טָהוֹר¹⁸; שְׂאִין
18 מְטֵמֵא אֲלָא אֵיבָר הַדּוֹמָה לַשְּׂרָץ כָּלּוּ: מֵה
19 שְׂרָץ - בְּשָׂר וְגִידִים וְעֲצָמוֹת, אֵף אֵיבָר הַפּוֹרֵשׁ -
20 בְּשָׂר וְגִידִים וְעֲצָמוֹת.

17) בלי גידים ועצמות. 18) ברייתא חולין קכח, ב.

19 ו. הַכֹּלֵא¹⁹ וְהַכֹּבֵד וְהַלְשׁוֹן וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, אֵף עַל פִּי
22 שֶׁהֵן אֵיבָר וְאֵין עוֹשִׂין חֲלִיפִין²⁰ - הֲרִי הֵן בְּבָשָׂר,
23 וְאֵם פָּרָשׁוֹ מִן הַחַי - טָהוֹרִין.

19) חולין שם. ראה למעלה פ"ב ה"ד. 20) אם נחתכו אינם חוזרים וגדלים. ראה למעלה פ"ב ה"ד.

21 ז. דָם הַשְּׂרָץ²¹ - כְּבָשָׂר²², וּמְצֻטְרָף לְכַעֲדָשָׁה כָּל
25 זְמַן שֶׁהוּא מְחַבֵּר בְּבָשָׂר²³.

26 אינו מטמא. במה דברים אמורים? במקצת השרץ;
27 אבל שרץ שביש ושלדו קיים³⁹, או שגשרף ושלדו
28 קיים, הואיל ותבנית כלו עומדת - הרי זה מטמא⁴⁰.
29 וקרוב בעיניו⁴¹, שטמא זה מדבריהם.

37 ראה למעלה פ"א ה"ג בדין נבילה. (38 משנה, נדה
נד, ב. (39 תבניתו נשארה שלימה וניכרת. (40 שם נו,
א. (41 סברת עצמו, ללא מקור בתלמוד ובגאונים. בגמרא
שם למדו זה מן המקרא, ודעת רבינו שהדרשה היא
"אסמכתא בעלמא" (חכמים הסמיכו גזירתם על הכתוב).

30 יג. פזית מן הנבלה או פצדשה מן השרץ שצמקו
31 וחסרו - טהורין⁴². פחות מפצדשה מן השרץ ופחות
32 מפזית מן הנבלה שתפחו ועמדו על פשעור -
33 מטמאין מדברי סופרים⁴³. היו בתחלה פשעור
34 וצמקו, וחסרו ותפחו עד שהגיעו לשעורן - הרי
35 אלו מטמאין פשהיו דין תורה⁴⁴. וכן אתה אומר
36 בכזית מן המת.

42 טהרות פ"ג מ"ד. (43 מנחות נד, א. (44 שם עמוד
ב, נפרכה שיטת ר' שמעון ברכי וריש לקיש שאמרו יש
דיחוי באיסורין. פירוש, אם ירד האיסור או הטומאה
מחתיכה זו מפני שצמקה לפחות מכשיעור, שוב לא יחזור
אפילו אם תתפח ותחזור לשיעורה הקודם (ראה הלכות
טומאת אוכלין פ"ד ה"ה וה"ו).

37 יד. השרץ⁴⁵ אינו מטמא עד שזמיות. התזו ראשיהן,
38 אף על פי שעדין הראש מערה בעור הגוף⁴⁶, אף
39 על פי שהן מפרקסין פזנב הלטאה⁴⁷ - מטמאין.
40 שאר שקצים ורמשים⁴⁸ פלן, כגון הצפרדע והנחש
41 והעקרב וכיוצא בהן, אף על פי שהן אסורין
42 באכילה - הרי הן טהורין מכלום, ואפלו פאכלין
43 טמאין אינן⁴⁹. ואין לה בכל השרצים מה שטמא
44 במותו חוץ משמונת המינין המפרשין בתורה.

45 אהלות פ"א מ"ו. (46 אבל נמלקו שני הסימנים (קנה
וושט). פסק כריש לקיש בחולין כא, א. ושם משמע, שריש
לקיש מקפיד רק על מליקת שני הסימנים, אבל העור לא
מעלה ולא מוריד. (47 שנחתך והופרד לגמרי מגוף
הלטאה מפרס עוד זמן מסוים, ואף-על-פי שאין בו כל
חיות. (48 שלא נמנו בהלכה א בין השמונה. (49 אפילו
אם נגעו בטומאה, אינם מטמאים אוכלין ומשקין.

פרק חמישי

(1 יבאר טומאת שכבת זרע הנוגע בה או הרואה אותה, ומתי
היא מטמאה וכל דיניה.

45 א. שכבת זרע² - מאבות הטמאה. מטמאה אדם
46 וכלים במגע, וכלי חרס באויר, ואינה מטמאה
47 במשא³, ואין המתטמא בה מטמא בגדים⁴ בשעת
48 מגעו⁵. ואחד הנוגע בה⁶ ואחד הרואה אותה
49 בבשרו⁷ - שניהן ראשון לטמאה⁸ דין תורה. וכמה
50 שעורה? לנוגע - בפצדשה⁹, ולרואה - בכל

(21 משנה מעילה יז, א. (22 מטמא בכעדשה. (23 אבל
אם פירש מן הבשר אינו מצטרף, כרב חנין בגמרא שם,
וכפירוש התוספות' שם ד"ה אמר.

1 ח. עצמות השרץ²⁴ וגידיו וצפרניו - טהורין. ועור
2 החלד והעכבר והצב והתנשמת - טהור²⁵, אף על
3 פי שהוא לח ועדין לא עבדו ולא הלף בו²⁶. אבל
4 עור האנקה והפח והלטאה והחמט - בבשרן,
5 ומטמא בפצדשה. ואם עבדן או שהלף בהן כדי
6 עבודה - טהורין. וכמה היא כדי עבודה? כדי הלוף
7 ארבעה מילין.

(24 ב'תורת כהנים' פרשת שמיני פ"י ה"ב, שנינו: "וכל
אשר יפול מנבלתם עליו יטמא", לא מן העצמות ולא מן
הציפורניים. ורבינו מוסיף גידים. (25 במשנה חולין קכב,
א נמנו השרצים שעורותיהם מטמאים, ולא מנו תנשמת.
ראה שם עמוד ב. (26 ראה למעלה פ"א ה"ט.

8 ט. קולית השרץ²⁷ - הנוגע בה טהור, אף על פי
9 שהיא מלאה מח. והוא שיהיה המוח מתקשקש²⁸,
10 שאינו מעלה ארוכה; אבל אם היה עומד במקומו
11 ויש בו כדי להעלות ארוכה בה מבחוץ - הרי הנוגע
12 בה טמא, ככל האברים שיש בהן כדי להעלות
13 ארוכה, כמו שבארנו²⁹. נקבה הקולית בכל שהוא -
14 הנוגע בה מכל מקום טמא³⁰.

(27 משנה שם קכה, א. (28 ראה למעלה פ"ב ה"א.
(29 שם. (30 חולין שם.

15 י. ביצת השרץ³¹ המרקמת³², אף על פי שהשרץ
16 נראה מתוכה³³ - טהורה. נקבה כל שהוא - הנוגע
17 בה טמא.

(31 שם קכו, ב. יש שרצים שמולידים ולדות חיים, ויש מהם
(חומט צב ולטאה) שמטילים ביצים. (32 שהתקמה בה
תבנית בעל-חי. (33 דרך קליפת הביצה השקופה.
[בתוספתא חולין פ"ח ה"ה, אמרו: "וכמה היא ריקומה?
כדי שייראה השרץ מתוכה". ומפרש רבינו, שאפילו במצב
שכזה - טהורה, כל זמן שלא נקבה. והטעם נאמר בברייתא
שם, מפני שאי-אפשר לנגוע בשרץ עצמו].

18 יא. שרץ³⁴ שחציו בשר וחציו אדמה - הנוגע בבשר
19 טמא, ובאדמה טהור. ואם השרץ על פני פלו³⁵ -
20 אף הנוגע באדמה, שעדין לא נגמרה צורתו,
21 טמא³⁶.

(34 משנה שם. (35 לכל ארכו, אבל לא לכל רחבו.
(36 כר' יהודה במשנה, לפי פירושו של ר' יהושע בן לוי
שם.

22 יב. בשר השרץ שנפסד³⁷ והבאיש ונפסל מלאכל
23 הפלג - טהור. יבש³⁸ עד שנעשה פחורש: אם יכול
24 להשרות בפושרין מעת לעת ולחזור לח פשהיה -
25 מטמא; ואם לאו - טהור, ואפלו פאכלים טמאים

שיעורי רמב"ם ג"פ ליום - יום רביעי י"ז אייר - ספר טהרה - הל' שאר אבות הטומאות קלה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

12 תאִוה - אִינָה מְטַמְּאָה מְשֻׁם שְׁכֶבֶת זָרַע. וְעֵקֶרָה
13 בְּהִרְגָּשָׁה, אָף עַל פִּי שְׂנֵצְתָה שְׁלֹא בְּהִרְגָּשָׁה -
14 טָמֵא²².

(21) מימרא של שמואל (נדה מג, א). בלשון אחרון אמרו בשם שמואל, שאפילו בלא הרגשה מטמאה ואף-על-פי-כן פסק רבינו כלשון ראשון, מפני שרבה סובר כך (כסף-משנה). (22) כשמואל בלשון ראשון גירסא שנייה (ראה כסף-משנה).

15 ה. הַמְהַרְרֶה²³ בְּלִילָה וְרָאָה שֶׁשָּׁמַשׁ מְטָה בְּחִלּוֹם
16 וְעָמַד וּמָצָא בְּשֻׁרוֹ²⁴ חֵם, אָף עַל פִּי שְׁלֹא מָצָא
17 שְׁכֶבֶת זָרַע - הָרִי זֶה טָמֵא. כִּיֹּן שֶׁהִרְגִּישׁ שֶׁשָּׁמַשׁ
18 בְּחִלּוֹם כָּבֵד רָאָה בְּהִרְגָּשָׁה, וּלְפִיכֵךְ מָצָא בְּשֻׁרוֹ חֵם;
19 וְהִיטָה מַעַט וְנִתְקַנְתָּה בְּבִשְׁרוֹ אוֹ בְּכִלּוֹ, וּלְפִיכֵךְ לֹא
20 מָצָא לְחִלּוּחִית. הִרְהֵר וְלֹא מָצָא בְּשֻׁרוֹ חֵם, אוֹ
21 שֶׁמָּצָא בְּשֻׁרוֹ חֵם וְלֹא הִרְהֵר - טָהוֹר²⁵.

(23) מקוואות פ"ח מ"ג, כפירושו של רב הונא, נדה שם. (24) אבר המין. (25) תוספתא, שם פ"ו ה"ג.

22 ו. הַמְטִיל מִיָּם²⁶ וְרָאָה מִיָּם חִלּוּקִין²⁷ אוֹ עֲכוּרִים
23 בְּתַחֲלָה²⁸ - טָהוֹר; רָאָה אוֹתָם בְּאֶמְצַע אוֹ בְּסוֹף -
24 הָרִי זֶה טָמֵא²⁹. הֵיוּ הַמִּים שֶׁהִטִּיל כֻּלָּם מִתַּחֲלָה וְעַד
25 סוֹף חִלּוּקִין אוֹ עֲכוּרִים - הָרִי זֶה טָהוֹר. הֵיוּ לְבָנִים
26 וְנִמְשָׁכִין³⁰ - טָמֵא. וְהַמְטִיל טָפִים עֲבוֹת מִתּוֹךְ
27 הָאֵמָה - טָהוֹר³¹.

(26) משתי (שם מ"ב). (27) טיפות טיפות. נראה שמדובר באדם בריא שדרכו להטיל מים בקילוח, אבל כשהפסקת הזרם באה מחמת מחלה, שאין לה קשר לזיבה, טהור אפילו כשההפסקות באות בסוף. (28) בהתחלת ההטלה ואחר-כך הטלה נורמלית כזרם בלתי נפסק. (29) השינוי הזה מוכיח ששכבת זרע יצאה עם השתן. (30) כלובן ביצה. (31) שם (מ"ג) שנינו: "טמא, דברי רבי אלעזר חסמא". ומזה למד רבינו, שחכמים חולקים עליו ומטהרים, ופסק כמותם (כסף-משנה).

28 ז. בְּעַל קְרִי שֶׁטָּבַל³² וְלֹא הִטִּיל מִיָּם קִדְּם שִׁיטְבָּל -
29 כְּשִׁיטְבָּל מִיָּם³³ טָמֵא, מִפְּנֵי צִחְצוּחֵי שְׁכֶבֶת זָרַע
30 שְׁאִינָן יוֹצְאִין אֶלָּא כְּשִׁיטְבָּל מִיָּם. בְּמָה דְּבָרִים
31 אֲמוּרִים³⁴? בְּחֻלָּה אוֹ בְּזָקָן; אָבֵל יָלֵד³⁵ בְּרִיא -
32 טָהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יוֹרֵה שְׁכֶבֶת זָרַע בְּחֻזָּקָה כְּחֵץ
33 וְהִיא פְּלֵה נִתְתַּקַּת מִן הָאֵמָה³⁶. עַד בְּמָה³⁷ הוּא יָלֵד?
34 כָּל זְמַן שֶׁהוּא עוֹמֵד עַל רִגְלוֹ אַחַת וְנוֹעֵל אוֹ חוֹלֵץ
35 מִנְעֻלָּו. וְאִם אֵינוֹ כּוֹלֵל לַעֲשׂוֹת בֶּן מִפְּנֵי חֲלִי³⁸ - הָרִי
36 זֶה חוֹלָה לְעֻנְיָ זֶה.

(32) שם מ"ד. (33) אחר הטבילה. (34) כרבי יוסי, שם. (35) אדם צעיר. (36) אבר המין. (37) חולין כד, ב. (38) חולשתו.

1 שְׁהוּא¹⁰. וְאִין הָרוּאָה טָמֵא עַד שֶׁתִּצָּא מִמֶּנּוּ¹¹ וַיִּחַתֵּם
2 מִמֶּנּוּ פִּי אֵמָה¹², שְׁנֹאֲמַר: אֲשֶׁר תִּצָּא מִמֶּנּוּ שְׁכֶבֶת
3 זָרַע. לְפִיכֵךְ¹³, אָפֵלוּ רָאָה בְּקִיסָם¹⁴, הוֹאִיל וְהִגִּיעָה
4 לְפִי אֵמָה - נְטָמָא. וְאַחַד הָרוּאָה מִחֲמַת בְּשֻׁרוֹ¹⁵ אוֹ
5 הָרוּאָה בְּאֶנְס¹⁶ - טָמֵא.

(2) של אדם (כלים פ"א מ"א). (3) שם. (4) שם. (5) פירוש, אפילו בשעת מגעו. (6) בשכבת זרע של אדם אחר. בנדה מג, ב - למדו מהכתוב שהנוגע טמא. (7) האדם שיצאה ממנו. (8) זבים פ"ה מ"א. (9) נדה שם, מימרא של רבי חנילאי. למדו זה מנוגע בשרץ. (10) משנה, שם מ, א. (11) שם. (12) נקב האבר. רבינו דייק בלשונו וכתב: ויחתום "ממנו" פי אמה, ולא התכוון לומר שהחתים כל פי האמה אלא משהו ממנו הגיע עד לפי אמה וסתם חלק ממנו (ב'תורת כהנים' פרשת זבים פ"א ה"ג, דרשו: "החתים" אפילו כל שהוא. ומכאן שאפילו לא סתם את כל פי האמה, נקרא "החתים"), להוציא אם לא הגיע לפי האמה ולא נסתם כלום ממנו. פסק כ'סתם משנה' (שם מ, א) וכרב חנילאי (שם מג, ב) ולא כשמואל (ראה שם). ומיושבת בזה השגת הראב"ד (ראה כסף-משנה, וראה גם שתי ההערות הבאות). (13) מפני שמטמאה בכל שהיא. (14) הכניס קיסם לחלל האבר, ועבר עליו הזרע על לפי האבר. [ביאור הדברים: בגמרא שם כב, א שאל רבה: הרואה קרי (שכבת זרע) בקיסם מהו? ממנו אמר רחמנא (התורה אמרה "אשר תצא ממנו") עד דנפיק (שיצא) מבשרו ולא בקיסם, או דילמא (או אפשר) האי ממנו (תיבת "ממנו" זו) עד שתצא טומאתו לחוץ? אמר ליה, תיפוק ליה (יצא לו דין זה) דהוא עצמו אינו מטמא אלא בחתימת פי האבר. ופירש רש"י, שדעת רבה כשמואל, שצריכה שיעור כחתימת פי האמה, והקיסם התופס מקום בפי האמה מקטין את שיעור הזרע שהגיע לשם, ואם כן הדבר פשוט שאינו מטמא. וגם רבינו מפרש כך, ומפני שדעתו שמטמא במשהו, פסק שרואה בקיסם - טמא. ביאור זה מיישב גם תמיהת הכסף-משנה ד"ה ומ"ש]. (15) מתוך קישוי אבר. (16) אכילה ושתייה מרובה, קפיצה, בהלה. אלה גורמים לפעמים להוצאת זרע (נדה לה, א).

6 ב. אִין שְׁכֶבֶת זָרַע¹⁷ שֶׁל קָטָן מְטַמְּאָה עַד שִׁיחֶיהָ בֶּן
7 תִּשְׁעֵי שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד¹⁸.

(17) 'תורת כהנים' פרשת זבים פ"ו ה"א (וראה נדה לב, ב). (18) בהל' מטמאי משכב ומושב פ"א ה"ד והי"ב נתבאר, שזיבה של קטן בן יום אחד מטמאה.

8 ג. שְׁכֶבֶת זָרַע אֲדָמָה - טָהוֹרָה¹⁹, עַד שֶׁתִּהְיֶה לְבִנָּה
9 וְנִמְשָׁקֶת²⁰.

(19) נדה לב, ב. (20) כלובן ביצה טריה (תוספתא, זבים פ"ב ה"ב).

10 ד. וְכָל שְׁכֶבֶת זָרַע שְׁאִין גּוֹפֵוּ שֶׁל אָדָם מְרַגֵּשׁ בָּהּ
11 - אִינָה מְטַמְּאָה. לְפִיכֵךְ, אִם רָאָה בְּלֹא קִשּׁוֹי וּבְלֹא

שנבעלה ביום ראשון, והעונה הראשונה מתחילה בליל שני, ואחריה יום שני וליל שלישי הרי שלוש עונות, ואם תפלוט ביום שלישי היא טהורה. ולמה העדיף דעת רבי אלעזר בן עזריה על דעת רבי עקיבא ורבי ישמעאל שם? מפני שבגמרא שבת (פו, ב) אמר רבי יוחנן, שכך היא דעת חכמים. [ויש ספרים שכתוב בהם שם "שש עונות", אבל רבינו גורס "שלוש" (53)] אשה שראתה דם בשלושה ימים זה אחר זה בימים הראויים לזיבה, הרי זו זבה וטמאה וצריכה לספור שבעה ימים נקיים מראית דם וטובלת ונטהרת. ואם ראתה דם באחד מימים אלה, היא סותרת את הימים הנקיים, ועליה לספור שבעה ימים נקיים אחרי יום הראייה האחרונה. ומלמדנו רבינו, שאם לא ראתה דם אלא פלטה זרע בתוך שבעת הימים, אינה סותרת את כל הימים הנקיים אלא אותו היום אינו נחשב במספר הנקיים, וצריכה להוסיף רק יום אחד בלבד, אפילו אם פלטה ביום השביעי (נדה מב, א). (54) כזב הסופר שבעה נקיים וראה קרי (ראה דיני זב וזבה בהל' איסורי ביאה פ"ו). (55) שם. (56) מקום בגוף האשה למעלה מבית החיצון. (57) אם נעקר ממקומו במקור ולא יצא לחוץ.

יב. שכבת זרע עצמה שנפלטת בתוך השלש עונות מטמאה אחרים שנגעו בה, כדרך שטמאה האשה שנפלטת אותה. ואם פלטה אחר שלש עונות - הרי האשה טהורה, וכן שכבת זרע שנפלטת טהורה, ששכב נפסדה צורתה.⁵⁸

(58) ראה למעלה הערה נ.

יג. וכמה⁵⁹ היא עונה? יום או לילה. ואין העונה שנבעלה בה מן המניין. כיצד? נבעלה בליל השבת - שלש עונות של: יום השבת, וליל אחד בשבת, ואחד בשבת. אם פלטה בתוך זמן זה - טמאה; פלטה מליל שני והלאה - טהורה. והאיש שפרשה ממנו שכבת זרע אפילו לאחר כמה עונות - הרי זו טמאה⁶⁰ כל זמן שהיא לחה, והפורש ממנו טמא⁶¹.

(59) שבת פו, א. (60) מימרא של רב חסדא, שם. ופירושו רבינו חננאל ורבינו שם, שהכוונה בזכר שנרבע ופלט שכבת הזרע של הרובע. ונראה שגם רבינו מפרש כך. (61) נראה שכוונתו, שהאיש טמא כרואה קרי ולא כנוגע בלבד. ונפקא-מינה, שטמאה בכל שהיא, ראה למעלה ה"א.

יד. שכבת זרע אינה מטמאה אלא כשהיא לחה⁶². יבשה פתור - טהורה. ואם יכולה לשרות מצת לעת בפושין ולחזור לכמות שהיתה - הרי זו טמאה.⁶³

(62) משנה, נדה נד, ב.

טו. כבר בארנו בפרק זה, שהרואה קרי והאשה ששכב איש אותה שכבת זרע והנוגע בשכבת זרע טמאים מן התורה. וכן⁶⁴ האשה שנפלטת בתוך שלש עונות - הרי היא טמאה מן התורה כרואה קרי. אבל שאר האמורין בפרק זה שהן טמאים, כגון מהרהר

ח. וכל אשה³⁹ ששמשו מטתה וירדה וטבלה קדם שתקנה עצמה יפה יפה - הרי היא בטמאתה⁴⁰.

(39) מס' מקוואות, שם. (40) שאיראפשו שלא תפלוט שכבת זרע, והפולטת - טמאה. ראה בהלכה הבאה.

ט. אחד האיש ואחד האשה ששמשו מטתן - שניהן טמאים, ושניהן ראשון לטמאה דין תורה⁴¹. ואין האשה טמאה משום נוגעת⁴² בשכבת זרע, שנגיעת בית הסתרים⁴³ אינה נגיעה, אלא הממשות הרי היא כרואה קרי⁴⁴. והוא שתהיה פת שלש שנים ויום אחד, שנאמר: [ואשה⁴⁵ אשר ישכב איש אתה]. היתה קטנה מבת שלש שנים - אינה מטמאה כשכיבה⁴⁶, אבל מטמאה כנגיעת שכבת זרע אם נגעה⁴⁷ בכשרה מבחוץ. [לפיקה, הבועל גדולה שלא כדרךה - טהורה]⁴⁸; שלא טמא אותה הכתוב בטמאת בית הסתרים אלא כדרךה.

(41) מן הכתוב (ויקרא טו, יח) ואשה אשר ישכב איש אותה שכבת זרע, ורחצו במים וטמאו עד הערב. (42) נדה מא, ב. (43) מקום שאינו נראה. נתבאר כבר (בהל' טומאת מת פ"א ה"ג), שנגיעת טמאה בבית הסתרים אינה מטמאה. (44) דינה כאיש שיצאה ממנו שכבת זרע. גזירת הכתוב היא (שם). (45) ב'תורת כהנים' פרשת מצורע (פ"ו ה"ז): "אשה", פרט לקטנה. יכול שאני מוציא בת שלוש שנים ויום אחד - תלמוד-לומר "ואשה". פירוש, סתם אשה משמע גדולה, והוא"ו המיותרת מרבה בת שלוש שנים ויום אחד, אבל למטה מגיל זה אינה ראויה לביאה. (46) מן הכתוב: ואשה אשר ישכב איש אותה וכו'. (47) צ"ל: נגעה. (48) יבמות לד, ב.

י. הבועל⁴⁹ את האשה ולא הוציא שכבת זרע - טהור, אף על פי שהערה. וכן האשה טהורה עד שיוציא האיש.

(49) 'תורת כהנים' שם ה"ח.

יא. האשה⁵⁰ שנפלטת שכבת זרע⁵¹, אם פלטה אותה בתוך שלש עונות⁵² - הרי היא טמאה כרואה קרי. לפיקה סותרת יום אחד, אם היתה זבה⁵³, כאיש שרואה קרי⁵⁴. ומטמאה בכל שהוא⁵⁵. אף על פי שלא יצאת לחוץ אלא נעקרה והגיעה לבין השנים⁵⁶ - נטמאה; שהרי שכבת זרע פדמה: מה דמה מטמא בפנים⁵⁷, אף שכבת זרע שתפלט מטמא אותה בפנים.

(50) מס' מקוואות שם מ"ג. (51) שקיבלה מזכר. (52) עונה - יום או לילה. שכבת זרע מטמאה כל זמן שהיא ראויה להיקלט בגוף האשה ולהוליד, ואחר זמן מסוים היא מתקללת ואינה "זרע" ואינה מטמאה. ונחלקו תנאים בדבר, כמה זמן יעבור ותתקלקל. ופסק רבינו כרבי אלעזר בן עזריה במשנה, שאמר: "הפולטת זרע ביום שלישי (מהבעילה) טהורה". ובפירושו למשנה הוא מבאר, כגון

שיעורי רמב"ם ג"פ ליום – יום חמישי י"ח אייר – ספר טהרה – הל' שאר אבות הטומאות קלז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

והטהרו³¹ והחליפו שמלתיכם. וארבעה אבות
הטומאות יש בה: עבודה זרה עצמה, ומשמשיה³²,
ותקרבת שלה³³, וזין שנתנסף לה. וטמאת בלן
מדבריהן.³⁴

~ נקודות משיחות קודש ~

"טומאת עבודה זרה מדברי סופרים ואף על-פי-כן יש לה רמז
בתורה הסירו את אלקי הנכר אשר בתוככם והטהרו והחליפו
שמלותיכם כו".

ויש להבין מדוע בחר הרמב"ם ראייה מפסוק שלא הובא
כלל בגמרא כאסמכתא לטומאה שגזרו חכמים על עבודה-
זרה, והלא בגמרא הובאו פסוקים אחרים לגמרי, "תזרם
כמו דוח", "שקץ תשקצנו" וכן איתקש למת כמו שנאמר
ו"ישלך את עפרה על קבר בני העם" שכל לימודים אלו
הם אסמכתא לגזירת חכמים על טומאת עבודה זרה, אבל
הפסוק שהביא הרמב"ם מאן דזכר שמי'.

ויש לומר שבזה רוצה הרמב"ם לבאר הגדר המיוחד של
ע"ז שבגללו גזרו עליה טומאה.

כי בפסוקים שהביאה הגמרא מדובר על המיאוס של
העבודה זרה מצד עצמה, היינו איסור על ה"חפצא" של
העבודה זרה ואילו הביא הרמב"ם פסוקים אלו היה משמע
שטומאת עבודה זרה היא מצד החפצא של הע"ז ולכן
הוזקק להביא הפסוק "הסירו את אלקי הנכר" לרמז
שהתוכן הכללי של גזירת טומאת עבודה זרה של חכמים
הוא כדי להרחיק ממנה את האדם הגברא', ואינו דומה
איסור עבודה זרה שאין בו ממש לשאר איסורים
שה"חפצא" שלהם אסור מצד עצמו, כי עבודה זרה
במהותה היא עניין שבדמיונו של אדם ומוזהר שלא ליתן
לה חשיבות, ולכן מדגיש כאן שגם גזירת הטומאה של
חכמים היא על ה'גברא', היינו להרחיקו מהעבודה זרה.
ועניין זה מודגש בפסוק "הסירו את אלקי הנכר כו"
המדבר בהיטהרות והסתלקות ה"גברא" מעבודה זרה.

(על-פי "זין מלכות" ספר טהרה סימן י"ט)

(2) במשנה עבודה זרה מז, ב הסמיכו על הכתוב (דברים ז,
כו): "שקץ תשקצנו" (שקץ ושרץ היינו הך). ורבינו עצמו
מביא רמז זה להלן בהלכה ב. (3) משמע שאלוהי הנכר
מטמאים. (4) הכלים שמשמשים בהם לצרכי עבודת
אלילים. (5) הקרבנות שהקריבו לה. פרטי דיניהם
מבוארים בהלכות הבאות.

ב. עבודה זרה עצמה מטמאה אדם וכלים במגע,
וכלי חרס באייר, ואינה מטמאה במשא, פשרין,
שנאמר: שקץ תשקצנו³⁵. וטענה פזית. לא תהיה זו
חמורה מן המות³⁶. אבל אם היתה הצורה³⁷ פחותה
מפזית - טהורה.³⁸

(6) משמע שדינה כשקץ. (7) שאינו מטמא בפחות מכזית
(הלכות טומאת מת פרק ב הלכה ב). (8) גוף הפסל.

ומטיל מים - אינן טמאין אלא מדבריהם, ולא גזרו
עליהם טמאה אלא לתרומה, אבל לחלין - טהורין⁶⁴.

(63) ברייתא, שם מא, ב. (64) תוספתא, מקוואות פ"ו ה"ד.

טז. נכרית⁶⁵ שפלטת שכתב זרע של ישראל בתוך
השולש עונות, וכן הבהמה⁶⁶ שפלטת שכתב זרע של
ישראל בתוך זמן זה - הרי אותה הנפלטת טמאה⁶⁷.
פלטת⁶⁸ לאחר זמן זה - הרי היא ספק נסרחה או
עדין לא נסרחה⁶⁹.

(65) משנה, מקוואות פ"ח, ד. (66) שבת פו, ב. (67) רב
פפא שואל שם, אם נפלטת אחר שלושה ימים מה דינה.
ומשמע שבתוך שלושה ימים ברור שטמאה. (68) הגויה
או הבהמה. (69) בעיה של רב פפא, ונשארה בתיקו. [רב
פפא שואל שם, מה דין נכרית שפלטת שכתב זרע של
ישראל אחר שלושה ימים, והוא ממשיך ואומר: "אם תימצי
לומר, כיון דאכלי שקצים ורמשים חביל גופיהו (גופם
חם)" פירוש ודינן כדין ישראלית, "במעיה בהמה מה היא?"
ומכיון שרבינו פוסק בכל מקום הלכה כ'אם תימצי לומר',
יש לתמוה למה פסק כאן הרי היא ספק?]

8 יז. כבר בארנו בהלכות מטמאי משקב ומושב⁷⁰,
ששכתב זרעו של עובד פוכבים טהור מקלום.
לפיכך, פת ישראל שפלטת שכתב זרע של עובד
פוכבים, אפילו בתוך שלש עונות - טהורה⁷¹.

(70) פ"ב ה"י. (71) מס' מקוואות פ"ח מ"ד.

12 יח. עובד פוכבים שהרגיש⁷², ונתגבר וירד וטבל⁷³,
13 ויצאה ממנו שכתב זרע שהרגיש בה אחר שטבל⁷⁴
14 - הרי זה ספק טמא⁷⁵.

(72) בעיה במס' נדה מג, א. (73) לשם גירות. (74) יצאה
אחר שטבל. (75) הבעיה לא נפשטה.

15 יט. גדולה⁷⁶ ששכתב אותה קטן פחות מכן תשע [או
16 עובד פוכבים או בהמה] - הרי זו טהורה⁷⁷;
17 שנאמר: [ואשה אשר ישכב איש אתה] - עד שיהיה
18 השוכב איש ומישראל, כמו שבארנו⁷⁸.

(76) למעלה משלוש שנים. (77) 'תורת כהנים' פרשת
מצורע פ"ו ה"ח. (78) בהלכה יז.

יום חמישי י"ח אייר ה'תשע"ח

פרק ששי

(1) יבאר שארבע אבות הטומאות יש בעבודה זרה, וכיצד
היא טומאתם, ושקולי אבות הטומאות דנו בה. אב הטומאה
שטמא במגע ואינו מטמא במשא או שטמא במגע
ובמשא. הנוגע באב מאבות הטומאות המושלך בתוך
המקווה. זב שדרס על המשכב שהוא מונח במקווה.

19 א. טמאת עבודה זרה מדברי סופרים. ויש לה רמז
20 בתורה: הסרו² את אלהי הנכר אשר בתככם

30 אָבֵל כָּלִי שֶׁהוּא תִקְרָכֶת עֲבֻדָּה זָרָה שֶׁבְטָלוּ -
31 טָהוֹר²⁶. וְכֵן עֲבֻדָּה זָרָה וּמִשְׁמָשִׁיהָ שֶׁבְטָלוּ -
32 טָהוֹרִין.

(21) כל דבר שהוגש כקרבן לאליל. (22) אבל אינה מטמאה באוהל. כרבנן בעבודה זרה לב, ב וכלשון אחרון של רבא (חולין יג, ב) בפירוש המשנה. (23) "ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים". והכוונה לתקרובת עבודה זרה (עבודה זרה כט, ב). (24) פסל של גוי שקטע ראש אנה, ראש חוטמה או מעשים אחרים המוכיחים יחס של ביוז, הותר הפסל בהנאה. מפני שביטל את איכותו כאליל והוא כגוש פשוט. וכן כלים ומשמשים אם שברם, הותרו בהנאה, אבל אוכלין אינם בטילים ואסורים בהנאה (הלכות עבודת כוכבים פרק ח הלכה ט והלכה י). (25) בעיני של רבי יוחנן (עבודה זרה נב, א) אם מה שאמרו אוכלין ומשקין אינם בטילים נוגע גם לעניין טומאה או לאיסור הנאה בלבד שהוא מן התורה, אבל טומאה שהיא גזירת חכמים - בטלה. הבעיני נשארה בתיקו ולכן אומר רבינו: "הרי זו ספק לטומאה". ואף על פי שספק דרבנן - להקל, החמיר רבינו בטומאת עבודה זרה. (26) גמרא שם. רש"י שם מפרש, שהכוונה למשמשים, ונראה שלדעתו כלים שהם תקרובת אינם בטילים, ורבינו מפרש כתוספות (שם עמוד ב דיבור המתחיל כיוון) שגם תקרובת בכלל (כסף משנה).

33 ח. יִין שֶׁנִּתְּנָסֵף לְעֲבֻדָּה זָרָה מְטַמֵּא אָדָם וְכָלִים
34 בְּמַגֵּעַ, וְכָלִי חֶרֶס בְּאוֹר, וּמְטַמֵּא אָדָם בְּמִשְׁאֵהוּ²⁷
35 כְּנִבְלָה, וְטִמְאַתּוּ בְּכִזִּית. שְׁנֵאמַר: אֲשֶׁר חִלַּב זִבְחִימוֹ
36 יֹאכֵלוּ, יִשְׁתּוּ יִין נָסִיכָם. הָרִי יִין נָסִיכָם כְּחֵלֶב
37 זִבְחִימוֹ. וְאִין מְטַמֵּא טִמְאַה זֹו אֵלָא יִין שֶׁנִּתְּנָסֵף
38 בְּיָד²⁸ לְפָנֵי עֲבֻדָּה זָרָה; אָבֵל סָתָם יִינָן²⁹ שֶׁל עֹבְדֵי
39 כּוֹכָבִים - מְטַמֵּא טִמְאַה קָלָה כְּשֶׁאֵר כָּל מִשְׁקִין
40 טִמְאַיִן³⁰.

(27) אבל לא באוהל. ורש"י כתב כאן שטמא גם באוהל. (28) שהושיט ידו ליינן ושכשך. (29) שאין אנו יודעים אם נתנסך או לא. (30) ושיעורו ברכיעית הלוג שהיא כשלושה זיתים (שם ל, א).

41 ט. מִכָּל הַדְּבָרִים שֶׁבְּאַרְנוּ מִתְחַלֵּת הַסִּפְרִי³¹ עַד כָּאן
42 אֵתָה לְמַד, שְׁאֲבוֹת הַטִּמְאַת - מִהֵן אָבוֹת שֶׁל תּוֹרָה,
43 וּמִהֵן אָבוֹת שֶׁל דְּבָרֵי סוֹפְרִים.

(31) ספר טהרה.

44 י. כָּל הַמִּתְטַמֵּא מִחֻמַּת אָב שֶׁל תּוֹרָה - הָרִי הוּא וְלָד
45 טִמְאַה שֶׁל תּוֹרָה³², וְכָל הַמִּתְטַמֵּא מִחֻמַּת אָב שֶׁל
46 דְּבָרֵיהֶם - הָרִי זֶה וְלָד שֶׁל דְּבָרֵיהֶם.

(32) בין כלים בין אוכלין ומשקין.

47 יא. כָּל אֵב טִמְאַה שֶׁמְטַמֵּא בְּמַגֵּעַ וְאִינוּ מְטַמֵּא
48 בְּמִשְׁאֵהוּ³³, בֵּין אֵב שֶׁל תּוֹרָה בֵּין אֵב שֶׁל דְּבָרֵיהֶם -
49 אָדָם הַנוֹגֵעַ בּוֹ אִינוּ מְטַמֵּא בְּגָדִים בְּשַׁעַת מַגְעוֹ³⁴,
50 וְלֹא אָדָם וְלֹא כָלִי חֶרֶס, אֵף עַל פִּי שֶׁעֲדִין לֹא פָּרַשׁ

1 ג. קָצִין אֵיבָר מִמֶּנָּה, אִפְלוּ הָיָה כְּמִרְדֵּעַ⁹ - הָרִי זֶה
2 טָהוֹר; שֶׁעֲבֻדָּה זָרָה אִינָה מְטַמֵּא לְאֵיבָרִים, אֵלָא
3 הַצִּוְרָה כָּלָה כְּשֶׁהִיא שְׁלֵמָה. שְׁנֵאמַר: תְּזַרֵּם כְּמוֹ
4 דָּוָה¹⁰ - מִה דָּוָה אִינָה מְטַמֵּא לְאֵיבָרִים¹¹, אֵף
5 עֲבֻדָּה זָרָה אִינָה מְטַמֵּא לְאֵיבָרִים. כְּקָלִי אָבוֹת
6 הַטִּמְאַת דָּנוּ בָּהּ¹², מִפְּנֵי שֶׁטִּמְאַתָּה מְדַבְּרִיהֶם.
7 עֲשֹׂאוֹתָ כְּשֶׁרָץ שְׂאִינוּ מְטַמֵּא בְּמִשְׁאֵהוּ, וּכְמַת שְׂאִינוּ
8 מְטַמֵּא אֵלָא בְּכִזִּית¹³, וּכְנִדָּה שְׂאִינָה מְטַמֵּא
9 לְאֵיבָרִים.

(9) איבר גדול כמו העץ שנותנים על צוואר החמור כדי לכוון הילוכו (ויש מפרשים: מחרישה, ולהלכה כאן אין הבדל בין שני הפירושים). (10) נידה. (11) אם נחתך אבר מנידה אינו מטמא כנידה אלא ככל אבר מן החי. ראה פרק ח מהלכות טומאת משכב ומושב הלכה ד. (12) כל ההקלות שישנן באבות הטומאות השונות הקילו חכמים בטומאת עבודה זרה. (13) לא כשרץ שטמא בכעדשה.

10 ד. נִתְּפָרְקָה¹⁴ עֲבֻדָּה זָרָה, אֵף עַל פִּי שֶׁהִדְיוּט¹⁵
11 יָכוֹל לְהַחֲזִירָהּ וְהָרִי כָּל אֵיבָרֶיהָ קָיָמִים¹⁶ - אִינָה
12 מְטַמֵּא¹⁷.

(14) פסל עשוי חוליות ונתפרקו (שם). (15) שאינו אומן. (16) וכל אדם יכול לחבר את החוליות ויחזור הפסל כמו שהיה. (17) בעיני שלא נפשטה. אולם נאמר שם שלפי דעת חכמים שאבר ממנה אינו מטמא אין מקום לבעיני זו, וברור שאינה מטמאה. ומכיוון שרבינו פסק בהלכה הקודמת כחכמים כתב כאן "אינה מטמאה" (ראה משנה למלך).

13 ה. כָּל מִשְׁמָשִׁי עֲבֻדָּה זָרָה - כְּשֶׁרָץ. מְטַמֵּאִין אָדָם
14 וְכָלִים בְּמַגֵּעַ, וְכָלִי חֶרֶס בְּאוֹר, וְאִינָן מְטַמֵּאִין
15 בְּמִשְׁאֵהוּ. וְשֶׁעוֹר טִמְאַתָּן בְּכִזִּית. וְאִפְלוּ קָצִין
16 מִמִּשְׁמָשִׁיהָ כִּזִּית מִן הַכָּלִי - מְטַמֵּא כְּשֶׁרָץ. זֹו חֲמִיר
17 בְּמִשְׁמָשִׁיהָ יוֹתֵר מִעֲבֻדָּה זָרָה עֲצָמָהּ. וּבֵית עֲבֻדָּה
18 זָרָה עֲצָמוֹ, אֲבָנֵיו וְעֲצָיו וְעִפְרוֹ - מְטַמֵּאִין בְּכִזִּית¹⁸
19 בְּמַגֵּעַ כָּכֵל הַמִּשְׁמָשִׁין.

(18) משנה עבודה זרה מז, ב. ומכאן למדנו דין קצץ ממשמשיה.

20 ו. הַמִּכְנִיס רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ לְבֵית עֲבֻדָּה זָרָה - נְטִמָּא
21 כְּנוֹגֵעַ. וְכֵן כָּלִי חֶרֶס שֶׁהִכְנִיס אֹרִירוֹ לְבֵית עֲבֻדָּה
22 זָרָה - נְטִמָּא. סִפְסָלִים וְקִתְדְּרָאוֹת¹⁹ שֶׁהִכְנִיס רִפְן
23 לְבֵית עֲבֻדָּה זָרָה - טִמְאִים. וְכֵלָן רֹאשׁוֹן לְטִמְאַה²⁰.

(19) כיסאות. (20) מפני שנגעו באב הטומאה.

24 ז. תִּקְרָכֶת עֲבֻדָּה זָרָה²¹ מְטַמֵּא בְּמַגֵּעַ וּבְמִשְׁאֵהוּ²²
25 כְּנִבְלָה. וְשֶׁעוֹרָה בְּכִזִּית. כָּל דָּבָר שֶׁמְקַרִּיבִין לָהּ, בֵּין
26 בְּשֶׁר בֵּין שְׂאֵר אֲכָלִים וּמִשְׁקִין - הֵפֵל כְּנִבְלָה,
27 שֶׁהַפְּתוּב קָרָאן זִבְחֵי מַתִּים²³. וְאֵף עַל פִּי שְׂאִין
28 תִּקְרָכֶת עֲבֻדָּה זָרָה שֶׁל אֲכָלִין בְּטָלִין²⁴ לְעוֹלָם
29 לְהַתִּירָהּ בְּהִנָּא, אִם בְּטָלָה - הָרִי זֹו סָפֵק לְטִמְאַה²⁵.

שיעורי רמב"ם ג"פ ליום - יום חמישי י"ח אייר - ספר טהרה - הל' שאר אבות הטומאות קלט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הפסוקים שבתורה ואחשוד גם אני (בראשית כ, ו) ולא חשכת (שם כב, טו). ומלמדנו רבינו כאן שאינו מטמא בגדים מדין טומאת מגע אבל מטמאים מדין טומאת משא, מפני שאי אפשר לנגוע ולא להזיז. והר"י קורקוס מובא בכסף משנה כאן, שואל, מה לי אם הטומאה היא משום נוגע או משום נושא, ומבאר שההבדל הוא במים קרושים בקור, שאפשר לנגוע בהם מבלי להסיטם. (46) יזיז. (47) השערות (חוטמים דקיקים) הכולטות מן האריג.

יד. הכולע נבלת עוף הטהור - בפשע פליעתו מטמא בגדים, כמו שבארנו, והן ראשון לטמאה. 48. וכן אם נגע באוכלין - הרי הן ראשון לטמאה. ואחר שבלע 49 - הרי זה פירש מטמאין.

(48) במשנה שם: "מטמא שניים ופוסל אחד", פירוש, הכולע מטמא את הבגדים ונעשים ראשון והם מטמאים אוכלין להיות שני ואוכלין אלה פוסלים אחרים). ויוצא מזה, שהכולע מטמא שניים (את הבגדים ואת האוכלין שנגעו בהם) ונוסף על זה פוסל את התרומה שנגעה באוכלין. (49) במשנה שם: "הקאה או בלעה מטמא אחד ופוסל אחד". נבלת עוף טהור מטמאה רק בזמן שהיא נמצאת בבית הבליעה של אדם (למעלה פרק ג הלכה א) ולפיכך אחר שבלעה, הרי זה כאילו פירש ממנה ודינו כראשון לטומאה, כמו שנתבאר למעלה בהלכה י"ב.

טו. השורף פרה אדמה ושעירים הנשרפים והמשלח את השעיר, אף על פי שבפשע מעשיהן מטמא בגדים, כמו שבארנו, אם נגעו 50 באוכלין אפלו בפשע מעשיהן - הרי הן שני לטמאה. 51.

(50) השורף והמשלח. (51) וכן כתב רבינו בפירושו למשנה זבים פרק ה משנה ט: "ודע, כי שורף פרה ופירים והמשלח השעיר מטמאים בגדים כאשר ביארנו בפתיחה, אמנם עם זה אינם מטמאים שניים ופוסלים אחד אלא מטמאים אחד ופוסלים אחד כמו כל ראשון לטומאה (פירוש, האוכלין שנגעו בהם נעשים שני). ואל תחשוב שזה סותר הכלל שאמר רבי יהושע (שכל המטמא בגדים בשעת מגעו מטמא שניים ופוסל אחד), לפי שזה מבוואר ואמר "כל המטמא בגדים בשעת מגעו" ולא אמר כל המטמאים בגדים גרידא (בלבד), ואלה (שורף ומשלח) לא במגע יטמאו בגדים אלא בהתעסקם עסק מיוחד, והבן זה". ברור, שרבינו מחלק בין דבר המטמא בגדים תמיד בנגיעה (או במשא) ובין דבר שמטמא בזמן עסק מסוים בלבד. המטמא בנגיעה או במשא עושה אוכלין ראשון, אבל אלה שטומאתם מוגבלת אינם מטמאים את האוכלין להיות כמותם אפילו בחיבורים, והם מיטמאים בנגיעתם בהאדם שהוא ראשון ועושה אותם שני לטומאה, ולמד הברל זה מדיוק לשונו של רבי יהושע.

טז. הנוגע באב מאבות הטמאות המשלך בתוך המקוה, כגו נבלה או שרץ או משקב 52 שהוא במקוה 53 ונגע בו - הרי זה טמא. שנאמר: אף מעין ובור מקוה מים יהיה טהור, ונגע בנבלתם יטמא - אפלו פשה בתוך המקוה מטמאין. וכשיצלה מן

1 מטמאין. והנו אחר שפרש מטמאין או קדם
2 שיפרש ולד, שהוא מטמא אוכלין ועושה אותן שני
3 לטמאה, מפני שהוא ראשון.

(33) כגון שרץ. (34) פירוש אם נגע בבגדים בשעה שהוא נוגע בשרץ.

4 יב. וכל אב טמאה שמטמא במגע ובמשא, בין אב
5 של תורה 35 בין אב של דבריהם 36 - אדם הנוגע בו
6 או הנושא מטמא בגדים 37 בפשע מגעו ובפשע
7 נשיאתו, ועושה אותן ראשון לטמאה 38. וכן אם נגע
8 באוכלין - עשאן ראשון כל זמן שלא פירש
9 מטמאין. פירש מטמאין - הרי הוא ראשון
10 לטמאה לכל דבר, ואינו מטמא בגדים 39, ואם נגע
11 באוכלין - הרי הן שני. במה דברים אמורים? בשאר
12 כל האבות חוץ מן הנבלות והמקרבב 40. אבל הנבלה
13 והמקרבב, אף על פי שמטמאין במגע ובמשא -
14 הנוגע בהן אינו מטמא בגדים בפשע מגעו 41, ואם
15 נגע באוכלין - הרי הן שני לטמאה 42; והנושא
16 מטמא בגדים בפשע נשיאתו 43, ואם נגע באוכלין עד
17 שלא פירש - הן ראשון לטמאה, כמו שבארנו.

(35) בכולם כתוב: "וכיבס בגדיו". (36) תיקנו כעין דאורייתא. (37) והוא הדין לכל כלים שהוא נוגע בהם. (38) כאילו נגעו הם עצמם באב. (39) מפני שראשון אינו מטמא אלא אוכלין ומשקין בלבד. (40) דבר שרכב עליו חוב. (41) בנוגע לא כתבה תורה יכבס בגדיו אלא "יטמא עד הערב". (42) אבל אם נגע במשקין, בין בשעת מגעו ובין אחר שפירש נעשו ראשון מדרבנן. (43) בנושא כתבה תורה כיבוס בגדים.

18 יג. מי חטאת 44 שיש בהן פדי הנזה 45, אף על פי
19 שהן נובלה ומקרבב שאין מטמאין בגדים אלא
20 הנושאן - הרי הנוגע בהן מטמא בגדים בפשע
21 מגעו משום נושא; שאי אפשר שיעזב במים שלא
22 יסטיט 46 אותן, וכבר בארנו שאחד הנושא ואחד
23 המסיט. וכן הנוגע בצמר הנבלה או שנגע בנימיו 47
24 המקרבב - מטמא בגדים בפשע מגעו משום נושא;
25 שאי אפשר לנגע בדברים אלו שלא יסטיט אותן,
26 ולפיכך מטמא בגדים עד שלא פירש פדין הנושא.

(44) מים שנתנו עליהם אפר פרה אדומה כדי להזות על טמאי מת. (45) בכלים פרק א משנה ב שנינו: "למעלה מהם (דרגת טומאה גבוהה יותר משרץ ושכבת זרע וכו') נבילה ומי חטאת שיש בהם כדי הזיה, שהם מטמאים את האדם במשא לטמא בגדים במגע (פירוש, האדם הנושאם מטמא בגדים במגעו בשעת המשא) וחשוכי בגדים במגע". ופירש רבינו שם "חשוכי בגדים במגע": בגדים נמנעים מליטמא כשהאדם נוגע בנבילה או במי חטאת, מלשון חשכת נפשי משחת (ישעיה לח, יז) [ובספרי התנ"ך שלנו כתוב "חשקת" בקוף. ותמוה הדבר, שרבינו דילג על

מַאֲבֹת הַטְּמָאוֹת¹², בֵּין שֶׁל תּוֹרָה בֵּין שֶׁל
דְּבָרֶיהֶם. וּמִפְּנֵי מָה גָּזְרוּ עַל הַמְשָׁקִין טְמֵאִין
שֵׁיטְמָאוּ פְּלִים? גָּזְרָה מִשּׁוֹם מִשְׁקָה הַזֶּבֶב¹³, שֶׁהוּא
אָב וּמִטְמֵא פְּלִים דִּין תּוֹרָה, שְׁנֵאמַר: וְכִי יִרָק
הַזֶּבֶב בַּטְּהוֹר, כָּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ¹⁴.

(8) פרה פ"ח מ"ה. (9) כל דבר שנגע באב הטומאה - בין
כלים בין אוכלין ומשקין - נעשה ולד הטומאה. (10) נדה
שם. (11) וזה נאמר. (12) פירוש, הטומאה למשקין אלה
הגיעה מאב הטומאה שהיה הראשון לשלשלת הטומאות,
ואפילו מאה חוליות באותה השלשלת, כגון שנגעו משקין
באב הטומאה, ונגעו המשקין בכלים ואחר-כך נגעו משקין
אחרים באותם הכלים וכן הלאה, הרי זה בגדר "מחמת אב
הטומאה", למעט משקין שנגעו בידיים שחכמים גזרו
עליהם טומאה, משקין אלה אינם מטמאים כלים.
ובהקדמתו לפירוש המשנה סדר טהרות, כותב רבינו: "אבל
בתנאי שיהיו אלו המשקין יתטמאו מחמת השרץ, ר"ל
שיהיה נסמך בטומאתו אליו (אל השרץ) כמו שיטמאוהו
האב או הראשון או השני, כמו שקדם, לא שיהיה נטמא
בידיים טמאות, לפי שידיים טמאות מטמאין את המשקין
גם כן כמו שהתבאר . . . וזה ענין אמרם בתלמוד (שבת יד,
ב) "דאיטמו מחמת שרץ", כאשר (כאילו) אמרו ז"ל שאלו
המשקין טמאים לא יתטמאו בידיים טמאות וכו'". ברור
שהתכוון למה שכתבנו למעלה. ורבינו שם מודיע שמקור
דין זה בירושלמי חגיגה פ"ג ה"א. [בכסף-משנה מוסר מקור
זה בשם עצמו, וכנראה לא הגיעה לידו הקדמה זו בתרגומה
העברי]. (13) נזולים היוצאים מגופו של זב, כגון רוקו
ומימי רגליו. (14) בהלכות טומאת משכב ומושב פ"א
הי"ד וט"ו.

ג. כְּשֶׁגָּזְרוּ¹⁵ עַל הַמְשָׁקִין שֵׁיטְמָאוּ אֶת הַפְּלִים, גָּזְרוּ
שֶׁיִּהְיוּ מִטְמָאִין אֶת הַפְּלִים מִתּוֹכָן¹⁶. כִּיצַד? אִם נִפְּלוּ
לְאוֹרֵי פְּלֵי חֶרֶס¹⁷ - נִטְמָא פְּלוֹ וְהָרִי הוּא שְׁנֵי¹⁸; וְאִם
נִגְעוּ¹⁹ בְּשָׂאֵר פְּלִים²⁰ מִתּוֹכָן - מִטְמָא פְּלוֹ וְנִעֲשֶׂה
שְׁנֵיִים. אָבֵל אִם נִגְעוּ מְשָׁקִין טְמֵאִים בְּאַחֲרֵי הַפְּלֵי
שֵׁשׁ לֹא תוֹךְ, בֵּין בְּכָלִי חֶרֶס בֵּין בְּכָלִי שִׁטְף וּבְכָלִי
מִתְּכֹת - נִטְמָאוּ אַחֲרָיו בְּלִבְד²¹, וְהָרִי אַחֲרָיו שְׁנֵי,
וְלֹא נִטְמָא תוֹכוֹ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? לְתֵרוּמָה;
אָבֵל לְקִדְשׁ²², פְּלֵי שֶׁנִּטְמָאוּ אַחֲרָיו - נִטְמָא פְּלוֹ,
וְהָרִי פְּלוֹ שְׁנֵי לְטַמְאָה.

(15) כלים פכ"ה מ"א. ראה פירוש רבינו שם. (16) אם נגעו
בצד הפנימי של הכלי - נטמא כולו. (17) אפילו לא נגעו
בדופן. (18) גזרו שמשקין הם ראשון. (19) בדופן הכלי.
(20) שאינם מטמאים מאוירים אלא בנגיעה ממש. (21) אף-
על-פי שמשקה הזב אינו מטמא כלי חרס בנגיעה מגבו
(מאחוריו), וכל עיקרה של טומאת משקין היא גזירה משום
משקה הזב, החמירו חכמים גזירתם יותר משל תורה. רבינו
למד דין זה, ממה שאמרו (בכורות לח, א): "מה כלי חרס
נטמא גבו לא נטמא תוכו, אף כלי שטף נטמא גבו לא נטמא
תוכו" (ראה רמב"ד וכסף-משנה). (22) כלים שם מ"ט.

הַמִּקְוָה זֶה הַנוֹגֵעַ יִטְהַר⁵⁴. [וְהַנוֹשֵׁאֵן מִטְמָא בְּגָדִים
בְּשַׁעַת נְשִׂיאָתָם, וְאִם נִגַּע בְּאֶכְלִים עַד שֶׁלֹּא פִּרַשׁ -
הָרִי הֵן רֵאשׁוֹן לְטַמְאָה, כָּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ]. וְכֵן זָב
שֶׁדָּרַס עַל הַמְשָׁקִים שֶׁהוּא מְנַח בַּמִּקְוָה - הָרִי הַמְשָׁקִים
טְמֵא; וְכִשְׂעִילָה הַמְשָׁקִים מִן הַמִּקְוָה יִטְהַר⁵⁵, שֶׁהָרִי
עָלָתָה לוֹ טְבִילָה⁵⁶. וְזֶה הַנוֹגֵעַ בַּמְשָׁקִים כְּשֶׁהוּא
בַּמִּקְוָה, אִם פִּשְׁט יָדוֹ וְנִגַּע חוּץ לַמִּקְוָה - הָרִי זֶה
מִטְמָא בְּגָדִים. וְאִין צָרִיד לֹאמַר שֶׁהוּא מִטְמָא אֶכְלִין
וּמְשָׁקִין.

(52) דבר ששכב עליו הזב והדומה לו. (53) ואפילו שניהם
- הטומאה והאדם - בתוך המקווה. (54) אם יפרוש מן
הטומאה כשכולו עורו בתוך המים, אבל אם הוציא חלק
מגופו לפני שפירש מן הטומאה לא נטהר. ודרך אגב
משמיענו רבינו שהטובל אינו נטהר עד שיעלה מן המקווה
וכל זמן שהוא במקווה נשאר בטומאתו. (55) המשכב.
(56) אחר פרישתו מן הזב. מובן שאם לא פירש מן הזב לפני
שחלק ממנו יצא מן המים - לא נטהר (ראה הלכות מטמאי
משכב ומושב פרק ו הלכה ב).

פֶּרֶק שְׁבִיעִי

(1) יבאר שהאוכלין והמשקין מתטמאים, ואם מטמאים
אוכלין או משקין, וכל דיניהם.

א. דְּבַר מִפְּרֵשׁ בַּתּוֹרָה, שֶׁהָאֶכְלִין וְהַמְשָׁקִין
מִטְמָאִין. שְׁנֵאמַר: מִכָּל הָאֶכָל אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֲשֶׁר
יָבֹא עָלָיו מִיַּם יִטְמָא, וְכָל מִשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה בְּכָל
פְּלֵי יִטְמָא. וְאִין הָאֶכָל שֶׁנִּטְמָא מִטְמָא אֶכָל אַחֵר
מִן הַתּוֹרָה², וְלֹא הַמְשָׁקִין שֶׁנִּטְמָאוּ מִטְמָאִין דְּבַר
אַחֵר מִן הַתּוֹרָה³. אָבֵל מִדְּבָרִי סוֹפְרִים גָּזְרוּ עַל
הָאֶכָל הַטְּמָא, שֶׁאִם נִגַּע בְּאֶכָל אַחֵר - טְמָאָה; וְכֵן
אִם נִגַּע אֶכָל הַטְּמָא בַּמְשָׁקִין - טְמָאִין⁴. וְאִין אֶכָל
מִטְמָא פְּלֵי שֶׁנִּגַּע בּוֹ לְעוֹלָם וְאִפְּלוּ מִדְּבָרֵיהֶם⁵. וְכֵן
גָּזְרוּ⁶ עַל הַמְשָׁקִין הַטְּמָאִים שֵׁיטְמָאוּ אֶכְלִין או
מְשָׁקִין או פְּלִים שֶׁנִּגְעוּ בָּהֶן⁷.

(2) והוא-הדין שאינו מטמא משקין. (3) לכאורה אפשר
ללמוד משינוי הלשון - גבי אוכל כתב: "אינו מטמא אוכל",
וכאן כתב: "דבר אחר" - שאוכל טמא מטמא משקין. אולם
אין הדבר כן, שהרי ממשיך וכותב: "מדברי סופרים גזרו
וכו', וכן אם נגע אוכל הטמא במשקין - טמאין", ברור
איפוא, שטמא משקין מדברי סופרים בלבד. ולקמן בפ"י
ה"י כתב: "וכן אם נגעו המשקין בוולד הטומאה, "בין אדם
ובין כלים" נטמאו מדברי תורה", מכאן שאם נגעו באוכל
ראשון - לא נטמאו מן התורה (ע' ביאורנו שם בענין שלישי
ורביעי). [ודעת רש"י פסחים יט, א, שאוכל מטמא משקה
מן התורה. ע' שם]. (4) צ"ל: טימאן (כת"י תימן).
(5) נדה ז, ב. (6) שם. (7) הנימוק יבואר בהלכה ב.

ב. אִין לָךְ⁸ וְלֹד טְמָאָה⁹ שֶׁמִּטְמָא פְּלִים אֶלָּא
מְשָׁקִין טְמָאִים בְּלִבְד. וְטַמְאָה זֹו מִדְּבָרֵיהֶם¹⁰.
וְהוּא¹¹ שֶׁיִּהְיוּ אוֹתָן הַמְשָׁקִין טְמֵאִין מִחֻמַּת אָב

שיעורי רמב"ם ג"פ ליום - יום חמישי י"ח אייר - ספר טהרה - הל' שאר אבות הטומאות קמא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

32) בזה נחלקו ר' אליעזר ור' יהושע, ופסק כר' אליעזר, מפני שבגדה ז, ב אמרו: הלכה כר' אליעזר, ופירשו שם, שר' אליעזר מטמא משקין אפילו של חולין, ומטהר אוכלין אפילו של תרומה. 33) למעלה ה"ג. ומשמע בגדה שם, שגם תוכו מטמא אכלי קודש, אף-על-פי שהכלי נטמא ממשקין שנגעו באחוריו. ראה רש"י שם.

פרק שמיני

1) יבאר הנוגע בידי בראשון לטומאה, ושהידיים שניות מדברי סופרים. ודין הפיגול והנותר וצריד של מנחות ובשר קודש שיצא חוץ למחיצתו. אם יש טומאת ידיים במקדש, ומי שנטמא ידו אחת ונגעה באחרת. ששלמה המלך ובית דינו גזרו על כל הידיים שיהיו שניות. לט אדם ידיו במפה ואוכל תרומה בלא נטילה. שגזרו על כל אדם שאכל או שתה אוכלין טמאים, שיהיו שני לטומאה. אם כל האוכלין מצטרפים לכחצי פרס וכל המשקין לרביעית.

א. פל הנוגע² בידי בראשון לטמאה³, בין שהיה³⁴ אותו ראשון אדם או פלי או אכל או משקין טמאין³⁵ - נטמא ידיו בלבד עד הפרק³⁶. וכן המכניס ידיו³⁷ לאויר פלי חרס שנטמא באב הטמאה, או שהכניס ידיו לבית מנוגע³⁸ - נטמא ידיו. וטמאת הידיים³⁹ מדברי סופרים.

2) זבים פ"ה מ"ב: "אלו פוסלים את התרומה... והידיים". פירוש, עושים את התרומה שלישי מפני שהידיים שניות. ומדובר כשכל הגוף לא נטמא, כגון שנגעו בראשון לטומאה שאינו מטמא אדם וכלים. וטומאה זו היא אחד משמונה עשר דבר שגזרו ביום שרבו בית שמאי על בית הלל (ראה משנה, שבת יג, ב). 3) אבל אם נגעו בשני לטומאה, לא נטמאו. כחכמים במשנה, ידיים פ"ג, א. 4) מקום חיבור כף היד והזרוע. משנה, שם פ"ב, ג. 5) שם פ"ג מ"א. 6) בית שיש בו נגע והוסגר או הוחלט לטומאה על-פי כהן, הוא אב הטומאה ומטמא מן התורה את כל הבא לתוכו להיות ראשון (ראה הל' טומאת צרעת פט"ז). במה דברים אמורים, כשהכניס ראשו ורובו, אבל בפחות מזה לא נטמא מן התורה, וגזרו חכמים טומאה על הידים שהוכנסו.

ב. הידים שניות מדברי סופרים לעולם. שאין⁴⁰ טמאתן אלא מדבריהם, וכשגזרו טמאה עליהן גזרו⁴¹ שהיה פשני לטמאה. אפלו הכניס ידיו לבית⁴² המנוגע⁴³, או שנגע בידי בראשון שנטמא בגדים⁴⁴ עד שלא פרש ממטמאיו - הרי ידיו שניות⁴⁵.

7) שם. 8) שהוא אב הטומאה, והנכנסים לתוכו נעשו ראשון. 9) כגון הנושא את הנבילה וכדומה, והבגדים נעשים ראשון. 10) אבל גופו לא נטמא, כמו שנתבאר למעלה פ"ו הי"א.

ג. הפיגול והנותר⁴⁶ וצריד של מנחות⁴⁷ - הרי הן בראשון לטמאה, ומונין בהן ראשון ושני, לפיכך⁴⁸ מטמאין את הידים בכביצה⁴⁹. ואין הפיגול והנותר מצטרפין⁵⁰, אף על פי ששעורן שוה בכביצה⁵¹.

ד. כבר בארנו²³, שהאכלין אין מטמאין פלים, והמשקין מטמאין. ולמה עשו בטמאת משקין הכר²⁴ זה ואמרו, שהכלי שנגעו משקין טמאין באחוריו - לא נטמא תוכו לתרומה? להודיע שטמאת פלים אלו מדבריהם, שלא ישרפו עליה תרומה וקדשים²⁵.

23) בהלכה א. 24) התורה אסרה לשרוף תרומה וקדשים טהורים.

ה. כבר בארנו²⁵, שהאכלין והמשקין שנגעו באב מאבות הטמאות - הרי הן ראשון לטמאה. וכן אם נגע אכל באדם או בכלי שנטמא באב - הרי אותו האכל שני לטמאה. ואכל שנגע בזה השני - נקרא שלישי לטמאה. ואם נגע השלישי באכל רביעי - הרי זה נקרא רביעי לטמאה. במה דברים אמורים? באכלין; אבל המשקין, אחד משקה שנגע באב הטמאה או שנגע בראשון או שנגע בשני - הרי אותו המשקה תחלה לטמאה²⁶, ומטמא את חברו, וחברו את חברו, אפלו הן מאה²⁷, שאין מונין במשקין. פישר? יין שנגע באב הטמאה או בראשון או בשני - הרי יין זה בראשון לטמאה. וכן אם נגע יין זה בשמן, ושמן בחלב, וחלב בדבש, ודבש במים, ומים ביין אחר, וכן עד לעולם - כלן ראשון לטמאה, וכאלו כל אחד מהן נטמא באב תחלה, וכלן מטמאין את הפלים²⁸. וכן פלי שנטמאו אחוריו במשקין²⁹, ונגעו משקין אחרים באחוריו הפלים הטמאין, אפלו היו משקין חלין³⁰ - נעשו המשקין האחרים תחלה לטמאה, ומטמאין פלים אחרים ועושין אותן שניים, ואין צריך לומר שהן³¹ מטמאין אכלין ומשקין אחרים³².

25) בהלכות טומאת מת פ"ה ה"ח. 26) משנה פרה פ"ח, ז: "כל הפוסל את התרומה, מטמא משקין להיות תחילה (ראשון)", ושני פוסל את התרומה. 27) תוספתא טבול-יום פ"א ה"ב. 28) בפרה פ"ח מ"ה, שנינו: "כל ולד הטומאות אינו מטמא כלים אלא משקה". כל ולד הטומאות - פירוש, ראשון ושני, ומסיימת המשנה: "נטמא משקה - טימאן", כלומר, אם נטמא משקה באלה - נטמא ומטמא כלים. 29) טהרות פ"ח מ"ז, מחלוקת ר' אליעזר ור' יהושע באוכלין שנגעו באחוריו הכלים, ושניהם מטמאים את המשקין שנגעו באחוריו כלים שנטמאו במשקין. 30) ומכל-שכן של תרומה או קודש. 31) המשקין.

ו. אחוריו הפלי שנטמאו במשקין, ונגעו אכלין³² באחוריו הפלי הטמא, אפלו אכלי תרומה - הרי הן טהורין. שהפלי שנטמאו אחוריו בלבד אינו מטמא את האכלין אלא לקדש בלבד; שהפלי שנטמאו אחוריו - הרי זה טמא פלו לקדש, כמו שבארנו³³, ולפיכך מטמא אכל הקדש.

יבוא לידי נותר, שהכהנים היו מקפידים מאוד על טומאה. ושאל השואל אם גם ביוצא גזרו. אפשר לומר שבנותר חששו שיתעצלו ולא יאכלו את הבשר בזמן הקבוע, אבל יוצא הוא מעשה בידים ולזה לא חששו. ומאידך אפשר לומר, שלא חילקו חכמים וחששו גם להוצאה בידים, ולא גזרו בפסח הנאכל בחבורה ומזרזים אחד את השני ואין יוצא שכיח, וחכמים לא גזרו בדבר שאינו שכיח. ויוצא מזה שנותר שכיח גם בפסח, כגון בחבורה קטנה שקשה להם לאכול הכל.

- ו. אין טמאת ידים במקדש³¹. שפשעה שגזרו טמאה על הידים, לא גזרו במקדש. אלא הנוגע באכלין טמאים³² וכיוצא בהן, בין שנגע במקדש בין שנגע חוץ למקדש, ונגע בקדשים במקדש - לא טמא. ואם נגע חוץ למקדש - הרי זה מטמא את הקדש ופוסל את התרומה, כמו שיתבאר³³.

(31) פסחים יט, א: אמר רבי עקיבא, זכינו שאין טומאת ידים במקדש. (32) משמע, שאם נגע במשקין טמאים, ידיו מטמאות גם במקדש. (33) לקמן פ"א ה"ג ד.

- ז. מי שנטמאת ידיו אחת ונגעה באחרת³⁴ - האחרת טהורה, ונוטל³⁵ את הטמאה ודיו³⁷. במה דברים אמורים? לתרומה³⁸; אבל לקדש, אם נטמאת ידו אחת ונגע בשניה - טמאה³⁹, ושתייהן צריכות טבילה⁴⁰ לקדש. אבל לתרומה - בנטילת ידים בלבד⁴¹ יטהרו ודיו⁴².

(34) משנה, חגיגה כ, ב. (35) במשנה כתוב: "בתרומה, אם נטמאת אחת מידי - חברתה טהורה". ופירושה: אם נגעה היד הטמאה ביד השניה, אין השניה מטמאה תרומה. (36) שופך עליה רביעית הלוג מים. (37) לטהר אותה לתרומה. (38) שם. (39) לקמן פ"ב ה"ב כתוב רבינו, שלקודש מטמאה גם ידו של אדם אחר. (40) טבילת שתי הידים במקווה שיש בו ארבעים סאה מים. וכשלא נגעה בשנייה, מטביל את הטמאה בלבד. (41) אפילו אם נטמאו שתייהן. (42) משנה, שם יח, ב: "נוטלים לידיים לחולין ולמעשר ולתרומה, ולקודש מטבילים".

- ח. שלמה המלך⁴³ ובית דינו גזרו על כל הידים שיהיו שניות, ואף על פי שלא ידע בודאי שנטמאו, מפני שהידיים עסקניות⁴⁴. ולא גזר שלמה על הידים טמאה אלא לקדש⁴⁵, ואחר כך גזרו חכמים שאחריו אף לתרומה. ולפיכך צריך נטילת ידים לתרומה. ואם נגע בתרומה קדם שיטל ידיו - פסולה, ונשרפת על טמאה זו⁴⁶.

(43) שבת יד, ב. (44) רגילות לנגוע ולהתעסק בכל דבר, וחוששים אנו שמה נגעו בדבר המטמא. [רש"י שם דחה פירוש זה, ומפרש שדרכן לנגוע בגוף ובמקומות מלוכלכים, וגנאי הוא לתרומה שתיגע בלכלוך, ומלשונו של רבינו משמע שחששו לנגיעה בטומאה, ואף-על-פי-כן לא גזרו אלא טומאת ידים ולא טומאת כל הגוף]. (45) שם טו, א.

- הואיל וטמאת הידים מדבריהן⁴⁷. אבל שאר האכלין מצטרפין⁴⁸. שאין⁴⁹ אכלים טמאין מטמאין את הידים עד שיהיו כביצה.

(11) משנה, פסחים קכ, ב. (12) קרטים דקיקים של קמח שנדבקו יחד לגושים עבים, שאינם סופגים את השמן שבמנחה ולא הוכשרו לקבל טומאה, מפני שלא נרטבו במשקה, אבל חיבת הקודש מכשירה אותם לקבל טומאה כשיגעו בדבר המטמא. ובמנחות (קכ, ב) אמרו, שמדרבנן מונים בהם ראשון ושני (ראה השלמות פ"ב ה"ד). (13) מפני שהם ראשון (ראה ה"א). (14) בפסחים שם, נחלקו אמוראים בשיעורם של פיגול ונותר, אם הוא בכזית כשיעור איסור אכילתם או כשיעור טומאת אוכלין בכל מקום - בכביצה. והלכה בכביצה. [לא נתבאר למה כלל רבינו צריד של מנחות עם פיגול ונותר, הלא שני ענינים נפרדים הם, פיגול ונותר טמאים מחמת עצמם, ובצריד של מנחות מדובר כשנגע בטומאה (ראה ראב"ד)]. (15) משנה, מעילה יז, ב. (16) וכלל אמר רבי יהושע (שם עמוד א): כל שטומאתו ושיעורו שווה, מצטרפים. (17) נימוק זה נאמר בגמרא שם בשם שמואל. (18) שם במשנה. (19) נימוק למה צריכים צירוף.

- ד. קולית²⁰ הפגול או הנותר, אף על פי שהיא סתומה²¹ - הנוגע בה בידיו נטמאו ודיו²²; שהעצמות של קדשים ששמשו נותר או פגול²³ מטמאין את הידים, הואיל ונעשו בסיס לדבר האסור²⁴.

(20) עצם הירך, ויש בה הרבה מוח. (21) ואמרנו למעלה (פ"ב ה"א), שקולית הנבילה אינה מטמאה במגע כשלא ניקבה. (22) משנה, חולין קכה, א. שנינו שם: "וקולית המוקדשים - הנוגע בהם, בין סתומים בין נקובים - טמא". ומפרש רבינו שם, שמדובר בנותר (וכן פירש רש"י). (23) שימש כבסיס למוח שהוא נותר או פיגול. (24) גמרא, שם.

- ה. בשר קדש²⁵ שיצא חוץ למחיצתו²⁶ - הרי הוא ספק אם מטמא את הידים או לא²⁷. לפיכך אינו מטמא, שספק טמאת הידים טהור, כמו שיתבאר²⁸. ואם בשר פסח שיצא חוץ לבית הוא - הרי הוא טהור. בגי חבורה²⁹ וריזין הן³⁰.

(25) פסחים פה, ב. (26) התורה קבעה מחיצות לבשר קודש, מחיצת עזרת ישראל לקדשי קדשים, ומחיצת חומת ירושלים לקדשים קלים, והבשר שיצא מחוץ למחיצות אלו - נפסל. בגמרא: "נפסל ביוצא". (27) בעיה שם שנשארה בתיקו. (28) לקמן פ"ד ה"א. (29) פסח אינו נאכל ביחיד אלא בחבורה של בני אדם שנמנו עליו, ונקראים "בני חבורה" (הל' קרבן פסח פ"ב ה"א). (30) גמרא, שם: "בפסח לא מיבעיא לן (אין אנו שואלים) דלא גזרו רבנן טומאה, מאי טעמא (מה הוא הנימוק)? בני חבורה זריזין הן". פירוש: הבעיה ביוצא, מנומקת שם בזה שגזרו טומאה על נותר, כדי שיהזרו הכהנים לאכול את הקודש בזמנו ולא

יא. אינו מתטמא⁶³ עד שיאכל מאכלים טמאים
 כחצי פרס⁶⁴, שהוא כביצה ומחצה שוחקת⁶⁵. וכן
 השוטה אינו מתטמא עד שישתה ממשקין טמאין
 רביעית⁶⁶. וכל האכלין מצטרפין⁶⁷ לבחצי פרס
 לפסל את הגויה⁶⁸, וכל המשקין מצטרפין
 לרביעית. ואם אכל או שתה פחות משעור זה -
 טהור. אכל מעט ושתה ואכל מעט: אם יש
 מתחלה ועד סוף כדי אכילת פרס⁶⁹ - מצטרפין,
 ואם לאו - אין מצטרפין. וכן אם שתה מעט
 ושתה ושתה מעט: אם יש מתחלה ועד סוף כדי
 אכילת פרס - מצטרפין, ואם לאו - אין
 מצטרפין⁷⁰. אכל פחות מפשעור וטבל⁷¹ ועלה,
 ואכל מעט מדי, אם לא שתה ביניהן והרי בין
 אכילה שלפני טבילה ושלאחר טבילה כדי אכילת
 פרס - הרי אלו מצטרפין⁷².

(63 משנה, מעילה יז, ב. 64 דעת רבינו שפרס הוא שלוש ביצים. [ודעת רש"י (כריתות יב, ב) שפרס הוא כארבע ביצים]. (65 יותר קצת, בריווח. 66 רביעית הלוג. לוג = שש ביצים. 67 משנה, שם. 68 לטמא את הגוף ולעשותו שני. 69 זמן אכילה רגילה של שלוש ביצים. 70 כריתות יג, א. 71 שם. 72 ואין אנו אומרים, שהטבילה הועילה לבטל את פעולת חצי השיעור הראשון, ונשאר רק החצי השני ואין בו שיעור לטמא. והטעם, מפני שבחצי זית אינו מטמא כלל, לא עשתה הטבילה כל פעולה.

יב. אשה⁷³ שהיא ראשון לטמאה ומניקה את בנה
 - הרי הבן טהור⁷⁴, ולא גזרו עליו טמאה⁷⁵. שאפילו
 תאמר שניק רביעית, אפשר שיש מתחלה ועד סוף
 יתר מדי אכילת פרס, שהרי אינו יונק בבת אחת⁷⁶.

(73 שם. 74 אינו מיטמא מנגיעת אמו, מפני שראשון אינו מטמא אדם. 75 משום שניק חלב טמא. 76 אלא לאט לאט, ובספק לא גזרו.

יג. המעברת⁷⁷ היתירו לה לאכל אכלין טמאין פחות
 מפשעור, ואף על פי שהיא אוכלת הרבה, מפני
 הספנה. ואינה צריכה טבילה, אלא הרי היא
 טהורה.

(77 ברייתא, שם: "היתירו לה לעוברת לאכול פחות מכשיעור מפני הסכנה", ומוסיף רב פפא: אפילו טובא (הרבה). ומפרש רבינו, שהיתירו לה לאכול ולא לטבול אחר-כך (כסף משנה). ולמה לא גזרו עליה טומאה? שמא תימנע מאכילה כדי שלא תיטמא - ותסתכן ('אור שמח'). ומה שאמר "פחות מכשיעור ואפילו אוכלת הרבה" נראה לפרש, שלכתחילה מאכילים אותה פחות פחות מכשיעור, אבל גם כשהיא אוכלת הרבה אינה צריכה טבילה. [ואפשר גם לפרש, שמדקדקים להאכילה פחות פחות מכשיעור אף-על-פי שברור לנו שתצטרך לאכול הרבה. ראה השלמות].

(46 נתבאר כבר, שאין שורפים תרומה וקדשים שנטמאו טומאה דרבנן, אבל בטומאת ידים גזרו חכמים בפירוש שריפה (מימרא של אילפא, שם).

ט. לט⁴⁷ אדם ידיו במפה ואוכל תרומה בלא נטילת ידים⁴⁸, ואין חוששין שמא יגע⁴⁹. אכל לא יעשה פן בחלין שנעשו על טהרת הקדש או על טהרת תרומה⁵⁰, גזרה שמא יגע, לפי שאינו מקפיד עליהן⁵¹.

(47 כורך. 48 חולין קז, ב: "התירו מפה לאוכלי תרומה, ולא התירו מפה לאוכלי טהרות". 49 בידים עצמם, מפני שכהנים וזרים הם, ונזהרים מלנגוע בתרומה בידים טמאות. 50 פרושים היו נוהגים להזהר בטהרת חולין כמו בטהרת תרומה או קודש. 51 אינו מקפיד על טהרתם כמו על טהרת קודש ממש או תרומה, ולפיכך יש לחשוש שיגע בידים ממש מתוך חוסר זהירות. מלשוננו משמע שחולין שלא נעשו על טהרת הקודש או תרומה, מותר לאכול במפה. וכן כתב רבינו בפירוש בהל' ברכות פ"ו הי"ח (ראה ראב"ד וכסף-משנה שם).

י. הואיל והידים שניות⁵², אם נגעו במשקה - עשאוהו תחלה. ואם נגעו משקין אלו באכלין - עושין אותן שני, ואם נגעו במשקין אחרים - עושין אותן תחלה; שהמשקין תחלה לעולם, כמו שבארנו⁵³. אכל אין משקין אלו שנטמאו מחמת הידים מטמאין פלים⁵⁴, שעקר טמאת הידים מדבריהם. וכן גזרו חכמים⁵⁵ על כל אדם שיאכל אכלין טמאין, בין שאכל אכל ראשון או אכל שני, ועל כל השוטה משקין טמאים⁵⁶, שהיה שני לטמאה עד שיטבל⁵⁷. ואם נגע באכלין - עשאן שלישי⁵⁸; ואם נגע במשקין, אפילו משקה חלין - עשאן תחלה לטמא אכלין ומשקין אחרים⁵⁹, אכל לא לטמא פלים, הואיל ועקר טמאת אדם זה מדבריהם⁶⁰. ומפני מה גזרו⁶¹ טמאה על האוכל אכלין טמאים? שמא יאכל אכל ראשון או שני וישתה עליו משקה תרומה, ונמצא המשקה תרומה טמא באכל שבפיו. וכן השוטה משקין טמאין - שמא יאכל עמהן אכל תרומה, ונמצא טמא במשקין שבפיו. וכבר בארנו בתרומות⁶², שאסור לאכל תרומה טמאה.

(52 ונתבאר למעלה בפ"ז ה"ה, שמשקין הנוגעים בשני, נעשו ראשון. 53 למעלה, שם. 54 דין זה נאמר כבר למעלה (שם ה"ב) בקיצור, וכאן כפל הדבר בתוספת ביאור (ראה הערות שם). 55 טהרות פ"ב מ"ב. 56 זבים פ"ה, יב. 57 ואינו צריך הערב שמש (ראה פ"ט ה"א). 58 מכאן הוכחה שמדובר בתרומה, שהרי בחולין אין שלישי. 59 אף-על-פי שעיקר טומאת גוף האדם הוא מגזירת חכמים. 60 ואפילו אם אכל או שתה דברים שהם טמאים מן התורה. 61 שבת יד, א. 62 פ"ז ה"ג.

פרק תשיעי

(1) יבאר שגזרו על הבא ראשו ורובו במים שאובים או שנפלו עליו שלשת לוגים מים שאובים שהוא טמא. מי שנפלו עליו שלשת לוגים מים משני כלים, או נפלו על ראשו ולא על רובו וכו'. ודין הספרים שמטמאים התרומה והדיים.

א. הבא ראשו ורובו² במים שאובים³, או שנפלו על ראשו ועל רבו שלשה לגין⁴ מים שאובים - הרי הוא כשני לטמאה עד שיטבל⁵. ואם נגע באכלין⁶ - עשאן שלישי⁷; ואם נגע במשקין טמאים⁸ - עשאן תחלה⁹ לטמא אכלים ומשקין אחרים. אבל לא לטמא כלים¹⁰. ומפני מה גזרו טמאה על אדם זה? מפני שהיו טבולי יום¹¹ טובלין במערות שממיהן רעים¹², ואחר כך היו רוחצין במים שאובים ימים דרך נקיות. ופשט המנהג כך, עד שהיו רב העם מדמים שמים שאובים שרוחצין בהן באחרונה הן שמטהרין, לא הטבילה שבמי מקנה, והיו טובלין בזלזול בלא פונה¹³. ולפיכך גזרו, שכל שבא ראשו ורובו במים שאובים או שנפלו על ראשו ורבו - נטמא ונעשה כשני לטמאה. אפלו טהור¹⁴ שאינו טבול יום, אם נפלו על ראשו ורבו שלשת לגין מים שאובים או שבא ראשו ורבו במים שאובים - הרי זה כשני לטמאה עד שיטבל. טבל - אינו צריך הערב שמש, מפני שעקר טמאה זו מדבריהן. וכן האוכל אכלין טמאים והשותה משקין טמאין וטבל - אינו צריך הערב שמש. וכן כלים שנטמאו במשקין - פיון שמטבילין טהרי, ואין צריכין הערב שמש. מפני שטמאות אלו עקרן מדבריהן.

(2) רוב הגוף בלי הראש. (3) ממים שנשאבו בכלים. פרטי דיניהם ראה בהלכות מקוואות. (4) לא נתברר אם גם בבא ראשו צריך שלושה לוגין. ראה לקמן הלכה ד. (5) אבל אינו צריך הערב שמש, כמו שיתבאר לקמן. (6) של תרומה. (7) יש לתקן את התיבה "טמאים" ולגרוס "טימאם". (8) צריך להיות "ועשאן" וכן הגירסא בדפוס רומא (ר"מ). (9) נתבאר בפרק הקודם, שכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה (ראשון לטמאה). (10) הטעם מבואר בסוף הלכה זו. (11) טמאים שטבלו בו ביום וטרם שקעה השמש נקראים "טבולי יום". (12) מזהמים. בקיץ קשה היה למצוא בארץ ישראל בור שיש בו ארבעים סאה מים נקיים. (13) לא דקדקו לטבול כדין. (14) במשנה זבים שם נאמר: "הבא ראשו ורובו במים שאובים וטהור שנפלו על ראשו שלושה לוגים מים שאובים", משינוי סגנון זה בין רישא לסיפא, הרישא אומרת "הבא" סתם והסיפא אומרת "וטהור שנפלו וכו'" למדו בתוספות שבת שם דיבור המתחיל וטהור, שטהור הבא

ראשו ורובו במים שאובים לא נטמא, ודעת רבינו אינה כן ואינו מחלק בין טבול יום ובין טהור.

ב. מי שנפלו עליו שלשה לגין מים שאובים משני כלים או משלשה: אם התחיל השני עד שלא פסק הראשון - מצטרפין, ואם לאו - אין מצטרפין. נפלו מארבעה כלים - אין מצטרפים, ואף על פי שהתחיל זה עד שלא פסק זה - הרי זה טהור. נפלו על ראשו אבל לא על רבו, או שנפלו על רבו ולא על ראשו, או שנפלו על ראשו בלבד מלמעלה ועל רבו נפלו מן הצד או מלמטה - הרי זה טהור, עד שיפלו על ראשו ועל רבו הסמוך לראשו כדרכו¹⁵. וכן אם בא ראשו במים שאובים ולא בא רבו, או בא רבו ולא בא ראשו, או שבא ראשו בלבד ובא משאר גופו ורבו במים שאובים מלמטה או מן הצד - הרי זה טהור, עד שיבוא ראשו ורבו הסמוך לראשו כדרכו.

(15) על השכיח בלבד גזרו, ולא גזרו על הבלתי שכיח, ואין הדבר שכיח, שאדם יתרחץ באופן משונה כזה.

ג. הבא מראשו ורבו החצי¹⁶ במים שאובים ונפלו על החצי האחר מים שאובים, הואיל וחציו בנפילה וחציו בכיאה - טהור¹⁷.

(16) החצי מראשו ורובו. (17) בעיני שנשארה בתיקן שם, ומפני שטמאה זו גזירת חכמים היא, פסק רבינו לקולא.

ד. היו שלשת הלגין שנפלו עליו או שבא בהן מקצתן שאובים ומקצתן אינן שאובים, או שנתערב בהן יין דבש וחלב - הרי זה טהור, עד שהיה השלשה בלן מים שאובים. שלשת לגין אלו¹⁸ שנפלו על הטהור או שבא בהן וטמאוהו, פיון שנעשה כשני לטמאה - הרי המים האלו טמאין, שהרי נגעו בשני. והרי אלו המים אומרים לזה הטהור: טמאנו אותו וטמאנו¹⁹.

(18) פירוש, שהם כולם שאובים. התיבה "אלו" אינה נמשכת לשאובים מעורבים שבתחילת הלכה זו. (19) שנינו היינו טהורים ואנחנו טמאנו אותו תחילה ואחר כך הוא טמא אותנו. [בתוספות יום טוב זבים פרק ה משנה י"ב למד מלשונו של רבינו בהלכה זו - "שלושת הלוגין שנפלו עליו או שבא בהן" - ששיעור זה נאמר גם בבא ראשו ורובו].

ה. בראשונה היו מניחין כפרות של תרומה בצד הספרים, ואומרים: זה קדש וזה קדש. ובאין העכברים וקורעין את הספרים. לפיכך גזרו, שכל תרומה שתגע באחד מפתחי הקדש - נטמאת, והרי היא כשלישי לטמאה כאלו נגעו בשני. ונמצאו כל פתחי הקדש פוסלין את התרומה כשני. ולא עוד, אלא מי שהיו ידיו טהורות ונגע באחד מפתחי הקדש - נעשו ידיו שניות ומטמאין את התרומה

שיעורי רמב"ם ג"פ ליום - יום שישי י"ט אייר - ספר טהרה - הל' שאר אבות הטומאות קמה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שנחתכו (שבת קטז, א). (26) בפרשה זו ישנן שמונים וחמש אותיות והוא ספר שלם בפני עצמו ולפיכך יריעה שכתוב בה 85 אותיות נתקדשה.

ז. תרגום שבעזרא²⁷ ושבעזאל²⁸ - הרי הוא מכלל כתבי הקדש. אבל תרגום²⁹ שכתבו עברית וכתבו תרגום, או שכתב כתבי הקדש בכתב עברי³⁰ - אינן מטמאין את הידים, עד שיהיו כתובים אשורית על העור ובדיו.

(27) פרק ד מפסוק ז ואילך עד סוף הפרק, כל פרק ה ו"ט פסוקים הראשונים מפרק ו כתובים ארמית. (28) פרקים ב עד ז. (29) מה שנכתב בכתבי הקודש בלשון ארמית. (30) כתב עתיק מאוד ואמרו (בסנהדרין כא, ב) שבתחילה ניתנה התורה בכתב זה ובימי עזרא נשתנה ברוח הקודש לכתב אשורי, הוא הכתב שלנו.

ח. הכותב הלל³¹ ושמע³² לתינוק להתלמד בו, אף על פי שאינו רשאי³³ - הרי אלו מטמאין את הידים.

(31) פרקי הלל שבספר תהלים (קיג-ק"ח). (32) פרשת שמע ישראל (דברים ו). (33) שאסור לכתוב פרשיות אלא ספרים שלמים (הלכות ספר תורה פרק ז הלכה י"ד).

ט. המשיחות³⁴ והרצועות שחפרן לספר³⁵, אף על פי שאינו רשאי לקימן³⁶ - כל זמן שהן מחברין לספר מטמאין את הידים.

(34) חוטים. (35) תפר בהן את יריעות ספרי קודש. (36) שאין תופרים את הספרים אלא בגידים. [ויש מפרשים שתפרם לספר ממש על מנת לקשור בהם את הספר].

י. תיק של ספר ומטפחות ספרים בזמן שהן תפורות³⁷ - מטמאין את הידים. אבל הברכות, אף על פי שיש בהן מאותיות של שם ומענינים הרבה של תורה - אינן מטמאין את הידים.

(37) לספר.

יא. ספרי המינים³⁸ - אינן מטמאין את הידים. פרישת סוטה³⁹, הואיל ולמחיקה עומדת - אינה מטמאה את הידים.

(38) כנראה הכוונה לכופרים בקדושתם של ספרי התנ"ך ומכל שכן אלה שכותבים לשם אלילים. (39) הפרשה בספר במדבר פרק ה, הנמחקת למים המאורים שמשקים את הסוטה, ויש בה יותר מן 85 אותיות.

פרק עשירי

(1) יבאר הטעון הערב שמש מן התורה או מדברי סופרים. טבול יום מה פוסל ומשקין היוצאים מכל המטמאים. אם שלישי שבתרומה ורביעי שבקודש מטמאים משקה או אוכל אחר. מה שהאדם למד מכל מה שהקדמנו למעלה.

א. כל המתטמא פאב מאבות הטמאות, בין אדם בין בלים - הרי הוא ראשון לטמאה, כמו שבארנו²⁹,³⁰

1 וְאֵת הַמִּשְׁקִין. וְאֵף עַל פִּי שְׁאִין הַיָּדִים מִתְטַמְּאוֹת
2 אֲלֹא מֵרֵאשׁוֹן לְטַמְּאָה, כְּמוֹ שֶׁבִּארְנוּ - הֵן מִתְטַמְּאוֹת
3 מִן הַסֵּפֶר²⁰.

~ נקודות משיחות קודש ~

"מי שהיו ידיו טהורות ונגע באחד מכתבי הקודש נעשו ידיו שניות ומטמאין את התרומה".

וממשיך בהלכה שלאח"ז וכן "רצועות התפילין עם התפילין... הרי אלו מטמאין את הידים. ובזה ישנו עניין תמוה לכאורה הדורש ביאור. מצינו שהכהנים הניחו תפילין בשעת העבודה, אמנם לא תפילין של יד "שנאמר בבגדי כהונה על בשרו ולבשם מלמד שלא יהיה דבר חוצץ בין בשרו לבגדים ... לפיכך אין הכהן יכול לעבוד בתפילין של יד שהרי חוצצת". אבל של ראש יכול להניח ואם רצה להניחם מניח (רמב"ם הל' כלי המקדש פ"י ה"ו). כמו"כ מצינו שקראו בספר-תורה במקדש גם בכל שבת שני וחמישי, שהרי סדר עבודת הכהנים היה גם תפילה וא"כ בשלמא בנוגע להנחת תפילין וקריאת התורה במקדש כבר כתב הרמב"ם ש"אין טומאת ידים במקדש", אבל בפשטות הניחו תפילין גם מחוץ למקדש ועל-דרך-זה נגעו גם בכתבי הקודש בהיותם מחוץ למקדש וצריכים טבילה לקודש (במ' סאה) ולא רק נטילת ידים בעלמא ולכאורה לא מצינו שכהן שנכנס למקדש היה חייב לטבול את ידיו (מלבד קידוש ידים ורגלים) מפני שנגע בתפילין חוץ למקדש. ודוחק לומר שהכהנים הניחו תפילין רק במקדש שהרי לא מצינו שהיה להם מקום מיוחד בביהמ"ק עבור התפילין, ובפרט שתירוצי כזה לא יפתור את זה שלפחות פעם אחת הביאו את התפילין למקדש. ויש לברר ולמצוא האם היו צריכים להניח תפילין רק בהיותם בקודש, או שיש לומר שזה שלא גזרו טומאת ידים במקדש מהני גם בנוגע לנגיעה בכתבי הקודש ותפילין מחוץ למקדש.

(על-פי י"ן מלכות ספר טהרה סימן כ')

(20) שהוא עצמו שני.

4 ו. רצועות תפילין עם התפילין²¹, וגליון שבספר²²
5 שלמעלה ושלמטה²³ שבתחלה ושפסוף²⁴ כשהן
6 מחברין לספר²⁵, וספר שנמחק ונשתיר בו שמנים
7 וחמש אותיות, ומגלה שכתוב בה מן התורה שמנים
8 וחמש אותיות, כפרשת יי'יהי בנסע הארץ²⁶ - הרי
9 אלו מטמאין את הידים. ולא דברי תורה בלבד,
10 אלא כל כתבי הקדש, אפלו שיר השירים וקהלת
11 שהן דברי חכמה, מטמאין את הידים.

(21) כשהן מחוברות לתפילין. (22) המקומות שנשארו ללא כתב. (23) וכל שכן הגליון שבין דף לדף. (24) שבתחילת הספר ושכסופו. בכבא בתרא יג, ב אמרו שצריך להשאיר גליון בתחילת הספר ובסופו. (25) למעט הגליונות

(למעלה ה"א), ושני מטמא את הקודש להיות שלישי, ושלישי עושה רביעי בקודש. כחכמים במעילה ח, ב. ונתפרש שם טעמם, מכיוון שטבל - טומאתו קלושה ואין כוחה יפה לטמא אלא לפסול. (12) בניגוד לכלל שבידינו: כל הפוסל את התרומה, מטמא משקין להיות תחילה (שם). בהלכה זו משתמש רבינו במונחים "טמאים" "טימאם", במקום "פסולים" "פוסלים", אלא שהוא מבאר מיד שאינם פוסלים אחרים]. (13) יולדת, זכ וזבה ומצורע מחוייבים להביא קרבנות אחר שטבלו והעריב שמשם, וכל זמן שלא הקריבו קרבנותיהם נקראים "מחוסרי כפרה" (ראה הלכות משכב ומושב פ"ה ה"ד, בהערות והשלמות). והמדובר במחוסרי כיפורים שאינו טבול-יום, אבל לפני הערב שמש דינו כראשון לגבי קודש. [בדפוס רומא (ר"מ) חסרה כל פיסקא זו של דין מחוסר כיפורים. ונראה שמחקה מפני שהיא נראית סותרת את דברי רבינו בהלכות משכב ומושב שם. אולם פירושינו כאן ושם - מסלקים את הסתירה].

(14) צורה סגנונית ערבית, והכוונה היא חזיון השלילה, כאילו אמר: לא ימצא לעולם. ראה הלכות יסודי התורה פ"א ה"א.

- ד. כל המטמאין¹⁵, בין חמורין בין קליין¹⁶, משקין היוצאין מהן, כגון רגל ומימי רגליהן - הרי הן כמשקין שנגעו בהן. אלו ואלו ראשון לטמאה, כמו שפארנו. חוץ מזה וחבירי¹⁷, שמשקין היוצאין מהן - אב טמאה, ומשקין שהזב וחביריו נוגעין בהן - תחלה. אפלו אוכל אכלין טמאין או שתיה משקין טמאין, המשקין היוצאין ממנו קדם שיטבל - כמו המשקין שנגעו בהן, שהן תחלה¹⁸. וכן טבול יום, משקין היוצאין ממנו - כמשקין שהוא נוגע בהן, שאין מטמאין אחרים כלל¹⁹; אלא אם נגע²⁰ במשקה חלין - הרי הן טהורין, ואם נגע במשקה תרומה - הרי הן שלישי, ואם נגע במשקה קדש - הרי הן רביעי.

(15) טבול-יום פ"ב מ"א. (16) בחולין פח, א פירשו: קלין - שרץ; חמורין - זכ. (17) זבה, נדה, יולדת ומצורע. (18) אף-על-פי שטומאתם גזירת חכמים. לדעת רבינו, מה שאמרו שם "קלין - שרץ", הכוונה משרץ ולמטה, למעט מת, שמקומו בין החמורים, אבל גם טמאים מדרבנן בכלל. (19) אבל פוסלים תרומה וקודש, כמבואר לקמן. ואפילו אם נגע במשקין או אוכלין של תרומה ונעשו שלישי, אין אוכלים אלו פוסלים את הקודש, ואף-על-פי ששלישי לטומאה עושה רביעי בקודש. ונראה להסביר טעמו, מפני שאילו נגע טבול יום בקודש, היה עושהו רביעי שאינו פוסל קודש אחר בנגיעתו, אין הדבר מתקבל על הדעת בנגע בתרומה שתפסול את הקודש. ואין לדמות זה לאותם הדברים שהומלץ עליהם במשנה (פרה פ"ח): "מטמאין לא טימאני - ואתה טימאתני". (20) טבול-יום.

- ה. ועתה יתבאר לך²¹, שאין שלישי שבתרומה ולא רביעי שפקדש מטמא משקה אחר²² או אכל אחר, ואין צריך לומר שאין מטמאין כלים. לפיכך, קדירה

- 1 עד שיטבל. טבל - הרי הוא פשני לטמאה: עד
2 שיעריב שמשו. שפאר: במים יוכא וטמא עד
3 הערב וטהר. הפתוב קרא לטבול יום טמא.

(2) בהלכות טומאת מת פ"ה ה"ח. (3) פסחים יד, א: "שמן שנפסל בטבול-יום, מאי הוי? שלישי". ומכאן שטבול-יום דינו כשני. (4) ומכאן שטמא מדאורייתא (שבת יד, ב).

- 4 ב. אחד טבול יום: מטמא חמורה, כגון שטבל
5 מזיבות מטמאת מת וצריעת⁶, ואחד טבול יום
6 מטמאת שרץ⁷ וכיוצא בו, כל הטעון הערב שמש,
7 בין אדם בין כלים, בין מדברי תורה בין מדברי
8 סופרים⁸ - הרי הוא פשני לטמאה עד שיעריב
9 שמשו.

(5) תוספתא טהרות פ"א ה"ג. (6) כל אלה טומאה חמורה הם, והאדם הוא אב הטומאה. (7) טומאה קלה, שהאדם הוא ראשון לטומאה. (8) רבינו מגדיר בכמה מקומות במונח "דברי סופרים", דברים שלא נכתבו בתורה שבכתב בפירוש, ואף-על-פי שהם מדאורייתא (ראה פיה"מ כלים פ"ז מ"ב, כסף-משנה הלכות אישות פ"א ה"ד, ויד מלאכי כללי רמב"ם אות 1). ונראה שגם כאן התכוון לטומאות של תורה שאינן כתובות בפירוש, כגון כל הטומאות מהדרשה של "חרב הרי הוא כחלל", [ראה הלכות טומאת מת פ"ה ה"ג. ושם בהלכה ה, כותב רבינו בפירוש: ואף-על-פי שהן דברי קבלה, אינן דברי תורה]. אבל בטומאות שהן מדרבנן ממש, הטבילה לבדה מטהרת בלי הערב שמש, כמו ששנינו (פרה פ"א מ"ה): "כל הטעון ביאת מים (טבילה) מדברי סופרים... לאחור ביאתו (לאחור שטבל) מותר בכולן (חולין, תרומה וקודש)". והמשנה מתכוונת לטומאות של דבריהם ממש. [אמנם גם במשנה מצאנו שקראו "דברי סופרים" לדינים שהם מן התורה ולא נכתבו במקרא, כגון: חמורים דברי סופרים מדברי תורה (סנהדרין פח, ב), אבל מקרים נדירים הם].

- 10 ג. טבול יום⁹ פוסל¹⁰ אכלי תרומה ומשקה תרומה,
11 ואכלי הקדש ומשקה הקדש, פוסל הכל¹¹. כיצד?
12 טבול יום שנגע באכלין של תרומה - עשאן שלישי
13 לטמאה, מפני שהוא שני. וכן אם נגע במשקין של
14 תרומה - טמאין, והרי הן שלישי¹² לטמאה. נגע
15 טבול יום במשקין של קדש - טמאן, והרי הן רביעי
16 לטמאה. וכן אם נגע באכלי הקדש - עשאן רביעי.
17 אבל אם נגע באכלי חלין ומשקה חלין - הרי הן
18 טהורין. ודין מחסר כפופים¹³ וטבול יום בנגיעת
19 הקדש אחד הוא. הרי נתבאר לך מכל אלו הדברים,
20 שאין שם¹⁴ משקין שניות לעולם, אלא המשקין
21 תחלה לעולם; חוץ ממשקין שנגע בהן טבול יום,
22 שהן שלישי אם היו תרומה, או רביעי אם היו קדש.

(9) פרה פ"א מ"ה. (10) כל מקום שנאמר "פסול", הכוונה שהדבר עצמו נטמא, אבל אינו מטמא אחרים (לקמן פ"א ה"א). (11) ואינו מטמא, אף-על-פי שטבול-יום הוא כשני

שיעורי רמב"ם ג"פ ליום - יום שישי י"ט אייר - ספר טהרה - הל' שאר אבות הטומאות קמז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

נִטְמָא בְּמִשְׁקִין, כְּשֶׁאֵר הַפְּלִים. וְלֹא יִהְיֶה הָאָדָם וְלֹא
הַפְּלִים שְׁלִישִׁי וְלֹא רִבְעִי לְעוֹלָם, לֹא מִדְּבָרֵי תוֹרָה
וְלֹא מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים.

(36) שם ה"ח.

ט. הָאֲכָלִים לֹא יִהְיוּ אֶב טִמְאָה לְעוֹלָם, לֹא מִדְּבָרֵי
תוֹרָה וְלֹא מִדְּבָרֵיהֶם. וְיִהְיוּ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי מִדְּבָרֵי
תוֹרָה. שֶׁהָאָדָם אִו הַפְּלִי שֶׁהוּא רִאשׁוֹן לְטִמְאָה, אִם
נִגְעַ בְּאֶכָל - עֲשָׂאָהוּ שְׁנִי³⁷. וְהָאֲכָלִין יִהְיוּ שְׁלִישִׁי³⁸
וּרְבִיעִי³⁹ לְטִמְאָה מִדְּבָרֵיהֶן בְּלִבָּד⁴⁰.

(37) מן התורה. ודווקא אדם או כלי, אבל אוכל ראשון שנגע
באוכל - לא טימאהו מן התורה אלא מגזירת חכמים,
ולפיכך דייק רבינו וכתב: שהאדם או הכלי (ראה למעלה
פ"ז ה"א). (38) תרומה וקודש. (39) בקודש. (40) וכן
כתב בסוף הפרק גבי טבול-יום שפוסל מדבריהם. ודבריו
אלה נראים נוגדים דברי עצמו בפרק יא ה"ג וה"ד, שלמד
שלישי מן הכתוב ורביעי מקל-וחומר, ומקור דבריו שם
בברייתא פסחים יח, ב: "למדנו שלישי בקודש מן התורה,
ורביעי מקל-וחומר" (ראה צל"ח פסחים בסוגיא ר' חנינא
סגן הכהנים אות טט, ומנחת-חנינך מצוה קמה, וראה
בביאורנו לקמן בפ"א).

י. הַמִּשְׁקִין יִהְיוּ אֶב טִמְאָה מִדְּבָרֵי תוֹרָה, כְּגוֹן מִי
חֲטָאת וְזֶקֶק וְיִמְמִי וְגִלְיוֹ. וְיִהְיוּ רִאשׁוֹן לְטִמְאָה
מִדְּבָרֵי תוֹרָה, כְּגוֹן שֶׁנִּגְעוּ בְּאֶב מֵאֲבוֹת הַטִּמְאָת. וְכֵן
אִם נִגְעוּ הַמִּשְׁקִין בְּלִבָּד הַטִּמְאָה, בֵּין אָדָם בֵּין פְּלִים
- נִטְמָאוּ מִדְּבָרֵי תוֹרָה, וְהָרִי הֵן פְּרִאשׁוֹן לְטִמְאָה
לְטִמְאָה אַחֲרֵיהֶם מִדְּבָרֵיהֶן⁴¹. וְכֵן אִם נִגְעוּ בְּשֵׁנִי, בֵּין
אָדָם בֵּין פְּלִים בֵּין בְּאֲכָלִין - נִעֲשֶׂה רִאשׁוֹן לְטִמְאָה
אַחֲרֵיהֶם מִדְּבָרֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ⁴². וְיִהְיוּ⁴³ הַמִּשְׁקִין
שְׁלִישִׁי וּרְבִיעִי מִדְּבָרֵיהֶם. פִּיזָד ? אִם נִגְעַ טְבוֹל יוֹם
בְּמִשְׁקָה תְּרוּמָה - עֲשָׂאָהוּ שְׁלִישִׁי, וְאִם נִגְעַ בְּמִשְׁקָה
קֹדֶשׁ - עֲשָׂאָהוּ רִבְעִי. וְאִין אֶתָּה מוֹצֵא מִשְׁקִין
שְׁנִיּוֹת לְעוֹלָם, וְלֹא מִשְׁקָה שְׁאִינוֹ תַּחֲלָה⁴⁴, חוּץ
מִמִּשְׁקָה טְבוֹל יוֹם⁴⁵ אוֹ מִחֲסֵר פְּפוּרִים בְּקֹדֶשׁ, כְּמוֹ
שֶׁבִּאֲרָנוּ, שֶׁהוּא⁴⁶ פּוֹסֵל מִדְּבָרֵיהֶם⁴⁷ וְאִינוֹ מְטַמֵּא.

(41) נתבאר למעלה פ"ז ה"ה. וראה שם ה"א. (42) שם.
(43) ויש גם אפשרות שיהיו. (44) שיהיו שלישי או רביעי.
(45) הסגנון מסובך קצת, וכוונתו ברורה: שניות לא יהיו
לעולם. אבל שלא יהיו תחילה, יש אפשרות - כגון נגיעת
טבול-יום. (46) טבול-יום. (47) ראה מה שכתבנו בסוף
ה"ט.

פֶּרֶק אֶחָד עֶשְׂרִי

1) יבאר כל מקום שנאמר באוכלין "פסול" - מה דינו. אם
שני עושה שלישי בחולין ואם שלישי עושה רביעי בתרומה
או רביעי וחמישי בקודש וכו'. ודין בשר תאוה אם מטמא
הקודש ופוסל התרומה. וחבורי אוכלין ע"י משקין אם הם
חיבור. שני שבחולין ושלישי שבתרומה ורביעי שבקודש

1 שְׁמִלְאָה מִשְׁקִין²³ וְנִגַּע בָּהּ²⁴ טְבוֹל יוֹם: אִם הָיָה
2 מִשְׁקָה חֲלִין - הַכֹּל טָהוֹר, וְאִם הָיָה מִשְׁקָה תְּרוּמָה
3 - הַמִּשְׁקִין פְּסוּלִין וְהַקִּדְרָה טָהוֹרָה. וְאִם הָיוּ יָדָיו
4 טִמְאוֹת²⁵ - הַמִּשְׁקָה טִמְאָה²⁶, בֵּין מִשְׁקָה תְּרוּמָה בֵּין
5 מִשְׁקָה חֲלִין. וְזֶה חֹמֶר בִּידֵים מִבְּטָבוֹל יוֹם²⁷. וְחֹמֶר
6 בְּטָבוֹל יוֹם מִבִּידֵים טִמְאוֹת: שֶׁסֶּפֶק טְבוֹל יוֹם -
7 פּוֹסֵל מִסֶּפֶק²⁸, וְסֶפֶק הַיָּדִים - טָהוֹר, כְּמוֹ
8 שֶׁיִּתְבָּאֵר²⁹.

(21) טהרות פ"ב מ"ג, ד' וה'. (22) הסגנון אינו מדויק,
שהרי שלישי שבתרומה מטמא משקין של קודש, כמבואר
במשנה ו שם, וכן פסק רבינו לקמן פ"א ה"ח. ורבינו
התכוון לדומה לה בדרגת הקדושה, כגון תרומה. או הכוונה
לנגעו טבול-יום. (23) טבול-יום פ"ב מ"ב. (24) במה
שבתוכה. (25) מגזירת ידיים (ראה למעלה פ"ח ה"ח).
(26) אבל הקדירה טהורה. [נדעת רבינו שמשקין שנגעו
בידיים - אינם מטמאים כלים. ומה שאמרו במשנתנו "הכל
טמא", מפרש רבינו שם בין חולין ובין תרומה. ודעת הר"ש
משנן שכן מטמאין, ומפרש "הכל טמא" היינו המשקין
והקדירה]. (27) שיריים מטמאות משקה חולין, וטבול-יום
אינו מטמא. (28) משנה זבים פרק ב, ב. וראה לקמן פ"ג
ה"ט. (29) לקמן פ"ד ה"א.

9 ו. אֶחָד טָהוֹר שֶׁהָיוּ יָדָיו טִמְאוֹת אוֹ³⁰ טְבוֹל יוֹם
10 שִׁידָיו טִמְאוֹת³¹ - הָרִי זֶה מְטַמֵּא מִשְׁקָה חֲלִין
11 וְעוֹשֶׂה אוֹתָן תַּחֲלָה לְטִמְאָה אֲכָלִין וּמִשְׁקִין, כְּמוֹ
12 שֶׁבִּאֲרָנוּ³². וּמֵאֲחֵר שֶׁמִּשְׁקָה שִׁיעָא מְטָבוֹל יוֹם -
13 כְּמִשְׁקִין שֶׁנִּגַּע בָּהֶן, טְבוֹל יוֹם שֶׁנִּפְל מִרְקוֹ אוֹ מִיָּמִי
14 רִגְלָיו עַל כֶּבֶד שֶׁל תְּרוּמָה - הָרִי זֶה טָהוֹר³³, מִפְּנֵי
15 שֶׁהֵן כְּמִשְׁקִין שֶׁנִּגַּע בָּהֶן.

(30) בין . . . ובין. (31) מגזירת ידיים. (32) למעלה פ"ח
ה"י. (33) משנה, נדה עא, ב.

16 ז. מִכָּל אֵלוּ הַדְּבָרִים³⁴ שֶׁהִקְדַּמְנוּ לְבָאֵרם אֶתָּה לָמַד,
17 שֶׁהָאָדָם יִהְיֶה אֶב לְטִמְאָה וְיִהְיֶה רִאשׁוֹן לְטִמְאָה
18 מִדְּבָרֵי תוֹרָה. וְלְעוֹלָם לֹא יִהְיֶה הָאָדָם שְׁנִי אֶלָּא
19 מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים. וְהוּא הָאוֹכֵל אֲכָלִין טִמְאִים אוֹ
20 הַשּׂוֹתֶה מִשְׁקִין טִמְאִין אוֹ הַבָּא רִאשׁוֹ וְרִבּוֹ בְּמִים
21 שְׂאוּבִין, שֶׁכָּל אֵלוּ כְּשֵׁנִי לְטִמְאָה מִדְּבָרֵיהֶם. וְכֵן
22 שָׂאֵר כָּל הַפְּלִים חוּץ מִכָּל חֶרֶס³⁵ יִהְיוּ אֶב טִמְאָה
23 וְיִהְיוּ רִאשׁוֹן לְטִמְאָה מִדְּבָרֵי תוֹרָה. וְלֹא יִהְיֶה הַפְּלִי
24 לְעוֹלָם שְׁנִי לְטִמְאָה אֶלָּא מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים. שְׂאֵם
25 יְטַמֵּא בְּמִשְׁקִין טִמְאִים - יִהְיֶה שְׁנִי מִדְּבָרֵיהֶן, כְּמוֹ
26 שֶׁבִּאֲרָנוּ.

(34) ראה הלכות טומאת מת פ"ה. (35) שאינו אב הטומאה
לעולם, ואפילו אם נגע במת. ראה הלכה ח.

27 ח. כֶּבֶר בִּאֲרָנוּ³⁶, שֶׁכָּל חֶרֶס לֹא יִהְיֶה אֶב טִמְאָה
28 לְעוֹלָם, לֹא מִדְּבָרֵי תוֹרָה וְלֹא מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים. וְיִהְיֶה
29 רִאשׁוֹן לְטִמְאָה מִדְּבָרֵי תוֹרָה, וְשְׁנִי מִדְּבָרֵיהֶן, אִם

עליו¹⁶ שיהיה שלישי בטמא: מטמא את
הקדש¹⁷, ואינו פוסל את התרומה. ויראה לי, שלא
גזרו עליו אלא כדי שלא יעריכוהו עם בשר הקדש
ויבואו לטעות ולשגוג בו, וידמו שהבשר זה¹⁸ הוא
הל והוא קדש¹⁹ ויאכלנו בטמא.

(15) בשר חולין נקרא "בשר תאוה", מלשון הכתוב (דברים
יב, כ): כי תאוה נפשך לאכול בשר. (16) תוספתא, נדה
פ"ט ה"י. (17) פירוש - פוסל (כסף-משנה בשם הר"י
קורקוס). (18) בשר הקודש. (19) והרי הוא קודש.

ו. חבורי אכלין²⁰ על ידי משקין²¹ - הרי הן חבור
לטמא טמאת אכלין²². והדבר ספק, אם חשובים
כגוף אחד למנות בהן ראשון ושני ושלישי²³, או
חושבים זה האכל שנגעה בו הטמא ראשון,
והאכל המהפך לו שני.

(20) איבעיא בזבחים קה, ב. (21) שתי חתיכות אוכלין,
ובניהם משקה הנוגע בשניהם. (22) אם נגעה טומאה
באחד מהם - נטמא גם השני (כך מפרש רבינו האיבעיא
שם, ולא כפירוש רש"י). (23) פירוש, הדבר ספק אם
שניהם כגוף אחד ממש גם לענין מנין דרגות הטומאה, ואם
נגעה נבילה בחתיכה אחת נעשתה גם השניה ראשון
לטומאה ועושה שני.

ז. השני שבחלין²⁴ פוסל אכלי תרומה ועושה אותן
שלישי. ואם נגע במשקה חלין - טמא²⁵. ואין
צריך לומר, אם נגע במשקה תרומה או במשקה
קדש, שהוא מטמא את הכל.

(24) טהרות פ"ב מ"ו. (25) נעשו ראשון. נתבאר כבר כמה
פעמים, שכל הפוסל את התרומה - מטמא משקין להיות
תחילה.

ח. השלישי שבתרומה²⁶ שנגע באכלי קדש - פסלן
ונעשו רביעי. ואם נגע במשקה קדש - טמא²⁷
ונעשו תחלה²⁸. אבל אם נגע שלישי שבתרומה
במשקה תרומה - הרי הוא טהור²⁹. וכן רביעי
שבקדש, אם נגע במשקה קדש - הרי זה טהור.

(26) שם. (27) שכל משקה שנטמא הוא ראשון (ראה
למעלה פ"י ה"י). (28) שאין רביעי בתרומה.

ט. חלין שנעשו על טהרת תרומה²⁹ - השלישי
שבהן פסול בתרומה³⁰, ואם נגע³¹ בקדש - אינו
עושהו רביעי³², ואפלו משקה קדש אינו פוסל.
וחלין שנעשו על טהרת הקדש - השלישי שבהן
טהור בחלין³³.

(29) נזהרו לעשותן בטהרה כמו בעשיית תרומה.
(30) הלכה פסוקה היא בחולין דף לג וזר, שחולין שנעשו
על טהרת תרומה דינם כתרומה. (31) המשקה.
(32) טהרות פ"ב מ"ו, ראה פירוש המשנה שם. (33) חולין
לג, ב - לפי דעת רבי יהושע. בטהרות שם קובע רבינו, שכל

מה פוסלים. האוכל שלישי שבתרומה עצמה או חולין
שנעשו על טהרת תרומה. כל קודש האמור בענין אוכלין
ומשקין. כל דבר שוודאי מטמא את החולין מן התורה.

1 א. כל מקום² שנאמר באכלין פסול - הוא שיהיה
2 האכל עצמו טמא, ולא יטמא אכל אחר; אלא אם
3 נגע באכל אחר - הרי הוא טהור.

(2) טהרות פ"ב מ"ג-ו.

4 ב. הראשון שבחלין³ - טמא ומטמא. השני - פסול
5 ולא מטמא. ואין שני עושה שלישי בחלין⁴. מנין
6 לאכל שני שהוא פוסל בחלין? שנאמר: וכלי חרש
7 אשר יפל מהם אל תוכו, כל אשר תוכו יטמא.⁵
8 נמצא השרץ אב, וכלי חרס שנפל השרץ לאוירו
9 ראשון, והאכל שבפלי שני, והרי הוא אמר יטמא.
10 וכן שרץ⁶ שנפל לאויר התנור⁷ - הפת שניה,
11 שהתנור ראשון.

(3) שם. (4) שם. (5) במה דברים אמורים, ששני בחולין
פסול מן התורה? כשנגע בכלי או באדם שהוא ראשון או
אב, אבל אוכל ראשון אינו פוסל את השני מן התורה אלא
מדרבנן (למעלה פ"ז ה"א). (6) לא נתבאר מה זה מוסיף
על האמור למעלה. (7) התנורים בתקופת המשנה היו של
חרס.

12 ג. הראשון⁸ והשני שבתרומה - טמאים ומטמאים.⁹
13 השלישי - פסול ולא מטמא. ואין שלישי עושה
14 רביעי בתרומה. מנין לאכל שלישי שהוא פוסל¹⁰
15 בתרומה? שנאמר: ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן
16 הקדשים. נמצא טבול יום אסור בתרומה עד שיעריב
17 שמשו¹¹, ואם נגע בה - פסלה, וטבול יום כשני
18 לטמא הוא. הא למדת, שהשני עושה שלישי
19 בתרומה.

(8) טהרות, שם. (9) השני פוסל אוכלין ואינו מטמא, ונקט
לשון "מטמא" מפני שהוא מטמא משקין. (10) צ"ל פסול.
(11) יבמות עד, ב.

20 ד. הראשון¹² והשני והשלישי בקדש - טמאין
21 ומטמאין¹³. הרביעי - פסול ואינו מטמא. ואין רביעי
22 עושה חמישי לעולם. ומנין לשלישי בקדש שהוא
23 טמא? שנאמר: והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל;
24 וכבר קרא הכתוב לשני טמא, שנאמר: כל אשר
25 בתוכו יטמא. הא למדת, שבשר הקדש שנגע בשני -
26 נטמא וישרף. ומנין לרביעי בקדש שהוא פסול? מקל
27 וזמור¹⁴: ומה מחסר כפורים, שהוא מתר בתרומה,
28 אסור בקדש עד שיביא כפרתו; השלישי, שהוא פסול
29 בתרומה, אינו דין שיעשה רביעי בקדש?! אבל
30 החמישי טהור.

(12) טהרות, שם. (13) ראה הערה ח. (14) פסחים יח, ב.

31 ה. בשר תאנה¹⁵, אף על פי שהוא טהור, גזרו

(46) טהרות פ"ב מ"ג: "והשלישי נאכל בניד הדמע", פירוש, בתבשיל שנתערבה בו תרומה. ובחולין שם אמרו, שמדובר כשאין בתבשיל כזית תרומה בכדי אכילת פרס, ומכאן המקור להלכה זו.

יב. האוכל⁴⁷ שלישי שבתרומה או של חולין שנעשו על טהרת התרומה, אף על פי שהוא טהור לנגיעת תרומה - הרי הוא פשוט לענין קדש⁴⁸; שטהרת תרומה טמאה היא אצל הקדש⁴⁹. אבל האוכל שלישי שבחולין שנעשו על טהרת הקדש - הרי הוא טהור⁵⁰; שאין לך דבר שעושה רביעי בקדש אלא קדש מקדש⁵¹ בלבד.

(47) שם מ"ב כרבי יהושע. כדי להסביר הלכה זו, עלינו לבאר מתחילה את דברי רבי יהושע במשנה שם על-פי פירושו של רבינו. שינוי שם: "רבי יהושע אומר, אוכל אוכל ראשון ואוכל שני - שני, שלישי - שני לקודש ולא שני לתרומה, בחולין שנעשו על טהרת תרומה". פירוש, אדם שאכל דבר מאכל שהוא ראשון לטומאה או שני לטומאה, נעשה גופו שני לטומאה ואסור לאכול תרומה וקודש, ואם נגע בתרומה - נפסלה, ואם נגע בקודש - נטמאה. אם אכל דבר שהוא שלישי לטומאה, נעשה גופו שני לענין קודש, ואם נגע בקודש עשהו שלישי, אבל לענין תרומה אינו שני אלא שלישי ואסור לאכול תרומה, כמו שנתבאר בהלכה הקודמת, ומותר לנגוע בה. ומסיים רבי יהושע, שכל זה אמור בחולין שנעשו על טהרת תרומה. ומבאר רבינו שם, שהוא-הדין בתרומה ממש. ולתוספת ביאור ייאמר, שרבי יהושע משמיענו ריבואתא, שאפילו בשלישי שבחולין שנעשו על טהרת תרומה גם-כן עושים שני לקודש. ורבינו מוסיף כאן ריבואתא, שאפילו אם אכל שלישי של תרומה, שהיא פסולה מן הדין, אף-על-פי-כן מותר בנגיעת תרומה. מתוך ביאור זה מוסברים דברי רבינו מאליהם. ראה בהערה הבאה. (48) משמע שהוא עושה שלישי וזה עושה רביעי, ואין כל הבדל בזה בין תרומה ממש ובין חולין על טהרת תרומה. [בפירושו למ"ו שם בדין נגיעה, מחלק רבינו בין שני אלה ואומר, שחולין על טהרת תרומה אינם עושים רביעי בקודש (וכן פסק למעלה ה"ט). ואילו כאן באוכל לא חילק. ונראה טעמו, שבאוכל החמירו חכמים ונתנו עליו טומאה חמורה יותר מטומאת הדבר שאכל, הרחיבו גזירתם גם על חולין בטהרת תרומה, מה-שאין-כן בנגיעה]. (49) בחולין לה, א - אמר רבי יצחק בר שמואל בר מרתא, האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקודש, טהור לאכול בקודש, שאין לך דבר שעושה רביעי בקודש אלא קודש מקודש (פירוש, קדושת גופו ממש) בלבד. והקשו עליו מהמשנה שהבאנו למעלה: "שלישי שני לקודש ולא שני לתרומה, בחולין שנעשו על טהרת תרומה" והרי חולין אלה אינם קודש מקודש, ועושים שני בקודש? והשיב רבי יצחק: "הנח לתרומה, שטהרתה טומאה אצל הקודש", כלומר לא נעשה שני מפני שהחולין היו שלישי, אלא מפני שלא נעשו על טהרת הקודש. פירוש, לא נזהרו לשמרם שמירה מעולה מפני הטומאה כמו ששומרים על קודש, אלא שמירה פחות קפדנית כעין

מקום שנאמר בו חולין שנעשו על טהרת הקודש הם כקודש, הכוונה לפי שיטת משנה ראשונה בנדה ע"א, ב - שטבול יום אסור לנגוע במים שהוכנו לשטוף בהם את הפסח, אבל משנה אחרונה מתירה לנגוע מפני שטבול יום הוא כשני, ואינו פוסל את המים שהם חולין, ואף-על-פי שנעשו על טהרת הקודש. וכן כתב גם בפירושו לחגיגה יח, ב. ופסק כאן כמשנה אחרונה. ולמה החמירו בחולין שנעשו על טהרת תרומה יותר משנעשו על טהרת הקודש? מפני שכהנים רגילים לאכול גם חולין בטהרת תרומה, ולפיכך חלה על חולין אלה קדושת תרומה, מה-שאין-כן בטהרת הקודש, שרק יחידים נוהגים שמירה קפדנית זו, בטלה דעתם ולא חלה כל קדושה על אותם החולין (רש"י חולין, שם).

י. האוכל רביעי שקדש - אסור לו לאכל את הקדש³⁴, ומתיר לגע בקדש ואינו פוסל³⁵. אפילו תבשיל³⁶ שנותר בו הקדש ואין בו³⁷ כזית בכדי אכילת פרס³⁸ - הרי זה לא יאכל³⁹ ברביעי של קדש⁴⁰, אלא בחמישי⁴¹, שהוא טהור כמו שבארנו⁴².

(34) גזרו חכמים שאדם האוכל יהיה טמא כטומאת המאכל, ואע"פ שהמאכל אינו מטמא אוכלין בנגיעה (חולין לד, א) ואסור לו לאכול קודש. [שם מדובר בשלישי לענין תרומה (ראה הלכה הבאה) ורבינו למד מתרומה לקודש, כשם ששלישי בתרומה פוסל את האוכלו לאכול בתרומה, אע"פ שאינו פוסל תרומה בנגיעה, כך גם ברביעי בקודש]. (35) שרביעי אינו עושה חמישי. (36) של חולין או תרומה. (37) בקודש. (38) פרס הוא חצי ככר לחם ששיעורו שש ביצים. וכזית בכדי אכילת פרס - פירוש, שנתערב כזית (כחצי ביצה) קודש בחמשה כזיתים של התבשיל, וביחד הם ששה (ויש אומרים: כזית בששה כזיתים). (39) אף-על-פי שברינים אחרים אינו נידון כאילו הוא בעין. (40) פירוש, אדם שאכל רביעי של קודש, לא יאכל תערובת זו. (41) הוא-הדין שיותר לאוכלו בלי כל תערובת. רבינו מפרש מה ששנינו: "והחמישי נאכל בניד הקודש", הכוונה למעט רביעי שאינו נאכל אפילו בתערובת, אבל אינו ממעט חמישי בלי תערובת. וכאן נקט - כדרכו - לשון המשנה. (42) למעלה ה"ד.

יא. האוכל שלישי שבתרומה עצמה או של חולין שנעשו על טהרת תרומה - הרי זה אסור לאכל את התרומה⁴³ עד שיטבול⁴⁴, ומתיר לגע בתרומה⁴⁵ והרי היא טהורה. באכילה עשו מעלה, בנגיעה לא עשו מעלה. במה דברים אמורים? בתרומה עצמה; אבל תבשיל שנותר בו תרומה, אם אין שם כזית בכדי אכילת פרס - הרי זה מתיר לאכל מאותו תבשיל⁴⁶ בדרך שמתיר לגע בתרומה.

(43) מימרא של עולא, חולין לד, ב. (44) ואינו צריך הערב שמש. (45) זבחים ע"ט, ב: "באכילה עבדי (עשו) רבנן מעלה (טהרה מסוג גבוה), בנגיעה לא עביר רבנן מעלה".

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

טו. הַטָּבֵל⁶⁸ וְהַמְדַּמֵּעַ⁶⁹ וְגִדּוּלֵי תְרוּמָה⁷⁰, וּמַעֲשֵׂר⁷¹ שְׁנֵי וְרֵאשׁוֹן⁷², וְעֶסֶה הַטְּבוּלָה לַחֲלָה⁷³ - הָרִי הֵן כְּחֵלִין⁷⁴, וְהָרֵאשׁוֹן טָמֵא בָּהֶן, וְהַשְּׁנִי פָסוּל, וְאֵין בָּהֶן שְׁלִישִׁי.

(68) תבואה ופירות ארץ ישראל לפני הפרשת תרומות ומעשרות. (69) תרומה שנתערכה בחולין ואין בחולין פי מאה. מן התורה בטלה התרומה ברוב חולין, וחכמים גזרו שלא תיבטל אלא במאה. (70) תרומה שנזרעה והצמיחה תבואה, התבואה החדשה אסורה מגזירת חכמים (שבת יז, ב). (71) מצוה מן התורה להפריש שתי מעשרות מגידולי קרקע האמורים למעלה, מעשר ראשון ניתן ללויים, ומעשר שני מעלים לירושלים ונאכל שם בטהרה לכל אדם מישראל. (72) לפני הפרשת חלתה. (73) טבל, גידולין ומעשרות, נשנו בתוספתא שם. וטבול לחלה, נאמר בסוטה ל, ב בלשון שני.

טז. כָּל דְּבָר⁷⁴ שְׂוֵדָא⁷⁵ מִטָּמֵא אֶת הַחֲלִין מִן הַתּוֹרָה - גָּזְרוּ עַל סִפְקוֹ בְּחֵלִין הַטְּבוּלִין לַחֲלָה שְׁתַּעֲשֶׂה אוֹתָהּ הָעֶסֶה בְּטַהֲרָה. וּמִפְּרִישִׁים מִמֶּנָּה חֲלָה, וְחֲלָתָה תְלוּיָהּ, לֹא נֶאֱכָלָתָה⁷⁶ וְלֹא נִשְׂרַפְתָּה⁷⁷.

(74) נדה ז, א. מסקנת אביי. (75) אם טומאתו וגם נגיעתו ודאי. (76) שאסור לאכול חלה טמאה כמו תרומה טמאה. (77) שמה היא טהורה, ואסור לאבד בידים תרומה וחלה טהורה.

יום ש"ק כ' אייר ה'תשע"ח

פרק שְׁנִים עָשָׂר

(1) יבאר שאחת עשרה מעלות עשו חכמים לקודש על התרומה.

א. אַחַת עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת² עָשׂוּ חֲכָמִים לְקֹדֶשׁ עַל הַתְּרוּמָה, וְאֵלוֹ הֵן: יֵשׁ לְאָדָם לְהַטְבִּיל בָּלִים בְּתוֹךְ בָּלִים³ לַתְּרוּמָה, אֲכָל לֹא לְקֹדֶשׁ. גִּזְרָה שְׁמָא יִהְיֶה פִּי הַכֹּלִי⁴ צָר וְלֹא יִהְיֶה בּוֹ כְּשִׁפּוּפֶרֶת הַנּוֹד⁵, וְנִמְצָאוּ הַכֹּלִים שֶׁבְּתוֹכָם כָּאֵלוֹ טְבֵלוֹ בְּמִים שֶׁבְּכָלִי, לֹא בְּמִקְוָה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כְּשֶׁהָיָה הַכֹּלִי הַגָּדוֹל שׁוֹיֵשׁ בְּתוֹכָם הַכֹּלִים הַטְּמֵאִין טָהוֹר; אֲכָל אִם הָיָה טָמֵא - מֵתוֹךְ שֶׁעָלָתָה לוֹ טְבִילָה, עָלָתָה טְבִילָה לַכֹּלִים שֶׁבְּתוֹכָם אֶפְלוּ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן בְּקֹדֶשׁ.

~ נקודות משיחות קודש ~

"אחת עשרה מעלות עשו חכמים לקודש על התרומה.. כו".

ובסיום הפרק חילק: "שש מעלות ראשונות עשאוּם בין לקודש בין לחולין שנעשו על טהרת הקודש, וחמש אחרונות עשאוּם בקודש בלבד.. כו". המספר עשר מורה על סדר השתלשלות ואילו י"א ("אחת עשרה מעלות") על

שמירת תרומה. ומפני שרבינו פסק למעלה (ה"ט), שחולין שנעשו על טהרת הקודש, השלישי שבהן טהור (ראה שם בבאורנו טעמו של דבר), וכן בסוף הלכה זו הוא מביא להלכה את דברי רבי יצחק, הוכרח לקבל גם נימוקו למה נעשה שני. (50) ומותר לו לאכול קודש. למעלה בהלכה ט, כתב רבינו דין זה לענין נגיעה, וכאן מלמדנו שגם לענין אכילה הדין כן, שלא תטעה לומר שדינם כרביעי שאינם פוסלים את הקודש בנגיעה, והאוכלם נפסל גופו מלאכול קודש (ראה ה"י). (51) מקודש קדושה מליאה (ראה ה"י) ולא חולין שנעשו על טהרת הקודש. ונמדובר במעלות היתירות שגזרו בקודש, אבל טומאות שהם מעיקר הדין, כגון שלישי שבתרומה - עושה רביעי, כמו שנתבאר למעלה בה"ח].

יג. כָּל קֹדֶשׁ⁵² הָאָמֹר בְּעֵינֵן טָמֵאת אֲכָלִין וּמִשְׁקִין הוּא קֹדֶשׁ מִקֹּדֶשׁ הַמִּקְדָּשִׁין, כְּגוֹן בֶּשֶׂר קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים⁵³ וּבֶשֶׂר קֹדָשִׁים קָלִים⁵⁴, וְחִלּוֹת תּוֹדָה⁵⁵ וְרִיקִיקֵי נִזִּיר⁵⁶ שֶׁנִּשְׁחַט עָלֵיהֶן הַזֶּבֶחַ⁵⁷, וְהַמִּנְחוֹת⁵⁸ שֶׁקֹּדְשׁוֹ בְּכָלִי⁵⁹, וְשְׁתֵּי הַלֶּחֶם⁶⁰ וְלֶחֶם הַפָּנִים⁶¹ מִשְׁקָרְמוֹ בְּתַנּוּר⁶²; אֲכָל חִלּוֹת תּוֹדָה וְרִיקִיקֵי נִזִּיר שֶׁלֹּא נִשְׁחַט עָלֵיהֶן הַזֶּבֶחַ, וְהַמִּנְחוֹת שֶׁלֹּא קֹדְשׁוֹ בְּכָלִי - אֵינֶן לֹא בְּקֹדֶשׁ וְלֹא בְּחֵלִין אֲלָא בְּתְרוּמָה⁶³.

(52) תוספתא, טהרות פ"א ה"ד (ראה שם גירסת הגר"א). (53) עולות, חטאות ואשמות ושלמי ציבור, שמקריבים בחג השבועות. (54) תודה ושלמים. (55) המביא קרבן תודה, צריך להביא עמו ארבעים לחם אפוי מארבעה מינים (ויקרא ז, יב). (56) נזיר שהשלים ימי נזירותו, מביא שלושה קרבנות, ועמהם עשרים לחם מצה משני מינים (במדבר ו, טו). דיניהם מפורשים בהל' מעשה הקרבנות ס"ט. [לא נתבאר לי למה קורא רבינו ללחמי תודה "חלות" וללחמי נזיר "ריקיקים", בעוד שהמקריב תודה, וכן גם הנזיר מביאים חלק חלות וחלק ריקיקים, וההבדל בין חלות וריקיקים הוא, שהחלות נילושות בשמן והריקיקים במים, ומושחים אותם בשמן אחר אפייתם והלחם סופגן]. (57) שחיטת הקרבנות מקדשת את הלחמים בקדושה מלאה. (58) הבאות בפני עצמן, לא כתוספת לקרבן. (59) שנתנו אותן בכלי שרת שבמקדש. (60) שהציבור מקריב בחג השבועות. (61) שנים עשר לחמים שמניחים בכל שבת על השולחן שבהיכל, ומחלקים אותם לכהנים בשבת שלאחריה (ויקרא כד, ה). (62) שעלה עליהם קרום מחוס התנור. שתי הלחם ולחם הפנים מתקדשים קדושה מלאה עם תחילת אפייתם שהיא העלאת הקרום. (63) שם.

יד. הַחֲלָה⁶⁴ וְהַכְּפֹרִים⁶⁵ וְהַשְּׁלֹמִי תְרוּמָה⁶⁶ [וְחִמּוּשָׁה] - הָרִי הֵן בְּתְרוּמָה⁶⁷.

(64) שמפרישים מן העיסה (במדבר טו, כ). (65) פירות העץ והאדמה הראשונים (דברים כו, ב). (66) זר (לא כהן) שאכל תרומה, מחוייב לשלם לכהן את מחירה עם תוספת חומש המחיר. (67) חלה עליהם קדושת תרומה לכל דבר. תוספתא שם ה"ה.

שיעורי רמב"ם ג'פ ליום - יום ש"ק כ' אייר - ספר טהרה - הל' שאר אבות הטומאות קנא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הכלי עצמו. [כנראה קיבל פירושו של רבי יוחנן (שם כב, ב) "מקום שנקיי הדעת צובעין בו" ומפרש כהערוך, שצובעין הוא מלשון "הצביעו" במשנה יומא כב, א שפירושו הוציאו אצבע]. (8) אחוריים, תוך ובית אצבע.

ג. הנושא את המדרס⁹ - מתר לו לשא עמו תרומה⁷ כְּאֶחָד, וְהוֹאִיל וְאֵין הַנוֹשֵׂא נֹגֵעַ בְּתֵרוֹמָהּ¹⁰ וְלֹא תֵרוֹמָהּ נֹגֵעַת בְּמִדְרָס - הִרִי הִיא טְהוֹרָה. אֲבָל לֹא הַקֹּדֶשׁ, אִף עַל פִּי שֶׁלֹא נִגַּע בּוֹ. מַעֲשֵׂה הִיָּה¹¹ בְּאֶחָד, שֶׁנֹּשֵׂא חֲבִית שֶׁל קֹדֶשׁ¹² טִמְּאָה בְּמִדְרָס שֶׁנֹּשֵׂא עִמָּה. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה גִזְרוּ, שֶׁהַנוֹשֵׂא אֶת הַמִּדְרָס לֹא יֵשֵׂא אֶת הַקֹּדֶשׁ. וְלֹא גִזְרוּ אֲלֵא בְּמִדְרָס עִם הַקֹּדֶשׁ¹³, בְּמַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה. וְאִם עֲבָר וְנֹשֵׂא, הוֹאִיל וְלֹא נִגַּע בְּקֹדֶשׁ - הִרִי הַקֹּדֶשׁ טְהוֹר¹⁴.¹⁵

(9) דבר שהזב עמד, ישב או שכב עליו נקרא בלשון חכמים "מדרס הזב" או מקוצר: "מדרס", והוא אב הטומאה ומטמא אדם וכלים ואוכלין ומשקין. (10) רבינו במשנה מפרש, כגון שהמדרס והתרומה מונחים על לוח עץ שאינו מקבל טומאה והאדם מרים את הלוח, אבל אם האדם נוגע בשניהם, הוא נטמא מפני שנשא את המדרס ומטמא את התרומה. ורש"י פירש, שהתרומה מונחת בכלי חרס שאינו מקבל טומאה אלא מתוכו והאדם אינו נוגע באווירו, ולפיכך לא נטמאה התרומה על ידי נגיעתו של נושא המדרס. (11) שם כב, ב. נימוק הגזירה. (12) צריך להיות: "וטימאה" או "ונטמאה". (13) אבל לא בטומאה אחרת, כגון שרץ ונבילה ורק בקודש ולא בתרומה. במקום שגזרו טומאה מפני מעשה שהיה, גזרו כעין המעשה בלבד ולא במקרים שאינם דומים לו מכל הבחינות. (14) מחלוקת אמוראים (שם כג, א) ופסק להקל כמו בכל ספק דרבנן.

ד. בגדי אוכלי תרומה¹⁵, אף על פי שהן טהורין ונזהרין מן הטמאות - הרי בגדיהן מדרס לקדש¹⁶.

(15) שנשמרו בטהרת תרומה. (16) מטמאים אדם וכלים כמדרס הזב. זאת היא מעלה רביעית.

ה. כלי שהוא מפצל¹⁷ ולוחותיו וקורותיו מקשרות, כגון מטה וכיציצא בה: אם נטמא וצריך להטבילו לתרומה - יש לו להטבילו פלו כְּאֶחָד כְּשֶׁהוּא מְקַשֵּׁר; אֲבָל לְקֹדֶשׁ - מִתִּיר¹⁸ וּמִנְגִּיב¹⁹, שְׁמֵא יֵשׁ שָׁם דָּבָר הַחוּצָי²⁰, וּמִטְבִּיל וְאַחֵר כֶּף קוֹשֵׁר.²²

(17) מחובר מחלקים שונים שאפשר לפרקם. (18) את החבלים הקושרים את חלקי הכלי זה לזה. (19) מנקה במטלית כל חלק בפני עצמו. (20) מפריע את מי המקווה מלהגיע למקום שהוא דבוק בו (מעלה חמישית).

ו. כלים הנגמרים בטהרה²¹, אפלו היה העושה אותן תלמיד חכם ונזהר בהן - הרי אלו צריכין טבילה לקדש, ואינן צריכין הערב שמש; אֲבָל לְתֵרוֹמָה - מְשֻׁמֵּשׁ בָּהֶן פְּלֵא טְבִילָה, שֶׁהִרִי נַעֲשֶׂה בְּטִהְרָה. וּמִפְּנֵי מָה הַצְּרִיכִים טְבִילָה לְקֹדֶשׁ? גִּזְרָה מְשֻׁמֵּשׁ רַק

למעלה מסדר השתלשלות כידוע בעניין עבודת הקטורת שעל ידי י"א סממנים שבה היו מבררים בחינת הי"א דלעומת-זה.

ובעבודת האדם: חולין שנעשו על טהרת הקודש היא העבודה עם עצמו ובה עשו רק שש מעלות כי לא כל אחד ראוי לעבודה נעלית זו, על-דרך שמצינו בהלכה ד"מחזי כיוהרא". אבל גם כאשר יהודי נמצא בדרגא זו שע"פ דין יכול להקריב קרבנות ולאכול קדשים, הוסיפו "חמש אחרונות" כדי שיהיו "אחת עשרה מעלות לקודש כו" כי ענייני הקודש הם ההתעסקות עם הזולת וכדי להדר ולהוסיף בזה באופן של "לפנים משורת הדין" שזהו עניין החסידות והפצתה, צריך להגיע לעבודה הקשורה עם בחינת י"א - למעלה מסדר השתלשלות, ובעבודה זו יש להדר בכל ההידורים מבלי לחשוש ל"מחזי כיוהרא" או שלא להלך בגדולות.

(על פי י"ן מלכות' ספר טהרה סימן כא)

(2) בחגיגה כ, א נשנו החומרות שהטילו חכמים בטהרת הקודש יותר מבתרומה מבלי לקבוע מספרן. ובגמרא שם כא, ב נחלקו רבי אילא ורבא במספרן - רבי אילא קובע שהן עשר ורבא אומר שהן אחת עשרה - ויש במחלוקתם זו עניין לדין (יבואר לקמן), ופסק רבינו כרבא מפני שגם רב נחמן סובר כמותו. (3) מותר להניח כלים טמאים קטנים בתוך כלי גדול טהור ולהטבילם במקווה ויטהרו. (4) החיצון. (5) כעובי השפופרת נותנים בפי הנוד. במקוואות פרק ו משנה ז שנינו: "עירוב מקוואות כשפופרת הנוד". פירוש אם יש שני מקוואות זה בצד זה, באחד יש שיעור מקווה (ארבעים סאה מים) ובשני פחות מכשיעור זה וצינור מחברם, דינם כמקווה אחד כשרוחב הצינור הוא כשפופרת הנוד ומותר לטבול במקווה החסר, ואם הצינור פחות משיעור זה אינו מערב את שני המקוואות. ושם מבואר ששפופרת הנוד רוחב חללה "כשתי אצבעות חוזרות למקומן", פירוש, שאפשר לגלגל שתי אצבעות בחללו של הצינור. ובכלי בתוך כלי יש לחשוש, שמא יטביל כלים זעירים, כגון מחטים וכדומה, בכלי שפיו צר ואם כן המים שבתוכו אינם כמחוברים למקווה ומתוך כך לא עלתה טבילה למחטים שבתוכו, ובתרומה לא גזרו. נימוק זה אמרו שם בשם רבא.

ב. פלי' שנטמאו אחוריו במשקין - לא נטמא תוכו, וְלֹא בֵּית אֶצְבַּע⁷ שֶׁעָבַר שָׁפְתוֹ. וְהַמְשָׁקִין שֶׁבְּתוֹכוֹ אוֹ שֶׁבְּבֵית צְבִיעָתוֹ טְהוֹרִין. וְשׁוֹתָהּ בּוֹ, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שְׁמֵא יִגְעוּ מְשָׁקִין שֶׁבְּפִיו בְּאַחֲרֵי הַפְּלִי וְיִחְזְרוּ וְיִטְמְאוּ תוֹכּוֹ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? לְתֵרוֹמָה; אֲבָל לְקֹדֶשׁ, נְטִמְאוּ אַחֲרָיו - נְטִמְאוּ פְּלִי⁸.

(6) מעלה שנייה ששנו חכמי המשנה שם. (7) במשנה שלפנינו כתוב "בית הצביטה" וגם רבינו בפירושו שם גורס כך ומפרש שם שהיה שקע בעובי שפת הכלי, כדי להשים שם אצבע להחזיק את הכלי ולא יכניס את האצבע לתוך

- 1 עם הארץ שִׁנְעָה בָּהֶן²² בְּשַׁעַת מְלֹאכָה וְעִדִּין²³ הוא 2
לָח²⁴.
- 24 הַפְּלִי - נִטְמָא הָאֶכָל הַמְּחַבֵּר לָהּ, וְהִדְבֵּר סֶפֶק אִם
25 נִטְמָא הָאֶכָל הַשֵּׁנִי בְּצִירוֹף הַפְּלִי אוֹ לֹא נִטְמָא מִחֻמַּת
26 הַצִּירוֹף³⁶.

(33) שאינו נוגע לא במים ולא בציבור המחובר להם.
(34) שני הציבורים. (35) רבי ירמיה שואל שם אם הציורף מועיל לטמא גם מה שמחוץ לכלי כשהוא מחובר למה שבתוך הכלי, והוסיף ושאל: "אם תמצוי לומר כיוון דמחבר מחבר (ונטמאו שני הציבורים), חיבור מים וצירוף כלי מהו?" ודרכו של רבינו לפסוק כאם תמצוי לומר. (36) בעיני שנייה של רבי ירמיה, אם צירוף הכלי מוגבל לנגיעת טומאה בפנים הכלי ולא בנגיעה מבחוץ או בין כך ובין כך מצרף. בעיא זו לא נפשטה. מובן שהאוכל הנוגע במים נטמא מפני הנגיעה הישירה במים הטמאים.

- 27 י. אֶכָל קֹדֶשׁ שֶׁנִּטְמָא וְהִנֵּחֻהוּ בְּכָלִי, וּבִתְוֹף הַפְּלִי
28 אֶכָל קֹדֶשׁ אַחֵר טָהוֹר, וְאֵין נוֹגְעִין זֶה בָּזֶה - הִטְהוֹר
29 בְּטָהֳרָתוֹ³⁷ וְהִטְמָא בְּטִמְאָתוֹ. כָּא טָבּוּל יוֹם וְנִגְעָה
30 בְּאֶכָל הַטְּמָא - יֵשׁ בְּדִבְרֵי זֶה סֶפֶק, אִם נִפְסַל הִטְהוֹר
31 מִחֻמַּת מַגַּע טָבּוּל יוֹם מִפְּנֵי צִירוֹף הַפְּלִי אוֹ לֹא
32 נִפְסַל; שְׁלֹא נִגְעָה טָבּוּל יוֹם אֶלָּא בְּאֶכָל שֶׁשָּׁבַע מִן
33 הַטְּמָאָה³⁸ וְלֹא הוֹסִיף לוֹ כָּלוּם³⁹.

(37) לא אמרו הכלי מצרף, אלא כששניהם מונחים בכלי בשעה שנגעה טומאה באחד מהם. (38) כאדם השבע שאינו מקבל אוכל, כך הוא אינו בולע טומאה. (39) ומתוך כך לא נטמא הציבור השני. והטומאה הראשונה גם כן אינה מטמאה, כמו שאמרנו בבבא הקודמת. ולמה נקט טבול יום ולא טומאה סתם? מפני שקודש הנוגע בטבול יום אינו מטמא ולא פוסל קודש אחר בנגיעה, ואם כן לעולם אינו מוסיף טומאה. אבל שרץ או נבילה מוסיף טומאה, במקרה שהחלק הטמא היה שני או שלישי או רביעי (ראה רש"י שם בראש העמוד).

- 34 יא. הַרְבִּיעִי בְּקֹדֶשׁ - פָּסוּל; אֶכָל בְּתֵרוּמָה - טָהוֹר. 34
35 וְכֵן שְׁלִישִׁי בְּתֵרוּמָה, אִם נִגְעָה בְּמִשְׁקֵה קֹדֶשׁ - הִרִי
36 זֶה נִטְמָא⁴⁰, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ; וְהַשְּׁלִישִׁי שֶׁבְּתֵרוּמָה אוֹ
37 שֶׁבְּקֹדֶשׁ אִם נִגְעָה בְּמִשְׁקֵה תֵרוּמָה - לֹא פָּסָלוֹ. 37
(40) עשה ראשון.

- 38 יב. מִי שֶׁנִּטְמָא יָדוֹ אַחַת וְנִגְעָה בָּהּ בִּידוֹ שֵׁנִיָּה אוֹ
39 בִּיד חֲבֵרוֹ - פָּסָל⁴¹ אֶת הַשֵּׁנִיָּה וְהִרִי הִיא פְּשָׁלִישִׁי. 39
40 וְאִם הָיְתָה יָדוֹ בְּלֹלָה⁴² בְּמִשְׁקָה, אָף עַל פִּי שְׁלֹא
41 נִגְעָה - נִטְמָא חֲבֵרָתָהּ⁴³. וְצִירוֹף לְהַטְבִּיל אֶת שְׁתֵּיהֶן⁴⁴
42 וְאַחֵר כֶּף יִגְעָה בְּקֹדֶשׁ. אֶכָל בְּתֵרוּמָה, אִם נִטְמָא יָדוֹ
43 הָאַחַת - לֹא נִטְמָא חֲבֵרָתָהּ, וְאֶפְלוֹ נִגְעָה בָּהּ כְּשֶׁהִיא
44 גְּבוּהָה⁴⁵. וְאֵין צִירוֹף לְהַטְבִּיל יָדוֹ שֶׁנִּטְמָא, אֶלָּא
45 נוֹטְלָה וְנִגְעָה בְּתֵרוּמָה.

(41) אם תיגע בקודש תפסול אותו, אבל לא תטמאהו. כרבי יוסי בן יהודה שם. (42) רטובה, ונטמאה היד בנגיעתה במשקה ונעשית שנייה מגזירת טומאת משקין ולא משום

(21) גמר מלאכה שלהם היה בטהרה, והמלאכה עד סמוך לגמר עשה עם הארץ. (22) שמא נפל הרוק על הכלי בשעת עשייתו, ורוקו של עם הארץ מטמא (ראה הלכות משכב ומושב פרק י'). (23) אחרי גמר מלאכה. (24) ומטמא את הכלי, אבל לפני שנגמרה מלאכתו אין עליו דין כלי ואינו מקבל טומאה (מעלה שישית).

- 3 ז. אַחֵר שֶׁנִּגְמַר הַפְּלִי - מִצִּירוֹף²⁵ מַה שֶּׁבִּתְוֹכוֹ לְקֹדֶשׁ,
4 אֶכָל לֹא לְתֵרוּמָה. פִּיעֵד? כָּלִי שֶׁהוּא מְלֹא פִּירוֹת
5 פְּרוּדִין זֶה מִזֶּה, כְּגוֹן צְמוּקִין וְגִרוּגָרוֹת, וְנִגְעָה
6 טְמָאָה בְּאֶחָד מֵהֶן - נִטְמָא כָּל מַה שֶּׁבְּכָלִי לְקֹדֶשׁ,
7 אֶכָל לֹא לְתֵרוּמָה. וְכָל הַמַּעֲלּוֹת²⁶ שֶׁל דְּבָרֵיהֶם הֵם²⁷.
8 וְרָמְזוּ יֵשׁ לְמַעֲלָה זוֹ בְּתוֹרָה: כֶּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב
9 מְלֹאָה קִטְרֹת. אֲמָרוּ חֲכָמִים: כָּל מַה שֶּׁבִּפְּנֵי - הִרִי
10 הוּא כְּגוֹף אֶחָד. אֶפְלוֹ שְׁאֵין לוֹ תוֹף²⁸ מִצִּירוֹף מַה
11 שֶׁעָלָיו לְקֹדֶשׁ. כְּגוֹן שֶׁהָיוּ צְבוּרִין עַל גְּבֵי הַלֹּחַ אוֹ
12 עַל גְּבֵי הָעוֹר, אָף עַל פִּי שְׁאֵין הַפִּירוֹת נוֹגְעִין זֶה
13 בָּזֶה.

(25) עושה את כל הגושים שבו כגוש אחד לעניין טומאה. (26) לרבות זו. (27) כרבי יוחנן שם כד, א, שאמר: "מעדותו (עדויות פרק ח משנה א) של רבי עקיבא נשנית משנה זו" פירוש, שנינו שם: "העיד רבי שמעון בן בתירא על אפר חטאת שנגע טמא במקצתו נטמא כולו. הוסיף רבי עקיבא על הסולת ועל הקטורת וכו' שנגע טבול יום במקצתם שפסל את כולם". ומפני שטומאת אפר פרה היא מדרבנן, שהרי אין עליו כל קדושה, למדו בגמרא (שם כג, ב) שגם הסולת והדומה לו - מדרבנן. (28) זו היא מעלה שביעית.

- 14 ח. הָיוּ שְׁנֵי הַצְּבוּרִין²⁹ בְּתוֹף הַפְּלִי וְדָבָר אַחֵר³⁰
15 בְּיָנִיהֶן וְנִטְמָא אֶחָד מִשְׁנֵיהֶן: אִם הָיָה הַדָּבָר
16 שֶׁבְּיָנִיהֶן צִירוֹף לְכָלִי³¹ - הַפְּלִי מִצִּירוֹף וְנִטְמָא הַכָּל;
17 וְאִם אֵינוֹ צִירוֹף לְכָלִי³² - לֹא נִטְמָא אֶלָּא זֶה שֶׁנִּגְעָה
18 בּוֹ הַטְּמָאָה בְּלִבָּהּ.

(29) כגון עישרון סולת למנחה והניח חצי עישרון בצד זה של הכלי וחציו השני בצד אחר. (30) לא סולת של מנחה העומדת להקטרה (כסף משנה). (31) כגון לבונה. (32) כגון בשר או שיירי מנחה הנאכלים לכהנים. [הכסף משנה מבאר, שאם האמצעי שביניהם הוא גם כן סולת היה מצטרף עם אותו חצי העישרון שנגעה בו הטומאה שהרי ביניהם אין הפסק. וזה לא כפירוש רש"י, ראה ראב"ד].

- 19 ט. הָיוּ שְׁנֵי צְבוּרִין בְּכָלִי, וְהַצְּבוּרִי הָאֶחָד מִחֲבֵר
20 לַמִּים שֶׁאֲחֹרֵי הַפְּלִי, וְנִגְעָה טְמָא בַּצְּבוּרִי הַשֵּׁנִי³³ -
21 נִטְמָאוּ שְׁנֵיהֶן³⁴ בְּצִירוֹף הַפְּלִי, וְנִטְמָאוּ הַמִּים
22 שֶׁאֲחֹרֵי הַפְּלִי³⁵ מִחֻמַּת זֶה הָאֶכָל הַמְּחַבֵּר לָהּ, אָף
23 עַל פִּי שֶׁהָיוּ אֲחֹרֵי הַפְּלִי. נִגְעָה הַטְּמָא בַּמִּים שֶׁאֲחֹרֵי

דאורייתא גזרו חכמים למנות ראשון ושני בלי הכשר מים, אבל כאן בטומאת ידיים, שכל עיקרה מגזירת חכמים אפשר שלא החמירו אלא לפסול בלבד, ולא למנות ראשון ושני. ומזה יוצא שכל דברי רבינו בהלכה זו נמשכים לדין ראשון שבהלכה הקודמת ובדילוג על בבא שנייה שם המדברת בנגעה טומאה באוכלין].

טו. האונן⁵³ אחר שתם זמן אנינותו, ומחפר פפורים
אחר שהביא פפרתו - צריכין טבילה לאכילת
הקדש, אבל לא לתרומה; שהאונן ומחפר פפורים
מתרין לאכל את התרומה. ומפני מה הצריכום
טבילה לקדש? שהרי עד עתה היו אסורין לאכל את
הקדש והסיחו דעתן⁵⁴, ושמא נטמאו והם לא ידעו.
ולא עשו מעלה זו אלא לאכילה; אבל לנגיעה -
נוגעים בקדשים קדם טבילה⁵⁵.

53 אבל לפני קבורת המת. 54 מלשמו על טהרת
הקודש. 55 זבחים צט, ב: באכילה עבד (עשו) חכמים
מעלה, בנגיעה לא עבד חכמים מעלה.

טז. שש מעלות הראשונות עשאוים בין לקדש בין
לחלין שנעשו על טהרת הקדש; וחמש אחרונות,
שהן מן הפלי מצרף מה שפיתו וזלזל - עשאוים
בקדש בלבד, אבל לא בחלין שנעשו על טהרת
הקדש, אלא הרי הן בחמש אלו בחלין. לפיכך,
חלין שנעשו על טהרת הקדש - הראשון טמא בהן,
והשני פסול, והשלישי טהור בחלין, כמו שבארנו.

פרק שלשה עשר

1 יבאר שחמש מעלות עשו חכמים בבגדים. ואם צריך
טבילה לתרומה ולקודש מחמת היסח הדעת. ואם צריך
כוונה לטבילה ולנטילה. כל הכלים שגזרו שיהיו בחזקת
טומאה. תרומה וקדשים שנטמאו בספק אב מאבות
הטומאות של תורה. על כמה ספיקות שורפים את התרומה,
ואם שורפים על שני ספיקות.

א. חמש מעלות² עשו חכמים בבגדים, ואלו הן:
בגדי עמי הארץ - מדרס³ לאוכלי חליהן בטהרה.
וכן עמי הארץ עצמן - פזבין⁴ לטהרות, כמו
שבארנו⁵. ובגדי אוכלי חליהן בטהרה - מדרס
לאוכלי מעשר שני⁶. אבל אוכלי חליהן בטהרה,
והן הנקראים פרושים - אינם פזבים⁷. אפלו
לתרומה הרי זה הפרוש טהור, אפלו אם נגע בה
בגופו. ובגדי אוכלי מעשר שני - מדרס לאוכלי
תרומה. ובגדי אוכלי תרומה - מדרס לקדש. אבל
אוכלי תרומה עצמן - אינן פזבין לקדש. ובגדי
אוכלי קדש - מדרס לחטאת⁸, כמו שבארנו בהלכות
פרה אדמה⁹. אבל הטהור לקדש - אינו פזב
לחטאת.

המעלה שבקודש. 43 נעשית שנייה כמותה. ונראה טעמו,
שמה נגעה היד השנייה במשקין שעל יד הטמאה ונעשתה
שני. רבינו למד חשש זה ממה שאמרו שם: "היינו רבותיה
דנגובה". ראה רש"י שם]. 44 נתבאר למעלה פרק ח
הלכה ז שלקודש לא די בנטילת ידיים אלא צריכות טבילה
במקוה כשירה כמו ששינוי (שם יח, ב): "נוטלים לידים
לחולין למעשר ולתרומה, ולקודש מטבילין". מובן, שאם
היא נגובה וגם לא נגע בידו האחרת מטביל את היד הטמאה
בלבד. 45 כלומר, אם היא נגובה, אבל אם היא לחה
נטמאת השנייה מפני נגיעתה במשקה (מעלה תשיעית).
למה לא מנו כאן שתי מעלות, א. יד מטמאה חבירתה
לקודש ולא לתרומה; ב. לקודש צריכה טבילה ולתרומה
מספיקה נטילה? בתוספות שם כ, ב דיבור המתחיל חומר
פירשו, שנמנו רק המעלות שהן חומרות לענין טומאה
(בלשון הגמרא: "דורא דטומאה", ראה תוספות נדה ו, א
דיבור המתחיל אבל), ולפיכך, לא מנו את הטבילה].

יג. אכלין נגובין שלא הכשרו⁴⁶ - אוכלין אותם
בידים מסאבות⁴⁷. במה דברים אמורים? בתרומה;
אבל בקדש - חבת הקדש מכשרתן⁴⁸, ואסור למי
שידי טמאות לאכל קדש שלא הכשר. ואפלו לא
נגע בו אלא בכוש⁴⁹ או שתחב לו חבר⁵⁰ לתוף פיו
- הרי זה אסור⁵¹. ואין צריך לומר, שאם נגעה
טמאה באכלין של קדש שלא הכשרו - שננטמאו,
מפני שחבת הקדש מכשרתן.

46 שלא נרטבו באחד משבעת המשקין (ראה פרק א
מהלכות טומאת אוכלין הלכה א והלכה ב). 47 סתם
ידיים שגזרו עליהם להיות שניות (ראה למעלה פרק ה
הלכה ח, או אם נגעו בראשון לטומאה ולא נטמא האדם).
48 את אוכלי הקודש ומקבלים טומאה בלי הכשר משקין
(שם כד, ב). 49 פלך של עץ שאינו מקבל טומאה.
50 שידי טהורות. 51 בגמרא שם מנמק רבי חנינא בן
אנטיגנוס שמה יקח צנון או בצל לח ויאכל ביחד עם הקודש
ויטמאוהו, שהרי המשקין שעל הצנון או הבצל שנגעו בידי
נעשו ראשון. (זאת היא מעלה עשירית).

יד. במה דברים אמורים? לפסל האכל עצמו
ולאסרו באכילה; אבל למנות בו ראשון ושני - הרי
זה ספק⁵². כיצד? נגע אכל שננטמא בלא הכשר
באכל שני שהכשר - הרי זה השני ספק, מפני
שהראשון לא הכשר.

52 בעיניי שלא נפשטה בחולין לו, א בצריד של מנחות
שלא הוכשר אם חיבת הקודש מועילה גם למנות ראשון
ושני או לפסול בלבד. [הכסף משנה שואל, הלא למעלה
פרק ח הלכה ג פסק רבינו בצריד של מנחות שמונים בו
ראשון ושני ונתבאר שם שהסתמך על מה שאמרו במנחות
קב, שמדרבנן אין כל ספק שמונים ראשון ושני, והשואל
שאל מהו דין תורה, ולמה כתב כאן "הרי זה ספק" ומשמע
אפילו מדרבנן? והוא מבאר: שם המדובר בטומאה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

~ נקודות משיחות קודש ~

"..בגדי עם הארץ מדרס.. כו"

לשיטת הרמב"ם, גזירת חכמים על טומאת עם הארץ אינה רק מצד חשש טומאה (טומאת ספק) אלא שהטילו על עמי הארץ "חזקת טומאה" כיון שאינם "בקיאים בדקדוקי טהרות וטומאות" ולכן סבר הרמב"ם שהטעם שברגל הם "בחזקת טהרה" אינו משום החשש ד"הוה לאינצויי והי' כל אחד ואחד עושה במה לעצמו כו" (כשיטת רש"י) כי אין זה טעם מספיק להוציאם מ"חזקת טומאה" אלא מפני ש"הכל מטהרין עצמם ברגל", וכן בטהרת פרת חטאת מפני חומרתה אין מזלזלין בה, ומשום כך נאמנים גם על טהרת יין ושמן של נסכים ועל התרומה בשעת הגתות שבכולם נזהרים גם עמי הארץ, ולכן במקרים אלו לא החילו עליהם חכמים חזקת טומאה.

(על פי לקו"ש חלק לו ע' 23 והערה 31)

(2) משנה, חגיגה יח, ב. (3) הטילו עליהם טומאה כטומאת הכלים שדרס עליהם זב. (4) מטמאים את הטהרות במגע. (5) בפ"י מהלכות מטמאי משכב ומושב. (6) כרב אחא בר אדא (שם יט, ב). (7) ירושלמי שם פ"ב ה"ז. (8) לפרה אדומה שנקראה חטאת, וחכמים החמירו בטהרתה. (9) פ"ג ה"א.

ב. וכן עשו חכמים מעלות בטבילה. כיצד? מי שטבל בלא פונה - הרי זה טהור לחלין¹¹, ואסור למעשר שני עד שיתפונן לטבל למעשר. טבל למעשר - הרי זה בחזקת טהרה למעשר, ואסור בתרומה. טבל לתרומה - החזק¹² לתרומה, ואסור בקדש. טבל לקדש - החזק לקדש, ואסור לחטאת. טבל לחטאת - החזק לכל; שהטובל לחמור - החזק לקל. טבל סתם ולא נתפונן לאחד מכל אלו - הרי זה טהור לחלין בלבד, וטמא פשהיה אפלו למעשר¹³. וכן הטובל ידי או הטבילין - צריך פונה אפלו למעשר. ומן המעשר ומעלה צריך פונה, אבל לחלין אינו צריך פונה. וכל המעלות האלו מדברי סופרים¹⁴; אבל דין תורה, הואיל וטבל מכל מקום - הרי הוא טהור לכל.

(10) משנה שם יח, ב. (11) במשנה שם כתוב: "טבל ולא הוחזק (פירוש, לא התכוון) כאילו לא טבל", אבל בגמרא שם יט, א פירשו, כאילו לא טבל למעשר, אבל לחולין הטבילה מטהרתו. (12) הרי הוא בחזקת טהרה. (13) שני, ומכל-שכן לחמורים ממעשר. (14) בגמרא שם משמע, שמעלות דרבנן הן.

ג. מי ששהיה¹⁵ טהור לתרומה והסיח את לבו מלאכל - נטמא בהפסח הדעת, ואסור לאכל תרומה עד שיתטבל פעם שנייה, ואינו צריך הערב שמש¹⁶. הרי ידיו טהורות לתרומה והסיח לבו מלאכל, אף על

פי שאומר: יודע אני שלא נטמא ידי - הרי ידי טמאות בהפסח הדעת, שהידיים עסקניות¹⁷. אם לתרומה פן, קל וחמר לקדש שכל המסיח דעתו צריך טבילה. ואם לא שמר עצמו מטמאת מת ולא ידע בודאי שלא נטמא - הרי זה צריך הנזאה שלישי ושביעי¹⁸, מפני הפסח הדעת. ואם ידע שלא נטמא במת והסיח דעתו משאר טמאות - הרי זה צריך טבילה והערב שמש¹⁹ אף לתרומה. ודבר ברור הוא, שכל אלו הטבילות מדבריהן.

(15) טהרות פרק ז מ"ח. כחכמים. (16) מותר לאכול תרומה אפילו לפני שקיעת החמה. זבחים צט, א. (17) רגילות להתעסק ולנגוע בכל דבר (טהרות שם). (18) צריך להזות עליו מי אפר פרה אדומה ביום השלישי וביום השביעי כמו על טמא מת ממש. (19) למעלה המדובר כשהסיח דעתו מלאכול תרומה אבל יודע הוא שלא נטמא, הטילו עליו חובת טבילה בלבד ואינו צריך הערב שמש, וכאן המדובר כשהסיח דעתו מלהשמר מטומאה, ולפיכך צריך הערב שמש, שמא נגע בטומאה.

ד. וכן גזרו חכמים²⁰ על הפלים הנמצאים בשוקים וברחובות, אפלו במדברות²¹, שיהיו בחזקת טמאה, שפא בזב או במת נטמא. וכן הרקין הנמצאין שם - בחזקת טמאה, שפא רק זב וכיצא בו הוא הרק הזה.

(20) שבת טו, ב. (21) שאין אנשים מצויים שם. ה. כל הפלים הנמצאין בירושלים - טהורין, אפלו נמצאו דרך ירידה לבית הטבילה²³. שלא גזרו טמאה על הפלים הנמצאים בירושלים²⁴, חוץ מן הספינים לשחיטת הקדשים²⁵, מפני חמרת הקדשים. במה דברים אמורים? בספין הנמצאות בירושלים בשאר ימות השנה; אבל אם מצא ספין בירושלים בארבעה עשר בניסן - שוחט בה הקדשים מיד²⁶, ואפלו חל ארבעה עשר להיות בשבת²⁷; שלא גזרו על הספינים הנמצאים ביום הזה²⁸. וכן אם מצאה ביום טוב²⁹ - שוחט בה מיד; שחזקת כל הפלים ביום טוב טהורין.

(22) שקלים פ"ח מ"א. (23) ויש להניח, שנאבדו כשהולוכו אותם לטבילה מטומאתם. פסק כר' יוסי שם. [בעירובין מו, ב אמרו: הלכה כר' יוסי מחברין]. (24) פסחים יט, ב. (25) בשקלים שם שנינו, שאם מצא סכין בשלושה עשר בניסן, צריך להטבילה לשחיטת הפסח בארבעה עשר. ומפרש רבינו, שהכוונה לנמצאה בירושלים, ומשמיעה המשנה שאף-על-פי שכל ישראל מטהרים סכיניהם לשחיטת הפסח, חוששים שמא נאבדה לפני טבילתה. ומובן שמכל-שכן בכל ימות השנה. (26) מטבילים היו סכיניהם בשלושה עשר בניסן, כדי שיעריב שמשם לפני ארבעה עשר. ואין אנו חוששים, שמא נאבדה בשלושה עשר לפני הטבילה, ונמצא ב"ד, מפני שמכבדים היו את שווקי

הטמאות של תורה - הרי אלו נשרפין בטמאה זו. 19
בגון שנסתפק לו⁴⁴ אם נגע באב זה או לא נגע. 20

כל הדינים מכאן עד סוף הפרק, מקורם במשניות טהרות פ"ד, ממשנה ד ואילך. (44) פירוש, מה שאמרנו "בספק אב", המדובר בספק אם נגע או לא, והטומאה היא ודאית, ולפיכך רק בטומאה של תורה שורפים תרומה וקדשים, ולא בטומאה דרבנן, אבל כשהספק הוא בטומאה עצמה והנגיעה ודאית, שנינו (שם מ"א): דבר שהוא אב הטומאה והוא מדברי סופרים - ספיקו טמא. [ולא נתברר לי, למה כתב רבינו "בספק אב", הלא גם כשנגעו באדם או בכלים שהם ראשון דאורייתא, הדין כן? ואולי נקט לשון המשנה שהבאנו "אב הטומאה, והוא מדברי סופרים", ושם לא טימאו אלא אב הטומאה בלבד, ואפילו בנגיעה ודאית, ומלמדנו רבינו שבדאורייתא אפילו ספק נגיעה טמא].

יא. ויש שם⁴⁵ ספקות שאין שורפין עליהן ואין אוכלין אותן אכלין שנסתפק לו בהן, אלא תולין, לא אוכלין ולא שורפין⁴⁶. ויש שם ספקות ששורפין עליהן את התרומה, ואין צריך לומר קדשים⁴⁷. 21-24

(45) ויש במציאות. ניב שכיח בסגנונו של רבינו. (46) מניחים אותם עד שירקבו. (47) שהחמירו חכמים בטהרתם, ולפיכך טומאה שגורמת לשריפת תרומה, על-אחת-כמה-וכמה שתגרום שריפה לקדשים.

יב. אבל על ספק ספק הטמאה⁴⁸ - אין שורפין עליו תרומה לעולם, ואין צריך לומר קדשים⁴⁹; אלא תולין, לא אוכלין ולא שורפין. 25-27

(48) כשיש שני ספיקות לצד טהרה, כגון ספק נגע בבית הפרס (מקום שנחרש בו קבר) שטימאו חכמים מספק את הנוגע בו, שמא נגע בעצם כשעורה, ובספק נגע יש שני ספיקות (רבינו בפירושו למשנה יא שם. (49) "אין צריך לומר" זה, לכאורה סותר ל"אין צריך לומר" שבהלכה יא, שנאמר גבי שורפים. ובכסף-משנה מבאר, שיש פנים לכאן ולכאן. "אין צריך לומר" בדין שורפים, מנומק בסוף ההלכה הקודמת. וה"אין צריך לומר" כאן, בדין אין שורפים, מוסבר מפני שהאיסור לשרוף קדשים טהורים חמור יותר משריפת תרומה. והדברים אינם מניחים את הדעת, שהרי במקרה שיש פנים לכאן ולכאן, צריך לומר בפירוש דין שניהם].

יג. על ששה ספקות⁵⁰ שורפין את התרומה, וכלם גזרה מדבריהם⁵¹. ואלו הן: על בית הפרס⁵². ועל עפר הקא מארץ העמים⁵³. ועל בגדי עם הארץ⁵⁴. ועל הכלים הנמצאים⁵⁵. ועל הרקיע הנמצאים. ועל מי רגלי אדם טמא⁵⁶ שנתערב במי רגלי בהמה מחצה למחצה ואין ידוע אם בטלו מראיתו⁵⁷ אם לא. כיצד? אם נטמאת תרומה מחמת אחד מששה אלו, אף על פי שעקר טמאתו בספק - הרי זו תשרף, הואיל ונדאי ספקות אלו טמאתו מן התורה, שמהם נהב טמאין מן התורה. ואחת תרומה שנגעה באחת משש טמאות האלו או שנטמאת מחמת אחת

ירושלים בכל יום. רש"י בפסחים ע, א מפרש מפני שעולי רגל מרובים, אין לחשוש שאיש לא ראה את הסכין זמן רב. ולפלא בעיני, למה נטה רש"י מהנימוק שלמעלה? והלא גמרא ערוכה היא (בפסחים ז, א) שוקי ירושלים עשויים להתכבד בכל יום? (27) לא חששו שמא הסכין טמאה ותטמא את הקדשים, ונמצא שהשוטט חילל את השבת שהיא עבירה חמורה (רבינו בפירושו למשנתנו). (28) כל אדם מטביל את סכינו לשחיטת הפסח. (29) שם.

1 ו. מציא³⁰ הסכין בשלשה עשר - מזה עליה³¹
2 ומטבילה, ושוטט בה למחר; מפני שעשאוה ביום
3 זה פאלו יום שלשה עשר שביעי שלה³².

(30) שם. (31) במשנה כתוב: "שונה ומטביל". ומפרש רבינו "שונה" היינו הזאה שניה שמזים ביום השביעי לטומאה. ראה למעלה ה"ג. (32) שכל אחד מטהר סכינו לשחיטת פסח, ומפני שהם יודעים שצריך לטהר מטומאת מת, יש לתלות שהזאה ראשונה ארבעה ימים לפני י"ג בניסן. ולא חששו שמא לא הגיע עדיין יום שביעי לטומאה. ולזה התכוון רבינו באמרו: עשאוה כאילו יום י"ג שביעי שלה.

4 ז. מציא סכין קשורה לסכין הידועה אצל³³, בין
5 ביום טוב בין בשאר הימים - הרי היא פמורה³⁴: אם
6 טהורה - טהורה, ואם טמאה - טמאה.

(33) הוא יודע אם טהורה היא או טמאה. (34) רבינו למד זה, מדין קופיץ הקשור לסכין - שנשנה במשנתנו, שהרי אין כל טעם לחלק בין קופיץ לבין סכין לענין זה. [בכסף-משנה מתפלא למה השמיט רבינו דיני קופיץ שנאמרו במשנתנו. ותירץ, מפני שלרבנן דין קופיץ כדין סכין, ורק במקרה בלתי שכיח, כשנשיא גוסס בשלושה עשר ומת ב"ד, שונה דין קופיץ מדין סכין, לפיכך לא הקפיד להודיע דין זה].

7 ח. כל הרקין³⁵ הנמצאים בירושלים באמצע הדרך³⁶
8 - גזרו עליהן טמאה³⁷ פשאר הרקין הנמצאים בכל
9 מקום. וכל הרקין הנמצאים בצדדין³⁸ בירושלים -
10 טהורים; שהפירות הן שמהלכין בצדדין, כדי
11 שלא יתטמאו במגע עמי הארץ. ובשעת הרגל³⁹:
12 שבאמצע הדרך - טהורים, שכל ישראל טהורים
13 ברגל; ושצדדין - טמאים⁴⁰, שהטמאים ברגל
14 מעטים והן פורשים לצדי הדרך.

(35) שם. (36) באמצע רחובות העיר. (37) שמא הוא של עם הארץ, שרוקו מטמא מדרבנן כרוק הזב. (38) בצדי הרחובות. (39) ב"מים טובים". (40) כר' יוסי שם.

15 ט. בשם⁴¹ שהראשון עושה שני והשני עושה
16 שלישי⁴², בן ספק ראשון עושה ספק שני וספק שני
17 עושה ספק שלישי.

(41) תוספתא טהרות פ"ה ה"ה. (42) בתרומה.

18 י. תרומה וקדשים⁴³ שנטמאו בספק אב מאבות

עובר ועומד, וספק שתי רשויות. וכל השנים-עשר יבוארו בהלכות הבאות.

- ב. ספק מים שאובין למקנה כיצד? שלשה לגין מים
17 שאובין שנפלו למקנה - פסולוהו. ספק נפלו ספק לא
18 נפלו; ונפלו נפלו³³, ספק יש בהן שעור או אין בהן
19 - ספקו טהור, והרי המקנה בכשרותו. ואין מורין לו⁴
20 לטבל במקנה זה ולעשות טהרות לכתחלה; ואם
21 טבל ועשה - טהרותיו טהורות.
22

(3) פירוש, או אפילו ידוע לנו שנפלו, אלא שאין אנו יודעים אם היו בהם שלושה לוגין. והרי כאן שני דינים: א. ספק נפלו, ספק לא נפלו; ב. ודאי נפלו מים שאובים, אלא שאין הדבר ידוע אם היה בהם כשיעור הזה (רבינו בפירושו למשנתינו). (4) כרבי יוסי, בתוספתא מקוואות פ"ב ה"ג, בשני מקוואות.

- ג. ספק טמאה צפה על פני המים כיצד? שרץ⁵
23 שהיה צף על פני המים, בין שהיו המים בכלים⁶ או
24 בקרקעות, ויירד למים⁷, אפלו אין שם אלא מלא
25 אדם וטמאה⁸ - הרי זה טהור⁹, עד שידע ודאי
26 שנגע. ולא אמרו ספק טמאה צפה טהור אלא לשרץ
27 בלבד¹⁰. וכל הנתלים¹¹ והנגררין¹² - הרי הן
28 כמנחין¹³.
29

(5) במשנתינו (טהרות פ"ד, ז"ח) כתוב טומאה צפה סתם, ואפשר לפרש כל טומאה שהיא. אולם בגמרא נזיר (סג, ב) אמרו: "צפה אינה מטמאה לענין שרץ" ולמדו זה מהכתוב, ומשמע שמת מטמא, וכן שנינו שם (סד, א) בפירוש. (6) כתנא-קמא במשנתינו. (7) וכל-שכן אם לא היתה הטומאה במים כשירד, ונפלה שם לפני שעלה. (8) שהמקום צר מאוד, והדעת נותנת שנגע. (9) כרבי יוסי, שם. (10) מפני שזה נלמד מהכתוב (ויקרא יא, כט): בשרץ השורץ על הארץ. (11) הטומאה תלויה בחבל וכדומה. (12) אם משהוא גורר שרץ על פני המים, ואדם אחר נכנס לתוכם. (13) נזיר, שם. ופירשו ב'תוספות' שם ד"ה כל, מפני שאדם אווז בשרץ אין דינו כצף.

- ד. שרץ¹⁴ שהיה מנח בכלי וכלי צף על פני המים,
30 או שהיה מנח על המים¹⁵ או על הנבלה, ונפלו
31 נמוח הנבלה¹⁶ או בשר מת שתחתיו, או שהיה מנח
32 על שכבת זרע הצפה על פני המים - הרי זה כמנח
33 על הארץ, שספקו ברשות היחיד טמא, כמו
34 שיתבאר. היה שרץ על גבי שרץ צף על פני המים
35 - הרי זה כטמאה עבה שצפה על פני המים, וספקו
36 טהור. היה מנח על גבי מי חטאת¹⁷ וימי חטאת צפין
37 על פני המים - הרי זה ספק אם הוא כמנח או אינו
38 כמנח. לפיכך יראה לי, שספקו טהור.
39

(14) הדינים שבהלכה זו, הם בעיות בנזיר שם. וכל בעיא אחוזה בוז שקדמה לה, כחוליה בשרשרת של "אם תמצי לומר". ורבינו פוסק בכל מקום כ"אם תמצי לומר". (15) על כזית מן המת וברור לו שלא נגע במת, שאם לא כן

- 1 מהן והרי היא שלישי לאחת מהן⁵⁸ - הרי זו תשרף.
2 אבל אם נסתפק לו בכל מקום אם נגע בבית הפרס
3 ובארץ העמים או לא נגע, אם נגע בבגדים ורקין
4 וכלים ומי רגלים או לא נגע - הרי אלו תולין. מפני
5 שעקר טמאתן מפני הספק, שמא טמאין הן או
6 טהורים; ואם תאמר טמאין, שמא נגע שמא לא
7 נגע. ונמצאו שני ספקות, ואין שורפין על שני
8 ספקות אלא תולין, כמו שבארנו⁵⁹.

(50) שם מ"ה. (51) מה-שאינ-כן בשאר טומאות דרבנן, שאין שורפים אלא תולים. (52) ביארנו בהלכה הקודמת, ראה הלכות טומאת מת פ"י ו"א. (53) תרומה וקדשים שנגעו באפר חוץ-לארץ שהוא לארץ ישראל. ראה הלכות טומאת מת שם. (54) שהם טמאים כמדרס הזב מספק, שמא ישבה עליהם אשתו נדה (חולין לח, ב). (55) שהם טמאים מספק, כאמור למעלה בהלכה ד. (56) טהרות פ"ד מ"ה. במשנה כתוב "אדם" סתם, ורבינו הוסיף מסברת עצמו את המלה "טמא", פירוש שידוע לנו שהם מאדם טמא, שאם לא ברור לנו, הרי יש כאן שני ספיקות: שמא מאדם טהור הם, ואפילו אם מאדם טמא - שמא בטלו. ראה בהערה הבאה. [ודעת הר"ש שם, שהחמירו אפילו בשני ספיקות]. (57) רבינו מפרש משנתנו ע"פ התוספתא שם פ"ה ה"ב. שנינו שם: "נתערבו (מי רגלים טמאים) במי רגלים אחרים (טהורים), רואין אותן כאילו הן יין במים, אם בטלו מראיהן - טהורין, ואם לאו - טמאים". פירוש, אם כמות יין ככמותם של מי הרגלים הטמאים, נתערבה בכמות מים ככמות הטמאים, היה מראה היין בטל, וכל התערובת היתה מקבלת מראה מים - טהורים, ואם לאו - טמאים. ומלשונו של רבינו משמע, שהמדובר במחצה על מחצה, ולמד זה מלשון המשנה "שהם כנגד מי רגלי בהמה". [אולם כיצד אפשר לקיים יחד את השיעור שבתוספתא ואת הדיוק מלשון המשנה?]. (58) כגון אם נגעו התרומה בדבר שנגע בדבר שנטמא מאב הטומאה. (59) למעלה ה"ב. חומרות יתירות גזרו חכמים בששה ספיקות אלה, עשו הספק כוודאי, ואת שני הספיקות כספק אחד.

פרק ארבעה עשר

(1) יבארו שנים עשר ספיקות טיהור חכמים ומה דינם לכל דבר.

- א. שנים עשר ספקות² טהרו חכמים, ואלו הן: ספק
9 מים שאובים למקנה. ספק טמאה צפה על פני
10 המים. ספק משקין לטמא אחרים. אבל לטמאת
11 עצמן - טמאים מספק. ספק הידים, בין לטמאת
12 עצמן בין לטמא אחרים בין לטהר ידים מטמאתן.
13 ספק דברי סופרים. ספק החלין. ספק קרבנות. ספק
14 נגעים. ספק עובר ועומד. ספק שרצים. ספק רשות
15 הרבים. ספק שתי רשויות.
16

(2) טהרות פ"ד מ"ז. רבינו השמיט שני ספקות שנאמרו במשנה: ספק נזירות וספק בכורות, מפני שאין להם שייכות לדיני טומאה שבהם הוא עוסק כאן, ובמקומם הוסיף: ספק

רבינו שהיא טמאה, ומנמק: "והרי אין כאן משקין אלא כיכר" וצע"ג. (31) ראה לקמן פט"ו ה"ו.

- ח. חבית³² שהיא מלאה משקין ופשוט הטמא את ידו לאוירה³³, ספק נגע במשקין ספק לא נגע בהן - המשקין טמאין³⁴, והחבית טהורה³⁵; שאין ספק המשקין מטמא. וכן אם נכנסו משקין שהן טמאין מספק לאויר החבית³⁶ - הרי החבית טהורה³⁷, והמשקין שבתוכה טהורין³⁸, שאינן מתטמאין אלא מן החבית³⁹. ואם נתערבו משקין אלו הספק במשקין שבתוכה - הרי כל המשקין טמאין בספק⁴⁰, והחבית טהורה⁴¹. וכן אם נפלו משקין אלו לתוך התנור⁴² - הרי הפת והתנור טהורין⁴³.

(32) תוספתא, שם פ"ה ה"ו וה"ז. (33) סתם חבית של חרס היא שטמאה מאוירה בלי נגיעה. (34) נתבאר בהלכה הקודמת, שספק משקין לטומאת עצמם - טמא. (35) אף-על-פי שמשקין מטמאים כלים. בתוספתא שם ה"ו, הגירסא "טבול יום". ונראה, שגם בדברי רבינו יש להגיה ולכתוב "טבול יום" במקום "טמא", שהרי טמא מטמא את החבית כשהושיט ידו לאוירה. ובדוחק אפשר ליישב את הגירסא שלפנינו ולפרש באדם שהוא ראשון לטומאה, שאינו מטמא כלים. (36) ולא נגעו לא בחבית ולא במשקין שבה. (37) כמו בדיון הקודם. (38) אף-על-פי שספק משקין להיטמא - טמא. (39) אם נפל שרץ לאויר כלי חרס, ואוכלין או משקין בתוכו, נטמא הכלי כאילו נגע בו השרץ ונעשה ראשון, אבל האוכלין והמשקין אינם מתטמאים ישר מן השרץ אלא מאויר הכלי, ולפיכך נעשו שניים, ובנידון שלפנינו - מכיוון שהחבית טהורה לא נטמאו המשקין כלל. (40) מפני תערובת משקין שהם טמאים מספק. (41) כמו בדנינים הקודמים. (42) של חרס. (43) שם.

- ט. המרביץ⁴⁴ ביתו במים טמאים או שזלפן⁴⁵ והיו שם טהרות, ספק נתזו עליהן ספק לא נתזו - ספקו טהור⁴⁶.

(44) שם ה"ח. (45) שפך טיפות טיפות. (46) כדין ספק משקין לטמא אחרים.

- י. זלף⁴⁷ משקין טהורין וטמאים בתוך הפית, ונמצאו אחר כך משקין⁴⁸ על כפר של תרומה: נטלה⁴⁹ ונשאל עליה⁵⁰ - הרי זו טהורה; שספק המשקין לטמא - טהור. הניח הכפר עד שינגבו המים שעליה - הרי זו טמאה בספק; שספק טמאה ברשות היחיד - טמא, כמו שיתבאר⁵¹, והרי אין כאן משקין, אלא כפר⁵² שהיא ספק טמאה ספק טהורה.

(47) שם. (48) ספק טהורים ספק טמאים. (49) בעוד המשקין על הכיכר. (50) שאל לחכם מה דינה. (51) לקמן פט"ז ו"ח. (52) ואם נטהרה יטעו הרואים, שאינם יודעים שספק משקין לפנינו, ויחשבו שספק ברשות היחיד אפילו לטומאת עצמו טהור. [ראב"ד כאן. ונראה

הרי נטמא - לדעת רבינו, שטומאה צפה אינה טהורה אלא בשרץ בלבד. (16) ונעשתה כמשקה סמך (עבה). (17) שהם סמיכים מפני האפר שבהם. דין זה הוא האחרון בשרשרת הבעיות, ונשאר בתיוק.

- ה. פדרף שטהרו¹⁸⁰ ספק טמאה צפה על פני המים בין בכלים בין בקרקעות, כך טהרו ספק טהרה הצפה על פני המים¹⁹ בין בכלים בין בקרקעות. פיצד? ערבה שהיא טמא מת וכפר תרומה כרוף בסביב²⁰ או בניר ונתון בתוכה, וירדו לתוכה מי גשמים ונתמלאת, ונפשוט הניר והרי הכפר צף על פני המים²¹ והניר מבדיל בינו לבין המים, וספק נגע צדו²² בערבה ספק לא נגע - הרי הוא בטהרתו²³, מפני שהוא צף.

(18) תוספתא, טהרות פ"ה ה"ד. (19) פירוש, הטומאה נחה והטהרה צפה, וספק אם נגעה בטומאה שהיא נחה. (20) גידולים דומים לחוטים שעל גזעי אילנות ואינם מקבלים טומאה. וכן נייר אינו מקבל טומאה. (21) ולא טימאו המים את הכיכר. (22) של הכיכר. (23) שם.

- ו. שרין²⁴ שנמצא צף על גבי בור בתוך הגת²⁵: לתרומה - ספקו טמא²⁶, ולפועלין²⁷ - ספקו טהור²⁸, מפני שהיא טמאה צפה.

(24) שם פ"א ה"ט. (25) שדורכים בו יין, והשרץ צף על גבי היין. (26) במים טיהרו חכמים אף לתרומה (ראה הלכה ה), אבל לא ביין. (27) אוכלי חולין בטהרה. (28) בתרומה ממש לא טיהרו אלא במים, אבל לאוכלי חולין בטהרה לא חילקו בין מים ליין (כסף-משנה).

- ז. ספק משקין²⁹ לטמא אחרים - טהור³⁰, לטמאת עצמן - טמא, פיצד? ה'ה מקל בידו ובראשו משקין טמאים וזרקן לתוך פכרות טהורות, ספק נגעו המשקין בפכרות ספק לא נגעו - טהורות. וכן אם נסתפק לו אם נגעו משקין טמאין בכלי זה או לא נגעו - הרי הכלי טהור. וכן אם נסתפק לו אם נגעו משקין אלו הטמאין במשקין אחרים או לא נגעו - הרי המשקין האחרים טהורין. אבל טמא שפשוט ידו או רגלו לבין משקין טהורין, או שזרק כפר טמא³¹ לבין משקין טהורין, ספק נגע במשקין ספק לא נגע - הרי אלו טמאין בספק. וכן כל פיוצא בזה.

(29) טהרות פ"ד מ"ט. (30) שמשקין אינם מטמאים אחרים מן התורה אלא מדרבנן, וספק דרבנן לקולא. פסק כתנא-קמא. [לקמן (ה"ח) מבאר ה'כסף משנה' דעת רבינו, שלא אמרו ספק ליטמא - טמא, אלא במשקין לבד, אבל ספק אוכלין טהור אפילו לטומאת עצמם. ונראה טעמו, מפני שחכמים החמירו בטומאת משקין יותר מבטומאת אוכלין. ודבריו תמוהים מאוד, שהרי לקמן בהלכה יוד, בהניח הכיכר עד שינגבו משקין ספק טמאים שנפלו עליה, כתב

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 16 פְּשָׁרִים לַיָּדִים סֶפֶק שֶׁהוּא פְּסוּלִין⁶⁰, סֶפֶק יֵשׁ בָּהֶן
17 פְּשָׁעוֹר⁶¹ סֶפֶק אֵין בָּהֶן, סֶפֶק שֶׁהִיא דְּבַר חוּצָין עַל
18 יָדוֹ סֶפֶק שֶׁלֹּא הָיָה - הָרִי יָדִיו טְהוֹרוֹת.

(53 ידיים פ"ב מ"ד. 54) דיני טומאת ידיים, נתבאר למעלה בפ"ח. (55) אם הטומאה היא וודאית, אלא שנסתפק אם טיהר אותן כדין. (56) שהם ראשונים לטומאה, נתבאר למעלה (פ"ח ה"א), שידיים אינם מתטמאים אלא מראשון לטומאה. זאת דוגמא להתטמא. (57) עד כאן דוגמאות לטמא, ומכאן ואילך דוגמאות "לטהרות". (58) לקודש (ראה למעלה פי"ב הי"ב). (59) לתרומה. (60) כגון מים שנעשתה בהם מלאכה. [רבינו בפ"י מהל' ברכות ה"ז מונה ארבעה דברים הפוסלים את המים]. (61) שיעור לנטילה - רביעית הלוג, לטבילה - ארבעים סאה, כמו לטבילת הגוף.

- 19 יב. הִתְהַיָּה יָדוֹ אַחַת טְמֵאָה וְאִינוּ יוֹדֵעַ אִי זוֹ הִיא -
20 אוֹמְרִין לוֹ שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה טְהוֹרוֹת⁶² עַד שְׁיִטֵּל שְׁתֵּי
21 יָדָיו; וְאִם נִגַּע בְּאַחַת מֵהֶן בְּטְהוֹרוֹת קִדְּם שְׁיִטֵּל יָדָיו
22 - טְהוֹרוֹתָיו טְהוֹרוֹת.

(62) רבינו מדמה דין זה לדין שני מקוואות, בתוספת מקוואות פ"ב ה"ג, שהובאה למעלה ה"ב.

שאינו משיג אלא מפרש סברתו של רבינו, שכל זמן שהמשקין קיימים, אנו דנים את השאלה מבחינת המשקין, והרי קבלה בידינו, שספק משקין לטמא אחרים - טהור, אבל כשנתנגבו המשקין, יצא הענין מדין טומאת משקין, ולפיכך דנים את הכיכר ככל ספק טומאה ברה"י.

- 1 יא. סֶפֶק⁵³ יָדִים⁵⁴, בֵּין לְהַתְטַמֵּא בֵּין לְטַמֵּא אַחֲרִים
2 בֵּין לְטְהַרְתָּן⁵⁵ - טְהוֹר, פִּיּוֹד? הִיוּ יָדָיו טְהוֹרוֹת
3 וּלְפָנָיו שְׁנֵי כַּפָּיִם טְמֵאִין⁵⁶, סֶפֶק נִגַּע סֶפֶק לֹא נִגַּע;
4 אוֹ שֶׁהִיוּ יָדָיו טְמֵאוֹת וּלְפָנָיו שְׁנֵי כַּפָּיִם טְהוֹרִים,
5 סֶפֶק נִגַּע סֶפֶק לֹא נִגַּע; אוֹ שֶׁהִיוּ יָדָיו אַחַת טְהוֹרָה
6 וְאַחַת טְמֵאָה וּלְפָנָיו שְׁנֵי כַּפָּיִם טְהוֹרִים וְנִגַּע בְּאַחַד
7 מֵהֶן, וְסֶפֶק בְּטְמֵאָה נִגַּע סֶפֶק בְּטְהוֹרָה; אוֹ שֶׁהִיוּ
8 יָדָיו טְהוֹרוֹת וּלְפָנָיו שְׁנֵי כַּפָּיִם, אֶחָד טְהוֹר וְאַחַד
9 טְמֵא, וְנִגַּע בְּאַחַד מֵהֶם, סֶפֶק בְּטַמֵּא נִגַּע סֶפֶק
10 בְּטְהוֹר נִגַּע; אוֹ שֶׁהִיוּ יָדָיו אַחַת טְהוֹרָה וְאַחַת
11 טְמֵאָה וּלְפָנָיו כַּפֵּי טְמֵא וְכַפֵּי טְהוֹר וְנִגַּע בְּשִׁנֵּיהֶן,
12 סֶפֶק טְמֵאָה בְּטַמֵּא וְהַטְהוֹרָה בְּטְהוֹר אוֹ טְמֵאָה
13 בְּטְהוֹר וְהַטְהוֹרָה בְּטַמֵּא - הַיָּדִים כְּמוֹת שֶׁהִיוּ,
14 וְהַכַּפָּיִם כְּמוֹת שֶׁהִיוּ⁵⁷. וְכֵן אִם הִיוּ יָדָיו טְמֵאוֹת
15 וְהַטְבִּילָן⁵⁸ אוֹ נִטְלָן⁵⁹, סֶפֶק שֶׁהַמִּים שֶׁשְּׁתָּרוּ בָּהֶן

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - י"ד"ב' אייר תשע"ח

יום ראשון י"ד אייר ה'תשע"ח

הלכות אישות

פרק תשיעי

(1) נתבאר בו דין קדושין שלא נמסרו לביאה, שלח שמת בדרך, קידש אחת מבנותיו סתם, נאמנות האב על בתו בקידושין, האומר לאשה קידשתך והיא כופרת, ושליח שקידש האשה לעצמו, ביטול השליחות, קול בקידושין, והכחשות בהם.

- 28 מְקַדְּשׁוֹת לִי⁴, וְהִיוּ בָּהֶן שְׁתֵּי אֲחִיּוֹת אוֹ אִשָּׁה וּבִתָּה
29 וְכִיּוּצָא בָּהֶן - אֵין אַחַת מִכֵּלָן מְקַדְּשֵׁת⁵. וְאִם אָמַר
30 לָהֶן: הָרְאוּנָה מִכֶּם לִי לְבִיָּאָה מְקַדְּשֵׁת לִי - הָרִי בָּלָן
31 מְקַדְּשׁוֹת לוֹ, חוּץ מֵאַחֲיוֹת אוֹ אִשָּׁה וּבִתָּה⁶ וְכִיּוּצָא
32 בָּהֶן. וְכֵן אִם אָמַר לָהֶן: הָרִי בְּלָכֶם מְקַדְּשׁוֹת לִי,
33 וְהִיתָה בָּהֶן שִׁפְחָה אוֹ עֶבֶד⁷ אוֹ אִשָּׁה אַחַת עֲרֻה,
34 כְּגוֹן אִשֶּׁת אִישׁ אוֹ בֵּתוֹ אוֹ אֲחֻתוֹ וְכִיּוּצָא בָּהֶן - אֵין
35 אַחַת מִכֵּלָם מְקַדְּשֵׁת. וְאִם אָמַר: הָרְאוּנָה מִכֶּם לִי
36 לְבִיָּאָה תְּהִיָּה מְקַדְּשֵׁת לִי - הָרִי בָּלָן מְקַדְּשׁוֹת לוֹ⁸,
37 חוּץ מֵאוֹתָהּ אִשָּׁה שְׂאִין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּהּ.

(4) ונתן לאחת מהן כסף קידושין עבור כולן. (5) קידושין נא, א. הואיל ואמר "כולכן" והדבר ידוע שהאחיות אינן מקודשות - לא חלו הקידושין גם על האחרות, שהרי כלל כולן בדיבור אחד, ומתוך שלא קנה את האחיות - לא קנה גם את הנכריות. דוגמא לכך: "קנה אתה וחמור (אתה ובהמה זו תקנו נכסי) לא קנה כלום" (בבא-בטרא קמג). כיון שבקנין אחד שיתף שניהם - מתוך שהחמור לא קנה, אף הוא לא קנה. (6) שאי-אפשר לו לבוא על אחת מהן, כמבואר בסמוך ה"ג. (7) כאן לא נתכוין מתחילה לקדש אלא את הנשים הכשרות לו, ואלה שאינן ראויות לו לא נכללו באמירתו (קידושין נא:).

- 38 ג. אָמַר לְשְׁתֵּי אֲחִיּוֹת: הָרִי אַחַת מִכֶּם מְקַדְּשֵׁת לִי

- 23 א. הַמְקַדֵּשׁ שְׁתֵּי נָשִׁים, שְׂאִסוֹר לְשֵׂא שְׁתֵּיהֶן מִשּׁוּם
24 עֲרֻה, כְּאַחַת² - אֵינֶן מְקַדְּשׁוֹת. פִּיּוֹד? כְּגוֹן שֶׁקִּדְּשׁ
25 אִשָּׁה וּבִתָּה אוֹ שְׁתֵּי אֲחִיּוֹת כְּאַחַת - אֵין אַחַת מֵהֶן
26 מְקַדְּשֵׁת³.

(2) שאמר: הרי שתיכן מקודשות לי. (3) קידושין ג, ב. כלל הוא: "כל שאינו בזה אחר זה - אפילו בבת אחת אינו", והואיל ואין קידושין תופסין באחות אשתו, שנאמר בה (ויקרא יח, יח): "ואשה אל אחותה לא תקח" (=לא תקדשנה, ע"י קידושין סד:). אף כשקידשן כאחת, אין קידושין תופסין אף באחת מהן.

- 27 ב. קִדְּשׁ נָשִׁים רַבּוֹת כְּאַחַת, וְאָמַר: הָרִי בְּלָכֶם

עֲרֹה עִמָּה²¹, כְּגֹן אִשָּׁה שֵׁשׁ לָהּ בַּת אוֹ אִם אוֹ 24
אָחוֹת וְכִיּוֹצֵא בָהֶן; שָׁם תֹּאמַר יֵשׁא זֶה, שָׁמָּה אִמָּה 25
קָדַשׁ לוֹ שְׁלֹחֹהּ אוֹ אָחוֹתָהּ אוֹ בִּתְּהָ. וּמִתֵּר בְּאִשָּׁה 26
שָׂאִין לָהּ קְרוֹבוֹת כְּגֹן אֲלוֹ²². הֵיטָה לָהּ קְרוֹבָה, כְּגֹן 27
אִם אוֹ אָחוֹת וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, וְהֵיטָה הַקְּרוֹבָה אִשָּׁה 28
אִישׁ בְּשָׁעָה שְׁעָשָׂה הוּא שְׁלִיחַ, אֶף-עַל-פִּי 29
שְׁנֵתִּגְרָשָׁה קִדְּם שְׁיִמּוֹת הַשְּׁלִיחַ - הֲרִי זֶה מִתֵּר בָּהּ; 30
וְאִין אוֹמְרִים: שָׁמָּה קָדַשׁ הַשְּׁלִיחַ אֶת קְרוֹבָתָה אַחֵר 31
שְׁנֵתִּגְרָשָׁה, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הֵיטָה רְאוּיָה בְּשָׁעָה שְׁעָשָׂה 32
הַשְּׁלִיחַ, וְאִין אָדָם עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְקָדַשׁ לוֹ אֶלָּא אִשָּׁה 33
שֵׁיכוֹל הוּא לְקָדַשָּׁה בְּשָׁעָה הַשְּׁלִיחוֹת²³. 34

(19) ובוודאי קידש (נזיר יב.). (20) שלא פירש לו איזו
אשה רוצה לקדש. (21) שהמקדש את האשה, הרי זה אסור
עליו שבע עריות: אמה, אם אמה, ואם אביה, בתה ובת בנה
ובת בתה ואחותה בזמן שהיא קיימת (מסכת דרך ארץ, א,
א.). (22) נזיר, שם. (23) שם. ומכאן יש להוכיח שהשליח
יכול לקדש קרובתו למשלחו אע"פ שאינו יכול לקדשה
לעצמו, שאם לא כן למה לא אמרו שיותר המשלח
בקרובות השליח (מגיד-משנה).

ז. מי שֶׁהָיָה לוֹ חֲמִשָּׁה בָּנִים, וְעָשָׂה כָּלן שְׁלִיחַ אֶת 35
אֲבִיהֶם לְקָדַשׁ לָהֶם אִשָּׁה²⁴, וְאָמַר אֲבִי הַבָּנִים לְאִישׁ 36
שֵׁשׁ לוֹ חֲמִשׁ בָּנוֹת: אֶחָת מִבְּנוֹתֶיךָ מְקַדֶּשֶׁת לְאֶחָד 37
מִבָּנֶיךָ²⁵, וְקָבַל הָאֵבֶן²⁶ הַקְּדוּשִׁין²⁷ - כָּל אֶחָת מֵהֶן 38
צָרִיכָה חֲמִשָּׁה גִטִּין מִכָּל הָאֲחִין, הוֹאִיל וְכָלן²⁸ נִתְּנוּ 39
רְשׁוֹת לָאֵבֶן לְקָדַשׁ לָהֶן אִשָּׁה²⁹. מֵת אֶחָד מֵהֶם - כָּל 40
אֶחָת מֵהֶן צָרִיכָה אַרְבָּעָה גִטִּין³⁰, וְחִלְצָה מֵאֶחָד 41
מֵהֶם³¹. 42

(24) וכגון שהם גדולים הראויים לעשות שליח ולקדש אשה
(קידושין נב.). (25) ולא פירש איזה בן, והלה לא פירש
איזו בת. (26) אבי הבנות. (27) אפילו לא עשאוהו הבנות
שליח, יכול הוא לקבל קידושיהן, הואיל ועדיין לא בגרו
ורשותן בידו, כמבואר לעיל פ"ג הי"א. (28) כל הבנים.
(29) ואינו ידוע מי הוא המקדש ומי זאת המקודשת.
(30) מארבעת האחים הנשארים. (31) שמא ארוסת המת
היא וזקוקה ליבום. ואינה יכולה להנשא לאחרים עד
שתחלוץ (קידושין נב.) ולהתייבם אינה ראויה כי שמא היא
ארוסה לאחד האחים החיים, ונמצא זה נושא אשת אחיו
החי.

ח. הָאֵבֶן שֶׁהֵיטָה לוֹ בַּת כְּטָנָה אוֹ נַעֲרָה, שֶׁהִיא 43
בְּרִשׁוֹתָהּ, וּבֵת בּוֹגֶרֶת³², וְנִתְּנָה לוֹ הַבּוֹגֶרֶת רְשׁוֹת 44
לְקָדַשָּׁה, וְקָדַשׁ בִּתּוֹ סֵתָם לְאֶחָד - אִין הַבּוֹגֶרֶת 45
בְּכָלָל, עַד שִׁיפְרֹשׁ וְיֹאמַר: בִּתִּי הַבּוֹגֶרֶת שְׁעָשָׂה אוֹתִי 46
שְׁלִיחַ. לְפִיכָךְ אִין הַבּוֹגֶרֶת מְקַדֶּשֶׁת³³ (וְאָחוֹתָהּ) 47
מְקַדֶּשֶׁת). 48

(32) בת י"ב שנה עד י"ב וששה חדשים נקראת נערה,
ומתחילת יום גמר הששה חדשים ומעלה נקראת בוגרת,

בְּזָה, וְנִתְּנָה לָהֶן פְּרוּטָה⁸ אוֹ שְׁקַבְלָתָה אֶחָת עַל יַד 1
חֲבֵרְתָהּ; וְכֵן הָאוֹמֵר לָאֵבֶן: אֶחָת מִבְּנוֹתֶיךָ מְקַדֶּשֶׁת 2
לִי, וְקָבַל הָאֵבֶן קְדוּשָׁתָהּ⁹ - כָּלן צָרִיכוֹת גִּט מִמֶּנּוּ, 3
וְאִסּוּר לוֹ לְבֹא עַל אֶחָת מֵהֶן¹⁰, מִפְּנֵי שֶׁהַקְּדוּשִׁין 4
תּוֹפְסִין בָּהֶן אֶף-עַל-פִּי שְׂאִי אֶפְשָׁר לְבֹא עַל אֶחָת 5
מֵהֶן¹¹. 6

(8) שנתן לשתייהן יחד (לשון רבינו בפירושו למשנה,
קידושין פ"ב, מ"ז.). (9) שהאב זכאי לקבל את קידושי בתו
עד שתיבגר, כמפורש לעיל פ"ג, הי"א. (10) הואיל ולא
פירש איזו מהן קידש, אינו יכול לישא אף אחת מהן, שמא
הוא פוגע באחת אשתו. (11) קידושין נא, א, נב, א.)
כאביי לגבי רבא, האומר: קידושין שאינן מסורין לביאה הם
קידושין. והיא אחת מההלכות המסומנות ביע"ל קג"ם
שהלכה כאביי. ואם שידך אחת מבנותיו תחילה, ואח"כ
בשעת קידושין אמר המשוך לאב: "בתך מקודשת לי",
ולא פירש: "פלוגית בתך", אומר רבינו-ם שהמשודכת
מקודשת, כיון שחל עליו חרם ותקנת הקהילות (לא לחזור
בו משידוכו) לא עזב זו ומקדש אחרת, ואפילו במקום שאין
בו תקנת הקהילות - שארית ישראל לא יעשו עולה ולא
ידברו כזב ('הגהות מיימוניות', אולם ראה 'תוספות'
לקידושין נב. ובשו"ע אהע"ז ס' לו, סט"ז).

ד. הַעוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְקָדַשׁ לוֹ אִשָּׁה פְּלוֹנִית, וְהֵלֵךְ 7
וְקָדַשָּׁה¹² לוֹ, וְקָדַשׁ הַמְּשֻׁלַּח בְּעַצְמוֹ לְאִמָּה אוֹ לְבִתָּה 8
אוֹ לְאָחוֹתָהּ, וְאִין יָדוּעַ אִי זֶה מֵהֶן נִתְּקַדֶּשֶׁה רְאשׁוֹנָה 9
- שְׁתִּיחֶן צָרִיכוֹת גִּט, וְאִסּוּרוֹת עָלֵיו¹³. וְכֵן אִשָּׁה 10
שְׁעָשָׂתָה שְׁלִיחַ לְקָדַשָּׁה, וְהֵלֵךְ וְקָדַשָּׁה, וְהֵלֵכָה 11
וְקָדַשָּׁה הִיא עַצְמָהּ אַחֵר, וְאִין יָדוּעַ אִי זֶה מֵהֶן 12
קוֹדֶם¹⁴ - שְׁנִיחֶן נִתְּנִין לָהּ¹⁵ גִּט. וְאִם רָצוּ, אֶחָד 13
נִתֵּן גִּט וְאֶחָד כּוֹנֵס¹⁶. 14

(12) בכת"י התימנים: "לקדשה". (13) כי אסור לו לקחת
קרובות גרושתו. (14) שאם קידושיה קדמו, הרי ביטלה את
מעשה שלוחה, והיתה מקודשת לאחר. (15) אם רוצה
להנשא לאחר. (16) כי אינה עוד אשת איש מהאחר,
וממילא מותרת לו (קידושין עט.).

ה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים¹⁷? בְּרוֹחוֹקִין; אֲבָל אִם 15
קָדַשָּׁה הַשְּׁלִיחַ לָאֵבֶן, וְקָדַשָּׁה הִיא עַצְמָהּ לְבָן אוֹ 16
לְאֵחָ וְכִיּוֹצֵא בָהֶן - שְׁנִיחֶם נִתְּנִין גִּט, וְהִיא אִסּוּרָה 17
לְשְׁנִיחֶם¹⁸. 18

(17) שמותרת להנשא לשני, לאחר הגט. (18) שהרי גרושת
האב אסורה על הבן, וגרושת הבן אסורה על האב, וגרושת
האח - על אחיו (להלן פ"ב מה' איסורי ביאה ה"א).

ו. הָאוֹמֵר לְשְׁלֹחֹהּ: צֵא וְקָדַשׁ לִי אִשָּׁה, וּמֵת 19
הַשְּׁלִיחַ, וְאִינוּ יָדוּעַ אִם קָדַשׁ אִם לֹא קָדַשׁ לוֹ אִשָּׁה 20
- הֲרִי זֶה בְּחֻזְקַת שְׁקָדַשׁ, שְׁחֻזְקַת שְׁלִיחַ לַעֲשׂוֹת 21
שְׁלִיחוֹתוֹ¹⁹. וְהוֹאִיל וְאִין יָדוּעַ אִי זֶה אִשָּׁה קָדַשׁ לוֹ²⁰ 22
- הֲרִי זֶה אִסּוּר בְּכָל אִשָּׁה שֵׁשׁ לָהּ קְרוֹבוֹת שֶׁהֵן 23

מתוך מהדורת גוגל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

23 וְאָמַר: אֲנִי הוּא שְׁקֵדְשִׁיתִּי - נֶאֱמַן⁴⁴ אָף לְכַנֵּס⁴⁵,
24 וְאֵינוֹ צָרִיף קִדּוּשִׁין אַחֲרֵים.

(44) שאינו חצוף לומר לפני האב שקידשה, כי מתיירא הוא שמא יכחישנו האב ויאמר: "לא ממך קבלתי כסף הקידושין". (45) ואין אומרים שמא יצרו תקפו (קידושין ג:).

25 יג. בָּאוּ שְׁנַיִם, זֶה אוֹמֵר: אֲנִי קִדְשִׁיתִּי, וְזֶה אוֹמֵר:
26 אֲנִי קִדְשִׁיתִּי - שְׁגִיחָן נִוְתָּנִין גֵּט⁴⁶. וְאִם רָצוּ, אֶחָד
27 נִוְתָּן גֵּט וְאֶחָד פּוֹנֵס⁴⁷. כְּנֶסֶה, וְאַחֲרַיִךְ בָּא אַחֵר
28 וְאָמַר: אֲנִי הוּא שְׁקֵדְשִׁיתִּי - אֵינוֹ נֶאֱמַן, וְאֵינוֹ
29 אוֹסְרָה עַל בַּעֲלָהּ⁴⁸.

(46) להתירה להנשא לאחרים. (47) ואפשר שיצטרך לקדשה קידושין אחרים כשיכנסנה, שהרי הראשון טען שהיא מקודשת לו, ושמא באמת לא נתקדשה לשני העומד לכנסה עכשיו (רשב"א). (48) כי מאחר שכנסה בהיתר ובהסכמת החכמים, אין השני הבא יחידי נאמן לאסרה עליו. ולדעת הרשב"א אפילו עדיין לא כנסה, אלא כיון שהתירוה לכנסה - אין השני נאמן להוציאה מהיתרה הראשון, והשווה כתובות כג, א.

30 יד. הָאִשָּׁה שְׁאָמְרָה: נִתְקַדְשִׁיתִי וְאֵינוֹ יוֹדֵעַת לָמִי
31 נִתְקַדְשִׁיתִי, וְכֵן אֶחָד וְאָמַר: אֲנִי הוּא שְׁקֵדְשִׁיתִּי -
32 נֶאֱמַן לָתֵן גֵּט, וְתִהְיֶה מְתֵרֶת לְכָל אָדָם חוּץ מִמֶּנּוּ⁴⁹;
33 אֲבָל אֵינוֹ נֶאֱמַן לְכַנֵּס, שְׁמָא יִצְרוּ תַּקְפּוֹ וְהִיא
34 תִּרְגִּיל⁵⁰ לֹא כְּדִי לְהִתִּירָהּ⁵¹.

(49) אפילו אחר שיגרשנה, כי אם תתירנה לו לאחר הגירושין, יש לחוש לקנוניא והערמה מצד שניהם. (50) תחפה עליו ותשלגנו אחריה. (51) ואינו מתיירא ממנה שתכחישנו, ואפילו אם יבוא עוד אחר לומר אני קדשתה, היא תכחישנו (קידושין ג: וברש"י).

35 טו. הָאוֹמֵר לָאִשָּׁה: קִדְשִׁיתִּי, וְהִיא אוֹמֶרֶת: לֹא
36 קִדְשִׁיתִּי - הוּא אֶסּוּר בְּקִרְבּוּתִיהָ⁵², וְהִיא מְתֵרֶת
37 בְּקִרְבּוּי⁵³. קִדְשִׁיתִּי, וְהוּא אוֹמֵר: לֹא קִדְשִׁיתִּי -
38 הוּא מְתֵר בְּקִרְבּוּתִיהָ, וְהִיא אֶסּוּרָה בְּקִרְבּוּי⁵⁴.
39 קִדְשִׁיתִּי, וְהִיא אוֹמֶרֶת: לֹא קִדְשִׁיתִּי אֲלָא בְּתִי - הוּא
40 אֶסּוּר בְּקִרְבּוּת גְּדוּלָּה⁵⁵, וּגְדוּלָּה מְתֵרֶת בְּקִרְבּוּי;
41 וּמְתֵר בְּקִרְבּוּת הַבֵּת, וְהַבֵּת מְתֵרֶת בְּקִרְבּוּי⁵⁶. קִדְשִׁיתִּי
42 אֲתָּ בֵּתִי, וְהִיא אוֹמֶרֶת: לֹא קִדְשִׁיתִּי אֲלָא אוֹתִי - הוּא
43 אֶסּוּר בְּקִרְבּוּת הַבֵּת, וְהַבֵּת מְתֵרֶת בְּקִרְבּוּי; וּמְתֵר
44 בְּקִרְבּוּת הָאֵם, וְהָאֵם אֶסּוּרָה עַל קִרְבּוּי⁵⁷.

(52) שבהודאתו עשה אותן עליו כחתוכת איסור, ש"כיון שקידש אדם אשה, נאסרו עליו מקרובותיה שש נשים . . . בין בחיי אשתו בין לאחר מותה, ואלו הן: אמה ואם אמה ואם אביה, ובתה ובת בתה ובת בנה . . . וכן אחות אשתו ערוה עליו עד שתמות אשתו" (הל' איסורי ביאה פ"ב, ה"ד-ט). (53) שהיא מכחישתו. (54) אביו, אביו אביו, בנו, בנו ובן בנו, אחיו ובן אחיו (יבמות מ:), שעשאתם עליה

כמפורש לעיל פ"ב ה"ב. (33) קידושין נא, ב: "אין אדם עוזב מצוה המוטלת עליו (קידושי בתו הנערה) ועושה מצוה שאינה מוטלת עליו", וראה שם סד, ב וברש"י.

1 ט. מִי שֵׁשׁ לוֹ שְׁתֵּי בָתִּים³⁴ בְּנוֹת מִשְׁתֵּי נָשִׁים, וְכָלֵן
2 בְּרִשְׁתָּו³⁵, וְקִדַּשׁ אֶחָת מֵהֶן, וּבִשְׁעַת הַקִּדּוּשִׁין אָמַר
3 לְבַעַל: קִדְשִׁיתִּי לָךְ אֶת בְּתִי הַגְּדוּלָּה, אָף-עַל-פִּי שֵׁשׁ
4 לֹמֶר: שְׁמָא גְּדוּלָּה שְׁבַגְדוּלוֹת³⁶ קִדַּשׁ לוֹ אוֹ גְּדוּלָּה
5 שְׁבַבְטָנוֹת³⁷, אוֹ קִטְנָה שְׁבַבְדוּלוֹת שֶׁהִיא גְּדוּלָּה מִן
6 הַגְּדוּלָּה שְׁבַבְטָנוֹת³⁸ - הֲרִי בָּלֵן מִתְּרוֹת³⁹ חוּץ מִן
7 הַגְּדוּלָּה שְׁבַבְדוּלוֹת, שֶׁהִיא לְבִדָּה הַמְקַדְּשֶׁת. וְכֵן אִם
8 קִדַּשׁ בְּתוֹ הַקִּטְנָה, אָף-עַל-פִּי שֵׁשׁ לֹמֶר: שְׁמָא
9 קִטְנָה שְׁבַבְטָנוֹת אוֹ קִטְנָה שְׁבַבְדוּלוֹת, אוֹ גְּדוּלָּה
10 שְׁבַבְטָנוֹת שֶׁהִיא קִטְנָה מִן הַקִּטְנָה שְׁבַבְדוּלוֹת - הֲרִי
11 בָּלֵן מִתְּרוֹת חוּץ מִן הַקִּטְנָה שְׁבַבְטָנוֹת, וְהִיא לְבִדָּה
12 הַמְקַדְּשֶׁת. שְׁמִשְׁמַע בְּתוֹ הַגְּדוּלָּה - שְׁאִין בְּבִנּוּתִי
13 גְּדוּלָּה מִמֶּנָּה, וּמִשְׁמַע בְּתוֹ הַקִּטְנָה - שְׁאִין בְּהֵן
14 קִטְנָה מִמֶּנָּה⁴⁰.

(34) קבוצות. (35) שעדיין לא בגרו ויכול לקדשן שלא מדעתן. (36) מהאשה הראשונה שילדה לו תחילה. (37) מאשתו השניה שילדה לו אח"כ. (38) שהיא נולדה לו טרם שילדה אשתו השניה את בתה הראשונה. (39) להנשא לאחרים. (40) שם. אין אדם עשוי לדבר בלשון המביאה לידי ספק (קידושין סד: כרבי יוסי).

15 י. נֶאֱמַן הָאֵב לֹמֶר עַל בְּתוֹ קֶדֶם שֶׁתִּבְגֹּר שֶׁהִיא
16 מְקַדְּשֶׁת, וְאוֹסְרָה עַל הַכָּל⁴¹.

(41) ואע"פ שאינה כל-כך בידו לקדשה, כי שמא לא ימצא אדם שיסכים לקדשה - בכל זאת נאמן מחמת הכתוב (דברים כב, טז): "את בתי נתתי לאיש הזה". באמרו "לאיש" - אסרה לכל העולם, שאין אנו יודעים למי קדשה, ובאמרו "הזה" - התירה לזה (קידושין סד). ובנערה הכתוב מדבר.

17 יא. הָאֵב שְׁאָמַר: קִדְשִׁיתִּי אֶת בְּתִי וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לָמִי
18 קִדְשִׁיתִּי - הֲרִי זוֹ אֶסּוּרָה לְעוֹלָם עַל כָּל אָדָם, עַד
19 שְׁיֵאמַר הָאֵב: נִוְדַע לִי שֶׁלְּפָנַי קִדְשִׁיתִּי, וְתִהְיֶה
20 צְרִיכָה מִמֶּנּוּ גֵּט בְּלִבְדָּה⁴². וְאָף-עַל-פִּי שְׁנִוְדַע לוֹ אַחֵר
21 שְׁבַגְרָה⁴³.

(42) כלומר, רק ממנו תתגרש ואז תהיה מותרת לכל אדם. (43) ואז כבר אינה ברשותו. בכל זאת נאמן משום "שהפה שאסר הוא הפה שבהתיר", ונימוק זה מועיל אפילו כשהדיבור השני בא לאחר כדי דיבור של האמירה הראשונה, כיון שהאיסור אינו אלא מפי האב, הוא נאמן להתירה אפילו לאחר מכאן. כי אין הדיבור האחרון סותר כלום את הדיבור הראשון, כי יתכן שמתחילה לא ידע מי קידשה, ועכשיו נודע לו (מגיד-משנה, הל' גירושין פ"ב ה"א) והרי אפילו אדם אחר נאמן להתירה, כמבואר בסמוך - כל-שכן שהאב בעצמו נאמן לכך (מגיד-משנה).

22 יב. אָמַר הָאֵב: אֲנִי יוֹדֵעַ לָמִי קִדְשִׁיתִּי, וְכֵן אֶחָד

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ראשון י"ד אייר - ספר נשים - הלכות אישות קסא

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

כחתיכת איסור בהודאתה (כנ"ל הערה נא). (55) האם. (56) ואין האם נאמנת על בתה. (57) קידושין סה, א.

1 טז. וְכָל אֱלוֹ שְׁטוּעֲנִין הַקְדוּשִׁין⁵⁸, בְּשִׁטְעֵן הַטּוּעֵן
2 שֶׁהֵיוּ שָׁם קְדוּשִׁין בְּפָנֵי עֲדִים וְהָלְכוּ לְמִדִּינָה אַחֶרֶת
3 אוּ מִתּוֹ; אֲבָל אִם הוּדוּ שֶׁהֵיוּ הַקְדוּשִׁין בְּלֹא עֲדִים
4 - אֵין בָּאֵן קְדוּשִׁין, כִּמּוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ⁵⁹. וְכָל מְקוֹם
5 שֶׁתֵּאֱמַר אִשָּׁה לְאִישׁ: קְדַשְׁתָּנִי, וְהוּא אוֹמֵר: לֹא
6 קְדַשְׁתִּיךָ - מִבְּקָשִׁים מִמֶּנּוּ שֶׁיִּכְתֹּב לָהּ גִּט לְהַתִּירָהּ
7 לְשֶׁאֵר הָעָם⁶⁰, שֶׁאֵין לוֹ פְּזֵה הַפֶּסֶד⁶¹. וְאִם נָתַן לָהּ
8 גִּט מַעֲצָמוֹ - כּוֹפִין אוֹתוֹ לָתֵן כְּתֻבָּה⁶².

(58) בין הוא בין היא. (59) לעיל פ"ד, ה"ו. (60) כי אם לא תקבל גט, הרי נאסרה להנשא לכל העולם - ע"פ דבריה. (61) הפסד ממון, כי לא יצטרך לתת לה כתובה, ואע"פ שאם יגרשנה יאסר בקרובותיה - אין בזה הפסד גדול, כי הרבה נשים יוכל לישא חוץ מקרובותיה (מגיד-משנה) אבל לכופו אי אפשר, שיוכל לטעון כי אינו רוצה להאסר בקרובותיה. (62) קידושין סה, א. כי גילה דעתו שקידשה, ואע"פ שרבינו סובר אין לארוסה כתובה אלא-אם-כן כתב לה (ראה לקמן פ"י ה"א) ואם כן היאך יכול לטעון שמעולם לא קידשה - הרי כתובתה בידה?! אולם כאן ידובר במקום שכתובים כתובה קודם שמקדשים (ראה לקמן הכ"ט), ואם כן אין כל הוכחה מכתובתה שאולי לא נתקיימו הקידושין אח"כ (מגיד-משנה).

9 יז. הָעוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְקַדֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה, וְהֵלֵךְ וְקִדְּשָׁהּ
10 לְעַצְמוֹ - הָרִי זֶה מְקַדְּשֶׁת לְשִׁלְיָה⁶³. וְאִסּוּר לַעֲשׂוֹת
11 בִּין⁶⁴. וְכָל הָעוֹשֶׂה דָּבָר זֶה וְכִיּוֹצֵא בּוֹ בְּשֶׁאֵר דְּבָרֵי
12 מִקָּח וּמִמְכָּר - נִקְרָא רָשָׁע⁶⁵.

(63) ודוקא אם קידשה בכוונה, אבל אם רצה לקדשה למשלחו וטעה ואמר: "הרי את מקודשת לי" אינה צריכה גט מהשליח, כי קידושין בטעות אינם קידושין ('הגהות מיימוניות' ושו"ע אה"ע סי' לה, ס"ט). (64) קידושין נח, ב: "מה שעשה עשוי - אלא שנהג בו מנהג רמאות". (65) שם נט, א: "עני המהפך בחררה (עוגה דקה), ובא אחר ונטלה הימנו - נקרא רשע" שיוור לחיי חבירו. השווה הל' מכירה פ"ז, ה"י.

13 יח. הָעוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְקַדֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה, וְהֵלֵךְ וְקִדְּשָׁהּ,
14 הַשְּׁלִיחַ אוֹמֵר: לְעַצְמִי קְדַשְׁתִּיהָ⁶⁶, וְהָאִשָּׁה אוֹמֵרֶת:
15 לְרֹאשׁוֹן שֶׁשְּׁלַחַהּ נִתְּקַדְּשְׁתִּי⁶⁷ - אִם לֹא עָשָׂה הַשְּׁלִיחַ
16 בְּעֲדִים⁶⁸ - הָרִי הַשְּׁלִיחַ אִסּוּר בְּקִרְבּוֹתֶיהָ⁶⁹, וְהִיא
17 מִתֵּרֶת בְּקִרְבּוֹתֶיהָ; וְהָאִשָּׁה אִסּוּרָה בְּקִרְבּוֹתֵי הַמְּשֻׁלָּח⁷⁰,
18 וְהַמְּשֻׁלָּח מִתֵּרֶת בְּקִרְבּוֹתֶיהָ⁷¹; וְאִם הִחֲזֹק הַשְּׁלִיחַ
19 בְּעֲדִים⁷² - הָרִי זֶה מְקַדְּשֶׁת לְרֹאשׁוֹן⁷³.

(66) כגון שאמר לה השליח מתחילה: "פלוגי שלחני לקדשך בשבילי", ולאחר שעה קידשה סתם. (67) הוא אומר: לעצמי נתכוונתי. והיא אומרת: למשלח נתכוונתי. (68) רבינו לשיטתו לעיל פ"ג, ה"ו: "האיש שעשה שליח לקדש לו אשה אין צריך לעשותו בעדים, שאין מקום לעדים

בשליחות האיש אלא להודיע אמיתת הדבר". (69) כי לדבריו הרי היא מקודשת לו, ועשאו עליו חתיכת איסור בהודאתו, כמבואר לעיל ה"ט"ו. (70) שלדבריה נתקדשה לו. (71) שהרי שלוחו צוות שלא קידשה למשלח. (72) שעשאו המשלח שליח במעמד שני עדים. (73) והוא אסור בקרובותיה ('ירושלמי' קידושין פ"ג, ה"א) ובכל זאת גם השליח אסור בקרובותיה (מגיד-משנה).

19 יט. אָמְרָה: אֵינִי יוֹדַעַת לְמִי נִתְּקַדְּשְׁתִּי, אִם לְשׁוֹלָח
20 אוּ לְשִׁלּוּחִי: אִם לֹא הִחֲזֹק הַשְּׁלִיחַ בְּעֲדִים - הָרִי זֶה
21 מְקַדְּשֶׁת לְשִׁנִּי⁷⁴, וְאִם הִחֲזֹק שֶׁהוּא שְׁלּוּחִי - שְׁנִיָּהּ
22 נּוֹתֵנִין גִּט⁷⁵; וְאִם רָצוּ, אַחָד נּוֹתֵן גִּט וְאֶחָד כּוֹנֵס⁷⁶.

(74) הואיל ואין כאן עדות, וגם המשלח אינו כאן בשעת קידושין, אין האשה סומכת כל-כך על שליחות זו, שהרי המשלח יכול לכפור בכל, ואין עדים לדבר. (75) כאן סמכה דעתה על שליחותו, שהרי המשלח לא יוכל לכפור במקום עדים אלא מכיון שאומרת "איני יודעת" הרי היא בספק קידושין לשניהם. (76) 'ירושלמי' שם. ולדעת הראב"ד אי אפשר לעשות שליח לקדש אשה - בלי עדים, כמפורש לעיל פ"ג, ה"ו. והוא מפרש: הוחזק השליח בעדים - שהיתה השליחות מפורסמת במקום האשה - ולפיכך אף הראשון אסור בקרובותיה, שאין מחאת השליח מועילה לבטל שליחות מפורסמת. לא הוחזק השליח - שלא היתה השליחות מפורסמת - כאן אם השליח מוחה וצווה שלעצמו קידשה מועלת מחאתו והראשון מותר בקרובותיה.

23 כ. הָאִשָּׁה שֶׁעָשְׂתָה שְׁלִיחַ לְקַדֵּשָׁהּ, וְהֵלֵךְ וְקִדְּשָׁהּ,
24 וּבִעַת הַלִּיכָתָּה בְּטֻלָּה הַשְּׁלִיחוֹת וְחִזְרָה בָּהּ⁷⁷, וְאֵין
25 יָדוּעַ אִם קָדַם שֶׁקָּבַל לָהּ הַקְדוּשִׁין חִזְרָה אוּ אַחֵר
26 הַקְדוּשִׁין - הָרִי זֶה מְקַדְּשֶׁת מִסְּפֵק⁷⁸. וְכֵן הָאִישׁ
27 שֶׁעָשָׂה שְׁלִיחַ וְחִזְרָה בּוֹ⁷⁹.
28

(77) וחזרתה מועילה, כי בא הדיבור השני ומבטל הדיבור הראשון (קידושין נט:). ואפילו שלא בפני השליח, כמפורש ברש"י שם. (78) וצריכה גט (שם עט.). (79) שם עח, ב.

29 כא. הַמְּקַדֵּשׁ אַחַת מִחֻמְשׁ נָשִׁים וְאֵינוּ יוֹדֵעַ אֵי זֶה
30 מֵהֶן קָדַשׁ, וְכָל אַחַת וְאַחַת אוֹמֵרֶת: אוֹתִי קָדַשׁ -
31 אִסּוּר בְּקִרְבּוֹת כָּלָן⁸⁰, וְנוֹתֵן גִּט לְכָל אַחַת וְאַחַת⁸¹,
32 וּמִנִּיחַ כְּתֻבָּה⁸² אַחַת בֵּינֵיהֶן וּמִסְתַּלֵּק⁸³. וְאִם קָדַשׁ
33 בְּבִיאָה⁸⁴ - קָנְסוּ אוֹתוֹ חֻמְכִּים⁸⁵, שִׁיתָן כְּתֻבָּה לְכָל
34 אַחַת וְאַחַת⁸⁶. וְהַדָּבָר יָדוּעַ שֶׁכְּתֻבָּה שֶׁכָּתַב לְאַחַת
35 מֵהֶן אֲבָדָה, וְכָל אַחַת וְאַחַת אוֹמֵרֶת: אֲנִי הִיא
36 שֶׁקְדַשְׁתִּנִּי וְכְתֻבָּתָּ לִי כְּתֻבָּה וְאֲבָדָה כְּתֻבָּתִי⁸⁷.

(80) שלכן אסורות עליו מספק. (81) אם אינו רוצה לישא את כולן. (82) סכום כתובה. (83) ואינו חייב לשלם לכל אחת ואחת מספק. (84) עשה בה מעשה וגיינה אותה (רש"י ליבמות קיח:). (85) על שעבר על דבריהם שלא לקדש בבִּיאָה כמבואר לעיל פ"ג הכ"א. (86) יבמות קיח, ב: "רבי עקיבא אומר, אין זו דרך מוציאתו מידי עבירה עד שיתן גט וכתובה לכל אחת ואחת". השווה הל' גילה פ"ד, ה"ט.

אם היו בקידושין שוה פרוטה או לא. או שמא קטן היה בעת שקידש. או זרק לה קידושה ברשות הרבים, ספק קרובים לו, ספק קרובים לה (לעיל פ"ד, הכ"ב). (97) גיטין פת, ב.

כד. יצא עליה קול שנתקדשה לפלוני, ולאחר ימים
אמרו אמתלא⁹⁸, אם נראין הדברים לבית דין שהוא
בין⁹⁹ - סומכין על האמתלא, ולא תחזק מקדשת;
ואם לאו - הואיל ולא נשמעה האמתלא בעת
שנשמעו הקדושין, אין חוששין לאמתלא.

(98) שמתחילה יצא הקול: "פלוני זרק קידושין לפלונית",
ולאחר ימים אמרו: "שהקידושין היו קרובים לו".
(99) שרגלים לדבר שהאמתלא אמת היא, שהרי מתחילה
אמרו שזרק לה הקידושין, ואחר כך אמרו שנפלו קרובים
לו, והרי כמה פעמים קורה דבר כזה (שם פט: וכדעת רב
זביד).

כה. מעשה באחת, שיצא עליה קול שנתקדשה
לבנו של פלוני, ולאחר זמן שאלו לאביו ואמר: על
תנאי כך נתקדשה לו ולא נתקיים התנאי. ולא סמכו
חכמים על דבריו, אלא אמרו: הרי זו ספק מקדשת,
וכאלו אין שם אמתלא¹⁰⁰.

(100) כיון שמתחלה יצא הקול בלי אמתלא בצדו, ורק
אחר כך נשמעה האמתלא (שם פט:). ואין אמתלא זו דומה
לזו שלמעלה בהלכה כד (ראה הערה הקודמת).

כו. יצא עליה קול שהיא מקדשת לפלוני, ובא שני
וקדשה בפנינו¹⁰¹ - בודקין על קדושי ראשון שהן
בקול: אם באו עדים בראיה ברורה שהיא מקדשת
לראשון - אין קדושי שני כלום¹⁰²; ואם לאו -
מגרש ראשון שקדושו בקול, ונושא השני
שקדושו ודאי ואם גרש השני - לא יכנס הראשון,
שקרא יאמרו: החזיר גרושתו מן הארוסין¹⁰³ אחר
שנתארסה לאחר¹⁰⁴.

(101) קידושי ודאי. (102) ואינה צריכה ממנו גט.
(103) שם פט, ב וכתב הונא. שאנו חששים שיטעו לומר:
"על ידי שגירשה ראשון תחילה, קידשה שני, ועכשיו הוא
מחזירה" (רש"י שם). (104) ואסורה עליו, כמבואר לקמן
הל' גירושין פ"א, ה"ב.

כז. יצא עליה קול שהיא מקדשת לפלוני, ויצא קול
אחר כמותו שהיא מקדשת לאחר - אחד פותב גט
ואחד פוגם, בין ראשון בין אחרון¹⁰⁵.

(105) גיטין, שם. כיון שגם קידושי שני אינם ברורים, לא
חששו שמא יאמרו: "החזיר גרושתו מן האירוסין" וכו', כי
לא יגיעו לטעות זו אלא-אם-כן יאמרו ששני הקולות אמת
הם, וכל-כך לא החמירו ('תוספות' שם צ.).

כח. מקום שנהגו¹⁰⁶ לשלח סבלונות¹⁰⁷ לארוסה
אחר שתתארס, ובאו עדים שראו סבלונות שהובלו

(87) כלומר, דין זה לא יתואר אלא כשכתב לאחת מהן
כתובה, כי אם לא כתב כלל, הלכה היא: "אין לארוסה
כתובה כלל" כמבואר לקמן פ"י, ה"א. אבל באשה נשואה,
אפילו לא כתב לה כתובה אלא נשאה סתם, חייב לתת לה
כתובתה מתנאי בית-דין כמפורש לקמן פ"ב, ה"ה.

כב. האשה שיצא עליה קול שהיא מקדשת לפלוני
- הרי זו בחזקת מקדשת, אף-על-פי שאין שם ראיה
ברורה. וכל קול שלא החזק בבית דין, אין חוששין
לו⁸⁸. וכיצד הוא הקול שתחזק זו בו שהיא
מקדשת? כגון שבאו שנים והעידו, שראו הגרות
דולקות⁸⁹, ומטות מצעות, ובגו אדם נכנסין ויוצאין,
ונשים שמחות לה ואומרות: נתקדשה פלונית היום.
שמעו אותן אומרות: פלונית תתקדש היום - אין
חוששין לה, שקרא נזדמנו לקדש ולא נתקדשה, עד
שנשמעו שנתקדשה⁹⁰. וכן אם באו שנים ואמרו:
ראינו כמו שמחת ארוסין, ושמענו קול הברה⁹¹,
ושמענו מפלוני ששמע מפלוני שנתקדשה פלונית
בפני פלוני ופלוני, והלכו להם העדים למדינה
אחרת או מתו - הרי זה קול שמחזיק אותה
מקדשת⁹².

(88) גיטין פט, ב: "שהרבה אומרים: פלוני שמע מפלוני,
והם אומרים: שמענו מפלוני ופלוני שהלכו למדינת הים,
ואילו יבואו לבית-דין ויחקרו, יאמרו: לא שמענו ולא
ראינו" (ר"ן שם). (89) נוהגים היו להדליק נר בשעת
שמחה, כמו שמצינו (סנהדרין לב:): "אור הנר ב"ברור-
חיל" משתה שם". (90) גיטין פט, א. (91) המולה ושאון.
(92) אע"פ שאלו השנים לא שמעו אלא מפי עד אחד -
הואיל והקול מוליך וגומר בשנים שהלכו, הרי זה קול
(גיטין פט:). אבל לפנינו בגמרא: "פלוני מהיכן שמע -
מפלוני, ופלוני מפלוני, והלכו להם למדינת הים", היינו
שראובן שמע מלוי, ושמעון שמע מיהודה, ולוי ויהודה
הלכו להם, ולפנינו באו ראובן ושמעון ואישרו את הקול,
יוצא שגם העדים שלפני האחרונים שנים הם, וכל אחד
מהם מעיד בשם אחד, ולא מפי שנים, וביחד הם מצטרפין
לשנים. ורבינו היתה לו גירסא אחרת בגמרא: "פלוני מהיכן
שמע? מפלוני ופלוני והלכו להם", ולפי זה מעידים שבאו
לפנינו על אחד ששמע מפי אחד ששמע מפי שנים.

כג. במה דברים אמורים? שלא היתה שם
אמתלא⁹⁴; אבל אם היתה שם אמתלא, ושמעו
האמתלא כששמעו שנתקדשה - לא החזקה
מקדשת. כיצד היא האמתלא? פלונית נתקדשה על
תנאי⁹⁵, או קדושי ספק⁹⁶ - לא החזקה, אלא שואלין
אותה, וסומכין על דבריה, הואיל ואין שם ראיה
ברורה ולא קול חזק⁹⁷.

(93) שהחזקה מקודשת. (94) משל וטעם השובר את הקול
(רש"י שם פח:): = תירוץ לשם התנצלות. (95) ושמא לא
נתקיים התנאי, והרי זה קול ושוברו עמו. (96) שלא ידוע

לומר שנתקדשה, במקום שהאשה מכחישה אותו - חזקה היא בדינו שלא תעזי פניה בפני העד להכחישו (מגיד-משנה). (116) אפילו כשאומרת לא נתקדשתי, שמכיון שיש עד המסייע לדבריה, היא מעיזה לכפור להכחיש את העד, ואין כל ערך להכחשתה. (117) טעם למה אמרה תחילה: "מקודשת אני". (118) כתובות כב, א: "מעשה באשה אחת גדולה שהיתה גדולה בנוי, וקפצו עליה בני אדם לקדשה, ואמרה: מקודשת אני, לימים עמדה וקידשה את עצמה. אמרו לה חכמים: מה ראית לעשות כן? אמרה: בתחילה שבאו עלי אנשים שאינם מהוגנים, אמרתי: מקודשת אני, עכשיו שבאו עלי אנשים מהוגנים - עמדתי וקידשתי את עצמי". (119) הראשון. וגם לו אינה מותרת עד שיגרשנה השני שקידשה קידושי ספק (מגיד-משנה). (120) להתירה לשני, ואף-על-פי שלא נתקדשה עוד - סומכים עליה להתירה להתקדש לו (כתובות, שם).

יום שני ט"ו אייר ה'תשע"ח

פרק עשירי

(1) כלל בו רבינו איסור ביאה על ארוסתו, נישואין, ברכת חתנים, כתובה, ימי המשתה ושמחת הנישואין, באיזה יום האשה נשאת ובאיזה ימים אסורה להנשא וקביעת זמן הנישואין.

- א. הארוסה² אסורה לבעלה מדברי סופרים³ כל זמן³¹ שהיא בבית אביה⁴. והבא על ארוסתו בבית חמיו - מפין אותו מכת מרדות⁵. ואפילו אם קדשה בביתו⁶ - אסור לו לבוא עליה ביאה שניה בבית אביה⁶, עד שיקיאו אותה⁷ לתוך ביתו⁸ ויתנחזד עמה ויפרישנה⁹ לו. ויחזר זה הוא הנקרא פניסה לחפה¹⁰ והוא הנקרא נשואין בכל מקום¹¹. והבא על ארוסתו לשם נישואין אחר שקדשה¹² - משיערה בה¹³ קנאה¹⁴, ונעשית נשואה¹⁴, והרי היא אשתו לכל דבר¹⁵.

(2) המקודשת לבעלה באחד משלשה דברים המנויים למעלה (פ"א ה"ב), נקראת מקודשת או מאורסת, כמפורש שם. (3) מדברי חכמים. (4) כתובות ז, ב: "ואסר לנו את הארוסות". ושנינו במסכת כלה בהתחלתה: "כלה בלא ברכה (ברכת חתנים) אסורה לבעלה כנדה". ו"בלא ברכה" פירושו בלי חופה, לפי שהברכות נאמרות בשעת החופה, והברכות אינן מעכבות, ראה להלן הלכה ו. וכבר כתב רבינו בתשובתו (מובאת במוספנו): "וכלה בלא ברכה, אסורה לבעלה מדרבנן, וזה שאמרו "כנדה" לחזק הדבר בלבד". (5) "ירושלמי" פסחים פ"י, ה"א. (6) אם אין כוונתי לשם נישואין. ועלידי ביאה ראשונה אינה אלא מאורסת בלבד, כי ביאה אינה עושה נישואין. וכן דעת אב"י ורבא בקידושין י, א. (7) מבית אביה. (8) לדור עמו בקיעות. (9) להיות עמו בביתו כל הימים, "אבל הביאה לביתו לפי שעה ובא עליה שלא לשם נישואין ואח"כ שלחה לבית אביה - אין אלו נישואין" (חלקת מחוקק' לאהע"ז סי' נה, ס"א). (10) ראה סוכה כה, ב. (11) ובאהע"ז סי' נה, מביא הרמ"א כמה דעות בענין זה, ומסיים: "והמנהג פשוט

1 לה - חוששין לה שמה נתקדשה, וצריכה גט
2 מספק, אף-על-פי שרב אנשי העיר אין משלחין
3 סבלונות אלא קדם הארוסין¹⁰⁸. ומקום שנהגו פלן
4 לשלח סבלונות בתחלה ואחר כך מקדשין, וראו
5 סבלונות - אין חוששין לה¹⁰⁹.

(106) מיעוט אנשי העיר. (107) מתנות. וראה למעלה פ"ד ה"כ. (108) עלינו לחוש למיעוט אנשי העיר המאוסים ואח"כ מסבלים (קידושין ג: וכגירסת רבינו חננאל והרי"ף שם), ושמה גם זה נהג כמזהם. ומכיון ששלח לה סבלונות - כבר קידשה מקודם. ואין הולכים בזה אחר הרוב, כי אין זו רוב קבוע ומחוייב מצד טבע העולם, אלא מצד המנהג, והמנהג עשוי להשתנות (ר"ן שם, וראה 'תוספות' ר"י הזקן לקידושין שם). (109) כי בוודאי עדיין לא הוקדשה.

6 כט. החזק שטר כתובה¹¹⁰: אם דרך מקצת אנשי המקום שמקדשין ואחר כך כותבין - חוששין לה¹¹¹; ואף-על-פי שאין שם סופר, אין אומרים: שמה מפני הסופר שמצא הקדים וכתב¹¹²; ואם דרך כל אנשי המקום שכותבין הכתובה קדם הקדושין - אין חוששין לה¹¹³.

(110) ראו שטר כתובתה אע"פ שלא הגיע לידה. (111) להצריכה גט אם רוצה להנשא לאחרים. מכיון שהמיעוט מקדשים ואחר-כך כותבים הכתובה, שמה גם זה נהג כן, וקידשה לפני כתיבת הכתובה. (112) ועדיין לא קידש. (113) שבוודאי עדיין לא נתקדשה (קידושין נ:).

12 ל. שנים אומרים: ראיונה שנתקדשה ביום פלוני, ושנים אומרים: לא ראיונה - אף-על-פי שכלם שנים בחצר אחת, הרי זו מקדשת; שאין [טענת] 13 'לא ראיונה' ראיה, שדרך העם לקדש בצנעה¹¹⁴.

(114) ואפשר שנתקדשה ולא ראו (כתובות כג.).

16 לא. אמר עד אחד: מקדשת היא זו, והיא אומרת: לא נתקדשתי - הרי זו מתרת¹¹⁵. אחד אומר: מקדשת, ואחד אומר: אינה מקדשת - לא תנשא¹¹⁶; ואם נשאת - לא תצא, שהרי היא אומרת: לא נתקדשתי. אמרה: מקדשת אני, ולאחר זמן עמדה וקדשה עצמה: אם נתנה אמתלא¹¹⁷ לדבריה, ואמרה: מפני כך וכך אמרתי בתחלה שאני מקדשת, וראינו בדבריה ממש - הרי זו מתרת לשני¹¹⁸; ואם לא נתנה אמתלא, או שנתנה ואין בהן ממש - הרי זו אסורה, וקדושי שני קדושי ספק. לפיכך נותן לה גט, ותהיה אסורה עליו ועל הכל עד שיבוא ארוסה¹¹⁹. וכן האשה שבאת ואמרה: אשת איש אני, וחזרה ואמרה: פנייה אני - אם נתנה אמתלא לדבריה ויש בדבריה ממש, הרי זו נאמנת¹²⁰.

(115) להנשא לאחרים (קידושין סה:), כי עד אחד אינו נאמן

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

20 רָחֵל דִּיצָה וְחִדְוָה, אֶהְבָּה אֶחָה שְׁלוֹם וְרַעוּת. מִהֲרָה
21 יִי אֱלֹהֵינוּ יִשְׁמַע בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלַיִם קוֹל
22 שְׁשׂוֹן קוֹל שְׂמִיחָה קוֹל חֲתָן וְקוֹל בָּלָה, קוֹל מַצְהָלוֹת
23 חֲתָנִים מַחְפָּתָם וְנִנְעָרִים מִמִּשְׁתֵּה מִנְגִּינָתָם. בְּרוּךְ
24 אֱתָהּ יְיָ, מְשַׂמֵּחַ הַחֲתָן עִם הַכֶּלֶה.²²

19) נוסף לברכת אירוסין שמברכים קודם הקידושין, כמבואר לעיל פ"ג, ה"כ-ג"כד. (20) ובכת"י התימנים, הנוסח: משמח עמו ובונה ירושלים. (21) בנוסח כת"י התימנים, ובדפוס שונצינו: "ואהובים". (22) ובסוף ברכה חמישית, הוא חותם: "משמח חתן וכלה" לפי שהברכה הקודמת אינה עוסקת בשמחת חתונה אלא תפילה היא שמתפללים ומברכים שיהיו שמחים בהצלחה כל ימיהם, לפיכך אין לחתום בה משמח חתן עם הכלה שמשמעה שמחת איש באשה, אלא ברוך ה' משמח את שניהם לעולם בסיפוק מזונות וכל טוב, ואילו בברכה האחרונה הוא משבח את ה' שברא חתונת דיבוק איש באשה ע"י שמחה וחדוה, לפיכך חותם בה: משמח חתן עם הכלה - לשון שמחת איש באשה (כתובות ח. וברש"י שם). וראה בביאורנו בהל' ברכות פ"ב, ה"א.

25 ד. וְאִם יִהְיֶה שָׁם יֵין - מִבֵּיא פֹס שֶׁל יֵין, וּמִבְּרָךְ
26 עַל הַיֵּין.²³ תְּחִלָּה, וּמִסְדֵּר אֶת כָּלָּל עַל הַפֹּס, וְנִמְצָא
27 מִבְּרָךְ שֶׁבַע בְּרָכוֹת. וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת, שֶׁנֶּהְגוּ לְהִבְיֵא
28 הַדָּס²⁴ עִם הַיֵּין, וּמִבְּרָךְ עַל הַדָּס אַחֵר הַיֵּין²⁵, וְאַחֵר
29 כָּף מִבְּרָךְ הַשֵּׁשׁ.²⁶

23) "שהיין גורם ברכה לעצמו" (ברכות מב.). פירש רש"י: "בכמה מקומות הוא בא ומברכים עליו, ואע"פ שלא היו צריכים לשתייתו", ואם אין לו יין מברך על השכר כמו שמבואר בתשובת רבינו המובאת במוספנו. והשווה לעיל פ"ג, כד. (24) להריח בו. וכן מצינו (שבת קי.): כשנפטר רב, גזרו שלא להביא הדס לחופה, שימעטו בשמחה כל אותה שנה, הרי שהיו רגילים להביא הדס לחופה. (25) שהיין תדיר יותר, והוא קודם [וכן כתב רבינו למעלה פ"ז מהל' ברכות ה"ד]. (26) אבל אין היין וההדס מעכבים ברכת חתנים, ואפילו אין לו יין והדס מברכים אותה. וראה 'טור' אהע"ז ס' סב.

30 ה. וְאִין מִבְּרָכִין בְּרֶפֶת חֲתָנִים אֶלָּא בַּעֲשָׂרָה גְדוּלִים²⁷
31 וּבְגֵי חוּרִין²⁸, וְחֲתָן מִן הַמִּנְיָן.²⁹

27) כתובות ז, ב: שנאמר (רות ד, ב): "ויקח עשרה אנשים מזקני העיר". אנשים ולא קטנים. (28) פרט לעבדים כנענים (כמבואר בברכות מז:). (29) מגילה כג, ב. כתובות ח, ב.

32 ו. הַמֵּאָרֶס אֶת הָאִשָּׁה וּבִרְךָ בְּרֶפֶת חֲתָנִים וְלֹא נִתְיַחַד
33 עִמָּה בְּבִיתָו - עֲדִין אֲרוּסָה הִיא; שְׂאִין בְּרֶפֶת חֲתָנִים
34 עוֹשֶׂה הַנְּשׂוּאִין, אֶלָּא כְּנִיסָה לְחִפָּה³⁰. אָרֶס וְכִנְסָה
35 לְחִפָּה וְלֹא בִרְךָ בְּרֶפֶת חֲתָנִים - הָרִי זֹ נִשְׁוֹאָה
36 גְּמוּרָה³¹, וְחוּרֵי וּמִבְּרָךְ אֶפְלוּ אַחֵר כְּמָה יָמִים³². וְלֹא
37 תִּנְשָׂא נָדָה עַד שֶׁתִּטְהַר, וְאִין מִבְּרָכִין לָהּ בְּרֶפֶת

עכשיו לקרות חופה מקום שמכניסים יריעה פרוסה על גבי כלונסות, ומכניסים תחתיה החתן והכלה ברבים . . . ואח"כ מוליכין אותם לביתם ואוכלים ביחד במקום צנוע". ובסוטה מט, ב - אמרו: "מאי חופת חתנים - זהורית המוזהבת", ומפרש רש"י: "טלית צבועה שני, ובה קבועים טסי זהב עד שמעמידים אותה כמין כיפה". (12) נוסף על קידושיה מכבר, יבוא עליה כעת לשם נישואין. (13) "המכניס ראש העטרה בלבד, הוא הנקרא מערה, מלשון את מקורה הערה" (לשון רבינו הל' איסורי ביאה פ"א, ה"י). (14) אפילו בלא כניסה לחופה. שאם חופה שאינה אלא מפני צורך ביאה - קונה, ביאה עצמה לא כל-שכן (ר"ן לקידושין פ"א). ומה שכתב רבינו למעלה (פ"ג, ה"ה): "וכשיגמור ביאתו תהיה מקודשת" - שם מדובר בביאה של קידושין, שלא היו שם קידושין אחרים אלא ביאה, וכאן מדובר בביאה של נישואין שאחר הקידושין. וכך אמרו ביבמות נה, ב: "אשה לבעלה, מניין שנקנית בהעראה? אתיא קיתה-קיתה". ופירש ה'אלפסי' שם, שהכוונה לביאה שאחר הקידושין. הואיל ויש לו בה קנין מכבר, ביאה כל שהיא גומרת בה. וראה לעיל פ"ג ה"ה בביאורנו. (15) לירושא (אם מתה), ולהטמא לה אם כהן הוא, וכן להפטר נדריה. שאשתו ארוסה אינו יורשה ואינו מיטמא לה וכו' כמבואר ביבמות כט, ב וקידושין י, א.

1 ב. פִּינֹן שְׁנִכְנִסָה הָאֲרוּסָה לְחִפָּה - הָרִי זֹ מִתְּרַת
2 לְבֹא עָלֶיהָ כָּלָּל עַת שִׁירָצָה, וְהָרִי הִיא אִשְׁתּוֹ גְּמוּרָה
3 לְכָל דְּבָר¹⁶. וּמִשְׁתַּכְנֵס לְחִפָּה נִקְרָאת נִשְׁוֹאָה, אֶף-
4 עַל-פִּי שְׁלֹא נִבְעָלָה¹⁷. וְהוּא, שֶׁתִּהְיֶה רְאוּיָה
5 לְבַעֲלָהּ; אֲבָל אִם הִיתָה נָדָה, אֶף-עַל-פִּי שְׁנִכְנִסָה
6 לְחִפָּה וְנִתְיַחַד עִמָּה - לֹא גְּמָרֵי הַנְּשׂוּאִין, וְהָרִי הִיא
7 כְּאֲרוּסָה עֲדִין¹⁸.

16) כתובות מח, ב. וכן בקידושין ה, ב. אלא שצריך לכתוב לה כתובה קודם כניסה לחופה, כמבואר בסמוך ה"ז. (17) כתובות נו, א. (18) שם, כדעת הר"ף המסיים: "הלכך אינה קונה". ויש חולקים על זה. ראה בשו"ע אהע"ז סי' סא ס"א. ובסעיף ב שם, מסיים הרמ"א: "ועכשיו המנהג שלא לדקדק ואין ממתינים, ומ"מ טוב להודיע לחתן תחילה שהיא נדה".

8 ג. וְצִירָהּ לְכָרֵךְ בְּרֶפֶת חֲתָנִים¹⁹ בְּבֵית הַחֲתָן קֹדֶם
9 הַנְּשׂוּאִין. וְהֵן יֵשׁ בְּרָכוֹת, וְאֵלּוּ הֵן: בְּרוּךְ אֱתָהּ יְיָ
10 אֱלֹהֵינוּ מִלֶּךְ הָעוֹלָם, שֶׁהִפֵּל בְּרָא לְכָבוֹדוֹ. בְּרוּךְ אֱתָהּ
11 יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִלֶּךְ הָעוֹלָם, יוֹצֵר הָאָדָם. בְּרוּךְ אֱתָהּ יְיָ
12 אֱלֹהֵינוּ מִלֶּךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר יוֹצֵר אֶת הָאָדָם בְּצִלְמוֹ,
13 בְּצֵלֶם דְּמוּת תְּכֵנִיתוֹ, וְהִתְקִין לוֹ מִמֶּנּוּ בִּנְיָן עַדִּי עַד.
14 בְּרוּךְ אֱתָהּ יְיָ, יוֹצֵר הָאָדָם. שׁוֹשׁ תְּשִׁישׁ וְתִגַּל עֲקָרָה
15 בְּקִבּוּץ בְּנֵיהָ לְתוֹכָהּ בְּשִׂמְחָה. בְּרוּךְ אֱתָהּ יְיָ, מְשַׂמֵּחַ
16 צִיּוֹן בְּבִנְיָהּ²⁰. שִׂמַּח תְּשַׂמַּח רַעִים הָאֶהוּבִים²¹,
17 בְּשִׂמְחָה יוֹצֵרָהּ בְּגֵן עֵדֶן מִקֶּדֶם. בְּרוּךְ אֱתָהּ יְיָ,
18 מְשַׂמֵּחַ חֲתָן וְכֶלֶה. בְּרוּךְ אֱתָהּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִלֶּךְ
19 הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בְּרָא שְׁשׂוֹן וְשִׂמְחָה, חֲתָן וְכֶלֶה, גִּילָה

קבעה מוהר לבתולה. ובהתאם לזה אנו קוראים בנוסח הכתובה שכותבים לבתולה: "ויהיבנא ליכי כסף זוזי מאתן דחזי ליכי מדאורייתא" (ואתן לך כסף מאתים זוזי הראויים לך מן התורה). ראה ב'תוספות' לכתובות י, א. וכדאי להעיר שגם בנוסח הכתובה לרבינו בפ"ד מהל' יבום וחליצה, כתוב: "דחזי ליכי מדאורייתא". אלא שבכמה מקורות חסרה שם המילה "מדאורייתא". ובכתי" אחד כתוב: "מדרבנן". וזהו כשיטתו כאן שכתובה מדרבנן.

ח. דינרים אלו לא תקנו אותם מן הכסף הטהור, אלא ממטבע שהיה באותן הימים, שהיה שבעה חלקים נחשת ואחד כסף, עד שהיה בסלע⁴³ חצי זוז כסף⁴⁴. ונמצא מאתים דינרים של בתולה - חמשה ועשרים זוזין של כסף טהור, ומאה דינרים של בעולה - שנים עשר זוזים ומחצה⁴⁵. ומשקל כל זוז - שש ותשעים שעורות, כמו שבארנו בתחלת ערובין⁴⁶. והדינר הוא הנקרא זוז בכל מקום, בין שהיה מן הכסף הטהור בין שהיה ממטבע אותן הימים.

(43) שהוא ארבעים דינרים. (44) טהור. (45) מקור דברים אלו הוא מה שאמרו (בקיודשין יא.): "כל כסף האמור בתורה כסף צורי, ושל דבריהם כסף מדינה". וכסף מדינה הוא שמינית שבכסף צורי, והרי חיוב כתובה אינו אלא מדבריהם כמו שכתב רבינו למעלה ה"ז. (46) פ"א הי"ב, "מנה האמור בכל מקום - מאה דינר, והדינר שש מעות, והמעה משקל ט"ז שעורות".

ט. אין פוחתין לבתולה ממאתים ולבעולה ממאה, וכל הפוחת - בעילתו בעילת זנות⁴⁷. אחד הפוחת את הכתובה בשטר ואחד שהעידו עליו עדים⁴⁸ וקנו מידו⁴⁹ שהוא חייב לה מאה או מאתים - הרי זה מתר⁵⁰. וכן אם נתן לה מטלטלין כנגד כתבתה - הרי זה מתר⁵¹ לבעול עד שהיה לו פנאי לכתוב⁵².

(47) כי כל מה שהיא קלה בעיניו להוציאה, אין דעתה סומכת על קשר נישואיה, וחוששת שמחר יכעס עליה ויוציאה, ומתוך שאין בטחון באישותה - בעילתה כבעילת זנות (כתובות נו:). (48) שהתחייב בפניהם לתת לה כתובה. (49) בקנין חליפין "ועיקר הדרך הזו, שיתן הקונה למקנה כלי כל שהוא, ויאמר לו קנה כלי זה חלף החצר או היין . . . שמכרת לי בכך וכך, כיון שהגביה המוכר את הכלי וקנהו, קנה הלוקח אותה הקרקע או אותן המטלטלין אע"פ שעדיין לא משכן ולא נתן הדמים . . . וזהו הנקרא קנין" (מדברי רבינו הל' מכירה פ"ה, ה"ה). (50) כתובות נה, א. סתם קנין לכתובה עומד, ועל סמך הקנין יכולים העדים לכתוב כתובה ואינם צריכים להמלך בו שנית. (51) כתובות ז, א. אבל כשיהיה לו פנאי חייב לכתוב, כי חכמים תיקנו שיהא כותב לה: "כל נכסי אחראין לכתובתך" - ולא ייחד לה מטלטלין לכתובתה, כדי שלא יאמר לה (לכשיכעס) טלי כתובתך וצאי (כתובות פב:).

י. הפונס את האשה ולא כתב לה כתובה, או שכתב

חתנים עד שתטהר³³. ואם עבר ונשא וברך - אינו חוזר ומברך³⁴.

(30) כתובות ז, ב: "אמר אביי, וביהודה שנו (שמברכים ברכת חתנים בבית האירוסין) מפני שמתייחד עמה". אבל בלי יחוד, דהיינו חופה, אין לברך ברכת חתנים, הרי שהיחוד עושה הנישואין, ואין הברכות עושות את הנישואין. (31) כי אין הברכה מעכבת את הנישואין. ומה שאמרו (מסכת כלה): "כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה" הכוונה בלא חופה, כי עיקר הברכה היא בשעת חופה. (32) כי "כל מצוה שעדיין עשייתה קיימת, מברך אחר עשייתה" (הל' ברכות פ"א, ה"ה) ועדיין זה נקרא "עובר לעשייתו" כי מצות נישואין היא כל הימים אשר הוא דבוק באשתו (ב"ח לאהע"ז סי' סב). (33) שתטבול במי מקוה, או במעיין או בימים שהם כמעין (הל' איסורי ביאה פ"א, ה"ט) דכיון שאסור לו להתייחד עמה - אין ראוי שתיכנס לחופה, שהיא משום ביאה. (34) אף-על-פי שלא גמרו הנישואין, והרי היא כארוסה עדיין (למעלה ה"ב). ועיין בשו"ע אבן-העזר סי' סא ס"א בהגהה, ובביאורי הגר"א שם סק"ז.

ז. וצריך לכתב כתובה קדם כניסה לחפה³⁶, ואחר כך יהיה מתר באשתו³⁷. והחתן נותן שכר הסופר³⁸. וכמה הוא פוחת לה? אם היתה בתולה - אין פוחתין לה פחות ממאתים דינרים; ואם בעולה - אין פוחתין לה פחות ממאה דינרים. וזה הוא הנקרא עקר כתובה. ואם רצה להוסיף לה, אפילו כפר³⁹ זה - מוסיף⁴⁰. ודין התוספת ודין העקר אחד הוא לרב הדברים. לפיכך, כל מקום שנאמר בו כתובה סתם, הוא העקר והתוספת כאחד⁴¹. וכתמים הם שתקנו כתובה לאשה, כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה⁴².

(35) סכום כסף שחייב ליתן לה אם יגרשנה. (36) כדי שתהא חופה הראויה לביאה, כמבואר בסמוך ה"ט. (37) כי בלי כתובה, בעילתו זנות. ונוסח טופס הכתובה, הביאו רבינו בהל' יבום וחליצה פ"ד, הל"ג. וראה במוספנו: נוסח הכתובה שבזמננו. (38) בבא-בבא קטז, ב. שהרי הוא קונה וגם מרויח בקבלת הנדוניא ('נמוקי יוסף'). (39) משקל עתיק לזהב, מלשון (שמות כה, לט) "ככר זהב טהור יעשה אותה". (40) כתובות נד, ב: ואין אומרים שאינו רשאי, כדי שלא לבייש את מי שאין לו (שם). ובלשון המשנה שם: "אם רצה להוסיף אפילו מאה מנה - יוסיף". (41) כתובות, שם. לדוגמה: התובעת כתובתה בבית-דין אין לה מזונות (לקמן פ"ח, ה"א). הוא-הדין אם לא תבעה אלא תוספת - אין לה מזונות. (42) (כתובות יא, א. פב, ב. והעיר הרמ"א (אהע"ז סי' סו, ס"ג): "בזמן הזה במדינות אלה שאין מגרשים בעל-כרחו של אשה משום 'חרם רבינו גרשום', היה אפשר להקל בכתובת הכתובה. אבל אין המנהג כן". אמנם יש פוסקים כרבן שמעון בן גמליאל שכתובה היא מן התורה, והוא מסתמך על הפסוק (שמות כב, טז): "כסף ישקול כמוהר הבתולות", משמע שהתורה

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שבעת ימי המשתה". (65) אבל אלמנה מן האירוסין, שאינה בעולה - ישמח עמה שבעה ימים ('בית שמואל' סי' סד סק"ג). (66) כתובות ז, ב: "שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא שמח עמה שלשה ימים". ויש אומרים שבבחור שנשא אלמנה כיון שמברכים שבע ברכות כל שבעת ימי המשתה (למעלה פ"ב מהל' ברכות ה"ט) - אינו בדין שיברכו לו ברכות חתנים כל שבעה והוא יעסוק במלאכתו (מגיד-משנה).

יג. יש ל"ה⁶⁷ לאדם לשא נשים רבות פאחת ביום אחד, ומכרד ברכת חתנים לכלן פאחת⁶⁸. אבל לשמחה - צריך לשמח עם כל אחת שמחה הראויה לה: עם בתולה - שבועה, עם בעולה - שלשה; ואין מערבין שמחה בשמחה⁶⁹.

(67) רשאי. (68) תוספתא ברכות פ"ט: "היו עושים כולם מצוה אחת, אחד מברך לכולם" (הגר"א לאהע"ז סי' סב ס"ק ו). (69) שמחתה של זו בזו (מועד קטן ח:). והטעם יתבאר להלן הי"ד. ובהגהות מיימוניות' הורו שלא לברך לשני חתנים כאחד משום עין רעה. וראה שו"ע אהע"ז סי' סב ס"א ש"אין לעשות שתי חופות כאחת משום איבה, שמה יכבדו אחת יותר מחברתה, ואין נזהרין מזה. ואדרבה יש מכוונים לעשות חופות עניות עם חופות עשירות משום מצוה".

יד. מתר לארס בכל יום חול⁷⁰, אפלו בתשעה באב⁷¹, בין ביום בין בלילה. אבל אין נושאין נשים לא בערב שבת ולא באחד בשבת, גזרה שמא יבוא לידי חלול שבת בתקון הסעודה, שהחתן טרוד בסעודה⁷². ואין צריך לומר שאסור לשא אשה בשבת⁷³. ואפלו בחלו של מועד אין נושאין נשים, כמו שבארנו⁷⁴, לפי שאין מערבין שמחה בשמחה, שגאמר: מלא שבוע זאת ונתנה לך גם את זאת⁷⁵. ושאר הימים מתר לשא אשה בכל יום שירצה. והוא, שיטרח בסעדת נשואין שלשה ימים קדם הנשואין⁷⁶.

~ נקודות משיחות קודש ~

"...לפי שאין מערבין שמחה בשמחה, שנאמר מלא שבע זאת".

ואף שאין למדין מקודם מתן תורה, הנה במפרשים נאמרו בזה כמה תירוצים, יש שאמרו שבדבר שיש בו טעם וסברא, למדים גם מקודם מתן תורה, ומה שאין למדים היינו מצוה בלי טעם וגזירת הכתוב. ויש שכתבו שלימודים שהם בתורת "גילוי מילתא" כן למדים מקודם מתן תורה. (ועיין עוד תירוצים בעניין זה באנציקלופדיה תלמודית ע' אין למדים מקדם מתן תורה).

(על-פי לקוטי שיחות כ"ה עמוד 124)

(70) ואפילו בחול המועד (למעלה פ"ז מהל' יום-טוב הט"ז). אבל בשבתות וימים טובים אסור לקדש, שמה יבוא לכתוב

ואבד שטר הפתכה⁵², או שמחלה פתכה לבעלה, או שמכרה לו פתכה - חזר וכתב לה עקר פתכה⁵³, אם רצה לקנמה, לפי שאסור לו לאדם לשהות עם אשתו אפלו שעה אחת בלא פתכה. אבל המוכרת פתכה לאחרים בטובת הנאה⁵⁴ - אינו צריך לכתב לה פתכה אחרת; שלא תקנו פתכה אלא כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, ואם הוציא זה⁵⁵ - משלם פתכה ללוקח פדרך שהיה משלם לה אם לא מכרה⁵⁶.

(52) כתובות נו, א. (53) ולא התוספת. וזה מוסב על מחלה או מכרה כתובתה. אבל אם אבד שטר הכתובה, צריך לכתוב לה גם התוספת, ככל הכתוב בכתובה הראשונה ('בית שמואל' סי' סו סק"ו). (54) אם ימות הוא או יגרשנה, יגבו הם את הכתובה. ואם תמות היא - בעלה יורשה, וכספם אבוד. ולכן אינה יכולה למכור את הכתובה לפי שוויה אלא בפחות מזה, וזוהי "טובת הנאה" שכתב רבינו. (55) את אשתו. (56) בבא-קמא פט, ב.

יא. המאָרס את האשה, וכתב לה פתכה, ולא נכנסה לחפה - עדין ארוסה היא, ואינה נשואה; שאין הפתכה עושה נשואין⁵⁷. ואם מת או גרשה - גובה עקר פתכה מפני חורין⁵⁸, ואינה גובה תוספת כלל, הואיל ולא כנסה⁵⁹. אבל אם ארס אשה ולא כתב לה פתכה, ומת או גרשה והיא ארוסה - אין לה כלום, ואפלו העקר; שלא תקנו לה עקר פתכה עד שתנשא או עד שיכתב⁶⁰. והמאָרס את בתו, וכתב לה⁶¹ פתכה, ומת או גרשה כשהיתה נערה - פתכה לאביה⁶², כמו שבארנו [למעלה בפרק שלישי]⁶³.

(57) כתובות נד, ב: "שלא כתב לה אלא על-מנת לכנסה". ומפרש רבינו שהכתובה אינה כלום כל זמן שלא כנסה (רא"ש, שם). (58) מנכסים שיש לו תחת ידו, ולא מנכסיו שמכר, ואפילו אחרי שכתב לה אינם משועבדים לה (שם, מג:). "מאימת גובה - אחד זה ואחד זה (בין עיקר בין תוספת) מן הנישואין". כלומר אינה טורפת משועבדים כלל. וכן דעת רב שרירא גאון. (59) כדעת רבי אלעזר בן עזריה (כתובות נד:). שלא כתב לה ממנו חנם אלא משום חיבת ביאה (רש"י שם נה.). (60) כתובות פט, ב. בבא-מציעא יז, בייח, א. (61) הבעל. (62) כתובות מג, ב. (63) הי"א.

יב. וכן תקנו חכמים, שכל הנשוא בתולה יהיה שמח עמה שבועת ימים⁶⁴. אינו עוסק במלאכתו, ולא נושא ונותן בשוק, אלא אוכל ושותה ושמח. בין שהיה בחור, בין שהיה אלמן. ואם הייתה בעולה⁶⁵ - אין פחות משלשה ימים. שתקנת חכמים היא לבנות ישראל, שהיה שמח עם הבעולה שלשה ימים, בין בחור בין אלמן⁶⁶.

(64) כתובות ז, ב. ובי"ד שם, פ"א ה"א: "משה תיקן

ביום הפגר - נותנין לה שנים עשר חדש מיום
הקדושין, שהוא יום הפגר. קדשה אחר שבגרה, אם
עברו עליה שנים עשר חדש בבגרותה ולאחר כך
נתקדשה - אין נותנין לה אלא שלשים יום מיום
התביעה. וכן המאמר את הפעולה⁸⁸ - נותנין לה
שלשים יום מיום התביעה⁸⁹.

(85) כשהיא קטנה. (86) במלוושים ותכשיטים (כתובות
נז:). (87) שמיום שבגרה מתחילה להכין לה תכשיטה.
(88) אלמנה מן הנישואין (שם, וב'ירושלמי' כתובות פ"ה,
ה"ג). (89) שאינה צריכה לטרוח הרבה בתכשיטין שכבר
יש בידה (רש"י שם עמ' א).

יח. בשם שנותנין זמן לאשה משתבעה הפעל
לפרנס את עצמה ואחר כך הנשא, כך נותנין זמן
לאיש לפרנס את עצמו⁹⁰ משתבעה האשה אותו.
וכמה נותנין לו? כמו שנותנין לה: אם שנים עשר
חדש - שנים עשר חדש, ואם שלשים יום - שלשים
יום⁹¹.

(90) בצרכי סעודה וחופה. (91) כתובות נז, א. ואין
משגיחין בו אם הוא בחור או אלמן - אלא בה, אם היא
בתולה נותנין לה י"ב חודש, ואפילו הוא אלמן. ואם היא
בעולה אין לו אלא ל' יום, ואפילו הוא בחור. וב'ירושלמי'
כתובות פ"ה ה"ג, משמע שנותנים לו זמן לפי מה שהוא:
לבחור - י"ב חודש, לאלמן - ל' יום (מגיד-משנה).

יט. הגיע זמן שנתנו לאיש ולא נשאה - נתחייב
במזונותיה, אף-על-פי שלא פנס⁹². ואם הגיע הזמן
באחד בשבת או בערב שבת - אינו מעלה לה
מזונות באותו היום, מפני שאינו יכול לפנס⁹³. וכן
אם חלה הוא או היא או שפרסה נדה פשהגיע הזמן
- אינו מעלה לה מזונות; שהרי אינה ראויה להנשא
עד שתטהר או עד שתקריא, וכן הוא אינו יכול
לשא אשה עד שיבריאה⁹⁴.

(92) כתובות נז, א. (93) כמבואר לעיל הי"ד. (94) כתובות
ב, א. שכל זמן שעוכב הנישואין הוא מחמת אונס - אינה
אוכלת משלו.

יום שלישי ט"ז אייר ה'תשע"ח

פרק אחד עשר

(1) ביאר בו רבינו כמה היא כתובת בתולה, אלמנה וגרושה,
בעולה, ומוכת עץ, בגורת, אילנית, סומא חרשת ושוטה,
וחרש שוטה וקטן שנשאו נשים, גר וגוירת, טענת בתולים
או פתח פתוח.

א. הנושא בתולה שנתאלמנה או שנתגרשה או
נחלצה. אם מן הארוסין נתאלמנה או נתגרשה או
נחלצה - כתבתה² מאתם, ואם מן הנשואין -
כתבתה מאה, שמשנשאת הרי היא כבעולה³. וכן

שטר אירוסין (ביצה לו. והשווה דברי רבינו בהל' שבת
פכ"ג, הי"ד). (71) 'ירושלמי' כתובות פ"א, ה"א: "שלא
יקדמנו אחר בתפילה". (72) כתובות ה, א. ובשו"ע אהע"ז
סי' סד ס"ג, פוסק: "ויש מתירים. וכן פשט המנהג לישא
נשים בערב שבת והוא שיטרח בסעודת הנישואין שלושה
ימים קודם הנישואין". (73) שבחופתה הוא קונה אותה,
ואין קונים קנין בשבת (ירושלמי כתובות פ"א, ה"א).
(74) פ"ז מהל' יום-טוב שם, מהגמרא במועד קטן ח, ב.
(75) ולא נתן לו שתייה בשבוע אחד, שאין מערבין שמחה
בשמחה (ירושלמי' מועד קטן פ"א, ה"ז). וכתבו ה'תוספות'
במועד קטן ח, ב - שצריך שיהא לבו פנוי למצוה אחת ולא
יפנה עצמו הימנה - ולפיכך אין עושין מצוות חבילות
חבילות - וכך יהא לבו פנוי לשמחה זו. (76) כתובות ג, ב.

1 טו. מקום שאין בתי דינים יושבין בו אלא בשני
2 ובהמישי בלבד⁷⁷, בתולה נשאת ביום רביעי; שאם
3 היתה לו טענת בתולים⁷⁸, יושבים לבית דין⁷⁹. ומנהג
4 חכמים, שהנושא את הבעולה ישאנה בחמישי, כדי
5 שיהיה שמה עמה חמישי וערב שבת ושבת, ויוצא
6 למלאכתו יום ראשון⁸⁰.

(77) כתקנת עזרא שיהא בית-דין יושב בכל עיר ועיר בימים
אלו שיש בהם קריאת התורה, שאז העם מתכנס מהכפר
לעיר לשמוע קריאת התורה (בבא-קמא פב.). (78) שלא
מצאה בתולה, כמבואר לקמן פ"א ה"ט. (79) בעוד כעסו
עליו, ואם יש שהות בינתיים, יש לחוש שמא יתפייס
ותתקן דעתו ויקיימנה ושמא זינתה תחתיו ונאסרה עליו
(לשון רש"י לכתובות ב). ואינה נשאת ביום ראשון, כי
"שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא (החתן) טורח
בסעודה שלושה ימים, אחד בשבת ושני בשבת ושלישי
בשבת, וברביעי כנסה" (שם). (80) שם, ה. שמכיון
שבאלמן שנשא אלמנה אין מברכים שבע ברכות אלא ביום
ראשון (למעלה פ"ב מהל' ברכות ה"ט) חששו שמא יעזבנה
ויצא למלאכתו למחר (רש"י שם).

7 טז. המאמר את בתו קטנה, ותבעה הפעל לנשואין
8 - בין היא בין אביה יכולין לעכב שלא תנשא עד
9 שתגדיל⁸¹ ותעשה נערה. ואם רצה לפנסה⁸² -
10 פנס⁸³. ואין ראוי לעשות כן⁸⁴.

(81) כתובות נז, ב: שאף אביה יכול לעכב בטענה שמא
תמרוד בבעלה ותחזור לבית אביה. (82) כלומר אם כנסה,
על אף ההתנגדות שלה ושל אביה - הנישואין קיימים (ועי'
'חלקת מחוקק' סי' נו סק"ו). (83) אפילו בעודה קטנה.
(84) מאחר שהם מתנגדים לנישואין. ובקידושין אסור אפילו
שניהם רוצים - "עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה"
(קידושין מא. ולעיל פ"ג, הי"ט).

11 יז. ארסה⁸⁵ ושהה כמה שנים ותבעה לנשואין והרי
12 היא נערה - נותנין לה שנים עשר חדש מיום
13 התביעה לפרנס את עצמה⁸⁶ ולתקן מה שהיא צריכה
14 לה, ואחר כך תנשא. תבעה אחר שבגרה - נותנין
15 לה שנים עשר חדש מיום הפגר⁸⁷. וכן אם קדשה

שְׁנֵי תַּפְסֵי הַחֶרֶשׁ וְנִשְׁתַּפְּהוּ¹³ הַשּׁוּטָה - אֵין לְנִשְׁיָהֶם
עֲלֵיהֶם כָּלוּם. רָצוּ לְקַיֵּן אַחֵר שֶׁהִבְרִיאוּ - יֵשׁ לָהֶן
כְּתֻבָּה, וּכְתֻבָּתָן מֵאָה. וְאִם בֵּית דִּין הֵם שֶׁהִשְׁאִי
הַחֶרֶשׁ וּכְתֻבּוֹ לָהּ כְּתֻבָּתָהּ עַל נִכְסָיו - נִשְׁטַלֵּת כָּל מָה
שֶׁכְּתֻבּוֹ לָהּ בֵּית דִּין. אָבֵל הַשּׁוּטָה אֵין בֵּית דִּין
מְשִׁאיִן אוֹתוֹ בְּכָל מָקוֹם. וּמִפְּנֵי שְׂאֵין תִּקְנַת חֲכָמִים
עוֹמֶדֶת בּוֹ, לֹא תִקְנֶה לוֹ נְשׁוּאִין. וְכֵן הִקְטֵן לֹא תִקְנֶה
לוֹ חֲכָמִים נְשׁוּאִין, הוֹאִיל וְסוּפוֹ לְבֹא לִידֵי נְשׁוּאִין
גְּמוּרִין. וּמִפְּנֵי מָה תִקְנֶה נְשׁוּאִין לְקִטְנָה וְאַף-עַל-פִּי
שֶׁהִיא בָּאָה לִידֵי נְשׁוּאִין גְּמוּרִין? כְּדֵי שֶׁלֹּא יִנְהַגוּ
בָּהּ מִנְהַג הַפְּקָר¹⁴. וְאֵין מְשִׁאיִן אֶת הַקֵּטָן¹⁵ עַד
שֶׁבּוֹדֵדִין אוֹתוֹ וְיֻדְעִים שֶׁהִבִּיא סִימָנִין¹⁶.

(13) נצטללה דעתו. (14) אם לא תינשא אין מי שישמרנה
וינהגו בה מנהג הפקר בזנות. (15) שזוהי כביאת זנות.
(16) סימני בגרות המפורשים למעלה.

ז. קָטָן, אָפֵלוּ בֵּן תִּשְׁעַ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד¹⁷, שֶׁנֶּשֶׂא
אִשָּׁה - אֵין לָהּ כְּתֻבָּה¹⁸. וְאִם הִגְדִּיל וְקִיָּמָה אַחֵר
שֶׁהִגְדִּיל¹⁹ - יֵשׁ לָהּ עֵקֶר כְּתֻבָּה. וְכֵן גַּר שֶׁנִּתְּגַר הוּא
וְאִשְׁתּוֹ - כְּתֻבָּתָהּ מִנָּה, שֶׁעַל מִנָּה בֵּן קִיָּמָה²⁰.

(17) שביאתו ביאה. (18) "שאיין קניין קטן כלום עד שיביא
שתי שערות". (19) ובא עליה כשהגדיל. (20) כתובתה
מנה - שהרי עכשיו בעולה היא.

ח. כָּל בְּתוּלָה שֶׁכְּתֻבָּתָהּ מֵאָתִים - יֵשׁ לָהּ טַעֲנַת
בְּתוּלִים²¹; וְכָל שֶׁכְּתֻבָּתָהּ מֵאָה²², אוֹ שֶׁלֹּא תִקְנֶה לָהּ
חֲכָמִים כְּתֻבָּה²³ - אֵין לָהּ טַעֲנַת בְּתוּלִים²⁴. וְהַמְתִּיחַד
עִם אֲרוּסָתוֹ קֵדֶם נְשׁוּאִין - אֵין לָהּ טַעֲנַת בְּתוּלִים²⁵.

(21) שאם טען לא מצאתיה בתולה הפסידה כל כתובתה.
(22) כגון אלמנה מן הנישואין שאף על פי שעדיין לא
נתייחדה עם בעלה הראשון - הרי היא כבעולה. (23) כגון
חרשת ושוטה והוא כתב להן כתובה. (24) שאין טענת
בתולים אלא להפסידה ממה שהוא תנאי בית דין (=מאתיים
לבתולה) אבל במה שהוא עצמו כתב להן אין לו טענה כלל.
(25) שמא בא עליה ושכח.

ט. וַיְמָה הִיא טַעֲנַת בְּתוּלִים? זֶה שֶׁנֶּשֶׂא אִשָּׁה
שֶׁחֻזְקָתָהּ שֶׁהִיא בְּתוּלָה, וְטוֹעֵן וְאוֹמֵר: לֹא מִצָּאֲתִיהָ
בְּתוּלָה. וְשִׁנִּי סִימָנִין הֵן לְבְּתוּלָה: הָאֶחָד - דָּמִים
שֶׁשּׁוֹתֵתִין מִמֶּנָּה בְּסוּף בִּיאָה רְאוּשָׁנָה. וְהַשֵּׁנִי -
הַדַּחֲק שֶׁיִּמְצָא בָּהּ בְּבִיאָה רְאוּשָׁנָה בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ²⁶.

(26) וכל הטענה [=היא רק כדי] להפסידה כתובתה. אבל
לבעלה מותרת אם אינה אשת כהן שיש כאן שני ספיקות
שלא נבעלה לפני הקידושין ואפילו אם נבעלה לאחר
הקידושין - שמא באונס.

י. הַנֶּשֶׂא אֶת הַבְּתוּלָה שֶׁכְּתֻבָּתָהּ מֵאָתִים, וְטוֹעֵן
וְאוֹמֵר: לֹא מִצָּאֲתִיהָ בְּתוּלָה - שׁוֹאֲלִין אוֹתָהּ: אִם
אָמְרָה: אֵמֶת הוּא, לֹא מִצָּאֲנִי בְּתוּלָה, מִפְּנֵי שֶׁנִּפְלְתִי

1 הַנֶּשֶׂא בְּתוּלָה מְשַׁחֲרֶת⁴ אוֹ גִיּוֹרֶת אוֹ שְׁבוּיָה: אִם
2 נִשְׁתַּחֲרָה הַשִּׁפְחָה וְנִתְּגַרָּה הַכּוֹתֵית וְנִפְדִּית
3 הַשְׁבוּיָה וְהֵן פְּחוּתוֹת מִבֵּית שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד -
4 כְּתֻבָּתָן מֵאָתִים, וְאִם הֵיוּ בָנוֹת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם
5 אֶחָד וְנִפְדְּלוּ - כְּתֻבָּתָן מֵאָה.

(2) מהבעל השני. (3) אפילו יש עדים שלא נסתרה
(נתייחדה) עם הראשון או שנכנסה לחופה ומת בעלה מייד.
(4) שהייתה שפחה כנענית ושחררה. (5) שאפילו נבעלו,
סופן שיחזרו להיות בתולות כשאר הבתולות.

ב. וּמִפְּנֵי מָה תִקְנֶה חֲכָמִים לֹאֵלוּ כְּתֻבָּה מֵאָה
7 וְאַף-עַל-פִּי שֶׁהֵן בְּתוּלוֹת? הוֹאִיל וְחֻזְקַת הַנֶּשֶׂאִי
8 שֶׁתִּבְעַל, וְחֻזְקַת הַשִּׁפְחָה וְהַכּוֹתֵית וְהַשְׁבוּיָה
9 שֶׁתִּבְעַל, תִקְנֶה לֹאֵלוּ מֵאָה בֵּין נִבְעָלוּ בֵּין לֹא נִבְעָלוּ,
10 וְהָרִי הֵן כְּבָעוּלוֹת לְכָל דְּבָר.

(6) כיוון שראויות לכיאה בחזקת הפקר הן ונבעלות
בנכריות והשבויה בשבייתה.

ג. מִבֵּית עֵץ - כְּתֻבָּתָהּ מֵאָה. אָפֵלוּ נִשְׂאָת עַל מִנָּה
12 שֶׁהִיא בְּתוּלָה שְׁלֵמָה, וְנִמְצְאָת מִבֵּית עֵץ - כְּתֻבָּתָהּ
13 מֵאָה. קִטְנָה מִבֵּית שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְלִמְטָה שֶׁנִּבְעָלָה,
14 אָפֵלוּ בָּא עֲלֶיהָ אָדָם גָּדוֹל - כְּתֻבָּתָהּ מֵאָתִים; סוּפָה
15 שֶׁתִּחְזֹר בְּתוּלָה כְּשֶׁאֵר הַבְּתוּלוֹת. וְכֵן גָּדוֹלָה שֶׁבָּא
16 עֲלֶיהָ קָטָן מִבֵּין תִּשְׁעַ שָׁנִים וְלִמְטָה - כְּתֻבָּתָהּ
17 מֵאָתִים, בָּאֵלוּ לֹא נִבְעָלָה כָּלָל; שֶׁבִּיאָת בֵּין תִּשְׁעַ
18 שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד - בִּיאָתוֹ בִּיאָה, פְּחוּת מִזֶּה - אֵין
19 בִּיאָתוֹ בִּיאָה.

(7) שנפלה והכה אותה עץ והלכו בתוליה.

ד. בְּתוּלָה שֶׁהִיא בּוֹגֶרֶת אוֹ סוּמָא אוֹ אִילּוֹנִית⁸ -
21 כְּתֻבָּתָן מֵאָתִים. אָבֵל הַחֶרֶשֶׁת וְהַשּׁוּטָה לֹא תִקְנֶה לָהֶן
22 כְּתֻבָּה. הַשּׁוּטָה - לֹא תִקְנֶה לָהּ נְשׁוּאִין כָּלָל;
23 וְהַחֶרֶשֶׁת, אַף-עַל-פִּי שֶׁיֵּשׁ לָהּ נְשׁוּאִין מִדְּבָרֶיהֶם -
24 לֹא תִקְנֶה לָהּ כְּתֻבָּה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמְנְעוּ מִלְּשִׂאת אוֹתָהּ.
25 וְכִשְׁם שְׂאֵין לָהּ כְּתֻבָּה, כֵּן אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת וְלֹא תִבְּאִי
26 מִתְּנָאִי כְּתֻבָּה⁹. וְאִם כֵּן הַחֶרֶשֶׁת וְנִתְּפַקְחָה¹⁰ - יֵשׁ
27 לָהּ כְּתֻבָּה¹¹ וְתִנָּאִי כְּתֻבָּה, וּכְתֻבָּתָהּ מֵאָה.

(8) וכגון שידע בה, ומתחילה נשאה לשם איילונית, אבל לא
הכיר בה שהיא איילונית אין לה כתובה. (9) כגון רפואה
או פדיונה אם נשבית. (10) שחזרה לשמוע ולדבר.
(11) אם רוצה לקיימה אחר שנתפקחה, שאיך תשב עם בעלה
- והיא בת דעת - בלא כתובה.

ה. נֶשֶׂא חֶרֶשֶׁת אוֹ שוּטָה וְכָתֵב לָהֶן מֵאָה מִנָּה -
29 כְּתֻבָּתָן קִיָּמָה, מִפְּנֵי שֶׁרָצָה לְהִזְיֵק נִכְסָיו¹².

(12) אף על פי שלא תקנו לה חכמים כתובה הרי הוא כתב
לה, הואיל ורצה להפסיד ולהיות נוזק מנכסיו - תנאו קיים.

ו. חֶרֶשׁ אוֹ שוּטָה שֶׁנֶּשֶׂא נָשִׁים פְּקוּחוֹת, אַף-עַל-פִּי

וּלְפִיכֶּךָ לֹא הִרְגָּשְׁתָּ בְּדַחֵק? אִם אָמַר: לֹא כִּי, אֵלָּא
וְדַאי פֶּתַח פְּתוּחַ הִיָּה - הֲרִי זֶה טַעֲנַת בְּתוּלִים לְכָל
בְּתוּלָה שְׁלֹא בִּגְרָה, בֵּין קִטְנָה בֵּין נַעֲרָה, בֵּין בְּרִיאָה
בֵּין חוּלָה; שֶׁכָּל נַעֲרָה בְּתוּלָה - פֶּתַחַה סְתוּם הוּא.
וְאַף-עַל-פִּי שֶׁיֵּצֵא הָדָם - הוּאִיל וּמֵצֵא פֶּתַח פְּתוּחַ,
אֵין כָּאֵן בְּתוּלִים.

(34) "אמר רבן גמליאל בר רבי הביאו לי שתי שפחות אחת
בתולה ואחת בעולה, הושיבן על פי חבית של יין, בעולה
ריחה נודף (מפיה מריחים ריח יין) בתולה - אין ריחה נודף,
אף זו הושיבה ולא היה ריחה נודף, אמר לו: לך זכה
במקחך". (35) שרק מתייחד בפני עדים ומכניס לה מפה
לראות טיפי דמים שאחר הביאה. אבל לבעול ממש בפניהם
אסור. (36) מכניסים אותה למרחץ.

יג. יֵשׁ גִּאוּנִים שְׁהוּרִי, שֶׁהַבּוֹגֶרֶת אֵין לָהּ טַעֲנַת
דְּמִים וְיֵשׁ לָהּ טַעֲנַת פֶּתַח פְּתוּחַ. וְאֵין דֶּרֶךְ הַגִּמְרָא
מֵרָאָה דָּבָר זֶה, וְטַעֲנוֹת הִיָּה בְּנִסְחָאוֹת שְׁלֵהֶם. וְכִבֵּר
בְּדַקְתִּי עַל סִפְרִים רַבִּים וְקִדְמוֹנִים, וּמֵצֵאתִי שֶׁהַדֶּבֶר
כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ, שֶׁאֵין לְבוֹגֶרֶת אֵלָּא טַעֲנַת דְּמִים בְּלִבָּד.

יד. חֲכָמִים הֵם שֶׁתִּקְנִי עֵקֶר כְּתֻבָּה לְאִשָּׁה, וְהֵם
הִתְקִינוּ וְאָמְרוּ, שֶׁכָּל הַטּוֹעֵן טַעֲנַת בְּתוּלִים וְהָאִשָּׁה
מִכְחָשֶׁת אוֹתוֹ - נֶאֱמָר³⁷, וְעֲלֶיהָ לְהִבִּיא רְאִיָּה, לֹא עַל
הָאִישׁ; שֶׁחֲזָקָה הִיא, שֶׁאֵין אָדָם טוֹרֵחַ בִּסְעָדָה
וּמִפְסִידָה³⁸, וְהוֹפֵךְ שְׁמֻחָתוֹ אֶבֶל.

(37) להפסידה כתובתה. (38) "שאם היה שונא אותה
מתחילה לא היה טורח בסעודה וכונסה ומפסיד סעודתו
חינם אלא היה מגרשה תחילה". משמע מזה אילו לא טרח
בסעודה אינו נאמן. ואף על פי שיש לו חזקת ממון (הממון
נמצא אצלו), אך חזקת גופה עדיפה, שהרי בתולה נולדה.

טו. וְעַד מָתִי יֵשׁ לוֹ לְטַעֵן טַעֲנַת בְּתוּלִים? אִם
נִסְתָּרָה - מִיָּד³⁹, וְאִם לֹא נִסְתָּרָה - אֶפְלוּ לְאַחַר
שְׁלֹשִׁים יוֹם.

(39) אבל אינו יכול לטעון לאחר זמן, כי מכיוון שנתייחד
איתה בוודאי בעל אותה ומכיוון ששתק עד עכשיו ודאי
מצאה בתולה ולפיכך שתק ורק עכשיו הוא כועס ומעליל
עליה.

טז. הוּרִי כָּל הַגִּאוּנִים, שֶׁזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים שֶׁהוּא
נֶאֱמָר אִם הִכְחִישְׁתּוּ אִשְׁתּוֹ - לְהַפְסִידָהּ עֵקֶר
הַכְּתֻבָּה⁴⁰, אֶבֶל הַתּוֹסֶפֶת - יֵשׁ לָהּ⁴¹; אֵלָּא אִם כֵּן
נִוָּדַע בְּרִאָּה בְּרוּרָה שֶׁהִיָּתָה בְּעוּלָה, אוֹ שֶׁהוֹדָתָ לּוֹ
שֶׁהִיא בְּעוּלָה קִדְּם שֶׁתִּתְאַרְס וְהִטְעִמָהּ⁴². לְפִיכֶּךָ⁴³ יֵשׁ
לוֹ לְהַשְׁבִּיעַ בְּנִקִּיטַת חִפְזָא⁴⁴, כְּדִין כָּל הַנִּשְׁבָּעִין
וְנוֹטְלִין, וְאַחַר כֵּךְ תִּגְבֶּה הַתּוֹסֶפֶת. וְאֵין לָהּ
לְהַשְׁבִּיעַ שֶׁלֹּא מֵצֵאָה בְּתוּלָה וְאַחַר כֵּךְ תִּפְסִיד עֵקֶר
כְּתֻבָּה, שֶׁחֲזָקָה הִיא שֶׁאֵין אָדָם טוֹרֵחַ בִּסְעָדָה

וְהַפְנִי עֵץ אוֹ קֶרֶקַע וְהִלְכוּ בְּתוּלִי - הֲרִי זֶה נֶאֱמָנָה,
וְתִחְזֹר כְּתֻבָּתָהּ לְמִנְהָ²⁷. אַף-עַל-פִּי שֶׁהוּא טוֹעֵן
וְאָמַר: שֶׁמָּא אִישׁ בָּא עֲלֶיהָ וְאֵין לָהּ כְּלוּם²⁸ - אֵין
מִשְׁגִּיחִין בְּטַעֲנָתָהּ²⁹. וְיֵשׁ לוֹ לְהַחֲרִים סְתָם שֶׁלֹּא בָּא
עֲלֶיהָ אִישׁ, שֶׁאֵין הַדֶּבֶר וְדַאי לֹא³⁰.

(27) קידשה בחזקת בתולה ונמצאת מוכת עץ כתובתה מנה.
(28) נמצאת בעולה מקצה טעות. (29) כי טענתה - וודאי,
וטענתו - ספק, וברי ושמא ברי עדיף. (30) כלומר, אינו
יכול להשביעה מספק, אבל יכול להחרים סתם ולומר בחרם
יהיה מי שמוציא ממני ממון שאיני חייב בו.

יא. אִמְרָה הִיא: אִמְתָּ אָמַר, שֶׁלֹּא מֵצֵאֲנִי בְּתוּלָה,
וְאִישׁ בָּא עָלַי בְּאִנְס אַחֵר שֶׁנִּתְאַרְסְתִּי לֹא³¹ - הֲרִי זֶה
נֶאֱמָנָה, וְכְתֻבָּתָהּ מְאִתָּם כְּמוֹ שֶׁהִיָּתָה. וְאִם טַעֵן
וְאָמַר: שֶׁמָּא עַד שֶׁלֹּא אִרְסִיתִי נֶאֱנַסְתָּ וּמִקְחִי מִקַּח
טַעֲנוֹת³², אוֹ אַחֵר שֶׁאִרְסִיתִי נִבְעַלְתָּ בְּרִצְוֹנִי - הֲרִי זֶה
מִחֲרִים סְתָם עַל מִי שֶׁטּוֹעֵן שֶׁקֶר כְּדִי לְחִיבְנִי מִמּוֹן
שֶׁאֵינִי חַיֵּב בּוֹ³³.

(31) וכתובתי מאתיים שהרי בתולה נתארסתי ומזלך גרם
שנתקלקלתי. (32) ואין לך כלום. (33) אבל להשביעה
אינו יכול כי היא טוענת - וודאי, והוא טוען - שמא, וגם
יש לכל אשה חזקת הגוף המסייעת לה, שהרי בתולה
נולדה ונעמידנה על חזקתה ובתולה נתארסה ואחרי כן
נאנסה.

יב. טַעֵן וְאָמַר: לֹא מֵצֵאתִיָּה בְּתוּלָה, וְהִיא אוֹמֶרֶת:
לֹא בָּא עָלַי וְעַדִּין אֲנִי בְּתוּלָה - בּוֹדֵקִין אוֹתָהּ³⁴, אוֹ
חוֹזֵר וּבוֹעֵל בְּפָנֶי עֲדִים³⁵. אִמְרָה: בָּא עָלַי וּבְתוּלָה
מֵצֵאֲנִי כָּכָל הַבְּתוּלוֹת, וְשֶׁקֶר הוּא טוֹעֵן - שׁוֹאֲלִין
אוֹתוֹ וְאוֹמְרִין לוֹ: מָה הִיָּה הַדֶּבֶר עַד שֶׁאִמְרָתָ
שֶׁאֵינָה בְּתוּלָה? אִם אָמַר: מִפְּנֵי שֶׁלֹּא מֵצֵאתִי לָהּ דָּם
- בּוֹדֵקִין בְּמִשְׁפַּחְתָּהּ, שֶׁמָּא אֵין לָהֶם דָּם כָּלֵל, לֹא
דָּם נָדָה וְלֹא דָם בְּתוּלִים. אִם נִמְצָא כָּלֵן כֵּן - הֲרִי
זֶה בְּחֻזְקָתָהּ; לֹא נִמְצָאוּ בְּנוֹת מִשְׁפַּחְתָּה כֵּן - בּוֹדֵקִין
אוֹתָהּ, שֶׁמָּא חֲלִי גְדוֹל יֵשׁ בָּהּ שֶׁיִּבָּשׁ לְחִלּוּחִית
הָאֵיבָרִים, אוֹ שֶׁהִיָּתָה מִתְּעַנִּית בְּרַעֲב. מְרִטִּיבִין
אוֹתָהּ³⁶ וּמֵאֲכִילִין אוֹתָהּ וּמְשַׁקֵּין אוֹתָהּ עַד שֶׁתִּכְבְּרִיא,
וְתִבְעַל שְׁנִית, וְנִרְאָה אִם תּוֹצִיא דָם אִם לֹא. וְאִם
אֵין שָׁם חֲלִי וְלֹא רַעֲב וְלֹא כִּיּוֹצֵא בּוֹ - הֲרִי זֶה טַעֲנַת
בְּתוּלִים. וְאַף-עַל-פִּי שֶׁמֵּצֵא דַחֵק בַּעַת תִּשְׁמִישׁ -
הוּאִיל וְלֹא יֵצֵא דָם, אֵין כָּאֵן בְּתוּלִים; שֶׁכָּל בְּתוּלָה
יֵשׁ לָהּ דָּם - בֵּין קִטְנָה בֵּין גְּדוּלָה, בֵּין נַעֲרָה בֵּין
בּוֹגֶרֶת - אֵלָּא מִפְּנֵי הַחֲלִי, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. וְאִם אָמַר:
מִפְּנֵי שֶׁלֹּא מֵצֵאתִי דַחֵק, אֵלָּא פֶּתַח פְּתוּחַ מֵצֵאתִי -
שׁוֹאֲלִין עַל שְׁנוּתֶיהָ, שֶׁמָּא בּוֹגֶרֶת הִיא; שֶׁרַב
הַבּוֹגְרוֹת אֵין לָהֶן דַּחֵק שֶׁמְרַגְּשִׁין בּוֹ הַרְבֵּה, שֶׁהֲרִי
גְּדוּלָה וְנִתְרַפּוֹ אֵיבָרֶיהָ וְכָלוּ בְּתוּלֶיהָ. וְאִם לֹא בִּגְרָה
עַדִּין - אוֹמְרִין לוֹ: שֶׁמָּא הִטְיָתָה אוֹ בַּעֲלָתָהּ בְּנִחַת

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 ומפסידה; ויש לה להחרים סתם על מי שטען עליה
2 שקר.

40) שהוא תקנת חכמים והם אמרו שיהיה נאמן.
41) שאינה מחמת תקנה אלא שנתחייב מרצונו והרי הוא כשאר החייבים שאינם יכולים להפקיע את חיובם בלי ראייה ברורה. 42) וכל שכינסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה הרי זה מקח טעות. 43) הואיל וכל כוח גבייתה הוא מחמת השטר שכתב לה תוספת זו. 44) באחיזת חפץ קדוש.

3 יז. הרי שרצה למקמה אחר שהפסידה עקר
4 הפתחה⁴⁵ - חוזר וכותב לה מאה, לפי שאסור לאדם
5 לשהות עם אשתו שעה אחת בלא כתבה, כמו
6 שפארנו.

45) ויש שאסור לו לקיימה אפילו כשירצה כגון אם אשת כהן היא ובעלה טוען שמצאה בעולה נאסרה עליו.

יום רביעי י"ז אייר ה'תשע"ח

פרק שנים עשר

1) כלל בו רבינו עשרה דברים שחייב האיש לאשתו ושזכאי בה, מזונותיה ומעשה ידיה, מזונות בניו ובנותיו הקטנים, הלך הבעל למדינת הים, הדיר את אשתו או שנדרה היא.

7 א. כשנושא אדם אשה - בין בתולה בין בעולה,
8 בין גדולה בין קטנה, אחת בת ישראל ואחת הגיורת
9 או המשחררת² - יתחייב לה בעשרה דברים, ויזכה
10 בארבעה דברים.

2) שפחה כנענית שרבה שחררה, ומשהטבילה לשם שחרור הרי היא כישראלית.

11 ב. והעשרה - שלשה מהן מן התורה, ואלו הן:
12 שארה, כסותה, ועונתה. שארה - אלו מזונותיה³.
13 כסותה - כמשמעותו. עונתה⁴ - לבוא עליה בדרך כל
14 הארץ. והשבעה מדברי סופרים. וכלן תנאי בית דין
15 הם. האחד מהם - עקר כתבה⁷, והשאר - הם
16 הנקראין תנאי כתבה⁸, ואלו הן: לרפאתה אם
17 חלתה⁹, ולפדותה אם נשפית¹⁰, לקברה אם מתה¹¹,
18 ולהיות נזונה מן נכסיה¹² ויושבת בביתו אחר מותו
19 כל זמן אלמנותה¹³, ולהיות בנותיה ממנו נזונות
20 מנכסיו אחרי מותו עד שתתארסנה¹⁴, ולהיות בניה
21 הזכרים ממנו יורשין כתבתה יותר על חלקם בירשה
22 ששם אחיהם¹⁵.

3) כתובות מז, ב. וכן הוא אומר (מיכה ג, ג): "ואשר אכלו שאר עמי". 4) עונתה - לשון "עת דודים", מלת "עת" בחסרו נון, כלומר שרשה: "ענת" (אבן-עזרא לשמות כא, י). 5) כל אלה מן התורה הם, שנאמר באמה עבריה (שמות כא, י): "שארה כסותה ועונתה לא יגרע", ולמעלה מזה נאמר (שם, ט): "כמשפט הבנות יעשה לה". ואמרו

במכילתא פ' משפטים: "וכי מה למדנו במשפט הבנות, אלא הרי זה בא ללמד ונמצא למד", כלומר, מאמה עבריה למדנו שמשפט כל בנות ישראל באלה שלשה דברים הוא כמשפט (ראה 'ספר המצוות' לרבינו, ל"ת רסב). 6) שתיקנו שכל הנושא אשה סתם, תזכה האשה בכל הדברים דלהלן, אע"פ שלא כתב לה שום כתובה, כמבואר בסמוך ה"ה. 7) מנה - לבעולה, ומאתים - לבתולה. 8) חיובים הנכתבים בשטר הכתובה. ומתוך שביטל דין התנה שאפילו לא נרשמו בשטר הכתובה יהיה תקפם קיים כאילו נכתבו - נקראים משום כך תנאי כתובה. 9) כתובות נא, א. 10) שם. 11) שם מו, ב. 12) שם נב, ב. 13) שם. 14) שם. 15) שם. "כיצד, נשא אשה, כתובתה ונדוניתה אלף (דינר), וילדה בן ומתה בחייו, ואח"כ נשא אשה אחרת כתובתה ונדונייתה מאתים וילדה בן ומתה בחייו, ואח"כ מת הוא והניח אלפיים, בנו מן הראשונה יורש אלף שבכתובת אמו, ובנו מן השנייה יורש מאתים שבכתובת אמו, והשאר - יורשים אותו בשוה, נמצא ביד בן הראשונה אלף וארבע מאות, וביד בן השנייה שש מאות" (מאתים - כסף כתובה, וארבע מאות - חלק הירושה) מלשון רבינו לקמן פ"ט, ה"ב.

ג. והארבעה שזוכה בהן - כלם מדברי סופרים,
23 ואלו הן: להיות מעשה ידיה שלמה¹⁶, ולהיות
24 מציאתה שלמה¹⁷, ושיהיה אוכל כל פירות נכסיה
25 בחייה¹⁸, ואם מתה בחייו - יירשנה¹⁹, והוא קודם
26 לכל אדם בירשה²⁰.

16) כתובות מז, ב: "ומה היא עושה לו? הכל כמנהג המדינה. מקום שדרכן לארוג - אורגת, לרקום - רוקמת" וכו' (לקמן פכ"א, ה"א). 17) כתובות סה, ב. 18) מבואר לקמן פכ"ב ה"ז (כתובות מו:). 19) שם פג, ב. 20) אפילו לאביה, והשווה הל' נחלות פ"א, ה"ח.

ד. ועוד תקנו חכמים, שיהיו מעשה ידי האשה
28 כנגד מזונותיה²¹, ופדיונה - כנגד אכילת פירות
29 נכסיה, וקבורתה - כנגד ירשתו לכתבתה. לפיכך²²,
30 אם אמרה האשה: איני נזונה ואיני עושה - שומעין
31 לה, ואין כופין אותה²³. אבל אם אמר הבעל: איני
32 נזן ואיני נוטל פלוס ממעשה ידיך - אין שומעין
33 לו, שמה לא יספקו לה מעשה ידיה במזונותיה²⁴.
34 ומפני תקנה זו²⁵ יחשבו המזונות מתנאי הכתבה²⁶.

21) הואיל והוא מעלה לה מזונות, עליה לתת לו מעשה ידיה שלא תהיה לו עליה איבה (כתובות נח:). 22) הואיל ועיקר התקנה הוא לטובתה, שהרי בתחילה תיקנו לה מזונות ואחר-כך נתנו לו מעשה ידיה משום איבה. 23) שם פג, א: "כל האומר אי אפשי בתקנת חכמים, שומעים לו" כלומר: "אני איני צריכה לך, מעונגת אני ואי אפשי לעשות מלאכה, אמצא לי מזונות, או יש לי אומנות יקרה יתר על כדי מזונותי" (רש"י שם). 24) שם ע, ב. והוא-הדין לענין פדיונה וקבורתה, שאין הבעל יכול להשתמש מחיובו אפילו הסכים לוותר על פירותיה

32) אבל קודם שישאנה יכול להתנות כרצונו, שנחלה הבאה לאדם שלא ממשפחתו מתנה עליה שלא יירשנה קודם שתאה ראוייה לו (לקמן פכ"ג, ה"ו). 33) כתובות פד, א. 34) "לומר שחוקה זו לא תשונה ואין התנאי מועיל בה" (לשון רבינו הל' נחלות פ"ו, ה"א) וכן הוא במדרש הגדול כ"י פרשת פינחס: "לחוקת משפט, מכאן אמרו: כל תנאי שבממון - קיים, חוץ מתנאי שבירושה שנאמר לחוקת משפט" (וראה מש"כ הרב י. ל. מיימון בקובץ הרמב"ם עמ' ע). וכן מצאנו בכמה מקומות ש"כל מקום שנאמר בו חוקה, אינו אלא לעכב", ראה מנחות יט, א. קידושין יד, א. ועוד. וכדברי רבינו כאן, כתב גם בתשובותיו (פריימן סי' שיט). וראה גם להלן פכ"ג ה"ו. 35) כתובות נו, ב. פג, א.

י. כמה מזונות פוסקין לאשה? 36) פוסקין לה לחם 26 שתי סעודות בכל יום. סעודה בינונית של כל אדם 27 באותה העיר, באדם שאינו לא חולה ולא גרָגָרָן. 28 ומאותו מאכל של אנשי אותה העיר: אם חטים - 29 חטים, ואם שעורים - 30 שעורים, וכן ארז ודחן או משאר מינין שנהגו בהן. ופוסקין לה פפרפת 31 לאכל בה את הפת, כגון קטנית או ירקות וכיוצא 32 בהן. 39) ושמן לאכילה, ושמן להדלקת הנר, ופרות, 33 ומעט זין לשתות, אם היה מנהג המקום שישתו 34 הנשים זין. 40) ופוסקין לה שלש סעודות בשבת, 35 ובשאר 42) או דגים כמנהג המקום. 43) ונותן לה בכל 36 שבת ושבת מצה כסף 44) לצרכיה, כגון פרוטה 45 שבת 38 לכבוש או למרחץ וכיוצא בהן.

36) אע"פ שהיא אוכלת עמו יחד, אפשר שהוא כילי (קמצן) ואוכל פת חריבה. או אולי מדובר כאן כשהבעל אינו בביתו ועושה מלאכה במקום אחר, וצריך לפסוק לה מזונות ('פרישה' ל'טור' אה"ע סי' ע, וב'חלקת מחוקק' לשו"ע שם ס"ק ג). 37) רעבתן. 38) מאכל לתיבול הפת. 39) כתובות פד, ב. 40) שם, סה, א. אבל אם אין שם מנהג זה, אין פוסקין לאשה זין, שהיין מרגיל לתאוה, ואמרו שם: "כוס אחד יפה לאשה, שנים ניוול הוא, שלשה תובעת בפה וכו'". 41) שהאשה חייבת בשלוש סעודות בשבת כמו האיש ('שולחן ערוך' או"ח סי' רצא ס"ו). 42) בכתי' תימן: "בשר". וכן הביא ה'טור' סי' ע בדברי רבינו. והב"ח שם הניח כלפנינו. 43) וראה שבת קיח, ב'קט, א. 44) כתובות סד, ב. ושיעור המעה אחד מששה בדינר, שהוא שלושים ושנים פרוטה (קידושין יב). 45) [תיבת "פרוטה" אינה מובנת. ובכתי' תימן איננה. וכן הוא ב'מאירי' שם עמוד 275].

יא. כמה דברים אמורים? בעניי שפישראל; אכל 39 אם היה עשיר - הכל לפי עשורו. אפילו היה ממון 40 ראוי לעשות לה כמה תבשילי בשר בכל יום - פופין 41 אותו ופוסקין לה מזונות כפי ממון. 46) ואם היה עני 42 ביותר ואינו יכול לתן לה אפילו לחם שהיא צריכה 43 לו - פופין אותו להוציא, ותהיה כתבתה חוב עליו 44 עד שתמציא ידו ויתן. 47)

וירושתה. 25) של מעשה ידיה כנגד מזונותיה. 26) אע"פ שעיקרה הוא מדין תורה, כמבואר לעיל ה"ב.

ה. כל הדברים האלו, אף-על-פי שלא נכתבו בשטר 1 הכתבה, ואפילו לא כתבו כתבה אלא נשא סתם - 2 כיון ששואה, זכה בארבעה דברים שלו, וזכתה 3 האשה בעשרה דברים שלה, ואין צריכין לפרש. 4

27) כתובות נא, א. וכל אלו הדברים מפורשים לפרטיהם בפרקים הבאים, מכאן עד סוף פרק כג.

ו. התנה הבעל שלא יתחייב באחד מן הדברים 5 שהוא חייב בהן, או שהתנת האשה שלא יזכה הבעל 6 באחד מן הדברים שהוא זוכה בהם - התנאי קיים; 7 חוץ משלשה דברים, שאין התנאי מועיל בהן, וכל 8 המתנה עליהן - תנאו בטל. ואלו הן: עונתה, ועקר 9 כתבתה, וירשתה. 10

28) אפילו במזונות וכסות שהם מן התורה (קידושין יט:); "רבי יהודה אומר, בדבר שבממון - תנאו קיים", ממון ניתן למחילה (רש"י).

ז. כיצד? התנה עם האשה שאין לה עליו עונה - 11 תנאו בטל, וחייב בעונתה; שהרי התנה על מה 12 שכתבו בתורה, ואינו תנאי ממון. 13

29) אלא צער הגוף, וצער הגוף אינו ניתן למחילה (רש"י שם), וראה לעיל פ"ו ה"י.

ח. התנה עמה לפחת מעקר כתבה, או שכתב לה 14 מאתים או מאה עקר כתבה, וכתבה לו שנתקבלה 15 מהן כך וכך, והיא לא נתקבלה 30) - תנאו בטל; שכל 16 הפוחת לכתולה ממאתים ולא למנה ממאה - הרי 17 בעילתו בעילת זנות. 18

30) שמחלה לו וכתבה לו שובר על כך. 31) כתובות נד, ב. כי חכמים תיקנו לה כתובה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, וכל שנפחתה כתובתה הרי קלה בעיניו להוציאה, וממילא בעילתו היא ביאת זנות, שהרי למחר יכעס עליה ויוציאנה, ואין כאן אישות יציבה. ומתוך שבעילתו היא זנות - הרי זה הופך לדבר איסור ולא "דבר שבממון" גרידא. ועל איסור אינו יכול להתנות (לחם-משנה). וכל זה כשרוצה לקיימה, אבל אם אינו רוצה לקיימה - תנאו קיים, כדין כל תנאי שבממון, שהרי מצינו בכמה מקומות שהאשה יכולה למחול כתובתה (ראה כתובות נג. ובבא קמא פט: ולקמן פ"ז ה"ט) - כשאינו רוצה לקיימה (מגיד-משנה).

ט. התנה עמה אחר ששואה שלא יירשנה - תנאו 19 בטל. 32) ואף-על-פי שירשת הבעל מדברי סופרים, 20 עשו חזוק לדבריהם כשל תורה. 33) וכל תנאי 21 שבירשה בטל ואף-על-פי שהוא ממון, שנאמר בה: 22 לחקת משפט. 34) ובשאר הדברים - תנאו קיים. כגון 23 שהתנה עמה שאין לה שאר וכסות, על מנת שלא 24 יאכל פרות נכסיה, וכל פיוצא בזה - תנאו קיים. 25

- 46) כתובות סד, ב: "שאם בעבד עברי אמרו (דברים טו, טז) "כי טוב לו עמך" [עמך במאכל, עמך במשתה] קל-וחומר באשתו" (קידושין כב. 'מאירי'). (47) שם עז, א. ומשמע מדברי רבינו שאין כופים אותו להשתכר כפועל ולזון את אשתו, אלא כופים אותו להוציא. ויש אומרים: ש"חייב אדם להשכיר עצמו ללמד תינוקות או לעשות מלאכה אחרת כדי לזון את אשתו" ('תוספות' לכתובות סג. וראה באהע"ז סי' ע"סג).
- 1 יב. **בַּעַל שְׂרָצָה לֹתֵן לְאִשְׁתּוֹ מְזֻזְנוּתֶיהָ הָרְאוּתָהּ לָהּ,**
2 **וְתִהְיֶה אוֹכֶלֶת וְשׁוֹתָה לְעַצְמָהּ, וְהוּא שׁוֹתָה וְאוֹכֶל**
3 **לְעַצְמוֹ - הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ;⁴⁸ וּבִלְבָד שֵׁיאֲכַל עִמָּה מִלִּילִי**
4 **שֶׁבֶת לַלִּילִי שֶׁבֶת.⁴⁹**
- 48) כתובות סד, ב. וכדעת רב נחמן (שם סה:). (49) שהוא זמן עונת תלמידי חכמים, כמבואר לקמן פי"ד ה"א. ומחמת עונג שבת מחוייבת בו העונה לכל אדם, כדברי רבינו בפירושו למשנה נדרים פ"ח מ"ו.
- 5 יג. **הָאִשָּׁה שֶׁפָּסְקוּ לָהּ מְזֻזְנוּת, וְהוֹתִירוּ - הַמּוֹתֵר**
6 **לְבַעַל⁵⁰. הִיָּה בַּעֲלָהּ כֹּהֵן - אֵינוֹ נוֹתֵן לָהּ כָּל**
7 **מְזֻזְנוּתֶיהָ תְּרוּמָה, מִפְּנֵי שֶׁטָּרַח גְּדוֹל הוּא לָהּ לְשִׁמְרָן**
8 **מִדְּבָרִים הַמְטַמְּאִין⁵¹ וְלֹאֲכֹלָן בְּטָהֳרָה⁵²; אֲלֹא נוֹתֵן**
9 **לָהּ מִחֲצָה חֲלִין וּמִחֲצָה תְּרוּמָה.⁵³**
- 50) כתובות סה, ב. (51) כי תרומה טמאה אסורה באכילה. (52) טהרת הגוף, כי בימי טומאתה אסורה בתרומתה. (53) שם נז, א במשנה. ונח, א בגמרא. והחולין תאכל בימי טומאתה.
- 10 יד. **כִּשֶּׁם שֶׁאָדָם חַיֵּב בְּמֻזְזוֹנוֹת אִשְׁתּוֹ, כֶּף הוּא**
11 **חַיֵּב בְּמֻזְזוֹנוֹת בְּנֵיו וּבְנוֹתָיו הַקָּטָנִים, עַד שִׁיְהִיוּ**
12 **בְּנֵי שֵׁשׁ שָׁנִים⁵⁴; מִכָּאן וְאֵילָף - מֵאֲכִילָן עַד**
13 **שִׁיגְדָלוֹ, כְּתֻקְנַת חֻכָּמִים⁵⁵. וְאִם לֹא רָצָה - גּוֹעֲרִין**
14 **בוֹ, וּמְכַלְמִין אוֹתוֹ, וּפּוֹעֲרִין⁵⁶ בוֹ. וְאִם לֹא רָצָה**
15 **- מְכַרְזִין עָלָיו בַּצִּבּוֹר וְאוֹמְרִים: פְּלוֹנִי אֲכֹזְרִי**
16 **הוּא, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְזוֹן בְּנֵיו, וְהָרִי פָחוֹת הוּא**
17 **מֵעוֹף טָמֵא שֶׁהוּא זֵן אֶת אֶפְרוֹחָיו⁵⁷. וְאִין כּוֹפִין**
18 **אוֹתוֹ⁵⁸ לְזוֹנָם אַחֵר שֵׁשׁ.**
- 54) שם סה, ב. [ומפשטות הדברים נראה שכשם שחיוב מוזנות אשתו הוא מן התורה (למעלה הלכה ב), כמו כן החיוב במוזנות בניו ובנותיו הקטנים - הוא מן התורה, ובכלל מוזנות אשתו הוא "שכיון שהן נגרים אחריה, אי אפשר לה להעמיד עצמה שלא תזון אותם" - ר"ן סוף פ"ה]. (55) שם מט, ב. תקנת אושא, כשישבה סנהדרין באושא אחרי שגלתה מלשכת הגזית. (56) מרבים לבקש. (57) אע"פ שהוא אכזרי, שהרי הוא דורס ואוכל. (58) אין בית-דין יורד לנכסיו (שם).
- 19 טו. **בְּמָה דְּבָרִים אֲמָרִים?⁵⁹ בְּאִישׁ שֶׁאֵינוֹ אָמוּד⁶⁰,**
20 **וְאִין יָדוּעַ אִם רָאִי לֹתֵן צִדָּקָה אוֹ אֵינוֹ רָאִי; אֲבָל**
21 **אִם הִיָּה אָמוּד⁶¹ שִׁישׁ לוֹ מִמּוֹן הָרְאוּי לֹתֵן מִמֶּנּוּ**
- 22 צִדָּקָה הַמְסַפֶּקֶת לָהֶן - מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ בַּעַל כְּרָחוֹ
23 מִשּׁוֹם צִדָּקָה⁶², וְזִנִּין אוֹתָן עַד שִׁיגְדָלוֹ⁶³.
- 59) שאין כופים אותו. (60) אינו מוחזק לבעל ממון. (61) משוער. (62) שכופים עליה, כלשון רבינו: "מי שאינו רוצה ליתן צדקה . . . בית-דין כופין אותו ומכים אותו מכת מדרות עד שיתן מה שאמדוהו ליתן, ויורדים לנכסיו בפניו" (הל' מתנות עניים פ"ז ה"י). (63) כתובות מט, ב. אבל שלא בפניו אין יורדים לנכסיו, כמבואר בסמוך ה"ז. ורבינו בהל' מתנות עניים פ"י ה"טז, כותב: "הנותן מוזנות לבניו ולבנותיו הגדולים שאינו חייב במוזנותיהם כדי ללמד הזכרים תורה ולהנהיג הבנות בדרך ישרה ולא יהיו מבוזות . . . הרי זה בכלל הצדקה, וצדקה גדולה היא שהקורב קודם". ועי' כתובות נ, א.
- 24 טז. **מִי שֶׁהֵלֵךְ לַמְדִּינָה אַחֲרָת, וּבָאָה אִשְׁתּוֹ לְבֵית**
25 **דִּין לְתַבַּע מְזֻזְנוֹת: שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים הָרְאוּשִׁים**
26 **מִיּוֹם הִלִּיכְתּוֹ - אֵין פּוֹסְקִין לָהּ כֹּהֵן מְזֻזְנוֹת,**
27 **שִׁחְזָקָה⁶⁴ שֶׁאֵין אָדָם מְנִיחַ בֵּיתוֹ רִיקָן; מִכָּאן**
28 **וְאֵילָף - פּוֹסְקִין לָהּ מְזֻזְנוֹת⁶⁵. וְאִם הָיוּ לוֹ נִכְסִים**
29 **- בֵּית דִּין יוֹרְדִין לְנִכְסָיו וּמוֹכְרִין לְמְזֻזְנוֹתֶיהָ.**
30 **וְאִין מַחְשָׁבִין עִמָּה עַל מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ⁶⁶, עַד שִׁיָּבֹא**
31 **בַּעֲלָהּ; אִם מַצָּאָה שֶׁעֲשֵׂתָה - הָרִי אֵלּוֹ שָׁלוֹ.**
32 **וְכֵן אִם לֹא עָמְדָה בְּדִין, אֲלֹא מְכָרָה לְעַצְמָהּ⁶⁷**
33 **לְמֻזְזוֹנוֹת - מְכָרָה קָנָם. וְאֵינָה צְרִיכָה הַכְּרוֹזָה⁶⁸**
34 **וְלֹא שְׁבוּעָה⁶⁹, עַד שִׁיָּבֹא בַּעֲלָהּ וְיִטְעֹן⁷⁰, אוֹ עַד**
35 **שֶׁתִּבְּאֵל לְגִבּוֹת כְּתֻבָּתָה אַחֵר מוֹתוֹ⁷¹ - מְגַלְגֵּלִין**
36 **עָלֶיהָ⁷² שְׁלֹא מְכָרָה אֲלֹא לְמֻזְזוֹנוֹת שֶׁהִיא צְרִיכָה**
37 **לָהֶן⁷³.**
- 64) ניתן לשער. (65) כתובות קז, א. (66) ולדעת הרא"ש (שם): אין פוסקין לה מוזנות עד שידקדקו אם לא יספיקו לה מעשי-ידיה, שכשנפרעים מנכסיו של אדם שלא בפניו - ראוי הוא להפך בזכותו ('הגהות מיימוניות'). (67) שלא בהוראת בית-דין. (68) הוא שמכריזים כמה ימים על מכירה פומבית כפי מה שיראה הבית-דין עד שיפסקו המוסיפים. ראה בפכ"ב מהל' מלוה ולוה ה"ו ובמגיד-משנה שם. (69) שאין בידה משל בעלה כלום. (70) הנחתה לה כסף למוזנות. (71) ואז היא נשבעת שלא הניח לה בעלה כלום, כמבואר לקמן פט"ז ה"ד. (72) מוסיפה בשבועתה גם מענין המזונות (שם, קה. קז). (73) שלא ביזבה במכירה. דעת רבינו שדין מוזנות אשה שהלך בעלה, שוה לדין מוזנות האלמנה, כמבואר בכתובות קז, א לדעת רב, ובמוזנות האלמנה אין צורך בהכרזה, כמבואר שם צח, א.
- 38 יז. **וּכְשֶׁם שֶׁבֵּית דִּין מוֹכְרִין לְמוֹזֵן הָאִשָּׁה שֶׁהֵלֵךְ**
39 **בַּעֲלָהּ, כֶּף מוֹכְרִין לְמוֹזֵן בְּנֵיו וּבְנוֹתָיו כִּשְׁהֵן בְּנֵי**
40 **שֵׁשׁ שָׁנִים אוֹ פָחוֹת; אֲבָל יָתֵר עַל שֵׁשׁ - אֵינֶן**
41 **זִנִּין אוֹתָן מִנִּכְסָיו שְׁלֹא בְּכַנְיָו, אֶף-עַל-פִּי שֶׁהוּא**
42 **אָמוּד⁷⁴. וְכֵן מִי שֶׁנִּשְׁטַטְשָׁה⁷⁵ - בֵּית דִּין יוֹרְדִין**
43 **לְנִכְסָיו וּמוֹכְרִים, וְזִנִּין אִשְׁתּוֹ וּבְנֵיו וּבְנוֹתָיו שֶׁהֵן**
44 **בְּנֵי שֵׁשׁ שָׁנִים אוֹ פָחוֹת⁷⁶, וּמִפְרָנִסִין⁷⁷ אוֹתָן.**

שחייב לה בעלה הוא מפרנסה, במקום בעלה, ולפיכך יכול הבעל לטעון ולומר לו: "לא אמרתי לך לפרוע בשבילי". אבל כשפרנסה סתם - חוזר וגובה, כי כל המפרנס סתם - אינו מפרנס בתורת מתנה אלא בתורת הלואה.

כ. הפעל שאמר⁸⁶ לאשתו בפעשה שהלך: טלי מעשה ידיך במזונותיך⁸⁷ - אין לה מזונות; שאלו לא רצתה בדבר זה ולא סמכה דעתה - הנה לה לתבעה⁸⁸, או לומר לו: אין מעשה ידי מספיקין לי.

(86 כתובות קז, א. (87 והיא שתקה ולא הגיבה בשעת מעשה. (88 אפילו כשמעשי ידיה מספיקים לה, יכולה להתנגד לו ('בית שמואל' לאהע"ז סי' סט ס"ק ד), וזהו פירוש "לתבעו" להתנגד אפילו כשמעשיה מספיקים לה. שהרי עיקר התקנה לטובתה שיהיו לה מזונותיה, ושוב תיקנו מעשי ידיה תחת מזונותיה, ולפיכך אינו יכול לומר לה, בעל כרחך, איני זנך ואיני נוטל כלום ממעשה ידיך, כמפורש למעלה בה"ד.

כא. הרי שעמדה בדין ופסקו לה מזונות, ומכרו בית דין⁸⁹ ונתנו לה, או שמכרה היא לעצמה, ובא הפעל ואמר: הנחתי לה מזונות - הרי זו נשבעת בנקיטת חפץ⁹⁰ שלא הניח לה⁹¹. לא תבעה ולא מכרה, אלא שהתה עד שבא, הוא אומר: הנחתי, והיא אומרת: לא הנחתי, אלא לויתי מזה ונתפרנסתי⁹² - נשבע שבועת הסת⁹³ שהניח לה ונפטר, וישאר החוב עליה⁹⁴.

(89 מנכסי בעלה. (90 מבואר למעלה פ"א הט"ז. (91 משנה, כתובות קה, א: "חנן אומר תשבע בסוף". ומפרש רבינו: בסוף - כשיבוא הבעל לטעון כנגדה: "הנחתי לך מזונות". ודין שבועת המשנה בנקיטת חפץ (מגיד-משנה). (92 כאן היא תובעת שישלם חובה והוא כופר בכל. (93 כדין כופר בכל שפטור משבועה מן התורה, אלא שחכמי הגמרא תיקנו שישבע, ואינה בנקיטת חפץ כמבואר בהל' טוען ונטען פ"א ה"ג. ובהל' שבועות פ"א ה"ג. היסט - לשון שימה ששמו חכמים עליו שבועה, כמו (שמואל-א' כו, יט): "אם ה' הסיחך בי" (רש"י לשבועות מ':) וראה ברש"י לאלפסי ב"מ פ"א: "שהשיאו חכמים לכך להסיתו להודות". וגאון פירש היסט בטי"ת, לשון כבידות שהכידו עליו להשבע ('הערוך' ערך הסת). (94 וכשתשיג ידה תשלם למלוה. והמקור לדברי רבינו, הברייתא בכתובות קז, א: "ואם בא ואמר פסקתי לה מזונות - נאמן" ומפרש רבינו נאמן בשבועת היסט, במקרה שלותה ורוצה להפקיע ממנו (מגיד-משנה).

כב. מכרה מטלטלין ואמרה: למזונות מכרתי, והוא טוען ואומר: מזונותיך הנחתי - נשבעת שבועת הסת שלא הניח⁹⁵. הרי שלא תבעה⁹⁶ ולא לוותה ולא מכרה, אלא דחקה עצמה פיוס ובלילה ועשתה ואכלה - אין לה פלוס⁹⁷.

(95 הואיל והיתה יכולה להברית את המטלטלין ולומר אין

(74 שהרי אין כופים אותו אלא משום צדקה, ומכיון שהלך ממדינה זו בדעה צלולה ולא צוה שיפרנסום - אין יורדים לנכסיו שלא בפניו (כתובות מח.). (75 יצא מדעתו. (76 אפילו שאינו אמוד ואינו ידוע לנו אם ראוי ליתן צדקה, שהרי הוא חייב לזונם בעל כרחו שלא בתורת צדקה (שם). ואם הוא אמוד, בית-דין יורד לנכסיו וזן את בניו שהם למעלה משש עד שיגדלו - בתורת צדקה, שכיון שיצא מדעתו, אנו אומדים רצונו כי ודאי מסכים היה לפרנסם, וכן פוסק רבינו (הל' נחלות פ"א, יא) "מי שנשתטה . . . בית-דין פוסקים עליו צדקה אם היה ראוי", ולא יהיו בניו אלה גרועים מאדם אחר (מגיד-משנה). (77 בלבוש ובכסות (כתובות מח.).

יח. יש מן הגאונים שהורה, שאין פוסקין מזונות לאשה שהלך בעלה למדינת הים או שמת בעלה, עד שיהא שטר כתבה יוצא מתחת ידה, ואם לא תוציא שטר כתבה - אין לה מזונות; שמה נטלה כתבתה מבעלה⁷⁸ או מחלה לו כתבתה, שאין לה מזונות, כמו שיתבאר⁷⁹. ויש מי שהורה, שפוסקין לה מזונות בחזקת שלא נטלה ולא מחלה, ואין מצריכין אותה להביא כתבה. ודעתי נוטה לזה בפי שהלך בעלה, הואיל ויש לה מזונות מן התורה⁸⁰; אבל אם מת בעלה - אין לה מזונות עד שתביא כתבה, מפני שהיא אוכלת בתקנת חכמים⁸¹. ועוד, שנזונת מנכסי יורשים, ולעולם טוענין ליורש⁸².

(78 ראה לקמן פ"ח ה"א: "אלמנה ניזונת - עד שתיטול כתובתה". (79 לקמן פ"ז הי"ט: "המוחלת כתובתה לבעלה, איבדה כל תנאי כתובתה ואפילו מזונות אין לה עליו". ואפילו בשבועה אינה נאמנת ('קרבן נתנאל' לרא"ש פ"ג דכתובות סו אות קטן כ). (80 כמבואר לעיל ה"ב, ולפיכך חמור שעבודה, וניזונית בחזקת שלא נטלה. (81 שתיקנו לה בתנאי כתובה, כמפורש לעיל ה"ב. (82 בית-דין פותח פה וטענה לטובת היורש (בבא-בבא כג). אף כאן אנו שוקדים על תקנת היורשים שמה מחלה כתובתה לאביהם והם אינם יודעים.

יט. הלך בעלה, ולויתו ואכלה - פשיבוא חיב לשלם⁸³. עמד אחד מדעת עצמו וזנה משלו⁸⁴ - אם יבוא הפעל, אינו חיב לשלם לו; והרי זה אבד את מעותיו, מפני שלא צוהו לזונה והיא לא לוותה⁸⁵.

(83 כתובות קז, ב. ואפילו כאן אין הבעל מחשב עמה על מעשה ידיה (ראה למעלה הט"ז) אלא פורע הקפותיה (מגיד-משנה). (84 לא בתורת הלואה. (85 כי אילו לוותה ממנו כסף למזונותיה על-מנת שתשלם לו, יכול הוא לתובעה, והיא תובעת הבעל וישלם. אבל עכשיו שפירנסה שלא לשם הלואה - הניח מעותיו על קרן הצבי (שם ברש"י). והרי זה כפורע חובו של חבירו שלא מדעתו, שאינו חוזר ונפרע ממנו כלום (מגיד-משנה). ולדעת הרשב"א לא הפסיד אלא כשאמר מפורש שמחמת מזונות

103) שאסר הנאת ממנו עליה אם תטעם מין פירות פלוני, אבל אם אמר לה הריני אוסר עליך מין פלוני לא אמר כלום, כי אין אדם יכול לאסור על חברו אכילת פירות שאינם שלו (מגיד-משנה). 104) אם לא התיר נדרו. 105) כתובות עא, א. לדעת שמואל. 106) שהחריש ביום שמעו הנדר, ולא הפרו, וממילא הנדר קיים, מלשון הכתוב (במדבר ל, ח): "ושמע אישה ביום שמעו והחריש לה וקמו נדריה". 107) שאמרה הריני נזירה. 108) הבעל. 109) לפיכך עליו לתת כתובתה, כלשון הגמרא (כתובות עא,): "הוא נתן אצבע בין שיניה" להנשך, ועל כרחו ישלם לה כתובתה. בד"ן זה לא הזכיר רבינו על המתנת שלושים יום, הואיל וקיים לה ברצונו אין לצפות שיפר נדרו, כי אינו רשאי ואינו זכאי לכך, ולפיכך ביום השני לשמיעת נדרה, יוציא אם אינו רוצה באשה נדרנית (שם). אלא שהר"ן העיר כי לפי סוגיית הגמרא (שם): עליו להוציא אפילו אם ירצה לקיימה, שהיא אומרת: "הואיל ולא הפר את נדרי, ודאי שונא אותי ואיני יכולה עוד לדור עמו, שהרי לא נדר בשעת כעסו, אלא החריש לי מתוך ישוב הדעת, ודאי שנאה כבושה לו בלבד עלי, ומה יש לי עוד להמתין".

יום חמישי י"ח אייר ה'תשע"ח

פרק שלשה עשר

1) יבאר בו הכסות, הדירה וכלי הבית שחייב לאשתו ולבניו ולבנותיו הקטנים, ואם הדיר אותה מלהתקטט. הרחיקן זה את זה מקרוביהם, בעל שהתנגד לדירה מפני הפרוצים, שלש ארצות לענין נשואין, ואם כופין אותה לצאת עם בעלה למקום שירצה.

- א. כמה הכסות שהיא חייב לתת לה? בגדים של חמשים וזו משנה לשנה, מוטבץ אותן הימים, שנמצאו החמשים - ששה דינרין ורביעי דינר כסף.²
- גותנין לה חמשים בימות הגשמים, ולזכשת בלאותיה³ בימות החמה.⁴ והשחקים, והם מותר הכסות⁵ - הרי הן שלשה, כדי שתתפסה בהם בימי נדחתה.⁶ ונותנין לה תגורה למתניה וכן לה לראשה⁷ ומנעל ממועד למועד.⁸

2) טהור, כי מטבע של ימיהם היה שבעה חלקים נחושת ואחד כסף, נמצא שדינר אותם הימים הוא אחד משמונה דינר הכסף, וחמשים דינרים פשוטים אינם אלא ששה דינרי כסף ורבע. ראה לעיל פ"י ה"ח. 3) הבגדים שנתישנו. 4) כי בגדים חדשים מחממים יותר, ויפים לה בימות הגשמים וקשים לה בימות החמה. 5) שבלתה ונשתחקה. 6) שלא תתגנה על בעלה כשתלבש בימי טהרתה בגדים שלבשה בימי נדתה (כתובות סד: סה: וברש"י). 7) שם, במשנה. ואותו תנא ישב במקום הרים שהנעליים בלות בהם מהר, והיא צריכה שלשה זוגות נעלים לשנה, ומכוין ליתן לה מרגל לרגל כדי לשמחה ברגל (שם סה:).

- ב. כמה דברים אמורים? פאות הימים ובאגן ישראלי; אבל בשאר זמנים ושאר המקומות - אין

לך בידי כלום, שנאבדו וכיוצא בזה, ואז היתה פטורה משבועת המשנה, שהרי היא "בופרת בכל" - אף כשטוענת מכרתים למזונות - אינה נשבעת בנקיטת חפץ אלא 'שבועת היסט' בעלמא. 96) מזונות על-ידי בית-דין. 97) כדברי הברייתא ע"פ גירסת רבינו: "מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות, ואמר הוציאו לה מעשה ידיה במזונותיה - רשאי". וסובר רבינו: אחר חזרתו - אשתו תובעת מזונות - שכבר אכלה על ידי מעשה ידיה שדחקה עצמה. רשאי הבעל לומר יצאו מעשי ידיה במזונותיה ואין לה כלום עליו. ומובן שאם עשתה והותירה - הכל שלה, הואיל ולא העלה לה מזונותיה, זכתה במעשי ידיה (רמב"ן).

- 1 כג. המדיר את אשתו מלהנות⁹⁸ לו - בין שפרש
- 2 עד זמן פלוני, בין שלא פרש אלא סתם -
- 3 ממתנין לו שלשים יום: אם תמו ימי נדרו⁹⁹
- 4 או שלא תמו¹⁰⁰ והתיר נדרו - הרי זה מוטב,
- 5 ואם לאו - יוציא ויתן כתובה¹⁰¹. ובאותן
- 6 השלשים יום תהיה היא עושה ואוכלת, ויהיה
- 7 אחד מחבריו מפרנס אותה¹⁰² דברים שהיא
- 8 צריכה להן יתר על מעשה ידיה, אם אין מעשה
- 9 ידיה מספיקין לכל.

98) מממנו ומנכסיו. 99) שלא הדירה יותר משלושים יום. 100) שהדירה יותר משלושים יום. 101) כתובות ע, ב. עד שלושים יום לא שמעו אנשים על כך, ואין זה בזיון בשבילה. יותר משלושים, כבר נודע הדבר ברבים והיא מתבזה מזה שבעלה הדיר אותה מנכסיו. ואע"פ שהוא משועבד לתת לה מזונותיה - יכול הוא להדירה מנכסיו, כי הלכה היא (כתובות נט:): "קונמות מפקיעים מידי שעבוד" קונמות - זהו נדר שאדם אסר על עצמו איזה דבר כ'הקדש'. "קונם" כינוי לקרבן הוא בלשון עלגים, וכל הקדש שאינו לכל אלא על אדם אחד, נקרא "קונם". ומתוך שנדר זה אינו ניתן לפדיון כשאר קדושת דמים, אלא אסור הוא על האדם המודר כקדושת מזבח שהיא קדושת הגוף שאין לה פדיון, הוא חמור ביותר שמפקיע מידי שעבוד, ולפיכך חל הנדר לאסור את אשתו מלהינות מממנו (ר"ן לכתובות פ"ז). 102) ואין הוא נקרא שלוחו של הבעל המדיר, כיון שהבעל לא אמר לו לפרנסה, אלא הודיע ברבים: "כל הזן אינו מפסיד" (כתובות ע': והל' נדרים פ"ז, הי"ב).

- 10 כד. המדיר את אשתו שלא תטעם אחד מכל
- 11 הפרות¹⁰³ - ממתנין לו עד שלשים יום; יתר על פן
- 12 - יוציא ויתן כתובה¹⁰⁴. אפלו הדירה שלא תאכל
- 13 מאכל רע, אפלו הדירה ממין שלא אכלה אותו
- 14 מיקמה - יוציא אחר שלשים יום ויתן כתובה¹⁰⁵.
- 15 נדרה היא שלא תאכל אחד מכל הפרות, וקנים לה
- 16 הוא את נדרה¹⁰⁶, או נדרה בנזיר¹⁰⁷ ולא הפר לה:
- 17 אם רצה¹⁰⁸ שתשב תחתיו ולא תאכל פרות או תהיה
- 18 נזירה - תשב, ואם אמר: איני רוצה באשה נדרנית
- 19 - יוציא ויתן כתובה; שהרי היה בידו להפר, והוא
- 20 קנים לה בפרצונו¹⁰⁹.

דין מוכרין למזונותיו²³, כף מוכרין לקסותו וכלי
ביתו ומדורו.

(20) כי כלל הוא: פרנסה (הלבשה) הרי היא כמזונות
(כתובות סח.). (21) כגון אשתו ובנותיו עד שתתארסנה.
(22) "ירושלמי" כתובות פ"ב ה"א: "ומתכסיין בכסותי".
והשווה לקמן פ"ט, ה"א. (23) למעלה פ"ב ה"ז.

ז. האשה שהלך בעלה, ופסקו לה בית דין מזונות
וכסות וכלי בית ושכר מדור - אין פוסקין לה
תקשיט, שהרי אין לה בעל שתתקשט²⁴; אבל מי
שנשתטה בעלה או שנתחרש - פוסקין לה
תקשיט²⁵. ודין הפעל עם אשתו בטענת הכסות
והכלים ושכר המדור - כדינם בטענת המזונות. אם
אמר הוא: נתתי, והיא אומרת: לא נתת - דין אחד
לכל²⁶.

(24) כתובות מח, א. (25) שם, כי אומדים דעתו אילו היה
בריא לא היה רוצה שתתנוול אשתו. אבל בהלך, הואיל
ויצא לדעת היה לו לצוות, ומתוך שלא ציוה - גילה שאין
רצונו בכך (רש"י שם). (26) כמבואר לעיל פ"ב, הכ"א -
כב.

ח. המדיר את אשתו שלא תתקשט באחד מכל
המינין²⁷ - בעניות²⁸: שנה אחת - ימים, יתר על כן
- או יתיר את נדרו או יוציא ויתן כתובה²⁹;
ובעשירות: שלשים יום - ימים³⁰, יתר על כן - יתיר
את נדרו או יוציא ויתן כתובה.

(27) שאמר לה: אם תתקשטי, תהא הנאת ממוני אסורה
עליך. כי אחרת - אין הוא יכול לאסרה להתקשט, כמבואר
למעלה בפ"ב הכ"ד. (28) שאינן מרבות להתקשט.
(29) כתובות עא, ב. (30) שם: "שכן אשה חשובה נהנית
מריח קישוטיה שלושים יום".

ט. הדירה שלא תלך למרחץ: בכרפים³¹ - שבת
אחת, בכפרים שתי שבתות³². שלא תעל מנעל:
בכפרים - שלשה ימים, ובכרפים - מעת לעת³³. יתר
על זה - יתיר את נדרו או יוציא ויתן כתובה.

(31) בערים גדולות שמנהגן להתרחץ תכופות.
(32) "ירושלמי" כתובות פ"ז, ה"ד. (33) שם.

י. הדירה שלא תשאל ולא תשאל מכלי הבית
שדרך כל השכנות לשאל אותן ולהשאילן, כגון
נפה וכברה³⁴, רחים ותנור וכיוצא בהם - יתיר את
נדרו או יוציא ויתן כתובה, מפני שמשיאה³⁵ שם רע
בשכנותיה³⁶. וכן היא שגדרה שלא תשאל ולא
תשאל נפה וכברה ורחים ותנור וכיוצא בהם,
ושלא תארג בגדים נאים לבנים, במקום שדרך
לארג אותם לבנים - תצא בלא כתובה, מפני
שמשיאתו שם רע בשכנותו שהוא כילי³⁷.

(34) נפה לקמח, וכברה - לנקות התבואה (רבינו בפירושו

הדמים עקר. יש מקומות שיהיו שם הבגדים ביקר
הרבה או בזול הרבה. אלא העקר שסומכין עליו,
שמחביבין אותו לתן לה בגדים הראויים בימות
הגשמים ובימות החמה, בפחות⁸ שלובשת כל אשה
בעלת בית שבאותה המדינה.

(8) רבינו מדבר בעניי שבשראל, ואילו בעשירי הכל לפי
עשרו כמבואר בסמוך ה"ה.

ג. ובכלל הפסות - שהוא חייב לתן לה כלי בית,
ומדור⁹ שיושבת בו. ומה הן כלי בית? מטה
מצעת¹⁰, ומפץ¹¹ או מחצלת לישב עליה, וכלי
אכילה ושתייה, כגון קדרה וקערה וכוס¹² ובקבוק
וכיוצא בהן. והמדור? ששוכר לה בית של ארבע
אמות על ארבע אמות¹³, ותהיה רחבה¹⁴ חוצה לה
כדי להשתמש בה, ויהיה לו בית הפסא חוץ ממנו.

(9) בית דירה (כתובות קג.). (10) משנה, כתובות סד, ב.
[וה"מאירי] שם (עמ' 274) הביא בשם רבינו: "מטה מוצעת
לשכב [עליה]". וראה בפרק ל' מהל' שבת ה"ה, ובבבא
מציעא קיג: [11] מצע גס כעין מחצלת של קנים.
(12) "ירושלמי" שם. (13) כי אין בית פחות מארבע אמות
(סוכה ג:). (14) "רחבה" היא חצר שמאחורי הבית.

ד. וכן מחביבין אותו לתן לה תקשיטים, כגון בגדי
צבעונין להקיף על ראשה ופדחתה¹⁵, ופופו¹⁶
ושרק¹⁷ וכיוצא בה, כדי שלא תתגנה עליו.

(15) מצחה. (16) צבע כחול שהנשים צובעות בו את עפעפי
עניהם. ככתוב (מלכים ב ט, ל): "ואיזבל שמעה ותשם
בפוך עניה". (17) צבע אדום ללחייה (רש"י לכתובות יז).
והיוב תכשיטין מקורו שם מח, א: "מי שנשתטה בית-דין
נותנים . . . תכשיטין לאשתו".

ה. במה דברים אמורים? בעניי שבשראל; אבל
בעשירי - הפל לפי עשור¹⁸. ואפלו היה ראוי לקנות
לה כלי משי ורקמה וכלי זהב - כופין אותו ונותן.
וכן המדור - לפי עשורו, והתקשיט וכלי הבית -
הפל לפי עשורו. ואם קצרה ידו לתן לה אפלו בעניי
שבשראל - כופין אותו להוציא¹⁹, ותהיה הכתובה
עליו חוב עד שיעשיר.

(18) שם סד, ב. (19) שם עז, א. וכמבואר לעיל פ"ב ה"א.
והרמ"ך תמה על זה, למה נכפנו להוציא, ובשאר חובות אין
כופין ללוה אם אין לו לפרוע, וטוב שתתגלגל האשה עמו
עד שירחמו עליה מן השמים ('מעשה רוקח').

ו. ולא האשה בלבד, אלא בניו ובנותיו הקטנים,
בני שש או פחות - חייב לתן להם כסות המספקת
להם²⁰, וכלי תשמיש, ומדור לשפן בו. ואינו נותן
להם לפי עשורו, אלא כפי צרפן בלבד. זה הפלל:
כל מי שיש לו עליו מזונות בין בחייו בין אחר
מותו²¹ - יש לו כסות²² וכלי בית ומדור; וכל שבית

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

24 וְאִם הָיָה טוֹעֵן מִפְּנֵי בְּנֵי אָדָם פְּרוּצִים⁵⁵ שֵׁשׁ בָּאוּתוֹ
25 בֵּית הָאָבֶל אוֹ בֵּית הַמִּשְׁתָּה, וְהַחֲזִקוּ שֵׁם פְּרוּצִים
26 - שׁוֹמְעִין לוֹ⁵⁶.

51) שאמר לה: אם תלכי לבית האבאל, תיאסר הנאת ממנו עליך. (52) בתוך שלושים יום, כדין המדיר את אשתו מליהנות לו שממתינים לו שלושים יום, כמבואר לעיל פי"ב הכ"ג. (53) לאחר שלושים יום, כדברי רבינו למעלה פי"ב שם (מגיד-משנה). (54) כתובות ע"א, ב. (55) שאינם מרחיקים את עצמם מעריות. (56) שם ע"ב, א.

27 יד. האומר לאשתו: אין רצוני שישבאו לביתי אביך
28 ואמך, אחיך ואחיותיך - שומעין לו. ונתנה היא
29 הולכת להם כשיארע להם דבר, ונתנה לבית אביה
30 פעם בחודש ובכל רגל ורגל; ולא יפנסו הם לה אלא
31 אם ארע לה דבר, כגון חלי או לדה. שאין כופין
32 את האדם שישכנסו אחרים ברשותו⁵⁷. וכן היא
33 שאמרה: אין רצוני שישכנסו אצלי אמך ואחיותיך,
34 ואיני שוכנת עמהם בחצר אחת, מפני שמרעין לי
35 ומצריין לי - שומעין לה; שאין כופין את האדם
36 שישבאו⁵⁸ אחרים עמו ברשותו⁵⁹.

57) כן כתבו הגאונים (מגיד-משנה). ומקורו במשנה (כתובות ע"א): "ואם היה טוען משום דבר אחר - רשאי" (הגר"א באבן-העזר סי' עד ס"ק ג). (58) פתח ב"כניסה" - שיכנסו אצלי, וסיים ב"שייבה", כי כך דרכן של נשים הנכנסות לזמן מה ומתעכבות שעות מרובות (מעשה רוקח). (59) תשובת הרי"ף סימן טו. והראב"ד טוען: אימתי בזמן שהן באות בגבולה, אבל אם היא באה לגבולן אין מוציאים אותן בשבילה, אע"פ שהמדור שלו הוא, הואיל ובעלה רוצה בשיבתן, אבל מבקשים מהן שלא יציעו אותה בשיבתן. וכנגד זה סובר המגיד משנה: אין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת, ואם נראה לבית-דין שהן גורמות לה קטטה עם בעלה - הדין עמה, ובאהע"ז סי' עד סעיף י, מסכם הרמ"א: ונוהגים להושיב עמהם איש או אשה נאמנים לדור עמהם עד שיתברר על-ידי מי נתגלגל הריב והקטטה.

37 טו. האיש שאמר: איני דר במדור זה, מפני שפני
38 אדם רעים או פרוצים או עפויים בשכונתי ואני
39 מתירא מהם - שומעים לו, ואף-על-פי שלא החזקו
40 בפריצות, שפך צווי חכמים⁶⁰: הרחק משכן רע.
41 ואפלו היה המדור שלה - מוציאים אותה ממנו,
42 ושוכן בין בני אדם כשרים⁶¹. וכן היא שאמרה בן,
43 אף-על-פי שהוא אומר: אני איני מקפיד עליהם -
44 שומעין לה, מפני שהיא אומרת: אין רצוני שיצא
45 עלי שם רע בשכונת אלו.

60) אבות פ"א, מ"ז. (61) השווה דברי רבינו הל' דעות פ"ו, ה"א.

טז. כל הישוב ארצות ארצות הוא⁶², כגון ארץ פנען

למשנה שביעית פ"ה, מ"ט. (35) כלומר, מביא עליה. (36) שהיא קמצנית (כתובות ע"ב). (37) שם. כלי - קמצן. מלשון הכתוב (ישעיה לב, ה) "ולכילי לא יאמר שוע".

1 יא. מקום שדרךן שלא תצא אשה לשוק בפתח
2 שעל ראשה בלבד, עד שיהיה עליה רדיד³⁸ החופה
3 את כל גופה כמו טלית - נותן לה בכלל הפסות
4 רדיד³⁹ הפחות מכל הרדיד. ואם היה עשיר - נותן
5 לה לפי עשרו. כדי שתצא בו לבית אביה או לבית
6 האבאל או לבית המשתה⁴⁰. לפי שכל אשה יש לה
7 לצאת ולילך לבית אביה לבקרו, ולבית האבאל ולבית
8 המשתה לגמול חסד לרעותיה או לקרובותיה, כדי
9 שישבאו הם לה⁴¹, שאינה בבית הסתר עד שלא תצא
10 ולא תבוא. אבל גנאי הוא לאשה שתהיה יוצאה
11 תמיד, פעם בחוץ פעם ברחובות. ויש לבצע למנע
12 אשתו מזה, ולא יניחנה לצאת אלא כמו פעם אחת
13 בחודש או כמו פעמים בחודש, לפי הצורך⁴². שאין
14 לפי לאשה אלא לישב בנזירות ביתה⁴³, שפך פתוב:
15 כל כבודה בת מלך פנימה⁴⁴.

(38) צעף, כלשון הכתוב (ישעיה ג, כג): "והציפות והרדידים". וראה להלן פכ"ד ה"ב, ובהל' סוטה פ"ג ה"ה. (39) אע"פ שבבית אינה לובשת רדיד, הואיל והיא יוצאת בו לשוק כמנהג המקום, חייב ליתנו לה. (40) כתובות ע"א, ב. (41) שם ע"ב, א: "למחר היא מתה ואין כל בריה סופדה". היה רבי מאיר אומר: "והחי יתן אל לבו" - דברים של מיתה, אם ספד - יספדוהו. אם ליה - ילווה וכו' (שם). (42) ובמדור רבה (בראשית פרשה ח) אמרו: "וכבשה" - וכבשה כתוב. האיש כובש את אשתו שלא תצא לשוק, שכל אשה שיוצאה לשוק סופה להכשל, מדינה שנאמר בה: "ותצא דינה" ולבסוף נכשלה. וב"ספרי" פרשת כי-תצא אות רמב, דרשו על הפסוק: "ומצאה איש בעיר" - "אילו לא יצאת בעיר, לא היה מסתקף לה. מגיד שפירצה קוראת לגנב". (43) ובילקוט שמעוני (תהלים קכח, ד) דרשו על הפסוק: אשתך כגפן פוריה. אימתי אשתך כגפן פוריה - כשהיא צנועה בירכתי ביתך". (44) יבמות עז, א.

16 יב. המדיר את אשתו שלא תלך לבית אביה - בזמן
17 שהוא⁴⁵ עמה בעיר, חודש אחד - ממתינין⁴⁶ לו,
18 שנים⁴⁷ - יוציא ויתן כתובה⁴⁸; ובזמן שהוא בעיר
19 אחרת: רגל אחד - ממתינין⁴⁹ לו, שנים - יוציא
20 ויתן כתובה⁵⁰.

(45) אביה. (46) אולי יתיר את נדרו. (47) יום אחד בחודש השני נחשב כשני חדשים. (48) יותר מחודש אינה יכולה להעמיד עצמה שלא ללכת לבית אביה (כתובות ע"א). (49) דרך הבת ללכת לבית אביה ברגלים. (50) שם.

21 יג. המדיר את אשתו שלא תלך לבית האבאל או
22 לבית המשתה - או יתיר את נדרו⁵² או יוציא⁵³ ויתן
23 כתובה; וזהו כמי שאסרה בבית הסתר ונעל בפניה⁵⁴.

שם. ובהל' מלכים פ"ה ה"ב, כתב רבינו: "לעולם ידור אדם בארץ ישראל אפילו בעיר שרובה גויים, ואל ידור בחוץ לארץ ואפילו בעיר שרובה ישראל, שכל היוצא לחוץ לארץ כאילו עובד עבודה-זרה" (ומקורו מדברי הגמרא בכתובות שם).

כ. אָמַר הָאִישׁ לַעֲלוֹת לָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהִיא אֵינָה רוּצָה - תֵּצֵא בְּלֹא כְּתֻבָּה⁷⁷. אָמְרָה הִיא לַעֲלוֹת, וְהִיא אֵינָה רוּצָה - יוֹצֵיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה. וְהוּא הָדִין לְכָל מְקוֹם מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עִם יְרוּשָׁלַם. שֶׁהִפְלִי⁷⁸ מַעֲלִין לָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל⁷⁹, וְאֵין הִפְלֵ מוֹצִיאִין מִשָּׁם; הִפְלֵ מַעֲלִין לִירוּשָׁלַם⁸⁰, וְאֵין הִפְלֵ מוֹצִיאִין מִשָּׁם.

(77) כתובות, שם. ומה שכתבו ב'תוספות' שם בשם רבינו חיים: "שעכשיו אין מצוה לדור בא"י כי יש כמה מצוות התלויות בארץ, וכמה עונשים שאין אנו יכולים לזוהר מהם ולעמוד עליהם" כבר העיר רבי יוסף טראני (מהרי"ט) בתשובותיו סימן כח, שאיזה תלמיד טועה כתב הדברים על שם ה'תוספות', ואין לסמוך עליהן, וראה ב'פתחי תשובה' לאהע"ז סי' עה ס"ק ז', ובשו"ע שם סעיף ה'. (78) אחד האנשים ואחד הנשים (כתובות, שם). (79) "מחרימים בשם על כל מי עושה זה בדרך עלילה על אשתו שלא לעשותו זולתי ללכת להתברך בארץ ישראל לא זולת זה ויענה הבעל אמן, ואז יכריחו האשה ללכת עמו". מדברי תשובת רבינו, וראה בתשובת רבינו בסוף הספר. (80) ב'מרדכי' סוף מסכת כתובות, הביא דעת רבינו מאיר: שרק בזמן שבית המקדש היה קיים - יש מצוה לדור בירושלים יותר מבשאר הארץ, אבל בזמן הזה אין חילוק בין ירושלים לשאר א"י. וכהגהת מהר"ם מטיקטין שם: "שבעונותינו אין שם היום מעלות לקדושה, ואין הוא יכול לדחותה מקדושה לקדושה . . . והרי עתה כולן שווין למצוה, ירושלים ושאר א"י".

יום שישי י"ט אייר ה'תשע"ח

פֶּרֶק אֶרְבָּעָה עָשָׂר

(1) כלולים בו דיני עונה, ואם יכולה לעכבו שלא יעזוב ביתו, דין תלמידים היוצאים ללמוד, אם יכולה האשה לעכב שלא ישא בעלה אשה אחרת, שלא ישא אדם יותר מארבע נשים, המדיר אשתו מחיי משפחה, דיני מורדת או מורד, פדיונה וקבורתה.

א. עוֹנָה הָאִמּוּרָה בְּתוֹרָה² - לְכָל אִישׁ וְאִישׁ כָּפִי כָחוּ וְכָפִי מְלֹאכְתּוֹ. פִּיזָה? בְּגֵי אָדָם הַבְּרִיאִים וְהַרְבִּים וְהַעֲנָגִים³, שְׁאִין לָהֶם מְלֹאכָה שֶׁמְכַשְׁלֵת כָּחֵן, אֲלֹא אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין וְיוֹשְׁבִין בְּכִתְיָהּ - עוֹנָתָן בְּכָל לַיְלָה. הַפּוֹעֲלִין, כְּגוֹן הַחֲטִיטִין וְהָאוֹרִגִין וְהַבּוֹנִים וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, אִם הֵיחָה מְלֹאכְתָּן בְּעִיר - עוֹנָתָן פְּעָמִים בַּשָּׁבֹת, וְאִם הֵיחָה מְלֹאכְתָּן בְּעִיר אַחֶרֶת - עוֹנָתָן פְּעָם אַחַת בַּשָּׁבֹת. הַחֲמִירִים⁴ - פְּעָם אַחַת בַּשָּׁבֹת. וְהַגְּמִלִים⁵ - אַחַת לְשָׁלְשִׁים יוֹם. וְהַמְּלָחִין⁶ - אַחַת לְשָׁשָׁה חֳדָשִׁים. תְּלִמְדֵי חֲכָמִים -

1 וְאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֶרֶץ תִּימָן וְאֶרֶץ פּוֹשׁ וְאֶרֶץ שְׁנַעֲרָ⁶³
2 וְכִיּוֹצֵא בָהֶן. וְכָל אֶרֶץ וְאֶרֶץ - מִמְּדִינוֹת⁶⁴ וְכַפְרִים.
3 וְעִיר יִשְׂרָאֵל⁶⁵ לַעֲנֹן נִשְׁוֹאִין שְׁלֹשׁ אֲרָצוֹת הֵיוּ⁶⁶:
4 יְהוּדָה, וְעַבְרָה הִרְדּוֹ, וְהַגְּלִיל.

(62) חלוק לארצות. (63) בבל. (64) ערים גדולות ומוקפות חומה (רבינו בפיה"מ לכתובות פ"ג מ"י). (65) שבארץ ישראל. (66) כתובות קי, א.

5 יז. אִישׁ שֶׁהָיָה מֵאֶרֶץ מִן הָאֲרָצוֹת, וְנָשָׂא אִשָּׁה
6 בְּאֶרֶץ אַחֶרֶת - כּוֹפִין אוֹתָהּ וְיוֹצֵאָה עִמּוֹ לָאָרֶץ, אוֹ
7 תֵּצֵא בְּלֹא כְּתֻבָּה; שְׁעַל מִנֵּת בֶּן נָשָׂאָה, אֶף-עַל-פִּי
8 שְׁלֹא פִרְשָׁה⁶⁷. אֲבָל הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה בְּאַחַת מִן הָאֲרָצוֹת,
9 וְהִיא⁶⁸ מֵאֲנָשִׁי אוֹתָהּ הָאָרֶץ - אֵינָה יְכוֹל לְהוֹצִיאָה
10 לָאָרֶץ אַחֶרֶת; אֲבָל מוֹצִיאָה מִמְּדִינָה לְמְדִינָה וּמִכָּפֶר
11 לְכָפֶר בְּאוֹתָהּ הָאָרֶץ. וְאֵינָה יְכוֹל לְהוֹצִיאָה מִמְּדִינָה
12 לְכָפֶר, וְלֹא מִכָּפֶר לְמְדִינָה; שִׁישׁ דְּבָרִים שִׁישִׁיבֶת
13 הַמְּדִינָה טוֹבָה לָהֶם, וְיֵשׁ דְּבָרִים שִׁישִׁיבֶת הַכָּפְרִים
14 טוֹבָה לָהֶם⁶⁹.

(67) תוספתא כתובות פ"ב, יא. (68) בכת"י תימן: "והוא". וכן הוא בשולחן ערוך' אהע"ז סי' עה ס"א. (69) כתובות קי, ב.

15 יח. וְכִשְׁמוֹצִיאָה מִמְּדִינָה לְמְדִינָה וּמִכָּפֶר לְכָפֶר
16 בְּאוֹתָהּ הָאָרֶץ - אֵינָה יְכוֹל לְהוֹצִיאָה מִנֶּגְהָ הֵיפָה
17 לְנֹה הָרֵעַ, וְלֹא מֵרַע לְיָפָה⁷⁰; מִפְּנֵי שֶׁהִיא צְרִיכָה
18 לְהַטְפִּיל⁷¹ וְלִבְדֹּק עֲצָמָה בְּנֹה הֵיפָה, כְּדֵי שְׁלֹא תִהְיֶה
19 בּוֹ קֶלֶה⁷² וְכַעֲוָה. וְכֵן לֹא יוֹצִיאָה מִמְּקוֹם שָׂרְבוּ
20 יִשְׂרָאֵל לְמְקוֹם שָׂרְבוּ עַפּוֹ"ם⁷³. וּבְכָל מְקוֹם⁷⁴
21 מוֹצִיאִין מִמְּקוֹם שָׂרְבוּ עַפּוֹ"ם לְמְקוֹם שָׂרְבוּ יִשְׂרָאֵל.

(70) נוף יפה ומקום נאה, ולא נתכוין רבינו לדירה יפה, שאם כן היה לו לומר אפילו באותה עיר לא יוציאה, מבית רע לבית יפה (מעשה רוקח'). (71) להשתדל ולטפל בעצמה. (72) נקלה ובלתי חשובה, ובכתובות קי, שנינו: "שהנוה היפה בודק". ומפרש רש"י: בודק את הגוף למי שבא מנוה רע, ומתוך כך חלאים באים עליו. וכן אמר שמואל (שם): "שנינו וסת (אפילו לטובה) - תחילת חולי מעיים". (73) אפילו מכפר לכפר (תוספתא שם). (74) אפילו מנוה היפה לנוה הרע.

22 יט. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים⁷⁵? מַחוּצָה לָאָרֶץ לְחוּצָה
23 לָאָרֶץ, אוֹ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל; אֲבָל מַחוּצָה
24 לָאָרֶץ לָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל - כּוֹפִין אוֹתָהּ לַעֲלוֹת. אִפְלוּ
25 מִנֶּה הֵיפָה לְנֹה הָרֵעַ, וְאִפְלוּ מִמְּקוֹם שָׂרְבוּ יִשְׂרָאֵל
26 לְמְקוֹם שָׂרְבוּ עַפּוֹ"ם - מַעֲלִין⁷⁶. וְאֵין מוֹצִיאִין מֵאֶרֶץ
27 יִשְׂרָאֵל לְחוּצָה לָאָרֶץ, וְאִפְלוּ מִנֶּה הָרֵעַ לְנֹה הֵיפָה,
28 [וְאִפְלוּ מִמְּקוֹם] שָׂרְבוּ עַפּוֹ"ם לְמְקוֹם שָׂרְבוּ יִשְׂרָאֵל.

(75) שיש לחלק בין מדינה לעיר, ובין נוה יפה לרע, או בין רוב ישראל לרוב גויים. (76) כתובות קי, ב. ובתוספתא

ה. המדיר את אשתו שתאמר לאחרים מה שאמר
 לה או מה שאמרה לו מדברי שחוק וקלות ראש
 שמדבר אדם עם אשתו על עסקי תשמיש - הרי זה
 יוציא ויתן כתבה; שאין זו יכולה להעז פניה ולומר
 לאחרים דברי קלון. וכן אם הדירה שתהיה פועלת
 בעת תשמיש שלא תתעבר, או שהדירה שתעשה
 מעשה שוטים ודברים שאין בהן ממש אלא כשטות
 - הרי זה יוציא ויתן כתבה.

ו. המדיר את אשתו מתשמיש המטה: שבת אחת¹⁸
 - ממתינין לו¹⁹, יתר על כן - יוציא ויתן כתבה או
 יפר נדרו. אפלו היה מלח, שעונתו לששה חדשים;
 שפיון שנדר - הרי צערה ונתיאשה. וכיצד מדידה?
 אם אמר לה: תשמישי אסור עליך, או שנשבע שלא
 ישמש מטתי - לא נדר כלום, ואם נשבע - נשבע
 לשוא, מפני שהוא משעבד לה²⁰. אמר לה: הנאת
 תשמישך אסורה עלי²¹ - הרי זה נדר, ואסור
 לשמש; שאין מאכילין לאדם דבר האסור לו²².

(18) שבוע אחד. (19) שמה יתיר את נדרו. (20) מן התורה.
 והנדר והשבועה אינם יכולים להפקיע שעבוד זה. (21) כאן
 לא אסר הנאת תשמישו עליה אלא להיפך: הנאת תשמישה
 עליו. (22) ושעבודו בטל מאליו כיוון שאסור הוא.

ז. אסור לאדם למנע אשתו מעונתה. ואם עבר ומנע
 כדי לצערה - עבר בלא תעשה שבתורה, שנאמר:
 שארה פסותה ועונתה לא יגרע. ואם חלה או תשש
 כחו ואינו יכול לבעל - ימתין ששה חדשים שמה
 יבריא, שאין לה עונה גדולה מזו²³, ואחר כך או
 יטל ממנה רשות או יוציא ויתן כתבה.

(23) זוהי העונה הרחוקה ביותר הנוהגת במלח.

ח. האשה שמנעה בעלה מתשמיש המטה, היא
 הנקראת מורדת. ושואלין אותה מפני מה מרדה.
 אם אמרה: מאסתיהו ואיני יכולה להבעל לו
 מדעת²⁴ - כופין אותו לשעתו²⁵ לגרשה, לפי שאינה
 כשבויה שתבעל לשנוא לה. ותצא בלא כתבה
 כלל²⁶. ותטל בלאותיה²⁷ הקימין - בין מנכסים
 שהכניסה לבעלה ונתחייב באחריותו²⁸, בין מנכסי
 מלוג שלא נתחייב באחריותו²⁹. ואינה נוטלת בשל
 בעל כלום. ואפלו מנעל שברגליה ומטפחת
 שבראשה שלקחן לה, פושטת ונותנת לו. וכל מה
 שנתן לה מתנה מחזרת אותו, שלא נתן לה על מנת
 שתטל ותצא.

(24) מרצוני. (25) מיד, ללא כל שהיות ודחיות. (26) כי
 במרדה זה ביטלה תנאי האישות שקבעו לה חכמים.
 (27) בגדים שבלו או נשחקו מרוב שימוש. והוא הדין לשאר
 נכסים שנפחתו מרוב שימוש. (28) ונקראים: "נכסי צאן

ועונתן פעם אחת בשבת, מפני שתלמוד תורה מתיש
 כחן. ודרך תלמידי חכמים לשמש מטתן מלילי
 שבת ללילי שבת.

(2) חיי אישות. (3) מפונקים. (4) מוליכים תבואה על
 חמורים מכפרים לשוק שבועיר. (5) מביאים סחורות על
 הגמלים ממקום רחוק. (6) פורשים לים הגדול ולקצווי
 ארץ.

ב. יש⁷ לאשה לעכב על בעלה שלא יצא לסחורה
 אלא למקום קרוב, שלא ימנע מעונתה ולא יצא
 אלא בראשה. וכן יש לה למנעו לצאת ממלאכה
 שעונתה קרובה למלאכה שעונתה רחוקה, כגון
 חמר שבקש להעשות גמל, או גמל להעשות מלח⁸.
 ותלמידי חכמים יוצאין לתלמוד תורה שלא בראשות
 נשותיהן שמים ושלש שנים. וכן רך ועגל שנעשה
 תלמיד חכם - אין אשתו יכולה לעכב.

(7) יכולה. (8) ואף על פי שהמלאכה השנייה מפרנסת יותר,
 כי "רוצה אשה בקב ותיפלות (להיות בעלה עימה) מעשרה
 קבים ופרישות".

ג. נושא אדם כמה נשים, אפלו מאה, בין בבת אחת
 בין בזו אחר זו, ואין אשתו יכולה לעכב⁹. והוא,
 שהיה יכול לתן שאר פסות ועונה כראוי לכל אחת
 ואחת. ואינו יכול לכף אותן לשפן בחצר אחת, אלא
 כל אחת ואחת לעצמה¹⁰.

(9) ובמקום שנהגו שלא לישא אלא אשה אחת אינו רשאי
 לישא אשה אחרת על אשתו ואחרי תקנת "חרם דרבינו
 גרשום" אסור לישא אשה שנייה אפילו אם הראשונה
 מסכימה. (10) כדי שלא יתקנאו זו בזו.

ד. וכמה היא עונתן? לפי מנין¹¹. כיצד? פועל¹²
 שהיו לו שתי נשים - יש לזו עונה אחת בשבת, ויש
 לזו עונה אחת בשבת¹³. היו לו ארבע נשים - נמצא
 עונת כל אחת מהן פעם אחת בשתי שבתות¹⁴. וכן
 אם היה מלח ויש לו ארבע נשים - תהיה עונת כל
 אחת מהן פעם אחת בשתי שנים. לפיכך¹⁵ צו
 חכמים, שלא ישא אדם¹⁶ יותר על ארבע נשים,
 אף-על-פי שיש לו ממוץ הרבה, כדי שתגיע להן
 עונה פעם אחת בחדש¹⁷.

(11) לפי מספר הנשים. (12) שמלאכתו בעיר ועונתו פעמים
 בשבוע. (13) ואף על פי שעונתה מתמעטת, הואיל והמנהג
 במקום לישא עוד נשים הרי זה כאילו התנה עימה ליקח
 עוד נשים. (14) כי העונה שקבעו חכמים אינה לאשה אחת
 אלא שהאיש לא יימנע מלפרות ולרבות פחות מהזמן
 שקבעו לו. (15) הואיל ועונתן לפי מנינן. (16) המתנהג
 כתלמיד חכם שעונתו פעם בשבוע. (17) אבל הענוגים
 הבטלים ממלאכתם שעונתם בכל לילה יכולים לישא יותר
 מארבע נשים.

שְׁעוֹרוֹת שֶׁל כֶּסֶף בְּכָל שַׁבָּת וְשַׁבָּת. וַיֵּשֶׁב וְלֹא יִשְׁמַשׁ
כָּל זְמַן שֶׁתִּרְצֶה הָיָא לֵישֵׁב. וְאַף-עַל-פִּי שִׁכְתָּבָתָהּ
הוֹלֶכֶת וְנוֹסֶפֶת, הָרִי הוּא עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה,
שְׁנֵאמֹר: לֹא יִגְרַע. שָׁאֵם שְׁנֵאָה - יִשְׁלַחָהּ, אֲבָל
לַעֲנוֹת - אֲסוּר. וְלֵמָּה לֹא יִלְקָה עַל לֹא זֶה? מִפְּנֵי
שְׁאִין בּוֹ מַעֲשֶׂה.

טז. אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ שִׁבְּאוּ לְבֵית דִּין, הוּא אוֹמֵר: זֶה
מִוֹרֶדֶת מִתְּשֻׁמִּישׁ, וְהִיא אוֹמֶרֶת: לֹא פִי, אֲלֵא כְּדֶרֶךְ
כָּל הָאֶרֶץ אֲנִי עֲמוּ; וְכֵן אִם טַעֲנָה הִיא וְאָמְרָה
שֶׁהוּא מִוֹרֵד מִתְּשֻׁמִּישׁ, וְהוּא אוֹמֵר: לֹא פִי, אֲלֵא
כְּדֶרֶךְ כָּל הָאֶרֶץ אֲנִי עֲמָה - מִחֲרִימִין בְּתַחֲלָה עַל מִי
שֶׁהוּא מִוֹרֵד וְלֹא יוֹדֵה בְּבֵית דִּין, וְאַחֵר כֶּךָ, אִם לֹא
הוֹדוּ, אוֹמְרִין לָהֶם: הִתְיַחֲדוּ³⁰ בִּפְנֵי עֲדִים. נִתְיַחֲדוּ,
וְעַדִּין הֵם טוֹעֲנִין³¹ - מִבְּקָשִׁין מִן הַנִּטְעֵן וְעוֹשִׁין
פְּשָׁרָה כְּפִי כַח הַדִּין³². אֲבָל לְבַעַל בִּפְנֵי בְּנֵי אָדָם אִי
אֶפְשָׁר, לְפִי שְׁאֲסוּר לְבַעַל בִּפְנֵי כָל בְּרִיָּה.

(30) לשם ביאה. (31) שאחד מורד על השני מתשמיש.
(32) "השמים בניי בנין יעשו דרך בקשה" ופירושו
בירושלמי: שהאשה טוענת "כשם שהשמים רחוקים מעל
הארץ כן אשה זו הורחקת מבעלה". יעשו דרך בקשה -
"יעשו סעודה והם מתרגלים לבוא דרך סעודה". וסובר
רבינו "דרך בקשה" - הכוונה לפשרה, ועשיית סעודה היא
אחת מדרכי הפשרה. ורבינו בפירוש המשנה אומר: דרך
בקשה - שתתפייס, אין כופין על הגירושין וגם אין מכריחין
שתישאר עימו ואין דנים אותה דין מורדת על בעלה אלא
מאריכים העניין וממצעים ביניהם על דרך השלום, ואין
פוסקים ביניהם דין עד שיתרצו שניהם על מה שיתרצו.

יז. הָאִשָּׁה שִׁחָלָתָה - חֵיב לְרַפָּאָת אוֹתָהּ עַד
שֶׁתִּבְרִיא. רָאָה שֶׁחָלִי אָרָךְ וַיִּפְסִיד מְמוֹן הִרְבֵּה
לְרַפּוֹאָה, וְאָמַר לָהּ: הִרִי כְּתֻבָּתִיךָ³³ מִנִּיחָת, אוֹ רַפְּאִי
עַצְמָךְ מִכְּתֻבָּתִיךָ אוֹ הִרִינִי מִגְרָשֶׁךְ וְנוֹתֵן כְּתֻבָּה
וְהוֹלֵךְ - שׁוֹמְעִין לוֹ³⁴. וְאִין רְאוּי לַעֲשׂוֹת כֵּן, מִפְּנֵי
כְּדֶרֶךְ אֶרֶץ³⁵.

(33) כסף כתובתך. (34) ובזמן הזה שאין מגרשים בעל
כורחה, משום חרם דרבינו גרשום, וודאי שמחוייב
לרפאותה ואינו מועיל מה שנותן לה גיטה וכתובתה.
(35) שנינו: "ושלחתה לנפשה" - "שאם הייתה (אשת יפת
תואר) חולה ימתין לה עד שתבריא, קל וחומר לבנות
ישראל שהן קדושות וטהורות".

יח. נִשְׁבִּיתָ³⁶ - חֵיב לְפִדּוֹתָהּ. וְאִם הָיָה כֹּהֵן, שֶׁכָּכֵר
נֶאֱסָרָה עָלָיו³⁷ - פוֹדֶה אוֹתָהּ³⁸ וּמַחֲזִירָהּ לְבֵית אֲבִיהָ.
אֶפְלוּ הָיָה בָּעִיר אַחֶרֶת - מִטְּפֵל לָהּ עַד שֶׁמַּחֲזִירָהּ
לְמִדְיָנָתָה. וּמִגְרָשָׁה וְנוֹתֵן לָהּ כָּל כְּתֻבָּתָהּ. הָיָה בַּעֲלָהּ
יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִשְׁבִּיָּה מִתֵּרֶת לוֹ³⁹, מַחֲזִירָהּ לוֹ לְאִשָּׁה
כְּמוֹ שֶׁהָיְתָה. וְאִם רָצָה אַחֵר כֶּךָ, מִגְרָשָׁה⁴⁰ וְנוֹתֵן לָהּ
כְּתֻבָּתָהּ.

ברזל". (29) אלא הרי הם ברשות האשה אם פחתו - פחתו
לה, אם הותירו - הותירו לה. מלוג - על שם שהבעל אוכל
פירות אותם נכסים ומולג אותם כמליגת התרנגולים.

ט. וְאִם מְרֵדָה מִתַּחַת בַּעֲלָהּ כְּדִי לַעֲצֹרוֹ, וְאָמְרָה:
הִרִינִי מַצְעֶרֶת אוֹתוֹ בְּכֶךָ מִפְּנֵי שֶׁעָשָׂה לִי כֶךָ וְכֶךָ,
אוֹ מִפְּנֵי שֶׁקָּלַלְנִי, אוֹ מִפְּנֵי שֶׁעָשָׂה עִמִּי מְרִיבָה,
וְכִיּוֹצֵא בְּדִבְרֵים אֵלָיו - שׁוֹלְחִים לָהּ מִבֵּית דִּין
וְאוֹמְרִין לָהּ: הִוֵּי יוֹדַעַת, שָׁאֵם אַתְּ עוֹמֶדֶת בְּמִרְדָּךְ
- אֶפְלוּ כְּתֻבָּתְךָ מֵאָה מָנָה, הַפְּסֶדֶת אוֹתָהּ. וְאַחֵר כֶּךָ
מִכְרִיזִין עָלֶיהָ בְּבֵית כְּנִסְיֹת וּבְבֵית מִדְרָשׁוֹת בְּכָל
יוֹם, אַרְבַּע שַׁבָּתוֹת זֶה אַחֵר זֶה, וְאוֹמְרִים: פְּלוֹנִית
מְרֵדָה עַל בַּעֲלָהּ.

י. וְאַחֵר הֵהָכְרָזָה שׁוֹלְחִין לָהּ בֵּית דִּין פַּעַם שְׁנִיָּה
וְאוֹמְרִים לָהּ: אִם אַתְּ עוֹמֶדֶת בְּמִרְדָּךְ, הַפְּסֶדֶת
כְּתֻבָּתִיךָ. אִם עֲמָדָה בְּמִרְדָּה וְלֹא חֲזָרָה - נִמְלָכִין כֶּהָ,
וְתֹאכַד כְּתֻבָּתָהּ, וְלֹא יִהְיֶה לָהּ כְּתֻבָּה כָּלָל. וְאִין
נוֹתֵנִין לָהּ גִּט עַד שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ, וְאִין לָהּ מִזְנוֹת
כָּל שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ. וְאִם מֵתָה קֹדֶם הַגִּט - בַּעֲלָהּ
יִוָּרֶשָׁה.

יא. פֶּסֶדֶר הִזָּה עוֹשִׁין לָהּ אִם מְרֵדָה כְּדִי לַעֲצֹרוֹ.
וְאֶפְלוּ הִיָּתָה נָדָה אוֹ חוֹלָה, שְׁאִינָה רְאוּיָה לְתִשְׁמִישׁ.
וְאֶפְלוּ הָיָה בַּעֲלָהּ מִלַּח, שֶׁעוֹנָתוֹ לְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים.
וְאֶפְלוּ יֵשׁ לוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת.

יב. וְכֵן אֲרוֹסָה שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּה לְהִנָּשֵׂא, וּמְרֵדָה כְּדִי
לַעֲצֹרוֹ וְלֹא נִשְׂאָת - הִרִי זֶה מִוֹרֶדֶת מִתְּשֻׁמִּישׁ. וְכֵן
יְבָמָה שֶׁלֹּא רָצָתָה לְהִתְיַבֵּם כְּדִי לַעֲצֹרוֹ, פֶּסֶדֶר הִזָּה
עוֹשִׁין לָהּ.

יג. הַמִּוֹרֶדֶת הַזֹּאת, כְּשֶׁהִיא יוֹצֵאת אַחֵר שְׁנֵים עָשָׂר
חֹדֶשׁ בְּלֹא כְּתֻבָּה, תִּחְזֹר כָּל דְּבָר שֶׁהוּא שָׁל בַּעַל.
אֲבָל נִכְסִים שֶׁהִכְנִיסָה לוֹ וּבִלְאוֹתֵיהֶן קִיָּמִים, אִם
תִּפְסָה - אִין מוֹצִיאִים מִיָּדָה, וְאִם תִּפְסֵן הַבַּעַל - אִין
מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ. וְכֵן כָּל מָה שֶׁאֲבָד מִנְּכֻסֶיהָ שֶׁקָּבַל
הַבַּעַל אַחֲרֵיוֹתָן עָלָיו, אִינוּ מְשַׁלֵּם לָהּ כָּלוּם. זֶה הוּא
דִּין הַגִּמְרָא בְּמִוֹרֶדֶת.

יד. וְאָמְרוּ הַגְּאוֹנִים, שִׁישׁ לָהֶם בְּכָבֵל מִנְּהֻגוֹת
אַחֲרוֹת בְּמִוֹרֶדֶת. וְלֹא פָּשְׁטוּ אוֹתָן הַמִּנְהֻגוֹת בְּרִב
יִשְׂרָאֵל, וְרִבִּים וּגְדוֹלִים חוֹלְקִין עֲלֵיהֶם בְּרִב
הַמְּקוֹמוֹת. וְכִדִּין הַגִּמְרָא רְאוּי לְתַפֵּס וְלָדוֹן.

טו. הַמִּוֹרֵד עַל אִשְׁתּוֹ וְאָמַר: הִרִינִי זֶן וּמִפְרָגִם
אוֹתָהּ, אֲבָל אֵינִי בָּא עָלֶיהָ מִפְּנֵי שֶׁשְׁנֵאֲתִיהָ -
מוֹסִיפִין לָהּ עַל כְּתֻבָּתָהּ מִשְׁקָל שֵׁשׁ וּשְׁלֹשִׁים

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מַכְבֹּדוֹ - קוֹבְרִין אוֹתָהּ לְפִי כְבוֹדָהּ; שְׁהֲאִשָּׁה עוֹלָה
עִם בַּעֲלָהּ, וְאֵינָה יוֹרֶדֶת אֶפְלוֹ לְאַחַר מִיתָהּ.

(48) שירי אבל ויגון על ידי מקוננת. (49) כלי ניגון חלולים שקולם מעורר בכי. (50) אשה מקוננת בקול דברי הספר.

כד. לא רָצָה לְקַבֵּר אֶת אִשְׁתּוֹ, וְעָמַד אֶחָד מִדַּעַת
עֲצָמוֹ וּקְבָרָהּ - מוֹצִיאִין מִבַּעֲלָהּ עַל פְּרָחוֹ וְנוֹתְנִין
לָזָה, כְּדִי שֶׁלֹּא תִהְיֶה זֹו מְשֻׁלָּכֶת לְפָלְכִים. הִיָּה
בְּמִדִּינָה אַחֶרֶת כְּשִׁמְתָהּ אִשְׁתּוֹ - בֵּית דִּין יוֹרְדִין
לְנִכְסֵיוֹ וּמוֹכְרִין פְּלֵא הַכְרָזָה⁵¹, וְקוֹבְרִין אוֹתָהּ לְפִי
מָמוֹן הַבַּעַל וּלְפִי כְבוֹדוֹ אוֹ לְפִי כְבוֹדָהּ⁵².

(51) כי אין פנאי להמתין להכרזה. ואפילו אם מישוה הלווה לצורך קבורה, הרי כשבא בית דין לפרעו מוכרים בלא הכרזה כדי שלא תנעל דלת בפני גומלי חסדים. (52) אם הוא יותר מכבודו.

יום ש"ק כ' אייר ה'תשע"ח

פֶּרֶק חֲמִשָּׁה עָשָׂר

(1) נתבארו בו דין מחלה על עונתה, מצות פריה ורביה, עמד עם אשתו עשר שנים ולא ילדה, הטוענת על בעלה שאינו יכול להוליד, שלא ישב בלא אשה ולא היא בלא איש, שחייב לקנא לאשתו, שלא יבעול אלא מדעתה, שתהא האשה צנועה בביתה ותשמע לבעלה, שיכבדו זה את זה.

א. הָאִשָּׁה שֶׁהִרְשֵׁת אֶת בַּעֲלָהּ אַחֵר הַנְּשׂוּאִין שִׁמְנָע
עוֹנָתָה - הָרִי זֶה מֵתָר. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? ³⁶
בְּשִׁהְיוֹ לוֹ בָּנִים, שֶׁכָּבֵר קִיָּם מִצְוַת פְּרִיָּה וּרְבִיָּה; אֲבָל
לֹא קִיָּם - חֵיב לְבַעַל בָּקָל עוֹנָה³ עַד שִׁהְיוּ לוֹ בָּנִים⁴,
מִפְּנֵי שֶׁהִיא מִצְוָה עֲשֵׂה שֶׁל תוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: פְּרוּ
וּרְבוּ⁵.

~ נקודות משיחות קודש ~

"..שנאמר פרו ורבו.."

הפסוק "פרו ורבו" מופיע גם בפרשת בראשית כציווי לאדם הראשון, וגם בפרשת נח כציווי לנח. ויש לומר שהרמב"ם כאן מתכוון ל"פרו ורבו" שבפרשת בראשית, כי כאן מדבר על החיוב במי שאין לו עדיין בנים, לכן הביא הפסוק המדבר באדם וחווה כשעדיין לא היו להם בנים, אבל הציווי לנח היה כשיצא מהתיבה וכבר היו לו שלושה בנים, ויש לומר ששם הציווי הוא על ההוספה בבנים.

(על-פי "ספר השיחות" תנש"א חלק א' עמוד 75)

(2) כתובות סא, ב. ואינו עובר על הכתוב: "שארה . . . ועונתה לא יגרע", אלא-אם-כן מנע עונתה שלא ברשותה, כמבואר לעיל פ"ד ה"ז. (3) הראויה לו כפי כוחו ומלאכתו, כמבואר לעיל פ"ד, ה"א. (4) יבמות סא, ב. כי מצות עונה היא התחייבות של הבעל לאשתו, ואת זה היא יכולה למחול לו. אבל מצות פריה ורביה - אינו יכול לבטל. (5) פסוק זה הובא במשנה (יבמות סה:), וכן ב'ספר המצוות'

(36) בין הגויים. (37) כי אשת כהן אפילו נאנסה אסורה לבעלה. (38) שלא תיטמע בין הגויים. (39) כי אפילו נבעלה בשבי, אשת ישראל שנאנסה מותרת לבעלה. (40) שרוצה להחמיר על עצמו אולי נבעלה ברצון, או שהיא מאוסה עליו אפילו כשנאנסה. וכיום שאין מגרשים בעל כורחה, אינו יכול לגרשה.

יט. אין מְחִיבִין אֶת הַבַּעַל לְפָדוֹת אֶת אִשְׁתּוֹ יוֹתֵר
עַל דָּמֶיהָ, אֲלָא בְּמָה שֶׁהִיא שְׁוָה⁴¹ כְּשֶׁאָר
הַשְּׁבוּיּוֹת⁴². הֵיוּ דָמֶיהָ יוֹתֵר עַל כְּדִי כְּתֻבָּתָהּ, וְאָמַר:
הִרִינִי מִגְרָשָׁה, וְזֹו כְּתֻבָּתָהּ, וְתִלָּךְ וְתַפְּדָה אֶת עֲצָמָה
- אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, אֲלָא כּוֹפִין אוֹתוֹ וּפּוֹדָה אוֹתָהּ.
אֶפְלוֹ הֵיוּ דָמֶיהָ עַד עֲשָׂרָה בְּכַתְּבָתָהּ, וְאֶפְלוֹ אֵין לוֹ
אֲלָא כְּדִי פְדִיּוֹנָה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּפַעַם
רִאשׁוֹנָה; אֲבָל אִם פְּדָאָה וְנִשְׁבִּית פַּעַם שְׁנִיָּה, וְרָצָה
לְגַרְשָׁה - הָרִי זֶה מִגְרָשָׁה וְנוֹתֵן כְּתֻבָּה, וְהִיא תַּפְּדָה
אֶת עֲצָמָה⁴³.

(41) כשפחה העומדת להימכר בשוק. (42) שאין פורים אותן יותר מכדי שוויין מפני תיקון העולם שלא יהיו האויבים רודפים אחריהן לשבותן. (43) פדיון אחד תקנו לה חכמים ולא שניים.

כ. מִי שֶׁנִּשְׁבִּית אִשְׁתּוֹ וְהָיָה בְּמִדִּינַת הָיִם - בֵּית דִּין
יוֹרְדִין לְנִכְסֵיוֹ⁴⁴ וּמוֹכְרִין בְּהִכְרָזָה⁴⁵, וּפּוֹדִין אוֹתָהּ
כְּדֶרֶךְ שֶׁהַבַּעַל פּוֹדָה.

(44) על כל תנאי בית דין שבכתובתה מוכרין. (45) שמכריזים על מכירה פומבית עד שיפסקו המוסיפים.

כא. הַמְּדִיר אֶת אִשְׁתּוֹ נָדָר שֶׁהוּא חֵיב בְּגִלּוֹ
לְגַרְשָׁה וְלָתֵן כְּתֻבָּה, וְנִשְׁבִּית אַחֵר שֶׁהִדִּירָהּ - אֵינוֹ
חֵיב לְפָדוֹתָהּ; שֶׁמִּשְׁעָה שֶׁהִדִּירָהּ נִתְּחִיב לְגַרְשָׁה
וְלָתֵן לָהּ כְּתֻבָּה.

כב. הָאִשָּׁה שֶׁהִיתָה אִסּוּרָה עַל בַּעֲלָהּ מֵאִסּוּרֵי
לְאוּיִן⁴⁶, וְנִשְׁבִּית - אֵינוֹ חֵיב לְפָדוֹתָהּ, אֲלָא נוֹתֵן לָהּ
כְּתֻבָּתָהּ וְהִיא תַּפְּדָה אֶת עֲצָמָה. וְהָלֹא הַשְּׁבוּיָה
אִסּוּרָה לִכְהֵן וְהָרִי הוּא פּוֹדָה אוֹתָהּ? מִפְּנֵי שֶׁלֹּא
הִיתָה אִסּוּרָה מִקֶּדֶם, וְאִסּוּר הַשְּׁבוּיָה הוּא שְׁגָרָם
לָהּ⁴⁷.

(46) כגון אלמנה לכהן גדול, גרושה לכהן הדיוט, או ממזרת לישראל וכן גרושתו אחר שנשאת לאחר. (47) "כל שאיסור שבייה גורם לה חייב לפדותה, איסור דבר אחר (כגון אלו שמנינו בהערה הקודמת) גורם לה אינו חייב לפדותה".

כג. מֵתָה אִשְׁתּוֹ - חֵיב בְּקוֹבְרָתָהּ, וְלַעֲשׂוֹת לָהּ מִסְּפֵד
וְקִיָּנִים⁴⁸ כְּדֶרֶךְ פֶּל הַמְּדִינָה. וְאֶפְלוֹ עֲנִי שֶׁבִּישְׂרָאֵל
לֹא יִפְתְּחוּ לוֹ מִשְׁנֵי תְּלִילִין⁴⁹ וּמִקּוֹנֵנֶת⁵⁰. אִם הִיָּה
עֲשִׂיר - הַפֶּל לְפִי כְבוֹדוֹ. וְאִם הִיָּה כְבוֹדָהּ יוֹתֵר

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ש"ק כ' אייר - ספר נשים - הלכות אישות קפא

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

15 זָכָר וּנְקֵבָה¹⁵. שְׁנֵאֵמָר: זָכָר וּנְקֵבָה בְּרֹאם. הִיא הֵבֶן
16 סָרִיס, אוֹ שֶׁהִיָּתָה הֵבֶת אֵילֻנִית - לֹא קִיָּם מִצְוָה
17 זָוֶה¹⁶.

15 יבמות סא, ב. (16) יבמות סב, ב. ו'ירושלמי' שם פ"ו
ה"ו, שהרי אלו אינם ראויים להוליד, והכתוב אומר (ישעיה
מה, יח): "לא תהוה בראה לשבת יצרה", ליישב העולם.
סריס ואילונית - מפורשים לעיל פ"ב ה"ז, והלכות יבגי.

18 ה. נוֹלְדוּ לוֹ נְתָנוּ וְהִנִּיחוּ בָנִים - הָרִי זֶה קִיָּם מִצְוָה
19 פְּרִיָּה וּרְבִיָּה. בְּנֵי בָנִים הָרִי הֵם כְּבָנִים¹⁷. בְּמָה דְּבָרִים
20 אֲמֹרִים? בְּשֶׁהָיוּ בְּנֵי הַבָּנִים זָכָר וּנְקֵבָה, וְהָיוּ בָּאִים
21 מִזָּכָר וּנְקֵבָה. אַף-עַל-פִּי שֶׁהִזְכָּר בֶּן בְּתוֹ וְהִנְקֵבָה בַּת
22 בְּנוֹ - הוֹאִיל וְהֵם מִשְׁנֵי בָנָיו הֵן בָּאִים, הָרִי קִיָּם
23 מִצְוָה פְּרִיָּה וּרְבִיָּה. אֲכָל אִם הָיוּ לוֹ בֶּן וּבַת וְנָתַן, וְהָיוּ
24 וְהָיוּ אֶחָד מֵהֶן זָכָר וּנְקֵבָה - עֲדִין לֹא קִיָּם
25 הַמִּצְוָה¹⁸.

17 יבמות, שם. וגם הכתוב אומר (דברים ז, ג-ד): "בתך
לא תתן לבנו . . . כי יסיר את בנך מאחריך", הרי שבן בתו
קרוי בנו. (18) יבמות, שם. אלה השנים שמבנו, אינם
נחשבים אלא כאחד, ובמקום בתו שמתה - לא נשאר כלום.

26 ו. הָיוּ לוֹ בָנִים בְּגִיּוּתוֹ, וְנִתְגַּבֵּר הוּא וְהֵם - הָרִי זֶה
27 קִיָּם מִצְוָה זו¹⁹. הָיוּ לוֹ בָנִים וְהוּא עֶבֶד²⁰, וְנִשְׁתַּחֲרַר
28 הוּא וְהֵם - לֹא קִיָּם מִצְוָה פְּרִיָּה וּרְבִיָּה עַד שִׁוְלִיד
29 אַחֵר שֶׁנִּשְׁתַּחֲרַר; שֶׁהָעֶבֶד אֵין לוֹ נְחוּס²¹.

19 יבמות סב, ב ובכורות מז, א לדעת רבי יוחנן. אבל אם
לא נתגיירו בניו עמו, עדיין לא קיים המצוה, שהכתוב אומר
"לשבת יצרה" וישיבת גויים אינה ישוב. (20) כנעני.
(21) שאין בניו הנולדים לו בעבודתו מתייחסים אחריו,
שנאמר (בראשית כב, ה): "שבו לכם פה עם החמור",
ודרשו חכמים (יבמות סב). "עם החמור" (עם בע"ן
פתוחה) - עם הדומה לחמור, ואליעזר עבד אברהם היה.
ולא כן הגוי שבניו מתייחסין אחריו בגיותו, שנאמר
(מלכים-ב כ, יב): "בעת ההיא שלח בראדך בלאדן בן
בלאדן מלך בבל", הרי שהזכיר שמו ושם אביו. ולמעלה
מזה מצאנו (מלכים-א טו, יח): "וישלח המלך אסא אל בן
הדד בן טבריון בן חזיון מלך ארם", הרי שאפילו שם אבי
אביו הוזכר בייחוסן (שם).

30 ז. לֹא יֵשֵׁא אָדָם עֲקָרָה וְזִקְנָה וְאֵילֻנִית²² וְקִטְנָה²³
31 שְׂאֵנָה רְאוּיָה לִילָד, אֲלֹא אִם בֶּן קִיָּם מִצְוָה פְּרִיָּה
32 וּרְבִיָּה, אוֹ שֶׁהִיָּתָה לוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת לְפָרוֹת וְלִרְבוֹת
33 מִמֶּנָּה. נִשָּׂא אִשָּׁה וְשִׁהָתָה עִמּוֹ עֶשֶׂר שָׁנִים וְלֹא לִילָדָה
34 - הָרִי זֶה יוֹצִיא²⁴ וְיִתֵּן כְּתֻבָּה, אוֹ יֵשֵׁא אִשָּׁה הָרְאוּיָה
35 לִילָד. וְאִם לֹא רָצָה לְהוֹצִיא - פּוֹפִין אוֹתוֹ וּמִפִּין
36 אוֹתוֹ בְּשׁוּט עַד שִׁוְצִיא²⁵. וְאִם אָמַר: אֵינִי בּוֹעֵלָה,
37 וְהִרְנִי שׁוֹכֵן עִמָּה בְּפָנֶי עֲדִים כְּדִי שְׁלֹא אֶתִּיחַד עִמָּה
38 - בֵּין שְׁאֵמְרָה הִיא, בֵּין שְׁאֵמַר הוּא - אֵין שׁוּמְעִין²⁶,
39 אֲלֹא יוֹצִיא אוֹ יֵשֵׁא אִשָּׁה הָרְאוּיָה לִילָד²⁷.

מהדורות הליר, 'עשה' ר"ב. אבל בסנהדרין נט: הובא
הפסוק (בראשית ט, ז) "ואתם פרו ורבו". וכן הוא
בשאלות סי' ה וקסה.

1 ב. הָאִישׁ מִצְוָה עַל פְּרִיָּה וּרְבִיָּה, אֲכָל לֹא הָאִשָּׁה.
2 וְאִמְתִּי הָאִישׁ נִתְחַיֵּב בְּמִצְוָה זוֹ? מִפֶּן שֶׁבַע עֲשָׂרָה.
3 וְכִיּוֹן שֶׁעֲבָרוּ עֲשָׂרִים שָׁנָה וְלֹא נִשָּׂא אִשָּׁה - הָרִי זֶה
4 עוֹבֵר וּמִבְטֵל מִצְוָה עֲשָׂה⁸. וְאִם הִיא עוֹסֶק בְּתוֹרָה
5 וְטָרוּד בָּהּ, וְהִיא מִתְּרָא מִלִּשָּׂא אִשָּׁה, כְּדִי שְׁלֹא
6 יִטְרַח בְּמִזְנוּתוֹ בְּעִבּוּר אִשְׁתּוֹ וּבְטֵל מִן הַתּוֹרָה - הָרִי
7 זֶה מִתֵּר לְהִתְאַחֵר; שֶׁהָעוֹסֶק בְּמִצְוָה פְּטוּר מִן
8 הַמִּצְוָה¹⁰, וְכָל שֶׁפֶן בְּתִלְמוּד תּוֹרָה¹¹.

(6) יבמות, שם: שנאמר (בראשית א, כח): "פרו ורבו ומלאו
את הארץ וכבשוה" - "איש דרכו לכבוש [את הארץ], ואין
אשה דרכה לכבוש [את הארץ]". (7) משמלאו לו י"ז שנה
ונכנס לשנתו ה"ח. וכמו ששנינו (אבות פ"ה מ"א): "בן
שמונה-עשרה לחופה". ולדעת ה'מגיד משנה' הנוסחה
האמיתית היא הכתובה בקצת ספרים "מבן שמונה-עשרה".
(8) קידושין כט, ב: "עד עשרים שנה יושב הקב"ה ומצפה
לאדם מתי ישא אשה, כיון שהגיע עשרים ולא נשא, אומר:
תיפח עצמותיו". (9) שם. (10) ברכות יא, א.
(11) השקולה כנגד כל המצוות. וראה הל' תלמוד תורה פ"ג
ה"ג. [ואף-על-פי שלא פטרו את העוסק בתלמוד תורה
ממצוה שאי-אפשר לעשותה על-ידי אחרים (מועד קטן ט).
ולא אמרו בזה: "עוסק במצוה פטור מ המצוה". משום שכל
עיקר תלמוד תורה הוא "לשמור ולעשות" (וראה 'מאירי'
שם עמוד מז) - מצוות פריה ורביה אף-על-פי שאי-אפשר
לעשותה על ידי אחרים, אינה בכלל זה, שהרי אינה מצוה
עוברת ואפשר לקיימה אחר כך. וראה בשיטת רבינו ידידיה,
למועד קטן שם ע"מ סח].

9 ג. מִי שֶׁהָשָׁקָה נִפְשׁוֹ בְּתוֹרָה תָּמִיד וְשׁוּגָה¹² בָּהּ כִּפְּן
10 עֲוֹנָיו¹³, וְרִבָּק בָּהּ כָּל יָמָיו וְלֹא נִשָּׂא אִשָּׁה - אֵין בִּידּוֹ
11 עוֹן. וְהוּא, שְׁלֹא הִיָּתָה יָצָרוֹ מִתְגַּבֵּר עָלָיו; אֲכָל אִם
12 הִיָּתָה יָצָרוֹ מִתְגַּבֵּר עָלָיו - חֵיב לִשָּׂא אִשָּׁה, וְאֲפִלּוּ הָיוּ
13 לוֹ בָּנִים, שְׁמָא יוֹבֵא לִידֵי הָרְהוּרָה¹⁴.

(12) עוסק בה תמיד, מלשון הכתוב (משלי ה, יט):
"באהבתה תשגה תמיד". ורבי משה הדרשן (הובא ברש"י
שם) אומר: שבערבית, שגיייה - פירושה עסק. ורבותינו
פירשו, לשון משנה כמשמעו, בעבור אהבת התורה הוא
שוגג בשאר עסקיו ומסיח דעתו מהם, כמו שאמרו (עירובין
נד:) על רבי אלעזר בן פדת שהיה יושב ועוסק בתורה בשוק
התחתון של ציפורי, וסדינו מוטל בשוק העליון. פעם בא
אדם ליטלו ומצא נחש כרוך עליו (רש"י שם). וגם הראב"ד
בהל' תשובה פ"ה ה"ו פירש כן. (13) שנשא אשה ופירש
ממנה (סוטה ד: ויבמות סג:) ואמר לחבריו: "כל שאינו
עוסק בפריה ורביה, כאילו שופך דמים וממעט הדמות . .
. ומה אעשה שנפשי חשקה בתורה? אפשר לעולם שיתקיים
ע"י אחרים". (14) והרהורי עבירה קשים מעבירה עצמה
(יומא כט).

14 ד. כְּמָה בָּנִים יִהְיוּ לְאִישׁ וְתִתְקַיֵּם מִצְוָה זוֹ בִּידּוֹ?

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

י. האשה שפגאה לתבע מבעלה לגרשה אחר עשר
שנים מפני שלא ילדה⁴¹, והיא אומרת שאינו יורה
כחץ⁴² - שומעין לה. אף-על-פי שאינה מצוה על
פריה ורביה, צריכה היא לכנים לזקנותה⁴³. וכופין
אותו להוציא⁴⁴, ויתן עקר כתבה בלבד; שלא כתב
לה התוספת על מנת שתצא לרצונה ותטל.

(41) והוא כבר קיים מצות פריה ורביה מאשה אחרת, שאם
לא כן - מה לנו ולטענתה, הרי כופין אותו להוציא וליתן
כתובה, כמבואר לעיל ה"ו. או אפילו גם הוא לא קיים
המצוה, אלא שהוא טוען: אשא אשה אחרת עליה, ואינו
רוצה לגרשה. והיא תובעת גירושין ('מעשה רוקח').
(42) ולפיכך לא ילדה ממנו. ואף-על-פי שפעם הוליד בנים
מאשה אחרת (כנ"ל בהערה הקודמת) - שוב נתקלקל ואינו
מוליד. (43) שיחזיקו בה לעת זקנתה, וביום מותה יטפלו
בקבורתה. (44) שם סה, ב ובי"א פסי' (שם). וכתב הר"ן
שם, אם ילדה בן אחד ואפילו בת אחת, אינה יכולה לטעון
עוד: רוצה אני בבן או בבן ובת, ואין כופין אותו להוציא.

יא. הלך בסחורה⁴⁵ בתוך עשר שנים, או שהיה
הפעל חולה, או שהיתה היא חולה⁴⁶, או שהיו
חבושין בבית האסורים⁴⁷ - אין עולה להן אותו זמן
מן המניין⁴⁸.

(45) 'ירושלמי' יבמות פ"ו, ה"ו. (46) ואפילו לא מנעם
החולי מחיי אישות. (47) ואפילו שימשו מיטותיהם בבית
האסורים. (48) של עשר שנים (יבמות סד). ופירש הרא"ש
שם: שאנו תולים כי העוון שגרם להם לחלות או להחבש
בבית האסורים, מנעם גם-כן מלהוליד, כמו שמצאנו
באברהם אבינו שבעוון שיצא מארץ ישראל לחוצה-לארץ,
נענש ולא הוליד, ולא מנו לו את ישיבתו בחוץ-לארץ.

יב. הפילה - מונה⁴⁹ מיום שהפילה⁵⁰. אם הפילה
והזרה והפילה שלש פעמים - החזקה לנפלים,
ושמא לא זכה להבנות ממנה, ויוציא ויתן כתבה⁵¹.

(49) עשר שנים. (50) יבמות, שם. (51) אפילו בתוך עשר
שנים (יבמות סה:).

יג. הוא אומר: הפילה בתוך עשר, כדי שישקה
עמה⁵², והיא אומרת: לא הפלתי⁵³ - נאמנת, שאינה
מחזקת עצמה בעקרות⁵⁴. הוא אומר: הפילה
שנים⁵⁵, והיא אומרת: הפלתי שלשה⁵⁶ - נאמנת,
שאינה מחזקת עצמה במפלת, ויוציא ויתן כתבה.
ובכל זה משביעה שבועת הסת' שלא הפילה או
שהפילה שלשה, שבטענה זו יתחייב לתן כתבה⁵⁸.

(52) כשאנו באים לכופו להוציא - הוא טוען שעדיין לא
הגיע הזמן, הואיל ומונים לה מיום שהפילה. (53) ואין
כאן חשש שמא נתנה עיניה באחר, שהרי היא לא תבעה
להתגרש, ורק כשכפו אותו לגרשה וטען שהפילה, אמרה
היא שלא הפילה. (54) שם, סה, ב. ויוציא ויתן כתובה.
(55) ולא אוציא. (56) והיא לא תבעה להתגרש כדלעיל

(22) שם, סא, א: "כהן הדיוט לא ישא איילנית אלא-אם-כן
יש לו אשה ובנים", והוא-הדין לישראל, כפירוש הגמרא
שם, אלא משמיענו בכהן משום פלוגתא דרבי יהודה שם.
(23) כל אלו מפורשים בתוספתא שם פ"ח. (24) שמא לא
זכה להבנות ממנה. וזכר לדבר, ש"מקץ עשר שנים לשבת
אברם בארץ כנען" (בראשית טז, ג) לקח את הגר להבנות
ממנה (ולא לקחה קודם לכן - כי אין ישיבת חוץ-לארץ
עולה מן המנין. יבמות סד). וכל שילדה לו בן אחד אע"פ
שעדיין לא קיים בזה מצות פריה ורביה, אין כופין אותם
להתגרש, שהרי בפירוש אמרה משנתנו (יבמות סד). "ושהה
עמה עשר שנים ולא ילדה" (ר"ן שם בשם הרשב"א).
(25) כתובות עז, א. כדי שיקיים מצות פריה ורביה.
(26) ובכת"י התימנים: "אין שומעין להן". (27) כתובות,
שם. כי על עוד שלא יגרשה, אולי לא תתגרש אשה שניה
להנשא לו, אבל אם נשא שניה אינו חייב להוציא את
הראשונה.

ח. שהיתה עשר שנים ולא ילדה, והרי הוא יורה
כחץ²⁸ שכבת זרע²⁹ - חזקת החלי ממנה³⁰, ותצא
שלא בכתבה. ויש לה תוספת. לא תהיה זו פחותה
מאילונית שלא הכיר בה³¹, שיש לה תוספת, כמו
שיתבאר³². ואם אינו יורה כחץ³³ - חזקת החלי ממנו
בלבד³⁴, ויוציא ויתן הכתבה פלה, עקר ותוספת³⁵.

(28) ובכת"י התימנים: "שכבת זרע כחץ". (29) וראוי
להוליד. (30) הואיל ואינה מכחישתו. (31) כשנשאה.
(32) לקמן פכ"ד ה"ב ג. "ולמה אין להם עיקר (כתובה) ויש
להם תוספת? העיקר, שהוא תקנת חכמים. . . הואיל ולא
הכיר בה אין לה. אבל תוספות שהוא חייב עצמו בה, כל
זמן שתתגרש ותעמוד לפניו (לשמשו) הרי עמדה בתנאי
שלה, והרי הקנית לו הנאתה. . . אבל התורה אסרה עליו,
ומה היא יכולה לעשות?". ורש"י בכתובות קא, א אומר:
"תוספת - מתנה היא שנתן לה בחיבת ביאה". (33) כל
שכבת זרע שאינו יורה כחץ - אינו מזרעת" (חגיגה טו).
(34) הואיל ומודה או שותק לטענת האשה. (35) יבמות סה,
א.

ט. הוא אומר: ממנה נמנע הולדה³⁶, והיא אומרת:
ממנו נמנע, מפני שאינו יורה כחץ - נאמנת³⁷. ויש
לו להחרים סתם³⁸ על מי שטוענת דבר שאינה
יודעת בו בודאי, ואחר כך יתן כתבה. ואם אמרה:
איני יודעת אם ממני אם ממנו - אין לה עקר כתבה,
כמו שאמרנו³⁹. העמד קמון בחזקת בעליו, עד
שתטען בודאי שאינו יורה כחץ. ולמה נאמנת היא
בטענה זו? מפני שהיא מרגשת אם יורה כחץ אם
לא יורה כחץ, והוא אינו מרגיש⁴⁰.

(36) דין זה עוסק ג"כ בשהתה עשר שנים ולא ילדה, והוא
טוען שממנה נמנע הולדה כדי להפסידה כתובתה.
(37) כמבואר בסמוך. (38) מפורש לעיל פ"י, ה"י.
(39) לעיל ה"ח. ותוספת יש לה, כמבואר שם. (40) יבמות
סה, א.

אע"פ שקיים אדם מצות פריה ורבייה, הרי הוא מצווה מדברי סופרים שלא יבטל מפריה ורבייה, שכל המוסיף נפש אחת מישראל כאילו בנה עולם מלא.

וצריך להבין, הרי המקור לדין זה הוא בגמרא יבמות, שם למד רבי יהושע דין זה מהפסוק "בבוקר זרע זרעך ולערב אל תנח ירך", ומדוע כתב הרמב"ם טעם חדש. ועוד צריך להבין, הרי הלשון בגמרא סנהדרין הוא "כל המקיים נפש אחת מישראל", ואמנם כאן מדובר על הולדה ואין מתאים הלשון "מקיים נפש", מכל-מקום היה לו לכתוב לכאורה כל המוליד, כיון שמדובר על הולדה חדשה.

והביאור בזה: בהמשך הפסוק "בבוקר זרע את זרעך כו" מובאים שני פרטים. א: "כי אינך יודע אי זה יכשר הזה או זה". ב: "ואם שניהם כאחד טובים".

וסבר הרמב"ם שהטעם הראשון אינו להלכה, כי כל ישראל בחזקת כשרות, ובוודאי יהיו שניהם טובים. ולא ידך אם יש מקום לחשש "אי זה יכשר הזה או זה" הרי אין לדבר סוף, ויהיה עליו לשאת כמה נשים כדי שילד כמה בנים, שאולי יהיה האחד מהם כשר, ובפרט שעניין זה נוגע גם לאשה שאם אינה צדקנית יגרום הדבר לחסרון גם אצל הבן.

לכן סובר הרמב"ם שהטעם הנוגע להלכה הוא "שניהם כאחד טובים", ומכיון שאין זה מצד החשש אי זה יכשר אלא רק להוסיף בטוב, אין זה סיבה מספקת לישא אישה על אשתו שאז נעשית כל אחת צרה לחברתה.

לכן גם לא הביא הרמב"ם את הפסוק שבגמרא "בבוקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ירך", כי אינך יודע אי זה יכשר הזה או זה, ואם שניהם כאחד טובים" כיון שסובר שהחלק הראשון שבפסוק - "אינך יודע אי זה יכשר הזה או זה" - אינו להלכה.

לכן גם כתב הלשון "כל המוסיף" ולא כל המוליד וכד', כי כיון ש"שניהם כאחד טובים" הרי בזה עניין של הוספה על הטוב.

ומכאן נבוא להבין גם מדוע הביא הרמב"ם טעם חדש "שכל המוסיף נפש מישראל כאילו בנה עולם", כי הטעם לציווי ההוספה הוא כאמור "ואם שניהם טובים", ועתה מפרש ומסביר את גודל העילוי של הוספת נפש בישראל, שעניינו "בנה עולם", היינו לא רק הוספה סתם אלא בנין חדש של עולם מלא.

ועדיין צריך להבין, אם לא מדובר על הוספה גרידא כי-אם על עולם חדש, מדוע נקט הלשון "בנה עולם" ולא "ברא" או "יצר עולם".

והביאור: הגם שהוספת נפש אחת היא יצירת עולם חדש, מכל-מקום בנוגע לאדם כי עיקר מציאות הגוף באה מהקב"ה, ובוודאי הנשמה שנותן בו הקב"ה, ואעפ"כ מתאים הלשון "בנה עולם" שהרי סוף-סוף נעשה הדבר

(ר"ן שם). (57) מפורש לעיל פ"ב הכ"א. (58) והרי הוא מכחישה וטוען נגדה טענת ודאי שאינו חייב להוציאה, וממילא אינו חייב ליתן כתובתה, והרי זה דומה למוציא שטר חוב על חברו, וטוען הלוה: "קבעת לי זמן", שנשבע המלוה שבועת היסט ונוטל, כמו שכתב רבינו בפ"ג מהל' מלוה ולוה ה"ז (כסף משנה). ולעיל ה"ט כתב רבינו: "ויש לו להחרים סתם", ולא כתב "להשביע" - כי שם אינו טוען טענת ודאי, שהרי אינו מרגיש ואין נשבעין שבועת היסט על טענת ספק (מגיד משנה).

1 יד. נשאת לראשון ושהתה עמו עשר שנים ולא
2 ילדה והוציאה - מתרת להנשא לשני. שהתה עם
3 השני עשר שנים ולא ילדה - לא תנשא לשלישי.⁶⁰
4 ואם נשאת לשלישי - תצא⁶¹ שלא בכתבה⁶², אלא
5 אם פן יש לו אשה אחרת או שקיים מצות פריה
6 ורביה⁶³.

(59) שעדיין לא הוחזקה זו עקרה, כי שמא הראשון לא זכה להבנות ממנה (יבמות סד). (60) שכבר הוחזקה עקרה. (61) לאלתר. (62) ודוקא שלא הכיר בה כשנשאה, אבל אם הכיר בה כשנשאה - לא תהא זו פחותה מאילונית שהכיר בה שיש לה כתובה מפני שרצה לזווק בנכסיו, כמבואר לקמן פכ"ד ה"א (מגיד משנה). (63) יבמות סה, א.

7 טו. האשה שבאה לבית דין ואמרה: בעלי אינו
8 יכול לשמש פדריך כל האריך⁶⁴ שמוש שמווליד, או⁶⁵
9 שאינו יורה פחץ - יעשו הדינין פשרה⁶⁶. ואומרים
10 לה: ראוי לך שתנהגי עם בעליך עד שתשהי עשר
11 שנים ולא תוליד, ואחר כך תתבעי⁶⁷. ומגלגלין⁶⁸
12 עמה בדבר זה. ואין כופין אותה לישוב, ולא דנין
13 אותה בדין המורדת⁶⁹, אלא מאריכין בדבר זה עד
14 שיעשו פשרה⁷⁰.

(64) שאין לו גבורת אנשים, והיא רוצה להתגרש מיד. (65) בנוסח כת"י קדום שהובא ב'כנסת הגדולה' וב'מעשה רוקח' חסירה תיבת "או", ולפ"ז אין כאן אלא טענה אחת. (66) פיצוי על-ידי ויתור מסוים מכל צד. פשרה - לשון פורשים, לא חם ולא קר (רבינו בפירושו למשנה, כתובות פ"י, מ"ו). (67) גט. (68) מטפלים ומתעסקים. (69) השנוי לעיל פ"ד, ה"ח. (70) נדרים צ, ב במשנה: "השמים ביני לביןך (שאינו יורה כחץ - גמרא שם) יעשו דרך בקשה". וכל זה כשהוא מכחיש, אבל אם הבעל מודה שאין לו גבורת אנשים - יתן גט וכתובה מיד (תוספות' יבמות סה: דיבור-המתחיל: "כי הא").

15 טז. אף-על-פי שקיים אדם מצות פריה ורביה, הרי
16 הוא מצוה מדברי סופרים שלא יבטל מלפרות
17 ולרבות כל זמן שיש בו פחץ⁷¹; שכל המוסיף נפש
18 אחת בישראל - כאלו בנה עולם⁷². וכן מצות
19 חקמים היא, שלא ישוב אדם בלא אשה⁷³, שלא
20 יבוא לידי הרהור⁷⁴; ולא תשב אשה בלא איש, שלא
21 תחשוד⁷⁵.

מתוך מהדורת גוגל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

8 וְלֹא תִתְּבַע תִּשְׁמִישׁ הַמָּטָה בְּפִיהָ⁸⁴, וְלֹא תִהְיֶה
9 מְדַבֶּרֶת⁸⁵ בְּעֶסֶק זֶה. וְלֹא תִמְנַע מִבְּעִלָּה כְּדִי לְצַעֲרוֹ⁸⁶
10 עַד שְׁיוּסִיף בְּאַהֲבָתָהּ, אֲלֵא נִשְׁמַעַת לּוֹ בְּכָל עַת
11 שְׁיִרְצָהּ. וְתִזְהַר מִקְרוֹכֵיו וּבְנֵי בֵיתוֹ, כְּדִי שֶׁלֹּא יַעֲבֹר
12 עָלֶיָּה רִיחַ קִנְאָה. וְתִתְּרַחֵק מִן הַכַּעֲוִיר⁸⁷ וּמִן הַדּוֹמָה
13 לְכַעֲוִיר⁸⁸.

82 יומא מז, א: "מימי לא ראו קורות ביתי קלעי שערי".
וב'ירושלמי' מגילה פ"א ה"י, אמרו (תהלים מה, יד): "כל
כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב". (83) "תחילת
קלות ראש בנשים - פתח לניאוף" (דרך ארץ זוטא פ"א).
(84) נדרים כ, ב: "בני חצופה". (85) עירובין ק, ב: "והוא
ימשול בכ" - מלמד שהאשה תובעת בלב . . . זוהי מידה
טובה בנשים. (86) המונעת כדי לצערו נקראת מורדת.
(87) דברים המראים שיש שם עבירה, אלא שאין שם עדות
ברורה על זנותה, ראה לקמן פכ"ד, הט"ו. (88) חולין מד,
ב. ו'אבות דרבי נתן' פ"ב).

14 יט. וְכֵן צִוּוּ חֻכְמִים⁸⁹, שֶׁיְהִי אָדָם מְכַבֵּד אֶת אִשְׁתּוֹ⁹⁰
15 יוֹתֵר מִגּוּפוֹ, וְאוֹהֶבָה מִגּוּפוֹ. וְאִם יֵשׁ לוֹ מָמוֹן,
16 מִרְבָּה בְּטוֹבָתָהּ כְּפִי מָמוֹנוֹ. וְלֹא יִטִּיל עָלֶיהָ אִימָה
17 יִתְּרָה⁹¹. וְיִהְיֶה דְבוּרוֹ עִמָּה בְּנִחָת. וְלֹא יִהְיֶה עֹצֵב
18 וְלֹא רִגְזָן⁹².

(89) יבמות סב, ב. (90) במלבושים ובתכשיטים, כי זלזול
האשה קשה יותר מזלזול האישה (רש"י שם). (91) גיטין ו,
ב: "שהרי פילגש בגבעה הטיל עליה בעלה אימה יתירה,
והפילה כמה רבבות מישראל". (92) בבא מציעא נט, א:
"לעולם יהא אדם זהיר באונאת אשתו (אונאת דברים
לצער, רש"י) שמתוך שדמענה מצויה, אונאתה קרובה" -
פורענות אונאתה ממהרת לבוא (רש"י).

19 כ. וְכֵן צִוּוּ עַל הָאִשָּׁה, שֶׁתִּהְיֶה מְכַבֶּדֶת אֶת בְּעָלָהּ
20 בְּיוֹתֵר מִדָּאי, וְיִהְיֶה עָלֶיהָ מוֹרָא מִמּוֹנָהּ⁹³, וְתַעֲשֶׂה כָל
21 מַעֲשֵׂיהָ עַל פִּיּוֹ. וְיִהְיֶה בְּעֵינֶיהָ כְּמוֹ שֶׁר אוֹ מִלְּוָה⁹⁴,
22 מִהִלָּכֶת בְּתֵאוֹת לְבוֹ וּמִרְחֻקָּת כָּל מָה שֶׁיִּשְׁנָא⁹⁵. וְזֶה
23 דֶּרֶךְ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַקְּדוּשִׁים וְהַטְּהוּרִים
24 בְּזוּגָן. וּבְדֶרֶכִים אֵלֶּי יִהְיֶה יְשׁוּבָן נָאָה וּמִשְׁבָּח.

(93) בקידושין לא, א אמרו: "אתה ואמך חייבים בכבוד
אביך" - הרי השווה האם לבן, ואם כן, כשם שהבן חייב
בכבוד אביו ובמוראו, כן גם האם (=האשה) חייבת
בשניהם]. (94) "וכי מה טיבה של יעל שבאת תשועה
גדולה על ידה? אמרו, אשה כשרה היתה ועושה רצון בעלה
- מכאן אמרו: אין לך אשה כשרה בנשים אלא אשה שהיא
רוצה רצון בעלה" (תנא דבי אליהו) סוף פרק יא, וביתר
דיוק ב'ילקוט שמעוני' שופטים ד, סוף אות מב).
(95) מגילה יב, ב: "אפילו קרח בביתו, פקיד ונגיד הוא".
(96) מקביל שם לפסוק (אסתר א, כב): "להיות כל איש שורר
בביתו". (96) וחילופיהן באשה רעה. ראה יבמות סג, א
שאשתו של רב מצערותו; כשאמר לה עשי לי תבשיל עדשים
- עשתה לו קטנית, קטנית - עשתה לו עדשים.

על-ידי פעולתו, ועל-דרך שמצינו בנוגע לבנין בית כפשוטו
שהמציב את דלתות הבית לאחר ששנבה נקרא כל הבנין
על שמו.
ובפנימיות העניינים, ישנו גם "פרו ורבו" ברוחניות, ו"כל
המלמד בן חבירו תורה, מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו"
וגם כאשר יהודי עוסק כל היום כולו בהשפעה על הזולת,
וכשמגיע הערב רוצה לנוח מעבודתו, אזי אומרים לו
"ולערב אל תנח ידך".

(על-פי ז"ן מלכות' ספר נשים סימן י)

(71) ביבמות סב, ב למדו כן ממה שנאמר (קהלת יא, ו):
"בבוקר זרע את זרעך, ולערב אל תנח ידך". (72) כעין זה
בסנהדרין לו, א: "כל המקיים נפש אחת מישראל - כאילו
קיים עולם מלא". וביבמות סג, ב: "כל שאינו עוסק בפריה
ורביה, כאילו שופך דמים וממעט הדמות". (73) שם, סא,
ב. משום שנאמר (בראשית ב, יח): "לא טוב היות האדם
לבדו". (74) יבמות סג, א: "דיינו שמגדלות את בנינו,
ומצילות אותנו מן החטא". (75) ראה בבא מציעא עא, א.
אבל מצד הדין מותר לה לשבת בלא איש (הל' איסורי ביאה
פכ"א, הכ"ו).

1 יז. וְחֻבָּה עַל כָּל אִישׁ לְקִנְיָתָהּ⁷⁶ לְאִשְׁתּוֹ. אָמְרוּ
2 חֻכְמִים: אֵין אָדָם מְקַנָּא לְאִשְׁתּוֹ אֲלֵא אִם כֵּן נִקְנְסָה
3 בּוֹ רִיחַ טְהוּרָה⁷⁷. וְלֹא יִקְנָא לָהּ בְּיוֹתֵר מִדָּאי⁷⁸. וְלֹא
4 יֵאָנֵס אוֹתָהּ וְיִבְעַל בְּעַל כְּרָחָהּ⁷⁹, אֲלֵא בְּדַעְתָּהּ וּמִתּוֹךְ
5 שְׁיָחָהּ⁸⁰ וְשִׁמְחָהּ⁸¹.

(76) להתרות בה שלא להתנהג בפריצות. והכתוב אומר
(במדבר ה, יד): "וקנא את אשתו", ואמרו חכמינו (סוטה
ג): "אין קנינו אלא לשון התראה". ורבינו בפירוש המשנה,
סוטה פ"א מ"א, אומר: הקנינו - היא המניעה מהדברים
הדומים להביא החשד. וב'תוספות יו"ט' שם, מפרש: קנינו
- לשון כעס שמכעיסה ומקניטה, כמו: (דברים לב, כא):
"הם קנאוני בלא אל", וכן (משלי ו, לד): "כי קנאה
חמת-גבר". (77) סוטה ג, א. ששונא את הפרוצות (רש"י
שם). (78) ראה דברים נכוחים בזה הל' סוטה פ"ד, הי"ח.
ושם הלכה יט, כותב רבינו: "אין ראוי לקפוץ ולקנאות בפני
עדים תחילה, אלא בינו לבינה בנחת ובדרך טהרה ואזהרה
כדי להדריכה בדרך ישרה ולהסיר המכשול". (79) עירובין
ק, ב: "כל הכופה אשתו לדבר מצוה, יהיו לו בנים שאינם
מהוגנים, שנאמר (משלי יט, ב): וגם בלא דעת נפש לא
טוב". - לא טובים הבנים הנעשים בלא דעת האשה, שהיה
בעלה אץ ברגלים" (רש"י שם). (80) חגיגה ה, ב.
(81) פסחים עב, ב: "חייב אדם לשמח את אשתו בדבר
מצוה". והשווה הל' דעות פ"ה ה"ד, והל' איסורי ביאה
פכ"א הי"ב, וראה נדרים כ: "אלו בני תשע מדות . . . בני
מריבה", שמשמש במריבה (רש"י). והר"ן שם מפרש: אע"פ
שאינו שונאה אלא שהיתה מריבה ביניהם לפי שעה.

6 יח. וְכֵן צִוּוּ חֻכְמִים עַל הָאִשָּׁה, שֶׁתִּהְיֶה צְנוּעָה בְּתוֹךְ
7 בֵּיתָהּ⁸², וְלֹא תִרְבֶּה שְׁחוֹךְ וְקָלִוּת רֹאשׁ בְּפָנֶיהָ בְּעָלָהּ⁸³.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – י"ד-כ' אייר תשע"ח**יום רביעי י"ז אייר ה'תשע"ח****מצות עשה צו.**

המצוה הצ"ו — הצווי שנוצטוינו להיות הנבלה
מטמא, ומצוה זו כוללת טמאת נבלה וכל-דיניה. והנני
מזכיר לך עתה הקדמה, אשר ראוי שתזכרנה בכל מה-
שיזכר לקמן ממיני הטמאות, והוא: זה שאנו מונים
כל-מין ומין מן-הטמאות במצות עשה, אין ענינו שאנו
חייבים להטמא בטמאה זו, וגם לא שאנו מזהירים
מלהטמא בה, עד שיהיו (או בכלל) מצות לא-תעשה, אלא
זה שהתורה אמרה כי הנוגע במין זה נטמא, או שדבר זה
מטמא באופן כזה, למי שנגע בו — מצות עשה, כלומר:
דין זה שנוצטוינו בו הוא מצוה, הנינו שאנו אומרים
שהנוגע בדבר פלוני באופן כזה נטמא; ואם הוא במצב
אחר, אינו נטמא. אף עצם ההטמאות הוא דבר של רשות:
אם רוצה מטמא ואם לאו אינו מטמא. ולשון ספרא
(פרשת שמיי): "ובגבלתם לא תגעו" (ויקרא יא, ח) —
"יכול אם נגע אדם בגבלה ילקה ארבעים? תלמוד לומר:
"ולאֵלֶּה תטמאו" (שם יא, כד); יכול אם ראה אדם נבלה
ילך ויטמא לה? תלמוד לומר: "ובגבלתם לא תגעו", הא
ביצד? הוי אומר: רשות". אם כן המצוה היא — הדין
אשר נצטוינו בדינים אלו ונאמר לנו שהנוגע בזה נטמא
ונעשה טמא וחיוב בכל-חייבי הטמאים: לצאת חוץ
למחנה שכינה (מעזרת ישראל שבמקדש ופנימה) ושלל
לאכל קדש ולא לנגע בו וכיוצא בזה — וזהו הצווי,
כלומר: שנעשה טמא אם נגע בדבר זה, או אם היה
בקרביתו באופן כן. וזכור ענין זה בכל-מין ממיני הטמאה.

יום חמישי י"ח אייר ה'תשע"ח**מצות עשה צו.**

המצוה הצ"ז — הצווי שנוצטוינו להיות שמונה
מינים מן השרצים מטמאין. ומצוה זו כוללת טמאת
שרץ ודיניה.

יום שישי י"ט אייר ה'תשע"ח**מצות עשה צו.**

המצוה הצ"ז נדפסה ביום הקודם.

יום ש"ק כ' אייר ה'תשע"ח**מצות עשה קה.**

המצוה הק"ה — הצווי שנוצטוינו להיות שכבת זרע
מטמאה, ומצוה זו כוללת כל-דיני שכבת זרע.

יום ראשון י"ד אייר ה'תשע"ח**מצות עשה קו.**

המצוה הק"ו — הצווי שנוצטוינו להיות זבה
מטמאה, ומצוה זו כוללת הלכות הדברים שבהם היא
נעשית זבה, ואיך מטמאה וזולתה אחר שנעשתה זבה.

יום שני ט"ו אייר ה'תשע"ח**מצות עשה קד.**

המצוה הק"ד — הצווי שנוצטוינו להיות הזב
מטמא, ומצוה זו כוללת כל-דיני הדברים שבהם הוא
נעשה זב, ובאיזה אופן הוא מטמא לזולתו.

יום שלישי ט"ז אייר ה'תשע"ח**מצות עשה קד. צו.**

המצוה הק"ד — הצווי שנוצטוינו להיות הזב
מטמא, ומצוה זו כוללת כל-דיני הדברים שבהם הוא
נעשה זב, ובאיזה אופן הוא מטמא לזולתו.

המצוה הצ"ו — הצווי שנוצטוינו להיות הנבלה
מטמאה, ומצוה זו כוללת טמאת נבלה וכל-דיניה. והנני
מזכיר לך עתה הקדמה, אשר ראוי שתזכרנה בכל מה-
שיזכר לקמן ממיני הטמאות, והוא: זה שאנו מונים
כל-מין ומין מן-הטמאות במצות עשה, אין ענינו שאנו
חייבים להטמא בטמאה זו, וגם לא שאנו מזהירים
מלהטמא בה, עד שיהיו (או בכלל) מצות לא-תעשה, אלא
זה שהתורה אמרה כי הנוגע במין זה נטמא, או שדבר זה
מטמא באופן כזה, למי שנגע בו — מצות עשה, כלומר:
דין זה שנוצטוינו בו הוא מצוה, הנינו שאנו אומרים
שהנוגע בדבר פלוני באופן כזה נטמא; ואם הוא במצב
אחר, אינו נטמא. אף עצם ההטמאות הוא דבר של רשות:
אם רוצה מטמא ואם לאו אינו מטמא. ולשון ספרא
(פרשת שמיי): "ובגבלתם לא תגעו" (ויקרא יא, ח) —
"יכול אם נגע אדם בגבלה ילקה ארבעים? תלמוד לומר:
"ולאֵלֶּה תטמאו" (שם יא, כד); יכול אם ראה אדם נבלה
ילך ויטמא לה? תלמוד לומר: "ובגבלתם לא תגעו", הא
ביצד? הוי אומר: רשות". אם כן המצוה היא — הדין
אשר נצטוינו בדינים אלו ונאמר לנו שהנוגע בזה נטמא
ונעשה טמא וחיוב בכל-חייבי הטמאים: לצאת חוץ
למחנה שכינה (מעזרת ישראל שבמקדש ופנימה) ושלל
לאכל קדש ולא לנגע בו וכיוצא בזה — וזהו הצווי,
כלומר: שנעשה טמא אם נגע בדבר זה, או אם היה
בקרביתו באופן כן. וזכור ענין זה בכל-מין ממיני הטמאה.

ביאורים למסכת סוטה דף כט עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

39 אָמַר רב גידל אָמַר רב, דין זה שדָּבָר שֶׁנֶּשֶׁ בּוֹ דַּעַת לִישָׁאֵל נִטְמָא
40 מִסֶּפֶק, וְאֵין בּוֹ דַּעַת לִישָׁאֵל לֹא נִטְמָא מִסֶּפֶק, מִהָאִי קָרָא נִפְקָא,
41 "וְהַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר יֵנֶע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל", מִשְׁמַע שֶׁרַק וְדָאִי טָמֵא
42 הוּא דְלֹא יֵאָכֵל, הָא סָפֵק טָמֵא וְסָפֵק מְהוּר יֵאָכֵל, הֲרִי שִׁסְפֵּק
43 טוּמְאָה אִינוּ כּוּדָאִי. אִמָּא סִפָּא שֶׁל הַפְסוּק, "וְהַבֶּשֶׂר כָּל מְהוּר
44 יֵאָכֵל בְּשָׂר", מִשְׁמַע שֶׁרַק אָדָם שֶׁהוּא וְדָאִי מְהוּר הוּא דְיֵאָכֵל
45 בְּשָׂר, הָא אָדָם שֶׁהוּא סָפֵק טָמֵא וְסָפֵק מְהוּר, לֹא יֵאָכֵל, הֲרִי
46 שִׁסְפֵּק טוּמְאָה הוּא כּוּדָאִי טוּמְאָה. אִלָּא לֹא שְׁמַע מִינָּהּ, כָּאֵן - כֵּל
47 מְהוּר יֵאָכֵל בְּשָׂר מִדְּבַר בָּאֵם שֶׁנֶּשֶׁ בּוֹ דַּעַת לִישָׁאֵל וְלֹכֵן נִטְמָא
48 בִּסְפֵּק, כָּאֵן - וְהַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר יֵנֶע, מִדְּבַר בְּבִשָּׁר שֶׁאֵין בּוֹ דַּעַת לִישָׁאֵל
49 וְלֹכֵן לֹא נִטְמָא בִּסְפֵּק.
50 מִבִּבְרַת הַגְמָרָא שֶׁצְרִיכִים אֶת שְׁתֵּי הַדְּרָשׁוֹת, וְאִיצְטְרִיךְ דָּרְבַּי גִּידֵל
51 אָמַר רב, וְאִיצְטְרִיךְ לְמִינְמָר מְסוּמָה, דָּאִי רַק מְהוּר, הוּא אִמָּינָא,
52 שְׁכִישִׁי דַּעַת לִישָׁאֵל טָמֵא בֵּין פְּרָשׁוֹת הֶחָדִיד וּבֵין פְּרָשׁוֹת הַרְבִּים,
53 לֹכֵן אִיצְטְרִיךְ לְמִינְמָר מְסוּמָה, לֹמַר שֶׁנִּטְמָא רַק בְּרִשׁוֹת הַיָּחִיד
54 כְּסוּטָה. וְאִי רַק מְסוּמָה, הוּא אִמָּינָא, אֵין טוּמְאָה בִּסְפֵּק עַד דְּאִיכָּא
55 דַּעַת בְּנוּגָע - הַשְׁרָץ הַמְטָמֵא, וּמִנֵּי הַנִּטְמָא, כְּסוּטָה שִׁישׁ דַּעַת
56 בָּאֵשׁה וּבִבְעֵל, אֲבָל אִם יֵשׁ דַּעַת רַק בְּנוּגָע אוֹ רַק בְּמִינֵי אִינוּ נִטְמָא
57 מִסֶּפֶק, לֹכֵן צְרִיכָא אֶת הַלִּימוּד שֶׁל רַב גִּידֵל אָמַר רַב שְׁלֹמֹד, 'טְהוּר
58 וְדָאִי יֵאָכֵל, אֲבָל בִּסְפֵּק יֵשׁ בִּנְטָמָא דַּעַת לֹא יֵאָכֵל, אָף אִם אֵין
59 בִּנְטָמָא דַּעַת, וּמִשּׁוּם כֵּךְ שֶׁרַץ מְטָמֵא בִּסְפֵּק אָף שָׁאֵין בּוֹ דַּעַת.
60 שְׁנֵינוּ בִּמְשֻׁנָּה, בּוֹ בְּיוֹם דְּרֵשׁ רַבִּי עֲקִיבָא וְכָל כְּלִי חָרֵשׁ בּוֹ, אָמַר
61 רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, מִי יִגְלֶה עֵפֶר מִעֵינֶיךָ רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זֹכָאִי, שְׁהִיִּית אֹמֵר
62 עֵתִיד דּוֹר אַחֵר לִטְהַר כִּכֵּר שְׁלִישִׁי שָׁאֵין לוֹ מִקְרָא מִן הַתּוֹרָה שֶׁהוּא
63 טָמֵא. מִקְשָׁה הַגְמָרָא לְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זֹכָאִי, וּמֵאַחֵר דָּאֵין לוֹ לִשְׁנֵי
64 מִקְרָא מִן הַתּוֹרָה שֶׁמְטָמֵא שְׁלִישִׁי, לְמָה עֲבָשׁוּ הוּא טָמֵא עַד
65 שִׁיטְהוּרֵי דּוֹר אַחֵר. מִתְרַצַּת הַגְמָרָא, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, אִמְנָם
66 מִן הַתּוֹרָה אֵין לוֹ מִקְרָא לְטָמְאָה, אֲבָל מִדִּין קָל וְחוֹמֶר יֵשׁ לוֹ
67 טוּמְאָה לְשְׁלִישִׁי בִּתְרוּמָה, בְּדֶרֶךְ זֶה, וְכֵּה מְבֹבֵל יוֹם שֶׁלֹּא הִעֲרִיב
68 שְׁמֹשׁ, שְׁמוּתָהּ בְּחֻלִּין - שֶׁאִם יֵגַע בְּחֻלִּין אִינוּ מְטָמֵא, בְּכָל זֹאת
69 פּוֹסֵל בְּתְרוּמָה עַד שִׁיעָרִיב שְׁמֹשׁ, כִּכֵּר שְׁנֵי שְׁפָסוּל אָף בְּחֻלִּין,
70 אֵינוּ דִּין שִׁיעָשָׁה שְׁלִישִׁי בְּתְרוּמָה וַיִּפְסְלוּ.
71 דְּחוּהָ הַגְמָרָא, אִיכָּא לְמִיפְדָּה, מָה לְמִבְּבֹל יוֹם שֶׁל טָמֵא מֵת אוֹ זֶב
72 אוֹ מִצְוָע, שְׁכֵּן בִּשְׁעַת טוּמְאָתָהּ הִיא אֲבָ הַטּוּמְאָה וּמִשּׁוּם כֵּךְ פּוֹסֵל
73 תְּרוּמָה, מָה שָׁאֵין כֵּן כִּכֵּר שְׁנֵי שֶׁלֹּא הִיא אֲבָ הַטּוּמְאָה, לֹא יַעֲשֶׂה
74 שְׁלִישִׁי בִּתְרוּמָה. מִתְרַצַּת הַגְמָרָא, תֵּינִי - תִּלְמֹד כִּכֵּר שְׁנֵי שְׁמִטָּמָא
75 שְׁלִישִׁי בְּקַל וְחוֹמֶר

1 שְׁתֵּי עֲשָׂה כֵּה הַכְּתוּב בְּסוּטָה שֶׁתִּהְיֶה סָפֵק זֹנָה אֲסוּרָה עַל בַּעֲלָהּ
2 בְּזֹנָה וְדָאִי, וְכִיּוֹן שֶׁהִיא בַּחֲזָקָה זֹנָה תִּהְיֶה אֲסוּרָה גַם לִגְבִּי כַּהוֹנָה,
3 וְלֹא צָרִיךְ לִזְה פְּסוּק. דְּחוּהָ הַגְמָרָא, אִם כֵּן תְּרוּמָה נִמְי לֹא תִיכְעִי
4 קָרָא, שְׁתֵּי עֲשָׂה כֵּה סָפֵק זֹנָה בְּזֹנָה, וְאִם הִיא בַּחֲזָקָה זֹנָה
5 אֲסוּרָה לֹאכּוֹל בִּתְרוּמָה, וְכִיּוֹן שֶׁבָּל זֹאת מִצְרִיךְ רַבִּי עֲקִיבָא פְּסוּק
6 לְפֹסְלָה מֵאֲכִילַת תְּרוּמָה, הֲרִי שְׁצִרִיךְ פְּסוּק גַם לְאֲסוּרָה לְהִנְשֹׂא
7 לְכַהֵן.
8 מִתְרַצַּת הַגְמָרָא, אִלָּא לְרַבִּי עֲקִיבָא אֲרִבְעָה קָרָא בְּתִיבֵי -
9 'נִטְמָא', 'נִטְמָא', 'וְיִי יִתִּירָא שֶׁל 'נִטְמָא', חֵד לְבַעַל,
10 וְחֵד לְבִנְעֵל, וְחֵד לְכַהֲנָה, וְחֵד לְתְרוּמָה. וְכִיּוֹן שֶׁאִמַּר רַבִּי עֲקִיבָא
11 שֶׁלֹּמְדִים כַּהוֹנָה מִהוּרֵי הִיתִירָא, אָמַר לוֹ רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵל שֶׁאִפְשָׁר
12 לְלַמְּדוֹ מִקַּל וְחוֹמֶר. וְרַבִּי יִשְׁמַעֲלֵל לֹא לֹמַד מִיִּתְּרוֹ הוּיִי, מִשּׁוּם כֵּךְ
13 רַק תִּלְתָּא קָרָא בְּתִיבֵי, חֵד לְבַעַל, וְחֵד לְבִנְעֵל, וְחֵד לְתְרוּמָה,
14 וְכַהֲנָה אֲתֵינָא בְּקַל וְחוֹמֶר.
15 מִקְשָׁה הַגְמָרָא, וְרַבִּי יִשְׁמַעֲלֵל מִמָּאִי דְּאִיצְטְרִיךְ קָרָא לְתְרוּמָה
16 הַקְּלָה, וְכַהֲנָה הַחֲמוּרָה אֲתֵינָא מִמִּילָא בְּקַל וְחוֹמֶר, הֲרִי לֹא כְּתוּב
17 בְּמִפְּרָשׁ בִּפְסוּק תְּרוּמָה, וְאִם כֵּן דִּילְמָא כִּי אִיצְטְרִיךְ אֶת הַפְּסוּק
18 לְכַהֲנָה כִּיּוֹן שֶׁהִיא חֲמוּרָה, וְתְרוּמָה הַקְּלָה שְׁרִיא. מִתְרַצַּת הַגְמָרָא,
19 אָמַר לָךְ רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵל, מִסְתַּבְּרָא שֶׁהַפְּסוּק הַשְּׁלִישִׁי הוּא דּוּמִיָּא
20 דְּשְׁנֵי הַפְּסוּקִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁלֹּמְדוּ מֵהֶם אֶת הָאִיסוּר דְּבַעַל וּבִנְעֵל,
21 מָה בַּעַל וּבִנְעֵל אֲסוּרָה עֲלֵיהֶם גַּם מִחֲזִיִּים שֶׁל הַבַּעַל, אָף הַפְּסוּק
22 הַשְּׁלִישִׁי מְדַבֵּר עַל תְּרוּמָה שֶׁהִיא נִאֲסָרָת נִמְי מִחֲזִיִּים שֶׁל הַבַּעַל וְלֹא
23 רַק אַחֲרֵי מִיתָה, לְאַפְּוִי כַּהֲנָה דְּלֵאחֵר מִיתָה - מָה שָׁאֵין כֵּן אִם
24 נַעֲמִיד אֶת הַפְּסוּק בְּכַהֲנָה תִּיאֲסֵר לְכַהֵן מִהַפְּסוּק רַק אַחֲרֵי מִיתָה
25 בַּעֲלָהּ, כִּיּוֹן שֶׁגְּרוּשָׁה אֲסוּרָה לְכַהֵן גַּם בְּלֹא הַפְּסוּק, לֹכֵן מִעֲמִיד רַבִּי
26 יִשְׁמַעֲלֵל אֶת הַפְּסוּק בִּתְרוּמָה שְׁדוּמָה לְבִנְעֵל וּבַעַל, וְאֵת כַּהֲנָה הוּא
27 לֹמַד מִקַּל וְחוֹמֶר.
28 מִקְשָׁה הַגְמָרָא, וְרַבִּי עֲקִיבָא שְׁלֹמַד מִפְּסוּק רַבִּיעִי שֶׁנִּאֲסָרָת לְכַהֲנָה,
29 מִפְּנֵי מָה אִינוּ לֹמְדֵי מִקַּל וְחוֹמֶר וְכִדְבָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵל. מִתְרַצַּת
30 הַגְמָרָא, 'דּוּמִיָּא דְּבַעַל וּבִנְעֵל' לִית לֵיהּ, וְלֹכֵךְ אִם לֹא יִלְמַד מִפְּסוּק,
31 נִאֲמַר שִׁילְמַד רַק שֶׁאֲסוּרָה לְכַהֲנָה הַחֲמוּרָה, אֲבָל בִּתְרוּמָה תִּהְיֶה
32 מוֹתֵרָת. וְאִי נִמְי אֵית לֵיהּ 'דּוּמִיָּא דְּבַעַל וּבִנְעֵל' וְאִפְשָׁר לְלַמְּדוֹ
33 תְּרוּמָה מִהַפְּסוּק וּלְלַמְּדוֹ כַּהֲנָה בְּקַל וְחוֹמֶר, בְּכָל זֹאת כְּתוּב וְיִי
34 יִתִּירָא לְכַהֲנָה, כִּיּוֹן שֶׁמִּילְתָּא דְּאֲתֵינָא בְּקַל וְחוֹמֶר, טְרַח וְכֵתֵב לָהּ
35 קָרָא.
36 לְעֵיל לְמֹדָה הַגְמָרָא מְסוּטָה שְׁדַּבֵּר שִׁישׁ בּוֹ דַּעַת לִישָׁאֵל נִטְמָא מִסֶּפֶק,
37 וְשָׁאֵין בּוֹ דַּעַת לִישָׁאֵל לֹא נִטְמָא מִסֶּפֶק, הַגְמָרָא מְבִיאָה כָּאֵן לִימּוּד
38 נֹסֵף לְהַלְכָה זֶה.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ב אייר, תשכ"א

ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך נתקבל מכתבו מייזי אייר ומובנת התמי' לסגנון כתבו, ששידוך עם
בנות אחבי' הספרדים הי' בגדר נחות דרגא ח"ו וחי'. ויש להתענין בזה.

ב) להצעת נכבדות עבור בנו... שי' אף שלע"ע לא נשתדך אחיו המבוגר ממנו, אלא שאחיו
המבוגר אומר שלא איכפת לו זה, ושואל דעתי בזה.

המשך בעמוד הבא

סוטה. פרק חמישי - כשם שהמים דף כט עמוד א

רש"י

אי הכי לתרומה נמי לא תיבעי קרא. ונילף מההוא טעמא גופיה שהרי עשה הכתוב בסוטה ספק זונה כודאי זונה, ובתרומה הא דיענין דזונה אסורה דכתיב (ויקרא כג) כי תהיה לאיש ור, כי תבעל לזר אצלך. היא בתרומה תקדשים לא תאכל, ואין לך פסול גדול מזה כשהיא אשת איש ונבעלה לאחר. ולר' עקיבא מנאי קרא נפקא לן ביבמות (ו' סה) כל הפסולים דפסלי, והגר נמי דלא תפסי בהו קדושי. דכיון דלר' עקיבא אין קדושין תופסין בשום פסול, לא משמע ליה כי תהיה לשון זונה אלא כי תבעל; אלא לרבי עקיבא ארבעה קראי בתיבי. יחיד, ב' נטמא וחד נטמא, ורבי עקיבא דריש ור' הרי ארבעה וכהנה אתיא פסל וחסר. ולא דריש ור', ופרכינן לר' ישמעאל כיון דלא דריש ור' ממאי דקרא לתרומה מדרש וכהנה אתיא בקל וחומר ואתו בלתי, דילמא קרא לכהנה אתא, דכיון דלא כתיב תרומה בהדיא אגא אמינא תרומה לא אתרביא לאסורה אלא כהנה הוא דאתרביא דחמיא מניה, ותרומה שריא; אמר לך סתברא. דקרא תרומה רבי דומיא דתרין נטמא דרבי בקן בעל ובעל דמחיים דבעל קמימסרין להו, כגון אם יגרשנה אסורה לבעל, הלכך מקרא שלישי נמי למידי דמיתר ביה מחיים ודלבעל אתי, והיינו תרומה. ולמעוטי כהנה, שאין פסוק זה בא לאסרה אלא לאחר מיתה, דמחיים הא אסירא וקיימא, דהא מגרש לה והוא לא גרשה ואסורה לכהנה; ורבי עקיבא. דמגררין קרא לכהנה, דומיא דבעל ובעל לית ליה, ואי לא כתיב קרא ויתרא לא הוה מרבינן אלא כהנה דחמיא, דכל חד וחד קרא באנפי נפשיה הוא, ולא אמרינן הא לא מרבי אלא דומיא דהגר; ואי נמי אית ליה. ומיתוקם קרא לתרומה, אפלו הכי אתא ור' יתיא לכהנה, ואע"ג דאיבא למילפה בקל וחמר טרח וכתב לה קרא; אלא לאו שמע מנה. הבשר אשר יגע, דדבר שאין בו דעת לשאל הוא, דבשר הוי נוגע, הלכך ספקו טהור, וכל טהור יאכל בשר דאיירי בטמאת הגוף דיש בו דעת לשאל, כההוא קאמר לך ספקו טמא; דעת נוגע ומגיע. במטמא נטמא, כי סוטה דיש בה דעת ויש דעת בבעל המטמא, קמשמע לן דרב גידל דנפקא מכל טהור, הא ספק לא יאכל כיון דיש בו דעת הוה שנטמא, אבל במטמא לא בעינן דעת; ופאחר דאין לו. מקרא מן התורה לקח הוא טמא בתרומה, לרבי יוחנן ופרין

דקאמר עתיד דור אחר לטהרו אבל הוא היה מטמא; ומה טבול יום. שלא העריב שמש; ששחר חליו, כדאמרינן ביבמות בהעגל (ו' עז) תלתא קראי בתיבי, טבל ועלה מתר לחליו ולמעושי, העריב שמש אוכל בתרומה, הביא פפרו בטמא שהיא בת קרן מתר בקדשים; כבר שני שפסול חליו, דכתיב (ויקרא יז) כל אשר בתוכו יטמא, חליו תרומה וקדשים במשמע, דין הוא שיעשה שלישי בתרומה. ור' יליבא למימר דאם כן בטל ליה קל וחומר דהא שני בתרומה מקרא משהמעי בפליו, וקיימא לן (נדר' ק"ה) דהדיא דמיפרך קל וחמר לא אמרינן דהי שכן אב הפסא. כגון טמא מת או נב או מצורע שהן בטמאתן אבות

שהרי עשה בה ספק זונה כזונה, תרומה נמי לא תיבעי קרא? שהרי עשה בה ספק זונה כזונה; אלא לר' עקיבא ארבעה קראי בתיבי: חד לבעל, וחד לבעל, וחד לכהונה, וחד לתרומה. ור' ישמעאל, תלתא קראי בתיבי: חד לבעל, וחד לבעל, וחד לתרומה, וכהונה אתיא בקל וחומר. ור' ישמעאל, מפאי דאיצטריך קרא לתרומה, וכהונה אתיא בקל וחומר? דילמא כי אצטריך לכהונה, ותרומה שריא? אמר לך, מסתברא דומיא דבעל ובעל. מה בעל ובעל מחיים אף תרומה נמי מחיים, לאפוקי כהונה דלאחר מיתה. ור' עקיבא, דומיא דבעל ובעל לית ליה, ואי נמי אית ליה, מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא. אמר רב גידל אמר רב: דבר שיש בו דעת לישראל ואין בו דעת לישראל, מהאי קרא נפקא, "והבשר אשר יגע בקל טמא לא יאכל" ודאי טמא הוא דלא יאכל, הא ספק טמא וספק טהור יאכל. אימא סיפא "והבשר כל טהור יאכל בשר" ודאי טהור הוא דיאכל בשר, הא ספק טמא וספק טהור לא יאכל. אלא לאו שמע מינה, כאן שיש בו דעת לישראל, כאן שאין בו דעת לישראל. ואיצטריך רב גידל אמר רב, ואיצטריך למיגמר מפוסטה. דאי מדרב הוה אמינא בין ברשות היחיד ובין ברשות הרבים, איצטריך למיגמר מפוסטה. ואי מפוסטה, הוה אמינא עד דאיבא דעת נוגע ומגיע, צריכא: בו ביום דרש ר' עקיבא, וכל פלי חרש בו: ומאחר שאין לו למה טמא? אמר רב יהודה אמר רב: מן התורה אין לו, מדיון קל וחומר יש לו. ומה טבול יום שמוחר בחולין פוסל בתרומה, כבר שני שפסול בחולין אינו דין שעשה שלישי בתרומה? איבא למיפרך, מה לטבול יום שכן אב הפוסמא? תיתי מטבול

(קדושין דף עז) כהן הבא על אחותו זונה משיח לה וכיון דזונה משיח לה בעילתה פוסלתה דתניא ליה שנסבית או שנבעלה בעלת זנות נותנין לה מעשר ואוכלת ליה אין אבל תרומה לכתנת לא:

תוספות

שכן עשה בה ספק זונה כזונה. תימה אמאי לא אמר כיון דטמאה הכתוב מספק מדיבא תיתי דמותרת בתרומה ולכהונה ויש לומר אי לאו קראי איבא למימר דלא טמאה אלא לענין בעלה דאיבא ספק חייבי מיתות בית דין על דיו אבל לענין תרומה וכהונה הוה אמינא אוקי איתתא אחזקה אבל בירושלמי דפרק קמא מתוך קושיא זו דריש חד מהני תלתא קראי ליבם והכי איתא ההם תני ר' מאיר אמר שלש טומאות אמורות בפרשה אחד לבעל ואחד לבעל ואחד לתרומה מצינו אשה שהיא אסורה לביתה ומותרת לאכול בתרומה למה לא אילו בת כהן שנישאת לישראל ואנסה שמא אינה מותרת לביתה ואסורה לאכול בתרומה לא מצינו אשה שהיא אסורה לביתה ומותרת לאכול בתרומה אמר ר' אבין הכין איתאמרת אחת לבעל ואחת לבעל ואחת ליבם אמר ר' יוסי מתינתא אמרה כן ואם מת חולצת ולא מתיבמת: חד

לתרומה וחד לכהונה. אין להקשות וכי ספק חמור מן דאי דאילו דאי זינתה מותרת בתרומה ולכהונה דהא בפ' אלמנה ביבמות (דף סח.) מרבינן מובת כהן כי תהיה לאיש וז' כיון שנבעלה לפסול לה שור אצלה פסלה ומרבינן עד ממוני ומואבי וכו' וקא פריך ההם אימא דייבי בריתות נמי פירוש אינהו נמי הוו בכלל נבעלה לפסול לה ומאי שנא דלא תני להו לעיל ומשני כי תהיה כתיב דוקא בני זוהי לאפוקי דייבי בריתות דלא בני הויה ניהו אלמא דייבי בריתות לא מפסלי בביתאן ואשת איש אידי נמי מחייבי בריתות ואם כן מספקא אמאי מיפסלי ורש"י שיבש שם אותה הגירסא וזה לשונו אימר נבעלה לפסול לה חייבי בריתות אבל דייבי לאוין כיון דתפסי להו בה קידושין לא פסלי לה וכוותי ונתני ומומר דפסלי מנלן הגר דאית בהו זוהי מדאפקה לזר ביאה בלשון זוהי שמע מינה בהנך דתפסי בהו קדושין משתעי קרא אפה פסלי ולאפוקי דייבי בריתות לא גרסינן אי הכי כותי ועבד וכו' והוא הדיו דהוה מצי למימר חייבי בריתות לא מפסלי אלא משום דאיירי בהו לעיל דקתני כותי והיינו עובר כוכבים ובמתניתין קתן העבד פוסל משום בריאה ומשני פסלי מדרבי יוחנן כו' ואית דמפרשי ואימא נבעלה לפסול לה חייבי בריתות נמי וכו' וקשיא לי בגוזה טובא חדא דנתן בפרק ארבעה אחין (שם) דף לג:) האו כדנות נפסלו מן התרומה בבעלת אשת איש ועוד קל וחומר חייבי לאוין פסלי חייבי בריתות לא פסלי ועוד הא אמר בעשרה יוחסין (קדושין דף עז) כהן הבא על אחותו זונה משיח לה וכיון דזונה משיח לה בעילתה פוסלתה דתניא ליה שנסבית או שנבעלה בעלת זנות נותנין לה מעשר ואוכלת ליה אין אבל תרומה לכתנת לא:

שלישי

שלישי וקיימא לן (נדר' ק"ה) דהדיא דמיפרך קל וחומר לא אמרינן דהי שכן אב הפסא. כגון טמא מת או נב או מצורע שהן בטמאתן אבות

מטבול

המשך מהעמוד הקודם

מובאת דעות מהאחרונים בזה, שבהגיע לגיל בן שמונה עשרה אין מקפידים על קדימה האמורה ובפרט בכגון דא שהאח המבוגר ימחול במחילה גמורה, ויש מקום לומר וקרוב לומר, שזה עצמו יהי סגולה למחר בברכת השי"ת בשידוך מתאים בשביל אחיו המבוגר.

לפלא גדול שאינו מזכיר מפעולותיו בהפצת המעינות ובטח ימלא במכתבו הבא ובפרטיות הדרושה, ובפרט שפעולות בהאמור ג"כ מוסיפות ומקדימות ברכת השי"ת בהמצטרך, וק"ל.

בברכה לבשו"ט.

סוטה. פרק חמישי - בשם שהמים דף בט עמוד ב

רש"י

מטבול יום דשרין, אדם שנגע בשרץ ראשון לטמאה הוא ולא אב הטמאה, וכי טבל החר
לחליו ואסור לתרומה ואפי' לנגיעה דכתיב נמי הערב שמש בכלים במים יובא וטמא עד
הערב וטבר (והוא י"א), והא לנגיעה הוא להשתמש בו בתרומה, ואשמעין דכלי טבול יום
פסל ליה: שכן יש במינו אב הטמאה. אם היה נוגע בלי זה או אדם זה במת נעשה אב
הטמאה לטמא אדם וכלים, תאמר באכל שאינו
נעשה אב הטמאה אפי' ע"י מת דכתיב (ומקדש יו)
וכל אשר יגע בו הטמא יטמא, ומבא נפקא לן
טמא דמת מטמא אדם וכלים, ועל כרחק בטמא
מת שיש לו טהרה במקוה כתיב, דהא כתיב
לעיל מניה והנה הטהרה על הטמא ורחץ במים,
דבר שיש לו טהרה ובמקוה נעשה אב הטמאה
במגע טמא מת על ידי מגע המת, וצאו אכלים
ומשקין וכלי חרש שאין לו טהרה, ובמקוה בלי
חרש יובית. שאין במינו אב הטמאה ומטמא את
התרומה כשהוא ראשון וכ"ש שפוסלה, אף אהא
אל תתמוה על כבר שני שאע"פ שאין במינו אב
הטמאה יפסול, דטעמא לאו באב הטמאה תלי
מה לכלי חרש כ"י פסול יום יובית. שאין בלי
שקף הראוי לטבילה מטמא מאוירו ופסול
התרומה לא ראי. טבול יום כפרי כלי חרש לומר
שטעם פסול התרומה תלי משום שטמא
מאוירו, דהא טבול יום אינו מטמא מאוירו
ופסול, ולא ראי כלי חרש להיות אב הטמאה
במינו כפרי טבול יום, דליכא למימר טעמא
דטבול יום דפסול בתרומה משום דמין אב
הטמאה הוא, דהא ליתא ליהא חומרא בכל
חרש ופסול: הצד השנה שבהן, צריך אתה למצוא
חמר שזה בשניהם תהיה לו טעם פסול בתרומה,
ומהו צד השנה שבהן שטמאין, טבול יום איסור
טמא דכתיב (והוא י"א) וקרא השמש וטהר, מפני
דעד השקא טמא, וכלי חרש כתיב (וי יס) וטהר
וכירים ותיך טמאים הם ופוסלין בתרומה, וכ"ש
כבר שני דפסול טפי מטבול יום שהוא טמא
ואסור בחליץ שיפסול בתרומה: ובכל הפסדים
כתיב הצד השנה שבהן שטמאין בחליץ ופסול
בתרומה, ולהך לשנא אין אדם יכול לפרש איהו
כלי חרש שמתר בחליץ ופסול בתרומה, ובדק
גדול יש לפרש בלי חרש הפוקר צמיד פתיל
שמצייל על חליץ שבתוכו ואין מצייל על התרומה
שבתוכו. והרבה גמגומין ותשובות ובטול שיטת
הגמרא יש בדבר, וקרא דלא אישכחן דאינו מצייל
בתרומה, ובתנא (והוא י"א) אמר איך תסאת נצלת
בצמיד פתיל, אבל תרומה לא תנן בה, ועוד אין זה פוסל בתרומה דהא לא פסיל מידי אלא
אינו מגן ומאליה היא נטמאת מאהל המת, ועוד כל הצד השנה שבגמרא שפא ללמוד
חמר צריך שיהא חמור וזה קל, דקאמר הצד השנה שבהן שמתרין בחליץ, ואין זו שיטה
בכל הגמרא, ולקשור שפרשתי אל תשיבני מה שאומר בלי חרש יובית, שהיה לו להביא
הוכחה בדרך הדומה לטבול יום שאע"פ ששהו לחליץ פסול לתרומה, שאין זו תשובה,
דאין צריך הוכחה אלא לטהר שחוללה טעם החומרא דפסול תרומה מפני שהוא
אב הטמאה, וקא מהדר ליה בלי חרש יובית שאין בו חמר זה ופסול, וכן שיטת רוב הדינים.
כי יהוא דכל הקשר (והוא י"א) וקרא השמש וטהר, מפני דלכשר בחלב שאסור בהנאה קל וחמר ומה ערלה
שלא נעבדה בה עברה אסורה בהנאה, כשר בחלב שנעבדה בו עברה בשבול אינו דין
שאסור בהנאה, מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר, ומי כפסול יובית, מה לחמץ
ובפסחו שבו קרת, כלאי הכרם יובית, והא כלאי הכרם נעבדה בו עברה בנוריעתה וחמץ
בפסח נמי עבר בכל רגא ולא דמו לערלה קללא דידה וקא הוה חוכמה: צד חמור. טבול
יום יש במינו אב הטמאה, בלי חרש מטמא מאוירו ורבי יוחנן צד חמור לא פריך. לא חשיב

רש"י

ליה פירכא הואיל ואין חמר שבשניהם שנה: מנן לרביעי בקדש שהוא פסול. ולא אמרין
סודור הוא כבתרומה: מחסר כפורים. בטמאות הדריכות קרן, כגון זב וזבה וילדת
ומצועה: שמתר בתרומה פסול בקדש. ביבמות יליפין לה בפרק הערל (והוא י"א): שלישי
שפסול בתרומה. כדלפין לעיל מטבול יום: דין הוא שישעשה רביעי בקדש, ולא תמא דיו
לבא מן הדין להיות כדיון ונימא הכי, שלישי
שפסול בתרומה דיו הוא שיהא פסול לקדש,
דאם בן בטיל ליה האי קל וחמר, דשלישי בקדש
לא אישכחין, ולא מביקא דכי היכי דבתרומה
אייחתייה בקל וחמר מטבול יום הכי נמי אתי
קדש בההוא קל וחמר, אלא אפלו מן התורה
למדנוה: והיו דקאמר למדנו שלישי לקדש מן
התורה, הלכך אי אמרין דיו איפרך ליה ק"ו כו:
מי לא עסקין. מי לא מצינו למישמע מנה דאפי'
נגע בשני נמי קאמר לא יאכל, דהא בכל טמא
כתיב, ושני איסור טמא דכתיב כל אשר בחתוב
יטמא, ותאי בבשר שלמים כתיב דקדש ניתנה
טעם גריבי. טעמו של ר' יוסי שהוא חכם וגדול
הדור אינו יודע מהו שלמך רביעי בקדש, שהרי
מקל וחמר זה תשובתו בצדו: אבל תנא מוסת
פסול יום. שנגע בטבול יום והוא של קדש או של
תרומה יובית, שפסול בתרומה מן התורה
בדפרישית לעיל דבכלים ממי כתיב והערב שמש
לגבי תרומה ואינו אלא לנגיעה ואינו עושה
רביעי בקדש לרנן דפליגי, עליה דאבא שאול
ואמר טבול יום פסול בקדש ואינו מטמא לפסול
את מי שיתוודע ונגע בו, וקא סלקא דעתא דר' יוסי
ברנן סבירא ליה הלכך שפסול בצדו דא"כ
הכי נמי נדרש להאי ק"ו שיפסול אבל תנא
מחמת טבול יום את תרומה, ומה מחסר כפורים
שמתר בתרומה פסול בקדש, אבל הנוגע בטבול
יום שפסול בתרומה ואינו דין הוא שישעשה
רביעי בקדש: טבול יום תחלה לקדש. מעלה עשו
בקדש להיות טבול יום אצלו כראשון לטמאה
ויטמא שני בקדש זה, מזה שאכל שנוגע בטבול
יום נעשה שני וטמא שני לקדש חמור שלישי ושניהם
קריין טמאין שפוסלן את אחרים, והשלישי
פוסל את הרביעי להיות הוא עצמו פסול אבל
לא יפסול את אחרים במגע: רבי מאיר אוסר
מטמא אחר ופסול אחר. הרי הוא כשאר שני
שפוסל את התרומה והנוגע בו פוסל את הקדש,
כך טבול יום הפוסל את התרומה הנוגע בו טמא
לקדש ולפסול עוד אחר: כך פוסל כ"י, ואין
הנוגע בטבול יום פוסל את הקדש אלא הוא עצמו פסול: רבי יוסי ברנן סבירא
ליה. דתנא תשובה בצדו, דילמא באבא שאול סבירא ליה, והוא הדין דהוה מצי רב פפא
למימר דילמא כ"י מאיר סבירא ליה ואין כאן עוד תשובה דהא עבד רביעי, אלא רבנא
קטן. כלומר מאן לימא לן דלא מחמיר באבא שאול, דילמא כותיה סבירא ליה דאכל
הבא מחמת טבול יום אם של קדש הוא מטמא אחר ופסול אחר, דההוא דנגע ביה פסיל
ליה דאורייתא ואפלו הוי קמא תרומה פסול לקדש מקל וחמר ממחוסר כפורים כדריש
רבי יוסי לעיל, ודרש ליה נמי הבא, ומה מחסר כפורים שמתר בתרומה פסול לקדש, אבל
תרומה הבא מחמת טבול יום שפסול בתרומה אינו דין הוא שישעשה רביעי בקדש, דהיכא
דנהו ליה דקדש עבד רנן מעלה שישטא אחר ופסול אחר: דאי סלקא דעתך באבא
שאול סבירא ליה. ודומל וחמר דמחסר כפורים פסיל לקמא וממעלה דרנן מטמא ליה,
כיון דמאורייתא פסיל ליה לההוא דנגע ביה ליתיה לרביעי בקדש מאכל הבא מחמת
טבול יום: ומה אכל תנא מחמת טבול יום דטבול יום. שקא מבחו שרי בחליץ עושה רביעי
בקדש, כלומר פוסל את הקדש מקל וחמר ממחוסר כפורים:
שלישי

שלישי

התחלת התפילה היא בסידור שבחו של מקום - כולו לה', ורק לאחריו באה בקשת צרכיו.

משיחת שבת פרשת בהריבחותי התשכ"ח

ביאורים למסכת סוטה דף כט עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

מי לא עסקין - האם לא מדובר בפסוק, דננע הבשר בשני
 לטומאה, ואמר ר' חנינא לא יאכל, משמע שלשלישי בקודש טמא,
 ואם כן רביעי נלמד מקל וחומר ממחוסר כיפורים, בראמון.
 אמר רבי יוחנן, מעם בריכי - טעמו של רבי יוסי שהוא חכם וגדול
 הדור, שאמר שרביעי בקודש פסול, איני יודע מה הוא, שהרי
 תשובתו - פירכתו של הקל וחומר בצידי, כיון שאוכל הקא -
 שנטמא מחמת נגיעה בטבול יום יובית, שאף שפסול בתרומה,
 בכל זאת ואינו עושה רביעי בקודש, ולפי רבי יוסי נדרוש קל וחומר
 גם לאוכל הקא מחמת טבול יום שיעשה רביעי בקודש, ומה מחוסר
 כיפורים שמותר בתרומה בכל זאת פסול בקודש, אוכל הנוגע בטבול
 יום שפסול בתרומה ודאי שיעשה רביעי בקודש, אם כן מוכח שרבי
 יוסי אינו דורש קל וחומר זה.
 הגמרא מביאה ברייתא שחכמים סוברים שאוכל הבא מחמת טבול
 יום אינו פסול בקודש, דתניא, אבא שאול אומר, שאף שטבול יום
 הוא שני לטומאה, החמירו חכמים שטבול יום יהיה תחילה לקודש
 - ראשון לגבי קדשים, ויוכל לטמא שנים - אם יגע בקודש יעשה
 אותו שני וחשני יעשה את חבריו שלישי, ושניהם נקראים טמאים
 ויכולים לטמא אחרים, ולפסול אחד - והשלישי יכול לפסול עוד
 קודש ולעשותו רביעי, אמנם הרביעי רק פסול לאכילה ואינו יכול
 לטמא אחרים. רבי מאיר אומר, טבול יום נחשב לשני גם לגבי
 קדשים ולטמא אחד ועושהו שלישי, ופוסל השלישי אחד אחר
 ועושהו רביעי. וחכמים אומרים, טבול יום אינו מטמא אחרים אלא
 רק פוסלם, וכשם שפוסל אוכלי תרומה לאכילה ומשקי תרומה
 לשתיה, ואינם מטמאים אחרים, כך טבול יום פוסל אוכלי קודש
 ומשקי קודש אבל הם אינם מטמאים אחרים, הרי שאף על פי
 שאוכל הבא מחמת טבול יום פסול בתרומה, אינו פוסל רביעי בקודש,
 והרי זה פירכא על הקל וחומר של רבי יוסי.
 דוחה הגמרא את הפירכא של רבי יוחנן, מתקין לה רב פאא,
 ממי דרבי יוסי ברבנן סבירא ליה, דילמא פאפא שאול סבירא
 ליה דאמר שטבול יום נחשב מדרבנן לראשון כשנגע בקדש, לטמא
 שנים ולפסול אחד, כמבואר לעיל, וכשנגע טבול יום בתרומה, או
 לא החמירו לעשותו כראשון, אלא שני, והתרומה היא שלישי, והיא
 פוסלת קודש לעשותו רביעי, ואין פירכא על הקל וחומר של רבי
 יוסי. מבארת הגמרא שאין לדחות את הפירכא של רבי יוחנן, מכיון
 דאי סלקא דעתך שרבי יוסי פאפא שאול סבירא ליה, ולומד קל
 וחומר ממחוסר כיפורים לטמא את הנוגע בטבול יום לעשותו
 שלישי, ופסול את הרביעי בקודש, אם כן ליתיה - ילמד שלשלישי
 פוסל לרביעי בקודש, מקל וחומר מאוכל שבא מחמת טבול יום
 ולא ממחוסר כיפורים, בדרך זו, ומה אוכל הקא מחמת טבול יום
 אף דטבול יום גופיה מותר בחולין ואינו פוסל אותו, בכל זאת
 אמרת שאוכל הבא מחמתו עושה רביעי בקודש, אוכל

מטבול יום דשרין, שבשעת טומאתו לא היה אב הטומאה אלא
 ראשון, ובכל זאת אסור באכילת תרומה.
 דוחה הגמרא, מה למטבול יום דשרין שכן יש פנינו - באדם או
 בכלים אב הטומאה - שאם יגעו במת יעשו אב הטומאה, מה שאין
 כן כבר שאינו נעשה אב הטומאה אפילו יגע במת. מתרצת הגמרא,
 כלי חרש יובית שאף שאין במינו אב הטומאה, בכל זאת מטמא את
 התרומה כשהוא ראשון, אם כן נלמד גם לכבר שני שאף שאין במינו
 אב הטומאה, יפסול את התרומה.
 דוחה הגמרא, מה לכלי חרש שיש בו חומרא שכן מטמא אוכלין
 ומשקי מאוירו - אף אם לא נגעו בכלי עצמו, אלא רק היו באויר
 הכלי, ומשום כך גם פוסל תרומה, מה שאין כן כבר שנטמא רק
 בנגיעה. ומתרצת הגמרא, מטבול יום בכלי שנטהר במים יובית, שאף
 שאינו מטמא מאוירו בכל זאת פוסל תרומה. וחזור הדין, לא ראי
 זה בראי זה - אין חומרתו של כלי שהוא טבול יום בחומרתו של כלי
 חרס שנטמא מאוירו, לומר שזו הסיבה שכלי חרס פוסל בתרומה,
 שהרי כלי טבול יום גם פוסל בתרומה, ולא ראי זה בראי זה - ואין
 חומרתו של כלי חרס, בחומרתו של כלי טבול יום שיש במינו אב
 הטומאה, לומר שזו הסיבה שטבול יום פוסל בתרומה, שהרי גם כלי
 חרס גם פוסל בתרומה, הצד השווה שבהם - בטבול יום ובכלי חרס,
 [שטמאים] שמוותרין בחולין ופוסלין בתרומה, כל שכן כבר שני
 שחמור יותר מטבול יום שפוסל בחולין, אם כן ודאי דפוסל
 בתרומה.
 הגמרא מסבירה את שיטת הדור אחר שרבי יוחנן בן זכאי אמר
 שיתירו את כבר שני. ודור אחר פריך, מה להצד השווה שבהם,
 שכן יש בהם - בכל אחד מהם צד חמור, טבול יום שיש במינו אב
 הטומאה, וכלי חרס שנטמא מאוירו, אבל כבר שני אין בו צד חומרא
 כלל. ורבן יוחנן בן זכאי, צד חמור לא פריך, אלא רק כשיש צד
 שווה לשניהם.
 תניא, אמר רבי יוסי, מנין לרביעי בקודש שנגע בשלישי לטומאה
 שפסול, ולא טהור בתרומה, ודין הוא - יש ללמוד זאת מדין קל
 וחומר, מה מחוסר פגורים - דהיינו טמא שטעון קרבן ועדיין לא
 הקריבו, שמוותר לאכול בתרומה, בכל זאת פסול בקודש - אם
 נגע בקודש פסול, שלשלישי שפסול בתרומה, אינו דין הוא שיעשה
 רביעי בקודש, ואי אפשר לומר דיו לבא מן הדין להיות כנידון,
 שיהיה בקדשים רק שלישי בתרומה שהוא נלמד ממנה, כיון שקל
 וחומר זה יתבטל, מפני שאת הדין שיש שלישי בקודש אפשר ללמוד
 מאותו קל וחומר שלומדים את תרומה, ועוד הרי ולמדנו שלשלישי
 לקודש מן התורה בפירוש, ואם כן ודאי שאם נאמר דיו יתבטל הקל
 וחומר, ולכן ורביעי בקודש נלמד מקל וחומר כמו שכתבה הגמרא.
 שואלת הגמרא, ושלשלישי לקודש שאמרנו שנלמד מן התורה מנלן.
 משיבה הגמרא, דכתיב "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל",

אגרות קודש

ב"ה, י"א אייר, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מאדר"ח אייר והקודם לו.

הנה נעם לי לקרות בו שמתגלה בו כשרון נואם לפני הרבים, ומנצל כשרונו זה לדברי התעוררות
 להחזקת היהדות וקיום התורה ומצות. ויה"ר מהשי"ת שיפעלו הדברים בנואם ובהשומעים. ובודאי
 מסדר שלא יפריע הנ"ל בלימודיו בהתמדה ובשקידה, הן בתורת הנגלה והן בתורת החסידות...

ביאורים למסכת סוטה דף ל עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

מאובל שהוא ראשון לטומאה, נעשה גופו ראשון מדרבנן, ומה
 שנוגע בו נעשה שני, ואם אוכל שני נעשה שני, ואם נגע בתרומה
 עשאה שלישי, ואם אוכל שלישי נעשה שלישי. רבי יהושע אומר,
 שאוכל ראשון אינו עושה את האוכל אותו ראשון, אלא האוכל
 אוכל ראשון ואוכל שני נעשה שני, ואם ואם אוכל שלישי
 נעשה הוא בעצמו שני בקודש - שאם יגע בקודש יטמא אותו,
 ואותו הקודש יוכל לפסול קודש אחר, ואין גופו נעשה שני
 בתרומה, ואם יגע בתרומה אינו פוסל אותה. ומוסיף רבי יהושע,
 באיזה חולין אמרו שיש בהם שלישי והוא נעשה שני לקודש, בחולין
 שנעשו על מִהֶרֶת תְּרוּמָה - שקיבל בעליהם הכהן על עצמו לשמור
 את חולין בטהרה כתרומה, אבל חולין סתם אין בהם שלישי.
 מדייקת הגמרא, על מִהֶרֶת תְּרוּמָה אין - יש בחולין שלישי
 כתרומה, כיון שכך עשו הרבה כהנים, אבל חולין שנשמרו על
 מִהֶרֶת תְּקוּדָשׁ לא שייך בהם שלישי, כיון שדבר זה לא היה מצוי
 ובטלה דעתו אצל כל אדם, ויש להם דין ככל חולין רגילים שאין
 בהם שלישי, וממה שהוצרכו להגיע לחולין שנעשו על טהרת
 תרומה כדי לאסור שלישי בחולין, אֶלְמָא קִבְּר רבי יהושע, אין
 שני עושה שלישי בחולין סתם.
 רבי אלעזר אפשר ללמוד שסובר אין שני עושה שלישי בחולין
 מהבביתא, דתניא, רבי אלעזר אומר, שְׁלֹשָׁתָן - אלה המבוארים
 מיד, שוין בדינם, הראשון שִׁבְקוֹדֶשׁ וְשִׁבְחוֹלִין וְשִׁבְתְּרוּמָה, מִטְמֵא
 שְׁנִיִּים - הראשון מטמא את השני, והשני מטמא את השלישי, ופוסל
 אַחֶד - והשלישי פוסל את הרביעי בקודש, וּמִטְמֵא אַחֶד - הראשון
 מטמא את השני, ופוסל אַחֶד - השני פוסל את השלישי בתְּרוּמָה,
 ופוסל אַחֶד - הראשון פוסל את השני בחולין, הרי שלרבי אלעזר
 אין למעלה משני לטומאה בחולין.
 רבי אלעזר אפשר ללמוד שסובר אין שני עושה שלישי בחולין
 מהמשנה, דתני, רבי אלעזר אומר, עיסה שנטמאה במזיד אין
 מפרישין ממנה חלה, אלא חֶלֶה נִיפְלָת מִן הַתְּהוֹרָה על הַמִּטְמָא -
 שצריך ללוש עיסה נוספת טהורה ולהפריש ממנה על הטמאה. כִּיצַד
 יפריש מהעיסה הטהורה על הטמאה מהמוקף, ולא יטמא מהעיסה
 הטמאה, עושה כך, הרי שתי עִיסוֹת יש, אַחַת תְּהוֹרָה, וְאַחַת
 הַמִּטְמָא, נִיפְלָת כִּדְּרִי שיעור חֶלֶה שהוא אמור להפריש על העיסה
 הטמאה, מַעֲיִסָּה הטהורה שְׁלֵא הוֹרָמָה חֶלְתָּהּ, ונוטל עוד חתיכה
 מהעיסה הטהורה וְנִזְנֹת ממנה בשיעור של פְּחוֹת מִכִּבְיָצָה שיעמוד
 בַּמֵּאֲצָע ויגע בעיסה הטמאה, ובחתיכה הטהורה שעושה אותה
 חלה, וכל זה הוא כִּדְּרִי לַיְהוּדִים את החלה מן הַמוֹקֵף.

שלישי הקא מחמת שני, דשני גופיה אסור בחולין, אינו דין
 שְׁעוֹשֶׂה רְבִיעִי בְּקוֹדֶשׁ, ומה שרבי יוסי למד דווקא ממחוסר
 כיפורים משמע שאינו סובר כאבא שאול אלא כרבנן שאוכל הבא
 מחמת טבול יום אינו פוסל אחרים, ואם כן קשה עליו פירכת רבי
 יוחנן.
 וְכִי תִימָא שהסיבה שרבי יוסי לא למד מאובל הבא מחמת טבול
 יום, היא משום דְּאִיכָא לְמִפְדָּךְ את הקל וחומר ולומר מִה לְטָבֹל
 יום שֶׁכֵּן הִיָּה אֵב הַמִּטְמָא, ומשום כך אוכל הבא מחמתו מטמא
 רביעי בקודש, מה שאין כן שני שלא היה אב הטומאה אין שלישי
 הבא מחמתו יכול לעשות רביעי, ואמנם הוא סובר כאבא שאול.
 דוחה הגמרא, הָא אִייתִינָה - למדה רבי יוסי מִמְּחוּסָר כְּפוּרִים, וגם
 שם אפשר לפרוך מה למחוסר כיפורים שכן אב הטומאה, ובכל זאת
 וְלֹא פְּרִכִּיה, הרי שרבי יוסי סובר שאין פירכא זו פירכא, כיון שאף
 שקודם היה אב הטומאה בכל זאת עבשיו שטבל הלכה טומאתו
 החמורה, אם כן גם בטבול יום כיון שעבשיו אינו אב הטומאה אי
 אפשר לפרוך בדרך זו, ואם כן צריך לומר שהסיבה שלמד דווקא
 ממחוסר כיפורים היא מפני שסובר כרבנן ולא כאבא שאול.
 אִמְר רב אסי אִמְר רב, וְאִמְרִי לָהּ אִמְר רבָּה בִּן אִסִּי אִמְר רב,
 רבי מאיר ורבי יוסי ורבי יהושע ורבי אלעזר ורבי אֶלְעָזָר, כִּוְלָהוּ
 סְבִירָא לָהּ דְּאִין שְׁנֵי עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי בְּחוּלִין, ואינם סוברים כרבי
 עקיבא שדרש במשנתו שני עושה שלישי אפילו בחולין.
 רבי מֵאִיר אפשר ללמוד שסובר אין שני עושה שלישי בחולין
 מהמשנה, דתני, כֹּל הַמַּעֲוִין בִּיאַת מִים מְדַבְּרִי סוֹפְרִים - כל מי
 שהוא טהור מהתורה, אלא שחכמים הזקיקו אותו להיטהר במים,
 דינו מדרבנן כשני לטומאה, וּמִטְמֵא אֶת תְּקוּדָשׁ ועושהו שלישי,
 ופוסל אֶת הַתְּרוּמָה, וּמוֹתֵר בְּאִכִּלָּה בְּחוּלִין וּבְמַעֲשֵׂה שְׁנֵי, דְּרַבִּי
 רבי מאיר, וְחֻכְמִים אוֹסְרִין אִכִּלָּה בְּמַעֲשֵׂה שְׁנֵי. הרי שרבי מאיר
 ורבנן שחולקים עליו סוברים ששני אינו עושה שלישי בחולין.
 רבי יוסי אפשר ללמוד שסובר אין שני עושה שלישי בחולין, מִהָא
 דְּאִמְרִין - ממנה שאמר רבי יוסי לעיל, מִנֵּין לְרַבִּיעִי בְּקֹדֶשׁ שֶׁפִּסּוּל וכו',
 כיון דְּאִם אִיתִיה - אם הוא סובר ששלישי בחולין הוא טמא
 מהתורה, לִיִּיתִיה לְרַבִּיעִי בְּתְרוּמָה - שילמד שגם רביעי בתרומה
 טמא, מהקל וחומר מטבול יום, כמו שהוא לומד שלישי בתרומה,
 ולאחר שילמד שרביעי בתרומה פסול, שילמד גם וְחֻמְשִׁי בְּקוֹדֶשׁ
 בקל וחומר מרביעי בתרומה, ומה שרבי יוסי אינו לומד כך משמע
 שהוא סובר שאין שלישי בחולין.
 רבי יהושע אפשר ללמוד שסובר אין שני עושה שלישי בחולין
 מהמשנה, דתני, רבי אלעזר אומר, הָאוֹכֵל שיעור חצי פרס

המשך ביאור למסכת סוטה ליום חמישה ושלושים לעומר עמוד א

רק לפי שעה, לכן תריני מכשילך בְּדָבָר שֶׁאִפְּסִילוּ תִינוּקוֹת שֶׁל בֵּית
 רִבִּין יוֹדְעִין אוֹתוֹ, דְּכֹתִיב "וְלִכְנֵי קָהֵת לֹא נָתַן כִּי עֲבוֹדַת תְּקוּדָשׁ
 עליהם בביתך ישרא וגו'", שבני קהת נושאים את הארון והשלחן
 וההמנורה ומזבח הזהב, בביתך, ולא נתן להם משה עגלות, וְאִיהוּ
 אֲתִיָּה בְּעֻלְתָּה - דוד הביא את הארון בעגלה.
 וכיון שדברנו על הקפדה בשמירה על הארון, מביאה הגמרא
 ממעשה הבאת הארון מפלשתים על ידי הפרות, בזמן שמואל
 הנביא, שם כתוב "וְיָד בְּאֲנָשֵׁי בֵּית שָׁמֶשׁ כִּי רָאוּ בְּאֲרֹן ה', ויך בעם
 שבעים איש חמשים אלף איש", ומבשרת הגמרא, מִשּׁוּם דְּרִאָה -
 בגלל שרק הסתכלו על הארון, נענשו ב'יָד' (אֱלֹהִים) באנשי בית
 שמש. אלא, מבארת הגמרא, רַבִּי אֶבְרָה וְרַבִּי אֶלְעָזָר נחלקו על מה
 היה עונשם של אנשי בית שמש, חד אִמְר קוֹצְרִין וּמִשְׁתַּחֲוִּים הָיוּ
 - שלא הפסיקו מלאכתם כשראו את הארון מגיע, וְחַד אִמְר מִלִּי
 נִמְי אֲמֹר - הם אף דיברו שלא כהוגן,

עוד נאמר שם, "וַיַּחַר לְדָוִד עַל אֲשֶׁר פָּרַח ה' פָּרַח בְּעֵזָה", אִמְר
 רבי אלעזר, לשון וַיַּחַר הוא שֶׁנִּשְׁתַּנּוּ פָּנָיו של דוד בְּחֶרֶד - עוגה
 שאופין על פני גזלים. שואלת הגמרא, אֵלָּא מַעֲתָהּ לִפִּי הַבִּיאור
 לעיל על וַיַּחַר, כֹּל הֵיכָא דְּכֹתִיב "וַיַּחַר" הֵבִי נָמִי - כל מקום
 שכתוב וַיַּחַר, גם כן תפרש "שנשתנו פניו כחרדה". מתרצת הגמרא,
 הֵתָם - בשאר מקומות בתנ"ך בְּתִיב וַיַּחַר אֵף, הָקָא לֹא בְּתִיב
 אֵף.
 עוד מענין מעשה עזא, דְּרַשׁ רַבָּא, מִפְּנֵי מַה נִּעְנַשׁ דָּוִד - בכך שמת
 עזא על ידו, ומבאר רבא. מִפְּנֵי שֶׁקָּרָא לְרַבִּי תוֹרָה זְמִירוֹת,
 שְׁנֵאמַר "זְמִירוֹת הָיוּ לִי הַקֹּדֶשׁ בְּבֵית מְנוּחֵי", פירוש, כשבשרתי
 מאויבי ויגדתי מהם, השתעשעתי בחוקך כזמירות. אִמְר לוֹ תְּקוּדָשׁ
 בְּרוּךְ הוּא לְדוֹד, דְּרַבִּי תוֹרָה שֶׁכְּתוּב בָּהּ "הַתְּעִיף עֵינַי בּוֹ
 וְאִינֵנוּ" - שאדם רק סותם עינו בהיסח הדעת מלהסתכל בהם מיד
 אינם, אֵתָה קוֹרָא אוֹתָהּ זְמִירוֹת, בתמיחה, שהזמירות הוא בפי אדם

סוטה. פרק חמישי - כשם שהמים דף ל עמוד א

רש"י

תוספות

שלישי הקא מחמת שני כו'. דשמעינן מניה תרתה, ש"מ אבל הקא מחמת טבול יום דסבירא ליה כבאבא שאול, ור"מ שלישי הקא מחמת שני נהי דחמישי בקדש לא אמר דנייתי מנה בדקעביר דטבול יום. דהקם מעלה דרנן יום, ובקדש מקדש מיירי ורבי יוסי מדאורייתא קאמר, אבל רביעי מיהא אייתי מנה: וכו' ה' ה' אייתינהו. ר' יוסי מק"ו ממחוסר כפורים, דאיבא למיפרך נמי מה למחוסר כפורים

שלישי הקא מחמת שני, ושני גופיה אסור בחולין, אינו דין שעושה רביעי בקודש? וכי תימא משום דאיבא למיפרך: מה לטבול יום שכן אב הטומאה? הא אייתינהו במחוסר כפורים, ולא פרכיה? אמר רב אסי אמר רב, ואמר' לה אמר רבה בן איסי אמר רב: ר' מאיר, ור' יוסי, ור' יהושע, ור' אלעזר, ור' אליעזר פולחו סבירא להו, דאין שני עושה שלישי בחולין. ר' מאיר, דתנן כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים, מטמא את הקודש, ופוסל את התרומה, ומותר בחולין ובמנעו, דברי ר' מאיר, וחכמים אוסרין במנעו. ר' יוסי, הא דאמרן, דאם אייתינהו לרביעי בתרומה וחמישי בקודש. ר' יהושע דתנן, ר' אליעזר אומר: האוכל אוכל ראשון ראשון, שני שני, שלישי שלישי. ר' יהושע אומר: האוכל אוכל ראשון ואוכל שני שני, שלישי שני בקודש ואין שני בתרומה, בחולין שניעשו על טהרת תרומה. על טהרת התרומה אין, על טהרת הקודש לא, אלמא קסבר אין שני עושה שלישי בחולין. ר' אלעזר דתניא, ר' אלעזר אומר: שלשתן שוין, הראשון שבקודש ושבוהוין ושבתרומה מטמא שנים ופוסל אחד בקודש, מטמא אחד ופוסל אחד בתרומה, ופוסל אחד בחולין. ר' אליעזר דתנן, ר' אליעזר אומר: חלה נפילת מן הטוהרה על התמאה, ביצד? שתי עיפות אחת טוהרה ואחת טמאה, נוטל כדי חלה מעיפה שלא הורמה חלתה, ונותן פחות מכביצה באמצע, כדי ליפול מן המוקף, וחכמים

ורגיל בתרומה וקבל גליל לאכול חלין שלו בטורת תרומה כדי שיהא רגיל לתרומותיו בטורה וזקוקה לה, חלקך משכחת בהו שלישי, דבחלין אחרים לא משכחת שלישי: ח' על טהרת תרומה אין חלין גירי. לא. ומאן דגריס על טהרת הקדש לא הכי מפרש לה, על טהרת הקדש לא דהו להו חלין גירי, שהמחסי חלין לטהרת הקדש בטלה דעתו ואין דבריו כלום: שלשתן שוין, נהי דמפרש לה, ראשון של חלין, וראשון של תרומה, וראשון של קדש: מטמא שנים ופוסל אחד בקדש, דהיינו רביעי: מטמא אחד ופוסל אחד בתרומה, דהוה ליה שלישי: ופוסל אחד בחלין, דהוה ליה שני. ותנא דפליג עליה סבר ראשון של חלין לא אויל בקדש עד רביעי, שאין קדש בא לידי רביעי אלא אם כן היה ראשון של קדש. ומיהו שמעינן מנה דאין שלישי בחלין: ר"א אומר חלה נפילת מן הטוהרה על התמאה גירשא דמתני' במסכת חלה (פ"ט מ"ז), הכי, שעור חלה אחד מביצה חלון שנקטה שונגת אן אגוסתא שחן ממי' נטמאת במידי אחד מכ"ד, שלא יתא חוטא נשכר. ר"א אומר היבא דנטמאת מזידה תלוש אחרת בטורה ותטול מן הטוהרה על התמאה, משום דמצוה לתרום מן המקנה. ביצד תעשה שיהא מן המקנה וטוהרה, נוטלת כדי חלת התמאה מעשה הטוהרה עד שלא הורמה חלתה, דאי הורמה חלתה דטוהרה ו לא מצי לאפריש מן הפטור על החיוב ולא תייל עליה וזו שם חלה, ונותנה פחות מכביצה באמצע כדי לתרום מן המקנה. מקף לשון מקהר ומקובר, כמו אין מקיפין שתי חביות במסכת ביצה (דף כ"ג), ומקרא נפקא קל ותרומתם מקנה מן המקנה לו, בספרי, חלקך צריכה לחלק

הא מחמת שני וכו'. פירש רש"י דשמעינן מניה תרתי שמעינן מניה אוכל האב מחמת טבול יום דסבירא ליה כבאבא שאול ושמעין מניה דשלישי האב מחמת שני וכו' תימא כיון דילף ק"ו לשלישי ממחוסר כפורים לאו ממילא שמעינן מניה דאית ליה כבאבא שאול דבהאי קל חזומר גופיה דמחוסר כפורים נפקא לן אוכל האב מחמת טבול יום דעבדי רביעי א"כ אמאי הוי ליה למיתניה לרביעי בקדש מאוכל האב מחמת טבול יום וכו' לא מיתני ליה שפיר שפי ממחוסר כפורים גופיה מדדווי מיתני ליה מאוכל האב מחמת טבול יום דאובל האב מחמת טבול יום וכו' גופיה לאו לאו דאית ליה אלא מק"ו דמחוסר כפורים נראה דאפי' הכי הוי נראה ליה טפי לעשות שלישי מק"ו ראשון כגון שלישי האב מחמת שני דאלים טפי למיעבד רביעי ממאי דמיתני ליה ממחוסר כפורים שצריך למיתני שלישי גופיה (למיתני) מק"ו דטבול יום דפסול בתרומה א"ע דבין כך ובין כך הוי ק"ו מיהו לאלמא כח שלישי עדיף ליה טפי:

הא אייתינהו ממחוסר כפורים ולא פרכין. רש"י פי' משום דכיון דטבול אולה ליה דהיא טומאה ולא ידענא אמאי פי' הכי הא ע"כ אית לן למימר דר' יוסי סבירא ליה כרבן יוחנן בן זכאי דמיתני שלישי בתרומה במה הצד דאי לא תימא הכי שלישי מנא לן ויהא נהי דהצד גופיה מיתני רבי יוסי רביעי ממחוסר כפורים ומכלי חרס ומשום הכי לא פריך. ספר הישר. מסיק בפ"ק דשבת (דף י"ד), וימנן דאביל אוכלין טמאין וכו' הקשה ריב"א הלוי זצ"ל אלמא דאובלין טמאין פוסלין את הגויה בבבצה דאפי' בבבצה טמאין למשקין תרומה דר' אבהו וחתנן בפרק ביצד מתפתח (עירובין דף פ"ב) חציה לבית המנוגע וחצי חציה לפסול את הגויה דהיינו שני ביצים וחציר מורי אין דרך בני אדם לשחות אלא לאחר אבילת שני ביצים וקדים לכן מילתא דלא שכיחא היא ואין נראה לר"י תירוצ' זה חדא שאפילו לבשון לא דקדק שובאן הוא אמר לפסול את הגויה ולשם חלה הוא אומר אלו פוסלין בתרומה משמע אפילו במגע ובכאן לא גזרו אלא טומאת פנים אטו טומאת חוץ ועוד

היאך אנו אומרים בימא פרק אחרון (דף פ"ג) אמר רב פפא הנה לטומאת גיה דלא דאורייתא ומותבי מי אמר רב פפא הכי והכותבי לא תטמאו בהם ואמר רב פפא מכאן לטומאת גויה דאורייתא ומתירן מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא ואם היה מגורת י"ח דבר וכי בזה היה טועה בעל הגמרא שיהם דאורייתא וטמא דוקא באוכלין ככל העולם אמר ר' יוחנן נראה דתרי גזירות הוו חדא גזירת טומאת פנים אטו טומאת חוץ דהיינו פסול גויה דהרואה סבר דמותר להגיע טומאה למשקין דהא זה כשאכל תרומה ואח"כ שותה משקין טמאים גונגין זה בזה בתוך מעיו ולא חיישין להכי נמי לא נחוש אפי' בחוץ להכי גזרו ודוקא בשני ביצים אבל בכביצה לא שדרי האוכל בכביצה מתעבל בתוך מעיו ונשאר בין שניו ולכשידיה בבני מעיו יפחת הרבה מכביצה ואין אדם טועה שאפילו אוכל אוכלין טמאין בכביצה ושותה משקין דתרומה לא יאמר א"כ שדורין הן בכביצה אפי' בחוץ דהא בפנים לא היה בכביצה שדרי נתעבל האוכל לא היה כשיעורו וטמא דוקא באוכלין ממירך יותר ממשכריו משום דמתעבל אבל משקין פסלי גויה בכדי רביעית דאין דרך משקה להתעבל בתוך מעיו וא"ת היה לון להוסיף יותר מעט מ"מ כיון דנחית לשעוריה העמיד אותה על שני ביצים שהוא שיעור ידוע וגזירה אחרת אותה של שבת שגזרו בכביצה אף על מנע ואותה של שחיתת חולין (דף ל"ד). דאמר עולא האוכל אוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה נפסל גופו מלאכול בתרומה איני יודע לפרש אם היה מאותה גזירה ראשונה מ"מ למח גזרו אי משום טומאת חוץ הלא אפילו אם היה גונג שלישי שבתרומה לא היה נפסל של שלישי עושה רביעי בתרומה כדמוכח תהם דתניא חולין שנעשו על טהרת הקדש הרי הוא בחולין רבי אלעזר ברבי צדוק אומר הרי הן כטומאה לתרומה לטמא שנים ולפסול אחד א"כ אינו רביעי וא"ת מגורה שניה ומשום משקין דאביל אוכלין טמאין ושותה משקין דתרומה אם כן למח נפסל גופו הי' טמא אפי' במגע וא"ת גזירה שלישית היא מ"מ דהעם לא נודע אלא א"כ נאמר רבו בגזרות וגזרו גזירה לגזירה ולפי פירוש הקונטרס שפירש בשחיתת חולין אינו נראה ואינו מיושב יפה שגמור האוכל אוכל ראשון וזה חצי פרס שדרי אנו אומרים מאי טעמא דילמא אביל אוכלין טמאין ושתי משקין דתרומה והוה אפילו בכביצה. ע"כ לשון ספר הישר: מר

רע"י

מֶרֶס סֶבֶר תַּחֲמוּמִין דְּאוּרִייתָא וּמֹר סֶבֶר תַּחֲמוּמִין דְּרַבְנָן. תִּימָה דְּהִכָּא מִשְׁמַע דְּאִי הָוָה
מִשְׁתַּעִי קֵרָא דְּאַלְפִים אַמָּה בְּלוּם דְּהָדָה סֶבֶר תַּחֲמוּמִין דְּרַבְנָן אֵלָּא שְׁטַמָּא מִשּׁוּם
דְּמִשְׁתַּעִי בִּשְׁבַת הָוָה יִלְיָף לְתַחֲמוּמִין בְּפִרְקָא מִי שְׁהִיזְיָאוּהוּ (עִירּוּבִין דָּף נ"א.) מִגִּישׁ מִקּוֹם
מִמָּקוֹם וּמִקּוֹם מִנִּישָׁה וְכוּ' א"כ אִפִּי הָוָה מִשְׁתַּעִי בִּשְׁדוּת וּבְרִמִּים הָוִי מְצִי לְמַלְפִי בְּדוּ
גִּישׁ דְּהָתָם דְּכֵתִיב גַּבִּי שְׁבַת הֵינִי אֲלִפִּים דָּהָא
פִּירִי רִיקָא וְנִלְפִי מִקֵּר הָעִיר וְחִרְבָּה אַע"ג דְּהָדָוָה
קֵרָא מִשְׁתַּעִי דְּלִבְרִי הָכָל בְּלוּם וְסִפְקִי עִירּוּבִין
(דָּף ז') מִשְׁמַע דְּסֶבֶר תַּחֲמוּמִין דְּאוּרִייתָא
נִפְקָא לָן מֵאֵל יֵצֵא אִישׁ מִמָּקוֹם: **רַבִּי** נַחֲמִיָּה
אֹמֵר כֹּסְפֹר הַפְּדוּס עַל שְׁמַע בֵּית הַכֹּסֶת.
בְּתוֹסְפַת (ר' פ') נַחֲמִיָּה אֹמֵר כִּבְנֵי אֶרֶס שְׁקִירִין
אֵת שְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר וְיִאֲמְרוּ לְאֹמֵר מִלְמַד שְׁהִיד
מִשֶּׁה פֹתַח תְּחִלָּה יִשְׂרָאֵל עֹנִין אֲחֵרָיו וְגוֹמְרִין
מִשֶּׁה אָמַר וְאֵי שִׁיר מִשֶּׁה יִשְׂרָאֵל אֲמֹרִים אֲשֶׁר־
לֵה' מִשֶּׁה אֹמֵר עוֹי וְתוֹמֵר יֵה יִשְׂרָאֵל אֲמֹרִים זֶה
אֵלֵי וְאֵנְדוּר מִשֶּׁה אֹמֵר ה' אִישׁ מִלְחָמָה יִשְׂרָאֵל
אֲמֹרִים ה' שְׁמֹה:
רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר מִנֵּן שֹׁאֵף עוֹבְרִין שְׁבַמֵּי
אֲמַן. אֲדִין לֹמֵר דְּרַבִּי יוֹסִי הַגִּלְגַּלִּי וְרַבִּי
מֵאִיר פְּלִיגִי דְּרַבִּי יוֹסִי אֵת לִיה דְּזֻקָּא עֵלְלִים
וְיוֹנְקִים וְלֹא עוֹבְרִים אֵלֵי מִקְרָא דְּמַפֵּי עוֹלָם
וְיוֹנְקִים נִפְקָא לִיה דְּתִינוּק שְׁמִט דְּדִּמְפּוּ דְּשִׁמְשַׁע
יוֹנְקִים בִּשְׁעָה שְׁהוּא יוֹנֵק וְלִכְךָ אֵיצְטְרִיךְ קֵרָא
דְּמַפֵּי עוֹלָם דְּאִי לֹא הָבִי כִּיּוֹן דְּנִפְקָא לָן
מִקְרָא מִמָּקוֹר יִשְׂרָאֵל בְּמִקְהֻלוֹת בְּרַכּוֹ אֲלֵקִים
אֲפִילוּ עוֹבְרִים לֹא הָדָא צִירִךְ לְמִימֵר חוּ עוֹלָם
וְיוֹנְקִים דְּבַפ' שְׁלֹשָׁה שֹׁאכְלוּ (בְּרַחוּתָא דִּי מַטָּה)
תֵּינִן בְּעִשְׂרָה אֲמֹרִים נִבְרַךְ אֲהִלּוּ וְכוּ' רַבִּי
יוֹסִי הַגִּלְגַּלִּי אֹמֵר לִפִּי רֹב הִקְהֵל מִבְּרַכִּין
שֶׁנֶּאֱמַר בְּמִקְהֻלוֹת בְּרַכּוֹ אֲלֵקִים אִרְ עֵקִיבָא מַה
מְצִינוּ בֵּית הַכֹּסֶת אֶחָד מִרְבּוּבִין וְאֶחָד מִתַּעֲטִין
אֹמֵר בְּרַכּוֹ אֵת דָּה' וְקִידִיק עֲלֵיהָ בְּגַמ' (שֶׁם
דָּף ג') וְרַבִּי עֵקִיבָא הָאִי קֵרָא דְּרִי הַגִּלְגַּלִּי
מֵאִי עֵבֵד לִיה מְבַעִי לִיה לְכַדֵּר' מֵאִיר וְכוּ'
אֲוִידִךְ

[illegible]

משיחת שבת פרשת בהר־בחוקותי ה'תשכ"ח

במקלות

ביאורים למסכת סוטה דף ל עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

שאסור לצאת חוץ לאפים אמה בשבת הוא מדיאורייתא כמו
שנרמז בפסוק, וזר - רבי אליעזר סבר, תחומין דרפגן ולא הוזכרו
בפסוק.
שנינו במשנה, בו ביום דרש רבי עקיבא "או ישיר משה ובני ישראל
את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר" שאין תלמוד לומר 'לאמר',
ומה תלמוד לומר 'לאמר', מלמד, שהיו ישראל עונים שירה אחריו
של משה על כל דבר ודבר בקוראין את הלל, לכך נאמר לאמר. רבי
נחמיה אומר, בקורין את שמע, ולא בקורין את הלל. מביאה הגמרא
ברייתא המבארת מחלוקתם, תנו רבנן, בו ביום דרש רבי עקיבא,
בשעה שעלו ישראל מן הים נתנו עניהם לומר שירה, וביצד
אמרו שירה, בגדול המקרא את הלל כדי להוציא את הציבור ידי
חובתם, והן עונים אחריו ראשי פרים - על כל דבר שהוא אומר
הם עונים אחריו הללויה שהוא ראש הפרשה, כעין זה משה אמר
'אשירה לה', והן אומרים אחריו 'אשירה לה', משה אמר 'כי נאה
נאה נאה', והן אומרים 'אשירה לה'.
רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר, כקמן המקרא את
הלל לגדולים שאינם יודעים לקרוא בעצמם, ואינו יכול להוציאם
ידי חובתם, והן עונים אחריו כל מה שהוא אומר, כעין זה משה
אמר 'אשירה לה', והן אומרים 'אשירה לה', משה אמר 'כי נאה
נאה', והן אומרים 'כי נאה נאה'.
רבי נחמיה אומר, בסופר - מלמד תינוקות שהוא רגיל להיות בבית
הכנסת, תפוס על ששע פבית הפנסת - לעשרה אנשים המגיעים
לבית הכנסת, שהוא פותח תחילה בברכות שלפני קריאת שמע,
והן עונים אחריו ביחד אתו, כעין זה היה בשירת הים שמשח פתח
אשירה לה, ושרתה רוח הקודש על כולם וכיוצא כולם ואמרו יחד
את השירה.
מבאר הגמרא במאי קמיפלגי, נאמר בהקדמת השירה, "את
השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר", ונחלקו מה אמרו בני ישראל, רבי
עקיבא סבר, 'לאמר' אמילתא קמייתא - שבני ישראל אמרו כל
פעם את תחילת השירה 'אשירה לה', ורבי אליעזר בנו של רבי
יוסי הגלילי סבר, 'לאמר' הולך אצל מילתא ומילתא - שכל תיבה
שאמר משה חזרו אחריו בני ישראל. ורבי נחמיה סבר, שפירוש
הפסוק הוא כך, 'ואמרו' משמע, דאמרו בוללו בחד החד - משה
עם בני ישראל ביחד, לאחר שקבלו רשות 'לאמר', על ידי דפתח
משה ברשא.
תנו רבנן, דרש רבי יוסי הגלילי, בשעה שעלו ישראל מן הים
נתנו עניהם לומר שירה, וביצד אמרו שירה, עולל מופל על
ברבי אמו, ותינוק יונק משרי אמו, בין שראו את השכינה,
עולל הנביא צוארו, ותינוק ששם דד מפיו, ואמרו 'זה אלי
ואנוהו', שנאמר 'מפי עוללים ויונקים יסדת עוז'.
היה רבי מאיר אומר, מנין שאפילו עוברים שבמעין אמן אמרו
שירה, שנאמר

והקמים אוקרין להפריש חלה מהעיסה הטהורה על הטמאה, אלא
יפריש מהטמאה על עצמה. ותניא בברייתא, שלדברי רבי אליעזר
אפשר להניח באמצע אף עיסה בשיעור כפיצה, ובכל אופן אין
האמצעות מטמאת את הטהורה, כמבואר בהמשך.
סבריה - רבנן שרצו ללמוד מדברי רבי אליעזר שאין שליש בחולין
סברו, שאידי ואידי - בין הברייתא שמתירה לפי רבי אליעזר אפילו
כפיצה, ובין המשנה שמתירה רק פחות מכפיצה, עוסקות בפניה
שהיא ראשונה לטמאה, שטמאת את האמצעות, ועושה אותה
שניה, ובכל זאת סוברת הברייתא שלפי רבי אליעזר אפשר להניח
באמצע גם כפיצה, ואף על פי כן אינה מטמאת את הטהורה, היות
ואין שני עושה שליש בחולין, ואף על פי שחולין אלה עומדים
להיות חלה, עדיין יש להם דין חולין. היות וחולין הטבולין לחלה -
חולין שלא הופרש מהם חלה, לא כחלה דמו ודינם כחולין. ולפי זה
רצו החכמים לומר, מאי לאו בהא קמיפלגי, דמר - רבי אליעזר
סבר, אין שני עושה שליש בחולין ולכן אפשר להניח באמצע גם
התיבה כפיצה, והיא לא טמאת את הטהורה כיון שלא נקרא עליה
שם חלה, ואין שני עושה שליש בחולין. וזר סבר - חכמים סוברים,
שני עושה שליש בחולין, ולכן נטמאת העיסה הטהורה אף לפני
שיקרא עליה שם חלה, והכהן יקבל חלה טמאה בחזקת טהורה
ויכשל באכילת חלה טמאה.
דוחה הגמרא, אמר רב מרי בריה דרב כהנא, דכולי עלמא - בין
לרבנן ובין לרבי אליעזר, אין שני עושה שליש בחולין, והכא
בחולין הטבולין לחלה - חולין שלא הופרש מהם חלה קמיפלגי,
מר סבר - רבנן סברו, שעוד לפני שנקרא עליהם שם חלה כחלה
דמו, ויש בחלה דין שליש בתרומה, והחתיכה האמצעות תפסול את
החלה בשלישי. וזר - רבי אליעזר סבר, לא כחלה דמו, ולכן עד
שיקרא עליה שם חלה היא חולין ואינה יכולה לטמאת את החלה.
ואיבעית אימא, דכולי עלמא חולין הטבולין לחלה לא כחלה
דמו, ואין שני עושה שליש בחולין, ולכולי עלמא אף אם יהיה
בחתיכה האמצעות כפיצה היא לא טמאת את הטהורה, והכא
במותר לגרום טומאה לחולין שבאריץ ישראל קמיפלגי -
והמחלוקת היא אם מותר לטמאת את האמצעות, מר - רבי אליעזר
סבר, מותר לגרום טומאה לחולין שבאריץ ישראל כדי לתקן חלה
בטהרה, לכן מותר לחבר חתיכה קטנה בין העיסה הטהורה לטמאה
אף שהיא עצמה נטמאת. וזר סבר - רבנן סברו, אסור לגרום
טומאה לחולין שבאריץ ישראל, וכיון שהחתיכה האמצעות
נטמאת, אסור להפריש בדרך זו, הרי שלרבי אליעזר ולרבנן
שחולקים עליו, אין שני עושה שליש בחולין.
שנינו במשנה, בו ביום דרש רבי עקיבא וכו', הא כיצד, אלה אמה
מגרש ואפים אמה תחום השבת, רבי אליעזר בנו של רבי יוסי
הגלילי אומר, אלה אמה מגרש ואפים אמה שדות וכרמים. מבאר
הגמרא במאי קא מיפלגי, מר - רבי עקיבא סבר, תחומין - מה

המשך ביאור למסכת סוטה ליום שנים ושלשים לעומר עמוד ב

לקרוא בכל לשון שאתה שומע, כחכמים. עונה הגמרא, והוא,
המילה 'שמע', מיבעי ליה רבי לדרשה אחרת, שבקריאת שמע צריך
להשמיע לאוזניו מה שאתה מוציא מפיו. ומבאר הגמרא, ורבנן
שדרשו מ'שמע', לקרוא בכל לשון שאתה שומע, ולא דרשו מכך
שצריך להשמיע לאוזניו, סברי לה במאן דאמר תקורא את שמע
ולא השמיע לאוזניו יצא.
האם נאמר שקסבר רבי,

שלא יקראנה למפרע, כלומר בסדר הפוך מהסוף להתחלה, שאינו
יציא ידי חובה אם לא קרא לפי הסדר הכתוב. שואלת הגמרא, ורבי,
שלא יקראנה למפרע, מנליה - מהיכן הוא לומד דין זה. עונה
הגמרא, נפקא ליה - הוא דורש זאת מ'הקברים' 'הקברים', שהיה
מספיק לכתוב 'היו דברים האלה' בלי ה"א, ונאמר 'הקברים', ללמד
שלא יקרא בסדר הפוך. ומבאר הגמרא, ורבנן, שדרשו שלא יקרא
למפרע מ'היו', ולא דרשו זאת מ'הקברים' כמו רבי, כי 'הקברים'
'הקברים' לא משמע להו שזה ייתור הניתן לדורשו. שואלת
הגמרא, ורבי נמי, הקתיב 'שמע', ומדוע אינו דורש מזה שאפשר

ביאורים למסכת סוטה דף לא עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

הקריאו לו ויעלצו כך אוהבי שמך, וימר עובדו מיראה, ולכן
הקריאו לו אשר צפנת ליראיך.

הדרן עלך כשם השמים

מי שקינא פרק שישי

הפרק עוסק בדיני העדות על סוטה.
משנה. מי שקינא לאשתו שלא תיטת עם פלוני, ונסתרה אחר
קיניו, אפילו שבע על כך שנסתרה מעוף הפורח, כלומר שלא
שמע בעדות גמורה אלא רק מעד אחד, ואף אם הוא פסול לעדות
כגון עבד או שפחה, אם בעלה אינו רוצה להשקותה, אזי יוציא את
אשתו בגט, ויתן כתובה, דברי רבי אליעזר. רבי אליעזר סובר בזה
כשיטתו בתחילת המסכת שאין צריך עדות גמורה על הסתירה, וגם
הפסולים לעדות נאמנים בזה, כמו שנאמנים להעיד על טומאתה,
משום שסתירה הוקשה לטומאה, לפיכך נאסרת לבעלה בעדותה עד
שישקה אותה מים המאריים, ואם אינו רוצה להשקותה, יוציא ויתן
כתובה. רבי יהושע אומר, אינה נאסרת לבעלה אם אין שני עדים
כשרים על הסתירה, אולם יכול לקיימה רק עד שישיאו ויתנו כה
מוזרות בלבנה - שנשים השזורות חושי פשתן בלילה, יסאו ויתנו,
כלומר ידברו על פריצותה, שבהגיע למצב זה, מכוון הדבר,
ויוציאה בגט, שהרי במצב כזה שנושאות ונותנות בה מוזרות בלבנה,
אין המים המאריים בודקים אם זינתה, כמו שלמדנו לעיל.
אם אמר עד אחד, אני ראיתי שנשנמאת בסתירה זו שעליה העידו
שני העדים לפי רבי יהושע או בסתירה שנודעה על פי עוף הפורח
לפי רבי אליעזר, לא היתה שותה, כי אחרי שקיבלנו עדות
שנסתרה, עד אחד נאמן להעיד שנטמאה, משום שרגילים לדבר,
ואין צורך לבדוקה, ונאמנותו היא אף להפסידה כתובתה, וכפי
שנדרש מהפסוקים בהמשך המשנה. ממישיבה המשנה, ולא עוד,
ולא רק עד כשר נאמן, אלא אפילו עבד, אפילו שפחה המעידים
שנטמאה, הרי אלו נאמנים שנטמאה אינה שותה, ונאמנים אף
לפוסלה מכתובתה. ממישיבה המשנה, חמותה, וכת חמותה,
וצרתה, ויבתה, וכת בעלה מאשה אחרת, אף ששונאות אותה
ואינן נאמנות בשום עדות שהיא לרעתה, הרי אלו נאמנות לעדות
זו שנטמאה כנסתרה, אבל ולא נאמנות נשים אלו לפוסלה
מכתובתה, שהואיל ושונאות אותה, אינן נאמנות להפסידה, אלא
נאמנותן היא רק לענין שלא תשקה.
המשנה מביאה את הדרשה לכך שעד אחד ואפילו פסול לעדות
נאמן שנטמאה במקרה שכבר הועדה שנסתרה, ומקדימה לבאר,
שלולי גזירת הכתוב היינו מצריכים לכך שני עדים. שהיה בדיון
שנאמר שעד אחד לא ידחה נאמן שנטמאה, מקל וחומר, ומה אם

במקלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל משמע שגם אלו
שעדיין היו במקור ברכו את ה' כשהיו במקלות על הים. (שואלת
הגמרא, והא לא חזו. משיבה הגמרא, אמר רבי תנחום, כרם
נעשה להן באספקלריא - מראה המאירה וראו).
שנינו במשנה, בו פיוס דרש רבי יהושע בן הורקנוס שלא עבד
איוב כו', את הקדוש ברוך הוא אלא מאהבה, שנאמר "הן יקטלני
לו אייחל", ועדיין הדבר שקול, לו אני מצפה או אני מצפה. מקשה
הגמרא, וליחזי האי 'לא' כיצד הוא כתוב, אי בלמ"ד אל"ף בתיב
'לא' הוא, שפירשו איני מצפה, ואי בלמ"ד וי"ו בתיב, 'לו' הוא
שפירשו שמצפה, ומפני מה אומרת המשנה הדבר עדיין שקול,
וצריך להביא פסוק נוסף.
דוחה הגמרא את הקושיא, וכל היכא דבתיב בלמ"ד אל"ף, לא
הוא, אלא מעתה, 'בכל צרתם לא צר', דבתיב 'לא' בלמ"ד
אל"ף, הכי נמי דלא הוא, האם תפרש שהכוונה היא שהקדוש
ברוך הוא אינו נמצא עמם בצרתם, וכי תימא הכי נמי, שכן הוא
הפירוש, והבתיב בהמשך הפסוק, 'ופלאך פניו הושיעם', הרי
שהקדוש ברוך הוא כן נמצא ומושיע להם בצרתם. אלא (לאו),
משמע הכי, ומשמע הכי - פעמים שהכוונה כך ופעמים שהכוונה
כך, לכן אומרת המשנה הדבר עדיין שקול.
תניא רבי מאיר אומר, נאמר 'ראו אלהים' באיוב, ונאמר 'כי ירא
אלהים אתה' באברהם, מה ירא אלהים האמור באברהם
מאברה, אף ירא אלהים האמור באיוב מאברה, ואברהם גופיה
מנלן שמאברה, דבתיב 'ירע אברהם אברה'.
שואלת הגמרא, מאי איכא בין עושה מאברה לעושה מיראה.
ומשיבה, איכא הא דתניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר, גדול
העושה מאברה יותר מן העושה מיראה, שהה העושה מיראה,
תלוי זכותו ומינה לאלף דור שלאחריו, וזה העושה מאברה, תלוי
לאלפים דור. ומנין שכן הוא, כיון שהקא בתיב, 'לאלפים' לאהבי
ולשומרי מצותי' הרי שלאזהביו הוא תולה אלפים, והתם בתיב,
'ולשומרי מצותי לאלף דור' הרי שלשומרי מצותיו שאינם עושים
מאברה אלא מיראה, תולה אף.
מקשה הגמרא, התם נמי - בפיסוק של אלף דור בתיב 'לואהביו
ולשומרי מצותי לאלף דור'. מתרצת הגמרא, האי לרסמיה ליה
והאי לרסמיה ליה - לאלפים' סמוך 'לאהבי', ולאלף דור' סמוך
'ולשומרי מצותי'.
הנהו תרי תלמידי דתו יתבי קמיה דרבא, חד אמר ליה לרבא,
אקריין בחלמאי - הקריאו לי בחלומי את הפסוק 'מה רב טובך
אשר צפנת ליראיך', וחד אמר ליה לרבא, אקריין בחלמאי
'וישמחו כל חוסי בך לעולם ויגנו ויעלצו בך אוהבי שמך'. אמר
להו רבא, תרויבכו רבנן צדיקי גמורי אתון - שניכם צדיקים
גמורים, אלא שמר עובד את הקדוש ברוך הוא מאהבה, ולכן

המשך ביאור למסכת סוטה ליום אחד ושלושים לעומר עמוד ב

במשנה מתפרשים כך, כשיש עדויות סותרות אם נטמאה האשה, עד
אחד אומר שכן, ושניים פסולים אומרים שלא, או הפוך, מקבלים את
דברי השנים שהם רוב הדעות. ואיכא דאמרי דעה אחרת בדברי
רבי נחמיה, כל היכא דאתא עד אחד כשר מעיקרא - כל מקום
שבא עד אחד הכשר לעדות בתחילה ואמר שנטמאה, ונתקבלה
עדוהו, אפילו מאה נשים נמי, אם יבואו אחר כך להכחישו, כולן
בעד אחד דמיין, ואין עדותו מתקבלת, כי לראשון הכשר יש נאמנות
כשנים כשרים, וכבר לא הולכים אחר רוב דעות של פסולים, אלא
אומרים בזה 'אין דבריו של אחד, במקום שנים'.

בולה עוסקת בענין שונה, בפסולי עדות, ורבי נחמיה היא.
דתניא, רבי נחמיה אומר, כל מקום שהאמינת תורה עד אחד,
הרי שהוצאה עדות זו מכלל כל עדויות שבתורה ולא צריך בה תורת
עדות, ולפיכך פסולים וכשרים שווים בה והלף אחד רוב דעות,
כלומר, מקבלים את העדות שיש בה יותר עדים מן העדויות
האחרות, אפילו אם הם פסולים, ואפילו העידו זה אחר זה וכבר
נתקבלה עדות אחרת. ועשו שתי נשים באיש אחד, בשני אנשים
באיש אחד, כלומר שאם נשים, הפסולות לעדות, הכחישו עד אחד
כשר, הרי הן נאמנות בעדות כזו כמו שני עדים כשרים שהכחישו עד
אחד, שגם בזה הולכים אחר רוב דעות. ושני המקרים האחרונים

יום שלישי - היום אחד ושלישים יום, שהם ארבעה שבועות ושלושה ימים לעומר (תפארת שבהוד) קצה

סוטה. פרק חמישי - בשם שהמים דף לא עמוד א

רש"י

במקלות בשנה על הים: מקור. אף אותם שבמקור: וליחוי האי לא כו'. ואמאי אמר
הדבר עדיו שקול: ח"ו רלא הוא. ודיק קרא אינו חושש לצרתם ולא צר בה: באברהם.
כי ירא אלהים אתה (וגלגל ככ): תלי. וזתו לדורותיו להגן עליהם עד אלפים דור:
לא אלפים לאהבי: סמן אוהביו לאלפים, ואידך קרא סמן לאלף דור אל שומרי מצותיו.
דהיינו מיראה, ואין אלו דומין לפרש מאהבה
לפרש מיראה (ושל דף ככ): דהיינו מאהבת שבר
ומיראת פורענות הקלות והענין, והכא
מאהבת המקום ומיראתו שמוראו גדול ומשל
על הבריות: וישמחו כל חסידיו, ספיה
דקרא ויעלצו בה אהבי שמר:

הדרן עלף בשם שהמים

מתני' מי שקנא לה ונסתרה. אם לאחר
שקנא לה נסתרה: אפי' שמע מעוף
הפורת. שנסתרה יוציא ויתן כתבה. ורבי
אליעזר לטעמיה דאמר בפ"ק (שלי דף כ) סתירה
לא בעיא עדות ואפלו עבד ואפלו שפחה
נאמנין. דהיינו נמי כעוף הפורת, דאיתקש
למאנה דכלהו מהימני בה. הלקח נאסרה עליו
ואם אינו רוצה להשקותה יוציא ויתן כתבה:
רבי יהושע אומר עד שישאו ויתנו בה מוזרות
בלבנה. כלומר משום סתירה שאין בה ב' עדים
אינה נאסרת עליה. ור' יהושע לטעמיה דאמר
משקה על פי שנים. מידה כשישאו ויתנו
מוזרות בלבנה בפריצותה מכוער הדבר ותצא,
דקא אפלו מיא תו לא דדיק לה בדתניא בפ"ק
(שלי דף ו) וטוהרה היא ולא שישאו ויתנו בה
מוזרות בלבנה: אני ראיתיה שנשטמאת. באותה
סתירה שהיא על פי שנים עדים לרבי יהושע
ולרבי אליעזר ע"פ עוף הפורת: לא היתה
שוטה. דעד אחד נאמן בה אף להפסידה
כתבה שרגלים לדבר, ומקראי ילפינן לה
לקמן במתני': הרי אלו נאמנים אף לפסלה
בכתבתה. שלא תשתה ולא תטול כתבתה:
המותה ובת המותה וצרתה ויבתה. אשת אחי
בעלה, אף היא כצרתה ושוואתה שדואגת
הימנה שסופה להיות צרתה, אם ימות בעלה
בלא בנים תתיבם לבעלה, ובת בעלה מאשה
אחרת, אלו המש נשים שזאות אותה.
וביבמות (דף ק"ה): מפרש טעמא אמאי סנו לה.
ואין נאמנות לה לשום עדות שהיא לרעתה:
הרי אלו נאמנות. לה לעדות זו, שהתורה
האמינה כל עדות שיש בה. ומידה לא לפסלה
מכתבתה הואיל ושוואות אותה, אלא שלא
תשתה שקה בדיו. שלא יהא נאמן בה עד
אחד אם לא ממזרת הכותב: הראשונה. סתירה
שאין אוסרתה אסור עולם אלא עד שתשתה:
אינה מתקיימת בפחות משנים. כדבעין למימר
מגורה שורה. ורבי יהושע היא: עדות האמהות.
סמא: כל עדות שיש בה. נאמן בה. ובגמרא
ילפינן לה דהכי קאמר, תרי ליה בה אלא
אחד, וקאמר ויהא לא נתקשה למיסקה. אלמא
קדמיק:

שאוסרתה

במקלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל. והא לא
הווי? אמר ר' תנחום: פרס נעשה להן כאפסקלריא
המאורה וראו: בו ביום דרש ר' יהושע בן הורקנוס
לא עבד איוב כו': וליחוי האי "לא", אי בלמ"ד אל"ף
פתיב, לא הוא. אי בלמ"ד וי"ו פתיב, לו הוא? וכל
היבא דכתיב בלמ"ד אל"ף, לא, הוא? אלא מעתה
"בכל צרתם לא צר" דכתיב בלמ"ד אל"ף, הכי נמי
"לא" הוא? וכי תימא הכי נמי? והכתיב "ומלאך פניו
הושעם"! אלא לאו, משמע הכי ומשמע הכי. תניא ר'
מאיר אומר: נאמר "ירא אלהים" באיוב, ונאמר "ירא
אלהים" באברהם. מה "ירא אלהים" האמור באברהם,
מאהבה. אף "ירא אלהים" האמור באיוב, מאהבה.
ואברהם גופיה מנלן? דכתיב "ורע אברהם אהבי".
מאי איבא בין עושה מאהבה לעושה מיראה? איבא
הא דתניא, ר' שמעון בן אלעזר אומר: גדול העושה
מאהבה יותר מן העושה מיראה, שזה תלוי לאלף דור,
וזה תלוי לאלפים דור. הכא פתיב: "לאלפים לאהבי
ולשמרי מצותי", והתם פתיב: "ולשמרי מצותו לאלף
דור". התם נמי פתיב "לאהבי ולשמרי מצותו לאלף
דור"? האי לרסמיך ליה והאי לרסמיך ליה. הנהו תרי
תלמידי דהווי יתבי קמיה דרבא, חד אמר ליה: אקריין
בחלמאי "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך". וחד אמר
ליה: אקריין בחלמאי "וישמחו כל חוסי בך לעולם
ויגנו ויעלצו בך אהבי שמך". אמר להו: תרויכו רבנן
צדיקי גמורי אתון. מר מאהבה, ומר מיראה:

הדרן עלף בשם שהמים

מי שקנא לאשתו ונסתרה, אפילו שמע מעוף
הפורת, יוציא ויתן כתובה, דברי ר' אליעזר.
ר' יהושע אומר: עד שישאו ויתנו בה מוזרות
בלבנה. אמר עד אחד "אני ראיתיה שנשטמאת"
לא היתה שוטה. ולא עוד אלא אפילו עבד,
אפילו שפחה, הרי אלו נאמנים, אף לפוסלה
מכתובתה. המותה ובת המותה וצרתה ויבתה
ובת בעלה, הרי אלו נאמנות. ולא לפוסלה
מכתובתה, אלא שלא תשתה. שהיה בדיו, ומה
אם עדות ראשונה שאין אוסרתה איסור עולם, אינה מתקיימת בפחות משנים. עדות
אחרונה שאוסרתה איסור עולם, אינו דין שלא תתקיים בפחות משנים? תלמוד לומר:
"ועד אין בה", כל עדות שיש בה. קל וחומר לעדות הראשונה מעתה: ומה אם
עדות

תוספות

ואידך דהיינו רבי יוסי הגלילי ממקור ישראל נפקא אלמא דלר' יוסי הגלילי נמי עוברים
אומרים שירה ובפ"ק דכתובות (דף ו) דרש לה דברכת תננים בעשרה מדוהו מצי למיכתב
מבטן ישראל וכתבי ממקור על עיסקי מקור בתוספתא מסיים הכי ואותן המלאכים שאמרו
מה אנחנו כי זוכרנו אמר להן הקב"ה באו וראו את השירה כיון שראו את ישראל פתחו אף
הן ואמרו שירה שנאמר ה' דאנינו מה אדיר שמך
בכל הארץ וגו' ור"ש בן אלעזר (מנסיא) אומר לא
נאמרה פרשה זו אלא לענין עקידה:
גדול העושה מאהבה. בירושלמי (ברכות פ"ט)
ר"ע היה מותרין קמיה טורטורופוס
הרשע אתה עונתא דקריה שמע שרי קרי וגדך
א"ל סבא סבא או חרש אתה או מבעט ביסורין
את א"ל תיפה רוחיה דהוואר רשיעא לא חרש
אנא ולא מבעט ביסורין אנא אלא כל ימי חייתי
קורא הפסוק הזה ואהבת את ה' אלהיך בכל
לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך רחמתיה בכל לבי
רחמתיה בכל נפשי רחמתיה בכל ממוני לא דות
בדיק ליה וכיון דמטי ליה בכל נפשיה ואתאי
ענתיה דקריה שמע ולא איפליג עליה בגין כן
אנא קרי וגדך:

הדרן עלף בשם שהמים

מי שקנא לה. פרק זה היה הגון שיהא שנוי
ומעורב בפרק ראשון לאחר אותה בבא
דאלו אסורות לאכול בתרומה ואח"כ היה לו
לשנות כיצד עושה לה וכל הסדר אבל תימה
דלאחר ששנה שברוקה חמים הוא חוזר לקניו,
ה"ב בסדר המשנה משקינא לה אפילו שמע מעוף
הפורת וחכי מסתברא ונראה דה"פ מאחר שקנא
לה אפילו קודם סתירה שמע פריצותא שהרי
עכשיו קנת רגלים לדבר מכוער הדבר ומוציאה
בכתובתה מאחר שלא נסתרה ולא נאסרה עליו
ובענין זה מצוה לגרשה דאפילו לב"ה ודאמר
אפילו אם הקדישה בחשילה ידעו רשות מידה
מצוה ליכא אלא בבד"ה ואם מקיימה דומה לאדם
שנפל וזוב לתוך תמחו שמוצצו ואוכלו ולבית
שנאי חובה הואיל וקנת לה רגלים לדבר מידה
כתובתה גובה הואיל ולא נסתרה והשתא אתי
שפיר דרבי יהושע אבל לפירוש רבינו שלמה
דפירש משקינא לה אפי' שמע מעוף הפורת
שנסתרה דעוף פורח היינו עבד ושפחה שנאמרו
בעידי סתירה ואם אינו רוצה להשקותה יוציא
ותן כתובתה וכי היה רבי יהושע מחייב כתובה
לאחר שישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה והלא אין
המים בודקין אותה כדאמרין בפרק קמא (לעיל
דף ו) ומאחר שהיא גרמה תשיאסר עליו ואין
יכולה לשנות היא כארסיה ושומרת יבם שלא
שמות ולא נטלות כתובה מידה מצי למימר הא
דאמרין אין חמים בודקין אותה לאחר שישאו
ויתנו בה מוזרות בלבנה דוקא לאחר קניו ועידי
סתירה לרבי יהושע אבל כאן אין עידי סתירה
אלא שמזרות בלבנה נשאות ונותנות
בפריצותה:

כאן

סוטה. פרק שישי - מי שקינא דף לא עמוד ב

תוספות

רש"י

בבא בתא כן בזה אחר זה. קשיא דהבא משמע כיון שנתקבל עדותו של ראשון ואע"פ שלא עשו ע"י עדותו שום מעשה ולא שום הוראה רק שלא העיד השני בתוך כדי דיבור של ראשון הוי דבריו של שני במקום ראשון כדבריו של אחד במקום שנים הכי משמע לפירוש רש"י והא בפרק האשה שהלכה (יבמות דף ק"ה) תנן עד אומר מת וניסת ובא אחר ואמר לא מת לא תצא וקא דייק בגמ'

טעמא דניסת הא לכתחילה לא תנשא והאמר עולא וכו' ומשני הכי קאמר עד אומר מת והיתירה לינשא וכן אחר ואמר לא מת לא תצא מהתירה הראשון והא ה"מ דבזה אחר זה מיירי דהא ניסת בנתיים ואפ"ה בכה"ג בזה אחר זה אם לא ניסת לא תנשא אפ"ה היתירה לינשא דאמר לא תצא מהתירה הראשון ופירש גמ' רש"י ה"מ דדוקא שהיתירה קודם שיבא עד השני המוכחשו אבל אם קודם שהיתירה מודה עולא דלא תסבין אקמא דאבתי לא אחשביניה כחרי לזכי נראה לפרש הבא בזה אחר זה שקיבלו עדות הראשון והורו ע"פ עדותו מיהו תימה עולא גופיה דאמר הכי אליביה תני לא היתה שוטה מה דחוקיה למימר הכי והא מתניתין לא משמע ששדה השני אחר הראשון עד שדורו אסורה עליו ואמרנו אינה שוטה וי"ל דמתניתין בסתם קתני אי נמי רבי יצחק ועולא הזה מותרצי להחיה דהאשה וזוטא כדמותרצי אליבא דר' יוחנן בפי ש' דכתובות (דף כ"ב) משום לזות שפתים וזהויה דהאשה רבה (יבמות דף פ"ה) לא דימא לתרידיו משום דגברא אתי וקא:

עדות אחרונה שאוסרתה איפור עולם, הרי היא מתקיימת בעד אחד. עדות הראשונה שאין אוסרתה איפור עולם, אינו דין שתתקיים בעד אחד? תלמוד לומר: "כי מצא בה ערות דבר" ולהלן הוא אומר "על פי שנים עדים... יקום דבר". מה להלן על פי שנים, אף כאן פי שנים. עד אומר "נממאת" ועד אומר "לא נממאת", אשה אומרת "נממאת" ואשה אומרת "לא נממאת", היתה שוטה. אחד אומר "נממאת" ושנים אומרים "לא נממאת", היתה שוטה. שנים אומרים "נממאת" ואחד אומר "לא נממאת", לא היתה שוטה. מה להלן לומר "כי מצא בה ערות דבר"? תלמוד לומר "בה" ולא בקינוי, בה ולא בסתירה מיבעי ליה? הכי נמי קאמר, תלמוד לומר "בה" בה ולא בקינוי, בה ולא בסתירה. וטומאה בעלמא בלא קינוי ובלא סתירה, דלא מהימן עד אחד, מנלן? נאמר כאן "דבר", ונאמר להלן "דבר". מה להלן בשני עדים אף כאן בשני עדים: עד אומר נממאת: טעמא דקא מכחיש ליה, הא לא קא מכחיש ליה, עד אחד מהימן, מנהני מילי? דתנו רבנן: "ועד אין בה" בשנים הכתוב מדבר. אתה אומר בשנים, או אינו אלא באחד? תלמוד לומר: "לא יקום עד אחד באיש", ממשמע ששנאמר "לא יקום עד" אינו יודע שהוא אחד? מה תלמוד לומר "אחד"? זה בנה אב, כל מקום שנאמר "עד" הרי כאן שנים, עד שפירוש דף הכתוב "אחד". ואמר רחמנא תרי לית בה אלא חד, "והיא לא נתפשה" אסורה. ויבין דמדאורייתא עד אחד מהימן, איך הוכי מצי מכחיש ליה? והא אמר עולא: כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים, ואין דבריו של אחד במקום שנים! אלא אמר עולא: תני, לא היתה שוטה, וכן אמר ר' יצחק, לא היתה שוטה. ור' חייא אמר היתה שוטה. לר' חייא קשיא דעולא? לא קשיא, כאן בבת אחת, כאן, בזה אחר זה. תנו, עד אומר "נממאת" ושנים אומרים "לא נממאת" היתה שוטה, הא חד וחד, לא היתה שוטה. תיובתא דר' חייא! אמר לך ר' חייא: ולמעשה, אימא סיפא, שנים אומרים "נממאת" ואחד אומר "לא נממאת" לא היתה שוטה. הא חד וחד, היתה שוטה. אלא פולה בפסולי עדות

ור' נחמיה היא. דתניא, ר' נחמיה אומר: כל מקום שהאמינה תורה עד אחד, תלך אחר רוב דעות, ועשו שתי נשים באיש אחד בשני אנשים באיש אחד, ואיכא דאמרי כל היכא דאתא עד אחד פשר מעיקרא, אפילו מאה נשים נמי, בעד אחד דמין. והבא

מחו

ור' נחמיה היא. דתניא, ר' נחמיה אומר: כל מקום שהאמינה תורה עד אחד, תלך אחר רוב דעות, ועשו שתי נשים באיש אחד בשני אנשים באיש אחד, ואיכא דאמרי כל היכא דאתא עד אחד פשר מעיקרא, אפילו מאה נשים נמי, בעד אחד דמין.

שאוסרתה איפור עולם. כדאמר (שלי דף כח) בסוטה ספק מנטמאה ונטמאה, וכ"ש ודאית: עד אומר נממאת ועד אומר לא נממאת. ואוקי חז' בברי' וחד הויא כספיקא ושותיה: ושנים אומרים לא נממאת. כלומר לא נטמאת בפניך, שכשכאת ומצאת שנסתרו יחד גם אנו היינו עמך ובפנינו לא נטמאת, הרי נסתלק העד הזה ובטלו דבריו מפני השנים וחד הויא כספיקא אם נטמאת קדם שכאו אלו ומצאנו וחתה שוטה. ובגמ' מפרש לזמאי איצטריך כל הך בבי' גמ' קא ביקניי בוי. למאי איצטריך נורה שוה הא בתיב גמ' כתיב טמאה וחד אין בה מיעוטא הוא, בה עד אחד נאמן ולא בעדות אחרת והיא לא עדות סתירה כשאר כל עדות שבתורה וספקא בעלמא. עד א' שהעיד על אשה שלא קא בה בעלה ואמר נטמאת מנין דלא מדיקון ולא אמרין אשמת אשה המנינה רחמנא לא שוה לאחר קמי ולא שוה בלא קמי, תלמוד לומר כו', וכי המנינה רחמנא בטמאה שחור קמי ויש עדי סתירה שנים ועד מעיד שנטמאת שרגלים לך. ובפרק קמא (שלי דף ג') פרכין והא כי בתיב קמי בתר הכי בתיב, ומשנין ועבר בתיב שכבר עבר: הא לא מכחיש ליה כו'. הוא הדין דתנה ליה למבעי ארישא דקתני ביהדיא אחד אומר אני ראיתיך שנטמאת לא היתה שוטה אלאמא מדיקון, אלא משום דבעי לאקשויי עלה כי מכחיש ליה מאי הוי הא המנינה רחמנא להאי דאמר נטמאת כבי תרי וחד ליה האי דמכחיש ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים: הרי כאן שנים. הרי הוא בשנים: קשיא דעולא. דכיון דהאמינה תורה הרי דעמידתו במקום שנים: כאן בבת אחת. מתני' כשהעידו שניהם בתוך כדי דיבור דנטלו דבריו מיד דלא נתקיימה עדותן בב"ד, והיכא האמינהו תורה כשנים כגון אם העיד עדותו וקצא, דהו לא מצי חד לכאבושיה: הא חד וחד. על כרחיך לא היתה שוטה תנא ברישא, דאי היתה שוטה קתני הא וכו' למה ליה, השתא בחד הוי הכחשה תרי מבעיא פשיטא דאין אחד במקום שנים, ומתני' לדיקא דידה תנא ליה, דאי לאשמועינן הויא גופה פשיטא דלא איצטריך: אסר לך ר' חייא ופשיטא. דסבירא לך דמתני' לגופיה לא איצטריך, דהא פשיטא דאין א' במקום שנים, ולדיקא אתא, סיפא מאי תידוק מנה, אלא מתני' לא לדיקא אתא אלא לאשמועינן היא גופה איצטריך, דשנים דקא תנא בפסולי עדות קאמר כגון נשים או עבדים, ואשמועינן דשתי נשים מבטלות דברי עד א' בין ברישא בין בסיפא. ולקמן פריך תרתי קמה ליה, ותאי דלא שני ר' חייא מציגתא בזה אחר זה, משום דקא דייק מתני' בבת אחת דקתני ושנים אומרים לא ראיתה (נטמאת) אלאמא ביהדי הדי קתנה, דלעולם במקום שנים לא האמינה תורה עד אחד: כל מקום שהאמינה תורה כו'. והציאתו לעדות זה מפלל כל עדות שבתורה לפיכך פסולין וכשרין שוין בה והלך אחר רוב דעות הסמועין דבר: ואיכא דאמרי כל היכא דאתא עד פשר מעיקרא ואמר נטמאת ונתקבלה עדותו ואחר כך באו מאה נשים בעד א' ומיין וחד ליה קמא שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים ואינה שוטה:

והבא

והבא

ביאורים למסכת סוטה דף לא עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

56 שהראשון הוכחש היא שותה, הא אם לא קא מְכַחֵש ליה, עד
57 אחד מְהִימֵן שנטמאת. מבררת הגמרא, מְהִימֵן מִיָּלִי שעד אחד נאמן
58 לומר שנטמאת. ומבארת הגמרא, דְּבָנוּ רַבֵּנָא בברייתא, 'וְעַד אֵין פֶּה'
59 בְּשֵׁנִים הִכְתוּב מְדַבֵּר, שכונת הפסוק היא שאין עדות גמורה של
60 שני עדים שזינתה. דנה הברייתא, אִתָּה אֹמֵר בְּשֵׁנִים, אִי אֹלֵי אֵינִי
61 אֵלָא בְּאֶחָד, שכונת הפסוק שאין אפילו עד אחד שזינתה. וכדי
62 לברר את כוונת הפסוק מביאה הברייתא עוד דרשה אחרת, תְּלִמּוּד
63 לֹאֵר, 'לֹא יָקוּם עַד אֶחָד בְּאֵשׁ גִּזְוִי', והיה מקום להקשות על פסוק
64 זה, מִשְׁמַעַן שְׁנַאמֵר 'לֹא יָקוּם עַד', וכי אֵינִי יוֹדֵעַ כִּבְר שֶׁהוּא אֶחָד,
65 מִה תְּלִמּוּד לֹאֵר 'אֶחָד'. אלא שוֹת בְּנָה אֵב - לִמּוּד שֶׁל 'בֵּנִי אֵב',
66 שֶׁל מְקוֹם שְׁנַאמֵר 'עַד', הֵרִי בָּאן שֵׁנִים, עַד שִׁפְרוּט לָךְ הִכְתוּב
67 'אֶחָד'. ועל פי זה חזרת הגמרא ומבארת את הפסוק 'ועד אין בה'
68 והיא לא נתפשה; וְאִמֵּר רַבְּמַנָּא תִּרִי לִית בָּהּ - הַכוּנָה ב'עד אין בה'
69 בה' היא שאין עדות של שנים, אֵלָא רק חד מעיד בה שנטמאה,
70 והפסוק ממשיך, 'וְהָיָא לֹא בְּתַפְשָׁהּ', כלומר שלא היתה אנוסה ולכן
71 היא אֲסוּרָה. הרי שהאמינה כאן התורה לעד אחד ואסרה את
72 האשה מחמת עדותה.
73 מקשה הגמרא על דין המשנה שהעד השני האומר 'לא נטמאת' יכול
74 להכחיש את הראשון האומר 'נטמאת' ולכן היא שותה. וְכִיּוֹן
75 דְּמִדְּאִוִּיבִיתָא עַד אֶחָד מְהִימֵן שנטמאה, אם כן אִידֵךְ, הִכִּי מִצִּי
76 מְכַחֵשׁ ליה - השני, איך יכול להכחישו, וְהָא אֹמֵר עוֹלָא, כֹּל
77 מְקוֹם שֶׁהָאִמִּינָה תוֹרָה עַד אֶחָד, הֵרִי בָּאן תוֹקֵף שֶׁל שֵׁנִים, וְאֵין
78 דְּבִרְיוֹ שֶׁל אֶחָד המכחישו נחשבים בְּמִקּוֹם שֵׁנִים. עונה הגמרא,
79 אֵלָא אֹמֵר עוֹלָא, תִּנִּי - אֵכֵן יֵשׁ לִשְׁנוֹת בְּמִשְׁתַּנּוּתוֹ 'לֹא הִיתָה
80 שוֹתָה', ולא כמו ששינו 'היתה שותה'; כי באמת הראשון נאמן
81 כשנים שנטמאה, והשני שהוא רק עד אחד אינו יכול להכחישו. וְכִי
82 אֹמֵר רַבִּי יִצְחָק, שצריך לשנות 'לֹא הִיתָה שוֹתָה'. וְרַבִּי חִיָּיא אֹמֵר,
83 הגירסא נשאתר 'הִיתָה שוֹתָה'. שואלת הגמרא, לְרַבִּי חִיָּיא מִשְׁנֵי
84 דְּעוֹלָא, שכיוון שהאמינה תורה את הראשון על כך שנטמאה, הרי
85 הוא כשנים, כפי שלימד עולא, אם כן מדוע שותה. עונה הגמרא, לֹא
86 מִשְׁנֵי, בָּאן בְּמִשְׁתַּנּוּתוֹ, מדובר שהעידו שניהם בְּבֵית אֶחָד, שבתוך
87 כדי דיבור מאז שהעיד הראשון, העיד גם השני, שאז בטלו דבריו של
88 הראשון מיד, כי עדיין לא הספיקה עדותו להתקיים בבית דין, שלא
89 האמינה תורה עד אחד אלא אם העיד עדותו ויצא בלי שיוכחש, ורק
90 באופן זה כבר לא ניתן להכחישו בעד אחד. לפיכך במשנתנו אין
91 לראשון תוקף של שנים. ואילו בָּאן דְּבִרְבִּי עולא שעד אחד נחשב
92 כשנים, מדובר ששני העדים באו להעיד בְּבֵית אֶחָד זֶה, ורק על מקרה
93 כזה אנומים שאין דבריו של אחד מהם קשורים בשנים.
94 הגמרא מקשה על רבי חייא מהמשך משנתנו, תִּנִּי, עַד אֹמֵר
95 'נְטַמְאָת', וְשֵׁנִים אֹמְרִים 'לֹא נְטַמְאָת', הִיתָה שוֹתָה. ויש לדייק
96 מזה, דווקא אם הכחישוהו שנים היתה שותה, הָא חֵד וְחֵד - במקרה
97 שרק אחד הכחישו, דהיינו במקרה הקודם במשנה, לֹא הִיתָה שוֹתָה,
98 וכך יש ודאי לגרוס שם. ובהכרח אי אפשר לגרוס שם 'היתה שותה',
99 כי אם זו הגירסה שם, אזי קשה מה חידשה המשנה במקרה השני,
100 ששנים יכולים להכחיש את העד הראשון, הרי כבר למדנו מהמקרה
101 הראשון שאפילו אחד יכול להכחישו. אלא ודאי שהמקרה השני
102 הובא כדי לדייק שצריך לגרוס 'לא היתה שותה' במקרה הראשון,
103 כפי שדייקנו. הרי מכאן תִּיּוּבְּכָא דְּרַבִּי חִיָּיא, שגרוס שם 'היתה
104 שותה'.
105 משיבה הגמרא, אֹמֵר לָךְ רַבִּי חִיָּיא, וְלִמְעֻמְיָהּ - לשיטתך הסוברת
106 שהמשנה הביאה מקרה נוסף רק כדי לדייק ממנו, אִמֵּי סִיפָא - מה
107 תעשה עם המקרה השלישי במשנה, 'שֵׁנִים אֹמְרִים נְטַמְאָת, וְאֶחָד
108 אֹמֵר לֹא נְטַמְאָת, לֹא הִיתָה שוֹתָה', וכי תדייק ממנו, הָא חֵד וְחֵד,
109 הִיתָה שוֹתָה, הרי דייקת מהמקרה השני בדיוק הפוך. אֵלָא ודאי
110 שהמקרים האלו לא נאמרו כדי לדייק מהם, אלא שסוף המשנה

1 עֲדוֹת רִאשׁוֹנָה - על הסתירה, שֶׁאֵין אִסְרָתָהּ על בעלה אִיסוּר
2 עוֹלָם, אלא רק עד שתשתה ותמצא טהורה, אִינָה מְהִימֵנִית
3 בְּפָחוֹת מְשֵׁנִים, עֲדוֹת אַחֲרֹנָה - שהעידו שנטמאה לאחר שהועדה
4 שנסתרה, שֶׁאִסְרָתָהּ לבעלה אִיסוּר עוֹלָם, והיא חמורה יותר, האם
5 אֵינִי דִין שֶׁלֹּא תִתְקַצֵּים בְּפָחוֹת מְשֵׁנִים. אך דוחה המשנה, תְּלִמּוּד
6 לֹאֵר - לפיכך כתוב 'וְעַד אֵין פֶּה', לומר שכל עֲדוֹת שֵׁנִים בָּהּ
7 שנטמאה, העדות נאמנת, אפילו היא של עד אחד.
8 מקשה המשנה שיש לומר ההפך, קֵל וְחוֹמֵר לְעֲדוֹת הָרִאשׁוֹנָה
9 מִעֲתָה - מאחר ולמדנו שלטמאה מספיק עד אחד, נלמד קל וחומר
10 לעדות סתירה שיספיק עד אחד, וכך נלמד את הקל וחומר, וְכֵן אִם
11 עֲדוֹת אַחֲרֹנָה - שנטמאה, שֶׁאִסְרָתָהּ אִיסוּר עוֹלָם, והיא חמורה,
12 הֵרִי היא מְהִימֵנִית בְּעַד אֶחָד, כמו שדרשנו, עֲדוֹת הָרִאשׁוֹנָה -
13 שנסתרה, שֶׁאֵין אִסְרָתָהּ אִיסוּר עוֹלָם, והיא קלה יותר, האם אֵינִי
14 דִין שֶׁתִּתְקַצֵּים בְּעַד אֶחָד. דוחה המשנה, תְּלִמּוּד לֹאֵר 'כִּי מִצָּא
15 בָּהּ עֲרוּת דְּבָר', וְלִחְלָן אֹמֵר 'עַל פִּי שֵׁנִים עֲדִים או על פי
16 שלשה עדים קיום דְּבָר', דורשים גזירה שווה 'דבר' 'דבר' להשוות
17 בין עדות על אשה שמצא בה ערות דבר, כגון עדות זו שנסתרה, ובין
18 עדות ממנו, מִה לְחָלָן, בעדות ממנו, עַל פִּי שֵׁנִים, אִף בָּאן, על פִּי
19 שֵׁנִים.
20 אם עַד אֹמֵר 'ראיתי שהאשה נְטַמְאָת', וְעַד אַחַר אֹמֵר 'לֹא
21 נְטַמְאָת', או אם אִשָּׁה מעידה עליה וְאֹמֵרֶת 'נְטַמְאָת', וְאִשָּׁה
22 אַחֶרֶת אֹמֵרֶת 'לֹא נְטַמְאָת', הִיתָה שוֹתָה, שכיון שהעדים
23 מכחישים זה את זה, ממילא זה ספק ככל סוטה, ושותה. אם אֶחָד
24 אֹמֵר 'נְטַמְאָת', וְשֵׁנִים מכחישים אותו וְאֹמְרִים 'לֹא נְטַמְאָת'
25 בפניך, שכשנבא ומצאת שנסתרה יחד, גם אנו היינו עמך, ובפנינו לא
26 נטמאת; הִיתָה שוֹתָה, שהרי נסתלקה עדותו ובטלו דבריו של העד
27 האחד מפני השנים, ויש עדיין ספק שזאת נטמאה קודם שבאו העדים
28 ומצאום, לפיכך שותה כסוטה רגילה. אם שֵׁנִים אֹמְרִים 'נְטַמְאָת',
29 וְאֶחָד אֹמֵר 'לֹא נְטַמְאָת', לֹא הִיתָה שוֹתָה, שאין אחד נאמן נגד
30 השנים.
31 גמרא. שנינו במשנה שלדברי רבי יהושע לומדים מגזירה שוה 'דבר'
32 'דבר', שעד אחד אינו נאמן להעיד שנסתרה. מקשה על כך הגמרא,
33 הָאִי תְּלִמּוּד לֹאֵר 'כִּי מִצָּא בָּהּ עֲרוּת דְּבָר' - וכי הלימוד לדברי
34 רבי יהושע שעד אחד אינו נאמן להעיד שנסתרה לומדים מהגזירה
35 שוה, הרי בפסוק עצמו ממנו דורשים שהעד נאמן שנטמאה יש
36 לימוד אחר לזה, תְּלִמּוּד לֹאֵר 'ועד אין פֶּה', שזה מיעוט, דווקא בָּהּ,
37 בעדות שנטמאה, עד אחד נאמן, וְלֹא בְּקִינִי, ודווקא בָּהּ הוא נאמן,
38 וְלֹא בְּסִתְרָהּ, שאין עד אחד נאמן להעיד שקינא לה בעלה או
39 שנסתרה, אלא צריך שני עדים כשאר כל עדויות שבתורה, ואת
40 המיעוט הזה מִיָּבֵעִי לִיה - היתה המשנה צריכה להביא, ומדוע
41 דרשה זאת המשנה מ'דבר' 'דבר'. מתרצת הגמרא, הִכִּי נִמִּי קְאָמֵר
42 - כך אכן אומרת גם משנתנו, 'תְּלִמּוּד לֹאֵר בָּהּ, בָּהּ וְלֹא בְּקִינִי,
43 בָּהּ וְלֹא בְּסִתְרָהּ', ובאמת מכאן נדרש הדין, אלא שמילים אלו
44 חסרות במשנה. והגזירה שוה מלמדת דין אחר, וגם הוא חסר
45 בגירסתנו, וכך צריך להוסיף במשנה, 'עדות על מוֹמָאָה בְּתִיבָא,
46 שהאשה נטמאה, בְּלֹא שהיה קִינִי וְכֹלָא שהיתה בְּתִיבָא, דְּלֹא
47 מְהִימֵן עַד אֶחָד - שבזה, הדין הוא שאין עד אחד נאמן, מְגִלָּן - מנין
48 לומדים זאת'. על כך אמרה המשנה, 'נִיָּאמֵר בָּאן אֶחָד בָּהּ עֲרוּת
49 דְּבָר', וְנִיָּאמֵר לְחָלָן 'על פי שני עדים וגו' יקום דְּבָר', מִה לְחָלָן בְּשֵׁנִי
50 עֲדִים, אִף בָּאן בְּשֵׁנִי עֲדִים', והגזירה שוה נאמרה לגבי דין זה, שעד
51 אחד אינו נאמן להעיד על אשה שנטמאה כשבעלה לא קינא לה,
52 ורק אם קינא לה ונסתרה נאמן, כמו שדרשה המשנה מ'ועד אין בה',
53 כי אז יש רגילים לדבר.
54 שנינו במשנה, שאם עַד אֹמֵר נְטַמְאָת, ועד אַחַר אֹמֵר לא נטמאת,
55 היתה שותה. מדייקת הגמרא, מִעֲמָא דְּקָא מְכַחֵשׁ לִיה - רק מטעם

ביאורים למסכת סוטה דף לב עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

עבודת היום שלפני ולפנים בקודש הקדשים, שאז היה קורא בתורה
 את פרשת העבודה ומברך עליה שמונה ברכות. ופרשת המלך -
 פרשת הקהל, שהמלך היה קורא בספר דברים על בימת עץ בעזרה
 בסוכות שאחר השמיטה. ופרשת עגלה ערופה - מה שאומרים
 הזקנים והזקנות כשנמצא חלל שלא נודע מי היכהו אחרי שעורפים
 את העגלה, כמו שכתוב, 'וענו ואמרו, ידינו לא שפכו את הדם הזה
 וגו'. ומשנות מלחמה בשעה שמונה אל העם - הדברים שהכוהן
 שנמשח לכך אומר אל העם הקרבים למלחמה, כמו שכתוב 'ואמר
 אליהם, שמע ישראל, אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם, אל
 ירך לבבכם וגו'.

מכאן עד סוף המסכת הולכת המשנה ומבארת את הפרטים שנוכרו.
 מקרא ביכורים ביצד - דהיינו מנין שצריך לאומרו בלשון הקודש.
 שנאמר בפרשת ביכורים, 'וענית ואמרת לפני ה' אלהיך, ולחלן
 בברכות וקללות שבהר גריזים וזר עיבל הוא אומר, 'וענו הלוים
 ואמרו', מזה שנאמר בשניהם עניה ואמירה דורשים גזירה שוה, מה
 לחלן הברכות והקללות היו דווקא בלשון הקודש כפי שדורשת
 הגמרא. אף כאן בפרשת ביכורים, בלשון הקודש.
 חליצה ביצד - מנין שצריכה להיות בלשון הקודש. מבארת המשנה,
 נאמר בחליצה, 'ועניתה ואמרה', ולחלן בברכות וקללות שבהר
 גריזים וזר עיבל הוא אומר, 'וענו הלוים ואמרו', לומדים בזה
 גזירה שוה, מה לחלן, בברכות וקללות בלשון הקודש, אף כאן,
 בחליצה בלשון הקודש. רבי יהודה אומר, אין צורך ללמוד זאת
 מגזירה שוה, שמהפסוק עצמו שנאמר בחליצה נלמד הדבר, שכתוב
 'ועניתה ואמרה ככה', שמשמע, עד שתאמר בלשון הזה - שבלשון
 הזה שכתוב צריכה היא לומר, בלשון הקודש.

בברכות וקללות שבהר גריזים וזר עיבל, ביצד היה הדבר. בין
 שיעברו ישראל את הירדן בכניסתם לארץ, ובאו אל הר גריזים
 ואל הר עיבל ששם שבעה שבעים שנים, שפצד שכם, שפאצל - על יד אלונים
 מורה, ואנו למדים שהרים אלו זהו מיקומם, שנאמר 'ונתתה את
 הברכה על הר גריזים ואת הקללה על הר עיבל, הלא הנה בעבר
 הירדן וגו' אצל אלונים מורה, ולחלן הוא אומר, 'ועברו אברהם
 בארץ עד מקום שכם, עד אלון מורה', מה אלון מורה האמור
 לחלן לגבי אברהם, נתפרש שהוא על יד שכם, אף אלון מורה
 האמור כאן, הרי הוא על יד שכם. ששה שבעים עלו לראש הר
 גריזים, וששה שבעים עלו לראש הר עיבל, והכהנים והלוים
 והאזן עומדים למטה באמצע, בין שני ההרים, והכהנים מקיפים
 את הארון, והלוים את הכהנים, וכל ישראל מכאן ומכאן על
 ההרים, שנאמר 'וכל ישראל וזקניו ושוטריה ושופטיה עומדים
 מזה ומזה לארון וגו'. הפכו הלוים את פניהם כלפי הר גריזים,
 ופתחו בברכה, 'ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה', ואלו
 שבהר גריזים ואלו שבהר עיבל עזינין אמן. ואז הפכו הלוים את
 פניהם כלפי הר עיבל, ופתחו בקללה, 'ארוה האיש אשר יעשה
 פסל ומסכה', ואלו ואלו עזינין אמן, וכך היו עושים גם בשאר
 הברכות והקללות, עד שנומרו בברכות וקללות שנאמרו שם. ואחר
 כך הביאו את האבנים שנטלו מן הירדן כדי לעשות את ציווי
 התורה, לבנות מזבח בהר עיבל ולכתוב על האבנים 'את כל דברי
 התורה וגו' באר היטב, וקנו את המזבח, וסדוהו בסיד, וכתבו
 עליו את כל דברי התורה בשבעים לשון, כל שפה בכתבה
 ובלשונה, שנאמר 'באר היטב', ונטלו את האבנים - פירקו את
 המזבח אחרי שגם העלו בו עולות ושלמים, כמו שציוותה תורה
 'והעלית עליו עולות וגו', ולקחו את אבניו כדי להקימם במקום
 שילינו באותו לילה, כפי שציווה ה' ליהושע לעשות, ובאו

והא - מה שאמרה המשנה 'אחד אומר נטמאת, ושנים אומרים לא
 נטמאת, היתה שותה', כמא עסקינו, כגון דאמאי אשה מעיקרא
 - שאשה היא שבאה ראשונה ואמרה 'נטמאת', ולכן הולכים אחר
 רוב דעות של הפסולים ומקבלים את עדות השנים, ותרצה לך רבי
 נתניה הכי - ה'איכא דאמר' יפרשו את דברי רבי נחמיה לפי דעתם
 כך, רבי נחמיה אומר, כל מקום שהאמינה תורה עד אחר, הלך
 אחר רוב דעות, ועשו שתי נשים באשה אחת, בשני אנשים
 באיש אחד, דהיינו דוקא כשגם העד הראשון היה אשה או עד פסול
 אחר מקבלים את עדותן של שתי הנשים, אבל שתי נשים באיש
 אחד הכשר לעדות, כי פלגא ופלגא דמי, כלומר, כל אחת מעדויות
 אלו נחשבת כאילו היא של עד אחד, ואין הולכים אחר רוב דעות.
 הגמרא שבה לדון בגוף תירוץ של רבי חייא, ששני המקרים
 האחרונים במשנה עוסקים בפסולי עדות, ומקשה על כך הגמרא,
 ותרמי - שתי המקרים שאמרנו שעוסקים בפסולי עדות, למה לי,
 הרי כדי לומר שהולכים בפסולים אחר הרוב היה מספיק למשנה
 להביא דוגמא אחת. מתרצת הגמרא, מהו דתימא, כי אוליין פתר
 - מה שהולכים אחר רוב דעות נאמר רק לחומרא - אם לפי רוב
 הדעות צריכה לשתות, אבל לקולא - אם לפי רוב הדעות יש להקל
 מעליה שלא תשתה, כגון כששתיים אומרות 'נטמאת' ועד אחד אומר
 'לא נטמאת', אולי בזה לא אוליין אחר רוב דעות, אלא נשאר את
 הענין בספק בגלל שהיתה הכחשה כל שהיא, ותשתה, קא משמע
 לו שהולכים גם במקרה כזה אחר רוב דעות, ואינה שותה, כי הדין
 נאמר בין לחומרא ובין לקולא.

הדרן עלך מי שקינא

אלו נאמרין פרק שביעי

משנה. דברים אלו נאמרין בכל לשון - בכל שפה, ואין צריך
 לאומרם בלשון הקודש, פרשת סוטה - מה שאומר הכהן לסוטה,
 כמפורש בפסוקים, 'והשביע אותה הכהן ואמר אל האשה, אם לא
 שכב וכו'', ואינו צריך לומר לה בדרך שכתוב בלשון הקודש, אלא
 אפילו בשפה אחרת. וידיי מעשר, שמצווה להתוודות בפסח של
 שנה רביעית ושביעית של מחזור השמיטה, שאז הזמן שחייב להוציא
 ולבער מן הבית את כל מעשרותיו של גידולי קרקע ולעשות בכל
 אחד כדילו, ואחר כך אומר הידיד 'ביערתה הקודש מן הבית וכו'
 הכתוב בתורה, ויכול לאמרו בכל שפה, ואין אומרים שהכתוב חייבו
 לומר דווקא בלשון זו הכתובה. קרית שמע, ותפלה, וברכת המזון,
 ושבעות העדות - אם חבירו ביקש שיעיד עבורו בתביעת ממון
 שתבע בבית דין, ונשבע בשקר שאינו יודע עדות זו, או שהלה
 השביעו שיעיד עבורו וכפר בשקר שאינו יודע, חייב קרבן 'עולה
 ויורד' האמור בפרשה, גם אם השבועה נאמרה בכל לשון. ושבעות
 הפיקדון - שכפר לחבירו על תביעת פיקדון או ממון ונשבע על כך
 בשקר, או שהשביעו התובע וכפר בשקר, מתחייב קרבן 'אשם
 גזילות' האמור בפרשה, גם אם השבועה נאמרה בכל לשון. ואף
 בדברים שנסדר ונכתב מצוות דיבורם בתורה, אין צריך לאומרם
 בלשון הקודש, כפי שלומדת הגמרא על פי הנאמר בהם.
 ואלו נאמרין דווקא בלשון הקודש, ואינם נלמדים מהדברים
 הקודמים לאומרם בכל לשון, משום שנכתב בהם לימוד לעכב שלא
 לומר אותם בלשונות אחרים, מקרא ביכורים - הקריאה של 'ארמי
 עובד אבי וגו' שהמביא ביכורים צריך לקרוא. וחליצה - כל סדר
 האמירות הכתוב בפרשת חליצת יבמה. בברכות וקללות שאמרן
 יהושע וישראל בהר גריזים וזר עיבל כמו שנצטוו בתורה. ברכת
 כהנים - נשיאת כפיים. וברכת כהן גדול ביום הכיפורים אחר

סוטה. פרק שישי - מי שקינא דף לב עמוד א

רשי

והכא במאי עסקין. דקתני עד אחד אומר גטמאת ושנים אומרים לא גטמאת היתה שותה ואוקימנא בפסולי עדות ובין בבת אחת בין בזה אחר זה כר' נחמיה. ועל דהר"ף דקדוש אחר זה איצטריך עקר לאשמעין. דאי בבת אחת מאי הלך אחר רוב דעות איכא. בזה נזהר נמי היתה שותה. ואלא בהכי עסקין דההוא דאתא מעקרא ואמר גטמאת אשה הוהא הלכך אפי' בזה אחר זה אהו תרתי ומבטלי לה:

והרצה לרבי נחמיה הכי כו'. דהא דאמרן לעיל ונעשו שתי נשים באיש אחד כו' לאו סיפא דמלמיה דרבי נחמיה הוא. אלא פירושא דמלמיה דהא. דאנו פרשין לה הכי: כי פלגא ופלגא דפי. כלומר כי חד וחד, ואי בבת אחת אהו אוקי תרי לבתרי חד ואוקימא אספיקא. ואי בזה אחר זה וההוא דהאמנה תורה קדם ואתא ברישא הוה ליה פשנים ונהר בחד ואין דבריהם במקומו. והיכא דשתיס אומרות גטמאת ועד אחד כשר אומר לא גטמאת היתה שותה דכי חד וחד נקנה. ומתניתין דקתני לא היתה שותה כגון דההוא חד הוה פסול: ותרתי בפסולי שותה למה ל. למתני מתני' הלך אחר רוב דעות: לחומרא. שתשתה: לקולא. להקל מגעליה שלא תשתה: לא אוליג. בזה רוב דעות בפסולי עדות. והיכא דשתיס אומרות גטמאת ואחד אומר לא גטמאת כיון דאיכא חכשה כל דהו ניקא אוקי תאי לבתרי הך ואוקי מלמא אספיקא ותשתה. קא משמע לן:

הדרן עלך מי שקינא

אלו נאמרין (בכל לשון). גרסינן: פרשת סוטה. מה שהובנה אומר לה. ולא אמר' צריך לאמרה בלשון הקדש בדרך שנכתב. ובספרי אמר' דאי לא כתיב קרא להמיר בכל לשון בדלקמן היא ניגמר מבימה בקל וחומר. ומה יבמה קלה לא עשה בה כל הלשונות בלשון הקדש. סוטה חמורה לא כל שכן וידוי מעשר. בשנה השלישית בערתי הקדש מן הבית וקדים טו שהוא מוציא כל מעשרותיו ומקצוץ מביתו ואין יבול עוד להשהותם. ונתון מעשר ראשון ללוי ומעשר עני לעניים. ומעשר שני של שתי שנים שעברו מעליו לירושלים עכשיו אם לא העליו. ומתורה בערתי הקדש זה מעשר שני. וגם נתתיו ללוי זה מעשר ראשון. לגר ליתום ולאלמנה זה מעשר עני. ואומרו בכל לשון כדלפי לקמן. ולא אמרין בלשון זה הזקיקו הכתוב לאמרה בלח"ק ושבועת העדות ושבועת הפקדון. בכל לשון שהשביעוהו וכפר ולא הוזהר התיב דרבן עולה ויורד האמור בשבועת העדות ואשם גולות בשבועת הפקדון. ואלו נאמרין בלח"ק. ולא אמרין נגמר מתקן דלעיל שנכתב ונסדר עליהן כל מצות דבורם ואין צריך לאמרן בלח"ק כדכתיב בכלהו. משום דבדבני כתיב עובא: מקרא פבורים. שהיה קורא מארמי אובד אבי עד סוף כל הפרשה. ותליצת: נקמה. היא אומרת מאן יכמי וגו' והוא אומר לא הפצתי לקחתה. ואמר החליצה היא אומרת ככה נעשה לאש וגו': ברכות וקללות. שאמרן יהושע וישראל בזה גרזים וזה עיבל: ברכת כהנים. נשיאות פנים: ברכת כהן גדול. ביום הכפורים אחר עבודת היום שלפני ולפניהם היה קורא בתורה את הפרשה ומבקר שמנה ברכות כדמפרש במתניתין: ופרשת הפלג. מפרש בסוף פירקא. והיא פרשת הקהל: ופרשת ענלה ערופה. ידעו לא שפכו וגו' כפר לעמך ישראל וגו' (וקדים סא): פרשת משיח מלחמה. (ס ו) וזהו קרבכם אל וגו' שמע ישראל אתם קרבים היום וגו' כי יד' אליהם וגו': ביצד. כמו מנן: וימלך הוא אומר. בברכות וקללות של הר גרזים. ולקמן מפרש התם גופיה מנא לן: אינו צריך. ללמדה בגזרה שה שבעצמה היא למדה: ועננה ואמרה ככה. דמשמע בלשון זה תאמרו: ששומרון. אצל שומרון: למטה פאמצע. בין שני ההרים: סבאן וסבאן. על ההרים: הפכו. הלויים פניהם כלפי הר גרזים ופתחו בברכה. כל האזורים היו אומרים תחלה בלשון ברכה: אלו ואלו. שבהר גרזים ובהר עיבל. והא כדכתיב ואלה יעמדו לברך. לא שהיו השבטים מקבצין ומקללין. אלא הלויים העומדים בין שני ההרים הופכין פניהם לזה גרזים בברכה וזהו עיבל בקללה: הביאו את האבנים. כדכתיב ובניית שם מובח וגו' ותכתב עליהן את כל דברי התורה הזאת בחר האבנים. ונקלו את האבנים. סתרו את המזבח לאחר שהעלו העולות והשקלים כדכתיב והעליה עליה עולות (ס ו):

והכא במאי עסקין. כגון דאתאי אשה מעיקרא. ותרצה לר' נחמיה הכי, ר' נחמיה אומר: כל מקום שהאמינה תורה עד אחד, הלך אחר רוב דעות, ונעשו שתי נשים באשה אחת בשני אנשים באיש אחד. אבל שתי נשים באיש אחד, כי פלגא ופלגא דמי. ותרתי בפסולי עדות, למה ל? מהו דתימא: כי אוליג בזה רוב דעות, לחומרא. אבל לקולא לא אוליג, קא משמע לן:

הדרן עלך מי שקינא

אלו נאמרין בכל לשון: פרשת סוטה, וידוי מעשר, קרית שבע, ותפלה, וברכת הפזון, ושבועת העדות, ושבועת הפקדון. ואלו נאמרין בלשון הקודש: מקרא ביפורים, וחליצה, ברכות וקללות, ברכת כהנים, וברכת כהן גדול, ופרשת המלך, ופרשת ענלה ערופה, ומשוח מלחמה בשעה שמדבר אל העם. מקרא ביפורים

מהו דתימא כי אוליג בזה רוב דיעות לחומרא אבל לקולא לא קמי'. ואם תאמר הא ממתיני בפרק האשה שהלכה (יבמות ד') (קו): וממתיני דפרק עגלה ערופה (לקמן דף מז). שמענין לה י"ל דהבא איצטריך דאפילו לקולא אנ"ג דרגלים לדבר ועוד דלא תנא פסולי העדות בהדיא במתני' להכי תנא גבי כל חד וחד:

הדרן עלך מי שקנא

ה"ג בסדר המשנה

אלו נאמרין בלשונם. ופירוש כל אדם בלשון שהוא שומע לאפוקי למדי שאינו אומר בלשון פרסי אם אינו שומעו אבל בכל לשון משמע בין שומע בין אינו שומע ובגמרא לא משמע הכי:

קרית

שמע ותפלה. תימה אמאי שייך הלל וקידוש של שבת וברכת הפירות וברכת המצות וליכא למימר דלא נקט אלא דאורייתא דהא בפרק מי שמתו (ברכות דף כא). משמע דתפלה וקרית שמע דרבנן ועד הדהם (דף כב): משמע דקידוש דאורייתא והכי משמע נמי בריש מסכת נזיר (דף ג) בשלמא מקרא מגילה איכא למימר להכי שייך דתנא בפ"ב דמגילה (דף ז). הלענו ששמע אשורית יצא אלא הני אמאי שייך ונראה דהני נאמרין בכל לשון אפי' אינו שומע הלכך לא דמו להני דמתני' דנאמרין דוקא בלשונם:

אידו

ביצד? "וענית ואמרת לפני ה' אלהיך" ולהלן הוא אומר "ועניו הלויים ואמרו". מה להלן בלשון הקודש, אף פאן בלשון הקודש. חליצה ביצד? "וענתה ואמרה" ולהלן הוא אומר "ועניו הלויים ואמרו", מה להלן בלשון הקודש, אף פאן בלשון הקודש. ר' יהודה אומר, "וענתה ואמרה ככה", עד שתאמר בלשון הוה. ברכות וקללות ביצד? כיון שעברו ישראל את הירדן וכאו אל הר גרזים ואל הר עיבל שששומרון, שביצד שכם, שפאצל אוליג מורה. שנאמר: "הלא הפכה בעבר הירדן וגו'", ולהלן הוא אומר "ועברו אברהם פאריץ עד מקום שכם עד אלון מורה". מה אלון מורה האמור להלן שכם, אף אלון מורה האמור פאן שכם. ששה שבטים עלו לראש הר גרזים וששה שבטים עלו לראש הר עיבל, והכהנים והלויים והאזון עומדים למטה פאמצע. הכהנים מקיפין את האזון והלויים את הכהנים, וכל ישראל מפאן ומפאן, שנאמר: "וכל ישראל וזקניו ושומרי ושמעיו ושמעיו עומדים מזה ומזה לאזון" הפכו פניהם כלפי הר גרזים ופתחו בברכה, "ברוך האיש אשר לא נעשה פסל ומסכה" ואלו ואלו, עונין "אמן". הפכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה: "ארוי האיש אשר נעשה פסל ומסכה" ואלו ואלו עונין "אמן", עד שגומרין ברכות וקללות. ואחר כך הביאו את האבנים, ובנו את המזבח, וסדרוהו בסיד, וכתבו עליו את כל דברי התורה בשבעים לשון. שנאמר: "פאר היטב" ונטלו את האבנים וכאו ולו

בלח"ק. ולא אמרין נגמר מתקן דלעיל שנכתב ונסדר עליהן כל מצות דבורם ואין צריך לאמרן בלח"ק כדכתיב בכלהו. משום דבדבני כתיב עובא: מקרא פבורים. שהיה קורא מארמי אובד אבי עד סוף כל הפרשה. ותליצת: נקמה. היא אומרת מאן יכמי וגו' והוא אומר לא הפצתי לקחתה. ואמר החליצה היא אומרת ככה נעשה לאש וגו': ברכות וקללות. שאמרן יהושע וישראל בזה גרזים וזה עיבל: ברכת כהנים. נשיאות פנים: ברכת כהן גדול. ביום הכפורים אחר עבודת היום שלפני ולפניהם היה קורא בתורה את הפרשה ומבקר שמנה ברכות כדמפרש במתניתין: ופרשת הפלג. מפרש בסוף פירקא. והיא פרשת הקהל: ופרשת ענלה ערופה. ידעו לא שפכו וגו' כפר לעמך ישראל וגו' (וקדים סא): פרשת משיח מלחמה. (ס ו) וזהו קרבכם אל וגו' שמע ישראל אתם קרבים היום וגו' כי יד' אליהם וגו': ביצד. כמו מנן: וימלך הוא אומר. בברכות וקללות של הר גרזים. ולקמן מפרש התם גופיה מנא לן: אינו צריך. ללמדה בגזרה שה שבעצמה היא למדה: ועננה ואמרה ככה. דמשמע בלשון זה תאמרו: שששומרון. אצל שומרון: למטה פאמצע. בין שני ההרים: סבאן וסבאן. על ההרים: הפכו. הלויים פניהם כלפי הר גרזים ופתחו בברכה. כל האזורים היו אומרים תחלה בלשון ברכה: אלו ואלו. שבהר גרזים ובהר עיבל. והא כדכתיב ואלה יעמדו לברך. לא שהיו השבטים מקבצין ומקללין. אלא הלויים העומדים בין שני ההרים הופכין פניהם לזה גרזים בברכה וזהו עיבל בקללה: הביאו את האבנים. כדכתיב ובניית שם מובח וגו' ותכתב עליהן את כל דברי התורה הזאת בחר האבנים. ונקלו את האבנים. סתרו את המזבח לאחר שהעלו העולות והשקלים כדכתיב והעליה עליה עולות (ס ו):

ולו

בכל יום ויום צריך להיות ב' העניינים דתורה ותפילה באופן שבכל אחד מהם נרגשת מעלתו המיוחדת.

משיחת שבת בהריבחויותי ה'תשכ"ח

סוטה. פרק שביעי - אלו נאמרין דף לב עמוד ב

תוספות

רש"י

ולנו במקומו. בבית מלונם בגלגל נשם הקימו את האנבים: נמ' ח"ג. ואמר אל האשה בכל לשון שהיא שומעת, ומתאי קרא קליף לה בספר, וליג ואמר הבתן לאשה: אל תאשה. משמע דברים הנכסין בלבה שתהא מברת בלשון: על מה היא שותה. כדמפרש ואזיל שאומר לה פריצות גרם לך שתשתה: ובמה היא שותה. בכלי מאוס במקדה של תרש: ועל מה נטמאת. מי הביאה לידי טמאה שחוק וקלות ראש, כדי לרש את הנשים שלא יקלו ראשן עם האנשים, שעל ידי כך באות לידי נצבתה בטנה: ובמה היא נטמאת. משמיעין אותה הבלכות הנשים המקארים, על איזו טמאה הן בודקין אותה, שאם נטמאה והיא מודה וברצון בדיקה, ואם שונגת בגון אמרו לה מת בעליך או אנוסה לא יבדקה: וכל כך לפה. לנו להודיע בהלכות הנשים: בשלמא הנה קמיתא משום ונוסרו כל הנשים (ויקרא כג, אלא הך למה? שלא להוציא לעו, שאם נטמאת באנס או שונגת ולא נבדקה, שלא תהא סבירה אלו נטמאתי מודה גם כן לא היו בודקים אותי: ח"ג. ודיו מעשר מנול דתיב ואמרת וגו', וילף אמירה אמירה מוסות: א"ל רב ובדי לאביו וילף אמירה אמירה מלוח, א"ל דנין אמירה גירדתא מאמירה גירדתא, ואין דנין אמירה גירדתא מעניה ואמירה: שבו, לא עברתי ממנוחתי ולא שכחתי (ויקרא טו, היינו שבח עצמו: בקול נמוך. מדלא כתיב ביה עניה: וגוהו. בגון ארמי אובד אבי היינו וגוהו, שמתורין שאביו לכן הארמי היה רשע: מפני מה תתנו. שיהא אדם אומר תפלתו בלחש כדאשכחא בחנה וקולה לא ישמע (שם פ' א, שלא לבייש את עוברי עברה. ישמע (שם פ' א, שלא לבייש את עוברי עברה. צרות שעברו עליה, דהיינו צרות שעברו על ישראל, צרת לכן הארמי צרת מצרים: שחרי לא חלק הקתוב מקום בין הטאת לעולה. לא קבע לשחיטת חטאת מקום בפני עצמו, שלא יבינו שהיא חטאת ומתבייש: שם שם קרא. כלומר סורו מעלי שטמא הוא: והאיך א"ל. כלומר ודרי יש סימנים אחרים להביעה: למעלה פתוחה הסיקא. דכתיב (ויקרא ז) על קרנות ובעולה לא כתב קרנות, ודוא נותן דמים למטה מחוט הסיקא: וכן שאר כל הדמים: הים כהן. לחודיה הוא דרע ולא שאר כל העולם ואין בשת כהן: מפני, הנקבות של נקבה: באליה. בזב ולא נבר: שעירה מאי איכא למיטר. שאין לה זב ונבר הנקבות: דאיבעיא ליה לאתויי בששה, אם היה לו בשת, שדרי כל החטאות של יחיד רצה כשבה רצה שעירה חוץ מחטאת עבודת כוכבים שפתיב עז בה שתהא בפרשת שלח לך אנשים: הים יצירי וניכסין: הטיל גזול הקתוב שיתבייש שתהא על הפכה מעונש גזול כזה. כשבה, בלשון הקדש: חטאת לא שמע צריך שלשמי לאונו. פלוגתא היא במסכת ברכות (דף טו).

ליבא

איהו הוא דקא מכסף נפשיה. תימה הוא אמר בשמעתא קמיתא דמנחות (דף ג.) דבין זכרים ולקביות לאו דעתיהו דאנישי ואמר רבי ההם דחוקא אמרי והבין דאין מעשיו מוכיחים מפני שזמנא דהשומעין על דברו שהוא שוחט חטאת לשם עולה אבל בסתמא כי הכא ודאי מרגשים בדבר:

ליבסוף

וילוייל כי היכי דליכפר ליה. וא"ת יחלוק כמו כן בקביעות מקום שחיטתה כי היכי דליהוי ליה כפרה גמורה י"ל כיון שחלק הכתוב בדבר אחד שיש דכיר בדבר יעמוד שנאמר בשבך ובקומן ובי' ואמורים בשעה שבני אדם שוכבין אלמא דתרווייהו סבירא ליה דקרא משתעי בק"ש וסתמא דגמרא נמי ההם פריך תנא היכא קאי דקתני אמיתאי תנא אקרא קאי דכתיב בשבך ובקומן ותו פ"ב (שם דף יג.) בפלוגתא דרבי וזוטא ורבי יאשיה דתניא והיו יקראם למפרע הדברים על לבבך רבי וזוטא אמר עד כאן מצות כוונה מכאן ואילך מצות קריאה רבי יאשיה אומר עד כאן מצות קריאה מכאן ואילך מצות כוונה אמר מר רבי וזוטא וכו' מ"ש מכאן ואילך מצות קריאה דכתיב לדבר במ ד"ה הא כתיב ודברת במ וכו' אמר מר רבי יאשיה וכו' מ"ש מכאן ואילך מצות כוונה דכתיב על לבבכם ה"ה כתיב על לבבך אלא עד כאן מצות כוונה וקריאה מכאן ואילך כוונה בלא קריאה מ"ש עד כאן מצות כוונה וקריאה דכתיב ודברת במ ד"ה כתיב לדבר במ ההוא בדברי תורה כתיב מדיקאמרי ההוא בדברי תורה מכלל ודברת במ דקא בק"ש ותו ההם הפועלים שעשו מלאכה עם בעל הבית קורין ק"ש ומברכין לפניה ולאחריה ואובלים ומברכין ולאחריה שתיים כיצד ברכה ראשונה כתיבה שניה כולל בונה ירושלים בברכת הארץ ולא מברך הטוב והמשיב משום דמדרבנן היא דבינה תקנה מכלל דק"ש דחייב לקרות דאורייתא ובפרק מי שמתו (ברכות ד' כא.) בגמרא בעל קרי פריך סתמא דגמרא קריאת שמע דרבא אהא דקאמר דק"ש וברכת המנוח דאורייתא ותו אמרין ההם (דף כא. ע"ש) אמר שמואל ספק קרא ק"ש ספק לא קרא אינו חזר וקרא ספק אמר אמר ויצא ספק לא אמר חזר ואומר מאי טעמא ק"ש מדרבנן דדוחק לומר דכל הני דמשמע מנייהו דאורייתא הוי אסמכתא בעלמא דאין שנייה הגמרא לדייק כל כך על אסמכתא רבי ורבנן ועוד דאמר לימא סביר כל התורה בכל לשון נאמרה ואי הוי אסמכתא בעלמא לא הוה צריך למידק מיניה: ורבנן סביר לה כמ"ד הקורא את שמע ולא השמיע לאונו יצא. תימה מאי דחזיקה למימר הכי הוה מצי למימר ורבנן תרתי שמעין מיניה כדאמר בפרק היה קורא (ברכות דף טו.) דתנן הקורא את שמע ולא השמיע לאונו יצא רבי יוסי אומר לא יצא ומפרש בגמרא מ"ט ד' יוסי משום דכתיב שמע השמיע לאוניך ותיק שמע בכל לשון שאתה שומע ואיך תרתי ש"מ: כל

מאי טעמא דרבי? אמר קרא: "היו" בהווייתן יהו. ורבנן, אמר קרא "שמע", בכל לשון שאתה שומע. ורבנן נמי, הא כתיב "היו" ההוא, שלא יקראנה למפרע. ורבי, שלא יקראנה למפרע מנליה? נפקא ליה מ"דברים" "הדברים", ורבנן: "הדברים" לא משמע להו. ורבי נמי, הכתיב "שמע"? ההוא מיבעי ליה להשמיע לאוניך מה שאתה מוציא מפיך. ורבנן סביר לה כמאן דאמר: הקורא את שמע ולא השמיע לאונו יצא. לימא קסבר רבי, כל

ביאורים למסכת סוטה דף לב עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

וְנָתַן, הָאֵם צָרִיךְ לֵאמֹר בְּקוֹל רִם, וְהָאֵמֶר רַבִּי יוֹחֵן מִשּׁוּם רַבִּי
שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחֵי, מִפְּנֵי מָה תִּקְנוּ שְׁצִיר אִדָּם לומר את התפלה
בְּלִחָשׁ, הִסִּיבָה הֵיא, כִּדְּרֵי שְׁלֵא לְבִישׁ אֶת עֹבְרֵי עֲבִירָה הַמְתוּדִים
בְּתַפְלַתָם עַל עֲבִירוֹת שְׁבִידָם, וְהִדְבֵּר נִלְמַד מִהַתוֹרָה, שֶׁחֲרִי לֹא חָלַק
הַתְּבוּב מְקוֹם בֵּין חֲטָאֵת לְעוֹלָה - לֹא קָבַע הַכְּתוּב לְשִׁחִית חֲטָאֵת
מִקּוֹם נִפְרַד לְעַצְמוֹ, אֲלָא הֵיא נִשְׁחַטַת הִיכֵן שֶׁנִּשְׁחַטַת גַּם הַעוֹלָה, בְּצֵד
צִפּוֹן שֶׁל הַזֹּהֶרֶת, כִּדְּרֵי שְׁלֵא לִינֵי הַרְוֵאִים שְׁהִיא חֲטָאֵת וְלֹא יִתְבַּיֵּשׁ
עוֹבֵר הָעֵבֶרִיָּה שְׁהִיאֹדָה. נִתְבָּאֵר מִזֶּה, שֶׁאֵין לֵאדָם לומר גְּנוּתוֹ בְּקוֹל
רִם, וְלִפְיֵךְ הַגְּמָרָא מִתְקַנֵּת אֶת הַדְּבָרִים, לֹא תִּימָא, גְּנוּתוֹ, שְׁכֵן לֹא
עַל זֶה אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחֵי שֶׁרָאִי לֵאמֹר בְּקוֹל, אֲלָא אֵימָא,
צִעְרֵי, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחֵי הַתְּכוּן שֶׁרָאִי לֵאדָם לומר את צַעֲרוֹ
בְּקוֹל כִּדְּרֵי שִׁדְעוֹ עַלֵי הַרְבִּים, וְלִמְדִים זֹאת מִמִּקְרָא בִּיכּוּרִים, שֶׁאִמְרָם
'אֶרְמִי עוֹבֵד אֲבִי' בְּקוֹל, מִשּׁוּם שֶׁמְזִכֵּר שֶׁם צִרוֹת שֶׁעָבְרוּ עַל יִשְׂרָאֵל
אֲצֵל לִבָּן הָאֶרְמִי וּבְמִצְרַיִם, כִּדְּרֵי תִּימָא כִּךְ גַּם בְּבִרְיָא, שֶׁמִּזֶּה שֶׁנִּאֲמַר
בְּמִצְוֵרָה 'וְיִטָּמָא מִמָּא וְיִקְרָא' כְּלוּמָר, שֶׁהַמִּצְוֵרָה צָרִיךְ לְהִשְׁמִיעַ
שֶׁהוּא טִמָּא וְיִסְרוֹר מַעֲלִיו, לִמְדִים גַּם, שֶׁצָּרִיךְ לְהוֹדִיעַ צִעְרֵי לְרַבִּים,
וְרַבִּים מְבַקְּשִׁים עָלָיו רַחֲמִים, וְכָל מִי שֶׁאֵינֶה בּוֹ דְּבָר מִצְעָר, צָרִיךְ
לְהוֹדִיעַ לְרַבִּים, וְרַבִּים מְבַקְּשִׁים עָלָיו רַחֲמִים.
נִימָא, אֵמֶר רַבִּי יוֹחֵן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחֵי, מִפְּנֵי מָה תִּקְנוּ
תְּפִלָּה בְּלִחָשׁ, שְׁלֵא לְבִישׁ אֶת עֹבְרֵי עֲבִירָה, שֶׁחֲרִי לֹא חָלַק
הַתְּבוּב מְקוֹם בֵּין חֲטָאֵת לְעוֹלָה. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא, וְלֹא - וְכִי לֹא
עֲשֵׂתָה תוֹרָה חִלּוּק בֵּין חֲטָאֵת לְעוֹלָה, וְהָאֵיכָא חִלּוּק בְּדִינֵיהֶם
לְגַבִּי הַזֹּאת דְּמִיָּם, שֶׁדָּם חֲטָאֵת נִתֵּן לְמַעַלָּה מִחוּט הַסִּיקְרָא
שֶׁבְּמִזְבֵּחַ, וְרִם עוֹלָה נִתֵּן לְמַטָּה מִחוּט הַסִּיקְרָא. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא,
הֵתֵם בְּהוֹאֵת דָּם חֲטָאֵת, רַק הַכֶּהֱן הוֹזִיק אֶת הַדָּם, הוּא דִּידְעָה,
וְחוּץ מִמֶּנּוּ אֵין אַחֲרִים שִׁידְעִים שְׁהִיא חֲטָאֵת, וּמִמִּילָא אֵין הַחוּטָא
מִתְבַּיֵּשׁ. הַגְּמָרָא שְׁבָה וּמִקְשָׁה, וְהָאֵיכָא - הִרִי יֵשׁ סִימָן אִם זֶה חֲטָאֵת
אוֹ עוֹלָה, שְׁהִי חֲטָאֵת בִּאֵר רַק מְקָהָ, וְאֵילוֹ קָרְבֵן עוֹלָה יָכוֹל
לְהִיטֵר רַק וְכִי, אִם כֵּן הִרְוֵאִים יֵדְעוּ שׁוֹ חֲטָאֵת, לְמִירוֹת שֶׁנִּשְׁחַטַת
בְּמִקּוֹם שֶׁנִּשְׁחַטַת גַּם הַעוֹלָה. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא, הֵתֵם מִיבִסְטָא בְּאֵלֶיהָ
- הַנִּקְבוֹת שֶׁל הַנִּקְבָה מִכּוּסָה עַל יַד הַזֹּהֶב, וְלִכֵּן לֹא נִיכֵר שׁוֹ חֲטָאֵת.
שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא, תִּינַח בְּכֶשֶׁת, שִׁישׁ לֹה זֶנֶב, אֲבָל אִם הִבִּיא שְׁעִירָה
לְחֲטָאֵת שֶׁאֵין לֹה זֶנֶב, מָאִי אֵיכָא לְמִימֵר. עוֹנָה הַגְּמָרָא, הֵתֵם, אִיהוּ
דְּקָא מִיבִסְטָא נִפְשִׁיָּה - בְּמִקְרָא כֹּהֵן, שְׁהִיא שְׁעִירָה לְחֲטָאֵת, הִרִי
שֶׁהוּא זֶה שֶׁמִּבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ, דְּאֵיכָא לִי לֹאִיתוּי בְּכֶשֶׁת, וְקָא
מִיִּיתִי שְׁעִירָה - שְׁהִיא צָרִיךְ לְהִבִּיא כְּבֶשֶׂה אֵילוֹ רֵצָה שְׁלֵא
לְהַתְבַּיֵּשׁ, וּבְמִקּוֹם זֶה הִבִּיא שְׁעִירָה. שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא, חֲטָאֵת
דְּעִבְדִּית בְּכֶשֶׁת - שֶׁמִּבִּיא מִי שֶׁנִּשְׁכַּל בְּשׁוּגָה בְּעוֹבֶדֶת כּוֹכְבִים, דְּלֹא
סִנִּי דְּלָאוֹ שְׁעִירָה - שֶׁאֵי אִפְשָׁר שְׁלֵא לְהִבִּיא שְׁעִירָה, שְׁהִיא נִאֲמַר
בִּהּ "עוֹ בַת שֶׁנְתַּח", מָאִי אֵיכָא לְמִימֵר, הִרִי רְוֵאִים שֶׁהַתוֹרָה לֹא
דֹּאגָה שְׁלֵא לְבִישׁ אֶת עוֹבֵר הָעֵבֶרִיָּה. עוֹנָה הַגְּמָרָא, הֵתֵם בְּחֲטָאֵת
עַל עֲבוּדָה זֹרָה, נִיבִסְטָא וְנִיזִיל, כִּי תִיכִי דְנִכְפַּר לִיָּה - כֵּאֵן בִּאֲמַת
הִטִּיל עַלֵי הַכְּתוּב שִׁתְּבִישׁ, כִּדְּרֵי שֶׁתִּהְיֶה לוֹ כִּפְרָה מִעֲבִירָה גְּדוּלָה כּוֹז.
שִׁנִּינוּ בְּמִשְׁנָה, קְרִית שִׁמְעוֹ נִאֲמַרְתָּ בְּכָל לִשׁוֹן, מִבְּרַרְתָּ הַגְּמָרָא, מְנָלָן.
וּמִבְּרַרְתָּ, דְּבִתִּיב, "שִׁמְעוֹ יִשְׂרָאֵל", וְדוֹרְשִׁים מִזֶּה, שֶׁנִּתֵּן לומר בְּכָל
לִשׁוֹן שֶׁאֵתָה שׁוֹמֵעַ.
מִבִּיאָה הַגְּמָרָא מִחֲלּוּקַת כּוֹז, תִּנּוּ רִבְּנָן, קְרִית שִׁמְעוֹ נִתֵּן לִקְרָא
אוֹתָהּ רַק בְּכִתְבָהָ, וְלֹא בְּשִׁפּוֹת אַחֲרוֹת, דְּכִדְּרֵי רַבִּי. וְחֻקִּים
אוֹמְרִים, בְּכָל לִשׁוֹן. מִבְּרַרְתָּ הַגְּמָרָא מָאִי מִשְׁמָע דְּרַבִּי, אֵמֶר קְרָא
בְּפִרְשָׁת 'וְאֶהְיֶה' הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְגו', מִשְׁמַע שֶׁפְּתוּחֵיהֶן יִהְיוּ
- דְּבִרֵי הַקְּרִיאָה שִׁמְעוֹ צָרִיכִים לְהִיטֵר כִּמוֹ שֶׁהֵם, וְלֹא בְּשִׁפּוֹת אַחֲרוֹת.
וְרִבְּנָן דוֹרְשִׁים, אֵמֶר קְרָא, "שִׁמְעוֹ", מִשְׁמַע בְּכָל לִשׁוֹן שֶׁאֵתָה שׁוֹמֵעַ.
שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא, וְרִבְּנָן נִמֵּי, הָאֵא בְּתִיב 'וְהָיוּ', וּמִדּוּעַ אֵינִם לִמְדִים
מִזֶּה כְּדְּבִרֵי רַבִּי, לִקְרָא קְרִיאָה שִׁמְעוֹ כְּהוּוִיתָה בְּלִשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ.
מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא, הָהוּא - הֵם דוֹרְשִׁים אֶת הַפְּסוּק הַהוּא לְדִין אַחֵר,

וְלִנּוּ בְּמִקְוָאָן, בְּבִית מְלוֹנָם בְּגִילְגַל, וְהִקְיִמוּ שֶׁם אֶת הָאֲבָנִים.
נִמְרָא. הַגְּמָרָא מִבִּיאָה אֶת הַדְּרָשׁוֹת לְדְּבָרִים שֶׁנִּאֲמַרִים בְּכָל לִשׁוֹן.
שִׁנִּינוּ בְּמִשְׁנָה שְׁפָרְשֵׁת סוֹמָחָ נִאֲמַרְתָּ בְּכָל לִשׁוֹן, מִבְּרַרְתָּ הַגְּמָרָא,
מְנָלָן - מִדִּיכֵן לִמְדִים זֹאת. וּמִשְׁבִּיבָה, דְּבִתִּיב, 'וְאֵמֶר תִּכְתֹּב לְאִשְׁהָ',
וְדוֹרְשִׁים מִזֶּה בְּכָל לִשׁוֹן שֶׁהוּא אוֹמֵר.
אֲגַב מָה שֶׁלִּמְדִינוּ שֶׁהִיאֹדָה צָרִיכָה לְהִכֵּן אֶת דְּבָרֵי הַכֶּהֱן, מִבִּיאָה
הַגְּמָרָא אֶת הַבְּרִייתָא הַבֵּאֵה, תִּנּוּ רִבְּנָן, מִשְׁמִיעִין אוֹתָהּ בְּכָל לִשׁוֹן
שֶׁהִיא שׁוֹמֵעַת - מִסְבִּירִים לְסוֹטָה בְּשִׁפּוֹת שְׁהִיא מְבִינָה, אֶת הַדְּבָרִים
הַבֵּאִים, עַל מָה הִיא שׁוֹמֵעַת, וּבְמָה הִיא שׁוֹמֵעַת, עַל מָה נִיבִסְטָא,
וּבְמָה הִיא נִיבִסְטָא. וּמִפְרִשְׁתָּ הַבְּרִייתָא, עַל מָה - בְּגִלְגַל מָה הִיא
שׁוֹמֵעַת, עַל עֲסָקִי קִינִי וְסִתִּירָה, דְּהִינּוּ שֶׁמִּסְבִּירִים לָהּ, מָה גֵרַם לָךְ
לְהִגִּיעַ לָכֶךְ שֶׁמִּשְׁקִים אוֹתָךְ, פְּרִיצוֹתָ, שִׁקִּינָא לָךְ בְּעַלְךָ וְנִסְתַּרְתָּ, הִיא
שְׁהִיאֹדָה אוֹתָךְ לֹזֶה. וּבְמָה הִיא שׁוֹמֵעַת, בְּמִקְדָּה שֶׁל חֲרָשׁ -
מִסְבִּירִים לָהּ שִׁישְׁקוּהָ בְּכּוֹס שֶׁל חֲרָשׁ, שֶׁהוּא כְּלִי מֵאוֹס. עוֹד מִסְבִּירִים
לָהּ עַל מָה נִיבִסְטָא - שֶׁאֵם אֲכָן נִטְמָאָה, מָה הִבִּיאָה לִידֵי כִךְ, עַל
עֲסָקִי שְׁחֹק וְנִלְוִית - קְלוֹת רֹאשׁ. וְכָל הַחֲסֵבֵר הַזֶּה נִעְוֵד בְּשִׁבְלִי
שִׁיחֻדוֹ נִשְׁמֵם מוֹסֵר שְׁלֵא יִקְלוֹ רֹאשׁוֹ עִם הָאֲנָשִׁים כִּדְּרֵי שֶׁלֹּא יִגִּיעוּ עַל
יַדֵּי זֶה לְעוֹנֵשׁ הַכְּתוּב בְּסוֹטָה שֶׁנִּטְמָאָה. שֶׁנִּאֲמַר בִּהּ 'צִבְתָּה בְּטַהַר
וְנִפְלָה רִכְכָּה'. וּמִמְשִׁיכָה הַבְּרִייתָא לְבֵאֵר, וּבְמָה הִיא נִיבִסְטָא, בְּשׁוּגָה
אוֹ בְּמִידָה, בְּאוֹנָם [או] בְּרִצּוֹן - מִסְבִּירִים לָהּ מִחֲלּוּכַת הַמִּיָּם
הַמֵּאֲרָרִים, שֶׁבִּאִיזָה אוֹפֵן הֵם יִבְדְּקוּ אוֹתָהּ, רַק אִם נִטְמָאָה בְּמִידָה
וּבְרִצּוֹן, אֲבָל אִם הִיָּתָה שׁוּגָה, כִּגוֹן שֶׁאִמְרוּ לָהּ שִׁמְתָה בְּעֵלָה, וְהִיא
חֲשָׁבָה שֶׁאֵינָה אִשֵּׁת אִישׁ, אוֹ אִם הִיָּתָה אֲנוּסָה, לֹא יִבְדְּקוּהָ הַמִּיָּם.
וְכָל כִּךְ לְמָה - מִדּוּעַ מִרְחִיבִים לָהּ גַּם בְּהַלְבוֹת אֵלּוּ, הִסִּיבָה הֵיא,
שְׁלֵא לְהוֹצִיאָה לְעוֹ עַל מִיָּם הַיָּמִים, שֶׁאֵם נִטְמָאָה בְּאוֹנָס אוֹ בְּשׁוּגָה
וְיִשְׁקוּהָ, וְתִרְאָה שֶׁהִמִּים לֹא בִּדְקוּהָ, שְׁלֵא תִהְיֶה סְבוּרָה, אֵילוֹ נִטְמָאִית
בְּמִידָה גַּם כֵּן לֹא הִיוּ הַמִּיָּם בּוֹדִקִים אוֹתָהּ.
שִׁנִּינוּ בְּמִשְׁנָה שִׁידְעִי מִעֲשֵׂר נִאֲמַר בְּכָל לִשׁוֹן, מִבְּרַרְתָּ הַגְּמָרָא, מְנָלָן,
וּמִבְּרַרְתָּ, דְּבִתִּיב, 'וְאֵמֶרְתָּ לְפָנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּעִרְתִּי
הַקּוֹדֵשׁ מִן חֲבִית', וְלִיָּה 'אֵמֶרְתָּ' מִסּוֹטָה - דוֹרְשִׁים גּוֹיָרָה שֶׁהוּא
שֶׁל 'אֵמֶרְתָּ' 'אֵמֶרְתָּ' מִפְרִשְׁתָּ סוֹטָה שֶׁגַּם בִּהּ כְּתוּב לִשׁוֹן 'אֵמֶרְתָּ',
שֶׁהַפְּסוּק בֹּא לְהַשְׁוֹת אֶת דִּין וִידֵי מִעֲשֵׂר לֹזֶה שֶׁל סוֹטָה, שֶׁגַּם הוּא
יָכוֹל לְהִאֲמַר בְּכָל לִשׁוֹן שֶׁהוּא אוֹמֵר. שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא, אֵמֶר לִיָּה
רַב וְכִדְּרֵי לְאִבִּי, וְלִיָּה 'אֵמֶרְתָּ' מְנָלָן - אוֹלִי נִלְמַד גּוֹיָרָה שֶׁהוּא שֶׁל
'אֵמֶרְתָּ' מִהַבְּרָכוֹת וְקִלְלוֹת שֶׁבִּהּ גְּרִיזִים וְהִרִי עֵיבַל שֶׁנִּאֲמַר בָּהֶם
לִשׁוֹן 'אֵמֶרְתָּ', וְנִדְרָשׁ לְהִפְיֵךְ, מָה תִּלְחֹן בְּלוּיָם, הִיָּה צָרִיךְ לומר אֶת
הַבְּרָכוֹת וְהַקְּלָלוֹת בְּלִשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ, כִּפִּי שְׁדוֹרְשֵׁת הַגְּמָרָא לִקְמוֹן, אֵמֶר
כֵּאֵן בּוֹיָדִי מִעֲשֵׂר יִהְיֶה חַיִּיב לֵאמֹר בְּלִשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ. עוֹנָה לוֹ אֲבִי,
דְּנִי 'אֵמֶרְתָּ' גְּרִידָתָא - לִשׁוֹן שֶׁל 'אֵמֶרְתָּ' בְּלָבָד, מִאֵמֶרְתָּ גְּרִידָתָא
- מִלִּשׁוֹן שֶׁל 'אֵמֶרְתָּ' בְּלָבָד, וְלִפְיֵכֶךְ דוֹרְשִׁים אֶת דִּין וִידֵי מִעֲשֵׁר
מִסּוֹטָה, שְׁהִרִי בְּשִׁנֵּיהֶם כְּתוּב לִשׁוֹן שֶׁל 'אֵמֶרְתָּ' בְּלָבָד, וְאֵין דְּנִי
אֵמֶרְתָּ גְּרִידָתָא - לִשׁוֹן שֶׁל 'אֵמֶרְתָּ' בְּלָבָד, מִעֲנִיָּה וְאֵמֶרְתָּ -
מִלִּשׁוֹן שֶׁל עֲנִיָּה וְאֵמֶרְתָּ, וְלִכֵּן לֹא דוֹרְשִׁים אֶת דִּין וִידֵי מִעֲשֵׁר, שֶׁנִּאֲמַר
בּוֹ לִשׁוֹן שֶׁל 'אֵמֶרְתָּ' בְּלָבָד, מִפְרִשְׁתָּ הַלּוּיִם שְׁבָה כְּתוּב 'וְעֵנִי
הַלּוּיִם וְאִמְרוּ'.
תִּינָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחֵי אוֹמֵר, אִדָּם אוֹמֵר שְׁכַחוּ בְּקוֹל נִמּוּד,
וְנָתַן בְּקוֹל רִם, כְּלוּמָר, רֹאִי שֶׁאִדָּם הַמְשַׁבַּח אֶת עַצְמוֹ יִאֲמַר שְׁכַחוּ
בְּקוֹל נִמּוּד, וְכִשְׁמִגְנָה עַצְמוֹ, יִאֲמַר אֶת גְּנוּתוֹ בְּקוֹל רִם. וּמִנֵּהן לִמְדִים
זֹאת, שְׁכַחוּ בְּקוֹל נִמּוּד לִמְדִים מִן וִידֵי הַמִּעֲשֵׂר, שֶׁאִמְרוּ בּוֹ 'לֹא
עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ וְלֹא שִׁכַּחְתִּי', דְּהִינּוּ שְׁכַח עַצְמוֹ, וְאוֹמְרִים אוֹתוֹ
בְּקוֹל נִמּוּד שְׁהִרִי בּוֹיָדִי מִיָּדִי מִעֲשֵׂר לֹא כְּתוּב לִשׁוֹן 'עֲנִיָּה' לְחַיִּיב אֵמֶרְתָּ
בְּקוֹל רִם. גְּנוּתוֹ בְּקוֹל רִם נִלְמַד מִמִּקְרָא בִּיכּוּרִים שֶׁנִּאֲמַר בּוֹ 'וְעֵנִיתִי
וְאִמְרַת וְגו' אֶרְמִי עוֹבֵד אֲבִי וְגו'', וְהִינּוּ גְנוּת, שֶׁמִּתְוֹדִים שֶׁאֵבִיָּהֶם
לִבָּן הָאֶרְמִי הִיָּה רִשְׁעוֹ וּבִיקֵשׁ לְעַקּוֹר אֶת הַכֵּל, וְצָרִיךְ לֵאמֹר בְּקוֹל רִם
שֶׁנִּאֲמַר 'עֲנִיָּתִי', שֶׁהוּא לִשׁוֹן הַרְמַת קוֹל. מִקְשָׁה עַל כִּךְ הַגְּמָרָא,

ביאורים למסכת סוטה דף לג עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

השרת, שהמידה הממונה על ה'בת קול' יודעת שבעים לשון, 50
 דלא שמועי עבדא - משום שתפקידה להשמיע דברים, והיא עשויה 51
 להשתלח לפעמים לאנשי עמים שונים המבינים אחת מכל השפות. 52
 ואי בעית אימא תירוצך אחר, במקרים האלו, מי שאמר את הבת קול 53
 בארמית, המלאך גבריאל הוה, שהוא יודע את כל השפות, דאמר 54
 מר, בא גבריאל אל יוסף הצדיק ולימרו שבעים לשון, כדי שפרעה 55
 ומצרים יקבלוהו למשנה למלך. 56
 שנינו במשנה שברכת המזון נאמרת בכל לשון, ומסבירה הגמרא 57
 שאין לזה דרשה, אלא כיוון שחיבה התורה לברך, דבתיב, ואבית 58
 ושבעת וברכת את ה' אלהיך, ולא קבע הכותב לשון מסוימת 59
 לברך בה, לכן אתה יכול לברך בכל לשון שאמרתה מברך. 60
 שנינו במשנה ששבעת העדות נאמרות בכל לשון. הגמרא מסבירה 61
 מניין לומדים זאת, דבתיב, ונפש כי תחטא ושבעה קול אלה, 62
 ולא נאמר והשביעה באלה, משמע מכך, בכל לשון שהיא 63
 שומעת. 64
 שנינו במשנה ששבעת הפקודין נאמרות בכל לשון. הגמרא מסבירה 65
 מניין לומדים זאת, אתיא בגזירה שוה תחטא תחטא משבעת 66
 העדות. 67
 הגמרא סיימה לעסוק בדברים הנאמרים בכל לשון, ועוברת לעסוק 68
 בחלק השני של המשנה, שם שנינו, ואילו נאמרין בלשון הקודש, 69
 מקרא כיבורים וחליצה כו' וממשיכה המשנה עד מקרא כיבורים 70
 כיצד - מניין שבלשון הקודש, שנאמר בפרשת ביכורים, ויענית 71
 ואמרת לפני ה' אלהיך, ולחלץ בברכות וקללות של הר גזירים וחר 72
 עיבל הוא אומר, ויענו הלויים ואמרו אל כל איש ישראל, 73
 ודורשים גזירה שוה של 'עניה ואמירה', מה עניה האמירה לחלץ 74
 אצל הלויים, נאמרה בלשון הקודש, אף כאן במקרא ביכורים, צריך 75
 לאמרו בלשון הקודש. 76
 שואלת הגמרא, ולויים גופיהו, מנלן שאמרו את הברכות והקללות 77
 בלשון הקודש. עונה הגמרא, אתיא בגזירה שוה קול קול מנשה, 78
 בתיב קא בלויים קול רם, ובתיב הים במתור תורה, מנשה ידבר 79
 והאלהים יענו בקול, מה לחלץ בלשון הקודש ניתנה התורה, אף 80
 כאן בלויים, היו צריכים לומר בלשון הקודש. 81
 שנינו במשנה חליצה ביצד - מניין שנאמרת בלשון הקודש, נאמר 82
 בחליצה ועתה ואמרה, ולחלץ הוא אומר ויענו הלויים ואמרו, מה 83
 לחלץ בלשון הקודש, אף כאן בלשון הקודש. רבי יהודה אומר, 84
 ועתה ואמרה ככה' עד שתאמר בלשון הזה וכו'. ממשיכה הגמרא 85
 לברר את שיטתם, שואלת הגמרא, ורבנן שלמדו מגזירה שוה, האי 86
 בכה' מאי עבדי ליה - מה ילמדו מיתור תיבת 'ככה'. מתרצת 87
 הגמרא, חכמים מיבעי להו - דורשים מתיבת 'ככה' לדבר שהוא 88
 מעשה מעבב - דהיינו ממה שהסמך הפסוק 'ככה' ליעשה, 89
 דורשים שרק דבר שהוא מעשה מעבב, דהיינו חליצה וריקה, אבל 90
 האמירה אינה מעבבת. 91
 שואלת הגמרא, ורבין יהודה שלמד מתיבת 'ככה' שלשון הקודש 92
 מעבב, מהיכן ילמד הלימוד לדבר שהוא מעשה מעבב. מתרצת 93
 הגמרא, מ'כח' ב'כה' - שהיתה התורה יכולה לכתב 'כה', דהיינו 94
 ועתה ואמרה כה יעשה לאיש, ולמה כתבה 'ככה', לדרוש לדבר 95
 שהוא מעשה מעבב. שואלת הגמרא, ורבנן מה ילמדו מיתור 96
 התורה שכתבה 'ככה' ולא 'כה'. ומתרצת, 'כח' ב'כה' לא משמע 97
 להו לרבנן לדרוש, שכך דרך התורה לפעמים לכתוב 'ככה' ולא 'כה'. 98

כל התורה בכל לשון נאמרה ולפיכך יהא מותר לקרוא קריאת 1
 התורה בבית הכנסת בכל שפה, דאי סלקא דעתך שרבי סובר שכל 2
 התורה רק בלשון הקודש נאמרה, אם כן, והיו דבתיב רחמנא 3
 ללמד שקריאת שמע נאמרת רק בלשון הקודש ככתבה, למה לי, 4
 הרי ודאי שאין לקרואה בלשון אחרת. דוחה הגמרא, יתכן שרבי 5
 סובר שהתורה נאמרה רק בלשון הקודש, ובכל זאת איצטריך את 6
 הדרשה של 'והיו' משום דבתיב שמע, והיה מקום לדרוש מזה 7
 כחכמים שאפשר לומר קריאת שמע בכל לשון, לכן כתבה התורה 8
 'והיו' ללמד שלא נדרוש כך, אלא נדרוש משמע' שצריך להשמיע 9
 לאוזנו. 10
 וממשיכה הגמרא לברר, לימא - האם נאמר שקסברי רבנן, כל 11
 התורה כולה בלשון קודש נאמרה, דאי סלקא דעתך שסוברים 12
 חכמים שבכל לשון נאמרה, שמע' דבתיב רחמנא ללמד שאפשר 13
 לקרוא קריאת שמע בכל לשון, למה לי, הרי ודאי שאפשר לקרואה 14
 בכל לשון. דוחה הגמרא, יתכן שחכמים סוברים שהתורה נאמרה 15
 בכל לשון, ובכל זאת איצטריך את הדרשה של 'שמע', משום 16
 דבתיב 'והיו', והיה מקום לדרוש מזה כרבי שאפשר לומר קריאת 17
 שמע רק בלשון הקודש, לכן כתבה התורה 'שמע' ללמד שלא נדרוש 18
 כך, אלא נדרוש מ'והיו' שלא יקראה למפרע בסדר הפוך. 19
 שנינו במשנה שתפלה נאמרת בכל לשון. מסבירה הגמרא שהמקור 20
 לדין זה הוא מסברא ולא צריך לימוד לזה, שהרי התפילה, בקשת 21
 רחמי ה' היא, ולכן, כל חיבי דבני, מצלי - בכל דרך שיכול לבקש 22
 בתפילה בכוננה, בה יתפלל, ואם יודע לכון את ליבו בשפה 23
 מסוימת, שיתפלל בה. 24
 מקשה הגמרא, ותפלה, האם אכן נאמרת בכל לשון, והאמר רב 25
 יהודה, לעולם אל ישאל אדם ערכיו בלשון ארמית, דאמר רבי 26
 יוחנן, כל השואל ערכיו בלשון ארמי, אין מלאכי השרת נוקטין 27
 לו לסייע, לפי שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי. מתרצת 28
 הגמרא, לא קשיא, הא ביהודה, הא בצבור, מה שאמר רבי יהודה 29
 שאין להתפלל בארמית, נאמר לגבי יחיד המתפלל, כי הוא צריך 30
 שסייעהו מלאכי השרת, ואילו דברי משנתנו שתפלה נאמרת בכל 31
 לשון, נאמרו לגבי תפילת ציבור, והם אינם צריכים סיוע ממלאכי 32
 השרת. 33
 מקשה הגמרא על דברי רבי יוחנן, ואין מלאכי השרת מכירין 34
 בלשון ארמי, והתנא בריתא הסותרת לזה, שפעם כשהלכו פרחי 35
 כהונה מבני בית חשמונאי להלחם עם יוונים לפני יום הכיפורים, 36
 ונמשכה מלחמתם גם ביום כיפור, ויוחנן בהן גדול שעבד עבודת 37
 היום של יום כיפור, שמע בת קול מבית קדש הקדשים שהוא 38
 אומר, נצחו מלאי הדגלו לאנחא קרבא לאנחא קרבא - נצחו 39
 הצעירים שהלכו להילחם באנטוכיא. וכן למדנו עוד ברייתא, ושוב 40
 מעשה בשמעון הצדיק, ששמע בת קול מבית קדש הקדשים 41
 שהוא אומר, בטיילת עבדתא דאמר שנאה לאיתאחא על היכלא 42
 - התבטל החייל שאמר השונא להביא על ההיכל, ונהרגו גסקלגס 43
 מלך יון, ובטלו גזירותיו, וב'לשון ארמי היה הבת קול אומר, וזה 44
 משמעון הצדיק, איזו עשה היתה אותה שעה, וביונו - ראו 45
 שהשעה שרשמו היתה מכוננת, שבדיוק אז אכן התבטל החייל, נהרג 46
 גסקלגס ובטלו גזירותיו, וב'לשון ארמי היה הבת קול אומר, וזה 47
 סותר את דברי רבי יוחנן שמלאכי השרת אינם מכירים לשון ארמית. 48
 מתרצת הגמרא, אי בעית אימא, בת קול שאני - שונה ממלאכי 49

בשעה שעוסק בתורה, צריך להיות מונח בזה בכל פנימיותו, מתוך הרגש שתורה הוא עניין היותר נעלה.

משיחת שבת פרשת בהר בחוקותי ה'תשכ"ח

סוטה. פרק שביעי - אלו נאמרין דף לג עמוד א

רש"י

תוספות

לִימָא קֶסֶר רַבִּי. מְדַאֲצִטְרִיךְ קָרָא שְׂתֵּהָא קְרִיאַת שְׁמַע בְּכַתְּבָהּ: כָּל הַתּוֹרָה כָּבֵל לְשׁוֹן נֶאֱמָרָה. לְקִרְוֹת בֵּית הַכְּנֶסֶת: מִשּׁוּם דְּכֹתִיב שְׁמַע. אִיצְטְרִיךְ וְהָיוּ דְלֹא תִדְרָשִׁיהּ לְקִרְוֹת שְׁמַע כָּבֵל לְשׁוֹן אֱלֹא לְהַשְׁמִיעַ לְאֻזְנֵי: תַּפְּלָה. דְּקָתָנִי מִתָּנִי כָּבֵל לְשׁוֹן לֹא צִרִיךְ קָרָא. דִּקָּא רַחֲמֵי נִיחָה, וְהוּא מְשַׁנָּא דְיָדַע לְכוּן לְבוֹ לִיצְלֵי: יְחִיד. צִרִיךְ שִׁיטְיֵיעֵהוּ מִלֵּאכֵי הַשְּׂרָת, צָבֹר לֹא צִרִיכִי לְהוֹ דְּכֹתִיב (וַיִּבֶן לוֹ) אֶל כְּבִיד לֹא יִמָּאָס, אִינוּ מוֹאָס בְּתַפְּלָתוֹ שֶׁל רַבִּינִי: נִצְחוּ

כָּל הַתּוֹרָה כָּבֵל לְשׁוֹן נֶאֱמָרָה, דְּאִי סִלְקָא דַּעְתָּךְ בְּלִשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ נֶאֱמָרָה, "וְהָיוּ" דְּכָתֹב רַחֲמֵנָא לְמָה לִּי? אִיצְטְרִיךְ מִשּׁוּם דְּכֹתִיב "שְׁמַע". לִימָא קֶסֶר רַבִּי רַבְּנָן פֶּל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ בְּלִשׁוֹן קוֹדֶשׁ נֶאֱמָרָה, דְּאִי סִלְקָא דַּעְתָּךְ כָּבֵל לְשׁוֹן, "שְׁמַע" דְּכָתֹב רַחֲמֵנָא לְמָה לִי? אִיצְטְרִיךְ מִשּׁוּם דְּכֹתִיב "וְהָיוּ": תַּפְּלָה: רַחֲמֵי הֵיא, פֶּל הֵיכִי דְבַעֲי, מִצְלֵי. וְתַפְּלָה כָּבֵל לְשׁוֹן? וְהָאֵמֵר רַב יְהוֹדָה: לְעוּלָם אֵל יִשְׁאֵל אֲדָם צָרְכּוֹ בְּלִשׁוֹן אֲרָמִית, דְּאֵמֵר ר' יוֹחָנָן: פֶּל הַשְּׂאוֹל צָרְכּוֹ בְּלִשׁוֹן אֲרָמִי אִין מִלֵּאכֵי הַשְּׂרָת נִזְקָקִין לוֹ, לִפִּי שְׁאִין מִלֵּאכֵי הַשְּׂרָת מִפְּרִין בְּלִשׁוֹן אֲרָמִי! לֹא קָשְׁיָא, הָא בְּיָחִיד הָא צָבֹר. וְאִין מִלֵּאכֵי הַשְּׂרָת מִפְּרִין בְּלִשׁוֹן אֲרָמִי? וְהִתְנַחֵי: יוֹחָנָן בְּהֵן גְּדוֹל שְׁמַע בֵּת קוֹל מִבֵּית קוֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים שְׂהוּא אוֹמֵר: נִצְחוּ מִלֵּא דְאֻזְלוֹ לְאֶנְהָא קָרְבָּא לְאֶנְמוּכְיָא. וְשׁוּב מַעֲשֶׂה בְּשִׁמְעוֹן הַצִּדִּיק שֶׁשְׁמַע בֵּת קוֹל מִבֵּית קוֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים שְׂהוּא אוֹמֵר: בְּטִילַת עֲבִידְתָּה דְאֵמֵר שְׂנֵאָה לְאִיחֵתָא עַל הֵיכְלָא וְנִהַרְגַּנְסָא וְנִכְסָא וְנִזְרוּתֵי, וְכַתְּבוּ אוֹתָהּ שְׁעָה וּפְיוּנוֹ וּבְלִשׁוֹן אֲרָמִי הִיָּה אוֹמְרִי! אִי בְּעִית אוֹמֵר: בֵּת קוֹל שְׂאֵנִי, דְּלֵאֲשִׁמְעֵי עֲבִידָא. וְאִי בְּעִית אוֹמֵר: גְּבִירָאֵל הוּהוּ, דְּאֵמֵר מֶר, בָּא גְּבִירָאֵל וְלִמְדוּ שְׁבָעִים לְשׁוֹן: בְּרַבְּת הַמּוֹזֵן: דְּכֹתִיב "וְאֶכְלֶתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבִרְכַּתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ" כָּבֵל לְשׁוֹן שְׂאֵתָה מְכַרְדִּי: שְׁבָעִית הַעֲדוּת: דְּכֹתִיב: "וְנִפְשׁ כִּי תִחַטָּא וְשָׁמְעָה קוֹל אֱלֹהִים" כָּבֵל לְשׁוֹן שְׂהוּא שׁוֹמְעֵת: שְׁבָעִית הַפְּקֻדוֹן: אֲתֵיָּא "תִּחַטָּא" "תִּחַטָּא" מִשְׁבָּעִית הַעֲדוּת: וְאֵלּוּ נֶאֱמָרִים בְּלִשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ: מִקְרָא בִּפְּיֹרִים וְחִלְצָה כו', עַד מִקְרָא בִּפְּיֹרִים פִּיצַד "עֲנִית וְאִמְרַת לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ" וְלִחְלֹן הוּא אוֹמֵר "עֲנֵנוּ הַלּוֹים וְאִמְרוּ אֵל כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל". מָה "עֲנִינָה" הָאִמְרוּרָה לְחֹלֵן בְּלִשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ, אָף כָּאֵן בְּלִשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ. וְלּוֹים גּוֹפִיָּהוּ מִנְּלָן? אֲתֵיָּא "קוֹל" "קוֹל" מִמּוֹשֶׁה, כְּתִיב הָכָא "קוֹל רֹם" וְכִתִּיב הֵתָם: "מִשָּׁה יִדְבֵּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֵנוּ כְּקוֹל" מָה לְחֹלֵן בְּלִשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ, אָף כָּאֵן בְּלִשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ. חִלְצָה פִּיצַד וְרַבְּנָן הֵיא "כִּכָּה" מָאי עֲבָדִי לִיָּה? מִיבַעֲי לְהוֹ, לְדָבֵר שְׂהוּא מַעֲשֶׂה מַעֲבָב. וְר' יְהוֹדָה, מִיבָּה, "כִּכָּה". רַבְּנָן, "כִּכָּה" לֹא מִשְׁמַע לְהוֹ. וְר'

כָּל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ בָּבֵל לְשׁוֹן נֶאֱמָרָה. פִּי ר"ח הָא פִּשְׁטֵיט דְּבִשְׁעַת מִית נִיחָנוּ לְמִשְׁה בְּלִשׁוֹן קוֹדֶשׁ וְהָיוּ דְקָאֵמֵר הָבָא (בְּכָל לְשׁוֹן) חֵינּוּ אֵם נִיחָנוּ לְהַעֲתִיקָה בְּלִשׁוֹן אַחֵר אוֹ לֹא וּמִפִּירִישׁוֹ נִשְׁמַע דְּלִמְדָּא לֹא נִיחָנוּ לְהַעֲתִיקָה בְּלִשׁוֹן אַחֵר לֹא נִיחָנוּ לְקָרְוֹת בְּמִן כֵּן בְּלִשׁוֹן אַחֵר דְּמִי שְׂהִיָּה קוֹרָא אוֹתָהּ בְּלִשׁוֹן פֶּרְסִי וְהָיוּ כְּתוּבָה לְשׁוֹן עֲבָרִי כְּאִילוּ הִיָּה קוֹרָא בְּעַל פֶּה כְּדִאֲמִרִין ב' שְׁנֵי דְמִגְלִילָה (וָף י"ה). קָרָא תְרַגּוּם לֹא יִצָּא הֵיכִי דְמִי אִילִימָא דְכֹתִיבָא מִקְרָא וְקָא קִרִי תְרַגּוּם חֵינּוּ עַל פֶּה הוּא לֹא צִרִיכָא דְכֹתִיבָא תְרַגּוּם וְקָא קִרִי תְרַגּוּם וְלֹא יִדְעָנָא לְפִירִישׁוֹ הֵיכִי סִלְקָא דַּעְתָּה לְמִימֵר אֵלִיבָא דְרַבִּי דְבָבֵל לְשׁוֹן נִיחָנוּ לִיכְתֹּב אֵם כֵּן הָא דֹאֲמֵר כֵּן קִישׁ כְּתַבְתָּה חֵינּוּ בָבֵל לְשׁוֹן שְׂהִיָּה בְּכָל לְשׁוֹן נִיחָנוּ לִיכְתֹּב אֵם כֵּן חֵינּוּ רַבְּנָן וְתוֹ פִּשְׁטוּת מִיָּדָה הֵתָם דֹּאֲלִיבָא דְרַבִּי בְּלִשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ נֶאֱמָרָה וְתוֹ מָאי קִמְבַּעֲיָא לִיָּה וְהָא פְּלֻגְתָּא הֵיא בְּפִיךְ דְּמִגְלִילָה (וָף ח') תַּן אֵין בִּין סְפָרִים מִמּוֹחֻזֹּת וְתַפְּלִין אֵלָא שְׂהִסְפָּרִים נִכְתָּבִין בְּכָל לְשׁוֹן וְתַפְּלִין מִמּוֹחֻזֹּת אִין נִכְתָּבִין אֵלָא אֲשׁוּרִית בְּלַבְד רַשְׁבִּי אוֹמֵר אָף סְפָרִים לֹא תִתִּירוּ שִׁיכְתְּבוּ אֵלָא יוֹנִית בְּלַבְד וְי"ל מָהָא דֹאֲמֵר רַבִּי קִרִית שְׁמַע כְּתַבְתָּה לִיכָא לְמִידֵּק מַעֲנִה דֹּאֲלִיבָא לְמִימֵר כְּתַבְתָּה הַיַּחֲדָד לֹה כְּשִׁנְתַּבְתָּה יְחִידִי גִּבּוֹן מִמּוֹחֻזֹּת וְתַפְּלִין דְּכִי' מוֹדוּ דְּבִלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ הוּא דְקָאֵמֵר לִימָא קֶסֶר רַבִּי כָּל הַתּוֹרָה בְּכָל לְשׁוֹן נֶאֱמָרָה הִי' לִית לִיָּה דְרַשְׁבִּי ג' דֹּאֲמֵר דְּקָא יוֹנִית וְלִרְבִּין דֹּאֲמֵרִי בְּלִשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ לִית לְהוֹ דְּרַבְּנָן דֹּאֲמֵרִי סְפָרִים נִכְתָּבִים בְּכָל לְשׁוֹן כִּךְ צִרִיךְ לְפָרֵשׁ לִפִּי פִירִישׁ ר"ח:

ברכת

הַמּוֹזֵן דְּכֹתִיב וְאִכְלַת וּשְׂבַעַת. רש"י שִׁיבֵשׁ הַגִּירָסָא דְלֹא גֵרַם מִנְּלָן וְפִי מִשּׁוּם דְּלֹא כְּעִי קָרָא מְהִיכָא תוֹתִי דְלִיכְעִי לְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ וּמִיָּדוּ גִירָא עֵיךְ כְּגִירֶסַת הַסְּפָרִים דְּגִרִּיס בְּהוּ מִנְּלָן דְּסִדְרָא נִילֵף בְּרַכָּה מִבְּרַכּוֹת הֵר גִּרִּיסִים דְּכֹתִיב בְּהוּ אֵלֵא יַעֲמִידוּ לְבָרֵךְ (וְכִינִס מ') מָה לְחֹלֵן בְּלִשׁוֹן קוֹדֶשׁ אָף כָּאֵן דֹּהָא בְּתֵיבָא גִישׁ לִיפְסִין בְּפִירִדִּיק (וָלָקָן ק"ה). בְּרַכַּת כְּהֵנִים דְּבִלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ לֹהֵכִי כְּתִיב וּבְרַכַּת אַת' ה' כְּלוֹמֵר מִאֲחֵר שְׂהִבְרַכָּה הַשְּׁבָח כְּלִפִּי הַשְּׁבִיחָה וְחֹבֵל לְבָרֵךְ כָּבֵל לְשׁוֹן שְׂתַרְצָה וּמִסְתַּמָּא בְּלִשׁוֹן שְׂאֵתָה מְכִיד שְׂתֵּתִין שִׁבַּח לְהַקְבִּיָּה בְּלַבֵּב שְׁלֵם לְהַנְאֹתֵךְ וְהֵיכִי גִמִּי אִיתָא בִּירושלמי וְדִפְרִיק דֹּאֲמֵר הֵתָם וּבְרַכַּת כִּידִי שְׂהִיא יוֹדַע לְמִי מְבָרֵךְ וּמִשְׁמַע בְּפֶרֶק כִּיצַד מְבָרֵכִין (וְכִינִס ק"ה) אִפִּילוּ אִמְרָה בְּלִשׁוֹן חוּל שְׁלֹא כְּתִיקוּנָה יִצָּא דוֹמִיא דְּבִנְיָמִין רַעֲיָא כִּרְךְ רִיפְתָּא בְּתֵר דְּכִרְךְ אִמֵּר בְּרִיךְ רַחֲמָנָא מִרִּיהּ דֹּהָא פִּיתָא וְאִמֵּר רַב דִּיצָא יִיד בְּרַכָּה רַאשׁוֹנָה מוֹאמֶרֶת לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ דְּכֹתִיב גְּבִי וִידִיד (וּמַעֲשֵׂר לֹא יִלְיָף דְּלֹא) דְּמִי לְהָאִי דְּהָבָא כְּתִיב אַת' ה' אֲבָל הֵתָם לִפְנֵי ה' דְּלִיכִי כְּתִיב לִפְנֵי ה' דְּשִׁמְשַׁע דְּבַעֲוֶה הִיָּה מִתּוֹדָה וְלִיכִי אִיצְטְרִיךְ גִּזְרִיהּ שׁוֹה דֹּאֲמִירָה אִמְרִיהּ: שְׁבָעִית הַעֲדוּת מִנָּא לִי. נִרָא לְפָרֵשׁ אִי לֹאֹ קָרָא הוּא אִמְיָנָא נִילֵף קוֹל קוֹל מִמְּשֶׁה לְהִיב כְּתִיב וּשְׁמַעֲנֵה דְּשִׁמְשַׁע בְּכָל לְשׁוֹן שְׂהִיא שׁוֹמַעַת מִדְּלֹא כְּתִיב וְהַשְׁבִּיעָה בְּשִׁבְעוֹת הָאֵלֵא אֲבָל לְפִירִישׁוֹ רש"י דִּפִּי' אִי לֹאֹ קָרָא הוּא אִמְיָנָא דוֹמִיא דְּשִׁבְעוֹת דֵּר גִּרִּיסִים וְהֵר עֵיבֵל שְׂהִי בְּלִשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ אֲדַרְבָּה נִילֵף מִשְׁבָּעִית סוֹטָה שְׂהִיא בְּלִשׁוֹן חוּל וְעוֹד נִילֵף אֵלֵא אֵלֵא מִסוֹטָה דְּכֹתִיב בַּה בְּשִׁבְעוֹת הָאֵלֵא לְהִיב אִית לֵךְ לְמִימֵר אִי לֹאֹ דְּכֹתִיב וּשְׁמַעֲנֵה לֹא הוּא יִדְעָנָא אִי הוּא לֵן לְמִלִּיק קוֹל קוֹל אוֹ אֵלֵא אֵלֵא: אֲתֵיָּא תַּחַטָּא מִסְתַּמָּא. נִרָא דֹהָא גִזְרִיהּ שׁוֹה לֹאֹ דְּקָא נֶקֶט לֹאֹ הָא דֹּהָא מְהִיכָא תִּיתִי דְּבַעֲי בְּלִשׁוֹן קוֹדֶשׁ אֲדַרְבָּה בֵּלֵא גִזְרִיהּ שׁוֹה דְּתַחַטָּא תַּחַטָּא הוּא מִשְׁמַע טִפִּי דְּבָבֵל לְשׁוֹן דְּהוּה לִיפְסִין מַעֲלִיָּה מַעֲלִיָּה מִסְתַּמָּא אֵלֵא אֲבָל דִּילִפְסִין בְּשִׁבְעוֹת וָף (ל) בְּתֵיב גִזְרִיהּ שׁוֹה דְּבַתְּבִיעַת מִמּוֹן הַכְּתוּב מְדַבֵּר נֶקֶט לֹאֹ גִמִּי בָּא: וְעִנִּיתָ. וְאִמְרִי וְלִחְלֹן הוּא אֲוִמֵּר וְעֵנִי הַלּוֹים וְאִמְרוּ. תִּימָא אֲדַרְבָּה לִיָּה וְאִמְרִי לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ מוֹאמֶרֶת לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ מוֹרִידוּ מַעֲשֵׂר דֹּהָא מוֹדַמִּי לִיָּה לִיפְסִין וְאֵם תֹּאמֵר הָבָא עֲנִיה עֲנִיה גִּמִּיר הָא לְעִיל פִּרְיךְ וְנִילֵף אִמְרִיהּ אִמְרִיהּ מְלוּים וּמוֹחֲדֵר דִּנֵּן עֲנִיה וְאִמְרִיהּ מַעֲנִיה וְאִמְרִיהּ וְאִין דִּנֵּן עֲנִיה גִּרִידָתָא מַעֲנִיה גִּרִידָתָא (וְיִלֵּא וְחֹלֵן דִּנֵּן אִמְרִיהּ גִּרִידָתָא מַעֲנִיה וְאִמְרִיהּ): אֲתֵיָּא קוֹל קוֹל. אִין לומֵר אֲדַרְבָּה נִילֵף קוֹל קוֹל מִשְׁבָּעִית הַפְּקֻדוֹן דְּעִנִּיה וְקוֹל מַעֲנִיה וְקוֹל גִּמִּיר וְאִין דִּנֵּן עֲנִיה וְקוֹל מְקוֹל גִּרִידָא: וְרַבִּי יְהוֹדָה מְכָה כְּבָה. לֹא יִדְעָנָא אִי דִּרִישׁ ר' יְהוֹדָה מְכָה כְּבָה דְּכָל הָאִמְרוֹר בְּפִירִישָׁה אִפִּילוּ קִרְיָאָה מַעֲבָבָא דֹּאִין לְשׁוֹת מְכָל הָאִמְרוֹר דְּלִיכִי אֲהִי כֹה כְּבָה וּמִמְלִילָה הִיָּה לְשׁוֹן קוֹדֶשׁ גִּמִּיר עֵיבּוֹבָא דְּפִרְשָׁה נֶאֱמָרָה בְּלִשׁוֹן קוֹדֶשׁ וְתִימָה לומֵר כֵּן דֹּאֲכִי כְּמֵאֵן מְרַבּוּתוֹ סִיל לֹאֹ כְּרִבִּי אֲלִיעוֹר וְלֹאֹ כִר' עֲקִיבָא דְּתוֹרִישׁוֹ מוֹדוּ דְּקִרְיָאָה לֹאֹ מַעֲבָבָא וְלֹאֹ פִּלְגִי אֵלֵא בְּרִיקָה (וְיִמְנוֹת וָף ק"ה) דִּלִּי' אֲלִיעוֹר מַעֲבָבָא כִּיֹּן דְּהוּי מַעֲשֶׂה וְלִרְבִּי עֲקִיבָא לֹאֹ מַעֲבָבָא מַעֲשֶׂה בֹאִישׁ בְּעִי' וְאֵם אִית לֵךְ לְמִימֵר דְּרַבִּי יְהוֹדָה סִבֵּר דְּרוּקָא בְּלִשׁוֹן קוֹדֶשׁ מַעֲבָבָא אֲבָל אֵם לֹאֹ קִרְיָאָה כְּבָל אִינוּ מַעֲבָבָא שְׂאֵם לֹאֹ קִרְיָאָה כְּבָל אִינוּ מַעֲבָבָא וְאֵם קִרְיָאָה בְּלִשׁוֹן חוּל מַעֲבָבָא וּמִסְתַּבְרָא טִפִּי לְמִימֵר דְּסִבְרִיא לִיָּה דְּקִרְיָאָה מַעֲבָבָא וּפְלִגִי אֲתָנָא דְּמוֹנִיתִין מִסְתַּבְרָא מִצֻּל חִלְצָה (ס"ה ק"ה) דְּקָא סִבֵּר רַבִּי יְהוֹדָה לֹאֹ נִחְלָקוּ רַבִּי עֲקִיבָא וְרַבִּי אֲלִיעוֹר בְּדִבְרֵי זֶה אֲמֵר בְּעֵלְמָא אֲבָן בְּפֶרֶק כִּר' אֲלִיעוֹר מַעֲלִיָּה (וְכִינִס ק"ה) קָלָה:

סוטה. פרק שביעי - אלו נאמרין דף לג עמוד ב

תוספות

רש"י

קלס: גבי פלוגתא דב"ש ובה' תמיה לרבי כיון דהטיל הכתוב כבה בין קריאה למעשה (וינאם)
 דלעבכו תריוויהו ותו איכא למיתמה אדרבה הוה לן למימר אליבא דרבי יהודה אפילו אי
 לא הוה כתיב אלא כה דקריאה מעכבא ולא מעשה דהא שמעינן ליה בפ"ק דר"ה (ק"ט)
 למקרא נדרש לפניו ולא לאחריו דאמר יובל א"פ שלא שמוטו א"פ שלא תקעו יובל א"פ
 שלא שילחו ת"ל היא דברי רבי יהודה ומפרש
 טעמא מקרא נדרש לפניו ולא לאחריו ולא לפני
 פניו כלומר עיכובא דהאי נדרש דוקא אוקראתם
 דרור שלפניו ולא אושבתם איש אל אחותו של
 אחריזי ולא אתקיעה שלפני פניו ויל דה"פ ורבי
 יהודה האי דמעשה מעכב מכה כבה דאי לא הוי
 כתיב אלא כה ה"א דדרשין ליה דוקא אקריאה
 שלפניו להכי כתיב כבה יתירא למדרשיה נמי
 אמעשה שלאחרי:
מול הגלגל סמוך לגלגל. משמע מקום הרואה
 את הגלגל כדאמר (תולין ק"ז ע"ג) ממול
 ערפו מול הרואה את העורף ולהכי אמר רבי
 אלעזר מול הגלגל והלא לא ראו את הגלגל
 ירושלמי מה מקום ר"א הר גריזים ודר עיבל
 שהי גבושתי היו עשוי וקראו זה הר גריזים וזה
 הר עיבל על דעתיה דרבי יהודה מאה ועשרים
 מיל הלכו באתרו היום על דעת ר"א לא זוז
 ממקומם ותו בירושלמי דר' ישמעאל אומר כל
 ביאות שנאמרו בתורה לאחר י"ד שנים נאמרו
 ד' שנים שביבשו ושבע שנים שחילקו ודכוותיה
 לא נאמרו ברבות וקללות אלא לאחר י"ד שנים
 התיב ר' תינא קמיה ר' מנא הכתיב והיה
 בערבם את הירדן תקימו את האבנים האלה
 אל' אבנים הקימו אותם מיד ברבות וקללות
 לאחר י"ד שנים נאמרו:
ובשהחזירוהו למקומו. ואי קשה דהא
 דברי הימים (ב ט) כתיב
 וישאו הלויים את הארון תריץ דהאי אחד מכ"ד
 מקומות שנקראו הכהנים לויים דהא כתיב הם
 ויעלו את הארון ואת אהל מועד וגו' וכתבי
 העלו אותם הכהנים הלויים ופירוש הכהנים
 הארון והלויים אהל מועד וכליו וכתבי ויביאו
 הכהנים את ארון ביה' אל מקומו וכתבי
 במלכים וישאו הכהנים את הארון וכתבי ויעלו
 את ארון ה' ואת אהל מועד וגו' וכתבי ויעלו
 אותם הכהנים והלויים אי נמי הכהנים נשלחו
 ממקומו אשר נטה לו דוד ומסורו ללויים
 והלויים נשאו עד הויכח והכניסוהו הכהנים
 לדבריה דהיי כל המקראות מקיימים ועל דא אמר
 רבי יוסי כשהחזירוהו למקומו:
 יותר
"והיה כגוף כפות רגלי הכהנים נשאי ארון ה'" וגו'. תניא, ר' יוסי אומר: בשלשה מקומות
 נשאו כהנים את הארון: פשעברו את הירדן וכשהסכיבו את יריחו וכשהחזירוהו למקומו.
 וכוין
 הירדן וקפיו וקבשה: אחר שני דגלים. כדכתיב בפרשת נשא גבי מסעות דגלים: לפניכם. משמע לפני כלכם: בכל יום היו הלויים נושאים. בני קהת, כדכתיב ומשמרתם הארון ותשלחן
 וגו' (מפקד ג) וכשפסקו את יריחו. כדכתיב ונקרא יהושע בן נון אל הכהנים ויאמר אליהם שאו את ארון ברית ה' וגו': וכשהחזירוהו למקומו. בימי שלמה לבית קדשי הקדשים, כדכתיב
 וביאו כל זקני ישראל וישאו הכהנים את הארון (מלכים א' ח) והיינו החזירוהו למקומו, שבהגלה בימי עלי מתוך בית קדשי הקדשים של משכן שעשה משה משם נטל, שהמשכן נקבע
 בשילה. וכשהחזירוהו פלשתים לא היה לו מקום קבוע שהרי חרב משכן שילה ונשתתה בבית אבינדב, ומשם הביאו דוד לסוף עשרים שנה לבית עובד אדום ומשם לעיר דוד עד שבה
 שלמה את בית המקדש ובנה לו הדביר לפנים מן ההיכל ואמה טרקסין חוצצת במקום הפרוכת והוא קרוי מקומו המיוחד כדכתיב ויביאו הכהנים את ארון ברית ה' אל מקומו אל דביר
 הברית וגו' (סא)

ביאורים למסכת סוטה דף לג עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

אלוני מורה' היא העיר שכם.
 תניא, אמר רבי אלעזר ברבי יוסי, בדרבן זה - על ידי גזירה שזה
 זה וזוהי ספרי בותיים - הוכחתי להם שספריהם מזויפים,
 שמתברכים בלבם שזה גרזים הוא המקום אשר יבחר ה' וכן
 אמרתי להם, ויפתם תורתכם ולא העליתם בידכם כלום, ואין
 אתם יודעים היכן הר גריזים, אלא שאתם אומרים שהוא אצל
 אלוני מורה' הוא שכם, ואף אנו מודים שאלוני מורה' הוא שכם,
 אבל אנו למדינה בנזרה שזה כדלעיל, ואתם נכח למדתם, שהרי
 אינכם מודים בגזירה שזה שאינה מפורשת בתורה שבכתב. עד כאן
 דעת רבי יהודה, שהר גרזים וזה עיבל הם בתוך ארץ ישראל, רחוק
 מערבה מן הירדן.
 רבי אלעזר אמר, שהר גרזים וזה עיבל קרובים מאד לירדן, וכן
 מבאר את הפסוק 'הלא המה בעבר הירדן' פירושו סמוך לירדן,
 דא' פירושו מעבר הירדן ואילך - הרחק מן הירדן, כמו שאמר רבי
 יהודה, הלא כתיב בפרשת כי תבא "והיה בעברכם את הירדן
 תקימו את האבנים האלה אשר אנכי מצוה אתכם היום בהר עיבל",
 משמע שתקימום בו ביום, אם כן רואים שזה עיבל היה סמוך לירדן.
 והמשך הפסוק לפי זה, שהר גרזים וזה עיבל 'הלא המה אחרי דרך
 מבוא השמש' פירושו רחוק ממקום שהשמש שוקעת, ומהמשך לשון
 מהמערב, שבצד מערב השמש שוקעת, ומבוא השמש' לשון
 שהשמש באה לשם, ואחרי' הוא לשון רחוק הרבה. עד כאן תיאר
 מקום הר גרזים וזה עיבל לדעת רבי אלעזר, ואומר שהמשך הפסוק
 כבר אינו מתאר את מקומם, שהרי הפסוק ממשיך 'בארץ הכנעני'
 ושכם אינה בארץ הכנעני, אלא ארץ חוי היא, כנאמר 'שכם בן
 חמור החוי'. והמשך הפסוק גם כן אינו מתאר מקומם שהרי ממשיך
 'היושב בערבה' - במישור, והם אינם בערבה, והלא בין הרים
 ונבקעות הן יושבין. וכן ההמשך אינו מתאר מקומם, שהרי ממשיך
 'מול הגלגל', והלא לא ראו את הגלגל. עד כאן דעת רבי אלעזר
 החולק על רבי יהודה. אם כן למה נאמרו הסימנים האלו שבסוף
 הפסוק, על זה רבי אלעזר בן יעקב אומר, לא בא הכתוב אלא
 להראות להן דרך בשניה - כשיכנסו לארץ ישראל כעת עם יהושע,
 בדרך שהראה להן בראשונה, בימי צאתם ממצרים בעמוד ענן
 לנחותם הדרך, כי כשימות משה לא ילך לפניהם ענן, על זה אומר
 להם הפסוק 'דרך מבוא השמש' להורותם שבעבר לבו ולא בשדות
 וברמים, 'היושב' להורותם שבישוב לבו ולא במדברות, 'בערבה'
 להורותם שבערבה - במישור לבו ולא בהרים ונבקעות.
 תנו רבנן, ביצד עברי ישראל את הירדן, בכל יום מאז שיצאו
 ממצרים היה ארון נוסע אחר שני דגלים, כמבואר בפרשת במדבר,
 שהארון נסע אחר דגל יהודה ודגל ראובן, והיום שעבר בו את
 הירדן, נסע תחילה, שנאמר "הנה ארון הברית ארון כל הארץ
 עובר לפניך", משמע לפני כולכם. ועוד חילוק, בכל יום ויום מאז
 שיצאו ממצרים, הלויים בני קהת נושאים את הארון, והיום -
 כשעברו את הירדן נושאוהו כהנים, שנאמר "ותיה בנות כפות
 רגלי הכהנים נושאי ארון ה' וגו'".
 תניא, רבי יוסי אומר, בשלשה מקומות נושאו כהנים את הארון,
 ואילו הם, בשעברו את הירדן כדלעיל, ובששהיפו את יריחו שבע
 פעמים כדי לכבושה, ובששתחזירוהו למקומו בימי שלמה לבית
 קדשי הקדשים.

שואלת הגמרא, ורבי יהודה שלא למד מהגזירה שזה של 'וענתה
 ואמרה' יענו הלויים ואמרו' כרבנן שחליצה נאמרת רק בלשון
 הקודש, אלא למד זאת מתיבת 'ככה' היא 'וענתה ואמרה' מאי
 עבד ליה - מה ילמד מהגזירה שזה הוה של 'עניה ואמרה', מתרצת
 הגמרא, מפי' ליה - צריך רבי יהודה את הגזירה שזה כדי
 לאמרו - ללמד מפרשת חליצה ללויים שהברכות והקללות בהר
 גרזים ובהר עיבל דב'לשון הקודש חייבים להאמר. ולא סובר כרבנן
 שלמדו לעיל דין זה מגזירה שזה 'קול' 'קול' ממש. שואלת הגמרא,
 ולי'לף רבי יהודה גזירה שזה 'קול' 'קול' ממש כמו שלמדו רבנן.
 מתרצת הגמרא, רבי יהודה 'עניה עניה' נמיר, 'קול' 'קול' לא נמיר
 - לא קיבל ללמוד גזירה שזה מרבו אלא 'עניה עניה', ואין אדם דן
 גזירה שזה אלא אם כן קבלה מרבו. מביאה הגמרא ראייה לתירוצה,
 תניא נמי הכי, רבי יהודה אומר, כל מקום שנאמר בתורה
 במצות התלויות בדיבור, לשונות 'בה' 'בכה' 'עניה ואמרה', אינו
 יוצא ידי חובתו אלא בלשון הקודש. ומפרטים היכן מצינו כן, 'בה'
 נאמר בתורה בפרשת נשיאת כפים של הכהנים 'בה תברכו',
 ולומדים מתיבת 'בה' שדווקא בלשון הקודש, ואין צריך ללמוד
 מגזירה שזה 'ברכה ברכה' כמו שלמדו רבנן להלן. 'בכה' נאמר
 בתורה בפרשה דחליצה וכדלעיל. 'עניה ואמרה' נאמרה בתורה
 בפרשת ברכות וקללות הלויים. הרי לנו מפורש שרבי יהודה למד
 שברכות וקללות דלויים נאמרים בלשון הקודש ממה שכתבה התורה
 'עניה ואמרה', ולא מגזירה שזה 'קול' 'קול'.
 שנינו במשנה ברכות וקללות ביצד, בין שעברו ישראל את
 הירדן ובאו אל הר גרזים ואל הר עיבל שבשמרון שבצד שכם
 שבאצל אלוני מורה, שנאמר 'הלא המה בעבר הירדן וגו'', ולהלן
 הוא אומר 'ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם עד אלון מורה', מה
 אלון מורה האמור להלן שכם, אף אלון מורה האמור כאן שכם בו.
 כשהיו ישראל במדבר מעבר הירדן המזרחי, נאמרו להם סימני מקום
 הר גרזים וזה עיבל שהם בעבר הירדן המערבי שהוא ארץ ישראל.
 ונחלקו רבי יהודה ורבי אלעזר בצורת הדרשות מן הפסוקים לדעת
 את מקומם המדויק.
 תנו רבנן, נאמר בפסוק 'הלא המה בעבר הירדן אחרי דרך מבוא
 השמש בארץ הכנעני היושב בערבה מול הגלגל אצל אלוני מורה',
 ומבאר רבי יהודה 'הלא המה בעבר הירדן' משמע מעבר לירדן
 ואילך - מרחק רב בתוך ארץ ישראל מערבה, רחוק מן הירדן, ורבי
 רבי יהודה, וממשיך רבי יהודה לבאר את המשך הפסוק, 'אחרי דרך
 מבוא השמש' משמע רחוק ממקום שהשמש זורחת, ומהמשך לשון
 ממזרחו של ירדן, שבצד מזרח השמש זורחת, ומבוא השמש' לשון
 שהשמש באה משם, ואחרי' הוא לשון רחוק הרבה. והמשך הפסוק
 'בארץ הכנעני היושב בערבה' מלמדנו שאלו הר גרזים וזה
 עיבל, שיושבין בהם עכשיו בותיים, שהושב אותם סנחריב שם
 כשהגלה את עשרת השבטים. עוד ממשיך הפסוק 'מול הגלגל'
 משמע סמוך לגלגל, מקום הוראה את הגלגל. והמשך הפסוק 'אצל
 אלוני מורה' היא העיר שכם, ולומדים זאת מגזירה שזה, שהרי
 ולי'לף - לעיל בספר בראשית הוא אומר 'ויעבר אברם בארץ עד
 מקום שכם עד אלון מורה', מה אלו מורה האמור להלן בספר
 בראשית, היא העיר שכם, שהרי הפסוק אומר במפורש 'עד מקום
 שכם עד אלון מורה' משמע שהוא אותו מקום, אף כאן בפסוק 'אצל'

כדי לברר ולזכר את העולם שנברא בעשרה מאמרות ונעשה יש ודבר נפרד, לפעול בו הביטול לאלוקות, צריכה להיות העבודה דקיום התורה ומצוות, עשרת הדברות שבתורה, שהם כללות התורה ומצוות.

ממאמר שבת פרשת בהר בחוקותי ה'תשכ"ח

ביאורים למסכת סוטה דף לד עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

מֵהָ אֲבָנִים הָאֵלֶּה לָבֶם" וגו', הם האבנים שהקימו תחת מצב רגלי
הכהנים לזכרון להיות סימן לָבֶם לדרות שֶׁעָבְרוּ אֶת
הַיָּרְדֵּן.
וממשיכה הברייתא, עוֹדִים נמצאים בַּיָּרְדֵּן כדלעיל, אֲמַר לָהֶן יְהוֹשֻׁעַ
כִּמו שכתוב בפסוק "שָׂאוּ לָבֶם מִזֶּה מִתּוֹךְ הַיָּרְדֵּן מִמַּצֵּב רִגְלֵי
הַכֹּהֲנִים הַכִּין שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים וְהִעֲבִירָתָם אוֹתָם עִמָּכֶם
וְהִנַּחְתָּם אוֹתָם בְּמִלּוֹן אֲשֶׁר תִּלְוֶנוּ בּוֹ הַלֵּילָה" וגו', הם האבנים
שהקימו בדר עיבל ובנו המזבח וקפלום וקבעום בגלגל. ומבררת
הברייתא, יָכוֹל יִקְמוּ אֶת הָאֲבָנִים בְּכָל מִלּוֹן וּמִלּוֹן, ועונה, תִּלְמוֹד
לִזְמַר "אֲשֶׁר תִּלְוֶנוּ בּוֹ הַלֵּילָה", עד כאן הברייתא.
מספרת הגמרא, אֲמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵבָא חֲלַפְתָּא וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן
מֵתִיא וְחֲנִינְיָא בֶּן חֲכִינְיָא, שלשתם עָמְדוּ עַל אוֹתָן אֲבָנִים שהקימו
עם יִשְׂרָאֵל בִּירְדֵּן בִּימֵי יְהוֹשֻׁעַ, וְשִׁעְרוּם - אמדו את משקלם, ומצאו
שָׁבֵל אַחַת וְאַחַת מִזֶּהן שְׁקוּלָה בְּאַרְבָּעִים סָאָה, וְגַמְרִי - וידוע
וקבלנו מרבתינו ומאבותינו, דְּמַעְיָנָא דְּמִדְּלִי אֵינִישׁ לְכַתְּפִיה -
שמשאוי שאדם מגביה על כתפו בלי סיוע של אחר, תִּלְתָּא
דְּמַעְיָנִיה הָיוּ - זהו רק שליש ממה שיכול לישא כשאחר מסייע לו
להעלות על כתפו, ואם האבנים ששיערו החכמים דלעיל היתה כל
אחת כארבעים סאה ואותם אמר יהושע "הרימו לכם איש אבן אחת
על שכמו" שכל אחד ירים לבדו, מִכָּאן אֵתָּה מִחֲשָׁב לִאֲשָׁכּוֹל
שנשאו המרגלים מארץ ישראל למדבר בימי משה, וחסעו זה לזה
על כתפם, שהיה פי שלש, דהיינו מאה ועשרים סאה, ומביאה
הגמרא היכן מצינו שהאשכול היה גדול מאד, שְׁנֵאמַר "ויכרתו משם
זמורה ואשכול ענבים אחד ויִשְׂאֻהוּ בְּמוֹט בְּשָׁנִים", ומבררת
הגמרא, מִמַּשְׁמַע שְׁנֵאמַר "וישאוהו במוט" וכי איני יודע שֶׁבְּשָׁנִים,
דְּהִי כִּתּוּב בַּמְּפֹרֶשׁ "וישאוהו בלשון רבים, מֵה תִּלְמוֹד לִזְמַר -
לצורך מה כתבה התורה בְּשָׁנִים, ועונה, ללמדנו שנשאו האשכול
בְּשָׁנִי מוֹמֵתִים, ולא במוט אחד.
ומפרשת הגמרא כיצד נשאו האשכול בשני מוטות, אֲמַר רַבִּי יֶצְחָק,
מוֹרְטֵנִי - משאוי, מוֹרְטֵנִי דְּמוֹרְטֵנִי - ומשאוי תחת משאוי, דהיינו
שני מוטות במרחק זה מזה אורכם מצפון לדרום, ארבעה נושאים כל
אחד בקצה מוט, ותחתם שני מוטות במרחק זה מזה אורכם ממזרח
למערב וארבעה נושאים כל אחד בקצה מוט, הָא בְּיָצֵד, שְׁמֵנָה
נִשְׂאוּ אֲשָׁכּוֹל, אֶחָד נִשְׂא רִימוֹן, וְאַחַד נִשְׂא תַּאֲנִיָּה, יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב
לֹא נִשְׂאוּ כָלוּם. ומבארת הגמרא, למה יהושע וכלב לא נשאו כלום,
אִי בְּעִית אֵימָא מְשׁוּם דְּחִשְׁבִּי - שהיו חשובים יותר משאר
המרגלים, והמרגלים בעצמם לא נתנו להם לישא. וְאִי בְּעִית אֵימָא,
שְׁלֹא הָיוּ בְּאוֹתָהּ עֲצָה, לכן הם לא נטלו חלק בהבאת הפירות
שמטרתה היתה להוציא דבה על הארץ, כשם שפירותיה משונים כך
יושביה משונים וגבורים וגבוהים.
חוזרת הגמרא לבאר מחלוקת שבברייתא לעיל, שרבי יהודה הסובר
שגבהו המים שנים עשר מיל, ורבי אלעזר ברבי שמעון הסובר
שגבהו המים יתר משלש מאות מיל, פְּלִיגי בָּהּ רַבִּי אֲמִי וְרַבִּי יֶצְחָק
נִפְתָּא. תָּד - רבי אמי או רבי יצחק נפחא אֲמַר, לְדַבְּרֵי רַבִּי יְהוּדָה
שגבהו המים שנים עשר מיל,

וְכִיּוֹן שֶׁנִּשְׁמַבְּלוּ רִגְלֵי כֹהֲנִים בְּמִים כשנכנסו לתוך הירדן בשפה
המזרחית, חֲזָרוּ הַמִּים לִאֲחֻזָּרָתָם שנעצרה וזימת הירדן במקום
מעמד הכהנים, וכל המים שהגיעו לשם נעצרו ועלו זה על זה לגובה,
שְׁנֵאמַר "וכבאו נושאי הארון עד הירדן ורגלי הכהנים נושאי
הארון נטבלו בקצה המים וגו' ונעמדו המים הַיּוֹרְדִים מִלְּמַעְלָה
קָמוּ נִד אֶחָד".
ומבררת הברייתא, וְכִמָּה גִבְהָן שֶׁל מִים - לאיזה גובה נערמו
המים. ומבארת, לגובה שָׁנִים עֶשְׂרֵה מִיל עַל שָׁנִים עֶשְׂרֵה מִיל בְּנִגְדֵי
מִחְנֶה יִשְׂרָאֵל, כיון שגודל מחנה ישראל בהנתינו שנים עשר מיל על
שנים עשר מיל, ועברו את הירדן כך כסדר הנתינו, אם כן שהו
במעבר שיעור מהלך שנים עשר מיל עד שעלו האחרונים מהירדן,
ובאותו זמן גם גבהו המים היורדים בירדן גובה שנים עשר מיל, דְּבַרִּי
רַבִּי יְהוּדָה. אֲמַר לֹא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן לְרַבִּי יְהוּדָה, לְדַבְּרֵי
שגבהו המים שנים עשר מיל, קשה, הֲאֵם אֲדָם קָל לרוץ יותר ממים,
או מִים קָלִים לרוץ יותר מאדם, הָיוּ אוֹמְרֵי וְדַאי שְׁמִים קָלִים לרוץ
יותר מאדם, אֵם בֶּן הַמִּים התאספו לגובה שנים עשר מיל עוד לפני
שעברו ישראל מהלך שנים עשר מיל, ואחר כך חזרו למקומם, וְכִמָּאן
הַמִּים שחוזרים למקומם וְשׁוֹמְפִין אוֹתָן אנשים שלא עברו עדיין.
אֶלָּא סוֹבֵר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, מִלְּמַד שֶׁהָיוּ מִים נִגְדָשִׁין וְעוֹלִין
כִּיפִין עַל גְּבִי כִיפִין - אולמות על גבי אולמות, יִתֵּר מִשְׁלֵשׁ מֵאוֹת
מִיל גוֹבֵה, עַד שֶׁרָאוּ אוֹתָן כָּל מַלְכֵי מוֹרָה וּמַעְרִב, שְׁנֵאמַר "וַיְהִי
כַשְׁמוֹעַ כָּל מַלְכֵי הָאֲמּוֹרִי אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הַיָּרְדֵּן יָמָּה וְכָל מַלְכֵי
הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר עַל הַיָּם אֶת אֲשֶׁר חוֹבִישׁ ה' אֶת מִי הַיָּרְדֵּן מִפְּנֵי בְנֵי
יִשְׂרָאֵל עַד עֶבְרָם וַיִּפְּסוּ לָבֶכֶם וְלֹא הָיָה בָהֶם עוֹד רוּחַ מִפְּנֵי בְנֵי
יִשְׂרָאֵל". אומרת הגמרא, וְאָף - וכמו כן מצינו אצל רַחֲבַת הַיּוֹדֵנָה,
שְׁאֵמְרָה לְשִׁלּוּחֵי יְהוֹשֻׁעַ שהם כבל ופיגסח, לפני שעברו את הירדן
כִּי שְׁמַעְנוּ אֶת אֲשֶׁר חוֹבִישׁ ה' אֶת מִי הַיָּם סוֹף מַפְנִיכֶם בַּצֹּאתְכֶם
מִמִּצְרַיִם" וגו', וְכַתִּיב "וַיִּשְׁמַע וַיִּפְּסוּ לָבֶכֶם וְלֹא קָמָה עוֹד רוּחַ
בְּאִישׁ מִפְּנִיכֶם" וגו', שהם עדיין היו מפחדים מקריעת ים סוף.
וממשיכה הברייתא, עוֹדִים נמצאים בַּיָּרְדֵּן, בעוד הכהנים עומדים
שם והעם עוברים, אֲמַר לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ, כִּמו שכתוב בפסוק "והכהנים
נשאי הארון עומדים בתוך הירדן עד תום כל הדבר אשר צוה ה' את
יהושע לדבר אל העם ככל אשר צוה משה את יהושע", הרי
שיהושע דיבר אליהם בעודם עומדים בירדן, את אשר צוה אותו
משה, וכך אמר להם, דַּעוּ עַל מָוֶה - בשביל מה אֵתָם עוֹבְרִים אֶת
הַיָּרְדֵּן, עַל מִנְתָּ שְׁתוּרִישׁוּ - שתכבשו את יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנִיכֶם,
שְׁנֵאמַר בתורה על ידי משה "וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת כָּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ
מִפְּנִיכֶם" וגו', אֵם אֵתָם עוֹשִׂין בֶּן לַכְבוֹשׁ את ארץ כנען, מוֹטָב,
וְאֵם לֹא כִמָּאן מִים וְשׁוֹמְפִין אוֹתֵיכֶם. שואלת הגמרא על לשון
הברייתא, מֵאִי 'אוֹתֵיכֶם'. ומשיבה, כוונת המילה 'אוֹתֵיכֶם' היא,
אוֹתִי וְאוֹתְכֶם.
וממשיכה הברייתא, עוֹדִים נמצאים בַּיָּרְדֵּן, בעוד הכהנים עומדים
שם כדלעיל, אֲמַר לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ כִּמו שכתוב בפסוק "הרימו לָבֶם
אִישׁ אֶבֶן אַחַת עַל שְׁכָמוֹ לְמַסְפַּר שְׁכָמֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל" וגו', וְכַתִּיב
"לְמַעַן תִּהְיֶה זֹאת אוֹת בְּקִרְבְּכֶם כִּי יִשְׁאַלְוּ בְּנֵיכֶם מָחָר לֵאמֹר

כדי שהעבודה דשש שנים תזרע גו' תהיה כדבעי למהוי צריכה להיות תחילה ההנחה וההכרה שהתכלית העיקר והפנימיות דה'שש שנים' הוא להיות ושבתה הארץ שבת להו'.

ממאמר שבת פרשת בהר בחוקותי ה'תשכ"ח

סוטה. פרק שביעי - אלו נאמרין דף לד עמוד א

תוספות

רש"י

ובין שניטבלו בו' בשפת מזרחית בבניסותן לתוכו חזרו המים לאחוריהם, שלא היו יורדין מן הכהנים ולמשן אלא שם עומדים והמים הנאים תמיד נגבדים ועולין למעלה ברכיבי קמו נד אחד, והכהנים עמדו שם עד שעברו בלם: כפה ובהן של פים. גרס: י"ב מיל כגדר מחנה ישראל. שהיו שנים עשר מיל על שנים עשר מיל, והם עברו בתניתם רחב מתניהם עברו יחד כמות שהוא רחב שנים עשר מיל.

ובין שניטבלו רגלי כהנים במים חזרו המים לאחוריהם, שנאמר: "וכבוא נשאי הארון עד הירדן וגו' ועמדו המים הירדים מלמעלה קמו נד אחד" וכמה גזבהן של מים? שנים עשר מיל על שנים עשר מיל, כגדר מחנה ישראל, דברי ר' יהודה. אמר לו ר' אלעזר בר' שמעון: לדבריה, אדם קל או מים קלים? הוי אמר מים קלים. אם כן פאין מים ושומפין אותן, אלא מולמד שהיו מים נגדשין ועולין פיפין על גבי פיפין, ותר מושלש מאות מיל, עד שראו אותן כל מלכי מורה ומערב, שנאמר: "ויהי כשמעו כל מלכי האמרי אשר בעבר הירדן וימה וכל מלכי הפגנני אשר על הים את אשר הוביש ה' את מי הירדן מפני בני ישראל עד עברם וימם לכבם ולא היה כם עוד רוח מפני בני ישראל", ואף רחב הזונה אמרה לשלוחי יהושע "כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף" ובתיב "ושמעו וימם לכבנו ולא קמה עוד" וגו'. עודם בירדן, אמר להם יהושע: דעו על מה אתם עוברים את הירדן, על מנת שתורישו את יושבי הארץ מפניכם, שנאמר: "והורשתם את כל יושבי הארץ מפניכם" אם אתם עושין כן מוטב, ואם לאו, פאין מים ושומפין אותיכם. מאי "אותיכם" אותי ואתכם. עודם בירדן, אמר להן יהושע: "הרימו לכם איש אגן אחת על שכמו למספר שכמי בני ישראל" ובתיב: "למען תהיה זאת אות בקרבכם כי ישאלון בניכם מחר לאמר מה האבנים האלה לכם" סימן לבנים שעברו אבות את הירדן. עודם בירדן, אמר להן יהושע: "שאו לכם מזה מתוך הירדן ממצב רגלי הכהנים הכין שתיים עשרה אבנים והעברתם אותם עמכם והנחתם אותם

יותר משלש מאות מיל. חימה לר"י והא ליכא מעיבא לארעא אלא תלתא פרסי וי"ל שהיו נגדשין והולכין למעלה מן העננים ירושלמי רבי לוי אומר עד לבו של רקיע תמן אמרין עד בבל נאמר כאן הרחק ונאמר לחלן מארץ רחוקה מבבל: עורם בירדן אמר להם יהושע. וירושלמי אמר ריש לקיש בירדן קיבלו עליהן את הנסתרות אמר להן יהושע אם אין אתם מקבלין את הנסתרות תמים באין ושופטין אתכם אמר רבי סימון בר זבדי ויאות תדע לך שהוא כן שהרי עכן חטא ורובם של סנהדרין נפלה בעי אמר ר' לוי ביבנה הותרה הרצועה יצתה בת קול ואמרה אין לכם עסק בנסתרות:

גמירי כל טונא. ירושלמי לא דמי ההוא דטעין מן ארעא אל ארכבותיה ומן ארכבותיה לכתיפיה לההוא דתלי ליה ומן ארעא על כתיפיה ולא דמי ההוא דתלי ליה לההוא ודאחרן טעין ליה:

מורטני וטורטני דטורטני. פירש ר"ח דטורטני בלשון יון קנה של מאונס וכיצד נשאוהו הביאו שני עמודים וסירגום בחבלים ונתנו האשכול על גבי חבלים ונתנו מוטות בחבלים בקצה העמודים המסורגים והאשכול נתן מוט א' מן הקצה מזה דראש וכיוצא בה בראש מקצה האחר נמצאו שתי מוטות בראש העמודים המסורגים בחבלים והאשכול נתון בחבלים ועל כל מוט מאלו המוטות שתי מוטות פחות מזה מוט בראש זה ומוט בראש זה נמצאו ארבע מוטות בראשי שני מוטות הנתונים בראשי העמודים וכל מוט ומוט מאלו ד' מוטות היו טוענים אותן שני אנשים נמצאו שמנה סובלין את האשכול וזה פירוש טורטני וכו' כלומר מוטות ומוטות על מוטות ירושלמי כתיב איש אחד איש אחד למטה על דעתיה דרבי ישמעאל דו אמור לשונות ריבוי הן שנים עשר היו שמנה באשכול ארבעה בתאנים ורימונים ובנושאי כלים על דעתיה דרבי עקיבא דו אמור לשונות כפולים עשרים וארבעה היו ט"ז באשכול שמנה בתאנים ורימונים ונושאי כלים על דעתיה דרבי ישמעאל טורטין על דעתיה דרבי עקיבא טורטין וטורטרי טורטין:

בבתימן

במלון אשר תלינו בו הלילה" יכול בכל מלון ומלון? תלמוד לומר: "אשר תלינו בו הלילה". אמר ר' יהודה: אבא חלפתא ור' אליעזר בן מתתיהו ונחנניא בן כהניאי עמדו על אותן אבנים וישערום כל אחת ואחת שקולה כארבעים סאה. וגמירי דמטעונא דמרלי איניש לכתיפיה, תילתא דמטעוניה הוי. ומבאין אתה מחשב לאשכול שנאמר "וישאוהו במוט בשנים" מפושמע שנאמר "במוט" איני יודע שבשנים? מה תלמוד לומר "בשנים"? בשני מוטות, אמר ר' יצחק: טורטני וטורטני דטורטני. הא ביצד? שמנה נשאו אשכל, אחד נשאו רימון, ואחד נשאו תאניה. יהושע וכלב לא נשאו כלום, אי בעית אימא מושם דחשיבי, ואי בעית אימא שלא היו באותה עצה פליגי בה ר' אמי ור' יצחק נפחאי; חד אמר: לדברי ר' יהודה, בבתימן

וגבורים וגבוהים: לדברי רבי יהודה. שאמר לא גבוה המים אלא שנים עשר מילין בארץ מתניהם דרך תניתם עברו בירדן כל רחב מתניהם עברו יחד. הלכך לא היה ארץ העברה אלא שנים עשר מילין:

ולדברי

עלידי קיום התורה ימצאות יהיה אמיתית ושלמות בירור וזיכוך העולם, וקיום העולם באופן דארץ יראה ושקטה.

ממאמר שבת פרשת בהר בחוקותי ה'תשכ"ח

סוטה. פרק שביעי - אלו נאמרין דף לד עמוד ב

תוספות

רש"י

בחנייתו עברו. י"ל הראשונים לעולם כשהיו מגיעין לשפת עבר השני לצד מערב היו הולכין למטה בירדן ועושין מקום מנוח לבאין אחריהם שהרי רוחב מנהג ישראל היה שנים עשר מיל ורוחב הירדן לא היה כ"א חמשים אמה ומיל הוא אלפים אמה וי"ל דרובא בירדן וזוהי חנייתו נבנסו בירדן אבל לאחר שנובנסו בירדן נמשכו זה אצל זה

רצונמו עצמן שאם לא תאמר כן אלא כדרך חנייתו עמדו בירדן אם כן לא עמדו כולם בירדן בשעה שהתנה יהושע עמוהן שהרי אתה מוצא ברוחב שנים עשר מיל ת"פ רצועות רחבות חמשים אמה כרוחב הירדן ואורך כל רצועה י"ב מיל על רוחב נ" אמה ואם היה לך להקפיד אותו ת"פ רצועות מרת ארכו זו אצל זו היה אורכו קרוב לאלף ות' (ומי) פרסאות כאורך הירדן והירדן לא נכרת כי אם עד עיר הערבה וירצא הוא ממערת פמיים שהוא חלק דן כדאינא בפ' מעשר בהמה (נכנסו ק"ף ט"ז) ואורך כל ארץ ישראל לא היה כ"א ת' פרסאות ועוד דהיאך היה יכולין לשמור התנאים מפי יהושע אלא ע"כ בירדן לא היו עומדים כדרך חנייתו אלא מצומצמין ותימה לרי' נהי דדרך חנייתו עברו מימ' הלא עמדו בירדן עד שנמר יהושע התנאים ונטלו האבנים ולא רוח לאיתנו עד שעברו כולן א"כ אותם נ' אמה של ירדן ושהות זה שעברו היו המים נגדשין ועולין יותר על י"ב מיל וי"ל אותו גודש שהיה מיותר על י"ב מיל לא הגיע לכלל גובה מים ולהכי לא חשיב ליה: **בזה** אחר זה עברו. תימה א"כ אמאי תלי ליה ר' אלעזר בקלות המים הלא אינו תלוייה אלא בעיכוב העברתם וי"ל דבחרתי פליגי על מה שמשוה קלות האדם לקלות המים אמרו לא אינו שאפילו אם היה עוברין דרך חנייתו היו חסין נגדשין יותר מימי' הלא הווא לא תמי' אלא י"ב ועוד שבוה אחר זה עברו ועל זה תמי' רבי אם בזה אחר זה עברו מה קצבה שייך דקאמר שלש מאות שלפי חשבון גודל המים היו עוברים ברוחב חצי מיל שהוא אורך ג' מאות חסר י"ב כיצד שתעשה י"ב רצועות מי"ב מיל על י"ב מיל וכל רצועה ברוחב מיל ואורך י"ב מיל וכשתצרפם זו אצל זו באורך יותר מקדי' מיל על רוחב מיל תחלוק רוחב הרצועות ותצרפנה לאורך יהיה אורך רפ"ח מיל על רוחב חצי מיל והא מנא ליה שכן עברו ונראה דלרי"א בר שבעין לא עברו כלל דרך חנייתו שהרי בשעת חנייתו היו מפורדים מפני שהיו נוטים אהליהם זה רוחק מזה כדרך חניית שירות אבל כשעברו נמשכין כולן זה אצל זה ושמן לא היה כל ישראל כי אם ברוחב חצי מיל על חצי מיל וכשעברו זה אחר זה כדרך בני אדם העוברים דרך שביל אחד בעשרה בני אדם זה אצל זה יכול להיות כשיעור ס' ריבוא ששוחין בהעברתם כל ק"י:

מר סבר אדם קל. נראה דה"פ אע"פ שהדבר ידוע ששם קלים היינו קלים כשהיו יורדין כדי דרך מרחצתן אבל כהן שהיו נגדשין ועולין שיעור קלות מימ' ושיעור קלות אדם שהו: **אבותי** בקשו עלי רחמים. וא"ת והאמר בפרק מי שמתו (נכנסו י"ף ת"י) דמית לא ידעין מיד משמע במסגא ואפילו אבות העולם יש לומר דעל ידי תפלה שיהו מתפלל מודיעין להן שכן נתפלל דהכי אמר בפרק שני דתענית (ף ט"ז) למה יוצאין לבית הקברות כדי שייבשעו עליהם מתים רחמים וכן בפרק דחסידין בעובדא דרבי מנא דאשתתא אמתרתא דאבהו: **ואמר** רב אימא ויתמימא רבה בר בר חנן שהלך להביא כבשים מחברון. אע"ג דמסיק בפרק שני דתמורה (ק"ף י"ז) דלאקרובי אול מיהו שמעין מיתא דשמן קניינא מדסלקא דעתך למימר שהלך להביא כבשים:

פחנייתו עברו. לרב ר' אלעזר בר' שמעון, בזה אחר זה עברו. וחד אמר: בין מר ובין מר, פחנייתו עברו. מר סבר: אדם קל, ומר סבר: מים קלים. "שלח לך אנשים". אמר ריש לקיש: "שלח לך" מדעתך, וכי אדם זה בורר חלק רע לעצמו? ותינו דכתיב "ויטב בעיני הדבר" ואמר ריש לקיש: "בעיני" ולא בעיניו של מקום. "ויחפרו לנו את הארץ" אמר ר' חייא בר אבא: מרגלים, לא נתכוונו אלא לבושתה של ארץ ישראל. פתיב הכא: "ויחפרו לנו את הארץ" וכתיב ה'הם: "ויחפרה הלכנה ובושה החמה". וא"ל שמונתם, למטה ראובן שמוע בן זכור, אמר ר' יצחק: דבר זה מסורה בדינו מאבותינו: מרגלים על שם מעשיהם נקראו, ואנו לא עלתה בדינו אלא אחרי: "סתור בן מיכאל", "סתור" שפטר מעשיו של הקדוש ברוך הוא, "מיכאל" שעשה עצמו קד. אמר ר' יוחנן: אף אנו נאמר "נחבי בן ופסי", "נחבי" שהחביא דבריו של הקדוש ברוך הוא, "ופסי" שפיסע על מדותיו של הקדוש ברוך הוא. "ויעלו בגגב ויבאו עד חברון" "ויבאו" מפני ליה? אמר רבא: מלמד שפירש כלב מעצת מרגלים, והלך ונשתחח על קברי אבות, אמר להן: אבותי! פקשו עלי רחמים שאניצל מעצת מרגלים. יהושע כבר בקש משה עליו רחמים, שניאמר: "ויקרא משה להושע בן נון יהושע" יהושע מעצת מרגלים. ותינו דכתיב: "ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו". "ושם אחיון ששי ותלמי", "אחיון" מיימן שבאחייו, "ששי" שמישים את הארץ בשחתות, "תלמי" שמישים את הארץ תלמים. דבר אחר: "אחיון" בנה ענת, "ששי" בנה אלש, "תלמי" בנה תלבוש. "ילידי הענק" שפעניקין חמה בקומתן. "ויחברון שבע שנים נבנתה", מאי "נבנתה"? אילימא נבנתה ממש, אפשר אדם בונה בית לבנו קטן קודם לבנו גדול? דכתיב: "ובני חם בוש ומצרים" וכו'! אלא שהיתה מבוזת על אחד משבעה בצוען. ואין לך מרגלים בכל ארץ ישראל יתר מחברון, משום דרב ר' שכיבי. ואין לך מעולה בכל הארצות יתר מארץ מצרים, שניאמר: "בגן ה' פארץ מצרים". ואין לך מעולה בכל ארץ מצרים יתר מצוען, דכתיב: "כי היו בצוען שריו" ונאפילו הכי חברון מבוזת אחד משבעה בצוען. וחברון מרגלים הו' והא פתיב: "ויהי מקץ ארבעים שנה ויאמר אברהם אל המלך אלכה נא", ואמר רב אימי ואיתמיא רבה בר בר חנן: שהלך להביא כבשים מחברון. ותינוא אילים ממוזאב, כבשים מחברון. מינה, אידי דקלישא ארעא, עבדה רעיא ושמן קניינא. וישבו מתור הארץ, וילכו

ולדברי ר"א בר שמעון. דאמר יותר משלש מאות מיל בזה אחר זה עברו איש אחר איש, נמצאו ששהו הרבה לעבור, דאי פחנייתו עברו משום קולא דמים מאדם לא נגדשין כל ק"י מים קלים. הרבה הם קלים מן האדם, ומר סבר אדם קל לרוץ כמו המים: מרדעתך. אני איני מצאו אותך, אכל ישראל הם אומרים לך דכתיב (ק"ף ט"ז) ותקרבון אלי כלכם וגו', אני איני מעבד על דך: כלום יש אדם. כלומר אם הקב"ה צוה כלום היה אומר לו לעשות דבר שסופו לבא לידי תקלה: לבשתה של ארץ ישראל. אותך (שאלה) ששאלו תחלה שלוח המרגלים: ולא עלה דבריו. אני אין יודעין לדרוש: סתם דבריו. החביש ופשה שונאו ושל הקב"ה בדאי' שעשה שונאו של הקב"ה פה. חלש, כדאמר' לקמן אפלו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם. שהחביא דבריו. ולא אמרן כמות שהן: שפסע, דלג, שלא אמרן באשר הם: יהושע, לא הצרך לילך, שכן בקש עליו משה רחמים: ותינו דכתיב ועבדי כלב וגו', והביאתיו אל הארץ אשר בא שמה, והיא חברון דכתיב (וי"ט) ויתן את חברון לכלב, ש"מ כלב הוא דאול להחברון: קיטן. גבור שבהם, כמו שיד הקימן חסובה מן השמאל: שעשה את הארץ בשחיתות. שמוקם רגליו מעמיד בארץ מרב כבוד ונכר שם בגומא וכשחת. ולשון ששי לא פורש לנו מאי דמי לשחיתות. ונראה לשון עמדיי שש, שהם קבדים ומקום מעמידם נכר: תלמים. בתלם המחורשה שמעלה העפר ומעמיד בארץ: שהיו פעניקים את החמה בקומתן. מרב גבה קומתן דומין כאלו צארים נזקב וענק בגבם שהחמה יוצאת בה לבנו קטן. כעין קטן הבנים של חם היה, ומצרים שני לבנים: בנהו. לשון אנה ממנה (פ"א ט"ז) כלומר מקצת בפירות: מרגלים. סלעים שאין עושין פירות בארץ לחת: דרב ר' שכיבי. לא גרסין מיט אלא ה"ק, ויתד דתקשין היא ואיתה ראייה לפירות ככל שאר הארץ, לפיכך יתדקה לקברות מתים: כי היו בצוען שריו. של מלך ישראל, ששולחים אל פרעה לעזור לו על מלך אשור, אלקא פרעה בצען ותיב ושם חלכין לבקשו: אלכה נא ואשבע את נדרי. אלכה נא מחברון ואשם הנדר שדדתי בגשור. דכתיב בהריה כי נדר נדר עבדך בשבתי בגשור, וחברון מאי בעי וקלא לא היה שם המזבח כי אם בגבעה: להביא כבשים לעולה. דאמר מר במס' מנחות כבשים מחברון, אלקא ארץ מרגה היתה: פנה כלומר מתשובתך אתה מסייעני, שלא יהיה חסובה לזרע כשאר הארץ מאחר שהיא בת טרשים כדאמר' בגבא מצינא בגשור (ף ט"ז) ואי ארעא דמחוקא בגורניו והיא שריה משלמין: דקלישא ארעא. עפר של טרשים דק וקלש ומזעט הוא, ומתוך כך לא היו חורשים וזרעים אותה תבואה שאין אדם: ועבד רעיא: מצמת ומעלה עשבים ואוכלים הצאן: ושמן קניינא. חמקנה הצאן, שכן דרך הצאן להשביח בארץ: בקשה וקשרים יותר מארץ לחת: וילכו

ויהי מקץ ארבעים שנה ויאמר אברהם אל המלך אלכה נא, ואמר רב אימי ואיתמיא רבה בר בר חנן: שהלך להביא כבשים מחברון. ותינוא אילים ממוזאב, כבשים מחברון. מינה, אידי דקלישא ארעא, עבדה רעיא ושמן קניינא. וישבו מתור הארץ, וילכו

ביאורים למסכת סוטה דף לד עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

אחרי הביאותיו אל הארץ אשר בא שמה וזרעו יורשנה' וגו', הרי
 שהבטחה לו אותה הארץ שבא שמה, והיא חברון, וכן נתקיים כמו
 שכתוב בספר יהושע 'ותן את חברון לכלב בן יפונה לחלצה'.
 עוד נאמר בפרשת המרגלים 'ושם אחימן' ששי ותלמי' וגו' ילידי
 הענק', דורשת הגמרא, 'אחימן' נדרש שהוא מיומן שפאחיו -
 הגבור שבין הענקים, כמו שיד ימין חשובה מן השמאל. 'ששי' נדרש
 שמששים את הארץ בששחיתות - שמחמת כובדו רגליו הם כעמודי
 שש ושוקעים בארץ וניכר שם כגומא וכבור שחת. 'תלמי' נדרש
 שמששים את הארץ תלמים תלמים - מחמת כובדו דורס בארץ
 וחורץ בתלמי המחרישה. דבר אחר, אחימן בנה את העיר ענת,
 ששי בנה את העיר אלעזר, תלמי בנה את העיר תלבוש. עוד יש
 לדרוש המשך הפסוק שם 'ילידי הענק', למד נקראו 'ענק', על שם
 שמשעניקין חמה בקומתן - מרוב גובהם נראה כאילו החמה היא
 ענק היינו שרשרת, סביב לצוארם.
 עוד נאמר בפרשת המרגלים 'והכרזו שבע שנים נבנתה לפני צוען
 מצרים'. שואלת הגמרא, מאי 'נבנתה' מנסה הגמרא לבאר,
 אלימא נבנתה ממש - אם נבאר הפסוק כפשוטו שהעיר חברון
 נבנתה שבע שנים לפני שנבנתה צוען מצרים. דוחה הגמרא, וכי
 אפשר אדם - היינו חם, בונה בית לבנו קמן - כנען, שחברון בארץ
 כנען, קודם שבונה לבנו גדול - מצרים, ומביאה הגמרא ראיה
 שמצרים היה יותר גדול מכנען, דכתיב 'ובני חם פוש ומצרים ופוט
 וכנען' וגו'.
 מבאר הגמרא, אלא, שהיתה חברון מכונה - מרובה ומיושבת
 בפירות, על אחד משבועה - פי שבע מאשר כמות הפירות שבצוץ.
 וכדי שנוכח כמה הריבוי בפירות שבארץ ישראל, מתארת הגמרא,
 ואין לה מירשים - סלעים, שאינם עושים פירות כקרקע לחה, בכל
 ארץ ישראל יתר מחברון, (משום) וזו הסיבה דקברי בה שייכבי -
 שייחודה לקבורת מתים, כי אינה ראויה לפירות, ולעומת זאת, ואין
 לה מעולה בכל הארצות יתר מארץ מצרים, שנאמר 'בנין ה'
 בארץ מצרים, ואין לה מעולה בכל ארץ מצרים יתר מצוץ,
 דכתיב 'כי היו בצוץ שריו' - שכל ישראל שלח שריו לצוץ
 לבקש מפרעה לעזור לו להלחם נגד מלך אשור, אם כן רואים
 שפרעה קבע מושבו בצוץ, ובדאי משום שהיתה המושבת ביותר,
 ואפילו הכי - למרות שבחה העצום של צוץ, העיר חברון הפחות
 משובחת שבארץ ישראל, היא מכונה אחד משבועה - פי שבע
 מאשר יש בצוץ.
 שואלת הגמרא, וחברון מרשים תו - האם אכן חברון היא עיר עם
 אדמת טרשים שאינה מצמחת פירות, והא כתיב 'ויהי מקץ
 ארבעים שנה ויאמר אבשלום אל המלך אלכנה נא ואשלם את
 נדרי אשר נדרתי לה' בחברון, כי נדר נדר עבדך בשבתי בגשור' וגו',
 ואמר רב אחי ואיתימא רבה בר בר חנה, וכי בחברון זובחים, והרי
 אין שם מזבח, אלא ודאי שהיה להביא כבשים מחברון לעולה, אם
 כן רואים שחברון היא ארץ מרעה משובחת. ונתיבא - גם בברייתא
 שנינו, שאילים משובחים לוקחים ממוזאב, וכבשים משובחים
 לוקחים מחברון, הרי שחברון ארץ משובחת היא, ולא טרשים.
 מתרצת הגמרא, מנה - אדרבה משאלתך וראיתך אתה מסייעני
 שחברון היתה אדמת טרשים ולא חשובה לצמיחת פירות, אידי
 דקלישא ארעא - שכיון שהארץ חלשה ומועטת, לא היו זורעים
 אותה להצמיח פירות למאכל אדם, אלא עברה רעא - מצמחת
 מעצמה עשבים הראויים לצאן למרעה, ושמן קניינא - ובזה היה
 הצאן משמין, שכן דרך הצאן להשביח יותר באדמה יבשה וטרשים
 מאשר באדמה לחה.
 עוד נאמר בפרשת המרגלים 'וישובו בתוך הארץ מקץ ארבעים יום

אם כן פהנייתן עברו - לא עברו את הירדן בזה אחר זה, אלא כמו
 סדר חנייתו, ולדבר רבי אלעזר ברבי שמעון שגבהו המים יותר
 משלש מאות מיל, חייבים לומר שבה אחר זה עברו, ואך זמן רב
 והספיקו המים להערים זה על גבי זה כדלעיל לגובה כה עצום. וזה
 - רבי אמי או רבי יצחק נפחא אמר, בין מר - רבי יהודה, ובין מר
 - רבי אלעזר ברבי שמעון, סוברים שפנייתן עברו, אלא שר -
 רבי יהודה סבר אדם קל לרוץ כמו המים, וכמו שעברו עם ישראל
 מהלך שנים עשר מיל, כך גם נערמו המים לגובה שנים עשר מיל,
 ורבי אלעזר ברבי שמעון סבר מים קלים לרוץ יותר מן האדם,
 ואף שעם ישראל עברו מהלך שנים עשר מיל בלבד, המים נערמו
 באותו זמן לגובה רב של יותר משלש מאות מיל.
 כיון שהזכירה הגמרא לעיל את מעשה המרגלים, ממשיכה לברר
 ממעשי המרגלים, ואחר כך תחזור לעניני קריעת הירדן ומעבר
 ישראל בו. נאמר בתחילת פרשת המרגלים 'שלח לה אנשים, אמר
 ריש לקיש, מה שאמר לו ה' 'שלח לה', פירושו מדעתך, דהיינו אני
 איני מצוה אותך, רק ישראל בקשו ממך כמו שאומר להם משה
 בספר דברים 'ותקרבון אלי כולכם', ואני איני מעכב על ידך, ובדאי
 שלא ציווה ה' על כך, והראיה ובי אדם זה בדרך חלק רע לעצמו
 - והרי אדם לא בחר לעצמו דבר רע, ואם כן בודאי ה' לא היה
 מצוה דבר שסופו לבוא לידי תקלה. ומבאר הגמרא, והיינו דכתיב
 שאומר להם משה 'וייטב בעיני הדבר', ואמר ריש לקיש, יש לדייק
 לשון הפסוק 'בעיני' ולא בעיניו של מקום.
 עוד דורשת הגמרא מענין המרגלים, כתוב בהמשך הפסוק שם
 'ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ', אמר רבי
 חייא בר אבא, הבקשה שביקשו ישראל ממשה מלכתחילה שישלח
 מרגלים, לא נתכוונו אלא לבושתה של ארץ ישראל, ויש ללמוד
 זאת מגזירה שוה, כתיב הקא 'ויחפרו לנו את הארץ' וכתיב ה'תם
 'ויחפרה תלכנה ובושה תחמה' וגו', וכמו שם לשון 'וחפרה' הוא
 לשון בושה, כפי שכתוב לגבי החמה, כך גם כאן 'ויחפרו' הוא לשון
 בושה, שרצו לבייש את ארץ ישראל.
 עוד כתוב בפרשת המרגלים, 'ואלה שמותם למטה ראובן שמע
 בן זכור, אמר רבי יצחק, דבר זה מסודר בדינו מאבותינו,
 מרגלים על שם מעשיהם נקראו - מכל שם של מרגל ושם אביו,
 אפשר לדרוש את מהות מעשיהם, ואנו לא עלתה בדינו לדרוש
 כל שמותם, אלא אחד בלבד, והוא 'סתור בן מיכאל', וכך דרשנו,
 'סתור' שפטר מעשיו של הקדוש ברוך הוא - הכחיש את ה'
 ועשאו כביכול בדאי, 'מיכאל' שעשה עצמו כה - עשה את ה'
 כביכול חלש שאינו יכול להכניסנו לארץ. אמר רבי יוחנן, אף אנו
 נאמר לדרוש עוד שם מהמרגלים, והוא 'נחבי בן ופסי', וכך
 נדרשנו, 'נחבי' שהחביא דבריו של הקדוש ברוך הוא, ולא האמין
 במה שהעיד על הארץ שהיא טובה, 'ופסי' שפסע על מדותיו של
 הקדוש ברוך הוא - שדילג על מדותיו של ה' שנותן שכר טוב
 למאמינים בו.
 עוד נאמר בפרשת המרגלים 'וצלו מנחם ויבא עד חברון', ויש
 להקשות, 'ויבא' מניין ליה, שהרי מדבר על המרגלים שהם רבים,
 וכמו שהתחיל הפסוק 'וצלו'. אלא אמר רבא, מלמד שפירש כל
 מצאת מרגלים, וזהו ונשתתח על קברי אבות, אמר להן כלב
 לאבות, אנא אבותי בקשו עלי רחמים שאנצל מצעת מרגלים,
 ולכן אומר הפסוק 'ויבא עד חברון' בלשון יחיד, שרק כלב הלך לשם.
 והושע לא הלך, משום שלא היה צריך לזה, שבבר בקש משה עליו
 רחמים, שנאמר 'ויקרא משה להושע בן נון הושע, הוסיף לו'
 על שמו וקראו 'הושע', שהתפלל יה' וישעך מצעת מרגלים.
 והיינו דכתיב 'ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא

ביאורים למסכת סוטה דף לה עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

בַּחֲנֻכִּים, לְחַיֵּי - מובן, שהרגישו בעצמם כחגבים, אֵלֶּא מִה שֶׁאִמְרוּ
 'וְכֵן חֵינּוּ בְּעֵינֵיהֶם, מִנָּא הוּא יִדְעֵי' - כיצד ידעו איך נראו בעיניהם
 של האמוריים, אלא ודאי שקרנים היו. דוחה הגמרא, וְלֹא הָיָא - לא
 היו שקרנים בזה, שעל סמך מעשה אמרו כן, כִּי הוּא מִכְרִי אֲבִילִי -
 כשהיו האמוריים מברים את האבלים בסעודה בחזרתם מבית
 הקברות, תוֹתִי אֲרוּי הוּא מִכְרִי - היו מברים אותם תחת עצי ארזים,
 וְכִי חִוּיָהוּ סָלְקוּ יִתְבִּי בְּאִילָנִי - כשראו המרגלים עלו וישבו על
 האילנות מרוב פחדם, שְׁמַעִי דְקֶאֱמָרִי - ושמעו המרגלים מראש
 האילן שהיו האמוריים אומרים, קְחוּנִי אִינְשֵׁי דְדְמוּ לְקִמְצֵי בְּאִילָנִי
 - ראינו בעצים אנשים שדומים לנמלים.
 עוד נאמר בפרשת המרגלים "וַתִּשָּׂא כָל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם
 וַיִּכְבְּדוּ הָעָם בְּלִילָה הָאֶחָד." אֲמַר רַבָּה אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אוֹתוֹ הַיּוֹם
 שְׁחֹרוּ הַמִּרְגְּלִים מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּבְכֹל כֹּל הָעֵדָה, [עֲרַב] תִּשְׁעָה בָּאֵב
 הָיָה, אֲמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, הֵן כָּבוֹ בְּכִיָּה שֶׁל חֲנַם, וְהָיָה אֶקְבֹּעַ
 לָהֶם יוֹם זֶה בְּכִיָּה לְדוֹרוֹת.
 עוד נאמר שם "וַיֹּאמְרוּ כָל הָעֵדָה לְרִגְוֹם אוֹתָם בְּאֲבָנִים" וּבְתִיב
 בהמשך הפסוק "וְכָבוֹד ה' נִרְאָה בְּאֶחָד מוֹעֵד", אֲמַר רַבִּי חֵימָא בְּרַ
 אָבָא, מִלְּמַד שֶׁנִּמְלָאוּ אֲבָנִים וַיִּרְקוּם בְּלִפְי מַעֲלָה, כְּבִיכּוֹל בִּטְעָנָה
 גַּם כִּלְפֵי ה' יִתְבָּרַךְ, וּדְרָשׁוּ כֵן מִהֶסְמִיכוֹת "וְכָבוֹד ה'" לִלְרִגְוֹם אוֹתָם
 בִּאֲבָנִים.
 עוד נאמר שם "וַיִּמְתּוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצִיאֵי דִבְת הָאֶרֶץ רַעָה בְּמִנְפָּה",
 אֲמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ, שְׁמִתוּ מִיתָה מְשׁוּנָה, שְׁהָרִי כְּתוּב
 'בְּמִנְפָּה' וְלֹא 'בְּמִנְפָּה', מִשְׁמַע בְּמִנְפָּה מִיּוֹחֶדֶת וְרָאִיָּה לָהֶם בְּמִדָּה
 כְּגוֹד מִדָּה. וּמִהֵּמָּתָה הַמְשׁוּנָה, אֲמַר רַבִּי חֵינָנִי בְּרַ פֶּשָׁא, דִּשְׁ
 רַבִּי שִׁילָא אִישׁ כִּפְר תַּמְרֵתָא, מִלְּמַד שֶׁנִּשְׁתַּדְּבַב לְשׁוֹנָם מִתּוֹךְ
 פִּיהֶם, וְנִפְּלָ לְשׁוֹנָם עַל מִיבֹרָם, וְהָיוּ תוֹלְעִים יוֹצְאוֹת מִלְּשׁוֹנָם
 שֶׁנִּפְלָה, וְנִבְנְסוֹת הַתּוֹלְעִים בְּמִיבֹרָם, וּמִמִּיבֹרָם גַּם יֵצְאוּ תוֹלְעִים
 וְנִבְנְסוֹת בְּלִשְׁוֹנָם שֶׁנִּפְלָה עַל טִיבּוֹרָם. וְרַב נַחֲמָן בְּרַ יִצְחָק אֲמַר,
 בְּאֶסְכְּרָה מִתּוֹ שְׁהִיא בָּאָה עַל לְשׁוֹן הָרַע.
 חזרת הגמרא ברייתא שעסקנו לעיל בענין בקיעת הירדן ומעבר
 בני ישראל בו, שהכהנים עמדו במקומם עד שעברו כל העם לצד
 מערב, וְכִיּוֹן שְׁעָלָה הָאֶחָדוֹן שֶׁבִּישְׂרָאֵל מִן הַיַּרְדֵּן, שְׁבוּ הַכַּהֲנִים
 פְּסִיעָה לֵאחֲרֵיהֶם לְצַד מִזְרָה, וְתוֹרוּ מִיָּמִין לְמִקְוֵם, שְׁנֵאמַר "וַיְהִי
 בְּעֵלּוֹת וּבְרַחֲלוֹת הַכַּהֲנִים נוֹשְׂאֵי אֵרוֹן בְּרִית ה' מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן, נִתְּקוּ
 כַּפּוֹת רִגְלֵי הַכַּהֲנִים אֶל הַחִירְבָה וַיִּשְׁכּוּ מִי הַיַּרְדֵּן לְמִקְוֵם וַיִּלְכוּ
 כְּתוֹמֹל שְׁלֹשׁ עַל כָּל יְדוּתָיו", נִמְצָא שֶׁאֲחֵרֵי שְׁחֹרוּ הַכַּהֲנִים
 פְּסִיעָה לֵאחֲרֵיהֶם וְשָׁבוּ מִי הַיַּרְדֵּן כְּבַתְחִילָה, כַּעַת אֲרוֹן וְנֹשְׂאָיו
 וְכַהֲנִים מִצַּד אֶחָד - מִזְרָה, וַיִּשְׂרָאֵל מִצַּד אֶחָד - מִמַּעַרְב. וְאוֹ נִשָּׂא
 אֲרוֹן אֶת נוֹשְׂאָיו הַכַּהֲנִים וַעֲבָר בְּאוֹר מַעַל הַיַּרְדֵּן לְצַד הַשְּׂנִי לְשֹׂאֵר
 עַם יִשְׂרָאֵל, שְׁנֵאמַר "וַיְהִי כַּאֲשֶׁר תָּם כָּל הָעָם לְעֵבֹר, וַיַּעֲבֹר אֲרוֹן
 ה' וְהַכַּהֲנִים לִפְנֵי הָעָם". וְעַל דָּבָר זֶה שֶׁלֹּא יָדַע אוֹתוֹ עוֹזָא, נִעְנַשׁ
 עוֹזָא שְׁנֵאמַר "וַיָּבֹאוּ עַד גִּרְן כִּידָן וַיִּשְׁלַח עוֹזָא אֶת יָדוֹ לֵאחֹז אֶת
 הָאֲרוֹן כִּי שִׁמְטוֹ הִקְרָה", אֲמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, עוֹזָא, נוֹשְׂאָיו
 נִשָּׂא אֲרוֹן, וְכִדְלַעִיל, אֵת עֲצָמוֹ לֹא כָּל שִׁבְן שִׁכּוֹל לִישָׁא, וְעַל כֵּן
 טַעַם עוֹזָא שֶׁשָּׁלַח יָדוֹ לֵאחֹז אֶת הָאֲרוֹן.
 כיון שחזרו מעשה עוֹזָא, מִמְּשִׁיבָה הַגְמָרָה לְבַר כְּמָה פְּסוּקִים
 שֶׁנִּאֲמָרוּ שֶׁם. "וַיַּחֲר אֶף ה' בְּעוֹזָא וַיָּבֹהוּ שֶׁם עַל הַשֵּׁל" וְגו', רַבִּי
 יוֹחָנָן וְרַבִּי אֱלֵעָזָר נִחְלָקוּ בְּבִיאור 'עַל הַשֵּׁל'. חָד אֲמַר עַל עֶסְקִי שֶׁלֹּ
 - הַשְּׂגָה שֶׁשָּׁלַח יָדוֹ לֵאחֹז בָּאֲרוֹן, וְחָד אֲמַר שֶׁעָשָׂה צְרָכּוֹ בְּפָנָיו
 - וְ"שֵׁל" הוּא לְשׁוֹן דְּבַר הַמוֹטֵל מִלְּמַעַל לְמַטָּה.
 עוד כתוב בפרשת עוֹזָא, וַיִּמָּת שֶׁם עִם אֲרוֹן הָאֱלֹהִים. אֲמַר רַבִּי
 יוֹחָנָן, אֵל תַּחֲשׁוּב שְׁעוֹזָא אֵיבֵד בְּחִטָּאוֹ אֶת חֲלָקוֹ בְּעוֹלָם הָבָא, אֵלֹא
 עוֹזָא בָּא לְעוֹלָם הָבָא, שְׁנֵאמַר 'עִם אֲרוֹן הָאֱלֹהִים', וְלֹמוֹדִים אֵת
 עוֹזָא מִהָאֲרוֹן, מִה אֲרוֹן לְעוֹלָם קָיָים, שְׁהָרִי נִגְנוּ עַל יְדֵי יֵאִשְׁהוּ
 הַמֶּלֶךְ, וְנִשְׁמַר לְעֵתִיד לְבָא, אֶף עוֹזָא בָּא לְעוֹלָם הָבָא.

וַיִּלְכוּ וַיָּבֹאוּ, אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוֹם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי, תִּיבַת
 'וַיִּלְכוּ' מִיּוֹחֶרֶת, שְׁהָרִי כְּתוּב לִפְנֵי כֵן 'וַיִּשׁוּבוּ', אֵלֹא מִקִּישׁ
 הַלִּיכָה לְבִיאָה - לומדים בהקש זה מזה, מִה בִּיאָה - כְּשֶׁבֹאוּ
 הַמִּרְגְּלִים בְּחֹזֶרָה מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הָיוּ בְּעֵצָה רַעָה, אֶף הַלִּיכָה -
 כְּשִׁיצֵאוּ מִהַמְּדָבָר לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הָיוּ בְּעֵצָה רַעָה, שֶׁמִּתְחִילָה הִיָּתָה
 כּוֹוֹנָתָה לְהוֹצִיא דְבָה עַל הָאֶרֶץ.
 עוד נאמר בפרשת המרגלים, "וַיִּסְפְּרוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ בָּאֵנוּ אֶל הָאֶרֶץ
 אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּנוּ וְגַם זֹבַת חֶלֶב וְדִבְשׁ הִיא" וְגו', שִׁשִּׁיחוּ אֶת הָאֶרֶץ,
 וְכִתְּבִי אַחֲרָי כֵּן, שֶׁמִּמְשִׁיכִים לִסְפֵּר "אֲפֹס כִּי עַן הָעָם הַיּוֹשֵׁב בָּאֶרֶץ
 וְגו'", אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן (סִימָן אֲמ"ת לְבָד"ו ל"ה) מִשּׁוֹם רַבִּי
 מֵאִיר, כָּל לְשׁוֹן הָרַע שָׂאִין בּוֹ דְּבַר אֲמַת בְּתַחֲלִילָתוֹ - שֶׁלֹּא
 מִתְחִיל הַמִּסְפֵּר בְּדַבְרִים אֲמוֹתִים בְּתַחֲלִילָה, אֵין מִתְקַיֵּים בְּסוּפּוֹ -
 שֶׁמִּתְחִילָה אוֹתוֹ הַשּׁוֹמְעִים כְּשֶׁקָּרָה, לְכֵן גַּם הַמִּרְגְּלִים פִּתְחוּ בִּשְׁבַח
 הָאֶרֶץ תַּחֲלִילָה.
 עוד נאמר בהמשך הפרשה שם "וַיְהִי כָּלֵב אֶת הָעָם אֶל מִשְׁה',
 שֶׁכָּלֵב בֶּן יִפְנֵה הִשְׁתִּיק אֶת הָעָם 'אֵל מִשְׁה' דִּהֵינּוּ בְּדַבְרִים שְׁדִיבֵר
 עַל מִשְׁה', וְחִשְׁבוּ הַשּׁוֹמְעִים שְׁרוּצָה לִסְפֵּר בְּגִנוּתוֹ, וְכִפִּי שֶׁמְבָאֵר זֹאת
 מִדֵּר רַבָּה, אֲמַר רַבָּה, שֶׁהִסְתִּין כָּלֵב לְבִנֵּי יִשְׂרָאֵל שֶׁהִקְשִׁיבוּ
 לְמִרְגְּלִים, בְּדִבְרֵי אַחֲרִים פִּתָּח [דְּחִיזָה] - רָאָה כָּלֵב בֶּן יִפְנֵה,
 שֶׁהוֹשֵׁעַ דְּקָא מִשְׁתַּעִי - שְׁרָצָה לְדַבֵּר, אֲמַר לֵיהִ הַמַּתְלֹנְגִים, דִּין
 רֹאשׁ קְטִיעָה - זֶה שֶׁרָאִשׁוּ קְטוּעַ, שָׁאִין לוֹ בְּנִים לִיטוֹל חֶלֶק בִּירוּשָׁה
 הָאֶרֶץ, וְיִמְלֹל - יְדִיבֵר, בְּתַמִּיחָה, וְהִשְׁתִּיקוּהוּ בְּנוֹיָפָה. אֲמַר כָּלֵב בַּלְבּוּ,
 אֵי מִשְׁתַּעִינָא - אֵם אֲדַבֵּר, אֲמַרִי כִּי מִיָּלָתָא - יֹאמְרוּ גַם עַל דְּבָרִים,
 וְחִסְמִין לִי - וַיִּשְׁתִּיקוּ אוֹתוֹ, לְכֵן אֲמַר לָהֶן כֵּר, וְכִי זֶה בְּלָבָד עָשָׂה
 לָנוּ בֶּן עֲמָרָם, וְכִשְׁתַּחֲלִיל לְדַבֵּר בְּסִגְנוֹן זֶה, כְּכִרִי בְּגִנוּתָהָ קָא
 מִשְׁתַּעִי - סִבְרוּ שְׁרוּצָה לְדַבֵּר בְּגִנוּת מִשְׁה', לְכֵן אֵיִשְׁתִּיקוּ, וְאוֹ אֲמַר
 לָהֶן, אֲכֵן לֹא זֶה בְּלָבָד עָשָׂה לָנוּ מִשְׁה', אֵלֹא גַם הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם,
 וְקָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם, וְהֵאֱבִילָנוּ אֶת הַיָּם, וְלָכֵן אֵם יֹאמַר לָנוּ מִשְׁה'
 עָשָׂה סוּלָמוֹת וְעָלָה לְרִקְעָה, וְכִי לֹא נִשְׁמַע לוֹ, בְּתַמִּיחָה. וְזֶה מִה
 שֶׁהִמְשִׁיךְ כָּלֵב 'עֲלֵה נַעֲלָה וַיִּרְשְׁנוּ אֶתָּה' וְגו', שֶׁנֶּעְלָה אֶף בְּסוּלָמוֹת
 לְרִקְעָה אֵם יֵצֵה אוֹתָנוּ. וּמִמְשִׁיךְ הַפְּסוּקִי, 'וְהֵאֱנָשִׁים אֲשֶׁר עָלּוּ עִמּוֹ
 אֲמָרוּ לֹא נִכְבֵּל לַעֲלוֹת' וְגו'. אֲמַר רַבִּי חֵינָנִי בְּרַ פֶּשָׁא, דָּבָר גְּדוֹל
 דְּבָרֵי מִרְגְּלִים בְּאוֹתָהָ שְׁעָה כִּדִּי לְסִתּוֹר דְּבָרֵי כָּלֵב, וְכִנְאֵמֵר בְּהַמְשָׁךְ
 הַפְּסוּקִי 'כִּי חִזֵּק הוּא מִמֶּנּוּ', וְדוֹרִישׁ שֶׁלֹּא הִתְכַּוְּנוּ 'מִמֶּנּוּ' שְׁפִירוּ
 'מֵאִיתָנוּ', אֵלֹא 'מִמֶּנּוּ' שְׁפִירוּ 'מֵאִיתוֹ', אֵל תַּקְרִי 'מִמֶּנּוּ' אֵלֹא
 'מִמֶּנּוּ', כְּכִיכּוֹל רַצּוֹ הַמִּרְגְּלִים לִמְרַם שֶׁאִפִּילוּ בְּעַל הַבֵּית אֵינּוּ יוֹכֵל
 לְהוֹצִיא בְּלִי מִשָּׁם - מִשֵּׁל לְמַפְקִיד אֲצֵל חֲבִירוֹ וְלֹא יוֹכֵל לְקַחַת
 פְּקוּדוֹ, חֵס וְשִׁלּוֹם כְּכִיכּוֹל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא יַעֲלִיחַ לְהוֹצִיא
 הָאוֹמוֹת הַחוּקוֹת הָאֵלּוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.
 עוד אמרו המרגלים 'אֶרֶץ אוֹכֵלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִיא', דִּרְשׁ רַבָּא, אֲמַר
 הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֵין תִּשְׁכַּחְתִּיהָ לְמוֹכָה - שֶׁהָרִאִיתִי לָהֶם כְּאִילוֹ
 הִיא אֶרֶץ אוֹכֵלֶת יוֹשְׁבֶיהָ שְׁמֵתִים שֶׁם הִרְבָּה, וְהֵם - הַמִּרְגְּלִים חֲשָׁבוּ
 לְרַעָה. וּמִבֵּאֶרֶת הַגְּמָרָא, אֵין תִּשְׁכַּחְתִּיהָ לְמוֹכָה, דְּכָל הֵיכָא דְּמִטּוֹ -
 כִּי מִקּוֹם שֶׁהִגִּיעוּ הַמִּרְגְּלִים, מֵת חֲשִׁבָא דִּירְהוּ - מֵת אָדָם חֲשׁוֹב
 מִיּוֹשֵׁב הָאֶרֶץ, כִּי הִיכִי דְּנִיבְדִּירוֹ לֹא לְשִׁאֲלוֹ אֲבַתְרִייהוּ - כִּדִּי
 שִׁיְהִיו הָאֲמוֹרִיִּים טְרוּדִים וְלֹא יִשְׁאָלוּ מִיָּהֶם הַמִּרְגְּלִים. וְאֵיכָא דְּאֲמַרִי
 אֵיבֹב נַח נִפְשִׁיהָ - וַיִּשׁ אֹמְרִים שֶׁאֵיבֹב מֵת בְּאוֹתָהָ שְׁעָה, כִּדִּי שֶׁלֹּא
 תִּגַּן זְכוּתוֹ עֲלֵיהֶם, וְזֶה מִה שֶׁאִמְרוּ יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב 'סֵר צֶלֶם מַעֲלִיחָה'.
 מִמְּשִׁיבָה הַגְּמָרָא, כִּיּוֹן שִׁמְטוֹ הָאֲנָשִׁים דְּלַעֲלִי, וְאֲמַרִידוֹ בְּנִי לְעִלְמָא
 בְּהִקְפִּידָא - וְהִתְעַסְקוּ כָּל הָאֲמוֹרִיִּים בַּהֲסַפֵּר, וְהִיָּה הִדְבֵּר לְטוֹבָה
 מֵאֵת ה', אֶךְ הַמִּרְגְּלִים הֵם חֲשָׁבוּ לְרַעָה, שֶׁהִרְבָּה אֲנָשִׁים מֵתִים שֶׁם
 בְּכָל מִקּוֹם, לְכֵן אִמְרוּ 'אֶרֶץ אוֹכֵלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִיא'.
 עוד תיארו המרגלים "וַנְּהִי בְּעֵינֵינוּ בְּהִנְבִּים וְכֵן חֵינּוּ בְּעֵינֵיהֶם"
 וְגו', וּמִבֵּאֶרֶת הַגְּמָרָא, אֲמַר רַב מִשְׁרָשָׁא, הַמִּרְגְּלִים שֶׁקָּרִי הוּא -
 שְׁקִרְנִים הִיוּ, וְהָרִאִיהָ הִיא, בְּשִׁלְמָא מִה שֶׁאִמְרוּ "וַנְּהִי בְּעֵינֵינוּ"

סוטה. פרק שביעי - אלו נאמרין דף לה עמוד א

רש"י

וילכו ויבאו. לא גרסינן וכתבי, ואלא וילכו ויתרא הוא פיון דכתיב וילעילו ויחשבו לא היה
 ליה למימר אלא ויבאו אל משה וגו' מקיש חליבתו, שהלכו לתור לביתא, אף חליבתו
 בעצה רעה. שמתחלה להוציא דבה נחבונה אינו מתקנים. שמתקנין אותן השומעין
 כבדאין, לפיכך אומר דבר אמת תחלה כדי שיאמינו, ואף מרגלים לכך פתחו בשבח
 הארץ תחלה ויהם. שתקו: אל משה. בדרבים.
 שהתחיל לדבר במשה והיו סבורים שבגנותו
 רוצה לספר: שהסיתם בדרבים. כדמפרש ואילו
 החינה. קלב ליהושע שרצה לדבר ושתקוהו
 בנוסחה ואמר לו ראש הקטוע דבר, מי שראשו
 קטוע שאין לו גנים לטול חלק בארץ הוא דבר
 בפנינו וחספין לי. משתקין אותי: עלה נעלה. אף
 לשמים אם נעלה עלינו: מפני. מן הקבירה: אל
 תקרי. לא גרס. שאין הפרש קריה בין ממנו
 הנאמר על יחיד שנדברים עליו לממנו של רבים
 שאומרים על עצמן: אינו יכול להוציא בליו. אם
 הפקדם שם: בעל הבית. ארון העולם: אינו
 חשבתיה למוצה. שהראיתיה להם כאוכלת
 יושביה שמותיהם ביה דתרי: שכבי איוב. שלא תגן
 זכותו עליהם, והיית דקאמר קלב סר עצם
 מעליהם: ה"ו ולא היא כי הווי מכרי אבילי תותי
 ארון הווי מכרי. ולא הווי שקרנים בזאת (קלא הווי
 נראים בתו שקרנים) דאיתיה שמעניהו לאמוריים
 שקרין אותן חבבים, דכי הווי אמוריים מכריין את
 אבליהם כשחוזרין מן הקבר, כדאמר לעיל דכל
 היכא דמטו שכבי חשיבא מנייהו ומכריין לאבלי
 סעודה לנחמנו תותי ארזי הווי מכרי להו:
 וכתוביהו. והם יראים לעמוד לפנייהם סלקן
 והכי באילני וחרקים בלפי מעלה. (שד"י ושרצו)
 לרגום אותם וקאין נמי אכבוד ה': בפניהם
 מדלא קרין במגפה משמע בפניחות וראיה
 להם במדה כנגד מדה: באסקרה מתו. שהיא
 באה על לשון הרע כדאמרין בבבא מדרקין
 (מגו דף נט): וכיון שעלה בו, סיפא דברייתא
 דלעיל היא, אלא אידי דתנא בה ומכאן אתה
 מחשב לאשכול נקט לה לקשרת מרגלים הקא:
 שבו הפים למקומם. שהפנים עמדו במקומם
 26 פתכים" לחי, אלא "וכן היינו בעינינו", מנא הווי

וילכו ויבאו" אמר ר' יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי:
 מקיש חליבה לבאה, מה בראה בעצה רעה, אף חליבה
 בעצה רעה. "ויאמרו לו ויבאו" וכתבי: "אפם פי
 עו העם", אמר ר' יוחנן (סימן אמ"ת לבר"ו לוי"ה)
 משום ר' מאיר: כל לשון הרע שאין בו דבר אמת
 בתחילתו, אין מתקנים בסופו. "ויהם כלב את העם אל
 משה" אמר רבה: שהסיתו בדרבים. פתח יהושע דקא
 משתעי, אמרי ליה: דין ראש קטועה ימלך? אמר אי
 משתעינא, אמרי בי מילתא וחסמין לי. אמר להן: וכי
 זו בלבד עשה לנו בן עמרם? סברי בגנותיה קא
 משתעי, אישתמינו. אמר להו: הוציאנו ממצרים, וקרע
 לנו את היבם, והאיכילנו את המן, אם יאמר "עשו
 סולמות ועלו לירקיע" לא נשמע לו? "עלה נעלה
 וירשנו אתה". "האנשים אשר עלו עמו אמרו לא
 נוכל", אמר ר' חנינא בר פפא: דבר גדול דברו מרגלים
 באותה שעה. "פי חזק הוא מפנינו" אל תקרי "מפנינו"
 אלא מפנינו, כביכול אפילו בעל הבית, אינו יכול להוציא
 בליו משום. "ארץ אכלת יושביה היא" דרש רבא, אמר
 הקדוש ברוך הוא: אני חשבתיה לטובה, והם חשבו
 לרעה. אני חשבתיה לטובה, דכל היכא דמטו, מת
 חשיבא דידהו, כי היכי דניטירו ולא לשאלו אבתריהו.
 ואיכא דאמרי: איוב נח נפשיה, ואמרידו פולי עלמא
 בהספידא. הם חשבו לרעה, "ארץ אכלת יושביה היא".
 "והיו בעינינו כחבבים וכן היינו" וגו'. אמר רב
 משרשיא: מרגלים שקרי הווי, בשלמא "והיו בעינינו
 כחבבים" לחי, אלא "וכן היינו בעינינו", מנא הווי

עד שעברו כל העם, וכשעברו נתקו כפות רגלי הכהנים אל התקרה ונמשכו לאחוריהם
 פסיקה אחת, נמצאו הכהנים מצד זה כו'. ואע"ג דההוא קרא דיהי פאשר תם כל העם
 לעבור קדים, דמשמע דהאי נתקו רגלי הכהנים בעבר השני כתיב, לא יהי הכי אלא אין
 מקדם ומאחר, דאי בסדרן כתיב נא נפקי להו מן הייחד דכתיב ויעבור ארון ה' והכהנים
 לפני העם והעם עלו, וכיון דארון והכהנים עלו
 ועברו אחריהם עד שבאו לפנייהם הרי יצאו מן
 הייחד ומאי ונא דקאמר ויצו יהושע את הכהנים
 לאמר עלו מן הייחד, אלא אין מקדם ומאחר
 והאי עלו מן הייחד דקאמר להו הכי קאמר להו
 סלקו רגליכם לאחוריהם ועודם בעבר
 המזרחית, וכתבי בתריה נתקו כפות רגלי
 הכהנים אל התקרה וישובו מי הייחד אל מקומם:
 נשא ארון את נשיאו ויגבר. והיית קרא קמא
 דכתיב ויהי כאשר תם כל העם לעבור והעבורו
 ארון ה' וגו': על עסקי שלו. שגגה ששגג לאחור
 בו: שעשה צרכי. ושל לשון כי ישל ויתק דקריס
 (כו) ובשללחה (סס) דבר המשל מלמעלה למטה:
 הארון קיים לעולם. שחרי נגנו כדאמר ביזמא וף
 (כ) שגגו יאשיהו: תדרה. ענה שאופק על פני
 החצילים: נענש דוד. שנות עזא על דה: וסירות
 היו לי חקין בבית מגורי. כשהייתי בורח מפני
 אויבי ואגור מפניהם הייתי ושלשעשע לשון
 והיו לי מלירות לשעשעני: התעני. לחשן
 וכפול, ובפלת מתרגמין ותיעוף (מטו כו) שאם
 תכפיל ענין לסתום עין בהסתה הדעת מהסתכל
 בתן מיד ואיננו לא נתן, עגלות משה לבני קהת
 לפי שיש עליהם לשאת בכתה, כי לא היו ממנים
 אלא על דבר קדשת הארון והשלשון והתפארה
 ומזבח הזהב: ויה באנשי בית שמש. לא ברח
 הכאה דודו כתיב אלא כשהביאדו הקדוה
 מפלשים, ואידי דאיידי בארון נקט לה: משום
 דראו. ונתחבלו בו ודן, בתמיה: קוצרין
 ומשתחיים היו. לא בטלו ממלאכתן לכבוד.
 והאי ראו לשון ביוין, כמו אל תראוני שאני
 שחרחרות (מכיל א)

מאן

ידעי? ולא היא, כי הווי מכרי אבילי, תותי ארזי הווי מכרי, וכי חוינהו, סלקו יתבי באילני, שמעי דקאמרי, קחוינן אינשי דדמו לקמצי
 באילני. "ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו" אמר רבה אמר ר' יוחנן: אותה היום ערב תשעה באב היה, אמר הקדוש ברוך הוא:
 הן כבו בכיה של חנם ואני אקבע להם בכיה לדורות. "ויאמרו כל העדה לרגום אותם באבנים" וכתבי "וכבוד ה' נראה באהל מועד"
 אמר ר' חייא בר אבא: מלמד שגמלו אבנים וחרקים בלפי מעלה, "וימתו האנשים מוצאי דבת הארץ רעה במגפה" אמר ר' שמעון בן
 לקיש: שמתו מיתה משונה. אמר ר' חנינא בר פפא, דרש ר' שילא איש כפר תמרתא: מלמד
 שגשגתרבה לשונם ונפל על טיבורם, והיו תולעים יוצאות מלשונם ונכנסות בטיבורם, ומטיבורם
 ונכנסות בלשונם, ורב נחמן בר יצחק אמר: באסקרה מתו: וכיון שעלה האחרון שבישראל מן
 הייחד חזרו מים למקומן, שנאמר: "והיו בעלות הכהנים נשא ארון בריה ה' מתוך הייחד נתקו כפות רגלי הכהנים אל התקרה וישובו
 מי הייחד למקומם וילכו כחמול שלשום על כל גדותיו", נמצא ארון ונשיאו וכהנים מצד אחד, וישראל מצד אחר. נשא ארון את
 נשיאו ויגבר, שנאמר: "והיו פאשר תם כל העם לעבר ויעברו ארון ה' והכהנים לפני העם". ועל דבר זה נענש עוזא, שנאמר: "ויבאו
 עד גרן בידן וישלח עזא את ידו לאחור את הארון" אמר לו הקדוש ברוך הוא: עזא, נשיאו נשא, עצמו לא כל שכן? "ויחר אף ה'
 בעזה ויפכו שם על השל" ר' יוחנן ור' אלעזר, חד אמר: על עסקי שלו, וחד אמר: שעשה צרכי בפניו, "וימת שם עם ארון האלהים"
 אמר ר' יוחנן: עזא בא לעולם הבא, שנאמר: "עם ארון האלהים" מה ארון לעולם קיים, אף עזא בא לעולם הבא. "ויחר לדוד על
 אשר פרץ ה' פרץ בעזה" אמר ר' אלעזר: שנשתנו פניו בחררה. אלא מעתה, כל היכא דכתיב "ויחר" הכי נמי? היום פתח "אף"
 הכא לא כתיב "אף". דרש רבא: מפני מה נענש דוד? מפני שקרא לדברי תורה "ומירות", שנאמר: "ומרות היו לי חקין בבית מגורי"
 אמר לו הקדוש ברוך הוא: דברי תורה שכתוב בהן "התעורף עיניך בו ואיננו" אתה קורא אותן "ומירות"?! הריני מקשיך בדרך
 שאפילו תינזקות של בית רבן יודעין אותה, דכתיב: "ולכני קהת לא נתן פי עבדת הקדש" ואיהו איתיה בעגלתא. "ויחד באנשי בית
 שמש כי ראו בארון", משום דראו "ויחד" ר' אבהו ור' אלעזר, חד אמר: קוצרין ומשתחיים היו, וחד אמר: מילי נמי אמור,

מאן

37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71

שלשה

סוטה. פרק שביעי - אלו נאמרין דף לה עמוד ב

תוספות

1 **שלשה** מיני אבנים היו. ירושלמי ג' מיני אבנים הן אבני המלון ואבנים שהניחום ידושה
2 תחת כפות רגלי הכהן ואיסטילות שנתן להם משה אמר רבי יצחק פשוט לן
3 ארבעה מיני אבנים היה אמר ר' סימון בר זבדא ויאות אין תימר אבני המלון לשעה היו
4 ונגנוו אין תימר אבנים שהקים ידושה תחת כפות רגלי הכהנים משוקעות הן במים אין תימר
5 איסטילות שנתן להן משה כבר נכנסו עמון
6 לארץ אלא אם כן במה אנו קיימין באבנים
7 שהקים ידושה להן על גב וידרין.
8 **כיצד** כתבו ישראל את התורה. בתוספתא רבי
9 יהודה אומר על גבי המזבח כתובה אבל
10 בירושלמי תני על אבני המלון נכתבו דברי ר'
11 יהודה ר' יוסי אמר על אבני מזבח נכתבו מאן
12 דאמר על אבני המלון בכל יום ויום אומות
13 העולם היו משלחין ונטירין ומשיאין את התורה
14 שהיתה כתובה בשבעים לשון מיד על אבני
15 המזבח לא לשעה היו ונגנוו ועוד הוא מעשה
16 נסים נתן הקב"ה בינה בכל כל אומה ואומה
17 והשיאו את התורה שהיתה כתובה בע' לשון מיד
18 על אבני המלון נכתבו נחמה ושרת אותם בסיד
19 אלא מאן דאמר על אבני המזבח (ונכתבו מאין)
20 ושרת בסיד בין כל אבן ואבן.
21 **ועל** דבר זה נחתם גור דינם לבאר שחת. ואם
22 תאמר תיפוק ליה לבעשת מתן תורה
23 החזירה הקב"ה על כל אומה ולשון ולא קבלוה
24 ויל' דעונש זה גדול הוא שלאחר שהיתה כתובה
25 בידם ולא רצו ללמוד ומידה תימה והאמר בפ"ק
26 דמסכת ע"ז (ף ק) כ"ג דעדיין יש להן פתחון פה
27 שיאמרו כלום כפית עלינו דר כנגיט כישראל
28 וכל זמן שיש להן פתחון פה אין נחתם גור דינם.
29 **לרבות** כנענים שבחוצה לארץ. תימה הדין
30 קבלוה לרחב שדריי היא היתה
31 מכנענים שבתוכה כדאיתא בספרי בפרשת
32 בהעלותך ומה אם מי שהיתה מעם שנאמר בו לא
33 תחיה כל נשמה ועל שקירבה עצמה כך קירבה
34 המקום וארחב קאי ואמרין נמי במס' מגילה (ף
35 ה) שנתגיירה ונסבה תישה והבא משמע
36 דכנענים שבתוכה לדברי הכל שאין מקבלין אותן
37 ושמוא על פי הדיבור היה ואין לומר שקודם
38 שהתחילו במלחמה היו מקבלין שדרי כתיבת
39 התורה על גבי האבנים היה קודם שהתחילו
40 במלחמה ואפילו הכי לא היו מקבלין אלא
41 היושבים חוץ לגבול ישראל כמו שפרשי' ואי היה
42 מעיני למימר דאם היו חוזרין או בתשובה בשעה
43 שכתבו את התורה אפילו כנענים שבתוכה היו
44 מקבלין ואפילו לר' יהודה ולמען אשר לא ילמדו
45 אתכם לעשות קאי נמי אשבעה אומות והכי
46 משמע נמי לשון הספרי בפרשת שופטים ושטורים
47 למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות (ומלמד)
48 שאם עושה תשובה אין נדרגין אין מקבלין אותן
49 לא קתני אלא כן נדרגין משמע אותם שצוה
50 הקב"ה לא תחיה כל נשמה אין נדרגין ולא נאמר
51 לא תחיה כל נשמה אלא לאחר שהתחילו ידושה
52 במלחמה שדרי ידושה שלח שלש פרושטגנות
53 הררצה להשלים ישלים להלחם ילחם אלמא
54 אותן שהיו רוצין להשלים לא היה חורגן וצריך
55 לומר אותן שהיו רוצין להשלים קודם שהתחילו במלחמה ראשונה ואף רחב קיבלה עליה
56 קודם שהתחילו במלחמה ולא נחלקו רבי יהודה ורבי שמעון אלא באותן כנענים שחזין
57 לגבולים אם מקבלין אותם לאחר דרבי שמעון לא איצטרך למימר הא למדת שאם
58 חוזרים בתשובה מקבלין אותן אלא אכנענים שבחוצה לארץ ולאחר שהתחילו במלחמה שרים כדן (ושאר) אומות שמקבלין מן העולם:

רש"י

1 **מאן** אמרין דאיפריית. מי הכעיסך כשבעסת ולא הצלת את עצמך מן השבוי, ועתה מי
2 מפסיק בשנפתיסית לבא מאלוהי וכתבי שבועה פרים ושבועה אילים. בדברי הימים, והכי
3 רישיה דקרא, ויהי בעבור האלהים את הללו נשאי ארון ה', ויבחו שבועה פרים
4 ושבועה אילים: סלאת כל ארץ וישראל כמות. מזבחות, דעל כל פסיעה מזבוח כתיב בידון.
5 בדברי הימים כתיב ויבאו עד גרן בידון וישלח
6 עזא וגו', ובשמואל כתיב גרן נבון. בתחלה
7 כשבא הארון שם נעשה להם ככידון החורג
8 שהרג עזא: ולבסוף. לאחר שנשתתה שם שהה
9 חזקשים בבית עובד אדום נעשה כבן שהכין
10 ביתו דכתיב (שמואל כו) ויברך ה' את עובד אדום
11 (אשתו ושמונה בנותיה) אשתו של עובד אדום
12 ושמונה בנותיה ילדו ששה ששה בכרס אחת.
13 והיינו דכתיב פעלתי השמיני כי ברכו אלהי
14 (דמ"ט כ) וכתוב אח"כ ששים ושנים לעובד אדום.
15 ושמעתי בשם ר' מנחם בר' חזקוני, גרן נבון הוא
16 גרן ארונה הקיטסי, וא"כ הוא ה"ג. בתחלה נבון
17 ולבסוף בידון על שם המזבח שתחלתו כני
18 וסופו חרב, וכידון לשון שבר וחרבן הוא כמו
19 קרא ענינו בידו (ויקרא כח) נמצאת. סיפא דקריאתא
20 דלעיל הוא, אלא משום דתנא בה ועל דבר זה
21 נעשה עזא אפסוקיה בכל הני שהעמיד משה
22 קשר תהוה בערבות מואב. ותנא דקריאתא
23 קאי בארץ נענן קרי עבר המורה עבר הירדן, וכי
24 קאי בערבות מואב או בשאר המסעות קרי ארץ
25 נענן עבר הירדן והוא עבר המערבי: בגלגל
26 לאחר שבנו מן המזבח בדר עיבל קבלום
27 והביאום לגלגל וקבעום שם: כיצד קתבו. על
28 המזבח בדר עיבל, היאך למדו אמות העולם.
29 העתיקות תורה, הלא לא נעשו לכתבה
30 בשבעים לשון אלא לבא וללמדנה כל הרוצה,
31 שלא יתא פתחון פה לאותם האמות לומר לא
32 היה לנו מתיקן ללמדנה נטיירין שלהן. סופרים
33 שלהם, והם קורין אותן נטיירין: והשיאות.
34 והעתיקות, כלומר נטלוה משם ע"י העתיקה
35 וכתבו מלפיהם. בסוף תנא למען אשר לא ילמדו
36 עוד וגו'. לעיל מניה כתיב כי תהרס מתיקם,
37 ודבר זה קתבו למשה להודיע לשבועה אמות
38 היושבים חוץ מגבול ישראל שלא נעשו
39 להחרימם, אלא אותן שבתוך גבולם נעשו
40 להחריס כדי שלא ילמדו אותנו מעשיהם
41 המקולקלים, אבל אתם היושבים חוצה לה אם
42 אתם חוזרין בתשובה נקבל אתכם, ושבועה
43 אין מקבלין שמתמת יראת עושיך, וה"ג לה
44 בהדיא בתוספתא (פ"ח) אם אתם חוזרין ככם אנו
45 מקבלין אתכם: פ"ט ד"ש. דאמר על גבי סיד
46 כתיב: על עסקי סיד. שהתורה נכתבה עליו
47 והיתה מגלה לפניהם ולא למדוה: אלא שרפה
48 גיהנם, שכל זמן שאין מתגיירין והם קרוין עמים
49 אין חלקם אלא בתשורות הסיד: ה"ג ושבית עמים
50 לרבות כנענים שבחול. דקרא בחול כתיב, כי
51 תצא למלחמה מארץ חוצה לארץ. והכי תנא
52 בספרי, כי תצא למלחמה במלחמת הרשת
53 הקטוב מדבר, דכי תצא משמע כשתעלה על
54 דעתך לצאת. ושבית שבי, לרבות כנענים
55 שבתוכה, בא הקטוב להחרי כנענים שבחוצה לארץ ולקיים מהם יפת תאר שלא יהיו
56 בכלל לא תחיה כל נשמה. דהאי ושבית קרא יתרא הוא:

כמאן

כמאן

ביאורים למסכת סוטה דף לה עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

בהר עיבל, הוא אומר "וְכִתְבֶתָּ עֲלֵיהֶן וְעַל הָאֲבָנִים אֵת כָּל דְּבַר
הַתּוֹרָה הַזֹּאת בָּאֵר הַיֵּטֵב וְגו'". וְאֵתָא - נלמד בגזירה שוה, 'בָּאֵר'
'בָּאֵר', כשם שלגבי 'בָּאֵר' שבפרשת כי תבא, בענין האבנים שצוה
משה להקים בהר עיבל, מוזכר שם הקמת אבנים, כך לגבי 'בָּאֵר'
שבתחילת ספר דברים, שהיה בארץ מואב היה שם הקמת אבנים.
וְאַחַד שְׁהָקִים יְהוֹשֻׁעַ בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן, שְׁנָאמֵר "וַיִּשְׁתִּים עֲשָׂרָה אָבְנִים
הָקִים יְהוֹשֻׁעַ בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן תַּחַת מַצֵּב רִגְלֵי הַכַּהֲנִים נוֹשְׂאֵי אֲרוֹן
הַבְּרִית". וְאַחַד שְׁהָקִים יְהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָּל מֵאֲבָנֵי הַמִּזְבֵּחַ שֶׁבָנוּ בַּהֲרֵי
עֵיבֵל, שְׁנָאמֵר "וְאֵת שְׁתֵּים עֲשָׂרָה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר לָקְחוּ מִן
הַיַּרְדֵּן הָקִים יְהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָּל וְגו'".
תִּנּוּ רַבֵּנּוּ, בִּיצֵר כְּתִבּוּ יִשְׂרָאֵל אֵת הַתּוֹרָה עַל הַמִּזְבֵּחַ בַּהֲרֵי עֵיבֵל,
רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, עַל גְּבֵי אָבְנִים כְּתִיבָהּ, שְׁנָאמֵר "וְכִתְבֶתָּ עַל
הָאֲבָנִים אֵת כָּל דְּבַר הַתּוֹרָה הַזֹּאת בָּאֵר הַיֵּטֵב וְגו'". וְאַחַר כֵּךְ
סִדּוּ אוֹתָן בְּסִיד, שְׁנָאמֵר "וְהִקְמַתָּ לָךְ אֲבָנִים גְּדוֹלוֹת וְשִׂדְתָּ אוֹתָם
בְּשִׁיד". אָמַר לוֹ רַבִּי שְׁמַעוֹן לְרַבִּי יְהוּדָה, לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שִׁסְדּוּ בְּסִיד עַל
הַכֶּתֶב, הֵיכָּה לְמִדּוּ אוֹמֹת שֶׁל אוֹתוֹ הֵיכָּה אֵת הַתּוֹרָה, וְאִךְ
יִקְרָאָהּ שֶׁלֹּא יִהְיֶה תַּחְנוּן פֶּה לָהֶם לֹמֵר לֹא יִהְיֶה לָנוּ מֵהֵיכָן לְלוּמֹדָה.
אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי שְׁמַעוֹן, בִּינָה יִתְּיָה נָתַן בְּהֶם הַקִּדּוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא לְאוֹמוֹת, וְשִׁנּוּ נִשְׁתַּיֵּר - סוֹפְרִים שֶׁלָּהֶן, וְקִיְלָפוֹ אֵת
הַסִּיד וְהַשִּׁיאוֹת - וְהִתְקִיחָהּ, וְעַל דְּבַר זֶה נִתְּנָתָם גִּזְרֵי דִּינָם שֶׁל
הָאוֹמוֹת לְדַרְדֵּר לְבָאֵר שְׁחָתָה, שְׁחָתָה לָהֶן לְלִמּוּד וְלֹא לְמִדּוּ. כִּךְ עֲנָה
רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי שְׁמַעוֹן. אֵךְ רַבִּי שְׁמַעוֹן חוֹלֵק וְאוֹמֵר, עַל גְּבֵי סִיד
מִלְּכַתְחֵלָה כְּתִיבָהּ, וְלֹא מִמַּשׁ עַל גְּבֵי הָאֲבָנִים, וְכִתְבּוּ לָהֶן עֲבוּר
אֵלֶּה מִשְׁבַּע הָאוֹמוֹת שִׁישְׁבוּ מִחוּץ לַגְּבוּל יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה בְּסוֹף הַדֶּף
"לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִלְמְדוּ אֹתָכֶם לַעֲשׂוֹת כְּכָל תּוֹעֵבָתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ
לְאַלְהֵיהֶם וְגו'". וּמִדִּיִּיקַת הַגִּמְרָא, הֵא לְמִדָּתָהּ, שָׂאֵם הָיוּ הָאוֹמוֹת
שֶׁמִּחוּץ לַגְּבוּל יִשְׂרָאֵל חוֹזְרִין בְּתַשׁוּבָה, הָיוּ מְקַבְּלִין אוֹתָן, שֶׁלֹּא
נִצְטוּוּ לְהַחֲרִים אֵלֶּה אוֹתָן שֶׁבְּתוֹךְ גְּבוּל יִשְׂרָאֵל כְּדֵי שֶׁלֹּא יִלְמְדוּ
מִמַּעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים, וְאִם יִשׁוּבוּ בְּתַשׁוּבָה זֶהוּ רַק מִירָאָה.
אָמַר רַבָּא בְּרִי שִׁילָא, מָאִי טַעְמָא דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁאִמֵּר שְׁכִתְבוּהָ עַל
גְּבֵי סִיד, דְּכִתְבֵיהּ 'וְהָיוּ עֲמִים מְשֻׁרְפוֹת סִיד', וְדוֹרְשִׁים, 'וְהָיוּ עַמִּים
מְשֻׁרְפוֹת' שֶׁנִּגְזַר דִּין הָעַמִּים לְהַשְׁרֵף בְּגִיזָהֶם, עַל עֲסָקֵי 'סִיד', שֶׁהִיָּתָה
הַתּוֹרָה כְּתוּבָה עַל גְּבֵי סִיד וְגִלְגָּלָהּ לְפָנֵיהֶם וְלֹא לְמִדּוּהָ. וְרַבִּי יְהוּדָה
לֹמֵד מִן הַפֶּסֶק הַזֶּה, בִּי סִיד - כִּמוּ סִיד, מִה סִיד אֵין לוֹ תִּקְנָה אֱלֵא
שְׁרִיפָה, אִם אוֹתָם הַבּוֹתִים אֵין לָהֶם תִּקְנָה אֱלֵא שְׁרִיפָה בְּגִיזָהֶם,
כָּל זֶמֶן שְׁאִינֵם מִתְּגִיירִים מִמַּשׁ, אִךְ חוֹזְרִים בְּתַשׁוּבָה בְּעוֹדֵם גּוֹיִם
אֵינָה מוֹעִילָה, שֶׁגַּם עַל הָעוֹמְדִים חוּץ לַגְּבוּלִין נִאֲמַר 'לֹא תַחִיהָ כָּל
נִשְׁמָד'.

שְׁאֵלַת הַגִּמְרָא, כְּמָאֵן אֱלֵא הָא דִּתְנִיא - כִּמִּי הוֹלֵכֶת הַבְּרִייתָא
דְּלַחֲלֵן, שְׁנָאמֵר "כִּי תֵצֵא לְמַלְחָמָה עַל אוֹיְבֶיךָ וְגו' וְשִׁבְתָּ שָׁבוֹ
וְרֵאִיתָ בְּשִׁבְיָה אִשֶּׁת יִפֶּת תּוֹאֵר", וְדוֹרְשִׁים, לְרִבּוֹת פְּנֻעִים שְׁכַחוּצָה
לְאַרְצָה, שֶׁנִּהְיָה בָּהֶם דִּין אִשֶּׁת יִפֶּת תּוֹאֵר, שָׂאֵם חוֹזְרִין בְּתַשׁוּבָה
מְקַבְּלִין אוֹתָן, וְלֹא נִאֲמַר עֲלֵיהֶם 'לֹא תַחִיהָ כָּל נִשְׁמָד'.

מִאֵן אֲמַרְךָ (לְהָא) דְּאִיִּרְיָה - מִי הַכַּעֲסִיךְ כִּשְׁכַּעֲסֵת וְלֹא הִצֵּלַת
אֶת עַצְמְךָ מִן הַשְּׁבִיָּה, וּמִאֵן אֵתָא עֲלֶךָ דְּאִיִּרְיָה - וְעַתָּה מִי
מִפְּיִיךָ כִּשְׁנַתְפִּיִּית לְבוֹא מֵאֲלִיךָ. וְהִיָּתָה אֲמִירָה זוֹ דֶּרֶךְ זְלוּל
כִּבְיָכוֹל לִמָּה נָתַן ה' בְּיַדִּי פִּלְשְׁתִּים אֶת הָאֲרוֹן כִּשְׁנַלְחֲמֵנוּ נִגְדָם, וְעַתָּה
לִפְתָּע שֶׁחֲרָרוּ לֹא מֵאֲמִיךָ מִצִּידָנוּ.

וְהַמֶּשֶׁךְ הַפֶּסֶק שֶׁם בְּהִבְכָּאת אֲנָשִׁי בֵּית שִׁמְשׁ עַל חֲטָאֵם, וְיִיךְ בְּעַם
שְׂבָעִים אִישׁ וְחֲמִשִּׁים אֶלֶף אִישׁ, וְיֵשׁ כָּאֵן לִשְׁוֹן סוֹתֶרֶת 'שְׁבָעִים
אִישׁ' או 'חֲמִשִּׁים אֶלֶף אִישׁ'. וּבִבְיָאוֹר הַפֶּסֶק נִחְלָקוּ אֲמוֹרָאִים, רַבִּי
אֲבָהוּ וְרַבִּי אֶלְעָזָר. חֵד אָמַר, בְּאֵמַת הַמֵּתִים בְּמִגְפָה שְׂבָעִים אִישׁ
הָיוּ, וְזֶה שְׁכִתּוֹב 'חֲמִשִּׁים אֶלֶף אִישׁ' הוּא מִשּׁוּם וְכָל אֶחָד וְאַחַד
שְׂקוּל כְּחֲמִשִּׁים אֶלֶף. וְחֵד אָמַר, בְּאֵמַת הַמֵּתִים בְּמִגְפָה חֲמִשִּׁים
אֶלֶף אִישׁ הָיוּ, וְזֶה שְׁכִתּוֹב 'שְׁבָעִים אִישׁ' הוּא מִשּׁוּם וְכָל אֶחָד וְאַחַד
שְׂקוּל כְּשְׂבָעִים סִנְהֶדְרִין.

וְחִזְרֶת הַגִּמְרָא לְפִרְשֵׁת עוֹזָא, אַחֲרֵי מַעֲשֵׂה עוֹזָא, הַכְּנִיס דוֹד אֶת
הָאֲרוֹן לְבֵית עוֹבֵד אֲדוֹם הַגִּתִּי שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, וְאַחֲרֵי כֵךְ הִעֲלָהוּ
לְאַחַל קֶבֶע בְּעִיר דוֹד בְּשִׁמְחָה גְּדוֹלָה מְאֹד. שְׁאֵלַת הַגִּמְרָא, בְּסִפֵּר
שְׁמוּאֵל נִאֲמַר "וַיְהִי כִּי צָעְדוּ נוֹשְׂאֵי אֲרוֹן ה' שִׁשָּׁה צָעָדִים, וַיִּזְכֹּר
שׁוֹר וּמְרִיא", וְכִתְיֵב בְּסִפֵּר דְּבַרֵּי הַיָּמִים, שֶׁגַּם שֶׁם מוֹפִיעַ עֵינֵינוּ זֶה,
"וַיְהִי בְּעוֹר הָאֱלֹהִים אֶת הַלּוּיִם נוֹשְׂאֵי אֲרוֹן בְּרִית ה', וַיִּזְכֹּרוּ שְׂבָעָה
פָּרִים וְשְׂבָעָה אֵילִים". הֲרִי לָנוּ סִתְרָה, הָאֵם זָכְרוּ שׁוֹר וּמְרִיא, או
שְׁבָעָה פָּרִים וְשְׁבָעָה אֵילִים.

מִתְרַצַּת הַגִּמְרָא, אָמַר רַב פָּפָא בְּרִי שְׁמוּאֵל, עַל כָּל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה
שֶׁהִתְקַדְּמוּ עִם הָאֲרוֹן, זָכְרוּ שׁוֹר וּמְרִיא, וְעַל כָּל שֵׁשׁ וְשֵׁשׁ פְּסִיעוֹת
שֶׁהִתְקַדְּמוּ, זָכְרוּ שְׂבָעָה פָּרִים וְשְׂבָעָה אֵילִים. שְׁאֵלַת הַגִּמְרָא, אָמַר
לִיה רַב חֲסִדָא לְרַב פָּפָא, אֵם בֵּן שֶׁהִקְרִיבוּ עַל כָּל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה,
מִיֵּלֶּאֶת אֵת כָּל אֲרִץ יִשְׂרָאֵל כְּמוֹת - מִזְבְּחוֹת, שֶׁעַל כָּל פְּסִיעָה
וּפְסִיעָה עָשׂוּ מִזְבֵּחַ. מִתְרַצַּת הַגִּמְרָא, אֱלֵא אָמַר רַב חֲסִדָא, עַל כָּל
שֵׁשׁ וְשֵׁשׁ פְּסִיעוֹת שֶׁהִתְקַדְּמוּ, זָכְרוּ שׁוֹר וּמְרִיא, וְעַל כָּל שִׁשָּׁה
סָדְרִים שֶׁל שֵׁשׁ פְּסִיעוֹת שֶׁהִתְקַדְּמוּ, זָכְרוּ שְׂבָעָה פָּרִים וְשְׂבָעָה
אֵילִים.

שְׁאֵלַת הַגִּמְרָא, כְּתִיב בְּפֶסֶק דְּבַרֵּי הַיָּמִים בְּמַעֲשֵׂה עוֹזָא "וַיָּבֹאוּ עַד
גּוֹרן בִּידוֹן וַיִּשְׁלַח עוֹזָא וְגו'", וְכִתְיֵב בְּפֶסֶק בְּשְׁמוּאֵל בְּמַעֲשֵׂה עוֹזָא
"וַיָּבֹאוּ עַד גּוֹרן נָכוֹן וַיִּשְׁלַח עוֹזָא". וְאֵם כִּי יֵשׁ סִתְרָה מִה שֶׁם הַמְּקוֹם,
גּוֹרן בִּידוֹן או גּוֹרן נָכוֹן. מִתְרַצַּת הַגִּמְרָא, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בְּתַחֲלָה
נִקְרָא שְׁמו 'בִּידוֹן', לְרִמּוֹ שֶׁנִּתְקַע בָּהֶם כְּכִידוֹן שֶׁחָג אֶת עוֹזָא,
וְלְכַסּוֹף לְאַחֲרָי שֶׁהָיָה שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים בְּבֵית עוֹבֵד אֲדוֹם הַגִּתִּי, נִקְרָא
שְׁמו 'נָכוֹן', שֶׁחֲכֵן אֶת בֵּיתוֹ, כִּמוּ שְׁמִיבָאֵר בְּנִבְיָא וְכַח"ל כָּל הַבְּרִכוֹת
שָׁבָאוּ עֲלֵיו.

כַּעַת חִזְרֶת הַגִּמְרָא לְסוּגִיַּת בְּקִיעַת הַיַּרְדֵּן וּמַעֲבַר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בּו,
עַשְׂקֵנוּ לְעֵיל. מִמַּשִּׁיכָה הַבְּרִייתָא דְּלַעֲלֵל, נִמְצְאָתָא אֵתָּה אֹמֵר,
שְׁלֹשָׁה מִיָּנִי אָבְנִים הָיוּ, אֶחָד שְׁהָקִים מִשֶּׁה בְּאֲרִץ מוֹאָב, שְׁנָאמֵר
בְּתַחֲלִיל סִפֵּר דְּבָרִים "בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן בְּאֲרִץ מוֹאָב הוֹאִיל מִשֶּׁה פָּאֵר
אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְגו'", וְלִהְלֵךְ בְּפִרְשֵׁת כִּי תִבֵּא, לְגַבִּי הַקְּמַת הָאֲבָנִים

הַבְּרוּאִים דְּעִלְמָא דְּאֵתְכִסִּיָּא הֵם בְּדוּגְמַת דְּגִים שְׁבִים, שְׁכַשְׁפוּרִשִׁים מִן הַמֵּים מִיד מֵתִים, שְׁמַרְגִישִׁים שְׁחִיּוֹתִים הֵיא מִי הֵים.
הַבְּרוּאִים דְּעִלְמָא דְּאֵתְגִלְיָא הֵם בְּדוּגְמַת הַבְּרוּאִים שְׁבִיבְשָׁה, שֶׁהֵם נִפְרָדִים מִהִיבְשָׁה.

מִמַּאמֵר שַׁבַּת פִּרְשַׁת בַּהֲרִיבְחוּקוּתִי ה'תשכ"ח

ישעיה פרק סב א-ט

א לִמְעַן צִיּוֹן לֹא אֲחֻשָּׁה וּלְמַעַן יְרוּשָׁלַם לֹא אֲשַׁקּוּט עַד-יֵצֵא כְּנֹגַהּ צִדְקָהּ וְיִשְׁעוּתָהּ פִּלְפִּיד יִבְעַר:
 ב וְרָאוּ גוֹיִם צִדְקָהּ וְכָל-מְלָכִים כְּבוֹדָהּ וְקָרָא לָהּ שֵׁם חָדָשׁ אֲשֶׁר פִּי יְהוָה יִקְבְּנוּ: ג וְהָיִיתָ עֲמֻרַת
 תַּפְאֶרֶת בִּידֵי-יְהוָה (וַצִּנּוּף) וַצִּנּוּף מְלוּכָה בְּכַף-אֱלֹהֶיהָ: ד לֹא-יֵאמֹר לָהּ עוֹד עֲזוּבָה וְלֹא-רָצָה לֹא-יֵאמֹר
 עוֹד שְׁמָמָה כִּי לָהּ יִקְרָא חֲפְצִי-בָּהּ וְלֹא-רָצָה בְּעוֹלָה כִּי-חֲפֶזַּן יְהוָה פָּךְ וְרָצָה תִּפְעֹל: ה כִּי-יִבְעַל בְּחוֹר
 בְּתוּלָה יִבְעֻלוּ בְּנֶיהָ וּמִשׁוּשׁ חֲתָן עַל-פֶּלֶא יִשִּׁישׁ עָלֶיהָ אֱלֹהֶיהָ: ו עַל-חֻמוֹתֶיהָ יְרוּשָׁלַם הַפְקַדְתִּי שְׂמָרִים
 פְּלִיָּהִים וְכָל-הַלֵּילָה תִּמְדִּי לֹא יִחְשׂוּ הַמְּזֻכָּרִים אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵי דָמִי לָכֵם: ז וְאֶל-תִּתְּנוּ דָּמִי לֹא עַד-יָבוֹא
 וְעַד-יֵשִׁים אֶת-יְרוּשָׁלַם תְּהִלָּה בְּאַרְץ: ח גִּשְׁפֶּעַ יְהוָה בְּיָמֵינוּ וּבְזֵרוֹעַ עֲזוֹ אִסְיָתָן אֶת-דִּגְלָהּ עוֹד מֵאֲכָל
 לֹא-יָבִיד וְאִם-יִשְׁתָּנוּ בְּנֵי-נֶכֶד תִּירוּשָׁה אֲשֶׁר יִגְעַת בּוֹ: ט כִּי מֵאֲסָפִיו יֵאֱכָלְהוּ וְהִלְלוּ אֶת-יְהוָה וּמִקְבָּצָיו
 יִשְׁתָּחוּ בַּחֲצֹצְרוֹת קִדְשִׁי: (ס)

רש"י

כי בחר ה' בציון (שם קלב) כדאיתא במסכת מנחות וי"ת חומותיך אבות הראשונים המגנים עלינו כחומה: הפקדתי שומרים, לכתוב ספר זכרונות שלא ישתכח זכותם מלפני: לא יחשבו, מלהזכיר זכותם לפני: המזכירים את ה', את זכות האבות: אל דמי לכם, אל תחרישו: (ט) יאכלוהו, מוסב על דגנך: ישתוהו, מוסב על תירושך:

(א) למען ציון, אעשה ולא אחשה על מה שעשו לה: לא אשקוט, לא יהא שלום לפני עד יצא כנוגה צדקה: (ב) יקבנו, יפרשנו: (ד) בעולה, מיושבת: (ה) כי יבעל וגו', ארי כמה דמתיבת עולם עם בתולתא כן יתייתבין בגוייכי בנייכי: (ו) על חומותיך ירושלים, רבותינו דרשוהו כמשמעו מלאכי המזכירים את ה' על חורבנה לבנותה מאי אמרי אתה תקום תרחם ציון (תהלים קב)

מצודת ציון

(א) אחשה, ענין שתיקה כמו החשיתי מעולם (לעיל מב): אשקוט, ענין מנוחה: כנוגה, ענין הארה וזריחה: כלפיד, הוא העץ אשר מנודדים בו האש המתייבש מחום האש ומעלה שלהבת רב וכן וכלפיד אש בעמים (זכריה יב): יבער, ידלק: (ב) יקבנו, יפרש אותו כמו אשר נקבו בשמות (במדבר א): (ג) וצנף, מל' מצנפת העשוי לסבב את הראש: (ד) בעולה, מיושבת כמו מבני בעולה (לעיל נד): (ו) הפקדתי, ענין מינוי וגזירות: לא יחשבו, לא ישתקו: דמי, ענין שתיקה כמו וידום אהרן (ויקרא י): (ז) ואל תתנו, ואל תניחו וכן ולא נתן סיחון (במדבר כא): יכונן, מל' כן ובסיס: (ח) עוזי, ענין חוזק: תירושך, יינך כמו ואספת דגנך ותירושך (דברים יא): (ט) מאספיו, ענין הכנסה אל הבית כמו ואין איש מאסף אותם (שופטים יט): והללי, ישבחו:

מצודת דוד

(א) למען ציון לא אחשה, לא אשתוק לה עלבון שעשו לציון שהחריבו אותה עד היסוד, לא אשקוט, לא יהיה מנוחה לפני עד אשר יראה הצדקה שאעשה לה כדבר המנהיר ומזריר והישועה שאביא עליה יהיה נראה לכל כלפיד אש הבוער: (ב) צדקך, הצדקה שאעשה לך: וקורא לך, יהיה נקרא לך שם חדש אשר פי ה' יפרשנו והוא חפצי בה דרושה עיר לא נעזבה האמור למטה: (ג) עטרת תפארת, ר"ל תהיה שמורה בידו כעטרת תפארת: וצנף מלוכה, כפל הדבר במ"ש: (ד) לא יאמר לך, לא יאמר עוד עליך שאת עזובה מה: ולא רצך, על ארצך: חפצי בה, רצוני בה ואינה נעזבת ממני: ולא רצך בעולה, לא רצך יקרא מיושבת ולא שממה, כי חפץ וכו', לזאת יקרא ירושלים חפצי בה כי חפץ ה' בך ולכל הארץ בכללה יקרא בעולה כי תבעל ותתישב באנשים: (ה) כי יבעל, כמו כשבחור נושא בתולה מתיישבים יחד מבלי פירוד כן יתיישר בך בניך ולא יתפרדו ממך: ומשוש, כמו השמחה שיש להחתן על כלתו כן ישיש וכו': (ו) על חומותיך, על עסק חומותיך: הפקדתי שומרים, אלה השומרים כינוי על אבני ציון שאין להם עסק אחר כי אם יתמידו בבכי ואבל כשומרי החומות שאינם זזים מן השמירה והוסיף לומר כל היום וכל הלילה כי מנהג שומרי החומות לישן ביום ולא כן המה כי יבכו ויתאבלו ביום ובלילה: תמיד לא יחשבו, אינם שותקים בשום זמן וכפל הדבר במ"ש: המזכירים את ה', כאלו הנביא מזרום לומר להם אתם המתאבלים על ציון להזכיר את המקום על בניינם לא יהא שתיקה לכם אלא התאבלו והזכירו את ה': (ז) ואל תתנו דמי, לא תניחו את ה' לשתוק מלבנותה אלא תפצירו בו עד יכונן את ירושלים על כנה ובסיסה וישים אותה לפאר ותהלה בקרב הארץ: (ח) נשבע ה', הנביא אומר להם בנחמה הן נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו והוא כפל במ"ש: אם אתן, ענין שבועה הוא וגזם ולא אמר והרי הוא כאדם האומר כך וכך יהיה אם אעשה הדבר הזה וכן אחת נשבעתי בקדשי אם לדוד אכזב (תהלים פט): אשר יגעת בו, בעבודתו ולאספו אל הבית: (ט) כי מאספיו, המאספים אותו אל הבית הם יאכלו את הדגן: והללו את ה', על השפעת הטובה: ישתוהו, את התירוש: בחצרות קדשי, ר"ל בבתיהם העומדים בחצרות ירושלים עיר הקודש ולא ישתוהו העכו"ם בארצותם:

איוב פרק מב יא-יז

יֵא וַיָּבֹאוּ אֵלָיו כָּל־אֶחָיו וְכָל־יְדֻעָיו לִפְנֵים וַיֹּאכְלוּ עִמּוֹ לֶחֶם בְּבֵיתוֹ וַיִּנְדְּרוּ לוֹ וַיִּנְחֲמוּ אוֹתוֹ עַל כָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר־הֵבִיא יְהוָה עָלָיו וַיִּתְּנוּ־לּוֹ אִישׁ קְשִׁיטָה אַחַת וְאִישׁ גֹּזֶם זָהָב אֶחָד: יב וַיְהִיָּה בֶרֶךְ אֶת־אֲחֵרֵית אִיּוֹב מֵרֵאשִׁיתוֹ וַיְהִי־לּוֹ אַרְבַּעָה עָשָׂר אֶלֶף צֹאן וְשֵׁשֶׁת אֶלֶפִים גְּמָלִים וְאַלְפ־צֶמֶד פָּקָר וְאַלֶּף אֲתוֹנוֹת: יג וַיְהִי־לּוֹ שִׁבְעֵנָה בָנִים וְשְׁלֹשׁ בָּנוֹת: יד וַיִּקְרָא שְׁם־הָאֶחָת יְמִימָה וְשֵׁם הַשֵּׁנִית קְצִיעָה וְשֵׁם הַשְּׁלִישִׁית קָרֶן הַפּוֹךְ: טו וְלֹא נִמְצָא נָשִׁים יָפוֹת בְּבָנוֹת אִיּוֹב בְּכָל־הָאָרֶץ וַיִּתֵּן לָהֶם אֲבִיהֶם נַחֲלָה בְּתוֹךְ אֲחֵיהֶם: טז וַיְחִי אִיּוֹב אַחֲרֵי־זֹאת מָאָה וָאַרְבָּעִים שָׁנָה (וירא) וַיִּרְאֶה אֶת־בָּנָיו וְאֶת־בָּנֵי בָנָיו אַרְבַּעָה דִּדּוֹת: יז וַיָּמָת אִיּוֹב זָקֵן וְשֹׁבֵעַ יָמִים: (פפפ)

רש"י

קציעה של בשם: קרן הפוך. על שם הקרן שנותנין בו כחול ובורית שנאמר ותקרעי בפוך עיניך (ירמיה ד): (טו) ולא נמצא נשים יפות כבנות איוב וגו'. ולא נמצא מעשה של נשים יפות כמעשה יופי של בנות איוב ומקרא זה דוגמת ויהי אנשים אשר היו טמאים (במדבר כ) וכן הרבה: ויתן להם אביהם נחלה בתוך אחיהם. מתוך חשיבותן ופיין נתן להם נחלה עם האחים: (יז) ושבע ימים. מן שבע יאמר שבע בדבקות:

(יא) לפנים. כל אשר היו אוהביו ומכיריו בטרם הגיעו אליו היסורים: וינודו לו. לשון קונפליינט"א בלע"ז: קשיטה. מעה: ואיש. וכל אחד ואחד (ר"ל שלא תאמר שהכונה שיש שנתנו לו קשיטה ויש שנתן לו גזם לכך כתב רש"י ואיש פירושו כל אחד ואחד מהר"ז): (יב) מראשיתו. יותר מראשית עושרו: (יג) שבענה. הם פעמים שבע שתי שביעיות כמו (ויקרא יב) שבועים שהם שתי שבועות: (יד) ויקרא שם האחת ימימה. ע"ש יופיתן נקראו שמותיהן: ימימה. צחה ומלובנה כיום: קציעה. ריחה נודף ערב ומבושם

מצודת ציון

(יא) לפנים. בימים הקדמונים כמו וזאת לפנים בישראל (רות ד): קשיטה. שם מטבע מעה וכן במאה קשיטה (בראשית לג): גזם. עדי האף כמו ונזמי האף (ישעיה ג): (יב) אחרית. סוף הימים: צמד. זוג כמו ויקח צמד בקר (ש"א י"א): (יד) ימימה. החמה תקרא יום כמ"ש לרוח היום (ברא ג): קציעה. מין בושם וכן מור ואהל' קציעות (תהלים מח): קרן. ענין זוהר והארה כמו קרן עור פניו (שמות לד): הפוך. שם אבן יקר כמו אבני פוך ורקמה (דה"א כ"ט):

מאז וכמ"ש למעלה ויוסף ה' וכו' למשנה: (יג) שבענה. שני פעמים שבעה כפל ממה שהיו בראשונה: (יד) ויקרא. כאומר והבנות הנה נתכפלו בדבר היופי ונקראו בשמות ע"ש יופיים: ימימה. מאירה היתה כאור החמה: קציעה. ריחה היה נודף הקציעה של בושם: קרן הפוך. זוהר היה לה כאבן הפוך: (טו) ולא נמצא וכו'. לא היה נמצא בכל הארץ נשים יפות דומות ביופי כבנות איוב: ויתן. בעבור חשיבתן ופיין נתן להן אביהם ירושת נחלה בתוך אחיהם: (טז) אחר יזאת. אחרי שהלכו ממנו היסורין: וירא וכו'. ראה בעיניו ארבעה דורות מבניו ולא מת מי מהם בחייו: (יז) ושבע ימים. ר"ל שחי ימים רבים ובהרבה טובה עד שהיה שבע מהם לגודל רכויים ולמרבית הטובה שהיה לו בהם והוא ענין מליצה:

מצודת דוד

(יא) וכל יודעיו לפנים. אוהביו ומכיריו אשר היו לו לפנים טרם בוא עליו היסורין כי בעת שהיה מיוסר חדלו ממנו אוהב וריע כמ"ש ויודעי אך זור ממני וכו' (לעיל יט): ויאכלו. לשמוח עמו בעת שב שבותו: להם. כל סעודה קרויה ע"ש הלחם: וינדרו לו. היו מנידים עליו בראשם כדרך שמנחמין את האדם אחר שניצל מצרתו: וינחמו אותו. בדברי תנחומין: איש. כל איש ואיש נתן לו לדורון קשיטה וכו' והוא ענין הראות חיבה יתירה: (יב) מראשיתו. יותר מהברכה שברכו מאז בראשית ימיו: ארבעה עשר וכו'. כפל ממה שהיה לו

מאז וכמ"ש למעלה ויוסף ה' וכו' למשנה: (יג) שבענה. שני פעמים שבעה כפל ממה שהיו בראשונה: (יד) ויקרא. כאומר והבנות הנה נתכפלו בדבר היופי ונקראו בשמות ע"ש יופיים: ימימה. מאירה היתה כאור החמה: קציעה. ריחה היה נודף הקציעה של בושם: קרן הפוך. זוהר היה לה כאבן הפוך: (טו) ולא נמצא וכו'. לא היה נמצא בכל הארץ נשים יפות דומות ביופי כבנות איוב: ויתן. בעבור חשיבתן ופיין נתן להן אביהם ירושת נחלה בתוך אחיהם: (טז) אחר יזאת. אחרי שהלכו ממנו היסורין: וירא וכו'. ראה בעיניו ארבעה דורות מבניו ולא מת מי מהם בחייו: (יז) ושבע ימים. ר"ל שחי ימים רבים ובהרבה טובה עד שהיה שבע מהם לגודל רכויים ולמרבית הטובה שהיה לו בהם והוא ענין מליצה:

תחילה ישנה הבריא במאמר אחד, בחינת המחשבה והיכולת, שבריא זה הוא באופן שכל הנבראים בטלים במקורם, שזוהי הבריא שבתבחינת 'כלל', שניכר בהם העיקר והעצם הפנימיות, שמציאותם היא אלוקות.

ממאמר שבת פרשת בהרבה חוקותי ה'תשכ"ח

ז המַשְׁלִיש מְעוֹת לְבֵתוֹ, וְהִיא אוֹמֶרֶת: נֶאֱמַן בְּעָלִי עָלִי – יַעֲשֶׂה הַשְּׁלִיש מִה שֶׁהִשְׁלֵש בְּיָדוֹ; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: וְכִי אֵינָה אֵלָא שְׂדֵה וְהִיא רוֹצֶה לְמַכְרָה – הֲרִי הִיא מְכֹרֶה מַעֲכָשִׁיו! בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּגִדּוּלָהּ. אֲבָל בְּקֻטְנָה – אֵין מַעֲשֶׂה קֻטְנָה כָּלוּם.

פ ר ק ש ב י ע י

א הַמְדִיר אֶת אִשְׁתּוֹ מִלְּהֵנּוֹת לוֹ, עַד שְׁלִשִּׁים יוֹם – יַעֲמִיד פְּרָנָם; יֵתֵר מִכֵּן – יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתָבָהּ. רַבִּי יְהוּדָה

פירוש ברטנורא

ז המַשְׁלִיש מְעוֹת לְבֵתוֹ. מסר מעות ביד שלישי לצורך בתו לקנות לה שדה או נדווה לכשתנשא: נאמן בעלי עלי. ותנן לו: יעשה שלישי בר. יקנה השדה. ואין שומעין לה דמצוה לקיים דברי המת: וכי אינה אלא שדה. כלומר אפילו כבר נקנה השדה והיא רוצה למכרה יכולה למכור, הלכך שומעין לה. ופולגתא דרבי יוסי ורבי מאיר דוקא בגדולה מן האירוסין, דאילו לאחר שנישאת דברי הכל שומעין לה. ובקטנה נמי מודה רבי יוסי דאין בבעשה קטנה כלום ואין שומעין לה. והלכה כר"מ:

ז א המדיר את אשתו מלהנות לו. על הנאת תשמיש אין הנדר חל, משום דמשועבד לה ולא כל כמותה להפקיע שעבודו. ועל הנאת מזונות אף על גב דמשועבד לה אישכחן דחל הנדר כגון שנספיקין מעשה ידיו למזונותיה. ובגמרא פריך א"כ למה יעמיד פרנס, ומשני, כגון שאין מספיקין לדברים שהיתה רגילה בהם בבית אביה, ועל זה בלבד יעמיד פרנס שיפרנסנה. ולא שיעמיד שליח לפרנסה, שהרי שלוחו של אדם כמותו, אלא שאומר כל המפרנס אינו מפרסד: יתר מכך יוציא ויתן כתובה. דעד שלשים יום לא שמעי אינשי וליכא זילתא. מפי משלשים יום שמעי אינשי וליכא זילתא: בישראל. אם ישראל

משניות מבוארות – קהתי

למכור, אבל לא בקטנה. ולא נשנתה הסיפא "במה דברים אמורים? בגדולה..." אלא לדעת רבי מאיר, וחסרה במשנתנו עוד פיסקה: במה דברים אמורים (שיעשה שלישי מה שהושלש בידו, לדעת רבי מאיר)? מן האירוסין. אבל מן הנישואין הרושות בידה. במה דברים אמורים (שמן הנישואין הרשות בידה)? בגדולה אבל בקטנה אין מעשה קטנה כלום. – נמצא בקטנה, בין מן האירוסין בין מן הנישואין – לדברי הכל אין שומעים לה; ובגדולה מן הנישואין – לדברי הכל שומעים לה; לא נחלקו רבי מאיר ורבי יוסי אלא בגדולה מן האירוסין, שלדעת רבי מאיר אין שומעים לה, ולדעת רבי יוסי שומעים לה. וכבר הזכרנו לעיל שהלכה כרבי מאיר.

באור משנה א

כבר שנינו (לעיל ה, ו) דין "המדיר את אשתו מתשמיש המטה"; והלכה היא, שאין נדר זה חל אלא בכגון שאמר הבעל לאשתו: "תיאסר הנאת תשמישך עלי", שאוסר על עצמו הנאה מתשמישה, אבל אם אמר לה: "תיאסר הנאת תשמישי עליך", אין הנדר חל, שאין הבעל יכול לאסור על אשתו את תשמישו, לפי שהוא משועבד לה משום מצוות עונה. הוא הדין שאין הבעל יכול להדיר את אשתו ממזונות, לפי שאין הוא יכול להפקיע עצמו, על ידי נדרים, משיעבודו לתת לה מזונות. ברם, בגמרא אמרו, שאם הבעל אמר לאשתו: "צאי מעשה ידיך למזונותיך", כלומר לכו והתפרנסו ממעשה ידיך, והיא שתק – אם מעשה ידיה מוספיק למזונותיה, אף על פי שאינו מספיק לדברים קטנים שהיתה רגילה בהם בבית אביה, מכל מקום כשהדירה הבעל מהנאה מנכסיו, חל הנדר (כתובות ע, א–ב).

הַמְדִיר אֶת אִשְׁתּוֹ מִלְּהֵנּוֹת לוֹ – האוסר על אשתו בנדר הנאה מנכסיו, ומבואר בגמרא, כגון שאמר לה: "צאי מעשה ידיך למזונותיך", ומעשה ידיה מספיק למזונותיה אבל אינו מספיק לדברים קטנים שהיתה רגילה בהם בבית אביה, שבכגון זה חל הנדר, כמו שבארנו בהקדמה למשנתנו, עַד שְׁלִשִּׁים יוֹם, יַעֲמִיד פְּרָנָם – אדם שיפרנסנה, כלומר שישפק לה את הדברים שאין מעשה ידיה מספיק להם. בגמרא מבואר, לא שהבעל יעשה שליח לפרנסה, שהרי שלוחו של אדם כמותו, אלא שיאמר: "כל המפרנס אינו מפרסד". יֵתֵר מִכֵּן – לאחר שלשים יום, אם נדרו קיים, ואשתו אינה מסכימה שיוסיף אחר לפרנסה, יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתָבָהּ – חייב הבעל לגרשה וליתן לה כסף כתובתה, שלאחר שלשים יום מתפרסם הדבר ויש לה בזיון. בגמרא נחלקו אמוראים. רב אמר: לא שנו (שעד שלשים יום יעמיד פרנס), אלא במפרש (שפירש זמן של שלשים יום לנדרו), אבל בסתם (שנדר סתם ולא פירש זמן), יוציא לאלתו ויתן כתובה. ושמואל אמר: אפילו בסתם לא יוציא (עד שלשים יום), שמא ימצא פתח לנדרו. והלכה כשמואל. שבין שפירש זמן לנדרו בין שנדר סתם, תמתיך שלשים יום, אם נשלמו ימי הנדר או אם התיר את נדרו, מוטב; ואם לאו יוציא ויתן כתובה. ומכאן גם בארנו משנתנו כדברי שמואל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּיִשְׂרָאֵל – אם הבעל אינו כהן אלא ישראל, שאם יתיר נדרו לאחר שיגרש את אשתו יוכל להחזירה, הַדֵּשׁ אֶתְּךָ, וְיִקְנִים – את אשתו, יעמיד לה פרנס, אם הדירה מלהנות לו, וְיִשְׁנִים – כלומר משכנס

יוס ראשון

באור משנה ז

לאחר ששנינו במשנה הקודמת דין יתומה שמשאים אותה הירשים, דנה משנתנו ביתומה שאביה השליש בחייו מעות ביד חברו, על מנת לקנות לה נכסים או צרכי נדוניה לנישואיה. ונחלקו תנאים, אם רשאי השליש, לפי רצון הבת, למסור את המעות לידי בעלה, או שהוא חייב לקיים דברי אביה המת.

הַמַּשְׁלִיש מְעוֹת לְבֵתוֹ – המוסר מעות ביד שלישי לצורך בתו, לקנות לה שדה או נדוניה לנישואיה, ומת האב, וְהִיא אוֹמֶרֶת – לשליש, לאחר שנתאסרה (תוספות). נֶאֱמַן בְּעָלִי עָלִי – ארוסי נאמן עלי שיעשה מה שציוה אבא, ותן לו את המעות; ויש מפרשים: נאמן בעלי עלי – תן את המעות לבעלי, כל מה שירצה יעשה בהן (רמב"ם). יַעֲשֶׂה הַשְּׁלִיש מִה שֶׁהִשְׁלֵש בְּיָדוֹ – יעשה מה שנצטווה על ידי אביה, ואינו רשאי למסור את המעות לבעלה, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר – טעמו מבואר בגמרא, שצוה לקיים דברי המת, ואפילו ציוה כשהיה בריא (שהרי בחולה קיימא לן: דברי שניב מרע ככתובים וכמסורים הם). רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: וְכִי אֵינָה אֵלָא שְׂדֵה – אילו אין עוד לפנינו המעות, אלא השדה שכבר נקנתה בהן על ידי השליש, וְהִיא רוֹצֶה לְמַכְרָה – למכור את השדה וליתן את המעות לבעלה, הֲרִי הִיא מְכֹרֶה מַעֲכָשִׁיו! – כלומר הרי מיד יכולה היא למכור, ונמצא שאין תועלת בקניית השדה על ידי השליש, הלכך שומעים לה, ויתן השליש את המעות לבעלה (תוספות יום טוב). ויש מפרשים: וכי אינה אלא שדה והיא רוצה למכרה – אילו לפנינו השדה שכבר קנה השליש במעות והיא רוצה למכור אותה, כלום אין היא יכולה לעשות כן? הרי היא מכורה מעכשיו – הרי גם מעכשיו אנו רואים כאילו כבר מכורה השדה, והמעות בידה, הלכך שומעים לה, ונותן השליש את המעות לבעלה ("ומלכת שלמה"). בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים – שנחלקו רבי יוסי ורבי מאיר: בְּגִדּוּלָהּ – ובעודה ארוסה, שאילו משנישאה אף רבי מאיר סובר ששומעים לה, לפי שגם האב לא התכוון למסור את המעות בידי שלישי אלא עד שתנישא, שמשנישאה זכאי הבעל לאכול פירות (גמרא ודשי"ס, א); אֲבָל בְּקֻטְנָה – אפילו משנישאה, אֵין מַעֲשֶׂה קֻטְנָה כָּלוּם – כלומר שאפילו כבר קנה השליש שדה אין היא יכולה למכרה, הלכך אף לדעת רבי יוסי אין שומעים לה, אלא יעשה השליש כמו שציוה האב. והלכה כרבי מאיר (גמרא: רמב"ם הלי אשוח כ, יד).

בארנו משנתנו כפירושו של הרב מברטנורא; אבל בגמרא מבואר, שלדברי רבי יוסי אין המשנה צריכה להשמיענו, שדווקא בגדולה שומעים לה, אבל לא בקטנה, שהרי רבי יוסי אומר ברישא: "וכי אינה אלא שדה והיא רוצה למכרה, הרי היא מכורה מעכשיו", ומכאן ברור, שמדבר הוא בגדולה שיכולה

אומר: בְּיִשְׂרָאֵל, הָדָשׁ אֶחָד – יָקִים, וְשְׁנָיִם – יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתָבָהּ; וּבִכְהֵנָה, שְׁנָיִם – יָקִים, וְשְׁלֹשָׁה – יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתָבָהּ.

ב המדיר את אשתו שלא תטעם אחד מכל הפרות – יוציא ויתן כתבה. רבי יהודה אומר: בְּיִשְׂרָאֵל, יום אחד – יָקִים, שְׁנָיִם – יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתָבָהּ. ובכֵהֵנָה, שְׁנָיִם – יָקִים, שְׁלֹשָׁה – יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתָבָהּ.

ג המדיר את אשתו שלא תתקשט באחד מכל המינין – יוציא ויתן כתבה. רבי יוסי אומר: בְּעֵנִיּוֹת – שְׁלֹשָׁה יָתֵן קֶצֶבָהּ, וּבְעֵשִׂירוֹת – שְׁלֹשִׁים יוֹם.

ד המדיר את אשתו שלא תלך לבית אביה; בזמן שהוא עמה בעיר, הָדָשׁ אֶחָד – יָקִים, שְׁנָיִם – יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתָבָהּ; וּבְזֶמֶן שֶׁהוּא בְּעִיר אַחֶרֶת, רִגְלָא אֶחָד – יָקִים, שְׁלֹשָׁה – יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתָבָהּ.

פירוש ברטנורא

הוא שיכול להחזיר את גרושתו: ובכֵהֵנָה. שאם יגרשנה לא יוכל להחזירה יתכן ליה רבנן זימנא טפי. ואין הלכה כר' יהודה:

ב אחד מכל הפירות. כגון שאמרה היא קונם פרו פלוני עלי, והוא קיים לה: ר' יהודה אומר כו'. ולית הלכתא כותיה:

ג שלא תתקשט באחד מכל המינין. [שאמרה היא] קונם כושם פלוני עלי, והוא קיים לה: **בעניות שלא נתן קצבה לדבר.** עד מתי אסרו עליה, הוא דיוציא ויתן כתובה. אבל אם נתן קצבה, תמתין עד אותו זמן. וכמה קצבה "ב חדש": **ובעשירות שלשים יום.** שכן אשה חשובה נהנית מריח קשטות שלשים יום, וזאת תהנה מריח הקשטות שנתקשטה לפני הנדר שלשים יום. והלכה כר' יוסי:

ד רגל אחד יקים שלשה יוציא ויתן כתובה. הא מתניתין מפרשים לה כגמרא הכי, רגל אחד יקים, כמה דברים אמורים באשת ישראל, אבל בכֵהֵנָה

משניות מבוארות – קהתי

באור משנה ג

המדיר את אשתו שלא תתקשט באחד מכל המינין – כלומר שנדרה אשתו שלא תתקשט באחד ממניי הקישוטים, היינו, שלא תתבשם באחד ממניי הבשמים (רש"י); ובעלה קיים לה את נדרה; בגמרא מבואר שנדר זה הוא בכלל הנדרים שהבעל יכול להפיר, לפי שיש בו משום עינוי נפש בשבילה; או שמדובר כאן בכגון שאמרה: "תיאסר הנאת תשמישך עלי אם אתקשט", שנמצא הנדר בדברים שבינו לבניה; **יוציא ויתן כתבה –** ללא כל שהות, כמו שבארנו הטעם במשנה הקודמת. **רבי יוסי אומר: בְּעֵנִיּוֹת –** בנשים עניות, שאינן מרבות כל כך בקישוטיהן, **שלא נתן קצבה –** אם לא קצב זמן לקיום נדרה, יוציא ויתן כתובה. אבל אם קצב זמן, תמתין עד אותו זמן; ואמרו בגמרא, שהקצבה היא עד שנים עשר חודש; **ובעשירות –** בנשים עשירות, **שְׁלֹשִׁים יום –** עד שלושים יום תמתין; ומבואר הטעם בגמרא: "שכן אשה חשובה נהנית מריח קישוטיה שלשים יום", והרי זאת תיהנה מריח הקישוטים שנתקשטה בהם לפני הנדר. יתיר על שלושים יום, יוציא ויתן כתובה. והלכה כרבי יוסי (רמב"ם ה"א אישות ג, ח).

כבר הזכרנו, שבמדיר את אשתו הלכה כשמואל, שבין כשפירש זמן לנדרו, בין כשנדר סתם, נותנים לו שהות שלשים יום, כמו ששינונו לעיל (משנה א). מאכן בארנו (צ"ה הגמרא) שתי המשניות האחרונות לא כפשוטן שהבעל הדיר את אשתו, אלא שהאשה נדרה ובעלה קיים לה את הנדר. ברם, לדעת רב, הסובר שדווקא במפרש את נדרו ממתנים לו, אבל בסתם, יוציא לאלתר ויתן כתובה, מתפרשת משנתנו כפשוטה, שהבעל הדיר את אשתו שלא תטעם אחד מכל הפירות או שלא תתקשט באחד מכל המינים, וכגון שאמר לה: "תיאסר הנאת תשמישך עלי אם תטעמי ממין זה של הפירות או אם תתקשטי ממין זה של הקישוטים", שבכגון זה חל הנדר, אלא שמדובר במשניות אלו כשנדר סתם, ולא פירש זמן לנדרו, הלכך יוציא לאלתר ויתן כתובה.

יום שלישי

באור משנה ד

משנה זו ממשיכה (צ"ה מפרשים אחרים) באשה שנדרה ובעלה קיים לה את הנדר, כדרך שבארנו בשתי המשניות הקודמות, אלא שמדובר כאן בכגון שפירשה זמן לנדרה.

המדיר את אשתו שלא תלך לבית אביה – אשה שנדרה שלא תלך לבית אביה, כגון שאמרה לבעלה: "תיאסר הנאת תשמישך עלי אם אלך לבית אבי", שבכגון זה יכול הבעל להפיר את נדרה, והוא לא הפיר לה את הנדר; **בְּזֶמֶן שֶׁהוּא עִמָּה בְּעִיר –** אם אביה דר באותה העיר, שרגילה היא לבקר בביתו תכופות, **הָדָשׁ אֶחָד –** אם

יום אחד בחודש השני (המאיר; "תפארת ישראל"). **יוציא ויתן כתבה –** יש מפרשים בגמרא, שלדעת רבי יהודה "חודש אחד יקים". בין שהוא חודש מלא בין שהוא חסר, ואילו לתנא קמא עד שלושים יום דווקא; **ובכֵהֵנָה –** באשת כהן, אם בעלה הדירה מליהנות לו, **שְׁנָיִם יָקִים –** שני חדשים יקים אותה, **ושְׁלֹשָׁה –** חדשים, כלומר בחודש השלישי, **יוציא ויתן כתבה –** שהואיל ואסור לכהן להחזיר את גרושתו (ויקרא כא, ז) לפיכך נתנו לו שהות יותר, שמא ימצא בינתיים היתר לנדרו ולא יגרשנה.

יום שני

באור משנה ב

דין תורה הוא, שאם האשה נדרה נדרים שיש בהם משום עינוי נפש או בדברים שבינו לבניה, יכול בעלה להפיר את נדריה ביום שמעו, או לקיים אותם; ואם החריש לה ביום שמעו נדרה קיימים (במדבר ל, יא-טו). – לפי מסקנת הגמרא (הואיל והלכה כשמואל. כפי שהזכרנו במשנה הקודמת) עוסקת משנתנו וכן המשנה שלאחריה באשה שנדרה, ובעלה קיים לה את הנדר. ומכאן שונה הדין במשניות אלו מדין המשנה הקודמת, שכן בדין המשנה הקודמת, שהבעל הדיר את אשתו, נותנים לו שהות של שלושים יום, ואילו כשהאשה נדרה ובעלה קיים לה את הנדר, לא נתנו לו חכמים שהות, מהטעם שנבאר במשנה, וכשהאשה תובעת גט הריהו חייב לגרשה וליתן לה כתובתה (ה"ק). – ברם, לדעת הרמב"ם אינו חייב לגרשה, שהואיל והוא נדרה, יכול הוא לומר: "לא איכפת לי בנדרה וימי יכוף אותי להוציאה", אלא שאם הוא אומר: איני רוצה באשה נדרנית, יוציא ויתן כתובתה, כלומר שלפי הרמב"ם באה המשנה להשמיענו, שאם הוא מוציאה, חייב הוא ליתן לה את כתובתה, שאחר שהיה בידו להפיר את נדרה, והוא קיים לה את הנדר ברצונו (הל' אישות יב, כד).

המדיר את אשתו שלא תטעם אחד מכל הפרות – כלומר שנדרה האשה שלא תטעם מאחד ממניי הפירות, וקיים לה בעלה את נדרה, **יוציא ויתן כתבה –** יגרשנה ויתן לה כסף כתובה; ולא נתנו לו כאן חכמים כל שהות, מפני שהאשה סבורה, שאם בעלה קיים לה את נדרה הרי הוא ודאי שונא אותה, ואינה יכולה לגור אצלו כלל. ברם, כשהבעל מדיר את אשתו, כמו ששינונו במשנה הקודמת, הרי היא סבורה, שנדר מתוך ריתחת כעסו, וכעבור זמן מה תתישב עליו דעתו; הלכך ממתנים לו שלושים יום (גמרא כתובות עא, ב; ה"ק). **רבי יהודה אומר: בְּיִשְׂרָאֵל –** אם בעלה ישראל, **יום אחד יָקִים –** אותה, **שְׁנָיִם –** כלומר לאחר יום, **יוציא ויתן כתבה –** יגרשנה ויתן לה כתובה. **ובכֵהֵנָה –** באשת כהן, **שְׁנָיִם –** שני ימים, **יָקִים –** אותה, **שְׁלֹשָׁה –** ביום השלישי, **יוציא ויתן כתבה –** שנותנים שהות לכהן, והואיל ואסור לו להחזיר גרושתו, כמו שבארנו במשנה הקודמת. ואין הלכה כרבי יהודה.

ה המדיר את אשתו שלא תלך לבית האב, או לבית המשפחה – יוציא ויתן כתובה, מפני שנועל בפניה, ואם היה טוען: משום דבר אחר – רשאי. אמר לה: על מנת שתאמרי לפלוני, מה שאמרתי לך, או: שתהא ממלא ומערה לאשפה – יוציא ויתן כתובה.
ו ואילו יוצאות שלא בכתובה: העוברת על דת משה, ויהודית. ואיזו היא דת משה? מאכילתו שאינו מעשר, ומשמשותו נדה, ולא קוצה לה חלה, וגוררת ואינה מקימת. ואיזוהי דת יהודית? יוצאה וראשה פרוע, וטוהה

פירוש ברטנורא

שנים יקיים, שלשה יוציא ויתן כתובה. ומתניתין ר' יהודה היא המפליג בין ישראל לכתנה, ולית הלכתא כוותיה:
ה שנועל בפניה: דלת של שמחה והסרת יגון. ולבית האב נועל בפניה, שלמחר היא מות ואין אדם סופדה: **מזמת דבר אחר.** כגון דאתחוק שבני אדם פרוצים מצוין שם: **שתאמרי לפלוני וכו'.** דברים של קלות: **שתהא ממלא ומערה לאשפה.** אית דמפרשי לאחר שתשמש וימלא רחמה שכבת זרע תנפצנו כדי שלא יקלח הרע ותתעבר. ואית דמפרשי שתמלא עשרה כדי מים ותערה לאשפה, מפני שנראית כשוטה:
ו מאכילתו שאינו מעשר. ולא נודע לו אלא אחר שאכלו, כגון דאמרה ליה פלוני כהן תיקן לי את הכרי ואול שיליה ואשתכח שיקרא: **ומשמשותו נדה.** כגון שהוחזקה נדה בשכנותיה שראוה לובשת בגדי נדות ולבעלה אמרה מזהרה אני: **ולא קוצה לה חלה.** דאמרה ליה פלוני תקן לי את העיסה ואול שיליה ואשתכח שיקרא: **וטוהה בשוק.** ומראה זרועותיה לבני אדם: **ומדברת עם בני אדם.** משחקת עם הבחורים: **ומקללת יולדיו בפניה.** מקללת ומחרפת

משניות מבוארות – קהתי

נדרה שלא תלך עד חודש, יקיים – אותה ולא יגרשנה, שנים – שני חדשים, כלומר שנדרה יתיר על חודש אחד, **יוציא ויתן כתובה** – ללא כל שהות. והוא הדין אם נדרה סתם, שלא נתנה קיצבה לנדרה (כדעת שמואל בגמרא, שהבאנו לעיל במשנה א בפירוש): **וכן מן שהוא בעיר אחרת** – ואם אביה דר בעיר אחרת, שדרך הבת לבקר בבית אביה בימי החגים, **רגל אחד** – אם נדרה שלא תלך לבית אביה רגל אחד, **קיים** – אותה בעלה ולא יגרשנה, **שלושה** – ואם נדרה שלא תלך שלושה רגלים, **יוציא ויתן כתובה** – בגמרא מבואר, שהסיפא מדברת באשת כהן, וכדעת רבי יהודה שמחלק בין ישראל לכתנה (כמבואר לעיל משנה א), וכך נישנית משנתנו: **רגל אחד** – יקיים, שניים – יוציא ויתן כתובה; ובכתנה – שניים יקיים, שלושה – יוציא ויתן כתובה.

יום רביעי

באור משנה ו

כדינו "המדיר את אשתו" ששנינו במשניות הקודמות, ההלכה היא: "יוציא ויתן כתובה". היינו שיכולה האשה לתבוע מבעלה גט ואינה מפסידה את כתובתה; משנתנו באה ללמד דין אשה שהבעל מגרשה ואינו נותן לה את כתובתה.
ואילו – הנשים, שמחמת מעשיהן המפורטים להלן, **יוצאות שלא בכתובה** – הבעל מגרשן, והוא פטור מלשלם להן את כסף כתובתן: **העוברת על דת משה** – היינו על תורת משה, כמבואר עלהן במשנתנו, כגון שמכשילה את בעלה באיסורי תורה, עד שאינו יכול לסמוך עליה בדברים שדרך איש לסמוך על אשתו, **ויהודית** – וכן העוברת על דת יהודית, כלומר על מה שנהגו בנות ישראל במידת הצניעות, אף שאינו כתוב בתורה. **ואיזו היא דת משה** – איזוהי העוברת על דת משה? **מאכילתו שאינו מעשר** – המאכילה את בעלה מאכל שלא הופרשו ממנו תרומות ומעשרות. בגמרא מבואר, כגון שאמרה לבעלה: פלוני תיקן לי את הכרי (הפריש תרומות ומעשרות מערימות התבואה והפירות שלנו). ואכל על פיה, ואחר כך הלך ושאל את פלוני, והתברר שהיא שיקרה לו, **ומשמשותו נדה** – ומשמשת את מיטתו כשהיא נידה, כגון שאמרה לבעלה, שהיא טהורה, והוא בא עליה, והתברר לו אחר כך מפי השכנות שהיתה נידה (**גמרא**): **ולא קוצה לה חלה** – ואינה מפרישה חלה מן העיסה (**עין במדבר טו, ב**), ומאכילה ממנה את בעלה. ואף בזו מבואר בגמרא, כגון שאמרה לבעלה: פלוני תיקן לי את העיסה, ואכל על פיה, ואחר כך הלך ושאל את פלוני ונמצא ששיקרה לו; **וגוררת ואינה מקימת** – שבעוון זה בנינים מתים, כמו שנאמר (**קוחלת ח, ח**): "אל תתן את פיר לחטיא את בשרך... למה יקצוף הא־לֹהִים עַל קוֹלְךָ וְחַבַּל אֶת מַעֲשֵׂה יְדֶיךָ" – איזה הם מעשי ידיו של אדם? הווי אומר: בנינו ובנותיו (**גמרא כתובות עב, א**). **ואיזוהי דת יהודית** – איזוהי העוברת על דת יהודית? **יוצאה** – לשוק, **וראשה פרוע** – בגמרא שואלים: והרי ראשה פרוע עבירה מן התורה, היא, שנאמר בסוטה (**במדבר ח, יח**): "ופרע את ראש האשה" ותנא דבי רבי ישמעאל: אזהרה מכאן לבנות ישראל שלא יצאו בפירוע הראש? ומתריצים, שמשנתנו מדברת אמנם באשה שמכסה שער ראשה, באופן שאינה עוברת על דת משה, אלא שכפי שנוהגות בנות ישראל, אין כיסוי שער ראשה מספיק כדי לצאת לשוק, ונמצאת עוברת על דת יהודית; **וטוהה בשוק** – ונוהגת תוך מלאכתה שלא בצניעות;

יש מפרשים משנתנו כמשמעה, שהבעל הדיר את אשתו שלא תלך לבית אביה, וכגון שאמר לאשתו: "תיאסר הנאת תשמישך עלי אם תלכי לבית אביו", שבכגון זה חל הנדר. ואמנם משנתנו מתפרשת כפשוטה גם לדעת רב וגם לדעת שמואל (שהבאנו לעיל במשנה א), אלא שלדעת רב, יש לבארה דווקא במפרש לכמה זמן הוא מדירה, שהיא אם הדירה סתם, הדין הוא לדעת רב שיציא מיד ויתן כתובה. וזהו ששנינו: בזמן שהוא עמה בעיר, חודש אחד – אם הדירה לחודש אחד, יקיים אותה, שניים – כלומר שהדירה יתיר על חודש אחד, יוציא ויתן כתובה לאלתר. ובזמן שהוא בעיר אחרת, רגל אחד – אם הדירה לרגל אחד, יקיים אותה, ואם הדירה לשני רגלים – יוציא ויתן כתובה ולדעת שמואל מתפרשת המשנה אף בסתם, היינו אפילו הדירה סתם ולא פירש לכמה זמן, וכך באור המשנה: בזמן שהוא עמה בעיר, עד חודש אחד – יקיים אותה, שניים – כלומר משכנס החודש השני, ועדיין נדרו קיים, יוציא ויתן כתובה וכן בסיפא (המאירי: תוספות ר"ד; שיטה מקובצת).

באור משנה ה

משנתנו מוסיפה ללמד (לדעת שמואל) באשה שנדרה ובעלה קיים לה את הנדר; ועוסקת המשנה בנדרים הגורמים לאשה להיות מבודדת מאנשים או להיראות כשוטה.

המדיר את אשתו שלא תלך לבית האב, או לבית המשפחה – שנדרה האשה שלא תלך לבית האב, לנחם את האבאים, או לבית המשפחה, כגון למשתה נישואין, ובעלה קיים לה את הנדר, **יוציא ויתן כתובה** – אלאחר, **מפני שנועל בפניה** – דלת של נחמה ודלת של שמחה, שאם לא תשתתף באלבם ובשמחתם של אחרים, אף הם לא ישתתפו בצערה ולא ישמחו בשמחתה. **ואם היה טוען** – אם בעלה היה טוען, שקיים נדרה, **משום דבר אחר** – כגון משום שידוע, שבני אדם פרוצים מצויים שם, **רשאי** – בין לקיים נדרה בין להדירה, ואינו חייב לגרשה. **אמר לה** – הבעל לאשתו: אני מפר לך את נדך **על מנת שתאמרי לפלוני, מה שאמרתי לך, או: מה שאמרתי לך** – והם דברים של קלון (גמרא); **או:**

בשוק, ומדברת עם כל אדם. אבא שאול אומר: אף המקללת יולדיו בפניו. רבי טרפון אומר: אף הקולנית; ואיזו היא קולנית? לכשהיא מדברת בתוך ביתה ושכניה שומעין קולה. ז המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים, ונמצאו עליה נדרים – אינה מקדשת. בנסה סתם ונמצאו עליה נדרים – תצא שלא בכחבה. על מנת שאין בה מומין, ונמצאו בה מומין – אינה מקדשת. בנסה סתם ונמצאו בה מומין – תצא שלא בכחבה. כל המומין הפוסלין בכחנים – פוסלין בנשים. ח היו בה מומין ועודה בבית אביה – האב צריך להביא ראיה, שמשנתארסה נולדו בה מומין הללו, ונסתתפה שדהו; ונסה לרשות הבעל – הפעל צריך להביא ראיה שעד שלא נתארסה היו בה מומין אלו, והיה מקחו

פירוש ברטנורא

אבי בעלה בפני בעלה: הקולנית. תובעת תשמיש בקול רם עד ששכנותיה שומעות אותה. וכל הני צריכות עדים והתראה להפסידן כתובתן. ואין להן לא כתובה ולא תוספת ואין נוטלות אלא בלאותיהן הקיימים בלבד: ז שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים. באלו נדרים אמרו, שלא תאכל בשר ולא תשתה יין ולא תתקטט בבגדי צבעונים. אבל בשאר נדרים מקודשת: כל המומין הפוסלין בכחנים. בכבורות קא מני להו. והוסיפו עליהן בנשים, זעה. ורית הפה או ריח רע במקום אחר בנופה. ושומא שיש בה שער, בין קמנה בין גדולה כשהיא כנגד פניה, וכגון שהיא תחת כפה שבראשה דוימנין מתחזיא וזימנין דלא מתחזיא, שאם היא במקום המגולה תמיד הרי ראה ונתפיים, ואם השומא אין בה שער אינה מום עד שתראה גדולה כאיסר. וקולה עבה ומשונה מקול שאר הנשים. ונשכה כלב ונעשה במקום הנשיכה צלקת, כלומר כווצ כמו מכות אש. ורדיה גסים מחבורתיה טפה. ושדדיה רחוקים זה מזה עד שיש טפה בין דד לדד. אלו מומין בנשים, ואע"פ שאינה מומין בכחנים:

ח האב צריך להביא ראיה. אם בא לתבוע כתובתה מן האירוסין מזה שממאן לקחתה, צריך שיביא ראיה שלאחר שנתארסה היו בה מומין הללו. ואף על פי שיש לאשה חזקה דגופה, הואיל ונמצאו המומין ברשות האב ואיכא למימר כאן היו קודם אירוסין, ולפיכך אם לא הביא ראיה, בעל מהומין: נכנסה לרשות הבעל. נשאה, ועתה בא להוציאה בלא כתובה על מומין שבה, עליו להביא ראיה שקודם שנתארסה היו בה מומין הללו. דכיון דלא נמצאו מומין

משניות מבוארות – קהתי

קידושין, לפי שלא נתקיים תנאו. בנסה סתם – נשאה סתם, ולא התנה כלום, ונמצאו בה מומין – וטוען הבעל שמקחו מקח טעות, תצא שלא בכחבה – בין שקידשה סתם ונשאה סתם, בין שקידשה בתנאי שאין בה מומים ואחר כך נשאה סתם, הרי היא צריכה גט, ואינו חייב ליתן לה כסף כתובתה, כמו שבארנו הטעם למעלה בענין נדרים. כל המומין הפוסלין בפניהם – ומנויים הם במסכת בכורות פרק ז; ושם מבואר, שכהנים שיש בהם מומים אלו פסולים לעבודה במקדש, כמו שנאמר (ויקרא כא, יז): "איש מזרעך לדורותם אשר יהיה בו מום לא יקרב", פוסלין בנשים – שאם נמצאו באשה מומים אלו, ובעלה כנסה סתם, תצא שלא בכחבה; ואם קידשה על מנת שאין בה מומים, ועדיין לא נשאה, או שנשאה וחזר והזכיר תנאו בשעת הנישואין, אפילו גט אינה צריכה, שקידושה קידושי טעות הם.

י ו ס ח ז י ו י

באור משנה ח

משנתנו דנה באשה שנמצאו בה מומים, ואין ידוע מתי לקחה בהם, אם לפני אירוסיה או אחריהם.

היו בה מומין – אם לאחר שנתארסה נמצאו בה מומים, ועודה בבית אביה – שעדיין לא נישאה, והארוס שלה טוען, שקודם שנתארסה היו בה המומים הללו, ומקחו מקח טעות, והוא רוצה לגרשה שלא בכחבה; אבל אביה טוען, שלא היו מומים לבתו לפני האירוסין, ותבוע מבעלה את כתובתה, האב צריך להביא ראיה – לדבריו, שמשנתארסה נולדו בה מומין הללו, ונסתתפה שדהו – כלומר שמולו של הבעל גרם, שלאחר שקידשה והיתה כבר שלו אירע בה הנזק, שלקחה במומים; ואז יש לה כתובה. אבל אם האב לא הביא ראיה לדבריו, יכול הבעל לגרשה שלא בכחבה; ומבואר הטעם בגמרא, שאנו אומרים: "כאן נמצאו כאן הוי". כלומר: מאחר שכאן בבית אביה נמצאו בה המומים, הרי כאן היו בה גם מקודם, לפני האירוסין. נכנסה לרשות הבעל – שנישאה לו, ואחר כך מצא בה מומים, והוא בא להוציאה בלא כתובה, הבעל צריך להביא ראיה – לטענתו, שעד שלא נתארסה היו בה מומין אלו – שהמומים היו באשתו קודם שנתארסה לו, והיה מקחו

ומדברת עם כל אדם – בגמרא מבואר, שהיא משחקת עם בחורים (כתובות עב, ב). ויש מפרשים, שאין כוונת הגמרא שמשחקת ממש, אלא מטיילת ומדברת עמהם דברי בטלה (הריסביא). אבא שאול אומר: אף המקללת יולדיו בפניו – מקללת את אבותיו של בעלה בפניו. רבי טרפון אומר: אף הקולנית – היא בכלל העוברת על דת יהודית, והיא יוצאת שלא בכחבה. ואיזו היא קולנית? לכשהיא מדברת בתוך ביתה ושכניה שומעין קולה – בגמרא מבואר, שמשמעת קולה על עסקי תשמיש (כשמדבר עמה על עסקי עונה היא מריבה עמו ומשמעת לשכנים, והוא בוש בדבר – רש"י).

באור משנה ז

משנתנו שנויה כולה גם במסכת קידושין (ב, ה), אלא שכאן באה בעיקר, כהמשך למשנה הקודמת, ללמד דיני נשים היוצאות בלא כתובה; והרי היא באה להשמיענו, שאשה שנישאה ונתברר לבעל שיש עליה נדרים או שיש בה מומים, תצא שלא בכחבה.

המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים, ונמצאו עליה נדרים – בגמרא מבואר: "באלו נדרים אמרו? שלא תאכל בשר, ולא תשתה יין, ולא תתקטט בבגדי צבעונים", שנדרים אלה דרכו של בעל להקפיד עליהם, אינה מקדשת – אין קידושה קידושין, שהרי לא נתקיים תנאו. בנסה סתם – נשאה סתם ולא התנה כלום, ונמצאו עליה נדרים – מאותם הנדרים שהזכרנו לעיל, שדרכו של בעל להקפיד עליהם, תצא שלא בכחבה – בגמרא מבואר: אפילו קידשה בתנאי שאין עליה נדרים ואחר כך נשאה סתם, ולא הזכיר תנאו, צריכה הימנו גט, שהואיל ונשאה אנו אומרים: "אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות". ובדאי מחל לה על תנאו ובעלה לשם קידושין, ואפילו ימצא עליה נדרים, הלכך אין להתירה לאחר בלא גט; אבל מפסידה היא את כתובתה, שלגבי ממון יכול הבעל לומר, שלא מחל על תנאו, והמוציא מחברו עליו הראיה. הוא הדין אם קידשה סתם וכנסה סתם, ונמצאו עליה נדרים, שתצא בלא כתובה, שיכול הבעל לומר: אי אפשר באשה נדנית, ומקחי מקח טעות; ומכל מקום צריכה היא גט מספק. על מנת שאין בה מומין – וכן המקדש את האשה בתנאי שאין בה מומים, ונמצאו בה מומין – הפוסלים בנשים, כמבואר הלן, אינה מקדשת – אין קידושה

מִקַּח טְעוּת; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּמוֹמִין שֶׁבִּפְתָּר, אֲבָל בְּמוֹמִין שֶׁבְּגָלוּי – אֵינּוּ יָכוֹל לְטַעוֹן; וְאִם יֵשׁ מִרְחָץ בְּאוֹתָהּ הָעִיר – אֵף מוֹמִין שֶׁבִּפְתָּר אֵינּוּ יָכוֹל לְטַעוֹן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בּוֹדֵקָה בְּקִרְבּוֹתָיו.

ט הָאִישׁ שֶׁנּוֹלְדוּ בוֹ מוֹמִין – אֵין פּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא. אָמַר רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּמוֹמִין הַקְּטָנִים, אֲבָל בְּמוֹמִין הַגְּדוֹלִים – פּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא.

י וְאֵלּוּ שְׂכּוּפִין אוֹתָן לְהוֹצִיא: מִבֶּה שְׁחִין, וּבַעַל פּוֹלִיפּוֹס, וְהַמְקַמֵּץ, וְהַמְצַרֵּף נַחֲשֶׁת, וְהַבֶּרֶסִי; בֵּין שֶׁהָיוּ בָּם עַד שְׁלֹא נִשְׁאוּ, וּבֵין מִשְׁנִשְׁאוֹ נּוֹלְדוּ. וְעַל כֵּלָּן אָמַר רַבִּי מֵאִיר: אֵף עַל פִּי שֶׁהִתְנַה עִמָּהּ, יָכוֹלָה הִיא שְׂתֵּאמֹר: סְבוּרָה הָיִיתִי שְׂאֵנִי יָכוֹלָה לְקַבֵּל, וְעַכְשִׁיו אֵינִי יָכוֹלָה לְקַבֵּל. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: מִקְבֶּלֶת הִיא עַל פְּרָחָה, חוּץ מִמִּבֶּה שְׁחִין, מִפְּנֵי שֶׁמִּמְקַמְתּוּ. מַעֲשֶׂה בְּצִידוֹן בְּבֶרֶסִי אֶחָד שָׁמַת, וְהָיָה לוֹ אֶחָ בְּרֶסִי – אָמְרוּ חֻכָּמִים: יָכוֹלָה הִיא שְׂתֵּאמֹר: לְאַחִיד הָיִיתִי יָכוֹלָה לְקַבֵּל, וְלָךְ אֵינִי יָכוֹלָה לְקַבֵּל.

פ ר ק ש מ י נ י

א הָאִשָּׁה שֶׁנִּפְּלָה לָהּ נִכְסִים עַד שְׁלֹא תִתְאַרֵם – מוֹדִים בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל שֶׁמוֹכֶרֶת וְנוֹתֶנֶת, וְקָיָם. נִפְּלוּ פִירוּשׁ בֵּרֶטְנוּרָא

הללו אלא ברשותו, אומרים כאן נמצאו כאן היו ולאחר שנישאת באו לה ונסתחפה שדהו: אינו יכול לטעון. דידע ונתפיים: ט שנוולדו בו מומין. משנשאה: מומין גדולים. נסמית עינו נקטעה ידו נשברה רגלו. ואין הלכה כרשב"ג, ואפילו במומין גדולים אין כופין אותו להוציא: י מוכה שחין. מצורע: בעל פוליופוס. ריח החוטם: והמקמץ. מקבץ צואת כלבים: והמצרף נחשית. המחתיך נחשת ממקום מוצאו מן הארץ, ומסורח הוא: והברסי. מעבר עורות: מפני שממקתו. ממסמסתו. לשון המק בשור (וכריה י"ד). והלכה כחכמים: ח א האשה. עד שלא תתארם. ונתארסה: ב"ש אומרים תמכור. בעודה ארוסה, אבל משנישאת לא: הואיל וזכה באשה. שהיא ארוסתו: לא יזכה

משניות מבוארות – קהתי

לגרשה, שיכולה היא לומר: סבורה הייתי שאוכל לקבל אותם ועכשיו איני יכולה. ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. אלא אפילו נולדו בו מומים גדולים, אין כופים אותו להוציא (רמב"ם הל' אישות כה, יא).

י ו ס ש י

ב א ו ר מ ש נ ה י

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת, והיא באה ללמדנו במומים שבבעל, שלדברי הכל כופים אותו מחמתם להוציא את אשתו.

וְאֵלּוּ – בעלי המומים, שְׂכּוּפִין אוֹתָן לְהוֹצִיא – שמחת מומיהם או אומנותם המאוסה כופים אותם ליתן גט לאשה ולשלם לה כתובתה: מִבֶּה שְׁחִין – מצורע, וּבַעַל פּוֹלִיפּוֹס – מלשון יונית; והיינו מי שגדלה יתרת בשר בחוטמו המכבידה על נשימתו. ובגמרא מבואר, שריח רע נודף מחוטמו, – המקבץ צואת כלבים לעיבוד עורות, וְהַמְצַרֵּף נַחֲשֶׁת – המחתיך נחשת ממקום מחצבו, וְהַבֶּרֶסִי – מעבר עורות, שכל אלה נודף מהם ריח רע; בֵּין שֶׁהָיוּ בָּם – המומים הללו, עַד שְׁלֹא נִשְׁאוּ – קודם שנישאו, אלא שהאשה לא ידעה עליהם, וּבֵין מִשְׁנִשְׁאוֹ נּוֹלְדוּ – שנוולדו בהם לאחר הנישואין, הואיל והאשה אינה יכולה לסבול את המומים הללו, כופים את הבעל להוציא. וְעַל כֵּלָּן – על כל המומים שנימנו למעלה, אָמַר רַבִּי מֵאִיר: אֵף עַל פִּי שֶׁהִתְנַה עִמָּהּ – לפני הנישואין, שיש בו מומים אלו, ונתרצתה לו, יָכוֹלָה הִיא שְׂתֵּאמֹר – לאחר הנישואין: סְבוּרָה הָיִיתִי שְׂאֵנִי יָכוֹלָה לְקַבֵּל – לסבול ולהיות עמו; וְעַכְשִׁיו אֵינִי יָכוֹלָה לְקַבֵּל – ולפיכך זכאית היא לתבוע הימנו גט. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: מִקְבֶּלֶת הִיא עַל פְּרָחָה – כלומר כל שהיו בו המומים קודם שנישאה לו, והיא ידעה עליהם, ומכל שכן כשהתנה עמה, הרי היא מוכרחה לסבול, ואין כופים אותו להוציא, חוּץ מִמִּבֶּה שְׁחִין – שכופים אותו לגרשה, מִפְּנֵי שֶׁמִּמְקַמְתּוּ – שעל ידי התשמיש ממסמסת היא את בשרו, וסכנה היא לו; ואף כשהיא רוצה להיות עמו, אין שומעין לה (גמרא). והלכה כחכמים. מַעֲשֶׂה בְּצִידוֹן בְּבֶרֶסִי אֶחָד שָׁמַת – בלא בנים, וְהָיָה לוֹ אֶחָ בְּרֶסִי – והאלמנה נפלה לפניו לייבום, אָמְרוּ חֻכָּמִים: יָכוֹלָה הִיא שְׂתֵּאמֹר: לְאַחִיד הָיִיתִי יָכוֹלָה לְקַבֵּל – ולהיות עמו, וְלָךְ אֵינִי יָכוֹלָה לְקַבֵּל – ולכן אינו ראוי לייבמה, אלא יחלוץ ויתן לה כתובתה.

מִקַּח טְעוּת – ותצא בלא כתובה. אבל אם אין לו ראייה, אנו אומרים: "כאן נמצאו וכאן היו", הואיל וכשהיתה כבר ברשות הבעל נמצאו בה המומים, הרי כאן ברשותו נולדו בה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים – שהבעל מוציא את אשתו בלא כתובה על ידי טענתו שמצא בה מומים ומקחו מקח טעות? בְּמוֹמִין שֶׁבִּפְתָּר – במקום מוצנע שבגופה, שיכול הוא לטעון שלא ידע עליהם, אֲבָל בְּמוֹמִין שֶׁבְּגָלוּי – במקום הנראה לעין, אֵינּוּ יָכוֹל לְטַעוֹן – שמקחו מקח טעות, לפי שידע בודאי שיש בה מומים ונתרצה. וְאִם יֵשׁ מִרְחָץ בְּאוֹתָהּ הָעִיר – שיכול היה להיוודע מפי קרובותיו הרוחצות עמה במרחץ אם יש בה מומים, אֵף מוֹמִין שֶׁבִּפְתָּר – גם לגבי מומים שבמקום מוצנע שבגופה, אֵינּוּ יָכוֹל לְטַעוֹן – שלא ידע עליהם ומקחו מקח טעות, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בּוֹדֵקָה בְּקִרְבּוֹתָיו – ששואל הוא את קרובותיו הרוחצות עמה במרחץ, אם מצאו בה מומים. בגמרא מבואר: "חזקה, אין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו"; לפיכך אפילו היו בה מומים קודם שנתארסה, אין טענתו טענה, שבודאי בדקה על ידי קרובותיו קודם שנישאה, ונודע לו שיש בה מומים, ונתרצה; ואם הוא בא לגרשה חייב לתת לה כתובתה.

ב א ו ר מ ש נ ה ט

לאחר שלמדנו במשניות הקודמות על מומים הפוסלים באשה, שאם היו בה קודם שנתארסה ובעלה לא ידע עליהם, תצא בלא כתובה, באה משנתנו ללמד על מומים שנמצאו בבעל, והאשה תובעת גט.

הָאִישׁ שֶׁנּוֹלְדוּ בוֹ מוֹמִין – לאחר הנישואין; וכל שכן אם היו בו מלפני כן, שידעה עליהם ונתרצתה; אֵין פּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא – אם האשה תובעת להתגרש והבעל אינו רוצה, אין כופים אותו לגרשה. אָמַר רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים – שאין כופים את הבעל להוציא את אשתו? בְּמוֹמִין הַקְּטָנִים – שיכולה האשה לסבול אותם, אֲבָל בְּמוֹמִין הַגְּדוֹלִים – כגון שנסמית עינו או נקטעה ידו או נשברה רגלו (ברייטא בגמרא), שאין האשה יכולה לסבלם, פּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא – את אשתו וליתן לה כתובתה. בגמרא מבואר, שרבן שמעון בן גמליאל סובר במומים גדולים, שאפילו היו בו לפני הנישואין ואשתו ידעה עליהם ונתרצתה, כופים אותו

לָהּ מִשְׁנֵאתָרְסָה – בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים: תִּמְכֹּר; וּבֵית הַלֵּל אֹמְרִים: לֹא תִמְכֹּר. אֵלּוּ וְאֵלּוּ מוֹדִים, שְׁאֵם מִכְרָה וְנִתְּנָה – קָיָם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אָמְרוּ לִפְנֵי רַבֵּן גַּמְלִיאֵל: הוּאִיל וְזָכָה בְּאִשָּׁה, לֹא יִזְכָּה בְּנִכְסִים? אָמַר לָהֶן: עַל הַחֲדָשִׁים אָנוּ בּוֹשִׁין, אֲלֵא שְׁאֲתָם מְגַלְגְּלִין עָלֵינוּ אֶת הַיִּשְׁנִים. נִפְּלוּ לָהּ מִשְׁנֵשְׁאָתָה, אֵלּוּ וְאֵלּוּ מוֹדִים, שְׁאֵם מִכְרָה וְנִתְּנָה – שֶׁהַבֶּעַל מוֹצִיא מִיַּד הַלְקוּחוֹת. עַד שֶׁלֹּא נִשְׁאָתָה, וְנִשְׁאָתָה, רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אֹמֵר: אִם מִכְרָה וְנִתְּנָה – קָיָם. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בֶּן עֲקִיבָא: אָמְרוּ לִפְנֵי רַבֵּן גַּמְלִיאֵל: הוּאִיל וְזָכָה בְּאִשָּׁה, לֹא יִזְכָּה בְּנִכְסִים? אָמַר לָהֶם: עַל הַחֲדָשִׁים אָנוּ בּוֹשִׁין, אֲלֵא שְׁאֲתָם מְגַלְגְּלִים עָלֵינוּ אֶת הַיִּשְׁנִים.

ב רַבִּי שְׁמַעוֹן חוֹלֵק בֵּין נִכְסִים לְנִכְסִים: נִכְסִים הַיְדוּעִים לִבְעַל – לֹא תִמְכֹּר, וְאִם מִכְרָה וְנִתְּנָה – בְּמַלְ; שְׁאִינִן יְדוּעִים לִבְעַל – לֹא תִמְכֹּר, וְאִם מִכְרָה וְנִתְּנָה – קָיָם.

פירוש ברטנורא

בנכסים. בתמורה: על החדשים. שנפלו לה משנישאת אנו בושין מה ראו חכמים לומר אם מכרה ונתנה הבעל מוציא מיד הלקוחות, אלא שאתם מגלגלים עלינו נכסים שנפלו לה בעודה ארוסה לומר שאם מכרה מכרה במל לפי שזכה בהם הבעל:

ב נכסים ידועים לבעל ונכסים שאין ידועים. אית דמפרשים נכסים ידועים, מקרקעי. ושאינ ידועים, מטלטלי. ואית דאמרי, אלו ואלו ידועים הם. ואלו הם שאינם ידועים, כל שהיא יושבת כאן ונפלו לה נכסים במדינת חים. ופסק ההלכה, בין נכסים שנפלו לה עד שלא תתארס ובין שנפלו לה משנתארסה אם מכרה אותם אחר שנישאת הבעל מוציא מיד הלקוחות פירות בחייה וגוף הקרקע לאחר מיתתה. והלכה כר"ש שחולק בין נכסים הידועים לבעל לנכסים שאינם ידועים:

משניות מבוארות – קהתי

לֹא יִזְכָּה בְּנִכְסִים – שלה? אָמַר לָהֶם: עַל הַחֲדָשִׁים אָנוּ בּוֹשִׁין – לֹא נִרְאִית לָנוּ הַהִלְכָה (ששנינו לעיל) בענין הנכסים החדשים, היינו שנפלו לה לאחר הנישואין, שאם מכרה ונתנה, רשאי הבעל להוציא מיד הלקוחות, אֲלֵא שְׁאֲתָם מְגַלְגְּלִים עָלֵינוּ אֶת הַיִּשְׁנִים – ועוד אתם מבקשים לומר גם בנכסים הישנים, היינו שנפלו לה לפני הנישואין, שמכרה בטל.

שבת קודש

באור משנה ב

למדנו במשנה הקודמת, שלאחר הנישואין אין האשה רשאית למכור נכסיה או ליתנם במתנה, שהואיל זוכה בעלה בנכסים אלו, שהם "נכסי מלוג", לאכול ליתנם במתנה, שהואיל זוכה בעלה בנכסים אלו, ואם מכרה ונתנה, מבדילה המשנה בין נכסים שנפלו פירותיהם, הרי הם בדרשות. ואם מכרה ונתנה, מבדילה המשנה בין נכסים שנפלו לה משנישאת לבין נכסים שנפלו לה קודם שנישאת, שנכסים שנפלו לה משנישאת – הבעל מוציא מיד הלקוחות, ונכסים שנפלו לה קודם שנישאת, אף על פי שמכרה או נתנה אותם לאחר הנישואין – דעת רבן גמליאל, שהמכר או המתן קיים. – ברם, בגמרא מובאת ברייתא: "רבותינו חזרו וניעמו: בין שנפלו לה עד שלא תתארס, ובין שנפלו משנתארסה, ונישאת – הבעל מוציא מיד הלקוחות." וכן פוסק הרמב"ם: "אם מכרה האשה נכסי מלוג אחר שנישאת, אף על פי שאותם הנכסים נפלו לה קודם שנתארס – הבעל מוציא הפירות מיד הלקוחות כל ימי חייה, אבל לא גוף הקרקע, שאין לו כלום בגוף נכסי מלוג עד שתמות. מתה בחייו, מוציא הגוף מיד הלקוחות בלא דמים" (הל' אישות כב, ז). – משנתנו מביאה דעת רבי שמעון, שמכל מקום יש להבדיל בין נכסים הידועים לבעל לבין נכסים שאינם ידועים לבעל, כפי שיבואר במשנה.

רבי שמעון חולק – מחלק, בין נכסים לנכסים. יש נכסים, שאם מכרה אותם לאחר הנישואין, מכרה בטל; ויש נכסים, שמכרה קיים: **נכסים הידועים לבעל** – שידע שנפלו לה; ויש מפרשים, שידע שעתידים הנכסים ליפול לה (הרא"ש), **לֹא תִמְכֹּר** – אינה רשאית למכרם משנישאת, ואפילו נפלו לה קודם שנישאת; ו**אִם מִכְרָה וְנִתְּנָה** – לאחר שידע הבעל על הנכסים הללו, כמו שבארנו לעיל, **בְּטָל** – המכר או המתן, שיכול הבעל לטעון, שעל מנת אותם נכסים נשאה; **שְׁאִינִן יְדוּעִים לִבְעַל** – נכסים שנפלו לה, ועדיין לא נודע לבעל עליהם, **לֹא תִמְכֹּר** – לכתחילה אינה רשאית אף אלו למכר, מפני שמשועבדים הם לבעל, לאכול מהם פירות, ו**אִם מִכְרָה וְנִתְּנָה** – קודם שנודע לבעל עליהם, **קָיָם** – המכר או המתן, ואפילו נפלו לה משנישאת. שכיון שלא ידע על הנכסים הללו, לא זכה בהם ('תוספות יום טוב'). והלכה כרבי שמעון ('הרי"ף; רמב"ם הל' אישות כב, ח). – בגמרא נחלקו אמוראים: "אלו הן ידועין ואלו הן שאינן ידועין? אמר ר' יוסי ברבי חנינא: ידועין – מקרקעי (קרקעות), שאינן ידועין – מיטלטלין. ור' יוחנן אמר: אלו ואלו ידועין הן. ואילו הן שאינן

באור משנה א

הָאִשָּׁה שֶׁנִּפְּלוּ לָהּ נִכְסִים – בירושה או במתנה ('תוספות יום טוב'), **עַד שֶׁלֹּא תִתְאַרֵס** – קודם שנתארסה, **מוֹדִים בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל** – כלומר אין מחלוקת ביניהם, וסוברים הם, ש**מִכְרָתָה וְנִתְּנָתָה** – לאחר שנתארסה, רשאית היא, כל זמן שלא נישאה, למכור נכסיה אלו, או ליתנם במתנה, ו**קָיָם** – ומעשיה קיימים, שהנכסים הללו ברשותה הם עד לנישואיה, ואין לארוס כל זכות בהם. נִפְּלוּ לָהּ – נכסים, מִשְׁנֵאתָרְסָה – לאחר האירוסין, **בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים: תִּמְכֹּר** – כל זמן שהיא ארוסה רשאית היא למכרם; ו**בֵּית הַלֵּל אֹמְרִים: לֹא תִמְכֹּר** – לכתחילה אסור לה למכור נכסים אלו, שהואיל נפלו לה לאחר האירוסין, הרי אירוסין עושים ספק נישואים, ושמא לא יהא עיכוב ותבוא לידי נישואין, ונמצא שכבר זכה בה בעלה ובנכסיה (גמרא ור"י כתובות עח, א). **אֵלּוּ וְאֵלּוּ מוֹדִים** – בית הלל מודים לבית שמאי, ש**אֵם מִכְרָה וְנִתְּנָה** – בדיעבד, **קָיָם** – המכר או המתן. **אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אָמְרוּ לִפְנֵי רַבֵּן גַּמְלִיאֵל: הוּאִיל וְזָכָה בְּאִשָּׁה** – שנעשתה ארוסתו, והרי היא כאשתו, **לֹא יִזְכָּה בְּנִכְסִים** – שלה? ולמה מכרה קיים? **אָמַר לָהֶן: רַבֵּן גַּמְלִיאֵל: עַל הַנִּכְסִים הַחֲדָשִׁים** – שנפלו לה לאחר הנישואין, **אָנוּ בּוֹשִׁין** – כלומר לא נראית לנו ההלכה (הנשנית לקמן), שאם האשה מכרה אותם, הבעל מוציא מיד הלקוחות, שהרי הנכסים שלה הם, **אֲלֵא שְׁאֲתָם מְגַלְגְּלִין עָלֵינוּ אֶת הַיִּשְׁנִים** – ועוד אתם מבקשים לומר גם בנכסים הישנים, היינו בנכסים שנפלו לה קודם שנישאת, שאם מכרה אותם בעודה ארוסה, שיהא מכרה בטל. **נִפְּלוּ לָהּ** – נכסים בירושה או במתנה, מִשְׁנֵשְׁאָתָה – לאחר הנישואין, **אֵלּוּ וְאֵלּוּ מוֹדִים** – לא נחלקו בית שמאי ובית הלל ביניהם, והכל מודים, ש**אֵם מִכְרָה וְנִתְּנָה** – נכסיה אלו, ש**הַבֶּעַל מוֹצִיא מִיַּד הַלְקוּחוֹת** – שהנכסים שנפלו לה לאחר הנישואין משועבדים הם לבעל, ואם מכרה ונתנה אותם, הבעל יכול להוציאם מיד הלקוחות או מיד מקבלי המתנה. בגמרא מבואר, שהואיל ונכסים אלו "נכסי מלוג" הם, שגופם של הנכסים ברשות האשה, והבעל אוכל פירותיהם, לפיכך בחיי אשתו מוציא הבעל מיד הלקוחות את הפירות בלבד, אבל לא את גוף הנכסים; ואם מתה בחייו, הריהו מוציא מידם אף את גוף הנכסים. **עַד שֶׁלֹּא נִשְׁאָתָה** – נפלו לה נכסים לפני הנישואין, ו**נִשְׁאָתָה** – ונישאה אחר כך, **רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אֹמֵר: אִם מִכְרָה וְנִתְּנָה** – לאחר הנישואין, **קָיָם** – מעשיה קיימים. **אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בֶּן עֲקִיבָא: אָמְרוּ לִפְנֵי רַבֵּן גַּמְלִיאֵל: הוּאִיל וְזָכָה בְּאִשָּׁה** – משנישאת,

ג נָפְלוּ לָהּ בְּסָפִים – יִלְקַח בֶּהֱן קֶרֶקַע, וְהוּא אוֹכֵל פְּרוֹת. פְּרוֹת הַתְּלוּשִׁין מִן הַקֶּרֶקַע – יִלְקַח בֶּהֱן קֶרֶקַע, וְהוּא אוֹכֵל פְּרוֹת. וְהַמְחַבְרִין בְּקֶרֶקַע – אָמַר רַבִּי מֵאִיר: שְׁמִין אוֹתָן כְּמָה הֵן יָפִין בְּפִרוֹת, וְכֵמָה הֵן יָפִין בְּלֹא פְּרוֹת, וְהַמּוֹתֵר – יִלְקַח בֶּהֱן קֶרֶקַע, וְהוּא אוֹכֵל פְּרוֹת. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: הַמְחַבְרִין לְקֶרֶקַע – שָׁלוּ, וְהַתְּלוּשִׁין מִן הַקֶּרֶקַע – שָׁלָה, וְיִלְקַח בֶּהֱן קֶרֶקַע, וְהוּא אוֹכֵל פְּרוֹת.

פירוש ברטנורא

ג שְׁמִין אוֹתָן. דַּקְסָבֵר מַה שְּׁגִדֵּל בְּרִשּׁוֹתָיו הֵיוּ פִּירוֹת וּמָה שֶׁלֹּא גִדֵּל בְּרִשּׁוֹתָיו הֵיוּ קֶרֶן. וְלִפְיָךְ מַה שְּׁדַמֵּי הַקֶּרֶקַע יִקְרִים עֲכָשִׁיו בְּשִׁבִּיל תְּבוּאָה זֶה, הוּא קֶרֶן, וְצִדֵּק לִיתֵן לָהּ דְּמִים וְיִלְקַח בֶּהֱן קֶרֶקַע וְהוּא אוֹכֵל פִּירוֹתֶיהָ: וְחֻכְמִים אוֹמְרִים. אִף אִלּוּ שֶׁלֹּא גִדֵּלוּ בְּרִשּׁוֹתָיו תּוֹרַת פִּירוֹת נִתְּנָה בָּהֶם, הוּאִיל וְהַקֶּרֶקַע קִיָּמָא לָהּ. וְהִלְכָה כְּר' יוֹחָנָן (הָרִין; רַמְבַּ"ם שֵׁם).

משניות מבוארות – קהתי

וְכֵמָה הֵן יָפִין בְּלֹא פְּרוֹת – וכמה הם שווים בלא הפירות. וְהַמּוֹתֵר – היינו דמי ההפרש במחיר הקרקעות מחמת הפירות שעליהם, יִלְקַח בֶּהֱן קֶרֶקַע, וְהוּא אוֹכֵל פְּרוֹת – שדינם כקרן. רבי מאיר סובר: מה שגדל ברשות הבעל, הרי זה פירות, ושלו הם; ומה שלא גדל ברשותו, אין דינו כפירות אלא כקרן, שהיא שלה, והבעל אוכל פירותיה. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: הַמְחַבְרִין לְקֶרֶקַע – הפירות שנפלו לה כשהם מחוברים לקרקע, שָׁלוּ – של הבעל הם, שאף הפירות שלא גדלו ברשותו תורת פירות נתנו בהם, הואיל והקרקע נפל לה עמם, ונמצאת הקרן קיימת לה בקרקע. וְהַתְּלוּשִׁין מִן הַקֶּרֶקַע – אבל אם נפלו לה פירות התלושים מן הקרקע, שָׁלָה – הם. וְיִלְקַח בֶּהֱן קֶרֶקַע, וְהוּא אוֹכֵל פְּרוֹת – שדינם כקרן לדברי הכל, כמו ששינוי כבר ברישא.

בעל "מלאכת שלמה" מבאר, שחכמים חזרו על הדין של "פירות התלושים מן הקרקע", שכבר נישנה בדברי תנא קמא, כדי להשימענו, שדוקא פירות התלושים ממש מן הקרקע הם שלה, אבל פירות גמורים העומדים להיתלש, נקראים לגבי דין זה פירות המחברים לקרקע, והם שלו (ועיי' "תוספות יום טוב" שנותן טעם אחר על הסיפא היתירה שבדברי חכמים).

ידועין? כל שיושבת כאן ונפלו לה נכסים במדינת הים" (כלומר שבכגון זה מן הסתם לא ידע הבעל עליהם; והוא הדין כשנפלו לה נכסים באותה מדינה ולא ידע עליהם – שִׁיסָה מְקוּבָצָת בְּשֵׁם הָרִיאָה). והלכה כר' יוחנן (הרין; רמב"ם שם).

באור משנה ג

למדנו בפרק ו משנה א, שאם אשה נשואה זכתה בדמי בושת ופגם, ילקח בדמים אלו קרקע, והבעל אוכל פירות. משנתנו מוסיפה ללמד בכספים או בפירות שנפלו לאשה, שנוהג בהם אותו דין: "יִלְקַח בָּהֶם קֶרֶקַע, וְהַבֵּעַל אוֹכֵל פִּירוֹת". נָפְלוּ לָהּ – לאשה, משנישאה, בְּסָפִים – בירושה או במתנה, יִלְקַח בֶּהֱן קֶרֶקַע – שתהא הקרן שלה נשמרת, וְהוּא אוֹכֵל פְּרוֹת – והבעל אוכל פירות מהקרקע, כדין קרקעות שנפלו לה בירושה. וכן אם נפלו לה פְּרוֹת הַתְּלוּשִׁין מִן הַקֶּרֶקַע, יִלְקַח בֶּהֱן קֶרֶקַע, וְהוּא אוֹכֵל פְּרוֹת – שדין הפירות הללו כדין נכסי מלוג, שהקרן שלה. וְהַמְחַבְרִין בְּקֶרֶקַע – אבל אם נפלו לה הפירות, כשהם מחוברים בקרקע, כלומר שנפלו לה קרקעות וגם פירות המחברים בהם, אָמַר רַבִּי מֵאִיר: שְׁמִין אוֹתָן – את הקרקעות, כְּמָה הֵן יָפִין בְּפִרוֹת – כמה הקרקעות שווים עכשיו כשפירותיהם עליהם,

אגרות קודש

ב"ה, ח' אייר, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מו' אייר, ושבע רצון אני שסוף סוף עמד על השאלה, שאפשר יש ענינים בהנהגתו שפעלו העדר קירוב הדעת בינו ובין הבע"ב שלו, ומובן שיש בזה שתי סיבות, מתאים לשני הסוגים הנהגת האדם בינו לבין עצמו, והיחס עם האנשים שבסביבתו. ובנוגע להב' הנה כמדומה שכבר אמרתי לו שצריך הי' להתעניין יותר בהענינים הפרטים של הבע"ב שלו גם אם אינם נוגעים לעניני רבנות ותורה ומצות, וכשהאדם רואה שמקיימים בו הענין של ואהבת לרעך (אף גם אם אינו מדוייק שיהי' כמודך) הרי מתקיים בו הכתוב כמים הפנים לפנים כו'. ובנוגע להסוג הא' הנה פשוט שמה שכותב הוא לא היתה סיבה לריחוק הדעת, היינו ממה שמתנהג הוא ע"פ השו"ע וכו' הן בנוגע לזהירות באכילה בבתי אחרים וכן לענין התספורת בחול המועד וימי הספירה וכו"ב. אלא שהסיבה לזה הוא דוקא בהיפך, כי אנשי ארצוה"ב הנה מבלי שים לב להנהגתם הם בעצמם, רוצים הם לראות בחשני ובפרט באותו שבועות שבועות, שלא יהי' שם ענינים של פשרות, אשר בכלל כל ענין של פשרה חשוד שישודא בויתורים ובאי-אמונה באותו הענין שבו עושים פשרה, ובנוגע אליו אם יש מקום לחשש שהנהגתו ביראת שמים פועלת רחוק, הרי אין זה מה שאינו מתגלח בחול המועד ובימי הספירה, אלא מה שמתגלח הוא (אף כי בסם) בשאר ימות השנה, וכן בשאר הענינים: שאם הבע"ב מקפידים, הרי אף גם אם אין אומרים זה בפירוש, הרי נפחת אצלם מעמדו וחדוש ע"י שרואים שמתעסק בפשרות וד"ל. והשי"ת יצליחו להסתדרות טובה בגשמיות וברוחניות גם יחד בשבילו ובשביל כל ב"ב שיחיו.

המשך בעמוד הבא

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

רש"י

רבי אלעזר בן פדת — אמורא היה, והוא הנקרא מרא דארעא דארץ ישראל במסכת נדה (כ,ב). בעל הוראות היה, והוא שימש רבי יוחנן (אחרי מות ריש לקיש, והיה דחוק ועני. **עבד מילתא** — הקיז דם. **כרא דתומא** — בן השום, צלע של שום. **חלש ליביה** — נתעלפה. **צוציתא** — ניצוץ. **מאפותיה** — ממצחו. **כולי האי ואפשר** — בתמיה: כולי האי עבדת, ואכתי הק ספיקא דלמא לא מיתרמינא בשעתא דמוזוני? **דחיי נפישא או דחיינא** — ימי חיי שחייתי כבר הם רבים ממה שאני עתיד לחיות. **אמר דחיות** — מה שכבר חיית מרובים ממה שאתה עתיד לחיות. והיינו דקא בכי כי אמר שכינה הכי. והאי דחייך — משום שלשה עשר נהרוותא לרחוץ בהן, ולטייל בהן מזה לזה. **אי הכי לא בעינא** — דתיחריבא לעלמא. **ותו לא** — וכי אין אתה נותן לי דברים אחרים. **אמר ליה ולחברך מאי קא יחבינא** — אנא מגברא דלית ליה בעינא לא גריס בספר רבי. ובספר שלי כתוב. **כאסקטולא אפותאי** — היינו צוציתא דנפק מיניה, שמדביק אצבע צרדא עם הגודל, ומכה בצפורן האצבע. **איגרו כך גירי** — כלומר: הכיתי בחיצי. לחדווה בעלמא אמר כן. **הא אנא והא בר ליואי** — הוא איש אחד ואני איש אחד, הוא עדיף מינאי. **דתברי** — שוברים. **שינא מטר בשבילנו** — מקבלים אתם עליכם, ומסכימין לדעת אחד. **כמה עזין** — דלא כסין מצבורא.

דף כא ע"א: מעשה נוסף בחכם שחי בעניות גדולה: **רבי אלעזר בן פדת דחיקא ליה מילתא טובא** - היה חי בדוחק רב, **עבד מילתא** - הקיז דם, **ולא הוה ליה מירי למטעם** - לא היה לו דבר לטעום לאחר ההקזה להתחזק מחולשתו, **ושקל ברא דתומא** - נטל צלע שום ושייך בפייה - נתנו בפיו כדי להתחזק, וזה גרם לו שחלש לביה וגים - התעלף ונרדם. **אזול רבנן לשיולי ביה** - באו חכמים לשאול בשלומו, ותיידיה דקא בכי ותייף - וראוהו בוכה וצוחק בתוך שנתו, **ונפק צוציתא דנורא מאפותיה** - יצא ניצוץ של אש ממצחו. **כי אתער - כשהתעורר אמרו ליה, מאי טעמא קבכית ותייבת** - מדוע בכית וצחקת בשנתך. **אמר להו, דהוה יתיב** - שישב עמי הקדוש ברוך הוא, **ואמרי** [ואמרת] **ליה, עד מתי אצטער ביהאי עלמא** - בעולם הזה שאני חי בדוחק. **ואמר לי, אלעזר בני, ניהא לך דאפכיה לעלמא מרישא** - טוב בעיניך שאהפוך את עולמך מתחילתו, כלומר שתיולד מחדש, ואז אפשר דמתילדת בשעתא דמוזני - יתכן שתיולד בשעה שמזל הפרנסה שולט, והיו מצויים לך מזונותיך. **אמרי לקמיה** - אמרתי לפניו וכי כולי האי - מעשה כל כך גדול תעשה, **ואפשר** - וגם אז רק אפשר שאולד בשעה של מזל פרנסה ואין זה ודאי. ועוד אמרי [אמרת] **ליה, דחיי טפי** - האם השנים שחייתי כבר הן יותר מן השנים שאני עתיד לחיות, או דחיינא - או שהשנים שאחיה בעתיד מרובים יותר מהשנים שחייתי כבר. **אמר לי, דחיות** - השנים שחיית כבר מרובים יותר. **אמרי לקמיה** - אמרתי לפניו, **אם בן, לא בעינא** - אינני רוצה שתהפוך עולמי. **אמר לי, ביהאי אנרא דאמרת לא בעינא** - בשכר זה שאמרת אינני רוצה שתהפוך עולמי, **יהיבנא לך לעלמא דאתי** - אתן לך בעולם הבא תליסרי נהרוותא דמשחא אפרסמון דכין - שלשה עשר נהרות משמן אפרסמון טהור כנהרות פרת ודיגלת [חידקל]. **דמענגת בהו** - שתתענג בהם ברחיצה וטיול מזה לזה. **אמרי לקמיה** - אמרתי לפניו, וכי האי - רק זה אתה נותן לי בעולם הבא ותו לא. **אמר לי, ולחברך מאי יהיבנא** - וכי מה אתה לחברך אם אתן לך דברים נוספים. **אמרי ליה, ואנא מנכרא דלית ליה בעינא** - אני רוצה שתתן לי חלק הרשע שאין לו זכות לקבל את חלקו בעולם הבא. **ומחין באסקטולא אפותאי** - היכני מלאך באצבע על מצחי, **ואמר לי מתוך שמחה ובדיחות, אלעזר ברי, גירי כך גירי** - הכיתי בך בחיצי. חוזרת הגמרא להביא מעשים שגזרו חכמים תענית על הגשמים: **רבי חמא בר חנינא גזר תעניתא על עצירת גשמים, ולא אתא מיטרא** - ועדיין לא ירד גשם. **אמרו ליה, והא רבי יהושע בן לוי גזר תעניתא ואתי מיטרא, ומדוע אצלך לא. אמר להו, הא אנא, והא בר ליואי** - זה אני וזה בן לוי, כלומר אין שנינו באותה מעלה והוא עדיף ממני, **אמרו ליה דנית וניבין דעתין** - שיבוא אלי ונכין דעתנו יחד בתפילה, **איפשר דתברי ציבורא לבייהו** - ואז יתכן שהציבור יכניעו את ליבם, **דאתי מיטרא** - שבזכות זה ירד גשם. **בעזין רחמי** - ביקשו רבי חמא ורבי יהושע רחמים ולא אתי מיטרא - ועדיין לא ירד גשם. **אמר להו רבי חמא לציבור, ניהא לבו** - האם אתם מקבלים ומסכימים שינא מטר רק בשבילנו [בזכותנו] בלא זכות הציבור. **אמרו ליה, הן. אמר, רקיע רקיע, כפי פניך בעבים וירד גשם. ולא איכפי** - עדיין לא התכסה הרקיע בעננים. חזר ואמר, **כמה עזין פני רקיע, שאינם שומעים לגזירת הצדיקים**. ואז איכפי **ואתא מיטרא** - התכסה הרקיע בעננים וירד גשם.

המשך ממעמוד הקודם

מוסגי"פ הקונטרס שהו"ל לל"ג בעומר הבע"ל, ובו יראה מבואר ענין השימת לב כו' שדוקא

עיי"ז בא דבר לפועל, וה"ה בעניני לימוד וקיום המצות וכו', כמובן.

בברכה.

1 **וְשִׁאֵינוֹ אוֹכֵל קֹדֶשִׁים, אֵינוֹ דִּין שֶׁאֵם עֵבֶד חִילָל.**

2 מפריכה הגמרא: **מִה לְבַעַל מוֹם שְׁחָמוֹר שֶׁבֶן עֶשֶׂה בֹא** – בפסול
3 'מוֹם' הַכְּתוּב קֶרֶב הַקֶּרֶב בְּכֹהֵן הַמִּקְרִיב, שְׁבַשְׁנִיהֶם פּוֹסֵל מוֹם, מִה
4 שֶׁאֵין כֵּן פּוֹסֵל 'זִוְרוֹת' אֵינוֹ אֵלָּא בַּמִּקְרִיב. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: **מָטָא**
5 **יֹזְבֵד, שֶׁמַּחֲלֵל עֲבוּדָתוֹ, כְּאִמּוֹר (וַיִּקְרָא בִב) 'וַיִּנְדְּרוּ וְגו'** וְלֹא יַחֲלֹל,
6 וּפְסוּל 'טוֹמְאָה' אֵינוֹ אֵלָּא בַּמִּקְרִיב, וְלֹא בַּקֶּרֶב.

7 מפריכה הגמרא: **מִה לְטָמֵא שֶׁבֶן מְטָמֵא פוֹסֵל, מִה שֶׁאֵין כֵּן זֶר.**
8 מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: **בְּעַל מוֹם יֹזְבֵד, שֶׁאֵינוֹ פוֹסֵל אַחֲרִים וּמַחֲלֵל**
9 **עֲבוּדָתוֹ, וְהוּא הַדִּין, כְּלוּמָר, אִם תִּפְרוֹךְ שׁוּב מִה לְבַעַל מוֹם שֶׁכֵּן**
10 **עָשָׂה בּו קֶרֶב כְּמִקְרִיב, יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִטְּמֵא, וְנִמְצָא דְלֹא רָאִי זֶה כְּרָאִי**
11 **זֶה וְלֹא רָאִי זֶה כְּרָאִי זֶה** – אֵין חוֹמְרָתוֹ שֶׁל בְּעַל מוֹם כְּחוֹמְרָתוֹ שֶׁל
12 טְמֵא, וְאֵין חוֹמְרָתוֹ שֶׁל טְמֵא כְּחוֹמְרָתוֹ שֶׁל בְּעַל מוֹם, שְׁבַעַל מוֹם
13 חָמוֹר שְׁפָסוּל גַּם בַּקֶּרֶב, וְטֵמֵא חָמוֹר שְׁמִטְמֵא, וּבִהֲכַרְח שְׁלֹא
14 הַחוּמְרָא גּוֹרֵמַת שִׁיחֲלּוֹ הַעֲבוּדָה, שְׁהָרִי אֵין חוֹמְרָתָם שׁוֹה, אֵלָּא
15 הַצֵּד הַשׁוּהוּ שְׁבִדָּה הוּא גּוֹרֵם זֹאת, וְהָיָה הַשְּׁנוֹה שֶׁבֶן שְׁמוּזְהָרִין
16 שְׁלֹא לַעֲבוֹד, וְאֵם עֵבֶד חִילָל, אִף אֵנִי אֲבִיָּא וְזֶה שְׁשׁוֹה לֹהֵם שְׁשׁוֹה
17 מוּזְהָר שְׁלֹא לַעֲבוֹד, וְנִשׁוּה אֹתוֹ לֹהֵם שֶׁאֵם עֵבֶד חִילָל.

18 מְבַרְרַת הַגְּמָרָא: **מִנְּלוֹ דְּמוֹזְהָר – מִנֵּין לַמַּד תֵּנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעֲלִי**
19 **אֲזַהֲרָה לִזְרָא שְׁלֹא יַעֲבוֹד, אִי מִיִּזְהָר (וַיִּקְרָא בִב) כְּמִבּוּאָר לַעֲלִיל (טו)**
20 שְׁכוּנוֹת כְּתוּב זֶה בְּהוֹכִירוֹ 'בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' לְאֲזַהֲרָה לִזְרָא, קֶשָׁה שְׁהָרִי
21 חִילָל זֶר עֲבוּדָתוֹ בְּגִזְיָה בְּתִיב בִּיה – מְפּוֹרֵשׁ בְּכַתּוּב, שְׁנֵאמַר 'וְלֹא
22 יַחֲלִיל' וּמִשְׁמַע שֶׁאֵם עֵבֶד חִילָל, וְכַפִּי פֶּדְרָשׁוּ לַעֲלִיל (ש), וְאֵין צוֹרֵךְ
23 בְּלִימָדוֹ מִקַּל חוּמוֹר. אֵלָּא בְּהֲכַרְח שֶׁחֹלֵק עַל הַדְּרָשָׁה הַאֲמוּרָה,
24 וְיֵשׁ לְבַרֵּר מִנֵּין לַמַּד אֲזַהֲרָה לִזְרָא. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: **אֵלָּא לַמַּד זֹאת**
25 **כְּהֵאֲמַר לֹאֲהֲרִין וּבְנֵיו (בְּמִדְרָא יח ד) 'וְזֶר לֹא יִקְרֶב אֲלֵיכֶם' לְסִייעַ לָכֵם**
26 **בְּעֲבוּדָה. וּמִבְעַל מוֹם וְטֵמֵא לַמַּד שֶׁמַּחֲלֵל הַעֲבוּדָה.**

27 הַגְּמָרָא מְפַרֵּיכָה אֶת הַצֵּד הַשׁוּה: **אִיכָא לְמִיפְרָךְ, מִה לְהַצֵּד הַשְּׁנוֹה**
28 **שֶׁבֶן – שְׁבַעַל מוֹם וְטֵמֵא, שְׁחָמוֹרִים בְּכָךְ שֶׁבֶן לֹא הוֹתֵירוּ לַעֲבוּדָה**
29 **בְּכִתְּהָ, מִה שֶׁאֵין כֵּן זֶר שְׁהוֹתֵירוּ עֲבוּדָתוֹ בְּכַתּוּב כְּטֵנָה.**

30 הַגְּמָרָא חוֹזֶרֶת בִּדְוֹרָשָׁה כְּאִפּוֹן אֲחֵר: **אֵלָּא. כְּשֶׁתִּפְרָכֵי מִה לְבַעַל**
31 **מוֹם שֶׁכֵּן עָשָׂה בּו קֶרֶב כְּמִקְרִיב, לֹא תִּמָּא מָטָא יֹזְבֵד, אֵלָּא אִיכָא**
32 **אוֹנֵן יֹזְבֵד, שֶׁאִף הוּא אֵין פְּסוּלוֹ אֵלָּא בַּמִּקְרִיב, וּמַחֲלֵל הַעֲבוּדָה.**
33 **אֵלָּא שִׁישׁ לְפָרוֹךְ מִה לְאוֹנֵן שֶׁבֶן אֲסוּר פְּאִכִּילַת מַעֲשֵׂר שְׁנִי, וְלִכֵּן**
34 **חָמוֹר גַּם לַעֲנִין חִילּוֹל עֲבוּדָתוֹ, מִה שֶׁאֵין כֵּן זֶר הַמוֹתֵר בְּאִכִּילַת**
35 **מַעֲשֵׂר. וְיֵשׁ לְהַשִּׁיב, [בְּעַל מוֹם] יֹזְבֵד, שְׁמוּתֵר בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי וּמַחֲלֵל**
36 **עֲבוּדָתוֹ, וְהוּא הַדִּין, כְּלוּמָר, אִם תִּפְרוֹךְ שׁוּב מִה לְבַעַל מוֹם שְׁעָשָׂה**
37 **בּו קֶרֶב כְּמִקְרִיב, יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מֵאֲנוֹן שֶׁלֹּא שִׁיךְ פְּסוּלוֹ אֵלָּא**
38 **בַּמִּקְרִיב, לֹא רָאִי זֶה כְּרָאִי זֶה וְלֹא רָאִי זֶה כְּרָאִי זֶה, הַצֵּד הַשְּׁנוֹה שֶׁבֶן**
39 **שְׁמוּזְהָרִין בֹּא שְׁלֹא לַעֲבוֹד, וְאֵם עֵבֶד חִילָל, אִף אֵנִי אֲבִיָּא זֶר**
40 **שְׁמוּזְהָר שְׁלֹא לַעֲבוֹד, שְׁגֵם הוּא אִם עֵבֶד חִילָל.**

41 מְקַשָּׁה הַגְּמָרָא: **הָכָא נִמְי לְפִרְוִי מִה לְהַצֵּד הַשְּׁנוֹה שֶׁבֶן – שְׁבַעַל**
42 **מוֹם וְאוֹנֵן, שֶׁבֶן לֹא הוֹתֵירוּ בְּכִתְּהָ, מִה שֶׁאֵין כֵּן זֶר שְׁהוֹתֵירוּ. הַגְּמָרָא**
43 **מְשִׁיבָה בְּקוּשִׁיא: מִתְּקִיף לָהּ רַב מָטָא בְּרִיה דְּרָבָא, וְיֵאֵמַר לָהּ –**
44 **וְמִי יֵאֲמַר לָנוּ דְּאוֹנֵן אֲסוּר בְּכִתְּהָ, דְּלִמָּא שְׁרִי בְּכִתְּהָ. וְאֵם כֵּן אֵין שׁוּם**
45 **פִּירְכָא עַל הַצֵּד הַשׁוּהוּ מִבְּעַל מוֹם וְאוֹנֵן לַלְמַד עַל זֶר שֶׁמַּחֲלֵל**
46 **עֲבוּדָתוֹ.**

47 רַב מִשְׁרַשִּׁיא סָבַר שְׁכִינִין שֶׁאֵין מְפּוֹרֵשׁ שְׁאוֹנֵן הוֹתֵר בְּכַתּוּב, וְאִפְשֵׁר
48 שְׁבִאמַת פְּסוּל הוּא, אִם כֵּן יֵשׁ לְפָרוֹךְ עַל הַצֵּד הַשׁוּהוּ שֶׁל בְּעַל מוֹם
49 וְאוֹנֵן, שְׁלֹא הוֹתֵירוּ בְּכַתּוּב, מִה שֶׁאֵין כֵּן זֶר. וְלִכֵּן לּוֹמַד חִילּוֹל זֶר בְּקַל
50 וְחוּמוֹר אַחֲרֵי. רַב מִשְׁרַשִּׁיא אָמַר, חִילּוֹל עֲבוּדָתוֹ זֶר אֲתִיָּא בְּקַל וְחוּמוֹר
51 מְכֹהֵן הַיּוֹשֵׁב בֵּית הַעֲבוּדָה, מִה יּוֹשֵׁב שְׁאוּכֵל קֹדֶשִׁים, שְׁמוּתֵר
52 לְאִכְלֵם בִּישְׁבִּילָהּ, אִם עֵבֶד חִילָל, וְזֶה שֶׁאֵינוֹ אוֹכֵל קֹדֶשִׁים, אֵינוֹ דִּין
53 שֶׁאֵם עֵבֶד חִילָל.

54 מְפַרֵּיכָה הַגְּמָרָא: **מִה לְיוֹשֵׁב שְׁחָמוֹר שֶׁבֶן פְּסוּל לְעִדּוֹת, מִה שֶׁאֵין כֵּן**
55 **זֶר שְׁכַשֵּׁר לַעֲדוּת. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: הַקֵּל וְחוּמוֹר הוּא מִיּוֹשֵׁב תִּלְמִיד**
56 **הַכֶּסֶּם, שְׁבִית דִּין מְכַבְּדִים אֹתוֹ וְשׁוּמְעִים עֲדוּתוֹ כְּשִׁיּוּשׁ, וְלַעֲנִין**
57 **עֲבוּדָה בְּמִקְדָּשׁ אִף תִּלְמִיד חֹכֵם אִם יֹשֵׁב וְעֵבֶד חִילָל. שׁוּב מְפַרֵּיכָה**
58 **הַגְּמָרָא: מִה לְשֵׁם 'יוֹשֵׁב' שֶׁבֶן פְּסוּל לְעִדּוֹת, כְּלוּמָר, אִף שֶׁאֵין תִּלְמִיד**
59 **חֹכֵם יוֹשֵׁב פְּסוּל לַעֲדוּת, מִכָּל מָקוֹם מְצִינוּ פְּסוּל 'יוֹשֵׁב' בְּעִדּוּת,**
60 **וְהֵינּוּ בְּסַתֵּם אֲדָם, מִה שֶׁאֵין כֵּן פְּסוּל 'זִוְרוֹת' אֵינוֹ כָּלֵל בְּעִדּוּת, וְאֵם**
61 **כֵּן אֵין לַלְמּוֹד חִילּוֹלוֹ שֶׁל זֶר מִיּוֹשֵׁב, שְׁהָרִי חָמוֹר מוֹר לַעֲנִין עֲדוּת.**

62 מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: לְדַבְרֵי רַב מִשְׁרַשִּׁיא שֶׁם יּוֹשֵׁב לֹא פָּרִיךְ – הֵתֵנָּא
63 סָבַר שֶׁאֵין לְפָרוֹךְ מְכָךְ שֶׁבְּכָלֵלוֹת עֲדוּת שִׁיךְ פְּסוּל 'יוֹשֵׁב', כִּיּוֹן
64 שְׁבִתִּלְמִיד חֹכֵם עֲצֻמוֹ שְׁמַמְנוּ נִלְמַד הַקֵּל וְחוּמוֹר לֹא שִׁיךְ פְּסוּל זֶה,
65 וְנִמְצָא שֶׁאֵין בּו שׁוּם חוּמוֹרָא שֶׁאֵינוֹ בּוֹר.

66 מוֹסִיפָה הַגְּמָרָא: **וְאֵם תִּמָּצֵי לּוֹמַר דְּפָרִיךְ גַּם מִשֵּׁם יוֹשֵׁב, יֵשׁ לּוֹמַר**
67 **חִילּוֹל עֲבוּדָתוֹ זֶר אֲתִיָּא בְּצֵד הַשׁוּהוּ מִיּוֹשֵׁב, וּמִפְּרָא מִתְּנָה – וּמֵאֲחַד**
68 **מֵאֲלוֹ הָאֲמוּרִים לַעֲלִיל, אֲנוֹן, אִם טֵמֵא, אִם כֵּעַל מוֹם. וְכּוּנֵן,**
69 **כְּשֶׁתִּפְרָכֵי מִה לְיוֹשֵׁב שֶׁכֵּן פְּסוּל לַעֲדוּת. יֵשׁ לְהַשִּׁיב, אֲנוֹן יוֹכֵחַ,**
70 **שְׁכַשֵּׁר לַעֲדוּת וּמַחֲלֵל עֲבוּדָתוֹ. וְכִשְׁתִּפְרוֹךְ מִה לְאוֹנֵן שְׁפָסוּל**
71 **בְּכַתּוּב, יֵשׁ לְהַשִּׁיב, יוֹשֵׁב יוֹכֵחַ, שְׁהוֹתֵר בְּכַתּוּב וּבְמִקְדָּשׁ מַחֲלֵל**
72 **הַעֲבוּדָה, וְחוּז הַדִּין וְכו', הַצֵּד הַשׁוּהוּ וְכו'.**

73 כְּפִי שֶׁנִּתְבָּאָר רַב מִשְׁרַשִּׁיא סָבַר שֶׁאֵין לַלְמּוֹד מֵאֲנוֹן 'וּמִטְמֵא'
74 וּמִבְּעַל מוֹם' לְפָסוּל עֲבוּדָתוֹ שֶׁל 'זֶר', כִּיּוֹן שְׁהוֹר כְּשֶׁר בְּכַתּוּב, מִה
75 שֶׁאֵין כֵּן טֵמֵא וְכַעַל מוֹם שְׁפָסוּלִים בְּכַתּוּב, וְגַם אֲנוֹן לֹא מִצְאָנוּ
76 בְּפִירוּשׁ מִה לְיוֹשֵׁב לַעֲבוֹד בְּכַתּוּב, וְלִכֵּן פִּירֵשׁ שְׁהַקֵּל וְחוּמוֹר נִלְמַד
77 מִיּוֹשֵׁב, וּמִתְבָּאָר מִדְּבָרֵינוּ שֶׁעַל קַל וְחוּמוֹר זֶה אֵין לְפָרוֹךְ פִּירְכָא זֶה,
78 וְהֵינּוּ מִפְּנֵי שִׁיּוּשׁ כְּשֶׁר בְּכַתּוּב. מְבַרְרַת הַגְּמָרָא: **וְיוֹשֵׁב דְּכֶשֶׁר בְּכִתְּהָ**
79 **מִנְּלוֹ, מִבִּאֲרַת הַגְּמָרָא: אָמַר קָרָא (דְּבָרִים ח) 'לְעִמּוּד לְפָנֵי ה' לְשִׁרְתּוֹ',**
80 **וְיֵשׁ לְדַרְשׁוֹ, דּוּקָא 'לְפָנֵי ה' – בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, צִרִיךְ לַעֲבוֹד**
81 **בְּעִמּוּדָה, וְלֹא לְפָנֵי כְּתָה.**

82 שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנֵה בֵּין הַפּוֹסְלִים קְלַת הַדֵּם, אֲנוֹן. מְבַרְרַת הַגְּמָרָא: מִנְּלוֹ
83 שְׁאוֹנֵן מַחֲלֵל עֲבוּדָתוֹ. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: **דְּכִתְּבִי לַעֲנִין כֹּהֵן גְּדוֹל**
84 **שְׁמוֹתוֹ אֲבִיו אוֹ אִמּוֹ, שֶׁאֲסוּר לוֹ לְהִשְׁתַּמֵּךְ לָהֶם, וּמִמְשִׁיךְ הַכְּתוּב**
85 **(וַיִּקְרָא בִא יב) 'וְיָמֵן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא וְלֹא יַחֲלֵל אֶת מִקְדָּשׁ אֱלֹהֵינוּ', וְהֵינּוּ**
86 **שֶׁאִפִּילוֹ בְּאֲנִינוּתוֹ אֵינוֹ מִפְּסִיק עֲבוּדָתוֹ, 'וְלֹא יַחֲלֵל' מִלְּמוֹד שֶׁאֵין**
87 **עֲבוּדָתוֹ בְּאֲנִינוּת מַחֲלֵלָה, וְיֵשׁ לְדִיִּיק מְכָךְ שְׁהוֹצִרְכָה הַתּוֹרָה**
88 **לְכַתּוּב שְׁכֹהֵן גְּדוֹל אֲנוֹן עֲבוּדָתוֹ כְּשֶׁרָה, הָא אַחֲרֵי, וְהֵינּוּ כֹהֵן**
89 **הַדִּיּוֹט, שְׁלֹא יֵצֵא מִבֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּאֲנִינוּתוֹ אֵלָּא הַמְשִׁיךְ בְּעֲבוּדָה,**
90 **חִילָל הַעֲבוּדָה.**

91 הַגְּמָרָא מְבִיאָה מְקוֹר נוֹסֵף לְחִילּוֹל עֲבוּדָתוֹ שֶׁל אֲנוֹן: **רַבִּי אֶלְעָזָר**
92 **אָמַר מִתְּנָה נִלְמַד דְּהִיבֵר, בְּיוֹם חֲנוּכַת הַמִּשְׁכָּן נִאֲמַר (וַיִּקְרָא י טו-כ),**
93 **שְׁמִשָּׁה רִבִּינוּ כֶּסֶס עַל אֶלְעָזָר וְאִיתְמַר בְּנֵי אֲהֲרֹן מְדוּעַ שְׁרָפוּ אֶת**
94 **שַׁעֲרֵי רֹאשׁ חוֹדֶשׁ, וְלֹא אֲכִלוּהוּ, וּמִבּוּאָר בְּגִמְרָא (לֶחֶץ קא) לְדַעַת**
95 **רַבִּי נַחֲמִיָּה, שְׁמַתְשׁוּבוֹתָיו שֶׁל אֲהֲרֹן יֵשׁ לַלְמּוֹד שְׁתַּמִּידָתוֹ שֶׁל מִשָּׁה**
96 **הִיתָה וְכִי מִשׁוּם שֶׁהִקְרַבְתֶּם אֹתוֹ בְּאֲנִינוּת נִפְסַל וְשִׁרְפְתֶּם אֹתוֹ.**
97 **וְהִשְׁבִּינוּ אֲהֲרֹן בְּתַמִּידָה (שם יט) 'הֵן הַיּוֹם הַקִּרְיָב' וְגו', כְּלוּמָר, וְכִי בְנֵי**
98 **שְׁהֵם כְּהֵנִים הַדִּיּוֹטִים הִקְרִיבוּהוּ, וְהֵלֵא אֲנִי הַקִּרְבָּנִי אֹתוֹ, וְכֹהֵן**
99 **גְּדוֹל מוֹתֵר לַעֲבוֹד בְּאֲנִינוּת. אֵלָּא נִשְׂרָף מַחֲמַת שֶׁאֲסוּרִים הֵינּוּ**
100 **לְאִכּוֹל בִּשְׂרוֹ בְּאֲנִינוּת.**

101 מִדִּיִּיק רַבִּי אֶלְעָזָר: **מִתְּנָה – מִתְשׁוּבוֹתָיו שֶׁל אֲהֲרֹן יֵשׁ לַלְמּוֹד, דָּאִי**
102 **אֵינְהוּ אֲקָרִיב שְׁפִיר אִישִׁיתְרוֹתָ – שֶׁאִילוֹ הָיוּ בְּנֵי מִקְרִיבִים אֶת**
103 **הַשְּׁעִיר בְּדִין נִשְׂרָף, וְהֵינּוּ מִפְּנֵי שְׁכֹהֵן הַדִּיּוֹט הַעֲבוֹד בְּאֲנִינוּת פּוֹסֵל**
104 **הַקֶּרֶב.**

105 הַגְּמָרָא מְבִאֵרַת מְדוּעַ אֲמַר כָּל אֶחָד מֵאֲמוּרָאִים טַעַם אַחֵר.
106 מְבַרְרַת הַגְּמָרָא: **וְרַבִּי אֶלְעָזָר מָאִי מְטָמֵא לֹא אָמַר שְׁחִילּוֹל עֲבוּדָתוֹ**
107 **אֲנוֹן נִלְמַד מִ'יָּמֵן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא וְלֹא יַחֲלֵל', שְׁמִשְׁמַע שְׁכֹהֵן הַדִּיּוֹט**
108 **הַעֲבוֹד בְּאֲנִינוּת מַחֲלֵל. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אָמַר לָךְ רַבִּי אֶלְעָזָר, מִי**
109 **כְּתִיב – וְכִי כְּתוּב מְפּוֹרֵשׁ הָא אַחֲרֵי (וְהֵינּוּ כֹהֵן הַדִּיּוֹט) שְׁלֹא יֵצֵא**
110 **חִילָל, וְהִיא לֹא נִאֲמַר רַק שֶׁהִכֵּהֵן גְּדוֹל מוֹתֵר לַעֲבוֹד בְּאֲנִינוּת, וְאֵינוֹ**
111 **מַחֲלֵל הַעֲבוּדָה, וְאִפְשֵׁר שְׁבִאמַת גַּם בְּכֹהֵן הַדִּיּוֹט הָדִין כֵּן, אֵלָּא**
112 **שְׁכַתְּבָה זֹאת הַתּוֹרָה בְּכֹהֵן גְּדוֹל שֶׁלֹּא נִטְעָה לּוֹמַר שְׁדוּקָא כֹהֵן**
113 **הַדִּיּוֹט הוֹתֵר כּוּהַ, אֲבָל כֹהֵן גְּדוֹל עֵקֶב חִשְׁבּוּתוֹ וְקוֹדְשׁוֹ הִיתִירָה**
114 **אֲסוּר לַעֲבוֹד בְּאֲנִינוּת, וְאֵם עֵבֶד חִילָל. לִכֵּן הוֹצִירָךְ רַבִּי אֶלְעָזָר**
115 **לַלְמּוֹד חִילּוֹל אֲנוֹן מִ'הֵן הַיּוֹם הַקִּרְיָב' וְגו'.**

116 מְבַרְרַת הַגְּמָרָא: **וְאִיךְ – וְהֵאֲמוּרָא הִרְאִשׁוּן, מָאִי מְטָמֵא לֹא אָמַר**
117 **שְׁחִילּוֹל אֲנוֹן נִלְמַד מִ'הֵן הַקִּרְיָב', כְּרַבִּי אֶלְעָזָר. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא:**
118 **קֶסֶפֶר מִפְּנֵי מוֹטָמָה נִשְׂרָפָה חֲטָאת שֶׁל רֹאשׁ חוֹדֶשׁ בְּחִנוּכַת הַמִּשְׁכָּן,**
119 **וְלֹא מִפְּנֵי אֲנִינוּת, וְלְדַבְרֵינוּ לֹא נִזְכֵּר כָּלֵל פְּסוּל אֲנִינוּת לַעֲבוּדָה**
120 **בְּפִרְשָׁה זֶה.**

121 הַגְּמָרָא מְבִיאָה מְקוֹר נוֹסֵף לְחִילּוֹל עֲבוּדָתוֹ אֲנוֹן: **רַבִּי רַבִּי יִשְׁמַעֲלִי**
122 **תֵּנָּה, חִילּוֹל עֲבוּדָתוֹ אֲנוֹן אֲתִיָּא בְּקַל וְחוּמוֹר מִבְּעַל מוֹם, וְמִה**

זבחים. פרק שני – כל הזבחים שקבלו דמן דף טז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" רכה רש"י

1 זר שאינו אוכל כו. ואין לומר דטמא בקרבן צבור וכן גדול אונן יזכיר שאינו אוכלין
2 שפוסל בבקו: טמא יזכיר. שלא עשה בו קרב כמקריב שאין בהמה מקבלת טומאה מחיים
3 כשם שהובן טמא מחיים וכתבי ויגור ולא יחללו אלמא טמא שעבד חילל: שמוהרין.
4 שלא לעבוד טמא מויגור בעל מום מולא יגש: חיבא מוהר. זר: אי נימא מויגור.
5 דרשת ליה להאי קרא בני ישראל להודיר דרים
6 כדאמר לעיל: חילול בגופיה בתיב. וק"ו לבמה
7 לך. ה"ג מה לחצד כו' שכן לא הותרה בבמה
8 בבמת יחיד (בבמה) בשעת היתר הבמות דתנן
9 כפ' בתרא (לקמן ק"ג). הוה הותרה והטמא
10 שוין בזה ובה ובבביתא תניא עלה דברים
11 ששוותה במה קטנה לבמה גדולה דם מתיר
12 ומפגל ומומין תאמר בור שכשר בבמה קטנה
13 הוה אלו דברים שכן במה גדולה לבמה כדאמר
14 וקתני התם כיהון ובגדי שרת וקראי נמי מוכחי
15 בגרען ומנחן ושמואל שהקריבו בבמה: אינן.
16 ילפינן לקמן מקראי אם עבד חילל: שכן אמר
17 כמעשר. דכתיב לא אכלתי באוני (דברים כו):
18 אונן מוהר שלא יעבור. דכתיב בבקו גדול ומן
19 המקדש לא יצא ולא יחלל הא אחר שלא יצא
20 חילל: דלמא שרי בבמה. דבגי אונן כתיב לא
21 המקדש: יושב אם עבד חילל. לקמן ילפינן לה
22 בפירקין (כג): שכן פסול לעדות. דאמר' במס'
23 שביעות (דף ל). ועמדו שני האנשים בעדים
24 הכתוב מדבר: ומשני מיושב תלמיד חכם. הכא
25 מיייתי לה דכשר לעדות כדאמר' התם (שם)
26 שביט דין וחלקים לו כבוד ומאשיבים אותה: ושם
27 יושב. מצינו שם יושב בעלמא שפסול לעדות
28 משום שם יושב תאמר בשם זר שאינו נפסל
29 לעדות משום שם זרות: שם יושב לא פריך.
30 הואיל וההוא יושב ת"ח דמיייתי מניה לק"ו
31 כשר לעדות: ופחד מהנך. אונן או טמא או בעל
32 מום: ויושב דכשר בבמה מנא לך. דא נפיר שכן
33 לא הותרה בבמה דהא מדשקביה רב משרשיא
34 לקל וחומר דלעיל דאונן וטמא ובעל מום ונטק
35 וישוב משום הני פירי שבקיה דלא משכחת
36 היתר בבמה בהדיא לחד מיינייהו הכא מנליה:
37 לעמוד לפני ה'. במקדש הוא דבעי עמידה: אונן
38 מנלן. דפסול כדקתני מתני: וכן המקדש וגו'.
39 לעיל מניה כתיב לאביו ולאמו לא יטמא ובבבן
40 גדול משתעי וסמך ליה ומן המקדש וגו' כלומר
41 אף ביום שמתו אביו ואמו אין צריך לצאת מן
42 המקדש אלא עומד ומקריב ולא יחלל שאין
43 הקדשים מתחללין בכך הא הדיח שלא יצא
44 ועבד חילל: הן הקריבו. הן היום הקריבו וגו' מתשובתו של אהרן אתה לומד מה אמר לו
45 משה מדוע לא אכלתם כו' שמוא בנין הקריבה באנינות שהיו אוננים על גרב ואביהוא
46 ופסלתיה לבשר שנרפה אמר לו אחרן כי הן הקריבו והלא הדיוטות הן ופסולין לעבודה
47 אני הקרבתו שאמרת לי ועשה את קרבן העם וגו' ואני כהן גדול ומקריב אונן מכלל
48 דאי איתנה אקריב דשפיר אשתרוף ולא היה משה אומר להם מדוע לא אכלתם: פי
49 כתיב הא אחר כו'. דלמא אחר נמי לא חילל ובדידיה איצטריך ליה למשרשייהו ולא
50 תימא מתוך דחשובו וקדושתו יתירא הוא פסול אונן: קסבר מפני טומאה. שנגע בה
51 נשרפה ולא הוחר שם אנינות לענין הקרבה והן הקריבו ה"ק הן היום הלא עדיין יום
52 הוא והיינו אסורין בקדשים לאכול עד הערב ומתוך כך אירע בה טומאה באונס ואיכא
53 תנאי דפליגי לקמן (דף קא). בהא חד אמר מפני טומאה נשרפה וחד אמר מפני אנינות
54 נשרפה שלא היו יכולין לאוכלה אפילו לערב דקסבר אנינות לילה נמי אסור ואפילו
55 נקבר המת ולפי שלא היה לא אוכלין נשרפה וכדו' יוחנן בן ברוקה דאמר בפסחים (דף
56 פב.) גבי טמאא בעלים של פסח אף זה ישרף מיד שאין לו אוכלין ואין טעון עבור עזרה:
שאינו

1 זר שאינו אוכל כו. ואין לומר דטמא בקרבן צבור וכן גדול אונן יזכיר שאינו אוכלין
2 ועובדים דמה להנך שכן אינן מוהרים תאמר בור דמוהר: מנא לשמא שכן מטמא.
3 לא מצי למיפך שכן עשה בו קריבים כמקריבים וכדפי' בקונטרס: אה' אני אביא
4 זר שמוהר כו. לכך צריך לטעמא דאודרה משום דלא תימא טמא בקרבן צבור וכן
5 גדול אונן יזכיר כדפרישית ומתאי טעמא נמי
6 צריך לקמן בערל הלכתא גמירי לה דלא אמר
7 בקי': מוהר. תימא נמיא מוהריתא בני
8 אהרן דדרשי' (לקמן דף לב.) מקבלה ואילך מצות
9 כהונה מיהו עדיפא משני לאו גמור מוכל זר לא
10 יקרב: הנה"ה דלמא שרי בבמה. והאי דלא חשיב
11 אונן לקמן בסוף מכילתין (דף ק"ג). דבברים שבין
12 במה גדולה לבמה קטנה כדחשיב כיהון ובה
13 שרת דלמא תנא ושייר דשייר נמי יושב: ומה
14 יושב שאוכל. כגון במורם מקדשים ובכור: מנא
15 ליושב שכן פסול לעדות. צריך ליהדר שלא לדון
16 ע"פ עדות דמיושב ובגט אשה צריך ליהדר יותר
17 ושמוא דיעבר אין לחוש דאמר בירושלמי פרק
18 ד' מיתות גבי מברך את השם והדיינין עומדין
19 על רגליהם מיכן לדיינין שקבלו עדות מעומד
20 שדיין על פי עדותו ושמוא דתם יכדי היכי דאין
21 עכובא בשיבת הדיינין אע"פ שיש להם לישב
22 מן התורה ה"נ אין עכובא בעמידת העדים אע"פ
23 שיש להם לעמוד מן התורה הקשה ה"ר אפרים
24 כהן גזלן יתא פסול לעבודה קל וחומר מבעל
25 מום שכשר לעדות ואם עבד חילל ולייתי מבעל
26 מום ומחד מהנך ולא קשיא היא דכיון דגזלן
27 אינו מוהר לא אתי מיינייהו כדפרישית לעיל:
28 מיושב תלמיד חכם. א"כ הא דאמר' (שביעות
29 דף ל.) דתלמיד חכם לא יחלל אסוריה לקמיה
30 דווסר מניה לאו משום דצריך לעמוד אלא משום
31 זילותא דהא אי אויל לאסוריה (מנפשיה) מעיד
32 מיושב ותו דאמרין בפרק שביעות העדות (שם)
33 הני מילי לממונא אבל לאיסורא ילך להעדין
34 חכמה ואין תבונה לנגד ה' ותימא בסנהדרין (טז).
35 דאמר לו לינאי עמוד על רגליך ויעידו בך והא
36 מלך עדיף מתלמיד חכם דמלך אין יכול למחול
37 על כבודו ותלמיד חכם יכול למחול ויל דלא
38 דמי דטעמא דמחול תלמיד חכם משום דתורה
39 דידיה היא אבל מלך כתיב שתתא אימתו עליך
40 אין זה שלו אלא של אחרים ואין יכול למחול
41 זה ולגבי מצות יכול למחול דאם מוחל על כבודו
42 בשביל כך לא יניח שלא התא אימתו עליך
43 ועוד יש לומר דעובדא דינאי דיני נפשות הוה
44 ובדיני נפשות אפילו תלמיד חכם עומד ואם תאמר היכי גמור מיושב תלמיד חכם
45 מה ליושב תלמיד חכם שכן פסול לחליצה דחליצה בעי מעומד כדאמר שילהי מצות
46 חליצה (יבמות קו.) בתי עמודי וטעמא משום דכתיב ועמד ואמר ויהיו טעמא על כרחין
47 דחליצה מעומד לאו משום ועמד ואמר דמי כתיב ויעמד ויאמר כדדיק' פ' בתרא דמועד
48 קטן (דף כא.) גבי קריעה אלמא טעמא משום דהיי כמו דין ויכול תלמיד חכם לישוב
49 ובדיעבד אם חלצה מיושב כשרה תדע דהא תניא חליצה בין עומד בין יושב בין מטה
50 כשרה ואי מקרא דועמד ואמר בעינן מעומד אם כן ליהוי עכובא מקרא דכבה אלא
51 מטעם דין הן כדפרישית ובספרי דרדשי עומד מקרא דועמד ואמר אסמכתא הוא:
52 הגדה' ואם תאמר מה ליושב שכן אסור בעורה כדאמר (וימא דף בה.) אין ישיבה
53 בעורה אלא למלכי בית דוד ושמוא אינו מן התורה תדע דאי דאורייתא אמאי צריך
54 קרא לקמן (דף כג.) ליושב למצה תיפוק ליה דאפילו בלאו עבודה אין ישיבה ומיהו
55 איצטריך קרא לעבוד בהשתחוואה: קסבר מפני טומאה נשרפה. הוה מצי למימר
56 כבדסמוך לתנא דבי רבי ישמעאל דקסבר מפני אנינות נשרפה והן הקריבו אתי לאודרה
שאמר

עיקר ואמיתות עניין הבחירה, שכן ועונש, שייך רק בנבראים דלמטה, בעולם שנברא בעשרה מאמרות דווקא.

ממאמר שבת פרשת בהר-בחוקותי ה'תשכ"ח

תוספות

דבירה דרישואא לקרא רי קרא ורדמפרש ליה

בעל מום שאוכל, אם עבד חילל, אונן שאין אוכל, אינו
 דין שאם עבד חילל. מה לבעל מום שפן עשה בו
 קריבין במקריבין, ודי יוכיח. מה לזר שפן אין לו תקנה,
 בעל מום יוכיח. וחזר הדין, לא ראי זה פראי זה ולא
 ראי זה פראי זה, הצד השונה שבהן שהן מזהרין ואם
 עבדו חיללו, אף אני אביא אונן שמוזהר ואם עבד
 חילל. היכן מזהר, איילמא מ'ומן המקדש לא יצא,
 חילול בגופיה פתיב ביה. אלא מ'הן הקריבו, וקסבר
 מפני אגנות גשרפה. איכא למפרה, מה להצד השונה
 שבהן שפן לא הותרה מפללו, ממה יוכיח. מה לטמא
 שפן מטמא, הנד יוכיחו. וחזר הדין כו', הצד השונה
 שבהן שמוזהרין כו'. ולפרוץ, מה להצד השונה שבהן,
 שפן לא הותרו מפללו אצל כהן גדול בקרבן יחיד. שם
 'טומאה' מיהא אישטראי. רב משרשיא אמר, אתאי
 בקל וחומר מיושב, ומה יושב שאוכל, אם עבד חילל.
 אונן שאינו אוכל, אינו דין שאם עבד חילל. מה ליושב,
 שפן פסול לעדות. מיושב תלמיד חכם. מה לישם
 'יושב' שפן פסול לעדות, שם יושב לא פריך. ואם
 תימצי לומר, פריך אתאי מיושב, ומחדא מהנד: אונן
 פסול: אמר רבא, לא שנו אלא בקרבן יחיד, אבל
 בקרבן צבור, מרצה, קל וחומר מטומאה, מה טומאה
 שלא הותרה מפללה אצל כהן גדול בקרבן יחיד,
 הותרה אצל הדיוט בקרבן צבור. אגנות שהותרה
 מפללה אצל כהן גדול בקרבן יחיד, אינו דין שהותרה
 אצל כהן הדיוט בקרבן ציבור. מתקוף לה רבא בר
 אחילאי, לא תותר אגנות אצל כהן גדול בקרבן יחיד,
 מקל וחומר. ומה טומאה שהותרה אצל כהן הדיוט
 בצבור, לא הותרה אצל כהן גדול בקרבן יחיד, אגנות
 שלא הותרה אצל כהן הדיוט בקרבן צבור, אינו דין
 שלא תותר אצל כהן גדול בקרבן יחיד. ותותר טומאה
 אצל כהן גדול בקרבן יחיד, מקל וחומר. ומה אגנות
 שלא הותרה אצל כהן הדיוט בקרבן צבור, הותרה
 אצל כהן גדול בקרבן יחיד, טומאה שהותרה אצל כהן
 הדיוט בקרבן צבור, אינו דין שהותרה אצל כהן גדול
 בקרבן יחיד. ולא תותר טומאה אצל כהן הדיוט בקרבן
 צבור, מקל וחומר. ומה אגנות שהותרה אצל כהן
 הדיוט בקרבן צבור, טומאה שלא הותרה אצל כהן גדול
 הדיוט בקרבן צבור. (ולא תותר ולא תותר, אגנות וטויו

שְׁאֵינוֹ אוֹכֵל. דְּרָכֵיכִי לֹא אִכְלֵתִי בָּאוֹנִי; וְאֵין לִי תַקְנָה; וְאוֹתִן יֵשׁ לִי תַקְנָה לְמוֹחַ: כֵּעֵל מִזֶּמֶם. יֵשׁ לִי תַקְנָה כְּשִׁיעֵבוֹר מִמּוֹמָה: חִילוֹל בְּנוֹפֵית בְּתִימָה. כִּיֹּן דְרִיכְתָּהּ אֵת אַחֵר שְׁלֹא יֵצֵא קִיָּו תוֹ לְמַעַל לָךְ: וְקִסְבֵּר מִפְּנֵי אֲנִיּוֹת נִשְׁרָפָה. שְׁלֹא יְהִי לִי אֲבוּכִיל וּבְדִרְשִׁיתִי וּבְשֹׁאמֶרֶל לִי מִפְּנֵי אֲנִיּוֹת שֶׁרִפְנָה טַעַה כִּסְבוֹר שֶׁהִקְרִיבוֹ אֲוֹנִים וְאָמַר לָהֶם שְׁמָא אֲנִיּוֹת הִקְרִיבוֹהוּ וּמִיָּדוֹ חִילוֹל לֹא יִלְקֵךְ יִשְׁמַעְנָא לְמִינֵיהּ דְּאֵי לֹאֹו קְרָא אַחֲרֵינָא) דְּהָיָה אֲנִיּוֹת דְּהָיָה לְדַמִּיר לָהּ שְׁמָא בְּאֲנִיּוֹת הִקְרִיבֹת אוֹתוֹ לֹא לְדַמִּיר דְּאֵי עֵבֶד הָכִי שְׁפִיר אֲשֶׁתְרוּק אֲלֵא כְּשֹׁאמְרוֹ לִי מִפְּנֵי אֲנִיּוֹת שֶׁרִפְנָה אֲמַר לָהֶם שְׁמָא עֲבֵרְתֶּם עַל הָאוֹדֵדָה וְהִקְרִיבְתֶּם אֲוֹנִים וְאָמַר לִי אַחֲרָיִי וְכִי הֵן הִקְרִיבוֹ דַּאֲסוּרִים לְחִקְרִיב אֲוֹנִים אֲנִי הִקְרִיבִיתִּי שְׁאֵין אֲנִיּוֹת פֹּסֵל בִּי: לֹא הוֹתֵרִי מִבְּבִלְלִי: וְזֶה בִּעַל מִזֶּם אֲצֵל אִיּוֹרִן שְׁנֹאסְרוֹ בְּמִקְדָּשִׁי בְּמַכְלָוֹ הוֹתֵרִי אֲצֵל שׁוֹם קֶרֶן וְלֹא אֲצֵל שׁוֹם אֲדָם תֹּאמַר בָּאוֹנִן שְׁהוֹתֵר מִכְּלָלוֹ אֲצֵל כְּהֵן גְּדוֹל: מִמָּא יוֹכִית. שְׁהוֹתֵר מִכְּלָלוֹ אֲצֵל קֶרֶן עֲבוֹר דְּרָכֵיכִי: בְּמוֹעֵד וְאִפְּלוֹ בְּטוֹמָאָה וְאֵם עֵבֶד בִּקְרָן יָחִיד חִלְלִי: וְלִפְרִיז מִה לְחַצֵּד חֲשׁוֹה. שְׁבִשְׁלֶשְׁתִּן שָׁכַן אֶל הוֹתֵרִי בִּקְרָן יָחִיד אִפִּי אֲשֶׁר כִּ"ג אֲבָל כִּיֹּן הוֹתֵרִי: שֶׁם שׁוּמָאָה מִיָּתֵי אִיִּי אֲשֶׁרִי: בְּהֵן בַּעֲבוֹר הֵלֵכֵךְ לֹא פִירְכָּא הֵיא וְכִיֹּשִׁי לְמַעַל לִי לְמִימֵר טַמָּא יוֹכִית בּוֹר נִמִּי מִשְׁבַּחַת לֵה דְהוֹתֵר שֶׁם זִרוֹת בְּבִמָּה אִין זֶה הוֹתֵר מִכְּלָלוֹ: שְׁהִי לֹא נֹאסֵר שֶׁם מַעֲרֹס אֲבָל אֲוֹן הוֹתֵר מִכְּלָלוֹ שְׁהִי נֹאסֵר בְּמִקְדָּשׁ אֲצֵל כְּהֵן (הַדִּיּוּט): מִתְקִין לֵה רַבָּא כִּי אֵהֵיאֵל. אֲדַבְּרָא פִּרְיָךְ דְּפִשְׁטָא לִיִּי דְטוֹמָאָה לֹא הוֹתֵרִי לֵה בְּכֵן גְּדוֹל בִּקְרָן יָחִיד מִחֲלָל אֲשַׁכְּחִי דְּאִישְׁתֵּרִי אֲלֵא בַּעֲבוֹר וּפִשְׁטָא לִיִּי דְהוֹתֵרִי בַּעֲבוֹר אִפְּלוֹ אֲצֵל כְּהֵן הַדִּיּוּט מְדַאֲשְׁתֵּרִי אֲטַמָּא וּפִשְׁטָא לִיִּי דְאֲנִיּוֹת הוֹתֵרִי אִפְּלוֹ בִּקְרָן יָחִיד אֲצֵל כְּהֵן גְּדוֹל מְדַאֲשְׁתֵּרִי אֲטַמָּא וּבִאִיסוֹר אֲנִיּוֹת אֲצֵל כְּהֵן הַדִּיּוּט אֵין לְחַלֵּק עַל יִדִּי קִיָּו וְלֹמַר לֹא נֹאסֵר אֲדַבְּרָא בִּיחִיד לֹא אֲמַרְי אֲטַמָּא אִיסְרָא אֵין מִבְּמַעַד שְׁלֹא חֲלָקִי הַכְּתוּבִים אַתָּה אֵל חֲלָק עַל יִדִּי קֵל וְחוֹמֵר אֲמֹאִי פִשְׁטָא לָךְ בְּהֵךְ דְּלַעֲלֵי יֵשׁ לָךְ לְדַרְשׁ קֵל וְחוֹמֵר חֲלָקִי וְלַחֲלָקִי אֵת כּוֹלִי: לֹא הוֹתֵר אֲנִיּוֹת אֲצֵל כְּהֵן גְּדוֹל בִּיחִיד. וְכִי שְׂרִיִּיָּה בַּעֲבוֹר שְׂרִיִּיָּה מִקִּיָּו וְזֶה שׁוּמָאָה שְׁהוֹתֵרִי כִי. דְּבִיא אֲטַמָּא אִישְׁתֵּרִי אִישְׁתֵּרִי: כִיֹּן הוֹתֵרִי כִי. דְּהֵיא לֹא אֲשַׁכְּחִי דְּאִישְׁתֵּרִי בִּיחִיד לֹא כְּתִיבִי בְּמוֹעֵד אֲלֵא בַּעֲבוֹר אֲנִיּוֹת כִיֹּן: הוֹתֵרִי שׁוּמָאָה כִי. כְּלוֹמַר אִי נִמִּי דְרִישׁ הָכִי וְהוֹתֵרִי טוֹמָאָה אֲצֵל כִּ"ג בִּיחִיד וְאִנְקִי אִיסְרָאָה בְּהֵן הַדִּיּוּט: וְלֹא הוֹתֵרִי שׁוּמָאָה אֲצֵל כְּהֵן הַדִּיּוּט כִי. כְּלוֹמַר אִיִּי חֲחֲלִיק וְדִרְשׁ בִּי נִמְצָא מִסּוֹק מִכּוֹלִין וְלֹא תַדַּע מַה תִּדְרֹשׁ אֲלֵא אֵל חֲתוּלָק בְּמַה שְׁלֹא פִירִשׁ לָךְ הַכְּתוּבִים:

ה' אצל כהן הדייט בקרבן
 ונות שהותרה אצל כהן גדול בקרבן יחיד, לא הותרה אצל כהן
 שלא הותרה אצל כהן גדול בקרבן יחיד, אינו דין שלא תותר בכהן
 תר ולא תותר, אננינות וטומאה. טומאה, יחיד, ויחיד ציבור, סימן.)
 אלא

אָן אַ פרק טובל יום (למקנ קא) ובשמעתין דאם הקריבה באניות פסולה וייל כיון זאלטן דבלאזן סתר ליה שפיר להאי קי' **ומה** טומאה. תימה אי אנינות לילה דאורייתא יתר: **ולא** תותר אנינות בר'. תימה מה לטמא שכן מטמא ויש לומר דאין קי' גמור אלא יום פסול בבני יונה וגבי כשר שבפרה פסול בעגלה (שם כג) וגבי דיווי כל הכלים מקבלין ד' זמניות (שם דף סב) גבי שלמי יחיד ששטנין סמיכה ובפ' השוכר את הפועלים (כ"מ) יום מקי' ובפ' דקדושין (דף ד) ותהא יבמה יוצאה בגט מקל וחומר ובגמר פרק שלשה דף דקדק בכולן אמאי לא אמר כל חדא חדא תיקום בדוכתיה ושמא שאני הכא משום דהני

הותר מכלל: **אבל** בקרבן צבור מרצה. תימה הרי חטאת דאחרון הדיינו שעיר דר"ח וליפניו אלא מטומאה דרע בטומאה דאני מרצה אלא באימורין אבל הקרבן אינו נאכל ואיכא למיפרך מה לטומאה שכן הותרה בפסח הבא בטומאה באכילה תאמר באנינות שלא תסתייר דברים: **כל** חדא חדא תיקום בדוכתיה. צ"ע פ"ק דחולין (דף כב) גבי ק"ו דכשר טומאה מאיורין מק"ו (שם כה) ובפר' ואלו מנחות (מנחות שה) גבי חלות וריקוקין וכן פה) גבי שור אוכל במחובר ובפר' כיצד ררגל (ב"ק כה) דקאמר ותהא שן חייבת בשרות מינין (דף מד.) גבי טמא במיטמא ובסוף יש מותרות (בימות פו) דנעשה מתים כחיים מק"ו

שבו מפריכה הגמרא: מה לשם 'יושב' שכן פסול לעדות, מה שאין
 כן פסול 'אנינות' אינו בעדות כלל. משיבה הגמרא: שם יושב לא
 פריך, כיון שבתלמיד חכם שממנו נלמד הקל וחומר לא שייך פסול
 זה, ונמצא שאין בו שום חומרא שאינה באונן. מוסיפה הגמרא:
 ואם תימצי לומר שהתנא פריך גם מ'שם יושב', יש לומר, חילול
 אונן איתא בצד השוה מ'יושב', ומ'חמא מ'הנה' – ומאחד מאלו
 האמורים לעיל, בעל מום, או זר, או טמא. וכגון, כשתפרוך מה
 ליושב שכן פסול לעדות. יש להשיב, בעל מום יוכיח, שכשר
 לעדות ומחלל עבודתו. וכשתפרוך מה לבעל מום שכן עשה בו
 קרבין כמקריבין. יש להשיב, יושב יוכיח, שאינו פסול אלא
 במקריב, וחזר הדין וכו', הצד השוה וכו'.

שנינו במשנה: אונן שקיבל את הדם, פסול. אמר רבא, לא שנינו
 שפסולו עבודתו של אונן, אלא בקרבן יחיד, אבל בקרבן צבור, כגון
 קרבן התמיד, אף אם נתקבל הדם על ידי אונן מרצה הקרבן.
 שנלמד בקל וחומר מפסול טומאה, מה טומאה שלא הותרה מכללה
 אצל בהן גדול בקרבן יחיד, מכל מקום הותרה הטומאה אפילו אצל
 בהן הדיוט בקרבן צבור, ואנינות הקלה מטומאה, שהותרה מכללה
 אצל בהן גדול אפילו בקרבן יחיד, אינו דין שהותרה אף אצל בהן
 הדיוט בקרבן צבור.

מתקיף לה רבא בר אהילאי על רבא, הלא הקל וחומר שאמרת בנוי
 על שלשה יסודות, א. לא הותרה טומאה בקרבן יחיד אף לכהן
 גדול. ב. בקרבן ציבור הותרה טומאה אפילו לכהן הדיוט. ג.
 אנינות הותרה לכהן גדול אפילו בקרבן יחיד. ובאמת לכון הדיוט. אלו
 אינם מפורשים בתורה, אלא נלמדים מסתימת הכתובים, שכיון
 שנאסרה עבודה בטומאה בקרבן יחיד בסתם, וכן הותרה בציבור
 בסתם, אין אנו מחלקים מעצמנו בין כהן הדיוט לכהן גדול, וכן
 כיון שהותרה עבודת כהן גדול באנינות בסתם, אין אנו מחלקים
 בין קרבן יחיד לקרבן ציבור. ואם כן מאותו טעם עלינו לנקוט
 שכהן הדיוט אונן מחלל עבודתו אף בקרבן ציבור, שהרי בסתם
 נאמר הכתוב. ולדברך שעל ידי קל וחומר יש לחלק חילוק שלא
 נתפרש בכתוב, ולומר שאיסור אנינות בכהן הדיוט לא נאמר אלא
 בקרבן יחיד, אם כן גם בשלשת הדינים שמהם למדת את הקל
 וחומר יש לחלק על ידי קל וחומר, ומדוע פשוט לך בזה יותר
 מבוה, ומפרט רבא בר אהילאי את הקל וחומר שיש לומר בכל
 אחד מהם:

א. לא הותרה אנינות אצל בהן גדול בקרבן יחיד, ונפרש שהכתוב
 המתיר עבודתו באנינות אינו מדבר אלא בקרבן ציבור, ונלמד
 זאת מקל וחומר, ומה טומאה שיש בה קולא שהותרה אצל בהן
 הדיוט בציבור, מכל מקום לא הותרה אצל בהן גדול בקרבן יחיד, שהרי
 לא חילק הכתוב באיסור טומאה בקרבן יחיד ובהיתרה
 בקרבן ציבור בין כהן הדיוט לכהן גדול, ואנינות החמורה שלא
 הותרה אצל בהן הדיוט אפילו בקרבן צבור, אינו דין שלא הותרה
 אצל בהן גדול בקרבן יחיד.

ב. ויתר טומאה אצל בהן גדול בקרבן יחיד, ונפרש שהאזהרה
 שלא יעבדו הכהנים בטומאה לא נאמרה אלא לכהן הדיוט, ונלמד
 זאת מקל וחומר, ומה אנינות החמורה בכך שלא הותרה אצל בהן
 הדיוט בקרבן צבור, מכל מקום הותרה אצל בהן גדול אפילו בקרבן
 יחיד, טומאה הקלה שהותרה אצל בהן הדיוט בקרבן צבור, אינו דין
 שהותרה אצל בהן גדול אף בקרבן יחיד.

ג. ולא הותרה טומאה אצל בהן הדיוט בקרבן צבור, ונפרש שלא
 הותרה טומאה בציבור אלא לכהן גדול, ונלמד זאת מקל וחומר,
 ומה אנינות שיש בה קולא שהותרה אצל בהן גדול אפילו בקרבן
 יחיד, מכל מקום לא הותרה אצל בהן הדיוט בקרבן צבור, ומה
 טומאה החמורה שלא הותרה אצל בהן גדול בקרבן יחיד, אינו דין
 שלא הותרה בכהן הדיוט אפילו בקרבן צבור.

(סימן לשלשת הקל וחומר שהציע רבא בר אהילאי ולא הותרה
 [הותרה] ולא הותרה, אנינות וטומאה טומאה, יחיד ויתר ציבור, סימן.)

כהן בעל מום שאוכל קדשי קדשים, אם עבד חילל העבודה, אונן
 שאין אוכל קדשים, אינו דין שאם עבד חילל הקרבן.

הגמרא מפריכה את הקל וחומר: מה לבעל מום שכן עשה בו קריבין
 כמקריבין, שבין בכהן המקריב ובין בבהמה הקריבה פוסל מום, מה
 שאין כן פסול 'אנינות' אינו אלא במקריב, ואם כן אין ללמוד
 חילול עבודה מבעל מום החמור לאונן הקל. משיבה הגמרא: וך
 יוכיח, שאין פסולו אלא במקריב, ואף על פי כן מחלל עבודתו, וכך
 יש לומר גם באונן.

הגמרא מפריכה את ההוכחה: מה לך שכן אין לו תקנה, מה שאין
 כן אונן למחרת עוברת אנינותו וכשר לעבודה. משיבה הגמרא:
 בעל מום עובר יוכיח, שגם הוא יש לו תקנה כשיעבור מומו, אך כל
 זמן שבעל מום הוא עבודתו פסולה. ויתר הדין, כלומר, אם תפרוך
 שוב מה לבעל מום שכן עשה בו קרב במקריב, יש להוכיח מזה
 שאינו פסול אלא במקריב, ונמצא דלא ראי זה כראי זה ולא ראי
 זה כראי זה – אין חומרתו של בעל מום כחומרתו של זר, ואין
 חומרתו של זר כחומרתו של בעל מום, ובהכרח שלא החומרא
 שיש לכל אחד גורמת לכך שיחללו את העבודה, שהרי אין
 חומרתם שוה, אלא הצד השוה שבהם הוא הגורם את הדין
 שיחללו את העבודה, והצד השוה שבהן שנתן מותרין שלא לעבד,
 ואם עבדו חיללו, אף אני אביא אונן שמוזהר שלא לעבד, ואם עבד
 חילל.

מבררת הגמרא: היכן מוזהר האונן שלא יעבד במקדש, לדברי
 תנא דבי רבי ישמעאל, אילמא מ'אין' המקדש לא יצא, האמור
 לגבי כהן גדול אונן, וכפי שדרשה הגמרא לעיל (ע"א) שיש לדרוש
 שכהן הדיוט אסור לעבד באנינות, קשה, שהרי חילול בגופיה
 בתיב ביה – הדין שכהן הדיוט אונן שעבד חילל מפורש בכתוב,
 שהרי נאמר לגבי כהן גדול 'ולא יחלל', ודרשו לעיל (ע"א) 'הא אחר
 שלא יצא חילל', ואם מודה התנא לדרשה זו שוב אין צריך ללמוד
 חילול בקל וחומר. אלא בהכרח שהוא חולק על הדרשה
 האמורה, ושוב יש לברר מנין למד אזהרה לזר. משיבה הגמרא:
 אלא התנא סובר כרבי אלעזר (לעיל ע"א) שאזהרתו של אונן נלמדת
 מ'הן הקריבין', וקצת מ'אנינות' נשפחה החטאת, כלומר, שאהרן
 ובניו היו אוננים ולא יכלו לאכול את בשרה ולכן נשרפה, ומהצד
 השוה מזה ובעל מום דורש שאונן מחלל עבודתו.

הגמרא מפריכה את הצד השוה: אימא למפרך, מה להצד השוה
 שבהן שכן לא הותרה מכללו – זר ובעל מום לעולם לא יצאו מכלל
 איסורם, שלא הותרו לעבד בשום קרבן, וכן לא הותרו פסולים
 אלו בשום אדם, מה שאין כן פסול 'אנינות' הותר מכללו, שהרי
 כהן גדול עובד באנינות. משיבה הגמרא: מ'אין' יוכיח, שהותר
 מכללו בקרבן ציבור, ומכל מקום בקרבן יחיד אם עבד חילל.

הגמרא מפריכה את ההוכחה מטמא: מה למ'אין' שחמור שכן מ'אין'
 אחרים בגניעתו בהם, תאמר באונן שאין פוסל אחרים. משיבה
 הגמרא: הנה' – זר ובעל מום יוכיחו, שגם הם אין פוסלים אחרים,
 ומכל מקום מחללים עבודתם, ויתר הדין בו' לא ראי זה כראי זה,
 הצד השוה שבהן [זר ובעל מום טמא] שמוזהרין בו' שלא לעבד
 ואם עבדו חיללו, אף אני אביא אונן שמוזהר שלא לעבד ואם עבד
 חילל.

מקשה הגמרא: ולפרוך, מה להצד השוה שבהן שכן לא הותרו
 מכללן אצל בהן גדול בקרבן יחיד, מה שאין כן אונן שהותר בכהן
 גדול בקרבן יחיד. משיבה הגמרא: אין זו פירכא, כיון ששם
 'טומאה' מ'אין' אישתיא' – על כל פנים הותרה, והיינו בקרבן
 ציבור.

מקור נוסף שעבודת אונן מחוללת: רב מ'שרשיא' אמר, איתא בקל
 וחומר מ'יושב', ומה יושב שאוכל בקדשים, אם עבד, חילל, אונן
 שאינו אוכל קדשים, אינו דין שאם עבד חילל.

מפריכה הגמרא: מה ל'יושב' שחמור מאונן שכן פסול לעדות.
 משיבה הגמרא: הקל וחומר הוא מ'יושב' תלמיד חכם, שכשר
 לעדות, ומכל מקום אם עבד חילל.

חילול' ללמוד את עונשו של הפסול המזכר בפסוק זה אם עבד,
מעונשו של האוכל תרומה בטומאה, מסתבר להעמיד את הפסוק
במי שפסול לאכילת תרומה, ועליו מלמדת הגזירה שזה מתרומה
שעונשו במיתה, ולכן דפסיל בתרומה – הפסול לאכילת תרומה,
והיינו טבול יום, מחיל עבודה, ודלא פסיל בתרומה, כגון קורח
קרחא ומשחית זקנו, שמוותרים באכילת תרומה, לא מחיל עבודה,
שלא נכללו בפסוק 'קדושים יהיו'.
בברייתא שהובאה התבאר המקור בתורה לחילול עבודתם של
טמא ושל טבול יום, ולהלן (שם) דרשה הגמרא מפסוק את חילול
עבודתו של מחוסר כיפורים. רבה מבאר מדוע הוצרכה התורה
לפרש חילול בשלשתם: אמר רבה, למה לי דכתב רחמנא חילול
עבודתם של טמא וטבול יום ומחוסר כפורים, והלא היה די לכתוב
אחד מהם ונלמד ממנו האחרים במה מצינו. מבאר רבה, צריכי,
דאי כתב רחמנא רק חילולו של טמא, אין ללמוד ממנו טבול יום
ומחוסר כיפורים, שמה לטמא שכן מטמא אחרים, ולכן חמור גם
לענין חילול עבודתו, מה שאין כן הם אינם מטמאים אחרים.
ואילו נכתב חילול רק בטבול יום, מחוסר כפורים לא אתי מיניה,
שמה לטבול יום שחמור שכן פסול בתרומה, מה שאין כן מחוסר
כפורים מותר בתרומה.
ואילו נכתב חילול רק במחוסר כפורים, טבול יום לא אתי מיניה,
שמה למחוסר כיפורים שכן מחוסר מעשה לטהרתו, והיינו הבאת
הקרבנות, מה שאין כן טבול יום אין מחוסר אלא שקיעת החמה,
הבאה מאליה.
מקשה הגמרא: אכן מהך לא אתי – מפסול אחד אין ללמוד את
השני, אמנם קשה, תיתי חדא מתרת – שיהיו כתובים רק שנים
מהפסולים, ונלמד חילולו של הנותר משנים האחרים.
הגמרא מבררת את הקושיא: בתי – באיזה מהם לא לכתוב רחמנא,
אם הכוונה היא שלא לכתוב חילול במחוסר כפורים, ותיתי מהך
– מטמא וטבול יום. הלא מה להך שכן פסולים בתרומה –
שאיסורים באכילת תרומה, ולכן החמירה בהם התורה שיתללו
עבודתם, מה שאין כן מחוסר כיפורים מותר בתרומה.
אלא הקושיא היא, לא לכתוב רחמנא חילול עבודה בטבול יום,
ותיתי מהך – מטמא ומחוסר כיפורים, דמאי פרכת צד השוה זה,
מה להך שכן מחוסר מעשה, שהטמא מחוסר טבילה, ומחוסר
כפורים מחוסר הבאת הקרבנות, אין זו פירכא, שסוף סוף קלישא
לה (בומאתן) [בומאתן] – סוף סוף טומאתו של מחוסר כיפורים
כבר הוחלשה, שכבר טבל והעריב שמשו, ונחשב כאינו מחוסר
מעשה לטהרתו, אף שעדיין אסור בקדשים עד שיביא כפרתו. ואם
כן מדוע הוצרכה התורה לכתוב חילולו של טבול יום, והלא
אפשר ללמוד זאת מטמא ומחוסר כיפורים.

אלא אימא למיפדך הכי ואימא למיפדך הכי, כלומר, יש לדון קל
וחומר אחד ולהניח שאר הדינים כסתימת הכתובים, וכמו כן יש
לדון קל וחומר אחר ולהניח שאר הדינים כסתימת הכתובים, ואין
אנו יודעים איה קל וחומר לדרוש, ולכן כל חדא וחדא תיקו
בדוקתיה – כל אחד מהדינים ישאר במקומו כסתימתו, וכשהותרה
אנינות לכהן גדול בין בקרבן יחיד ובין בקרבן ציבור הותרה,
וכשנאסרה להדיט בין בקרבן יחיד ובין בקרבן ציבור נאסרה,
וכשהותרה טומאה בקרבן ציבור אף לכהן הדיט הותרה,
וכשנאסרה בקרבן יחיד אף לכהן גדול נאסרה, ולא נלמד קל
וחומר כלל לשנות דינו של אחד מהם.
שינו במשנה בין הפוסלים קבלת הדם: טבול יום – טמא שטבל
ועדיין לא העריב שמשו.
מבררת הגמרא: מנלן. משיבה הגמרא: דתניא, רבי סימאי אומר,
רמז לטבול יום שאם עבד חילול מנלן, תלמוד לומר בפרשה העוסקת
באזהרה לכהנים שלא יטמאו למת שאינו קרובם (ויקרא כא ו),
קדושים יהיו לאלהיהם' וממשיך הכתוב 'ולא יחללו', והיינו שאם
לא ישמרו על קדושתם אלא יטמאו ויקריבו קרבנות בטומאה, הרי
הם מחללים את הקרבן. ואחת מהמידות שהתורה נדרשת בהם
היא, שפסוק שאינו נצרך לענין שנכתב בו, דורשים אותו לענין
אחר, וגם כאן אם אינו ענין לטמא גמור שעבד שחילל, דנפיק
מהכתוב (שם כב ו) 'דבר אל אהרן ואל בניו, וינזרו מקדשי בני
ישראל' המזהיר את הכהנים שלא יעבדו בטומאה, ומסיים הכתוב
'ולא יחללו את שם קדשי' וגו', והיינו שאם לא ינזרו הרי הם
מחללים את הקרבן, הנהו ענין לטבול יום, שבא הכתוב ללמד שדינו
כטמא לענין עבודה, ומוזהר שלא לעבוד, ואם עבד חילל.
מקשה הגמרא: אימא אם אינו ענין לטמא הנהו ענין לכהן הקורח
קרחה – התולש שיער ראשו מחמת צערו על המת, וכן יש לומר
הנהו ענין למשחית פאת זקן – לכהן המגלח זקנו בתער, ששני
איסורים אלו מוזכרים בפסוק שלפניו (שם כא ה), ונדרוש שהפסוק
שלאחריו בא לומר שאם עבד הכהן וקרח קרחא, או השחית זקנו
פסול לעבודה, ואם עבד חילל.
מתרצת הגמרא: טבול יום דאם עבר ועבד בעבודת הקרבנות עונשו
במיתה בידי שמים מנא לן, הלא נתבאר במסכת סנהדרין (פג)
שהמקור הוא דנמר 'חילול חילול' בתרומה – שלמדנו גזירה שזה
'חילול' האמור בפסוק 'קדושים יהיו' שאנו עוסקים בו, מ'חילול'
האמור בטמא וטבול יום שאכלו תרומה, שכשם שטמא וטבול יום
שאכלו תרומה עונשם במיתה בידי שמים, כך טבול יום שעבד
במקדש (שפסולו לעבודה נזכר בפסוק 'קדושים יהיו') עונשו
במיתה בידי שמים. ולכן אף שלא מפורש בכתוב 'קדושים יהיו'
באיזה פסול לעבודה עוסק, כיון שנתקבלה גזירה שזה 'חילול'

אגרות קודש

ב"ה, חי, אייר, תשי"ג

ברוקלין.

מחות' הרה"ג והרה"ח אי"א נ"י עוסק בצ"צ כו' מוה"ר גרשון שי'

וזוגתו הרבנית מרת געסיה תחי'

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבם משבוע העבר, ולקריות בו אשר גם הם רואים בעיני בשר רוב הטבה
במצבם, והשי"ת יזכה את כל אחד ואחד לבשר איש לרעהו אך טוב תכח"י.

ב) זה מכבר העירותי שימת לב כל אלו הלומדים שיעורים ברבים (ואפ"י גם ביחיד) שבין
השיעורים יהי ג"כ שיעור לימוד הלכות המצויות ורגילות בחיי היום יומי, שרובם נמצאים בשו"ע
או"ח. ואם מפני קוצר הזמן אי אפשר אחרת, יש ללמדם בקיצור שו"ע או בהלכות שנדפסו בסידורים
שונים, אם דרך החיים להחיות דעת וכיו"ב, ובלבד שידעו את המעשה אשר יעשו כפשוטו ממש היינו
בברכות הנהיגן, הפסק בתפלה וכו' וכו'.

המשך בעמוד רלא

זבחים. פרק שני – כל הזבחים שקבלו דמן דף יז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" רכט רש"י

דאיבא למיפרך חבי' כי יש לזון בו ויש להחליף ולא נדע איזה נדרשו הלכך כל חזא תיקו בדוכתה כבתיבה סתם כשהותרה אנינות לכ"ג סתם בין ביחיד בין בצבור הותרה וכשנאסרה להדיוט בין ביחיד בין בצבור נאסרה וכשהותרה טומאה בצבור הותרה אף לכהן הדיוט וכשנאסרה בקרבן יחיד נאסרה אף לכ"ג: קדושים יחיו. גבי טומאה כתיב

באמור ולא יחללו וגו' כי את אשׁי ה' לחם וגו' בחילול קדשים הכתוב מדובר: דנפקא ליה מיוניור. דכתיב ביה חילול: ונימא תנחו ענין וכו'. דמיניחו סליק לא יקדשו קרחה וסמך ליה קדושים יהיו אלא לא גרס: כבול יום דאם עבד במיתא. שינויא הוא כלומר לא מצית למינחי תנחו ענין לקדוש קרחה דמיתא גבי טבול יום שעבד ילפינן לה בסנהדרין באלו הן הנשרפין (דף גז) וגמר חילול חילול מתרומה ומחילול דהאי קרא יליף לה נאמר כאן חילול ונאמר בטמא וטבול יום שאכלו תרומה חילול ומתו בו כי יחללוהו מה להלן במיתה כו' והלכך הואיל והאי קרא לג"ש מתרומה אתא ולא מפרש ביה במאי קאי לא תנחו ענין אלא לפסולין לתרומה דלפ"י מנייה דפסול בתרומה מחיל עבודה כו'. למה לי דכתב דחטא שטא כבול יום כו'. אטמא לא קמביעיא ליה דאי לאו כתב טמא לא היה אתי לן חד מנייהו שחילל עבודה דהא טבול יום באם אינו ענין לטמא ילפינן ואי לא היה כתב טמא ביוניור היה אוקימנא לקדושים יהיו בטמא וכן מחוסר כפורים נמי לא כתב בה חילול אלא מדיאיקרי טמא ילפינן ליה לקמן וכי מיבעי ליה לרבה טבול יום ומחוסר כפורים קמביעיא: במחוסר כפורים טבול יום לא אתי מיניה שכן מחוסר מעשה. הבאת קרבן תאמר בטבול יום שאינו מחוסר הבאת קרבן

ושימשא ממילא ערבא בטמא ליכא למימר דלא אתיא מיני' דהא אידו נמי מחוסר טבילה ועוד דטמא לא קמביעיא ליה מדרלא קאמר בסיפא דמילתא לא לכתוב טמא ותיני מהנך דתו לא היה ליה לשנוי' עלה מיד: קלישא ליה טומאתו. דמחוסר כפורים שהרי העריב שמשו ותו ליכא פירכא דמה הצד דהוה ליה חד מנייהו נמי שאינו מחוסר מעשה: קסבר

קדשים בדתן ריש כל הפסולין אי"כ שייך בה חילול עבודה ותימה דגבי זב וזבה ובעל וקרי שכתב זרע כתיבי כמה פעמים ורחץ במים וטמא עד הערב אלמא טבול יום איקרי טמא בין לעבודה בין לקדשים דקראי סתמא כתיבי ואיקרי טמא לכל מילי ועוד קשה דבפ' שלשה מינין (נוזר מה). ובפ' אלו הן הגולין (מכות דף ח) אמרינן טמא יהיה לרבות טבול יום עד טומאתו בו לרבות מחוסר כפורים לענין ביאת מקדש והשתא ל"ל קרא הא איקרי טמא לענין עבודה ולאבילת קדשים וכי תימא דלא נילף ביאת מקדש מנייהו (ועוד) קשה שהרי קרא דורחץ במים וטבול עד הערב סתמא כתיב דטבול יום איקרי טמא לכל מילי ואפי' לביאת מקדש ועוד תימה בין דרש"י טבול יום טמא יהיה למה איצטריך הן עוד טומאתו למחוסר כפורים תיפוק ל' מוכפר עליה הבין וטהרה כדררשינן לקמן בפירקין מכלל שהיא טמאה לענין עבודה ובפ' הערל (יבמות דף עד): לענין אבילת קדשים נדרשו נמי לענין ביאת מקדש דקרא בכל מילי מיירי שהיא טמאה קודם כפרה ואין לתרץ נמי דאי לאו אלא חזר רביא היה מוקמינא ליה במחוסר כפורים משום דמחוסר מעשה ולא בטבול יום משום דשמשא ממילא ערבא דאם כן היה ליה למימר איפכא טמא יהיה לרבות מחוסר כפורים עד טומאתו בו לרבות טבול יום ונראה לתרץ דלענין ביאת מקדש לא היה דרישנא מחוסר כפורים מותרתה מכלל שהיא טמאה משום דבכרת דטומאת מקדש כתיב איש אשר טמא ולא יתחטא דמיירי בטומאת מת אבל מחוסר כפרה דלא שייך במת לא ליהוי בכרת ועוד י"ל דצריך קרא לרבות טבול יום (ומשום דבכרת דטומאת מקדש כתיב ולא יתחטא) דמשמע אבל נתחטא שהוא ושנה וטבול דלאו מחוסר מעשה הוא כגון טבול יום לא הוי בכרת ומהני טעמי אתי שפיר דליכא למימר למה לי קרא הא איתקש קיש למקדש דהא קרא דביאת מקדש מישתעי לפטורא וקרא ובא השמש וטהר איצטריך משום דכתיב בשרך דקיל טפי מנדה ושכתב זרע: **הג"ה** וטמא: דפרישית דמותרתה מכלל שהיא טמאה לא היה מרבינן מחוסר כפורים אי לאו דאשכחן טבול יום מקרא דרבי סימאי קצת קשה הא דקאמר בסמוך דאי כתב רחמנא במחוסר כפורים טבול יום לא אתי מיניה הא לא אתי לן מחוסר כפורים אי לאו דאשכחנא קרא בטבול יום וי"ל שרוצה לומר אי כתב רחמנא מחוסר כפורים בפירוש וכי האי גונא בפרק כיצד (יבמות דף כג). גבי שפחה ונכרית ומיהו קשה אי לאהי אתיא אי"כ ניתבוח רחמנא טבול יום ומחוסר כפורים בהדיא ולא ליכתוב טמא וי"ל דכיון דלא משכחת צריכותא בתני לא חש לדקדק: **רמז** לטבול יום שאם עבד חילל מנין. היה מצוי למילף מיושב או מבעל מום חז מהנך: **רמב"מ** חילול חילול מתרומה. הקשה ה"ר חיים כיון דטבול יום יליף מתרומה אם כן טבול יום שאכל תרומה יתא במיתה ובפ' הנשרפין (סנהדרין פג). לא חשיב טבול יום ושמא הוא הדין אי"כ כי היכי דממעטי התם (דף פז). רבנן בעל מום ששימש מדכתיב בו ולא בעל מום היה ומתו בו דכתיב בתרומה בו ולא בטבול יום ומיהו טמא ששימש אין למעט מדכתיב בו דלכאיהא גז"ש דחילול חילול וכן טבול יום ששימש נמי הוי במיתה כדאייתא הא והתם הדיינו טעמא דדמי לטמא טפי מבעל מום ונראה דהיה לתרומה דלא מנעטנין טבול יום לכן פירש בקנטרס בהדיא דטבול יום שאכל תרומה במיתה ויש ליתן טעם דלא חשיב ליה התם משום דטמא וטבול יום מחז קרא נפקי דהכי כתיבי קראי בפרשת אמור אל הכהנים ובא השמש וטהר ואזי יאכל מן הקדשים וגו' חזר כתיב ולא ישאו עליו חטא ומתו בו כי יחללוהו וקצת תימה איך יליף יתם בסנהדרין מחוסר כפורים ששימש במיתה משום דאיקרי טמא וטמא ילפינן חילול חילול מתרומה נימא דפסול בתרומה במיתה ודלא פסול בתרומה לא כדאמרין הכא דפסול בתרומה מחיל עבודה כו' ויש לומר כיון דמחיל עבודה מטעמא דנפקא לן מיוניור ולא יחללו כל דאיקרי טמא (וסברא היא דגמרינן) במיתה שוה דחילול חילול מתרומה פרק הנשרפין דהיי במיתה אע"ג דטהור לתרומה: קסבר

דחגי ק"ו סתרי אהדידי מה שאין כן בתנחו והטעם כמו שפירש בקונ' משום דנכתבו הכתובים סתם דכשהותרה אנינות לכ"ג סתם בין ביחיד בין בצבור הותרה וכשנאסרה להדיוט בין ביחיד בין בצבור נאסרה וכשהותרה טומאה בצבור הותרה אף לכהן הדיוט וכשנאסרה בקרבן יחיד נאסרה אף לכ"ג: ואם במה שלא חלקן הכתובים נזון לחלק על ידי

ק"ו אמאי פשיטא בהאי טפי מבהאי דיש לדרוש חלוק להחליף את כולן הלכך אמרינן כל חזא חזא תיקום בדוכתיה: **מבול** יום מנא לן. תימה תיפוק לי מדכתיב גבי טבול יום ובא השמש וטהר מכלל שהוא טמא כדררשינן לקמן מחוסר כפורים מדכתיב וטהרה מכלל שהיא טמאה ותירץ ה"ר חיים דגבי טבול יום איכא למידרש וטהר טהר יוםא כדררשינן בשמעטא קמייתא דברכות (דף כז) אבל וטהרה לא שייך למיירש הכי ואע"ג דבפ' הערל (יבמות עד): וטהרה לטבולת יום ארוך ההיא מחוסרת כפרה היא ועל ידי מכלל שהיא טמאה לא אתי מיניה טבול יום גרידא ומיהו קשה דאיכא קרא אחרינא בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר דמוקמינן בפרק הערל (שם) בוב בעל שתי ראיות דלאו בר קרבן הוא ולענין תרומה ונימא מכלל שהוא טמא ויש לומר דרבי סימאי דררשינן הכא טבול יום מקרא אחרינא סבר לה כתנא (ודפליג התם אתנא) דבי רבי ישמעאל דמוק ליה התם בוב בעל שלש ראיות ומאי עד אשר יטהר עד דמייתא כפרה ומיהו קשה דגבי נגיעת כלי כתיב במים יובא וטמא עד הערב וטהר (מכלל שהוא טמא) וצריך לומר דאי לאו קרא דר' סימאי דהכא דררשינן טבול יום מולא יחללו לא היה דררשינן מחוסר כפרה מותרתה מכלל שהיא טמאה ולא טבול יום מותרתה מכלל שהוא טמא משום דקלישא טומאתיהו אבל

מכיון דאשכחן קרא בהדיא לטבול יום ואע"ג דקלישא טומאתיהו תו דרשינן שפיר מותרתה מחוסר כפרה ותימה במים יובא וטמא הלא מפרש בהדיא לטבול יום דאיקרי טמא וי"ל דצריך קרא גבי עבודה דלא יחללו דשמעתין וגבי אבילת תרומה וקדשים קרא אחרינא בפרק הערל (שם) ולא ילפינן מהדדי אבל וטהרה דכתיב גבי זולת דרשינן מיניה מחוסר כפורים דאסור בקדשים פרק הערל וגבי דמחיל עבודה לקמן בפרקין דאשה כשרה לשחוט קדשים ורע כתיבי כמה פעמים ורחץ במים וטמא עד הערב אלמא טבול יום איקרי טמא בין לעבודה בין לקדשים דקראי סתמא כתיבי ואיקרי טמא לכל מילי ועוד קשה דבפ' שלשה מינין (נוזר מה). ובפ' אלו הן הגולין (מכות דף ח) אמרינן טמא יהיה לרבות טבול יום עד טומאתו בו לרבות מחוסר כפורים לענין ביאת מקדש והשתא ל"ל קרא הא איקרי טמא לענין עבודה ולאבילת קדשים וכי תימא דלא נילף ביאת מקדש מנייהו (ועוד) קשה שהרי קרא דורחץ במים וטבול עד הערב סתמא כתיב דטבול יום איקרי טמא לכל מילי ואפי' לביאת מקדש ועוד תימה בין דרש"י טבול יום טמא יהיה למה איצטריך הן עוד טומאתו למחוסר כפורים תיפוק ל' מוכפר עליה הבין וטהרה כדררשינן לקמן בפירקין מכלל שהיא טמאה לענין עבודה ובפ' הערל (יבמות דף עד): לענין אבילת קדשים נדרשו נמי לענין ביאת מקדש דקרא בכל מילי מיירי שהיא טמאה קודם כפרה ואין לתרץ נמי דאי לאו אלא חזר רביא היה מוקמינא ליה במחוסר כפורים משום דמחוסר מעשה ולא בטבול יום משום דשמשא ממילא ערבא דאם כן היה ליה למימר איפכא טמא יהיה לרבות מחוסר כפורים עד טומאתו בו לרבות טבול יום ונראה לתרץ דלענין ביאת מקדש לא היה דרישנא מחוסר כפורים מותרתה מכלל שהיא טמאה משום דבכרת דטומאת מקדש כתיב איש אשר טמא ולא יתחטא דמיירי בטומאת מת אבל מחוסר כפרה דלא שייך במת לא ליהוי בכרת ועוד י"ל דצריך קרא לרבות טבול יום (ומשום דבכרת דטומאת מקדש כתיב ולא יתחטא) דמשמע אבל נתחטא שהוא ושנה וטבול דלאו מחוסר מעשה הוא כגון טבול יום לא הוי בכרת ומהני טעמי אתי שפיר דליכא למימר למה לי קרא הא איתקש קיש למקדש דהא קרא דביאת מקדש מישתעי לפטורא וקרא ובא השמש וטהר איצטריך משום דכתיב בשרך דקיל טפי מנדה ושכתב זרע: **הג"ה** וטמא: דפרישית דמותרתה מכלל שהיא טמאה לא היה מרבינן מחוסר כפורים אי לאו דאשכחן טבול יום מקרא דרבי סימאי קצת קשה הא דקאמר בסמוך דאי כתב רחמנא במחוסר כפורים טבול יום לא אתי מיניה הא לא אתי לן מחוסר כפורים אי לאו דאשכחנא קרא בטבול יום וי"ל שרוצה לומר אי כתב רחמנא מחוסר כפורים בפירוש וכי האי גונא בפרק כיצד (יבמות דף כג). גבי שפחה ונכרית ומיהו קשה אי לאהי אתיא אי"כ ניתבוח רחמנא טבול יום ומחוסר כפורים בהדיא ולא ליכתוב טמא וי"ל דכיון דלא משכחת צריכותא בתני לא חש לדקדק: **רמז** לטבול יום שאם עבד חילל מנין. היה מצוי למילף מיושב או מבעל מום חז מהנך: **רמב"מ** חילול חילול מתרומה. הקשה ה"ר חיים כיון דטבול יום יליף מתרומה אם כן טבול יום שאכל תרומה יתא במיתה ובפ' הנשרפין (סנהדרין פג). לא חשיב טבול יום ושמא הוא הדין אי"כ כי היכי דממעטי התם (דף פז). רבנן בעל מום ששימש מדכתיב בו ולא בעל מום היה ומתו בו דכתיב בתרומה בו ולא בטבול יום ומיהו טמא ששימש אין למעט מדכתיב בו דלכאיהא גז"ש דחילול חילול וכן טבול יום ששימש נמי הוי במיתה כדאייתא הא והתם הדיינו טעמא דדמי לטמא טפי מבעל מום ונראה דהיה לתרומה דלא מנעטנין טבול יום לכן פירש בקנטרס בהדיא דטבול יום שאכל תרומה במיתה ויש ליתן טעם דלא חשיב ליה התם משום דטמא וטבול יום מחז קרא נפקי דהכי כתיבי קראי בפרשת אמור אל הכהנים ובא השמש וטהר ואזי יאכל מן הקדשים וגו' חזר כתיב ולא ישאו עליו חטא ומתו בו כי יחללוהו וקצת תימה איך יליף יתם בסנהדרין מחוסר כפורים ששימש במיתה משום דאיקרי טמא וטמא ילפינן חילול חילול מתרומה נימא דפסול בתרומה במיתה ודלא פסול בתרומה לא כדאמרין הכא דפסול בתרומה מחיל עבודה כו' ויש לומר כיון דמחיל עבודה מטעמא דנפקא לן מיוניור ולא יחללו כל דאיקרי טמא (וסברא היא דגמרינן) במיתה שוה דחילול חילול מתרומה פרק הנשרפין דהיי במיתה אע"ג דטהור לתרומה: קסבר

רק על־ידי־הזיה שהבריאה היא בעשרה מאמרות, נעשה העולם מציאות יש ודבר נפרד, עד שיש בו אפשרות לבחור בטוב או להיפך כו'. ממאמר שבת פורשת בה־רב־בחוקותי ה'תשכ"ח

זבחים. פרק שני - כל הזבחים שקבלו דמן דף יז עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)"
תוספות

קסבר רבה מחוסר כפורים דוב כוב דמי. דמי נמי אית ליה פרק שני דכריתות (דף י.) ופירש בקונט לענין קדשים שלא הותר אצלן הוה ליה כאילו לא טבל ואם אכלן חייב כרת או אם נגע בהן טמאן למנות בהן ראשון ושני וקשה לפירושו דאם כן למי' לאו כוב דמי לית ביה כרת ובריש מסכת כלים תנן בהדיא דמחוסר כפורים שנכנס למקדש חייב דחנן

עזרת ישראל מקודשת ממנה שאין מחוסר כפורים נכנס לשם חייב חטאת וכן בהדיא דפרק אלו חן הגולין (מכות דף ח.) ושלשה מינין (נזיר מה). טמא יהיה לרבות טבול יום עוד טומאתו בו לרבות מחוסר כפורים ובהקדמין רבה (מנחות דף כז.) מחוסר כפרה שנכנס לפנים ממצחיתו לעזרה בשוגג חייב חטאת במזיד ענשו כרת ואיתקש קודש למקדש בהערל (יבמות עה.) ובמכות (דף יד.) ובשבועות (דף יז.) ודחוק דלומר דכל הני צדוקים כמאן דאמר מחוסר כפורים דוב כוב דמי ועוד דבהדיא סוגיא דנזיר וטמא יהיה לרבות טבול יום דכ"ע מחוסר כפורים דוב לאו כוב דמי ואפילו הכי מרבה הוה כרת למקדש במחוסר כפורים ומיהו פלוגתא דאמוראי איכא ריש פ' כל הפסולין (לקמן לב: לג.) אית דאמרי הא דאיתקש קודש למקדש היינו אפילו לכרת דביאה במקצת שנה ביאה כמו נגיעה ואית דאמרי לענין מלקות דוקא איתמר ומוקי לה בכל קדש לא תגע אודרה לנוגע לקודש וליכא אלא לאו אע"ג דאל המוקדש לא תבא הוי בברית ועוד מה שפ' בקונטרס לענין למנות בו ראשון ושני לקדש תימה הלא טבול יום אין מונין בו ראשון ושני לטומאה ויכ"ש מחוסר כפורים) ועוד הא תנן במסכת מעילה (דף ח.) חטאת העוף כ' הוכשר ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים ודייק בגמ' ליפסל אין לטמוי לא ורבינו חם היה אומר דלא נקט פסול במחוסר כפורים אלא אגב טבול יום והקשה לו הרב רבינו חיים מהא דבבבסותה פרק כשם (ד' כט.) אמרי' מנין לרביעי בקודש שהוא פסול ומה מחוסר כפורים שמותר בתרומה פסול בקודש משמע פסול אין טמא לא ועוד אי מונין בו ראשון ושני א"כ יעשה

רביעי חמישי בקודש מק"ו ומיהו יש לומר בה דחמישי אין ללמוד דמן הדין הוה למימר דיו בתרומה אי לאו משום דמפרך ק"ו ודי לנו במעלה אחת יותר מתרומה שיעשה רביעי ומיהו עוד קשה מהא דתנן בפ' בתרא דנדה (דף עא:) הוישת על דם טהור (היתה) מערה מים לפסח חזרו לומר הרי היא כמגע טמא מת לקדשים ומוקי לה בגמ' כאבא שאול דאמר טבול יום תחלה לקודש משמע אבל לרבנן לא ודחוק לומר דכולהו הדיא דמעילה ודסוטה ורבנן דאבא שאול סברי כמ"ד מחוסר כפורים דוב לאו כוב דמי ומפרש הר"ר ד' חיים דנפקא מינה לענין פסח הבא בטומאה תנן (פסחים דף צח:) לא יאכלו ממנו זבין וכו' ודחוק דלומר דמחוסר כפורים דוב לאו כוב דמי אינו שוחטין וזרקין עליו ולא אישרתא בצבור אלא טמא מת והיה טמא דאין כדאין טומאה יוצאה מגופו בק"ו ממת כדאיתא לקמן ומ"ד לאו כוב דמי שוחטין והכי מוכח בהדיא בפרק שני דכריתות (דף י.) ועוד דנפקא מינה לענין טומאה דחייבי בצבור (לקמן דף לב):

שרפה אונן ומחוסר כפורים כשרה. פי' בקונט' דפרה קדשי בדיק חטאת היא וקשה דמי' אית בה כל פסולין שבקרבן כגון שלא לשמה דאמר בהקדמין רבה (מנחות כז.) ושבע הדאות שבפרה ששעאן שלא לשמן פסולות ונפקא לן בספרי משום דחטאת קרייה רחמנא ומתאי טעמא נמי אמרינן בפ"ק דחולין (דף יא.) דטרפוט פוסל בה ונראה דהיינו טעמא הכא משום דטבול יום כשר בפרה ואתי' אונן ומחוסר כפורים בק"ו מטבול יום שאסור בנגיעת תרומה ומותר בפרה ולמ"ד מחוסר כפורים דוב כוב דמי לא אתי בק"ו דמה לטבול יום דמת שמותר לאכול בפסח הבא בטומאה מה שאין כן במחוסר כפורים והאי דטבול יום כשר מן התורה אפשר דמדוברנן פסול דהא אמרינן דאפי' בגדי אוכלי קודש מדרס לחטאת כל שכן טבול יום הוא ודאמר' במסכת פרה (פ"ג) מטמאין היו כהן השורף את הפרה להוציא מלבן של צדוקים שאמרן) במעורבי שמש היתה נעשית לאו היינו טבול יום ממש אלא אחיו הכהנים היו מניחין ידיהם על ראשו ומאוחזין בנעיה היה טבול יום כהנא בתוספתא ואיכא בהו היכרא לצדוקים ועוד יש לפרש דטבול יום ממש היה כשר בה והא דבגדי אוכלי קודש מדרס לחטאת משום היסח הדעת דשאר טומאות: **והזהר** הטהור. ואף על גב דהוא מי חטאת כשרה בור ושרפה פסול מכל מקום יליף שרפה מחזאה: **אונן** וטבול יום של טמא שרץ דקדילי אתו מק"ו מטבול יום דמת. ואין להקשות מה לטבול יום שכן מותר במעשר מה שאין כן באונן דמנגיעה יליפין כדאמר בפ' הערל (יבמות עב:) ערל שהוא חזאתו כשרה מידי דהוה אטבול יום שאע"פ שאסור בתרומה כשר בפרה ופריך מה לטבול יום שכן מותר במעשר ומשני אטו אגן לאבילה קאמרינן לנגיעה קאמרינן ומה טבול יום שאסור בנגיעה דתרומה מותר בפרה ערל שמותר בנגיעה דתרומה אינו דין שמותר בפרה וה"נ יליפין אונן וא"ת מחוסר כפורים ובעל מום ויכירו שמוותרין בתרומה ואסורין בפרה אף אני אביא ערל ואונן ומיהו אאונן לא קשיא דמה להנך שכן לא הותרו מכללן תאמר באונן שהותר מכללו אצל כ"ג אבל אערל קשה ונראה לי דמה למחוסר כפורים שאסור ליגע בקדשים אבל ערל ואונן מותרין אבל מבעל מום קשה. ברין. ועוד מה לטבול יום שכן אינו מחוסר מעשה תאמר בעל: **אין** בגדים עליהן אין כהונתן עליהם. מהא יליפין מיתה בפרק הנשרפין (טהורין דף מג.) דקאמר אין בגדיהם עליהם הוה לזו ור"ם ואמר מר זור שכינן מיתה וקשה הרב רבי יעקב מאורלינש והא מיתה כתיבא בהדיא בפרשת ואתה תצוה ותיצו דאף על גב דכולהו בגדים כתיבי הוה מכל מקום מיתה אמכנסיה דוקא כתיבא כדמשמע פשטא דקרא וקרא דחגרת דכתיב בפרשה שאחריה דדרשינן מינה דאין בגדיהם עליהם אין כהונתן עליהם איצטריך לשאר בגדים ומיניה לא הוה יליפין מכנסיהם דמכנסיהם לא כתיבי הוה ועוד יש לומר דקרא דחגרת צריך לחלול עבודה דמקרי זור. ברין:

קסבר. רבה דדרשה להאי שמענתא למימר דכולהו צריכי: מחוסר כפורים דוב כוב. היה למצורע אלא חד מענייהו נקט מחוסר כפורים דוב כוב דמי לענין קדשים שלא הותר אצלן הוה ליה כאילו לא טבל ואם אכלו חייב כרת או אם נגע בהו טמאן למנות בהן ראשון ושני לכך לא קלשה טומאה אצל קדשים כלל: **שרפה אונן** בו. בפרה אדומה קאי: כשרה. דקדשי בדיק חטאת היא ואין אונן אסור בה דלא כתיבי הנך קראי אלא בקדשי מובת: **כוב דמי**. והוה ליה טמא וקרא כתיב איש טהור: **לאו כוב דמי**. וה"ל כטבול יום דקיימא ולן דכשר בפרה: **לא דכ"ע כוב דמי**. ולענין שאר קדשים שטבול יום אסור בהו הוה מחוסר כפורים דוב תמור מטבול יום דשאר טומאות שאין טעונות כפרה: **והכא**. גבי פרה כדאי קרא קמיליגא והוה דההוא על הטמא טהור כל דהוא משמע דקרא יתירא הוא דכתיב לעיל מינה ולקח אזור וטבל במים איש טהור והוה ליה למכתב והוה על הטמא לימר על טבול יום שכן בפרה דאשכחן טבול יום דאיכרי טהור למעשר דכתיב ורחץ במים וטהר: מר סבר **טומאה** דכל חתורה. ת"ק סבר האי טבול יום דאשכר בה קרא אטבול יום דכל הטומאות שבתורה קאי ואף טבול יום דוב שהוא מחוסר כפורים: **טומאה דאיתה פרשה**. והיינו דמת טבול יום דטומאת מת אכשר בה הלכך טבול יום של שאר טומאות דמגע ומשא כגון שרץ ונבילה ומגע (ובו) אתי להכשירא מטבול יום דמת מק"ו ומה טבול יום (ודמת) דטומאת שבעה כשר טבול יום דטומאת ערב לא כ"ש אבל מחוסר כפורים וכו': והיתה להם. הלכשה הוהא לכהונה אלמא כהונתן תלויה בבגדיהן ואי לא הוה לזו ור"ם וזר אשכחן דמחיל עבדה: וכן חתול. עבדה שאתה עובד בשכרות חול:

קסבר, מחוסר כפורים דוב כוב דמי. (ומחוסר).
[לימא, מחוסר] כפורים דוב כוב דמי, תנאי
היא. דתנאי, שרפה אונן ומחוסר כפורים, בשרה.
יוסף הכבלי אומר, אונן, בשרה. מחוסר כפורים,
פסולה. מאי לאו בהא קמיליגא, מר סבר, מחוסר
כפורים דוב כוב דמי. ומר סבר, לאו כוב דמי.
לא, דכילי עלמא כוב דמי, והכא בהא קמיליגא,
דכתיב 'והזהר הטהור', מכלל שהוא טמא. לימד
על טבול יום, שפירש בפרה. מר סבר, טומאה
דכל התורה פולה. ומר סבר, טומאה דתף פירשה.
הלכך (אונן וטבול יום דטמא) [טבול יום דנבילה,
וטמא] שרץ, דקדילי, אתו כקל וחומר מטבול יום
דמת. אבל מחוסר כפורים דוב, דחמיר, שכן
טומאה יוצאה עליו מגופו, לא: מחוסר בגדים:
מנל, אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן, ומטו בה
משמיה דרבי אלעזר ברבי שמעון, דאמר קרא
'והוצאת אתם אבנט אהרן ובניו, והבשלת להם
מנגיעת, והיתה להם כהנה לחקת עולם, בזמן
שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם, אין בגדיהם
עליהם אין כהונתם עליהם. והא מהכא נפקא,
מהתם נפקא. דתנאי, מנן לשתי' יין שאם עבד
חילל, תלמוד לומר 'יין ושכר אל תשת' וגו'
ולכהדיל בין הקדש ובין החול. מחוסר בגדים,

ושלא רחוק ידים ורגלים, מנין.
תלמוד

רביעי חמישי בקודש מק"ו ומיהו יש לומר בה דחמישי אין ללמוד דמן הדין הוה למימר דיו בתרומה אי לאו משום דמפרך ק"ו ודי לנו במעלה אחת יותר מתרומה שיעשה רביעי ומיהו עוד קשה מהא דתנן בפ' בתרא דנדה (דף עא:) הוישת על דם טהור (היתה) מערה מים לפסח חזרו לומר הרי היא כמגע טמא מת לקדשים ומוקי לה בגמ' כאבא שאול דאמר טבול יום תחלה לקודש משמע אבל לרבנן לא ודחוק לומר דכולהו הדיא דמעילה ודסוטה ורבנן דאבא שאול סברי כמ"ד מחוסר כפורים דוב לאו כוב דמי ומפרש הר"ר ד' חיים דנפקא מינה לענין פסח הבא בטומאה תנן (פסחים דף צח:) לא יאכלו ממנו זבין וכו' ודחוק דלומר דמחוסר כפורים דוב לאו כוב דמי אינו שוחטין וזרקין עליו ולא אישרתא בצבור אלא טמא מת והיה טמא דאין כדאין טומאה יוצאה מגופו בק"ו ממת כדאיתא לקמן ומ"ד לאו כוב דמי שוחטין והכי מוכח בהדיא בפרק שני דכריתות (דף י.) ועוד דנפקא מינה לענין טומאה דחייבי בצבור (לקמן דף לב):

שרפה אונן ומחוסר כפורים כשרה. פי' בקונט' דפרה קדשי בדיק חטאת היא וקשה דמי' אית בה כל פסולין שבקרבן כגון שלא לשמה דאמר בהקדמין רבה (מנחות כז.) ושבע הדאות שבפרה ששעאן שלא לשמן פסולות ונפקא לן בספרי משום דחטאת קרייה רחמנא ומתאי טעמא נמי אמרינן בפ"ק דחולין (דף יא.) דטרפוט פוסל בה ונראה דהיינו טעמא הכא משום דטבול יום כשר בפרה ואתי' אונן ומחוסר כפורים בק"ו מטבול יום שאסור בנגיעת תרומה ומותר בפרה ולמ"ד מחוסר כפורים דוב כוב דמי לא אתי בק"ו דמה לטבול יום דמת שמותר לאכול בפסח הבא בטומאה מה שאין כן במחוסר כפורים והאי דטבול יום כשר מן התורה אפשר דמדוברנן פסול דהא אמרינן דאפי' בגדי אוכלי קודש מדרס לחטאת כל שכן טבול יום הוא ודאמר' במסכת פרה (פ"ג) מטמאין היו כהן השורף את הפרה להוציא מלבן של צדוקים שאמרן) במעורבי שמש היתה נעשית לאו היינו טבול יום ממש אלא אחיו הכהנים היו מניחין ידיהם על ראשו ומאוחזין בנעיה היה טבול יום כהנא בתוספתא ואיכא בהו היכרא לצדוקים ועוד יש לפרש דטבול יום ממש היה כשר בה והא דבגדי אוכלי קודש מדרס לחטאת משום היסח הדעת דשאר טומאות: **והזהר** הטהור. ואף על גב דהוא מי חטאת כשרה בור ושרפה פסול מכל מקום יליף שרפה מחזאה: **אונן** וטבול יום של טמא שרץ דקדילי אתו מק"ו מטבול יום דמת. ואין להקשות מה לטבול יום שכן מותר במעשר מה שאין כן באונן דמנגיעה יליפין כדאמר בפ' הערל (יבמות עב:) ערל שהוא חזאתו כשרה מידי דהוה אטבול יום שאע"פ שאסור בתרומה כשר בפרה ופריך מה לטבול יום שכן מותר במעשר ומשני אטו אגן לאבילה קאמרינן לנגיעה קאמרינן ומה טבול יום שאסור בנגיעה דתרומה מותר בפרה ערל שמותר בנגיעה דתרומה אינו דין שמותר בפרה וה"נ יליפין אונן וא"ת מחוסר כפורים ובעל מום ויכירו שמוותרין בתרומה ואסורין בפרה אף אני אביא ערל ואונן ומיהו אאונן לא קשיא דמה להנך שכן לא הותרו מכללן תאמר באונן שהותר מכללו אצל כ"ג אבל אערל קשה ונראה לי דמה למחוסר כפורים שאסור ליגע בקדשים אבל ערל ואונן מותרין אבל מבעל מום קשה. ברין. ועוד מה לטבול יום שכן אינו מחוסר מעשה תאמר בעל: **אין** בגדים עליהן אין כהונתן עליהם. מהא יליפין מיתה בפרק הנשרפין (טהורין דף מג.) דקאמר אין בגדיהם עליהם הוה לזו ור"ם ואמר מר זור שכינן מיתה וקשה הרב רבי יעקב מאורלינש והא מיתה כתיבא בהדיא בפרשת ואתה תצוה ותיצו דאף על גב דכולהו בגדים כתיבי הוה מכל מקום מיתה אמכנסיה דוקא כתיבא כדמשמע פשטא דקרא וקרא דחגרת דכתיב בפרשה שאחריה דדרשינן מינה דאין בגדיהם עליהם אין כהונתן עליהם איצטריך לשאר בגדים ומיניה לא הוה יליפין מכנסיהם דמכנסיהם לא כתיבי הוה ועוד יש לומר דקרא דחגרת צריך לחלול עבודה דמקרי זור. ברין:

תלמוד

אלו הייתה הבריאה במאמר אחד בלבד, היו כל הנבראים בטלים בתכלית, ולא היה מקום לעניין הבחירה, שכן ועונש כו'.

ממאמר שבת פרשת בהר בחוקותי ה'תשכ"ח

זבחים דף יז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) רלא

משיבה הגמרא: רבה שפירש מדוע נצרכה התורה לפרש חילול בשלשתם קָבֵר מְחוֹסֵר בְּפוֹרִים דָּוָב כָּזָב דְּמִי – זב שטבל והעריב שמשו, אלא שעדיין לא הקריב כפרתו, לא הוקלשה טומאתו כלל לענין קדשים, והרי הוא לעניינים כזב גמור, וכאילו לא טבל. ולכן אי אפשר ללמוד חילולו של טבול יום במה הצד מטמא ומחוסר כיפורים, שיש לפרוק, מה לשניהם שמחוסרים מעשה לטהרתם, מה שאין כן טבול יום, שאינו חסר אלא שקיעת השמש הבאה מאלה.

הגמרא מבררת האם נחלקו תנאים במהות פסולו של מחוסר כיפורים לקדשים: (ומחוסר) [לִימָא – האם נאמר, שהנידון האם מְחוֹסֵר בְּפוֹרִים דָּוָב כָּזָב דְּמִי, תִּנְיָא, הֵיא, דְּתִנְיָא, פרה אדומה שֶׁשָּׂרְפָה אוֹנָן – מי שמת לו אחד מקרוביו שחייב להתאבל עליהם, וכן אם שרפה מְחוֹסֵר בְּפוֹרִים, כְּשֶׁרָה, יוֹסֵף הַכְּבִלִי חולק ואומר, אכן אם שרפה אוֹנָן, כְּשֶׁרָה, אבל אם שרפה מְחוֹסֵר בְּפוֹרִים, פְּסוּלָה.

הגמרא מנסה לתלות המחלוקת בנידון האמור: מֵאֵי לֹא בָּהָא קָמִיפְלִגִי, מֵר – ויוסף הבבלין קָבֵר, מְחוֹסֵר בְּפוֹרִים דָּוָב כָּזָב דְּמִי, וכיון שדינו כטמא גמור לענין קדשים, לכן פוסל את הפרה כשם שטמא גמור פוסלה, ואינו דומה לטבול יום שכשר לפרה. וְרַב – ונתנא קמא] קָבֵר, מחוסר כיפורים לֹא כָּזָב דְּמִי אף לענין קדשים, ולכן כשר לעבודת פרה אדומה, כשם שטבול יום הותר.

דוחה הגמרא: לֹא בכך נחלקו, אלא דְּבִנְיָא עֲלֵמָא סוברים מחוסר כיפורים כָּזָב דְּמִי, וחמור לענין קדשים יותר מטבול יום שהיה טמא בטומאה שניתנה מחייבת בכפרה, וְהָאָה לענין אדומה כְּבֵאָה קָמִיפְלִגִי, דְּהִתִּיב בהזאת מי החטאת ואפר הפרה המעורב במים [חיים] על טמא מת (במדבר יט ט), וְהָיָה הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַרְבִּיעִי וגו', ותיבת 'טהור' מיותרת, שהרי כבר נאמר בפסוק שלפניו וְלָקַח אֹזֹב וְטָבַל בָּמִים אִישׁ טָהוֹר וְהָיָה, הרי ש'איש טהור' הוא המזה, והיה די לכתוב בפסוק שלאחריו 'והזה על הטמא', ומה שחזר הכתוב לכתוב 'טהור', פירשו חכמים, מְכַלֵּל – הכתוב בא להשמיע שדי בכך שהמזה טהור במקצת, אף שְׁעֵדִיין הוּא טָמֵא במקצת, וְלִימָד עַל מְבֹל יוֹם, שנקרא 'טהור' והיינו לענין חולין ומעשר שני, שְׂכָשֶׁר בְּפָרָה, אף שלענין שאר קדשים עדיין נחשב כטמא ואסור בהם. ונחלקו התנאים בברייתא, דנ"ל איזה טבול יום הוכשר בכתוב זה, מֵר – ונתנא קמא] קָבֵר,

מְחוֹסֵר במקצת דְּכָל הַתּוֹרָה בּוֹלָה הותרה בפסוק זה, ואף טומאת זב, ולכן זב טבול יום כשר לעבודת פרה אדומה, אף שהוא מחוסר כיפורים, וכל שכן שכשר אחר הערב שמש קודם הבאת קרבנותיו. וְרַב – ויוסף הבבלין קָבֵר, רק מְחוֹסֵר דְּתָר פְּרָשָׁה – טומאה שפרשה זו עוסקת בה, הותרה, והיינו טבול יום מטומאת מת, הַלְכָה (אוֹנָן וטבול יום דְּטָמֵא) [מְבֹל יוֹם דְּטוֹמַאת בְּנִלָה, וטבול יום דְּטָמֵא] שְׂרָיָה, דְּקִילִי – שקלים מטבול יום של טמא מת, ודומים לו בכך שאין הטומאה יוצאת מגופם, אלא טומאה חיצונית היא, אֵתוּ – נלמדת כשרותם לעבודת פרה אדומה, כָּקָל וְחוֹמֵר מְטָבֹל יוֹם דְּמֵת, אֵכָל מְחוֹסֵר בְּפוֹרִים דָּוָב, דְּחִמִּיר מטמא מת שֶׁכֵּן מְחוֹסֵר יוֹצֵאָה עֲלָיו מְנוּפֵל, מה שאין כן טמא מת, טומאתו חיצונית על ידי מגעו במת, לֹא הוכשר לעבודת הפרה.

שנינו במשנה בין הפוסלים קבלת הדם: מְחוֹסֵר בְּנָדִים. מבררת הגמרא: מְנָלָן. משיבה הגמרא: אֵמֵר רַבִּי אֶבְהוֹ אֵמֵר רַבִּי יוֹחָנָן, וְמָטוּ כָּה מְשֻׁמָּה – ויש שמביאים שמועה זו משמו דְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, דְּאֵמֵר קָרָא במצות בגדי הכהונה (שמות כט ח-ט) וְאֵת בְּגָדֵי תַקְרִיב וְהַלְבַּשְׁתָּם בְּתֵנֶת, וְהִנֵּחַ אֹתָם אֲבִנָּט אֲהָרֹן וְבָנָיו, וְהִכַּשְׁתָּ לָהֶם מִנְעוֹת, וְהִיָּיתָ לָהֶם בְּהֵנָה לְחֶקֶת עוֹלָם, ויש לפרש כוונת הכתוב 'והייתה להם כהונה' שלבשת הבגדים היא הגורמת כהונתם, ולכן מְנָלָן שְׁבִנְדִּיהֶם עֲלֵיהֶם כְּהוֹנָתָם עֲלֵיהֶם, אֵין בְּנִדְיָהֶם עֲלֵיהֶם אֵין כְּהוֹנָתָם עֲלֵיהֶם, אלא זרים הם, וזר מחלל עבודתו, כפי שנתבאר לעיל (טו).

מקשה הגמרא: וְהָא מְהֵבָא נִפְקָא – וכי חילול עבודתו של מחוסר בגדים נלמד מפסוק זה, והלא מְהֵבָא נִפְקָא – מלימוד אחר נלמד, דְּתִנְיָא, מְנָן לְשִׁתּוּי יוֹן – כהנים ששתו רביעית יין שאסורים בעבודה, שָׂאם עֲבַד חִלָּל, תְּלִמּוֹד לִמָּר באזהרת ה' לאהרן הכהן (ויקרא יט ט), וְאֵין וְשָׂכַר אֵל תִּשָּׁת' וגו' אֵתָה וְבִנְיָךְ אֵתָךְ בְּבָאָכֶם אֵל אֵהָל מוֹעֵד, וְלֹא תָמוּת, חֶקֶת עוֹלָם לְדִרְתִּיכֶם. ונאמר בפסוק שלאחריו, וְלֹחֲבִדִּיל בֵּין הַקֶּדֶשׁ וּבֵין הַחֹל', וכוונת הכתוב היא, שעבודה שאתה עובד בשכרות הרי היא 'חול', ויש להבדיל בינה לבין עבודה כשרה שהיא 'קודש'.

ממשיכה הברייתא: כהן מְחוֹסֵר בְּנָדִים, וְכֵן כַּהֵן שְׂאֵל רְחוּץ יָדָיִם וְיָגִילָם קודם עבודתו, מְנָן שמחללים עבודתם,

המשך מעמוד רכה

וגודל הזכות בזה שמעמידים את האדם על תכליתו אשר זה כל האדם את האלקים ירא ואת מצותיו שמור, מבואר בכ"מ ואינו דורש ביאור נוסף, ובפרט כשהלומד השיעור הוא רב שבמילא נותנים לו כחות מיוחדים להצליח בהשפעתו ובהביטתו.

ג) במענה להתאור דעסקנות הצבורית וביחוד בשדה החינוך, הרי גודל ערך עבודה זו, אין לשער. ובמילא לדעתי אין מקום כלל למחשבות לעזבה. אלא שכבר באה העת להכיר בההכרח הגמור לעזוב את דרך הפשרות, ואם בשנים מקודם ה"י מקום לשקו"ט אם כדאי לוותר על חלק מהעיקר בשביל להציל את החלק השני של העיקר (וכותב אני בדיוק מקום לשקו"ט, כי המסקנה גם אז היתה שאם יתחילו בויתור על חלק מהעיקר הרי סו"ס מוותרים על כולו), הרי עתה ברור הדבר לאחר הנסיון של עשירות בשנים.

ורואים שדרך הפשרות שונות ומשונות הביא לתוצאות נוראות, ופשיטא שצריך לעמוד חזק על הבסיס של חינוך תורני מבלי כל פשרות, אשר אז רק אז יש לקוות שיצילו את הדור הצעיר ובמילא גם את הבינונים והזקנים. ועוד זאת הראה הנסיון בדור האחרון, שהנוער בעצמו לועג לאלו החולכים בדרך הפשרה, באמנם שאלו המפשרים לו היו מאמינים בעצמם באותם הדיעות שהם מלמדים אותם, לא ה"י אצלם מקום לפשרה, ובפרט בדברים הקשורים עם תורת ה', שמוכן אשר אין לבשר וגם יפוי כח לעשות פשרות בעניניו של הקב"ה.

ברכה לבריאות הנכונה ולבשו"ט תכה"י.

נ.ב. מוסיג"פ הקונטרס שהו"ל ל"ג בעומר הבע"ל שבטח יזכה בו את הרבים.

לפני הקהל, מזמן שאכל סעודת היום ביום טוב, ועד למחרת, ונהג
 כן, משום חשש שפירות מחמת היין ששתה בסעודתו, ואסור
 להורות הלכות בשכרות, שמא יטעה, ואיסור זה נלמד מהפסוק
 האמור, שאחר האזהרה שלא יעבדו הכהנים בשכרות ממשיך
 הכתוב 'וְלֹהֲבִדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַחֹל', והיינו, שגם בשעה
 שהחכם בא להבדיל ולהורות בין דבר קדושה לדבר חול אסור לו
 להיות בשכרות.
 הגמרא חוזרת לעסוק במקור לחילול עבודתו של מחוסר בגדים,
 ומביאה שיש מקור נוסף לכך, ומקשה מדוע נצרך. מקשה הגמרא:
אֲבָתִי, מִהָּכָּא – מהפסוק 'והיתה להם' נפקא חילול מחוסר בגדים
 הוא, והלא מִהָּכָּא **נפקא**, שנאמר במצות הצתת אש על המזבח,
 לצורך הקטרת הקרבנות (ויקרא א ט) 'וַיִּתְּנוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן כִּהֲנוֹן אֵשׁ עַל
 הַמִּזְבֵּחַ', ותיבת 'הכהן' מיותרת ללמד שצריך להיות אהרן כִּהֲנוֹן
 – לבוש בבגדי הראויים לו, בעת הצתת האש, ורק אז נקרא
 'אהרן הכהן' וכשר לעבודה. לִימַד עַל כֵּהֵן גָּדוֹל שְׁלֹבֶשׁ בְּגָדֵי כֹהֵן
 הַדְיוֹט וְעָבַד, שְׁעֲבוֹדָתוֹ פְּסוּלָה. וקשה מדוע צריכים שני הלימודים
 להיכתב.
 מיישבת הגמרא: שני הלימודים נצרכים, אִי מִהָּכָּא – אילו למדנו
 החילול רק מ'והיתה להם', הוּא אֲמִינָא, הֵי מִיָּלִי בְּעֲבוּדָה חֲשׁוּבָה
 דְּמַעֲבָדָא כְּפָרָה – שמעכת כפרת הקרבן, וכגון זריקה, אֲכָל עֲבוּדָה
 דְּלֹא מַעֲבָדָא כְּפָרָה, כגון הצתת האש שאינה מעכבת, שהרי אפשר
 להקטיר את הקרבנות באש שירדה מהשמים על המזבח, לא – אין
 צריך לעבודה בבגדי הכהונה, לכן נצרך הלימוד מ'ונתנו בני אהרן
 הכהן', שאף עבודה כזו לכתחילה צריך לעשותה בבגדי הכהונה
 הראויים לכהן העובד.
 שוב מקשה הגמרא: וְאֲבָתִי, מִהָּכָּא – מ'והיתה להם' נפקא חילול
 מחוסר בגדים, והלא מִהָּכָּא **נפקא**, שנאמר במצות הקטרת אברי
 עולת נדבה (שם א ח) 'וַיַּעֲבֹדוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן כִּהֲנוֹנִים אֶת הַנִּתְחִים וְגו' אֵת
 הָרֹאשׁ וְאֵת הַפֶּדֶר עַל הַעֲצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל הַמִּזְבֵּחַ',
 ותיבת 'כִּהֲנוֹנִים' מיותרת ללמד שצריכים בני אהרן להיות כִּהֲנוֹנִים
 – לבושים בבגדי הכהונה הראויים, שבהם תלויה כהונתם, וּמִכָּאֵן
 לְכֵהֵן הַדְיוֹט שְׁלֹבֶשׁ בְּגָדֵי כֹהֵן גָּדוֹל, וְעָבַד, עֲבוֹדָתוֹ פְּסוּלָה. וקשה,
 מדוע צריכים שני הלימודים להיכתב.
 מיישבת הגמרא: שני הלימודים נצרכים, אִי מִהָּכָּא – אילו למדנו
 החילול רק מ'והיתה להם', הוּא אֲמִינָא, הֵי מִיָּלִי שמעכת את
 העבודה דווקא תיפוסר בגדים, כגון כהן גדול המשמש בבגדי כהן
 הדיוט, אֲכָל יִתְיַד בְּגָדִים לֹא, קָא מְשַׁמַּע לָן הַלִּימוֹד 'הכהנים'
 'בכיהונן' שגם באופן זה מחלל עבודתו.
 הגמרא מביאה ברייתא המבארת פרטי דינים בבגדי הכהונה: תָּנוּ
 רַבֵּנָּה, הֵיוּ בְּגָדֵי הַכְּהוֹנָה מְרוֹשְׁלִין – נגררים על הקרקע, מחמת שהיו
 ארוכים ממידתו של הכהן הלוֹבֵשׁ, או שהיו מְרוֹשְׁלִין מהקרקע,
 מחמת שהיו קצרים מדי, או שהיו מְשׁוּחָקִים – יְשָׁנִים, וְעָבַד בהם,
 עֲבוֹדָתוֹ כְּשֻׁרָה.
 ממשיכה הברייתא: לְבָשׁ שְׁנֵי מִכְנָסִים, או שְׁנֵי אֲבָנִים, או שהיה
 חָסֵר אֶחָת מבגדי הכהונה, או שלבש יָתֵר אֶחָת, והיינו שהוסיף
 ללבוש בגד שלא מבגדי הכהונה, או שְׁתִּיתָה לוֹ רִמְיָה – תחבושת
 עַל מַפֵּת בְּשָׂרוֹ, תחת בְּגָדוֹ, וחוצצת בין הבגד לבשרו, או שְׁתִּי
 עַל מַפֵּת בְּשָׂרוֹ, תחת בְּגָדוֹ, וחוצצת בין הבגד לבשרו, או שְׁתִּי

תלמוד לומר 'חוקה חוקה' לְגִזְרָה שְׁנָה – נאמר בענין שתויי יין (ויקרא
 י ט) 'חוקת עולם', ולמדים גזירה שוה מתיבת 'חוקת' למחוסר
 בגדים ולמי שלא קידש ידיו ורגליו שגם בהם נאמר לשון 'חוקה',
 שכשם ששתוי יין שעבד חילל, כך גם אלו. ומבואר בברייתא
 שהמקור לחילול עבודתו של מחוסר בגדים הוא מגזירה שוה
 משותי יין, ומדוע אמר רבי אבהו מקור אחר.
 מתרצת הגמרא: אִי הִיא נִלְמַד הַחִלּוּל רַק מִהָּכָּא – מהגזירה שוה,
 הוּא אֲמִינָא, הֵי מִיָּלִי שמחלל העבודה דווקא עֲבוּדָה דְּיָדֵי תִּיב עֲלֶיהָ
 מִיָּתָה אִם עוֹשֶׂה אותה, וכן שאר הפסולים לעבודה אין חייבים
 מיתה אלא בעבודות אלו, שהרי פרשת שתויי יין מדברת בעבודות
 שחייב עליהם מיתה, שנאמר (ויקרא י ט) 'יֵין וְשִׁכָר אֵל תִּשֶׁת וְגו' וְלֹא
 תִּמְתּוּ. אֲכָל בְּעֲבוּדָה דְּיָדֵין וְדֵי תִיב עֲלֶיהָ מִיָּתָה, אִימָא לֹא מִחִלּוּל
 הַעֲבוּדָה, קָא מְשַׁמַּע לָן הַלִּימוֹד שדרש רבי אבהו מ'והיתה להם'
 שבלא הבגדים הרי הוא זה, ומחלל כל העבודות כשם שזר
 מחללם, ורק לענין מיתה יש חילוק בין ארבע עבודות לשאר
 העבודות כמו בזר.
 שואלת הגמרא: אֲשַׁכְּחֵן חִלּוּל מְחוֹסֵר בְּגָדִים בכל העבודות, אבל
 חִלּוּל שְׁתוּי יֵין בעבודות שאין זר חייב עליהם מיתה מְנָלָה, שהרי
 חִלּוּל נִלְמַד מ'להבדיל', וכפי שנתבאר פרשה זו אינה עוסקת
 אלא בעבודות שחייב עליהם מיתה, שנאמר 'וְלֹא תִמְתּוּ'.
 משיבה הגמרא: אֲתִיב מגזירה שוה 'חוקה חוקה' מְחוֹסֵר בְּגָדִים,
 ומחוסר בגדים מחלל כל העבודות, כפי שדרש רבי אבהו מ'והיתה
 להם' שדינו כזר.
 מקשה הגמרא: וְהָא תָּנָא 'וְלֹהֲבִדִּיל בֵּין' וְגו' קָא נָסִיב לָהּ – והלא
 התנא בברייתא נקט שהמקור לחילול עבודת שתויי יין הוא
 מהכתוב 'וְלֹהֲבִדִּיל'. ואין נחלוק על התנא ונאמר שהמקור
 לחילול עבודת שתויי יין הוא גזירה שוה ממחוסר בגדים.
 מתרצת הגמרא: מְקַמֵּי דְלִיקוּם גִּזְרָה שְׁנָה – בתחילת דבריו עדיין
 לא זכר התנא את הגזירה שוה למחוסר בגדים, ולכן למד חילול
 שתויי יין מ'להבדיל', אבל אחר שנזכר בה, כפי ששנה בהמשך
 הברייתא, חזר בו ולמד החילול מהגזירה שוה.
 שוב מקשה הגמרא: וְהָא תָּנָא מְחוֹסֵר בְּגָדִים הוּא דְקָא יָלִיף מִשְׁתוּי
 יֵין – והלא גם בהמשך דברי התנא כשהזכיר את הגזירה שוה לא
 הביאה כדי ללמוד חילול שתויי יין ממחוסר בגדים, אלא אדרבה,
 דרש אותה כדי ללמוד חילול מחוסר בגדים משותי יין.
 מיישבת הגמרא: באמת כוונת התנא לדרוש הגזירה שוה כפי
 שתירצנו, וְהָיָה קֶאֱמָר התנא, בתחילת דבריו למד חילול שתויי יין
 מהכתוב 'וְלֹהֲבִדִּיל', ואחר כך המשיך ואמר, אמנם למדנו מכך
 חילול עבודות שיש בהם חיוב מיתה, אך מִנֵּן שְׁלֹא (נחלקו)
 [נחלקו] בֵּין מְחוֹסֵר בְּגָדִים לְשְׁתוּי יֵין וְשְׁלֹא רְחוּץ יָדַי וְרַגְלַי, שכשם
 שמחוסר בגדים מחלל כל העבודות, כך גם הם, תלמוד
 לומר 'חוקה חוקה' לְגִזְרָה שְׁנָה, ללמד שכשם שמחוסר בגדים
 שנאמר בו 'חוקה' מחלל כל העבודות, כך גם שתויי יין ומי שלא
 קידש ידיו ורגליו שנאמר בהם 'חוקה' מחללים כל העבודות.
 מבררת הגמרא: אֲמָא הכתוב בשותי יין 'וְלֹהֲבִדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין
 הַחֹל' לָמָּה לִי. משיבה הגמרא: הכתוב נצרך לְכַדְרָה – ללמד
 הלכה שנהג בה רב, דָּרָב לֹא מוֹקִים אֲמוּרָא עֲלֶיהָ מִיֻּמָּא מִכָּא
 לְהַכְרִיחַ – שמנהגו של רב היה שלא להעמיד מתורגמן לדרוש

החילוק שבין מחשבה לדיבור הוא, שהדיבור נעשה נפרד מן האדם, מה'שאינ' כן המחשבה שהיא מאוחדת עימו.

ממאמר שבת פרשת בהריבחוותי ה'תשכ"ח

זבחים. פרק שני – כל הזבחים שקבלו דמן דף יח עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" רלג רש"י

חוקה חוקה. בשתיי יין [כתיב] חוקת עולם [ובמחוסר] בגדים כתיב כהונה לחוקת עולם
וברחיצת יד ורגל כתיב והיתה להם לחוקת עולם: **אי** מהתם. משותי יין הוא אמנא דמי
דמחלי עבודה [במחוסר בגדים] בעבודה שחור חייב עליה מיתה כדכתיב בהווא קרא
בבואכם אל אהל מועד ולא תמותו בעבודתו שיש בה חזיב מיתה לפסולים הכתוב מדבר
ואינו אלא ארבע עבודות וזיקה והקטרה וניסוך
המים והיין דליפנין בפ"ב בסדר יומא [דף כד.]
מועבדתם עבודת מנתה וגו' והור הקרב וימת
עבודת מנתה ולא עבודת סילוק ועבדתם עבודה
תמה ולא עבודה שיש אחריה עבודה כגון קבלה
והולכה וקמיצה וכל חזיב מיתת פסולי עבודה
מזרות גמירין כדתנן בפ' בתרא [לקמן קיב:]
הקומץ והבולל והיוצק והמקבל דמים וכו' ואין
בהם לא משום זרות ולא משום טומאה ולא
משום מחוסר בגדים ולא משום שלא רחץ ידים
ורגלים אלא מאור גמירין: **אבל** עבודה שאין יד
חייב עליה מיתה **אימא** לא. מחלי לה מחוסר
בגדים להכי כתב והיתה להם כלהונה עולם
לשניה זרים כשאין בגדיהם עליהם ובור
אשכחן חילול ולא חלק בין עבודה שיש בה
מיתה לעבודה שאין בה מיתה: **אשכחן** מחוסר
בגדים. בכל העבודות: שותי יין מנלן. דפסלי
עבודה שאין חזר חייב עליה מיתה: והא **תנא**
מלהבדיל קנסיב לה. לשותי יין ולא גמר מגזירה
שהו ואנן ניקו וניפלוג עלה למילף מקרא
אחרנא: הני מילי פקמי דתיקו ליה גזירה שהו.
לא הוה ליה למילף שותי יין אלא מלהבדיל
ובמסקנא אידבר ליה גזירה שהו ותנא [ליה]
שבקיה לאורחיה קמייתא ונקט גזירה שהו
למילף משותי יין מחוסר בגדים: והא **תנא**.
נקטיה לגזירה שהו מחוסר בגדים הוא דילף בה
משותי יין ולא שבקיה לאורחיה: והכי **קאמר**
מנין שלא נחלקו בו. לעולם לא למילף מחוסר
בגדים משותי יין אלא אלא למילף שותי יין
ממחוסר בגדים והכי קאמר למדנו לעבודות של
מיתה שמתחללות בשיכרות מנין שלא נחלקו
בין מחוסר בגדים לשותי יין דכי היכי דמחוסר
בגדים כל עבודותיו פסולות אף שותי יין ושלא
רחץ כן תלמוד לומר חוקה חוקה: **אלא** בין החול

למה לי. והואיל ולא ילפינן מיתה חילול לעבודה: **לא** מוקים **אמורא** עליה. למיידרש
בפירקין: **מיומא טבא** לחבריה. משעה שאכל ושתה ועשה יום טוב עד למחר דהכי משמע
קרא יין ושובר אל תשת בבואכם וגו' וכן בשעה שאתה בא להבדיל ולהורות בין דבר
קדושא לדבר חול אל תהי שכרות: **מחבא נפקא**. מחוסר בגדים: מהתם **נפקא**. אבתי קרא
אחרנא כתיב ולמאי איצטרך הכהן הכא גבי ותנו בני אהרן הכהן אש לאשמועינן
מחוסר בגדים: כביהונו. בשעה שהוא מלובש בגדיו נקרא אהרן הכהן ולא כשהוא לבוש
בגדי הדיוט: **אי** מהתם. מהויתה להם כהונה הוי מוקמינא ליה ההיא בעבודה המעכבת
כפרה אבל תנית אש של הדיוט דמצוה בעלמא היא שהי יש שם אש שירדה מן
השמים אימא לא תיבעי בגדים קא משמע לן ותנו בני אהרן הכהן אש להכי כתב הכא
חסרון בגדים למילף [ודאף בעבודה שאינה מחוסר כפרה] דאי עבר אהרן בבגדי הדיוט
לאו שפיר עבר והא ליכא למפירך לימא האי ולא תיבעי ההוא דהכא לאו בגדים כתיבי
ואי לאו דכתב והיתה להם כהונה ואצל וחגרת אותם אבנטו דשמעינן כהונה תליה

בבגדים לא הוה ידעינן הכהן בכיהונו מאי היא: הכתנים. אבני קאי דהוי הדיוטים: כביהונו. בראיין להן שנתלית כהונתן בהן: **אי** מהתם. מהויתה להם כהונה: [חיסור]. כגון כה"ג בבגדי
כהן הדיוט: **אבל** ייתור. כגון כהן הדיוט בבגדי כה"ג: מיושלין. נגדין בקרקע: מסולקין. מן הקרקע מתוך שהם קצרים: משוחקים. ישנים: כשרין. ואנ"ג דכתיב מזו בד שנתא מברות
מיצה בעלמא היא ולא לעכב: חסר אחת. מכל הבגדים: ייתר אחת. הוסיף עליהם שום בגד בעולם: רשיית. איפלשטר"א שחוצץ בין בשרו לבגד דבעינן ילבש על בשרו:

מבושמשין

תלמוד לומר חוקה חוקה לגזירה שהו. מכאן אומר ר"ת דהא דאמרין במנחות (דף טו.)
כל מקום שנאמר תורה חוקה אינו אלא לעכב לאו חר טעמא ניהו דחוקה
מגזירה שהו ותורה ממשמעות: **אתנא** חוקה חוקה מחוסר בגדים. בפ' הנשרפין (טנהרין
דף פד.) אמרין דאונן באחרה דכתיב וכן ומוקדש לא ינא ולא חילל הא אחר שלא ינא

תלמוד לומר 'חוקה חוקה' לגזירה שוה. אי מהתם,
הוה אמנא, הני מילי עבודה דור חייב עליה מיתה.
אבל עבודה דאין זר חייב עליה מיתה, אימא לא,
קא משמע לן. אשכחן מחוסר בגדים, שותי יין
מנלן. אתנא 'חוקה חוקה' מחוסר בגדים. והא תנא
להבדיל בין' וגו', קא נסיב לה. מקמי דליקום
גזירה שוה. והא תנא, מחוסר בגדים הוא דקא
ילף משותי יין. הכי קאמר, מנין שלא (נחלקו)
[נחלקו] בין מחוסר בגדים לשותי יין ושלא רחוצ
ידים ורגלים, תלמוד לומר 'חוקה חוקה' לגזירה
שוה. אלא להבדיל' למה לי. לכדרב, דרב לא
מוקים אמורא עליה מיומא טבא לחבריה, משום
שכרות. אפתי, מהכא נפקא, מהתם נפקא ונתנו
בני אהרן תפוח' כביהונו, לימד על כהן גדול שלבש
בגדי כהן הדיוט ועבר, עבודתו פסולה. אי מהתם,
הוה אמנא, הני מילי עבודה דמעפא פפרה, אבל
עבודה דלא מעפא פפרה, לא. ואפתי, מהכא
נפקא, מהתם נפקא ונערכו בני אהרן תפוחים את
התפוחים' וגו', 'תפוחים' כביהונו, מנא לכהן הדיוט
שלבש בגדי כהן גדול, ועבר, עבודתו פסולה. אי
מהתם, הוה אמנא, הני מילי חיסור, אבל ייתור
לא, קא משמע לן: תנו רבנן, הוי מיושלין, מסולקין,
משוחקים, ועבר, עבודתו פשוטה. לבש שני מכנסים,
שני אבנטים, חסר אחת, יתר אחת, או שהיתה
לו רטיה על מפת בשרו, תחת בגדו, או שהיו
מבושמשין

גדול שלבש בגדי כהן הדיוט ועבר עבודתו פסולה. ואם תאמר דאמר רבי יוסי (יומא דף
יב.) שני אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט כהן גדול משום איבה כהן הדיוט משום
מעלין בקודש ולא מורדין מדקאמר משום איבה משמע דמן הדיוט כהן גדול הוא וא"כ כהן
הדיוט תיפוק ליה משום מחוסר בגדים ואין לפרש דלארז מיתה הראשון קאמר דלא הוי כהן
גדול משום איבה דהא מודה ר' יוסי (שם יג.) דאם מת ראשון שני חזר לעבודתו ויש לומר
דכהן גדול נתמנה לעבודתו בפה ומסתכל בפה (ובפ' קמא דיומא (דף יב.) דריש ליה מקרא
ובירושלמי) ומסתברא שדבר תלי במלך ואזוי הכהני' כמו שמצינו בפ' הבא על יבמות
(יבמות סא.) בירושה בן גמלא דאוקמיא ינאי מלכא ואמרין בירושלמי ובפ' קמא דיומא (דף יב.)
ובתוספתא (דיומא פ"א) ביסוק בן אלם מצפורי שאירע פסול ככה"ג ושימש תחתיו וכשיצא
אמר למלך ארזי המלך פר ושעיר שקרבו דיומ משל מי ומשלי או משל כה"ג א"ל המלך
לא דיך ששימשת שעה א' לפני מי שאמר והיה העולם כו' וידע שהזכר מן הכהונה:

מסולקין

בבגדי
כהן הדיוט: **אבל** ייתור. כגון כהן הדיוט בבגדי כה"ג: מיושלין. נגדין בקרקע: מסולקין. מן הקרקע מתוך שהם קצרים: משוחקים. ישנים: כשרין. ואנ"ג דכתיב מזו בד שנתא מברות
מיצה בעלמא היא ולא לעכב: חסר אחת. מכל הבגדים: ייתר אחת. הוסיף עליהם שום בגד בעולם: רשיית. איפלשטר"א שחוצץ בין בשרו לבגד דבעינן ילבש על בשרו:

מבושמשין

עלידי הדיבור – מתהווים נבראים שהם בבחינת יש ודבר נפרד. עלידי המושבה – מתהווים נבראים שהם בטלים במקורם.
ממאמר שבת פרשת בהר בחוקותי ה'תשכ"ח

רלד זבחים. פרק שני – כל הזבחים שקבלו דמן דף יח עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" רש"י תוספות

מסולקין כשרין. הא דתניא ב' תמיד נשחט (פסחים סה) מדר בד כבודתו פ' הקונטרס
היינו למצוה ולא לעכב: ואידך אשר לא דריש. משמע הכא דאיכא
דמרבא כסות דסומא ולא מרבא בעלת חמש ומקשה ר"ת דב' התכלת (מנחות דף מג.) גבי
פלוגתא דר' שמעון מרבי החם רבי שמעון כסות סומא מאשר תבסה ובעלת חמש מאשר
ולא פירכא היא דההיא סוגיא כמאן דמרבי הכא
בעלת חמש ומידו קשה אהדיא דמנחות ולקמן
בפ' בית שמאי (דף מ.) אמרין דר"ש אשר לא
דרש ויש לומר דהכי אמרין אשר כי האי לא
דרש וטובא איכא כי האי גזנא בפ' קמא
דבבורות (דף ו.) דדרש ר"ש את הגמל ובפ' ק
דמנחות (דף יא:) לא דריש את: והתניא
משוחקין כשרין. תימה דבימא (דף יב:) דרשין
מה תיל ילבש לרבות את השחקין ואמאי פריך
רבי: ואימא עמרא. הרי אפרים הדין מקדש
דקבוס דתנן שילדי בלאים שמותר עם צמר אין
זה מה שאנו קורין קנב"א בלעז' מולא פריך
ואימא קבוס שעולה בד בבד והיא אמור דקבוס
הוא פשתן ואסור עם הצמר משום בלאים והשיב
לו רבינו חיים כהן דהאי דלא פריך ואימא קבוס
משום דבגדי בחונה אי אפשר להיות אלא מצמר
ופשתים דכל בגדים האמורים בתורה סתם היינו
צמר ופשתים ועוד דכל קבוס אינו עולה בד בבד
דפריש בקונטרס בד בבד קנה יחידי מכל גרעין
ואין שני קנים עולים מגרעין אחד ואפשר דקבוס
אינו כן אלא כמו חטין שכמה שבלין עולין
מחיתה אחת:

בדרך
ארבע. ומוציא אני בעלת שלש. שאין בכלל שלש. ארבע. ותניא אידך, על ארבע פנפות
כפותד, ארבע' ולא שלש, ארבע'. מאי לאו בהא קמיפלגי, דמר סבר, יתר כמאן
דאיתיה דמי. ומר סבר, כמאן דליתיה דמי. לא, דכולי עלמא כמאן דאיתיה דמי, ושאינה
דרבי רחמנא 'אשר תכסה בה'. ואידך, האי 'אשר תכסה בה' מאי עביד ליה. מיפעי ליה
לכדתניא, 'וראיתם אותה', פרט לכסות לילה. או אינו, אלא פרט לכסות סומא. כשהוא אמר
'אשר תכסה בה', הרי כסות סומא אמור, הא מה אני מקיים 'וראיתם אותה', פרט לכסות
לילה. ומה ראית לרבות כסות סומא, ולהוציא כסות לילה. מרבה אני כסות סומא שישנה
בראיה אצל אחרים, ומוציא אני כסות לילה שאינה בראיה אצל אחרים. [ואידך, נפקא ליה
מ'אשר', ואידך, 'אשר' לא דריש]: תנו רבנן, 'בד', שיהיו של בויז. 'בד', שיהיו חדשים. 'בד',
שיהיו שוורים. 'בד', שיהיו חוץ כפול ששה. 'בד', שלש ילבש של חול עמקו. אמר ליה אבוי
לרב יוסף, בשלמא שיהיו של בויז, הא קא משמע לן, בויז אין, מידי אחרת לא. אלא 'בד'
שיהיו חדשים, חדשים אין, שחקין לא. והתניא, משוחקין כשרים. אמר ליה, וליטעמך 'בד',
שיהיו חוץ כפול ששה, 'בד' חד חד לחודיה משמע. אלא הכי קאמר, בגדים שגאמר בהן 'בד',
צריכין שיהיו של בויז, חדשים, שוורים, שיהא חוץ כפול ששה, יש מהן למצוה, יש מהן לעכב.
כמאי דהאי בד, כתנא הוא. אמר רבי יוסף ברבי חנינא, דבר העולה מן הקרקע בד בבד.
אימא, עמרא. עמרא, מיפצל. כיתנא נמי מיפצל. על ידי לקותא מיפצל. רבינא אמר, מהכא
פארי פשתים יהיו על ראשם [ומכנסים פשתים יהיו על מתניהם, לא יהגרו בינע]. אמר ליה
רב אשי לרבינא, והא עד דאתא יחזקאל מנלן. ולמעמך, הא דאמר רב חסדא, דבר זה מתורת
משה רבינו לא למדנו, מדברי יחזקאל בן בוזי למדנו, כל בן גבר ערל לב וערל בשר לא יבא
אל מקדשי' (לשחתי). עד שגא יחזקאל מנלן. אלא גמרא גמרי לה, ואתא יחזקאל ואסמכיה
אקרא. הךא נמי גמרא גמרי לה כו'. מאי לא יהגרו בינע, אמר אבוי, לא יהגרו במקום שמועין,
דתניא, כשהם חוגרין, אין חוגרין לא לכופה ממתניהן, ולא למעלה מאציליהן אלא

שמחו אחיו מחמת מילה לא יבא אל מקדשי ולקמן (דף כב:) לץ בה חילול בהדיא: במקום שמועין. במקום שהבשר נכפל על הבשר ומתחמם ומזיז: כשהן חוגרין. אבניהם בשעת
עבודה: למטה ממתניהם. מקום שנכפל ונפול שומן הבטן על הקלבוטת שקורין אנקיא: ולא למעלה מאציליהן, למעלה מגגד מרפקן שקורא קוד"א לפי ששם היד שוכב תמיד על
הצלעות ומזיז:

בגדי הכהונה מְטוֹשְׁשִׁין – מלובלכים בטיט, או מְקוֹרְעִין, וְעָבַד
בבגדים אלו, עֲבוֹדָתוֹ פְּסוּלָה.
הגמרא מביאה מאמרו של שמואל בניהן זה: אָמַר רב יוחנן אָמַר
שְׁמוּאֵל, בגדי כהונה מְרוֹשְׁלִין בְּשֵׁרִין, מְסוּלָקִין פְּסוּלִין.
מקשה הגמרא: וְהִתְנִיא בגדי כהונה מְסוּלָקִין בְּשֵׁרִין.
מיישבת הגמרא: אָמַר רַבִּי בַר הֲמָא, לֹא קָשְׁיָא, כָּאֵן – בברייתא
מדובר באופן שהם כמיתדתו של הכהן, אלא שסילקו על ידי אבנט
– שהגביהו וקשר עליהם את האבנט, ולכן מסולקים הם מהארץ,
כָּאֵן – ומה שאמר שמואל שפסולים, היינו בְּדִלְתֵּיהוּ מְעִיקְרָא כָּל־
– שחסרים הבגדים מתחילתם את האורך הנצרך למיתדתו, ולכן
פסולים הם.
למדנו בדברי הברייתא ובדברי שמואל שבגדים מרושלים בשרים,
הגמרא מביאה דעה החולקת: רַב אָמַר, אָחֵד זֶה וְאָחֵד זֶה – בין
מרושלים, ובין מסולקים, פְּסוּלִין.
הגמרא מביאה מעשה בניהן זה: רַב הוּנָא אִיקְלַע לְאַרְיֵזָא וְשֵׁם-
מְקוֹם, רָמָא לִיה בַּר אוֹשִׁיָּבְכִינָה – הקשה לו בנו של בעל הבית
שרב הונא התאכסן אצלו, מִי אָמַר שְׁמוּאֵל בגדי כהונה מְרוֹשְׁלִין
בְּשֵׁרִין וּמְסוּלָקִין פְּסוּלִין, וְהִתְנִיָּא, מְסוּלָקִין בְּשֵׁרִין. אָמַר לִיה רַב הוּנָא,
בַּר מִינָּה דְהָהִיא – חרץ מקושיא זו, כלומר, אין זו קושיא, דְשִׁנְיָה –
שכבר תירצה רַבִּי בַר הֲמָא, ששמואל דיבר באופן שהבגד חסר
מעיקרו, והברייתא מדברת באופן שהגביה הבגד על ידי אבנט,
אָלֵא אִם יֵשׁ לַהֲקֻשׁוֹת מַבְרֵיתָא אִתּוּם, זֶה לְרַב קָשְׁיָא, שפסל בגדים
מרושלים, והברייתא הכשירה אותם, וְכִי תִּקְמָא לַתְּרֵץ, מִאי
מְרוֹשְׁלִין שֶׁהַכְשִׁירָה הברייתא, היינו שאכן הבגדים עצמם ארוכים
ממיתדתו של הכהן, אֲמַנְם מְסוּלָקִין עַל יְדֵי אֲבֻנְתָּם לַמִּיתְדָּם הַרְאוּהִי,
וְסוּבַר הַתְנָא אֲבֻנְתָּ מִינֵי אֲנִי – האבנט הרי הוא כחותך את החלק
המיותר בבגד, ולכן נחשבים הבגדים כעשויים במיתדתם הראויה,
ומה שפסל רב מרושלים היינו באופן שלא שילקם אלא נגדרים על
הארץ. אָלֵא אִם תֵּאֲמַר כֵּן, אִם כֵּן מַה שֶׁהַכְשִׁירָה הברייתא בגדים
מְסוּלָקִין בְּשֵׁרִין, שאין לתרץ כפי שתירצנו לפי שמואל, שמדובר
באופן שעשויים כמיתדתם אלא שמסולקים על ידי אבנט, שהרי
תירצנו לפי רב שהתנא סובר שסילוק על ידי אבנט דינו כאילו
נחתך החלק המסולק מהבגד, ולפי זה אם סילק הבגד והגביהו
ממיתדתו הראויה הרי זה כנחתך חלק זה, וכיצד הכשירה אותו
הברייתא.
מתרצת הגמרא: אָמַר רַבִּי יוֹרְאָה, אֲכַן לְשִׁיטָת רַב דַּעַת הַתְנָא
בברייתא שאבנט מיגז אגזיו, וְכִי תִקְמָא תְּנִי – ורב שנה את מה
ששינו בברייתא 'מרושלין' ומסולקין כדין אחד, ולא בשני דינים
נפרדים, וכך פירש את דברי הברייתא, בגדי כהונה מְרוֹשְׁלִין,
שְׁסִילָקוּ עַל יְדֵי אֲבֻנְתָּ לַמִּיתְדָּם הַרְאוּהִי, בְּשֵׁרִין. אבל דין בגדים
שסילקם יותר ממיתדת הכהן לא הוזכרו בברייתא, ובאמת פסולים
הם, כיון שסילוק על ידי אבנט הרי הוא כמו שנחתך הבגד.
רב ירמיה תולה מחלוקת רב ושמואל בדין בגדים מרושלים
במחלוקת תנאים לענין ציצית: אָמַר רַב ירְמְיָה מְדִיפְתִּי וְשֵׁם-
מְקוֹם, דִּין בגדי כהונה מְרוֹשְׁלִין שְׁלֵא סִילָקוּ עַל יְדֵי אֲבֻנְתָּ, אלא
נגדרים אלו מהארץ, תְּנֵיא הִיא, דְתִנְיָא, נאמר בתורה במצות ציצית
(דברים כ"ב) 'גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָּךְ עַל אֲרֻבֶּנּוּ בְּנִפְּחוֹת בְּסוּתָךְ אֲשֶׁר תִּכְסֶּה
בָּהּ; דּוֹרֶשֶׁת הברייתא, תִּיבַת 'ארבע' באה ללמד שמצות ציצית
נאמרה רק בטלית בעלת אֲרֻבֶּנּוּ כנפות, ולא בבעלת שְׁלֹשׁ כנפות.
מבשרת הברייתא: אִי שְׁמָא הַפְּסוֹק אֵינּוּ בֹא לַלְמַד אֵלֵיא שְׁדוּקָא
טלית בעלת אֲרֻבֶּנּוּ כנפות חייבת בציצית, ולא בעלת חֲמֵשׁ כנפות.
משיבה הברייתא: כְּשֶׁהוּא אֹמְרָא בְּסוּם הַפְּסוֹק 'אֲשֶׁר תִּכְסֶּה בָּהּ,
דבריהם אלו מותרים לרבות בגד נוסף, הֲרִי בְּעֵלַת חֲמֵשׁ אֲמוּר
ברבינו זה, לחייבה בציצית, הֵא מָה אֵינִי מְקַיֵּם לַמַּעַשׂ מְתִיבַת
'אֲרֻבֶּנּוּ', בהכרח אֲרֻבֶּנּוּ וְלֹא שְׁלֹשׁ.
ממשיכה הברייתא ושואלת: וְכֵּה רֵאִיתָ לְרַבּוֹת מֵאֲשֶׁר תִּכְסֶּה בָּהּ
בְּעֵלַת חֲמֵשׁ, וְלִהְיוּצִיא מֵאֲרֻבֶּנּוּ בְּעֵלַת שְׁלֹשׁ, והלא אפשר לדרוש
להיפך, מֵאֲרֻבֶּנּוּ נִמְעַט בַּעֲלַת חֲמֵשׁ, ומֵאֲשֶׁר תִּכְסֶּה בָּהּ נִרְבָּה
בַּעֲלַת שְׁלֹשׁ. משיבה הברייתא: מְרַבָּה אֵינִי בְּעֵלַת חֲמֵשׁ, שִׁישׁ בְּכָל־

חֲמֵשׁ כנפות גם אֲרֻבֶּנּוּ כנפות, וּמוֹצִיא אֵינִי בְּעֵלַת שְׁלֹשׁ, שְׁאֵין בְּכָל־
שְׁלֹשׁ אֲרֻבֶּנּוּ. כלומר, סברה היא לרבות בעלת חמש שהרי יש לה
ארבע כנפות, ואין הריבוי סותר מה שנאמר 'ארבע כנפות כסותך',
מה שאין כן בעלת שלש אין לה ארבע כנפות, לכן מסתבר
להעמיד את המיעוט בטלית זו.
וְהִנֵּיא אֵידֶךְ – ושנינו בברייתא אחרת, נאמר 'גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָּךְ עַל
אֲרֻבֶּנּוּ בְּנִפְּחוֹת בְּסוּתָךְ', דורשת הברייתא: 'אֲרֻבֶּנּוּ' ולא טלית בעלת
שְׁלֹשׁ כנפות, וכן באה ללמד 'אֲרֻבֶּנּוּ' ולא בעלת חֲמֵשׁ כנפות.
נמצא שנחלקו הברייתות בדין טלית בעלת חמש כנפות, רב ירמיה
מדיפתי רצה לתלות דין בגדים מרושלים במחלוקת זו: מִאי לֹא
בָּהּ מְדִיפְתִּי, דְּמִי סָבַר וְתֵר בְּכָאֵן דְּאֵיתִיה דְּמִי – שהברייתא
שפטרה טלית בעלת חמש כנפות מציצית סברה שכל דבר
המיותר מחשיבים אותו כנמצא, ולכן בעלת חמש פטורה, שכיון
שהכנה החמישי נחשב כנמצא, הרי אינה בת ארבע, ולא חייבה
התורה אלא בעלת ארבע כנפות. וְכִי סָבַר בְּכָאֵן דְּלִיתִיה דְּמִי –
והברייתא שחייבה סברה שכל דבר המיותר נחשב כמי שאינו,
וכיון שכן אין נחשב הכנה החמישי (המיותר למצות ציצית) כחלק
מהטלית, ונחשבת כבעלת ארבע כנפות, וחייבת בציצית. וכמו כן
לענין בגדי כהונה מרושלים, לדעת הסובר שכל המיותר כמי
שאינו, כשירה עבודת הכהן בבגדים אלו, שהחלק המיותר בבגד
כמי שאינו, ואין הכהן נחשב למיותר בגדים, אבל לדעת הסובר
שהמיותר נחשב כנמצא, פסולה עבודת הכהן, שהרי לבוש הוא גם
בחלק המיותר, ודינו כמיותר בגדים.
דוחה הגמרא: לֹא, בְּכָל־יָעֻלָּא כֹל דְּבַר הַמִּיתְדָּה בְּכָאֵן דְּאֵיתִיה דְּמִי,
ולפי זה יש לפטור טלית בעל חמש כנפות, וְהִטַּעַם שֶׁחִיבָה
הברייתא הראשונה טלית זו הוא מפני דְשִׁאֲנִי הֵמָּה דְרַבִּי רְחִמְנָא
בכתוב 'אֲשֶׁר תִּכְסֶּה בָּהּ', שאף שיש לה כנף נוסף הרי היא חייבת
בציצית.
מבשרת הגמרא: וְהִתְנָא בברייתא השניה הסובר שטלית זו
פטורה מציצית, הֵיא 'אֲשֶׁר תִּכְסֶּה בָּהּ' מִאי עָבִיד לִיה.
משיבה הגמרא: מִיָּעֵי, לִיה לְכַתְּנֵיָא, נאמר במצות ציצית (במדבר
טו' לט) 'וְאֵרִיתֶם אוֹתוֹ', וכוונת הפסוק ללמד שדווקא בבגדים
הלובשים אותם ביום, שאז אפשר באור יום לראות את הציצית,
יש להטיל בהם ציצית, פָּרַט לְכַסּוֹת לִילָה. מבשרת הברייתא: אִי
אֵינִי אֵלֵיא פָּרַט לְכַסּוֹת סוּמָא – עיור, שאינו יכול לראות הציצית.
משיבה הברייתא: כְּשֶׁהוּא אֹמְרָא 'אֲשֶׁר תִּכְסֶּה בָּהּ' ומרבה בגד נוסף,
הֲרִי כְּסוֹת סוּמָא אֲמוּר לְחִיּוּב, הֵא מָה אֵינִי מְקַיֵּם הַמִּיעוּט 'וְאֵרִיתֶם
אוֹתוֹ', פָּרַט לְכַסּוֹת לִילָה.
שואלת הברייתא: וְכֵּה רֵאִיתָ לְרַבּוֹת מֵאֲשֶׁר תִּכְסֶּה בָּהּ לְחִיּוּב כְּסוֹת
סוּמָא, וְלִהְיוּצִיא מֵאֵרִיתֶם אוֹתוֹ כְּסוֹת לִילָה, והלא אפשר לדרוש
להיפך, מֵאֲשֶׁר תִּכְסֶּה בָּהּ נִרְבָּה כְּסוֹת לִילָה, ומֵאֵרִיתֶם אוֹתוֹ
נִמְעַט כְּסוֹת סוּמָא. משיבה הברייתא: מְרַבָּה אֵינִי כְּסוֹת סוּמָא שִׁנְיָנָה
בְּרִאָה אֲצֵל אֲחֵרִים, וּמוֹצִיא אֵינִי כְּסוֹת לִילָה שְׁאֵינָה בְּרִאָה אֲצֵל
אֲחֵרִים, כלומר, מסתבר יותר למעט מֵאֵרִיתֶם אוֹתוֹ כְּסוֹת לִילָה,
שהרי לכל העולם אין הציצית נראית בלילה, מה שאין כן כסות
סומא אף שהלבושה אין רואה הציצית, מכל מקום אחרים רואים
אותה, ומתקיים 'וְאֵרִיתֶם אוֹתוֹ' בראיית אחרים.
[מבשרת הגמרא: וְהִתְנָא בברייתא האחרת הסובר לרבות
מֵאֲשֶׁר תִּכְסֶּה בָּהּ לְחִיּוּב בציצית טלית בעלת חמש כנפות, מִינֵין
הוא דורש חיוב כסות סומא בציצית. משיבה הגמרא: נִפְקָא לִיה
מֵאֲשֶׁר, שֶׁלְרַבּוֹת טלית בעלת חמש כנפות די בכתוב 'תִּכְסֶּה בָּהּ'.
מבשרת הגמרא: וְהִתְנָא הסובר שטלית בעלת חמש כנפות פטורה
מציצית מה דורש מֵאֲשֶׁר. משיבה הגמרא: תֵּנָא זֶה תִּיבַת 'אֲשֶׁר'
לֹא דְרִישׁ, שסובר שאינה מיותרת].
הגמרא מביאה ברייתא נוספת המבארת פרטי דינים בבגדי
הכהונה: תְּנִי רַבִּנָּה, נאמר בתורה כמה פעמים לענין בגדי הכהונה
שיזו עשויים מ'בד', הגמרא דורשת מתיבה זו כמה פרטים
בצורתם הראויה של הבגדים:
א. 'בד', שִׁיחִיו שֵׁל בּוּץ – עשויים מפשתן.

- 1 חוגרים אותו על הצלעות כְּגֵד אֲצִילִי יִדְהֶן – כנגד המרפקים.
2 הגמרא מביאה מעשה בענין מקום חגירת האבנט: אָמַר רב אֲשֵׁי,
3 אָמַר לִי הוּנָא בַר נָתַן, וְיִמְנָא חָדָא הָוָה קָאִימָנָא קְמִיָּה דְאִיגְדָר מְלָכָא
4 – פעם אחת עמדתי לפני מלך פרס ששמו איגדר, והוֹוה מְלָכִי לִי
5 הַמְיָנָאִי – והיה אבנטי חגור גבוה מדאי, למעלה מכנגד המרפק,
6 וְהִיתְיָהּ נִיחָלִיה – והורידו המלך למקומו הראוי, כנגד המרפק, כדי
7 שיהא לבושי נאה, וְאָמַר לִי, הֲלֹא מְלָכֶיכָא בְּהִינִי וְגוֹי קְרוֹשׁ (שמות
8 טו) כְּתִיב כְּבוֹדִי – בבני ישראל, וצריכים אתם להנהיג כתפארתם של
9 כהנים, שנאמר בהם 'לֹא יִחַגְרוּ בִיזֻעַ', ממשיך הונא בר נתן ומספר:
10 כִּי אָתָּא קְמִיָּה דְאִימָסָר וְסִיפְרִי לֹא זָאת, אָמַר לִי, אֲקִינִי בְּהַכְתוּב
11 בְּנִבְאוֹת יִשְׁעִיהָ לִזְמַן הַגְּאוּלָּה (ישעיה מט כג) 'וְהָיוּ מְלָכִים אִמְנִידִי'
12 ו–בני ישראל יהיו ביום המעלה, ומלכי אומות העולם ישרתו
13 כאומן המגדל את התינוק, שהמלך שירת אותו וסידר אבנטו.
14 בברייתא שהובאה לעיל (דף טז) שנינו שאסור לכהן להוסיף בגד על
15 לבגד הכהונה. הגמרא מביאה משנה בעירובין (קכ), ומימרא
16 שנאמרה עליה בידון 'יתור בגדים': תָּנִן הָתָּם, בְּהֵן שִׁלְקָה בְּאֶצְבָּעוֹ
17 בּוֹדֵךְ עֲלֶיהָ גְּמִי בְּמִקְדָּשָׁא אִף בִּשְׁבֹּת, שאין זה כבוד שתראה מכתו
18 בעת עבודתו, ואף שאסור חכמים לעשות רפואה בשבת, שבות
19 ו–גזירת חכמים במקדש הותרה לצורך עבודה, אֲכָל לֹא יַעֲשֶׂה כֵּן
20 בְּמִדְּבָרָהּ – מחוץ למקדש, שחכמים אסרו רפואה בשבת. וְאִם
21 מִתְּכוּבִין בְּכִרְיַת הַגְּמִי כִּדִּי הַלּוֹצִיא מִמֶּנָּה ו–מהמכה דָּם, כָּאֵן וְכָאֵן
22 – בין במקדש ובין במדינה אֲסוּר, שחבלה בהוצאת דם אסורה מן
23 התורה, ולא הותרה במקדש.
24 הגמרא מביאה דברי האמוראים על משנה זו: אָמַר רב יהודה בְּרִיהַ
25 דְרַבִּי חִיָּא, לֹא שָׁנוּ אֱלָא כְּרִיכַת גְּמִי, שאינו בגד, אֲכָל צִילְצוּל קָטָן
26 – הגורה קטנה, אם יכרכנה הכהן הָיוּ יִתְיָר בְּגָדִים, ועבודתו פסולה.
27 וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, לֹא אָמְרוּ דִּין יִתְיָר בְּגָדִים אֱלָא בְּהוֹסַפְתָּ בְּגַד בְּמָקוֹם
28 לְבִישַׁת בְּגָדִים, אֲכָל שְׂלָא בְּמָקוֹם בְּגָדִים, כְּגוֹן עַל הָאֶצְבָּע, הוֹסַפְתָּ
29 בְּגַד לֹא הָיוּ יִתְיָר, ולכן יכול לכרוך אף צילצול.
30 מִקְשָׁה הַגְּמִירָא עַל רַבִּי יוֹחָנָן: וְהִיפּוֹק לֵיהּ – גם בלא פסול יתור
31 בגדים יש לאסור כריכת בגד מִשּׁוּם הַצִּיצָה בִּין יָד הַכֹּהֵן לְכָלִי שֶׁרַת.
32 משיבה הגמרא: מדובר שהמכה היא בִּיד שְׂמָאל, שאינה כשרה
33 לעבודה. אִי גְּמִי, מדובר שהמכה ביד ימין אבל שְׂלָא בְּמָקוֹם עֲבוּדָה
34 – לא על כף היד (שבה מחזיק הכהן את כלי השרת), אלא על גב
35 היד.
36 כפי שנתבאר לדעת רבי יוחנן 'יתור בגדים' נאמר רק במקום
37 בגדים, הגמרא מביאה דעה חולקת: וּפְלִיגָא דְרַבָּא, דְאָמַר רַבָּא אָמַר
38 רַב הִסְדָּא, כְּהֵן שִׁישׁ לֹא חֲצִיצָה עַל בִּשְׂרוֹ, אם היא בְּמָקוֹם בְּגָדִים
39 וחוצצת בין בשרו לבגדו, אֲפִילוּ נִימָא ו–שערה אחת חוֹצֶצֶת,
40 ועבודתו פסולה. אבל אם היא שְׂלָא בְּמָקוֹם בְּגָדִים, שְׂלָא אֶצְבָּעוֹת
41 עַל שְׂלָא אֶצְבָּעוֹת (שהוא שיעור בגד) חוֹצֶצֶת, כלומר, הרי הכהן
42 מיותר בגדים, אבל פָּחוֹת מְכָאֵן – משלש על שלש אינן חוֹצֶצוֹת.
43 הגמרא מבררת האם רבא חולק גם על רב יהודה שאסר לכרוך
44 צילצול קטן על המכה: אֲדָרְבֵּי יוֹחָנָן וְדָאִי פְּלִיגָא, שהרי לדעת רבי
45 יוחנן שלא במקום בגדים אין דין יתור בגדים, ומשמע אף בשלש
46 על שלש, ולדברי רבא שלש על שלש פוסל אף במקום זה, אך יש
47 לברר אֲדָרְבֵּי יְהוּדָה בְּרִיהַ דְרַבִּי חִיָּא שאסר לכרוך צילצול קטן על
48 המכה אף שאין בו שלש על שלש, מִי לִימָא דְפְּלִיגָא רבא עליו, או
49 לא.
50 משיבה הגמרא: שְׂאֵנִי צִילְצוּל קָטָן דְחָשִׁיב – שונה צילצול שאף
51 שאין בו שיעור בגד, מחמת חשיבותו שעשוי לנוי נחשב לבגד,
52 ומורה רבא שכריכתו נחשבת ליתור בגדים.
53 הגמרא מביאה גירסא אחרת במחלוקת רב יהודה ורבי יוחנן:
54 לִישְׁנָא אֲחֵרִינָא אָמְרוּ לָהּ, אָמַר רַב יְהוּדָה בְּרִיהַ דְרַבִּי חִיָּא, לֹא שָׁנוּ
55 אֱלָא כְּרִיכַת גְּמִי, אֲכָל צִילְצוּל קָטָן חוֹצֵץ וְאִסוּר לְכַרְכּוֹ. וְרַבִּי יוֹחָנָן
56 אָמַר לֹא אָמְרוּ פִּסּוּל חֲצִיצָה בְּפָחוֹת מְשִׁלֵּשׁ עַל שְׂלָא אֱלָא בְּמָקוֹם
57 בְּגָדִים, שאז אף שאין בו שיעור בגד פוסל משום חציצה בין בשרו
58 של הכהן לבגדיו, אֲכָל שְׂלָא בְּמָקוֹם בְּגָדִים, שְׂלָא עַל שְׂלָא ושהוא
59 שיעור בגד) חוֹצֶצֶת, כלומר הרי הכהן מיותר בגדים, אבל פָּחוֹת

מִיָּן אֵינָה חוֹצֶצֶת.

- אומרת הגמרא: וְהִינֵנוּ דְרַבָּא אָמַר רַב הִסְדָּא – לפי הלשון השני
דברי רבי יוחנן הם כדברי רבא בשם רב חסדא, שדין יתור בגדים
נאמר גם שלא במקום בגדים, אמנם דווקא ביש בו שלש על שלש.
מבררת הגמרא: לִימָא דְרַבָּא פְּלִיגָא אֲדָרְבֵּי יְהוּדָה בְּרִיהַ דְרַבִּי חִיָּא,
שהלא רב יהודה אמר שאף צילצול קטן שאין בו שלש על שלש
פוסל משום יתור בגדים, ולרבא דווקא אם יש בו שלש על שלש
פוסל, ויחכן שאפילו בצימצול אמר כן.
משיבה הגמרא: שְׂאֵנִי צִילְצוּל קָטָן דְחָשִׁיב, ומורה רבא שאף שאין
בו שלש על שלש יש בלבישתו משום יתור בגדים.
מקשה הגמרא: וְלְרַבִּי יוֹחָנָן שהתיר לכרוך על המכה אפילו
צילצול, מֵאִי אִירָא – מדוע נטק התנא שכורך 'גְּמִי', לְשׁוּמְעִינָן
שכורך אפילו צִילְצוּל קָטָן, וישמענו שאין בזה משום יתור בגדים
כיון שאינו במקום בגדים, וכל שכן שיכול לכרוך גְּמִי.
מתרצת הגמרא: התנא נטק 'גְּמִי' דְמִילִתָּא אֲנֵן אֲוִרְחִיהָ קָא מְשַׁמְעָא
לָן דְגְּמִי מִפִּי – השמיענו בזה שגְּמִי מרפא המכה, ואף על פי כן
כורכו הכהן בשבת, ששבות במקדש הותרה.
הגמרא מביאה כמה ספיקות בענין חציצה בין בשרו של הכהן
לבגדו הכהונה: כְּעִי רַבָּא, נִכְנַסְתָּ לֹא רִוַּח בְּכַנְיָהּ וּמְבַדִּילָהּ אֵת בְּגָדוֹ
מבשרו, מֵהוּ, האם 'עַל בְּשָׂרוֹ' צִיצוֹן וְהָא לִיכָא, שהרוח מפסיקה בין
בשרו לבגדו, ועבודתו פסולה, או דְלָמָא דְרַבִּי לְבִישַׁת בְּגָדָה, ועבודתו
כשרה.
ספק נוסף: כִּינָה הַמוֹנַחַת עַל בִּשְׂרוֹ תַּחַת לְבַגְדוֹ, מֵהוּ שְׁתַּחְוִין. מבאר
רבא: בכינה מֵתָה לֹא תִבְעִי לָהּ, דְוִדָּא חִיָּצָא, אלא בכינה תֵּהָא מֵאִי,
מִי אֲמִירִין בִּין דָּאָתָא וְאֱלָא רְבִיתָא הִיא – כיון שהכינה באה
והולכת אל הגוף וממנו כל זמן חיותה, וכך היא דרך גידולה, והרי
היא כבשרו של הכהן וְלֹא חִיָּצָא, או דְלָמָא, בִּין דְקַפִּי עֲלֶיהָ הַכֹּהֵן,
וברצונו שלא תהא שם, חִיָּצָא.
ספק נוסף: עֶפְרָא מֵהוּ שְׁתַּחְוִין בִּין בִּשְׂרוֹ לְבַגְדוֹ. תמדה הגמרא: עֶפְרָא,
וְדָא חִיָּין, הגמרא מתקנת בן נוסח הספק: אֱלָא, אֲכָן עֶפְרָא – עפר
דק שאין הכהן מרגיש בו מֵהוּ – האם נחשב לחציצה.
ספק נוסף: אוֹרִי בֵּית הַשְּׁחִי ו–שהיו בתי הזרוע של הכתונת רחבים,
ואין צמודים לבית השחין מֵהוּ שְׁתַּחְוִין, האם 'עַל בְּשָׂרוֹ' צִיצוֹן וְהָא
לִיכָא, אלא צריך שהיו בתי הזרוע דחוקים ומנוחים על בשרו
ממש, או דְלָמָא דְרַבִּי לְבִישַׁת בְּגָדָה, ועבודתו כשרה.
ספק נוסף: דְּהִינִי יָדוֹ תַּחַת לְבַגְדוֹ מֵהוּ, יָדוֹ שְׁהִיא גּוֹפּוֹ
של הכהן מִי חִיָּין, או לא.
ספק נוסף: נִימָא – שיערה, או חוט וכדומה, מֵהוּ שְׁתַּחְוִין,
בפשוטו 'נימא' היינו שיערה שהגיעה מבחוץ, ולכן תמדה
הגמרא: נִימָא, וְדָא חִיָּצָא. מבארת הגמרא: אֱלָא, נִימָא
מְדוּלְלָת – חוט מבגד הכהונה עצמו שניתק ממקומו, ועדיין
תחוב בבגד, מֵהוּ, האם כיון שהתנתק ממקומו הרי הוא כסתם
חוט וחוצץ, או שמא כיון שעדיין תחוב בבגד נחשב כחלק
מהבגד ואינו חוצץ.
ספק נוסף: כְּעִי מִרְ רַב אֲשֵׁי, אם תפשוט שידו אינה חוצצת יש
להסתפק, יָצָא שְׁעָרוֹ של ראש הכהן למטה עד שנכנס בְּכַנְיָהּ – בין
כותנתו לבשרו, מֵהוּ, האם שְׁעָרוֹ בְּגוֹפּוֹ של הכהן דְּמִי ואינו חוצץ
כשם שידו אינה חוצצת, או לֹא בְּגוֹפּוֹ דְּמִי וחוצץ.
הגמרא מביאה ספק בדיו הנתח תפילין לכהנים בעת עבודתם: כְּעִי
רַבִּי יוֹדָא, תְּפִילִין מֵהוּ שְׁתַּחְוִיצוֹ, כלומר, האם מותר לכהנים להניח
תפילין בעת עבודתם במקדש, וצדדי הספק, שמא התפילין הרי
הם כבגד, והנחתם נחשבת ליתור בגדים, או שמא חביבות
המצוה גורמת שיהיו כגופו ולא כבגד. מוסיף רבי זירא:
אֲלִיכָא דְמָאֵן דְאָמַר לִילָה לֹא זָמַן הַנַּחַת תְּפִילִין הוּא, לֹא תִבְעִי לָהּ,
שכיון דבעבודות לִילָה חִיָּצִי תְּפִילִין, שהרי אז אין להניחם
ובודאי אין בטלים לגופו, אם כן בעבודות יום החמורות מעבודות
לילה גְּמִי חִיָּצִי, כִּי תִבְעִי לָהּ לְמָאֵן דְאָמַר לִילָה זָמַן תְּפִילִין, מֵאִי
מִצְוָה דְּגוֹפִיהָ חִיָּין, או לא חִיָּין.
אֲיִנְלִיל מִילִתָּא ו–התלגלג ספיקו של רבי זירא וְמָסָא ו–ובא לְקַמְיָה

זבחים. פרק שני – כל הזבחים שקבלו דמן דף יט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" רלז רש"י תוספות

1 כנגד אצילי ידיהם. על צלעותיהן כנגד המרפק. איגודר מלכא. כך שמו ומלך פרס היה:
2 והוא מידלי המיינאי ותיתיה ניהליה. אבנטו היה גבוה חגור מלמעלה מכנגד אצילי ידיו
3 והפשוט למטה כדי לנאותו. אמר מלכות כהנים כתיב ככו. וצריכין אתם לנהוג בעצמכם
4 בתפארת של כהנים דכתיב בהו לא חגורו ביזע: בורך עליה גמי. בשעת עבודה שגאי
5 הוא שתראה שם מכתו ואע"ג דגמי מסי מכה

6 כנגד אצילי ידיהן. אמר רב אשי, אמר לי הונא בר
7 נתן, וימנא חדא הוה קאימנא קמיה דאיגודר מלכא,
8 והוה מידלי לי המיינאי ותיתיה ניהליה. ואמר לי,
9 'ממלכת כהנים וגוי קדוש' כתיב בכו. כי אתאי קמיה
10 דאמימר, אמר לי, אקיים בך 'והיו מלכים אומנות':
11 הנין היתם, כהן שלקה באצבעו, פורד עליה גמי
12 במקדש אבל לא במדינה. ואם להוציא ממנה דם,
13 פאן וקאן אסור. אמר רב יהודה בריה דרבי חייה, לא
14 שנו אלא גמי, אבל צילצול קטן הוי יתור בגדים. ורבי
15 יוחנן אמר, לא אמרו יתור בגדים אלא במקום בגדים,
16 אבל שלא במקום בגדים, לא הוי יתור. ותיפוק ליה
17 משום חציצה בשמאל, אי גמי, שלא במקום עבודה.
18 ופליגא דרבא, דאמר רבא אמר רב חסדא, במקום
19 בגדים אפילו נימא אחת חוצצת. שלא במקום בגדים,
20 שלש על שלש חוצצות, פחות מכאן אינן חוצצות.
21 אדרבי יוחנן ודאי פליגא, אדרב יהודה בריה דרבי
22 חייה, מי לימא דפליגא. שאני צילצול קטן דחשיב.
23 לישנא אחרניא אמרי לה, אמר רב יהודה בריה דרבי
24 חייה, לא שנו אלא גמי, אבל צילצול קטן חוצץ. ורבי
25 יוחנן אמר, לא אמרו חציצה בפחות משלש על שלש
26 אלא במקום בגדים. אבל שלא במקום בגדים, שלש

1 וכל דבר שיש בו משום פרואה אסור משום
2 שבות גזירה שמה שחוק סמנים ד"מ במדינה
3 אבל במקדש לא גזרו משום שבות ואם להוציא
4 דם. שמתכוין לכך: כאן וכאן אסור. דחבורה הוא
5 ואיסור דאורייתא: צילצול. בגדיל: אבל שלא
6 במקום בגדים. כגון אצבע ותיפוק לי משום
7 חוצץ. בין ידו לעבודה ואסור דבעינן ולחק
8 הדין שותא קבלה בעצמו של כהן ודיכוי שרי
9 ר' יוחנן: בשמאל. שאינה כשרה לעבודה: שלא
10 במקום עבודה. כגון על גב היה: ופליגא דרבא.
11 אדרבי יוחנן: שלש על שלש חוצצות. כלומר הוי
12 יתור בגדים ואידי דנקט גימטא אחת במקום
13 בגדים לישנא דחציצה דשייכא בה נקט גמי
14 במסקנא לישנא דחציצה: ודאי פליגא. דהא
15 אמר ושתא במקום בגדים לא הוי יתור בגדים
16 ואפי' שלש על שלש במשמע: מי לימא דפליגא.
17 דאידיה אמר צילצול קטן חוצץ ורבא אמר פחות
18 משלש לא חוצץ: דחשיב. לפי ששעשו לנו והוי
19 בגד: ל"א אמרי לה כו'. בדר' יהודה בר' חייה לא
20 פליגי לישני דחוצץ גמי דקאמר משום יתור
21 בגדים הוא דלא שייכא למימר חציצה שיתור
22 במקום בגדים ושתא במקום עבודה דאי במקום
23 עבודה אפי' נימא חציצה וברך' יוחנן הוא דפליגי
24 לישנא: לימא פליג. דרבא אדר' יהודה דאילו רבי
25 יוחנן פשיטא לן דפליגי עליה ואפילו צילצול קטן
26 מכשר דהא עלה קמהדר ופליגי אלא דרבא
27 דאימור (עלה) בעלמא מי לימא פליגי אדרבי
28 יהודה דנימא דלא שייכא למימר חציצה קטן מכשר
29 שלא במקום בגדים: ולר' יוחנן. דקאמר אפי'
30 צילצול לא חייץ מאי אידיא דנקט תנא דמתני'
31 גמי לשמועין צילצול לא הוי יתור וכל שכן
32 גמי דגמי מסי. רופא המכה ואפי' מותר דאין
33 שבות במקדש בדולה מסכתא באיסור שבת
34 אידי ויעקי משום שבות נקט לה ומשנהו ו
35 בעירובין וכן כולה דך סוגיא התם ודיא: נכנסה
36 לו רוח כנגדו. והבדילתו מכשרו בשעת עבודה:
37 רביא הוא. הרי היא בכשרו: כיון דקפיד עליה.
38 דברצונו לא תתא בכשרו: אבך עפר. דק ואינו
39 מרגיש בה בית השחי מהו שחיוץ. אידי בית
40 השחי כגון בתי זרועותיו של חלוק שיהא רחב
41 ואינו נוגע בבית השחי מהו שחיוץ וצריך שיהו
42 בתי זרועותיו דחוקים ונוגעין בבשר: גופו ידו
43 שהיא גופה: נימא. משמע דאתאי מעלמא: נימא
44 מדיולת. מן הבגד מנוררין ותחובה בו קצת
45 אלא שנתק מעיקרא: יצא שערו. מראשו
46 למטה עד שנכנס בין כתנות לבשרו מהו את"ל
47 ידו לא חייצא שער מאי: מהו שחיוצו. למיחו.
48 יתור בגדים: דמ"א אליבא דר"ה. בפרק בתרא
49 דעירובין (דף צו.) ובהקדמן רבה (מנחות לו): לא
50 תבעי לך. דודאי חייצי כדמפרש טעמא כיון
51 דבעבודת לילה חייצין דהא לא מצוה היה

1 עליה גמי במקדש אבל לא במדינה. פ"י בקונט' גמי מרפא ואסור משום שחוקת
2 סמנים ונראה לפרש גזירה אטו להוציא וכן בכל הנדו (דעירובין דף קג.) יש
3 לפרש טעמא) דאסירי במדינה משום איסורא דקתני בתר הכי כאן וכאן אסור ומיהו
4 בירושלמי משמע דטעמא משום שחוקת סמנים דמסיק פרק כל כתיב הקדוש גבי רבי שלקה
5 באצבעו בשבת ונתן עליה ספוג יבש וקשר עליה
6 גמי מבחוץ וקאמר התם דלמדנו דספוג אינו
7 מרפא אלא משמר גמי לפי שהוא מן המוכן
8 ובסמוך גמי קאמר קא משמע לן דגבי מסי משמע
9 דהיינו טעמא דאבל לא במדינה: מאי איריא
10 גמי לשמועין צילצול קטן. תימה הא איצטרך
11 לאשמועין גמי משום אבל לא במדינה דטעמא
12 דשחוקת סמנים לא שייך בצילצול דהא לא מסי
13 וייל דאמ' הוה לא ליה לאשמועין צילצול דהוי
14 חידוש גדול יותר דלא הוי יתור בגדים
15 מלאשמועין איסור של גמי במדינה ומשני
16 דקמיל דגמי מסי משום לשון חכמים מרפא:
17 תפלין מהו שחיוצו. פירש בקונטרס למיהוי
18 יתור בגדים ואי אפשר לומר כן דהא קאמר
19 לימוד ערוך דתפלין חוצצות ובשל יד אידי
20 דבשל דאמ' הוא אמרין בסמוך דאין צילצול דהוי
21 משום יתור בגדים אפי' דראש גמי ומיהו למאן
22 דאמר לעיל לא אמרו יתור בגדים אלא במקום
23 בגדים אבל שלא במקום בגדים לא ניהא דשל יד
24 הוי במקום בגדים ולא של ראש ומשום חציצה
25 ממש נראה טפי כדררשי בסמוך על בשור שלא
26 יהא דבר חוצץ מיהו דהא דתניא אינן חוצצות
27 ואוקמינן לה בשל ראש לא הוי שום חידוש שלא
28 יתא חציצה כי אם שאינן [משום] יתור בגדים אם
29 לא דתאמר דקמיל דשערו היה נראה א"נ קמיל
30 דלא חציצה תחת פתילי החיצין:
חזקה

1 על שלש חוצצות, פחות מיפן, אינה חוצצת. ויהיו דרבא אמר רב חסדא. לימא פליגא
2 אדרב יהודה בריה דרבי חייה, שאני צילצול קטן דחשיב. ורבי יוחנן, מאי איריא גמי,
3 לשמועין צילצול קטן. מילתא אנב אורחיה קא משמע לן, דגמי מסי. פגי רבא, נכנסה לו
4 רוח בבגדו, מהו. 'על בשור' בעינו והא ליפא, או דלמא דרך לבישה בך. פינה, מהו שתחוצץ.
5 מתה לא תבעי לך, דודאי חייצא. היה מאי, מי אמרין פיון דאתא ואזלא, רביא הוא ולא
6 חייצא, או דלמא, פיון דקפיד עלה חייצא. עפר, מהו שחיוץ. עפר, ודאי חייץ. אלא, אבך
7 עפר מהו. בית השחי, מהו שחיוץ. 'על בשור' בעינו והא ליפא, או דלמא דרך לבישה בך.
8 הכנים ידו לתוך חיקו, מהו. גופו מי חייץ, או לא. נימא, מהו שתחוצץ. נימא, ודאי חייצא.
9 אלא, נימא מדולדלת, מהו. פגי מר בר רב אשי, יצא שערו בבגדו, מהו. שערו כגופו דמי,
10 או לאו כגופו דמי. פגי רבי זורא, תפילין, מהו שחיוצו. אליפא דמאן דאמר לילה לאו זמן
11 תפילין הוא, לא תבעי לך. פיון דלילה חייצי, וזם גמי חייצי. כי תבעי לך, למאן דאמר לילה
12 זמן תפילין, מאי, מצוה דגופיה חייץ, או לא חייץ. אינלגל מילתא, ומטא לקמיה דרבי אמי,
13 אמר ליה, תלמוד ערוך הוא ביריגו, תפילין חוצצות. מיתבי, כהנים בעבודתו, ולוים בריקנו,
14 וישראל במעמדן, פטורין מן התפילה, וזמן התפילין. מאי לאו, אם הניחן אינן חוצצות. לא,
15 אם הניחן חוצצות. אי הכי, 'פטורים', 'אסורים' מיפעי ליה. פיון דאיפא לוים וישראל דלא
16 מתנו ליה אסור, משום הכי תנא 'פטורין'. והתניא, אם הניחן אינן חוצצות. לא קשיא, הא
17 דיר, הא דראש. מאי שנא דיר, דכתיב 'לפש על בשור' שלא יהא דבר חוצץ בינו לבשרו.
18 דראש גמי, כתיב 'שמת המצנפת על ראשו'. תנא, שער' היה נראה בין ציצ' למצנפת
19 ששם

1 דניהוי כגופיה משום חביבותא דמצות: דיום גמי חייצי. דאליכ מצינו עבודת לילה חמיר מעבודות יום והן קלים מוח: ולוים בירקנו. לשיר: ישראל במעמדן. על כל משמר ומשמר היה
2 מעמד של ישראל בירושלים שבאין ועומדין בעורה בשעת התמיד והן שלוחי כל ישראל לעמוד על קרבן דכתיב תשמרו להקריב לי במועדו שתהא שמירתכם עליו בשעת הקרבנות
3 במסכת תענית (דף קו.) פטורין מן התפלה. (שאין יכולין לבוין.) וזמן התפילין. דקיימא לן (סוכה דף כה.) העוסק במצוה פטור מן המצוה: דלא מיתני ליה אסורין. שאין יכול לשנות
4 בהן איסור: דיר. חוצצות דהוא בין בגד לבשר: דראש. אין חוצצות כדמפרש ואזיל: שערו. של כהן גדול שהיה נראה בין ציצ' שעל מצחו למצנפת שבגופה ראשה:
5 ששם

רלח זבחים. פרק שני - כל הזבחים שקבלו דמן דף יט עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)" תוספות רש"י

וְחֻקָּהּ כתיב בהו ליעבבו. אפי' למאן דאמרו (יזמא דף ס.) דלא כתיבא חוקא אלא (בדברים הנעשים) בבגדי לבן כפנים לכל הפחות קידוש דהוי בין בגדי והב לבגדי לבן ליעבב דצורך פנים כפנים כדאמרו שיליה הוציאו לו (שם דף ס.) דקטרת שחפנה קודם שחיתת הפר פסולה דצורך פנים כפנים דמי: **נ** הכי דצפרא נמי. תימא

שָׁשָׁם מִנִּיחִין תְּפִלִּין: מְחוּסֵר כִּיפּוּרִים: מְנָל, אָמַר רַב
הוּנָא, אָמַר קָרָא 'כִּפּוּר עָלֶיהָ הַכֶּתֶן וּמִטְרָה', 'מִטְרָה' רַב
מִכָּלל שְׂהוּיָא טַמְאָה: וְשֵׁלָא רְחוּץ יָדַיִם וְרַגְלַיִם: אֲתֵיָא
'חֻקָּה חֻקָּה' מִמְחוּסֵר בְּגָדִים: תִּנּוּ רַבָּנָן, כִּתּוּן גְּדוּל
שֵׁלָא טַבֵּל וְשֵׁלָא קִידֵּשׁ, בֵּין פִּגְדָּא לְבִגְדָא וּבֵין עֲבוּדָה
לְעֲבוּדָה, וְעֵבֶר, עֲבוּדָתוֹ פְּשֻׁרָה. וְאַחֲדָא כִּתּוּן גְּדוּל וְאַחֲדָא
כִּתּוּן הַדְיוּט, שֵׁלָא קִידֵּשׁ דִּיּוֹ וְרַגְלָיו שְׁחִירִית, וְעֵבֶר,
עֲבוּדָתוֹ פְּסוּלָה. אָמַר לִיה רַב אֲפִי לְרַבִּי יוֹחָנָן, מִכְּדִי
חֲמִשׁ טְבִילוֹת וְעֵשְׂרָה קִדּוּשֵׁין דְּאוֹרֵייתָא, וְחֻקָּה כְּתִיב
כִּתּוּן, לִיעֲכַבּוּ. אָמַר לִיה, אָמַר קָרָא 'וְלִבָּשָׁם', לְבִישָׁה
מְעַכְבָּת, וְאִין דְּבַר אַחֵר מְעַכְבָּ. צִהְבּוּ פְּנֵיו, אָמַר לִיה,
'וְיִי' אֲאוּפָתָא כְּתִיב לָךְ. אִי חֲבִי, דְּצַפְרָא נִמְי. אָמַר
חֻקָּתָה, אָמַר קָרָא 'וְהִיטָה לָהֶם חֶק עוֹלָם לֹא וְיִזְרְעוּ
לְדֹרֹתָם', דְּבַר הַמְעַכְבָּ פּוֹרְעוֹ, מְעַכְבָּ בּוֹ. דְּבַר שְׂאִינוּ
מְעַכְבָּ פּוֹרְעוֹ, אִין מְעַכְבָּ בּוֹ. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, מִהֲבָא
'וּרְחִצּוּ מִמֶּנּוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' דְּבַר הַמְעַכְבָּ בְּכִנּוּי,

מַעֲכָב בּוֹ. דָּבָר שְׂאִינוּ מַעֲכָב בְּכִנּוּי, אִין מַעֲכָב בּוֹ. רַבִּי יוֹנָתָן, מֵאִי טַעְמָא לֹא אָמַר מִדְּחֻקָּהּ. אָמַר לָךְ, הִתְחַל לְדוֹרוֹת הוּא דְכְּתִיב. וְאִידֵךְ, מֵאִי טַעְמָא לֹא אָמַר מֵהָא. מִיבִיעִי לִיה לְכַדְרֵי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא, דְּאָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא, כֹּל כִּיּוֹר שְׂאִין בּוֹ כִּדְרִי לְקַדֵּשׁ אַרְבַּעָה כְּהֻנִּים מִמֶּנּוּ, אִין מְקַדְּשִׁין בּוֹ, שְׁנָאמַר 'וְרָחֲצוּ מִמֶּנּוּ מִשָּׁה וְאַהֲרֹן וְכֻלָּיו': תֵּנוּ רַבְּנָן, כִּיצַד מִצְוֵת קִידוּשׁ, מִנִּית יְדוֹ הִקְנִית עַל גְּבִי רִגְלוֹ הִקְנִית, וְיָדוֹ הִשְׁמָאֲלִית עַל גְּבִי רִגְלוֹ הִשְׁמָאֲלִית, וּמְקַדֵּשׁ רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מִנִּית שְׁתֵּי יָדָיו זו עַל גְּבִי זו, וְעַל גְּבִי שְׁתֵּי רִגְלָיו, זו עַל גְּבִי זו, וּמְקַדֵּשׁ: אָמַר לּוֹ, הִפְלַגְתָּהּ, אִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת כֵּן. שְׁפִיר קָאָמְרִי לִיה. אָמַר רַב יוֹסֵף, וְחִבְרִיו מִסְּיָעוֹ. מֵאִי בִינְיָהוּ. אָמַר אַבְיִי, עֲמִידָה מִן הַצַּד, אִיכָא בִּינְיָהוּ. אָמַר לִיה רַב סָמָא בְּרִיה דְּרַב אִשִּׁי לְרַבִּינָא, וְלִיתִּיב מִיתָב וּלְקַדֵּשׁ. אָמַר קְרָא 'לְשֵׁרָת', וְשִׁירוֹת מַעֲוֹדָה הוּא: תֵּנוּ רַבְּנָן, קִידֵּשׁ יָדָיו וְרִגְלָיו בַּיּוֹם, אִין צָרִיד לְקַדֵּשׁ בְּלִילָה. בְּלִילָה, צָרִיד לְקַדֵּשׁ בַּיּוֹם, דְּכַרִּי רַבִּי, שְׁהֵי רַבִּי אָמַר, לִינָה מוֹעֵלָת בְּקִידוּשׁ יָדָיו וְרִגְלָיו. רַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, אִין לִינָה מוֹעֵלָת בְּקִידוּשׁ יָדָיו וְרִגְלָיו. תֵּנִי אִידֵךְ, הִיָּה עוֹמֵד וּמַקְרִיב עַל גְּבִי מִזֻּבֵּחַ כֹּל הַלֵּילָה, לְאוּרָה טַעוֹן קִידוּשׁ יָדָיו וְרִגְלָיו. דְּכַרִּי רַבִּי. רַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, כִּיּוֹן שְׁקִידֵשׁ יָדָיו וְרִגְלָיו מִתְחִילָת עֲבוּדָה, אֶפְלוּ מִיָּן וְעַד עֶשְׂרֵה יָמִים, אִינוּ צָרִיד לְקַדֵּשׁ. וְצָרִיכָא, דְּאִי אֲשַׁמְעִינָן קַמְיָתָא, בְּהֵחָא קָאָמַר רַבִּי, דְּפַסֵּק לִיה מַעֲבֹדָה לַעֲבוּדָה. אָכֵל בְּהָא דְּלֹא פַסֵּק לִיה, אִיכָא מוּדִי לִיה רַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן. וְאִי אֲשַׁמְעִינָן בְּהָא, בְּהָא קָאָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, אָכֵל בְּהָא, אִיכָא מוּדִי לִיה לְרַבִּי, צָרִיכָא. מֵאִי טַעְמָא דְּרַבִּי, דְּכְּתִיב 'בְּגִשְׁתֶּם'. מֵאִי טַעְמָא דְּרַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, דְּכְּתִיב 'בְּבֹאֵם'. וְאִידֵךְ נִמִּי, הָא פְּתִיב 'בְּבֹאֵם'. אִי פְּתִיב 'בְּגִשְׁתֶּם', וְלֹא פְּתִיב 'בְּבֹאֵם', הוּא אֲמִינָא עַל כֹּל גִּישָׁה וְגִישָׁה, כְּתִב רַחֲמָנָא 'בְּבֹאֵם'. וְאִידֵךְ נִמִּי, הָא פְּתִיב 'בְּגִשְׁתֶּם'. אִי פְּתִיב 'בְּבֹאֵם', וְלֹא פְּתִיב 'בְּגִשְׁתֶּם', הוּא אֲמִינָא אֶפְלוּ אֲבִיָּא רִיקְנִית. אֲבִיָּא רִיקְנִית, הָא פְּתִיב 'לְשֵׁרָת'. אֵלָּא, 'בְּגִשְׁתֶּם' מִיבִיעִי לִיה לְכַדְרֵי אָחָא בְּרַי עֲקָב, דְּאָמַר רַב אָחָא בְּרַי עֲקָב, הֲכַל מוֹדִים בְּקִידוּשׁ שְׁנֵי כִּשְׁהוּא לְבוּשׁ, מְקַדֵּשׁ. מֵאִי טַעְמָא, דְּאָמַר קְרָא 'אוֹ בְּגִשְׁתֶּם'. מִי שְׂאִינוּ מִחוּסַר אֵלָּא גִישָׁה בְּלַבָּר, יֵצֵא זֶה שְׁמוּחוּסַר לְבִישָׁה וְגִישָׁה. 'לְחַסְטִיר אִשָּׁה', לְמַה לִּי.

מהו

ואפי' שתיקה זו ביום: **אביא** ריקנית. בנכס שלא לעבוד. **דרב אחא בר יעקב**. בסדר יומא: **הכל מורים**. ר"מ ורבנן דפליגי בקידוש שלפני כל טבילה של טבילות ודין ורגליו ופשט קידוש דיו ורגליו מורים הם בקידוש של אחר טבילה שלושם הבגדים שהוא מחליף ואחר כך מקדש ואינו מקדש כשהוא ירחצו מי שאינו מחוסר אחר קידוש אלא גישה: **לחמקמר אשה**. דכתיב גבי קידוש למה לי פשיטא דבעיא קידוש דהא גישה מבזה היא:

ובחים דף יט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) רלט

שָׁשֶׁם מְנִיחִין הַכֹּהֲנִים הַגְּדוֹלִים תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ.
 שָׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה: מְחֻסֵּר בְּיָפוּרִים שֶׁעַבְד, עֲבוּדָתוֹ מַחְלָלָה.
 הַגְּמָרָא מְבִיאָה מְקוֹר לְדִין זֶה. מִבְּרֵרֶת הַגְּמָרָא: מְנַלְן שֶׁעֲבוּדָתוֹ
 מַחְלָלָה. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אִמֵּר רַב הוֹנָה, אִמֵּר קָרָא לִגְבִי יוֹלֶדֶת
 (וַיִּקְרָא יֵב ח), וְאָם לֹא תִמְצָא יָדָהּ דִּי שָׁה וְלִקְחָהּ שְׁתֵּי תָרִים אוֹ שְׁנֵי
 בְנֵי וְיֹנָה אֶחָד לְעֵלָה וְאֶחָד לְחִטָּאִת וְכִפְרָ עֲלֶיהָ חֲכִינָן וְשִׁחֲרִיה, וּמִכָּר
 שֶׁאִמֵּר הַכְּתוּב 'שִׁחֲרִיה' מְבָלָל שְׁחִיָּא [וְשִׁחֲרִיהָ] טַמְאָה עַד עֵתָה
 שֶׁהַבִּיאָה קֶרְבִּנוּתָהּ. שֶׁאֵף שֶׁכֵּבֶר טוֹרָה מְטוֹמָאתָה קוֹדֵם לָכֵן, וְלֹא
 הִיתָה מְחֻסֶּרֶת אֲלֵא הַבֵּאת קֶרְבִּנוּתָהּ [וּמְחֻסֶּרֶת כִּיפּוּרִים], נִקְרָאת
 טַמְאָה. וְכֵן הוּא גַם בַּכֵּן 'מְחֻסֵּר כִּיפּוּרִים' שְׁהוּא כְּטַמָּא, וּמַחְלָל
 אֶת הָעֲבוּדָה.
 שָׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה: וְשִׁלָּא רְחִין יָדִים וְרָגְלִים – כֹּהֵן שֶׁלֹּא קִידֵשׁ יָדָיו
 וְרָגְלָיו, וְעַבְד, עֲבוּדָתוֹ מַחְלָלָה.
 הַגְּמָרָא מְבִיאָה מְקוֹר לְדִין זֶה. מִבְּרֵרֶת הַגְּמָרָא: אִתְּיָא – לַמִּדֵּים
 זֹאת בְּגִירָה שְׁוֹה 'חֻקָּה חֻקָּה' מְחֻסֵּר בְּגִידִים, שֶׁנֶּאֱמַר בַּמְּחֻסֵּר
 בְּגִידִים (שְׁמוֹת כט ט) 'וְחֻקָּתָם אֲתָם וְגו' וְהִיתָה לָהֶם בְּהֵנָּה לְחֻקָּת עוֹלָם,
 וְנֶאֱמַר לִגְבִי קִידוּשׁ יָדִים וְרָגְלִים (שם ל כא) 'וְיִחְצְצוּ יְדֵיהֶם וְרָגְלֵיהֶם
 וְלֹא יָמְתוּ וְהִיתָה לָהֶם חֻק עוֹלָם, וְכֵשֶׁם שִׁחֻקָּה' הָאִמּוּרָה בַּמְּחֻסֵּר
 בְּגִידִים מֵעַכְבָּתָה, שֶׁאֵם עַבְד בְּלֹא בְּגִידִים עֲבוּדָתוֹ מַחְלָלָה, כִּךְ גַּם
 'חֻקָּה' הָאִמּוּרָה בִּקְדוּשׁ יָדִים וְרָגְלִים מֵעַכְבָּתָה, שֶׁאֵם עַבְד בְּלֹא
 קִידוּשׁ יָדִים וְרָגְלִים עֲבוּדָתוֹ מַחְלָלָה.
 הַגְּמָרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא שֶׁטְבִילוֹת וְקִידוּשִׁים שֶׁל יוֹם הַכִּיפּוּרִים בִּין
 בְּגַד לְבַגְד אֵינֶם מֵעַכְבִּים: תָּנוּ רַבֵּנּוּ, כֹּהֵן גָּדוֹל שִׁלָּא מְבָלָל וְשִׁלָּא קִידֵשׁ
 בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים בִּין בְּגַד לְבַגְד – כִּשְׁחֵלְפִין מִבְּגַדֵּי זָהָב לְבַגְדֵי לָבָן
 וְלַחִיפִין, וְכֵן עֲבוּדָה לְעֲבוּדָה, וְעַבְד, עֲבוּדָתוֹ בְּשָׂרָה, שְׁאִין הַטְבִּילוֹת
 וְהַקִּידוּשִׁים מֵעַכְבִּים לְפִסּוּל אֶת הָעֲבוּדָה. וְאֶחָד כֹּהֵן גָּדוֹל וְאֶחָד כֹּהֵן
 הַדִּיּוֹט שִׁלָּא קִידֵשׁ יָדָיו וְרָגְלָיו בְּכָל יְמוֹת הַשָּׁנָה וְגַם בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים
 שְׁחִירִית, שְׁזֵהוּ קִידוּשׁ רֵאשׁוֹן לִנְכֻסֵּס לַעֲבוּד, וְעַבְד, עֲבוּדָתוֹ פְּסוּלָה,
 שִׁקִּידוּשׁ זֶה מֵעַכְבָּתָה, וְהַעֲבֹד בְּלֹא שִׁקִּידוּשׁ מַחְלָל אֶת הָעֲבוּדָה.
 וְהִטַּעַם שִׁקִּידוּשׁ שֶׁל שְׁחִירִית מֵעַכְבָּתָה, הוּא כִּאֲמוֹר לַעֲלֵל שְׁנִלְמוּד
 'חֻקָּה חֻקָּה' מִמְּחֻסֵּר בְּגִידִים.
 הַגְּמָרָא מִבְּרֵרֶת מְדוּעַ הַטְבִּילוֹת וְהַקִּידוּשִׁים שֶׁל יוֹם הַכִּיפּוּרִים
 אֵינֶם מֵעַכְבִּים: אִמֵּר לִיה רַב אִסִּי לְרַבִּי יוֹחָנָן, מְבָרֵךְ [וְהָרִין] חֶמֶשׁ
 מְטִילוֹת וְעֹשֶׂה קִידוּשִׁין אֱלֹו דְּאִוִּירִיתָא הֵם, שֶׁנִּכְתְּבוּ בְּתוֹרָה, וְגַם
 חֻקָּה כְּתִיב בָּהֶן, שֶׁנֶּאֱמַר בְּסוּף הַפִּרְשָׁה (וַיִּקְרָא טז כט) 'וְהִיתָה לָכֶם
 לְחֻקָּת עוֹלָם' וּמִשְׁמַע שֶׁכֹּהֵן הָאִמּוּרָה בִּפְרֹשָׁה הוּא 'חֻקָּה', וְאֵם כֵּן
 לְעֻקָּתָה אֶת הָעֲבוּדָה, שֶׁתִּפְסֹל כֹּאשֶׁר הַכֹּהֵן לֹא טָבַל וְלֹא קִידֵשׁ.
 אִמֵּר לִיה רַבִּי יוֹחָנָן לְרַב אִסִּי, אִמֵּר קָרָא (שם טז ד) 'וְיִחְצְצוּ בְּמִים אֶת
 בְּשָׂרָם וְלִבְשָׁם', וְשִׁנָּה הַכְּתוּב לֹמַר 'וְלִבְשָׁם' אֵף שֶׁכֵּבֶר נֶאֱמַר
 בְּתַחֲלִיל הַפְּסוּק 'בְּתַתָּה בְּד קִדֵּשׁ וְלִבְשָׁם', כִּדִּי לְלַמְּדֵנוּ שְׁדוּקָא
 לְבִישָׁה שֶׁשֶּׁנָּה בַּה הַכְּתוּב מְעַכְבָּתָה, וְאִין דְּבָר אִתְּרָ מְעַכְבָּתָה, שְׁרַחֲצִיהָ
 שְׁהִיא הַדְּבָר הַשֵּׁנִי שֶׁהוֹכֵר בִּפְרֹשָׁה, אֵינָה מֵעַכְבָּתָה.
 צָבִיחָה בְּנִין שֶׁל רַב אִסִּי, שֶׁשִּׁמַּח עַל טַעַם טוֹב שֶׁשִּׁמַּע. אִמֵּר לִיה רַבִּי
 יוֹחָנָן, וְיִי' אֲוִיפְתָּא בְּתָבִי לָךְ – הִרִי זֶה כֵּאִילוֹ כְּתַבְתִּי אֶת הָאוֹת ו'
 עַל כִּבְעָת עֵץ מִלֵּאָה טָדִים, שֶׁאִי אִפְשָׁר לְקוֹרָא, כִּלּוֹמַר טַעַם
 שֶׁאֵינוֹ נִכּוֹן אִמְרִיתִי לָךְ. מִשּׁוֹם דֹּאִי חָבִי – אֵם כְּדַבְרִי, קִידוּשׁ דְּצִפְרָא
 [וְשֶׁל שְׁחִירִית] נִמְצָא לֹא יַעֲכֹב, וְאֵף שִׁקִּידוּשׁ שֶׁל שְׁחִירִית בְּכָל הַשָּׁנָה
 מֵעַכְבָּתָה, בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים לֹא יַעֲכֹב מִשּׁוֹם הַמִּיעוּט מִ'וִּלְבָּשָׁם'. וְהִרִי
 שָׁנִינוּ בְּבִרְייתָא זֶה שִׁקִּידוּשׁ שֶׁל שְׁחִירִית מֵעַכְבָּתָה אִפִּילוֹ בְּיוֹם
 הַכִּיפּוּרִים. וּמוֹכַח שְׁאִין לְמַעַט מִ'וִּלְבָּשָׁם' שִׁקִּידוּשׁ בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים
 אֵינוֹ מֵעַכְבָּתָה.
 הַגְּמָרָא מְבִיאָה מְקוֹר אַחֵר לָכֵךְ: אִמֵּר חֻקָּה, אִמֵּר קָרָא (שְׁמוֹת ל כא)
 לִגְבִי קִידוּשִׁי, וְיִחְצְצוּ יְדֵיהֶם וְרָגְלֵיהֶם וְלֹא יָמְתוּ וְהִיתָה לָהֶם חֻק
 עוֹלָם לֹו וְלִזְרָעוֹ לְדוֹרֵיהֶם, וְיֵשׁ לְלַמְּדֵנוּ מִמֶּה שֶׁכְּתַבָּה הַתּוֹרָה 'לֹו
 וְלִזְרָעוֹ' שֶׁהוֹקְשׁוּ הַכֹּהֵן הַגְּדוֹל וְזֵרְעוֹ (וְהַכֹּהֲנִים הַהִדְיוּטִים) זֶה לִזְהָ,
 שְׁדוּקָא דְּבָר הַמְּעַכְבָּתָה בְּזֵרְעוֹ – בְּשֹׂאֵר הַכֹּהֲנִים, הוּא מְעַכְבָּתָה גַם בֹּו –
 בַּכֹּהֵן הַדִּיּוֹט, לָכֵן קִידוּשׁ זֶה מֵעַכְבָּתָה גַם בַּכֵּן גְּדוֹל בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים.
 אֲבָל דְּבָר שְׁאֵינוֹ מְעַכְבָּתָה בְּזֵרְעוֹ, שֶׁאֵר קִידוּשִׁים שֶׁל יוֹם הַכִּיפּוּרִים,

שֶׁאֵינוֹ שִׁיבִים אֲצֵל כֹּהֵן הַדִּיּוֹט, אִין מְעַכְבָּתָה בֹּו – בַּכֵּן גְּדוֹל, וְאֵם
 עַבְד בְּלֹא קִידוּשׁ בִּין עֲבוּדָה לַעֲבוּדָה וְאֵן קִידֵשׁ בְּשִׁחִירִית, אִין זֶה
 מֵעַכְבָּתָה וְעֲבוּדָתוֹ כִּשְׁרָה בְּדִיעְבַּד.
 מְקוֹר נוֹסֵף: רַבִּי יוֹנָתָן אִמֵּר מְהֵבָא – מִדְּהַפְסוֹק דְּלַהֲלֵן, נֶאֱמַר בְּפִסּוֹק
 (שְׁמוֹת מ לא) 'וְיִחְצְצוּ מִמֶּנּוּ מִשָּׁה וְאֶתְרָם וְכִנְיֹו אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת רָגְלֵיהֶם',
 וְהִקְשִׁי הַפְּסוּק אַהֲרֹן לְבָנָיו, וְיֵשׁ לְדֹרֶשׁ מִכָּר שְׁדִּבְרָ הַמְּעַכְבָּתָה בְּכִנְיֹו
 מְעַכְבָּתָה בֹּו, דְּבָר שְׁאֵינוֹ מְעַכְבָּתָה בְּכִנְיֹו אִין מְעַכְבָּתָה בֹּו.
 הַגְּמָרָא מִבְּרֵרֶת מְדוּעַ לֹא הִסְכִּימוּ חֻקָּה וְרַבִּי יוֹנָתָן לֵאמֹר לִימּוּד.
 מִבְּרֵרֶת הַגְּמָרָא: רַבִּי יוֹנָתָן שְׁדַרְשׁ דִּין זֶה מִ'אַהֲרֹן וּבְנָיו', מֵאִי מְעַכְבָּתָה
 לֹא אִמֵּר מִדְּהַפְסוֹק דְּחֻקָּה: 'לֹו וְלִזְרָעוֹ'. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אִמֵּר לָךְ רַבִּי
 יוֹנָתָן, הֵהוּא [אוֹתוֹ פְּסוֹק] שְׁדַרְשׁ מִמֶּנּוּ חֻקָּה, לְדוֹרֹת הוּא דְּכְתִיב,
 כִּדִּי לְלַמְּדֵנוּ אֶת עֵיקַר הַדִּין, שֶׁגַם זֵרְעוֹ שֶׁל אַהֲרֹן צָרִיךְ לְנַהֲגֹו
 כִּאֲמוֹר שֶׁם וּלְקַדֵּשׁ יָדִים וְרָגְלִים קוֹדֵם הָעֲבוּדָה בַּמְקַדֵּשׁ. וְכִיּוֹן
 שֶׁלָּכֵךְ הוּא נֶאֱמַר, שׁוּב אִין הוּא פְּנוֹי לְהִקְשָׁה.
 מִבְּרֵרֶת הַגְּמָרָא: וְאִידֵךְ – חֻקָּה, מֵאִי מְעַכְבָּתָה לֹא אִמֵּר מְהֵבָא – מְדוּעַ
 לֹא דַרְשׁ מִ'אַהֲרֹן וּבְנָיו', מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: מִיִּבְעֵי לִיָּה – פְּסוֹק זֶה
 נִצְרָךְ לְדַרְשָׁה אַחֲרֵת כְּדִבְרֵי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא וְאִין הוּא פְּנוֹי לְלַמְּדֵנוּ
 מִמֶּנּוּ. דְּאִמֵּר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא, כָּל כִּיּוֹר שְׁאִין בֹּו כְּמוֹת שֶׁל מִים
 כִּדִּי לְקַדֵּשׁ אֲרֻכָּה בְּהֵנִים מִמֶּנּוּ, אִין מְקַדֵּשִׁין בֹּו. שְׁנֶאֱמַר בְּפִסּוֹק זֶה
 שְׁדַרְשׁוּנוֹ לַעֲלִיל 'וְיִחְצְצוּ מִמֶּנּוּ מִשָּׁה וְאֶתְרָם וְכִנְיֹו', הִרִי אֲרַבְעָה,
 מִשָּׁה, אַהֲרֹן, וְשְׁנֵי בְנָיו. וְדַרְשׁ רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא מִפְּסוֹק זֶה,
 שֶׁצָּרִיךְ הַכִּיּוֹר לַהֲיוֹת מְחֻזָּק שִׁיעוּר מִים הַמְּסַפִּיקִים לְקִידוּשׁ שֶׁל
 אֲרַבְעָה כְּהֵנִים.
 הַגְּמָרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא כִּיצַד מְקַדְשִׁים יָדִים וְרָגְלִים: תָּנוּ רַבֵּנּוּ,
 כִּיצַד מְצֻתָה קִידוּשׁ יָדִים וְרָגְלִים, מְנִיחַ הַכֹּהֵן אֶת יָדוֹ הַיְּמִנִית עַל גְּבִי
 רָגְלוֹ הַיְּמִנִית, וְאֶת יָדוֹ הַשְּׂמָאלִית עַל גְּבִי רָגְלוֹ הַשְּׂמָאלִית, וּמְקַדֵּשׁ.
 רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוֹדָה אֹמֵר, מְנִיחַ שְׁתֵּי יָדָיו זֶה עַל גֵּב זֶה, וְאֶת שְׁתֵּי
 יָדָיו הַמּוֹנְחוֹת כִּן זֶה עַל גֵּב זֶה, מְנִיחַ עַל גְּבִי שְׁתֵּי רָגְלָיו, שֶׁגַם הֵן זֶה
 עַל גְּבִי זֶה, וּמְקַדֵּשׁ – שׁוֹפֵךְ מִן הַכִּיּוֹר עַל כּוֹלֵן יָחִיד.
 אִמֵּר לִיה רַבִּי יוֹחָנָן לְרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוֹדָה, הַפְּלִגְתָּהּ עַל הוֹסֶפֶת יוֹתֵר
 מִמֶּה שֶׁאֵדָם יִכּוֹל, שְׁהִיא אִי אִפְשָׁר לְעֲשׂוֹת בָּן בְּלֹא שִׁפּוּל. שׁוֹאֵלֶת
 הַגְּמָרָא: שְׁפִיד קְאָמְרִי לִיָּה – טַעְנָה נִכְוֹנָה הִיא זֶה, וְכִיצַד יִתְכֵּן לְקַדֵּשׁ
 כִּךְ. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אִמֵּר רַבִּי יוֹסֵף, וְחִבְרִיוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן הַמְקַדֵּשׁ
 מְסִייעֵן בּוֹמֵן הַקִּידוּשׁ, וְסוֹמְכֵן שֶׁלֹּא יִפּוֹל.
 מִבְּרֵרֶת הַגְּמָרָא: מֵאִי בִּינְיָהוּ – מְדוּעַ נִחְלָקוּ חֲכָמִים עַל רַבִּי יוֹסִי
 בְּרַבִּי יְהוֹדָה וְאִמּוֹר שֶׁאִי אִפְשָׁר לַעֲשׂוֹת כֵּן, הִרִי אִפְשָׁר עַל יָדִי
 סִיעוּ, וְכַפִּי שְׁתִּירֵץ רַב יוֹסֵף. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אִמֵּר אֲבִי, עֲמִידָה עַל
 יָדִי סִיעוּ מִן חֶצֶד אִיכָּא בִּינְיָהוּ, שֶׁלֹּחֲמִים עֲמִידָה עַל יָדִי סִמִּיכָה
 אֵינָה נִקְרָאת 'עֲמִידָה', וְיֵשׁ לְקַדֵּשׁ כִּשְׁהוּא מְעוּמַד.
 אִמֵּר לִיָּה רַבִּי סָמָא בְּרִיה דְּרַב אִשִּׁי לְרַבִּינָא, וְלִיתִיב מִיתָב וְלִקְדֵשׁ –
 מְדוּעַ בִּאֲמַת לֹא יִקְדֵשׁ דִּיּוֹ וְרָגְלָיו כִּשְׁהוּא נִסְמָךְ, וְאֵז יוֹכֵל לְקַדֵּשׁ
 בְּבֵת אַחֵת. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אִמֵּר קָרָא – נֶאֱמַר בְּפִסּוֹק 'בְּבָבָם אֵל
 אֶהָל מוֹעֵד יִחְצְצוּ מִים וְלֹא יָמְתוּ אוֹ בְּגִשְׁתָּם אֵל הַמּוֹזֵב לְשָׂרָת
 לְהִקְטִיר' (שְׁמוֹת ל כ), שֶׁהִקְשִׁיהָ הַתּוֹרָה בְּפִסּוֹק זֶה אֶת הַקִּידוּשׁ
 לְשִׁירֹת, וְשִׁירֹת מְעוּמָד הוּא.
 הַגְּמָרָא מְבִיאָה מַחְלֻקַּת תְּנָאִים אֵם יֵשׁ פְּסוּל לִינָה בִּקְדוּשׁ יָדִים
 וְרָגְלִים: תָּנוּ רַבֵּנּוּ, קִידֵשׁ יָדָיו וְרָגְלָיו בְּיוֹם, אִין צָרִיךְ לְשׁוּב וְלִקְדֵשׁ
 בְּלִילָה, וְיִכּוֹל הוּא לְהַמְשִׁיךְ לַעֲבוּד אֶת הָעֲבוּדוֹת הַכְּשׁוּרוֹת בְּלִילָה
 [כְּגוֹן הַקְּטֹרֶת] גַּם אַחֲרַי שְׁקִיעַת הַחֹמֶה עַל סִמְךָ הַקִּידוּשׁ שִׁקִּידֵשׁ
 קוֹדֵם לָכֵן. אֲבָל אֵם קִידֵשׁ בְּלִילָה, צָרִיךְ לְשׁוּב וְלִקְדֵשׁ בְּיוֹם, אֵם הוּא
 חָפֵץ לְהַמְשִׁיךְ וּלְעַבּוֹד, דְּבָרֵי רַבִּי, שְׁהֵינָה רַבִּי אֹמֵר, לִינָה מוֹעֵלָת –
 פּוֹסֵלֶת בְּקִידוּשׁ יָדִים וְרָגְלָיו, וְכִיּוֹן שֶׁעֲבַר עֲמוּד הַשֶּׁחַר שְׁהוּא זִמְנָן
 פְּסוּל לִינָה, עַל דִּיּוֹ וְרָגְלָיו, נִפְסָלוּ בְּלִילָה, וְצָרִיךְ לְקַדֵּשׁ בְּשִׁנִּית.
 רַבִּי אֲלֶעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר, אִין לִינָה מוֹעֵלָת בְּקִידוּשׁ יָדִים וְרָגְלָיו,
 וּלְפִיכָךְ אִפִּילוֹ אֵם קִידֵשׁ בְּלִילָה וְעַבְרָ עֲלֵיו עֲמוּד הַשֶּׁחַר, אֵינוֹ צָרִיךְ
 לְשׁוּב וּלְקַדֵּשׁ, כִּיּוֹן שֶׁהַקִּידוּשׁ הַקּוֹדֵם לֹא נִפְסָל.
 תְּנָאִי אֲדִידֵךְ – שָׁנִינוּ מַחְלֻקַּת זֶה בְּבִרְייתָא נּוֹסֶפֶת, הִיָּה הַכֹּהֵן עוֹמֵד
 וּמְקַרְבֵּי חֲלָבִים וְאִיבְרִים עַל גְּבִי מוֹזֵב כָּל הַלֵּלָה, לְאִוְרָה – כִּיּוֹן
 שֶׁהִגִּיעַ עֲמוּד הַשֶּׁחַר מְעוֹן קִידוּשׁ יָדִים וְרָגְלִים בְּשִׁנִּית, דְּבָרֵי רַבִּי,

הוא עשה מוכני – גלגל לכיור כדי שלא יהיו מימינו של הכיור
נפסלין בלינה. מבואר במשנה שהמוכני נעשה כדי שלא יפסלו
המים בלינה, ולולי המוכני היו המים נפסלים בלינה. מאי לאו –
לכאורה משנה זו כרבי אלעזר ברבי שמעון היא, ודרי שגם לדעתו
מי הכיור נפסלים בלינה, אף שקידוש לא נפסל בלינה. דוחה
הגמרא: לא, משנה זו כרבי היא, הסובר שמים נפסלים בלינה, ואי
אפשר לפשוט את הספק ממשנה זו, שהרי אפשר שלדעת רבי
אלעזר ברבי שמעון גם המים אינם נפסלים בלינה, כשם שהקידוש
אינו נפסל.
מבררת הגמרא: והא ברירישא – מכך שתחילת המשנה היא כרבי
אלעזר ברבי שמעון, יש להוכיח שהסיפא נמי כרבי אלעזר ברבי
שמעון, ולא רק כדעת רבי. וההוכחה שהרישא היא כרבי אלעזר
ברבי שמעון, מדרקתה רישא בעבודת יום הכיפורים בא לו הכהן
הגדול אצל פרו ופר כהן גדול לסמוך עליו ולהתוודות, ופר היה
עומד בין האולם ולמזבח, ראשו של הפר פונה לדרום וחזנו לצפון,
ופניו של הפר מופנות ומעוקמות למערב והיינו לכיוונו של האולם,
והכהן עומד במזבח ופניו למערב – לכיוון האולם וראה איור א.
ופר זה הוא קרבן חטאת שדינו להישחט בצפון, והוא נשחט בין
האולם ולמזבח. ומעתה מוכח שמשנה זו היא כרבי אלעזר ברבי
שמעון, שהרי מאן שמעת ליה – מיהו בעל השמועה דאמר שביין
האולם ולמזבח דינו כצפון, רבי אלעזר ברבי שמעון. דתניא – שהרי
שנינו בברייתא, איחור צפון – מזהיב ועד היכן בעורה נקרא שם
המקום 'צפון' לגבי שחיטת קדשי קדשים, שאינם נשחטים אלא
בצפון, כאמור בפסוק (ויקרא א יא), ושחט אתו על ירך המזבח צפנה
לפני ה'. מקור מזה צפוני ועד ה' בולת צורה צפוני הוא רוחב המקום
הנקרא 'צפון', וכנגד כל המזבח בולו הוא אורך הצפון וראה איור
ב, אבל לא ישחוט בצפון העזרה שלא כנגד המזבח, לא לפניו מן
המזבח במזרח הצפון, ולא מחוץ למזבח, במערב הצפון, אלא
כנגד המזבח עצמו בלבד, דברי רבי יוסי ברבי יהודה.
רבי אלעזר ברבי שמעון מוסיף על המקום שאמר רבי יוסי ברבי
יהודה, ואמר שלא רק המקום ההוא נקרא 'צפון', אלא אף בין
האולם ולמזבח דהיינו שלא כנגד המזבח אלא מערבה ממנו קרוי
'צפון'.
רבי מוסיף ואומר שלא רק המקום ההוא נקרא 'צפון', אלא אף
מקום דריסת רגלי הכהנים – עזרת כהנים, ומקום דריסת רגלי
ישראל – עזרת ישראל, בחלקה הצפוני של העזרה נקרא 'צפון'.
אבל מן בית החלפיות שבצדדי האולם ולפניהם לכיוון מערב, אף
בצד צפוני של העזרה, הכל מוסיף שאין מקום זה נקרא 'צפון'
ופסול לשחיטת קדשי קדשים, שכיון שאין רואים משם את
המזבח, אין זה ירך המזבח.
כיון ששנינו בברייתא זו שרבי אלעזר ברבי שמעון סובר שביין
האולם ולמזבח נקרא 'צפון' לענין שחיטת קדשי קדשים. מוכיחה
הגמרא שגם המשנה בא לו אצל פרו ופרו היה עומד בין האולם
למזבח היא כשיתתה, שהרי פר כהן גדול הוא חטאת, ודינו
להישחט בצפון, ואם הוא עומד בין האולם ולמזבח, הרי שמקום
זה הוא 'צפון', רק לשיתת רבי אלעזר ברבי שמעון. ומכך שהרישא
כרבי אלעזר ברבי שמעון יש לומר שהסיפא בה נשנה בן קטין, גם
היא כרבי אלעזר ברבי שמעון, ומוכח אם כן שגם לרבי אלעזר
מים נפסלים בלינה, ולכך עשה בן קטין את המוכני שלא יהיו
מימינו נפסלין בלינה.
הגמרא דוחה הוכחה זו: ותפסר – האם אתה סובר שמשנה זו של
'בא לו אצל פרו' רק כרבי אלעזר ברבי שמעון היא נשנית, ולא
כרבי רבי יוחנן? בין האולם ולמזבח אינו 'צפון', לא הוא, אלא
גם לרבי 'בין האולם ולמזבח' הוא צפון ואפשר לשחוט שם, ואם
כן אפשר להעמיד את המשנה כשיתתו. ומה ששנינו בברייתא
'רבי מוסיף אף מקום דריסת רגלי הכהנים ומקום דריסת רגלי
ישראל' [השתא – וכי סבור אתה שרבי] רק אדרבי יוסי ברבי יהודה
מוסיף, שעל מה שאמר רבי יוסי ברבי יהודה 'כנגד המזבח' הוסיף
רבי את עזרת כהנים ועזרת ישראל, ואדרבי אלעזר ברבי שמעון

מהו דתיקא – הייתי אומר הני מילי שצריך לקדש בשחרית קודם
העבודה, הוא בעבודה דמקבא כפרה – בעבודה שמעכת את
הכפרה, כגון זריקה וקמיצה, אבל עבודה דלא מקבא כפרה כגון
הקטרת אימורין, לא – אין צריך קידוש. קא משמע לן הפסוק
'להקטיר אשה' שאף קודם עבודת הקטרה, שהיא עבודה שאינה
מעכת כפרה, צריך לקדש. וכך גם בכל עבודה שאינה מעכת
כפרה. ואין הדבר תלוי בעבודה המעכת כפרה.
הגמרא דנה אם מי הכיור עצמן נפסלים בלינה: בי תתא –
כשהגיע רב דימי מארץ ישראל לבבל אמר בשם רבי יוחנן, בעי –
נסתפק אילפא, לדרבי רבי אלעזר ברבי שמעון האומר (לעיל יט)
שאין לינה מועלת בקידוש ידים ורגלים, וכהן שקידש בלינה אינו
צריך לשוב ולקדש ביום, אף שעבר עליו עלות השחר. יש
להסתפק במי הכיור עצמן, מהו שישפלו בלינה, אם לא שיקע את
הכיור. מי אמרינן – האם אומרים, הני – מים אלו, למאי הם
עומדים לקידוש ידים ורגלים, ואם כן יש לומר שלא יפסלו בלינה,
שהרי קידוש ידים ורגלים גופיהו – קידוש עצמו לא פסיל בהו לינה
לדעה זו, ואם כן גם מי הכיור שנועדו לקידוש, יהא דינם כקידוש
עצמו ולא יפסלו בלינה. ואף שכלי שרת קידש את המים, והכלל
הוא שדבר שהתקדש בכלי שרת נפסל בלינה. מכל מקום כיון
שהמים עומדים לקידוש ידים ורגלים, ובקידוש אין לינה פוסלת,
לפיכך אף הם עצמן אינם נפסלים. או דלמא, דינן דקדוש להו –
כיון שמי הכיור התקדשו בפסלי שרת, לפיכך מיפסלי – נפסלים הם
בלינה, ככל דבר שהתקדש בכלי שרת.
בי תתא רבין מארץ ישראל אמר בשם רבי ירמיה שאמר בשם רבי
אמי שכך אמר רבי יוחנן, הדר פשיט אילפא את הספק שנסתפק בו
ואמר, בפחלוקת בוז – ככהן שקידש מאתמול כך פחלוקת בוז –
במי כיור שנתקדש אמש בכלי שרת. והיינו שכשם שנתקדש (לעיל
יט) רבי ורבי אלעזר ברבי שמעון אם הקידוש נפסל בלינה, כך
נחלקו גם לגבי מי הכיור אם הם נפסלים בלינה. רבי אלעזר ברבי
שמעון סובר שהקידוש עצמו אינו נפסל בלינה, וכהן שקידש
אמש יכול להמשיך ולעבוד היום ואינו צריך לשוב ולקדש, סובר
שגם מי הכיור אינם נפסלים בלינה. ואילו רבי סובר שהקידוש
עצמו נפסל בלינה, סובר שגם על מי הכיור שנתקדשו אמש חל
פסול לינה ואם לא שיקעו. אמר לפני רבי ירמיה בר בוןא ולפני
ר' אמי, רבי, וכי אתה אומר בן בשם ר' יוחנן שנפשת הספק, אלא
– הרי הכי אמר רבי אמי שאמר רבי יוחנן (משמיה דאילפא), כיור
שלא שיקעו מפערה – שלא שיקעו בבור קודם שקיעת החמה,
כשהיה הכהן מניח לעבודת יללה – לעבודה שעובד בלינה, ולפני
– כשעלה השחר שוב אינו מקדש. ויהוין בה – כשאמר ר' אסי
מימרא זו לשיתת רבי אלעזר ברבי שמעון, נסתפקנו לפניו איך
לפרשה. האם מה שאמר רבי יוחנן 'למחר אינו מקדש' כוונתו דלא
צריך הכהן לקדוש, משום שלא נפסלו ידיו כיון שלינה אינה
פוסלת את הקידוש ולפי צד זה שלינה אינה פוסלת את הקידוש,
גם המים אינם נפסלים, כשיטת אילפא לעיל ש'כמחלוקת בוז' כך
מחלוקת בוז, ולדעת רבי אלעזר אין לינה פוסלת לא את הקידוש
ולא את המים. או דלמא – או שאין כוונת רבי יוחנן 'למחר אינו
מקדש' שאינו צריך לקדש, אלא שאף אם ירצה, אינו יכול לקדש
מן הכיור למחרת, משום שאיפסלו המים בלינה ושללא כשיטת
אילפא, שהמחלוקת בקידוש ובמים תלויות זו בזו, אלא גם לרבי
אלעזר שאין הקידוש נפסל, נפסלים המים. ואף שנסתפקנו לפני
ר' אסי בפירוש מימרא זו, מכל מקום לא פשיט לן – לא פשט לנו
ר' אסי את הספק, אם מוכח מכאן שלרבי אלעזר אין המים נפסלים
בלינה, כאילפא לעיל שכמחלוקת בוז כך מחלוקת בוז, או שמוכח
ממנה שלא כאילפא, שהמים נפסלים בלינה גם לרבי אלעזר. ופר
קא פשיט ליה מופשיט – בתמיה, כיצד אתה אומר בשם רבי יוחנן
שנפשת הספק, ולרבי אלעזר אין המים נפסלים בלינה, כשם
שהקידוש אינו נפסל בלינה.
הגמרא מביאה ראייה ממשנה שגם לרבי אלעזר מי הכיור נפסלים
בלינה: תא שמע, בן קמיני עשה שנים עשר דד – ברוזים לבית, אף

תוספות

רביז אמר בו' ול"ג ת"ש: אמר לפניו רבי יצחק בר

כלפי הדיכל: ואמרינן טעמא התם:

דאָס איז פאר אונזערע קינדער וואס זיינען נישט גענוג גרויס צו שטיין אויף אירע פיס.

Year	1997	2000	2003	2006	2009	2012	2015	2018	2021
Population (millions)	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	1.9	2.0
GDP (trillion USD)	0.5	0.8	1.2	1.8	2.5	3.2	4.0	4.8	5.5
Life expectancy (years)	75	78	80	82	84	86	88	90	92
Urban population (%)	45	55	65	75	80	85	90	95	98
Renewable energy (%)	10	15	20	25	30	35	40	45	50
Internet usage (%)	5	10	15	20	25	30	35	40	45
Gender inequality index	0.75	0.78	0.80	0.82	0.84	0.86	0.88	0.90	0.92
Carbon footprint (kg CO2/capita)	1.5	2.0	2.5	3.0	3.5	4.0	4.5	5.0	5.5
Healthcare expenditure (%)	5	7	9	11	13	15	17	19	21
Education expenditure (%)	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Unemployment rate (%)	10	12	14	16	18	20	22	24	26
Corruption index	30	35	40	45	50	55	60	65	70
Trust in government (%)	40	45	50	55	60	65	70	75	80
Environmental index	20	25	30	35	40	45	50	55	60
Quality of life index	50	55	60	65	70	75	80	85	90
Government effectiveness	40	45	50	55	60	65	70	75	80
Business freedom	50	55	60	65	70	75	80	85	90
Financial freedom	60	65	70	75	80	85	90	95	100
Personal freedom	70	75	80	85	90	95	100	100	100
Government intervention	30	35	40	45	50	55	60	65	70
Trade openness	40	45	50	55	60	65	70	75	80
FDI inflows (billion USD)	10	15	20	25	30	35	40	45	50
Exports (billion USD)	20	30	40	50	60	70	80	90	100
Imports (billion USD)	15	25	35	45	55	65	75	85	95
Current account (billion USD)	-5	-10	-15	-20	-25	-30	-35	-40	-45
Public debt (billion USD)	50	60	70	80	90	100	110	120	130
Private debt (billion USD)	100	120	140	160	180	200	220	240	260
Government revenue (billion USD)	30	35	40	45	50	55	60	65	70
Government expenditure (billion USD)	35	40	45	50	55	60	65	70	75
Public sector balance (billion USD)	-5	-5	-5	-5	-5	-5	-5	-5	-5
Private sector balance (billion USD)	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Net foreign assets (billion USD)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Net foreign liabilities (billion USD)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Net international reserves (billion USD)	10	15	20	25	30	35	40	45	50
Foreign exchange reserves (billion USD)	20	30	40	50	60	70	80	90	100
Gold reserves (billion USD)	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Special Drawing Rights (billion USD)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
IMR (per 1,000 live births)	20	18	16	14	12	10	8	6	4
Infant mortality rate (per 1,000 live births)	15	12	10	8	6	4	3	2	1
Under-five mortality rate (per 1,000 live births)	10	8	6	4	3	2	1	0.5	0.2
Maternal mortality ratio (per 100,000 live births)	50	40	30	20	15	10	5	2	1
Stillbirth rate (per 1,000 stillbirths)	20	18	16	14	12	10	8	6	4
Neonatal mortality rate (per 1,000 live births)	10	8	6	4	3	2	1	0.5	0.2
Perinatal mortality rate (per 1,000 stillbirths)	5	4	3	2	1	0.5	0.2	0.1	

שם בבית המוסד |הג"ה ויש לומר דסלקא דעתיה

ב ורגלים, מי פיור, מהו יציאה

לֹא תִסְמָלֶנּוּ אֶת הָאֵל וְלֹא תִשְׁמָחוּ בִּי יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

Journal of Management Education 36(7) 809-827

רמב" זבחים. פרק שני - כל הזבחים שקבלו דמן דף כ עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)"
תוספות

יצאיה מהו שתועיל בקידוש ידים ורגלים. פירש בקונטרס בדרך שפוסלת בכל הקדשים שקדשו בכלי שאם יצאו נפסלין ביוצא ואי אפשר לומר כן אלא כדמפרש טעמא משום דכיון דפריש אסחוי מסח דעתיה מיניה דמשום קידוש כלי לא מיפסל ביוצא במידי שלא נעשה בו עבודה עדין כדמובה בפ"ק דמנחות (דף ט.) ובפ' התורה (שם דף עח.) דאמר

בללה חוץ לחומת העזרה רבי יוחנן אמר פסולה ורש לקש אמר כשרה אלמא לרבי יוחנן לא פסיל אלא משום (רס"ז) דמאן דלא פסיל בלינה לא פסיל בה הסח הדעת ומאן דפסיל פסיל בהאי והני כהני הוו להו הסח הדעת שהיו שנים בבית המוקד. (גיה) עבודה בחוץ אבל משום יציאה לא (וכן משמע) בפרק התכלת (שם מז.) גבי שתי הלחם דלא קדשו ליפסל ביוצא אלא בשחיטת חובב אע"ג דכבר נתקדש בכלי דרבי סבירא ליה דתנור מקדש בפרק רבי ישמעאל (שם עב.) ומדיו יש לדחות דבאין עם חובב שאני דהא נסכים הבאין עם חובב לא מיפסלי בלינה כי אם בשחיטת חובב כדאמר ועירי בפרק התורה (שם עט.) ואילו באין בפני עצמן תנן קדשו בכלי נפסלין בלינה ויש עוד ראיא מהא דתנן במעילה פרק ב' (דף ט.) גבי מנחות ושתי הלחם קדמו בתנור הוכשרו ליפסל במחוטר כיפורים ובלינה אבל יוצא לא קתני ואע"ג דגבי עופות חזבים הוה מצי למיתני יוצא אגב אחרים לא תני אגב שתי הלחם ולחם הפנים ומנחות והא דאמר בפרק כל שעה (פסחים לו.) גבי לישא דמנחות נהי דבוריין ליתא במקום זריזין איתא אורחא דמילתא נקט שדרך לעשותם במקום זריזין וכן דאמר פרק המזבח מקדש (לקמן פת.) כלי שרת אין מקדשין לקרב אבל מקדשין ליפסל היינו בטבול יום ובמחוטר כיפורים ובלינה אבל לא ביוצא ור"ע מה שפירש בקונטרס פ' שתי מדות (מנחות פו.) גבי שלחן אבל מקדשין ליפסל בלינה וביוצא ולקמן בסוף המזבח מקדש (דף פת.) פירש בקונט' אבל מקדשין ליפסל ביוצא אם יצא חוץ לקלעים או נגע בו טבול יום והא דאמר פרק שתי הלחם (מנחות צה.) 'א' שתי הלחם וא' לחם הפנים לישחן ועריכתן בחוץ אלמא מדת יבש לא נתקדשה וכן בסוף כל המנחות באות מצה (שם סג.) דריש ר"ש תנור תנור שתי פעמים שהתא אפיתון בתנור והיה הקדשן בתנור ופרך והתנן ר"ש אמר לעולם לא רגיל לומר שתי הלחם ולחם הפנים כשרות בעורה וכשירות בבית פאני לאו משום דאי נתקדשה הוה מיפסלא ביוצא אלא משום דבר דכומר להוציא לחוץ לאחר שנתקדשה ואם תאמר וכיון דבקרדושת כלי לא מיפסלא ביוצא מנחת כהנים וחביתיו כלי דלית בהו קמיעה אימתי מיפסלי ביוצא ושמן באותן מועיל קידוש כלי ומהאי טעמא יתכן פ' הקונט' דהבא: קידש בכלי שרת בחוץ כו'. תימה דמשמע הא הכנים בכלי שרת בפנים וקידש עבודתו כשרה אלמא לא מיפסלא ביציאת המים וי"ל דלא שייך הסח הדעת במים כמו בידים ועוד דאין כלי מקדש ליפסל ביוצא אלא בפנים כדמשמע בהדיא דסוכה (דף נ.) דפרך ונייתי במקדושת ועוד כדפרשנו דאין כלי מקדש ליפסל ביוצא עד שנעשית מצוותו והיינו הקידוש כמו מנחה עד שעת קמיעה ולכן מביעיא ליה בקידוש ידים ורגלים טפי מבמים: כל המטיל מים בעי קידוש ידים ורגלים. תימה דתיפשוט מחבא דאין יציאה מועלת דמשמע הא בחנם לא פסלה יציאה וי"ל דהוא אי נפק בשעת עבודה לא מיפסל בהכי כיון דאין שהוא אלא מעט:

בשלמא לאביי דמוקי לה. לזה דר' יוחנן כרבי ומודה רבי דמקרות הגבר ועד צפרא לא פסלה לינה בקידוש הא מני נמי דקתני קידוש זה לא יפסל בעמוד השחר אבל קידוש הלילה יפסל רבי היא: אלא לרבא כו' הא מני. שמצריכין קידוש על קידוש ומתיר קידוש השני בקרות הגבר: אי רבי הא אפס פסלה לינה. אף בזה שבקרות הגבר: ואי ר' אלעזר. אף הראשון לא יפסל ושני זה למה: כבהני חתני. שלא שימשו בלילה ולא היו רחוצי ידים ורגלים: יציאה. חוץ לעזרה מזה שתועיל בדרך שפוסל בכל הקדשים שקדשו בכלי שרת שאם יצאו נפסלין ביוצא: דלא פריש. לא נבדל מעבודה: ונפסלא. הדיים בדבר שאין נומאחו מן התורה שיטמא גופו אלא בפיגול או בנותר ששנינו בפסחי' (דף קכ.) שטמאנו את הדיים: מפנילין. את הדיים לבדן: יצאו ידיו. שולשין לחוץ: מקדש בכלי שרת. או כיוור או כלי שרת אחר דמרבין לקמן בשמעתין כל כלי שרת לקידוש: בפנים. שהי דוקבעו לו מקום בעורה דכתיב ונתת את הכיור וגו' והתם כתיב ורחצו ממנה בכלי חול פסול. דרחצו ממנו כתיב וכי איתרבו שאר כלים לקמן דומיא דידהא איתרבו: או שפסל בנמי מערה. שהן כשרין טבילות וזה למים חיים אלא שרוב טבילות במים מכתסין: עבודתו פסולה. ולא אמר' טבילה דבר חשוב הוא ומתני' ליה במקום קידוש: הא קידש בפנים ויצא כשרין. דאי ס"ד פסולה השתא קידש בפנים ויצא פסולה קידש בחוץ מביעיא וכי יש יציאה גדולה מהו ומשני דליכא קידש בחוץ. דאיצטרך ליה לתנא למיתני דפסולה: כגון דאפיק ידיו לבר. וגופיה בפנים וקידש דאילו קידש בפנים והוציא ידיו תניא לעיל דהי הן בקדושתן אבל יצא גופו לא תידוק מיניה: אם להשחות מעון טבילה. קס"ד משום היסח הדעת: הא במאי עסקינן. דקתני אם לשחות טעון טבילה: שיצא להפך רגליו. לגדולים ודכוותיה סיפא דקתני אם לפי שעה טעון קידוש שיצא להטיל מים דאמרין בסדר יומא (דף ל.) מצוה לשפשף בידו ניצוצות שעל גבי רגליו שלא יראה כבדות שפכה לפיכך צריך לקדש ידיו ורגליו: בהדיא קתני לה. בסיפא דהדיא: פרה. בעבודת פרה אדומה שהיה חוץ לירושלים ברה המשחה: ויוצא. אלא פסל יציאה בקידוש ידים ורגלים: כעין עבודה. שנינו: הוא: טומאה. קס"ד נטמאו ידיו ולא גופו קמביעיא ליה: את"ל יציאה לא פסלה. התם הוא משום דגברא חוי לחזור ולכנס לא מסח דעתיה ולא מיפסל קידוש בהיסח הדעת: או דלמא כיון דהדר חוי על ידי הטבילה) דק ליה מדרק בקדושתו ונזהר מליגע ידיו בדבר טעון ולא מסח דעתיה: והא

לא חוי, אפוחי מסח דעתיה. או דלמא, כיון דהדר חוי, [דק ליה] ולא מסח דעתיה. תא שמע, קידש ידיו ורגליו ונטמאו, מטבילין ואין צריך לקדש, נטמאו ידיו, לא מביעיא לן. [פי מביעיא לן] נטמא כל גופו. כל גופו, תיפוק לי כיון דכעין למעבר הערב שמע, אפוחי מסח דעתיה. כגון דאיטמי סמוך לשקיעת החמה. תא שמע, פרה, רבי חייא ברבי יוסף אמר, מקדש בכלי שרת בפנים ויוצא. ורבי יוחנן אמר, אפילו בחוץ, ואפילו בכלי חול, ואפילו במקדשה של חרם. והא

המטיל מים בעי קידוש ידים ורגלים. תימה דתיפשוט מחבא דאין יציאה מועלת דמשמע

הא בחנם לא פסלה יציאה וי"ל דהוא אי נפק בשעת עבודה לא מיפסל בהכי כיון דאין שהוא אלא מעט:

בפנים ויצא דאפיך ידיו לבר כשיטה. אבל אם יצא כל גופו
אחר הקידוש בפנים, עדיין תיכף לה.
רוצה הגמרא לפשוט ממקום אחר הספק: אמר ליה רב זביד לרב
פפא, תא שמיך, יצא חוץ למחיצת חומת הקושר, אם יצא לשהות
זמן רב בחוץ, כשחזר טעון סבילה, וסברה הגמרא עתה שהוא
משום שהסיח דעתו, שכל הנכנס לעזרה טעון טבילה. אבל אם
יצא רק לפי שעה – לזמן קצר, טעון קידוש ידים ורגלים ולא טבילה.
הרי שיציאה מחייבת קידוש ידים ורגלים, ונפשט הספק.
אמר ליה רב פפא לרב זביד, אין לפשוט מכאן, משום דהבא
במאי עסקינן – הברייתא ברישא ב'אם לשהות' עוסקת בגון
שיצא להסד רגליו – לנקבים גדולים, ומה ששנינו בסופא יצא
לפי שעה' היינו להפיל מים, ולפיכך בסיפא טעון קידוש, אך
יציאה בלבד אינה טעונה קידוש. מקשה הגמרא: הא דין זה של
מיסך רגליו ומטיל מים פהדיא קתני לה במסכת יומא (כח), כל
המיסך רגליו – נקבים גדולים טעון סבילה, וכל המטיל מים טעון
קידוש ידים ורגלים, ואם כן לא יתכן לומר שהברייתא באה לומר
את מה שכבר שנינו במשנה. מתרצת הגמרא: קתני לה במשנה,
והדר פשר לה בברייתא. ואכן כוונת הברייתא היא למיסך
רגליו ומטיל מים.
הגמרא רוצה לפשוט הספק ממקום אחר: תא שמיך, כיצד הכהן
העוסק בעבודת פרה אדומה מקדש ידיו ורגליו, והלא מעשיה
בהר המזבח, חוץ לירושלים. רבי חייא פירא ויפא אמר, מקדש
בכלי שרת פנים – בעזרה, ואחר כך יצא להר המזבח. ורבי
יוחנן אמר, יכול לקדש אפילו בחוץ, ואפילו בכלי חול שאינו
כלי שרת, ואפילו במקדשה של חרם שהוא כלי פחות ומגונה,
הרי שהציאה אינה פוסלת הקידוש. דוחה הגמרא: אמר רב
פפא, שאני פרה – קידוש פרה חלוק משאר קידושים, שהואיל
וכל מצויה בחוץ בהר המזבח, לא פסלה בה יציאה, אבל
בשאר קידושים אפשר שיציאה תפסול. מקשה הגמרא: אי הכי
שקידוש למעשר פרה אינו נפסל ביציאה משום שכל מעשיה
בחוץ, למה לי דמקדש – מדוע לרבי חייא בר יוסף צריך לקדש
בפנים ואחר כך לצאת, ואינו מקדש מתחילה בחוץ. מתרצת
הגמרא: כדי שיהיה הקידוש כעין עבודה פנים – כמו קידוש
לעבודת פנים.
הגמרא מסתפקת ספק נוסף, האם טומאה פוסלת הקידוש: איבעיא
לה, טומאה – כהן שקדש ונטמא ידיו, כגון שנגע בדברים
המטמאים את הידים, מהו שתועיל הטומאה לפסול את קידוש הידים
ורגליו. מבארת הגמרא: ספק זה הוא אפילו אם תימצי לפשוט את
הספק הקודם לגבי יציאה, ולומר שיציאה לא פסלה את הקידוש,
משום דנברא חוץ – שהכהן שיצא מהעזרה ראוי לעבודה, ויכול
לחזור ולעבוד, ולפיכך אינו מסיח דעתו מהקידוש, ואינו נפסל. אבל
הבא בטומאה, דנברא לא חוץ – שאין הכהן כשר לעבודה עתה
כשידיו טמאות, שמא אפסתי משה דעתיה מהקידוש, ונפסל בהיסח
הדעת. ואף כשיטביל ידיו לא יוכל לעבוד עד שיקדש. או דלמא – או
שמא אף אם נטמא ידיו לא נפסל הקידוש בהיסח הדעת, דכיון
דהדר חוץ – כיון שהוא יכול להטביל ידיו ולשוב לעבוד, [דק ליה –
נוהר] לא משה דעתיה – לא מסיח דעתו, ולכן אין הקידוש נפסל.
הגמרא מנסה לפשוט הספק: תא שמיך, קידש את ידיו ורגליו
ונטמא ידיו, מטיבילן את ידיו ומטהרן, ויכול לשוב ולעבוד, ואין
צריך לקדש. הרי שטומאת ידים אינה פוסלת את הקידוש,
ונפשט הספק. דוחה הגמרא: נטמא ידיו לבדן לא מבעיא לן –
לא הסתפקנו בזה כלל, ואכן מפורש שאין טומאת ידים פוסלת
הקידוש. [כי מבעיא לן – מה שהסתפקנו בו הוא [בנטמא כל
גופו, האם טומאה זו פוסלת הקידוש, ואחר שיטבול ויטהר ידיו
צריך לשוב ולקדש. או שמא אינה פוסלת הקידוש. שואלת
הגמרא: איך אפשר לומר שהספק הוא בנטמא כל גופו, תיפוק
לי – הרי גם בלי שנטמא גופו חייב לשוב ולקדש אחר שיטהר.
דכיון דכתיב ו-שצריך] למעקב – להמתין להעקב שמיך – לשקיעת
החמה כדי להיות כשר לעבודה, שטבול יום שלא העריב שמשו

הגמרא מבררת כדעת מי הולכת המשנה בתמיד. אומרת
הגמרא: בשלמא לאביי, דמוקים – שמעמיד לה לדברי רבי יוחנן
שמקדש ידיו ורגליו לתרומת הדשן ואינו צריך לקדש למחר
בשיטת רבי, הסובר שלינה פוסלת את הקידוש. ומכל מקום
מוזרי רבי דמקרות הגבר עד צפרא – שאם קידש בין קרות הגבר
לעלות השחר לא פסלה לינה את הקידוש, שכיון שפסול לינה
בקידוש הוא מדרבנן, לא גזרו רבנן באופן זה, משום שנראה
כאילו קידש ביום. אם כן הא – משנה זו בתמיד מני רבי היא,
ולפיכך היו מקדשים לאחר קרות הגבר. שקודם לכן, יפסל
הקידוש בלינה, כשיטת רבי. אלא לרבא, דמוקים לה ברבי
אלעזר ברבי שמעון, הסובר שלינה אינה פוסלת את הקידוש.
אבל לרבי הסובר שלינה פוסלת, גם אם קידש מקרות הגבר עד
צפרא פסלה לינה, כיון שלאחר קרות הגבר הוא לילה. אם כן
הא – משנה זו בתמיד מני – כשיטת מי היא, אי ברבי, הרי
לדבריו בעלות השחר פסלה לינה את הקידוש. ואי ברבי אלעזר
ברבי שמעון, למה הוצרכו לקדש ידיהם לתרומת הדשן לאחר
קרות הגבר, הא אמר, שכהן שקדש פעם אחת ידיו ורגליו,
אפילו מיין ועד עשרה ימים אינו צריך לקדש, כיון שהלינה אינה
פוסלת, ואם כן אין צורך בקידוש חדש.
הגמרא מבארת את המשנה בתמיד לשיטת רבא: לעולם המשנה
בתמיד ברבי אלעזר ברבי שמעון היא הסובר שלינה אינה פוסלת.
והטעם שהיו מקדשים ידיהם, כי הבא במאי עסקינן, דתני
מדובר בבניהם חדישים, שלא עבדו מאתמול ולא קידשו ידיהם
ורגליהם, ובאו עתה לעבוד, לפיכך צריכים עתה לקדש.
הגמרא מסתפקת האם יציאה מהעזרה פוסלת הקידוש: איבעיא
לה, יציאה מהעזרה מהו שתועיל לחייב את הכהן היוצא בקידוש
ידים ורגלים כשיצאה להכנס ולעבוד, שיש לומר שהידיים
המקודשות נפסלות בפסול 'יוצא', כשם שכל קדשים שנתקדשו
בכלי שרת, ויצאו מהעזרה נפסלו ביוצא.
הגמרא מוסיפה צד נוסף בספק זה: גם אם תימצי לומר שכשם
שרבי אלעזר ברבי שמעון (ט) סובר שלינה לא פסלה את הידים,
כך לא יפסלו בפסול 'יוצא'. עדיין יש לומר שכהן שיצא
מהעזרה, יפסלו ידיו משום 'היסח הדעת'. ולענין זה אין ללמוד
יוצא מלינה, כי לינה אינה פוסלת מצד 'היסח הדעת', כיון דלא
פריש – לא הניח העבודה, שהרי הוא במקדש ומוכן לעבודה,
ולא הסיח דעתו. אבל יציאה מהעזרה, דפריש מהעבודה, שהרי
יצא ואינו יכול לעבוד שם, אפסתי משה דעתיה מהעבודה, ועליו
לשוב ולקדש. או דלמא גם ביציאה אין היסח הדעת, דכיון
דהדר לזוז ולעבוד בכל רגע, לא משה דעתיה מהעבודה, ולא
נפסל הקידוש.
הגמרא רוצה לפשוט מברייתא שיציאה אינה פוסלת: תא שמיך,
קידש ידיו ורגליו ואחר כך נטמא בטומאה דרבנן שאינה מטמאה
אלא את הידים, מטיבילן לידיים בלבד, שטבילה זו מטמאה את הידים
מטומאתן, ואין צריך לשוב ולקדש, שהקידוש לא נפסל בטומאה זו.
יצא הידים מהעזרה, הרי הן בקידושן ואין צריך לשוב ולקדשם.
ומבואר שיציאה אינה פוסלת, ונפשט הספק. דוחה הגמרא: יצאו
ידיו לבדן לא מבעיא לן – לא הסתפקנו. כי מבעיא לן ביצא כל
גופו, מאי, וזה אי אפשר לפשוט מן הברייתא.
מביאה הגמרא ברייתא נוספת לפשוט הספק: תא שמיך, כהן
שלא רחוי ידים ורגלים וחפץ לעבוד, מקדש בכלי שרת בפנים
– בעזרה, ואם קידש בכלי שרת בחוץ, או בכלי חול בפנים, או
שסבל במי מערה הכשרים לטבילה ועבר, עבודתו פסולה, כיון
שעבר בלא קידוש כשר. מדייקת הגמרא: מעקא דעבודתו
פסולה, משום דקידש בכלי שרת בחוץ, ואין זה קידוש במקום
הראוי לקידוש. הא קידש בפנים ואחר כך יצא לחוץ, עבודתו
בשיטה. הרי שהציאה אינה פוסלת. דוחה הגמרא: דלמא כוונת
הברייתא 'קידש בכלי שרת בחוץ' היכי דמי, כגון דאפיך ידיו
לבר – שעמד בפנים והוציא ידיו לחוץ וקידש שם, ובהו חידשה
הברייתא שקידוש זה פסול, אף שאין כאן יציאה. (הא קידש

הגמרא מביאה כמה דעות לגבי הזמן שמי כיוור נפסלין. דעה
ראשונה: אָמַר רַבִּי חֵיָא בְּרִי יוֹסֵף, מִי כִיּוֹר נִפְסָלִין, לְמַתִּירִין בְּמַתִּירִין
– אם בא לקדש לצורך הדברים שהם 'מתירין' כגון דם וקומץ,
שעבודתם ביום ונפסלים בשקיעת החמה, גם מי כיוור נפסלים
בשקיעת החמה ואם לא שיקע את הכיור בבור כל הלילה, אבל
אם שיקע אין המים נפסלים כלל. ואילו לְאֲבָרִים בְּאֲבָרִים – ואם
בא לקדש לצורך עבודת הקטרת איברים שהיא עבודה הנעשית
גם בלילה, ואינה נפסלת אלא בעלות השחר, גם מי הכיור נפסלים
רק בעלות השחר.
דעה שנייה: רַב הֲסָא אָמַר, אִף לְמַתִּירִין – לעבודת דם וקומץ אין
המים נִפְסָלִין בשקיעת החמה אֲלָא בְּעֶמּוּד הַשָּׁחַר בְּאֲבָרִים – כפי
שהם נפסלין לאיברים.
דעה שלישית: וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, כִּיּוֹר בֵּינוּ שֶׁשֶׁקְעוּ בבור קודם
שקיעת החמה, כדי שלא יפסלו מימיו בשקיעת החמה, שוב אין
מִעֲלָיו באמצע הלילה, אלא אחר עלות השחר. ומבואר לבאורה
שסבר רבי יוחנן שאם יעלה את הכיור בלילה, יפסלו מימיו לגמרי,
הן לעבודת מתירין והן לעבודת איברים. משום ששקיעת החמה
ורגע אחד בלילה היא הפוסלת לדעת רבי יוחנן, הן למתירין והן
לאיברים.
הגמרא מקשה על דעת רבי יוחנן: לְמִימָרָא – וכי אתה רוצה
לומר לְעֵבֹדָת לִילָה נִמְי לֹא חָיו – שמי הכיור נפסלים לדעת
רבי יוחנן בשקיעת החמה לגמרי, ואפילו לעבודת לילה שהיא
עבודת הקטרת איברים, וְהָאֵמַר רַבִּי אֲסִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מְשַׁמֵּי
דְּאִילָפָא, כִּיּוֹר שֶׁלֹּא שֶׁקְעוּ בבור מִפְּעֻרָב – קודם שקיעת החמה,
מְקַדְשׁ מִמֶּנּוּ לְעֵבֹדָת לִילָה – יכול לקדש ממימיו לעבודת לילה.
וְלִמָּחָר – אחר עלות השחר, אם חפץ הכהן לעבוד עבודת יום
אֵינוֹ מְקַדְשׁ מִמֶּנּוּ, כיון שנפסלו המים לעבודת יום כשהיה הכיור
מחוץ לבור בזמן שקיעת החמה. הרי שסובר רבי יוחנן שהמים
נפסלים בשקיעת החמה רק למתירין שהם עבודות יום, ולא
לאיברים שהם עבודות לילה, שלחם לא נפסל אלא בעלות
השחר, וכשיטת רבי חייה בר יוסף. ולא כפי שנתבאר דעת
רבי יוחנן לעיל, שהמים נפסלים בשקיעת החמה הן למתירין
הן לאיברים.
מתרצת הגמרא: באמת סובר רבי יוחנן שהמים נפסלים בשקיעת
החמה רק לעבודת מתירין, כפי שמבואר במימרא של רבי אסי,
וְאֵינוֹ מְעֲלָהוּ נִמְי דְּהָאֵמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כלומר, מה שאמר רבי
יוחנן שכיוור כיון ששקעו קודם שקיעת החמה, שוב אין מעלהו
בלילה, אינו אלא כדי שלא יפסלו מימיו לְעֵבֹדָת יוֹם, שכוין
שיהיה הכיור רגע אחד בלילה חוץ לבור, יפסלו מימיו לעבודת
יום. אֲבָל לְעֵבֹדָת לִילָה חָיו, שלעבודת לילה אין המים נפסלים
בשקיעת החמה או בלילה, אלא בעלות השחר. ונמצא שמשום
עבודת לילה, גם רבי יוחנן מודה שאפשר להעלות את הכיור
ולקדש הימנו, ואין המים נפסלים. אלא שאמר שלא יעלה את
הכיור בלילה, כיון שאם יעלוהו יפסלו המים לעבודת יום, ולא
יוכלו לקדש הימנו למחר. ולפיכך משאירים אותו משוקע עד
אחר עלות השחר.
מקשה הגמרא: [אִי הָכִי] – אם כן הוא, שרבי יוחנן סובר שמים
נפסלים בשקיעת החמה לעבודת יום, ובעלות השחר לעבודת
לילה, הֵיכִי דְרַבִּי חֵיָא בְּרִי יוֹסֵף, ואין זו דעה שלישית, ומה בא רבי
יוחנן להוסיף על מה שנאמר כבר.

וְהָא – והרי הכהן השורף את הפרה, דְּמִטְמִינִי מִטְמִינִי לִיה – שמתמאים
אותו קודם שריפת הפרה, דִּתְנִן, מִטְמִינִי הֵיוּ אֵת הַכֹּהֵן הַשּׁוֹרֵף אֵת
הַפֶּה, וּמִטְמִינִי אוֹתוֹ לאחר מכן, קודם שריפת הפרה, כך שיהא
טהור בזמן שריפת הפרה, ואף שהוא טהור יום, כשר הוא לשריפת
הפרה. ועושים כן כדי לְהוֹצִיא מִלֵּבָן שֶׁל צְדוּקָן – להוכיח שלא
כדברי הצדוקים, שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים, בְּמַעֲרָב שָׁמַשׁ – בכהנים שטבלו
והעריב שמשן הִתְיָה הפרה נְעִישִׁית. וכדי להוכיח שאין צורך
במעורבי שמש, הֵיוּ מְטַמְּאִים אוֹתוֹ תְּחִילָה ומטבילין אותו, והיה
שורף את הפרה כשהוא טהור יום. וכיון שהיו מְטַמְּאִים אֵת הַכֹּהֵן
בהר המשחה, אחר שכבר קידש ידיו ורגליו, שֶׁמַּעַן מִיָּנָה שֶׁלֹּא יִפְסֹל
בָּהּ בְּקִידוּשׁ (מִחֻשְׁבֹּת) מִיָּמֵהָ, ונפשט הספק שטומאה אינה פוסלת
את הקידוש.
דוחה הגמרא את הראיה: שֶׁאֵינוֹ הָדִין בְּפֶה, ואין להוכיח ממנה
לשאר קומות, הוֹאִיל דְּמִבּוֹל יוֹם לֹא יִפְסֹל בָּהּ, כמו שנתבאר לעיל
שהיא כשרה בטבול יום. שְׁמַי יֵשׁ בָּהּ גַּם קוֹלָא זו שהקידוש אינו
נפסל. אבל בקידוש לשאר עבודות, אפשר שהוא נפסל בטומאה.
שואלת הגמרא: אִי הָכִי שאין קידוש זה כשאר קידושים, שהרי אין
טומאה פוסלת בו, לָמָּה לִי דְּמִקְדָּשׁ – מדוע הוא בכלל מקדש.
משיבה הגמרא: כְּעֵין עֲבוּדָה [בְּעֵינֵן], כלומר צריך שיעשה בפרה
כמו שנעשה בשאר עבודות.
הגמרא מסתפקת האם אפשר לקדש בתוך הכיור: אִיכְעָא לְהו –
הסתפקו בני הישיבה, מָהוּ לְקַדְּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו בְּכִיּוֹר – שמכניס ידיו
ורגליו לתוך הכיור, ולא באופן שיחיו המים מקלחים מן הכיור על
ידיו ורגליו. מבארת הגמרא את צדדי הספק, שְׁמַא אִי אִפְשָׁר כֵּךְ
לְקַדְּשׁ, שהרי 'וְרָחֲצוּ אֶחָד אֶחָד וּבְנֵי מִמֶּנּוּ אֵת יְדֵיהֶם וְאֵת רַגְלֵיהֶם'
(שמות ל ט) אָמַר רַחֲמָנָא, ומשמע 'מִמֶּנּוּ' וְלֹא בְּתוֹכוֹ, שהמים יבואו
מהכיור על ידיו ורגליו ולא שהקידוש יעשה בתוך הכיור. או
דְּלִמָּא – או שְׁמַא אֵין כּוּוֹנֵת הַתּוֹרָה דּוּקָא 'מִמֶּנּוּ', אלא אִפְּלִי
בְּתוֹכוֹ אפשר לקדש.
הגמרא רוצה לפשוט את הספק מברייתא: אָמַר רַב נָחֳמִי בְּרִי יִצְחָק,
הָא שָׁמַע – בוא ושמע ראייה מן הברייתא לפשוט את הספק. לעיל
(ב) הובאה ברייתא ששנינו בה, שֶׁלֹּא רַחוּץ יָדִים וְרַגְלִים מְקַדְשׁ
בְּכָלִי שֶׁרֶת בִּפְנִים, קִידֵשׁ בְּכָלִי שֶׁרֶת בַּחוּץ או בכלי חול בִּפְנִים, או
שֶׁשֶׁבֶל בְּמִי מַעְרָה שֶׁהֵם כְּשֵׁרִים לְטַבִּילָה וְעֵבֶד, עֲבוּדָתוֹ שְׁסוּלָה. ויש
לדייק מהברייתא ולומר שדווקא הטובל במי מערה ועובד,
עבודתו פסולה. הָא – אבל מִי כִיּוֹר דִּימָא דְּמִי מַעְרָה, והיינו שטבל
ידיו ורגליו בתוך הכיור, שהוא כמו הטובל בתוך מי מערה
שעסקה בן הברייתא, וְעֵבֶד, עֲבוּדָתוֹ בְּשֶׁרָה, ואם כן יש לפשוט את
הספק ולהוכיח מהברייתא שטבילה בתוך מי הכיור מועילה כמו
קידוש, ואף הטובל 'בתוכו' עבודתו כשרה.
דוחה הגמרא: לֹא – אי אפשר לדייק מהברייתא שאפשר לקדש
על ידי טבילה בתוך הכיור, משום שיש לומר שְׁמִי מַעְרָה
אִיכְעָרִיבָא לִיה – שהיתה הברייתא צריכה לפרש את הדין במי
מערה עצמם, כִּדִּי שֶׁלֹּא תֵאמַר שֶׁהַטּוֹבֵל בְּמִי מַעְרָה עֲבוּדָתוֹ כְּשֶׁרָה
מִקֵּל דְּחוּמַר, אִם כָּל גּוֹפּוֹ מוֹבֵל בְּהֵן – אם מי מערה מטהרים את
כל גופו שנטמא, וְיָדָיו וְרַגְלָיו לְבַד, לֹא כָּל שֶׁבֶן שְׁתּוּעִיל לוֹ טַבִּילָה
זו להיות כקידוש ידים ורגלים. וכדי שלא תטעה לומר כן, הוכרחה
הברייתא לפרש שאף הטובל במי מערה הראויים לטבילה כל
גופו, אין מועיל לו במקום קידוש, ועבודתו פסולה. אבל לעולם גם
הטובל ידיו ורגליו במי כיוור, אין כאן לא טבילה שהרי הן שאובין,
ולא קידוש ועבודתו פסולה, ולא נפשט הספק.

אפילו כשיחשוב האדם כל היום לא יתהווה כלום, כִּי־אם עליידי מעשה דווקא, או כל־כל־פנים דיבור, כמו בדבר מלך שלטון, שכאשר
המלך מצווה לעבדיו שיעשו הדבר, הרי הם עושים.

ממאמר שבת פרשת בהר־בחוקותי ה'תשכ"ח

זבחים. פרק שני – כל הזבחים שקבלו דמן דף בא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רמ"ה רש"י

והא פרה דטמיו' טמא'ינן ליה. אחר קידוש זה כרתנן כו' וטבילוהו בחר המשהה היתה והכי תנן לה במסכת פרה (פ"ג מ"ו) ואחר טבילתו מיד הוא מסדר מערכתה ושורפה אלמא אחר הקידוש הוזה היתה וש"מ לא פסלה לה טומאה יש חסרון בספרים ונראה לי הגירסא הכי שאני פרה הואיל וטבול יום כשר בה טומאה לא פסלה בקידושין שלה:

1 אֵל הָכִי לִמּוֹה לִי דַמְקַרְשׁ. הוּאֵל וְאֵן קִידוּשׁ
 2 כִּשְׁאֵר קִידוּשׁ עֲבֹדָה: בְּכִידֹר. שִׁיכְנוֹס דִּידוֹ וְרַגְלֵיו
 3 בְּתוֹכָהּ: אֵל כִּידֹר דּוּמִיא דַמְעָרָה. וְחִיכִי דְמִי כְּגֹן
 4 שְׁנַכְס לְתוֹכָהּ: מִי מַעְרָה אֵיצְמִירְךָ לִיהִ. כְּלֹמֵר
 5 לְעֹלָם דְּרֹבְתִיהִ: וְגַם פִּסְלוֹ אֵלֵּךְ וְנִדְקָמִי
 6 מַעְרָה אֵיצְמִירְךָ סִדְרָא הוּאֵל וְטַבִּילָה מַעֲלִיתָא
 7 הִיא עֲרִידָא הִיא מְכִידֹר שְׁחָן שְׁאוּבִין וְקִידוּשׁ אֵין
 8 כְּאֵן וְטַבִּילָה אֵין כְּאֵן אַבְל הִבְּא טַבִּילָה אֵיכֵא
 9 קַמְשַׁמְעֵל לָךְ: ה"ג אִמֹר רִבִּי אֵיבֵר בֵּר יוֹסֵף מִי כִידֹר
 10 נַפְסְלִין לְמַתִּירִין כְּמַתִּירִין אֵין נַפְסְלִין כְּאִבְרִים עֹבְדֵי
 11 חֲסִידָא אִמֹר אֵף לְמַתִּירִין אֵין נַפְסְלִין אֵלָא בְּעַמְלָא
 12 הַשְׁחֵר כְּאִבְרִים: מִי כִידֹר. לְפִי זִמֵּן עֲבֹדָה
 13 שְׁהִקְדוּשׁ צִירִין לֹא הוּי זִמֵּן מִימִיו לִפְסַל אִם
 14 עֲבֹדָה וְמִזִּיר הוּא כְּגֹן עֲבֹדָתוֹ דֵּס אֵין קַמְצִים
 15 שְׁנַפְסְלִים בְּבֹא הַלִּילָה עֲלֵיהֶם כְּדֹאמִיר: בִּיאִידוֹ
 16 מְקוֹמוֹ (לִקְדָּן דָּף ג.) מִנָּן לְשֵׁן שְׁנַפְסַל בִּשְׁקִיעַת
 17 הַחֲמָה וְכִין מִי כִידֹר נַפְסְלִין בִּשְׁקִיעַת הַחֲמָה אִם
 18 לֹא נִשְׁקַע הַכִּידֹר בְּבֹר לְפִנֵּי שְׁקִיעַת הַחֲמָה
 19 נַפְסְלִים מִימִיו לְקַדֵּשׁ עוֹד מֵהֶם לְצוּרֵךְ עֲבֹדָת
 20 יוֹם מִזִּר אִפִּי: שִׁיקַע קוֹדֵם עֲמוּד הַשְּׁחֵר הָעוֹשָׂה
 21 לִיהֵא כְּכֹל מְקוֹם אֵינוֹ מוֹעִיל לוֹ שְׁלֹפִי עֲבֹדָתוֹ
 22 הַלִּילָה חֲלִיבָה וְכֵן אִם שְׁקַע עוֹלָם שְׁקִיעַת הַחֲמָה
 23 וְהַעֲלֹא בְּשִׁבּוֹר הַכִּידֹר שְׁמַצּוֹר אֵלֵּיךְ שַׁעַת אַחַת
 24 חוּץ לְבֹר פִּסְלוֹ מִימִיו לְעֲבֹדָת הַיּוֹמָה: לְאִבְרִים
 25 כְּאִבְרִים. לְקַדֵּשׁ מִזֶּה לְעֲבֹדָת הַקֶּטֶר חֲלָבִים
 26 נַפְסְלִין בְּעַמְדֹּר הַשְּׁחֵר כְּמוֹ שְׁאִבְרִים נַפְסְלִין
 27 בְּלִית עֲמוּד הַשְּׁחֵר דְּרֹבְתִים עַד בֵּקֵר אַבְל כֹּל
 28 הַלִּילָה כְּשִׁרִין לְקַדֵּשׁ מִזֶּה לְעֲבֹדָת הַלִּילָה וְאִם
 29 שִׁיקַע קוֹדֵם עֲמוּד הַשְּׁחֵר מִימִיו כְּשִׁרִין מִימִיו
 30 לְקַדֵּשׁ עֲבֹדָה (וְהוּם: אֵין) לְמַתִּירִין כֹּ' כְּאִבְרִים.

כשם שאין האברים נפסלין אלא בעמוד השחר אף כל ליתות אין פוסלות בשום קדושה
אלא בעמוד השחר: ור' יוחנן אמר כיוור כיוון ששקעו. בבור דרך מצותו סמוך לשקיעת
החמה: שוב אין מעלהו. כל הלילה וקס"ד דאפי' לעבודת הלילה קאמר ר' יוחנן דמיפסל
בה העלאתו ואתרווייהו פליגי: לעבודת לילה. הקטר תלביס: ולמחר אינו מקדש. קס"ד
דאסור לקדש הימנו קאמר שפסל בשקיעת החמה לעבודת יום אלמא כלה רביי' היא
סבירא ליה: מאי אינו מעלהו נמי דקאמר. רבי יוחנן לעיל לעבודת יום משום פסול עבודת
יום קאמר לה שלא יפסלו מימיו לעבודת יום וקא' סלקא דעתך השתא שהעלאת הלילה
תפסלם לעבודת מתיר בר' חייא: אי הכי היינו דרבי' חייא. מאי אינו מעלהו דקאמר רבי
יוחנן עלה דר' חייא ודרב' חסדא מאי אתא למימר הא רבי' חייא נמי היק:

איב

לפי שהוא זמן פסול מתירים שם דם קומצין קבעו זמנו בערב ולד' יוחנן א"ע' שער ברכין קידוש זה שזכה לפייס של תרומת הדישן ולגזירת שיקוע ליבא למחשז דכין שמנאז שקטו בלילה שמנזיו לקדש כהנים הבאין תמיד להקטיר ואתי למיפשע וא"ח ויפסול מימיו ומה בלמתיין דברר ויסלול ולא מהני לזו וריעה אלא לאברים היה יכול לקדש ומה הוא שטותה אלא לאברים ויכל דכין קידוש לזו המים בכלי שרת מצפה לשומרן כשאר קדשים שהם ובשמעלן את הכיור ביום היו מערין ומקדשין שרת דפמינן שמתקדשין ורברנה כהנים ובמקשרין בבת אחת מן הכיור לצורך התמיד אף על פי שזדה פייס של מקדש ע"ה כ"ה מימיו בכלי שרת וממלאין אותו מים חדשים ומקדשים מהם שדרי היה זורק דם התמיד ונ' כרבי ולא כרבי אלעזר ב"ש למאי דפישט אליפא לעיל במחלוקת בון כ' מחלוקת בון וכו' דאמר אביי לעיל במקרות הגבר עד צפרא לא פסלא לזו היינו קידוש אבל במים פוסל דחבל ואחרו דאמר לעיל במחלוקת בון כ' מחלוקת בון וריעי פ' בענין אתר הז' לשונות ודשן היו כסורים העולם משמקטני אתו בשקיעת החמה של יפסלו המים למתירין וכו'

ליה, דתגן, מומטאין היי
 וממבילין אותו להוציא
 אומרים, במעורבי שמש
 לא פסלה בה (מחשבת)
 דמבול יום, לא פסיל
 דש פער עבודה [פערין].
 יו [ורגליו] בפיו. 'ממנו'
 או דלמא, אפילו בתוכו.
 תא שמע, או שטבל
 פסולה. הא, מי כיוז
 עבודתו בשרה, לא, מי
 תאמר, כל גופו מובל
 שפן. אמר רבי חייא בר
 תירין פמתירין. לאברים
 ואף למתירין אין נפסין
 ירבי יוחנן אמר, כיוז
 להו. למימרא דלעבודת
 רבי אסי אמר רבי יוחנן
 שקעו מבערב, מקדש
 אינו מקדש. מאי 'אינו'
 דת יום. אכל לעבודת
 דרבי חייא בר יוסף.

תרומת הרשן: **מִיֹּא** אֵין מַעֲלֹה דְקָא
לוֹ קִידוּשׁ בְּעִירוֹת חַד שׁוֹן קוֹמֵן דְּרִי
דְּרִי חֵיאי בְּרִי סוֹף מַעֲשֵׂי אֵיבֵי
שְׂמֵא יִפְשַׁע וְלֹא יַחֲזוֹר וְיִשְׁקַע דְּרִי
דָּאֵם שְׁקֵעוֹ לֹא יַעֲלֹה עַד תְּרוֹמַת חַד
מִקְדָּשׁ מִמֶּנּוּ וְרִי חֵיאי בְּרִי סוֹף לֹא גִ
רְלָמָא פִשַׁע וְאִתְּ לַמְלָה הִיז מַשְׁקֵין
הַשְׁתֵּין בִּיחֹן שְׂהִיז יִכּוֹלֵן וְלַהֲעֵלֹתוֹן
זֶמֶן שְׁקִיעוֹ עַד סִמּוֹן לֹמֹן פִּסְלוֹ דְּרִי
יִכּוֹלֵן לִקְבֹּעַ זֶמֶן שְׁקִיעוֹ בְּתַחֲלִיל
לֶחֶן לַהֲעֵלֹתוֹן לַתְּרוֹמַת חַד לֹא
יַעֲלֹה וְעִבְשִׂיו הִיגִיעַ זֶמֶן הַסִּמּוֹן לִפְסִי
הָא חֲשָׂא נְמִי כְּשִׁמְשָׁקֵעוֹ בַּעֲמוּד
לִקְדָּשׁ בֵּיזֵם קִידוּשׁ גְּמוּר שְׂוִיעֵל
סְלֹא כִדְפִי בְּגוֹטְרֵס בְּהָךְ דְּשַׁמְעֵתִין
רִיחֵן מִי שֵׁשׁ לֹא לְקִדָּשׁ לֵאבְרִיִם מִ
בִּדְבָן מִבְּסַת תִּמְדִּי (פִּא) מִיֹּא לֹא
לִי מִימִי לַתְּמִיתִין וְלֹא מִהֵיז לְהוֹ וְרִי
אִמוֹרָאִי דְּלַעֲלֵי מוֹדוֹ לְכָל הַפְּחוֹת
הָאִי דְּפִסְלָה נְמִי לִינָה בְּמִיִּם אֵינִי אִי
יִי אֵינוֹ מַעֲלֹה דְקִאֲבוּר שְׂמוֹשׁ חֲשֵׁשׁ
שְׂשׁוֹר שְׂלֵא יַפְסְלוֹ לֵאבְרִיִם וְיֵבֵא לְקִי

כִּיֹּר נִפְסְלוֹן לַמִּתְרִין כְּמִתְרִין. פִּי לֹדֶם קוֹמָן נִפְסְלִים מִיָּמִיו בִּשְׁקִיעַת (וְהַחֲמוּהוּ) כִּיֹּר
 שְׁמִתְחִירִין נִפְסְלִין בִּשְׁקִיעַת הַחֲמוּהוּ כְּדֹאמֶר בְּאִיזוֹר מִקּוֹמָן (לִקְדָּן עַד נו). כִּיֹּר כִּיֹּן
 שִׁשְׁקֵעוּ אֵין מַעֲלֹה. לְמֹא: רִסִּיד הַשְׁתָּא דְּהֶלְלַת לִילָה פּוֹסְלִין כָּלֵל עֲבֻדוֹת שִׁי תִּימָה דְּתִיקִישׁ
 לִיה כְּבוֹה מִשְׁנִיּוֹת דְּמִסְכַּת תַּמִּיד (דָּף כח). שְׁהִיה מְקֻדָּשׁ לְתֻרְמוֹת הָדָשׁ וְאִיזוֹ הִבְהֵנִים שְׁהִי
 מְקֻדָּשִׁים כְּמוֹ כִּי בִּלְמַל וּמִיזוֹ אִיבֹא לְאִקְרָמִינוֹ
 כִּר' אֶלְעֹזֶר בִּר' בִּזְכָּרָהוּ דְּפִשִׁישׁ לַעֲלֵי מִלְּוֹחֶקֶת
 בּוֹ כִּךְ מִחֻלּוֹת בּוֹ הוּא כְּרִבִּי אַבְל קֶשֶׁה אַבְתִּי
 הֵיאָךְ הִי עוֹשִׂין תְּרומֹת הָדָשׁ לְרִבִּי וִיִּל בְּהֵנִים
 יִשְׁנִים שְׁנֵינֹוֹר כִּל הִלְיָה וְאֵין חִיִּיכִין לְקֶדֶשׁ
 וּמִתְנִי דִּיּוּמָן (דָּף כב). דְּמוֹכַחא שְׁהִיה תְּרומֹת
 הָדָשׁ בְּכַהֲנִי חֻדְרִי דְּקֶאמֶר לְקֶדֶשׁ וְדָלְכָךְ אֵל הִה
 פִּישִׁי בְּתוֹחֵלֶת תְּרומֹת הָדָשׁ מִשּׁוּם אֲנֹס שִׁינֵה
 כִּר' אֶלְעֹזֶר בִּר'שׁ אִי נִמִּי יִל שְׁהִיה לֹהֶם מִים בְּבִלִּי
 שֶׁרֹת אַחֶר בִּר'שׁ קִידוּשׁ שֶׁל תְּרומֹת הָדָשׁ וְעוֹד
 יֵשׁ לֹמֶר דְּמִקְדוּשׁ תְּרומֹת הָדָשׁ לֹא קִשְׁיָא מִיִּד
 דְּפִסּוּל עֲבֻדוֹת לִילָה דִּרְבָּנָן וְיֵשׁ עוֹד טַעַם לְהַכְשִׁיר
 בְּתֻרְמוֹת הָדָשׁ טַפִּי מִבְּכֻלָּה לִילָה כְּפִירִשׁ
 כְּקוֹטֶרֶס סְמוּךְ עַד שֶׁ יֵשׁ לֹמֶר דְּנִיתָא לִי לְמִיפְרָךְ
 מִדִּר' דְּהֵנֵן אֲדִירִי טַפִּי מִמְּנִיחִין דְּתַמִּיד מִשּׁוּם
 דְּאִיבֹא לְחֻדְרִי דְּסִבְרִיא לִיה לְמִתְנִי דְּמִקְרוֹת הַגִּבֵּר
 עַד צִפְרָא לֹא פִסְלָה לִינֵה אִפִּי בְּמִים אֶעֱז' סְוִיגִיא
 דְּשִׁמְעֶתִין וְדֹאִי לֹא הִבִּי סִבְרִיא וְלֹהֲאִי פִירוּשׁ
 נִיחָא וְשִׁתָּא דֹלֵא מִצִּי לֹאקְשׁוּי מִבְּרִיתָא דְּלַעֲלִי
 דְּפִלְגִי בִּה רְבִי וְרִבִּי אֶלְעֹזֶר בִּר'שׁ דְּקֹהֲנִי קִידֹשׁ
 בְּלִילָה חִיִּיר לְקֶדֶשׁ בְּיוֹם דְּשִׁמְעֶתִין אֵל בְּלִילָה מִיחֻד
 חֻי: כִּיֹּר כִּיֹּן שִׁשְׁקֵעוּ. פִּירוּשׁ הָדָשׁ דְּמִתְנִי שִׁיקוּעַ
 לְמִים הֵיינו קוֹדֶם שֶׁנִּפְסְלוּ דְּלֹאחֶר שֶׁנִּפְסְלוּ אִמְרִי
 בִּפ' כִּל שְׁעָה (פִּסְחוֹם דָּף לד). דֹּאִין וְרִיעֵה לְהִקְדָּשׁ:
 כִּיֹּר שֶׁלֹא שִׁקְעוּ. הַשְׁתָּא סִיד לִדְלֹא דְּוֹקֵא אֵלֵא
 אִפִּילוֹ שִׁקְעוּ מַעֲלֹה וּמוֹקְדִשׁן לְעֻבְדוֹת לִילָה אֵלֵא
 רְבוּתָא נָקִישׁ דְּלֹא אֶעֱז' אֵלֵא הִיֹּה מִשְׁקוּעַ בִּשְׁקִיעַת
 הַחֲמוּהוּ כְּשֶׁר לְעֻבְדוֹת לִילָה אַבְל בְּלִסְטוֹק מְוַשְׁנִי
 מוֹסִיק דְּאִיבֹא בִּינִיּוֹ גִזִּירֹת שִׁיקוּעַ נִיחָא דְּנָקִשׁ
 שֶׁלֹא שִׁקְעוּ דָּאֵם אִיתָא דְּשִׁקְעוּ אֵין מַעֲלֹה עַד
 תְּרומֹת הָדָשׁ: מֹא' אֵין מַעֲלֹה דְּקֶאמֶר לְעֻבְדוֹת הַיּוֹם. פִּי שִׁיחָא כְּשֶׁר לְקֶדֶשׁ לַעֲנִין שִׁיחֵל
 לוֹ קִידוּשׁ לְעֻבְדוֹת יוֹם כְּגוֹן קוֹמָן וְדֵם אַבְל לְעֻבְדוֹת לִילָה כְּגוֹן לֹאִיבְרִים חֻי וּפְרִיךְ הֵיינו
 דִּר' חִיִּיא ר' יוֹסֶף מְוַשְׁנִי אִיבֹא בִּינִיּוֹ גִזִּירֹת שִׁיקוּעַ כְּלֹמֶר לִרִי אֲסוּר לְהַעֲלֹתוֹ גִּזִּירָה
 שִׁמָּא יִפְשַׁע וְאִי חִיּוֹר וְיִשְׁקִיעֵנוּ דִּר' יוֹחֲנָן אִיתִי לִיה גִּזִּירֹת שִׁיקוּעַ וְלֹהֲכִי נָקִישׁ שֶׁלֹא שִׁקְעוּ
 דָּאֵם שִׁקְעוּ לֹא יַעֲלֵהוּ עַד תְּרומֹת הָדָשׁ לְדָמָא שֶׁבֵּל אֵם לֹא שִׁקְעוּ אֵין שִׁקְעוּ וְהִלְיָהוּ
 מְקֻדָּשׁ מְוַנְנֹו דִּר' חִיִּיא בִּר' יוֹסֶף לֹא גִזִּר וְסִבְרִיא לִיה דְּמַעֲלָה כִּל שְׁעָה שִׁרְצָה וְלֹא חִיִּישִׁין
 לְדָמָא פִּשַׁע וְאִית' וְלִמָּה הִיֹּה מִשְׁקֵעִין אוֹתוֹ כָּלֵל בְּעֵרֵב הִיֹּה לֹהֶם לְחֻמְתָּין עַד סְמוּךְ לְעֻמּוֹד
 הַשְּׁחֵר כִּיֹּן שְׁהִי: יִבּוּלִין (וְלֹהֲעֻלּוֹת) כִּל הִלְיָה לְקֶדֶשׁ לֹאִבְרִים וִיִּל (דְּלִמָּא) לֹא רִצָּו לְחֻמְתָּין
 זִמֵּן שִׁיקוּעוֹ עַד סְמוּךְ לִזְמַן פִּסּוּלֹו דְּלִמָּא פִּשַׁע וְלֹא מִשְׁקַע לִיה בְּעֻמּוֹד הַשְּׁחֵר וְהִיֹּה שְׁהִי
 יִבּוּלִין לְקֻבְעוֹ זִמֵּן שִׁיקוּעַ בְּתוֹחֵלֶת הִלְיָה אוֹ בְּאִמְעֻטָּה דְּכִרִי שִׁיחָא וְכוֹר בְּעֻמּוֹד הַשְּׁחֵר לֹאִי
 לֹחַן לְחֻלּוֹתֵין לְתֻרְמוֹת הָדָשׁ לֹא דִּמִּי כְּרִפִּי כְּקוֹטֶרֶס (דְּלִיָּה) לֹא סִנִּיא אֵלֵא בְּלִילָה אֵלֵא
 וְה

גם פרטי הנבראים דצבא הארץ, דומם צומח חי ומדבר, הם במעמד ומצב שרוצים לעשות רצון קונם.

ממאמר שבת פרשת בהר-בחוקותי ה'תשכ"ח

לומר שלדעת רבי יוחנן לא נפסלו המים כלל בלילה, והם ראויים
אפילו לעבודת יום שהיא עבודת מתיירין. הרי אם כן הִינְנו דָּרְבִּי
חֲסִידָא, שכן סובר רב חסדא (לעיל ע"א) שאין שקיעת החמה עושה
לינה כלל, ורק עמוד השחר פוסל הן לאיברים הן למתיירין, ומה
הוסיף רבי יוחנן במימרא של כיוור, מאחר שזו היא דעת רב חסדא.
משיבה הגמרא: אִיכָא פְּנִינְהוּ – יש חילוק בין דעת רב חסדא
לדעת רבי יוחנן, והוא מַצּוֹת שִׁיקוּעַ, שלרב חסדא אין מצוה לשקוע
את הכיור בלילה, שלא יפסלו מימיו בעלות השחר, ורק סמוך
לעלות השחר היו משקעין אותו. ואילו לרבי יוחנן יש מצוה לשקוע
את הכיור מבערב, כדי שכשיבוא לקדש הימנו לתרומת הדרשן,
קודם עלות השחר, ימצאהו משוקע, ולא ישכח לשקוע בשנית
מיד אחר הקידוש. וזה מה שבא רבי יוחנן להוסיף ולחדש על דעת
רב חסדא.
הגמרא מקשה איך יתכן שלרב חסדא אין מצוה שיקוע: מִיִּתְבִּיבִי,
שנינו במשנה בתמיד (פ"א מ"ד) לגבי סדר העבודה בבוקר, לא הָיוּ
הכהנים רואִין אותֹ – את הכהן שזכה בפייס לתרום את הדרשן,
וְלֹא שׁוֹמְעִין אֶת קוֹלוֹ כשהוא הולך בעזרה לקדש ידיו ורגליו, עַד
שְׁשׁוּמָעִים קוֹל שֶׁל עֵין שְׁעָשָׂה בֶן קָמִין מוֹכֵנִי לְכִיּוֹר, ואז הם יודעים
שהגיע לכיור והוא מקדש ידיו ורגליו. וְהָן אוֹמְרִים, הִנֵּנִי [עַתָּה]
קִידוּשׁ דָּהֵם וְרַגְלָם מִן הַכִּיּוֹר. מבררת הגמרא: מזהו הקול שהיו
שומעים מן המוכני, מֵאֵי לֹא שְׁהוּא הַקּוֹל דְּמַסְפֵּלָא לֵיהּ – קול
הסילוק והעלאת הכיור מן הבור, אֶלְמָא דְּמַשְׁקַע לֵיהּ – הרי שהיה
הכיור משוקע כל הלילה, וקשה על תירוץ הגמרא לעיל, שלרב
חסדא אין מצוה לשקוע.
מתרצת הגמרא: לֹא, הַקּוֹל שְׁהוּ שׁוֹמְעִים אִינוּ קוֹל הַעֲלָאת הַכִּיּוֹר
מִן הַבּוֹר קוֹדֵם הַקִּידוּשׁ, אלא דְּמַשְׁקַע לֵיהּ – אלא הוא קול שיקוע
הכיור בבור אחר הקידוש. שאחר שהיה התורם את הדרשן מקדש
ידיו ורגליו, היה משקע את הכיור בבור, כדי שישמעו אחיו
הכהנים את הקול וידעו שהגיע זמן קידוש ידם ורגלם. אבל עד
שבא התורם לשם, לא היה הכיור משוקע, אלא היה מחוץ לבור,
וכדעת רב חסדא שאין משקעים את הכיור אלא סמוך לעלות
השחר.
מקשה הגמרא: אִי דְּמַשְׁקַע לֵיהּ – אם נאמר שהוא משקע את
הכיור בבור רק לאחר הקידוש, ואינו מעלהו כלל, אלא מתחילה
שהוא בא לשם הכיור מחוץ לבור, אם כן מִי מַשְׁתַּמֵּעַ קָלִיָּה, הרי
השיקוע הוא שלשול הכיור לבור, וזה אינו משמיע קול. מתרצת
הגמרא: דְּמַשְׁקַע לֵיהּ בְּגִינְיָא – שהוא משקע את הכיור על ידי
גלגל, וגלגל זה משמיע קול. לִישָׁנָא אֲחֵרָנָא, דְּמַשְׁקַע לֵיהּ
בְּחֻמְרָתֶיהָ עַל יְדֵי גִלְגַל, בִּי הִכִּי דְּלִישְׁתַּמֵּעַ קָלִיָּה, ששיקוע זה על
ידי גלגל עושה קול, וְלִשְׁמָעִיָּה – הכהנים שומעים את הקול וְלִיתִי
– והם יודעי שהגיע זמן לקדש, ובאים.
מקשה הגמרא: וְהָאֵל הָיוּ נִכְיֵי בְּרוּז – הרי היה מכריז ששמו 'גביני',
שהוא היה מכריז 'עמדו כהנים לעבודתכם וליום לדוכנכם'
וישראל למעמדכם, ומדוע יש צורך בהשמעת קול זה לכהנים.
מתרצת הגמרא: בִּי תָרִי הִיבְרִי הָיוּ עֲבָדֵי – שתי היכריות היו
עושים, גם קול הגלגל של הכיור וגם הכרזתו של גביני, דְּמַשְׁקַע
מֵהָאֵי אֲתֵי – מי ששמע מזה היה בא, וְשָׁמַע מֵהָאֵי אֲתֵי – ומי שלא
שמע מזה, שמע את השני ובא.
גוֹפֵא – נשוב לעצם דברי רבי יוסי ברבי חנינא ונבארם, אֲמַר רַבִּי
יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא כֹּל בְּיָדֵי שְׁאֵין בּוֹ כְּמוֹת שֶׁל מִים בְּרִי לְקִדְשׁ אֲרֻכָּהָ
בְּהֵינִים מִפְּנֵי אֵין מְקַדְשִׁין בּוֹ, שְׁנַאמַר (שמות מ"א) 'וְרָחֲצוּ מִפְּנֵי מִשְׁחָה
וְאֶהְיֶה וְנִכְיֵי' וגו'. הרי ארבעה, משה, אהרן, ושני בניו.
הגמרא מקשה על רבי יוסי ברבי חנינא מברייתא: מִיִּתְבִּיבִי – הקשו
בני הישיבה, שנינו בברייתא, כֹּל הַכֹּהֲלִים מְקַדְשִׁין אֶת הַמִּים שִׁבְחָם
לחכשירים לקידוש ידם ורגלם, בִּין שֵׁשׁ בִּתְּנֵן רִבְעִית

מתרצת הגמרא: אִיכָא פְּנִינְהוּ – יש חילוק בין שיטת רבי
חייא בר יוסף לשיטת רבי יוחנן לגבי נְזִירָת שִׁיקוּעַ, שרבי
יוחנן סובר שמן התורה אין המים נפסלים בלילה בין למתיירין
ובין לאיברים וכו' וכו' רב חסדא, אבל גזרו חכמים שכל
הלילה יהא הכיור משוקע בבור, ולא יעלהו בלילה שמה
ישכח לשקוע לאחר מכן, והמים יפסלו בעלות השחר. והמים
קדושים הם, ומוזהר עליהם לשמור כדי שלא יפסלו. אבל
אם העלה את הכיור בלילה וחזר ושיקעו קודם לעלות
השחר, לא נפסלו המים כלל. ורבי חייא בר יוסף סובר, שמן
התורה מי כיוור נפסלין בלילה למתיירין, ולפיכך אין האיסור
לעלות את הכיור בלילה משום גזירה, אלא משום שאם
יעלהו בלילה, יפסלו המים למתיירין.
הגמרא מקשה על מה שנתבאר שלרבי יוחנן יש להשהותו משוקע
כל הלילה, מדבריו במימרא על תרומת הדרשן: וְהָאֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן,
קִידְשׁ יְדֵיו בְּסוּף הַלֵּילָה קוֹדֵם עֲלוֹת הַשַּׁחַר לְתְּרִימַת הָדְרִשָּׁן – כדי
לתרום את הדרשן, לְמַחֵר כְּשִׁיאִיר הַיּוֹם ויִרְצָה לְהַמְשִׁיךְ לַעֲבוֹד
עֲבוֹדוֹת נֹסֶפֶת, אֵין צְרִיךְ לְקַדֵּשׁ פַּעַם נֹסֶפֶת, כִּיּוֹן שֶׁכֶּבֶד קִידְשׁ
מִתְחִילָת עֲבוֹדָה, שהקידוש בסוף הלילה לעבודת תרומת הדרשן,
מועיל גם לעבודת היום, כִּיּוֹן שְׁהוּא קִידוּשׁ שֶׁל 'תְּחִילַת עֲבוֹדַת
הַיּוֹם'. ואם היה רבי יוחנן סובר שגזרו חכמים להשהות את הכיור
כל הלילה, היה צריך לומר שאחר שמקדש לתרומת הדרשן יש לו
לשקע את הכיור, ומה שלא אמר כן, מוכח שלא סבר מגזירת
שיקוע, וקשה על דברי הגמרא, שלרבי יוחנן יש גזירת שיקוע.
הגמרא ממשיכה לברר שקושיא זו לא קשה לפי כולם: בְּשִׁלְמָא
לְשִׁיטַת רַבָּא, דְּמוֹקִים (–שמעמיד) (לעיל ב.) לְהֵאֵי מִימְרָא דְּרַבִּי
יוֹחָנָן לְגַבִּי תְּרִימַת הָדְרִשָּׁן בְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן הַסּוֹבֵר שֶׁקִּידוּשׁ
אִינוּ נִפְסַל בַּעֲלוֹת הַשַּׁחַר כֹּלָּל. נובל לומר דָּהָא – מימרא זו של רבי
יוחנן לגבי כיור ששקעו שוב אין מעלהו, היא בְּרַבִּי, שלשיטתו
הקידוש נפסל וכן המים נפסלים, ולפיכך אמר בה רבי יוחנן שיש
גזירת שיקוע. אבל המימרא של תרומת הדרשן נאמרה לשיטת
רבא כרבי אלעזר ברבי שמעון, שאין הקידוש והמים נפסלים,
ולכן לא היו משקעין את הכיור. אֶלְמָא לְשִׁיטַת אֲמַי (שם ב.) דְּמוֹקִים
לָהּ לְמִימְרָא זו של תרומת הדרשן בְּרַבִּי, ומה שאינו צריך לקדש
למחר אחר שקידש לתרומת הדרשן הוא רק משום שלינה דרבנן,
ומקרות הגבר ועד צפרא לא פסלה לינה. הרי במים שנפסלים
מדאורייתא ודאי אין לומר סברא זו של 'מקרות הגבר ועד צפרא
לא פסלה לינה', ונפסלים בעלות השחר. ואם כן קָשְׁיָא דְּרַבִּי
אֲדָרְבֵי, מֵאֵי שְׁנָא הָתָּה – במימרא של כיור דְּמַשְׁקַע לֵיהּ, כדי שלא
יפסלו המים בלינה, וְהָאֵי שְׁנָא הָתָּה במימרא של תרומת הדרשן
דְּלֹא מַשְׁקַע לֵיהּ, שהרי לא הזכיר רבי יוחנן שיקוע אחר הקידוש
לתרומת הדרשן.
מתרצת הגמרא: דְּמַסְפֵּלָא לֵיהּ – שתחילה מעלה את הכיור מן הבור
כדי לקדש ממנו לצורך עבודת תרומת הדרשן, וְהָדֵר מַשְׁקַע לֵיהּ
לאחר תרומת הדרשן. ולכן לא הזכיר שיש לשקע את הכיור אחר
הקידוש, משום שלא עסק באן בתקנת מי כיור, אלא בהלכות
קידוש.
שואלת הגמרא: אִי הָכֵי שְׂרָבִי יוֹחָנָן סוֹבֵר שְׁהֵמִים אִינֵם נִפְסָלִים
כֹּלָּל בְּשִׁקְיעַת הַחֲמָה, אם כן כשאמר רבי יוחנן 'כיור שלא שקעו
מבערב, מקדש ממנו לעבודת לילה וְלְמַחֵר אִינוּ [מְקַדְשִׁין]' – אינו
יכול לקדש משום שנפסלו המים, אֲמַאי – מדוע למחר אינו יכול
לקדש מהם, והרי נתבאר שסובר רבי יוחנן שלא נפסלו המים.
משיבה הגמרא: אֵין צְרִיךְ לְקַדֵּשׁ – כוונת המימרא 'למחר אינו
מקדש' אינה שאינו יכול לקדש, אלא שאינו צריך לקדש כיוון
שלא נפסל קידושו הראשון, וכרבי אלעזר ברבי שמעון.
שואלת הגמרא: לְמִימְרֵיהֶן מִיִּתְבִּיבִי הָיוּ – וכי אתה סבור

לטיבילה, וכן אמר רב יצחק בר אבדימי מטיבילין בעינו של דג – מטבילים בתוך חור העין של דג גדול שנימוק שומן עינו ונעשה כמים. ואם כן אי אפשר לפרש דברי ריש לקיש על דבר זה, שהרי דבריו נאמרו על 'זמשלים' למי מקוה, ומיבחושים אדומים מותר לעשות את כל המקוה.

מבאר הגמרא את דברי ריש לקיש באופן אחר: אמר רב פפא כוונת ריש לקיש למעושי מים היוצאים מפירות ושאר משקים שאינם מים, שהם משלימים את שיעור המקוה באופן שנתן פפא ממשקים אלו לתוך מקוה של ארבעים סאה מים, וחזר ונפל פפא ממי המקוה המעורבים במשקים אלו. דתנן לגבי משקים אלו, מקנה שיש בו ארבעים סאה מכונות – שיש בו בדיוק ארבעים סאה, אם נתן פפא מהם לתוך המקוה, ונפל פפא מהמים המעורבים במשקים אלו, הרי זה מקוה כשר, ואף שכעת יש בו ארבעים סאה בדיוק, ובתוכם משקים שאינם מים, המקוה כשר, מפני שכשנתן משקים אלו במקוה השלם, נתבטלו המשקים במים. ואמר רב יהודה בר שילא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן, דין זה שאם עירב שאר משקים באופן שנתן סאה ונטל סאה המקוה כשר, נאמר כששאר המשקים הם עד רובו – פחות מרובו של המקוה, אבל אם על ידי שנתן סאה ונטל סאה, נהפכו רוב מי המקוה למי פירות, המקוה פסולה.

ועל זה אמר ריש לקיש, שמשקים אלו אינם משלימים לרביעית מים לנטילת ידים. כלומר, שאם נתן משקים אלו שיעור מועט של רבע רביעית לתוך רביעית מים, ולאחר מכן נטל כנגדם רבע רביעית מהמים המעורבים, מאחר שכעת בתוך הרביעית מעורבים משקים שאינם מים, פסולה היא לנטילת ידים.

רב פפא מחדש שיש אופן שנתן סאה ונטל סאה כשר אפילו ברביעית: אמר רב פפא, אם במקוה זה שרובו מים ומיעוטו מי פירות קנה בו – חפר בדופנו מקום שמחזיק רביעית מים, ונתמלא מקום החפירה במי המקוה שנמשכו לשם, אף אם אין מי המקוה מחוברים למים שבחפירה, מטיבילין לו – (במקום זהו) מטיבילין וצניזיות ו-כעין מזלגות קטנות של טווי זהב, שהם כלים קטנים וראוי להטבילם ברביעית. וטעם הכשר מים אלו, הואיל ומהכשרא דמקנה אתיא – הואיל ובא ממים שהוכשרו במקוה.

הגמרא מוסיפה לדון איזה מים כשרים לכיור: אמר רבי ירמיה אמר ריש לקיש, מי מקנה – מי גשמים שנאספו ומכונסים בקרקע, כשרים למי כיור לקדש בהם ידי ורגלי הכהנים. תמדה הגמרא: למקנהא – האם בהדר לומר דלא מים תיים ניקהו – שמי כיור אינם מים מעין הנובעים מן הארץ. והתנא בברייתא, נאמר אצל קרבן עולה (ויקרא א ג) 'והקדש והכרעים ירחץ במים', ולמדנו מזה שצריך לרחוץ את קרבי העולה וכרעיה דווקא 'במים' ולא ביון, וכן שירחצם במים ולא בפיוג – יין ומים המעורבים זה בזה, שני שליש מים ושליש יין. ועוד למדו מתיבת 'במים' לרבות שאר מים, שאפילו מים מכונסים כשרים להדחת הקרב והכרעים. וקל וחומר למי כיור שכשרים לרחיצה זו.

מבאר הגמרא: פאי קל וחומר למי כיור – מהו הקל וחומר המכשר מי כיור לרחיצת הקרב והכרעים, לא משום דמי כיור מים תיים ניקהו, ואם הוכשרו מים מכונסים, קל וחומר שיוכשרו מים חיים הראויים לכיור. ומבואר שמי כיור מים חיים הם, וקשה על ריש לקיש שהכשיר מים מכונסים לכיור. משיבה הגמרא: לא – אין צריך מים חיים לכיור, והקל וחומר לא בא להכשיר מים חיים, אלא להכשיר לרחוץ את הקרבים במי הכיור עצמו, ומעלת מי הכיור היא (לקדוש) לקדש – שהם מים קדושים, שהכיור כלי שרת ונתקדשו בהמה, ואם מי חולץ כשרים לרחיצה, כל שכן שמי הכיור שקדושים הם שכשרים לרחיצה.

הגמרא דוחה שאין לפרש כן את הקל וחומר. תמדה הגמרא: וקדשי מעלייתא היא – וכי מה שמי הכיור קדושים מעלה היא לגביהם, שמפני כך נכשירים להדחת הקרבים, והא תנא דבי שמואל, שכל מקום שכתוב 'מים' הכוונה למים שאין להם שם לוי – שאין להם שם נוסף אלא נקראים 'מים' סתם,

בין שאין בהן רביעית – בין כלים המחזיקים שיעור רביעית לוג מים, ובין שאינם מחזיקים שיעור זה, וכלבד שיהו כלי שרת. ומבואר שלגבי קידוש ידים ורגלים אף פחות מרביעית כשר, וקשה על רבי יוסי ברבי תינא שהצריך שיהא בו כדי לקדש ארבעה כהנים. מתרצת הגמרא: אמר רב אבא בר אבהו, הברייתא שהכשירה אפילו כלי שאין בו רביעית, עוסקת בקודש בתוכו – שקדח חור בדופן הכיור, ותחת שם כלי קטן מקצתו בתוך הכיור ומקצתו לחוץ, ומי הכיור יוצאים דרך אותו הכלי, וראוי הוא לקדוש אף שאין בו שיעור רביעית, כיון שהמים באין מן הכיור שיש בו כדי לקדש ארבעה כהנים. אבל כלי העומד בפני עצמו ואינו מחזיק כדי לקדש ארבעה כהנים, פסול לקידוש.

הגמרא מקשה על הברייתא שהכשירה כלי שרת לקידוש: והא 'ממנו' אמר רחמנא, כלומר, שהרחיצה תהיה מהכיור שהוזכר בפסוק, ואין שנינו שכלי שרת כשרים. מתרצת הגמרא: שמתיתב 'הקדש' שנאמר פעמיים למדנו לרבות כלי שרת שכשרים לקידוש. הגמרא מבררת הטעם שמרבים מדרשה זו רק כלי שרת: אי הכי כלי חול נמי נרבה שיוכשר לקידוש. אומרת הגמרא: אמר אביי כלי חול לא מצית אמרת שיוכשר לקידוש, שיש לפסלו מקל וחומר כפנו – בסיס הכיור, ומה כנו שנמשח עמו – עם הכיור, בשמן המשחה, ונתקדש במשיחתו להיות כמזוה, אינו מקדש, כלי חול שאינו נמשח עמו ולא נתקדש, אינו דין שאינו מקדש.

מבררת הגמרא: וכנו מניין שאין מקדשים בו. משיבה הגמרא: דתנא, רבי יהודה אומר וכולו כנו מקדש כדורה שהכשירו מקדש, תלמוד לומר (שמות ל ד) 'וְעִשְׂתִּי כִיֹּר נְחֹשֶׁת וְכֹנֹן נְחֹשֶׁת', אמרה תורה, לנחשת הקשתי ולא לדבר אחר – דימיתי את כנו לכיור, בכך ששניהם נחושות, אבל לא שדיני הכיור ינהוג גם בכנו.

הגמרא מקשה על הקל וחומר שממנו למדנו לפסול כלי חול לקידוש: אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא, איך אמרו שכלי חול פסול לקידוש מקל וחומר מכנו, הלא כלי חול, מה לרבינא שאין עשוי לתוכו – שלא נעשה להשתמש בתוכו, ולכן אינו ראוי לקידוש, תאמר בכלי חול שעשוי לתוכו, שאף שאין הוא קדוש יוכשר לקידוש. אלא צריך לומר שמתיתב 'ממנו' למדנו שרק מהכיור מקדשים, ולמעושי כלי חול שאינו ראוי לקידוש.

שואלת הגמרא: אי הכי כלי שרת נמי נמנע שיהיו פסולים לקידוש. משיבה הגמרא: הא רבי רחמנא 'הקדש', להכשיר שאר כלי שרת, ולפיכך אין למעט מתיתב 'ממנו' אלא כלי חול. מוסיפה הגמרא ושואלת: ומה ראות לרבות כלי שרת ולמעט כלי חול, משיבה הגמרא: זה – כלי שרת מעין משיחה כמזוה – ככיור, ולכן ראוי לרבותו שיהיה דינו ככיור גם לגבי קידוש. וזה – כלי חול אין מעין משיחה כמזוה, ולפיכך נתמעט מלקדש.

הגמרא דנה איזה מים ראויים לכיור: אמר ריש לקיש כל דבר המשלים למי מקנה – שראוי להשלים את שיעור המקוה לארבעים סאה, משלים לשיעור מי כיור, ששיעורם כדי שירחצו מהם ארבעה כהנים, אבל לרביעית אינו משלים – אינו משלים לרביעית הלוך שהוא שיעור של נטילת ידים לסעודה. מבררת הגמרא: למעושי פאי – מהו הדבר שבא ריש לקיש למעט, שאין הוא משלים לרביעית, אילימא למעושי מים הנדק – למעט טיט דק שראוי להריקו מכלי אל כלי, שמשלים לשיעור מקוה וכיור, ואינו משלים לרביעית, עדיין נהיה צריכים לבאר היכי דמי – באיזה טיט אמר ריש לקיש כן, אי דפרה שוקה ושוטה כפנו ו-מהטיט, אם כן אפילו לרביעית נמי ו-גם ישלים טיט זה. ואי אין פרה שוקה ושוטה כפנו מפני עוביו, אפילו לשיעור מקנה נמי אין משלים, שכל דבר שנכסל משתיתב בהמה, פסול למקוה.

אלא כוונת ריש לקיש, למעושי ונחשושין אדומין שנבראו מן המים, שמשלימים לשיעור ארבעים סאה במקוה, ולא לרביעית. מקשה הגמרא: אם כן אפילו בעיניהו נמי – אפילו כשהם בפני עצמם וכל המקוה עשוי מהם, ראוי לטבול בו, דהא תנא, רבן שמעון בן גמליאל אומר, כל שתחילת ברייתו מן המים מטיבילין בו – כל דבר שתחילת יצירתו מן המים, הרי הוא כמים ומקוה העשוי ממנו ראוי

זבחים. פרק שני – כל הזבחים שקבלו דינון דף כב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" רמט רש"י

בין שאין בהן רביעית. הלוג מים ואע"ג דליבא שיעורא גבי נטילת ידיים לגבי קידוש לא בעינו שיעור: בקורח בתוכו. קורח דופנו של כבוד ותחוב בתוכו כלי קטן ומקצתו לחוץ ויוק ממי הכיור ומוציא אבל באפייה נפשיה בעינו שיעור ארבעה כהנים: והא פטנו בתיב. אמתני' פריך דאמר כל כלי שרת ראויין הם לקדש: יחצו. ובקרבנם

אל המזבח ירחצו קרא יתירא הוא האי ירחצו דלא תביב לעיל מינה ורחצו ממנו וסמך ליה בבואם אל אהל מועד ובקרבנם אל המזבח לא לכתוב ירחצו דהא אורחצו הסמוך קאי: שנמשח עמו. ונתקדש במשיחתו כמותו אינו מקדש ידיים ורגליו: לנחשת הקשתיו. לא בהיקשא יליף לה אלא כלומר ודימיתיו לכיור: להחית של נחשת דכן כמו הכיור (דימיתיו לכיור): ולא לדבר אחר. הן היקשתיו שנידם בפקוס אחד תלמוד אהר דברים ולומר שכן מקדש כמותו דמאציצטרך למיתב נחשת גבי כנו ויזנא אחריתי שמע מינה לאו לאקשינהו בעי דאי איתקוש נחשת נמי נתי בהיקשא אלא שזמ מינה למאי דדמאי פריש בהדיא ולמאי דלא פריש לא דמאי: לנחשת. לענו נחשת הקשתיו: הקשתיו. דימיתיו: כל המשלים למקוה. במסכת מקואות פ"ו (מ"א) תנן יש מעלין ולא פוסלין מעלין משלימין לארבעים סאה וחתם מפרש לה: משלים למי כיור. לשיעור ד' כהנים: לרביעית. של נטילת ידיים אינו משלים: למעוטי פאי. אתא דאין משלים לרביעית: אילימא למעוטי פאי הנדוק. שהוא מן המעלין את המקוה כדקתני דהם: נדוק. דק שראוי להדקוק מכלי אל כלי: אי דפרה שוחת ושוחת פטנו. שאינו עב ליפסל משתיית בהמה: אפי' לרביעית נמי. דכל זמן שנפסלו משתיית בהמה בין בבלי בין בקרקע פסולין הא לא נפסלו כשרין: אפי' למקוה נמי לא. דלא נדוק דהא: יבחושין אדומין. כמין יתרושין בלא כנפים כדור: שגדל בשולי הבית של יין שלטו מבחוץ יבחושים דקין אף הן נבראים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. אם כל המקוה נעשה מדן כשר וריש לקיש נקט לישנא דהשלמה בעינו של דג דג גדול שנימוק שומן עינו בחור: למעוטי נתן אפי' נטל פאה. למעוטי הנך מינים דתנן בהן לגבי מקוה פשמים מעלין ופעמים אין מעלין מן פירות וכל מקום ששמו שאני מים ותמד מהמשחמץ וקתני חתם פעמים מעלין פעמים אין מעלין כיצד מקוה שיש בו ל"ט סאין ונפלה סאה מהן לחוב' לא העלתו פירוש לא השלימתו ואף לא פסלתו פעמים דמעלין כיצד היו בתוכו ארבעים סאה מכוונות נתן סאה מאלו המינים ונטל סאה אחר התינה כשר דנטלו לתוך קמאי במקוה השלם הילכך כי חור ונטל לא מפיסל נמצא שהמקוה הזה נשלם על ידיהם לכשנטל סאה ודכוותיה בנטילת ידיים לא משלמי שאם

היתה בו רביעית מים ונתן ממינים הללו לתוכו רובע רביעית ונטל כנגדם פסולה דלא חשיבא שיעור וזטרא רביעית לנטוליה: עד רובו. אם עירב בו ממינים הללו עד רובו של מקוה ורובו בכלל ע"י נתינת נטילת סאה כשר: אם קדח רביעית. בדופן המקוה ודמים נמשכן שם ואף על פי שנתמעטו המים ואין מעורבין מי המקוה באותה קדיחה: מטבילין בו מחשין בו. צינוריות מזולות קטנות של טווי זהב: פי פקוה. אף על פי שאין חיון: כשרים. להשאוב הכיור בתוכו למלאות מהן ולתת לתוכו: לפיכך. דלא בעי מים חיים: והתניא. בתיב והקרב והכרעים ירחץ במים ולא במוזג מים ויין מוזגים יחד שני חלקי מים ואחד יין: שאר מים. ואפילו במסכת: פאי קל וחומר למי כיור לאו ולמימרא דמים חיים נינהו. וה"ק ק"ו למים חיים הראיין לכיור שכושרין להדחת קרבי קדשים: לא יקדש. ומי כיור ממש קא יליף בק"ו שרוחצין במימי קרבים וק"ו שלחן קדשי הוא: והא תנא דבי שמואל. לא ידענא אהיבא קאי ומיהו שמעינן מינה דהיבא דכתיב מים סתמא אין מי כיור כשרין לה:

בין שאין בהן רביעית, ובכלל שיהיו פלי שרת. אמר רב אדא בר אבא, פקודת בתוכו. והא, 'ממנו' אמר רחמנא. 'ירחצו' לרבות פלי שרת. אי הכי, פלי חול נמי. אמר אביי, פלי חול לא מצית אמרת, קמל וחומר מפנו. ומה פנו שגממח עמו, אינו מקדש. פלי חול שאינו נמשח עמו, אינו דין שאינו מקדש. וכנו מנל, דתניא, רבי יהודה אומר, וכול יהא פנו מקדש פירך שהכיר מקדש, תלמוד לומר 'ועשית פיור נחשת' וכנו נחשת, לנחשת הקשתיו ולא לדבר אחר. אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא, מה לכנו שאין עשוי לתוכו, האמר בכלי חול שעשוי לתוכו. אלא, 'ממנו' למעוטי פלי חול. אי הכי, פלי שרת נמי. הא רבי רחמנא 'ירחצו'. ומה ראית, זה טעון משיחה כמותו וזה אין טעון משיחה כמותו: אמר ריש לקיש, כל המשלים למי מקוה, משלים למי כיור. לרביעית, אינו משלים. למעוטי פאי, אילימא למעוטי טיט הנדוק, היכי דמי, אי דפרה שוחת ושוחת מפנו, אפילו לרביעית נמי. ואי אין פרה שוחת ושוחת מפנו, אפילו למקנה נמי אין משלים. אלא למעוטי יבחושין אדומין, אפילו בעיניהו נמי, דהא תניא, רבן שמעון בן גמליאל אומר, כל שתחילת ברייתו מן המים, מטבילין בו. ואמר רב יצחק בר אבדימי, מטבילין בעינו של דג. אמר רב פפא, למעוטי נתן סאה ונטל סאה. דתנן, מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות, נתן סאה ונטל סאה, הרי זה פשר. ואמר רב יהודה בר שילא, אמר רבי אפי אמר רבי יוחנן, עד רובו. אמר רב פפא, אם קדח בו רביעית, מטבילין בו מחשין וצינוריות, הואיל ומהכשריא דמקוה אתיא. אמר רבי ירמיה אמר ריש לקיש, מי מקוה פשרים למי כיור. למימרא דלא מים חיים נינהו, והתניא, 'במים' ולא ביין. 'במים' ולא במוזג. 'במים' לרבות שאר מים, וקל וחומר למי כיור. מאי קל וחומר למי כיור, לאו דמים חיים נינהו. לא, (לקדש) דקדש, וקדשי מעלייתא היא. והא תנא דבי שמואל, 'מים' שאין להם שם לווי,

יצאו

בין שאין בהן רביעית. למאי דקס"ד בלא קודח יש תימה דגרע מנטילת ידיים ויש לומר דנטילת ידיים נמי כשיש בו רביעית נטילין אפילו לנשים והבא בדרוה ביה רביעית מעיקרא: והא ממנו אמר רחמנא. פי' בקונטרס דאמתניתין (פריך) דאמר כל כלי שרת ראויין לקדש פריך וקשה תיקשה ליה מחניתין (דיומא) (דף מג.) דקתני דבזון גדול מקדש בקתן של זהב ונראה דקאי אהא דשני בקודח מתוכו ופוריין והא ממנו אמר רחמנא דאין לקדש אלא אם כן יהא כמותו שיהא בו כשיעור: קודח מתוכו. פי' שנוטל ממנו בכלי קטן וכשיה לקדש כיון דבאין מכלי גדול ובה"ג לקמן אם קדח בו רביעית מטבילין בו מחשין וצינוריות דמהכשריות דמקוה אתו ובקונטרס לא פירש כן: ק"ו. שזמע שיש לו תוך ועשוי כמין תיבה פרוצה למעלה הכיור יושב עליו ורבי' פי' כעין יורה כפוייה על פיה ונפתחו שוליה: לרביעית אינו משלים. פי' בקונטרס לרביעית לנטילת ידיים וקצת תימה והיה נראה לפרש לרביעית דיינו להטביל מחשין וצינוריות דבכחי מיירי בסוף שמעתא ומיהו נראה כפירוש הקונט דבימי ר'ל כבר בטלו רביעית דמקוה כדמוכח בנזיר בפרק שלשה מינים (דף לז.). למעוטי טיט הנדוק. אע"ג דמשלים למי מקוה אין מטבילין בו דאמר בפרק קמא דסוכה (דף יט.) גבי איר מצטרף ואין שנינים תחתיו ופריך אי איבא מירי דאדיו לא חזי ומצטרף וקאמר טיט הנדוק יוכיח ולא כמו שפירש שם בקונטרס דאע"ג דמשלים כדנאן במסכת מקואות פ"ו אלו מעלין ולא פוסלין מי השלג והברד וטיט הנדוק מכל מקום אם עשה מקוה שלם מטיט הנדוק לא עלתה לו נטילה דלפירושו אין זה יוכיח דטיט הנדוק בשעה שהוא משלים חזי לטבילה ולא דמי (ולאיר) דאין שנינים תחתיו אפי' בשעה שהוא משלים לפיכך נראה (ודטיט הנדוק נמי) אפי' בשעה שמצטרף אין מטבילין בו והכי תנן במסכת מקואות פ"ב (מ"י) מקוה שיש בו מ' סאה וטיט רבי אלעזר אומר מטבילין במים ואין מטבילין בטיט רבי יוחנן אומר בטיט ובמים באחי טיט אמר בטיט שהמים צפין על גביו ואם היו המים מצד אחד מודה רבי יוחנן דהיטע מטבילין במים ואין מטבילין בטיט באחי טיט אמר בטיט שהקנה יורד מאיליו בתוכו דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר מקום שאין קנה המדה עומד אבא אלעזר וכן דילאי' אומר מקום שהמשקולת יורדת רבי אלעזר אומר היורד בפי חבית רבי שמעון אומר היורד בשפופרת הנוד רבי אלעזר ברי צדוק אומר הנמדד בלוג ודיינו טיט הנדוק דסוכה (דף יט.) דאמר יוכיח ודכשטיט מצד א' מצטרף לכ"ע ואין מטבילין בו: אפילו

לרביעית. כאן פי' בקונטרס דאמרינן פרק כל הבשר (חולין ק"ף.) מים שנפסלו משתיית בהמה בין בכלים בין בקרקע פסולין הא לא נפסלו כשרים ואינו כן דהתם תניא בהדיא בקרקע כשרים ופולגי דהם באפסאק בבת בירתא אבל במקומן כשרין לכולי עלמא ואפי' מקוה הוא דקאמר הבא אי אין פרה שוחת ושוחת ממנו אפילו למקוה נמי אינו משלים לא קשיא מיירי דהתם במים צלולים מיירי בלא טיט אלא שהם סרוחים ונפסלו משתיית בהמה והבא מיירי במים עבים שנפסלו על ידי טיט המעורב בהן ויש תימה מנא ליה האי שיעורא דכל הני תנאי דמסכת מקואות (פ"ב) לא מיירי בשתיית פרה: נתן סאה כשר. במי פירות מיירי כדפי' פרק הערל (יבמות דף פב.) אבל מים שאובין אפי' כל היום כולו (וכשר דראשון ראשון) בטל ויש תימה דגבי קרב ורבי דרשין במים ולא במוזג והבא גבי כיור כתיב במים ומכשרין במוזג: והא רבי שמואל. פי' בקונטרס לא ידענא אהיבא קאי ומיהו בתורת כהנים תניא והקרב והכרעים ירחץ במים ולא ביין ולא במוזג במים לרבות שאר מים יכול שאני מרבה אף מי תותין תלמוד לומר מים מים שאין להם שם לווי יצאו מי תותים שיש להם שם לווי:

זבחים. פרק שני – כל הזבחים שקבלו דמון דף כב עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)"
תוספות

יצאו מי כיוור שיש להם שם לווי. הא דאמרין בסוכה (דף יג.) ובחולין (דף סב:) כל שנשתנה שמו קודם מתן תורה ובאה תורה והקפידה עליו זהו שם לווי לא קשיא מידי דבך שמו מי כיוור בשעת מתן תורה: **עירל**. מפרש רבינו שלמה בכל מקום שמתו אחיו מחמת מילה ור"ת מפרש דמורא לערלות וקרי ליה לבו לשמים לפי שאינו עושה

יצאו מי כיוור שיש להם שם לווי. **אלא לאו**, דראוין למי כיוור, אלמא מים חיים נינהו. תנאי היא, דאמר רבי יוחנן, מי כיוור, רבי ישמעאל אומר מי מעין הן, וחכמים אומרים שאר מימות הן: עירל: מנלן, אמר רב חסדא, דבר זה מתורת משה רבינו לא למדנו, מדברי יחזקאל בן בוזי למדנו, כל בן נכר עירל לב ועירל בשר לא יבא אל מקדש' (לשרתני). ומנלן דמחלי עבודה, דכתוב 'בהביאכם (את) בני נכר עירלי לב ועירלי בשר להיות במקדשי לחלל את ביתי': תנו רבנן, 'בן נכר', יכול 'בן נכר' ממש, תלמוד לומר 'עירל לב', אם בן מה תלמוד לומר 'בן נכר', שנחבדו מעשיו לאביו שבשמים. ואין לי אלא עירל לב, עירל בשר מנלן, תלמוד לומר 'ועירל בשר'. וצריכי, דאי קתב רחמנא עירל בשר, משום דמאים. אבל עירל לב דלא מאים, אימא לא. ואי אשמעין עירל לב, משום דאין לבו לשמים, אבל עירל בשר דלבו לשמים, אימא לא. צריכי: ממה פסול: אהור וקני דרום, לא שנו אלא ממה שרין, אבל ממה מה, מתוך שמרצה בציבור מרצה נמי ביחיד. אי הכי, ממה שרין נמי, ליתי בקל וחומר ממה מה, מה ממה מה שפעון הוזהר שלישי ושביעי, מרצה. ממה שרין שאינו מעון הוזהר שלישי ושביעי, אינו דין שמרצה. קסברי זקני דרום, מכפרין במתכפרים. מה מתכפרים, ממה מה אין, ממה שרין לא. אף מכפרין, ממה מה אין, ממה שרין לא. מאי קסברי, אי קסברי אין שוחטין וזורקין על ממה שרין, אמאי לא עבדי ציבור בטומאה, הא כל שביחיד נדחה, ציבור עבדי בטומאה. אלא, קסברי שוחטין וזורקין על ממה שרין. אמר עירל, תקע להו ריש לקיש לדרומאי. וכי איזה בח מרובה, בח מכפרין או בח מתכפרין, הוי אומר בח מתכפרין, ומה במקום שנממא בעלים בשרין, משלחין קרבנותיהן, בהן שנממא בשרין אינו מרצה. מקום שנממא בעלים במות, שאין משלחין קרבנותיהן, בהן שנממא במות אינו דין שאינו מרצה. קסברי זקני דרום, ממה מה [נמי] משלח קרבנותיהן. והכתוב 'איש איש פי יהיה ממה ועשה פסח בחדש השני וגו'. למצהו. והא פתיב 'איש לפי

יכול בן נכר ממש. גוי תלמוד לומר עירל לב. אינו נפסל אלא מחמת ערלות לבו אלמא בבחן קאמר: שנחבדו מעשיו. נחשבים לנכרים למקום: עירל בשר. והוא צדיק מנין: ממה פסול. אמרנו: קאי דתנו במות' ממה מחלל עבודה ועל ברחין בקרבן יחיד קאמר דאילו קרבן צבור קרב בטומאה: מתוך שמרצה בציבור. לכתחילה: מרצה ביחיד. דיעבר על ידי שהצין מרצה עליו חזק דבטומאה מת פשיטא לן דכתוב במעורר ואפי' בטומאה משמע בין שכן (נמי) טמא בין שהצבור טמאן ומדגלי בדוכתא אחריתי גבי טומאת בעלים דכי אישטריא טומאה בציבור במת אישטריא דכתוב איש כי יהיה טמא לנפש לפיכך מנה איש נדחה ואין צבור נדחין אף גבי כהן המרצה נמי במת אישטריא: אי הכי ל"ג: ממה שרין נמי ליתי בקל וחומר. דמרצה בציבור לכתחילה בקי טמא מת: קסברי זקני דרום. דאמר מת דחוקא מכפרין במתכפרין. כשהותרה טומאה בציבור שניהם היו במשמע הכהן והצבור דהא ממועד נפקא לן (פסחים דף עו.) הילכך כהן בציבור מה כשהותרה טומאה אצל רוב צבור שנטמא טמא מת הותר ולא שרין ואף כשהותר לבדן בקרבן צבור מת הותר ולא שרין: מאי קסברי. זקני דרום דפשיטא להו דלא הותרה טומאת שרין אצל רוב צבור ויתיה בקל וחומר: אי קסברי אין שוחטין וזורקין, את הפסח על יחיד טמא שרין ואף ע"ג דיכול לטבול ולאכול לערב איכא למיד בפסחים (דף צ') ודיל' הכי וילף לה מאיש איש כי יהיה טמא לנפש ואפילו חל שביעי שלו ערב הפסח במשמע דהוה ליה טמא שרין: אמאי לא עבדי ציבור בטומאה הא כל שביחיד נדחה ציבור עבדי בטומאה. דאיש ולא ציבור קאמר רחמנא: אלא סברי לן כ"ד' התם שוחטין וזורקין על ממה שרין. והאיל חזי לאורחא הילכך צבור טמאי שרין אף הן לא הותר להן ליכנס לעזרה טמאין אלא ושלחו קרבנותיהם לעזרה ויקריבוהו כהנים טהורין ויטבלו ויאכלו לערב דלא הותרה להם טומאה אלא במקום שאילו לא הותרה היו נדחין והילכך טמא מת שאינו מותר לאכול לערב הותר להן אבל טומאת שרין לא ואין כאן ק"ו שהרי יכולין לעשותו בטוהרה: תקע להו. צעק להם קול גדול: איזה כח מרובה. לדחות את הטומאה: הוי אומר כח מתכפרין. כדמפרש ואזיל שהיחיד טמא שרין משלח קרבנו לעזרה כדקאמרין שוחטין וזורקין על טמא שרין והכהן המרצה בו אם נטמא בשרץ פסול לו כדמוקמתו מתנ' דתני טמא פסול בטמא שרין: מקום שאם נטמא בעלים כו'. יחיד שנטמא במות אין משלח פסול לעזרה לשחוט עליו ואלא נדחה לפסח שני דכתוב איש איש כי יהיה וגו' ואע"ג דכחו מרובה משל בהן אצל שרין: בהן שנממא במת אינו דין שאינו מרצה. שהרי כחו רע משל

לפי

בעלים אצל שרין ואמאי אמרי זקני דרום מרצה ביחיד מנו דמרצה בציבור: ממה מה נמי יחיד טמא מת נמי משלח קרבנותיו כלומר אם שלח פסול לעזרה ושחטו וזרקו עליו פסול מלעשות פסח שני ואף על פי שלא יאכל ממנו דקסברי אבילת פסחים לא מעכבת ומיהו לכתחילה אמר רחמנא נדחה לפסח שני וצבור עבדי בטומאה הילכך בהן המכפר בקרבן יחיד מתוך שמרצה ובציבור לכתחילה מרצה ביחיד דיעבר: והכתוב 'איש איש וגו' ועשה פסח בחדש השני. אלמא מידה:

ודחוקא טמא מת ולא טמא שרין ואי משום דאתי קל וחומר ומפיק מהדיקשא

לֹא – מותרים להקריב בטומאה קרבנות ציבור רק כשנטמאו במת
 ולא כשנטמאו בשרץ, אף המִכְפְּרִין – כשרוב הכהנים טמאים,
 לטָמֵא מֵאֵין – הותרה הקרבת קרבנות הציבור, אבל לטָמֵא שֶׁרִץ
 – כשהכהנים טמאים בשרץ, לא הותרה, ותידחה ההקרבה מפני
 הטומאה.
 מבואר בתירוצו בדעת זקני דרום, שפשוט להם שכשרוב הבעלים
 נטמאו בשרץ אינם מקריבים בטומאה. הוקשה לגמרא מנין להם
 דבר זה, והלא ניתן ללמוד להכשיר טומאת שרץ בציבור בקל
 וחומר מטמאי מת. וכדי ליישב זאת, הגמרא מבררת דעתם בענין
 אחר: מֵאֵי קִסְפֵּי זקני דרום בענין הקרבת קרבן פסח על טמא
 שרץ, אִי קִסְפֵּי שֶׁאֵין שִׁחְטִין את הפסח וזוֹרְקִין את דמו עַל יחיד
 טָמֵא שֶׁרִץ עד שיטבול, ואם לא טבל נדחה לפסח שני, אם כן
 אִמְאֵי לֹא עֲבָדוּ-עוֹשִׁים צִיּוּר בְּטוֹמָא כשנטמאו רובם בשרץ,
 הלא כלל בדיניהן בדין טומאה הותרה בציבור, בִּלְשׁוֹנֵהוּ נִדְחָה –
 כל טומאה המדחה את היחיד לפסח שני, כשהציבור טמאים אינם
 נדחים, אלא עֲבָדוּ בְּטוֹמָא, וכיון שיחיד טמא שרץ נדחה לפסח
 שני, על ציבור טמאי שרץ להיות מותרים להביאו בטומאה.
 ואילו לזקני דרום היה פשוט שטומאת שרץ לא הותרה בציבור.
 מסיקה הגמרא: אִלָּא ודאי קִסְפֵּי זקני דרום ששחטו וזוֹרְקִין עַל
 יחיד טָמֵא שֶׁרִץ אף קודם שיטבול, וכיון שאין היחיד נדחה אף
 הציבור אינם נכנסים לעזרה להקריב בטומאה, אלא משלחים
 קרבנותיהם ויקריבו כהנים טהורים, ואחר כך יטבול ויאכלו את
 הפסח בערב בטהרה. ומטעם זה גם אין ללמוד שציבור טמאי
 שרץ יעשו בטומאה מקל וחומר מטמאי מת, שיש לדחות ולומר
 שרק טומאת מת הותרה בציבור לפי שאי אפשר לעשותו
 בטהרה, אך בציבור טמאי שרץ שיכולים לעשותו בטהרה על ידי
 כהנים טהורים, לא התירה התורה להקריב בטומאה.
 מקשה הגמרא: אִמְר עוֹלָא, תָּקַע לְהוּ רִישׁ לְקִישׁ לְדְרֻמָּא – צעק
 ריש לקיש בקול גדול לזקני דרום, וְכִי אֵיזָה בְּחַ מְרוֹבָה לדחות את
 הטומאה, בַּח הַמִּכְפְּרִין או בַּח הַמִּתְכַּפְּרִין גדול יותר, שהרי לדעתכם
 שוחטים וזורקים על בעלים טמא שרץ ואילו כהן טמא שרץ מחלל
 עבודתו, ומעתה יש לדון קל וחומר להפריך את חידושכם
 שהכשרתם עבודת כהן טמא מת, ומה במקום שֶׁנִּטְמָא בְּעָלִים
 בֶּשֶׂרֶךָ הקל, שמשלחין קְרִבְנוֹתֵיהֶן ו-את פסחם לעזרה ושוחטים
 וזורקים עליהם, אף על פי כן בִּלְחַן שֶׁנִּטְמָא בֶּשֶׂרֶךָ אֵינוּ מְרַצָּה, מְקוֹם
 שֶׁנִּטְמָא בְּעָלִים בְּמַת החמור שֶׁאף שבעלים קלים לדחות את
 הטומאה מכל מקום אֵין מְשַׁלְחִין קְרִבְנוֹתֵיהֶן, ובעלים יחיד נדחה
 לפסח שני, בִּלְחַן החמור שֶׁנִּטְמָא בְּמַת החמור, שחומרנו כפולה,
 אֵינוּ דִּין שְׂאִינוּ מְרַצָּה, וכיצד אמרתם שמרצה בדיעבד. מתרצת
 הגמרא: קִסְפֵּי זקני דרום, שבעלים יחיד טָמֵא מֵאֵי [נְמִי] מְשַׁלַּח
 קְרִבְנוֹתָיו לעזרה להקרבה בכהנים טהורים, ואם כן מה שכהן טמא
 מת מרצה, אין זו קולא יותר מאשר בבעלים, שהרי גם בעלים
 טמא מת משלח קרבנותיו.
 מקשה הגמרא על התירוצו: וְהִתְבָּיֵא – והרי כתוב בפרשת פסח שני
 (במדבר ט ז, יא) אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָמֵא לנפש וגו' וְעָשָׂה פֶסַח לָהּ.
 בְּחִשְׁוֹ הִשְׁגִּי' וגו' יעשו אתו, אם כן מפורש בתורה שבעלים טמא
 מת נדחה לפסח שני, ומוכח שאינו משלח את פסחו בפסח ראשון.
 מתרצת הגמרא: לזקני דרום פרשת פסח שני נאמרה לְמַצְוֶה,
 שלכתחילה על טמא מת להדחות לפסח שני, אך אם עבר ושלח
 את פסחו והכהנים שחטו וזרקו עליו, יצא ידי חובתו בדיעבד
 ופטור מפסח שני. מקשה עוד הגמרא: וְהָאֵל תְּכִיב בפרשת קרבן
 פסח (שמות יב כ) אִישׁ

יֵצֵאוּ מכלל זה כִּי כִיּוֹר שֶׁשֵּׁשׁ לָהֶם שֵׁם לָוִי – שאין נקראים מים סתם
 אלא 'מי כיוור', ולפיכך אין להכשיר מי כיוור לרחיצת הקרבים.
 אִלָּא לֹא – אלא ודאי שצריך לפרש דְּמֵים הָרְאוּיִין לְמִי כִיּוֹר הם
 שנתרבו לרחיצת הקרב, ולא מי הכיוור עצמו שיש לו שם לווי.
 והקל וחומר הוא שאם מים מכונסים כשרים לרחיצה כל שכן
 שכשרים לכך מים הראויים לכיוור שהם מים חיים, אִלְמָא שמי
 כיוור מֵים חַיִּים נִינְהוּ-הֵם. וקשה על ריש לקיש שהכשיר לקידוש
 גם מי מקוה שאינם מים חיים.
 הגמרא מתרצת שנחלקו תנאים בדין זה: תַּנְאִי הוּא, דְּאִמְר רַבִּי
 יוֹחָנָן, כִּי כִיּוֹר, רַבִּי יִשְׁמְעֵאל אֹמֵר מִי מַעֲנִין הוּא, אבל מי מקוה
 מכונסים לא הוכשרו לכיוור, וְהַכְּמִים אֹמְרִים שֶׁאֵין מֵימֹת הוּא, ואף
 מי מקוה ראויים לכך, וריש לקיש אמר כדבריהם.
 שנינו במשנה: כהן עָרַל מחלל עבודתו. מבררת הגמרא: מִנָּחֵל דִּין
 זה. משיבה הגמרא: אִמְר רַב חֲסֵדָא, אִמְנַם דְּכָר זֶה מְתוּרָא מִשָּׁה
 רַבִּינוּ לֹא לְמַדְנָה, שאינו מפורש בתורה, אך מְדַבֵּר הַנְּבִיא יִחְזָקְאֵל
 בֶּן בּוּזִי לְמַדְנָה אותה, שנאמר (יחזקאל מד ט) 'כֹּל בֶּן כָּר עָרַל לֵב וְעָרַל
 בֶּשֶׂר לֹא יָבֵא אֶל מִקְדָּשִׁי' (לְשׁוֹנֵהוּ), ו'ערל בשר' הוא כהן שאינו
 מהול, הרי שכהן ערל אסור בעבודה. שואלת הגמרא: וּמִנָּחֵל
 דְּמַחְלֵי עֲבוּדָה – מנין לנו שלא רק שאסור לעבוד, אלא שאם עבד
 חילל עבודתו. משיבה הגמרא: דְּתִכִּיב (שם מד ו) בתוכחת ה' לעם
 ישראל 'בְּהִבְיָאֲכֶם (את) בְּנֵי נָכָר עָרְלֵי לֵב וְעָרְלֵי בֶּשֶׂר לְהִיּוֹת
 בְּמִקְדָּשִׁי לְחַלֵּל אֶת בֵּיתִי'.
 הגמרא נאמרת את הפסוק ביחזקאל: תָּנוּ רַבְנָן, נאמר בפסוק (שם
 מד ט) שֶׁנֶּ' נָכָר' פסול לעבודה, 'כֹּל שְׁכוּנַת הַפֶּסֶק רַק לִבְנֵי נָכָר
 מְשִׁשׁ, דְּהִינּוּ גוֹי, תִּלְמִיד לזָכָר עָרַל לֵב', כלומר רשע, וגוי פסול
 לעבודה בלאו הכי. שואלת הברייתא: אִם בֶּן שְׁכוּנַת הַפֶּסֶק
 לרשע, מַה תִּלְמִיד לזָכָר לֵב נָכָר'. משיבה הברייתא: שְׁנַתְנַבְרוּ
 מַעֲשֵׂיו לְאִבּוֹ שְׁשָׁשִׁים – שמעשיו נחשבים כנכרים לקדוש ברוך
 הוא, שאסר לעשותם. ממשיכה הברייתא לשאול: ועדיין אֵין לִי
 לפסול אִלָּא עָרַל לֵב, כלומר רשע, אבל עָרַל בֶּשֶׂר – כהן צדיק שלא
 מל, מִנָּחֵל, תִּלְמִיד לזָכָר וְעָרַל בֶּשֶׂר. וצִירִיב – והוצרכו שניהם
 להכתב בנביא, דְּאִי בְּתֵב רַחֲמָנָא רַק עָרַל בֶּשֶׂר, לא היינו יודעים
 שערל לב פסול, מִשּׁוֹם דְּמָאִים – שהיינו סבורים שערל בשר הוא
 שנפסל משום שערלתו מאוסה, אֲבָל בְּעָרַל לֵב דְּלֹא מָאִים, אִמְאֵי
 לֹא נִפְסַל. וְאִי אֲשַׁמְעִינוּ רַק עָרַל לֵב, היינו סבורים שטעם פסולו
 מִשּׁוֹם דְּאִין לָבוֹ לְשָׁמַיִם, שרשע הוא, אֲבָל עָרַל בֶּשֶׂר דְּלָבוֹ לְשָׁמַיִם,
 אִמְאֵי לֹא יִפְסַל, ולפיכך צִירִיב שניהם להכתב.
 שנינו במשנה: כהן טָמֵא פָּסוּל לעבודה. הגמרא דנה באיזו טומאה:
 אִמְרו זקני דרום, לֹא שָׁנו שעבודת כהן טמא בקרבן יחיד פסולה
 אפילו בדיעבד, אִלָּא בְּטָמֵא שֶׁרִץ, אֲבָל טָמֵא מֵת שעבר ועבד
 בקרבן יחיד, עבודתו כשרה, שְׁמַתוֹף שְׁמִירָצָה בְּצִיּוּר לכתחילה
 משום שטומאה הותרה בציבור, מְרַצָּה נִמִּי בְּיָחִיד בדיעבד, שהצִיץ
 מרצה עליו.
 מדבריהם של זקני דרום מבואר, שטומאת הכהנים הותרה בציבור
 רק כשנטמאו במת, ולא כשנטמאו בשרץ. הגמרא מבררת את
 טעם הדבר. מקשה הגמרא: (אי תְּכִיב), טָמֵא שֶׁרִץ נִמִּי – גם את דין
 הקרבת קרבן ציבור כשנטמאו הכהנים בשרץ, לִיתִי – נלמד
 שירצה לכתחילה בְּקָל וְחֹמֶר מִטָּמֵא מֵת, שְׁמֵה טָמֵא מֵת החמור
 שְׁכָדִי להסתר מַעֲנִין הוּאָה של מי חטאת ביום השלישי וביום השביעי
 לטומאתו, מְרַצָּה בקרבן ציבור בעודו טמא, טָמֵא שֶׁרִץ הקל שְׂאִינוּ
 מַעֲנִין הוּאָה שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי אלא טובל בו ביום ונטהר לערב, אֵינוּ
 דִּין שְׁמִירָצָה. מתרצת הגמרא: קִסְפֵּי זקני דרום, שדין הכהנים
 המִכְפְּרִין בדין הבעלים המִתְכַּפְּרִין, שהוקשו זה לזה, ולפיכך מה
 מִתְכַּפְּרִין – כשם שכרוב בעלים שנטמאו, טָמֵא מֵת אֵין טָמֵא שֶׁרִץ

המשך ביאור למס' זבחים ליום חמישי עמ' א

קטין היא כרבי אלעזר וללמוד מכאן את דעתו לגבי לינה במי
 כיוור.
 הגמרא ממשיכה לדון במחלוקתם של רבי ורבי אלעזר ברבי
 שמעון לגבי פסול לינה בקידוש: **אמר רבי יוחנן, קידש ידיו ורגליו**
קודם עלות השחר לְתַרומַת הַדִּשָּׁן, שהיא העבודה הראשונה
 הנעשית במקדש השכם בבוקר, כמו שנאמר בפסוק (ויקרא ו א)
וְהָרִים אֶת הַדִּשָּׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֵלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוּ
אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ. והיינו שהכוהן נוטל במחתה מן הגחלים המאובלות
 הפנימיות שעל גבי המערכה הנקראות 'דשן', ויורד ונותן את
 הדשן במזרחו של כבש בדירומו של מזבח 'אצל המזבח' ושם הוא
 נבלע במקומו. **לְמַחֵר** – אחר עלות השחר, כשבא להמשיך
 בעבודות נוספות **אֵינוֹ צָרִיךְ לָשׁוּב וּלְקַדֵּשׁ**, משום **שְׁכַבְרֵי קִידֵשׁ**
מִתְחִילִת עֲבוֹדָה, שתחילת עבודת היום היא תרומת הדשן שהיא
 ראשונה לכל העבודות, וקידוש ב'תחילת עבודה' מועיל גם
 להמשך היום ואף שעבר עליו עלות השחר.
 הגמרא מבררת כשיטת מי אפשר להעמיד את המימרא של רבי
 יוחנן: **לְמָאן** – כשיטת מי אמר רבי יוחנן את דינו, **אִי לְרַבִּי** – אם
 כשיטת רבי, **הָאֹמֵר** – הרי רבי סובר שפסול לינה את הקידוש, ואם
 קידש קודם עלות השחר נפסל הקידוש, ואין יתכן ש'למחר אינו
 צריך לשוב ולקדש'. ואי – ואם נאמר שרבי יוחנן אמר את דינו
לְרַבִּי אֱלֶעָזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן – כשיטת רבי אלעזר ברבי שמעון, **הָאֹמֵר**
 – הרי רבי אלעזר ברבי שמעון סובר שכהן שקידש ולא פסק מן
 העבודה **אֵין צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ אֶפְיָלִי מִכֵּן וְעַד עֲשָׂרָה יָמִים**, כיון שקידוש
 אינו נפסל בלינה. ואם כן מדוע העמיד רבי יוחנן את דינו רק באופן
 זה שקידש מתחילת עבודה, ולכן אינו צריך לשוב ולקדש. הרי
 לרבי אלעזר גם אם קידש אתמול אינו צריך לשוב ולקדש, כיוון
 שאין הקידוש נפסל בלינה.
 הגמרא מביאה את תירוצי האמוראים על קושיא זו: **אמר אבבי**
לְעוֹלָם לְרַבִּי וְפִסּוּל לִינָה של כהן שכבר קידש מקריאת הגבר **דְּרַבְנָן**
הִיא, כיון שאין אנו דנים על המים בהם קידש שיפסלו בלינה,
 שהרי המים כבר אינם לפנינו, ואינם יכולים להיפסל בפסול לינה.
 ואנו דנים רק על פסול לינה בידים המקודשות, ופסול לינה זה אינו
 אלא גזירה דרבנן, שגזרו משום שאם נתיר לינה כזו, יבואו לזלזל
 גם בלינה בדבר שנתקדש בכלי שרת כמו המים עצמם, ומודי רבי
 בלינה כזו של ידים מקודשות **דְּמַקְרִית הַנֶּבֶר וְעַד צִפְרָא לֹא פְסֻלָּה**
לִינָה.
רבא אָמַר, לְעוֹלָם מימרא דרבי יוחנן כרבי **אֱלֶעָזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן** [היא],
 אבל לרבי נפסל הקידוש, ו**רַבָּה רַבִּי יוֹחָנָן דְּבָרֵי** של רבי אלעזר
 ברבי שמעון שאין הידים נפסלים **בְּתַחֲלִית עֲבוֹדָה** כשקידש
 לתרומת הדשן שהיא תחילת עבודת יום, **וְלֹא רָאָה דְּבֵרֵי בָּאֹפֶן**
 שקידש ידיו להקטר חלבים של הלילה שהיא **סוּף עֲבוֹדָה**, אלא
 נחלק עליו בזה, וסבר שבקידש לעבודת לילה נפסלו הידים, וצריך
 לקדש שוב.
 הגמרא מקשה על תירוצו של רבא: **מִיתִיבִי, רַחֲמוּהוּ אַחֵיו הַכֹּהֲנִים**
 את התורם את המזבח **שְׁרִיד מִן הַמִּזְבֵּחַ**, והניח את הגחלים במזרחו
 של כבש, **וְהָן רִצּוֹ וְכֹאֵל וּנְכַנְסוּ בֵּין הָאוֹלָם וּלְמִזְבֵּחַ, מִיָּהֳרִי וְקִדְשׁוֹ**
יְדִיהֶם וְרַגְלֵיהֶם מִן הַפִּיּוֹר

שאמר 'בין האולם ולמזבח **לֹא מוֹסִיף** – לא הוסיף רבי, הרי כל
 שכן הוא, אם מקום הקדוש בקדושה קלה יותר, דהיינו עזרת
 כהנים ועזרת ישראל, הוסיף רבי ואמר שגם הוא נקרא 'צפון'. כל
 שכן 'בין האולם ולמזבח' שהוא מקום הקדוש בקדושה חמורה,
 שהוא נקרא 'צפון', ועל כרחק שכונת הברייתא 'רבי מוסיף' אינה
 שהוא מוסיף רק על דברי רבי יוסי ברבי יהודה, אלא שהוא מוסיף
 גם על רבי אלעזר ברבי שמעון. שלא רק 'בין האולם ולמזבח' הוא
 'צפון', אלא גם עזרת כהנים ועזרת ישראל. כיון שנתברר שגם
 לרבי 'בין האולם ולמזבח' הוא צפון, שוב אפשר שהמשנה
 העוסקת בפרו של כהן גדול היא כרבי, וגם הרישא של משנה זו
 העוסקת בבן קטין, היא כרבי. ואם כן אפשר שלפיכך סברה
 המשנה שמים נפסלים בלינה, כיון שרבי גם קידוש וגם מים
 נפסלים בלינה. אבל אין לפשוט ממשנה זו את דעת רבי אלעזר,
 שאף שאנו יודעים שלשיטתו קידוש אינו נפסל בלינה, מכל מקום
 שמא מים נפסלים בלינה, ומשנה זו ששנינו בה 'כדי שלא יהיו
 מימיו נפסלין בלינה' אינה כשיטתו.
 הגמרא מנסה להוכיח באופן אחר שהמשנה היא כרבי אלעזר
 ברבי שמעון. מבארת הגמרא: **אֲנִי הָכִי קְאָמְרִין** – כך רצינו
 להוכיח, **אִי קְלָמָא דְּעִתָּךְ** – אם אתה סבור שמשנה זו של 'בא לו
 אצל פרו' כרבי היא, **אִם כֵּן לֹקְמָה** – נעמיד את פרו של הכהן
 הגדול **מִקּוֹם דְּרִיסָת רַגְלֵי כֹהֲנִים** – בעזרת כהנים ו**מִקּוֹם דְּרִיסָת**
רַגְלֵי יִשְׂרָאֵל – בעזרת ישראל, שהרי לרבי גם עזרת אלו הן 'צפון'
 ואפשר לשחוט בהן קדשי קדשים. ואין זה דרך ארץ להקריבו
 להיכל כל כך, כשאפשר לשחוט רחוק יותר. ומכך ששנינו במשנה
 שהפר עומד 'בין האולם ולמזבח' מוכח שהמשנה היא כרבי
 אלעזר ברבי שמעון, ששם הוא צפון, ועזרת כהנים ועזרת ישראל
 אינן כשרות לשחיטת קדשי קדשים.
 הגמרא דוחה גם הוכחה זו: **אֵלָּא מָאִי** – אלא מה אתה חפץ
 להוכיח ממקום העמדת הפר 'בין האולם ולמזבח', שהמשנה כרבי
אֱלֶעָזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן היא, ולכן העמידו את הפר שם. אך עדיין יש
 להקשות, **לֹקְמָה** שנעמיד את הפר **מִקְרִי מִזְבֵּחַ צִפּוֹנִי עַד כּוֹתֵל**
עֲזָרָה צִפּוֹנִי כנגד המזבח, כפי שאמר רבי יוסי ברבי יהודה בברייתא
 שזוהו 'צפון'. שהרי לא נחלק רבי אלעזר ברבי שמעון על מקום זה,
 אלא הוסיף עליו שגם 'בין האולם ולמזבח' הוא צפון. ואם אין זה
 דרך ארץ לשחוט סמוך כל כך להיכל, יש להקשות כן גם לרבי
 אלעזר ברבי שמעון שנעמיד את הפר מצפון המזבח, שהוא 'צפון'
 לפי כולם, ואינו סמוך להיכל כל כך. **אֵלָּא מָאִי אֵית לָךְ לְמִימַר** –
 אלא מה יש לך לומר ולתרוץ, שהטעם שהעמידו את הפר סמוך
 להיכל הוא **מִשּׁוּם חוֹלְשָׁא דְּבִתָּן גְּדוֹל**, שאחר קבלת דם הפר הוא
 לוקח את המזרק עם הדם להוות בהיכל, ואילו ירחיקו את הפר
 יותר, יהא כבד עליו לשאת גם את המזרק הזה. וכיון שאתה
 מוכרח לתרוץ כן לרבי אלעזר ברבי שמעון, **הָכֵא נִמְי תִּתְרַץ** כן גם
 לרבי, שאף ש'צפון' הוא גם עזרת כהנים ועזרת ישראל, מכל
 מקום לא העמידו שם את הפר **מִשּׁוּם חוֹלְשָׁא דְּבִתָּן גְּדוֹל**. אלא
 העמידוהו סמוך להיכל 'בין האולם ולמזבח', שגם רבי לא נחלק
 ששם הוא גם 'צפון'. ואם כן אפשר שהמשנה כרבי ולא כרבי
 אלעזר ברבי שמעון, ולכן אין לפשוט מהרישא שהסיפא של כן

התפילה היא מלמטה למעלה. התורה היא מלמעלה למטה.

ב"ה, י"ב אייר, תשי"ג
ברוקלין.
שלום וברכה!

מאשר הנני בזה קבלת מכתביו מכ"ה וכ"ח ניסן, ובטח קבל בינתיים מכתבי בברכת החג, אף שאינו מזכיר עד"ז במכתביו הנ"ל.

(ב) מ"ש בענין הצלת ילדים מהמיסיאן, הנה לא לזה היתה כוונתי שיצילו במקום אחד ילד או שנים ובמקום השני על דרך זה, ואח"כ יסדרום אצל אנשים פרטים, אף שגודל הענין גם באופן כזה הוא עד אין שיעור והמקיים נפש אחת מישראל כאלו עולם מלא קיים, אבל אחכ"ז הנה הצעתי היתה אודות עבודה מסודרה והקמת מוסד בית חינוך לילדים שצ"ל עכ"פ מ-ג ילדים או ילדות, מנהל מתאים, מורים כו'. מובן שאין הכרח להתחיל תיכף בארבעים ילדים, ואפשר להיות גם בעשרה, אבל בכל אופן לא באופן הנ"ל שכותב. ונוסף על ענין הצלת הילדים מצ"ע, הנה הי' זה ג"כ מקום פרנסה בשביל מנהל, מורים כו'. וכמו שבגוף האדם שבריאיות אבר אחד הרי זה פועל תוקף בשאר האברים, הרי גם בזה אפשר הי' לקוות ע"י מוסד זה תוספת תוקף גם בשאר המוסדות, ובפרט שהבטיח לי מר קול שי' אם יהי מוסד מתאים, יתנו רוב תקציבו מהמשרדים השונים...

נהניתי ממ"ש שפגש את מר שז"ר כשהי' קונה ספר מכתבי רבינו הזקן שי"ל זה עתה, וכן משיחתו אתו עמו, וידוע המשל ע"ז שכשיש גחלת עם ניצוץ קטן, ומפיהים עליו רוח, הרי מחזקים את הניצוץ ומגדלים אותו, ועד"ז הוא כשמדברים עם איש שאפשר שמפני כמה סיבות הניצוץ בנפשו אינו בוער באש מתלקחת, וע"י הפחת רוח חיים, מסייעים בידו לחזק את הניצוץ ולהגדילו, ואין אתנו יודע אפשריות התוצאות והתועלת שיהי' מזה...

התהלים יהל אור זה עתה נתקבל.

בברכה.

מצו"פ הקונטרס שהו"ל לל"ג בעומר אשר בטח יזכה בו את הרבים.

ב"ה, כ"ט אייר, תשי"ד
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ כו' מוה"ר שלמה שי'

שלום וברכה!

קבלתי מכתבו מיום הבהיר ל"ג בעומר הילולא דרשב"י אשר פתח הצנור דפנימיות התורה עד שגם ינוקא דבימיו למדו ולימדו בזה (עיי' ג"כ הקדמת הקונטרס ל"ג בעומר תשי" קונט' ע"ח).

ונהניתי לקרות במכתבו אשר לומד הוא לימודי קדש עם התלמידים בבית ספר למלאכה, ומובן שבזה צריך להיות השתדלות יתירה כיון שאיזה שעות ביום ילמדו לימודים אחרים, ובמילא בשעות העיקרים בלימוד הקודש צריך להחדירם רוח יראת שמים טהורה ותורה תמימה באופן שיספיק גם על שאר היום, אבל לאידך גיסא הרי לפום גמלא שיחנא וע"פ מרז"ל שהקב"ה אינו מבקש אלא לפי כחם, בודאי ישפיעו לו תוספת כח להצליחו בכל הנ"ל וגדול זכות ענין היותר נעלה זה להמשיך לו ברכה והצלחה בזה גופא וכמרז"ל שכר מצוה מצוה וכן תוספת ברכה והצלחה בעניניו הפרטים.

המחכה לבשו"ט מהצלחתו בכל הנ"ל והתקדמות בכל הענינים.

ב"ה, א' סיון, תשי"ד
ברוקלין.

הרה"ח הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוהרנ"ן שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבל מכתבו מכ"ה אייר, וחבל על אשר מאחרים כ"כ כשיש בשו"ט ואין טוב אלא תורה והתועדות חסידית שזהו טוב כפול לבריות ולשמים כמבואר בקדושין דף מ, ע"א ועיין ג"כ מכתב כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע הנדפס בקונטרס ס"א. ומובן שכוונתי בזה להתועדות דל"ג בעומר שכותב אודותה. ואם בכל הזמנים היו משתוקקים לקבל בשו"ט הן בגשמיות והן ברוחניות, עאכ"כ בדורנו עקבת[א] דמשיחא שאין לך יום וכו'.

בודאי יוסיפו אומץ בהתעמולה אודות זמן הוואקאנס, וכל המרבה ומתאמץ בזה ה"ז משובח, וכבר ידוע דיוק כ"ק מו"ח אדמו"ר נדפס בהיום יום י"ז ניסן.

בברכה לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

נ.ב. מטובו לפרסם בין אנ"ש בהנוגע ללימוד בימי חג השבועות הבע"ל במאמרים של כ"ק מו"ח אדמו"ר שהצעתי בזה הוא ללמוד מאמרי חג השבועות תשי"ד שיצאו לאור זה מזמן בקופיר ונדפסים ג"כ עתה.

ב"ה, ב' סיון, תשי"ד
ברוקלין.

הרה"ח והרה"צ נוי"נ בנש"ק ענף עץ אבות כו' וכו'
מוה"ר חיים שמעון זאב שליט"א

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הארוך נעם לי לקבל מכתבו מל"ח למספר בניי מבשר טוב אשר השלום אתם, כן יזכה השי"ת את כאו"א מאתנו לבשר איש לרעהו אך טוב ואין טוב אלא תורה הנקראת תורת חיים היינו שהיא קשורה ומאוחדת עם החיים כפשוטו וכמשמעו דפשיטא שגם חיי עוה"ז בכלל זה, ובפרט ע"פ המבואר בתניא פרק ל"ו, ומוכרח מפסק רז"ל אשר התורה לא בשמים היא כ"א דוקא בעוה"ז הגשמי.

נהניתי ממ"ש אודות לימודו שיעור יום יום בספר תניא קדישא (נוסח הסכמת דתניא הוצאת זולקווא אף שנמצאה בריחוק מקום ממושב רבנו הזקן וע"י רבנים שלא ראו המחבר), וכבר ידוע מה שכתבו המסכימים הראשונים דספר התניא הם גדולי תלמידי הרב המגיד ממעזריטש שנדפסו בראש התניא והמפורסמות אין צריכים ביאור, ובודאי ראה ג"כ כת"ר רשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ ז"ע שנדפסה בסוף ספר קיצורים והערות לתניא...

ת"ח ת"ח על מה שהזכירני על מקומות הק' ובודאי לדכוותי למותר להעיר מה שנתבאר בעניינים אלו במאמרו של אדמו"ר האמצעי בנו של רבנו הזקן בעל התניא ד"ה להבין ענין ההשתטחות ותוספת ביאור בזה ג"כ במאמרי השתטחות להרה"ח ר' הלל מפאריטש זצ"ל.

כבקשתו אזכירו ואת כל ב"ב שיחיו בהיותי על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ ז"ע.

ואחרון אחרון חביב בבשרתו הטובה אשר נולדה לו בת למזל טוב וקרא שמה בישראל סימא לאה, הנה יה"ר שיגדלה לתורה ולחופה ולמעשים טובים והוא וזוגתו שיחיו ירוו ממנה ומכל יו"ח שיחיו רוב נחת חסידותי לאריכות ימים ושנים טובות.

בברכה בנוסח כ"ק מו"ח אדמו"ר לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן – אדמו"ר הזקן – בעל התניא והשו"ע

- 1 **כג.** וְכָל זֶה בְּתַכְשִׁיט שֶׁהוּא דָּבָר הַמְתִּיר לְצֵאת בּוֹ וְאֵין צָרִיךְ שִׁיחִיהּ מִחֻבֵּר לְכַסּוֹת אֶלָּא מִשּׁוּם גְּזִירָה שְׁמָא
2 יַפְסֵק וְיַפֵּל אֶבֶל אִם חֵבֶר לְכַסּוֹתוֹ דָּבָר שְׂאִינוּ עֲשׂוּי לְתַכְשִׁיט אֶלָּא לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ שֶׁהוּא דָּבָר הָאָסוּר
3 לְצֵאת בּוֹ אֵין חֲבוּרוֹ לְכַסּוֹת מִתִּירוֹ לְצֵאת בּוֹ וְהִרֵּי הוּא כְּתִלוּשׁ וּמִפְסֵק מִהַכְּסוֹת דְּכִיּוֹן שֶׁהוּא עֲשׂוּי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ
4 בְּפָנֵי עֲצָמוֹ וְאִינוּ מִשְׁמֵשׁ כְּלוּם לְאוֹתוֹ מִלְּבוּשׁ שֶׁהוּא אֵינוּ כְּמֵל לְגַבִּי אוֹתוֹ מִלְּבוּשׁ אֶף-עַל-פִּי שֶׁהַמְלָבוּשׁ
5 חָשׁוּב הִרְבֵּה מִמֶּנּוּ כִּמּוֹ שֶׁפְּתוּב לְמַעֲלָה²¹⁶.

חלק ב, הלכות שבת סימן שא, האיך יהא הילוכו בשבת ובאיזה מקומות לא ילך
ובאיזה כלים או חפצים ילך ובאיזה לא ילך ואם נשרו כליו, תחילת סעיף כג

ציונים והוספות

(216) סעיף ח, לעניין מפתח של ברזל או נחושת, ועד"ז להלן סמ"ה.

שולחן ערוך רבנו הזקן הלכות סוכה – לפי לוח "רב יומי"

30 הרי הן בטלים לגבי הדופן אע"פ שאינן מחוברין לדופן וחל
31 עליהם קדושת הסוכה כמו על הדופן עצמו:

32 *

33 **ה** ואפילו עצי הסכך והדפנות עצמן אינן אסורים אלא
34 להסתפק מהן דהיינו שלא יטול מהן שום דבר אפילו
35 קיסם לחצוץ בו שיניו שהרי כשמפריד הקיסם מהסוכה
36 מפקיע הוא מעליו קדושת הסוכה אבל מותר ליהנות מהן
37 הנאה להשתמש בהם כל תשמיש כל שאינו מפקיע מעליהם
38 קדושת הסוכה כגון להניח עליהם חפציו ולהריח בהם אם
39 הם עצי בשמים וכל כיוצא בזה:

40 **ו** נויי הסוכה דהיינו מיני פירות ומיני מגדים שתולים
41 בסוכה כדי לנאותה בין שהן תחת הסכך בין שהן סביב
42 הדפנות אסור להסתפק מהם כל ימי החג ואפילו אם נפלו
43 מהסוכה מפני שהוא ביזוי למצוה כשמסתפק מנויה וכיון
44 שהן אסורין באכילה אסורין גם בטלטול בשבת ויו"ט שהרי
45 אינן ראויים לכולם כל ימי החג ואפילו מפני הגנבים או מפני
46 הגשמים אסורים לטלטלם:

47 **ז** ואם התנה עליהם מערב יו"ט קודם כניסת יו"ט דהיינו
48 קודם בין השמשות ואמר אין אני בודל מלהסתפק מהם
49 כל שהות אורך בין השמשות של כל שמונת הימים ונמצא
50 בשעה שהיתה הקדושה צריכה לחול עליהם דהיינו בבין
51 השמשות שהיא תחלת כניסת היום בשעה זו לא חלה
52 עליהם כלל שהרי התנה עליהם שיהיה כחו וזכותו בהם
53 וא"כ לא הוקצו כלל למצוה ולפיכך מותר להסתפק מהם
54 בכל החג אימתי שירצה ואע"פ שהן תלויים בסוכה אין בזה
55 משום ביזוי מצוה כיון שלא הוקצו כלל למצוה:

56 **ח** אבל אם אינו מתנה עליהם בלשון זה שביארנו רק אומר
57 אני מתנה עליהם שאהא מותר להסתפק מהם כשיפלו
58 מהסוכה אין תנאי זה מועיל כלום שהרי לא התנה אלא על

1 **ב** ומדברי סופרים אסור להסתפק אפילו מעצי הדפנות כל
2 שבעת ימי החג אפילו אם נפלה הסוכה ואע"פ
3 שהדפנות אינן עיקר הסוכה מכל מקום הואיל והוקצו
4 למצות סוכה חל עליהם קדושת הסוכה להאסר בהנאה
5 כמותה ואפילו הדפנות שאין צריך להכשר סוכה כגון
6 שעשה ארבע דפנות שלימות אם עשה ארבעתן בסתם שלא
7 פירש על איזה דופן כוונתו להכשר סוכה ועל איזה דופן
8 כוונתו לעשותו דופן רביעי למצוה מן המובחר בעלמא הרי
9 כל הדפנות מוקצות למצות הסוכה וחל עליהם קדושת
10 הסוכה אבל אם לאחר שעשה מן הדפנות שיעור הצריך
11 להכשר סוכה הוסיף עוד דופן שנראה מכוונתו בעשיית זה
12 הדופן שאינו אלא למצוה מן המובחר בעלמא לא נאסר כלל
13 זה הדופן ולא חלה עליו קדושת הסוכה מעולם *:

14 **י** * הג"ה: ועיין בס"י תרס"ז שם נתבאר דבין עצי הסכך ובין
15 עצי הדפנות ובין נוי הסוכה אסורין גם בשמיני עצרת בארץ
16 ישראל ובחוץ לארץ אסורים אף בתשיעי עיין שם הטעם
17 (עד כאן הג"ה):

18 **ג** אם לאחר שסייך כל סכך הצריך לסוכתו הוסיף עליו
19 עוד קנים בעובי הסכך הרי קנים אלו שהוסיף הן בטלים
20 לגבי הסכך וחל עליהן קדושת הסוכה אבל אם הניח על
21 הסכך חבילות של קנים מקושרים כיון שלא התיר אגדן ניכר
22 הדבר שאינו מתכוין עליהם לסייכוך שהרי דרך העולם שכל
23 המסכך בקנים הוא מתיר אגדן וזה שלא התיר ניכר הדבר
24 שאינו מתכוין בהן להוסיף בעובי הסכך ולפיכך אינן בטלים
25 לגבי הסכך ולא חלה עליהם קדושת הסוכה:

26 **ד** אבל אם הוסיף קנים בעובי הדפנות דהיינו שזקף קנים
27 אצל הדופן סמוך לדופן בין שהקנים הן אגודים יחד
28 כעין חבילה בין שהן מפורדין זה מזה אם נתכוין בסמיכת
29 הקנים לדופן כדי לחזק את הדופן או כדי להוסיף בעביו

1 שעה שלא יהיו תלויים בסוכה וא"כ בבין השמשות שהיו
2 תלויים בסוכה חלה עליהן קדושת הסוכה וכיון שחלה שוב
3 אינה נפקעת ע"י מה שהתנה מתחלה שאין תנאי מועיל אלא
4 לשלא תחול הקדושה אבל כיון שחלה שוב אינה נפקעת
5 ולפיכך אפילו אם נפלה מהסוכה אסור להסתפק מהם:

*

6
7 **ט** וכן אם אמר איני בודל מהם כל שהות אורך בין
8 השמשות של יום הראשון בלבד ולא התנה על בין
9 השמשות של שאר הימים אסור להסתפק מהם מיום שני
10 ואילך לפי שכל יום ויום נחשב לקדושה בפני עצמה וחלה
11 עליהם הקדושה בתחלת כניסת כל יום שלא התנה עליו.

12 ואם התנה עליהם שאינו בודל מהם כל שהות בין השמשות
13 שמיום שני ואילך ולא התנה על בין השמשות של יום
14 הראשון אסור להסתפק מהם אפילו מיום שני ואילך שכיון
15 שחלה עליהם הקדושה בבין השמשות הראשון שוב אינה
16 נפקעת כל ימי החג לפי שהן יום אחד אורך לענין זה
17 להחמיר אבל לא להקל.

18 אבל אם התנה ואמר איני בודל מהן כל בין השמשות בסתם
19 דהיינו שלא הזכיר בפירוש ליום הראשון ולא לשאר ימים
20 היתה כוונתו על בין השמשות של כל ימי החג והרי זה
21 מותר להסתפק מהן אימתי שירצה בין ביום הראשון בין
22 בשאר ימים:

23 **י** וכן אם לא הזכיר כלל בין השמשות אלא אמר איני בודל
24 את עצמי מלהסתפק מהם בכל עת שארצה הרי זה
25 מסתפק מהן אימתי שירצה שכיון שהתנה להסתפק מהן
26 בכל עת שירצה הרי גם בין השמשות הוא בכלל התנאי
27 ונמצא שלא חלה עליהם הקדושה מעולם:

28 **יא** ונהגו העולם שכל דבר חשוב תולין בסוכה לנוי כגון
29 סדינין המצויירין וכיצא בהן ומסירין אותן מן הסוכה
30 בכל עת שירצו כגון [מ]פני הגשמים או [מ]פני הגנבים
31 אפילו אם לא התנה עליהם מערב יו"ט ויש שנתנו טעם
32 למנהג דכיון שמנהג העולם להסירן מהסוכה מחמת חשש
33 הגנבים או [מ]פני הגשמים א"כ כל אדם שתולה דברים
34 חשובים בסוכה לנוי ודאי אין דעתו אלא על דרך המנהג
35 דהיינו להסירן משם בעת הצורך והרי זה כאלו התנה עליהם
36 בפירוש תנאי המועיל להסירן משם כשיצטרך דהיינו שאינו
37 בודל מהם כל שהות בין השמשות של כל ימי החג ולפיכך
38 מותר להסירן משם אימתי שירצה ואפילו שלא בשעת
39 הגשם ואפילו אין שם חשש מהגנבים שהרי לא חלה עליהם
40 קדושת הסוכה מעולם.

41 ומכל מקום לכתחלה נכון הדבר להתנות עליהם מערב
42 יו"ט:

*

43
44 **יב** וכל זה בנויי הסוכה אבל עצי הסכך עצמם אין מועיל
45 להם שום תנאי להסתפק מהן אפילו לכשתפול הסוכה
46 בתוך שמונת ימי החג שהרי איסורן הוא מן התורה כמו
47 שנתבאר למעלה.

48 ואפילו עצי הדפנות שאיסורן אינו אלא מדברי סופרים

49 הואיל והוקצו למצות סוכה חלה עליהם קדושת הסוכה
50 אעפ"כ אין מועיל להם התנאי להסתפק מהן אפילו
51 לכשתפול הסוכה בתוך החג שהרי כל שאינו מתנה שאינו
52 בודל מהן כל שהות של בין השמשות אינו תנאי כלל כמו
53 שנתבאר ומעצי הדפנות על כרחו הוא צריך להיות מובדל
54 מהן כל שהות בין השמשות של יום הראשון שהוא יו"ט
55 ואי אפשר לו ליטול שום דבר מעצי הדפנות עצמן משום
56 סתירת אהל ביו"ט וא"כ בעל כרחו חלה עליהם הקדושה
57 מיום הראשון ושוב אינה נפקעת כל ימי החג אפילו אם
58 נפלה הסוכה בתוך החג:

59 **יג** אבל אם לאחר שגמר עשיית הדופן הוסיף בעביו קנים
60 זקופים סמוכים לדופן כדי לחזקו ואינן מחוברין עם
61 הדופן בענין שמותר ליטול קנים אלו מהדופן ביו"ט ואין
62 בזה משום סתירת אהל כיון שאינן מחוברין להדופן וכמו
63 שנתבאר בסי' תקי"ח והתנה על קנים אלו תנאי המועיל
64 להסתפק בכל עת שירצה ועל דרך שנתבאר הרי זה מסתפק
65 מהן בכל עת שירצה שהרי בבין השמשות הראשון היה יכול
66 להסתפק מהן ונמצא שלא חלה עליהם קדושת הסוכה
67 מעולם:

68 **יד** ואם עשה סוכה בחול המועד והתנה על עצי הדפנות
69 בתנאי המועיל להסתפק מהן בכל עת שירצה הרי זה
70 מסתפק מהן בכל עת שירצה אפילו בשעה שהסוכה קיימת
71 ויושב בה לשם מצוה ואין בזה משום ביוזי מצוה כיון
72 שהדפנות לא הוקצו כלל למצוה שהרי התנה עליהם
73 מתחלה שיהא רשאי להסתפק מהן ונמצא שלא חלה עליהם
74 קדושת הסוכה מעולם:

75 **טו** וכל איסורים האלו שביארנו בסימן זה נוהגין אפילו
76 בסוכה שלא נעשית לשם מצוה ואפילו לא חידש בה
77 דבר והוא שישב בה פעם אחת לשם מצות סוכה אבל קודם
78 שישב בה לשם מצות סוכה אין עליה קדושה כלל אפילו
79 עשאה לשם מצות סוכה ומותר להסתפק אפילו מעצי הסכך
80 ואין צריך לומר מעצי הדפנות ומנויי הסוכה שכל מצוה
81 שעדיין לא נשתמשו בה לשם מצוה אין עליה קדושה כלל
82 כמו שנתבאר בסי' מ"ב:

*

83
84 **טז** ואפילו מי שיש לו סוכה בנויה משנה לשנה אע"פ
85 שישב בה בשנה שעברה אעפ"כ אינה אסורה עד
86 שישב בה בחג של שנה זו דכיון שעבר החג של שנה
87 שעברה בטלה קדושת הסוכה ואין הקדושה חלה עליה עד
88 שישב בה פעם אחת לשם מצוה:

89 **יז** מי שרוצה להסיר נויי הסוכה ביום טוב מפני הגשמים
90 והגנבים יזהר שלא יקשר הנויין בסוכה בקשר גמור
91 שהרי אסור להתירן ביו"ט אלא יענבם:

92 **יח** אף מי שאין דעתו להסיר הנויין מהסוכה כל ימי החג
93 מכל מקום אם יודע שהילדים יאכלו מהנויין בתוך
94 החג יתנה עליהם מערב יו"ט:

95 **יט** עצי הסכך אחר שעברו ימי החג אע"פ שאין צריך
96 לגונן ומותר להסתפק מהן ולהשתמש בהן לכל מה
97 שירצה מכל מקום נכון ליזהר שלא להשתמש בהן תשמיש

מיושבת עליו שרוחב האויר יפה לו להרחיב דעתו.
ומכל מקום הכל לפי הענין שאם יש לו מנוחה בסוכה צריך
ללמוד בסוכה ואם צריך ללמוד מתוך ספרים הרבה אם
אפשר לו להכין להם מקום בסוכתו בענין שלא יצטרך
לפנות מסוכתו בעת האכילה והשינה ולחזור ולהכניס
בעת הלימוד צריך ללמוד בתוך הסוכה אבל אם אי אפשר
לו להכין להם מקום בקל בלא טורח רב ויש לו טורח רב
לפנות ולחזור ולהכניסם יכול ללמוד חוץ לסוכה לפי שכל
טרחא יתירה שאין האדם מצטער ומונע את עצמו מטרחא
זו כדי לישב בביתו בקביעות אין מחויב לטרוח כדי לישב
בסוכתו בקביעות:

*

ה המתפלל אם יש לו מנוחה בסוכה שיוכל להתפלל שם
בכוונה צריך לכוון לסוכה ולהתפלל שהרי בשאר ימות
השנה כשאנו מתפלל בבית הכנסת הוא נכנס לביתו
ומתפלל במה דברים אמורים במקום שאין שם בית הכנסת
או שאי אפשר לו לילך לבית הכנסת אבל אם אפשר לו
לילך לבית הכנסת ילך ואינו צריך להתפלל בסוכה:

ו המבדיל על הכוס צריך לכוון לסוכה להבדיל שם שהרי
בשאר ימות השנה נכנס לביתו להבדיל שם:

ז אוכלין אכילת עראי חוץ לסוכה אבל אסור לישן אפילו
שינת עראי חוץ לסוכה לפי שבשינה אין לחלק בין עראי
לקבע שלפעמים שאינו מנמנם אלא מעט ודיו בכך לפיכך
זו היא שינת קבע שלו שחייב ליכנס לסוכה בשבילה:

ח במקומות הקרים שיש צער לישן בסוכה מחמת הקור
ואין לו כרים וכסתות כראוי אין צריך לישן בסוכה
ואפילו יש לו כרים אלא שאי אפשר לו להכין להם מקום
בסוכה לכל שבעת ימי החג בענין שיצטרך לטרוח להוציאן
מהסוכה בשעת האכילה ולחזור ולהכניסן בעת השינה והיא
טרחא יתירה ומצטער בטרחא זו בענין שאם היה לו טרחא
כזו לישן בביתו לא היה ישן בביתו אינו צריך לישן בסוכה
שכל המצטער בישיבת הסוכה פטור משיבתה כמו שיתבאר
בסי' תר"מ:

ט ועכשיו נהגו העולם להקל בשינה שאין ישינים בסוכה
רק המדקדקים במצות ויש שלמדו עליהם זכות למי
שנשוי אשה שחייב לשמח את אשתו ברגל ונשים פטורות
מן הסוכה א"כ אם אינו רוצה לפרוש מאשתו מקרי דבר
מצוה וכל העוסק במצוה פטור ממצוה אחרת כמו שיתבאר
בסימן תר"מ ועל כן הוא פטור משינה בסוכה בלילה ואפילו
אם אשתו אינה טהורה מכל מקום שייך שמחה כשבעלה
מתיחד עמה בחדר אחד כמ"ש.

ומכל מקום טוב להחמיר שיהיה לו סוכה מיוחדת שיוכל
לישן שם עם אשתו ויקיים שתי המצות:

חלק ד סימן תרל"ט דיני ישיבת סוכה:

בזיון שאינה כבוד למצוה שעברה ואין צריך לומר שאין
לפסוע עליהם שלא ינהוג בהם מנהג בזיון:

כ אותן אנשים שחוקקים פסוק בסכת תשבו כו' על
הדלעת ותולים בסוכה לנוי צריך למחות בידם לפי
שאסור לכתוב פסוקים מן התורה אלא אם כן יש בהם ספר
שלם כמו שנתבאר ביו"ד סי' רפ"ג וחקיקה היא ככתיבה
לענין זה:

כא אין לתלות שעטנו סביב הדפנות של הסוכה לנוי אלא
אם כן הוא למעלה מראשותיו של אדם מטעם
שנתבאר ביו"ד סי' ש"א:

חלק ד סימן תרל"ח סוכה ונויה אסורין כל שבעה:

א בסכות תשבו שבעת ימים ולמדו מפי השמועה תשבו
כעין תדורו כלומר כדרך שהוא דר כל השנה בביתו
הזיקתו תורה להניח דירתו ולדור כאן בסוכה עם מטותיו
ומצעותיו וכלי תשמישו מכאן אמרו חכמים כל שבעת
הימים אדם עושה ביתו עראי וסוכתו קבע כיצד היה לו
מצעות נאות וכלים נאים מעלן לסוכה וכן כל כלי שתיה
הצריכים לו יהיו עמו בסוכה כדרך שהן עמו בביתו בכל
השנה אבל כלים שמשתיין בהן קמח והעריבות וכלים של
מים אינן צריכין להיות בסוכה שאף בכל השנה אין דברים
אלו רגילים להיות עמו בבית דירתו אלא בית יש להם
בלבדם:

*

ב כלי אכילה לאחר אכילה כגון קדירות וקערות שאחר
האכילה הן מאוסין צריך להוציאן מן הסוכה וכן דלי
או כד ששואבין בו מים לא יכניסם לתוך הסוכה וכן לא
יעשה שום תשמיש בזוי בסוכה כגון שטיפת קדירות וקערות
כדי שלא יהיו מצות בזויות עליו אבל מותר לשטוף כלי
השתיה כגון כוסות וצנצניות בסוכה:

ג המנורה בשעה שהיא דולקת צריכה להיות בתוך הסוכה
ואם הסוכה קטנה בענין שיש לחוש שמא יתקרב הנר
לדופני הסוכה או להסכך ותאחז בהן האור ותשרף סוכתו
צריך להניחה חוץ לסוכה אפילו היא של זהב.

ונוהגין שלא להכניס נר של חרס אפילו לסוכה גדולה:

ד כיצד מצות ישיבה בסוכה שיהיה אוכל ושותה וישן
ויטייל ודר בסוכה כל שבעת הימים בין ביום בין בלילה
כדרך שהוא דר בביתו בשאר ימות השנה ואם הוא צריך
לספר עם חבריו יספר עמו בסוכה כללו של דבר לעולם
ידמה עליו סוכתו כאלו היא ביתו וכל דבר שלא היה עושה
חוץ לביתו לא יעשה חוץ לסוכתו.

לפיכך כל שבעת הימים צריך לקרות וללמוד בתוך הסוכה
(אלא אם כן קורא ולומד בבית המדרש) ואם הוא מבין
ומדקדק כשלומד יכול ללמוד חוץ לסוכה כדי שתהא דעתו

לְקוּטֵי תוֹרָה פֶּרֶשֶׁת אִמּוֹר – הַפֶּרֶשָׁה הַחֲסִידִית

וּנְקֻדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

וְהַחֲיוֹת שֶׁבַּהֲגוּף הוּא לְמִטָּה מִבְּחִינָה זוֹ. דְּהֵיִינוּ, שְׁשֹׁם
מִשְׁכָּן הַמִּדּוֹת שְׂבֵלָב, שֶׁהֵם לְמִטָּה מִהֲשָׁכָל, וְגַם כַּח
הַמַּעֲשֶׂה שֶׁבִּידִים הוּא לְמִטָּה בְּמִדְרָגָה מִן הַחוּשִׁים
שֶׁבַּפְּנִים – רֹאֵיהֶּ וְשִׁמְיעָה כו';
וְאַחֵר כִּף בְּרָגְלִים הַחֲיוֹת יוֹתֵר לְמִטָּה מִבְּחִינַת הַחֲיוֹת
שֶׁבַּגּוּף.
וְכָל זֶה, מִפְּנֵי שֶׁהַמוֹחִין שֶׁבְּרֹאשׁ הֵם מְקַבְּלִים תַּחְלָה
הַחֲיוֹת, וּמִבְּחִינַת פְּנִימִיּוֹת יוֹתֵר, הֵיִינוּ מִפְּנִימִיּוֹת הַנֶּפֶשׁ.
וְאַחֵר כִּף מִבְּחִינָה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁבְּרֹאשׁ נִמְשָׁךְ לְגוּף כו', לְכֹן
הַחֲיוֹת שֶׁבַּגּוּף הוּא לְמִטָּה בְּמִדְרָגָה מִהַחֲיוֹת שֶׁבְּרֹאשׁ.
וְכֹן עַל דֶּרֶךְ זֶה מִהַגּוּף לְרָגְלִים.
הֲרִי שֶׁהַחֲיוֹת הַמִּתְפַּשֵּׁט מִמַּהוּת הַנֶּפֶשׁ מִתְחַלֵּק לִג' חֲלָקִים
כְּלָלִיִּים הֵ"ל: רֹאשׁ, וְגוּף, וְרָגְלִים. וְיֵשׁ בְּכָל אֶחָד
כְּמַה אֲבָרִים פְּרָטִיִּים כְּנֹדָע, אֶךְ בְּכָלֵל הֵם ג' בְּחִינּוֹת
הֵ"ל, וְשִׁינוּי בְּחִינּוֹתֵיהֶם הוּא מִצַּד שִׁינוּי גִּילּוֹי הַחֲיוֹת
הַנִּמְשָׁךְ לָהֶם מִהַנֶּפֶשׁ כֵּ"ל, שֶׁבְּרֹאשׁ מֵאִיר בְּחִינָה עֲלִיוֹנָה
מִהַנֶּפֶשׁ כו'.
וְנִמְצָא, שֶׁחֲיוֹת הַנֶּפֶשׁ נִתְפַּסֶּט וּמִתְלַבֶּשֶׁת מִמֶּשׁ בְּתוֹךְ
כְּלֵי הַגּוּף. וְלִכֵּן מִתְחַלֵּק הַחֲיוֹת הַזֶּה מִתְפַּשֵּׁט מִמֶּנָּה,
וְנִתְפַּסֵּט בְּהַגּוּף לְפִי מַהוּת הַכְּלִים שֶׁל הַגּוּף. שְׁלֵהוּת כְּלֵי
הַמוֹחִין הֵם נִעְלִים יוֹתֵר מִכְּלֵי הַגּוּף, לְכֹף הֵם מְקַבְּלִים
בְּחִינָה עֲלִיוֹנָה מִחֲיוֹת הַנֶּפֶשׁ, שֶׁהוּא כַּח הַמַּחֲשָׁבָה
וְהַשְׂכָּל כֵּ"ל.
אֲבָל מַה שֶׁהוּא יִתְבַּרֵּךְ מַחֲזִיחַ אֶת הָעוֹלָמוֹת אֵינּוּ כֵּן,
שָׂאִין בּוֹ בְּחִינַת הַתְּחַלְקוֹת כְּלָל חֶסֶד וְשְׁלוֹם, וְלֹא שִׁיךְ
כְּלָל לֹמֵר אֲצִלוֹ רֹאשׁ וְסוֹף כְּלָל, כִּי הוּא רֹאשׁוֹן וְהוּא
אַחֲרוֹן כו'. וְהֵיִינוּ לְפִי שֶׁהוּא יִתְבַּרֵּךְ אֵינּוּ מִתְלַבֵּשׁ כְּלָל
בְּתוֹךְ הָעוֹלָמוֹת, וְלֹא כִּמוֹ שֶׁהַנֶּפֶשׁ מִתְלַבֶּשֶׁת בְּגוּף
כֵּ"ל.
וְלִדְיוֹת כֵּן, אֵין שִׁיךְ כְּלָל בְּחִינַת הַתְּחַלְקוֹת בְּהַחֲיוֹת
שֶׁהוּא מַהוּת הָעוֹלָמוֹת. דְּהַתְּחַלְקוֹת הוּא מִצַּד
הַתְּלַבְּשׁוֹת כֵּ"ל. דְּלְפִי שְׂכָלֵי הַמוֹחִין נִעְלִים יוֹתֵר לְכֹן
מִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם בְּחִינָה עֲלִיוֹנָה יוֹתֵר כו', וְזֶהוּ דוֹקָא בְּבִחִינַת
הַחֲיוֹת הַמִּתְלַבֵּשׁ בְּתוֹךְ הַכְּלִים שִׁיךְ לֹמֵר כֵּן. מַה שָׂאִין
כֵּן בּוֹ יִתְבַּרֵּךְ, שֶׁהֵיִתּוֹ מַחֲזִיחַ הָעוֹלָמוֹת אֵינּוּ עַל יְדֵי
שְׁמִתְלַבֵּשׁ בְּתוֹכָן כְּלָל, הִלְכָּךְ לֹא שִׁיךְ כְּלָל שׁוֹם
הַתְּחַלְקוֹת כְּלָל וְעִיקָר, גַּם בְּהַחֲיוֹת שֶׁנִּמְשָׁךְ מִמֶּנּוּ
לְהַחֲיוֹתָם, כִּיֵּן שָׂאִינוּ מִתְלַבֵּשׁ בְּתוֹכָן.

וּנְקֻדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וכו' (ויקרא כב, לב):
לְהִבִּין מַהוּ לְשׁוֹן "תוֹךְ"?
וְגַם צָרִיךְ לְהִבִּין מֵאִמֵּר רז"ל בְּעֵנֶן שִׁישׁ ג' בְּתוֹת
מְלָאכִים:
בַּת אַחַת אוֹמֶרֶת "קְדוֹשׁ", וְכַת אַחַת אוֹמֶרֶת "קְדוֹשׁ
קְדוֹשׁ", וְכַת אַחַת אוֹמֶרֶת (יִשְׁעִיָּהוּ ו, ג): "קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ
ה' צְבָאוֹת וְגו'". כְּדֹאִיתָא בְּחוּלִין (דף צ"א, עמוד ב').
וְרוּצָה לֹמֵר, שֶׁהַכַּת הֵא' אוֹמֶרֶת פַּעַם אַחַת "קְדוֹשׁ",
וְכַת הֵב' בּוֹפְלִים וְאוֹמֶרִים ב' פַּעַמִּים "קְדוֹשׁ", וְכַת הֵג' –
ג' פַּעַמִּים – כִּמוֹ שָׂאֵנוּ אוֹמֶרִים.
וְגַם צָרִיךְ לְהִבִּין מַה שֶׁכָּתוּב בְּנֹזֵר גַּם כֵּן לְשׁוֹן
"קְדוֹשׁ", כִּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּמִדְבָּר ו, ה): "קְדוֹשׁ יְהִיָּה גִדְל פָּרַע
כו'".
הֵנָּה כְּתִיב (יִשְׁעִיָּהוּ ו, ב): "שֶׁרָפִים עוֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ". וְיֵשׁ
לְהִבִּין, אִיךְ יִתְכַּן שִׁיעֲמָדוֹ מִמַּעַל לְשִׁכְנָה, וְהִלָּא הֵם
נִבְרָאִים בְּעֲלֵי גְבוּל!
הֵנָּה כְּתִיב (תְּהִלִּים לו, י): "כִּי עַמּוֹךְ מְקוֹר חַיִּים", וְלִמָּה לֹא
נֵאמָר "וְאַתָּה כו'"?
וְיִוָּבֵן כָּל זֶה בְּהַקְדָּים לְהִבִּין פִּירוּשׁ וְעֵנֶן "קְדוֹשׁ":
דְּהֵנָּה קְדוֹשׁ פִּירוּשׁוֹ מוּבָדֵל, דְּהֵיִינוּ כִּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מְלָאכִי ג,
ו): "אֲנִי הָיִיָּה לֹא שְׁנִיתִי", שָׂאִין שׁוֹם שִׁינוּי אֲצִלוֹ יִתְבַּרֵּךְ
בֵּין קוֹדֵם בְּרִיאַת הָעוֹלָם לְאַחֵר שֶׁנִּבְרָא. וְכִמְאָמֵר: "אַתָּה
הוּא קוֹדֵם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וְאַתָּה הוּא לְאַחֵר שֶׁנִּבְרָא כו'".
וְרוּצָה לֹמֵר, שָׂאִין שׁוֹם שִׁינוּי וְהַתְּפַעְלוֹת חֶסֶד וְשְׁלוֹם
אֲצִלוֹ יִתְבַּרֵּךְ מִבְּרִיאַת הָעוֹלָם, וְכִמוֹ שֶׁכָּתוּב (יִשְׁעִיָּהוּ מִד, ו):
"אֲנִי רֹאשׁוֹן וְאַנִּי אַחֲרוֹן כו'".
וְהֵיִינוּ לְפִי שֶׁהוּא יִתְבַּרֵּךְ מוּבָדֵל מִכָּל הָעוֹלָמוֹת.
דְּהֵיִינוּ, שֶׁהֵיִתּוֹ מַחֲזִיחַ וּמַהוּת הָעוֹלָמוֹת אֵינּוּ כִּמוֹ שֶׁהַנֶּפֶשׁ
מַחֲזִיחַ אֶת הַגּוּף – שֶׁמַּהוּת הַנֶּפֶשׁ מִמֶּשׁ מִתְלַבֶּשֶׁת בְּתוֹךְ
הַגּוּף לְהַחֲיוֹתוֹ. וְהֲרִי נִתְפַּסֶּט מִמֶּשׁ בְּתוֹךְ הַגּוּף, וּמִתְחַלֵּק
הַחֲיוֹת הַמִּתְפַּשֵּׁט מִמֶּנָּה בְּהַגּוּף לִג' חֲלָקִים: שֶׁהוּא הַחֲיוֹת
שֶׁמִּלְבָּשׁ בְּמוֹחִין שֶׁבְּרֹאשׁ, וְהַחֲיוֹת שֶׁבַּגּוּף, וְהַחֲיוֹת
שֶׁבְּרָגְלִים:
שֶׁהַחֲיוֹת הַמִּלְבָּשׁ בְּרֹאשׁ נִעְלָה יוֹתֵר הִרְבָּה מִחֲיוֹת
שֶׁבַּגּוּף, כְּנִרְאָה בְּחוּשׁ, שֶׁבְּרֹאשׁ הוּא כָּל פְּנִימִיּוֹת הַחֲיוֹת,
דְּהֵיִינוּ כַּח הַמַּחֲשָׁבָה, וְהַשְׂכָּל, וְהַחוּשִׁים הַמַּעֲשִׂיִּים
שֶׁבַּפְּנִים – רֹאֵיהֶּ, שְׁמִיעָה כו';

אֶת הָעוֹלָם". וְהָרִי עֲנֵן שֶׁהִנְשָׂמָה מִמְּלֶאכָה הַגּוֹף הוּא
בְּבַחֲנִית הַתְּלַבְּשׁוֹת וְתַפְסִיחָה מִמֶּשׁ כֹּ"ל. וְאִם כֵּן, מִדְּמִיִּים
כֵּן עֲנֵן הַתְּלַבְּשׁוֹת הַחַיּוֹת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּהַעֲלֹמֹת, וְזֶהוּ
לְכַאוּרָה הַפֶּךְ מִמָּה שֶׁנִּתְבָּאָר, דְּהוּא יִתְבָּרַךְ קְדוֹשׁ
וּמִבְדֵּל, וּמַחֲזִיחַ אֶת הָעוֹלָם שְׁלֵא עַל יְדֵי הַתְּלַבְּשׁוֹת חֹס
וְשָׁלוֹם; וְהוּא כָּלֵל גְּדוֹל בַּתּוֹרָה; וְכַנּוּדֵעַ, דְּ"אִיהוּ תַּפְּסִי
בְּכוּלָּא עֲלָמִין וְלִית מֵאן דְּתַפְּסִי בִּיה"כ.³

אֶף הָעֲנָן, דְּוָדָא יֵשׁ בַּחֲנִית חַיּוֹת הַמִּתְלַבֵּשׁ
בְּהַעֲלֹמֹת בְּפִנְיִמִיּוּתָם מִמֶּשׁ, וּמִתְחַלֵּק חִילוּקֵי מִדְּרִיגוֹת
כַּמְּשָׁל הַתְּחַלְקוֹת חַיּוֹת הַנֶּפֶשׁ שְׁבִגּוּף. אֶף כָּלֵלוֹת בַּחֲנִית
חַיּוֹת זֶה הַמִּתְלַבֵּשׁ בְּעוֹלָמוֹת, הוּא רַק בַּחֲנִית "זִיז
הַשְּׂכִינָה" לְכָד, זִיז דּוֹקָא מִבְּחִינָה הַנִּקְרָא "שְׂכִינָה".
וְהוּא הַנִּקְרָא גַם כֵּן 'מִמְּלָא כָּל עֲלָמִין'. וּפִירוּשׁ: שֶׁהַחַיּוֹת
שֶׁנִּמְשָׁךְ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְהַתְלַבֵּשׁ בְּתוֹכֵיהֶן הַעֲלֹמֹת מִמֶּשׁ,
הוּא רַק מִבְּחִינָת זִיז וְהָאֵרָה לְכָד מִהַשְּׂכִינָה בְּרוּךְ-הוּא.
שְׂבִיחִית זִיז זֶה הוּא הַנִּמְשָׁךְ לְחַיּוֹת 'מִמְּלָא כָּל עֲלָמִין',
וּבְבַחֲנִית הַתְּלַבְּשׁוֹת וְהַתְּחַלְקוֹת לְכָל עוֹלָם כְּפִי מִדְּרָגָתוֹ
– בְּגִין-עֲדָן הָעֲלִיּוֹן כֶּךָ, כ"ו.

וְהִנֵּה בַּחֲנִית זִיז זֶה, שֶׁהוּא בַּחֲנִית 'מִמְּלָא כָּל עֲלָמִין',
הוּא הַנִּקְרָא "עֲלָמָא דְאַתְגְּלִיא" בְּזֵהר. וְהַשְּׁעָם, כִּי עַל
בַּחֲנִיָּה זֶה נֶאֱמַר (אִיב יט, כו): "וּמִבְּשָׂרִי אֲחֻזָּה אֱלֹהִים" –
"אֲחֻזָּה" מִמֶּשׁ, כְּאִלוּ נִרְאָה בְּעֵין מִמֶּשׁ בְּבַחֲנִית גִּילּוֹי.

וְעֲנֵן רֹאֵה זֶה הוּא: כְּמוֹ שֶׁ"מִבְּשָׂרִי" אֲנִי רוֹאִים שֵׁשׁ
לְנוּ נֶפֶשׁ הַמַּחֲזִיחַ בְּשַׁר הַגּוֹף, שֶׁבְּהַסְתַּלְקוֹת הַנֶּפֶשׁ מִהַגּוֹף
אִיזִי נַעֲשֶׂה הַגּוֹף פֶּגֶר כְּאֶבֶן, כְּנִרְאָה בְּלִילָה בַּעַת הַשִּׁנָּה,
שֶׁהִנְשָׂמָה מִסְתַּלְקָת מִהַגּוֹף וְנִשְׁאָר "קִיסְטָא דְחִיּוּתָא"⁴,
הָרִי "שִׁנָּה אֶחָד מִס' בְּמִיתָה" (בְּרֻכּוֹת נו, ב). וְלִכֵּן מְבָרְכִים
בְּכָל בִּקְרָא בְּעִמּוּדָה מִשִּׁנָּה: "בְּרוּךְ אַתָּה ה' הַמַּחֲזִיר
נִשְׁמוֹת לַפְּגָרִים מֵתִים", כִּי בְּכָל יוֹם מִתְחַדֵּשׁ הַחַיּוֹת
וְנַעֲשֶׂה בְּרִיָּה חֲדָשָׁה;

הָרִי אֶף עַל פִּי שְׂאִין אֲנִי רוֹאִים בְּעֵינֵי רֹאֵה, מֵהוּת
הַנֶּפֶשׁ אִיךָ וּמָה הִיא, מִכָּל מְקוֹם נוֹדֵעַ וְנִרְגָּשׁ לְנוּ שֶׁהַנֶּפֶשׁ
מְלוּבֶשֶׁת בְּגוּף. שֶׁהָרִי נִרְאָה לְנוּ פְּעוּלוּתִיָּה – שֶׁהַגּוֹף חִי
מִמֶּנָּה, שֶׁהָרִי מִצַּד עֲצָמוֹ הַגּוֹף הוּא כְּאֶבֶן בְּהַסְתַּלֵּק הַנֶּפֶשׁ
מִמֶּנּוּ. וְאִם כֵּן, הַנֶּפֶשׁ הִיא בְּבַחֲנִית גִּילּוֹי מִמֶּשׁ אֲצִלְנוּ,
שֶׁנִּרְאָה לְנוּ עֲנֵן הַתְּלַבְּשׁוֹת הַנֶּפֶשׁ בְּגוּף, אֶף עַל פִּי שְׂאִין
הַמַּהוּת מוֹשָׁג וְנִרְאָה מֵהוּא.

וְכֶךָ מִמֶּשׁ "אֲחֻזָּה אֱלֹהִים": שֶׁהָרִי אֲנִי רוֹאִים בְּעֵינֵינוּ
פְּעֵלֵי הַנִּרְאָה, שֶׁהָעוֹלָם הוּא גּוֹף גְּדוֹל חִי, וּבִהְכָּרֵךְ שֵׁשׁ
בָּהֶם חַיּוֹת הַמַּחֲזִיחַ אוֹתָם, כְּמוֹ שְׁנוּדֵעַ לְנוּ הַנֶּפֶשׁ עַל יְדֵי

וְזֶהוּ פִירוּשׁ וְעֲנֵן "קְדוֹשׁ", דְּהֵינּוּ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ קְדוֹשׁ
וּמִבְדֵּל מִהַעֲלֹמֹת. דָּאֵף עַל פִּי שְׂמַחֲזִיחַ וּמַהוּוּה אוֹתָן
מֵאִין, עִם כָּל זֶה אִינוּ מִתְלַבֵּשׁ בְּתוֹכָן כ"ו, וְלִפְיָכָךְ אִין שׁוּם
שִׁינּוּי וְהַתְּפַעֲלוּת אֲצִלּוֹ יִתְבָּרַךְ מִהַבְּרִיאָה. מָה שְׂאִין כֵּן
הַנְּשָׂמָה מִתְּפַעֲלוּת מִמְּקָרִי הַגּוֹף, לְפִי שְׂמַתְלַבְּשֵׁת וְנִתְפַּסֵּת
בְּהַגּוֹף כֹּ"ל.

ב וְאִמְנָם צָרִיךְ לְהַבִּין, שֶׁהָרִי בְּבִרְיַת הַעֲלֹמֹת יֵשׁ גַּם
כֵּן הַתְּחַלְקוֹת מִדְּרִגוֹת אִין קָץ. כִּידֹעַ בְּעֵנֵן הַשְּׂתַלְשְׁלוֹת
הַעֲלֹמֹת "גְּבוּהָ מַעַל גְּבוּהָ שׁוֹמֵר כו" (קַהֲלַת ה, ז); וְגַם
בְּעוֹלָם-הַזֶּה אֲנִי רוֹאִים חִילוּקֵי מִדְּרִגוֹת – דְּצַח"מ;
וְגַם בְּכָלֵל הוּא הַתְּחַלְקוֹת לְג' בַּחֲנִינוֹת כָּלְלִיִּים, וְכַמוֹ
שְׂכַתּוֹב (יִשְׁעִידוּ מִג, ז): "וְלִכְבוּדִי – בְּרִאֲתִיו, יִצְרָתִיו, אֶף
עֲשִׂיתִיו", שֶׁהֵן ג' עוֹלָמוֹת כָּלְלִים (וְכֵהֶם פְּרָטִים רַבִּים);
גִּין-עֲדָן הָעֲלִיּוֹן, גִּין-עֲדָן הַתְּחַתָּון, וְעוֹלָם-הַזֶּה. וְהוּא
מִמֶּשׁ עַל דֶּרֶךְ מִשָּׁל בְּהַתְּחַלְקוֹת הַחַיּוֹת שְׁבִיגּוּף הָאָדָם,
שֶׁמִּתְחַלֵּק בְּכָלֵל לְג' בַּחֲנִינוֹת – רֹאשׁ, וְגוּף, וְרַגְלִי.

וְכֶךָ הָעוֹלָם-הַזֶּה כְּתִיב בּו (יִשְׁעִידוּ סו, א): "וְהָאָרֶץ הָדוּם
רַגְלִי".

וְגִין-עֲדָן הַתְּחַתָּון הוּא כַּמְּשָׁל הַגּוֹף שְׂשָׁם מִשְׁכָּן
הַמַּדּוּת בְּלִב. וְכֶךָ נּוֹדֵעַ דְּ"שֵׁית סְפִירָן מִקְּנֵינִי בִּיצִירָה"
(תַּקְנִי זֵהר תַּקֵּן ו). דְּהֵינּוּ, שְׂשָׁם גִּילּוֹי מִדּוּתִיו יִתְבָּרַךְ – חֲסֵד
כו', וְגַם מוֹחִין – חֶב"ד מִתְלַבְּשִׁים בְּהַמַּדּוּת כ"ו.

וְגִין-עֲדָן הָעֲלִיּוֹן – שֶׁם גִּילּוֹי בַּחֲנִית חֶב"ד עֲצָמָן
דְּאִין-סוּף בְּרוּךְ-הוּא לְנִשְׁמוֹת ה'"יּוֹשְׁבִים וְהַגִּין מִזִּיר"
(בְּרֻכּוֹת יו, א), וְהוּא כְּמוֹ עַל דֶּרֶךְ מִשָּׁל הָרֹאשׁ שָׁבוּ מִשְׁכָּן
הַשֶּׁכֶל.

וְאִם כֵּן מוֹכֵן מִזֶּה, שֶׁהַחַיּוֹת הַנִּמְשָׁךְ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ
בְּהַעֲלֹמֹת גַּם כֵּן מִתְחַלֵּק בְּתוֹכָן לְחִילוּקֵי מִדְּרִגוֹת, כְּמוֹ
עַל דֶּרֶךְ מִשָּׁל חַיּוֹת הַמִּתְפַּשֵּׁט מִהַנֶּפֶשׁ בְּהַגּוֹף כֹּ"ל.
וְהַתְּחַלְקוֹת נִמְשָׁךְ מִצַּד הַתְּלַבְּשׁוֹת כָּלְלִים. וְאִם כֵּן
נִרְאָה, שֶׁהַחַיּוֹת הַנִּמְשָׁךְ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ גַּם כֵּן מִתְלַבֵּשׁ
בְּתוֹכָם.

וְכֵן נִמְצָא לְרִז"ל בְּהִדְיָא (בְּפֶרֶק קַמָּא דְּבִרְכּוֹת), שְׂדִימו
הַמִּשְׁכָּת הַחַיּוֹת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְהַעֲלֹמֹת – לְסִדֵּר
הַמִּשְׁכָּת הַחַיּוֹת מִהַנֶּפֶשׁ בְּהַגּוֹף. וְהוּא מָה שְׂאִמְרוּ רִז"ל
(דָּף י' עַמּוּד א'): "מָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ-הוּא מְלֵא כָּל
הָעוֹלָם, אֶף הַנְּשָׂמָה מְלֵאָה אֶת כָּל הַגּוֹף".

וּבְמִדְרָשׁ תַּלְמִים² עַל פֶּסוּק "בְּרַכִּי נִפְשִׁי" אָמְרוּ: "מָה
הַנֶּפֶשׁ מִמְּלֶאכָה אֶת הַגּוֹף כֶּךָ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ-הוּא מִמְּלֵא

שְׁתוּפָס ב"ו).

2. (מִזְמוֹר קג, ד).

4. (רֹאֵה זֵהר חֶלֶק א', דָּף פ"ג עַמּוּד א'. רִשְׁשֵׁם הַחַיּוֹת).

3. (זֵהר, פְּנִיחָה, דָּף רכ"ה, עַמּוּד א' בְּרַעֲזָא מִתְיַמְנָא. הוּא תוּפָס בְּכָל, אִין מִי

1 פְּעֵלָה הִנְרָאָה בְּגוּף. וְכִמוּ שְׁאֲנוּ רוּאִים הַחַיּוֹת שְׂבָעוּלָם
2 הָיָה, כִּמוּ כֵן הִנְבְּרָאִים שְׂבָעוּלָמוֹת הַעֲלִיּוֹנִים רוּאִים גַּם
3 בֵּן וּמִשִּׁיגִים בִּיתָר שְׁאֵת הַחַיּוֹת הַמְהִיָּה אוֹתָן.

4 וְזֶהוּ "וּמִבְּשָׂרִי אֲחֻזָּה אֱלוֹהִי", "מִבְּשָׂרִי" דְּקָא: כִּמוּ
5 שֵׁ"מִבְּשָׂרִי" אֲנִי מִרְגִּישׁ וְ"אֲחֻזָּה" הִנָּפֵשׁ שְׁנֵתָ בִּי, כִּךְ
6 "אֲחֻזָּה אֱלוֹהִי" – הִיא הַתְּלַבְּשׁוֹת הַחַיּוֹת בְּחֵינַת 'מִמְלָא כָּל
7 עֲלָמִין', הַנִּמְשָׁךְ מֵאִין-סוּף בְּרוּךְ-הוּא בְּתוֹכֵיחַ הַעוֹלָמוֹת
8 מִמֶּשׁ, כִּמוּ שֶׁהִנָּשְׂמָה מִלֵּאָה אֵת כָּל הַגּוּף, וְכִךְ חַיּוֹת זֶה
9 מִתְחַלֵּק לִג' בְּחִינּוֹת פְּלִילִים – גִּן-עֵדֶן הַעֲלִיּוֹן, וְגִן-עֵדֶן
10 הַתַּחְתּוֹן, וְעוֹלָם-הַזֶּה. וְלִכֵּן נִקְרָא בְּחֵינַת 'מִמְלָא כָּל
11 עֲלָמִין', "עֲלָמָא דְאַתְגְּלִיא"⁵:

12 ג אֵף בְּחֵינַת חַיּוֹת זֶה הַנִּמְשָׁךְ בְּבִחֵינַת 'מִמְלָא כָּל עֲלָמִין',
13 הוּא רַק הָאֶרֶז וְזִיו בְּעֲלָמָא – "זִיו הַשְּׂכִינָה". אֲבָל הוּא
14 יִתְבָּרַךְ עֲצֻמוֹ הוּא קְדוֹשׁ וּמוֹבְדֵל, שְׂאִינוּ מִתְּלַבֵּשׁ חֶסֶד
15 וְשְׁלוֹם בְּתוֹךְ הַעוֹלָמוֹת. וְאֵף גַּם בְּחֵינַת הַחַיּוֹת הַנִּמְשָׁךְ
16 מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְהַחַיּוֹת הַעוֹלָמוֹת, עֵיקַר הַחַיּוֹת אֵינוּ
17 מִתְּלַבֵּשׁ בְּתוֹכָן כָּלֵל אֶלָּא מַחֲיָה וּמְהִיָּה אוֹתָן שְׁלֵא עַל
18 יְדֵי הַתְּלַבְּשׁוֹת וְזֶהוּ בְּחֵינַת 'סוּבָב כָּל עֲלָמִין'.

19 וְזֶהוּ שְׁנֵתָבָאָר לְעִיל, שֶׁהַחַיּוֹת שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַחֲיָה
20 הַעוֹלָמוֹת אֵינוּ כְּדִמְיוֹן שֶׁהִנָּפֵשׁ מַחֲיָה אֵת הַגּוּף, כִּי הוּא
21 יִתְבָּרַךְ מַחֲיָה אוֹתָן אֵף עַל פִּי שְׂאִינוּ מִתְּלַבֵּשׁ בְּתוֹכָן, רַק
22 בְּבִחֵינַת סוּבָב וּמִקִּיף עֲלֵיהֶן. וְהָאֶרֶז שֶׁנִּמְשָׁכַת בְּבִחֵינַת
23 'מִמְלָא כָּל עֲלָמִין' הוּא זִיו וְהָאֶרֶז לְבַד מִבְּחֵינַת ה' סוּבָב
24 כָּל עֲלָמִין' וְנִקְרָא "זִיו הַשְּׂכִינָה" כִּנ"ל. וְהִלָּכָה אֵין שִׁיךְ
25 בּוֹ שׁוּם שִׁינּוּי עַל יְדֵי הַבְּרִיאָה, וְלֹא כִּמוּ הַנִּשְׁמָה
26 שֶׁמִּתְפַּעֶלֶת מִמִּקְרֵי הַגּוּף, לְפִי שֶׁמְהוּתוֹ וְעֲצֻמוֹתוֹ
27 מִתְּלַבֵּשׁת בְּהַגּוּף. וְאִי לֹאֵת מוֹכֵן, שֶׁבְּבִחֵינַת 'סוּבָב כָּל
28 עֲלָמִין' אֵין שִׁיךְ הַתְּחַלְּקוֹת רֹאשׁ וְסוּף, מַעֲלָה וּמַטָּה, כִּיֵּן
29 שְׂאִינוּ מִתְּלַבֵּשׁ בְּהַעוֹלָמוֹת.

30 וְזֶהוּ שְׂכָתוֹב (תְּהִלִּים קמ"ח, יג): "כִּי נִשְׁגַּב שְׁמוֹ לְבָדוֹ, הוֹדוּ
31 עַל אֶרֶץ וְשָׁמַיִם", פִּירוּשׁ: שֶׁרַק הַזִּיו וְהַהוֹד שֶׁל שְׁמוֹ
32 יִתְבָּרַךְ הוּא מִתְּלַבֵּשׁ בְּאֶרֶץ וְשָׁמַיִם לְהַחַיּוֹתָם, וּמִתְחַלֵּק
33 לְחִלְקִים כִּנ"ל. וְגַם נוֹדַע, ד' אֶרֶץ וְשָׁמַיִם' נִקְרָא גִן-עֵדֶן עֲלִיּוֹן
34 וְתַחְתּוֹן, כִּידוּעַ בְּפִירוּשׁ "מִי לִי בְּשָׁמַיִם כִּי" (תְּהִלִּים ע"ג, כ"ה), אֲבָל
35 שְׁמוֹ עֲצֻמוֹ הוּא קְדוֹשׁ וּמוֹבְדֵל וְנִשְׁגַּב לְבָדוֹ.

36 וְכִמוּ שְׂכָתוֹב (תְּהִלִּים מ"ו, י): "אֵין עֲרוֹךְ אֱלֹהִי", פִּירוּשׁ: שְׂאִי
37 אֶפְשָׁר לְהַיּוֹת הַמִּשְׁכַּת הַחַיּוֹת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּבִחֵינַת סֹדֶר
38 הַהִשְׁתַּלְּשְׁלוֹת עֵילָה וְעֵלּוּל. וְעֵנֶן עֵילָה וְעֵלּוּל הוּא, כִּמוּ
39 שֶׁמִּהְשָׁכַל מִתְּהִיָּה מִדָּה שְׂבֻלָּב, וּמִמְדָּה – מַחֲשָׁבָה כִּי,
40 שֶׁמְהוּת הַשְּׂכָל נִתְפַּס בְּהַמְדָּה כִּי. מִה שְׂאִין כֵּן הוּא
41 יִתְבָּרַךְ – בְּחֵינַת 'סוּבָב כָּל עֲלָמִין', וְאֵינוּ נִתְפַּס

42 בְּהַעוֹלָמוֹת. וְלֹא כִּמוּ שֶׁהַעוֹלָל מִשִּׁיג עֵילָתוֹ אֶלָּא אֵין
43 עֲרוֹךְ לָךְ מִמֶּשׁ. וְעַל זֶה נֶאֱמַר: "כִּי נִשְׁגַּב שְׁמוֹ לְבָדוֹ".
44 וְלִכֵּן כֵּתִיב: "אֲנִי הָיִיהָ לֹא שְׁנִיתִי", וְ"אַתָּה הוּא קוֹדֶם
45 שְׁנִבְרָא כִי וּמִשְׁנִבְרָא הַעוֹלָם" – הִכַּל בְּשׁוּהָ.

46 וְזֶהוּ שְׂכָתוֹב (יִרְמְיָהוּ י', י): "אֱלֹקִים חַיִּים וּמֶלֶךְ עוֹלָם",
47 פִּירוּשׁ:

48 מִה שֶׁהוּא "אֱלֹקִים חַיִּים", שֶׁנִּמְשָׁךְ מִמֶּנּוּ חַיּוֹת לְהַיּוֹת
49 מִתְּלַבֵּשׁ בְּכָל נִבְרָא בְּפִנְיִמְיוֹתוֹ מִמֶּשׁ, וְלִכֵּן "אֱלֹקִים" –
50 לְשׁוֹן רַבִּים, עַל שֶׁם רִיבּוּי הַתְּחַלְּקוֹת הַחַיּוֹת לְכָל נִבְרָא,
51 וְזֶהוּ לְשׁוֹן "אֱלֹקִים חַיִּים כִּי", הִנֵּה הַמִּשְׁכָּה זֹו בְּכָלֵל, הוּא
52 רַק מִבְּחֵינַת 'מֶלֶךְ עוֹלָם', דְּהֵיִינוּ מִבְּחֵינַת מִדַּת מַלְכוּתוֹ
53 יִתְבָּרַךְ, כִּמוּ שְׂכָתוֹב (תְּהִלִּים קמ"ח, יג): "מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל
54 עוֹלָמִים", וּמִשָּׁם נִמְשָׁךְ גַּם כֵּן לְהַיּוֹת סֹדֶר הַשְׁתַּלְּשְׁלוֹת –
55 עֵילָה וְעֵלּוּל, וּמַעֲלָה וּמַטָּה, כִּמוּ רֹאשׁ וְגוּף כִּי. כִּנ"ל. מִה
56 שְׂאִין כֵּן מְהוּתוֹ וְעֲצֻמוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ – קְדוֹשׁ וּמוֹבְדֵל.

57 וְכִמְשַׁל הַתְּפַשּׁוֹת הַמִּמְשָׁלָה וְהָאֲדָנוֹת שֶׁל הַמֶּלֶךְ עַל
58 אֲנָשֵׁי הַמְּדִינָה, שֶׁכִּמְשַׁלָּה זֹו הוּא מִנְהִיגִם וְאִימָתוֹ
59 עֲלֵיהֶם, הֵרִי עֲצֻמוֹת הַמֶּלֶךְ אֵינוּ נִתְפַּס בְּאֲנָשֵׁי הַמְּדִינָה,
60 רַק שְׁמוֹ לְבַד נִקְרָא עֲלֵיהֶם, וְהוּא מִמְשַׁלָּתוֹ וְאִימָתוֹ.

61 וְכִמוּ כֵּן יוֹכֵן לְמַעֲלָה, שְׁחַיּוֹת הַעוֹלָמוֹת הוּא נִמְשָׁךְ
62 מִמִּדַּת מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁמִּבְּחֵינַת מַלְכוּת נִמְשָׁךְ לְהַיּוֹת
63 מִתְּפַשֵּׁט וּמִתְּלַבֵּשׁ הַחַיּוֹת בִּג' עוֹלָמוֹת הַנ"ל – גִּן-עֵדֶן
64 הַעֲלִיּוֹן וְתַחְתּוֹן, וְעוֹלָם-הַזֶּה.

65 וְגַם בְּאֵמַת מוֹכֵן מִמֶּשֶׁל הַמְּלוּכָה, שְׂבִחֵינַת
66 הַהִתְנַשְּׂאוֹת הוּא בְּחֵינַת מִקִּיף וּמִמַּעַל לְאֲנָשֵׁי הַמְּדִינָה.
67 וְכִךְ בְּחֵינַת מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ הִיא בְּחֵינַת סוּבָב וּמִקִּיף עַל
68 הַעוֹלָמוֹת, רַק זִיו וְהָאֶרֶז מִמֶּנּוּ נִמְשָׁךְ לְהַיּוֹת מִתְּלַבֵּשׁ
69 בְּהַעוֹלָמוֹת. וְהוּא עֵנֶן זִיו הַשְּׂכִינָה, שֶׁנִּמְשָׁךְ לְהַיּוֹת כִּחַ
70 הַפּוֹעֵל בְּנִפְעָל מִמֶּשׁ, וְאֹז שִׁיךְ סֹדֶר הַשְׁתַּלְּשְׁלוֹת עֵילָה
71 וְעֵלּוּל כִּי. וְכִמוּ שְׁנֵתָבָאָר לְעִיל, דְּאִפִּילוּ בְּחֵינַת 'שְׁמוֹ'
72 שֶׁהוּא מַלְכוּתוֹ, הוּא 'נִשְׁגַּב לְבָדוֹ', רַק 'הוֹדוּ' שֶׁל שְׁמוֹ
73 "עַל אֶרֶץ וְשָׁמַיִם כִּי". וְזֶהוּ "אַתָּה קְדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קְדוֹשׁ"⁶.

74 וּבִזֵּה יוֹכֵן עֵנֶן ד' רַבְתִּי דְּאַחַד, שְׁרוּמֵז לְמִדַּת מַלְכוּתוֹ
75 יִתְבָּרַךְ כְּנוֹדַע, וְאֵם כֵּן צְרִיךְ לְהִבִּין מִה שְׂאוּמְרִים אַחֵר
76 כִּךְ "בְּרוּךְ שֶׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד" – הִלָּא כְּבֹד
77 נִרְמָז עֵנֶן מַלְכוּתוֹ בְּד' רַבְתִּי דְּאַחַד?

78 אֵף הָעֵנֶן:

79 כִּי הִ'ד' רַבְתִּי דְּאַחַד' הוּא רוּמֵז עַל בְּחֵינַת עֶצֶם מִדַּת
80 מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהִיא לְמַעֲלָה מִהַהִתְלַבְּשׁוֹת בְּבִי"ע.
81 וְלִכֵּן הִ'ד' סֹטְרִין – מְזַרְח וּמַעֲרֵב, צָפוֹן וְדָרוֹם הֵם בְּטָלִים
82 שֶׁם בְּמִצִּיאוֹתָ, שְׂאִין שֶׁם הַתְּחַלְּקוֹת מַעֲלָה וּמַטָּה כִּנ"ל.

6. (וְכִמוּ שְׁנֵתָבָאָר בְּמִקּוֹם אַחֵר, בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל "לֵכֵן אֲמוֹר לְבָנֵי
יִשְׂרָאֵל" (תוֹרָה אֹר נו, ב וְאִילָּף)).

5. [עֵינֵן מִה שְׁנֵתָבָאָר בְּפִרְשֵׁת וְאַתְחַנּוּ, עַל פְּסוּק "וְיִדְעַתָּ הַיּוֹם" (וְלִקְחֵן
וְאַתְחַנּוּ ד, א)].

41 שהוא יתברך קדוש ומובדל, ומחיה העולמות שלא על
42 ידי התלבשות בתוכיותו על דרך שהנשמה מחיה את
43 הגוף.

44 והגם כי נתבאר גם כן, שיש בחינת חיות אלהות
45 המתלבש בפנימיותו, כמו שהנשמה מתלבשת בגוף, אף
46 זהו רק בחינת זיו השכינה, הארה דהארה, אבל מהותו
47 ועצמותו נקרא קדוש ומובדל, ואפילו בבחינת "שמו"
48 נאמר: "כי נשגב שמו לבדו", רק "הודו" דשמו "על ארץ
49 ושמים", והוא בחינת הארה דהארה כנ"ל:

50 ד יבזה יובן מה שכתוב בנזיר: "קדוש יהיה גדל פרע
51 שער ראשו" – וצריך להבין, מה ענין הקדושה לגידול
52 השער?

53 אף הענין, דהנה פתיב (דנ"אל ז ט): "עתיק יומין יתיב כו",
54 ושער רשיה בעמר נקא. ופירוש "עתיק יומין" הוא כמו
55 שאומרים "המתנשא מימות עולם". כי "ימות עולם" הוא
56 בחינת ה"מקור חיים", המתלבש בבחינת 'ממלא כל
57 עלמין'.

58 כנודע בפירוש מה שכתוב (שמות כ, י) "ששת ימים עשה
59 ה'", ולא פתיב "בששת", אלא שרמזו למדות עליונות
60 המתלבשים להחיות העולמות, יום ראשון נמשך בחינת
61 חסד, ונבראו על ידי זה אור ומים כו. והוא בחינת 'ממלא
62 כל עלמין'. אבל מהותו ועצמותו יתברך, שהוא קדוש
63 ומובדל, נאמר עליו "המתנשא מימות עולם", שרמוקם
64 ומתנשא מלהיות מתלבש בתוכו, כי אין ערוך לו כלל.
65 והוא פירוש "עתיק יומין" – מלשון "המעתיק הרים" (איוב
66 ט, ד), שנתקן ונבדל מבחינת "ימות עולם".

67 וההמשכה הנמשך ממנו להיות מקור וחיית
68 להתהוות בחינת "ימות עולם", ובחינת 'ממלא כל
69 עלמין', הוא רק הארה מצומצמת, שאין ערוך כלל
70 למהותו ועצמותו יתברך, ועל זה נאמר "ושער רשיה
71 בעמר כו", שנמשלה לבקיעת השערה מהמות. שעם
72 היות שנמשך בהשערה חיות מהמות, כנודע שהשערה
73 חלולה ובתוך החלל יש יניקה מהמות, עם כל זה הוא
74 רק מותר מוחין וחיית מצומצם במאד, עד שאינו נוגע
75 כלל לחיות המוחין, עד שבהחתך השערה לא יכאב
76 למוח כלל.

77 כף על דרך משל, אי אפשר להמשיל משל אחר
78 לבחינת האור והחיות הנמשך ממהותו ועצמותו יתברך
79 להיות מקור לבחינת 'ממלא כל עלמין' הנקרא 'מקור

1 אך בחינת "שם כבוד מלכותו", ענין ג' תיבות אלו
2 הוא, מה שנמשך היוו ממדת מלכותו יתברך להתלבש
3 בתוכיות העולמות, בבחינת 'ממלא כל עלמין' ממש,
4 כח הפועל בנפעל.

5 ולהיותו נחלקים בכלל לג' חלקים – גן עדן העליון
6 והתחתון, והעולם הזה – בחינת "בראתיו, יצרתיו,
7 עשיתיו", על כן באו על זה ג' תיבות, והן "שם כבוד
8 מלכותו". והוא פירוש "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם
9 ועד", היינו שאנו ממשיכים להיות המשכות מבחינת
10 'ממלא כל עלמין'.

11 והוא שכתוב "כי עמך מקור חיים", ולא נאמר "כי
12 אתה מקור חיים", שאז היה משמע שהוא ברוך הוא
13 הוא המקור הנובע ממנו החיים בהשתלשלות עילה
14 ועלול. וזה לא יתכן כלל כנ"ל, שלא היה באפשר להיות
15 נמשך מאתו יתברך סדר והדרגת השתלשלות עילה
16 ועלול. כי אלו היה נמשך השפע ממנו בבחינת עילה
17 ועלול לא היה כלל התהוות העולמות בבחינת גבול
18 ומדה.

19 לכן נאמר "כי עמך מקור חיים", שהמקור שנובע
20 ממנו השתלשלות עילה ועלול הוא "עמך", רוצה לומר
21 שהוא דבר הטפל ובטל אצלך. להיות כי מקור זה הוא
22 הנקרא 'עלמא דאתגליא', ונקרא 'ממלא כל עלמין',
23 שמתלבש בתוך העולמות בפנימיותם, שאז שייך לומר
24 ענין השתלשלות עילה ועלול. והרי נתבאר שבחינת
25 'ממלא כל עלמין' הוא ענין 'זיו השכינה', שהוא זיו
26 והארה בעלמא, וגם נמשך על ידי צמצום עצום בתחלה
27 – שיהיה הגילוי רק בטפה מאוקיינוס, ויותר מכך – אין
28 ערוך כו, אז אחר כך נמשך מזה מקור לבחינת
29 השתלשלות.

30 והנה בחינת הזיו הוא טפל ובטל במציאות לגבי
31 מקורו כביטול טפה אחת בים אוקיינוס, אילו היה הים
32 בלי גבול על דרך משל; וכביטול זיו השמש בשמש, לכן
33 נקרא 'עמך כו', אבל הוא ברוך הוא במהותו ועצמותו
34 – מובדל, בבחינת "אין ערוך לך".

35 והוא שאומרים: "אתה הוא ראשון, ואתה הוא אחרון,
36 ומבלעדיך אין לנו מלך", דהיינו, "אתה" במהותו
37 ועצמותו יתברך, הוא מובדל ש"הוא ראשון" ו"הוא
38 אחרון", כמו שכתוב: "לא שניתי כו". וחיית כל העולמות
39 הוא רק מבחינת מלך, וכנ"ל בפירוש "אלקים חיים ומלך
40 עולם". הרי מבואר ענין ופירוש 'קדוש', שהוא לומר,

שמני עצרת פג, ב). בפירוש (מכא ז, כ) "אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם". ובדבור המתחיל "השמים כסא", בענין שהתורה קדמה אלפים שנה לעולם].

7. [נענין בזה חלק ג', קל"ג, ב'. על פסוק (ישעיה נד, י) "וחסדי מאתך כו", ונתיב (שם, ח) "ובחסד עולם כו". וזך קל"ד, ב' – ענין "מי קדם", ו"מי עולם".

וענין מה שנתבאר במקום אחר על פסוק "ביום השמיני עצרת" (ולקמן

38 "שערך כעדר העזים" – פירוש: שאין לחיצונים שום אחיזה
39 בשערותיה כו. עיין שם.
40 וכן משמע ממה שנתבאר במקום אחר בשם ה"תיקונים",
41 בפירוש "ודלת ראשך בארגמן" (שיר השירים ה, ו) – הם טעמי
42 תורה, והם שערות דנוקבא, שמהם נמשך התגלות טעמי תורה
43 בהיכלות דבריאה. ופירוש "בארגמן" – "גונוי דכליל בגו גונוי".
44 כמו שכתוב באדרא קמ"א, ב', ובאדרא זוטא דף רצ"ו א'.
45 ולכאורה זהו סותר למאמרים הנ"ל.
46 אך הענין, כמו שכתב בזהר הרקיע פרשת ויחי שם:
47 שכשהנוקבא היא למעלה באצילות אז אין שום יניקה
48 לחיצונים משערותיה. אבל כשהנוקבא למטה בבריאה, בסוד
49 הקליפות, אז הם יונקים מהשערות.
50 וזהו "שערך כעדר העזים שגלשו מזהר גלעד" (שיר השירים
51 ד, א).
52 "גלעד" הוא ענין "עד הגל הזה" (בראשית לא, נב), שהוא
53 הפרסא המפסקת בין העולמות. וכמו כן יש פרסא מפסקת בין
54 אצילות לבריאה כו, ועל ידי זה הוא שאין לחיצוניות שום
55 אחיזה בשערותיה.
56 וזהו "שגלשו" שפירושו כתרוממו¹⁰: גליש – תרגום קרתי.
57 דהיינו, כאלו נקרחו ואין שם שערות כלל, כך אין להם אחיזה
58 מהשערות כו.
59 וזה נעשה על ידי בחינת "זה הגלעד", והוא על דרך
60 "צדיקים נדמה להם כהר" – "ועמך כולם צדיקים" (ישעיהו ס, כא),
61 פירוש: שכל איסור קטן נדמה להם כהר ומסך מבדיל בינו לבין
62 קונו, ועל ידי זה לא ימשך אחר הגשמיית¹¹. ועל ידי זה נמשך
63 גם כן למעלה בחינת "שגלשו מזהר הגלעד" הנ"ל.
64 ועיין מה שנתבאר מענין הפרסא, בדבור המתחיל
65 "זהבדילה הפרוכת" (תורה אור יב, א), שיש כמה בחינות פרסא בין
66 עולם לעולם, שמונע יניקת החיצונים כו. עיין שם. ובנ"ל.
67 מה שאין כן מבחינת 'סובב כל עלמין' הקדוש
68 ומובדל, שאי אפשר להיות משם השתלשלות עילה
69 ועלול, על כן אי אפשר להיות ההמשכה אלא על ידי
70 בחינת שיערה דוקא. ובשערות אלו תלוי הקדושה
71 עליונה דוקא – שהוא מקור להתהוות בחינת 'ממלא כל
72 עלמין' כנ"ל.

1 חיים", רק כמו בחינת שיערה, לפי שמוזה המשל מובן
2 איך שאף על פי שנמשך ממנו הארה זו עם כל זה הוא
3 קדוש ומובדל לגמרי. כי השיערה אינו נוגע כלל למהות
4 ועצם המוח על דרך משל, וכך זו ההארה אינו נוגע כלל
5 למהותו ועצמותו יתברך, שהוא בעצמו קדוש ומובדל
6 לגמרי, ורק בחינת הארה מצומצמת הנמשלה לשערות
7 נמשכת להיות מקור להתהוות "מקור חיים" ו'ממלא כל
8 עלמין'.
9 ולכן יש שייכות ענין הקדושה לבחינת שערות.
10 דדוקא השיערה מורה על ענין הקדושה, דהא בהא
11 תליא: דלהיותו קדוש ומובדל אי אפשר להיות ממנו
12 ההמשכה רק על ידי בחינת שערות דוקא. ולכן בבחינת
13 שערות אלו תלוי קדושה העליונה, שהרי נמשכו
14 מבחינת קדוש ומובדל, בחינת 'סובב כל עלמין', שאי
15 אפשר להיות משם שום המשכה בפנימית, רק על ידי
16 שערות כו.
17 מה שאין כן מבחינת החיות ד'ממלא כל עלמין'
18 הנמשך ומתלבש בתוכיות העולמות, דשם שייך ענין
19 התלבשות והשתלשלות עילה ועלול. ומבואר למעלה,
20 דענין התלבשות והשתלשלות הוא, שנתפס המהות
21 העילה בהעלול, כמו התלבשות השכל במדה, או אפילו
22 בהתלבשות הנשמה בגוף. על כן אין צריך להיות משם
23 ההמשכה על ידי בחינת שערות דוקא, דהא ענין
24 השתלשלות זו הוא הפך מבחינת שערות. שהשיערה
25 מורה על ההמשכה שבצמצום עצום עד שאין ערוך
26 כלל להמקור. אלא שם שייך המשל מהתלבשות
27 הנשמה בגוף, או כמו התלבשות השכל בכח המעשה
28 שביד כו.
29 ולכן אמרו רז"ל: "שער באשה ערוה", כי "אשה"
30 רומז לבחינת החיות המתלבש בעולמות, שהוא בחינת
31 נוקבא פנודע. ועל כן, כשנמשך משם ההמשכה בבחינת
32 צמצום עצום, על דרך הנ"ל בבחינת שיערה, יוכל להיות
33 מזה יניקת החיצונים מחמת ריבוי הצמצומים.
34 ולכן הוזהרו הלויים גם כן להעביר תער כו⁸, להיותם
35 מבחינת גבורות בעצמם. על כן כשיימשך מהם השפע
36 על ידי שערות וצמצומים יהיה יניקת החיצונים.
37 ⁹ ועיין בספר "נשמת דוד" על שיר השירים, בפסוק (ד, א)

8. (במדבר ח, ז).

9. ועיין מה שנתבאר מזה: סוף דבור המתחיל "ויקח קרח" (לקמן קרח
נד, ב). ובדבור המתחיל "כי תצא", בענין "וגלחה את ראשה" (לקמן כי
תצא לו, ב). ובדבור המתחיל "שירי אשתך" (תורה אור יג, ב).
ועיין ובהזכר בפירשת ויחי, דף רי"ז, א': "ועד לא גליש כו". וב"מקדש

מלך", וב"זהר הרקיע" שם. ועיין בפירשת אחרי, דף ס', עמוד ב'.
ובפירשת נשא, דף קמ"ב, א'.
10. ("גבחי" וקרא יג, מא), תרגום אונקלוס: גליש).
11. וכמו שנתבאר במקום אחר – על פסוק זה ד"הסבי עיניך כו, שערך
כעדר כו" (לקוטי תורה שיר השירים לו, ג).

ד'שעיה אמר (ישעיהו ו, א-ב): "וְאַרְאָה אֶת אֲד' יוֹשֵׁב עַל
כֶּסֶּא רָם כו', שְׂרָפִים עוֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ". ופירושו: שם אד',
הוא בחינת מדת מלכותו יתברך. והנה ישעיה לא השיג
בחינת מדת מלכותו כמו שהיא עדיין למעלה
מהתלבשות בהעולמות, שהוא בחינת 'ד' רבתי דאחד'
כנ"ל, שם לא השיג ישעיה כלל.
(וזלתי על משה רבינו עליו השלום אמרו רז"ל: "שהראהו
קשר של תפילין", וידוע דקשר זה הוא בחינת ד', והיינו 'ד'
רבתי דאחד').
רק השגתו היתה בבחינת מדת מלכותו כמו שהיא
מלובשת בהעולמות בבחינת 'ממלא כל עלמין', שזהו
ענין "שם כבוד מלכותו". וזהו שאמר ישעיה "ראיתי את
אד' יושב על כסא כו'", דהיינו כשנמשך להתלבש
בעולם הבריאה הנקרא 'כסא' כנודע.
וזהו "אתה גבור לעולם אד'", שצריך להיות תחלה
גבורות וצמצומים, עד שיומשך להיות בבחינת אד'.
דהיינו ענין ד"אנת אשתמודע אדון על כולא". והוא, כי
מבחינה זו נמשך להיות התהוות ב"ע בבחינת
התחלקות, ומתלבש החיות בכל אחד לפי ערכו. שזהו
על ידי גבורות וצמצומים תחלה, לצמצם האור והחיות
עד שיהיה יכול להתלבש בהעולמות, ושיתהוו בבחינת
גבול ומדה.
ועל זה אמר "שרפים עומדים ממעל לו". כלומר,
כאלו הן למעלה מבחינת שם אדנ"י, שהוא בחינת
'ממלא כל עלמין', מפני שעיקר תשוקתם - להשיג
בחינת 'סובב כל עלמין' הנקרא "קדוש". דהיינו,
שתשוקתם לצאת מהגבלתם וצמצומם מכח הפועל
אלקי המחיה אותן בבחינת צמצום, מבחינת 'ממלא כל
עלמין', ולהדבק בבחינת 'סובב כל עלמין'. ולחיות כי
אל אשר רוחם פונה בתשוקתם יקרא בשם עומד שם,
וזהו שהשרפים עומדים בתשוקתם "ממעל לו" - לשם
אדנ"י, רוצה לומר, שתשוקתם - לבחינת 'סובב כל
עלמין'. וזהו שאומרים "קדוש" פעם אחת.¹⁴
והנה, האדם הוא עולם קטן, ויש בו גם כן הג' בחינות
של ג' בתות המלאכים הנ"ל. (פי המלאכים, כל אחד הוא
בחינה פרטית, אבל האדם כלול מכל העולמות. ולכן נאמר בו
(בראשית א, כו): "נַעֲשֶׂה אָדָם" - לשון רבים, כמו שנתבאר במקום
אחר באריכות).

וזהו הבחינה של הכת א' מהשרפים האומרים "קדוש"
פעם אחת, שתשוקתם "לאסתכלא ביקרא דמלכא",

ולחיות שענין הנזירות - "כי יפליא [...] להזיר" (במדבר
ה, ב), הנה ענין מצוה זו רומז למעלה מעלה, דהיינו,
שהנזיר עולה למקום גבוה ודומה לעליון.¹² על כן נאמר
בו (במדבר ה, ה): "קדוש יהיה, גדל פרע כו'".
ה וזהו ענין הכת הא' האומרים "קדוש", והם מבחינת
השרפים כמבואר בפסוק, ובגמרא דחולין שם.
והענין:
שהם בחינת מלאכים עליונים שבעולם הבריאה,
ששם מתגלה בחינת חב"ד, להיות הנשמות ומלאכים
משיגים גדולת אינסוף ברוך-הוא. וכנזכר לעיל בענין
בחינת 'ממלא כל עלמין', שמתחלק החיות בכלל לג'
בחינות: גן-עדן העליון, וגן-עדן התחתון, ועולם-הזה -
דוגמת ראש, וגוף, ורגלים.
על כן, השרפים שהם מבחינת עולם הבריאה ששם
הגן-עדן העליון, הם משיגים גדולת אינסוף ברוך-הוא.
ועיקר ההשגה הוא זה - איך שהוא יתברך קדוש
ומובדל, בבחינת אין ערוך אליו ברוך-הוא, ומקור
המשכת החיות ממנו יתברך להיות בחינת 'ממלא כל
עלמין', הוא רק על ידי צמצום עצום בבחינת שיערה
כנ"ל. ומבחינת המקור הנקרא 'ממלא כל עלמין', הוא
שנמשך ומתגלה כל השגות אלהות שבעולמות עליונים
ותחתונים, וגן-עדן העליון כו'.
אבל הוא יתברך עצמו - קדוש ומובדל, ו"לית
מחשבה תפיסא ביה כלל". והחיות שהוא יתברך מחיה
אותן שלא על ידי צמצומים, הנקרא 'סובב כל עלמין',
אי אפשר כלל להתלבש בתוכיותן רק בבחינת מקיף
והעלם. ולכן פתיב "לא שנית", ואין בו שום התחלקות
מעלה ומטה. ועל זה נאמר: "אני ראשון ואני אחרון"
כנ"ל.
והנה על ידי התבוננותם והשגתם בזה, אזי הם
מתלהבים ומתלהטים בתשוקה ורשפי אש "לאסתכלא
ביקרא דמלכא", בבחינת 'סובב כל עלמין' שהוא קדוש
ומובדל. ולכן נקראים "שרפים", על שם הרשפי אש
והתשוקה הנפלאה. וזהו שאומרים "קדוש" פעם אחת -
הוא שיש להם רצון אחד ליפלא בבחינת 'סובב כל
עלמין' כו'.
ולכן נאמר עליהם: "שרפים עומדים ממעל לו",
ומבואר לעיל הקדושי: איך שייך לומר על הנבא -
שעומד ממעל לשכינה כביכול?
והענין:

דבדרי האר"ל, שנקודת המלכות היוצת לבריה נקרא בשם אדנ"י.

14. ועיין מה שנתבאר מענין "שרפים עומדים", בדבור המתחיל
"שחורה אני ונאווה" (לקטי תורה שיר השירים ד, ג ואילך).

12. (כמו שכתוב בזהר פרשת נשא, דף קכ"ז, עמוד ב'. ובלקוטי תורה
ולקרא'לו) שם, בטעמי מצות. וב"זהר הקדוש" פרשת וחי' (שם).

13. (ועיין ב'מקדש מלך' ריש פרשת בראשית, וזה לשונו: מקצתי

התשוקה אליו יתברך, על ידי ההתבוננות איך שהוא
יתברך קדוש כו', בתוך פנימית נקודת הלב. שהוא ענין
אמירת ה"קדוש" דכת הא', ובאדם הוא בחינת האהבה
ד"בכל לבבך", דהיינו גילוי פנימית-הלב בבחינת גילוי
ממש, להיות הלב מלא וגדוש מאהבת ה' בבחינת כלות
הנפש, כמו שכתוב: "נכספה וגם כלתה נפשי כו'".
(וגם הטעם שנקרא "תוף": דכבר נתבאר לעיל שחיות
הנפש המתלבש בגוף נחלק לג' מדרגות, היינו: ראש, גוף,
רגלים; והם ג' בחינות: ראש, תוף, סוף – אם כן הלב הוא בחינת
תוף, וזהו "ונקדשתי בתוף כו'" – שיגע בתוך לבבו ממש. וכמו
שכתוב (דברים יא, יג): "ולעבדו בכל לבבכם" ואמרו רז"ל (תענית
ב, א): "עבודה שבלב זו תפלה".
אך עיקר פירוש "בתוף", היינו בתוכיות ופנימיות הלב.
וכמו שנתבאר בדבור המתחיל "ה' לי בעוזרי" (לקמן שמיני עצרת
פה, ד), בענין פירוש "קליטה" – שיהיה נקלט תוף תוכו ופנימיותו.
ועוד פירוש "ונקדשתי בתוף בני ישראל" – "ונקדשתי"
ממש. וכמו שכתוב בזהר, פקודי, דף רל"א, עמוד א':
דכד אתקדש שמייה באתגליא, שמייה דאתכסאי אסתליק
על בורסי יקריה¹⁵, דכתיב: "ונקדשתי כו'". עיין שם.
ופירוש "אסתלק" – שנמשך ממקום גבוה יותר, וזהו פירוש
"ונקדשתי".
והענין: כמו שנתבאר במקום אחר, בדבור המתחיל "צאניה
וראיה" (לקוטי תורה שיר השירים כא, ב ואילך), בפירוש "לא זו מחבבה
עד שקראת אמי", שהוא כמו שכתוב (תהלים קלד, ב): "שאו ידיכם
קדש, וברכו את ה'יה", שהצדיקים הם הממשיכים בחינת
קדש" מקדש-העליון, שלמעלה מעלה מבחינת "קדוש" בוי"ו.
והיינו על ידי נשיאות ידיהם ביחודא-עילאה ויחודא-תתאה,
למסור נפשם ב'אחד' בקריאת-שמע. ולכן "קראת הקדוש ברוך"
הוא אמי", שהם הממשיכים בחינת 'קדוש' בוי"ו כו'. עיין שם
באריכות.
וזהו פירוש "ונקדשתי בתוף בני ישראל", שעל ידי שנתפס
ההתפעלות מקדושתו יתברך בתוכיות הלב של נשמות ישראל
להיות בבחינת "שאו ידיכם כו'", על ידי זה ממשיכים ממש
קדושתו יתברך. דהיינו שממשיכים מבחינת 'קדש-העליון'
להיות בחינת 'קדוש'. וזהו מה שכתוב שם: "אסתלק על בורסי
יקריה" – שנמשך האור בוי"ו מבחינת קדש העליון כו'.
וזהו שכתוב ברעיא מהימנא פרשת אמור דף צ"ג, עמוד א':
"וכיון דישאל קא מקדשי כו', נהיר ההוא קדש כו', וכדין אקרי
לעילא קדוש כו', על בורסיא דאיהו שמים¹⁷ כו'". עיין שם).

ומתלהטים ברשפי אש כו', ישנה גם כן בהאדם, והוא
בחינת יסוד האש שבלב.
כי כמו שהגוף האדם מורכב מד' יסודות גשמיים, וכן
הנפש-הבהמית מורכבת מד' יסודות רוחניים דנוגה, כך
גם הנפש-האלהית כלולה ומורכבת מד' יסודות רוחניים
דקדושה האלקית¹⁵. ומשכן יסוד המים הוא במוח, ויסוד
האש הוא בלב.
והנה ענין מזיגות הד' יסודות אינן שוים בכל אדם.
שיש שיסוד המים בו בתגבורת יותר, ויש שבו יסוד האש
מתגבר יותר.
והוא כמו למשל הגחלים: שיש גחלים בוערות
שהאש מתלהט בהן בגילוי, ויש גחלים עוממות שאין
מתלהט בהן האש, כי אם יש בהם רק ניצוץ אחד
בהעלם. אך עם כל זה, כיון שעל כל פנים יש בהם ניצוץ
אחד, לזאת כשננפחים את הניצוץ שבהם בחזקה, אזי
הוא מתלהט בהגחלת בבחינת גילוי כו'.
כמו כן הוא גם כן בענין נפש-האלהית שבאדם, שיש
שיסוד האש האלהי שבלבו הוא מתגבר יותר בבחינת
גילוי – במשל גחלים בוערות כו', ויש שיסוד האש
האלהי שבלבו הוא בהעלם – שהוא כמו גחלים
עוממות, שרק ניצוץ אחד יש בהם ובבחינת העלם; אבל
ניצוץ אחד יש בכל אחד ואחד מיישראל, ולזה הוא
העצה לנפחו בחזקה, שאז מתלהט ומתלהב ומתפשט
בהגחלת כולו בבחינת גילוי.
וכמו כן בנפש-האלהית שבאדם, שצריכים להבעיר
הניצוץ שיש ביסוד האש שבלב, שיתגלה בבחינת גילוי
על ידי שמנפחים בו. והוא כל סדר התפלה עד קריאת
שמע, שהוא מתבונן בגדולתו יתברך איך "שאמר יהיה
העולם", "אומר ועושה כו'". שזו ההתבוננות שבתפלה,
עד "בכל לבבך" שבקריאת-שמע, הוא הכל בבחינת
הניפוח שמנפחים את הניצוץ של יסוד האש האלהי
שבלבבו, שתאיר בבחינת גילוי בלב כו'. וב"בכל לבבך"
שבקריאת-שמע מתגלה הניצוץ של יסוד האש האלהי
בלב בבחינת גילוי, שמתלהט ומתלהב בתשוקה ורשפי
אש אליו יתברך.
וזהו "ונקדשתי בתוף בני ישראל" – פירוש: "תוף בני
ישראל" הוא נקודה הפנימית של הלב של כל אחד
ואחד מיישראל, ושם בתוך נקודה פנימית הלב –
"ונקדשתי", להיות לבם בוער ברשפי אש ואהבה עזה
ל"אסתכלא ביקרא דמלכא", שהוא יתברך קדוש
ומובדל ואין ערוך אליו כלל. על כן יהיה נתפס

17. (וכיון שישאל מקדשים, כו', מאיר בהם אותו הקדש, ואז נקרא למעלה
קדוש כו'. על הכסא, שהוא שמים).

15. (כמו שנתבאר ב"ספר של בינונים" חלק א', פרק ג').

16. (שבאשר מתקדש שמו בגלוי, שמו הנסתר מתעלה על כסא כבודו).

1 ו' ואחר כך כתב' אומרים ב' פעמים "קדוש":

2 הענין:

3 כי בחינת ה"קדוש" הא' הוא העלאה ממטה למעלה,
4 שהשרפים רוצים ליכלל באינסוף ברוך-הוא
5 "לאסתכלא כו", וזהו בחינת כת הא'. אך בחינת כת הב'
6 שאומרים פעם ב' "קדוש" הוא, שחפצים להיות גם בן
7 המשכה מלמעלה למטה. להיות כי צמאון השרפים
8 הוא להדיק ב'סובב כל עלמין', ובבחינת ביטול עצמותם
9 דוקא מכל וכל, אבל כת הב' רוצים וחפצים בהמשכת
10 אור אינסוף ברוך-הוא למטה.

11 (ועיין מה שנתבאר בדבור המתחיל "שחורה אני" ה"ל,
12 בענין התפרש שבין שרפים האומרים "קדוש", ובין האופנים
13 שאומרים "ברוך".

14 ועוד יש להעיר, ממה שנתבאר במקום אחר (תורה אור סב,
15 ב', על פסוק (שמות טו, א) "אז ישיר משה ובני ישראל":

16 ש"ענין הברכה 'ברוך אתה כו' מן העולם ועד העולם" 18 –
17 שיהיה בחינת עלמא-דאסתכסא, ובחינת 'סובב כל עלמין',
18 שהוא בחינת ביטול ד'כולא קמיה בלא חשיב" – נמשך בגילוי
19 גם בעלמא-דאסתכסא, 'וראו כל בשר כו' (ישעיהו מ, ה).

20 ועל דרך זה הוא ענין עבודת כת המלאכים האומרים ב'
21 פעמים "קדוש", שהוא המשכה מלמעלה למטה. אמנם מעלת
22 הכת הראשונה הוא בענין מה שכתוב שם:

23 אבל עבודת הלוים מדה אחרת היתה בם, והיא ממטה
24 למעלה כו', שלא יהיה בחינת ומדרגת עלמא-דאסתכסא נראה
25 לבחינה ומדרגה כלל, ולא יהיה תופס מקום כלל. כמו שכתוב
26 (נחמיה ט, ו): 'אתה הוא ה' לבדך' כו' 19, עדין: 'ולכן הפך ים
27 ליבשה".

28 והיינו התכללות הברואים שבעלמא-דאסתכסא עד עלמא-
29 דאסתכסא ממש. וכדפירש במקום אחר, שהוא עליות הבראה
30 באצילות, ולא בחינת המשכת הארה לבד מעלמא-דאסתכסא
31 כו'. ועל דרך זה הוא ענין הכת הא' שאומרים פעם אחת
32 "קדוש", שהוא ליכלל בעלמא-דאסתכסא 20).

33 ובאדם שהוא עולם קטן יש בחינה זו גם בן. והוא
34 בחינת ומדרגת אהבת "בכל נפשך" שלאחר אהבה
35 ד"בכל לבבך", שהוא גם בן המשכה מלמעלה למטה,
36 להיות התקשרות חב"ד של האדם, ולבושי הנפש
37 מחשבה ודבור ומעשה, בחב"ד דאינסוף ברוך-הוא
38 שבתורה, ורצונו העליון ברוך-הוא שבמצות.

39 וגם "בכל נפשך" כפשוטו – "אפילו נוטל את נפשך"
40 (ברכות סא, ב), על דרך מה שכתוב (תהלים עג, כח): "מי לי
41 בשמים ועמך לא חפצתי כו", שהוא מסירת הנפש
42 והרצון, להיות לו רק רצון אחד – לה'.

43 (ומכל מקום אינו דומה לביטול דשרפים, דהתם רצונם
44 ליפרד מן הפתילה מעצמו, "לאסתכלא כו", והיא בחינת
45 העלאה. מה שאין בן "בכל נפשך" – שעושה ההסכם ש"אפילו
46 נוטל כו", אין זה העלאה לבדה, דאדרבה הוא חפץ גם בן
47 בעסק התורה ומצות, רק שעושה ההסכם ש"אפילו נוטל כו",
48 והסכם זה הוא מצות עשה רמה ונשאה, כי מצות "בכל נפשך"
49 – "אפילו נוטל כו" הוא ממנין המצות בנודע.

50 ועיין ברעיא מהימנא פרשת אמור צ"ג, א': "דאסתלק ו' רנא
51 דשמים כו". דהיינו שה"קדוש" הא' וזהו בחינת ההעלאה. והיינו
52 כמו שכתוב בכתבי הארץ"ל, שלהיות יחוד אבא-ואימא הוא
53 על ידי העלאה מ"נ במסירת-נפש. כי כדי לעורר בחינת
54 אינסוף להיות המשכת אור חדש בחכמה-עילאה כו', הוא על
55 ידי שהאדם מעורר בחינת אינסוף בנפשו, למסור נפשו
56 ב'אחד', שהוא בחינת בלי-גבול של הכלי.

57 וזהו ענין "קדוש" ד"שרפים ממעל לו" – ממעל לבחינת ו',
58 "כדין נהיר ההוא קדש בהו", בבחינת ו' – מתפארת-דאימא
59 נעשה כתר לז"א. ואחר כך "קדוש" הב', וזהו ההמשכה שעל
60 ידי תורה. ו"קדוש" הג', וזהו ההמשכה שעל ידי מצות.
61 (וכמבואר לקמן. וכן מובן ממה שכתוב ברעיא מהימנא שם.)).

ז "וכת אחת אומרת: קדוש קדוש קדוש":

62 ובחינה זו של כת הג' ישנה גם בן בעבודת האדם
63 למטה, והוא בחינת "בכל מאדך" (דברים ו, ח) שבקריאת
64 שמו. כי 'מאד' פירוש בלי גבול, והוא בחינת אינסוף,
65 למעלה מהכלים. וצריכים להמשיך הבחינה 'מאד',
66 בחינת אינסוף, למטה והוא על ידי המצות. ולכן
67 מברכים עליהם: "אשר קדשנו במצותיו", שממשיכים
68 על ידי המצות בחינת 'קדוש' גם למטה כו'. וכן על
69 התורה מברכים: "אשר קדשנו כו' על דברי תורה".

70 והענין יובן, על דרך מה שכתוב (תהלים ק, כ"א): "ברכו
71 ה' מלאכיו גבורי כח כו', כל צבאיו משרתיו עושי רצונו":
72 ופירוש "עושי רצונו", היינו שעושים אצלו יתברך
73 בחינת רצון, שירצה להשפיל עצמו להתהוות העולמות.
74 שמצד עצמו אין שייך בו בחינת רצון שירצה להתהוות
75 העולמות – שהוא אין צריך להם, כמו שכתוב "אני הויה

18. (על פי דברי חזקוני א כט, י, תהלים קו, מח).

19. (י' – כולא קמיה בלא חשיב, לפניו 'כחשיבה כאורה' (תהלים קלט, יב),
דעלמא דאסתכסא ועלמא דאסתכסא שוין).

20. (ועיין מה שנתבאר לקמן פרשת בהר, על פסוק "כי תבואו אל
הארץ", בענין אהבה שמבחינת אש כו').

ועל ידי העסק במצות מעשיות ממשיכים מבחינת
חיצוניות. כמו מצות צדקה, שהוא בחינת השפעה
להחיות רוח שפלים" (ישעיהו נב, טו), כמו כן ממשיך
מלמעלה שיושפע "להחיות רוח שפלים" ו"לב
נרכאים"²⁴ (שם).

והנה, אלו הב' בחינות של תורה ומצות – כתיב
בקריאת-שמע: תחלה כתיב (דברים ו, ז): **"וירבה בם"**,
שהדבור הוא לשון הנהגה. והיא, שעל ידי עסקו בתורה
ימשיך וינהיג בחינת אור אין-סוף ברוח-הוא "בם", רוצה
לומר, בדברי תורה שמדבר, ועל ידי זה ממשיך המשכה
זו בפנימית העולמות. וזהו בחינת הקדוש הב'.

ואחר כך כתיב (דברים ו, ח): **"וקשרתם"**, שהוא מצות
מעשיות – ש"כל המצות הוקשו לתפילין". והטעם הוא,
מפני שעיקר הכוונה פנימית של כל המצות, הוא הכל
להמשיך בחינת "אחד" למטה. וזה מפורש יותר במצות
תפילין, שכותבין בהם "אחד" על קלף גשמי. וכן במוזוה.
וממנו נלמוד על כל המצות, שהכוונה הפנימית הוא
הכל להמשיך בחינת "אחד" למטה.

וזהו בחינה של כת הג' שאומרים ג' פעמים "קדוש".
דהיינו, כמו שכתוב (ישעיהו ו, א): **"קדוש קדוש קדוש ה'**
צבאות מלא כל הארץ כבודו" – "מלא כל הארץ"
דייקא, להיות ההמשכה בעשייה הגשמית. והוא
המשכת בחינת "מאדך" – אור אין-סוף שכלי גבול –
למטה.

(ודרך כלל, המשכה זו היא על ידי תורה ומצות. ודרך
פרט, על ידי מצות נמשך הגילוי גם בחיצוניות יותר.²⁵ ולכן הן
ב' בחינות "קדוש", ושניהם המשכות מלמעלה למטה, והם
בחינת "בכל נפשך", ובכל מאדך". לבד ה"קדוש" הראשון
שמלמטה למעלה כו' – בחינת "בכל לבבך".

ומה שנתבאר במקום אחר כמה פעמים, דבחינת "בכל
מאדך" הוא האהבה-רבה שלמעלה מהכלי, אינו סותר למה
שכתוב כאן. כי כאן נדרש לפי המאמר ד"בכל מאדך" הוא בכל
ממונו, דהיינו מצות צדקה שהיא כללות המצות.

ועוד, דגם כאן הכוונה דבחינת 'מאד' הוא בלי גבול, רק
שהוא דרך המשכה מלמעלה למטה. וכמו שכתוב (תהלים קט,
ז): **"רחבה מצותך מאד"**, שהמצות הן כלי לגילוי בחינת
"מאד", בדפירש פסוק זה ב"אגרת הקדוש", (סימן יז) דבור
המתחיל "נודע דבאתערותא-דלתתא". עיין שם).

לא שניתני" (מלאכי ג, ו). ואף ש"התורה קדמה אלפים שנה
לעולם", הרי הוא יתברך נעלה מאד מן האלפים, שהם
בחינת חכמה ובינה – "אאלף חכמה", "אאלף
בינה"²¹. כי "כולם בחכמה עשית" (תהלים קד, כד) כתיב,
שגם החכמה-עליונה נחשבת כעשייה גופנית אצלו
יתברך.

אף הנה, המשכת רצון זה היה תחלה מצד עצמו
בחסד חנם, וכמו שכתוב "ותורת חסד" (משלי לא, כו).
דהיינו, לפי כי "ואדם אין לעבוד כו'" (בראשית ב, ח). אבל
עכשיו צריך להיות אתערותא-דלתתא לעורר המשכה
זו.

וזהו "מלאכיו גבורי כח" באתערותא-דלתתא, ועל
ידי זה מעוררים בביכול למעלה המשכת הרצון. וזהו
עושי רצונו" שעושים לו רצון – שירצה להניח את אורו
בביכול על הצד ולירד לצמצם את עצמו כו'.

והנה עיקר המשכה זו הוא על ידי תורה ומצות, שעל
ידי זה עושים לו רצון בביכול שירצה להיות מלך
העולם. וכמאמר רז"ל על פסוק (ויקרא כו, א) "ועשיתם
אותם": **"אתם כתיב – באילו עשאוני"**, דהיינו
שממשיכים 'שיעור קומה' בחינת "כמראה אדם" (יחזקאל
א, כו), שהוא ההמשכה להיות מקור וחיות להתהוות
העולמות כו'²².

וזהו פירוש הברכה של כל המצות **"ברוך אתה
הויה"**.

"ברוך" הוא המשכה, שיהיה **"הויה אלקינו"** בגילוי
לנשמות הצדיקים, ושיהיה **"מלך העולם"** גם בחיצוניות
העולמות.

"אשר קדשנו במצותיו", פירוש: **"אשר"** הוא נתינת
טעם – שהכח להמשכה זו הוא מפני ש"קדשנו
במצותיו", לכך יכולים להמשיך הרצון על ידי המצות,
שירצה להיות **"מלך העולם"**²³.

ח והנה, בדרך פרט יש חילוק בין ענין ההמשכה שעל
ידי עסק התורה, לענין ההמשכה שעל ידי המצות:

שעל ידי התורה ממשיכים מפנימיות – על ידי העסק
בתורה-שבכתב ותורה שבעל-פה. כי "מלכות – פה,
תורה שבעל-פה קרינן לה". וכמאמר רז"ל: **"מתניתין –
מלכתא"**, שהוא הדבור שמדבר בדברי תורה, שמלוכש
בו דבר ה', כמו שכתוב (ישעיהו נא, טו): **"ואשים דברי בפיך"**.

21. (איוב לג, ז): "ואאלף חכמה". ראה שבת קד, א.

22. [עיין מה שנתבאר מזה על פסוק "צאינה וראינה" (לקוטי תורה שיר
השירים כה, ג). ועיין מה שנתבאר בדבור המתחיל "לסוסתני" בשיר
השירים, בענין "כי אמתני עולם חסד יבנה" (שם יא, ד)].

23. (ועיין מה שנתבאר מענין זה בדבור המתחיל "בשעה שהקדימו

ישדאל נעשה לנשמה" (לקמן במדבר יב, א), גבי פירוש "עושי דברו כו".
וכמו שיתבאר לקמן (פרק ט) בפירוש "כי אני ה' מקדשכם").

24. (ועיין מה שנתבאר מזה בדבור המתחיל "לסוסתני" אלקים את כל
הדברים האלה").

25. וכמו שנתבאר במקום אחר, על פסוק "ועש דוד שם".

ומצות דרבנן.

30 והוא כמו על דרך משל אש הגשמי – שעל ידי האש
31 נעשים כל הכלים, שכל כלי שרוצה לעשות מבסוף או
32 מזהב, עשייתה העיקרי הוא להבעירה באש תחלה,
33 ואחר כך יעשה ויחליקנה.
34 כמו כן למעלה, דכתיב (אסתר א, ז): "וכלים מפלים
35 שונים ויין מלכות רב", ריבוי הכלים הם המצות
36 דאורייתא ודרבנן וענפיהן כנ"ל, ויין מלכות רב הוא
37 ההמשכה שממשיכים בכלים אלו. אף עשיית כל הכלים
38 הוא על ידי הבחינת יסוד האש האלהי, שהוא בחינת
39 השרפים, שעל ידי זה יכולים לעשות כל הכלים הנ"ל.
40 והנה תחלה כתיב (ויקרא כב, לב): "ולא תחללו כו", כי
41 כל הנ"ל דבחינת "ונקדשתי" ובחינת "מקדשכם" זהו
42 בחינת "ועשה טוב" (תהלים לז, טו), אף תחלה צריך להיות
43 "סור מרע" (שם) בתכלית, ועל זה כתיב תחלה "ולא
44 תחללו את שם קדשי" – שלא תעשו בחינת חלל והפסק
45 המפסיק חס ושלום בין האדם לבין אבינו שבשמים.
46 והיינו כמו שכתוב: "עונותיכם היו מבדילים ביניכם ובין
47 כו"²⁷, שעל ידי העונות עושים בחינת חלל המפסיק –
48 ואז לא יועיל הניפוח בהניצוץ יסוד האש האלהי שבלב
49 – שמתכבה על ידי זה.
50 וזהו "ולא תחללו": על ידי שתהיו בחינת "סור מרע"
51 בתכלית, ואז יוכל להיות "ונקדשתי בתוך כו", ואחר כך
52 ממילא יהיה "אני הויה מקדשכם" כנ"ל.
53 ועיין מה שנתבאר כהאי גוונא בדבור המתחיל
54 "במדר סיני באהל מועד כו" (לקמן במדבר א, ב): שמתחלה
55 צריך להיות בחינת יציאת מצרים, שהוא "סור מרע",
56 ואז אחר כך יוכל לבא לידי בחינות ומדרגת "מדבר
57 סיני" ו"אהל מועד כו". עיין שם.
58

27. שזוהו ענין מתן תורה, שאז ניתן הכח הזה כו'. עיין שם).

28. (כי אם עונותיכם היו מבדילים בינכם לבין אלקיכם". ישעיהו נט, ב).

ט "אני ה' מקדשכם" (ויקרא כב, לב):

פירוש: שבא לומר, אף הכח באדם, שעל ידי מצוה
מעשיות ודברי תורה המדברים מהמצות מעשיות
ימשיך על ידי זה גילוי אור אינסוף ברוך-הוא ממשי
ד"לית מחשבה תפיסא ביה כלל?
– לזה אמר "אני הויה מקדשכם", פירוש: "הויה" הוא
סדר ההמשכה, שכל המשכה מלמעלה למטה נמשך
על ידי אותיות שם הויה: שהיו"ד מורה על הצמצום
שצריך להיות תחלה כדי שיוכל להיות ההמשכה. והה'
ש"ש לו אורך ורוחב, מורה על ההתפשטות. ואחר כך
הו"ו הוא ההמשכה לבחינת ה' תתאה, "בהבראם"
(בראשית ב, ד) – "בדה" בראם" (מנחות כט, ב).
ולכן אומר "אני הויה מקדשכם": שלהיות המשכת
בחינת קדוש ומובדל, אור אינסוף ברוך-הוא, על ידי
התורה ומצות מעשיות שאינו בערך כו' – "אני" עושה
זאת לכם, וממשיך לכם סדר המשכת קדושה עליה
על ידי אותיות שם "הויה". ו"אני" היינו אינסוף ברוך-
הוא עצמו, שהוא יתברך הנותן כח זה שנוכל להמשיך
את אור אינסוף ברוך-הוא על ידי תורה ומצות.²⁶
רק שמתחלה צריך להיות "ונקדשתי בתוך בני
ישראל", פירוש: שאנו צריכים להכין הכלי שיהיה
בחינת קדושתו נתפס בתוכיות בני ישראל. שהוא בחינת
"קדוש" הא', שהוא מה שיהיה גילוי פנימיות נקודת
הלב, שהוא בחינת יסוד האש האלהי שבלב, שיהיה
בוער לבחינת "קדוש", הוא אינסוף ברוך-הוא, על דרך
הכח הא' שהם השרפים. ואז על ידי זה "אני ה'
מקדשכם", שעל ידי תורה ומצות מעשיות יוממשך
"קדוש" זה מלמעלה למטה, בכלים של כל המצות-
עשה וענפיהן, ושמירת מצות לא-תעשה וענפיהן,

26. (ועיין מה שנתבאר במקום אחר – בדבור המתחיל "ביום השמיני
עצרת" (לקמן שמיני עצרת פג, ואילף), גבי "תתן אמות ליעקב כו").

ומה שנתבאר בדבור המתחיל "זכור את יום השבת" (תורה אור עא, ג).

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי תשובה

הנ"ל באריכות. הנה ודאי מובן ממילא שעלי' אופני
נשמות של זרעא דאברהם ויצחק בבחי' השתחווה
שלהם להשתאב בגופא דמלכא המה עולין בניגונים
שונים ומחולקים זה מזה דהיינו מחדוה למרירות כו'
דהנה אנו רואים בחוש טבע בני אדום בהתפעלותם

(כב) והנה בזמן הגלות זרעא דאברהם בגלותא
דאדום כו' דבר בהיפוכו שהשתחווה
דאברהם בבחי' הריחוק אחר הקירוב בא מצד המנגד
דאדום דוקא כנ"ל והשתחווה דיצחק בבחי' הקירוב
אחר הריחוק בא מצד המנגד דישמעאל דוקא מטעם

43 יבא עיקר התענוג בזרעא דאברהם להתענג על ה'
 44 במתיקות ידירות כו' עד שיבא לבחי' השתחווה
 45 וביטול האמיתי כנ"ל וענין היפך דאדום מובן ע"פ
 46 הנ"ל בהיות שכל העליות נשמו' ממהות למהות כמו
 47 להשתאב בגופא דמלכא הוא ע"י הניגונים דוקא כנ"ל
 48 וטבע בני אדום להתפעל בניגונים של שמחה וחדוה
 49 דוקא כנ"ל ונפשות בני' הנולדים תחת ממשלת שר של
 50 אדום שהן מבחי' אברהם בגלות זה שהוא מבחי'
 51 החסדים הרי המה בהיפוך שטבעם להתפעל בנפשם
 52 מניגונים של עוצב ומרירות בתפלה ואמנם עיקר
 53 הברור הוא בא בדבר היפוכו דוקא כפי אופן המתברר
 54 כנ"ל ע"כ זרעא דאברהם בגלותא דאדום בחי' הברור
 55 בא באופן של בני אדום ג"כ שהוא בחי' התפעלו'
 56 שמחה וחדוה אשר לא יתפעלו מזה זרעא דאברהם
 57 מצד טבעם אך לבררם מתלבשים באופן זה מפני שכל
 58 עליות נשמותיהם באה מצד המנגד דוקא כנ"ל וא"כ
 59 עליות נשמות דאברהם בגלותא דאדום הוא ע"י ניגונים
 60 של שמחה וחדוה אמנם הוא להיפוך משמחה וחדוה
 61 להתפעלות אדום כי הקליפות מנגדות לקדושה גם
 62 בהיות הדבר בבחי' ומדריגה א' אם חסדים או גבור'
 63 כו' וידוע בענין קליפות דאדום שהוא כח התאוה
 64 לעצמו ולגרמי' דוקא הנה ודאי שכל התפעלות
 65 שמחתם הגדולה והנפלאה אינו רק בדבר שהוא טוב
 66 לעצמו כמו שמחת השגת הכבוד והממון וכה"ג והכל
 67 כאשר באים הדברים הטובים בעצמותו דוקא שנמצא
 68 שמח לבו רק מעצמו כאשר כל טוב השיג בעצמו שמח
 69 הוא מטוב חלקו ומשתעשע ומתענג מעצמו ולא מדבר
 70 זולתו כלל שאין בטבעו כלל לשמוח בשמחת זולתו כי
 71 אינו מרגיש רק א"ע כו' אבל בחי' שמחה וחדוה
 72 דזרעא דאברהם בגלותא דאדום הוא להיפך ששמחי'
 73 בה' אחד דוקא שהוא ע"י הדביקות והתשוקה בעוצ'
 74 הקירוב לפני ה' בדביקה חשיקה נפלאה לצאת
 75 מעצמותו וליכלל כללו' נפשו בה' אחד עד שבא לבחי'
 76 השתחווה אחר הקירוב שהוא בחי' הביטול במציאות
 77 לגמרי כנ"ל במשל שנכנס חדר לפניו מחדר להיכל
 78 המלך ומשתחוה לפני רגליו כו' וזהו כל עיקר תענוגיו
 79 וחיותו נמצא זהו היפך שמחה דאדום ממש וזהו עיקר
 80 ענין הברור דהיינו שיוכלו הנשמות לעלו' ולהשתחו'
 81 בשמחה דוקא וד"ל. אך הנה זהו דוקא בזרעא דאברהם
 82 שהשתחוו' שלהם באה מצד הקירוב שהוא בא
 83 בתענוג ושמח' נפלא' לפני ה' עד שהשתחוו' באה
 84 מצד עוצם הקירוב כנ"ל:

1 במנגנים ניגונים של שמחה וחדוה דוקא וטבע בני
 2 ישמעאל בהתפעלותם שמנגנים ניגונים של עצבון
 3 ומרירות וזהו עיקר תענוג הפשוט העצמי שבנפש
 4 ועיקר תענוג הפשוט העצמי דנפשות אדום להיפך
 5 בניגונים של שמחה וחדוה ולכאורה הי' צריך להיות
 6 להיפך שהרי ישמעאל מבחי' החסדים ואדום מבחי'
 7 הגבור' כו' אך הענין הוא דכמו דתענוג תמידי אינו
 8 תענוג כך תענוג עצמי אינו תענוג רק מדבר היפוכו שם
 9 נמצא עיקר התענוג כמו מים קרים על נפש עייפה
 10 שהקירור המנגד תענוג נפלא לתוקף החום דנפש
 11 עייפה וכן להיפוך למי שנתקרר ביותר הרי הוא מתענג
 12 בהיפוכו שהוא החום כמו ברחיצה בחמין או בחום
 13 התנור וכידוע שכל ב' הפכים מנגדים כמו שיש
 14 מלחמה ונצוח שנאה וריחוק עצום ביניהם שלא יסבלו
 15 זא"ז כלל וכלל כך ימצא בהם להפוך שיחשוק ויאהב
 16 כל א' בהיפוכו לידבק בו וזהו עיקר תענוג וחיותו ממש
 17 כשידבק בהיפוכו דוקא וכמו מי שהוא מבחי' הגבור'
 18 שהוא המושך כח העצבון והרוגז והמרירות ימצא בו
 19 ב' ענינים הפכים א' שלא יאהוב רק כפי טבעו לשמוע
 20 דברי עוצב ומרירות וישנא דברי המשמחים וכל חדוה
 21 כו' והב' להיפך שלפעמים הי' עיקר תענוג בהיפוך
 22 מטבעו דוקא דהיינו שיאהוב ויחשוק בדברי שמחה
 23 וחדוה וראי' לזה מן הניגונים שמי שטבעו בעוצב
 24 ומריר' יתפעל דוקא מניגונים של חדוה ומי שטבעו
 25 בחדוה ושמחה יתפעל דוקא מניגונים של מרירות
 26 ועוצב וכמו אוה"ע שמשונים בטבעם כמו בני אדום
 27 ובני ישמעאל הנה ידוע בטבע בני אדום שמתענגים
 28 ומתפעלים מניגונים של שמחה וחדוה וטבע בני
 29 ישמעאל להיפך שמתפעלי' ומתענגים מניגונים
 30 שמעוררים העצבון והמרירות והיינו לפי ששרש בני
 31 אדום מבחי' הגבור' ע"כ יאהבו ויתענגו מניגונים של
 32 חדוה היפוכם כמשל הקור וחום הנ"ל ומפני ששרש
 33 בני ישמעאל מבחי' החסדים יאהבו ויתענגו מניגונים
 34 של עוצב ומרירות היפוכם דוקא (וכך הוא בתאוות
 35 ותענוג הזווג דזכר ונקבה דתיאובתא דדכורא לנוקבא
 36 מפני שהיא היפוכו דוקא וכן תיאובתא דנוקבא לדכורא
 37 מפני שהוא היפוכה דוקא וכידוע דטבע הזכר מבחי'
 38 החסדים וטבע הנוקבא מבחי' הגבור' וביחודם הוא
 39 בחי' התכללות חו"ג וכל עיקר התענוגי' של כ"א הוא
 40 בא מהיפוכו דוקא כמשל קור וחום הנ"ל והנה כמו
 41 כן בענין עליות הנשמו' דזרעא דאברהם בגלותא
 42 דאדום היפוכו דוקא כנ"ל הנה מן ההיפוך דאדום דוקא

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר ה'צמח צדק'

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו

ושם אלקים מסתיר על שם הוי' כמו נרתק השמש על
השמש, וכח המהוה העולמות מאין ליש זהו רק זיו
והארה ובהארה זו אפשר להתבונן ולהשיג, וזהו נודע
לשון ידיעה, וגם נודע לשון התקשרות שהוא מקשר
מחשבתו בהתבוננות והשגה אזי נולד מזה הרצון
באלקות וכמ"ש בזהר לפום מה דאתידע ואתדבק
בליבי', שזהו לפי עומק העמקת הדעת אזי הוא נמשך
ההתפעלות והרצון בלב, וזהו בחי' רצון התחתון הנולד
מן השגה והטעם.

ויש בזה מ"ט שערים כי שבעה מדות וכאו"א כלול
משבעה הם מ"ט וזהו מ"ט שערי בינה כמו מ"ט
ימי הספירה, כי לפעמי' הוא משער ההתבוננו' באופן
זה ולפעמים באופן אחר ויש בזה מ"ט שיעורים, וגם
שער לשון פתח מחמת שבא ע"י ההתבוננו' הרצון
ממוח ללב בכמה אופנים שונים והכל הוא הרצון
באלקות, וזהו נק' רצון התחתון שבלב מההתבוננו'
שבמוח בהשתלשלות עולמות בחי' ממכ"ע, אבל
בבחי' סובב כ"ע לית מח' תפיסא בי' היינו ההתבוננו'
רק ביטול השגה היינו שהוא בטל לעצמו' אא"ס מצד
עצם הנשמה, וזהו הרצון שלמעלה מהטעם והדעת
רצון עצמי בעצמות אא"ס בבחי' סובב שאינו מאיר
בבחי' פנימי' רק בבחי' מקיף בהשוואה א' בכל
ההשתלשלות וכמ"ש אני הוי' לא שניתי וכמ"ש המלך
הקדוש בשמים וארץ שהוא קדוש בשמים ובארץ
בהשוואה א' שהוא מובדל מכל ההשתלשלות עולמות
וא"א להשיג בבחי' השגה בבחי' פנימי' רק בבחי'
ביטול רצון שזהו רצון עצמי מצד עצמו' הנפש, וזהו
ענין גלגלתא דחפא על מוחא הרצון שלמעלה מן
הטעם. וכן הוא בנמשל למעלה הרצון שלמעלה
מהחכ', וכמשארז"ל הקב"ה מנענע בראשו שזהו
המשכת הרצון שלמעלה מהחכ'.

וידבר גו' במדבר סיני

וידבר ה' אל משה במדבר סיני שאו את ראש בני'
לגולגלתם ופי' לגולגלתם הוא גלגלתא דחפא
על מוחא היינו הגולגולת החופה על המוח ולמעלה
הוא נק' רצון וחכ', וכמו שאנו רואים למטה שיש
באדם רצון ושכל והרצון הוא החופה על השכל כי
אינו נראה רק הרצון שהוא רוצה והטעם שמחמת זה
הוא רוצה הוא בהעלם וכך למעלה יש ג"כ רצון וחכ'
היינו רצונו וחכמתו ית'. אבל באמת אין המשל דומה
לנמשל כי למעלה הוא מתחילה הרצון ואח"כ חכ'
כידוע שבחי' הרצון הוא למעלה מן החכ', אבל למטה
הוא מתחילה הטעם והשכל ומחמת הטעם נמשך
הרצון והוא רוצה כך, אך באמת אית רצון ואית רצון
שיש ב' בחי' רצון.

ולהבין זה צריך להקדים הקושי' שהקשו רז"ל כתי'
ועמדו זרים ורעו צאנכם וכתי' ואספת דגנך
ול"ק כאן בזמן שישראל עושי' רצונו של מקום וכאן
בזמן שאין עושי' רש"מ, ולכאורה זהו פלא כי בפ'
שני' של ק"ש והי' א"ש תשמעו אל מצותי זהו אין
עושי' רש"מ, ותירץ הה"מ שבפ' ראשונה כתי' בכל
מאודך זהו עושי' רש"מ ובפ' שני' לא כתי' בכל
מאודך זהו אין עושי' רש"מ.

ולהבין זה הנה כתי' נודע בשערים בעלה ואיתא
[בזהר] כל חד לפום מה דמשער בליבי', כי
שערים הוא מ"ט שערי בינה לשון שער ופתח, וגם
לשון שיעור שהוא משער הוא ענין ההתבוננות כמ"ש
שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה שהוא משיג
בהשגה איך שהוא מהוה ומחי' העולמות מאין ליש,
הגם שלית מח' תפיסא בי', היינו בי' בעצמותו אבל
בזיו והארה יש השגה, וכמו שבעצם השמש א"א
לראות אבל ע"י נרתק של השמש אפשר לראות בזיו
השמש כמו"כ למעלה כתי' כי שמש ומגן הוי' אלקי'

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

דמעשה המצות יכולי' לראות מרחוק ג"כ. וזהו ההפרש
בין מרע"ה לכל הנביאי' שארז"ל כל הנביאי' נתנבאו
בכה משה נתנבא בזה, פי' זה הוא לי' גילוי כמו כי הוא

וז"ע האספקלריא שע"י יכולי' לראות מרחוק דרך
או"י, שאין לך ריחוק היותר גדול מן הנבא
לגבי השגת א"ס ב"ה, וע"י אספקלריא המאירה

דבר קלוש והוא הציפוי מכסף הידוע, ואז כשרואי'
 דרך אספקלריא זו נמשך ממנה אור חוזר לראות דמות
 ותבנית דבר המחזיקי' כנגדה, אבל אין יכולי' לראות
 דרך הזכוכי' באו"י, וא"א לראות דרך בה מהות
 ועצמיות הדבר כמו ע"י אספקלריא המאירה, כ"א רק
 דמות הדבר נראה ע"י בחי' אספקלריא שאינה מאירה
 שהוא בחי' או"ח, ואמנם הנה יש מעלה באספקלריא
 שאינה מאירה שבוה היא גבוה מבחי' אספקלריא
 המאירה שיכולי' לראות על ידה את עצמו וגם לראות
 מאחוריו מה שע"י אספקלריא המאירה אין יכולי'
 לראות זה כלל, ועד"ז תירצו בגמ' ביבמות ספ"ד
 דישעי' שאמר ואראה את ה' היינו באספקלריא שאינה
 מאירה שבה יוכל לראות דמות כבוד הוי' משא"כ
 באספקלריא המאירה נא' למשה כי לא יראני כו'.

וישם את הכיור

בס"ד. (ש"פ פקודי, ל"ב).

זה, והוא בחי' אספקלריא המאירה אשר ע"י רואי' אף
 מה שרוחק מהאדם דרך אור ישר, וכמו ע"י מעשה
 המצות שנעשי' לבושי' להנשמה בג"ע, שע"י לבוש זה
 דמעשה המצות יכולה הנשמה ליהנות מזיו השכינה
 וליהנות מאורו ית', כמו באספקלריא המאירה אור ישר
 אשר נמשך ונתגלה מאוא"ס ב"ה ממעלה למטה בג"ע,
 ומרע"ה ג"כ לא הי' רואה בלתי אספקלריא וכמ"ש
 ומראה ולא בחידות והיינו בחי' אספקלריא המאירה
 שנק' מראה אשר בלא אספקלריא לא הי' יכול להשיג
 השגת אא"ס, אבל כל הנביאי' נתנבאו בכה הוא בחי'
 אספקלריא דלא נהרא, וכמ"ש וביד הנביאי' אדמה הנה
 ל' דמות אינו עצם הדבר כ"א בחי' דמות מהדבר, והוא
 עד"מ הראי' בזכוכי' הנק' שפיגיל שהוא מה שמשימי'
 מסך וכיסוי על הזכוכי', אבל המסך אינו דבר עב רק

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

אור, ומאצילות לבריאה האור מאיר דרך מסך בוי'. עד
 כאן דברי העץ חיים.
 דהפרש בזה הוא דבמדריגות דאצילות הכל הוא בחינת
 אותו מהות אור רק שהוא בבחינת מיעוט בוי', כלומר
 למרות שיש הבדלים בגילוי האור בספירות השונות,
 קירוב וריחוק, דרך חלון או דרך נקב, אבל זה עדיין
 הכל אותה מהות, רק ההבדל בריבוי ובמיעוט, ועל כן
 גם בבחינת מלכות שהאור בדרך נקב לבד ובבחינת
 מיעוט הרבה, מכל מקום מאחר שהוא אותו מהות האור
 הרי ביכולת להרחיב הנקב ויהיה האור בריבוי כמו דרך
 חלון בוי'. כיון שהאור שמאיר דרך הנקב הוא אותו אור
 בדיוק שמאיר דרך החלון, רק שהפתח של האור קטן
 יותר, ניתן להרחיבו שיהיה כמו החלון, כי במהות הם
 שווים ואין ביניהם הבדלי איכות ממש. וכמו במשל

פא.
 תוכן הפרק: באצילות יכולה להיות ההתרחבות של
 המיעוט כמו הריבוי, והוא בחיצוניות השכל ובמידות
 ביחס למוחין. המיעוט באור הפנימי הוא בחלישותו.
 בסוף הפרק הקודם נתבאר העיקרון, כי כאשר ההבדלים
 הם בריבוי ומיעוט בלבד יכולה להיות התרחבות
 במיעוט כמו בריבוי, ואילו כאשר ההבדלים הם הבדלי
 מהות, לעולם לא תוכל להיות המדריגה התחתונה כמו
 המדריגה העליונה.
 וזהו דאיתא בעץ חיים²¹ בהפרש באופני הגילויים של
 האור כפי שהוא באצילות והגילוי שמאצילות לבריאה
 יצירה עשית, דאור אין סוף מאיר בכתר וחכמה בקירוב
 מקום בוי' ובויעיר אנפין (המידות העליונות) דרך חלון
 ובמלכות דרך נקב אך כל זה הוא עדיין אותו מהות

נמשך לה האור דרך נקב וחלון כמו הו"א אך שהוא בהרחקה הרי הם ד'
 בחינת אשר בהם יובדלו פרטי האצילות מיניה וביה אבל כולם הם בלתי
 מסך כלל ועיקר לכן נקרא עולם האצילות כי האור האין סוף עצמו נתפשט
 בכלול בלתי מסך ואמנם משם ולמטה אין אין סוף עצמו מתפשט רק הארה
 ויוצאה ממנו דרך מסך והוא כי המסך ופרגוד המבדיל בין אצילות
 לבריאה כזכר לעיל.

21. שער מז (שער סדר אבי"ע) פרק א'. וזה לשונו שם: והנה
 הכתר שבאצילות מאיר בו האין סוף בלתי שום מסך ושום הרחקה כלל
 לכן הכתר נקרא אין סוף (פי' כתר דמ"ה סוד עתיק) וחכמה מקבל ע"י כתר
 אך בינה קבלה אור האין סוף ע"י הרחקה כי עתה האין סוף רחוק ממנה
 ויכולה לקבלו והו"א אינו מקבל האור כ"א דרך חלון ונקב צר אשר בתוך
 החלון והוא עובר האור בלתי מסך כלל אלא שאין דרך רחב רק צר מאד
 אבל הוא קרוב כי מן הבינה אל הו"א אינו רחוק אבל נקבא דועיר אנפין

37 שאין הכוונה שלא ישפיע לו את אור השכל בשלימות
38 אלא רק חלקים ממנו כי אם שיהיה בבחינת מועט
39 המחזיק את המרובה, שזהו דיוק הלשון "דרך קצרה"
40 (ולא שכל קצר)²⁴, ועל דרך המשנה שכתובה בדרך
41 קצרה, אך טמונים בה כל הפרטים, הטעמים והשקלא
42 וטריא המופיע אחר כך באריכות בגמרא, והוא שבהעלם
43 יש בזה כל הפנימיות, רק מה שננלה אל המקבל הוא
44 החיצוניות לבד בו,
45 וזהו שאמרו חכמים²⁵ דקאים אינש אדעתיה דרביה
46 (שעומד אדם על דעת רבו) לאחר מ' שנים (ארבעים
47 שנה), ומכאן הוכחה שגם בעת השפעת הרב, היה טמון
48 בהעלם כל העומק והפנימיות, שהרי באם אינו נמצא
49 שם, כיצד יכול להגיע לדעת רבו לאחר ארבעים שנה?
50 אלא שעל ידי היגיעה אחר כך בהשכל הנשפע לו הרי
51 הוא בא על הפנימיות הטמונה שבוה בו.
52 וכמו כן הוא נמשל בעולם האצילות בבחינת הריבוי
53 ומיעוט למעלה שבכתר ובחכמה מאיר האור בקירוב
54 ובכינה בריחוק, בזעיר אנפין דרך החלון ובמלכות דרך
55 הנקב, שהאור הוא באותו מהות בכל הדרגות, שבחינת
56 מיעוט האור הוא שבגילוי מאיר רק בחינת החיצוניות
57 ובבחינת צמצום בו, אבל בהעלם יש בזה גם בחינת
58 הפנימיות בו.
59 הרבי נ"ע מדגיש כאן בביאור המושג "ריבוי ומיעוט":
60 עד עתה יכלנו לפרש הכוונה שהם אותה מהות אלא
61 שכאן זה באופן של ריבוי וכאן הוא באופן של מיעוט,
62 וכמו ההבדל בין אדם שלומד הלכה אחת בשולחן ערוך
63 לאדם שלומד עשר הלכות, הרי המהות היא אותה
64 מהות, אלא שזה למד הרבה וזה למד מעט.
65 אבל כאן מוסיף הרבי נ"ע, שבעצם בתוך המיעוט טמון
66 בהעלם כל הריבוי, וכמשל הרב המשפיע לתלמידו
67 בדרך קצרה, שאף שבגילוי משפיע לו רק את החיצוניות,
68 וחיצוניות ופנימיות הם לכאורה שני מימדים שונים, הרי
69 בעצם הפנימיות טמונה בהעלם בתוך בחיצוניות, ורק
70 צריך את הרחבת הכלי כדי להגיע לריבוי, כשם שהקדן
71 אור שעוברת דרך הנקב, צריכה הרחבת הנקב בשביל
72 לקבל את עוצמת האור כפי שמאירה דרך החלון.

בסוכות תשנב

1 הגשמי של אור השמש המאיר דרך נקב מאחר שהוא
2 מהות אור השמש שמאיר דרך הנקב יכולים להרחיבו
3 להיות כמו חלון בו.
4 אבל כאשר ההמשכה של האור היא דרך מסך (וילון)
5 שהוא במעבר מעולם האצילות לעולם הבריאה הרי גם
6 כשירבה האור מעבר למסך מכל מקום זה לא ישנה את
7 העובדה שיש הבדל מהותי, שגם אז יהיה הגילוי שאחר
8 המסך בבחינת אור של תולדה לבד בו. כלומר לא ימשך
9 אור ישיר, אלא אור שכבר עבר שינוי איכותי על ידי
10 המסך שאותו צריך לחדור.
11 והענין הוא - הסיבה האמיתית שבעולם האצילות
12 כשמאיר האור דרך הנקב בספירת המלכות ניתן להרחיב
13 את הנקב ולהגדילו לעוצמת האור שנמשך דרך חלון,
14 משום דגם בבחינת מיעוט האור יש בו בהעלם בחינת
15 ריבוי האור רק שבגילוי הוא בבחינת מיעוט האור שזה
16 יכול התחתון לקבל בו. - גם בתוך מיעוט האור בהעלם
17 נמצא האור כפי שהוא בריבוי, אלא שאופן הימצאותו
18 שם הוא באופן של העלם, על מנת שהמקבל יכול
19 לקבלו.
20 ומביא לזה הרבי נ"ע משל - וכמו בהשפעת השכל מן
21 המשפיע אל המקבל הרי מה שבא בגילוי אל המקבל
22 הוא רק חיצוניות השכל והפנימיות אינו יכול לקבל, -
23 כאשר רב משפיע לתלמיד הוא משפיע לו רק את
24 החיצוניות לבד של ההשכלה שהרי התלמיד לא מסוגל
25 להשיג את העומק והפנימיות, ובאמת הרי יש בזה
26 פנימיות השכל גם כן - בתוך החיצוניות שזה החלק
27 הגלוי שנשפע לתלמיד, טמון העומק והפנימיות גם כן.
28 שזהו ענין שאמרו חכמים²² לעולם ישנה אדם לתלמידו
29 בדרך קצרה, "כי באם ישפיע לו (בתחילה) כל הפרטים
30 בגילוי, יתבלבלו חושי התלמיד, וגם אפשר שמצד ריבוי
31 ההתפשטות ילך בדרך עקלתון, ולכן צריך ללמדו בדרך
32 קצרה דוקא, שעל ידי זה בא השכל בציור מוגבל (שהוא
33 יודע את הענין בכללותו), ועל ידי זה, הנה גם לאחר
34 שמענין בהפרטים, בריבוי סברות, תהיה ההתפשטות
35 לפי אופן הציור של הדיבורים הקצרים ולא ילך בדרך
36 עקלתון"²³.

24. שם.
25. ע"ז ה, ב.

22. פסחים ג, ב.
23. לשון המאמר יום ב' דחג השבועות תשכ"ח (מאמרים
מלוקטים), פ"ג. וראה הנסמן שם.

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים – אידיש (מתורגם)

[סיון ה'תש"ב]

הדין. שתחילה היה גזר דין ועל-ידי אחד מארבעת
הדברים גזר הדין התבטל.
צדקה מבטלת את גזר הדין כמו שכתוב⁷ "צדקה תציל
ממות".
צעקה מבטלת את גזר הדין כמו שכתוב⁸ "ויצעקו אל
ה' בצר להם וממצוקותיהם יוציאם".
שינוי השם. אודות שרה אמנו נאמר⁹ "ותהי שרי עקרה
אין לה ולד", היא היתה מחוסרת רחם¹⁰, והודות לעצה
של שינוי השם, כמו שכתוב¹¹ "שרי אשתך לא תקרא
את שמה שרי (ביוד), כי שרה (בהא) שמה – וברכתי
אותה וגם נתתי לך ממנה בן".
שינוי מעשה – כאשר ה' יתברך שלח את יונה הנביא
לנינוה¹², לומר לתושבי העיר שבגלל חטאיהם
והנהגתם הרעה העיר תחרב בעוד ארבעים יום, שבו
אנשי העיר בתשובה, המלך ועמו כל שרי המלוכה
צמו, וגם דרשו מכל תושבי העיר לצום וללבוש בגדי
אבל, ולא לתת אוכל אפילו לבעלי החיים.
ה' יתברך ראה את הנהגתם הטובה, שהם חזרו בהם
מדרכם הרעה, והוא חזר בו מגזר הדין ולא קיים אותו.
בדברי הכיבושין של תענית ציבור אומרת המשנה¹³:
"אחינו, לא נאמר באנשי נינוה 'וירא אלקים את שקם
ואת תעניתם', אלא 'וירא האלקים את מעשיהם, כי
שבו מדרכם הרעה'".
קיצור. ארבעה דברים, שהם ארבעה אופנים בעבודה
בקיום המצוות ותשובה. ארבעת הדברים הם: לתת
צדקה, להתפלל בזעקה לבבית, לשנות (א) את
ההתנהגות, (ב) את השם. ארבעה דברים אלו מבטלים
את גזר הדין. שינוי השם לומדים משרה ושינוי מעשה
מאנשי נינוה.

1 "קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת"¹.
2 מכך מובן שישנם שני סוגים של קריאה אל ה' יתברך:
3 [א] שכולם קוראים. [ב] אלה שקוראים באמת.
4 אמת היא תורה, כמו שכתוב במדרש² "אין אמת אלא
5 תורה". בספרי³ נאמר שהכתוב קרוב ה' לכל קוראיו
6 הוא קודם שחס-ושלום נחתם גזר הדין.
7 לפי זה יש להבין, שלאחר שכבר נחתם גזר הדין, אזי
8 בהכרח שתהיה הקריאה לה' יתברך על-ידי תורה.
9 שכוח התורה יכול להסיר אפילו את חותם גזר הדין.
10 הרי גזר הדין הוא בשביל כוונה רוחנית. ה' יתברך כולו
11 רחמים, וגם הדין חס-ושלום מכון לשם ענין רוחני,
12 כמו היסורים הגדולים והעצומים בשעה זו, שהם חבלי
13 משיח.
14 כעת הוא סוף זמן הגלות וזוהי עת ביאת המשיח, ו"אין
15 ישראל נגאלין אלא בתשובה"⁴.
16 היסורים הם התעוררות לעשות תשובה, כי העיקר הוא
17 שעתה הוא באמת זמן המשיח, ועל-ידי קריאה באמת,
18 ניתן להקל את חבלי המשיח.
19 להבין הענין:
20 הגמרא⁵ אומרת בשם ר' יצחק שארבעה דברים קורעים
21 את גזר הדין שחס-ושלום נגזר על אדם.
22 ארבעת הדברים הם: [א] לתת צדקה, [ב] להתפלל
23 בקול – וזה נקרא צעקה, קריאה וזעקה מעומק הלב.
24 שלכן כתוב בספרים⁶ שבחודש אלול, בראש השנה,
25 בעשרת ימי תשובה וביום הכפורים יש להתפלל בקול,
26 מלבד תפילת שמונה-עשרה שלא צריך לומר בקול
27 כל-כך, [ג] שינוי השם [ד] ושינוי מעשה – לשנות את
28 השם ולשנות את ההתנהגות לטוב.
29 הגמרא מביאה ראיות מפסוקים ומדברים שהתרחשו
30 בפועל, שבכוחם של ארבעה דברים אלו לבטל את גזר

חיים סימן קא.

(7) משלי י, ב. יא, ד.

(8) תהלים קז, כח.

(9) נח יא, ל.

(10) ראה יבמות סד, ב.

(11) לך יז, טו.

(12) ראה ספר יונה.

(13) תענית פרק ב, משנה א.

(1) תהלים קמה, יח.

(2) ירושלמי, ראש השנה פרק ג, הלכה ח. איכה רבה, פתיחתא

ב. ילקוט שמעוני, דניאל רמז תתרסו. תיקוני זוהר, תיקון כא (נ).

(א). וראה ברכות ה, ב.

(3) פרשת נשא.

(4) רמב"ם, הלכות תשובה פרק ז, הלכה ה. ראה לקמן ע' 197

ובהערה 6.

(5) ראש השנה טז, ע"ב.

(6) ראה אגרות-קודש חלק ו, ע' תכט. וראה גם שו"ע, אורח

לזולת במה שהוא יכול.
צעקה, כאשר אדם עורך חשבון נפש שכל מה שנעשה
אתו הוא בהשגחה פרטית וה' יתברך נותן לו בריאות
ופרנסה יותר מכפי שראוי לו, ואם הוא חס-ושלום לא
בריא או שאין לו פרנסה, הרי רק הוא עצמו אשם בכך,
כפי שאומרת המשנה¹⁶ "הרעותי את מעשי וקפחתי את
פרנסתי";
כאשר אדם עושה חשבון-צדק ומתבונן בכך היטב,
נשבר לבו, ומעומק נקודת לבו הוא נושא תפילה אל
ה' יתברך, כמו שכתוב¹⁷ "אליך הוי' אקרא ואל הוי'
אתחנן. מה בצע בדמי ברדתי אל שחת, היודך עפר
היגיד אמתך". איזו טובה תצמח מכך שאני אפול
לתהום, וכי המטרה היא שהארץ תשבח את ה' יתברך
ותאמר את האמת של האלקות?
למרות שאכן הארץ אומרת שירה, אבל הרי המטרה
שלשמה ברא ה' יתברך את האדם, היא לשם כך
שהאדם יבין אלקות, אשר לכן נתן ה' יתברך לאדם
שכל וחכמה. אך לכך מוכרח האדם מנוחה מסוימת,
שיהיה לו את המצטרך. ועל-ידי לב נשבר, הצעקה
הופכת להיות זעקה מעומק הלב עם בקשה לה' יתברך.
קיצור. המשתתף בתחושות חיי העוני הקשים ובסבל
הזולת, ועורך חשבון נפש, שאף אחד, גם העשירים
מאוד, אינם – הם עצמם, בניהם או נכדיהם – מוגנים
מפני עוני וסבל, נעשה אצלו לב נשבר והוא מתפלל
אל ה' יתברך בזעקה וקריאה מעומק הלב.

ארבעת הדברים – צדקה, צעקה, שינוי השם, ושינוי
מעשה – המבטלים את גזר הדין, הם דרכי התשובה
והמעשים הטובים הבאים על-ידי העבודה של לב
נשבר ונדכה.
זה שיש לו את הרגש לחוש את הזולת, ומביט בעין
טובה אל מצבו הקשה של הזולת, הן בבריאות והן
בפרנסה, איך הלה הוא עני וסובל יחד עם בני ביתו
רעב וקור, ובגדיהם בלויים, הוא מעריך בשיקול דעת
ברור את עצם מהותו של הסובל, שבאמת הוא אכן
נעלה ממנו במעלה. שכן אף אדם, אפילו העשיר
ביותר, אינו מחוסן מפני אסון המביא לידי עניות.
הגמרא¹⁴ אומרת שלעולם צריך אדם לבקש מה' יתברך
שלא יגיע לעניות ודוחק, כי גלגל הוא הסובב בעולם.
גם אם ה' יתברך שומר על האדם מדוחק ועניות, עדיין
לא בטוח שבנו לא יעני ולא יסבול מדוחק. וגם אם ה'
יתברך יתן גם לבנו עשירות, עדיין לא בטוחים שבן
בנו לא יעני ולא יסבול דחקות.
העצה לכך היא לתת צדקה. כפי שהגמרא מספרת¹⁵,
שמונכו המלך חילק את אוצרות המלוכה לעניים.
כאשר שאלו אותו מדוע הוא מחלק את האוצרות
הגדולים שאבותיו אספו במשך דורות רבים, ענה
שאבותיו החביאו את האוצרות שלהם במרתפים, אבל
הוא מוסר אותם לשמירה לקב"ה, כי צדקה היא בטחון
מפני הזדקקות.
כאשר האדם מתבונן בזה, לבו נשבר והוא מסייע

שישבו בבית הסוהר בסכנת-חיים. בישועה מסכנת-
מדבר כתוב הלשון "יצילים". בישועה מבית הסוהר
ומסכנת מחלה כתוב "יושיעים". ובישועה מסכנת הים
כתוב "יוציאים".
כתוב בספרים²⁰ שאומרים מזמור זה במנחה של יום
שישי, כי זוהי ברכת הודאה לה' יתברך על כל ימי
השבוע (ששת ימי המעשה) בהם האדם טרוד בדאגות
הפרנסה ועובר את כל ארבעת סוגי היסורים עד
שמרויח את פרנסתו, כמו שכתוב²¹ "בזעת אפך תאכל
לחם".
כאשר מגיעה השבת שהיא יום המנוחה לאחר ששת

הפסוק "ויצעקו אל הוי' בצר להם וממצוקותיהם
יוציאים", כתוב במזמור קז בתהלים ארבע¹⁸ פעמים
(בשינוי הלשון: "ויצעקו" – "ויזעקו"), אבל באופן
של ישועת הוי' כתובים שלוש לשונות: [א] "יצילים"
[ב] "יושיעים" [ג] "יוציאים".
כל אחת משלוש הלשונות יש לה משמעות נפרדת,
כלומר ישועה מסוג אחר, כי ארבע הפעמים של
"ויצעקו" הם ארבעה סוגי יסורים וארבע סוגי ישועות.
מזמור קז הוא ברכת הודאה של ה"ארבעה צריכים
להודות"¹⁹ – אלו שעברו את הים, אלו שטעו במדבר
שמם והגיעו לשוב, אלו שהיו חולים והבריאו ואלו

(18) בפסוקים ו. יג. יט. כח.

(14) שבת קנא, ע"ב.

(19) ברכות נד, ע"ב. שו"ע, אורח חיים סימן ריט, סעיף א.

(15) בבא בתרא יא, ע"א.

(20) ראה ספר המנהגים – חב"ד ע' 25.

(16) קידושין פב, ע"א.

(21) בראשית ג, יט.

(17) תהלים ל, ט-י. וראה שער הכולל פרק ה אות ג.

בארבעת עניני התשובה: צדקה, צעקה, שינוי השם
 ושינוי מעשה, שעל כך כתוב¹ "קרוב הוי' לכל
 קוראיו". כל אחד שקורא אל ה' יתברך באחד מארבעת
 הדברים הללו, ה' יתברך עונה לו.
 כל זה הוא קודם שנחתם גזר הדין, אבל כאשר כבר
 נחתם גזר הדין – ש"אין ישראל נגאלין אלא
 בתשובה"²⁴, אז לא די בארבעת אופני התשובה, וצריך
 להיות "אשר יקראוהו באמת". קריאה על-ידי התורה,
 להאמין באמונה פשוטה בכל הכתוב בתורה על-פי
 פירוש חז"ל.
 בכל שנות זמן הגולה, היו ארבעת אופני התשובה דבר
 המספיק לרבים, אבל כעת, בזמן ביאת המשיח, לא די
 בכך.
 כל יהודי צריך ומוכרח לדעת שזהו זמן ביאת המשיח.
 וכימי צאתנו מארץ מצרים, שאז בא החצוף, עמלק,
 לקרר את בני ישראל לתורה ומצוות ואלקות²⁵, כך גם
 כעת ישנם אלו המקררים מאמונה ביעודי ה' יתברך
 בתורה על-ידי הנביאים וחז"ל.
 בעת מתן-תורה נתן ה' יתברך את כוח האמונה בתורה,
 ואת הכוח לתשובה באמת, כדי להקל את חבלי משיח,
 ושיזכו לקבל פני משיח צדקנו בקרוב ממש בחסד
 וברחמים.
 קיצור. בברכת הודאה ישנם שלושה ביטויי הצלה:
 יצילם, יושיעם ויוציאם – כנגד ארבעת הקשיים
 בטרדות הפרנסה בששת ימי החול, על האדם להזהר
 (מ: א) להטבע במסחר. (ב) הלוך בטל ודברים בטלים.
 (ג) חסרונות של חולי הנפש. (ד) מלהאסר על-ידי היצר
 הרע. כעת, בזמן המשיח, מוכרחת להיות הקריאה
 באמת.

קרוב ה' לכל קוראיו

ימי העבודה הקשים, הרי זה כפי שהמדרש²² אומר
 "בא שבת בא מנוחה", כאשר מגיעה השבת באים
 המנוחה והעונג.
 זהו החילוק בין השבת והחגים. החגים נקראים
 "מועדים לשמחה", ימי שמחה, והשבת נקראת "יום
 מנוחה", יום של מנוחה ועונג. לכן בערב שבת אומרים
 את המזמור של ברכת ההודאה.
 ארבעה דברים אלו – יורדי הים, הולכי מדבריות, חולה
 שנתרפא ויוצא מבית האסורים – ישנם בעבודת ה'
 יתברך, והם ארבעת החסרונות הכלליים שקיימים אצל
 האדם:
 יורדי הים בעבודה, היינו שהאדם שוקע וטובע בכל
 הענינים הגשמיים, ויש בזה כמה אופנים.
 יש השקועים בתאוות ועניני הנאה, ויש כאלה
 השקועים בעניני העולם, שבנוסף לכך שהם שקועים
 במסחר ומשא ומתן באופן שאין להם זמן ללימוד
 ולתפילה בציבור, מלבד זאת פריקת העול בדברים
 בטלים לוקחת מהם יותר זמן מאשר העסק והם
 שוקעים בדברים בטלים.
 יש הנקראים הולכי מדבריות, מקום שממה בו לא
 צומח דבר. בעבודה אלו הולכי בטל, השקועים
 בדברים שאין בהם ממש.
 ישנם כאלה שנקראים חולים רחמנא-ליצלן בחולי
 הנפש, כפי שהרמב"ם²³ ז"ל אומר, אשר כשם שישנם
 חולי הגוף, כך ישנם גם חולי הנפש, הן במוחין והן
 במידות.
 ישנם כאלה שהם חס-ושלום בבית האסורים אצל היצר
 הרע והנפש הבהמית.
 לכל ארבעת החסרונות הכלליים הללו ישנה הרפואה

(24) רמב"ם הלכות תשובה פרק ז, הלכה ה.
 (25) תנחומא, תצא ט. רש"י תצא כה, יח.

(22) מדרש רבה, סוף פרשה י (בשינוי). הובא בפירוש רש"י
 על הפסוק, בראשית ב, ב.
 (23) שמונה פרקים, פ"ג [הערת כ"ק אדמו"ר].

ספר השיחות – ה'ש"ת"תש"א בלה"ק

גאונותו וצדקתו, וכאשר רצונו היה לדעת את האמת,
 ומה שאינו אמת לא רצה לקבל, החליט לנסוע לשם
 להתראות אתו, והתפעל ממנו, ובשובו נסע
 לדבורמיסלא להתראות עם נכדו ר' שמריה ואמר לו
 שה"אמת" נמצאת שם. אך כיוון שהוא עדיין צעיר
 לימים, הריהו מצווה עליו שלא יתראה אתו עד
 לאחר עשר שנים. לאחר מכן נעשה ר' שמריה

א. פתח ואמר: עיקר המעלה בחסידים, מה
 שהיתה להם אוזן שומעת.
 - היה ר' יצחק מיאנוביץ' ולו היה בן בשם ר'
 שמריה מזשוקאווע - כפר קטן ליד דוברומיסלא -
 אביו זקנו היה ר' חיים שמעון, שהיה אז בשנות
 הששים שלו, ושמע שבויטבסק ישנו אברך בן שש
 עשרה וכל גאוני העיר מעריצים את כבודו מרוב

18 אצל חסידים לא היה הבדל אם שומעים אימרה
19 מרבי או מחסיד, לא היתה פרסא המפסקת בין רבי
20 לחסיד, אלא על דרך³ והבדילה הפרוכת לכם בין
21 הקודש ובין קודש הקדשים, שכן הם חיפשו חיות,
22 וכאשר שמעו אימרה מחסיד הם חיו בה.
23 ב. ציווה לנגן ניגון, ואחרי הניגון אמר: יש לנגן
24 ניגון שיש בו תוכן, ניגון של שמחה או של מרירות,
25 אך בלבד שיהיה לו תוכן, באם לאו זה ריקוד סתם.
26 הסימן שיש בו תוכן הוא, כאשר "מתפלל" באותו
27 ניגון, גם לפעמים כשמתעסקים לשרש איזה סוג רע,
28 הרי כשמנגנים ניגון - זה עוזר, לפעמים "מתפלל"
29 כמו שמתנגן, או לפעמים מתנגן כמו ש"מתפלל", אך
30 הכל עם תוכן, עם הניגון צריך להתווסף בהשגה או
31 בהתעוררות המדה, לכן צריכים לנגן ניגונים עתיקים
32 או אפילו חדשים אבל כאלה שיש בהם תוכן. וציווה
33 לנגן את ניגון ה"בינוני".

1 לחסיד של רבנו הזקן, והצליח ב"ה בעשירות ועשה
2 עסקים גדולים בפטרבורג, וכאשר נאסר רבנו הזקן
3 היה הוא אז גם כן מהחשובים בפטרבורג, ועשה
4 הרבה טובות עבורו, והאריך ימים מברכתו של רבנו
5 הזקן. כשאדמו"ר האמצעי נסע לקרלסבאד בשנת
6 תקע"ה להתראות עם הגאון ר' עקיבא איגר, היה גם
7 ר' שמריה איתו.
8 כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" אמר על ר' שמריה:
9 על מלה שלו אפשר לסמוך, שכן הוא מקובל איש
10 מאיש. והוסיף שמעלתם של חסידים היא שיש להם
11 און שומעת.
12 ופירש: און שומעת משמעה שמה ששומעים -
13 ירגישו בו, שזה הענין של און מילין תבחן¹, עד לעקב
14 שברגל, כמו שכתוב² והיה עקב תשמעון, וידוע
15 הפירוש בזה שגם העקב ירגיש, לא רק הראש וגם
16 לא רק הלב, ולפעמים גם פועל טוב, אלא שגם העקב
17 ירגיש, וזה הענין של און שומעת.

פסדו שני

(3) שמות כו, לג.

(1) איוב לד, ג.

(2) דברים ז, יב.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ג כסלו תרצ"ב

ריגא

כבוד ידידי עוז ש"ב וכו' מוהר"ר

שיל"א שיחי

1 שלום וברכה!

14 חפצו מאד בטובת הענין, אבל מצד חלישותו אין בכחו
15 לפעול מאומה, והדבר נעזב מאד, והנני חושב אי"ה בימים
16 אלו לשלח להתם איש מיוחד לאסוף מהקופסאות ולראות
17 לחזק הדבר, וכן הדבר במקומות שונים שנעזב מאד
18 הדבר, ודרושה עבודה גדולה לחדש ולחזק ענין ההכנסה.
19 אולי אפשר הדבר אשר מבלי הבט על זה אם יחדשו
20 ענין המשולחים מאה"ק ת"ו, אוכל לבחור איש ולשלחו
21 בתור משולח במדינות הבלטיות הקרובות לפה.
22 בודאי ידוע להם המצב באיזה מדינות שאסור להוציא
23 מעות משם לחו"ל, ובטח קבלו מפריז סך 081 דאללאר
24 ששלחתי להם תמורת שהיו צריכים לשלוח להם מכאן,
25 ובודאי קבלו גם המכתב אשר הם צריכים להיות זהירים
26 בשלוח קבלות, ולשלוח רק רשימה כללית שלא יהי ניכר
27 הדבר, וימים אלו אראה שנתקבצו, וגם דבר זה שא"א
28 לשלח מעות וקבלות גורם הפסד גדול להכנסה, והיו
29 צריכים להשתדל לחזק הדבר לכה"פ במכתבים מיוחדים.
30 והנני ש"ב ידי"ע הדו"ש מכבדו ומברכו בגו"ר.

2 הנני מצרף בזה מכתב אל הכולל יצ"ו בנדון ידידנו
3 הרה"ג הנודע המפורסם לשם תהלה ותפארת וו"ח אי"א
4 מוה"ר יצחק יואל שי' ראפאלאוויטש, והנני מקוה אשר
5 ישתדלו למלא בקשתי ולהביא הדבר אל הפועל, והנני
6 חושב אשר בודאי ישנם ענינים אשר התערבותו והתיעצות
7 עמו הי' מביא תועלת בהכנסה.
8 והנני מדגיש עוד הפעם אשר בעניני הכנסה עבודת
9 ההנהלת הכולל יצ"ו חלושה מאד, וגם נחוץ במקומות
10 ידועים לחדש ענין המשולחים, כפי שכבר כתבתי איזה
11 פעמים.
12 לפני זמן קצר נודע לי ממדינת עס[ט]לאנד הקרובה
13 לפה, אשר בעיר רעוועל הגבאי הוא השו"ב הזקן, אשר

פרק ד' משנה ב'

בן עזאי אומר, הו' רץ למצוה קלה, ובורח מן העברה. שמצוה גוררת מצוה, ועברה גוררת עברה. ששכר מצוה, מצוה. ושכר עברה, עברה:

נקודות משיחות קודש

שההרגל לרוץ לקיום המצוה בחיות ובשמחה, זה עצמו יסייע לו ויקרבו אל הדרגה שבה ה"ריצה" היא במשמעותה האמיתית - חיות ושמחה בלתי מוגבלת בעבודת ה'!¹
(לקוטי שיחות כרך יז, עמ' 371)

גירסת רבינו הזקן היא: "הו' רץ למצוה קלה" ללא הסיום "כלחמורה", ויש להבין: הרי מצד תוכן הדברים מתאים סיום זה, וכפי שמצאנו במשנה קודמת² "והו' זהיר במצוה קלה כבחמורה"?

ומן ההכרח לומר, שאף כי לענין זהירות במצוה כל המצוות שוות, קלות כחמורות, הנה לענין ריצה למצוה - מצוה קלה אינה דומה למצוה חמורה: בן עזאי משיענו שיש לרוץ אף למצוה קלה, ומכך נבין שלמצוה חמורה צריך לרוץ ביתר שאת.

הסבר הדברים הוא:

"ריצה" לדבר מצוה מבטאת את ההתעוררות לקיום המצוה מתוך חיות ושמחה. ומצאנו שני אופני "ריצה": א. "יהודה בן תימא אומר הו'... רץ כצב... לעשות רצון אביך שבשמים". ב. בן עזאי אומר הו' רץ למצוה קלה.

הוראתו של יהודה בן תימא ענינה היא הכנה כללית לעבודת ה': "ריצה" זו מהווה התמסרות לקיום המצוות שבמשך היום, ולענין זה כל המצוות שוות, כאשר המשותף לכולן הוא, שהן רצון ה' ("רצון אביך שבשמים").

על כך מוסיף בן עזאי הוראה פרטית ומיוחדת לכל מצוה: "הו' רץ למצוה קלה" - יש להדגיש בעת קיום המצוה את ענינה הפרטי, ה"נעימות" וה"מתקנות"³ המיוחדת שבמצוה, עד שזו תעורר אותו ל"ריצה". והחידוש הוא שבכל מצוה, אף במצוה "קלה", ישנה ה"נעימות" המביאה לידי חיות ושמחה ("ריצה").

לכן לא נקט בן עזאי בלשון "הו' רץ למצוה קלה כלחמורה", כי הוא רצה להדגיש את ענין ה"ריצה", שהיא תוצאה מההכרה ב"נעימות" המיוחדת של המצוה - ומוכן, שאינה דומה ה"נעימות" שבמצוה קלה לזו שבמצוה חמורה.

(לקוטי שיחות, כרך יז, עמ' 371)

יש להבין: הלוא הלכה פסוקה היא בשולחן-ערוך⁴ - "מצוה לרוץ כשהולך לבית-הכנסת וכן לכל דבר מצוה" ומה שייכותו לפרקי אבות שענינו "מילי דחסידותא"?

בביאור הענין יש לומר:

ענין הזריזות בכלל לקיום מצוה, מבטא שמחה וחפץ לב "למלאות רצון קונו ולעשות נחת רוח ליוצרו"⁵. וכאשר לא מסתפקים בזריזות אלא קיום המצוה נעשה אף בריצה, הרי זו הוכחה שהשמחה והחיות אצל מקיים המצוה הן למעלה מכל מדידה והגבלה אין הוא מסתפק בהליכה רגילה, אפילו לא הליכה בזריזות, אלא הוא מתאמץ ורוץ מעל ומעבר לכוחותיו הרגילים.

שמחה וחיות זו, המתבטאת (כאמור) בריצה לדבר מצוה - מאפיינות יהודי שהביא את עצמו לדרגת ביטול גמור לקב"ה, עד שאינו מרגיש את מציאותו שלו. כי אם עדיין הוא מרגיש את ישותו ומציאותו - הרי אף אם יעשה את המצוה בשמחה, תהיה שמחתו מוגבלת - לפי הבנתו והשגתו האישית - ולא תהיה כאן "ריצה" ו"יצאה מן הכלים". רק כאשר הוא רץ לקיים את המצוה, יש בכך הוכחה ששמחתו פורצת גבולות עד לביטולו העצמי (באשר הוא גם "משפיל עצמו ומקל גופו")⁶.

לפי זה נבין את ההבדל בין ההלכה שנפסקה בשולחן-ערוך ולפיה "מצוה לרוץ לבית הכנסת וכן לכל דבר מצוה", ובין הוראת בן עזאי במשנתו - "הו' רץ למצוה":

בשולחן-ערוך מדובר על ריצה כפשוטה, כלומר אף מי שאינו בדרגה של יציאה מהגבלותיו ושל ביטול מציאותו, מכל-מקום עליו לרוץ בפועל לכל דבר-מצוה בהתאם לחביבות המצוה מצד האמת.

הוראת בן עזאי, לעומת זאת, היא ממידת חסידות והיא איננה שווה לכל נפש⁷. הוראה זו מכוונת לא רק לריצה כפשוטה, אלא בעיקר לתוכנה הפנימי של ה"ריצה", שהיא החיות והשמחה שבקיום המצוה; לא סתם חיות, אלא חיות ושמחה בלתי מוגבלות המתאפשרות רק מתוך ביטול נעלה ביותר לקב"ה.

והסיבה לכך שעל כל אחד מוטל החיוב לרוץ לדבר מצוה - אף שאין הוא בדרגה זו של "יצאה מן הכלים": כיון

(1) אורח-חיים סימן צ, סעיף יב. שולחן-ערוך רבינו הזקן שם סעיף יג. על-פי ברכות ו, ב. (2) איגרת-הקודש סימן כא. (3) לשון הרמב"ם (הלכות לולב, פרק ח הלכה טו) במעלת עבודת ה' בשמחה. (4) ולכן כתב הרמב"ם (הלכות לולב שם) על עבודת ה' בשמחה, שזו היא "עבודה גדולה". (5) פרק ב משנה א. (6) ראה שו"ע אורח-חיים סי' צ. (7) ראה אורח-חיים תחילת פרשת אחרי.

פרשת אמור

כא וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֲמֹר אֶל־הַכֹּהֲנִים
בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לִנְפֹשׁ לֹא־יִטְמָא
בְּעַמּוּיוֹ: ^בכִּי אִם־לְשֹׂארוֹ הַקָּרֵב אֵלָיו לֹאֲמוֹ
וּלְאָבָיו וּלְבָנָיו וּלְכֵתוֹ וּלְאֶחָיו: ^גוְלֹאֲחֹתוֹ
הַבְּתוּלָה הַקְּרוֹבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא־הָיְתָה לְאִישׁ
לָהּ יִטְמָא: ^דלֹא יִטְמָא בַּעַל בְּעַמּוּיוֹ לְהַחֲלוֹ: ^ה
כְּתִיב לֹא־יִקְרַח קִרִּי לֹא־יִקְרַחוּ קִרְחָה בְּרֹאשָׁם
וּפָתַת זָקָנָם לֹא יַגְלִחוּ וּבְכִשְׂרָם לֹא יִשְׂרֹטוּ
שְׂרָמַת: ^וקִדְשִׁים יִהְיוּ לֵאלֹהֵיהֶם וְלֹא יַחֲלִלּוּ
שֵׁם אֱלֹהֵיהֶם כִּי אֶת־אִשִּׁי יְהוָה לֶחֶם אֱלֹהֵיהֶם
הֵם מְקַרְיָבִים וְהָיוּ קִדְשׁ: ^זוְאִשָּׁה זֹנָה וַחֲלָלָה
לֹא יִקְחוּ וְאִשָּׁה גְרוּשָׁה מֵאִשָּׁה לֹא יִקְחוּ
כִּי־קִדְשׁ הוּא לֵאלֹהֵיוֹ: ^חוְקִדְשָׁתוֹ כִּי־אֶת־לֶחֶם
אֱלֹהִיד הוּא מְקַרְיָב קִדְשׁ יִהְיֶה־לָּךְ כִּי קִדּוֹשׁ
אֲנִי יְהוָה מְקַדְשְׁכֶם: ^טוְכַת אִישׁ כְּהֵן כִּי תַחַל
לְזִנוּת אֶת־אִבִּיתָהּ הִיא מְחַלֶּלֶת בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹף: ^יס
וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל מֵאֲחָיו אֲשֶׁר־יוֹצֵק עַל־רֹאשׁוֹ
שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִלֵּא אֶת־יָדָיו לִלְבָשׁ אֶת־
הַבְּגָדִים אֶת־רֹאשׁוֹ לֹא יַפְרֹעַ וּבִגְדָיו לֹא יַפְרֹם:
^{יא}וְעַל כָּל־נִפְשֹׁת מוֹת לֹא יָבֹא לְאָבָיו וּלְאִמּוֹ לֹא
יִטְמָא: ^{יב}וּמִן־הַמְּקַדְּשׁ לֹא יֵצֵא וְלֹא יַחֲלִיל אֶת
מְקַדְשׁ אֱלֹהָיו כִּי גֹזֵר שֶׁמֶן מִשְׁחַת אֱלֹהָיו עָלָיו
אֲנִי יְהוָה: ^{יג}(יִשְׂרָאֵל) וְהוּא אִשָּׁה בְּבִתּוּלָיָה יִקַּח:
^{יד}אֲלֻמָּנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה זֹנָה אֶת־אֵלֶּה לֹא יִקַּח
כִּי אִם־בְּתוּלָה מַעֲמּוּיוֹ יִקַּח אִשָּׁה: ^{טו}וְלֹא־יַחֲלִיל

זֶרַעו בְּעַמּוּיוֹ כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְשׁוֹ: ^ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (2)קוטרשיחות חכ"ז ע' 165

אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים . . וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם (כא, א)

אָמַר, וְאָמַרְתָּ - לְהַזְהִיר גְּדוּלִים עַל הַקְּטָנִים (רש"י)

"לְהַזְהִיר" הוּא גַם לְשׁוֹן זֶהר וְאֹזֶר, וּמִכָּאן הַנִּרְאָה
שֶׁכָּאֲשֶׁר הַגְּדוּלִים מְשַׁפְּעִים עַל הַקְּטָנִים, צְרִיכִים הֵם לְעֻשׂוֹת
זֹאת בְּאֶפֶן שֶׁל 'מִינִן' - מְקַרְבָּת' דְּרָף שֶׁל זֶהר וְאֹזֶר. וּלְמַעַט
בְּהַשְׁפָּעָה בְּדֶרֶךְ שֶׁל 'שְׁמָאל' - דּוּחָה. עַל פִּי זֶה יִמָּתֵק לְשׁוֹן

הַפְּסוּק "אָמַר.. וְאָמַרְתָּ" וְלֹא "דִּבֶּר", כִּי 'דְּבוּר' הוּא לְשׁוֹן
קִשָּׁה, מִה־שְּׂאִי־כֵן אֲמִידָה הִיא לְשׁוֹן רַבָּה.

שְׁנֵי ^{טו}וְיִדְבַּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^יוְדִבֶּר אֶל־
אַהֲרֹן לֵאמֹר אִישׁ מִזֶּרַעְךָ לְדֹרֹתָם אֲשֶׁר יִהְיֶה
בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרֵב לְהַקְרִיב לֶחֶם אֱלֹהָיו: ^{יב}כִּי
כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרַב אִישׁ עוֹר אוֹ
פֶּפֶחַ אוֹ חֶרֶם אוֹ שְׂרוּעַ: ^{יג}אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר־יִהְיֶה
בּוֹ שֹׁכֵר רִגֵּל אוֹ שֹׁכֵר יָד: ^{יד}אוֹ־גִבֵּן אוֹ־דָק אוֹ
תְּבַלְל בְּעֵינָיו אוֹ גֶּרֶב אוֹ יִלְפֶּת אוֹ מְרוּחַ אֲשָׁד:
^{טו}כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־בּוֹ מוֹם מִזֶּרַע אַהֲרֹן הַכֹּהֵן לֹא
יֵגֵשׁ לְהַקְרִיב אֶת־אִשִּׁי יְהוָה מוֹם בּוֹ אֶת לֶחֶם
אֱלֹהָיו לֹא יֵגֵשׁ לְהַקְרִיב: ^{יז}לֶחֶם אֱלֹהָיו מְקַדְּשִׁי
הַקְּדָשִׁים וּמִן־הַקְּדָשִׁים יֹאכֵל: ^{יח}אֲךָ אֶל־
הַפְּרִכָּת לֹא יָבֹא וְאֶל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא יֵגֵשׁ כִּי־מוֹם
בּוֹ וְלֹא יַחֲלִיל אֶת־מְקַדְּשִׁי כִּי אֲנִי יְהוָה
מְקַדְּשָׁם: ^{יט}וְיִדְבַּר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
וְאֶל־כָּל־בָּנֵי יִשְׂרָאֵל: ^פ**כב** וְיִדְבַר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^אדִּבֶּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
וַיֹּצִרוּ מְקַדְּשִׁי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְלֹא יַחֲלִילוּ אֶת־שֵׁם
קִדְשִׁי אֲשֶׁר הֵם מְקַדְּשִׁים לִי אֲנִי יְהוָה: ^באָמַר
אֲלֵהֶם לְדֹרֹתֵיכֶם כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־יִקְרַב מִכָּל־
זֶרַעְכֶם אֶל־הַקְּדָשִׁים אֲשֶׁר יִקְדִּישׁוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
לַיהוָה וּמִמָּאֲתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא
מִלִּפְנֵי אֲנִי יְהוָה: ^גאִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אַהֲרֹן וְהוּא
צְרוּעַ אוֹ זָב בְּקִדְּשִׁים לֹא יֹאכֵל עַד אֲשֶׁר יִטְהַר
וְהִנָּגַע בְּכָל־טָמֵא־נֶפֶשׁ אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר־תִּצָּא
מִמֶּנּוּ שִׁכְבַּת־זֶרַע: ^דאוֹ־אִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל־
שְׂרֵץ אֲשֶׁר יִטְמָא־לוֹ אוֹ בְּאָדָם אֲשֶׁר יִטְמָא־לוֹ
לְכָל טָמְאָתוֹ: ^הנֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע־בּוֹ וּמִמָּאָה
עַד־הָעֶרֶב וְלֹא יֹאכֵל מִן־הַקְּדָשִׁים כִּי אִם־רָחֵץ
בְּשֹׁר בַּמָּיִם: ^ווְכֹא הַשֹּׁמֵשׁ וְטָהָר וְאַחֵר יֹאכֵל
מִן־הַקְּדָשִׁים כִּי לַחֲמוֹ הוּא: ^זנִבְלָה וּטְרֵפָה לֹא

יֹאכֵל לְטִמְאָה־בָּהּ אֲנִי יְהוָה: ❶ וְשִׁמְרוּ אֶת־
מִשְׁמַרְתִּי וְלֹא־יִשְׂאוּ עָלָיו חֲטָא וּמָתוּ בּוֹ כִּי
יִחַלְלֶהוּ אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשָׁם: ❷ וְכִלְיוֹר לֹא־יֹאכֵל
קֹדֶשׁ תּוֹשֵׁב בָּהֶן וְשֹׁכֵר לֹא־יֹאכֵל קֹדֶשׁ: ❸ וְכֹהֵן
כִּי־יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיָן בִּסְפוֹ הוּא יֹאכֵל בּוֹ וְיִלִּיד
בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְלַחְמוֹ: ❹ וּבֵת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה
לְאִישׁ זָר הִוא בְּתוּמַת הַקִּדְּשִׁים לֹא תֹאכֵל:
❺ וּבֵת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אֲלֻמָּנָה וְגִרוּשָׁה וְזָרָע אֵין
לָהּ וְשִׁבָּה אֶל־בֵּית אֲבִיהָ בְּנִעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם אֲבִיהָ
תֹאכֵל וְכִלְיוֹר לֹא־יֹאכֵל בּוֹ: ❻ וְאִישׁ כִּי־יֹאכֵל
קֹדֶשׁ בְּשִׁגְגָה וַיִּסַּף חֲמִשִּׁיתוֹ עָלָיו וְנָתַן לַכֹּהֵן
אֶת־הַקֹּדֶשׁ: ❼ וְלֹא יִחַלְלוּ אֶת־קֹדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אֶת אֲשֶׁר־יְרִימוּ לַיהוָה: ❽ וְהִשְׂיִאוּ אוֹתָם עֵין
אֲשָׁמָה בְּאֹכְלָם אֶת־קֹדְשֵׁיהֶם כִּי אֲנִי יְהוָה
מְקַדְּשָׁם: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטרשיחות ח"ב ע' 151)

אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים . . וְאָמַרְתֶּם אֲלֵהֶם (כא, א)

אָמַר, וְאָמַרְתֶּם - לְהַזְהִיר גְּדוּלִים עַל הַקִּטְּנִים (רש"י)

"לְהַזְהִיר" הוּא גַם לִשׁוֹן זֶהר וְאוֹר, לְלַמֶּדְנוּ שְׁבָאֲשֶׁר
מִשְׁפִּיעִים הַגְּדוּלִים עַל הַקִּטְּנִים, נֹסְפִים תּוֹסְפוֹת שֶׁל זֶהר
וְאוֹר בְּגִדּוּלִים עֲצָמָם.

שְׁלִישִׁי ❶ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ❷ דַּבֵּר
אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו וְאֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר
בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִקְרִיב קִרְבָּנוֹ לְכָל־גִּדְּרֵיהֶם
וְלְכָל־גִּדְּבוֹתָם אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לַיהוָה לַעֲלֹת:
❸ לְרִצְוֹנָם תָּמִיד זָכַר בַּבֶּקֶר בִּבְשָׁבִים וּבְעֵזִים:
❹ כָּל אֲשֶׁר־בּוֹ מוֹם לֹא תִקְרִיבוּ כִּי־לֹא לְרִצְוֹן
יְהִיָּה לָכֶם: ❺ וְאִישׁ כִּי־יִקְרִיב זִבְח־שְׁלָמִים
לַיהוָה לְפֶלֶא־נִדְרָ אוֹ לְנִדְבָה בַּבֶּקֶר אוֹ בַצֹּאן
תָּמִיד יְהִיָּה לְרִצְוֹן כָּל־מוֹם לֹא יִהְיֶה־בּוֹ:
❻ עֹרֹת אוֹ שְׁבוֹר אוֹ־חֲרוּץ אוֹ־יִפְלֹת אוֹ גֶרֶב
אוֹ יִלְפֹת לֹא־תִקְרִיבוּ אֵלָּה לַיהוָה וְאִשָּׁה

לֹא־תִתְּנוּ מִהֶם עַל־הַמִּזְבֵּחַ לַיהוָה: ❸ וְשׁוֹר וְשֵׂה
שְׂרוּעַ וְקִלּוֹט נִדְבָה תַעֲשֶׂה אֹתוֹ וּלְנִדְרָ לֹא
יִרְצֶה: ❹ וּמִעֹד וְכֹתוֹת וְנִתּוּק וְכוֹרוֹת לֹא
תִקְרִיבוּ לַיהוָה וּבִאֲרָצְכֶם לֹא תַעֲשׂוּ: ❺ וּמִיד
בֶּן־נָכַר לֹא תִקְרִיבוּ אֶת־לֶחֶם אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל־
אֵלָּה כִּי מִשְׁחַתֶּם בָּהֶם מוֹם בָּם לֹא יִרְצוּ
לָכֶם: ❻ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ❼ שׁוֹר
אוֹ־כֶשֶׁב אוֹ־עֹז כִּי יוֹלֵד וְהָיָה שְׁבַעַת יָמִים
תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהִלָּאָה יִרְצֶה לְקַרְבָּן
אִשָּׁה לַיהוָה: ❸ וְשׁוֹר אוֹ־שֵׂה אֹתוֹ וְאֶת־בָּנָיו לֹא
תִשְׁחָטוּ בַּיּוֹם אֶחָד: ❹ וְכִי־תִזְבְּחוּ זִבְח־תּוֹרָה
לַיהוָה לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבְּחוּ: ❺ בַּיּוֹם הַהוּא יֹאכֵל
לֹא־תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־בֶּקֶר אֲנִי יְהוָה:
❻ וְשִׁמְרַתֶּם מִצְוֹתַי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם אֲנִי יְהוָה:
❼ וְלֹא תַחַלְלוּ אֶת־שֵׁם קֹדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בַתּוֹךְ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשָׁכֶם: ❹ הַמוֹצִיא
אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי
יְהוָה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטרשיחות ח"ב ע' 679)

אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים . . וְאָמַרְתֶּם אֲלֵהֶם (כא, א)

אָמַר, וְאָמַרְתֶּם - לְהַזְהִיר גְּדוּלִים עַל הַקִּטְּנִים (רש"י)

בְּג' מְקוֹמוֹת בָּאָה הַתּוֹרָה לְהַזְהִיר גְּדוּלִים (בְּדַעַה) עַל
קִטְּנִים (בְּדַעַה): דָּם - אֵף שֶׁהָיוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׂטוּפִים בְּדָם
לֹאֲכֹלוּ, אֵל יֹאמַר מִה תוֹעִיל הַשְׁתַּדְּלוּתִי בַּחֲנוּךְ טוֹב, כִּיִּן
שִׁמְשָׁקַע בְּתַאֲוֹת לְבוֹ. שְׂקָצִים - אֵף שֶׁהָיוּ כֻּלָּם עוֹשֵׂה זֹאת
רַק לְהַכְעִיס, כִּי גַם נֶפֶשׁ קָצָה בָּהֶם, וְלִכְאוּרָה מִה תִּקְנֶה יֵשׁ
בְּדַבּוּר אֱלֹוִי. טְמֵאָה כֹהֲנִים - עֲנִין הַטְּמֵאָה וְהַשְׁתַּהֲרָה הוּא דָבָר
שְׂאִי אֶפְשָׁר לְהַסְבִּירוֹ בְּשִׁכְלִי, וְאִם כֵּן יֹאמַר הַמַּחֲנִיף אֵיךְ יוֹכֵל
לְהַסְבִּיר עֲנִין זֶה? לָכֵן הִזְהִירָה הַתּוֹרָה שְׂאֵל נֹאמַר נֹאשׁ, וְכָל
אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, יִהְיֶה מִי שִׁיְהִיָּה, מִזְהִירִים עָלָיו לְהַשְׁתַּדֵּל כָּכָל
הָאֶפְשָׁרִי לְהַצְמִידוֹ עַל דַּעַת הָאֶמֶת וְלַעֲזוֹר נִקְדַּת הַיְּהוּדוֹת
אֲשֶׁר בּוֹ.

רבי **כג** ❶ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ❷ דַּבֵּר
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם מִזְעֵדֵי יְהוָה
אֲשֶׁר־תִּקְרָאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֵלָּה הֵם

בַּן־בֶּקֶר אֶחָד וְאֵלֶם שְׁנַיִם יִהְיוּ עִלָּה לַיהוָה
וּמִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם אִשָּׁה רִיח־נִיחֹחַ לַיהוָה:
וְעֲשִׂיתֶם שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת וּשְׁנֵי
כִבְשִׂים בְּנֵי שָׁנָה לִזְבֹּחַ שְׁלָמִים: ^ד וְהִנִּיף הַכֹּהֵן
אֹתָם עַל־לֶחֶם הַכֹּפְרִים תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה
עַל־שְׁנֵי כִבְשִׂים קָדֵשׁ יִהְיוּ לַיהוָה לִכְהֹן:
^ה וּקְרַאתֶם בַּעֲצָם | הַיּוֹם הַזֶּה מִקְרֵא־קָדֵשׁ
יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מִלֻּאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ חֻקַּת
עוֹלָם בְּכָל־מוֹשְׁבֵיכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם: ^ו וּבְקִצְרְכֶם
אֶת־קִצִּיר אֲרֻצְכֶם לֹא־תִכְלֶה פֶּאת שְׂדֶךְ בְּקִצְרְךָ
וְלָקַט קִצְרֶךָ לֹא תִלְקֹט לַעֲנִי וְלִגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם
אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ^פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"ז ע' 72)

איש איש מבית ישראל . . . אשר יקריב קרבנו לכל
נדריהם ולכל נדבותם (כב, יח)

איש איש - לרבות את הגוים, שנודרים נדרים ונדבות
בישראל (רש"י פס' ה')

בנוגע לבנין בית המקדש, ההלכה היא שאסור לשמח
גוים בבניית הבית, ואף לא בתרומות לבניית הבית, והסבה
לכך, בית המקדש נועד לשם השקצת השכינה בבני ישראל
בלבד, ואין לגויים חלק בזה. מה־שאינן בנוגע להקדחת
קרבנות, יכולים כל הגוים להשתתף ולהביא קרבנות, ושעם
הדבר, המזבח - שעליו מקריבים את הקרבנות - נקבע
מקומו ועומד מתחלת בריאת העולם, כמו שאמרו חז"ל
ששם נברא אדם הראשון והקריב שם קרבנות, קרבנותיהם
של קין והבל היו שם, וגם נח כשיצא מהמבך הקריב שם.
לכן גם שאר אמות העולם צאצאיהם של אדם ונח יכולים
להקריב שם קרבנות.

חמישי ^ב וידבר יהוה אל־משה לאמר: ^א בדבר
אל־בני ישראל לאמר בחדש השביעי באחד
לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא־
קדש: ^ב כל־מלאכת עבודה לא תעשו
והקרבתם אשה ליהוה: ^ג ^ד וידבר יהוה
אל־משה לאמר: ^ה אך בעשור לחדש השביעי
הזה יום הכפרים הוא מקרא־קדש יהיה לכם

מועדי: ^א ששת ימים תעשה מלאכה וביום
השביעי שבת שבתון מקרא־קדש כל־מלאכה
לא תעשו שבת הוא ליהוה בכל
מושבתיכם: ^ב - אלה מועדי יהוה מקראי קדש
אשר־תקראו אתם במועדם: ^ג בחדש הראשון
בארבעה עשר לחדש בין הערבים פסח ליהוה:
^ד ובחמשה עשר יום לחדש הזה חג המצות
ליהוה שבעת ימים מצות תאכלו: ^ה ביום
הראשון מקרא־קדש יהיה לכם כל־מלאכת
עבודה לא תעשו: ^ו והקרבתם אשה ליהוה
שבעת ימים ביום השביעי מקרא־קדש כל־
מלאכת עבודה לא תעשו: ^ז ^ח וידבר יהוה
אל־משה לאמר: ^ט דבר אל־בני ישראל ואמרת
אלהם כִּי־תבאו אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם
וּקְצַרְתֶּם אֶת־קִצְרֶיהָ וְהִבַּאתֶם אֶת־עֹמֶר ראשית
קצירכם אֶל־הַכֹּהֵן: ^י וְהִנִּיף אֶת־הָעֹמֶר לִפְנֵי
יהוה לְרִצְוֹנְכֶם מִמַּחֲרַת הַשָּׁבֹת יִנִּיפּוּ הַכֹּהֵן:
^{יא} וְעֲשִׂיתֶם בְּיוֹם הַנִּיפֹכָם אֶת־הָעֹמֶר כִּבְשֵׁי
תָמִים בֶּן־שָׁנָתוֹ לַעֲלֹה לַיהוָה: ^{יב} וּמִנְחָתוֹ שְׁנֵי
עֲשָׂרִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן אִשָּׁה לַיהוָה רִיח־
נִיחֹחַ כְּתִיב וּנְסַכָּה קִרִי וְנִסְכָּו יִין רִבִּיעֵת הַחֵיּוֹן:
^{יג} וְלֶחֶם וְקִלִי וְכִרְמֹל לֹא תֹאכְלוּ עַד־עֲצֹם הַיּוֹם
הַזֶּה עַד הִבֵּיאֲכֶם אֶת־קִרְבֶּן אֱלֹהֵיכֶם חֻקַּת
עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם: ^{יד} וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשָּׁבֹת מִיּוֹם הִבֵּיאֲכֶם
אֶת־עֹמֶר הַתְּנוּפָה שִׁבְעַת שָׁבָתוֹת תְּמִימֹת
תִּהְיֶינָה: ^{טו} עַד מַמְחֶרֶת הַשָּׁבָת הַשְּׁבִיעִית
תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה
לַיהוָה: ^{טז} מִמוֹשְׁבֵיכֶם תָּבִיאוּ | לֶחֶם תְּנוּפָה
שְׁתֵּים־עָשָׂר עֲשָׂרִים סֹלֶת תִּהְיֶינָה חֶמֶץ
תֹּאפִינָה בַּכּוֹרִים לַיהוָה: ^{טז} וְהִקְרַבְתֶּם עַל־
הַלֶּחֶם שִׁבְעַת כִּבְשִׂים תְּמִימִם בְּנֵי שָׁנָה וּפָר

וְעִנִּיתֶם אֶת־נַפְשֵׁיכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אֵלֶּה לַיהוָה:
 כה וְכַל־מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ בַעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה כִּי
 יוֹם כַּפָּרִים הוּא לִכְפֹּר עֲלֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם: 36 כִּי כָל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא־תַעֲנֶה
 בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה וּנְכַרְתָּה מֵעַמִּיהָ: 37 וְכָל־הַנֶּפֶשׁ
 אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה כַל־מְלֹאכָה בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה
 וְהֵאבַדְתִּי אֶת־הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמּוּהָ:
 38 כָּל־מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם
 בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם: 39 שִׁבְתִּי שִׁבְתִּי שִׁבְתִּי שִׁבְתִּי שִׁבְתִּי
 וְעִנִּיתֶם אֶת־נַפְשֵׁיכֶם בְּתַשְׁעָה לַחֹדֶשׁ בְּעֶרֶב
 מַעֲרֵב עַד־עֶרֶב תִּשְׁבְּתוּ שִׁבְתֵּיכֶם: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם - התוועדות תשמ"ט ח"ב ע')

(364)

וְנִקְדַּשְׁתִּי בַתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (כב, לב)

מִסֵּר עֲצָמָךְ וְקִדְשׁ שְׁמִי (רש"י)

על הפסוק "מגיד דבריו לנצחם וקיוו ומשפטיו לישראל"
 אומרים חז"ל "מה שהוא עושה, אומר לישראל לעשות",
 דהיינו שהקב"ה מקים בעצמו את המצוות שמצווה על
 ישראל לעשות. כמו כן מצווה בענינו, במצוות 'מסירת נפש':
 כאשר משקים אשה סוטה, מוחקים את שמו של הקב"ה
 במים. הקב"ה - בבניכול - מוסר את נפשו, כדי להשפין
 שלום בין איש לאשה בבני ישראל.

ששי 37 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: 38 דַּבֵּר
 אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם
 לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה חֹג הַסְּפֹת שִׁבְעַת יָמִים
 לַיהוָה: 39 בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ כָּל־
 מְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: 40 שִׁבְעַת יָמִים
 תִּקְרִיבוּ אֵשֶׁה לַיהוָה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ
 יְהִיָּה לָכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אֵשֶׁה לַיהוָה עֲצֵרָת הוּא
 כָּל־מְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: 41 אֵלֶּה מוֹעֲדֵי
 יְהוָה אֲשֶׁר־תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ לַחֲקִירֵיב
 אֵשֶׁה לַיהוָה עֹלָה וּמִנְחָה זֶבַח וְנִסְכִּים דְּבַר־יוֹם
 בְּיוֹמוֹ: 42 מִלֵּבַד שִׁבְתֹּת יְהוָה וּמִלֵּבַד מִתְּנוּתֵיכֶם
 וּמִלֵּבַד כָּל־נִדְרֵיכֶם וּמִלֵּבַד כָּל־נִדְבָתֵיכֶם אֲשֶׁר

תִּתְּנוּ לַיהוָה: 43 אֵךְ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ
 הַשְּׁבִיעִי בְּאַסְפְּכֶם אֶת־תְּבוּאֹת הָאָרֶץ תַּחֲנוּ
 אֶת־חַג־יְהוָה שִׁבְעַת יָמִים בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שִׁבְתֹּן
 וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי שִׁבְתֹּן: 44 וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם
 הָרִאשׁוֹן פָּרִי עֵץ הָדָר כַּפַּת תְּמָרִים וְעֵנָף
 עֵץ־עָבֹת וְעַרְבֵי־נַחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים: 45 וְחִגַּתֶּם אוֹתוֹ חַג לַיהוָה
 שִׁבְעַת יָמִים בַּשָּׁנָה חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בַּחֹדֶשׁ
 הַשְּׁבִיעִי תַחֲנוּ אוֹתוֹ: 46 בַּסֶּפֶת תִּשְׁבּוּ שִׁבְעַת
 יָמִים כָּל־הָאֲזוּרָה בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֶּפֶת: 47 לְמַעַן
 יִדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בַּסֶּפֹּת הוֹשַׁבְתִּי אֶת־בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם: 48 וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת־מַעֲדֵי יְהוָה אֶל־בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חכ"ח ע' 82)

וְקִרְאתֶם בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה מִקְרָא קֹדֶשׁ יְהִיָּה לָכֶם כָּל
 מְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ (כג, כא)
 בכל חג יש את המצוה המיוחדת לו, רק בחג השבועות
 אין שום מצוה מיוחדת. וטעם הדבר, בכל חג יש בטוי לקשר
 מסים בין הקב"ה ובני ישראל, ואת הקשר הזה מבטאים
 במצוה מסוימת. חג השבועות מבטא את עצם הקשר בין
 הקב"ה לבני ישראל - בחירתו של הקב"ה בבני ישראל, ואת
 עצם הבחירה בבני ישראל אי אפשר לבטא ולצייר זאת בשום
 מצוה מגדלת. לכן בחג השבועות אין מצוה מיוחדת.

שביעי 37 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: 38 דַּבֵּר
 אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וִיקְחוּ אֵלֶיךָ שִׁמְן זֵית זָךְ בְּתִית
 לַמָּאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד: 39 מִחוּץ לַפֶּרֶת הַעֲדָת
 בְּאֵהָל מוֹעֵד יַעֲרֹךְ אוֹתוֹ אֶהְרֹן מַעֲרֵב עַד־פֶּקֶד
 לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם: 40 עַל
 הַמִּנְחָה הַטְּהִרָה יַעֲרֹךְ אֶת־הַנֹּרוֹת לִפְנֵי יְהוָה
 תָּמִיד: 41 וּלְקַחְתָּ סֹלֶת וְאַפִּיתָ אוֹתָהּ שְׁתֵּים
 עֶשְׂרֵה חֲלוֹת שְׁנֵי עֶשְׂרִים יְהִיָּה הַחֲלָה הָאֶחָת:
 42 וְשִׂמְתָּ אוֹתָם שְׁתֵּים מַעֲרֹכוֹת שֵׁשׁ הַמַּעֲרֹכַת עַל
 הַשִּׁלְחָן הַטָּהוֹר לִפְנֵי יְהוָה: 43 וְנָתַתָּ עַל־הַמַּעֲרֹכַת

אמן בתיכון ובימיכון ובתי רכל בית ישראל, בעגלא
ובזמן קריב ואמרו אמן: אמן יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי
עלמיא. יתברך: יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא.
יתברך, וישתבח, ויתפאר, ויתרום, ויתנשא, ויתקדר,
ויתעלה, ויתחלל, שמה דקדשא בריך הוא. אמן לעלא מן
כל ברכתא ושירתא, תשבחתא ונחמתא, דאמרו
בעלמא, ואמרו אמן: אמן

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"ו ע' 163. ע"פ ביאורי
החזונו)

וסמכו כל השמעיים את ידיהם על ראשו (כד, יד)
אוקרים לו: דמך בראשך, ואין אנו נענשים במיתתך,
שאתה גרמת לך (רש"י)

אחד התנאים ההכרחיים לחיוב מיתה הוא ההתנאה -
אין אדם חייב מיתה אלא אם כן התרו בו בשעת החטא,
והודיעו לו שאם יעשה כן יהיה חייב מיתה. במקרה המקלל
לא יכולה להיות התנאה, כי בשעת החטא בני ישראל לא
ידעו את ענשו. ואף על פי כן צוה הקב"ה להמית את
המקלל. לכן דוקא דין "סמיכה" נאמר בנוגע למקלל, לומר
"אין אנו נענשים במיתתך, שאתה גרמת לך" - מאחר ומדבר
במקרה שבו לא הייתה התנאה, ואלולא הוראת השעה
המיוחדת לא היה המקלל חייב מיתה.

מפטיר כא ומכא בהמה ישלמנה ומכא אדם יומת:
ב משפט אחד יהיה לכם פגר פאזרח יהיה פי
אני יהוה אלהיכם: ב וידבר משה אל בני
ישראל ויצאו את המקלל אל מחוץ למחנה
וירגמו אותו אבן ובני ישראל עשו כאשר צוה
יהוה את משה: פפפ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"ו ע' 166. ע"פ ביאורי
החזונו)

הוצא את המקלל . . ורגמו אותו כל העדה (כד, יד)
כל העדה - במעמד כל העדה (רש"י)
מצינו בדברי רש"י, שחטאו של המקלל התחיל בכך
שרצה להקים את אהלו בתוך מחנה ישראל, על אף שהיה
"בן איש מצרי". לכן היה גם ענשו מדה כנגד מדה: הוא
בקש להקים את אהלו שלא בדין בתוך המחנה, ובכך להפך
לחלק מ"כל העדה" - ועל כך נענש בסקילה מחוץ למחנה,
ובמעמד "כל העדה".

לכנה זכה והיתה ללחם לאזכרה אשה ליהוה:
ח ביום השבת ביום השבת יערכנו לפני יהוה
תמיד מאת בני ישראל ברית עולם: ט והיתה
לאהרן ולבניו ואכלהו במקום קדש פי קדש
קדשים הוא לו מאשי יהוה חק עולם: ס ויצא
בן אשה ישראלית והוא בן איש מצרי בתוך
בני ישראל וינצו במחנה בן הישראלית ואיש
הישראלי: יא ויקב בן האשה הישראלית את
השם ויקלל ויצאו ויצאו את אל משה ושם אמו
שלמית בת דברי למטה דן: יב ויניחוהו במושמו
לפרש להם על פי יהוה: פ יודבר יהוה
אל משה לאמר: י הוצא את המקלל אל-
מחוץ למחנה וסמכו כל השמעיים את ידיהם
על ראשו ורגמו אותו כל העדה: טו ואל בני
ישראל תדבר לאמר איש איש פי יקלל אלהיו
ונשא חטאו: טז ונקב שם יהוה מות יומת רגום
וירגמו בו כל העדה פגר פאזרח בנקבו שם
יומת: יז ואיש פי יכה כל נפש אדם מות יומת:
יח ומכה נפש בהמה ישלמנה נפש תחת נפש:
יט ואיש פיתן מום בעמיתו כאשר עשה בן
יעשה לו: כ שבר תחת שבר עין תחת עין שן
תחת שן פאזרח יתן מום פאדם בן ינתן בו:
כא ומכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת:
כב משפט אחד יהיה לכם פגר פאזרח יהיה פי
אני יהוה אלהיכם: כג וידבר משה אל בני
ישראל ויצאו את המקלל אל מחוץ למחנה
וירגמו אותו אבן ובני ישראל עשו כאשר צוה
יהוה את משה: פפפ

קכ"ד פסוקים, עזרא"ל סימן.

חצי קריש

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא כרעותה
וימליך מלכותה, ויצמח פורקנה ויקרב משיחה.

בעת הגבחה הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבחה הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר־שם מִשֶׁה לְפָנַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֲיָיִים הֵיּא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרִכֶּיהָ דְּרִכֵּי־נַעַם, וְכָל־נְתִיבֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בַּיּוֹמָהּ, בְּשִׂמְלָהָ עֵשֶׂר וּכְבוֹד. יִי חֲפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּבְנֵי־אִיִּם טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בְּאֶמֶת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמִשֶׁה עַבְדּוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְבְנֵי־אִי הָאֵמֶת וְצִדֵּק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר חוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

שי למורא

עטרת מרים

(טו) וְהַפְתֵּנִים הַלּוּיִם, הַפְתֵּנִים שֶׁהֵם מִשְׁבֵּט לוי. בְּנֵי צִדּוֹק, צִדּוֹק הָיָה הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל הָרִאשׁוֹן שֶׁשָּׁמַשׁ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁבָּנָה שְׁלֹמֹה, לְכֵן נִקְרָא עַל שְׁמוֹ. אֲשֶׁר שָׁמְרוּ וּגְו', בְּסוּקִים שֶׁלִּפְנֵי זֶה אָמַר הַנְּבִיא שְׁאוּתָם כִּהְיִים שֶׁהִקְרִיבוּ לַעֲבוֹדַת־זָרָה לֹא יֵאָשׁוּ לַעֲבוֹדַת הַתְּקַדּוּת בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, לְפִיכָךְ אָמַר שְׁאוּתָם שֶׁלֹּא תַעֲזוּ וְשׁוּבוּ לְסֶדֶר עֲבוֹדָתָם. (טז) אֶל שְׁלֹחֲנֵי לְשֹׁרְתֵנִי, הוּא סְדוּר לָחֵם הַתְּנִים שֶׁעַל הַשְּׁלֹחַן בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ.

(יז) כְּבוֹאֵם אֶל שַׁעְרֵי הַחֲצֵר הַפְּנִימִית, בַּיּוֹם הַחֲפּוּרִים, כְּשֶׁיָּבִיאוּ הַכֹּהֲנִים הַגָּדוֹלִים אֶל שַׁעְרֵי הַחֲצֵר הַפְּנִימִית, כְּלוּמֶר, שַׁעְרֵי הַהִיכָל, וְלַעֲמֹת קֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים נִקְרָא

טו וְהַפְתֵּנִים הַלּוּיִם בְּנֵי צִדּוֹק הָכֹהֵן שֶׁשָּׁמַשׁ בַּיּוֹם שְׁלֹמֹה אֲשֶׁר שָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת מִקְדָּשִׁי וְלֹא זָזוּ מִעֲבוֹדַת הַמִּקְדָּשׁ וְלֹא עָבְדוּ עֲבוֹדַת־זָרָה בַּתְּעוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵעַלִּי הִמָּה יִקְרְבוּ אֵלַי לְשֹׁרְתֵנִי וְעַמְּדוּ לְפָנַי כָּכָל עֲנִי הַקְּהוּלָה לְהִקְרִיב לִי חֶלֶב וְדָם נָאֻם אֲדֹנִי יְהוָה: טז וְגַם הִמָּה יִבְאוּ אֶל־מִקְדָּשִׁי וְהִמָּה יִקְרְבוּ אֶל־שְׁלֹחֲנֵי לְשֹׁרְתֵנִי וְהוּ סְדוּר לָחֵם הַתְּנִים וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶתִי כָּכָל דָּבָר הָעֲבוֹדָה:

יז וְהָיָה כְּבוֹאֵם הַכֹּהֲנִים הַגָּדוֹלִים בַּיּוֹם הַחֲפּוּרִים אֶל־שַׁעְרֵי הַחֲצֵר הַפְּנִימִית הוּא הַהִיכָל הַנִּקְרָא חֲצֵר לַעֲמֹת קֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים, בְּגִי' כְּשֶׁתִּיבִיאוּ יְלַבְּשׁוּ הֵם בְּגָדֵי הַלְבָּן שֶׁבָּנָה גְדוֹל מִשְׁמַשׁ בָּהֶן בַּיּוֹם הַחֲפּוּרִים לַעֲבוֹדַת פְּנִים וְלֹא־יַעֲלֶה עֲלֵיהֶם צִמְרֵי כִּפְתָּיִם לֹא יַעֲשׂוּ עֲבוֹדָה בְּשִׁמְנֵה כְּנָדִים שִׁשׁ בָּהֶן צִמְרֵי בְּשֹׁרְתָם בְּשַׁעְרֵי הַחֲצֵר הַפְּנִימִית וְכִוְּתָהּ וּכְפָנִים

הפטרה לפרשת אמור לקריאה בציבור

ולשמו"ת ביחזקאל פרק מד

מִד טו וְהַפְתֵּנִים הַלּוּיִם בְּנֵי צִדּוֹק

אֲשֶׁר שָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת מִקְדָּשִׁי

בַּתְּעוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵעַלִּי הִמָּה יִקְרְבוּ

אֵלַי לְשֹׁרְתֵנִי וְעַמְּדוּ לְפָנַי לְהִקְרִיב לִי חֶלֶב וְדָם נָאֻם אֲדֹנִי

יְהוָה: טז הִמָּה יִבְאוּ אֶל־מִקְדָּשִׁי וְהִמָּה יִקְרְבוּ אֶל־שְׁלֹחֲנֵי

לְשֹׁרְתֵנִי וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶתִי: יז וְהָיָה כְּבוֹאֵם אֶל־שַׁעְרֵי

כאן "החצר הפנימית". בגדי פשתים ולבשו, הם בגדי הלבוש שבהם גדול לובש בשעת העבודות שעושה בפנים. ולא יעלה עליהם צמר, המעיל והאבנט, שהיה בהם צמר, לא ילבשם בהם הגדול ביום הכפורים בעבודת פנים. ובייתה, ולפנים מן השערים האלו, דהינו בהיכל ובקדש הקדשים.

יח פארי פשתים, מנבעות עשויות מפשתן. ונקראו "פארי" על שם הכתוב "ומנבעות תעשה להם לכבוד ולתפארת" (שמות כח, מ), ונאמר "פארי המנבעות" (שמות טז, כח). לא יחגרו ביזע, לא יחגרו את האבנט במקום שמועדים. לא למטה ממחניהם ולא למעלה מאציליהם, אלא כנגד אצילי ידיהם (כנגד הפרפק). ים אל החצר החיצונה אל העם, כשיצאו אל עזרת ישראל ששם מקום עמידת העם. יפשוטו את בגדיהם וגו', כמו שכתוב בתורה "ופשט את בגדי הכהן אשר לבש בבואו אל הקדש והניחם שם" (ויקרא כג, טז). ולבשו בגדים אחרים, ולבשו בגדי חל ולא יקדשו את העם בבגדיהם, כדי שלא יתערבו עם העם כנגדי הנהגה הקדושים ויפגלו טמאה מנגיעה בבגדי העם. שאין בגדי חל טהורים אצל בגדי הקדש. **כ וראשם לא יגלחו,** שלא יגלחו להעביר את כל השער ופרע לא ישלחו, שלא ירבו לגדל שער, (יותר משלושים יום). כסום יכסמו את ראשיהם, כמו הפסקת שפדורה בשבת, ראשו של זה בצד עקרו של זה, (זה מדבר בבגדים גדולים). **כא כל כהן, בין כהן גדול בין כהן הדיוט. כב ואלמנה וגו', כהנים גדולים אסורים גם באלמנה,** ונושאים רק בתולות והאלמנה אשר תהיה אלמנה, אלמנה שתהיה רק אלמנה, אבל לא שתהיה חלוצה שמת בעלה בלא בנים ותלצה נעל של אחי המת. ואף שאסור זה הוא מדרבנן, רמזה יחזקאל, שאסורה גם לכהן הדיוט.

החצר הפנימית בגדי פשתים ילבשו ולא יעלה עליהם צמר בשרתם בשערי החצר הפנימית ובייתה: יח פארי פשתים יהיו על-ראשם ומכנסי פשתים יהיו על-מתניהם לא יחגרו ביזע: ים ובצאתם אל-החצר החיצונה אל-החצר החיצונה אל-העם יפשוטו את-בגדיהם אשר-המה משרתם כם והניחו אותם בלשכת הקדש ולבשו בגדים אחרים ולא יקדשו את-העם בבגדיהם: כ וראשם לא יגלחו ופרע לא יכסמו את-ראשיהם: כא ויין לא-ישתו כל-כהן בבואם אל-החצר הפנימית: כב ואלמנה וגרושה לא יקחו להם הבתים הגדולים לנשים כי אם-בתולת מזרע בית ישראל והאלמנה אשר-תהיה אלמנה מביתו והיא בת כהן, וגם בעלה הראשון היה כהן או יקחו: כג ואת-עמי יורו ולמדו הכהנים להקדיל בין קדש לחל ובין-טמא לטהור וידיעם: כד ועל-ריב המה יעמדו למשפט במשפטי יעמדו כי הכהנים יהיו בסגדרין לדון דיני ממונות ונקשות במשפטי התורה ואת-תורתו ואת-חקתו הנחוצים בכל-מועדי ה' בדבר הקרבנות ישמרו הם לעשותם ואת-שבתותיו יקדשו בדבר הקרבנות הבאים חובה ליום: כה ואלמנת אדם לא יבוא לטמאה את עצמו כי אם-לאב ולאם ולבן ולבת

בהלל הבית בין בהיכל בבית קדש הקדשים: יח פארי מנבעות פשתים יהיו על-ראשם ומכנסי פשתים יהיו על-מתניהם לא יחגרו ביזע במקום שמועדי: ים ובצאתם אל-החצר החיצונה אל-החצר החיצונה אל-העם יפשוטו את-בגדיהם אשר-המה משרתם כם והניחו אותם בלשכת הקדש העומדים בתחתית הדר וממעל ולבשו הכהנים בגדים אחרים בגדי חל ולא יקדשו את-העם את בגדיהם בבגדיהם של הכהנים, כשישם אם יגועו כהן בני העם כאלו הם קדושים כמו הכהנים: כ וראשם שער ראשם לא יגלחו להעביר את כל השער ופרע לא ישלחו גידול שער לא ירבו כסום יכסמו את-ראשיהם ישו את הגלוח ולא יגלחו מכל וכל ולא ישלחו פרע: כא ויין לא-ישתו כל-כהן בין כהן גדול בין כהן הדיוט, בבואם אל-החצר הפנימית הוא תחיל: כב ואלמנה וגרושה לא יקחו להם הבתים הגדולים לנשים כי אם-בתולת מזרע בית ישראל והאלמנה אשר-תהיה אלמנה מביתו והיא בת כהן, וגם בעלה הראשון היה כהן או יקחו: כג ואת-עמי יורו ולמדו הכהנים להקדיל בין קדש לחל ובין-טמא לטהור וידיעם: כד ועל-ריב המה יעמדו למשפט במשפטי יעמדו כי הכהנים יהיו בסגדרין לדון דיני ממונות ונקשות במשפטי התורה ואת-תורתו ואת-חקתו הנחוצים בכל-מועדי ה' בדבר הקרבנות ישמרו הם לעשותם ואת-שבתותיו יקדשו בדבר הקרבנות הבאים חובה ליום: כה ואלמנת אדם לא יבוא לטמאה את עצמו כי אם-לאב ולאם ולבן ולבת

מביתו יקחו, מקצת כהנים מתרים באלמנה, דהינו כהן הדיוט. **כג ואת עמי יורו,** הכהנים ולמדו את העם, להקדיל בין קדש לחל וגו'. **כד במשפטי יעמדו,** הם יעמדו לפי משפטי התורה, ולא לפי אמדן דעתם. ואת תורותיו וגו', התורות והחקים בדבר הקרבנות של המועדים

עטרת מרים

שי למורא

והשפחות. (כו) ואחרי טהרתו, אחרי שיפוש מן המט. (כז) וביום
בואו אל הקדש, כל בהן שבא תחלה אל הקדש להתחנך לעבודה.
יקריב חטאתו, זו עשירית האיפה שצריך להקריב, כמו שכתוב "זה קרבן
אתרן ובגיו אשר יקריבו לה' ביום המשח אותו, עשירית האיפה סלת מנחה

תמיד, מנחתה בפקר ומנחתה
בערב" (ויקרא ויג). (כח) והיתה
להם לנחלה, המנחה תהיה להם
לנחלה. אני נחלתם, כלומר, מותר
הקרבנות יהיה נחלתם.
(כט) המנחה וגו', כלומר, שרי
המנחה וכו', וכל חרם, וכל
הקדשות שמיעדים לפניהם. (ל) כל
בבורי כל, אלו הבכורים. וכל
תרומת כל וגו', וכל תרומה מכל
מין שתיב בתרומה. וראשית
עריסותיכם, חלק ראשון מעסה
(מבצק), לפני שתאכלו ממנה,
תפרישו חלה לפניה. להניח ברכה
אל ביתך, כל זה יהיה להשרות
ברכה בביתך, ולא יחסר לך, אלא
עוד יוסיף. (לא) לא יאכלו
הכהנים, לפי שהתרה להם מלוקת
חטאת העוף, שהיא נבלה ומרפה,
הצדד לתוהים על שאר נבלות
ומרפות.

לאח ולאחות אשר לא היתה לאיש ימנאו: כו ואחרי טהרתו
אחר פרישתו מן המט שבעת ימים יספרו לו אחיו הכהנים ויגורו ממנו
שבועה ימים: כז וביום בואו אל הקדש בתחלת ביאת הבתן להתחנך
בעבודה אל החצר הפנימית היא עזרת כהנים אשר שם המזבח לשרת

פקדש יקריב חטאתו עשירית
האיפה שהיו הכהנים מקריבים ביום
החנך שלהם נאם אדני יהוה:
כח והיתה להם המנחה לנחלה
אני נחלתם מותר קרבני יהיה
נחלתם, ואחזה חלק ונחלה לא
תתנו להם בישראל כי אני
אחזתם: כט שרי המנחה
והחטאת והאשם המה יאכלום
וכל חרם כל הקדשות בישראל
להם יהיה: לראשית כל
ראשית המז ומתנות ותרומה ותרומת
מעשר בבבורי כל בכורים וכל
תרומת כל כל התרומות כולן בין
דגן בין תירוש ויצהר מפל'
תרומתיכם מכל הדברים שאמם
תיבים להפריש מהם תרומה לפניהם
יהיה וראשית עריסותיכם חלה
תתנו לפניה להניח ברכה אל
ביתך: לא לפי שהתרה להם מלוקת
חטאת העוף שהיא נבלה ומרפה, לכן
אני מזהיר כי כל נבלה ומרפה
מן העוף ומן הבמה לא
יאכלו הכהנים:

אם לאב ולאם ולבן ולבת לאח
ולאחות אשר לא היתה לאיש
ימנאו: כו ואחרי טהרתו שבעת ימים
יספרו לו: כז וביום בואו אל הקדש
אל החצר הפנימית לשרת פקדש
יקריב חטאתו נאם אדני יהוה:
כח והיתה להם לנחלה אני נחלתם
ואחזה לא תתנו להם בישראל אני
אחזתם: כט המנחה והחטאת והאשם
המה יאכלום וכל חרם בישראל להם
יהיה: לראשית כל בבורי כל וכל
תרומת כל מפל תרומתיכם לפניהם
יהיה וראשית עריסותיכם תתנו לפניה
להניח ברכה אל ביתך: לא כל נבלה ומרפה
מן העוף ומן הבמה לא יאכלו הכהנים:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות,
האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקיים, שכל דבריו אמת וצדק:
נאמן, אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דבריו, ודבר אחד מדבריו אחור לא
ישוב ריקם, כי אל מלך נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה יי, האל הנאמן בכל
דבריו:

רחם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלוכת נפש תושיע ותשמח במהרה
בימינו. ברוך אתה יי. משמח ציון בבניה:

שִׁמְחָנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמִלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ,
בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לִפְנֵינוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחָלוּ עוֹד
אַחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בָשָׂם קִדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לּוֹ, שֶׁלֹּא יִכָּבֵה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
בְּרוּךְ אַתָּה יי, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שֶׁנִּתְּתָה לָנוּ יי
אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁהּ וּלְמִנוּחָהּ, לְכָבוֹד וּלְתַפְאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרֶךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ
אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

ח וּסְפַרְתָּ לָךְ שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת שְׁנִים שֶׁבַע שָׁנִים
שֶׁבַע פְּעָמִים וְהָיוּ לָךְ יְמֵי שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת הַשְּׁנִים
תִּשְׁעָ וְאַרְבָּעִים שָׁנָה: ט וְהִעֲבַרְתָּ שׁוֹפָר תְּרוּעָה
בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים
תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל־אַרְצְכֶם: י וְקִדְשְׁתֶּם אֶת
שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וּקְרַאתֶם דְּרוֹר בְּאַרְצָן
לְכָל־יֹשְׁבֵיהָ יוֹבֵל הוּא תִּהְיֶה לָכֶם וְשַׁבְתֶּם אִישׁ
אֶל־אַחֲזָתוֹ וְאִישׁ אֶל־מִשְׁפַּחְתּוֹ תֵּשְׁבוּ: יא יוֹבֵל
הוּא שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּהְיֶה לָכֶם לֹא תִזְרְעוּ
וְלֹא תִקְצְרוּ אֶת־סְפִיחֶיהָ וְלֹא תִבְצְרוּ אֶת־גִּזְרֶיהָ:
יב כִּי יוֹבֵל הוּא קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לָכֶם מִן־הַשָּׂדֶה
תֹּאכְלוּ אֶת־תְּבוּאַתָּהּ: יג בְּשְׁנַת הַיּוֹבֵל הַזֹּאת
תֵּשְׁבוּ אִישׁ אֶל־אַחֲזָתוֹ:

קריאת התורה למנחת שבת־קודש
כה « וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּהָר סִינַי לֵאמֹר:
ז דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִבְאוּ
אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם וְשַׁבְתָּה הָאָרֶץ
שַׁבָּת לַיהוָה: ח שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שָׂדֶךְ וְשֵׁשׁ שָׁנִים
תִּזְמַר בְּרִמְמָה וְאַסַּפְתָּ אֶת־תְּבוּאַתָּה: (לוי) ד וּבִשְׁנָה
הַשְּׁבִיעִית שַׁבָּת שַׁבְתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ שַׁבָּת לַיהוָה
שָׂדֶךְ לֹא תִזְרַע וּכְרִמָּךְ לֹא תִזְמַר: ה אֵת סַפִּיחַ
קִצְיֹרְךָ לֹא תִקְצֹר וְאֶת־עֲנְבֵי גִזְיֹרְךָ לֹא תִבְצֹר
שְׁנַת שַׁבְתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ: ו וְהִיטָה שַׁבָּת הָאָרֶץ
לָכֶם לֶאֱכֹלָה לָךְ וּלְעַבְדְּךָ וְלַאֲמָתְךָ וּלְשִׁכְרֶיךָ
וּלְתוֹשֵׁבְךָ הַגֵּרִים עִמָּךְ: ז וּלְכַהֲמָתְךָ וּלְחִיָּה אֲשֶׁר
בְּאַרְצְךָ תִּהְיֶה כָל־תְּבוּאַתָּה לֶאֱכֹל: ס (ישראל)

סוף זמן קידוש לבנה:
יום ראשון בערב, י"ד אייר

אגרות קודש

[י"ב אייר תשכ"א]

...להטבת מצב בריאותו ולהצלחת טפול הרפואי עליו מסכים. ובכל אופן - ודאי הסבירו
הרופא שהתייעץ אתו, שחוזק הבטחון בהשי"ת הרופא כל בשר ומפליא לעשות זהו מרבה במנוחת
הנפש וממעט בדאגה ובודאי שישפיע להטבת הבריאות ולתוספת הצלחה בהטפול הרפואי. ואם בכלל
הודיעונו חז"ל דהמוח שליט על הלב בטבעו, עאכ"כ לאחר ההתבוננות בדברי תורתנו תורת חיים, ה'
לי לא אירא, ה' רועי לא אחסר, ובפרט ע"פ המבואר בתורת החסידות בענין דהשגחה פרטית.

בכלל יש לעשות כהוראת רופא מומחה...

לוח זמנים לשבוע פרשת אמור לחו"ל בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעות חורף   (ק) = שעות קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ק)	5:58	5:53	8:40	8:36	9:16	9:13	10:25	10:23	19:19	19:23	19:46	19:50	19:02	20:02
חיפה (ק)	5:55	5:49	8:37	8:33	9:14	9:11	10:23	10:21	19:23	19:28	19:48	19:53	18:57	20:04
ירושלים (ק)	5:56	5:50	8:37	8:33	9:14	9:11	10:23	10:21	19:23	19:27	19:45	19:50	18:46	20:01
תל אביב (ק)	5:57	5:51	8:39	8:35	9:16	9:13	10:25	10:22	19:20	19:24	19:48	19:52	19:03	20:03
אוסטריה, וינה (ק)	5:40	5:30	8:21	8:13	9:14	9:09	10:28	10:24	20:05	20:14	20:42	20:52	19:54	21:08
אוסטרליה, מלבורן (ח)	6:59	7:04	8:59	9:01	9:36	9:38	10:31	10:33	17:37	17:30	18:05	17:58	17:13	18:10
אוקראינה, אודסה (ק)	5:46	5:37	8:28	8:21	9:19	9:14	10:32	10:29	20:03	20:11	20:39	20:48	19:52	21:03
אוקראינה, דונייצק (ק)	5:14	5:05	7:56	7:48	8:49	8:43	10:03	9:59	19:39	19:47	20:16	20:25	19:28	20:41
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)	5:24	5:14	8:05	7:57	8:59	8:54	10:13	10:09	19:51	20:00	20:28	20:38	19:40	20:54
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	5:45	5:34	8:25	8:16	9:22	9:16	10:37	10:33	20:21	20:31	21:01	21:11	20:11	21:28
אוקראינה, קייב (ק)	5:37	5:26	8:17	8:08	9:14	9:09	10:30	10:26	20:15	20:24	20:54	21:05	20:04	21:22
איטליה, מילאנו (ק)	6:15	6:06	8:57	8:50	9:46	9:41	10:59	10:56	20:30	20:37	21:02	21:10	20:18	21:25
אקוואדור, קיטו (ח)	6:08	6:07	8:38	8:37	9:08	9:07	10:10	10:10	18:15	18:14	18:37	18:37	17:56	18:46
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	7:28	7:33	9:32	9:33	10:07	10:09	11:03	11:04	18:15	18:09	18:41	18:36	17:52	18:47
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	8:30	8:36	10:25	10:27	11:04	11:07	11:58	12:00	18:54	18:47	19:25	19:18	18:30	19:30
ארה"ב, בולטימור (ק)	6:10	6:03	8:53	8:48	9:35	9:31	10:46	10:43	19:58	20:04	20:29	20:35	19:45	20:48
ארה"ב, ברוקלין (ק)	5:57	5:50	8:40	8:34	9:23	9:19	10:35	10:32	19:50	19:56	20:21	20:28	19:37	20:41
ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)	5:57	5:50	8:40	8:35	9:24	9:20	10:35	10:32	19:50	19:57	20:22	20:29	19:38	20:42
ארה"ב, דטרויט (ק)	6:30	6:22	9:13	9:07	9:58	9:54	11:10	11:07	20:30	20:36	21:02	21:09	20:17	21:23
ארה"ב, האוסטון (ק)	6:41	6:35	9:22	9:18	9:58	9:55	11:06	11:04	19:58	20:02	20:24	20:28	19:43	20:39
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	6:05	5:59	8:47	8:43	9:25	9:22	10:35	10:32	19:34	19:39	20:02	20:08	19:20	20:19
ארה"ב, מיאמי (ק)	6:46	6:41	9:26	9:23	10:00	9:57	11:07	11:06	19:51	19:54	20:17	20:20	19:36	20:31
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	5:52	5:44	8:34	8:29	9:19	9:14	10:30	10:27	19:47	19:53	20:19	20:26	19:34	20:39
ארה"ב, פיטסבורג (ק)	6:22	6:14	9:04	8:59	9:48	9:44	10:59	10:56	20:14	20:20	20:45	20:52	20:01	21:05
ארה"ב, שיקגו (ק)	5:49	5:42	8:32	8:26	9:17	9:13	10:29	10:26	19:47	19:53	20:19	20:26	19:34	20:40
בוליביה, לה פס (ח)	6:44	6:46	9:04	9:05	9:35	9:35	10:34	10:35	18:16	18:13	18:39	18:37	17:55	18:46
בלגיה, אנטוורפן (ק)	6:19	6:08	8:58	8:49	9:58	9:52	11:13	11:09	21:01	21:11	21:42	21:53	20:51	22:10
בלגיה, בריסל (ק)	6:20	6:10	9:00	8:51	9:58	9:53	11:14	11:10	21:00	21:10	21:40	21:51	20:50	22:08
ברזיל, סאן פאולו (ח)	6:26	6:29	8:41	8:42	9:13	9:14	10:11	10:12	17:46	17:42	18:06	18:03	17:25	18:12
ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)	6:13	6:16	8:29	8:30	9:01	9:02	9:59	9:59	17:30	17:27	17:55	17:52	17:09	18:01
בריטניה, לונדון (ק)	5:36	5:25	8:15	8:06	9:15	9:09	10:31	10:27	20:22	20:32	21:01	21:12	20:15	21:30
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	5:39	5:27	8:15	8:03	9:21	9:14	10:37	10:33	20:35	20:46	21:18	21:31	20:29	21:50
גרמניה, ברלין (ק)	5:39	5:28	8:17	8:07	9:20	9:14	10:36	10:32	20:31	20:41	21:11	21:23	20:21	21:41
גרמניה, פרנקפורט (ק)	6:05	5:55	8:45	8:37	9:42	9:37	10:57	10:53	20:41	20:50	21:20	21:31	20:31	21:47
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	6:30	6:33	8:43	8:44	9:15	9:17	10:13	10:14	17:46	17:41	18:04	18:00	17:24	18:10
הודו, מומבאי (ח)	6:12	6:09	8:50	8:48	9:22	9:20	10:28	10:26	19:00	19:02	19:24	19:27	18:44	19:37
הודו, פונה (ח)	6:09	6:05	8:47	8:44	9:18	9:16	10:24	10:23	18:56	18:58	19:20	19:22	18:39	19:32
הונגריה, בודפשט (ק)	5:31	5:21	8:12	8:05	9:04	8:59	10:18	10:14	19:52	20:01	20:29	20:38	19:41	20:54
טורקיה, איסטנבול (ח)	5:01	4:54	7:44	7:38	8:28	8:24	9:39	9:36	18:55	19:01	19:26	19:33	18:42	19:47
יוון, אתונה (ק)	6:32	6:25	9:14	9:09	9:55	9:51	11:06	11:03	20:14	20:19	20:44	20:50	20:00	21:02
מולדובה, קישינב (ק)	5:53	5:43	8:34	8:27	9:26	9:21	10:39	10:36	20:12	20:20	20:48	20:57	20:01	21:13

לוח זמנים לשבוע פרשת אמור לחו"ל בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף   (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
קנסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:05	6:08	8:47	8:44	9:19	9:17	10:25	10:23	18:58	19:00	19:22	19:25	18:42	19:35
ניו-זילנד, קרייטסצ'רץ' (ח)	7:22	7:30	9:10	9:13	9:52	9:56	10:45	10:47	17:31	17:22	18:04	17:56	17:06	18:08
נפאל, קטמנדו (ח)	5:21	5:26	8:07	8:03	8:42	8:39	9:50	9:48	18:36	18:40	19:03	19:06	18:21	19:17
סין, בייג'ין (ח)	5:10	5:18	8:00	7:55	8:43	8:39	9:54	9:51	19:06	19:12	19:37	19:44	18:51	19:57
סינגפור, סינגפור (ח)	6:56	6:57	9:28	9:27	9:58	9:57	11:00	11:00	19:07	19:06	19:29	19:29	18:48	19:38
פולין, ורשא (ק)	4:58	5:10	7:48	7:38	8:50	8:44	10:06	10:02	19:58	20:08	20:40	20:51	19:48	21:09
פרו, לימה (ח)	6:16	6:15	8:38	8:38	9:08	9:08	10:09	10:08	17:56	17:54	18:19	18:17	17:36	18:27
צרפת, ליאון (ק)	6:23	6:32	9:14	9:07	10:03	9:58	11:16	11:13	20:45	20:53	21:20	21:29	20:34	21:44
צרפת, פריז (ק)	6:24	6:34	9:15	9:07	10:09	10:04	11:24	11:20	21:05	21:13	21:41	21:51	20:54	22:07
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:44	5:45	8:18	8:17	8:48	8:47	9:51	9:50	18:02	18:02	18:25	18:25	17:44	18:34
קנדה, טורונטו (ק)	6:04	6:13	8:55	8:49	9:42	9:37	10:54	10:51	20:20	20:28	20:51	20:59	20:08	21:13
קנדה, מונטריאול (ק)	5:36	5:45	8:28	8:21	9:17	9:12	10:30	10:26	20:00	20:07	20:33	20:42	19:48	20:56
קפריסין, לרנקה (ק)	5:51	5:57	8:39	8:35	9:18	9:15	10:28	10:25	19:29	19:34	19:58	20:03	19:15	20:15
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	5:09	5:22	7:55	7:42	9:06	8:59	10:23	10:19	20:27	20:38	21:12	21:25	20:18	21:46
רוסיה, מוסקבה (ח)	4:38	4:52	7:23	7:07	8:38	8:31	9:56	9:51	20:07	20:19	20:50	21:04	19:59	21:26
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	4:59	5:09	7:50	7:43	8:42	8:37	9:56	9:52	19:29	19:37	20:05	20:14	19:18	20:30
שווייץ, ציריך (ק)	6:03	6:13	8:54	8:47	9:46	9:41	11:00	10:56	20:39	20:47	21:11	21:20	20:28	21:35
תאילנד, בנגקוק (ח)	5:55	5:58	8:34	8:32	9:05	9:03	10:10	10:08	18:34	18:35	18:57	18:59	18:17	19:08

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התנועדות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוָתוֹ וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל שַׁבַּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצעידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשלמה, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף כל־אויב ואזרב ולסמים וחיזת רעות בדרך ומכל־פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל־מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל־רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל־פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו אולגה שרח בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00626
29/04/2018

P.P.

שולם

1949

תל אביב

2 3 0 4 - 3 3 7 7

הורידו את יישומון
דבר מלכות
מחנות היישומים

